



TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ



BAŞBAKANLARIMIZ VE GENEL KURUL KONUŞMALARI CİLT 6

(30.10.1923 CUMHURİYET HÜKÜMETLERİ DÖNEMİ)
SÜLEYMAN SAMİ DEMİREL (2. KISIM)

HAZIRLAYANLAR

Dr. İrfan NEZİROĞLU

Dr. Tuncer YILMAZ



EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR



TÜRKİYE BÜYÜK MLLET MECLİSİ

**BAŞBAKANLARIMIZ
VE
GENEL KURUL KONUŞMALARI**

Cilt 6

(Cumhuriyet Hükümetleri Dönemi)

Süleyman Sami DEMİREL



EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı Yayınları:

BAŞBAKANLARIMIZ
ve
GENEL KURUL KONUŞMALARI
(Cumhuriyet Hükümetleri Dönemi)

Hazırlayanlar

Dr. İrfan NEZİROĞLU
TBMM Genel Sekreteri

Dr. Tuncer YILMAZ
TBMM Kütüphane ve Arşiv
Hizmetleri Bşk. Yrd.

Gülşah ERDEM EFE

Kapak Tasarımı
Uğur SAÇI

Grafik Tasarım
Demet ÇINAR

BAŞBAKANLARIMIZ VE GENEL KURUL KONUŞMALARI**TBMM Hükümetleri Dönemi (24 Nisan 1920-28.10.1923)****Cilt: 1 İCRA VEKİLLERİ HEYETİ REİSLERİ**

Mustafa Kemal ATATÜRK

Fevzi ÇAKMAK

Hüseyin Rauf ORBAY

Ali Fethi OKYAR

Cumhuriyet Hükümetleri Dönemi (30.10.1923-.....)**Cilt: 2 BAŞBAKANLAR**

1- Mustafa İsmet İNÖNÜ

2- Ali Fethi OKYAR

Cilt: 3

3- Mahmut Celal BAYAR

4- Refik SAYDAM

5- Mehmet Şükrü SARAÇOĞLU

6- Mehmet Recep PEKER

7- Hasan Hüsnü SAKA

8- Mehmet Şemsettin GÜNALTAY

Cilt: 4

9- Adnan MENDERES

Cilt: 5

10- Cemal GÜRSEL

11- Suat Hayri ÜRGÜPLÜ

12- Süleyman Sami DEMİREL (1. Kısım)

Cilt: 6

12- Süleyman Sami DEMİREL (2. Kısım)

Cilt: 7

- 13- İsmail Nihat ERİM
- 14- Ferit MELEN
- 15- Mehmet Naim TALU
- 16- Mustafa Bülent ECEVİT
- 17- Mahmut Sadi IRMAK

Cilt: 8

- 18- Saim Bülend ULUSU
- 19- Halil Turgut ÖZAL
- 20- Yıldırım AKBULUT

Cilt: 9

- 21- Ahmet Mesut YILMAZ
- 22- Tansu ÇİLLER
- 23- Necmettin ERBAKAN
- 24- Abdullah GÜL
- 25- Recep Tayyip ERDOĞAN

SUNUŞ

TBMM Hükümetleri olarak anılan dönemdeki (25 Nisan 1920-28 Ekim 1923) ilk hükümetimizin başkanı olarak Büyük Millet Meclisi tarafından seçilen Mustafa Kemal Paşa (Muvakkat İcra Encümenleri Heyeti Reisi) ve sonrasında yine meclis tarafından seçilerek Hükümet kuran “İcra Vekilleri Heyetleri Başkanları” (Toplam 4 Hükümet Reisi) ile 61 Cumhuriyet Hükümetine Başkanlık yapmış, 25 Başbakanımızın Genel Kurulda, “Başbakan unvanı ile yaptıkları konuşmalar” bu 9 Ciltlik eserde toplanmıştır.

Siyasi tarihimizin resmi kaynakları arasında önemle yer alan “Tarihe Düşen Notlar” kitap serimizin 5. Kitabı olarak hazırlanan “Başbakanlarımız ve Genel Kurul Konuşmaları” adlı eser, imparatorluk döneminden günümüze kadar geçen süredeki iç ve dış olayların parlamentomuza yansımalarını birincil kaynak olarak sunma açısından büyük önem arz etmektedir.

9 cilt halinde yayınlanan bu eserin hazırlanmasında “TBMM Tutanak Dergisi” referans alınmıştır. Tutanaklardaki bazı küçük dizgi ve sözcük hatalarının düzeltilmesi dışında orijinal yapı korunmuştur.

Yakın siyasi tarihimize ışık tutacak önemli bir kaynak niteliğindeki bu eserin pek çok araştırmaya katkı sağlayacağına inanıyor; başta Genel Sekreterimiz Dr. İrfan Neziroğlu ile Kütüphane ve Arşiv Hizmetleri Başkan Yardımcısı Dr. Tuncer Yılmaz olmak üzere hazırlanmasında emeği geçen tüm personelimize teşekkür ediyorum.

Cemil ÇİÇEK
TBMM Başkanı

ÖNSÖZ

Bu eser; Basıldığı tarih itibariyle görevini tamamlamış olan 4 İcra Vekilleri Heyeti Reisi, 5 Hükümet, 25 Başvekil/Başbakan ise toplam 61 hükümet kurmuşlardır. Bu eser, değişik unvanlarla anılmış olan hükümet başkanlarımızın sadece TBMM Genel Kurulunda yaptıkları konuşmaları kapsamaktadır. Konuşmalar, aynen tutanaklarda yer aldıkları gibi verilmiş, o anki atmosferi yansıtmaları açısından önemli bulunarak; alkışlar, sataşmalar, protestolar metinlerden çıkartılmamıştır.

Başbakanlarımızın, TBMM Genel Kurulunda yaptıkları konuşmaların, Dünya ve Türkiye'deki ekonomik, siyasi olaylar hakkında ilk ağızdan bilgi sunduğu gibi, devlet mekanizmamızın bu olaylara bakışını birincil kaynaktan sunmak açısından önemlidir.

TBMM Başkanlığı olarak yasama kaynaklarımızın sunumu konusunda göstermeye çalıştığımız çabaların bir ürünü olarak hazırladığımız bu eserin araştırmacılar için siyasi tarihimize toplu ve kolayca erişilmesine imkân sağlayan önemli bir yeri olacağına inanıyoruz.

350 adet basılarak öncelikle kütüphanelere gönderilecek olan bu kitabı Kütüphane ve Arşiv Hizmetleri Başkan Yardımcımız Dr. Tuncer Yılmaz ile birlikte titiz bir çalışma sonucunda yayına hazırladık. Gülşah Erdem Efe başta olmak üzere emeği geçen herkese teşekkür ediyorum.

Eserin karşılaştırmalı yeni araştırmalara kaynaklık etmesini umuyorum.

Dr. İrfan NEZİROĞLU
TBMM Genel Sekreteri

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ.....	V

ÖNSÖZ.....	VII

III. DEMİREL HÜKÜMETİ DÖNEMİ.....	1

9 Mart 1970 Pazartesi 32. Cumhuriyet Hükümetinin (III. Demirel Hükümeti) Programını Millet Meclisine Sunuş Konuşması.....	3
9 Mart 1970 Pazartesi 32. Cumhuriyet Hükümetinin (III. Demirel Hükümeti) Programını Cumhuriyet Senatosu Genel Kuruluna Sunuş Konuşması.....	18
12 Mart 1970 Perşembe III. Demirel Hükümeti Programının Millet Meclisi Genel Kurulunda Yapılan Görüşmeleri Sırasında Yaptıkları Konuşma.....	19
13 Mart 1970 Cuma III. Demirel Hükümeti Programının Cumhuriyet Senatosunda Yapılan Görüşmeleri Sırasında Yaptıkları Konuşma.....	57
15 Mart 1970 Pazar III. Demirel Hükümetinin Program Görüşmelerinden Sonra Yapılan Güven Oylaması Sonucu Yaptıkları Teşekkür Konuşması.....	86
15 Nisan 1970 Çarşamba Gençlik Olayları Nedeniyle Yaptıkları Konuşma.....	87
30 Mayıs 1970 Cumartesi 1970 Yılı Bütçe Kanunu Tasarısı Nedeniyle.....	95
17 Haziran 1970 Çarşamba İstanbul, Kocaeli ve Gebze’de Sıkıyönetim İlanı Nedeniyle Yaptıkları Konuşma.....	97
19 Kasım 1970 Perşembe Siyasi Parti Yetkililerinin, Meclis Başkanlarının Seçiminde, Aday Tespitinin Anayasaya Aykırılığı Nedeniyle.....	113
16 Aralık 1970 Çarşamba Yakınlarına ve Kardeşlerine Sağlamış Olduğu Krediler Nedeniyle Başbakan Hakkında Meclis Soruşturması Açılmasına Dair Önerge Üzerine Yaptıkları Konuşma.....	115
28 Şubat 1971 Pazar 1971 Yılı Bütçe Kanunu Tasarısı Nedeniyle.....	123

IV. DEMİREL HÜKÜMETİ DÖNEMİ.....	125

6 Nisan 1975 Pazar 39. Cumhuriyet Hükümeti (IV. Demirel Hükümeti) Programını Millet Meclisine Sunuş Konuşması.....	127
6 Nisan 1975 Pazar 39. Cumhuriyet Hükümeti (IV. Demirel Hükümeti) Programını Cumhuriyet Senatosuna Sunuş Konuşması.....	149
9 Nisan 1975 Çarşamba 39. Cumhuriyet Hükümeti (IV. Demirel Hükümeti) Programının Millet Meclisinde Yapılan Görüşmeleri Sırasında Yaptığı Konuşma.....	150
10 Nisan 1975 Perşembe 39. Cumhuriyet Hükümeti (IV. Demirel Hükümeti) Programının Cumhuriyet Senatosunda Yapılan Görüşmeleri Sırasında Yaptığı Konuşma.....	179

02 Şubat 1976 Pazartesi 1976 Mali Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunda Yapılan Görüşmeleri Nedeniyle	204
17 Şubat 1976 Salı 1976 Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının Meclise Sunulması Nedeniyle	227
28 Şubat 1976 Cumartesi 1976 Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının Tümü Üzerindeki Görüşmelerin Tamamlanması Nedeniyle	312
17 Şubat 1977 Perşembe 1977 Yılı Bütçe Kanunu Tasarısı Nedeniyle Millet Meclisi'nde Yaptıkları Konuşma	329
27 Şubat 1977 Pazar 1977 Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının Tümü Üzerinde, Yapılan Görüşmelerin Tamamlanması Nedeniyle Yaptıkları Teşekkür Konuşması	375

V. DEMİREL HÜKÜMETİ DÖNEMİ.....377

27 Temmuz 1977 Çarşamba 41. Cumhuriyet Hükümeti (V. Demirel Hükümeti) Programını Millet Meclisine Sunuş Konuşması	379
27 Temmuz 1977 Çarşamba 41. Cumhuriyet Hükümeti (V. Demirel Hükümeti) Programını Cumhuriyet Senatosuna Sunuş Konuşması	403
29 Temmuz 1977 Cuma 41. Cumhuriyet Hükümeti (V. Demirel Hükümeti) Programını Cumhuriyet Senatosunda Yapılan Görüşmeleri Sırasında Yaptığı Konuşma	404
30 Temmuz 1977 Cumartesi 41. Cumhuriyet Hükümeti (V. Demirel Hükümeti) Programını Millet Meclisinde Yapılan Görüşmeleri Sırasında Yaptığı Konuşma	419
1 Ağustos 1977 Pazartesi 41. Cumhuriyet Hükümeti (V. Demirel Hükümeti) Programının Güven Oylaması ve Görüşmelerinde ve Sonucunda Yaptığı Teşekkür Konuşması	437
27 Aralık 1977 Salı "İçte ve Dışta Güvenliği Sağlayamadığı, Türkiye'nin Gelişmesini Engellediği, Devleti Anayasa Kurallarından Uzaklaştırdığı İddiasıyla" V. Demirel Hükümeti Hakkında Verilen Gensoru Önergesi Hakkında Konuşması	442
29 Aralık 1977 Perşembe "İçte ve Dışta Güvenliği Sağlayamadığı, Türkiye'nin Gelişmesini Engellediği, Devleti Anayasa Kurallarından Uzaklaştırdığı İddiasıyla" V. Demirel Hükümeti Hakkında Verilen Gensoru Önergesinin Gündeme Alınıp Alınmayacağı Hakkındaki Görüşmeler Nedeniyle Konuşması	448

VI. DEMİREL HÜKÜMETİ DÖNEMİ.....455

19 Kasım 1979 Pazartesi 43. Cumhuriyet Hükümeti (VI. Demirel Hükümeti) Programını Millet Meclisine Sunuş Konuşması	457
19 Kasım 1979 Pazartesi 43. Cumhuriyet Hükümeti (VI. Demirel Hükümeti) Programını Cumhuriyet Senatosuna Sunuş Konuşması	476
22 Kasım 1979 Perşembe 43. Cumhuriyet Hükümeti (VI. Demirel Hükümeti) Programının Millet Meclisinde Yapılan Görüşmeleri Sırasında Yaptığı Konuşma	477

23 Kasım 1979 Cuma 43. Cumhuriyet Hükümeti (VI. Demirel Hükümeti) Programının Cumhuriyet Senatosunda Yapılan Görüşmeleri Sırasında Yaptığı Konuşma.....	506
25 Kasım 1979 Pazar 43. Cumhuriyet Hükümeti (VI. Demirel Hükümeti) Programının Güven Oylaması ve Görüşmelerinde ve Sonucunda Yaptığı Teşekkür Konuşması.....	546
16 Şubat 1980 Cumartesi 1980 Mali Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının Millet Meclisindeki Görüşmeleri Nedeniyle.....	548
3 Temmuz 1974 Çarşamba I. Ecevit Hükümetinin Dış Politikaya İlişkin Açıklamaları Nedeniyle.....	573
24 Haziran 1980 Salı Anarşi Konusunda Gerekli Önlemleri Almadığı, Parlamento Çalışmalarını Engellediği, Yanlış Ekonomik Uygulamaları ve Anayasaya Aykırı Ekonomik Sistem Değişikliğine Çaba Gösterdiği İddiasıyla VI. Demirel Hükümeti Hakkında Gensoru Açılmasına İlişkin Önerge Nedeniyle; Ayrıca Bu Görüşmeler Sırasında Verilen Güven İstemi Önergesi Nedeniyle.....	602
2 Temmuz 1980 Çarşamba Anarşi Konusunda Gerekli Önlemleri Almadığı, Parlamento Çalışmalarını Engellediği, Yanlış Ekonomik Uygulamaları ve Anayasaya Aykırı Ekonomik Sistem Değişikliğine Çaba Gösterdiği İddiasıyla VI. Demirel Hükümeti Hakkında Gensoru Açılmasına İlişkin Önerge Nedeniyle; Ayrıca Bu Görüşmeler Sırasında Verilen Güven İstemi Önergesi Nedeniyle.....	610
23 Temmuz 1980 Çarşamba Anarşi ve Terörün Önlenmesi Konusunda Parlamentonun Görevleri Hakkında Yaptıkları Konuşma.....	611

VII. DEMİREL HÜKÜMETİ DÖNEMİ.....619

25 Kasım 1991 Pazartesi 49. Cumhuriyet Hükümetinin (VII. Demirel Hükümeti) Programını Sunuş Konuşması.....	621
28 Kasım 1991 49. Cumhuriyet Hükümetinin (VII. Demirel Hükümeti) Programının Görüşmeleri Sırasında Yaptığı Konuşma.....	652
30 Kasım 1991 Cumartesi 49. Cumhuriyet Hükümetinin (VII. Demirel Hükümeti) Programının Güven Oylaması sonucunda Yaptığı Teşekkür Konuşması.....	671
26 Aralık 1991 Perşembe İç Güvenlik Konusunda Yapılan Genel Görüşme Nedeniyle.....	672
19 Şubat 1992 Çarşamba Amerika Birleşik Devletlerine Yaptığı Resmî Ziyaretine İlişkin Gündem Dışı Açıklaması.....	680
10 Mart 1992 Salı 1992 Mali Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının TBMM Genel Kurulunda Yapılan Görüşmeleri Nedeniyle.....	691
14 Mart 1992 Cumartesi 13 Mart 1992 Günü Erzincan'da Meydana Gelen Deprem Nedeniyle.....	717
17 Mart 1992 Salı Bazı İllerde Devam Eden Olağanüstü Hal'in Yeniden Uzatılması Nedeniyle Yaptığı Konuşma.....	721

25 Mart 1992 Çarşamba 1992 Mali Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının TBMM Genel Kurulunda Yapılan Görüşmeleri Sonucunda Yaptıkları Teşekkür Konuşması.....	729
23 Nisan 1992 Perşembe TBMM'nin 72. Kuruluş Yıldönümü ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı Kutlamaları Nedeniyle Yaptığı Konuşma.....	731
7 Mayıs 1992 Perşembe Sovyetler Birliğinin Dağılmasından Sonra Bağımsızlıklarına Kavuşan Türkî Cumhuriyetlere Bir Heyet Eşliğinde Yaptıkları Seyahatte Edindiği İzlenimlere İlişkin Gündem Dışı Açıklamaları.....	736
26 Haziran 1992 Cuma Bazı İllerde Devam Eden Olağanüstü Hal'in Yeniden Uzatılması Nedeniyle Yaptığı Konuşma	747
8 Aralık 1992 Salı Türk Silahlı Kuvvetlerinin Somali ve Bosna-Hersek'e Gönderilmesine İzin Verilmesi Nedeniyle Yaptığı Konuşma.....	751
10 Aralık 1992 Perşembe 1993 Mali Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının TBMM Genel Kurulunda Yapılan Görüşmeleri Nedeniyle Yaptıkları Konuşma.....	754
25 Aralık 1992 Cuma 1993 Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının TBMM Genel Kurulunda Kabulünden Sonra Yaptıkları Teşekkür Konuşması.....	780
2 Şubat 1993 Salı Irak Bunalımında Türkiye'yi Savaşa Taraf Haline Getirdikleri ve Gerçekleri TBMM ve Kamuoyundan Gizledikleri İddiasıyla VII inci Demirel Hükümeti Hakkında Gensoru Açılmasına İlişkin Önerge Nedeniyle.....	783
20 Nisan 1993 Salı Türkiye Cumhuriyetinin Sekizinci Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın Vefatı Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	799
23 Nisan 1993 Cuma TBMM'nin 73. Kuruluş Yıldönümü ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı Kutlamaları Nedeniyle Yaptığı Konuşma.....	800
4 Mayıs 1993 Salı Suiistimaller ve Yolsuzluklara Göz Yumarak Görevini Kötüye Kullandığı İddiasıyla Başbakan Süleyman Demirel Hakkında Meclis Soruşturması Açılmasına İlişkin Önerge Nedeniyle.....	802
16 Mayıs 1993 Pazar Cumhurbaşkanı Seçilmesi Nedeniyle	809

DİZİN	813

III. DEMİREL HÜKÜMETİ DÖNEMİ
32. Cumhuriyet Hükümeti
(06.03.1970-26.03.1971)

9 Mart 1970 Pazartesi

32. Cumhuriyet Hükümetinin (III. Demirel Hükümeti) Programını Millet Meclisine Sunuş Konuşması

BAŞKAN — Hükümet programını okumak üzere Sayın Başbakanı kürsüye davet ediyorum.

Buyurun Sayın Başbakan. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri ve sürekli alkışlar)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin değerli üyeleri.

1970 Bütçe Kanunu tasarısının Millet Meclisine sunulmasını müteakip, tasarının tümü üzerinde Millet Meclisinde cereyan eden müzakerelerin hitamında yapılan oylama ile hasıl olan durum, Hükümet hakkında hukuki manada bir güvensizlik mahiyetini arz etmemekle beraber, Bakanlar Kurulu çekilmiştir. Sayın Cumhurbaşkanımız tarafından yeni Hükümetin kurulması görevinin Adalet Partisi Genel Başkanı olarak tekrar bana tevcih buyurulması üzerine, gerekli temas ve istişarelerden sonra seçilen bakanların atanması, Anayasanın 102 inci maddesi gereğince yüksek tasvibe iktiran etmiştir. Seçimleri müteakip teşekkül eden Hükümetin, Adalet Partisi seçim beyannamesine uygun programında ifade edilen hususlar, seçimlerle tecelli eden millet iradesinin izharında ve Yüksek Meclisin tasvibinde mündemice direktifleri aksettirmesi itibariyle bugün de değerini muhafaza etmekte ve hükümetimiz, bu programın tümü ile gerçekleştirilmesi hususunda kendisini görevli saymaktadır. Bu itibarla şimdi huzurunuzda sunmakta olduğum yeni program, 11 Kasım 1969 tarihinde Yüksek Meclisin güvenoyu ile tasvip buyurulan program ile seçim beyannamemiz ve İkinci Beş Yıllık Planla beraberce mütalâa olunmalıdır.

Sayın Milletvekilleri,

Hükümetimizin faaliyet ve icraatına yön veren temel ilkelerden başlıcası, Anayasamızın insan haklarına dayanan millî, demokratik, laik ve sosyal hukuk Devleti nizamını bütün icaplarıyla gerçekleştirmek noktasında toplanmaktadır. Bu maksatla her türlü gayret ve itinaı göstermeye, gerekli tedbirleri almaya devam edeceğiz. Memlekette huzur ve sükûnun devamlı bir şekilde korunmasını, iktisadi hayatın istikrarlı gelişme ve kalkınmasını, Anayasanın sağladığı hak ve hürriyetleri teminat içinde işler halde bulunduracak bir güven ve istikrar ortamının bütün müessese ve şartlarıyla teessüsüne bağlı görmekteyiz. Böyle bir ortamın devamında, Hükümetin vazife ve sorumluluklarını takdir etmekteyiz. Bunun yanı sıra, hiç şüphe yoktur ki, demokratik rejimin manevi ortakları ve ayrılmaz unsurları bulunan bütün müesseselerimize, siyasi partilere, hür basına da önemli vazifeler düşmektedir. Biz demokrasinin gücüne ve faziletine inanıyoruz ve onun gelişmesinde iyi geleneklere kavuşmasında iktidar gibi, muhalefetin ve bütün hürriyet müesseselerinin de hayati menfaatleri olduğunu müdrik bulunduklarını ümidediyoruz.

Demokrasimizin güçlendirilmesi; her şeyden evvel, yasama ve yargı organlarının, icranın özerk kuruluşların, hulasa Devlet yapısının dokusunu teşkil eden müesseselerimizin müşterek bir Anayasa ve temel nizam anlayışında mutabık hale gelmelerini gerektirmektedir.

Anayasamızın ilgili hükümleri, gerekçesi apaçık ortada iken; menşeiini Anayasadan alan hak ve hürriyetleri en sivri uçlara kadar sınırsız bir şekilde açık sayan bir anlayış ve yine bu haklarla temel nizamın yıkılması gayretlerini mümkün ve hukuki gören bir tatbikat; Türk demokrasisinin güçlenmesine yardımcı olmayacaktır.

Sayın Milletvekilleri,

Biz; milliyetine, dinine, din ve vicdan hürriyetine bağlı olmanın, Türk Milletinin varlığında mevcut ve ayrılmaz bir unsur olduğuna inanıyoruz. Bu hakkı yasalarımızla beraber geleneklerimiz de korumakta ve yaşatmaktadır. Bu haklara müdahale teşebbüslerini, kanunlarımızla olduğu kadar felsefemizle de reddeden bir zihniyetin temsilcileriyiz. Anayasamızın teminatı altında bulunan bu hakları en geniş şekliyle ve korkusuz kullanmakta olan milletimizin dini veya millî hisleri, bir tehlike sebebi olarak gösterilmez.

Biz Anayasamızın kendi kurduğu temel nizam dışında herhangi bir doktrine bağlı olmadığı inancını muhafazada devam ettirmekteyiz.

Güçlü bir rejime sahip olmanın ikinci şartını, demokratik nizamı güvensiz ve kararsız bir hale itme istidadını hazırlayan sebepleri önlemekte görüyoruz. Bunların başında seçim mevzuatının ıslahı ve seçim takviminin yeniden tanzimi gelmektedir.

Seçim takviminin yeniden düzenlenmesi, her yıl yeni bir seçime girmek suretiyle memleket sathına yayılan gerginliğin önlenmesi ve seçmenin seçimle olan ilgisinin canlı tutulması bakımından bir zaruret olmuştur.

Siyasi istikrarı her yönü ile korumaya kararlı olduğumuzu, içte ve dışta münakaşa edilmez hale getirebildiğimiz nispette, milletimizin ve Yüce Parlamentomuzun başarılarını etkileyecek hiçbir güç tasavvur etmiyoruz.

Beklenmedik ve istenmedik olayların ağır baskısına rağmen, 1960-1970 devirleri arasında ulaştığımız merhaleyi, Parlâmento içinde tesisine muvaffak olduğumuz ölçülü ve seviyeli ortamı korumanın, partiler arası iyi ilişkileri ve mücameleyi ayakta tutmanın, meselelerimizi memleket menfaatine en uygun şekilde halletme yolunu aramanın, aramızdaki görüş farkları ne kadar önemli olursa olsun, hepimiz için millî bir görev olduğu inancını kesin olarak muhafaza etmekteyiz.

Muhalefetle iktidarın aynı bünyenin tamamlayıcı unsurları olduğu görüşüne, her zaman olduğu gibi bağlıyız. Muhalefetin haklarına saygı gösterme yoluna iktidar olarak nasıl bağlı isek, muhalefetin de aynı şekilde bir davranıştan ayrılmayacağı ümidini kaybetmemek istiyoruz.

İktidar muhalefet münasebetlerinde münakaşa konularını, murakabe, hizmet ve istikrar sınırları içinde tutmanın, kısır çekişmelerden kaçınmanın; demokrasimize, milletimize ve memleketimize faydalı tek çıkar yol olduğuna kaniyiz.

Yeni Anayasamızla doğmuş ve millet rızasıyla gerçekleşmiş geniş hürriyetlerin, değişik çevreler tarafından zaman ve kasıtlı kasıtsız aşırılıklara yöneltme istidadının sorumsuzluklarla dolu tezahürleri karşısında, bu görüş ayrılıklarımızı, Parlamento içinde ve siyasi mücadelenin seviyeli ölçüleri çerçevesinde telife çalışmak suretiyledir ki, bizlere düşen görevin en iyi şekilde yerine getirilebileceği kanaatindeyiz.

Hükümetimiz, bu anlayış içinde, demokrasiyi güçlendirmek için alınması gerekli tedbirleri partiler üstü bir mesele olarak görmektedir. Bunları gerçekleştirmek

için bütün partilerimizin karşılıklı iyi niyetlerle bir görüş birliğine varma imkânını araştırmalarını; bu önemli konuyu başarıya ulaştıracak en uygun yol telakki etmekteyiz.

Sayın Milletvekilleri, Devleti topyekûn müessir bir hale getirme ve bu müessiriyeti muhafaza ve idame etmenin, birçok şartlara bağlı olduğu bir gerçektir. Bunların başında, Devletin kendi emniyetinin ve kamu düzeninin sağlam bir şekilde korunması gelir. Bir memlekette emniyet ve asayiş meseleleri sağlam ve vatandaşa tam güven verecek şekilde düzenlenmedikçe huzurdan söz etmeye imkân yoktur. Bunun hemen yanında adalet tevziinde isabet ve süratin sağlanması, aşırı cereyanlarla hukukun içinde kalınarak yeterli bir şekilde mücadele olunması, iyi işleyen bir idare cihazının kurulmuş bulunması gibi konularla karşılaşmaktayız. Hükümetimiz bu anlayış içinde Devlet ve vatandaş emniyetini korumak, asayiş işlerini düzenlemek, birçok eksikliklere rağmen feragatle çalışan adli teşkilatımızı takviye ve teçhiz etmek, aşırı cereyanları, hürriyetleri zedelemekten zararsız hale getirmek suretiyle Devletin tüm organlarında işlerin daha çabuk, az masraflı ve verimli bir şekilde yürütülmesine kararlıyız. Bunun içindir ki, icranın müessir bir şekilde işleyebilmesini, bir taraftan idari bünyemizi temelden düzenlemekte, diğer taraftan kamu personelinin geçim şartlarını acil bir şekilde ıslah eylemekte görüyoruz.

Bu maksatla girişilmiş bulunan çalışmalarımızı süratle gerçekleştirmenin kararı içindeyiz. İlk ele alacağımız iş, hazırlıkları hemen hemen tamamlanmış bulunan Personel Kanunu tasarısının en kısa zamanda Meclislere getirilip kanunlaştırılmasıdır.

Seçim beyannamemizde de önemle belirtmiş olduğumuz gibi, hürriyet ve refahı bir arada gerçekleştirecek sosyal adalete dayalı hür bir demokrasi nizamının samimi savunucusu ve uygulayıcısı olmak davasını benimsemiş bulunuyoruz. Bu bakımdan bir taraftan demokratik bir düzen içinde planlı kalkınmayı gerçekleştirirken, diğer taraftan artan millî gelirden bütün vatandaşların adil şartlar içinde faydalanmalarını, insan haysiyetine yaraşır daha yüksek bir hayat seviyesine kavuşmalarını ve geleceğe güvenle bakmalarını sağlayacak sosyal tedbirlere millî kaynaklarımızın müsaadesi ölçüsünde yer vermek azim ve kararındayız.

İktisadi kalkınmanın yüksek bir gelişme hızı ile ve istikrar içinde yürütülmesi, bu hedeflere ulaşmayı mümkün kılacak şekilde Kalkınma Planının basiret ve hassasiyetle uygulanmasına bağlıdır. Bu itibarla kaynak ve hizmet dengesini sağlamak üzere millî gelirin istikrar içinde artırılmasına elverişli istikamette iktisadi ve mali tedbirler alınmasına önem vereceğiz. Bir taraftan tarım istihsalini ve tarımda verimliliği artıracak tedbirler alınırken, diğer taraftan sanayileşmeyi hızlandıracak, teşvik edecek ve yeni iş sahaları açılması suretiyle istihdam seviyesini yükseltecek imkânlar sağlanacaktır. Memleketimizin tabii ve maddi kaynakları yanında, insan gücü kaynaklarının geliştirilmesini, hem kalkınmanın başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesinin temel şartı hem de sosyal hayatta millî ahenk ve huzurun birbirini tamamlıya zaruri unsurları saymaktayız. Bu görüşle iktisadi yatırımlarla birlikte insan gücüne değer vermeğe yönelmiş millî hedeflere ve ihtiyaçlara uygun bir eğitim sisteminin uygulanmasından geniş faydalar elde edileceğine kani bulunuyoruz. Eğitimin büyük vatandaş kütleleri için fırsat eşitliği içinde herkese açık ve yaygın bir hizmet haline getirilmesi suretiyle her Türk gencine eğitim imkânı sağlanırken, bu hizmetin millî insan gücü potansiyelimizi kalkınma hedeflerine yöneltici bir vasıf ve seviyeye yükseltilmesi de, önemle ele alacağımız konulardandır. Eğitim faaliyetlerinin, istihdam ihtiyaçlarımıza uygun insan

gücünün yetiştirilmesi yanında, millî ümitlerimizin mihrakı olan Türk gençliğinin, bu ümitlere layık olacak şekilde ve millî şuurumuzu yüksek seviyede tutarak eğitilmesi, Cumhuriyet hükümetlerinin önemle takip edecekleri millî bir dava teşkil etmektedir. Hükümetimizin, bir taraftan Millî Eğitim hizmetleri çerçevesinde okul içi ve okul dışı eğitim programlarıyla, diğer taraftan gençlik ve spor hizmetleri çerçevesinde zaman değerlendirci spor ve kültür faaliyetleriyle, Türk gençliğinin bu istikamette maddi ve manevi gelişme ihtiyaçlarına cevap vermek kararındadır.

Eğitim sistemimizde hedef ve metotların, bugünün ve yarının ihtiyaçlarına göre geliştirilmesi ve gençliğin yetiştirilmesi ile birlikte, millî kültürümüzün ve tarihi değerlerimizin korunması ve yaşayan nesillere tanıtılması, kültür ve sanat alanında yaratıcı faaliyetlerin teşviki; Hükümetimizin üzerinde önemle duracağı konulardır. Milletimizin maddi ve teknik gücünü yükseltici çalışmaları tamamlıya manevi ve kültürel gayretler desteklenecek, medeniyet ailesi içindeki geleneksel mevkiimizin muhafazası kadar millî istidadımızın yaratacağı eserlerle de Türk milletinin insanlık alemine yeni katkılarda bulunması teşvik edilecektir. Bu maksatla, bugün Millî Eğitim Bakanlığının geniş sorumluluk sahası içinde yer alan kültür işleri için ayrı ve bir bakanlık kurulması öngörülmektedir. Maddi ve iktisadi bir muhtevadan ibaret olmayan, ancak sosyal ve kültürel kalkınma ile birlikte gerçek manasını kazanan millî kalkınmada, manevi ve sosyal hedeflerin ve tedbirlerin büyük önemine inanıyoruz. Vatandaş iktisadi bir faaliyetin sadece bir aleti ve hammaddeyi sayan materyalist görüşlerin karşısında olarak, maddi ve iktisadi kaynakları geliştirici gayretlerin, manevi ve sosyal hedeflere ulaştırdığı ölçüde değer taşıdığı kanaatindeyiz.

Bu mülâhaza iledir ki, milletimizin millî ve sosyal meselelerine büyük önem vermekte devam edeceğiz. İktisadi faaliyetlerin ancak gerçekleşme vasıtasını teşkil ettiği sosyal gayeleri elde etmek üzere, fakirliği ortadan kaldırmak ve refahın tabana yayılmasını sağlamak için mümkün olan bütün tedbirleri alacağız. Sosyal adaletin müessir metotları olarak emekle sermaye arasında ahenkli bir gelir dağılımını düzenleyen toplu sözleşme rejimi ile vergi adaleti esaslarını, genişletilmiş sosyal hizmetlerden faydalandırmak suretiyle dar gelirli büyük vatandaş kütlelerinin yaşama seviyesinin yükseltilmesi tedbirlerini bir arada ve Kalkınma Planı çerçevesinde tatbik mevkiine koyacağız. İktisadi gerçeklere ve millî ihtiyaç önceliklerine uygun ve bütün zümre ve sınıfların haklarını âdil ölçüler içinde beraberce koruyan bir denge nizamının devamına önem vermekteyiz. Herkesin medeni imkân ve vasıtalarla sahip, yarın korkusu ve gelecek kaygusundan uzak olarak yaşamasını, bölgeler ve sosyal zümreler arasındaki ahenkli dengenin ve millî huzurun şartı saymaktayız. Sağlık ve eğitimle ilgili kamu hizmetlerinin, medeni nimet ve vasıtaların, yurdun her köşesine ve çeşitli vatandaş zümrelerinin ayağına götürülmesi ve bunlardan kolayca ve eşit olarak faydalanılmasının sağlanması, sosyal adalete uygun olduğu kadar, iktisadi gücümüzün ve millî refahı artırma gayesine de hizmet etmiş olacaktır.

Devletimizin Anayasa ve Kalkınma Planı çerçevesindeki her türlü hizmetlerinde başarı elde edilmesi; iktisadî, sosyal kültürel hedeflerin tesbiti ve bu yolda gayretlere girişilmesi kadar, devlet faaliyetlerini müessir ve verimli kılacak surette teşkilat ve metotların geliştirilmesine ve tesirli hale getirilmesine de bağlıdır. Bu gerçek, millete hizmet yolundaki çalışmaları verimli kılabilmek için idarede geniş bir ıslahat hareketini zaruri kılar. Mevcut ve sınırlı mali imkânlarla, milletimize daha çok ve daha iyi hizmet

edebilecek şekilde, devlet idaresinde ve diğer kamu müesseselerinde gerekli ıslahatı yapmak kararındayız. Aslında, memleketimizin bütün müesseseleri karşısında ıslahatçı bir görüş ve felsefeyi benimsiyen Adalet Partisi iktidarı olarak, idari ıslahat tedbirlerini, bütün diğer ıslahat hareketlerinin hazırlayıcı ve gerçekleştirici bir vasıtası ve çıkış noktası saymaktayız. Personel reformunu da içine alan idari reforma paralel olarak, eğitim metotlarının ıslahı, adalet cihazının daha ucuz ve süratli işliyecek şekilde düzenlenmesi, vergi sisteminin ve tatbik usullerinin gelir ziyanını önliyecek, verimi artıracak ve iktisadi kalkınmayı hızlandıracak âdil ölçülere kavuşturulması, kredi sisteminin, istihsalı artırmaya ve sosyal adaleti daha geniş ölçüde sağlamaya matuf olarak ıslahı, tediye bilançomuzun düzeltilmesi için ihracatın geliştirilmesi, topraksız veya yeter toprağı bulunmayan köylünün, imkânlar dahilinde toprağı kavuşturulması ve toprak veriminin artırılması yolundaki tarım reformu, ele aldığımız başlıca ıslahat konularıdır.

Sayın Milletvekilleri,

İktisadi, sosyal ve kültürel kalkınma, hükümetimizin ana hedefidir. Bu hedefe ulaşmak için millî menfaatlerimize uygun her kaynaktan faydalanacağız. Kalkınmanın süratli, devamlı, âdil ve dengeli yapılmasına çalışacağız.

Sanayileşmemize bir hamle gücü vereceğiz.

Tarımı, turizmi, madenlerimizi, ormanlarımızı ve diğer tabii kaynaklarımızı, kalkınmaya çok daha katkılı hale getireceğiz.

Büyük Türkiye enfastrüktürünü teşkil edecek olan altyapı yatırımlarına devam edeceğiz.

Yurdumuzun eldeki imkânlarla göre en hızlı şekilde kalkınmasında; sanayileşme konusunda göstereceğimiz gayretlerin ve bu alanda elde edeceğimiz başarının büyük ve önemli rolü olacağına inanmaktayız.

Bu amaçla, İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında öngörülen prensiplere göre, yurdumuzun hızlı sanayileşmesini mümkün kılacak tarzda çalışmalara devam olunacaktır. Bu arada, yatırım malları imalatını geliştirecek ağır sanayi projelerine öncelik verilecek, ihracata yönelmiş veya ithal ikamesi sağlanan sanayi dalları desteklenecek ve güçlendirilecektir.

Sanayileşme alanındaki gelişmeleri hızlandırmak bakımından faydalı olacağına inandığımız kredi ve hammadde tedariki konularında, güven ve istikrar sağlayacak yeni tedbirler getirilecektir.

Sanayi politikamızın uygulanmasında kamu sektörü ile özel sektör aynı ölçülere tabi tutulacak özel teşebbüsün Plan hedeflerine uygun olarak kuracağı sanayi tesislerinin teşvik olunmasına devam edilecektir.

Ağır sanayie yardımcı yan sanayi dallarının kurulması, montaj sanayiinde gittikçe daha çok yerli malzeme kullanılmasının gerçekleştirilmesi, yeni kurulacak sınaî teşebbüslerin dünya piyasalarında rekabet edebilecek ölçü ve kıstaslara uygun bulunması, sınaî tesislerimizde dış pazarlara elverişliliği nispetinde yerli hammaddenin kullanılmasına ve bunların yarı mamul veya mamul hale getirilerek ihraçedilmesine, sınaî kuruluşların memleket sathına dengeli bir şekilde dağılmasına önem verilecektir.

Madenlerimizin ve petrol yataklarımızın aranması, rasyonel bir şekilde işletilmesi ve bu kaynakları değerlendirici endüstrilerin kurulup geliştirilmesi, ekonomi politikamızın uygulanmasında dikkat ve önemle üzerinde duracağımız hususlar arasında yer almaktadır.

Sayın Milletvekilleri;

Açıklık, güvenlik ve eşitlik prensiplerine dayanan, tam rekabet şartlarının gerçekleşmesini hedef alan ticaret politikamızın uygulanmasına devam olunacaktır.

Bu politikanın icabı olarak temel mal ve hizmetlerde veya zaruri ihtiyaç maddelerinde fiyat istikrarını sağlayacak tedbirler titizlikle uygulanacak, taban fiyat politikası ile tarım ürünlerinin değerlendirilmesine itina edilecek ve büyük müstahsil kütlelerinin korunmasına matuf destekleme alımlarına devam olunacaktır.

Üretici ve tüketicilerin teşkilatlandırılması çalışmalarına devam edilecek ve bu amaçla kooperatiflerin çoğalması, yayılması, güçlendirilmesi temin edilecektir.

Sigorta sistemimizin, tarım sigortaları alanında daha geniş ölçüde bir uygulamaya imkân verecek, yurt kalkınmasına yararlı yeni yatırım kaynakları yaratacak şekilde geliştirilmesine çalışılacaktır.

Dış ticaret politikasının, ekonomik kalkınmamızın devamı bakımından büyük bir önem taşıdığına inanmaktayız. Bu amaçla ihracatı geliştirici tedbirlere, dış ticaret politikamızda büyük ağırlık verilecek, özellikle sanayi ürünleri ihracatının artırılmasında büyük faydalar sağlayacak orta vadeli kredi vermekle görevli bir “İhracat ve Kalkınma Bankası” kurulacaktır.

İhraç mallarımıza, milletlerarası standartlara uygun ve dış pazarlarda aranılan vasıflar kazandırılması istikametindeki tedbirlere ve çalışmalara devam edilecektir. İhraç mallarımızın dış ülkelerde sürümünü artıracak her türlü pazarlama çalışmaları geliştirilecek, bu konuda yeni tedbirler alınacaktır.

Ekonomimizin hızla geliştirilmesi amacıyla, ithalat politikamızda, yatırım malları ve sanayiimizin muhtaç olduğu hammaddelerin tedariki hususlarına büyük önem verilecek ve bunların ithaline öncelik tanınacaktır.

Sayın Milletvekilleri

Bu hedefleri gerçekleştirmek için, İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında prensipleri tesbit edilmiş olan, vergi, bütçe ve para politikasına göre; ekonomimizin enflasyon, resesyon, deflasyon gibi arızalardan uzak kalarak istikrar içinde gelişmesini, yurdumuzun hızlı ve sıhhatli kalkınmasını, artan millî gelirin vatandaşlar arasında âdil ve dengeli bir şekilde dağılımını mümkün kılacak bir mali politikanın takibine devam olunacaktır.

Bir süre önce yürürlüğe girmiş bulunan yeni “Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Kanunu” hükümlerinden de faydalanılarak, bankalar ve kredi sistemi yeniden düzenlenecek, sermaye piyasasının kurulması, gönüllü tasarrufların teşviki gibi konularda tedbirler alınacaktır.

İktisadi Devlet Teşekküllerinin kalkınmaya katkısını artırmak için bunların, ellerindeki imkânlardan daha çok faydalanılmasını ve yeni kaynaklar yaratmalarını temin edecek ıslahat tedbirlerinin uygulanmasına devam edilecektir.

Sayın Milletvekilleri; Hükümetimiz, hayatını sermayesinden çok emeği ile kazanan işçi, köylü ve çiftçi esnaf ve sanatkârlarımızın ekonomik ve sosyal şartlarını iyileştirmek hususundaki çalışmalara titizlikle devam edecek; bu konuda yeni birçok tedbirler getirecektir.

Sosyal adaletin; her şeyden önce herkesin kabiliyetine göre bir iş bulabilmesi ve geçim seviyesine uygun bir gelir sağlayabilmesi imkânının teminat altına alınması suretiyle gerçekleştirileceği inancındayız. Bu amaçla, plan hedeflerine uygun şekilde istihdam imkânları artırılacak, sermaye ve emek ilişkilerinin yurdumuzun kalkınmasına ve vatandaşlarımızın menfaatlerine uygun şekilde yürütülmesindeki dikkatli çalışmalara devam olunacak, çalışanların sosyal güvenlik şartlarını bugünkünden daha iyi bir hale getirmek hususunda gereken her türlü tedbirler alınacaktır.

Yurt dışında çalışan işçilerimizin durumları ile yakından ilgilenmeye devam edeceğiz.

Aynı şekilde, köyün ve nüfusumuzun %70'ini teşkil eden köylü ve çiftçilerimizin kalkındırılmasını, mümkün olan en kısa süre içinde refaha kavuşturulmasını, sosyal devlet anlayışımızın en tabii bir icabı saymaktayız.

Hükümetimiz, köylerimize medeni hizmetleri götürmeyi, köylüyü bu hizmetlerden yararlanacak iktisadi güce ulaştırmayı başta gelen ödevlerinden biri sayan bir anlayış içinde bunları gerçekleştirmek hususundaki çalışmalara aynı titizlikle devam edecektir.

Bu hedefe erişebilmek için köyle ilgili yol, su elektrik, eğitim, sağlık, kredi, fiyat destekleme alımları ve çeşitli tarım hizmetlerinde yardımcı olmak gibi hususlarda, bundan böyle de Devletin imkânlarını ekonomimize en yararlı şekilde kullanmaya itina göstereceğiz.

Tarım üretimin artırılması, ürünlerin sürüm ve satışı, uygun fiyatla değerlendirilmesi bakımından gerekli tedbirler alınacaktır. Köye hizmet götüren kuruluşlar, yılların tecrübelerinden faydalanılarak daha müessir yetki ve usullerle güçlendirilecek ve bu gayeye yönelmiş çeşitli müesseseler arasında işbirliği sağlanacaktır.

Kötü hava şartları yüzünden ödeme gücünden yoksun kalan küçük çiftçilerimizin, yıllardır birikmiş banka borçları faizsiz ve uzun vade ile taksite bağlanacaktır. Böylece küçük çiftçilerimizin yeni kredi imkânına kavuşturulmuş olacaktır.

Köylü ve çiftçilerimizi yakından ilgilendiren ve yurdumuz için büyük ve hayati bir önem taşıyan, tabii ve devamlı bir servet kaynağı olan ormanlarımızın, millî ekonomimize en yararlı şekilde korunması, geliştirilmesi, işletilmesi ve değerlendirilmesi ana hedefine yönelmiş orman politikasına devam edeceğiz.

Bu suretle, orman içinde ve kenarında yaşayan vatandaşlarımıza daha iyi geçim imkânlarının sağlanması hedefinin şartları da aynı zamanda gerçekleştirilmiş olacaktır.

Sahillerimizde yer yer balıkçı limanları ile çekek yerleri gibi kıyı yapılarının büyük sayıda inşasına devam olunarak sahil köylerimizde yaşayan vatandaşlarımızın hayat şartlarının iyileştirilmesine çalışılacaktır.

Sayın Üyeler;

Yurt kalkınmasına emek ve alınteri ile büyük katkıda bulunan ve sosyal bütünlüğümüzün korunmasında önemli görevleri olan esnaf ve sanatkârlarımızın

iktisadi güçlerinin artırılması, bunların daha iyi sosyal yaşama şartlarına kavuşturulması başlıca hedeflerimizden biridir.

Çalışma düzenimizin bu hedefe ulaşmasını engelliyen tikanıklıklar giderilecek; kredi, hammadde, alet ve edevat, eğitim, pazarlama ve sosyal güvenlik imkânlarından yararlanılma gibi konularda, günümüzün değişen ve gelişen ihtiyaçlarına uygun tedbirleri içine alan bir politikanın uygulanmasına devam edilecek ve yeni her türlü tedbirler alınacaktır.

Sayın Milletvekilleri; Türkiye; hızlı bir şehirleşme meselesi ile karşı karşıyadır. Düzensiz bir şehirleşmenin kontrol altına alınamaması halinde, çözümünde ciddi zorluklar çekeceğimiz durumlarla karşılaşılması mukadderdir. Bunun içindir ki, imar ve iskân politikamızın hedefi, şehirleşmeyi düzenli bir şekilde sağlamak ve yerleşme merkezlerini medeni imkân ve vasıtalarla kavuşturmak istikametine yönelmiştir. Bu maksatla, bölge ve il ölçüsünde kademeli bir yerleşmeler ağı kurma çalışmalarına hız verilecektir. Muhtelif şehirler için yapılmakta olan metropoliten planlama çalışmaları tamamlanacak, buralarda sanayi bölgeleri kurulacaktır.

Hükümetimizin mesken politikasının temel hedefi; henüz başını sokacak bir yuvaya kavuşmamış aileleri, meşru ve hukuki yollardan ev sahibi yapmaktır. Devlet ve fert güçlerinin yanyana gelmesiyle vatandaşın mesken ihtiyacının mümkün olan en kısa zamanda giderilebileceğine inanmaktayız. Bu maksatla, mesken kredileri faizlerinin kısmen veya tamamen Devlet bütçesinden karşılanmasını mümkün kılacak bir sistemi uygulamak kararındayız.

Bu arada, gecekonduların yapılarını nizam ve kontrol altına alan çalışmalarımıza da devam edeceğiz.

Ucuz arsa, proje, faizsiz kredi, geliştirilmiş yapı sistemleri çalışmalarımızla ve bunların yanında aldığımız diğer sosyal ve ekonomik tedbirlerle gecekonduların yapımı ve yayımı önlenirken, mevcut gecekonduların yol, su, kanalizasyon ve elektrik gibi kamu hizmetlerini en kısa zamanda tamamlamak amacını güden faaliyetlere hız vereceğiz.

Diğer taraftan, tabii âfetler karşısında daha süratli ve güçlü olarak, âfetzade vatandaşın yanında ve hizmetinde bulunmak kararındayız. Vatandaşın güvenlik içinde yaşaması ve felaket anında Devletin bütün imkânlarıyla âfetzedelerin yardımına koşacağından, kimseyi aç ve açıkta bırakmayacağından emin bulunması; bu konu ile ilgili çalışmalarımızın anahedefini teşkil etmektedir. Afet vukuunda; emniyet, sağlık, işe ve geçici barınak gibi tedbirler manzumesi, yurdun en ücra köşelerine kadar ulaşacak tarzda yeniden düzenlenecek, ilgili kuruluşlar arasında koordinasyon sağlanacak ve yardım tedbirleri süratle uygulanacaktır.

Afetler dolayısıyla ekonomik gücünü kaybetmiş vatandaşların, yeni yerleşme yerlerine modern, fenni ve sıhhi konutlara kavuşmalarına ve ekonomik güç kazanmalarına yardım edeceğiz. Bu yardımların, büyük ölçüde karşılıksız olmasına çalışacağız.

Sayın Üyeler;

Bütün vatandaşlarımızı sağlık hizmetlerinden en geniş şekilde faydalandırmak, hizmeti vatandaşın ayağına götürmek, halkın sağlık bilgisini artırmak, koruyucu hekimliğe öncelik vermek, tedavi hekimliğini tamamlayıcı bir unsur olarak kabul etmek

ve yürütmek, maddi imkândan yoksun olanlarla bakıma muhtaç, kimsesizleri, sakatları, küçükleri, ihtiyaçları ve dar gelirli vatandaşları parasız tedavi imkânlarına kavuşturmak, anahedefimizdir.

Kademeli olarak tatbik edilecek bir sağlık sigortası sistemi geliştirilecektir.

Sosyal ve ekonomik yönden çeşitli bölgelerde farklı gelişme şartları gösteren yurdumuzda, en kısa zamanda bu farklılığın ortadan kaldırılması ve Türkiye'nin bütün bölgelerinin tüm olarak çağdaş medeniyet seviyesine çıkarılması hedefimizdir. Bu hususta özel bir önemle üzerinde durduğumuz bir konu da, Doğu bölgesinin kalkınması meselesidir.

Bu sebeple, memleketimizin ekonomik ve sosyal kalkınmasına ait plan uygulanırken, geri kalmışlığın yaygın ve tesirli olduğu bölgeler arasında özel bir durumu olan bu bölgede eğitim, tarım, ulaştırma, sağlık hizmetleri, elektrik enerjisi üretimi ve dağıtılması, kredi politikasının uygulanması ve çeşitli yatırım ve kalkındırma projelerinin ve sulama programlarının gerçekleştirilmesi gibi konularda özel tedbirler alınmasını lüzumlu görmekteyiz.

Bu mülahaza ile kararlaştırılan tedbirler aşağıda sıralanmıştır.

1. Eğitim tesislerinin çoğaltılmasına devam olunacaktır. Bu arada, bölgede kurulmakta olan Atatürk Üniversitesi kuruluşunun tamamlanmasına gayret edilecek ve kurulmasına başlanılan Diyarbakır Üniversitesinin biran önce tamamlanması için gereken gayretler gösterilecektir.

2. Bölgede kurulmasına başlanmış olan yatılı bölge okullarının sayısı çoğaltılacak, bu okullara, ilkokuldan sonra yerine göre ortaokul veya sanat okulu kısımları ilave olunacaktır.

3. Bölgede kurulmasına başlanılan tarım, hayvancılık ve orman okulları ikmal olunacak ve sayıları artırılacaktır.

4. Bölgede yeniden teknik okullar ve yüksek teknik okullar açılacaktır.

5. Bölgenin ulaşım imkânları süratle geliştirilecek, anayol şebekesi tamamlanacak ve her mevsimde geçit verir hale getirilecektir.

6. Bölgede mevcut hava meydanlarına yenileri eklenmek suretiyle hava ulaşımının şümülü genişletilecek ve senenin daha uzun bir süresince hava ulaşımı için gerekli tedbirler alınacaktır.

7. Bölgenin transit ulaşım imkânları artırılacaktır. Yeni transit ulaşım hizmet merkezleri ve hudut kapıları açılacaktır.

8. Ana ulaşım şebekesi dışında daha küçük merkezlere ve köylere ulaşım imkânları artırılacaktır.

9. Sağlık hizmetlerinin sosyalizasyonunda görülen aksaklıklar giderilecektir.

10. Şehir ve kasabalardan başlamak üzere bölgedeki bütün merkezlere enterkonekte şebeke ulaştırmak suretiyle elektrik götürülecektir.

Keban Barajı, Dicle ve Fırat ile diğer sular üzerinde kurulacak santrallerden bütün bölge faydalanacaktır. Sanayileşmenin zaruri gereği olan elektrik enerjisinin bölgeye yayılması, bölgenin kalkınmasında en önemli unsurlardan biri olacaktır.

11. Bölgenin kalkınması için imtiyazlı bir kredi politikası kabul olunmuştur. Bu politikanın tatbikine devam olunacaktır.

12. Bölgede yeni iş imkânları yaratacak çeşitli tesislerin kurulmasına devam olunacaktır.

13. Bölgenin tabii kaynakları geliştirmek suretiyle iş imkânları yaratılacaktır. Bu arada maden, toprak ve su kaynaklarının ve ormanlarının geliştirilmesine özel önem verilecektir.

14. Bölge için hazırlanmış bulunan özel hayvancılık projesinin tatbikatına devam olunacaktır. Bu projenin tatbikatında hayvan besiciliğinden başlayan ve satışa kadar devam eden her safhada ele alınacaktır. Bu cümleden olarak et kombinaları, süt tesisleri, yem fabrikaları, deri işleme tesislerinin kurulmasına devam olunacaktır.

Hayvan yetiştiriciliği ve hayvan ürünlerini kullanan işletmeler, özel kredi şartlarıyla teşvik edilecektir.

Komşu ülkelere canlı hayvan ve et ihracına devam olunacaktır. Hayvancılıkla iştigal eden köylü ve müstahsılın eline alın terinin karşılığının geçmesini sağlayan her türlü tedbire müracaat olunacaktır.

15. Bölgede, gıda ve istihlak maddeleri sanayii geliştirilecektir. Esasen satınalma gücü çok sınırlı olan bölge halkının istihlak ettiği bazı mamullerin uzak mesafelerden taşınması önlenecek, böylelikle, hem yeni iş imkânları açılmış, hem de istihlak malları makul fiyatlarla bölgeden sağlanmış olacaktır.

16. Bölgede, veteriner hizmetleri geliştirilecek, bu hizmetler köylere kadar götürülecek ve hayvan sağlığı ile ilgili yeni merkezler açılacaktır.

17. Bölgede, ucuz yakacak tesisleri geliştirilecektir.

18. Bölgenin hububat yetiştirilmesine müsaidolmıyan kısımlarında her mevsim kâfi miktarda hububat bulundurulacak şekilde, toprak mahsulleri hizmetleri genişletilecektir.

19. Köylüye açılan zirai kredilerin daha verimli olması sağlanacak, besi kredisi daha yaygın hale getirilecektir.

20. Büyük sulama programının tatbikatı hızlandırılacaktır.

21. Köy hizmetleri (yol, su, okul, elektrik) gittikçe genişliyen bir program dahilinde yürütülecektir.

İçme sularından mahrum bölgeler, özel projelerle, çok kısa zamanda içme suyuna kavuşturulmaya devam olunacaktır.

22. Sanayi siteleri ve çarşılar kurulmasına devam edilecektir.

23. Turizm gelişmesine hizmet edecek tesisler çoğaltılacaktır.

24. Demiryolu ulaşımı, bölgenin merkezlerinde daha iyi hizmet edecek şekilde ıslah olunacak, bu arada tren seferleri dizel lokomotiflerle yapılacaktır.

25. Topraksız köylünün toprağa kavuşturulmasına ve eline geçen toprağı muhafaza edecek şekilde cihazlandırılmasına gayret sarf edilecektir.

26. Milli plan mefhumundan uzaklaşmamak şartı ile ve bölgenin imkânlarını, ihtiyaçlarını daha ileri ölçüler içerisinde tesbit etmek maksadıyla ve elde edilen neticeleri millî plan şümülü içinde kıymetlendirerek, Doğu Bölgesi için özel bir plan yapılacaktır.

27. Doğu kalkınmasında devamlılık ve sürati sağlamak amacıyla, daha çok sayıda teknisyenin, bölgede çalışması için gerekli tedbirler alınacaktır. Az gelişmiş bütün bölgelerde hizmet gören her çeşit görevlinin, huzur içinde çalışabilmesi imkânları hazırlanacaktır. (*A.P. sıralarından "Bravo" sesleri ve sürekli Alkışlar*)

Muhterem milletvekilleri,

Türk Silahlı Kuvvetlerinin, yurdumuzayaönelebilecek hertürlü tehdidi karşılayabilecek ve millî menfaatlerimizi koruyacak şekilde ve aralıksız olarak cihazlanması için alınan tedbire devam olunacaktır.

Silahlı Kuvvetlerimizin, kendi kumanda zinciri içerisinde öğretim, eğitim ve moral seviyesini daimi olarak yüksek tutmak için alınan tedbirlere devam edilecektir.

Türk Silahlı Kuvvetlerinin ikmal hizmetleri, sürekli ve güvenilir bir şekilde yürütülecektir.

Silahlı Kuvvetlerimizin hazırda iskân edildiği, sahalardaki tesislerin modernleştirilmesine ve yeni kıışalar, hastaneler ve eğitim tesisleri yapılmasına devam olunacaktır.

Şehirlerden uzak birliklerin kurulduğu yerlerden ve hudut karakollarından başlamak üzere girişilen subay ve astsubay lojmanları ile sosyal tesislerin yapımına devam olunacaktır.

Harb silah vasıtalarından memleketimizde yapılması mümkün ve lazım olanlar ile ilgili sanayiini geliştirilmesi için özel bir program uygulanacaktır.

Türk Silahlı Kuvvetlerinin teşkilat, personel ve eğitimini geliştirecek tasarıların kanunlaşmasına çalışılacaktır.

Sayın Üyeler;

Dış politika alanında faaliyetimizin istinadedeceği esaslar ve takibedeceğimiz hedefler üzerinde de önemle durmak isteriz.

Dört yılı aşkın bir süredir izlenmiş olan dış politikanın, millî menfaatlerimizin karşılanmasında ve Türkiye'mizin milletler camiası içinde muteber ve nafız bir mevki kazanmasında kaydettiği başarıyı göz önünde tutan hükümetimiz, aynı istikamette yapıcı faaliyet gösterecek ve icraatında çok yönlü ve barışçı bir politika anlayışını hâkim tutacaktır. Açıklık ve devamlılık, Türk dış politikasının temel vasıfları olmakta devam edecektir.

Bu esaslara dayanan dış politikamızın her zamanki gibi en önemli hedefi, memleketimizin güvenliğini en müsait şartlar içinde bulundurmak olacaktır.

Gerek bulunduğumuz bölgede, gerek dünyanın diğer taraflarında barış ve istikrar sağlayıcı şartların doğmasını ve muhafazasını kendi güvenliğimizle de yakından ilgili olduğunu müdrik olarak, bu vadiye sarf edilecek çabalara destek ve yardımcı olacağız.

Devletlerarasında barışçı münasebetlerin gelişmesine ve işbirliği zihniyetinin yerleşmesine katkıda bulunmaya devam edeceğiz. Milletlerarası ilişkilerimizin genişliği ve derinliğine geliştirilmesine gayret edeceğiz.

Batı ve Doğu âlemleri arasında gerginliklerin azalması ve ihtilaflı konuların zaman içinde halli maksadiyle sarf edilecek gayretlere, Türkiye de samimiyetle katılacaktır. Avrupa'da güvenliğin ve itimadın artmasının dünya barışı bakımından birinci derecede önem taşıyacağına inanıyoruz.

Nükleer silahları da kapsıyacak şekilde şimdiye kadar gerçekleştirilenlerden daha ileri ve tesirli silahsızlanma tedbirlerinin süratle alınmasının genel barış ve güvenlik davasına en gerçek katkıyı yapacağına inanmış olarak, bu alanda girişilecek her türlü yapıcı çabayı destekliyoruz.

Birleşmiş Milletler Teşkilatının, insanlığın daha iyi bir dünya nizamına kavuşma arzusunun tahakkukunu sağlayacak müessiriyete kavuşturulması maksadiyle gayret sarfından Türkiye hiçbir zaman geri kalmıyacaktır.

Milletlerarası münasebetlerimiz içinde özel bir yeri olan ve insan haysiyetine önem veren bir demokratik felsefe ortaklığından ve siyasi ve askeri tesanüd bağlarından kuvvet alan Batı memleketleriyle ilişkilerimizin yakın dostluk ve sıkı işbirliği havası içinde gelişmeye devam etmesi; üzerinde dikkatle duracağımız bir husus olacaktır.

Bu meyanda Amerika Birleşik Devletleri, Federal Almanya Cumhuriyeti, İngiltere, Fransa ve İtalya ile ilişkilerimizin ayrı bir önem taşıdığını belirtmek isteriz.

Avrupa'da güvenliğin gerçek manada teessüsüne değin, mensubu bulunduğumuz Batı aleminin güvenliğini ve kıt'ada dengeyi ve istikrarı sağlamak bakımından, NATO ittifakının müessir ve yapıcı bir rol oynamaya devam edeceğine inanıyoruz.

Milletlerarası münasebetlerimizin çerçevesini genişletmeyi öngören çok yönlü bir politika anlayışı içinde Doğu âlemi dediğimiz gruba dahil memleketlerde, Arap memleketleriyle, Asya-Afrika ve Latin Amerika ülkeleriyle ikili ilişkilerimizi geliştirmeye devam edeceğiz.

Egemenliğe, bağımsızlığa ve toprak bütünlüğüne saygı, hak eşitliği ve içişlerine karışmama prensipleri dairesinde komşu ülkelerle ilişkilerimizin gösterdiği gelişmenin devamına itina edeceğiz. Bu meyanda Sovyetler Birliği ve Balkan memleketleriyle sıhhatli bir zemin üzerinde inkişaf halinde bulunan münasebetlerin, dünyanın bu bölgesinde itimat ve anlayış havasının takviyesine önemli bir katkı sağlayacağına inanıyoruz.

Bütün Ortadoğu memleketleriyle gelişen münasebetlerimiz çerçevesinde, İran ve Pakistan ile RCD ve CENTO gibi teşekküllerin sağladığı çok taraflı işbirliği zemininden de kuvvet alarak gelişme gösteren sıkı dostluk ve kardeşlik münasebetlerimizin her sahada, bundan böyle de yapıcı ve semereli bir muhtevada sıkışmaya devam edeceğinden eminiz.

Çeşitli bağlarla bağlı bulunduğumuz Arap memleketleriyle münasebetlerimizin, son yıllarda karşılıklı arzu ve gayretle tesis edilen dostluk ve anlayış havası içinde ticari, iktisadi ve kültürel alanlarda geliştirilmesi için gayret sarf edeceğiz.

Arap-İsrail ihtilâfında bugüne kadar takibedilen esaslara uygun bir politika izlemeye devam edeceğiz. Ortadoğu'da her ülkenin yararına sürekli bir barışın kurulabilmesi için

silah kuvvetiyle toprak kazancı sağlanması ve çözümlerin emrivakilerde aranması gibi metotlara iltifat edilmemesi gerektiği görüşündeyiz.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu ve Güvenlik Konseyi tarafından kabul edilmiş bulunan kararların bölgede istikrarı ve âdil bir barışı tesise imkân verecek esasları ihtiva ettiğine inanıyoruz. Adil bir çözümün Arap memleketlerinin meşru hak ve menfaatlerini gözetmesi gerekeceği kanaatindeyiz.

Günümüzdeki tehlikeli ihtilafın siyasi bir hal şekline kavuşması maksadiyle girişilecek her türlü teşebbüsü desteklemek ve bize terettübeden gayreti göstermek kararındayız.

Milli dâvamız Kıbrıs meselesinin, Türk Cemaatinin ve Türkiye'nin hak ve menfaatlerine uygun bir şekilde halledilmesi hedefimizdir.

Kıbrıs konusunda meydana gelen yeni gelişmeleri büyük bir dikkatle izlemekteyiz. Acı tecrübelerden geçildikten sonra ulaşılabilmiş olan barışçı müzakere ortamının korunabilmesi ve bu yoldan bütün ilgili tarafların yararına olacak nihai ve adil bir çözüme gidilebilmesi için Hükümetimiz kendine düşen gayretleri göstermeye devam edecektir. Ancak böyle bir sonuca varabilmek için bütün diğer tarafların da samimi ve yapıcı gayretlerini esirgememeleri gerekeceği muhakkaktır.

Kıbrıs meselesinde çeşitli yollar denenmiştir. Sonuç ve başarı sağlamıyan baskı metotlarına avdet suretiyle netice almak niyetlerinin çıkar yol olmadığının açıklıkla anlaşılmış olması gerekir. Bağımsız Kıbrıs Cumhuriyetinin kuruluş esasları ve mevcut denge çerçevesinde bir çözüme ulaşılmaması mümkündür. Hükümetimiz bu husustaki tutumunu sonuna kadar muhafaza edecektir.

Kıbrıs meselesinin kendi gerçeklerine uygun niyet ve vasıtalarla ve tarafların mevcut ve meşru haklarına riayet suretiyle bir çözüme bağlanması Kıbrıs'taki iki cemaat kadar Türkiye ile Yunanistan arasında da gerçek bir işbirliğine ve iyi münasebetlerin takviyesine imkân verebilecektir.

Hükümetimizin, şimdiye kadar olduğu gibi bundan sonra da Cemaatimizin haklarının ve millî menfaatlerimizin gerektirdiği azim ve irade ile ve milletimizin dileklerine ve temennilerine cevap verecek bir tutum ve şuur içinde hareket edeceğinden asla şüphe edilmemelidir.

Sayın Milletvekilleri,

Ticari ve iktisadi münasebetlerimizin Türkiye ekonomisinin ihtiyaçlarına ve kalkınma davamızın gereklerine uygun bir düzeyde yürütülmesi amacımızdır. Diğer ülkelerle gerek ikili gerek çok taraflı olarak yürütülmekte olan ticari ve ekonomik münasebetlerimizin, bu hedeflere uygun şekilde geliştirilmesi için hiçbir gayret sarfından geri kalmıyacağız.

İktisadi ve sosyal kalkınmamızın temel unsurlarından birini teşkil eden bilimsel ve teknik gelişme için gerekli kaynaklardan bir kısmının, iki ve çok taraflı teknik ve bilimsel dayanışma yoluyla sağlanmasına büyük önem atfetmeye devam edeceğiz.

Avrupa Ekonomik Topluluğu ile ortaklığımız yeni bir dönemin eşğine varmış bulunmaktadır. Ekonomik, sosyal ve politik önemi gün geçtikçe kıymet kazanan bu ortaklığın, menfaatlerimize en uygun şekilde geliştirilmesinin gayreti içindeyiz.

Bu anlayışla yürümekte olduğumuz Geçiş Dönemine giriş müzakerelerini müspet sonuçlara bağlamayı ümidediyoruz ve ulaşacağımız bu ileri merhalenin olumlu şartları içinde ekonomimizin kazanacağı yeni dinamizmin kalkınma gayretlerimize önemli katkılarda bulunacağına inanıyoruz.

Ülkemizin geleceğini büyük ölçüde ilgilendiren ortaklığımızı tam bir başarıya ulaştırmak üzere iktidar olarak gösterebildiğimiz her türlü gayrete devamlı, kalkınma planımız çerçevesinde, sanayiimizin ve tarımımızın geçiş döneminin şartlarına süratle ve kolaylıkla intibakını sağlamak için, ekonomik, mali ve idari alanlarda gerekli olan tedbirleri almaya kararlıyız.

Sayın Milletvekilleri,

Huzurunuzda arz ve izah etmekte olduğum siyasi icraat programımız, bizi millet iradesinin tercihlerinden iktidar vazifesine kadar getiren dürüst bir inanç disiplininin azimle devam ve teyidini ifade etmektedir. Kabul ve müdaafa ettiğimiz prensipler ve siyaset felsefesi, Türk Milletinin yüz yıllar boyu birikmiş hakiki ihtiyaç ve arzularından ilhamını almış köklü inançlara dayanmaktadır. Günün politik şartlarının kolayca yön değiştirebilen heves ve eğilimlere değil, memleketimizin gerçeklerine ve tarihi gelişimine uygun olarak, vatandaşların sağduyusundan ve vicdanından partimizin Programına ve Seçim Beyannamemize intikal etmiş bir fikir ve dava manzumesidir.

Adalet Partisi iktidarı olarak memlekette emniyet, asayiş, huzur ve güven sağlayıcı bir hukuk Devleti ortamı içinde istikrarın daima savunucusu olduk. İnsan hak ve hürriyetlerine karışı saygılı dürüst bir idarenin memlekette iyi örneklerini verdik. Demokratik rejimin tam bir açıklık içinde yürütülmesine büyük önem verdik. Haksızlığın, adaletsizliğin, eşitsizliğin, faziletsizliğin hiçbir zaman koruyucusu ve savunucusu olmadık ve olmayacağız. Vatandaşla idare ilişkilerinde, eşitlik, tarafsız ve âdil muamele esaslarını, her türlü iltimas, kayırma ve baskının önlenmesi için en kesin tedbirlerin, şimdiye kadar olduğu gibi alınmasına ve hassasiyetle takibine devam olunacaktır. Bu tutumumuzun aksine davranışlara hiçbir suretle müsamaha edilmeyeceğini bir kere daha açıkça ifade etmeyi vazife biliyoruz. Şuna inanıyoruz ki, başta hür basın ve vatandaşların hak arama hürriyeti olmak üzere, Anayasadan kuvvet alan müesseseler, bu memlekette hem dürüst idarenin, hem de vatandaş haysiyetinin karşılıklı yeter teminatını teşkil etmektedir.

Öngördüğümüz ıslahat tedbirleriyle Devlet çarkının daha iyi ve süratli işlemesini sağlayacağız. Kırtasiyeciliği ortadan kaldırmak, Devlet dairelerini israftan korumak, Devlet İktisadi Teşekküllerini daha verimli hale getirmek, birçok kamu hizmetlerinin yerinde ve süratle görülebilmesi için mahalli idareleri müessir yetkilerle teçhiz etmek hususlarında gerekli tedbirler alınacaktır.

Yüce Senatonun Sayın Üyeleri;

Büyük Türkiye yolunda milletimizin dehasından, yurdumuzun imkânlarından ve rejimin faziletlerinden ümitsizliğe düşmek için hiçbir sebep yoktur. Köklü ve tarihte hiçbir zaman silinmemiş bir millete mensubuz. Çok çeşitli kaynak ve imkânları olan bir yurda sahibiz. Aziz vatanımızı koruma ve kalkındırma azmiyle yanan bir milletimiz var. Elinden tutulduğu ve kendisine yol gösterildiği zaman bu milletin yenemeyeceği hiçbir güçlük tasavvur edilemez. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

İnancımız odur ki, aziz milletimizle beraber hepimizin ruhunu saran büyük, mamur ve müreffeh Türkiye ideali etrafında ve bu ideale doğru birlik ve beraberliğimiz, bütün aksine gayretlere rağmen, bugün her zamankinden daha kuvvetlidir. Ve gittikçe daha kuvvetlenecektir. Çünkü barış içinde daha mutlu ve müreffeh bir dünyaya doğru ilerlemekte ve değişmekte olan insanlık ailesinin şerefli bir uzvu olarak Türk Milleti, ilhamını Büyük Atatürk'ten aldığı birlik ve beraberlik şuuru içinde medeniyet ve terakki savaşının asil heyecanını duymaktadır. Mamur ve müreffeh büyük Türkiye idealinin gerçekleşmekte olduğunu gösteren delilleri millet görmek, bu ideale hizmet edenlere güvenini esirgememektedir. Aslında kendi tarihi emellerinin ve yaratıcı gücünün eseri olan bütün bu hizmet ve gayretlerin sahipsiz kalmaması için aziz milletimiz bu hizmetlere layık evlatlarını seçmesini ve iş başına getirmesini bilmıştır. İktidarımızın da bu teveccühe liyakatini ispat ederek, büyük tarihi eserin daha da yücelmesi için şevkle hizmete devam imkânlarını yaratacağına inanmaktayız. Hükümetimiz, Yüksek Meclisin güvenine mazhar olduğu müddetçe milletimizi mutlu kılma, mamur, müreffeh ve güçlü Türkiye'yi inşa etme yolundaki programını gerçekleştirmek için başarının teminatına kavuşması olacaktır.

Sayın Milletvekilleri,

Hükümetimizin, demokratik rejimin bütün icaplarına saygılı olarak ve tam bir açıklık içinde gerçekleştirmeye çalışacağı konuları Yüce huzurunuzda arz etmiş bulunuyorum.

Siyasi, iktisadi istikrar içinde başarıya ulaşmamızı engelliycek bir durum tasavvur olunamaz. Milletimizin gücünü ve azmini imkân ve kaynaklarımızla birleştirerek büyük ve mutlu Türkiye hedefine ulaşma gayretlerinden uzak kalmamanın; bu çatı altına millet iradesiyle gelmiş ve milletin kaderine birlikte el koymuş bulunan hepimiz için bir vatan borcu olduğuna samimiyetle inanıyoruz.

İşbirliği ve beraberlik ruhu içinde, istikrar, hizmet ve kalkınma devrini devam ettirmek kararındayız.

Hizmetlerimizin Türk milletine mutlu ve hayırlı olmasını ve bu kutsal amaçta Cenabı Hakkın cümlemize yardımda bulunmasını niyaz ediyorum.

Takdir Yüce Heyetinizindir. Saygılarımı sunarım. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

BAŞKAN — Hükümet programının okunması bitmiştir.¹

¹ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre III, Cilt 3, Birleşim 53, Sayfa 376-387*

9 Mart 1970 Pazartesi

**32. Cumhuriyet Hükümetinin (III. Demirel Hükümeti) Programını
Cumhuriyet Senatosu Genel Kuruluna Sunuş Konuşması**

BAŞKAN — Sayın Başbakan Süleyman Demirel'i Hükümet programını okumak üzere kürsüye davet ediyorum, Buyurun, Sayın Başbakan. *(A.P. sıralarından sürekli alkışlar)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan cumhuriyet Senatosunun Sayın Üyeleri,

III. Demirel Hükümeti Programı Millet Meclisinde aynen okunduğundan tekrar alınmamıştır.

Hizmetlerimizin Türk Milletine mutlu ve hayırlı olmasını ve bu kutsal amaçta Cenab-ı Hakkın cümlemize yardımda bulunmasını niyaz ediyorum.

Takdir Yüce Heyetinizindir.

Hepinize saygılarımı sunarım.² *(Bravo sesleri, şiddetli alkışlar)*

² *Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi Toplantı Yılı 9, Cilt 57, Birleşim 49, Sayfa 266-277*

12 Mart 1970 Perşembe

III. Demirel Hükümeti Programının Millet Meclisi Genel Kurulunda Yapılan Görüşmeleri Sırasında Yaptıkları Konuşma

BAŞKAN — İkinci oturumu açıyorum.

Hükümet programı ve güvenoyu görüşmelerine devam ediyoruz.

Sayın Başbakan söz istemişlerdir. Kendisine söz veriyorum, buyurun Sayın Başbakan.
(A.P. sıralarından şiddetli ve sürekli alkışlar)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin Sayın üyeleri;

Hükümet programı dolayısıyla benden evvel görüşlerini ifade eden muhalefet partileri sözcülerinin ortaya koydukları hususlara cevap vermek üzere huzurunuzda gelmiş bulunuyorum. Hepinize saygılarımı sunuyorum. (A.P. sıralarından alkışlar)

Geçen 10 sene zarfında Millet Meclisimiz 7 inci defa Hükümet programı müzakere ediyor. 1960 ile 1965 arasında 4 defa koalisyon hükümetlerinin programlarını müzakere etmiş, 1965 te, bakiye sistemine rağmen, işbaşına tek parti olarak getirilmiş bulunan A.P. iktidarının Hükümetinin programını müzakere etmiş, daha sonra 1969 12 Ekim seçimlerini takiben de, yine tek başına Hükümet kuracak kadar çoğunluğu bizden esirgemeyen aziz milletimizin kararı üzerine, A.P. siyasi iktidarının Hükümetinin programını bundan 4 ay kadar önce müzakere etmiş bulunmaktasınız. Bugün 7 inci defa Hükümet programı müzakeresi yapılmaktadır.

Hükümet programı müzakeresi nasıl olmalıdır, hususunda burada bir akademik münakaşaya girecek değilim. Sadece aziz milletimizin iradesinin tecelligâhı olan bu büyük müessesenin çatısı altında, şayet Hükümet programı gibi bir meselenin müzakeresinde bazı tutarlı, geçerli ve hepimizin birden anlayabileceğimiz, bizim dışımızda, kamuoyunun anlamakta güçlük çekmeyeceği, bizim dışımızda kamuoyunun tasvibedeceği ölçüleri bulursak, Türk demokrasisine güç kazandırmış oluruz. (A.P. sıralarından Bravo Sesleri, alkışlar) Bu itibarla ben, huzurunuzda yapılmış bulunan tenkidleri cevaplandırırken Hükümet programının değerlendirilmesinde objektif kıstaslar olarak alınabilecek hususları - zikredilmişlerini, zikredilmemişlerini - bir tahlile tenkide, daha doğrusu cevaplandırmaya tabi tutacağım.

Muhterem milletvekilleri; Millet Meclisimizin bir siyasi heyet olduğunu biliyorum. Bir siyasi heyetin, kendi taraftarlarını memnun etmek için bazı çarelere başvurabileceğini de biliyorum. Siyasi heyetlerin, bu kürsüden konuşurken sadece Millet Meclisine hitabetmediklerini, Türk kamuoyuna hitabettiklerini, taraftarlarına birtakım argümanlar vermelerini de yadırgamıyorum. Bunların hepsini kabul ediyorum. Yalnız, 1970 Türkiye'sinde şayet Türkiye'nin meselelerini çözecek bir azmin ve niyetin içindeyse - ki, bundan kimsenin şüphesi olmaz, zannediyorum - Hükümet programı gibi bir konunun müzakeresine bazı yeni değerler getirmeye mecburuz.

Muhterem milletvekilleri; evvelâ bir şeyi unutmamak gerekiyor zannediyorum: Bizim yeni getirdiğimiz Hükümet programımız bundan 4 ay evvel tenkide tâbi tutulmuş ve Yüce Meclis tarafından güvenoyuna mazhar olmuştu. Aslında bu programımız, 12 Ekim 1969 tarihinde, yani hemen hemen 5 aya yakın bir zaman önce yüce milletin

huzurunda, radyolarda, meydanlarda, salonlarda “memleketin problemleri şudur, çareleri olarak bunu düşünüyoruz” diyerek milletimizin tasvibine arz ettiğimiz bir beyannameden menşeyini, gücünü, kuvvetini ve ilhamını almakta idi. Henüz üzerinden 5 ay geçmiş bir seçimden sonra okuduğumuz 2 inci programımız ve daha sonra bugün müzakeresini yapmakta olduğumuz bu programımız da gayet tabii ki, 5 ay önceki seçimlerde, meydanlarda, radyolarda, kürsülerde, salonlarda ne söylediysek aziz milletimize, onlara sadakatimizin bir özel itina ile ifadesidir.

Bu itibarla, bugün bizi tenkid ederken, bundan, evvelki programımızın tenkidi sırasında serd edilmiş bazı mütalâaların yeniden serd edilmiş olmasını da yadırgamıyoruz. Yalnız, yadırgadığımız bir şey var; nasıl biz meydanlara çıkıp da “Şayet bize iktidarı tevcih ederseniz, memleketin şu şu, şu meselelerini, şu ölçüler içerisinde halledeceğiz, halletmeye çalışacağız” dediysek, Yüce Parlâmentoyu, Yüce Meclisi teşkil eden muhalefet partileri de, aynı şekilde, şayet kendilerine iktidar tevcih edilirse memleketin meselelerini nasıl halledeceklerini yüce millete söylemişlerdir.

Şimdi, tenkidleri, kritikleri şayet muhalefet partileri kendi programları üzerinden yaparlar ve bizi, kendi programlarında yazılmış bulunan hususları yerine getirmediğimizden dolayı muaheze ederlerse bu takdirde seçim kavşağının, seçime gitmenin, milletin iradesine müracaat etmenin, oradan ibra edilmenin, oradan yeniden emanet devralmanın uzun boylu bir manası kalmaz. (A.P. sıralarından bravo sesleri, alkışlar)

Bu itibarladır ki, Parlâmentomuzun grubu bulunan iki siyasi partisinin Sayın Genel başkanlarının ifadelerinde müşterek bir noktaya rastlıyoruz, bu müşterek nokta şudur: Sanki biz 4 senelik icraatımızın hesabını vermemişiz, sanki 4 senelik icraatımız milletin meçhulü imiş, sanki kendileri radyolarda, meydanlarda bizim 4 senelik icraatımızı didik didik etmemişler. -Etmemişlerse vazifelerini yapmamışlardır- sanki, etmemişler gibi bir haleti ruhiyenin içerisinde bizi, bugün ortaya koyduğumuz programla değil de, geçen 4 senelik icraatımızla tenkid etmelerini yadırgıyorum.

Denebilir ki, ortaya koyduğumuz programın hiçbir noktası tenkide uğramamıştır. Sadece, şunu yapmadınız, şunu yapmadınız, şunu yapmadınız... Her halde bunlar, henüz 3-4 ay evvel güvenoyu almış bir Hükümete, henüz bütçesini getirmiş bir Hükümete ve bütçesi Mecliste arızaya uğramış bir Hükümete yöneltilebilecek tenkidler değildir. Binaenaleyh, her vesile ile olduğu gibi, A.P. iktidarının 1965-1969 icraatı değerli hatipler tarafından kritik konusu olmuştur, tenkid konusu olmuştur. Bu münakaşaları yaptığımızı zannediyorum. Çünkü bunların hepsi yazılı dokümanlara geçmiştir, biraz sonra arz edeceğim.

Bugün burada söylenilen şeyler 5 ay evvel söylenmiştir. Şimdi bunların tekrarında, bir Hükümet programı tenkidi vesilesiyle, umulan fayda nedir? Umulan faydayı anlatacağım.

Muhterem milletvekilleri, ben meseleleri sadece objektif ölçüler içerisinde, sadece değeri olan kriterler içerisinde mütalâa etmeye çalışacağım.

Biz A.P. siyasi iktidarı olarak 1965 seçim beyannamemizin başına, “Vatan için elele verelim” başlığını koyduk. 1965 den 1969’a kadar da, çeşitli problemlere rağmen, fevkalâde idare usullerine başvurmaksızın, 1961 Anayasası hürriyetlerinin istimalindeki alışılmamış tezahürlere, hatta bunların çeşitli yönlerde sınırları aşılarak

kullanılmış olmasına rağmen, memleketi, siyasi ve iktisadi istikrar içerisinde 1969 seçimine getirdik.

Bugün, 20 günü aşan bir zamandan beri devam eden Hükümet buhranı, bundan evvelki, 1961-1965 devresi içerisindeki Hükümet buhranı gibi münakaşa edilmiyor. Bunun da bir merhale olduğunu, bu merhalede A.P. siyasi iktidarının memleketi bütünleştirme, birleştirme ve siyasi istikrarsızlığın meydana getirdiği yaraları beraberlik ve kardeşlik istikametinde kapatma yolundaki gayretlerinin hissesi olduğunu hakşinas ve kadirşinas olan vicdanlar kabul edecektir. (A.P. sıralarından “bravo” sesleri, alkışlar)

Muhterem milletvekilleri, geçen 4 sene zarfındaki icraatımızı tenkid ederek, bizi geçen 4 senelik icraatımızdan dolayı beğenmiyor iseniz, burada hemen bir çelişmeye düştüğünüze işaret etmek istiyorum.

Bu çelişme şudur: Gayet tabî ki muhalefet partilerinin bize, “iyi yaptınız, aferin, bravo” demesini beklemeyiz.

TURHAN ÖZGÜNER (İçel) — İyi icraat yaparsanız, deriz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Beyefendiler, sükûnetle dinlerseniz, ifadei meram etmekte, zannediyorum ki, size faydalı olmaya çalışacağım. (A.P. sıralarından bravo sesleri, alkışlar)

Muhterem milletvekilleri, çelişme şudur: Bugün dersiniz ki, dört senelik icraatınız bir şeye yaramaz... (C.H.P. sıralarından “doğru, doğru” sesleri)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Siz “doğru” diyorsanız, millet sizin dediğinize “eğri” diyor. (A.P. sıralarından “bravo” sesleri ve sürekli alkışlar)

A.P. SİRALARINDAN BİR MİLLETVEKİLİ — Millete inanmıyorlar ki...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — O zaman milletin hakemliğine gitmiş olmayı inkâr etmek gerekir.

70 dakika, 7 tane muhalefet partisi, 10 dakika A.P. her gün radyolardan millete hitabetti. Yani, “Elimizde imkânlar yoktu, sizin icraatınızı millete anlatamadık,” diyecek durumunuz yok.

Meydanlar, müsavi şartlar içerisinde herkese açıktı... Kahveler, salonlar müsait şartlar içerisinde herkese açıktı...

Geliniz evvelâ, “Demokrasiye inanıyoruz” demekle kalmıyalım, demokrasiye inancın ana prensibi olan, “Milletin hakemliğini” kabul edelim ve yalnız hakemliği kabul etmekle kalmıyalım, hakemliğin neticelerini de kabul edelim. (A.P. sıralarından Bravo sesleri, alkışlar)

O zaman, hakemliğine riayet etmeyeceğiniz; yani “Karar şöyle çıkarsa riayet edeceğiz, karar istemediğimiz şekilde çıkarsa riayet etmeyeceğiz” gibi, bir düşünce içinde iseniz Parlamenter demokrasiyi yürütmek mümkün değildir.

Parlamenter demokrasi mutlak manada, milletin hakemliğine dayanır.

Esasen seçim buhranları çözmiyor, yeni yeni buhranlar getiriyor ise o zaman birtakım başka şeylere bakmak lâzımgelir.

Şimdi, bu hususu neden kaydediyorum? Bu hususu, biraz sonra vereceğim izahı fuzuli bulmamanız için söylüyorum.

Muhalefet olarak, bizi neden beğenmiyorsunuz? “Beğenin” demiyoruz, ama neden beğenmediğinizi izah ederken, kendi mantığınızı alacağım; sizin mantığınızla hareket edilirse, aslında bizi beğenmeniz gerektiği hükmü meydana çıkıyor. Sizin mantığınızdan bunu çıkaracağım. *(C.H.P. sıralarından gülüşmeler ve alkışlar, A.P. sıralarından Bravo sesleri ve sürekli alkışlar)*

BAŞKAN — Müdahale etmeyin yerinizden efendim, müdahale etmeyin. Dinleyin lütfen

TURHAN ÖZGÜNER (İçel) — Müdahale etmiyoruz efendim, alkışlıyoruz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Muhterem milletvekilleri, Türkiye’nin neye ihtiyacı olduğunu sayıp dökmek kâfi değildir; Bakınız, demokrasi anlayışımızdaki temel farklılığın yanında, her zaman ifade ettiğim gibi, bir konsept yani bir mefhum anlaşmazlığının bizi, aynı lisanı konuştuğumuz halde, birbirimizi anlamaz hale getirmesinin ne kadar mümkün olduğunu göstereceğim.

Bugün şikâyet ettiğiniz hususlar bugünün dertleri mi? Bugün şikâyet ettiğiniz hususlar asırların dertleri... Niçin 4 senelik A.P. iktidarı bunları çözememiştir? Bunun münakaşasını meydanlarda yaptık.

Noksan olan şey şudur: Plâna, plân disiplinine, plân fikrine plân müessesesine, plân mefhumuna inanmış olmamıza rağmen; Parlâmentomuzdan plân geçirmiş olmamıza rağmen; ikinci Beş Yıllık Plânın üçüncü yılında olmamıza rağmen, siyasi konuşmalarımızla plân mefhumu arasında bir intibaksızlık mevcuttur.

Bize diyorsunuz ki, “Şunları, şunları, şunları neden halletmediniz?” Bunu demenizi tabii karşılıyoruz. Türkiye öyle bir memleket, öyle çok derdi var ki; kaynakları öylesine mahdud bir memleket ki... Kaynakları kifayet etti de biz bu dertleri halletmedik mi? Gelin, onu söyleyin.

C.H.P. SIRALARINDAN BİR MİLLETVEKİLİ — Kaynakları satıyorsunuz.

BAŞKAN — Arkadaşlar, konuşmaları lütfen takibedelim.

A.P. SIRALARINDAN BİR MİLLETVEKİLİ — Biz Paşayı dinledik onlar dinlemeyi bilmez ki...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Daha çok kaynak yaratmak imkânı vardı da bunları yaratmadık mı? Gelin onu söyleyin. Bu kaynaklarla bundan başka bir şey yapılabilir miydi? Gelin onu söyleyin.

Bir büyük dengenin icabını yaptı A.P. Yani, memlekette, 1970 Türkiye’sinde çeşitli iktisadi ve sosyal zümrelerin arasında bir zıtlasma yaratma yerine, memleketin kaynaklarını, hem iktisadi inkişafı öldürmeyecek, hem de bir zıtlasma meydana getirip sınıflar arası kavgaya meydan vermiyecek bir dengenin icaplarını yerine getirdi. *(A.P. sıralarından Bravo sesleri)* Ve 1970’ler, aslında Türkiye’de yeni bir devirdir, yeni ufuklar açılmaktadır. Şayet bu dengeye -Türk Anayasasının Türk vatandaşına tanıdığı hakları mutlak manada korumak şartıyla- riayet edilmezse, o zaman Türkiye çetrefil meselelerle karşı karşıya kalır.

Onun içindir ki, aslında denecek şey: “Sizin imkânlarınız bu idi; bu imkânları iyi kullanmadınız; şu istikamette kullanmanız gerekirdi.”

Muhterem milletvekilleri, bunu demek de pek kolay değil... Neden? Artık bugün iktidarlar, sabahleyin kalkınca akıllarına gelen işi yapacak gibi bir yetkiyi kaybetmişlerdir... İki sene uğraşırsınız, 5 senelik plân yaparsınız; her sene plân dilimlerine göre memlekette ne kadar kaynak yaratacaksınız, onları ortaya çıkarırsınız; bunlarla ne işler yapacaksınız, onları ortaya çıkarırsınız.

Türkiye'nin 1963-1967 devresinde 60 milyar lirası vardı. Bu 60 milyar lirayı Türkiye nasıl kullandı? 12 milyar lirası sanayi sektörüne, 8 milyar lirası enerji sektörüne, 8 milyar lirası ulaştırma sektörüne, şu kadar milyar lirası tarım sektörüne... Mecmuu 60 milyar...

Niye kullanmadınız 100 milyar lira? Yok da ondan.

Türkiye'nin İkinci Plân devresinde 119 milyar lirası var. Türk vatandaşına, "yarın seni zengin yapacağım" "diyerek bugünkü hayatını ıslah edecek hiçbir pay bırakmadan, elinizdeki imkânlardan biraz daha fazla kaynak çıkarabilirsiniz, ama meydana gelecek hoşnutsuzluklar ümidi ortadan kaldırır. Ümit faktörünü, bir memleketin kalkınması için paradan ve her şeyden evvel gelen ümit faktörünü ortadan kaldırır.

Elinizde 119 milyar liranız var: Buyurun, bu 119 milyar lirayla 5 sene içinde ne yaparsınız?

Bu münakaşalar burada yapılmış: 119 milyarın 25 milyarı sanayie ayrılacak, 18 milyarı ulaştırmaya ayrılacak, 16 milyarı tarıma ayrılacak, 8 milyarı enerjiye ayrılacak. Sektör sektör ayrılmış. Yani, millî öncelikler günlük siyasetin dışına çıkarılmış, gayet tabii olarak iktidarın siyasi felsefesine ve millî menfaatlere uygun istikamette memleketin kaynakları taksim edilmiş ve buna göre de huzurunuza gelinmiş, bütçe getirilmiş, program getirilmiştir.

Bugün de Hükümet programı, huzurunuza bu esaslar üzerinden getirilmiştir.

Bize dersenez ki, neden bunları yapmıyorsunuz? Benim burada üzerinde durmak istediğim nokta; "Neden bunları yapmıyorsunuz" un cevabını bir denge içerisinde beraberce bulmaktır.

Herkese selâm vermek kolaydır, herkesi memnun ediliyor gibi göstermekte kolaydır. Buradan gelip, köylü için şunu yaptınız, bunu yapmadınız; işçi için bunu yaptınız, bunu yapmadınız; memur için bunu yaptınız, bunu yapmadınız... Yaptıklarımızı silip, yapamadıklarımızı, daha uzun seneler yapılamıyacak olan şeyleri gelip, buradan bize fatura etmek kolaydır. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri) Yalnız, söylediğiniz şeyler zabıtlara geçmektedir. Şayet, bir gün iktidar olma ümidiniz varsa, bunlar size sorulur. (A.P. sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar)

Muhterem milletvekilleri; masrafa evet, kaynağa hayır...

TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Kim demiş, onu?

BAŞKAN — Sayın Feyzioğlu, yerinizden müdahale etmeyin efendim.

A.P. SİRALARINDAN BİR MİLLETVEKİLİ — Eski âdeti.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Vergi kanunları getirirsiniz, bir zam furyası çıktı diye herkes gelir, aleyhinde konuşur. Peki, bir memleketi sadece masraf yaparak idare etmek mümkün mü?

Onun içindir ki, Hükümet programı veya bütçe programı tenkidlerinde gözden kaçan hususlardan birisi de, bu kürsü siyasi bir forumun; gayet tabii ki en hür, en yüce kürsüsü addederek, konuşma dengesinde birtakım zedelenmelere meydan vermemek gerekir düşüncesi ile bunu söylüyorum.

Bir hususu daha arz edeyim. Muhalefet partileri kanun teklif etmek durumundadır. Gayet tabiidir ki, ama iktidar, muhalefet partilerinin teklif ettiği kanunları çıkarma durumunda değildir. Yani biz şu kanun teklifini getirdik de çıkarmadınız... Böyle bir şey yok orta yerde... İktidar kendi taahhütleriyle bağlıdır; muhalefetin taahhütleriyle niçin bağlı olsun? (A.P. sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar) (C.H.P. sıralarından anlaşılmıyan müdahaleler, gürültüler)

BAŞKAN — Muhterem Arkadaşlarım; kürsüde konuşan hatibin sözünü Başkan yalnız usuli meselelerle keser. Bu kaideye itina ile dikkatinizi rica ederim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Gönül isterdi ki, yapılan tenkidlerde sadece daha uzun seneler yapılmasında sıkıntılar bulunacak, memleketin imkânları icabı birtakım hususlar sayılıp, dökülmesin.

Gönül isterdi ki, beğenilmeyen nedir, neden beğenilmemektedir ve siz olsanız ne yaparsınız? Bunlar söylensin. Siz olsanız ne yaparsınız? Hayır, bizimki muhalefet, biz sadece tenkid ederiz, demekle zannetmiyorum ki, Türkiye'nin meselelerini halletmenin yolunu tutabilelim. Ben, gayet hulûsu kalb ile açık kalb ile konuşuyorum.

Muhalefet, Türk Anayasasına göre siyasi partiler, demokrasinin ayrılmaz parçasıdır. Bunun verdiği yetkilerin yanında yüklendiği sorumluluklar vardır. 1970 Türkiye'sinde artık muhalefet olmanın sadece beğenmemek değil, beğenmediği hakkında ne düşündüğünü söylemek gibi bir noktaya geldiğimizi de ifade etmek isterim.

İşte elimizdeki imkânlar... Bunlarla neyin yapılmasını istiyorsunuz; neyin yapılmamasını istiyorsunuz? Onu da yap, onu da yap, onu da yap... Bu mümkün değil. Eğer bu mümkün olsaydı bu kadar senelik iktidarlar her halde bize bu kadar büyük problemleri devretmezdi. (A.P. sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar)

Muhterem milletvekilleri; bir hususa daha temas etmek istiyorum. Seçim meydanlarına çıktınız. A.P. iktidarını kötülediniz. Kötülediniz tâbirinden memnun değilseniz, tenkid ettiniz diyelim; ama tenkidlerin dozu o hâle geldi ki, siyasi bir münazara değil, âdeta siyasi bir kavga yapılmaktadır. Bunların hiçbirisine biz, bir fikrî tartışmanın ötesinde, bir siyasi adabın ötesinde cevap vermedik. Biz Türkiye için şunu düşünüyoruz, imkânlarımız bundan ibarettir. Muhalefet ve muarızlarımız ne düşünüyorlarsa söylesinler, onların olabileceğini olamayacağını da biz eleştirelim. Nitekim, eleştirdik. Nitekim C.H.P. hapisaneleri boşaltacağını, muhtarlara maaş bağliyacağını, toprağı olmiyan herkese toprak vereceğini ve Ziraat Bankasının kredilerini affedeceğini söyledi. Biz, bunların olmayacağını söyledik. (A.P. sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar)

TURHAN ÖZGÜNER (İçel) — Tahrif ediyorsunuz.

SADRETTİN ÇANGA (Bursa) — Borçların taksitlendirilmesini söyledik.

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz yerinizden, Sayın Çanga.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Affını diyorum, borçların affını. Sayın Çanga, beş ay evvel söylediğinizi unuttur duruma girmeyin.

Niçin dediniz bunları? A.P. iktidar olmasın diye. Gayet tabii, yani muhalefet olarak A.P.'nin methüsenasını yapıp da, onu iktidar yapmaya çalışacak değildiniz ya... Bunda yerden göğe kadar haklısınız. A.P. iktidar oldu; şimdi diyorsunuz ki, A.P.'nin Hükümeti bu olmasın, başka bir hükümet olsun. Eğer müsaade buyurursanız, bu husus A.P. Grupuna aittir. (A.P. sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar) A.P. grubunun sevk ve idaresi A.P. teşkilâtının büyük kongresinin, kademelerinin ve bizatihi A.P. gruplarının kendi iç meselesidir. Binaenaleyh, bu iç meselelere inmeye kalkmakla kimsenin eline bir şey geçmez. (A.P. sıralarından "bravo" sesleri)

Muhterem milletvekilleri; A.P. Grubu isterse hükümetleri bu olur, istemezse hükümetleri bu olmaz. (A.P. sıralarından "bravo" sesleri alkışlar) Ama A.P. Grubunun bu yetkisi üzerine bir nüfuz koyma gibi siyaseten hakikaten tasvibi mümkün olmıyan veya siyasi nezaketin içine sığmıyan bir durumun içine girilmiş olmasını esefle karşıladığımı ifade edeyim. (A.P. sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar)

Söylemek istediğim şey şu: Benden evvel fikirlerini ifade eden değerli muhalefet sözcülerine şunu soruyorum; A.P.'nin Genel Başkanı olarak Demirel Başbakan olmasın. Farz ediniz ki, öyle oldu; başka bir hükümeti A.P. kurdu. Güvenoyu verecek misiniz? (A.P. sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar) İşte, bundan dolayı bu meseleye karışmaya hiçbir hakkınız yok. (A.P. sıralarından "bravo" sesleri)

Muhterem milletvekilleri, şahıslar üzerinde program tenkidi yapılmaz. Beni ayakkabımdan, olmıyan saçıma kadar tenkid etseniz milletin eline ne geçer? (A.P. sıralarından alkışlar) gelin, tenkidlerinizi memleket meseleleri üzerinden yapın, neyi beğenmiyorsanız onu söyleyin. Söyledik dediniz, şimdi söylediklerinize de geleceğim zaten. Ne söylediyse, hepsine geleceğim. Yalnız, tekraren söyleyeyim; söylediğiniz şeyler sanki 1969'un 12 Ekim'inde seçim olmamış gibi, sanki burası, dört ay, beş ay evvel seçilmiş, gelmiş bir heyet değil de, bir seçim mücadelesinde siyasi hatipleri dinliyen bir heyet muamelesi gördü. Razi olmadığım budur.

BAŞKAN — Muhterem Arkadaşlarım; sıralar arasında oturan Sayın senatör arkadaşlarımdan rica ediyorum; Heyeti Umumiye salonunun arka sıralarında otursunlar ve oturdukları yerden tezahürata lütfen iştirak etmesinler.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bizim dört senelik icraatımızı neden beğenmiyorsunuz? Ortaya koyduğunuz sebepler üzerinden bunun bir tahlilini yapmakta fayda görüyorum. Şayet, öyle demesiniz de, geçen üç aylık, dört aylık icraatınızı beğenmiyoruz deseydiniz, onun münakaşası farklı olurdu, ama bizim dört senelik icraatımızı beğenmiyorsunuz. Burada sizin hükmünüz ile bizi iktidara getiren milletin hükmü çelişmiyor mu? Bugünkü Hükümet sizden, yaptıkları için değil, yapacakları için güvenoyu istiyor. Binaenaleyh, yaptıklarına bakarak güvenoyu istemek gibi bir durum olsa, o zaman seçime lüzum kalmaz. Yaptıklarının dört senelik ibrasını Hükümet, siyasi iktidar, siyasi parti, A.P. vermiş, geliyor, ama bütün bunlara rağmen muhalefetin görüşleri iktidarınkine, iktidarınkiler muhalefetinkine uymuyor diye tedirgin olmaya lüzum yok. Çünkü aslında, iktidarın da muhalefetin de var oluş sebebi, görüş farklılıklarıdır. Binaenaleyh, dış politikada sizin görüşleriniz bizimkine uymuyor. Gayet tabii uymıyacak. İç politikada sizin görüşleriniz bizim görüşlerimize uymuyor... Gayet tabii uymıyacak. Kalkınma felsefesinde sizin görüşleriniz bizimkine uymuyor. Gayet tabii uymıyacak.

Ahengi, armoniyi kim temin edecek? Milletin hakemliği... Bu meseleyi halledemediğimiz takdirde daha senelerce bu kürsüde münakaşa ederiz, aynı dili konuşuruz, birbirimizi anlamayız. Milleti de üzüntüye ve tereddütlere düşürürüz. Esasen, şu sıralarda oturan bütün arkadaşlarımızın hepsi aynı şekilde düşünse, demokrasi olmaz. Onun için, bizim tutumumuzu, bizim politikamızı yadırgamanızı gayet normal karşılıyorum. Üslûbu, çerçevesi, ölçüsü içerisinde bu tenkidler yapıldığı müddetçe hakikaten bunlardan istifade edilecekleri de olabilir, hiçbir şekilde kabullenmiyeceklerimiz de olmayabilir. Bundan dolayı da siz; muhalefet olduğumuz halde iktidarı niçin idare edemiyoruz gibi bir üzüntüye kapılmaya gitmeyin. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Bir hususu daha kaydetmek istiyorum. Bizim politikamızda çok partili hayata girdiğimiz günden beri hükümler vaz etme âdet olmuştur. Eski tabiriyle, birtakım fetvalar verilir. Zannediyorum ki, Türk siyasi hayatı, bu hükümler vaz 'etme, peşincilikten kurtulma, istikbâl tahminlerini yapma, elde bir şey olmadan istikbâl tahminlerini yapma gibi, birtakım Kartezyen düşünceye uymıyan, sağlam Batı düşüncesine uymıyan ve modern kafaların icabı olmıyan düşünceye uymıyan, arazdan da kurtulmaya mecburdur. *(A.P. sıralarından "bravo" sesleri alkışlar)*

Yine bugünkü müzakereler dolayısıyla şunu arz etmek isterim; şunu düşünmek lâzım, Türkiye'nin menfaatine olan bir şeyi siz yapacaksınız da, Türkiye'nin zararına olan bir şeyi niçin bir başka siyasi heyet yapacak? Bütün siyasi heyetlerin, Türkiye'nin menfaatine olan şeyleri yapacağını, zararına olan şeylerden kaçınacağını farz etmezsek, birbirimize inançsızlık içinde demokrasiyi bir yere götüremeyiz. Ama şöyle hareket etmenin faydalarını siz şöyle kıymetlendirirsiniz, mahzurlarını şöyle kıymetlendirirsiniz, bunlar kabul; karşılıklı diyalogun içinde bunlar yerini bulur, fakat hiçbir şeye bakmadan, bir fayda mahzur değerlendirmesi yapmadan peşin hükümlerle, "siz yanlış iş yapıyorsunuz, memleketin zararına iş yapıyorsunuz" demenin, bir gün aynı şeyi siz yapma durumuna girdiğiniz zaman size de zararı olacaktır.

Onun için gelin, Türk siyasi hayatını kısır çekişmelerin sebebi olan bu gibi düşüncelerden kurtaralım. Benimki sadece iyi gönülle yapılmış bir çağrıdır. Uyup uymamak - gayet tabii ki- Yüce Meclisin değerli üyelerine düşer.

Muhterem milletvekilleri, biz geçen dört sene içinde neyi yaptık, neyi yapmadık, bunları aziz milletimize anlattık. Her şeyi yapamadığımızı da söyledik, her şeyi yapamayacağımızı da söyledik. Şimdi bugün görülüyor ki, tenkidlerin bir kısmı bundan üç dört ay önce 11 Kasım günü Hükümet programı üzerinde Meclis ve Senatoda yapılmış bulunan tenkidlerin aynıdır, tıpa tıp aynıdır.

Dış sermaye mi, montaj sanayii mi, memleketin ekonomik durumu mu? Hepsî aynıdır. Şimdi gelin bunları bir daha gözden geçirelim.

Deniliyor ki, biz memleketi iktisaden çok sıkıntılı bir duruma götürmüşüz, iddialardan birisi bu. Bakalım, sıkıntılı bir duruma mı götürmüşüz, yoksa memleketi iktisaden geliştirmiş miyiz? Şayet kullanacağımız endikatörleri kabul ederseniz, bir devletin, bir hükümetin icraatının iktisadi ve sosyal veçhesinin kıymetlendirilmesinin endikatörlerinde, müşirlerinde mutabık isek ve bu müşirler şayet başarısızlık değil de bir başarı gösteriyorsa, kendi mantığınız içinde kendi kendinizi nakşetmiş olursunuz ki şart koyuyor: Şartlardan birisi; kullanacağımız müşirlerdir. Ben bu müşirleri,

beynelmilel ölçüde icraat değerlendirmesi müşirleri olarak başkaları ne kullanıyorsa o şekilde ele alacağım. Vereceğim rakamlar da ilk defa vereceğim rakamlar değildir. Bu rakamlar resmi dokümanların içinde mevcuttur.

1969 seçimleri dolayısıyla radyoda yapmış bulunduğum 8 konuşma ile de bunlar aziz milletimize olduğu gibi verilmiştir; şu kadar yapabildik.

Şimdi bakalım ne olmuş? Memleket, plân ölçülerine göre gelişmemiş veya memleket gelişmemiş, âdeta memleket geriye gitmiş. Çünkü memleket bir iktisadi çıkmazın içine girdiğine göre, memleketin geriye gitmiş olduğunu kabul etmek lâzım.

Muhterem milletvekilleri, şu endikatörleri alacağım. Evvelâ yatırımlara bir bakalım.

1964 senesinde Türkiye'nin toplam yatırım hacmi 10 milyar lira. 1970 bütçesiyle getirilen yatırım 26 milyar lira. Yani, 1964 yılında 10 milyar olan yatırım hacmini Adalet Partisi İktidarı 26 milyar liraya çıkarmış. (*A.P. sıralarından alkışlar*) Bunda israf ve saire yok, lüks yok, saray yok, şu yok, bu yok. Bunun içinde fabrika var, liman var, hava meydanı var, köy yolu var, köy suyu var. (*A.P. sıralarından "bravo" sesleri, şiddetli alkışlar*) Birinci endikatör bu.

İkinci endikatör; bu yatırımları saymam kâfi değil. Bunlar nasıl gerçekleşmiş? 1964, 1965 öncesinde yatırımların gerçekleşme hızı bilhassa Türkiye'nin enfastrüktürünü teşkil eden endüstri kısımlarında %30 ve %50 iken bu yatırımlar Adalet Partisinin iktidarda olduğu geçen beş sene zarfında %95 ile %110 arasında değişmiş. (*A.P. sıralarından alkışlar*)

1965 senesine kadar, 1965 sabit fiyatlarıyla Türkiye'nin millî geliri Cumhuriyetin kuruluşunun daha öncesinden bu yana 1965 senesinde 73 milyar lira iken 1965 sabit fiyatlarıyla - bu değişiyor 1961 sabit fiyatlarına göre netice değişiktir - 73 milyar lira iken, Adalet Partisi iktidarı buna 1965 sabit fiyatlarıyla 25 milyar lira eklemiş ve Türk seçmeninin karşısına Cumhuriyeti kuruluşundan 1965 yılına kadar olan millî gelirine %38, %40 gibi bir ilâve ile çıkmış ve 1965 fiyatlarıyla 1960 yılında fert başına gelir 2.141 lira iken 1969 yılında fert başına gelir 2.814 lira olmuş, 1965 fiyatlarıyla.

Gelişme hızlarına bakıyoruz: Birinci ve İkinci Plânda %7 kalkınma hızı esas alınmıştır. 1964 yılında %4,9 olan gelişme hızı, ondan sonraki senelerde şöyle: 1965 yılında %4,6; 1966 yılında %10,3; 1967 yılında %6,1; 1968 yılında %6,7; 1969 yılında da %7. Vasati olarak, dört sene iktidarda bulunduğu devre içinde Adalet Partisi %7 nin üzerinde bir gelişme hızını sağlamış. Bu rakamların eğer hatalı olduğunu iddia ediyorsanız bunları ortaya koyun.

Muhterem milletvekilleri, bu rakamları biz yapmayız. Devletin resmi daireleri yapar. Hiç kimse bu rakamları küçültmeye falan kalkmasın. Yani, birtakım deflâtörler kullanıp - usulleri odur - efendim, bu %7 gibi görünüyor, ama buna bizim canımız sıkıldı, şunu birtakım sebepler bulup %3,5'a indirelim... Bu, yol değil. Bu rakamları Devletin resmi organları yapar, hazırlar. Uzun hesapların neticesidir. Eline bir hesap makinası alan, Türkiye'nin millî gelirinin %7 değil %3,5 olduğunu iddia etmeye kalkarsa o zaman Devlete inançsızlığın ta kendisi olur. Aslında hiç kimse bu rakamları değiştiremez. Evvelâ size şunu da söyleyeyim; mahkeme kadiya mülk değil. Hükümetler olarak oturduğunuz yerde oturmak gibi bir kaide yok. Yarın birisi gelir bütün bunların yanlış olduğunu meydana çıkarır. Bunlara tenezzül dahi edilmez. Size verdiğim rakamlar Devletin resmi

arşivlerinin rakamlarıdır. Bunu indirmeye çalışsanız Türkiye ne kazanır? Sadece, bizi başarısızlıkla itham için yanlış hesaplar yapıp bunları indirme hevesine falan kimse kapılmasın. Rakamlar, doğru rakamdır.

Şimdi, iddia; efendim, bu gelişmeler memleketin esas ekonomisinin mühim olduğu sektörlerde olmamış da birtakım yan sektörlerde olmuş.

Memleketin en mühim sektörleri ne? Tarım ve endüstri. Bakalım: Sanayide 1963 yılında kalkınma hızı %8'dir. 1964 yılında %8,6'dır. 1965 yılında %8,9'dur. Bundan sonra Adalet Partisi İktidarı başlıyor. 1966 yılında %10,6'dır. 1967 yılında %12,3'tür. 1968 yılında %10 ve 1969 yılında da %12'dir. Vasati %11,5 civarında. İkinci Beş Yıllık Plân %11'i, Birinci Beş Yıllık Plân %12'yi hedef olarak koymuştur. Adalet Partisi İktidarı bu hedefi geçmiştir. Yani, sanayi sektöründe olmamış da hizmetler sektöründe olmuş... Yok böyle bir şey. İşte Devletin resmi rakamları.

Tarıma bakalım: 1963 yılında %7,6; 1964 yılında 0. Bir evvelki yıla nazaran artış 1965 yılında nâkıs %3,3. Yani 1964 yılının da gerisindesiniz. 1966 yılında %11,4; 1967 yılında %0,9; 1968 yılında %1,9; 1969 yılında %1.

Şimdi burada iki rakam var: Bir tanesi 1963 yılında %7,6, birisi de 1966 yılında %11,4. İki tane rakam var ve 1965 yılında bir evvelki seneden geri, 1964 yılında ise bir evvelki seneye nazaran hiç ilâve yok. 1968 ve 1969 yılındaki rakamlar da plân hedefi olan %4,3'ten bir hayli geri.

Muhterem milletvekilleri, 1969 senesinde fevkalâde güzel bir tarım yılı oldu. Ne zamana kadar? Haziranın ortasına kadar. Fevkalâde güzel ümitler vardı. Toprak Mahsulleri Ofisimizin 1.100.000 ton Buğday mubayaa edeceği, geçen seneye nazaran 1,5 ilâ 2 milyon ton fazla buğdayımızın olacağı tahmin edilmişti. Bildiğiniz gibi Türkiye'nin buğday ambarı, Eskişehir, Afyon Karahisar, Kayseri, Yozgat, Konya, Ankara üçgeni içinde kalan plato ile Güney-Doğu Anadolu'dur, maalesef 1969 Haziranında tam ekim başağa yattığı zaman meydana gelen bir samyeli, bizim iki milyon tona yakın buğdayımızı alıp götürdü. Memleket ekmeksiz kalmamış diye 850 bin ton buğday ithal ettik.

Adalet Partisi İktidarı seçimlere 850 bin ton buğday ithal ederek girmiştir.

Muhterem milletvekilleri, tarım meselesini bu celsede konuşmakta bir fayda görmüyorum. Ama birçok iddialar var: "Efendim, toprak reformunu yaparsanız istihlal artar" İstihsalın %7,6; %11,4 olduğu yıllarda toprak reformu yapılmadığı gibi, sıfır olduğu yıllarda da toprak reformu yapılmamıştır. Yani, Türkiye'de bugün gerçek şudur ki -toprağın içinden gelen bir kimse olarak söylüyorum- tarım, daha uzun yıllar tabiat şartlarından kurtarılmaya mücadelesine muhtaçtır. Havanın iyi olduğu zaman tarım mahsulleri %11'e çıktı; başarı kazandık. Don olduğu zaman; bu sene Doğu-Anadolu'muzun bilhassa Kars, Erzurum, Ağrı vilâyetleri ve Artvin'in bazı kazalarını kapsıyan kısımlara, Orta Anadolu'dan 25.000 vagon saman götürmek mecburiyetinde kalınmıştır.

Tarımı endüstri haline getirmek kolay değildir Muhterem Milletvekilleri. Ama gayretler esirgenmemelidir ve bu gayretler üzerinde olmak lâzımdır. Adalet Partisi İktidarı bu gayretlerin üzerinde olmuştur. Bunları sayıp dökeyim: 60.000 ton gübre kullanılırken on sene zarfında bu miktar 3.000.000 ton gübreye çıkmıştır. Cumhuriyetin kuruluşundan 1965 yılına kadar Türkiye'ye ne kadar gübre ithal edilmişse, ondan

sonraki iki - üç yıl zarfında o kadar gübre ithal edilmiştir. 1965 senesinde Türkiye'nin ne kadar traktörü varsa, 1969 senesinde mevcut 54 bine bir 60.000 ilâve edilmiştir.

Adalet Partisi iktidarı altmış tane lise muadili mektep açmıştır; ziraat mektebi, tarım okulu, hayvancılık okulu, ormancılık okulu, Altı taneden altmış taneye... %70'i çiftçi olan bu memlekette nerede tarım eğitimi? Sadece fakültelerde. Fakülteden mezun olan mühendis ile köylünün arası... Boş. Adalet Partisi iktidarı tarım hizmetlerinin ilçede bittiğini bilerek, fakat tarımın ilçeden aşağıda başladığını bilerek hareket etmiştir.

Şimdi geliyoruz ihracat konusuna; efendim ihracatı artıramamışız. İhracat rakamlarına bakalım muhterem arkadaşlar. İthalât artmış, ihracat artmamış. Yalnız, kadirşinaslık için şunu söyleyeyim, plân hedeflerine göre artmamış, diyor Sayın Feyzioğlu.

Muhterem milletvekilleri, ihracat Türkiye'nin en mühim meselelerinden birisidir. Türkiye ne satar? Pamuk satar, tütün satar, fındık satar, üzüm satar, incir satar, biraz maden cevheri, biraz da canlı hayvan satar. İşte bu, Türkiye'nin seneler boyu iptidai bir ekonominin içinde kalmış olmasının neticesidir. Primitif bir ekonomi, sadece hammadde satar. Karşılığında ne alır? İğneden ipliğe kadar mamul her şeyi alırdı. Bugün ne alıyor? Bugün Türkiye makina almaya çalışıyor. Yani mamul maddeler yapmaya yarıyan makinaları almaya çalışıyor.

Türkiye'nin ihracatı; 1963'te 368 milyon dolar. 1964 de 411 milyon dolar. Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Başkanı o zaman Başbakan idi, "Ses duvarını aştık" diye radyoda beyanat vermişti. (A.P. sıralarından alkışlar) 1969 da ise 540 milyon dolara çıkmıştır. Bu rakam, plân hedefi olan 575 milyon dolardan aşağıdadır. Bu doğrudur. Ben size şimdi bu rakamın başka önemli vechelerini anlatacağım.

Muhterem milletvekilleri, Türkiye 1969 da pamuğunu, tütününü satmakta güçlük çekmiştir. Binaenaleyh bu iki kalemin normal olarak getirmesi gereken rantreler bunun içinde olsa idi bu rakam 600 milyon doları bulacaktı. Ama biz Türkiye'de oturuyoruz diye bütün dünya ticareti bizim elimizde değil ki. Dünya konjonktüründe meydana gelen hâdiseler bizi de kapsamına alıyor ve bize bazan fayda, bazan zarar veriyor.

1969 ihracatının içerisinde pamuk, tütün, fındık, üzüm, 318 milyon dolar, diğer kademler 222 milyon dolar.

Muhterem milletvekilleri, on beş seneye yalan zaman, Türkiye'nin ihracat hacmi 300 milyonun etrafında dalgalanmıştır. Biz almış bulduğumuz 410 milyonluk ihracat hacmine 130 milyon dolar ekliyerek 540 milyon dolara çıkmışız. Bunun büyük bir kısmı da sanayi mamullerinden geliyor.

Türkiye'de ihracatın bünyesi değişiyor. Onun için diyorum; 1968 senesindeki pamuk, tütün, üzüm ve fındığın yekûnu 328 milyon dolar iken, 1969 da 318 milyon dolar, 1968 yılı ihracatında bu dört kalemin dışında kalanlar 168 milyon dolarken 1969 da 222 milyon dolardır. Türkiye, Adalet Partisinin iktidarının verdiği hızla, sadece hammadde satan, primitif, iptidai bir ekonomiye dayanan memleket olmaktan çıkıyor, yavaş yavaş mamul madde satan bir memleket olma yolunu tutmuş bulunuyor.

Muhterem milletvekilleri, Türkiye bu sene 30 milyon dolarlık tekstil mamulü ihracetmiştir. İhracat meselesinde çok mühim tedbirler alınmıştır. Bu tedbirlerin tesirleri de görülmüştür. Yalnız, iptal edilen 933 sayılı Kanun -ki, hakikaten bu kanun

iptal edilmese idi bu miktarı plân seviyesinde tutmak mümkün olabilirdi- Türkiye'nin ihracatına zararı olmuştur. Şimdi yeni tedbirler ve yeni yetkilerle teçhiz edildiği takdirde Türkiye'nin ihracatını daha da ileriye götürmek mümkün olacaktır. Çok güzel projeler elde mevcuttur. Bu projeleri burada sayıp dökmek istemiyorum. Türkiye, kendi varlığından, kendi kaynaklarından çıkaracağı mallarla ihracatında mühim hamleler yapabilecektir.

Ekonomiyi değerlendirirken, başka bir hususa bakalım. Çeşitli sanayi mamullerinin ki, bir endikatördür İstihalleri ne olmuş? Adalet Partisi iktidarı Türkiye'yi çıkmaza sokmuş diyorsunuz ya, başka bir endikatörüne bakalım.

1964 senesinde çimento istihsalı 2,9 milyon ton. 1969 senesindeki istihsal kapasitesi 8 milyon ton. (A.P. sıralarından "bravo" sesleri) Bitmedi; bugün inşa halinde bulunan fabrikalarla; Erzurum fabrikası tamamlanmıştır, elektrik gelir gelmez açılacaktır, Kars fabrikası inşa halindedir, Van fabrikası tamamlanmış, açılmıştır, Mardin fabrikası inşa halindedir, Antep fabrikası iki misline çıkarılmaktadır, Elâzığ fabrikası, Sivas fabrikası iki misline çıkarılmıştır. Trabzon fabrikası bitirilmiş, hizmete girmiştir, Ünye fabrikası inşa halindedir. İnşa halinde daha dört-beş fabrika var, bunlarla beraber 1973 de Türkiye'nin çimento istihsalı 15 milyon ton. (A.P. sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar) Kerpiçten kurtulacaksınız, Hakkâri'yi kalkındıracaksınız, çimentonun torbası 25 lira... Ama bugün Hakkâri'de çimentonun torbası 12,5 lira.

Çelik istihsaline bakalım: 1964 de 406 bin ton. 1969 da 1.200.000 ton. 1975 lerde 5 milyon ton.

Muhterem milletvekilleri, piyasada şu bulunuyor, bu bulunmuyor. Türkiye nereye gelmiştir? 1973 senesinde Türkiye'nin istihlâk edeceğini tahmin ettiğimiz demir ve çelik miktarı 1970 senesinde karşımıza talep olarak çıkmıştır. Bu sene Türkiye 600.000 ton demir ve çelik ithal etmeye mecbur. Yani Türkiye beş senelik bir istikrarın sayesinde, Adalet Partisi siyasi iktidarının getirdiği istikrarın sayesinde plânın tahminlerinin çok önünde, birtakım gelişmelere şahit olmuştur. Bugün Türkiye'de demir ve çelikten başka sıkıntısı duyulan bir mamul yoktur. 70 dolar olan Avrupa piyasasındaki çelik bugün 140 dolara çıkmıştır, iki mislidir. Demir ve çelik krizi sadece Türkiye'nin değil, bütün dünyanın meselesi olmuştur. Bütün dünyanın meselesi olan şeylerden de bizi mesul tutmayınız. Biz bugün Ereğli fabrikasının, istihsalini rakamlarda ufak hatalar olabilir, ama mertebeleri doğrudur, yanılmıyorsam, 430 bin tondan 615 bin tona çıkarmışız. Hiçbir zaman 415 bin tonu geçmiyen bu fabrika; yeni fırınlar eklemeyen, ilâveler yapmadan 620 bin ton istihsal yaptı.

İktisadi Devlet Teşekküllerinde başarısızlık... Oraya da geleceğim. 1969 bilançosu 646 milyon kâr gösteriyor mecmu İktisadi Devlet Teşekküllerinde. Bunun içerisinde Devlet Demiryolları gibi birtakım müesseseler var ki, bunlara iktisadi Devlet Teşekkülü demek doğru değil; senede 500 milyon lira zarar ediyor. Bunlar dâhil olmak üzere, Türkiye Kömür İşletmeleri ki yüz küsur milyon lira zarar ediyor senede, zarar ve kâr eden bu 24 müesseseyi toplayın, 646 milyon lira kârla karşınızdadır, Adalet Partisi iktidarının İktisadi Devlet Teşekkülleri idaresi. Denizcilik Bankası 132 milyon lira zarar ediyor ki bunlar amme hizmeti gördükleri için zarar ediyor, gemileri eskimiş, yolları eskimiş, trenleri eskimiş, 70 bin personeli var, D.D.Y. nın çeşitli sıkıntıları var, ama 646 milyon lira kârla karşınızdayız.

Şimdi bakalım: Türkiye’de ham petrol 1964 de 921.000 ton istihsal edilmişti. O zamanki istihlâki de takriben 4 milyon ton civarında idi. Bugün Türkiye, 1969 da, 921.000 tona karşılık 3.700.000 ton ham petrolü kendi kaynaklarından istihsal ediyor ve 6 milyona ulaşmak hedefindedir.

Elektrik enerjisi: 1964 de 4.450.000.000 kilovat-saat elektrik enerjisi istihsal edilirken Türkiye’de, (1950 de 790.000.000 kilovat-saatidi bu miktar) 4.450.000.000 Kilovat/Saat, 1969 istihsalı 7.700.000.000 Kilovat/Saat, 1973 istihsalı 17 milyar Kilovat/Saat.

Bakalım, Türkiye’yi başka nasıl batırmışız? Türkiye’nin 1964 teki gübre istihsalı, azotlu, fosfatlı, her türlü 311 bin ton. Bu istihsalın 140 bin tonunu Kütahya fabrikası teşkil eder. 1970 deki istihsalı ise 2 milyon ton. 311 bin tondan 2 milyon tona. 1971 deki istihsalı 3,5 milyon ton, 1973 deki istihsalı 4 milyon ton. Bu sene 100 milyon dolar gübreye para vermeye mecburuz. 311 bin tondan 4 milyon tona ve bunun 2 milyon tonu da 1970 de gerçekleşmiş.

Samsun fabrikası açılmaya hazır, Elâzığ fabrikası Haziranın ortasında açılmaya hazır, Mersin fabrikası yılın sonuna doğru açılmaya hazır. Ondan sonra Gemlik fabrikası büyük bir kompleks olarak yapılmaya hazır.

Kâğıda bakalım, ne olmuş? 1964 de 115 bin ton kâğıt ürettirmişiz. 1970 de istihsal 230 bin tona, 1971 de 400 bin tona çıkıyor. Çünkü Giresun Aksu Fabrikası, elektrik tedarikinde zorlukla karşılaşılmazsa Haziranda, Temmuzda işletmeye hazır. Çaycuma Fabrikası işletme tecrübelerini yapıyor. Dalaman Fabrikası 1970’in sonuna doğru, 1971 in başında işletmeye hazır. Dalaman Fabrikasına 750 milyon lira para sarf ediliyor. Saydığım projelerin hiçbirisi 500 milyon liradan aşağı değildir.

Şimdi tabii bu rakamları vermeye devam etmekte fayda yok. Zannediyorum ki enfastrüktürünü gösteriyor, büyük Türkiye yapalım diye. Büyük Türkiye’yi yapalım, Türkiye’yi büyük yapalım, bunda gelin hep ittifak edelim. Türkiye büyük olursa acaba bunun nimetlerinden muhalefet istifade etmiyecek mi, muhalif partilere mensup vatandaşlar istifade etmiyecek mi? Filân yerde yapılan elektrik santralinin elektriği Adalet Partililere verilecek de Cumhuriyet Halk Partililere verilmeyecek mi?

Bugün Karadeniz’de, Samsun’dan Hopa’ya, Doğu Karadeniz’de kullanılan elektrik miktarı insan başına 35-40 Kilovat saati geçmez. 35-40 Kilovat saat elektrikle ne endüstrisi kuracaksınız? Vatandaş fındığın dalına bakıyor; bir sene olacak, iki sene olmayacak. Onun içindir ki, Samsun’da bakır kompleksi, Ünye’de Gübre Fabrikası, Giresun’da Çimento Fabrikası, Trabzon’da kâğıt ve Çimento Fabrikası, Hopa’da Elektrik Santrali, Artvin’de Suni Tahta Fabrikasının hepsi Adalet Partisi tarafından yapılmıştır. (Adalet Partisi sıralarından “bravo” sesleri, alkışlar)

Muhterem milletvekilleri, Doğu illerinde Adalet Partisi; sadece Devlet olmanın verdiği hizmet şevkiyle değil, -Devletsiniz, memleketin her tarafına hizmet edeceksiniz, bu şevkle değil- bir beşeriyet dâvası olarak, bir medeniyet dâvası olarak, bir insanlık dâvası olarak eğilmiştir. (Adalet Partisi sıralarından “bravo” sesleri, alkışlar)

1963’te 608 milyon lira olan kamu yatırımları; bu kamu yatırımlarının %19,6 olan kamu yatırımları nisbeti, 1969 da 1.998.000.000’na ve %25’e çıkarılmıştır. Binaenaleyh, burada ne yaptığımızı şimdi sayıp dökmiyeceğim. Çok isterim, neler yapıldığını sayıp dökmeği.

Ama bir şey söylemeden geçersen, Adalet Partisi dâvasına gönül vermiş olanların, zannediyorum ki, hakkını yemiş olurum. Dicle ile Fırat arasında, Karacadağ etekleriyle Suriye sınırı arasında kaç tane köy vardır? 3.700 köy var. Adalet Partisi iktidarı, 3.700 köye 150 milyon lira sarfiyle su getirme gayreti içinde olacağını, 1965 de Urfa meydanında benim ağzımdan beyan etti. Bugün 200 milyon lira sarf edilmiştir. *(Adalet Partisi sıralarından alkışlar)*

Ve gidin, görün, vatandaşın sevincini. Devletine olan inancını, insan gibi yaşamının verdiği haysiyeti. Yüzünü yıkıyacak sudan senelerce mahrum olmuş. *(Adalet Partisi sıralarından alkışlar)*

Cumhuriyet Hükümetinin gücünü görmüş, Adalet Partisi iktidarında Cumhuriyet Hükümetinin gücünü görmüş. Derin Hanok tünelinden Suriye hududundaki 40 hanelik köye, 75 kilometreye Cumhuriyet Hükümeti su götürmüş. *(Adalet Partisi sıralarından "bravo" sesleri)*

Muhterem milletvekilleri, söylemeye devam edeceğim. Yani lâf açıldı, çünkü.

Montaj sanayii, montaj sanayii... Bunu birçok kereler burada ifade ettik; montaj sanayiinde biz ne yaptık, siz ne yaptınız? "Ee, siz Hükümete, eskiyi karıştırmayın" Efendim, eskiyi karıştırmıyalım ama bir mukayese için, söylediğiniz sözlerdeki isabetin derecesi için bir (de facto) durumu ortaya koymakta fayda var, bir koyalım.

1964 de montaj sanayiinin bazı dallarında %15'i, bazı dallarında %40'ı Türkiye'de yapılmakta idi. Şimdi burada onları okuyacağım.

1970 de %15 rakamı, yani %15'i Türkiye'de yapıyor, %85'i dışarıdan geliyor. "Ambalaj sanayii, paket sanayii falan" dedikleri, 1964 de %15, bazılarında %40 azamisi %40, asgarisi %15, yani Türkiye'de yapılan miktar.

1970 de %15 rakamı çıkmış %50 ye. %40 rakamı çıkmış %70'e. Motor sanayiini kuramadıkça da bu %70'i daha yukarıya çıkarmak mümkün değil. Motor sanayiini, dişli sanayiini ve diğer bazı ağır sanayii. Bunların fabrikalarının temelini Adalet Partisi iktidarı atmış. *(Adalet Partisi sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar)*

Ee, şimdi biz gayet tabî ki, muhalefetten insaf falan da istemiyoruz, gayet açıklıkla söylüyorum; ama geliniz bir bazda birleşelim. Yani sizin çok dediğinize bizim az, bizim az dediğimize sizin çok demenizle bir şey çıkmaz. İşte, rakamlar orta yerde.

Gelin deyin ki, "Türkiye'nin elektriğini 4 milyar kilovat saatten 8 milyar kilovat saate çıkardınız, 17 milyara çıkarıyorsunuz, bu yanlış" bunun münakaşasını yapalım. Gelin deyin ki, "bu, fazla" bunun münakaşasını yapalım. Gelin deyin ki, "bu az" bunun münakaşasını yapalım. Ama nasıl yapalım bu münakaşayı? Biraz sonra geleceğim minder üzerinde. Tabî bu minderde münakaşa yapmanız kolay değildir. Bu, gayet zor bir minderdir. *(A.P. sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar)*

Vergi; efendim, Adalet Partisi iktidarı vergileri artmıştır. Vasıtasız vergileri azaltmış, halkın üstüne daha çok sıkıntı getirmiş, vergi politikası öyle çok yanlışmış ki, Adalet Partisi iktidarının, halkı ezmiş.

Bakınız, kendi kullandıkları kıstaslarla, şayet vasıtalı vergileri artırmak bir kusur ise kendi kullandıkları kıstaslarla biz bu kusurun içinde olmadığımızı göstereceğim.

Muhterem milletvekilleri, kaldı ki, artık bugün vergi mütehasısları vasıtalı vergi, vasıtasız vergi münakaşasında eskiden olduğu kadar katı değildir, mesele, verginin adaleti

mesalesidir, vasıtalı vasıtasız olması değil. Hangi bölümlere, hangi çeşit mallara, hangi çeşit istihlâk maddelerine veya başka mallara vergi koyduğumuz meselesidir. Yani vergi adaleti meselesi. Bugün vergi eksperlerince, bütün dünya vergi eksperlerince; “vasıtalı korsanız yanlıştır, vasıtasız korsanız doğrudur” gibi bir münakaşanın dışına da çıkarılmıştır. Hâlâ bunun aksini düşünenler bulunabilir, ama modern teori bugün bu noktaya gelmiştir.

Şimdi bakıyoruz, elimdeki rakamlar öyle 1967’de vasıtasız vergiler %30,2, vasıtalı vergiler %69,8’dir. Plânda gerçekleşen vasıtasız vergiler %34,1 ve vasıtalı vergiler %64,9 dur. Yani plâna nazaran %4 civarında vasıtalı vergilerde bir azalma var.

1970 dilimine bakıyoruz; plânda, yani getirmiş bulunduğumuz ve tasvibinize mazhar olmiyan, daha doğrusu “müzakeresini ilerletemediğimiz” diyelim - çünkü onun münakaşası ayrı bir konu - %29,1 vasıtasız olacak, %70,9 vasıtalı olacak. Neticede bu program rakamı, %37,5 vasıtasız olmuş, %62,5 vasıtalı olmuş. Yani biz, eğer vasıtalı vergiler nisbetinin düşmesi sosyal adalet bakımından mühim bir unsur ise vasıtalı vergileri düşürerek gitmişiz, artırarak değil.

Yani siz diyorsunuz ki, vasıtalı vergileri artırmak kusurdur, bundan dolayı sizi beğenmiyoruz. Biz, o kusuru işlememişiz, öyle diyorsanız.

Muhterem milletvekilleri; Türkiye bir müterakki vergi sistemine sahip. Bu sistem, 20 seneye yakın zamandır bir tatbikat görmüş. Bu tatbikatın içinde de başarılı neticeler alınmış. Buhran Vergisi, Muamele Vergisi, Kazanç Vergisi gibi, Yol Vergisi gibi, yollardan az kazanan az vergi verecek, çok kazanan çok vergi verecek gibi, tâ Gülhane Hattı Hümayununda yer almış bulunan, Batının vergi adaletine dayanan bir vergi tatbikatı olmuş.

Biz, Gelir Vergisi dilimini değiştirmekle %68 olan azami gelir nisbetini %72’ye çıkarmışız, Adalet Partisi iktidarı olarak. %72’de küçümsenecek bir rakam değildir. Bu kadar yüksek rakam birçok memleketlerde mevcut değil. Bundan daha yukarıya çıkarsanız kazanç saikini, kazanç teşvikçiliğini ortadan kaldırırsınız. Bu defa vergi alamazsınız. Yani 100 lira kazanırsa 72 lirasını alacaksınız.

Ee... Peki, Türkiye’de vergi ziyanı yok mu? Yok diyen kim? “Hükümet Programımızda; vergi ziyamı önleyici tedbirler getireceğiz” diyen biziz, Sistemin kusurlarını, işliyen yıllardır işliyen bir sistemin kusurlarını, nazarı olarak, kâğıt üzerinde doğru bile olsa, tatbikattaki kusurlarına düzeltereğimizi can ve gönülden ifade etmiş olmamıza rağmen, bunun bizim kusurumuz gibi ortaya konmasının mânâsını anlamak mümkün değildir.

Toplu sözleşmelerle 1964’de 19 lira civarında bir vasati yevmiyeden 1968 de 28 lira gibi bir vasati yevmiyeye çıkarmış Adalet Partisi iktidarı.

İş imkânları; 1964’de sigortalı işçi 700 bin, 1968 de -ki, 1969 rakamlarını vermiyorum her hangi bir iltibasa meydan vermemek için- 1968 deki sigortalı işçi miktarı 1 milyon 100 bin. Adalet Partisi iktidarı devrinde 700 bin işçiye 400 bin tane daha sigortalı işçi eklenmiş. Neyle eklenir bu? İş imkânları açarsınız; yeni yeni fabrikalar açılır, yeni yeni inşaat sahaları açılır... İşte mesele geliyor, 10 milyar liradan 22,5 milyar liraya, 25 milyar liraya çıkarılan yatırım hacminin tesirlerine. Bu tesirleri 1970 de, 1971 de, 1972 de 1973’de daha çok göreceksiniz ve 1973’de 2,5 milyon Türk vatandaşı yeniden iş imkânı bulacak. Bunun 1,5 milyonu endüstri sahasında, 1 milyonu tarımda ve hizmetlerde olacak. Plânın hedefi bu. Yani bir taraftan memleketin kaynaklarını açalım, fukaralıktan

kurtaralım, endüstrisini kuralım diye uğraşıyoruz, diğer taraftan işsiz vatandaşlara iş imkânları açalım... Bunları sadece söyleyip geçiyor muyuz? Hayır, işte rakamlar. Bu rakamlar Devletin resmi rakamlarıdır.

1965 de konsolide bütçenin harcamalar tutarı 14 milyar, 1969 da konsolide bütçenin harcamalar tutarı 22 milyon, yuvarlak olarak. Bütçemiz 1965'den 1969'a 8 milyar lira artmış, Kaça sekiz? Yani 30 milyar olurda, 38... Hayır. 14 milyara 8 milyon lira ilâve etmişiz.

Gelirle; 1965 de bütçe tahmini 14 milyar. Fiilî tahsilat 12 milyar 898 bin. 1969 da bütçe tahmini 24.497.000.000. Fiilî tahsilat 22 milyar 804 bin. Yani A.P. iktidarı zamanında 12 milyardan 22 milyara çıkmış bütçe gelirlerimiz. Memleket nasıl batmış?

Muhterem milletvekilleri, bütün bunların içinde bir şey daha söyleyeceğim: Hiç bir kimse bu kürsüden, bizim memleketi enflâyona götürdüğümüzü söylemedi. Eğer böyle bir durum olsaydı; olmiyanlar söylenildiği gibi, olan her halde dile getirilirdi burada, ama enflâsyon baskılarının arttığını, Sayın Feyzioğlu zannediyorum söyledi; "Enflâsyon baskısı..."

Arkadaşlar, kalkınan bir ekonomi enflâsyon baskılarına daima maruzdur. Mühim olan mesele, %4,5-5 civarında fiyat artışlarını tutabilip, memleketi enflâyona götürmemektir. A.P. İktidarı, bütün bu kalkınma hamlesi içerisinde istikrarı muhafaza etmiştir. Bunun aksini kimse söyleyemez; iktisadi ve malî istikrarı muhafaza etmiştir.

Şimdi devam edelim; **Turizm:**

Muhterem Milletvekilleri, 1965 senesinde yurdumuza gelen turist sayısı 361 bin. 1969 da 594 bin. Yani 200 bin fazla turist gelmiş memleketimize.

Yurt dışına çıkan vatandaşlar; 1965 de 186 bin. 1969 da 218 bin. Bunlardan 29 bin vatandaşımız, elimizdeki kayıtlara göre, Hac farizesi için görünüyor. Ve 1969 senesinde, hakikaten, Hac farizesiyle ilgili olarak, bayramların birbirine yakın olmasının rakamı bir miktar daha artırdığını biliyoruz.

Şimdi, turizmden gelen gelirleri de söyleyeceğim.

Turizmden gelen gelirler bu sene, rakamlar buradadır; 42 milyon dolar. Bu miktar, A.P. iktidara geldiği zaman 8 milyon dolardı, 1965'de 8 milyon dolardan 42 milyon dolara çıkmışsınız. Geçen seneye nazaran turizm gelirlerinden artış %40 Gelen ve giden arasındaki fark pozitif, yani gelenin getirdiğinin fazlalığı takriben 4 milyon dolar. İlk defa olarak Türkiye 1969 senesinden 4 milyon dolarlık bir farka geçiyor.

Bunları neden sayıp döküyorum? Bunların hepsi; turizm gelişmedi, ithalât gelişt, ihracat gelişmedi, memleket iktisaden büyük sıkıntının içine girdi... Bu endikatörler, söylenenlerin hiçbirisinin doğru olmadığını gösteriyor.

Bir daha bakalım; altın ve döviz durumu: 1965 Aralık ayında Merkez Bankasındaki net rezerv 58 milyon dolar. 1969 da net rezerv 169 milyon dolar.

Bankalardaki mevduata bakalım: A.P.'nin getirdiği istikrar memlekete ne kazandırmış? 1963'te bankalardaki mevduat 10 milyar 516 milyon. Türkiye Cumhuriyeti kurulduğundan beri bakanlardaki mevduatının yekûnu 1963'te 10.516 milyon... 1969 Ağustosunda 26 milyar 463 milyon. Bu bir itimat havasının eseri idi. Yani buraya gelip, tepesinden sıcak sular döktüğünüz Hükümetin icraatıydı bunlar. (A.P. sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar)

Zirai krediler; 1964 de 2 milyar 991 milyon. 1970 de 10 milyar lira.

Esnaf kredileri; 1964 de 242 milyon. 1970 de 2 milyar lira.

Biz Türkiye'yi geliştirdik. Hiç kimse bunun aksini iddia edemez.

Muhterem milletvekilleri, buraya geliniyor; köylünün sattığı ucuz, aldığı pahalı münakaşası yapılıyor.

Diğer taraftan geliniyor; büyük şehirlerdeki pahalılıktan şikâyet ediliyor. Burada esaslı bir tenakuz vardır, bu tenakuza dokunmak istiyorum.

Bu tenakuz, bilindiği halde dahi istismar edilebilir, ama kimseye fayda sağlamaz. Mavi boncuk politikasının Türkiye'de ne iç politikada, ne dış politikada yürümesi mümkün değildir. Köylünün sattığı nereye intikal edecek? İki yere; ya istihlâk merkezlerine, ya dış pazarlara dış pazarlarda bizim maliyet fiyatlarımız dünya fiyatlarının üstünde, rakipsiz bulunduğumuz mahsullerin dışında. Rakipsiz bulunduğumuz tek mahsul fındıktır.

A.P. İktidarı, 380 kuruşa inmiş olan fındığı 5 liradan aşağı sattırmamıştır. 1969 senesinde de 580 kuruş taban fiyat vermiştir.

ORHAN VURAL (Ordu) — Müstahsilin elinden çıkınca 7.20 kuruşa satılmıştır.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hepsi kooperatifin elinde. 92 milyon...

ORHAN VURAL (Ordu) — Yalan söylüyorsun...

BAŞKAN — Yerinizden... (A.P. sıralarından şiddetli gürültüler)

İHSAN ATAÖV (Antalya) — Yalanı senin baban söyler... (A.P. sıralarından gürültüler, karşılıklı satışmalar)

BAŞKAN — Bir dakika arkadaşlar... (A.P. sıralarından gürültüler) Bir dakika (Gürültüler)

Sayın Vural, biraz evvel söylediğiniz sözü tavzih etmediğiniz, geri almadığınız takdirde, Heyeti Umumiyeye, sizin için bir takbih cezası teklif edeceğim. (A.P. sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar)

ORHAN VURAL (Ordu) — Geri almıyorum. Çünkü Başbakan gerçekleri tahrif ederek, milletin kürsüsünden bize yalan söylüyor. (A.P. sıralarından şiddetli gürültüler, "Yuh" sesleri)

BAŞKAN — Geri almıyorsunuz? (Şiddetli gürültüler)

Muhterem Arkadaşlarım... (Gürültüler)

Muhterem Arkadaşlarım, lütfen sükûnetinizi muhafaza edin... (Gürültüler, A.P. ve C.H.P. sıralarından karşılıklı satışmalar)

Muhterem Arkadaşlarım lütfen sükûnetinizi muhafaza edin... (Gürültüler)

Şu halde devam edin beyefendi müdahalenize. Başkanın vazifesini yapabilmesi için evvelâ sükûnet lâzımdır...

DIŞİŞLERİ BAKANI İHSAN SABRİ ÇAĞLAYANGİL (Cumhuriyet Senatosu Bursa Üyesi) — Siz müdahalenizi yapmazsanız... (A.P. sıralarından gürültüler, "Vazifeni yapmıyorsun" sesleri) Müdahalenizi siz yapmazsanız, biz müdahale yapmaya mecbur kalacağız elbette...

BAŞKAN — Muhterem Arkadaşlarım, evvelâ bir açıklama yapayım; ben Sayın Vural'a ilk ihtarımı yaptım, yani şayet sözünü geri almaz ve tavzih etmezse kendisine takbih cezası vermek için Heyeti Umumiyyeye teklif yapacağımı söyledim. Kendisi de bu hususu kabul etmedi; "Ben sözümü geri almıyorum" dedi, fakat Tüzüğümüzdeki usul gereğince, bir kimseye takbih cezası verebilmek için kendisinin müdafaasının alınması lâzımdır. Tüzük hükmü budur. Müdafaasını almadan ben kendisine takbih cezasını, Heyeti Umumiyyeye teklif etmek suretiyle veremem. Bu müdafaanın alınabilmesi için de, Sayın Başbakanın konuşmasını bitirmesi lâzımdır. Aynı zamanda iki insanı ben kürsüye davet edemem, işin özü budur.

Bu meseleyi ben açıklama fırsatını bulamadan, oturduğu yerden, benim zamirimi keşfetmiş gibi hareket eden Dışişleri Bakanına bir ihtar veriyorum. (*C.H.P. sıralarından "bravo" sesleri, şiddetli alkışlar, A.P. sıralarından şiddetli gürültüler, "Yuh" sesleri, müdahaleler*)

Arkadaşlar, ben Sayın Vural'ın... (*Gürültüler*) Evvelâ sizin susmanız lâzım, sükûneti temin edebilmem için. Aynı zamanda konuşamayız... (*Gürültüler*)

Muhterem Arkadaşlar, Sayın Başbakanın konuşmasının devamını, çok rica ederim müdahalelerinizle kesmeyiniz, konuşma devam edecektir. Konuşma bittikten sonra Sayın Vural'ı kürsüye davet edeceğim, müdafaasını aldıktan sonra, Heyeti Umumiyyeye takbih cezasını teklif edeceğim. Usulümü söyledim efendim.

Sayın Başbakan, lütfen konuşmanıza devam buyurun efendim.

KASIM ÖNADIM (Bursa) — Sizin Başkanlığınızda çalışmıyacağım ben, tarafgir adam... Dışarı çıkıyorum, tenezzül etmiyorum sizin Başkanlığınıza... (*Gürültüler*)

BAŞKAN — Arkadaşlar, bana söyleyeceklerinizi yine söyleyin fakat Sayın Başbakanın konuşmasının devamına mâni olmayın efendim. (*Gürültüler*)

Buyurun Sayın Başbakan, lütfen konuşmanıza devam edin efendim. (*Gürültüler*)

DIŞİŞLERİ BAKANI İHSAN SABRİ ÇAĞLAYANGİL (Cumhuriyet Senatosu Bursa Üyesi) — Ben Millet Meclisi üyesi olmadığımı göre, bana ne sıfatla ihtar verdiğinizi sorabilir miyim? (*A.P. sıralarından "bravo" sesleri, şiddetli alkışlar*)

TALÂT KÖSEOĞLU (Hatay) — Senato azasına nasıl ihtar verebilirsiniz? (*Gürültüler*)

BAŞKAN — Sayın Başbakan, lütfen konuşmanıza devam edin efendim.

DIŞİŞLERİ BAKANI İHSAN SABRİ ÇAĞLAYANGİL (Cumhuriyet Senatosu Bursa Üyesi) — Sayın Başkan, tavzih ediniz...

BAŞKAN — Tavzih edeceğim efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Muhterem milletvekilleri, ben sizlere, Devletin arşivlerine dayanarak, bize yapılmış bulunan hücumları, bu hür kürsünün herkese verdiği imkânları kullanarak karşılamaya ve memleket meselelerini anlatmaya çalışıyorum. Şu âna kadar geçen ve bu kürsüden konuştuğum beş sene zarfında hiçbir kimseyi incitmek aklımdan geçmemiştir. Hepinizden rica ediyorum; şayet Türkiye Büyük Millet Meclisinde sükûneti muhafaza edemezsek, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri sizin yaptığınız kanunları tatbikte güçlük çekerler.

EŞREF DERİNÇAY (İstanbul) — Onu Bakanınıza öğretin...

BAŞKAN — Efendim müdahale etmeyiniz yerlerinizden. (*A.P. sıralarından gürültüler, "Yuh" sesleri*)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben size rakamlar söylüyorum rakamlar; 580 kuruş değil, 20 kuruş dersiniz. Yanına birtakım sıfatları eklemek gayet tabii ki daima mümkün. Yalnız, tezyif müzeyyifin kadriyle mütenasıptir. (A.P. sıralarından “bravo” sesleri, alkışlar) Bunu söyledikten sonra... (C.H.P. sıralarından gürültüler) Ben bu konuşmayı yarım bırakmam muhterem arkadaşlarım, bu konuşmayı yapacağım. (A.P. sıralarından “bravo” sesleri, alkışlar)

“Köylünün aldığı pahalı, sattığı ucuz” meselesine gelince; bunun şehirlerdeki pahalılık iddialarıyla bir çatışma olduğunu ifade ettim. Esasen bugün Devlet temel mal ve hizmetlerinin büyük bir kısmını kontrol altında tutuyor. Temel mal ve hizmetlerde Devlet bir artırma yapmadıkça şehirlerdeki fiyatların artması - kıtlık halleri müstesna - mümkün değildir. Esasen Devlet, köylü malları için bugün büyük bir destekleme mubayaası politikası takibediyor.

Şimdi bakınız muhterem arkadaşlar nereye gelmişiz? Buğday diyorsunuz. Dışardan buğday aldığınız zaman Türk limanlarına teslimi 52 kuruş. Türkiye’de Türk köylüsüne buğday için 88 kuruşla 90 kuruş arasında para veriyoruz. Bunun daha yüksek olmasını kim istemez? Bu demek oluyor. Ekmeğin bir tanesine 3 kuruş zam yapıldığı zaman kıyamet kopuyor. Buğdayı bir liraya alıyorsunuz, ekmeği, bugünkü gibi satmanız mümkün mü? Aradaki farkı kim karşılayacak? Devlet karşılayacak. Devlet nereden karşılasın? İşte bugün siyasi münakaşalarımızda kaçırduğumuz nokta bu. Devlet, Karun’un Hazinelele gibi Hazinelelelere sahip de her eksiğini gediğini oradan karşılasın, bu mümkün değil. Bunun yerine bir dönemde 100 kilo, 120 kilo buğday almaktansa bir dönümden 300 kilo, 400 kilo buğday almanın yolunu aradık ve bunda bir ölçüde başarılı olduk. Bugün Türkiye’nin birçok yerlerinde sulama şebekeleri geliştiriliyor, geniş mikyasta tohum tecrübeleri yapılıyor. Bu tecrübeler istihsale intikal ettirilmişler. Birinci sene çok iyi netice aldık Meksika tipi buğdaydan ikinci sene ümidettiğimizi alamadık, ama 0 -120 kilo arasında değişen verimin 250 kiloya kadar çıkabildiğini yine gördük. Yağmur kuşağı için, Orta-Anadolu için ayrı bir buğday tipi getirmeye mecbursunuz.

Muhterem milletvekilleri, Türkiye’nin tarımsal istihsalinde kuru hububat müstesna, diğerlerinin hepsinde artma vardır. Pamuk, geçen beş sene zarfında 400.000 tondan 600.000 tona çıkmıştır. Ama kuru mahsuller dediğimiz, yani hububat mahsulünde hava şartlarının da ortaya koyduğu imkânsızlıklar dolayısıyla çok başarılı olduğumuzu iddia edemeyiz.

Şimdi, köylünün aldığı gübreye bakalım. 1965 de 63 kuruş olan amonyum sülfat gübresi 1969 da 58 kuruşla satılmış. %20 lik Amonyum nitrat gübresi 75’ten 65’e, nisbetleri değişik bunların, Granüle süper fosfat 41 kuruştan 37 kuruşa, tiripli süper fosfat 110 kuruştan 80 kuruşa, yani ilk okuduklarımız 1965 fiyatları, ikinci okuduklarımız 1969 fiyatları; komposserbest fiyat 101 kuruştan 65 kuruşa, potaslı serbest 88 kuruştan 78 kuruşa indirilmiştir.

Çay mahsulü; Karadeniz köylüsü, 150 milyon lira çay parası alırken bugün 500 milyon lira çay parası almaktadır. 1964 de 150 milyon lirada, bugün 500 milyon lira. Üzüm, incir, pamuk; sayet Hükümet bunları desteklemezse 200 kuruşun üstünde satılan pamuğu 160-170 kuruşa satmak gibi bir durum hâsıl olacaktır? Bunları geçen defa hep münakaşa ettik, üzüm öyledir, incir öyledir, diğer mahsullerin hepsi öyledir. Ayçiçeği öyledir. 80 kuruşa, 90 kuruşa satılan ayçiçeğini, 155 kuruş taban fiyat koymak suretiyle

180 kuruştan aşağı sattırmadık. Ve bunun sayesinde ki her sene Türkiye 200 milyon liralık nebatî yağ alırken son üç sene zarfında nebatî yağ almadı...

Arkadaşlar, eğitimde fırsat eşitliği meselesine gelince yurtlar ve krediler için koyduğu parayı Hükümet vermemiş. Paralar şöyle;

1962'de 20.000.000, 1963'te 30.000.000, 1964'de 17.000.000, 1965'de 25.000.000, 1966'da 26.000.000, 1967'de 36.500.000, 1969'da 40.000.000, 1970'de 40.000.000. Verilen paralar bu. Turizm gelirleri ve giderleri için rakamı tasrih edeceğim; 1969 rakamı 46.175.000 dolar, 1968 rakamı 29.000.011 dolar. Giderleri; 1968'de 33.648.000 dolar, 1969'da 42.395.000 dolar. İlk defa olarak 1969'da 3.780.000 dolar pozitif geçiyoruz, yani mühimce bir rakam olarak. Arz ettiğim gibi bu rakam 6.000.000'dan geliyor. İşçi dövizleri 140.000.000 dolar. Bu rakam da çok küçük, 8-10 milyon dolar gibi rakamlardan geliyor. İktidara geldiğimiz zamanki rakam, 8-10 milyon dolar, bugün 140 milyon doları buluyor.

Devletin yurt imkânlarından faydalanan, daha doğrusu burs imkânlarından faydalanan çeşitli kademelerdeki talebe yekûnu 1960'da 30.000 kişi iken bugün 112.000 kişi ve 5.000 bursu da 50.000'e çıkarmayı plân derpiş etmiştir, bunun da gayreti içindeyiz.

Üniversitelere ne yapmışız? 300 milyon lira olan 1964 üniversiteleri toplam bütçesi, 1969'da 1 milyar seviyesini bulmuştur. (A.P. sıralarından alkışlar) A.P. İktidarı 300 milyon lira olan üniversiteler bütçesine 700 milyon lira ilâve etme imkânını bulmuştur. Bu sayede Ege Üniversitesinin yapılması %70 tamamlanmıştır. Ege Üniversitesi 1965'de büyük bir arazinin ortasında bir binadan ibaretti, bugün gidin görünüz kaç tane binası var. Karadeniz Teknik Üniversitesinin 1965'de yukarıda iki binası vardı, bugün kaç tane binası vardır, gidiniz görünüz. Atatürk Üniversitesine 100 milyon liraya yakın yeniden para sarf edilmiştir. Orta-Doğu Teknik Üniversitesi için yine takriben 150 milyon liraya yakın para sarf edilmiştir. İstanbul Üniversitesinin, Ankara Üniversitesinin yarım kalan bütün işleri tamamlanmıştır. Otuz senelik Morfoloji Enstitüsü tarafımızdan tamamlanmıştır.

Muhterem milletvekilleri, Adana'da bir üniversite, Diyarbakır'da bir üniversite açmak, Hacettepe'yi üniversite haline getirmek; sadece Hacettepe'nin kampusuna konulan para 1970 yılında 36 milyon liradır, kampusuna, Beytepe'de yaptığı kampusa. Sadece Hacettepe Üniversitesine bu sene 100 milyon lira para verilmektedir. A.P. İktidarı geçen dört sene zarfında üç yeni üniversitenin kuruluşuna geçmiş. Bunlardan bir tanesi geniş çapta ilerlemiş; Adana Ziraat Fakültesi, Diyarbakır Tıp Fakültesi mesafe almış, bunlar için ayrı ayrı tesbit edilmiş master plânları hazırlanmakta. Bunun yanında da üç üniversitenin yepyeni bir şekilde inşasını geniş çapta tamamlamış ve daha eski üniversitelerimizin de ihtiyaçlarına ilâveler yapmıştır. Yani niçin eğitim eşitliği fırsatı olmasın? İki tane yüksek teknik okulu açmıştır; Elâzığ'da ve İzmir'de. Ee, on tane daha lâzım.

Arkadaşlar, Hazinesinin durumu üzerinde de bilgi arz edeceğim. 1960 malî yılında Hazinesinin Merkez Bankasına olan kısa vadeli avans borcu 28 Şubat 1961 tarihi itibarıyla tahkim edilmiştir. Tahkim edilen miktar 1.92.000.000 liradır. Daha sonraki yıllarda Hazinesinin açıkları şöyledir: 1961'de 381.000.000, 1962'de 456.000.000, 1963'te 334.000.000, 1964'de 556.000.000, 1965'de 861.000.000, 1966'da 562.000.000, 1968'de 705.000.000, 1969'da takriben 1 milyar lira.

Ama 10 milyar lira bütçeden geliyorsunuz. 10 milyar lira bütçeden 26 milyar lira bütçeye geliyorsunuz.

Muhterem milletvekilleri, Türkiye'deki iktisadi istikrarın tümünü bütçe açığına, Hazine açığına bağlamak mümkün değildir. Evet, bütçe açığı, Hazine açığı bir faktördür. Ama bu faktör zayıf ekonomilerde mühimdir, kudretli ekonomilerde o kadar mühim değildir. A.P. iktidarı bir açık finansmanını yol olarak denememiştir. Bu açıklar, en iyi tahminlerle yapılmış bütçelerin açıklarıdır, eksperler tarafından yapılmış olan hesaba göre meydana çıkan açıklardır. Bunları izah etmeye kalkmıyacağım, bunların çeşitli sebepleri var.

"Yabancı sermaye, getirdiğinden fazlasını götürüyor" Arkadaşlar, bu münakaşayı böyle yapmak doğru değildir. Türkiye'den bu sene kaç milyon dolar yabancı sermaye kârı transferi olmuş ve Türkiye'ye bu sene kaç milyon dolar yabancı sermaye gelmiş? Bunun hiçbir manidarlığı yok. Yani deseniz ki, Türkiye bu sene 6 milyon dolar yabancı sermaye almış, 6 milyon dolar kâr transferi etmiş. Bu, zihin karıştırmaktan başka hiçbir şeye yaramaz. Bu 6 milyon dolar transfer edilen kâr, gelen 6 milyon dolar sermayenin karşılığı mı? Bakın durum nedir? Durum; Cumhuriyet Senatosu tutanak dergisi 11.11.1969 Salı, yani iki üç ay evvel durum şu: 192.000.000 dolarlık yabancı sermaye gelmiş Türkiye'ye. Bu yabancı sermayenin 192.000.000'un dışarıya transfer ettiği 6.108.000 dolar. Yani buradan getirdiğinden fazlasını götürüyor demek zannetmiyorum hakşinaslık olsun. 192.000.000 dolar sermaye gelmiş, Türkiye'de kurulmuş, teessüs etmiş; bu seneki kâr transferi 6 milyon dolar. Arkadaşlar, yabancı sermayeye hiç kâr transferi vermiyecekseniz sermaye Türkiye'ye niçin gelsin? Niçin gelsin? İddia edilebilir ki, bu sermaye iyi sahalara gelmemiştir. Onun münakaşasını yapmak mümkün, onun münakaşasını yine bu zabıta yapmamız mümkün. Zabıttan okuyayım size: Montaj sanayiinin kuruluşu, 1961-1965 devresine rastlar daha çok. 3 lâstik fabrikası, 7 adet ilâç ambalaj fabrikası, 8 adet montaj sanayii fabrikası, 5 adet maden arama ve istihraç müessesesi, 3 adet meşrubat fabrikası, Pepsi Cola, Coca Cola gibi 3 adet fabrika kurulmuş müsaadesi 1961-1965 devresinde verilmiştir. Bizim Adalet Partisi olarak verdiğimiz müsaadeler ise 1 adet suni gübre fabrikası, 2 adet otomobil sanayii - montaj değil, imalât- 2 adet traktör fabrikası-montaj değil, imalât- 2 adet dizel motor fabrikası, 1 adet dişli kutu fabrikası, transmisyon aksamı fabrikası, 1 adet ana kimya tesisi, 1 adet kâğıt kompleksi. (A.P. sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar) Bu şekilde gidiyor. Yani meseleleri doğru münakaşa etmekte, daha doğrusu, yanıltıcı istikametlere kaydırmadan münakaşa etmekte fayda mütalâa ediyorum.

Şimdi Muhterem Milletvekilleri, iki saate yaklaşan bu izahatım zannediyorum ki, konuşmamın başında söylediğimi isbat eder. Yani buraya gelinip de "Turizm gelişmemiştir" demek doğru değildir. "6 milyondan 46 milyona çıkmış da, 1,5 milyara çıkmamış...", "İspanya 1,5 milyara çıkmış.." İspanya'nın aldığı tedbirlerin hiçbirisini Türkiye'de alamazsınız, hiçbir tanesini alamazsınız.

LEBİT YURDOĞLU (İstanbul) — Yunanistan'ın, Tunus'un, Cezayir'in, Fas'ın?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Cezayir'in, Fas'ın, Yunanistan'ın aldığı tedbirleri de alamazsınız Türkiye'de. Gayet açıklıkla söylüyorum.

Şimdi, çalışmışız, çabalamışız bu seviyeye getirmişiz Türkiye 100 milyon dolar turizm seviyesine ulaşır; 46 ya gelmişsiniz zaten. Çok hayalperest olmaya lüzum yok;

İspanya, İtalya 1 milyar, 1,5 milyar... Yunanistan 180 milyon, Yugoslavya 180 milyon, Bulgaristan takriben 100 milyona yakın. Ama mülkiyet hakkını kendi vatandaşına tanımayan Bulgaristan, dışardan gelip otel yapacak kimselere mülkiyet hakkı tanıyor, kendi vatandaşına tanımayan.

Şimdi kalkınma felsefemiz; vatandaşa ne söyledik, Türkiye'nin kalkınmasını hangi istikamette görüyoruz? Bunları saatlerce anlatacağım. Ama şu anda bunların anlatılmasına lüzum görmüyorum. Çünkü netice orta yerededir, bütün bunları biz millete anlatmışız, sizin ileri sürdüğünüz her iddianın cevabını ortaya koymuşuz, şimdi bir daha koyduk. Şimdi, acaba biz kötüyüz de millet bizi niçin seçti? Oraya geliyorum; niçin seçti ve niçin sizi seçmedi? Bunların hepsi seçimden evvel söylenmişti, seçimden evvel bu cevaplar verilmişti, bu deliller, bu iddialar yine bugün bizi tenkid etmek için ortaya konmuştur. Aynı deliller konmuştur, aynı cevapları veriyorum. Seçim meydanlarında verdik diyorum, millet sizi dinledi, sizin söylediğiniz gibi, bizi de dinledi bizim söylediğimiz gibi, bizi seçti. Buna herkes uyacak. *(C.H.P. sıralarından anlaşılmıyan müdahaleler)*

BAŞKAN — Efendim yerinizden müdahale etmeyiniz beyefendiler.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Muhterem milletvekilleri, şimdi C.H.P. Sayın Genel Başkanının bazı mütalâalarına geliyorum. Ekonomik kısmı ile ilgili olarak cevaplarımı verdim. Memleketin batması gibi bir vehme düşmenin manası yoktur. Türkiye'de siyasi istikrar ve iktisadi istikrar devam ettiği müddetçe Türkiye, kalkınma potansiyeli en yüksek olan bir memlekettir, ama siyasi istikrar, iktisadi istikrar bozulursa gayet tabii ki, Türkiye'deki kalkınmanın kendiliğinden olması mümkün değildir.

Şimdi, C.H.P.'nin Sayın Genel Başkanının konuşmalarına çeşitli yönlerden yaklaşmak mümkün. Evvelâ şurasını ifade edeyim; gayet tabii ki, C.H.P. Genel Başkanı, ana muhalefet partisinin başı olarak; "Seçilen hükümet iyidir, Başbakan da iyidir" diyecek değildir. Bunu, icraatımızı tenkid etmek suretiyle; biz bu hükümeti de beğenmiyoruz, Adalet Partisinin içinden başka hükümet çıkar onu da beğenmeyiz, ama çıkar, beyanları odur, onu da beğenmeyiz. Ama Adalet Partisi çoğunluktur, Adalet Partisinden başka kimsenin de hükümet kurması mümkün değildir, şeklindeki mütalâalarla eleştirme yerine, şayet programımızı eleştirselerdi bundan memnun olurduk. Anayasa, program eleştirmesini âmiridir, şahıs eleştirmesini değil. Şahıs eleştirmeye kalkarsak burada çok işler çıkar. *(A.P. sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar), (C.H.P. sıralarından gürültüler)*

Söylemek istediğim şey şudur; Türkiye'de hiç kimsenin, Anayasa üstü birtakım kuvvetleri kendisinde tasavvur etmemesi lâzımdır. *(A.P. sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar)* C.H.P.'nin Sayın Genel Başkanı, ana muhalefet partisinin değil, Mecliste şurada oturan bütün partililerin hepsinin üstünde, hepsinin lideri imiş gibi konuşmuştur. Bununla da kalmamıştır, dinliyeceksiniz, dinliyeceksiniz, dinliyeceksiniz, bununla da kalmamıştır, hatta Anayasanın kendisine vermediği hakları kullanarak Başbakanın kim olmaması lâzımgeldiği üzerinde de mütalâada bulunmuştur. *(A.P. sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar, C.H.P. sıralarından gürültüler)* Aslında Türk demokrasisinde zaman zaman tikanıklıklar meydana gelme istidadır hâsıl oluyor ise bir türlü tek parti devrinin âdetlerinden kurtulamadığımızdan dolayıdır. *(A.P. sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar)*

Bugünkü iktidarın büyük ıstıraplarda hissesi var. İktidar ne yapmış? Size iki saattir anlatıyorum iktidarın ne yaptığını. 1950 de, yani şu kadar sene Başbakan, şu kadar sene...

Senelerini de söyleyeyim, 13 sene Başbakan, 12 sene Cumhurbaşkanı bulunduğunuz Türkiye’de 40.000 köyün 13’ünde elektrik vardı. (A.P. sıralarından *gülüşmeler*, C.H.P. sıralarından “Sıfırdan başlamıştık” sesleri) Sıfırdan başladınız, 27 sene sonra yine sıfıra geldiniz. (A.P. sıralarından *Bravo sesleri*, *alkışlar*)

A.P. iktidarı 1965 senesinde 356 köy almıştır elektrikli. A.P. iktidarı 2.500 köyü eklemiştir. Bugün 2.500 köyde pırıl pırıl elektrik yanmaktadır, 8.000 köyün de elektriğini yapmaya uğraşmaktadır. (A.P. sıralarından “bravo” sesleri, *alkışlar*)

Ne ıstırabı çektirmişiz biz Türkiye’ye? Türkiye’nin hangi devrinde, basın hürriyeti dâhil bütün hürriyetler alabildiğine bu kadar geniş oldu? Ne ıstırabı çektirmişiz? Varto zelzelesi oldu, Hınıs zelzelesi oldu, 20.000 vatandaşımız evsiz kaldı. Sarf ettiğimiz para... (C.H.P. sıralarından “Keresteyi söyle keresteyi” sesleri) Sarf ettiğimiz para 250 milyon liradır. Beni tahrik etmeniz mümkün değil, buraya çok kararlı geldim, hiç mümkün değil... (A.P. sıralarından “bravo” sesleri, *alkışlar*) 250 milyon lira sarf edilmiştir. Adapazarı’nda zelzele oldu, Tunceli’de zelzele oldu, Kığı’da zelzele oldu, Alaşehir, Sarıgöl, Salihli, Savaştepe kazalarımızda zelzele oldu. Adana’da seylâp oldu, Adapazarı’nda seylâp oldu, Van’da yer sarsıntısı oldu. Bütün bunların hepsinde A.P. iktidarı Türk vatandaşının, ertesi günü veya aynı gün, mesafesine, saatine göre yanında olmuştur. Doğu zelzelesi için sarf ettiğimiz para 250 milyon liradır ve şunu söyleyeyim; yıkılan Erzincan’ın 1.000 evini yapmak da bize nasib oldu. (A.P. sıralarından “bravo” sesleri, *alkışlar*)

Şimdi, C.H.P. Sayın Genel Başkanı zaman zaman, 4-5 senedir yaptığımız bir tartışmaya beni yine çektiler. 1966 seçimlerinde beni, merhum Saidi Nursi’nin halifesi ilân etmişlerdi. (*Gülüşmeler*) Daha sonra Konya Müftüsü Tahir Hoca bir bacağı Seçim Kanununun başka bir bacağıdır Demirel’in, bu kürsüden (C.H.P. sıralarından “doğru” sesleri, *gülüşmeler*) Şimdi de; “Aşırı sağın mahir temsilcisi Demirel’dir” diyorlar.

Sayın İnönü’nün bazı fikirleri değişiyor, bazı fikirleri değişmiyor, bazı fikirleri de bazan dalgalanıyor. Şimdi buna bir misal vereceğim. 17 Aralık 1969 tarihinde, yani bundan üç ay evvel falan, Sayın İnönü bu kürsüden gelip bazı beyanlarda bulundular. Buyurdular ki; “Aşırı sağın başlıca kuvveti şudur: Aşırı sağı Hükümet himaye ediyor zannolunuyor” Devam ediliyor: “Bir aşırı sağ irticai Hükümet istiyor... Bunu kimse diyemez” Şimdi; “Bir aşırı sağ irticai Hükümet istiyor, bunu kimse diyemez..” Demek 17 Aralıkta şayet bir mâna taşıyorsa o zaman, aşırı sağın mahir temsilcisi Demirel’dir, demek iki gün evvel ve şimdi bir mana taşımaz, (A.P. sıralarından “bravo” sesleri, *alkışlar*)

Sayın İnönü devam ediyor, bakınız ne diyorlar: “Taksim meydanında öldürülüyor, camiden çıkıp öldürülüyor, nerede bu suçlu Suçlu yok” Suçluların hepsinin bulunduğunu da o gün burada ifade ettim. Zabıtlara geçti; “Bir kişi müstesna” dedim. “Nasıl zabıtaadır bu? Ona kim güvenecektir, ona kumanda eden Hükümete? Suçlular böylece daha rahat, daha geniş çapta, daha tertipli bir kanlı hareket çıkartmak için teşvik edilmiş oluyor. Bu politikayı değiştirmek lâzımdır” Devam ediyor; “Bu politikadan fayda ummak için Başbakanın ne mizacı, ne yaradılışı, ne kültürü, ne tabiatı hiçbir şeyi müsait değildir” diyor. (*Gürültüler*)

BAŞKAN — Arkadaşlar, yerinizden devamlı müdahale ediyorsunuz. Çok rica ederim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben kendim bir şey ilâve etmiyorum. C.H.P. Sayın Genel Başkanını üç ay sonra ve üç ay evvel konuşturuyorum. (A.P.

sıralarından gülüşmeler) Hangisine inanmak lazımsa onu milletin takdirine bırakıyorum. *(A.P. sıralarından bravo sesleri, şiddetli alkışlar)*

C.H.P. Sayın Genel Başkanının size 11 Ekim 1969 tarihli bir beyanatını daha okuyacağım. 11 Ekim 1969, bildiğiniz gibi 12 Ekim seçimlerinden bir gün evveldir. Yani propagandanın son günüdür. Bir gazetemizde beyanatları çıkıyor. Benim de beyanatım çıktı aynı gazetede. Başlık şu: “İnönü gazetemize verdiği demeçte tahminini açıkladı, sandıktan C.H.P. çıkacaktır” *(C.H.P. sıralarından “Ne olmuş?” sesleri)* Şimdi söyleyeceğiz ne olduğunu. Merak etmeyin şimdi söyleyeceğiz ne olduğunu.

“Sual 8. Sandıktan kim çıkacak? Bu seçimlerin C.H.P.’yi iktidara getireceğini umuyor musunuz?

Cevap: Elbette. Sözümün başlarında da söylediğim gibi bu sefer sandıktan biz çıkacağız.”

Ne oldu diyenlere söylüyorum; çıkamadınız. Gayet basit.

TURHAN ÖZGÜNER (İçel) — Ama %46’ya düştünüz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Onun da cevabı var, bakınız ne deniyor: “Oylarınız azalırsa bunun sebebi nedir” diye kendisine soruyorlar; soru 4. “Oylarımızın azalmıyacağı matematik bir kesinlikle ortada gözükmemektedir. “Oylarınız %27,6. %28,9’dan %27,6’ya düşmüşsünüz. Biz iktidarız, biz düşeriz, siz niye düşüyorsunuz? *(C.H.P. sıralarından alkışlar)* Siz muhalefet olarak, niye düşüyorsunuz onun izahını arayın.

Aynı gazeteden başka bir pasaj daha okuyacağım: “A.P. iktidarının tek müspet tarafı, beceriksiz ve başarısız, devlet yönetiminin ne olduğunu, nasıl olduğunu herkese göstermiş olmasıdır” *(C.H.P. sıralarından “doğru, doğru” sesleri)* Ee, milletin verdiği karar öyle o zaman, sizin dediğiniz doğru ise.

Gelin şu demokrasiye inanıyorsanız birinci kaidesine sadık kalalım. Hakem millettir. Milletin verdiği karara aksi birtakım neticeler çıkarmaya kalkarsanız kendi kendinize tezat teşkil edersiniz. Ya demokrasiye inanmıyoruz deyiniz. O zaman millete de inanmamanıza kimse bir şey demez. Demokrasiye inanıyoruz diyorsunuz, millete inanmak mecburiyetindesiniz. *(A.P. sıralarından bravo sesleri, şiddetli alkışlar)*

Bunları neden okudum biliyor musunuz? Ee, bunların hepsini millete söylediniz. İzah da ettiniz. Her fırsatı, her imkânı kullandınız, biz de şu söylediklerimizi söyledik, millet de hakem oldu. Şimdi bunları buradan tekrar ettiğiniz zaman acaba milletin umumi temayülü ile iradesiyle çelişir bir duruma düşüp düşmemenizi üçüncü defadır söylüyorum, merak ediyorum.

Şimdi devam ediyorum. Sayın İnönü bu beyanatının bir yerinde de, zannediyorum 6 inci sualinde siyasi haklardan bahsediyor. Bugün de bahis buyurdular. Siyasi hakların iadesinin -ki aslında halkın lisanına öyle geçmiştir- o, Anayasanın 68 inci maddesinin tadili ve 11 inci muvakkat maddenin kaldırılmasıdır. Kendileri de bu kürsüden izah buyurdular ki, 1960 da -biraz sonra oraya da geleceğim- 1960 da bu arkadaşların başına bir kaza geldi, bu kaza kaçınılmazdı, bu kaza tarihi bir seyirdir, diye izah ettiler. Oralara şimdi girmiyeyeceğim. Şimdilik girmiyeyeceğim. “A.P. böyle dolaşıp duruyordu siyasi haklar çıksın diye, halktan (2/3) rey istedi,” (2/3) reyi bulamadı ama biz varız dedik, o zaman da A.P. yan çizmenin yolunu aradı” *(C.H.P. sıralarından “Doğru, doğru” sesleri)*

Şimdi bu doğru mu, eğri mi, bir bakalım. Bugün siyasi haklar Kanunu çıkmıştır. Binaenaleyh...

LEBİT YURDOĞLU (İstanbul) — Seçimden sonra çıkmıştır.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Doğru, seçimden sonra çıkmıştır.

Binaenaleyh bugün bunun münakaşasını daha rahat yaparız. Çok daha rahat yapabiliriz. Bunu herkes istismar eder, ama C.H.P. edemez. Bu, şu manaya gelir; adamın kolunu, kanadını kırarsınız, sonra alırsınız doktora götürürsünüz, e, doktora götürdüm seni, daha ne istiyorsunuz, işte doktor tamir etsin, demeye benzer bu. (A.P. sıralarından *Bravo sesleri, şiddetli alkışlar*)

Açılmasa idi konuşmıyacaktım. Siyasi haklar kanun teklifi bu Meclisten 309 reyyle geçmiştir. 309 reyin 232'si Adalet Partisine aittir. (C.H.P. sıralarından *"Seçimden sonra" sesleri*)

Seçimden evvel. Bu Meclisten diyoruz, bu Meclisten. A.P.'li 258 milletvekilinin 232'si rey kullanmıştır. Bu reylerin 45'i, 88 milletvekili bulunan C.H.P.'ne aittir. Sadece 45'i onlarındır. 88'in 43'ü neredeydi?

ORHAN BİRGİT (Ankara) — Ankara sokaklarındaki tanklar neredeydi?

BAŞKAN — Sayın Orhan Birgit, size bir ihtar veriyorum, söz kestiniz.

ORHAN BİRGİT (Ankara) — Kendimi savunma hakkı istiyorum.

BAŞKAN — Bu konuda savunma hakkı yok Sayın Birgit. Savunulacak haliniz de yok, oturunuz yerinize. Tüzüğü açın da iki satır bakın.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Gelelim Cumhuriyet Senatosuna. Cumhuriyet Senatosu seçimden sonra bu meseleyi aldı, yürüttü. Tasarı 126 oyla Cumhuriyet Senatosundan geçmiştir. Başkanı çıkarırsanız 98 rey kullanabilme durumunda olan A.P.'li senatörün 94'nün reyi vardır. (C.H.P. sıralarından *"Seçimden evvel mi, sonra mı?" sesleri*) Seçimden sonra. (C.H.P. sıralarından *gülüşmeler*)

309 oyun 232 tanesi, 258 milletvekili olan Adalet Partisine aittir. Ee, âdetiniz bu. 45 reyyle iştirak edeceksiniz, bu işin şerefi var diye hepsini alıp götüreceksiniz. (A.P. sıralarından *gülüşmeler*) Bu bir nevi âşarcılığa benziyor.

CENGİZHAN YORULMAZ (Ankara) — Neden seçimden sonra? Onu da izah eder misiniz?

BAŞKAN — Beyefendi sizi B.M.M. nde oturmanın ciddiyetine davet ederim. Deminden beri on defa seçimden evvel, seçimden sonra diyorsunuz. Biraz ciddî olunuz lütfen. B.M.M. çatısı altında oturuyoruz.

TURHAN ÖZGÜNER (İçel) — Sayın Başkanım ben de oturduğum yerden hatırlatmak için soruyorum; seçimden evvel midir, sonra mıdır?

BAŞKAN — Söz almadan konuşamazsınız.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Devlet iradesinin çeşitli yolları vardır ve çeşitli usulleri vardır. Onun için hikmeti idare denilen bir şey vardır. Neden "böyle yaptınız", neden "öyle yapmadınız" ın cevabı gayet kolay. Hikmeti idare sebebiyle böyle yaptık. Netice itibarıyla bugün, on sene evvel memleketi karma karışık eden bir

zehirli gaz propagandası ile meydana getirmiş bulunduğunuz çalkantının yarattığı ifrat, yarattığı bölücülüğün hesabını bize mi soruyorsunuz? (A.P. sıralarından "bravo" sesleri, şiddetli alkışlar) (C.H.P. sıralarından "hadi canım sende" sesleri)

Hadi canım sende mi? Buyurun Menderes'in Hazineye borcu, 13.462.249 lira.

AHMET SAKIP HİÇERİMEZ (Ankara) — Sen kendi hesabını ver.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben de vereceğim merak etmeyin. Ulus gazetesinin 25 Nisan 1960 tarihli nüshası. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Oturun yerinize efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — "75 milyon liralık suiistimalin iç yüzü" 3 Nisan 1960 tarihli nüsha; "Vakıflar idaresi sabık devirdeki yolsuzluklar 40 milyon lirayı buluyor". "Menderes'in İsviçre'de villası var" "Polatkan'ın Vinleks'ten geliri 12,5 milyon lira", "sabıkların müsadere edilecek servetleri var". "Düşükler ve yakınları geniş emläke sahip" "Bayar, Zorlu ve Göktürk'e ait arsalar da açıklandı" Ulus gazetesinin neşriyatına devam edelim mi? (C.H.P. sıralarından gürültüler)

Ondan sonra merhum Avni Doğan'ın Kudret gazetesinde 1961'de söylediği; "İhtilâli C.H.P.'nin hazırladığı doğrudur" (C.H.P. sıralarından gürültüler) Ondan sonra geleceksiniz, bütün bunları yaptıktan sonra diyeceksiniz ki; "Bir geçit geçiriyordu, bir şey patlıyacaktı, bunların başına patladı" (C.H.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Başbakan bir dakika rica ederim efendim.

Muhterem Arkadaşlarım, Meclisimize Anayasa ile verilmiş olan vazifeyi ifade başarı gösteremediği intibainı verebilecek olan hareketlerden, münferit de olsa, Sayın üyelerin kaçınması lâzımdır. Hepinizin dikkatini bu noktaya teksif ederim ve bu usulsüz hareketleri yapan arkadaşlarımla usulsüzlüğe devam etmemesi konusunda idare amirlerinin, grup yöneticilerinin Başkanlığa yardımcı olmalarını rica ederim.

Buyurunuz Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi, kırmak dökmek kolaydır, ama yapmak zordur. A.P. on sene sabırla, on sene binası taşlanmak suretiyle, evrakı tahribedilmek suretiyle, her türlü hakarete mâruz kalmak suretiyle sabırla bu memlekette 1960'ın açmış bulunduğu kardeşliğe aykırı yaraları tamir etmek için uğraşmıştır. Ondan sonra gelip bizim için buradan; "Söylediler, söylediler de sonra çekindiler.." demenin, doğrusunu isterseniz, insafla bağdaşabileceği kanaatinde değilim.

Her şey dünyanın gözü önünde cereyan ediyor, milletin gözü önünde cereyan ediyor, 258 milletvekilinin 232'si gelip rey kullanacak, 88 milletvekilinin 45'i, 46'sı gelip rey kullanacak, ondan sonra dönüp diyeceksiniz ki; "biz yapacaktık, bunlar istemediler" 309 reyyle buradan çıkmıştır. Senatoda grup başkanvekiliniz dahi gelip rey kullanmamıştır. Bari bunu açmayın da girmiyelim bu mevzua, çünkü istiyoruz ki, ileriye götürelim Türkiye'yi...

Madem açtınız söyleyelim. İkinci bir slogan olarak, Sayın İnönü; "Korkmadan Müslümanım diyebilelim" demişim, bunu ifade buyurdular. Ben bunu dedim arkadaşlar. Kayseri meydanında da dedim, birçok yerlerde ve her yerde de dedim, şimdi, de diyorum, demeye de devam edeceğim. (A.P. sıralarından "bravo" sesleri, sürekli alkışlar) Türk halkı göğsünü gere gere, "Ben Müslümanım" diyecek. Neden dedim, ihtiyaç mı vardı?

Vardı ihtiyaç. Bu memlekette din ve vicdan hürriyeti irtica ile karıştırılıp, masum mütedeyyin, âdet ve ananelerine bağlı, her memlekette insan haklarının en başta gelen unsuru olan din ve vicdan hürriyeti baskı altında idi, onun için dedim.

1986'da Kayseri'de dedim. 1965 de birçok yerlerde dedim, 1965 de Sakarya'da başka bir şeyler daha dedim.

O zamanlar Demokrat Partiye rey verenler kuyruk ilân edilmişti. Demokrat Partiye rey vermiş olmak suçtu. Demokrat Partiye rey vermiş olmak Türkiye'de bir günaha iştirak etmektir. Ben söyledim Sakarya'da meydana, "İnsan Hakları Beyannamesine göre hiç kimse reyinden dolayı mesul tutulamaz. Demokrat Partiye rey vermiş olmayı şayet suç sayıyorsanız, bugün (1965 seçimleri öncesinde diyorum) bu seçimi yapmakta mana görmüyoruz, çünkü vatandaş seçtiklerinin başına gelenden dolayı mustarip hale geliyor, bana hizmet için ortaya çıkmış kimselerin başına belâ açtım diye ıstıraba gark oluyor, eleme gark oluyor, ondan sonra da, neden bu adamı seçtin, diye soruyorsunuz. Hür seçim diyorsunuz, milletin hür idaresi diyorsunuz, bunlar hep çelişen şeylerdir."

1965 de söyledim; "Türkiye'de din ve vicdan hürriyeti ile Demokrat Partiye rey vermiş bulunanların durumu her hususta vuzuha kavuşmadıkça huzur olacağına kaani değilimdir" yazılı nutuktur bunlar. Bu merhaleler aşılmış, bugüne gelinmiştir.

Bir hususu daha belirtiyim. Benim açık yerde söylediğim, kapalı yerde söylediğim meselesi. Zannediyorum ki Sayın İnönü'ye çok yanlış malûmat verilmiş; gerekirse Kızılay meydanında söyleyemeyeceğim şeyi kapalı odada söylemem, ama Devletin birtakım idare şekilleri vardır, her şey Kızılay meydanında söylenmez. Kapalı odalarda ima edildiği şekilde bir şeyi söylediğim, din istismarının ta kendisidir. Yâni sağcılar tasfiye edecekmişim deyip bizim aleyhimizde bir hava yaratmanın ta kendisidir, işte budur din istismarı. (A.P. sıralarından alkışlar)

Bir hususa daha geliyorum; irtica olaylarından bahsediliyor. Sayın İnönü bu beyanati ile yani 11 Ekim'de verdiği beyanati ile esasen buna da temas etmiş; "Bir ölünün cenaze namazını kıldıramıyan bir iktidar" diye bizi teşhir etmiştir. Bugün buraya geliyor; "Kayseri'de Taksim'de, Konya'da, Ankara'da meydana gelen hâdiseler o zamanki Dahiliye Vekiline benim çatmamı gerektirmiş idi, bugün kabahatin bir yeni taksimini yapıyorum" diyor. (A.P. sıralarından gülüşmeler) dörtte üçü Demirel'in, dörtte biri kimin, bilmiyorum.

Yüce Meclisin muhterem üyeleri; iktidar partisine mensup ve muhalefet partisine mensup değerli üyeler, huzurunuzda gayet açıklıkla bir şey söyleyeyim. Geçen 5 sene zarfında 8 ayı koalisyon, dört senesi tek başımıza iktidar, 102 günü sizin tâbirinizle İkinci Demirel Hükümeti olmak üzere bana atfedilmesi mümkün olan mesuliyetlerin hiçbirisinden kaçmam. Şu saydığınız meselede eğer kusur varsa dörtte üçünü değil dörtte dördünü alıyorum. (A.P. sıralarından "bravo" sesleri sürekli alkışlar)

Taksim Meydanı meselesinde kusur var ise hepsini alıyorum, Konya Meydanında, Kayseri Meydanında kusur varsa hepsini alıyorum, işaret koyunuz, bu sözümden rücu ettiğimi görmeyeceksiniz.

Muhterem milletvekilleri polis ve jandarmanın kullanılışında Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı, âmmе nizamını korumakla mükellef olan bu Devlet kuvvetlerinin birtakım olaylara âlet edildiğini 17 Aralık 1969 tarihli konuşmasında söylemişlerdi. Bunlara iştirak etmeye imkân yoktur. Polis ve jandarma bitaraf olamaz,

polis ve jandarma taraftır. Kimin tarafıdır? Kanunun tarafıdır. Binaenaleyh hâdiseler olacak, elini kolunu arkasına bağlayıp bakacak, haklıyı haksızı ayırt etmeye çalışacak. Böyle bir şey düşünülemez. Biz düşüncemizi söylüyoruz; beğenmediğiniz kısımlarını ifade etmek imkânlarınız yine var.

Vicdan hürriyetini yeni programda öne sürdüğüm doğrudur. Türk Anayasasının ve Türk kanunlarının çerçevesi içerisinde vicdan hürriyetinin savunmasına devam edeceğiz. Ne kadar bizim üstümüze şunu atmaya, bunu atmaya çalışsanız bu savunmadan vaz geçecek değiliz. Bunun maksadı lâik Cumhuriyeti tahribetmek denilmiş de, vicdan hürriyetini tahribetmekmiş. Ne imiş bizim söylediğimiz? “Herkes ibadetinle serbest olacak, eğitimde, tedriste serbest olacak, itikatta serbest olacak, âyinde serbest olacak kamu düzenini bozmamak üzere” Türk anayasasının 19’ncu maddesi getiriyor bunları. “Bunları savunmak, bunları tahrip etmek manasına nasıl gelir?

Diyanet işlerinde bir yüksek dereceli memur varmış, bütün bu işleri o çevirmiş, ne işi ise o çevrilen.

Muhterem milletvekilleri, Türkiye’de 50 bin cami ve mescitte namaz kılınıyor. Yüz bine yakın gönüllü ve Devlet kadrolarında din görevlisi var. Şayet bir kimse yüz bin kişiye hükmedecek durumda ise bu müthiş bir kudret. Şu tarafa dönün dediği zaman dönülüyor, bu tarafa dönün dediği zaman dönülüyorsa bence hiçbir “kimsede bu kadar büyük kudreti vehmetmeye mana yok. Kaldı ki, adı geçen görevli -biz burada Devletin memurlarını müdafaa etmeye mecburuz, kendileri çıkıp kendilerini burada müdafaa edemezler- hakkında Senatoda araştırma açılmasına karar verilmiştir. Adalet Partisinin reyleriyle araştırma açılmasına karar verilmiş olmasını, Adalet Partisi Senato Grubunun Hükümetini suçlaması manasında alıyor ise Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı, bunda büyük hata vardır. Çünkü Adalet Partisi Senato Grubu, Millet Meclisi Grubu, gayet bir kusur var ise ortaya çıksın, şayet birtakım isnatlar ve ithamlar yapılıyor ise bunlar da ortaya çıksın diye kabul etmiştir önergeyi. Bunda, Adalet Partisi Grubunun henüz yapılmamış bir araştırmanın neticesini kabul ettiği, manasını çıkarmak yerine, biz iktidar partisi Grubu olarak öylesine bir grupuz ki, hiçbir şeyden endişemiz yoktur, neyiniz varsa açın araştırmanızı, yapın, mâni oldu diye sonradan istismara gitmeyin diye bunu yapmıştır. (A.P. sıralarından bravo sesleri, alkışlar) Şayet Adalet Partisi Senato Grubu bu araştırmayı açmamış olsaydı, şimdi gelip C.H.P. Sayın Genel Başkanının; görüyor musunuz korudular, demesi lâzımdı. Bunu diyemediğine göre iddialarıyla netice çelişir, araştırma önergesinin kabul edilmiş olması neticesiyle bu iddia çelişir, onu demek istiyorum.

Cumhuriyet Senatosu araştırmasını yapar, onun ayrı bir plâtfomu vardır, o plâtfomda mesele münakaşa edilir.

Ortak Pazarla ilgili bazı mülâhazalar var. Muhterem milletvekilleri, Ortak Pazar meselesi, Türk ekonomisi için fevkalâde değerli bir meseledir. Bu meselenin burada ayrıca münakaşasında fayda bulmuyorum. Bu zamana kadar Hükümet, Ortak Pazara girme hazırlıklarını yapmıştır, yapmamıştır münakaşalarını da zait addediyorum. Çünkü Ortak Pazara girme müzakerelerinde bugün ortada kalan konuların bunlarla alâkası yoktur, konular tamamen başkadır.

1963’te 1964 de Ortak Pazara girildiği zaman önümüzdeki devre öylesine iyi görülmüş ki, Ortak Pazara girmemiz 5 sene sonra mümkünmüş gibi mülâhaza serd

edildi, bu mülâhaza doğru değildir. 1963'te, 1964 de her şeyi dışarıdan alan bir Türkiye Ortak Pazara ne satacaktı?

1965 senesinde Adalet Partisi dördüncü koalisyonla Hükümete geldiği zaman, İkinci Beş Yıllık Plânın projelerinden hiçbirisi tatbik edilmiş değildi. Bunları o zaman söyledik, zabıtlarda vardır. Ne satacaktı? Hiçbir tanesi tatbik edilmiş değildi. Onun içindir ki, biz olsaydık Ortak Pazara girecek hazırlığı yapardık, ama Meclis bizim elimizden bunu aldı gibi bir mülâhaza, kanaatimce mefruzdur ve muallâktadır.

17 Aralık'ta Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Genel Başkanı sivri uçları başka yerlere bağladı, bugün bana bağladı. Tabiidir ki her günkü matbuatı görüyorsunuz, kimin bize dost, kimin bize dost olmadığını da görüyorsunuz, binaenaleyh yarınki gazetede sivri uçlar Demirel tarafından idare ediliyormuş Sayın Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı böyle dedi denirse zannediyorum ki buna şaşacak Türkiye'de milyonlarca insan olacaktır.

On beş yaşında bir çocuk meselesi bu kürsüden yirmi defa söylendi.

Hükümet kimseyi hapishaneye koyamaz. Koyabilir mi? Nasıl oluyor da on beş yaşındaki çocuğu Hükümet hapishaneye koymuş oluyor.

Bir suç iddia edilmiş, polis el koymuş, savcıya teslim etmiş, savcı hâkime vermiş, hâkim hapsedmiş.

Ne yapmamız isteniyor? Bu Hükümete yönelen bir şey değil, yargı organına yönelen bir şeydir. Yani Türk Anayasasında hem merciinden başka kimse ceza veremez diyeceksiniz, hem dönüp istediğinize istediğiniz kadar ceza tertibedeceksiniz. Bu, Anayasaya inançsızlıktır.

İktisadi ve malî kısımlara değindim.

Muhterem milletvekilleri, Türkiye'nin dış kaynaklardan para alma mecburiyeti bugünün meselesi değil. C.H.P.'nin Koalisyonda iktidarda olduğu zaman hazırlamış bulunduğu, Meclislerden geçirdiği Birinci Beş Yıllık Plânda Türkiye'nin on beş sene dış kaynaklara bağlı kalacağı, yazılı. Bunlar sürpriz değil, bunlar bugünün meseleleri değil, bunlar A.P. İktidarının çıkardığı meseleler değil, A.P. İktidarı bunları nereden olursa para bulunuz, diye de idare etmiş değil, muayyen kaynaklar var, Konsorsiyum kurulmuş, Konsorsiyum bizim zamanımızda kurulmuş değil, hiçbir memleketin yatırım mallarını dışarıdan almadan kalkınması mümkün değil. Türkiye ne yapıyor dışarıdan aldığı paralarla; %45 ile yatırım malı alıyor, %45 ile hammadde alıyor, %10'u ile konsolidasyon maddesi, istikrar maddesi alıyor.

Dış politika ile ilgili noktai nazarlarına geliyorum, Sayın C.H.P. Genel Başkanının.

Kıbrıs meselesiyle ilgili zannediyorum esaslı bir yanılma mevcuttur. Çünkü Kıbrıs meselesinde bize ne teslim edilmiş? İfadesi aynen şöyledir: "Üç sene uğraştık, birtakım esaslı eserler bıraktık."

1965 senesinin Mart ayında burada gizli celseyi biz talebettik. Bütçenin tümünün oylaması sırasında Bütçeye oy vermemek suretiyle o günkü Hükümet çekilmek mecburiyetinde kaldı. Beş sene sonra biz de aynı noktaya geldik, biz de çekildik. Bugün huzurunuzda yeni bir Hükümetin programının müzakeresini yapıyoruz, demokratik yollar ve usuller içerisinde.

“Birtakım esaslı eserler bıraktık” dediler, doğru anladı isem, çünkü buradan anlaşılması bazan biraz müşkül.

Merak edenler 1965 senesinde yapılmış bulunan bir gizli görüşmenin zabıtlarına baksınlar, milletvekillerine açıktır. Şahit gösteriyorum; ne bırakılmıştır bize, orada envanteri vardır.

Bırakılan şu: Kıbrıs'ta her gün herkes birbirini öldürüyor, daha çok Türkler ölüyor tabii 1.000'e yakın soydaşımız öldürülmüş, katledilmiş, hunharca. Köyler boşalmış. Kıbrıs 45 tane klânın içine girmiş, 43 tane yuvanın içine, dışarı ile irtibatı yok, içeri ile irtibatı yok. Lefkoşa'ya 10-15.000 kişi toplanmış; meskeni yok, yeri yok, yurdu yok. Kıbrıs'ta 120.000 Türk, Arşövek Makarios'un elinde oyuncak...

Bununla da kalmıyor; Adanın etrafını radarlarla, toplarla, mevzilerle tahkim etmiş, Makarios, Türkiye'den gelebilecek bir sıkıntıya karşı. 13.000 Yunan askeri gelmiş, Adaya yerleşmiş, topuyla, tüfeğiyle, her şeyiyle. Türkiye'nin gözü önünde, Londra ve Zürih Andlaşmalarına göre Türkiye'nin garantisi altında bulunan Kıbrıs'ta yerleşmiş.

Sayın C.H.P. Genel Başkanı Başbakan o zaman. Bize teslim ettiği eser bu, bize teslim edilen eser bu.

Biz ne yapmışız? Makarios vaktiyle demiş ki, üniter devlet. Dışişleri Bakanı demiş ki, üniter devlet. Altı sene sonra aynı yere gelmişiz.

Hayır arkadaşlar, hayır, yok böyle bir şey, zaten şimdi ben size onu izah edeceğim.

1963 senesinde Kıbrıs'a Cumhuriyet Hükümetinin yaptığı yardım sekiz milyon, 1969 da 200 milyon ve bugün Kıbrıs'ta herkes istediği yere gitmekte, istediği şekilde gezmekte, Devletin yüksek memurları Kıbrıs'a gidebilmekte, Lefkoşa'da ve diğer yerlerde tamamen iskân temin edilmiş ve Kıbrıs'ın Türk kesimine ait gelir miktarı 20 milyon Sterlin civarında olan gelir - rakam kabatasla - 5 milyon Sterline inmiş, bunu yukarı çıkarmanın gayreti içinde plânlar, programlar tanzim ediliyor, bir taraftan da her gün barut kokan Ada'da sulh masasının başına oturulmuş.

Ne olmuş? Bu hareketler olurken Türk Donanmasının bir tane çıkarma gemisi yok. Şilepçilik şirketinden kiraladığımız gemilerle asker çıkaracaksınız.

Aldığımız Kıbrıs bu. Hâlihazırdaki Kıbrıs'ta herkesin rahat rahat gidip gelebildiği, yüksek rütbeli kumandanlar dâhil, Devletin yüksek dereceli memurları dâhil, rahat rahat gidip gelebildiği Kıbrıs.

Meseleyi çözmemişiz. Meseleyi çözmek kolay olsaydı çözerdik, ama meseleyi bir yere getirmişiz. Nereden? Kan ve baruttan, ıstıraptan, gözyaşından sulh masasının etrafında oturulabilecek bir yere getirmişiz. (A.P. sıralarında Bravo sesleri, alkışlar)

A.P. İktidarını Kıbrıs meselesinden dolayı kimse muaheze etmemelidir, zor şartlar altında getirmişizdir.

Şimdi ne oluyor?

Muhterem milletvekilleri, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Kıbrıs'la ilgili olarak ne Yunanistan'la ne Kıbrıs Devletiyle bir müzakere içinde değildir. Cemaatler bir arada yaşamının şartlarını arıyorlar, kendi aralarında konuşuyorlar. Şayet bu konuşmalardan müspetnetice istihsal olunursa sonra mesele daha yukarı bir masa etrafında konuşulacaktır,

ama evvelâ ilk hedef normalizasyondur, 1964 senesinde. Sizi temin ediyorum; Dördüncü Koalisyonunda, o Koalisyonunda bulunan arkadaşlar bilir; Lefkoşa'da Yeşil Hat bir milimetre kaydı, filân evin köşesi Rumların eline geçti, filân evin köşesi şöyle oldu, Magosa'da Namık Kemal Lisesine üç tane adam girdi, beş tane adam girdi talebeyi çıkardı...

Bunlarla uğraşıyorduk, hâdiseler bu idi. Meselenin daha da evveliyatı var, ama şu Kıbrıs meselesini iç politikada bu zamana kadar bir münakaşa zemini yapmamakta zannediyorum ki Türkiye faydalı hareket etmiştir. 1965 de yapmadık, 1969 da yapmadık, hep bundan kaçındık. Bugün neden yaptığımızı anıyamıyorum. Verilmiş bir şey yok. Üniter devlet... Muhterem Arkadaşlar, üniter devlet ne demek? Bizim söylediğimiz şeyler ne? Yani üniter devleti şöyle anlarsanız; efendim bizim topluluğumuz orada ekalliyet haklarına sahip olacak, devlet Rum cemaatinin elinde olacak. Böyle bir şey değildir, üniter devlet. Esasen Londra ve Zürih andlaşmalarıyla kurulmuş bulunan devlet, özel hakları içine alan üniter bir devlettir. Yani Kıbrıs'ın faraza Almanya'da bir Türk, bir Rum olmak üzere iki sefiri yok, bir sefiri var.

Bakmış, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ne şartlar koymuş:

1. Enosis olmayacak,

2. Türk Cemaati azınlık haklarıyla değil, çoğunluk olan cemaatin hiçbir zaman tahakkümü, altına girmeyecek şekilde teminatla mücehhez olacak. Biz orada cemaat hakkı aramıyoruz, biz orada devlete iştirak hakkı arıyoruz. Hiçbir zaman tahakküm altına girmeyecek şekilde devlete iştirak hakkı arıyoruz. Londra'da, Zürih'te böyle kurulmuştu, bunu getirmişti.

3. Türkiye'nin millî menfaatleri haleldar olmayacak.

Bu şartları koymuşuz. Bu şartlar federasyonu reddeder mi? Etmez.

Hâtırlıyacaksınız; bir Kıbrıs genel görüşmesi yapıldı, zabıtlarda da vardır, o günkü genel görüşmede Ana muhalefet Partisi Kıbrıs'ın federasyon olmasını istedi. Şunu ifade edeyim ki, bize Kıbrıs için Federasyon çözümünde devredilmiş bir şey de yoktur. O Gromiko ile görüşmüş, öbürü Amerikan Hariciyesi ile konuşmuş, orta yerde bir şey yok. Esasen bu iş onlarla hallolacak bir iş değil. Yani federasyon şekli olgunlaştırılmış bize devredilmiş de biz bundan sarfınazar etmişiz, yürütememiştik. Böyle bir şey yok. Bizim koyduğumuz formül federasyonu reddeden bir formül değil. Deyin ne diyecekseniz.

Muhterem milletvekilleri; Kıbrıs genel görüşmesine dikkatinizi çekeceğim. G.P. Kıbrıs'ta millî politikası olsun için bir genel görüşme istedi, ne kadar evveldi bilmiyorum, belki 7-8 ay evvel, bu görüşüldü, partilerin fikirleri şöyle cereyan etti:

C.H.P. Kıbrıs'ta federasyon olsun dedi. G.P. bu işin çözümü taksimdir dedi, o zaman ismi C.K.M.P olan C.K.M.P. Kıbrıs'ın her tarafını alın, dedi, bizim olsun, dedi.

Şimdi bu üç fikri bizim birleştirmemiz mümkün mü?

Biz gayet açık bir şey söyledik; biz dedik ki, Kıbrıs'ta Türk Cemaati azınlık durumuna düşmeyecek, çoğunluğun tahakkümü altına girmeyecek, Kıbrıs'ta Türk Cemaatinin ve Türkiye'nin hakları zayı olmayacak. Bunu dedik, biz.

Onun içindir ki, üniter devlet meselesinde altı sene sonra Makarios'un dediği yere gelmişiz. Makarios'un dediği yere gelmişiz de önünüze bir Makarios'un dediği şekilde anlaşma mı getirmişiz?

Muhterem milletvekilleri, birtakım yanlış bilgiler üzerine, birtakım zehaplar üzerine, birtakım vehimler üzerine bu kadar ciddi ve bu kadar ağır neticeleri çıkarmak insafîlik değildir.

Bugün Kıbrıs bir federasyon değil ki, Kıbrıs özel haklarla mücehhez bir Üniter Devlet. Yani Londra ve Zürih'in getirdiği sistem, o. Bunu demiş, Hariciye Vekili.

Muhterem milletvekilleri, NATO meselesine geleceğim. NATO ve İkili Anlaşmalar konusu burada konuşuldu, yalnız izaha muhtaç olan bir husus var.

C.H.P. Sayın Genel Başkanı bir hususta vuzuha ermelidir. Şayet bir hususta vuzuha ererse zannediyorum ki, bundan sonraki konuşmalar için faydalı olacaktır.

Diyorlar ki; NATO'dan çıkmayın, NATO'nun içinde kalın. Pekâlâ. Yani C.H.P.'nin görüşü olarak; Türkiye'nin NATO'nun içinde kalmasına taraftarız. Yalnız, topyekûn mukabele yerine esnek mukabelelerin yer almış olması, Türkiye'nin emniyetine halel getirmiştir, diyorlar.

Hem biz NATO'nun azası olarak topun ağzında olacağız, hem de müdafaamız teminat altında olmayacak. Bu olmaz. Ne yapmamız lâzım? Onu söylemiyorlar. NATO'dan çıkmayın diyorlar.

Şimdi esnek mukabeleye geleceğim. Burada, bundan evvelki gizli oturumda Dışişleri Bakanı arkadaşım izah ettiler ki; esnek mukabele veya topyekûn mukabelede bir coğrafi farklılık yoktur. Yani NATO memleketlerinden hangisine tecavüz vaki olursa aynı muameleyi görecektir. Yine izah ettiler ki; topyekûn mukabele bugün her iki taraftaki nükleer silahlar dengesinin meydana getirdiği vaziyet dolayısıyla inandırıcı olmaktan çıkmıştır. İnandırıcı olmaktan çıktığı için caydırıcı olmaktan çıkmıştır.

Bu itibarla yine bu kürsüden beyan edildi ki, Fransız Genelkurmay Başkanı dahi son yazdığı yazılardan birisinde esnek mukabelelerin en doğru şekil olduğunu ifade etmiştir. Yani, bir yere en ufak bir tecavüz vaki olursa hemen düğmeye basamayacaksınız, onu atom harbine çevireceksiniz. Atom harbinin, insanlığa son verebilme gücüne eriştiği bir noktada böyle bir şeyi yapabilme kolay bir şey değildir. Onun için inandırıcı olmaktan çıkmıştır. İnandırıcı olmıyan bir şey caydırıcı mı? Caydırmaz, öyle ise yeni bir şey bulalım. Yani topyekûn mukabele, askerî değerini kaybetmiştir. Korumakla mükellef olduğu memleketleri korur halden çıkmıştır. Nasıl olsa müracaat edilemez diye bir tehdit unsuru olmaktan çıkmıştır. O zaman esnek mukabeleye gidilmiş. Esnek mukabele, konvansiyonel silahlarla gelirse, konvansiyonel silahlarla mukabele edilir. Ama konvansiyonel silahlarla geldiği halde konvansiyonel silahlarla defetme mümkün değilse, taktik atom silahlarıyla mukabele edilir. Bir escalation, bir merdivenleşme şeklinde topyekûn müdahaleye gidiyorsunuz yine. Taktik atom silahları kâfi gelmezse, o zaman topyekûn atom harbine gidersiniz. Bir harb senaryosu içerisinde mütehassıslar bunu akılcı bulmuşlardır. Biz buna direnmistik denildi bundan evvelki görüşmelerden birinde. Bu münakaşa, bu müzakere 1966 da başlamıştır muhterem arkadaşlarım. Nihayet biz, NATO'nun 14 devletinden biriyiz. Ve böyle bir şeyin akli bulunmuş olması Türkiye'nin emniyetini azaltmaz.

İşte bunun yerini nasıl dolduracaksınız? C.H.P. Sayın Genel Başkanı kapalı toplantıda bir izahatta bulundular. Bu izahat, tarihî olduğu için zannedirim ki, beyan edilmesi ile açıklanmış bir durum meydana gelmiyecektir, esasen herkesin de bildiği bir şey; NATO nasıl kurulmuş? İkinci Dünya harbinin sonunda Amerika, bütün askerlerini çekmiş

götürmüş. Avrupa boşalmış. Her şeyini, malzemesini olduğu gibi bırakmış. Herkes vatanına dönmek istiyor. Avrupa, kendisini boşlukta hissetmiş, Avrupa'ya gelmiş yerleşmiş Rus kuvvetleri karşısında kendisini muallâkta hissetmiş. Bunun üzerine Altılar bir araya gelmiş, kendi aralarında bir anlaşma imzalamışlar.

Bu anlaşma ile kendi kuvvetleriyle kendilerini müdafaa etmeleri mümkün değil. Gitmişler, Amerika'ya müracaat etmişler. Amerika gelmiş bir sene uğraştıktan sonra bu altıların içine girmiş. Mukavele imzalamışlar. Ama Avrupa bu mukaveleyi kâfi teminat görmemiş. Kendi ifadelerini naklediyorum. Evet, imza edilmiş, ama kâfi teminat görmemiş. Niye? Amerika'nın kendi usulleri vardır, Senatosundan geçirecek, Meclisinden geçirecek, benim dayanma gücümü aşan bir zaman süresi içerisinde benim yardımına gelme gibi bir durumun pratik değeri olmaz demiş. Ne yapmış? Asker getir koy buraya demiş. Yani, bana vurduğu zaman, sana da vurulmuş olsun demiş.

Muhterem milletvekilleri; mukavele hukukunu bilenler, gayet iyi bir şeyin idraki içindedirler ki, bir mukavelede taraflar "bona-fide" olmaya mecburdur. Yani birbirine inanç içinde olmaya mecburdur. Birbirini atlatmak için mukavele imzalanmaz. Hele devletlerarasında birbirini atlatmak için mukavele imzalanmaz. İnanç asıldır, inançsızlık asıl değildir.

Şimdi, NATO bizi korur mu, korumaz mı? NATO'nun Türkiye'ye bir tecavüz vaki olduğu zaman veya NATO'nun diğer azalarına bir tecavüz vaki olduğu zaman nasıl hareket edeceği yazılı; 5 inci maddesinde birtakım şeyler var. Esasen, demokratik parlamenter olan devletlerin birleştiği bir akde başka bir 5 inci madde bulunamamış. Yani her devlet, bir harb kararını kendi parlâmentosundan geçirmeye mecbur. Otomatik bir harbe angaje olmamış.

Şimdi, NATO bizi korur mu korumaz mı? Bir mukavele ile bağlısınız. Korumaz gibi bir düşünce fevkalâde yanlıştır. Geçen defa da ifade edildiği gibi, böyle bir şeyi düşünmek zannediyorum aşırı derecede bir şüphe içinde olmak olur.

Peki, başka ne çaremiz var? İki tane daha çareniz var; ya NATO'dan çıkarsınız yahut da Avrupa'nın yaptığı gibi, gelip bana vurulduğu zaman onun da askerine vurulmuş olsun diye dışarıdan asker getirirsiniz. Bu da teklif edilmiş. Biz hayır demişiz. Müttefiklerimize inançsızlık duygusu vermeden, kendimizi daha ileri derecede bir teminat altına almak için elde daha başka ne var? Muhalefetin fikri olarak bunu bilmek isteriz.

Muhterem Arkadaşlar, mükellefiyetlerine riayet etmiyeceğiniz, sadece başkalarının, mükellefiyetlerine riayet etmesini istediğiniz bir anlaşma olmaz. Sizinle böyle bir anlaşmayı kimse yapmaz.

Onun içindir ki, bir şeyde gayet sarîh olma mecburuz; NATO Türkiye'nin emniyeti üzerindeki tehdidi artırıyor mu, azaltıyor mu? Artırıyorsa niye duruyoruz? 1945 senesinde yalnız kaldığımız bir gerçek. Dünya konjonktürü karıştığı zaman tekrar yalnız kalmıyalım. Şurayı isteriz burayı isteriz, şuranın kontrolünü isteriz gibi tekliflerle karşı karşıya kalmıyalım diye Türkiye bir ilâve emniyet aramıştır. Bir memleketin müdafaası başkasına bırakılamaz. Doğru. Ama kolektif müdafaa sistemleri içerisinde eşit haklarla, karşılıklı mükellefiyetlerle müdafaa imkânını artırıyorsanız bunda akıllılık vardır. Nitekim NATO'ya bunun için girilmiştir ve NATO bugün değerini hâlâ muhafaza etmektedir.

NATO'da yan bölgeler, esas bölgeler diye bir ayırım yoktur. Gayet tabii, coğrafi olarak biz buradayız, Norveç yukarda, Portekiz başka bir yerde, Almanya başka bir

yerde... Bu, NATO'dan değil coğrafyadan doğan bir şeydir. Orta-Doğu meselelerine geliyorum: Muhterem milletvekilleri, Orta-Doğu'da takibettiğimiz politika, Türkiye'nin menfaatlerine uygun bir politikadır.

1965 senesinin Aralık ayında Kıbrıs için Birleşmiş Milletlere gittiğimiz zaman, dört kişi bizi destekledi. Böylesine yalnız kalmıştık... Hiç kimse ile münasebette olmayacaksınız, dost dediğin, komşu dediğin memleketlerin haklı dâvalarına manevi destek olmayacaksınız... O zaman sizin dostluğunuza kim önem verir? Kim size itibar eder? Nedir Türkiye'nin yaptığı? Silahla, kuvvetle toprak işgaline karşıyız. Bu, Türkiye'nin sulhçü politikasının icabı.

Binaenaleyh Türkiye, komşularının, dostlarının beynelmilel plâformda haklı dâvalarında gayet tabii ki onlara destek olacaktır. Hiç kimsenin işine karışımıyalım. Üçüncü dünya devleti dahi olamazsınız öyle tek başınıza dördüncü dünya devleti olursunuz. *(A.P. sıralarından gülüşmeler)*

Türkiye'nin, Orta-Doğu'daki memleketlerle dostluğunu geliştirmesinde büyük faydalar vardır. Aslında Türkiye, Orta-Doğu'ya hiçbir zaman bigâne kalmamıştır. 1948'de İsrail Devleti Kurulduğu zaman Birleşmiş Milletlerde tarafsız mı kaldık? Türkiye, benim bildiğime göre, İsrail Devleti olmasın diye rey kullanmıştır. Tarafsız mı kaldık? Bugün onu demiyoruz biz. Bugün haksıza, haksızsın, dünyanın bu köşesinde bir iş çıkarmayın, sulhçü yollarla bu meseleye bir hal yolu bulun, silahla toprak işgaline karşıyız, diyoruz.

Bunları söylemekte Türkiye, Zannediyorum ki bir siyasi devlet olma şahsiyetinin icabını yapıyor.

C.H.P'nin Sayın Genel Başkanı; Demirel ve Çağlayangil, Kıbrıs dâvasını hiçbir şekilde halledemez şeklinde meseleyi bir hükme bağladılar. Bu bir inanç meselesidir. Biz, hallederler diye bir şey beklemeydik kendisinden. Gayet tabii ki böyle bir şey söylemesini yadırgamıyoruz, bundan üzülmüyoruz da, incinmiyoruz da. Biz, doğru bildiğimiz yolda yürümeye devam edeceğiz.

Başbakanın ölçsüz kuvvet kullanma meselesine de geleceğim. Ne yapmışız? Valileri merkeze almışız, Murakabe Heyetinde değişiklik yapmışız; iki misali.

Muhterem milletvekilleri, Murakabe Heyeti değişikliğini Hükümet istifa etmeden yapmışızdır. Hükümet ayın 14'ünde istifa etmiştir. Şubat'ın 11 inde oylama olmuştur. Mezkûr karar ayın 9'unda alınmıştır, kararın hazırlanması da birkaç ay almıştır. Yüksek Murakabe Kurulunda ne yapmışız?

ŞEREF BAKŞIK (İzmir) — Yayınlanması ne zaman?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Gayet tabii yüksek tasdiğe iktiran etmiştir, zaman geçmiştir. Yüksek takdire iktiranı da ayın 12'sindedir, yine istifadan öncedir.

Ne yapmışız? Bir yüksek memurumuz 39 yılını doldurmuş ve 10 senedir aynı yerdedir. Bir diğer yüksek memurumuz da 38 yılını doldurmuş 9 senedir aynı yerdedir. Bir yüksek memurumuz 36 yılını doldurmuş, 4 senedir aynı yerdedir. Başka bir yüksek memurumuz 39 yılını doldurmuş, başka bir memurumuz ise 35 yılını, diğer bir memurumuz da 37 yılını doldurmuştur. 4 sene ile 14 sene arasında değişen üyelikler hizmet görmüşler. Biz bu yüksek memurlarımızı ne yapmışız? Almışız, çeşitli İktisadi

Devlet Teşekküllerine idare meclisi azası yapmışız. Bir tanesini de tekaüt etmişiz, 39 yılını doldurmuş ve 14 senedir de orada idi. Neden yapmışız? Bu yüksek memurlarımızın hizmetlerinden, diğer taraflarda daha iyi hizmet edebilmek, burada... (C.H.P. sıralarından gülüşmeler, "bravo" sesleri) yetişmiş uzmanlara daha iyi çalışma imkânları verebilmek; bir de 16 kişilik grupun çalışmasında görülen randımansızlığı - çünkü kurulun sayısını tâyin etmek Hükümete aittir - ortadan kaldırmaktır. Kurul büyüdükçe çalışma zorlukları çıkıyor, randımansızlık meydana geliyor.

Şimdi Muhterem Milletvekilleri, bir Hükümet düşününüz; vali tâyin edemeyecek, Murakabe Heyeti tâyin edemeyecek, umum müdür tâyin edemeyecek, müsteşar tâyin edemeyecek, ama her şeyden sorumlu olacak... Bu mümkün mü? Davul sizin sırtınızda, gelip burada her şeyi bizden soracaksınız, tokmak başkasının elinde... Böyle şey olmaz. Dünyanın hiçbir yerinde böyle şey yoktur.

Şimdi, burada mühim bir noktaya geliyoruz: Şahıs hukuku ile âmm hukuku. Nerede başlar, nerede biter? Şahsın hukukunu koruyorsunuz... Güzel. Âmmenin hukuku ne olacak? İşlemeyen bir daire, işlememeye devam mı etsin? Vatandaşın işinin görülmediğinden şikâyet ediyorsunuz. Ama "idare âmirini de değiştirme" diyorsunuz. Bu nasıl olacak? Böyle şey olmaz arkadaşlarım. Onun içindir ki, idarede kim olursa olsun, tasarruflarını iyi niyetle yapmış, memleketin hayrına, kamunun hayrına... Şahıs hukukunu rencide mi etmişiz? Makam teminatı nerede var? Maaş teminatı var... Rencide etmemişiz. O zaman bir kimseyi getireceksiniz, bir yere oturtacaksınız, 30 sene kaldırmıyacaksınız. Yok böyle bir şey.

Merkez valiliği müessesesini biz icad etmedik. Valilik yapmış birçok vatan çocuğu gelir, bir süre orada oturur, sonra başka bir vazifeye gider. Yani, hem bize diyeceksiniz ki, "Filânca şahsı mutlaka vali olarak kullan; hem de filânca işi mutlaka böyle yap" Böyle ikisi bağdaşmaz. Bırakın, iktidarlar kimi vali yapacaksa onu vali yapsın, kiminle çalışabilecekse onunla çalışsın. Memlekete hizmet etmenin yolu budur. Âmm hukukunu, milletin haklarını korumanın yolu budur.

Muhterem milletvekilleri; Sayın Feyzioğlu'nun ortaya koyduğu ekonomik hususlara teker teker cevap verdim. Bu sebeplerden dolayı kendi kararlarını açıkladılar. Ben bunun, daha doğrusu kendilerinin ortaya koydukları meselelerin hepsine teker teker cevap verdim. Belediyeler, mahallî idareler maaş ödiyemez durumdadır. Bu mesele ile ilgili kanunu biz geçen devrede Meclislere sevk ettik. Bu devrede yine kanunu yeni baştan gözden geçirip sevk etmek üzere idik. Et ve balık meselesinde, daha doğrusu et meselesinde şayet bu sene Hükümetin çok kesin müdahalesi olmasaydı, Doğu bölgemizdeki yem kıtlığı karşısında, et 250 kuruştan yukarıya çıkamazdı. Bunu değişik zamanlarda 3-4 defa, seçim zamanı dahi Hükümetin en yetkili, mensupları yerine kadar gitmiş, meseleyi, ciddiyetle incelemiş ve gerekli tedbirleri almışlardır. Ama büyük bir mesele... Hiçbir şey aksamamıştır gibi bir iddianın içinde bulunmak zordur. Fakat vatandaş genel bir memnunsuzluğun içinde değildir.

Şimdi, bir iki teknik hususu daha neticeye bağlamaya geliyorum.

Personel Kanunu meselesinden bahsedeceğim.

Muhterem milletvekilleri; bazı büyük mevzuları hakikaten anlayış ile takibetmek lâzımdır. 657 sayılı Kanun çıkarılmıştır. 657 sayılı Kanun bir maaş artırma kanunu

değildir, bir reform kanunu olarak hazırlanmış ve çıkarılmıştır. 657 sayılı Kanunun 3 üncü maddesi, reformun bütün mihrakını teşkil eder. Diğer maddelerde de çeşitli hükümler mevcuttur. Devlet memurlarını, Devlet için taşıdığı öneme göre tasnif edeceksiniz, herkes Devlet için taşıdığı öneme göre para alacak, işte, yapılamıyan iş budur. “Ee, etseydiniz” Yapılamamıştır. Devlet için taşıdığı öneme göre, Devlet memurlarını tasnif etmek mümkün olamamıştır, fevkalâde zor bir iştir. Personel reformunu yapan memleketler. Bu işin içinden ancak on senede çıkabilmişlerdir. Kâfi sayıda mütehassısımız yoktur. Ama Reform Kanunu...

Muhterem milletvekilleri; “Reform Kanunu” deyip, meselenin içinden çıkmak kâfi değildir. Yüksek yüksek hedefler koyup da, oraya nasıl erişeceğinizin imkânlarını bulamazsanız, sadece reform için reform olur, o. Biz hulûsu kalb ile 1966 senesinin başında tatbiki girecek olan bu kanunun diğer maddelerinin hepsini tatbiki koyduk. 470 milyon lira da 1966 bütçesine koyduk, bu kanunun karşılığı için. Ama meseleyi gördük ki, yapılmış bulunan hazırlıklarla, memurların Devlet için taşıdığı öneme göre tasnif etsek, bugünkünden çok daha fazla haksızlık ve adaletsizlik meydana gelecektir. Onun üzerine, bu 470 milyon lirayı, seyyanen, az maaşlı memura %15, yukarı maaşlı memura %10 olmak üzere ilâve ettik. Bununla da kalmadık. Ertesi sene geldik, 1.200 liradan aşağı alan memur ve hizmetliler ile işçiler için tasarruf bonosunu kaldırdık, 500 milyon lira da buna ilâve ettik. Bununla da kalmadık; geçim indirimini değiştirdik, 500 milyon lira da buna ilâve ettik. Bununla da kalmadık; asıl reformu biz yaptık.

Emekli... Emekli olduğu zaman %50 alacak... Midesi mi küçülüyor Emekli maaşını %50 den %70'e çıkardık. Bununla da kalmadık; İstiklâl Harbinin gazilerine ki bugün sayısı 50.000'i bulmuştur, 300'er lira maaşı biz bağladık. (A.P. sıralarından “bravo” sesleri) Bunları alt alta toplayın, 2,5 milyar lira etmektedir.

SADRETTİN ÇANGA (Bursa) — Kanun teklifi idi o, tasarı değil.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bugün şu noktaya geldik:

Şayet Hükümetimiz, Yüce Meclisin güvenine mazhar olursa, Adalet Partisi Grupunda da ifade ettiğim gibi, 1 Mart 1970 den itibaren meri olmak üzere, burada esaslarını detaya etmek istemiyoruz, “Personel Kanunu” dediğimiz - artık adı öyle oldu - kanun tasarısı bütçe ile beraber Meclislere sevk olunacaktır. (A.P. sıralarından “bravo” sesleri, alkışlar)

Şimdi, Sayın Feyzioğlu'nun bir hususta ortaya koyduğu noktaya temas edeceğim:

Muhterem milletvekilleri, kamu hizmeti görenlerin sırça köşkte oturduğu bir gerçektir. Kamu hizmeti görenler hakkında çok lâf söylenir. 1960 öncesinde, biraz evvel okuduğum başlıklarda, o günkü kamu hizmeti görenlerin sonradan hiçbir şeyi ispat edilememiştir. Hakkında söylenmiş olan şeylerin Türkiye’de ne kadar acıya sebep olduğunun güzel işaretidir.

1961 Anayasası iki müessese getirmiştir; 34 üncü maddesi ile bir müessese, 125 inci maddesi ile diğer bir müessese getirmiştir. 34 üncü maddesi ile kamu hizmeti görenler hakkında şayet birtakım hakaretler, iftiralar olursa, ispat hakkı mevcuttur. 125 inci maddesi ile de, kanunsuz emrin kimseye verilemeyeceğini memur kanunsuz bir emir aldıysa bunu ifa etmeyeceğini, yazı ile emir verilmesi gerektiğini ve yazı ile emir verilmiş olsa dahi kanunlara uygun değilse, memuru bu emrin suçluluğundan

kurtarmıyacağı müessesesini getirmiştir. Aslında Türk Ceza Kanununun 483 üncü maddesi Türk Anayasasının 34 üncü maddesindeki hususu temin etmektedir. Yani ispat hakkı müessesesi 34 üncü madde ile getirilmeden önce dahi Türk Ceza Kanununun 483 üncü maddesinde ispat hakkı, daha doğrusu iddiasını ispat etme hakkı şikâyetçiye tanınmıştır.

Şimdi Muhterem Milletvekilleri; kamu hizmeti gören kim olursa olsun, gayet tabii ki, birtakım taşlamalara mâruz kalacaktır. Mühim olan mesele, bu taşlamalar karşısında hemen suçu ve cezayı tesis edip etmemek meselesidir. Bu taşlamalar karşısında suç ve ceza tesis ederseniz, Türkiye'nin yakın tarihinde dahi bugün altından kalkılmıyacak neticelere gelinir.

Şunu ifade edeyim; ben bir müdafaa durumunda değilim. Huzurunuzda bir müdafaa içinde de bulunmuyorum, ama şunları söylemek şahsım için de değil, oturduğum sandalye için bir mecburiyettir. Mecbur olmadıkça ucuz işlere falan da gitmiyeceğim. Onun içindir ki, şu hususların bütün Meclisçe bilinmesinde fayda görüyorum.

İktidara geldikten bir kaç ay sonra 22.1.1966 yılında bütün devlet dairelerine bir tamim gönderdim. Bu tamimin bir maddesi şudur: "...Diğer taraftan haksız dileklerin, iltimas, nüfus kullanarak haklı çıkarılmasını temin yolundaki teşebbüslerin buna ümit bağlayanlara hiçbir fayda sağlamıyacağı ve tam tersine bu yola başvuranla aracılık edenler kadar bunlara haksız yardımda bulunabilecek memurların da aleyhine neticeler ve sorumluluklar doğuracağı bütün vatandaşlarca açıkça bilinmelidir."

14.11.1969 tarihinde, yani 12 Kasım'da güvenoyu aldıktan iki gün sonra ikinci iktidara başladığımız zaman Devlet dairelerine bir tamim daha gönderdim. Bu tamimin 10 uncu maddesi şudur: "Üzerinde en büyük hassasiyetle durulması gereken bir konu da Devlet hizmetlerinin vatandaşların güvenine lâyık tam dürüstlük, açıklık ve vazife şuru içinde yerine getirilmesidir. Memnunlukla ifade etmeliyim ki, Türk idaresi Onda görev alan Devlet memurlarının büyük çoğunluğu itibarıyla feragatli ve faziletli bir idaredir. Ancak, bu durum yer yer ve zaman zaman her hangi bir şekilde vâkı olabilecek kanunsuzluk veya yolsuzluk hareketleri karşısında titizliğimizi ve hassasiyetimizi gevşetmemelidir. İdarenin bütününe hâkim olan fazilet ve sorumluluk şuurunu her türlü şüpheli isnatlardan masum tutabilmek için, münferit de olsa, suiistimal ve kanunsuzluk vakaları süratli ve müessir bir tepki ile karşılanmalıdır. Her ne şekilde olursa olsun isim kullanma ve intisap iddiası ile vaki müracaatlar hiçbir surette haksız imtiyazlı muamelelere sebep olmamalı ve bu gibi teşebbüs asla iyi karşılanmamalıdır" (A.P. sıralarından "bravo" sesleri alkışlar)

Şimdi aynı mesele üzerinde başka bir konuya geliyorum Muhterem Milletvekilleri; hür basın şayet mesuliyet duygusunu kaybederse, şayet bir silah haline gelirse, Türkiye'de kamu idaresini yaratamazsınız. Hür basının bu durumu yalnız Türkiye'de mevzuubahis değildir; bütün dünyada mevzuubahistir. Bunun karşısında kamu idarecisi kendisini nasıl kullanacaktır; nasıl kollayacaktır? Şayet şu sebepten, bu sebepten, o sebepten kamu idarecilerini karalamak, lekelemek ve birtakım ezikliklerin içine sokmak isteniyorsa, bunu yapmak gayet kolaydır. Buna karşı kamu idarecisinin elinde ne var? Mahkeme var.

Süleyman Demirel, Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı olarak Başbakanlık yaptığı süre içerisinde kendisine yönelmiş bir hücumun hesabını, ceza dâvası açmak suretiyle,

neşriyatın yapılması arifesinde 10 milyon liralık hukuk dâvası açmak suretiyle Türk Adliyesine teslim etmiş bulunmaktadır. (A.P. sıralarından *alkışlar*) Binaenaleyh huzurunuzda sadece açık alınlı ve ak bir yüzle bulunuyorum. (A.P. sıralarından *"bravo" sesleri, alkışlar*) Ben politikaya, 50 milyon liralık taahhüdü bir günün içinde tasfiye edip geldim. (C.H.P. sıralarından) *"Ooo" sesleri*) Evet ya, evet öyle.

İHSAN ATAÖV (Antalya) — Kambur Rızamı sandınız?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben politikaya, milletime, memleketime hizmet için geldim. (A.P. sıralarından *"bravo" sesleri, alkışlar*) Hiç kimse bende bir şey aramasın. Onun içindir ki, hukukun esasları dâhilinde kendimi savunmanın meşru ve makul yollarına girmişimdir. Şimdilik bu meseleyi burada keseceğim. Gayet açıklıkla söylüyorum, şayet bu münakaşaları çirkin mecralara taşımak gerekirse o zaman gayet açıklıkla bunu söylüyorum; zannetmiyorum ki, Meclisin fonksiyonu bir hizmet sahası bulmuş olsun.

Muhterem milletvekilleri, murakabenin çeşitli yolları vardır. (C.H.P. sıralarından *"önerge verdik" sesleri*) İyi ya işte, girmişiniz yollarına. Zamanı, şekli gelince meseleyi mütalâa edersiniz.

Şimdi sözlerimi şöyle bağlayacağım; C.H.P.'nin Sayın Genel Başkanı, rejime ve bize zaman zaman ömür biçer. 1965 senesinde iktidara geldiğimiz zaman, "10 ay bile gidemezler" dedi, ama A.P. 1965 seçimlerini kazandı... 1966 yılında yapılan Senato seçimlerini kazandı... 1968 yılında yapılan Senato seçimlerini kazanıldı, mahallî idareler seçimlerini kazandı... 1969 yılında yapılan genel seçimleri kazandı. (A.P. sıralarından *alkışlar*)

Ana muhalefet Partisi 1950 yılında yapılan seçimleri 1954'te kaybetti, 1957'de kaybetti, 1961'de kaybetti, 1965 de kaybetti, 1966 da, 1958'de, 1969 da kaybetti (A.P. sıralarından *"bravo" sesleri, alkışlar*) Tabîî buna, gelme mi denir, gitme mi denir, muharebesini siz yapın. Benim söylemek istediğim şey şu, C.H.P. Sayın Genel Başkanının bugünkü beyanından bizim partiye 10 yıl ömür biçtiği anlaşıyor. Bizim parti ölmez. Herkes aklından çıkarsın bunu... (A.P. sıralarından *alkışlar*) Nedenini size söylüyeyim; bu ülkenin bir uçtan bir uca 100 senedir hürriyet kavgası yapan insanı 100 senedir devlete ortak olmak için, devlette kendisini temsil ettirmek, sesini duyurmak için çırpınır. A.P. bu çırpının sesidir. (A.P. sıralarında *sürekli alkışlar ve bravo sesleri*) Onun içindir ki, bu zamana kadar buradan çok tehdit yapıldı; "Sizin ide akıbetiniz şöyle olur, siz de böyle olursunuz, siz de öbürleri gibi olursunuz" gibi...

Bu tarla ne kadar biçilse o kadar yeni mahsul ve çok mahsul verir... (A.P. sıralarından *"bravo" sesleri, sürekli alkışlar*)

Çünkü Türk Milletinin hayat dâvası, Türk Milletinin hürriyet dâvası, Türk Millerinin haysiyet dâvası, Türk Milletinin refah dâvası ölmeyecektir. Bu dâva ölmediği müddetçe de, A.P. şöyle olur, böyle olur şeklindeki ümitleri boşa çıkacaktır. Hepinize saygılarımı sunarım.³ (A.P. sıralarından *"bravo" sesleri, sürekli alkışlar*)

³ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre III, Cilt 3, Birleşim 54, Sayfa 454-484; 12. 03. 1970*

13 Mart 1970 Cuma

III. Demirel Hükümeti Programının Cumhuriyet Senatosunda Yapılan Görüşmeleri Sırasında Yaptıkları Konuşma

BAŞKAN — Sayın Başbakan buyurunuz efendim. *(Başbakan Süleyman Demirel, sürekli ve şiddetli “bravo” sesleri ve alkışlar arasında kürsüye çıktılar)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun Sayın Üyeleri; Hükümet programının müzakeresi dolayısıyla serd edilmiş bulunan tenkidlere, mütalaa ve mülahazalara cevap vermek için huzurunuza geldiğim şu anda Yüce Heyetinizi saygı ile selamlıyarak sözlerime başlıyorum.

Dün, Millet Meclisinde de ifade ettiğim gibi, 1960 ile 1970 arasında Senatamız ve Millet Meclisimiz bununla birlikte 7 adet program müzakeresi yapmıştır.

1961 de Parlamentonun yeniden açılmasını müteakip kurulan hükümetlerin her birisi 8-10 ay ömürlü olmuş ve 1965 seçimlerine, bizim de dahil olduğumuz, dördüncü Hükümetle gitmişizdir.

Cumhuriyet Senatamızda 1965 ten 1969 seçimlerine kadar yeni bir program müzakere yapılmamıştır. Çünkü 1965 - 1969 devresinde Adalet Partisi siyasi iktidarı, siyasi istikrarı muhafazada başarı göstermiştir.

Her sene bütçe müzakereleri yapılmış, bu müzakereler esnasında da, Hükümet çeşitli tenkitlere uğramıştır. 1965 - 1969 devresinde Türk Parlamentosu zamanının hemen hemen %60'ını murakabeye vermiştir. Millet Meclisinde 81 adet gensoru açılmış, Senatamızda ve Millet Meclisinde sayısı yüzü aşan genel görüşme, araştırma, soruşturma önergeleri muameleye konmuştur. Bu itibarla, Adalet Partisi siyasi iktidarı, Yüce Meclislerin denetiminden hiçbir şekilde şikâyetçi olmamış, Yüce Meclislerin denetimini daima demokrasinin işlemesi için en mühim şart saymıştır. Bugün huzurunuzda 12 Ekim 1969 seçimlerinden sonra ikinci defa Hükümet kurmak, program okumak ve program müzakere etmek gibi bir durumda bulunuyoruz. Bu durumu çeşitli şekillerde anlayan, çeşitli şekillerde izah edenler olmuştur. Daha doğrusu dün Millet Meclisinde bugün Senatoda muhalefet partilerine mensup değerli sözcüler veyahut muhalefet partileri dışındaki grup sözcüleri Senatonun bünyesi içindeki sözcüler, daha doğrusu iktidar partisi dışındaki sözcüler, şahısları adına konuşan sözcüler bu durumu istedikleri şekilde tefsir etmişlerdir. Hadise Adalet Partisinin iç bünyesinden doğmuştur. Adalet Partisinin iç bünyesinden doğan bir hadiseyi huzurunda münakaşa etmeyeceğim. Adalet Partisinin yetkili kurullarının platformlarında münakaşa edilir, gruplarında münakaşa edilir, kongrelerinde münakaşa edilir, büyük kongresinde münakaşa edilir. Şayet Adalet Partisinin iç bünyesinden doğan bir hadiseyi topyekûn Meclisler olarak münakaşa etmeye kalkarsak, o zaman komşu, komşunun işine karışır, Parlamento iyice huzursuzluğa gider. *(A.P. sıralarından “bravo” sesleri, alkışlar)*

Bu itibarla herkes kendi evinin içine baksın. Biz kendi evimizin içinde ne var, ne yok bunları biliyoruz. Cumhuriyet Halk Partisi içerisinde de bundan 2 sene evvel çeşitli gelişmeler oldu. Biz bunları kürsülere getirmedik. Bir partinin iç bünyesinde meydana gelen değişiklikleri istismar konusu yapmayı kınamıyorum. Çünkü Türkiye siyasi hayatında artık yadırgayabileceğimiz, kınayabileceğimiz bir şey kalmadı. *(A.P. sıralarından “bravo” sesleri, alkışlar)*

Benim izahım bu hadisenin, yani huzurunuzda, geçen 4-5 ay zarfında 2 inci defa program okumak, bu programın müzakeresinin yapılmasını izah etmek zaviyesindendir. O kadar yanlış tefsirler yapılmıştır ki, bu tefsirlere bakarsanız. Türkiye'nin dibinden bir zelzele olmuş, Türkiye yıkılmıştır, o tefsirlere bakarsanız, kütlede büyük çalkantılar olmuş, o çalkantılar bunu meydana getirmiştir. O tefsirlere bakarsanız, zaten Adalet Partisinin içerisinde Hükümetten, Hükümeti teşkil eden şahıslardan, Hükümetin felsefesinden, programından memnun olmayanlar vardır. Bu çalkantı ondan doğmuştur. Bu çalkantının bu şekildeki münakaşalarının hepsi yanlıştır. Nedir? Bunun münakaşasını huzurunuzda yapmayacağımı ifade ettim. İç meselemizdir. Kendi platformlarımızda münakaşamızı yaparız. Kendi partimize ait bir meseledir. Onun içindir ki, meseleyi burada kesiyorum. Yalnız devam edeceğim nokta şu: Muhterem hatipler aslında bir Hükümet tenkidi yapmaktan daha çok Demirel tenkidi yaptılar ve tenkidi yaparken de bizim iç bünyemize sokulması mümkün - kendilerince, akılları sıra - birtakım huzur bozucu argümanları burada dile getirdiler. Bugün saat 10,30'dan beri yapılan bu müzakerelerde Hükümet programı tenkidine ait çok az şey bulursunuz. Ama daha çok kısır politikanın, denenmiş; memlekette bir faydası görülmemiş, şahsiyete kaçan, karalama çamur atma, kirletme, kâhtı ricalin bütün yollarını açık tutan Bizans'tan devraldığımız ve bir türlü vazgeçemediğimiz bir nevi politikanın icaplarına uyuldu. Gönül isterdi ki, Türk demokrasisine yeni gelenekler kazandırma, Türk demokrasisine Batı demokrasisinin uzun seneler içinde eriştiği doğru yolları ve doğru usulleri kazandırma mücadelemizde münakaşalar, fikre ve hizmete dayansın. Bizim Türk demokrasisinin siyasi mücadelesini fikre ve hizmete getirebildiğiniz zaman Türk demokrasisinin güçlendiğini, kudretlendiğini görmüş olma gibi bir kıstasımız vardır. Bu heyula, bir dağdağa, bir mefhumlar kargaşalığı, bir her vasıtayı mubah görme taktiği içerisinde Türkiye'de politika yapılmaktadır.

Huzurunuzda şunu ifade edeyim: Bu çeşit münakaşalardan, bu çeşit siyasi mücadelelerden, Türkiye'nin kısa zamanda kurtulmasını ne kadar temenni etsek de, görülüyor ve anlaşılıyor ki, daha bir süre Türk demokrasisi özlediğimiz seviyeye erişmekte zaman ihtiyacı içindedir.

Aslında 20 senelik, çok partili hayata geçtiğimizden bu yana 24 sene, 1950 den bu yana 20 senelik bir demokrasinin geleneklerinin, birçok ıstıraplar çekilmeden, kazanılabileceğini farz etmek bir nevi merdiveni basamak, basamak çıkarak değil, birinci basamaktan sonuncu basamağa sıçramak gibi gerçeğe uymayan, realist olmayan bir tutumu benimsemek olur. Bu itibarla yapılan tenkidlerin, söylenen sözlerin dozu, şekli ne olursa olsun, bunların hiçbirisinden incinmediğimi, bunların hiçbirisinin bizi yıldırmayacağını, memlekete hizmet yolunda bizi bezdirmeyeceğini huzurunuzda ifade etmek istiyorum. (A.P. sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar)

Yüce Meclislerin güveni olursa milletimize hizmete devam ederiz. Bu, aşikâr bir şeydir. "Aşikârı niçin söylediniz" dersiniz, aşikâr olan o kadar çok şey söylendi ki, bütün bunların cevabını böylece bağlamak istedim. Evvela, şuradan gireyim meseleye: Hükümet programı tenkidinde objektif ölçülere sahibolduğumuz kanaatinde değilim. Bu objektif ölçüler nelerdir? Bunlar zaman içinde gelişecektir. Parlamentomuz bu objektif ölçüleri zaman içinde geliştirecek. Hizmet ve fikir planında geliştirecek. İşte elimizdeki imkânlar. Bunlar ile memleketin hangi dertleri halledilebilir? Bu dertleri halletmek için sağlam prensipler nelerdir? Bu prensipler, bu programlarda yer almış mıdır, almamış mıdır? Beğenilmeyen nedir? Neden beğenilmemektedir? Siz olsanız ne

yaparsınız? Sadece memleketin ihtiyaçlarını sayıp, dökmek kâfi değildir, bunları nasıl zaman süresi içerisinde, hangi zaman süresi içerisinde meydana getirebilirsiniz? İhtiyaç, imkân dengesinin rakamlarla olmazsa bile, mantık çerçevesi içerisindeki ölçülerine riayet nedir? Bunların program tenkidlerinde yer alması lazım idi.

Şimdi huzurunuzda programa yönelmiş tenkidleri cevaplandırırken, bütün bunların çoğundan mahrumum. Onun içindir ki, söyleyeceğim sözler, tahlil edebildiğim kadar, anlayabildiğim kadar, erişebildiğim kadar, elde edebildiğim, ima şeklinde de olsa veyahut da, direkt olarak yönelmiş tenkid şeklinde de olsa bunlara cevap vermekten ibaret olacaktır.

Türkiye'nin neye ihtiyacı var? Bunu sayıp dökmek kâfi değil. Çünkü Türkiye'nin bugünkü ihtiyaçlarını hepimiz biliyoruz, bunların meydana gelişindeki tarihi seyri de biliyoruz. Türkiye'nin Batı Medeniyeti ile Batı memleketleri ile Batıdaki buhran icabından sonra meydana gelen endüstrileşme ile ilim ve fennin ileri gitmesi ile sevki idarenin ileri gitmesi ile mesafesini bir hayli açtığını ve bu açığın da senelerce evvel başladığını hepimiz biliyoruz. Bunun içindir ki, zaman faktörünü, imkân faktörünün kaynak faktörünü hiç kaale almadan Türkiye'nin bütün ihtiyaçlarını sayıp döküp, alın bunları halledin demenin aslında yerine getirilmesi mümkün olmayan bir taahhüde bizi sokmaktan başka bir istikamette olamaz. Borçlar Hukuku, mutlaka taahhüde giren taraflarda bonafide arar ve ifası imkânsız taahhüdün de ondan sonra devamlılığını şart koşmaz. Bu itibarla ortaya konacak olan hususların bir ölçü içinde ifası mümkün olması lazım. Bunun herkes için faydası vardır. Bizden evvel Hükümet etmiş olanlar için de vardır, bizden sonra Hükümet edecek olanlar için de vardır. Çünkü bizden evvel Hükümet etmiş olanlar bu mantık çerçevesi içinde kendilerini savunma imkânlarını bulabilirler, bizden sonra Hükümet edecek olanlar da Türkiye'nin ağır yükü altında ezilme gibi bir insan gücünün dışındaki fiziki faktörün altına girmeden mantık ölçüleri içinde hareket etme imkânlarını bulurlar.

Muhterem Senatörler, bir hususu açıklığa kavuşturmakta fayda görüyorum. Hükümet düşmüş müdür, istifaya mecbur mu olmuştur, istifa mı etmiştir, çekilmiş midir? Buna dair birçok kelimeler söylendi, birçok mütalaalar yürütüldü. Düşme tabiri, umumiyet itibariyle, pek sevimli bir tabir değildir. Bizim için değil. Eğer sevimlilik tabiri olduğu için kullanılıyorsa biz buna aldırmayız. Herkes istediği şekilde kullansın. Ama bir gerçeği tesbit edelim.

Türkiye'de, bütçenin tümünden fasıllara geçilmesi esnasında şayet oylama fasıllara geçilmemesi şeklinde meydana çıkarsa ne olur? Hukuki bakımdan bunu inceleyen hiçbir hatip çıkmadı. Aslında bu yolu da biz açtık. 1965 senesinin bütçesinde bu yolu biz açtık. Açtığımızdan dolayı da pişman değiliz. Sadece gelin bunun hukuki manasını bulalım da tenkidlerin veya mütalaaların bir istikametini tayin etmekte kolaylık olsun. Anayasanın 94 üncü maddesi Bütçe Kanununun müzakeresini özel bir hükme bağlamıştır. Anayasanın diğer maddeleri ile tayin edilmiş bulunan, kanunların müzakere usulünden farklı bir usule bağlanmıştır. Bütçenin tümünden fasıllarına geçilememesi, aslında Hükümetin hukuken çekilmesini gerektirmez. Çünkü Hükümetin hangi halde çekileceği Anayasada ayrıca tasrih edilmiştir. Anayasanın 89 ve 104 üncü maddelerinin dışında, Hükümetin gayet tabii kendi insiyatifi ile çekilmesi hariç, bir çekilme yolu mevcut değildir.

Anayasanın 89'ncü maddesine göre Millet Meclisinde bir gensoru getirilir, bu gensoru da 226 kırmızı oy kullanılır, Hükümetin istifa edip etmemek gibi ihtiyar edeceği bir yolu yoktur, 226 güvensizlik oyu ile Hükümet düşmüştür.

104 üncü madde gereğince de, Hükümet güven isteminde bulunur, bu güven isteminde Hükümet 226 beyaz oy bulmaya mecbur değildir. Eğer 226 kırmızı oyu siyasi iktidarın karşısındaki partiler bulursa güvensizlik istemi yerine gelir ve Hükümet düşer. Birisinde Meclis düşürür Hükümeti, öbüründe Hükümet ister, yine Meclis düşürür. Birisinde Hükümetin ihtiyarı mevzu bahis değildir, öbüründe Hükümetin talebi mevzu bahisdir. Bunun dışında Hükümetin politikasını yürütmekte müşkülata uğrar, istifa eder.

Muhterem Senatörler, burada meydana gelen hadise nevi şahsına munhasır bir hadisedir. Takdir buyurursanız ki, böyle bir hadise Türkiye Cumhuriyeti kurulduğu günden bu yana, tek partili bir bünye içinde zaten mevzu bahsolamazdı; ama çok partili devreye geçtiğimizden bu yana varid olmamıştır. Yani siyasi iktidarın karşısındaki partiler bir araya gelir, sayıları siyasi iktidardan zaten fazla olamaz. Fazla olsalar siyasi iktidar olmaz orta yerde. Ama buna siyasi iktidarın içinden de bir grup milletvekilinin inzımmam etmiş olması ile gayet tabii ki, hiç olmamış bir hadise meydana çıkar. Adalet Partisi Hükümetini muhalefet düşürmüş değildir. Adalet Partisi Hükümetini muhalefet istifaya mecbur edebilmiş değildir. Onun içindir ki hiç kimse kendine bir pay çıkarmasın. Biz, kendi kendimize ettik. Bu itibarla hemen burada, ben gayet gerçekçiyim beyler, hemen buradan “neden aynı programla geldiniz” neden aynı kabine ile geldiniz” sorusuna geçeceğim.

Muhterem Senatörler, Adalet Partisi siyasi iktidarı, yarın sabah kalkınca aklına ne gelirse onu bir kâğıdın üstüne yazıp Meclislere getirecek kadar bir sorumsuzluğun içinde değildir. Adalet Partisi siyasi iktidarı bağlıdır. Ne ile bağlıdır? 1969 seçim beyannamesi ile. Hükümet ne olursa olsun, kim olursa olsun, 1969 seçim beyannamesi ile Adalet Partisi iktidarı bağlıdır. Başkan ne ile bağlıdır? Bu beyannameye dayanan, bundan evvel ki Hükümetin programı ile. Henüz üzerinden 102 gün geçmiş, onunla da bağlı. Başka nelerle bağlı? Değişiklik yapmadıkça, kendi siyasi damgasını taşıyan, kendi tarafından, kendi siyasi iktidarı tarafından hazırlanmış İkinci Beş Yıllık Planla bağlıdır. Binaenaleyh huzurunuzda 24 sayfalık bir programla gelirken bu programın bir icmal olduğunu esasen bundan dört ay evvel 70 küsur sayfalık seçim beyannamesine dayanan bir programın Meclislerde müzakere edildiğini ifade ettikten başka bu programımızın başında seçim beyannamemizin, İkinci Beş Yıllık Planın bundan evvelki Hükümet programının, bu programın tamamlayıcı unsurları olduklarını kabul ve ifade ederek geldik. Binaenaleyh bir hatibin “24 sayfalık bir programla buraya geldiniz” deyişinde haklılık yoktur. Ya kendileri programı dinlememiştir, ya okunmamıştır. Çünkü programın başında bunu söylüyoruz. Diyoruz ki, “bu itibarla şimdi huzurunuzda sunmakta olduğum yeni program, birinci sayfa, birinci metnin yarısı 11 Kasım 1969 tarihli Yüksek Meclisin güvenoyu ile tasvip buyurulan programı ile seçim beyannamemiz ve İkinci Beş Yıllık Planla beraberce mütalaa olunmalıdır” Bu itibarla tenkidlerinizi sadece bu programa munhasır bırakmak gibi bir durum orta yerde yoktu. Ve fakat bundan üç ay evvel, dört ay evvel yapmış bulunduğunuz tenkidleri, gayet tabii ki, istediğiniz şekilde aynen tekrarlamakta serbest idiniz. Ve ona benzer de oldu netice.

Şimdi “program farklı bir şey getirmiyor” tenkidi yapıldı. Program farklı bir şey getirirse o zaman tenkid lazım. Çünkü henüz üç ay evvel, dört ay evvel güvenoyu almış bir Hükümet 12 Ekim 1969 un üzerinden 4,5 - 5 ay geçmiş ve ona bir seçim beyannamesi koymuş siyasi parti, gayet tabii ki, bütün bunları yok farzedip, karşınıza

yeni bir programla gelmesi mümkün değildi. Onun içindir ki, huzurunuzda 12 Ekim 1969 seçim beyannamemize dayanan bir hükümet programının özetiyle gelmemizin sebebi, sözlerimize olan sadakatimizin, millete verdiğimiz söze olan sadakatın eseridir. Bu yönden yana gelecek tenkidlerde haklılık, şekil bakımındandır, ama çok mühim bir şekil meselesidir. Haklılığı olduğu kanaatinde değilim. Neden hükümet istifa etmiştir? Hükümet bütçesinin tümünden fasıllarına geçilememesi halinde partinin yetkili organları meseleyi düşünmüş, Hükümet meseleyi düşünmüş, siyasi istismarları ortadan kaldırmak için istifa etmiştir. Bu, bir güvensizlik meselesi de değildir. Hükümet bir kanunu geçiremediği takdirde veya geri almak mecburiyetinde kaldığı takdirde bunu ya güvensizlik meselesi telakki eder yahut etmez. Bütçe gerçi diğer kanunlardan farklıdır, ama netice itibariyle Anayasanın aramadığı şartı Meclislerin veya Hükümetin araması gibi bir durum mevzuubahsolamaz. Hükümet ve partinin yetkili kurulları, organları bir siyasi haysiyet meselesi yapmış ve istifa etmeyi memleket menfaatlarına daha uygun bulmuştur. Onun içindir ki, huzurunuzda gensoruyla düşmüş, 104 üncü maddeye göre güvensizlik oyu alamamış, bu sebepten dolayı düşürülmüş bir Hükümet mevcut değil. İstifa etmiş bir Hükümet yeniden kurulmuş olarak karşınızda bulunmaktadır. İstifa etmiş olmayı demokratik proseye, demokratik teamüle uygun bulan zihniyetin, aynı programla, aynı kabineyle güvenoyu için gelmiş olmayı da demokratik teamüle uygun bulması lazımdır. Çünkü huzurunuzda işte biz buyuz. Oturduğumuz yerden kalkmayız, diye gelmiyoruz ki, güvenoyu verirsiniz, vazifeye devam edeceğiz, diye geliyoruz. Binaenaleyh Güven Partisi Sayın Sözcüsünün ifade ettiği husus, yani istifa etmiş olmanın demokratik teamüle uygunluğu, fakat aynı kadro ile aynı programla gelmiş olmanın demokratik teamüle uygunsuzluğu fikrine iştirak etmeye imkân yoktur.

Meclislerle zıtlaşma meselesine gelince; Muhterem Senatörler, Meclislerle zıtlaşma mevzuubahis değildir. Nedenini söyleyeyim; Millet Meclisinde bu akıbete uğrayan bütçe Yüce Senatoda 96 ya karşı 54 reyle kabul olunmuştur. Yani Yüce Senatonuz 96 ya karşı 54 reyle bütçeyi kabul etti. Evet, tabii kabul etti deyince, kabul sayısının yüksek olacağı aşikâr. Özür dilerim, sürçülisandır. Yani 96 “evet”, 54 “hayır” a karşı kabul etti. Binaenaleyh Yüce Senatonun ne bütçeye, ne de Hükümete bir güvensizliği mevzuubahis değil. Aynı bütçe, daha doğrusu aynı program; program da şu anda hatırlamıyorum, zannediyorum 99,98 civarındadır 99,98 gibi bir sayı ile yani 10’a karşı 70 civarında bir sayı ile Hükümet programı kabul edilmiştir.

SIRRI ATALAY (Kars) — Oylanmadı.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Doğrudur. Hükümet programı oylanmaz. Benim hafızamda kalan geçen senenin bütçesi. Bu senenin bütçesi bundan bir ay evvel kırmızı rey vereceğiz diyen hatiplerin hatasını bende yaptım. Bu senenin bütçesi 54 e karşı 96 reyle kabul olunmuştur. Hatırımda kaldığına göre, 96 sı doğrudur. Sizinle niçin zıtlaşalım? Hükümetin değişmemiş olması, Senatoyla bir zıtlaşma manasına gelmez. Millet Meclisiyle zıtlaşmış mıyız? Hayır. Neden zıtlaşmamışız onu da ifade edeyim. Bizi istifa etmek durumuna sokan oy topluluğuna baktığınız takdirde bu oy topluluğun içerisinde muhalefet oyları mecmuuna Adalet Partisinden hatırı sayılır bir ekleme var. Biz, farzediniz ki, böyle bir programla gelmedik, farzediniz ki, değişik bir kabineyle geldik. Millet Meclisinde muhalefet partileri acaba bize beyaz oy mu verecekti? Neden zıtlaşmış oluyoruz öyleyse? Muhalefet partileri mi bizi çekilmeye mecbur etmiş? Neye zıtllaşıyoruz Meclislerle? Bizim kendi iç meselemizi Meclislerle zıtlaşma haline

getiren bir düşünceyi kabul etmek imkânı yoktur. Bu itibarla o istikamette yöneltilen tenkidlerin de sadece kendi içi içine, kendi istikametine, kendi hedefine yönelmiş, kendi maksadına matuf tenkidler olduğunu kabul etmekten başka çare mevcut değildir.

Muhterem Senatörler, huzurunuzda bir konunun daha münakaşasını yapmak istiyorum. Bu konu da şudur:

Bugün burada söylenen şeylerin çoğu hemen hemen hepsi seçim meydanlarından söylenmiştir, radyolarda da söylenmiştir. Bundan evvelki Hükümet programının tenkidinde de söylenmiştir. Bütçenin tümü üzerinde yapılan tenkidlerde de söylenmiştir. Hatta geçen sene de söylenmiştir, ondan evvelki sene de söylenmiştir. Bununla yeni bir şey getirmiyorsunuz, yeni bir şey söylemiyorsunuz, münakaşasına girmek istemiyorum, bunlar söylendi. Gelmek istediğim nokta, seçim kavşağının manidarlığı noktasıdır. Bizi seçim meydanlarında ve radyolarda 10 dakika A.P. 70 dakika 7 aded muhalefet partisi şeklinde Devlet radyosunun verdiği imkânlarla hangi siyasi parti methetti? Kim methetti? Her biriniz zemetteniz. Zemetteniz, zemetteniz diye size gücenecek değiliz. Vazifenizdir. Methetmenizi de beklemek ve istemek gibi bir hakkımız da yoktur. Ama 70 dakika zemetteniz, 10 dakika cevap verdik. Ne dediniz? A.P. iktidarı memleketi batağa götürdü, memleketin ekonomisini bozdu. A.P. iktidarı şunu iyi yapmadı, bunu iyi yapmadı, bunu iyi yapmadı... Bunları söyledikten sonra da çok kere kendiniz iktidara gelerseniz ne yapacağınızı da sarahaten ifade etmediniz. Düzen değiştireceğiz dediniz, hapishaneleri boşaltacağız dediniz, kredileri affedeceğiz, muhtarlara maaş bağlayacağız dediniz. Şimdi bunları niçin söylüyorum? Kendinizi methetmek A.P. ni zemetmek için bugün burada söylediğiniz şeylerin mislini yurdun en ücra köşelerine ulaşacak şekilde söylediniz. Türk demokrasisinin, bu kadar açık ve muhalefete bu kadar geniş imkânlar bahşeden durumundan layikiyle faydalandınız. Başka memleketlerde Devlet radyosunda; siyasi partiler, Parlamentoda sahib oldukları sandalye nisbetinde, konuşurlar. Mendes Frans sadece 4 dakika radyoda konuşmak imkânını bulmuştur. Türkiye radyolarında Parlamantonun %60'ını teşkil eden A.P. 10 dakika, Parlamantonun %40'ını teşkil eden 7 aded muhalefet partisi, iki cem değildir, 70 dakika konuşma imkânını buldular. Bakınız yani, biz 1969 seçimlerine hepimize avans vererek girdik. Şimdi gelmek istediğim şey şu: Seçim kazanmış olmanın ne manası vardır? Seçim kazanmış olmak sizin iddialarınızın yanlış, bizim iddialarımızın doğru olduğunu meydana kor mu, koymaz mı? Onun münakaşasını yapacağım.

Seçim kazanmış olmak, sizin söylediğiniz rakamların yanlış, bizim söylediğimiz rakamların doğru olduğunu meydana kor mu, koymaz mı? Onun münakaşasını yapacağım. Teker teker iddiaların doğruluğu veya yanlışlığı, referandumdan geçer gibi geçmez. Ama ister iddialar koyunuz, ister rakamlar koyunuz, isterseniz vaitler koyunuz... Bunların mecmuu ile bir intiba yaratmak istiyorsunuz. Ne intibayı yaratmak istiyorsunuz? Millete, her halde istatistik merakı içerisinde olduğu için, istatistik bilgisi vermeye çalışmıyorsunuz. Yahut dedikodu merakı içinde olduğu için dedikodu vermeye çalışmıyorsunuz. Yahut, Devleti idare edenleri çekiştirme merakı içinde olduğu için o çekiştirmeyi vermeye çalışmıyorsunuz. Vermeye çalıştığınız şey, umumi intibadır. Yani, A.P. nden biz daha iyiyiz, biz daha iyiyiz, millete biz daha iyi hizmet ederiz, intibadır. Bizim millete vermeye çalıştığımız intiba ise biz sizin karşınıza çıkanların hepsinden daha iyi hizmet ederiz. Bunu bilfiil ispat da etmişizdir. Bunu demişizdir. Şimdi, burada milletin hakemliği başlar. Şayet bu intibalardan doğan bir hakemliği kabul etmiyor iseniz,

Türk demokrasisine inançsızlık mevcuttur. Yani, efendim ben demişim ki, geçen seneki ihracat 539 milyon Dolar oldu, siz demişsiniz ki hayır 541 oldu. Seçimi kazanınca 539 mu doğru, 541 mi doğru münakaşası yapılmaz. Doğrusu hangisi ise odur, bu rakamların heyeti mecmuasının, icraatın heyeti mecmuasının, ortaya konan hizmetler huzmesinin heyeti mecmuasının yarattığı, intibain, bizim koyduğumuz intibain doğruluğu, bize olan inancın doğruluğu meydana çıkar.

Şimdi, eğer milletin huzuruna çıkıp bu hakemliğe müracaat etmenin hiçbir manidarlığı yoksa 21 gün propaganda, şu kadar gün şu, bu kadar gün bu Türkiye'nin her tarafında mitingler, kahveler, salonlar, radyolar... O zaman bütün bunlara lüzum yok. Onun içindir ki, ben diyorum ki şimdi bizi kötölemek için ortaya koyduğunuz her şeyi söylediniz, her şeyi söylediniz, bundan daha ilerisini de söylediniz, köşe bucak söylediniz. Kötü Hükümet imajı vermek, kötü iktidar imajı vermek için her şeyi yaptınız ve bunun üzerinden henüz 4-4,5 ay geçti, millet 4-4,5 ay önce bizi seçti. Bu 4-4,5 ay içinde de bir şey değişmedi. Bu itibarla bugün Hükümet neden istifaya mecbur edilmiştir şeklinde ortaya koyduğunuz şeyler aslında bundan 4-4,5 ay evvel ortaya koyduğunuz şeylerdir. Şayet onlar doğru ise milletin kararı yanlıştır, milletin kararı yanlış olamayacağına göre bunlarla yaratmak istediğiniz kötü iktidar ve kötü Hükümet imajı yanlıştır.

Muhterem Senatörler, burada cereyan etmiş olan müzakereler dün Millet Meclisinde cereyan etmiş olan müzakerelerin bir nevi devamı veya bir nevi tekrarı şeklinde oldu. Bunu da yadırgamıyorum. Ama işaret etmek istiyorum. Bu konuya geçmeden evvel Anayasanın 94 üncü maddesine tekrar döneceğim, ümidediyorum ki, Anayasanın 94 üncü maddesine, daha evvel de söyledim, müessir bir Parlamento için yeni bir şekil bulmaya, Parlamentomuz bir mesai sarf etmek durumundadır.

Bizi tenkid eden değerli sözcülerin söyledikleri şeylerle bizim aramızda derin fikir farkları vardır, olacaktır da eğer fikir farklarımız olmasa burada cenahlar olmaz, partiler olmaz bu fikir farkları olacaktır demokrasinin kökü burada. Onun içindir ki, birbirimizi sizin fikirleriniz bize uymuyor, bizinkiler size uymuyor diye tenkid etmeye lüzum yok, gayet tabii uymayacaktır, siz düzen değişikliği diyeceksiniz, biz ıslahatçılık diyeceğiz, siz ortanın solu diyeceksiniz, uzun zamandır da demiyorsunuz. (A.P. sıralarından alkışlar)

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Beklediniz, hayır dememizi, ama demedik. (Sol elini kaldırarak) Elime bak, elime, ortanın solundayız.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Mesele yok, ben sizin heyecanınızı ölçtüm böylece. (A.P. sıralarından, alkışlar)

Siz diyeceksiniz, "Toprak işleyenin" biz diyeceğiz, "Hayır, toprak tapusu olanın" (A.P. sıralarından, alkışlar)

SALİH TÜRKMEN (Ağrı) — Toprağı işletene tapu vereceğiz. (A.P. sıralarından, gürültüler)

NAHİT ALTAN (Çanakkale) — Başkanvekili, Anayasayı çiğniyorsunuz.

HALİL GORAL (Aydın) — Biz vergi dağılımında eşitlik, diyoruz. Siz ne yapacaksınız?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben, bu konuşmayı yapacağım, beni ne kadar tahrik etmeye çalışsanız, mümkün değil, oraya da geleceğim, ister dinleyin, ister dinlemeyin, ben bu konuşmayı yapacağım. Siz diyeceksiniz ki, işgalle boykot aynıdır, biz hayır aynı değildir, diyeceğiz 8-10 ay sonra hayır öyle demedik diyeceksiniz.

Şimdi, mühim olan mesele şudur sizinle bizim ayrı fikirlerimiz olacak, diğer siyasi bir parti ile de ayrı fikirlerimiz olacak, siyasi partiler ayrı siyasi fikirlerin içinde olacak ama tenkidler yapılırken kendi programınızı alıp bizi bu programı niye tatbik etmiyorsunuz diye zorlamaya hakkınız olmayacak, ben buraya gelmek istiyordum. Tenkidler, biz programlarımızda ne demişiz, ne yapmışız onun üzerinden olacak siz olsaydınız ne yapardınız onun üzerinden olacak. Böylece zannediyorum ki, bu münakaşaları dağınıklıktan, bu münakaşaları yan istikametlere kaymaktan kurtarır, faydalı bir fikir forumu içerisine sokmak imkânını buluruz benim temennim budur, zannediyorum ki, bu temennim ile Türk demokrasisinin, güçlenmesine, gelişmesine hizmeti en başta vazife edinmiş bulunan partimin siyasi felsefesini ifade etmiş oluyorum.

Bugün gördüğüm tenkidler içerisinde bir hususa daha temas edeceğim; burada seçimi kazanmanın manası nedir? Yani seçimi kazanmamış olan parti halkı nasıl görür, kazanan, halkı aldatmıştır da ondan mı kazanmıştır, şeklinde görür, halk uyuyor da, halka birtakım uykusuna hoş gelen şeyler verilir, ondan dolayı mı seçim kazanılır, yoksa halkın dertlerine, ıstıraplarına eğilebilme hünerini göstermiş, halkın içinden gelmiş, halkın ta kendisi olmuş, o kadar kendisi ki, evindeki çocuğu gibi, bahçesindeki ağacı gibi tarlasındaki ekini gibi dükkânındaki aleti gibi, örsü gibi, çekici gibi, körüğü gibi, planyası gibi, tezgâhı gibi halkın benim özüm diyebileceği bir ruhu halka verebilmek ve halkın dertlerine tercüman olmakla mı seçim kazanılır, yoksa onu aldatmayla mı seçim kazanılır? (*A.P. sıralarından, alkışlar*) Bu meseleyi Türk Parlamentosu halletmeye mecburdur, biraz sonra tahlil edeceğim, bugün bu kürsüde yapılmış münakaşalar var. Seçim kazanamadığınız takdirde dönüp halka, cahildir bu, seçmesini bilmez ki, diyor iseniz bu Parlamenteonun çatısı altında durmak, zannediyorum ki, zait bir iştir.

HALİL GORAL (Aydın) — Olmıyan şeyi niye söylüyorsunuz. Öyle diyen var mı?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Seçim kavşağının bir manidarlığı vardır, seçim bir sonbahar yağmuru gibi ağaçların üzerindeki bütün tozları temizler, yolları temizler, herkes çıkar milletin önünde arzı endam eder, boyunun ölçüsünü alır, gelir ve milletin teveccühüne mazhar olmuş olanlar iktidar olur. Sadece Millet Meclisinde iktidar olmak kâfi değildir, çift Meclisli sistemde her iki Mecliste de iktidar olmak şarttır, müessir bir Parlamento için. Seçim kavşağında milletin çoğunluğunun, kötü kimselerden müteşekkil bir siyasi heyeti iktidara getireceğini farzetmek demokrasiye inançsızlıktır, oyunun kaidelerini koyalım ve doğru koyalım, seçim kavşağının manidarlığı budur ve nihayet memleket buhranlara gider, memleketin meseleleri çözülemez hal alır, Parlamentosu memleketin meselelerinin içinden çıkamaz duruma düşerse o zaman yine millete rücu edilir. Millete rücu etmenin iki yolu vardır; bu yollardan birisi, bizim sistemimizde mevcut, seçim, diğeri referandum; bizim sistemimizde mevcut değil. Aslında A.P. si 1969 beyannamesine bu her türlü buhranın hal çaresi olarak referandumu koymuştu, eğer diğer siyasi partiler bizimle birleşirlerse, bugün için bizim Anayasa tadili yapacak gücümüz yoktur, mutlaka son hakem olan millettten her şeyi aldığımız takdirde Türkiye'nin hiçbir buhrana gitmesi mevzuubahis olamaz. (*A.P. sıralarından, alkışlar*)

Birtakım konuşmalara şahit olduk, “efendim, şöyle olursa ne olur, böyle olursa ne olur, şöyle olmazsa ne olur, böyle olmazsa ne olur, eğer bunlar olmazsa ihtilal olur” diyecek kadar bu kürsülerden konuşmalar oldu. Bu, Parlamenteoya inançsızlıktır. İhtilalin açtığı yaralar, getirdiği zararlar, daha doğrusu, getirdiği iyilikler götürdüğünden çok daha azdır. Binaenaleyh, hiç olmazsa ihtilal olur, demek, aslında bir şahsi buhran

içinde bulunmak demektir. (A.P. sıralarından "bravo" sesleri ve alkışlar ve C.H.P. sıralarından "Af Kanununda böyle diyordunuz" sesleri ile A.P. sıralarından "Dinlemeyi öğren, sus bey, çirkef, sus lan" sesleri)

Ben, gayrisiyasi bir konuşma yapmaya çalışıyorum. Mütalaalarımın bu kısmında (A.P. ve C.H.P. sıralarından mahiyeti anlaşılmıyan müdahaleler) gayrisiyasi bir konuşma yapıyorum ve Parlatentonun tümünü müdafaa ediyorum.

Siyasi partiler, kendi varlıklarını demokrasiye borçlu olan siyasi partiler, eğer iktidar olmak ateşi ile yanıyorlarsa bir gün iktidar olma imkânını Parlatentonun devamında bulurlar. (A.P. sıralarından "bravo" sesleri) Onun içindir ki, artık şu olmazsa, şu olmazsa, şu olmazsa ihtilal olur, gibi düşüncelerden sıyrılmak lazımdır. Sıyrılmak lazımdır, Çünkü ya demokrasiye inanmak lazımdır. Demokrasiye inandığımız müddetçe bu çatının hep beraber savunmasını yapmamız lazımdır. Bu müessesenin hep beraber savunmasını yapmamız lazımdır. Ya inanmıyorsak, o zaman burada oturup da demokrasi havariliği yapmanın manası yoktur. (A.P. sıralarından "bravo" sesleri)

Muhterem Senatörler, milletin önüne çıkmışız, %46,5 rey almışız, %27 kûsur rey Cumhuriyet Halk Partisi almış; %27,9 veya %27,6. (C.H.P. sıralarından müdahaleler ve "olsun, bize yeter" sesleri) Diğer partiler ne almış? Takriben %5 rey müstakiller almış, böylece gelmişiz.

Yine bazı mülâhazalar serd edildi, %46,5, %50 vesaire üzerinde. Oraya temas etmek istiyorum.

Muhterem Senatörler, Birleşik Amerika'da yapılan Cumhurbaşkanlığı son seçiminde seçilen Cumhurbaşkanının aldığı rey %43,3'tür, 2 inci namzedin aldığı rey %42,2'dir, 3 üncü namzet Vallence'nin aldığı rey %15 tir. Esasen 2 parti seçime girerse birisinin %50 den aşağıya alacağı, birisinin %50 den yukarı alacağı bir matematik icabıdır. 3 parti girerse, birisinin %50 den yukarı alacağı zarureti yoktur. 4 parti girerse birinin %50 den yukarı, diğer 3 nün mecmuunun %50 den aşağı alacağı diye bir zaruret yoktur. Çünkü o 3'ü gayrikabili cemdir, toplanabilen şeyler değildir.

Netice itibariyle, ekseriyet; ikiden fazla partinin seçime girmesi halinde en yüksek reyle ve onun tayin ettiği sandalye ile tayin edilir. Dünyanın her tarafındaki usul budur. (A.P. sıralarından "ders ver, ders" sesleri) Onun içindir ki, "%50 den aşağı rey aldınız" diye kanunların koymadığı, Anayasanın koymadığı kaideleri her gün sabahleyin koyarak vatandaşın kafasını karıştırmayalım. Eğer, böyle bir kaide konacaksa her hangi bir parti %50 den aşağı rey alırsa Türkiye'de iktidar olamazsa bunu kanunlara koyalım. %50 den aşağı aldığı zaman yeni bir seçime gidelim, çıkmadığı zaman bir tur daha gidelim. Hem bu kaideleri koymayın, hem mevcut olmayan kaidelere bizi uydurmaya çalışsın bunlar, doğrusunu isterseniz, insafla kabili telif şeyler değil. İnsafla kabili telif şey, sadece bundan ibaret değil, pek çok insafla kabili telif olmayan şey var.

FERİT MELEN (Van) — Bu takdirde seçimi referandum saymayın, Sayın Başbakanım, bu anlayışa göre.

BAŞKAN — Sayın Melen, Güven Partisini de kaydedelim mi efendim, söz sırasına?

FERİT MELEN (Van) — Evet.

BAŞKAN — Sayın Başbakan, buyurunuz efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Muhterem Senatörler, burada yapılan müzakereler program müzakeresi olmadı. Demirel ve mazi müzakeresi oldu. Hâlbuki, program müzakeresi, istikbal müzakeresidir. Yani, eğitimde rasyonalizasyon yapacağız, diyoruz; tarımda rasyonalizasyon yapacağız, diyoruz, Devlet idaresinde rasyonalizasyon yapacağız, diyoruz, Türk köylüsüne şu hizmetleri götüreceğiz, Türk esnafına şu hizmetleri götüreceğiz, diyoruz; iktisadî politikamız şu olacak, mali politikamız şöyle olacak, diyoruz. Bütün bunları, balıkçı köyünden, orman köyüne kadar hepsini yazıyoruz. Bunlar bırakıldı, geçen 5 sene zarfında ne kadar başarısız olduğumuz bu kürsülerden ifade edildi. Hâlbuki, ne kadar başarılı olduğumuzu millet tayin etti. (A.P. sıralarından “bravo” sesleri) Biz ifade ettik kürsülerden, 1965-1969 arasında 1965 Türkiye’sine yeni bir Türkiye ilave ettik, birçok sahalarda. Hiç kimse çıkıp bunun aksini ispatlamadı. Aksi hakkında konuşamadı bile. Yine söylüyoruz 1965 Türkiye’sine, geçen 4 senelik A.P. iktidarı zarfında, yeni bir Türkiye ilave edilmiştir. (A.P. Sıralarından alkışlar, “bravo” sesleri) Her şey halloldu, bitti mi? Milletin hiç bir derdi kalmadı mı? Hayır. Onu da söyledik. Radyolarda söyledik, meydanlarda söyledik. Milletin daha pek çok derdi var, ama bu kadarını yapan, daha çoğunu da yapar intibainı ve kanaatini milletimize verdik.

“Efendim, 500.000 reyiniz düşmüş” Şimdi ona da cevap vereceğim. %64,5 civarında bir iştirak olmuş. Her iştirakte ayrı bir rey oranı, her iştirakte ayrı bir rey sayısı teessüs eder. Bu iştirak daha yüksek olsaydı belki de rey nisbetimiz daha yüksek, rey sayımız daha yüksek olurdu yahut da olmazdı. Ama bu ihtimaldir, matematik ihtimaldir.

Muhterem Senatörler, biz iktidarız, bizim karşımıza tesir sahaları olduğunu kimsenin inkâr edemeyeceği 7 tane siyasi parti çıkmıştır. İktidarız, aşınma payını da kabul edeceksiniz.

LÜTFİ BİLGİN (İçel) — Avantajını da kabul edin.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bugün iktidarın avantajı yok, 1946 da vardı. (A.P. sıralarından “bravo” sesleri ve sürekli alkışlar)

HALİL GORAL (Aydın) — Milyonlarca kredi dağıtılmıyordu.

BAŞKAN — Sayın Goral, Sayın C.H.P. Grubu adına söz talebedilmiştir, konuşulacaktır, cevap verilecektir. Lütfen müdahale etmeyiniz.

Sayın senatörler, müzakereleri sükûnetle takibedelim, efendim. Sayın Başbakan...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İktidarın yıpranma payını kabul edeceksiniz. İktidarda birçok ümitler arayacaktır, vatandaş. İmkânlar, bir kısmını yerine getirmeye, bir kısmını yerine getirmemeye, bizi zorlayacaktır. İktidar olmak güçtür. Ümid etmediğiniz birtakım hoş olmayan hadiselerle karşılaşacaksınız. Hasattan tutunuz da, çeşitli afetlere kadar iktidar üzerinde tesirler vardır. Çünkü vatandaş başının ağrımamasını iktidardan bilecektir. Ona çareyi iktidardan bekleyecektir. Türkiye gibi 624 sene “çok yaşa padişahım” diye idare edilmiş bir memlekette otoriteden beklenen şey, Hükümetten beklenen şey başka memleketlerinkinden çok farklıdır. Bunu yadırgamıyorum, ben. Ama iktidarın yıpranma payını koyacaksınız. Çeşitli sebeplerden dolayı biz %46,5’a indik, biz iktidarız. Ama siz niye 1961 seçimlerinde %38, 1965 seçimlerinde %28,9; 1969 seçimlerinde %27,9 indiniz. Eriyen sizsiniz, siz eriyorsunuz. Hadi, iktidardan memnun olmadığı için, iktidardan birtakım şeyleri bekleyecek vatandaş. Muhalefet olarak sizden de memnun değil vatandaş. Ve bugün Türk demokrasisinin büyük

sıkıntısı vatandaşın bir alternatif bulmaktaki güçlüğüdür. Gayet açık söylüyorum, gayet açık mahkeme kadiya mülk değildir. Adalet Partisi bütün gönlü ile memlekete hizmete çalışıyor. Ama başka vatan çocuklarının da diğer siyasi kanaatte olan Cumhuriyete inanmış, Anayasanın 2 inci maddesinde tarif edildiği, 3 üncü maddesinde tavsif edildiği, 4 üncü maddesinde birtakım vasıflar kazandırıldığı şekliyle Türkiye Cumhuriyetini ele almış, başka vatan çocuklarının da bu memleketi idare etmesini isteyecektir. Demokrasi alternatifler rejimidir. Siz gideceksiniz başkası gelecek, başkası gidecek siz geleceksiniz, işte bugünkü sıkıntı budur.

BAŞKAN — Muhterem Başbakan, müzakere zamanı ile ilgili bir takrir var, müsaade ediniz bu takriri okuyayım.

Sayın Başkanlığa

Müzakerelerin sonuna kadar Birleşimin devamına karar verilmesini arz ve teklif ederim.

Konya
Mehmet. Varışlı

BAŞKAN — önergeyi oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler.. Önerge kabul edilmiştir.

Sayın Başbakan buyurunuz efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Türk vatandaşının uyuduğunu, gözünün boyanabileceğini, gösteriştten hoşlandığını kabul etmek halinde, demokrasinin içine giremeyiz. Burada, huzurunuzda bir rakam vereceğim Türkiye'nin 1969 senesindeki millî geliri tahmini 1965 fiyatları ile 98 milyar lira, 98 milyar, bunun bir dökümünü vereceğim size. 1950 deki millî gelir 34 milyar lira. 1950 den 1960'a kadar eklenen 25 milyar lira. 1960 dan 1965 e kadar eklenen 14 milyar lira, 1965'den 1969'a kadar eklenen 25 milyar lira. Yani 1950 de Türkiye 34 milyar lira millî gelire gelmiş, geçen dört sene zarfında aynı fiyatlarla, aynı fiyat bazı ile buna 25 milyar lira Adalet Partisi iktidarı ilave etmiş.

Binaenaleyh, Adalet Partisi iktidarını başarısız ilan etmekle bir yere varamazsınız, hiçbir yere varamazsınız. Başarıyı kabul edin de demiyoruz, ama resmen gelin buradan söyleyin, sonra elinizi vicdanınıza koyun, düşünün; söylediklerimiz siyaseten söylenmiş şeyler dersenez, zannediyorum ki; milletin gözüne girmenin yolunu bulursunuz. (A.P. sıralarından "bravo" sesleri)

Muhterem Senatörler, Meclislerle Hükümet arasında bir hadise yok, hadise buradan çıkmadı. Tekrarlıyorum, hadise bizim kendi iç bünyemizden çıktı.

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Can ile Canan arasında.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Öyle oldu, öyle. Onun içindir ki, bu hali hususiyeyi çeşitli yönlerden değerlendirirken bir yanlışlığa düşmemeniz lâzımdır. "Efendim, Demirel Hükümet diremiyor."

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Eh, hemen hemen...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ne dersenez deyin. "Demirel, Hükümet benim diyor. Hâlbuki bizim maksadımız Demirel'i yıkmak."

Muhterem Senatörler, bunun da huzurunuzda cevaplandırılması lazım. Demirel Hükümette direnmiyor. Demirel, Adalet Partisinin Genel Başkanıdır. Adalet Partisinin genel kongresi ve Adalet Partisinin Genel Kurulunun vazifeleri Demirel'i Hükümet kurma görevi ile mücehhez kıldığı takdirde ben Hükümet olmam demesi kendi vazifesini yapması demektir. Demirel vazifesini yapıyor beyler... Esasen, istenilen odur. Yani biraz sonra oraya geleceğim, Türkiye'de bölme ve parçalamanın üstadları vardır, bu usulleri çok iyi bilenler vardır. Hükümet olmak, iktidar olmak isteyen siyasi partinin gayesidir. Siz istediğiniz zaman gelip oturup, istediğiniz zaman kalkıp gidemezsiniz. Millet getirir sizi oraya oturtur, parlamento güvenoyu verir, orada oturursunuz. Ben buradan gidiyorum diye elinizi kolunuzu sallayarak kimse gidemez. Çünkü kendiliğinizden gelip işgal etmiş değilsiniz orayı. Oraya gelinceye kadar geçilen yollar vardır. Onun içindir ki, Adalet Partisi Genel kongresinin, Adalet Partisi Genel Kurulunun ve Adalet Partisi gruplarının görevlerini devralmak gibi bir durumun içine düşenler zannediyorum ki, bir tecavüzü merci içindedirler. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar)

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Biz Adalet Partisi Genel Başkanı istemiyoruz, Başbakan istiyoruz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Cumhuriyet Halk Partisi 1961-1965 devresinde üç hükümet kurmuştur. Her üçünde de maalesef İnönü'süz hükümet istiyoruz, denmiştir. Her üçünde de Sayın C.H.P.'nin Sayın Genel Başkanı hükümeti kurmuştur. Neden? Bu bir siyasi mücadele icabıdır, ayrıca bunlar bizim, sizinle münakaşa edeceğimiz hususlar değildir. Bunlar bizim kurullarımızın vereceği kararlardır ve Sayın Cumhurbaşkanımızın takdiri meselesidir. (A.P. sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar)

Hükümetler neden düşer? Politikası beğenilmez, üyeleri beğenilmez, muhalefet yetersiz bulur, hükümetler bundan düşer. Öyle ifade edildi. Ben karışık alıyorum; ifade edilenleri. Muhalefet, aslında, hükümeti düşürecek güce sahibolsa hükümeti yaşatmaz, kendisi hükümet olur. Hükümetler bundan düşmez. Şayet iktidar partisinin kendisini ayakta tutacak gücü, desteği varsa, hükümetleri ayakta durur. Ve hükümetlerini iktidar partisi grubunda düşürür. O zaman hükümet düşmüş olur, hükümet istifa etmiş olur onun yolları gene başkadır. Bu hali hususiyle, muhalefet olarak, hükümet düşürdük gibi bir öğünmenin içine kimse girmesin. Ne politikası beğenilmediğinden, ne şahısları beğenilmediğinden dolayıdır bu meselenin buraya gelmesi.

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Nedir, söyle bari?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bizim iç bünyemizin meydana getirdiği bir neticedir, diye söyledim. Onun içindir ki, muhalefet, hükümeti yetersiz bulmuştur, derken, ne zaman muhalefet hükümeti yeterli bulur? Binaenaleyh, muhalefet hükümeti yetersiz bulmuştur, şeklindeki mülahazanın bir geçerliliği olmaması lazım gelir. Yeni kurallar koymak lazım. Yani A.P. Genel Kurulu Devlet Başkanının iradesini ipotek altına almış, Cumhurbaşkanı da, başkalarına danışmadan, hükümeti kurmaya beni görevlendirmiş. Bu şekildeki mülahaza hem A.P. Genel Kurulunun yetkilerini, hem Anayasa'ya göre Sayın Cumhurbaşkanımıza verilmiş olan yetkileri ipotek altına koymak niyeti değildir de nedir? Ne kuralları koyacaksınız yeni olarak, dünyanın her tarafında olagelen şeylere ne ilave edeceksiniz? Onu söylerseniz münakaşasını yaparız ama bugün için bir ipotekten bahsediyorsanız, ipotek niyeti içerisinde olduğunuz demektir.

Huzurunuzda şiddetle reddetmeye mecbur olduğum bir husus var: Şaibeli transferler yapılmış, çalkantılı pazarlıklar olmuş. Muhterem Senatörler, Parlamento çatısı altında

bulunan her milletvekili ve senatör bu memleketin çocuğudur. Birbirinizi bu şekilde incitmeye ne kadar muarızınız dahi olsa birbirinizi bu şekilde küçültmeye kimsenin hakkı yoktur. Kaldı ki, şaibeli transfer lafı yalandır, iftiradır ve dürüstlikle kabili teklif değildir. (A.P. sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar)

Ne pazarlık yapılmıştır ne şu ne bu. A.P. ne intikal eden 9 milletvekilinden yedisi A.P.'nin eski mensuplarıdır. Yani 1965-1969 seçimlerinden önce, bir kısmı da 65 seçimlerinde seçilmiş olan A.P. mensuplarıdır. İkisi, milletin bu buhranlı günlerinde kendilerine bu kadar haksızca reva görülen isnatlara, ithamlara rağmen, memlekette huzursuzluk olmasın, memleket devamlı ve sürekli bir istikrarsızlığa gitmesin diye siyasi felsefesini esasen benimsedikleri bu çatının altına girmişlerdir. (A.P. sıralarından alkışlar) Teker teker sayarım. Bunu böyle kabul etmek varken, mutlaka niye bir kötü yafta, bir kara lekeyi bu Parlamentonun, seçilmiş gelmiş, değerli üyelerine sürmenin manası nedir? Bu şudur: Bir çirkin dünya yaratacaksınız kendinize biraz sonra o hususların içine gireceğim. O çirkin dünyada kara kara kazanları kaynatacaksınız, içinde zift var, elinizde fırça, gelene geçene çalacaksınız. Bu zihniyetten kurtulmaya mecburuz. (A.P. sıralarından "bravo" sesleri)

C.H.P.'nin bir Sayın sözcüsü burada benim muhasebemi yapıyor. Adalet Partisine ne muhteva kazandırmışım? Zannediyorum o iş, A.P. Genel Kongresinin ve A.P. gruplarının işidir, bunun Hükümet Programı ile hiçbir alakası yok. İsterseniz anlatamaya başlayayım. Yani sizi endoktrine etmeye çalışmam Ama herhalde bir hayli tesir altında bırakabilirim. A.P. büyük kongresinin vazifesini üstüne almış bir muhalefet sözcüsünü aranızda görmüş olmayı bir şaka addedeceğim. (A.P. sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar)

Efendim, 1965 de Türkiye şu imiş, 1970 de ne imiş 1965 de bir Türkiye'ye, bir Türkiye daha ilave ettiğimizi söyledim. Her sahada...

Efendim, 1965 de Türkiye şu imiş, 1970 de ne imiş 1965 de bir Türkiye'ye bir Türkiye daha ilave ettiğimizi söyledim. Her sahada...

LÜTFİ BİLGİN (İçel) — Biz göremiyoruz... Milyonluk kredilerle mi?

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Göremiyoruz biz, memurların cebinde mi, işçilerin elinde mi, nerededir, köylüde mi? Göremiyoruz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ama bu bir tarihi gelişim imiş. Tarihi gelişimde yani 1950 de niye Türkiye'nin 1 milyardan aşağı elektrik, niye sadece 400.000 ton çimentosu, niye sadece 100.000 ton şekeri, niye sadece 13 köyünde elektrik, niye aşağı yukarı 40 küsur bin köy topluluğunun 25.000'nin suyu yok. Tarihi gelişim bu. Yani bırakacaksınız zaman işleyecek, her şey kendiliğinden yürüyüp gidecek, o zaman parlamentoların hikmeti vücudu nedir, burada günlerdin neyin mücadelesini yapıyoruz? Hükümetlerin hikmeti vücudu ne; seçimlerin hikmeti vücudu ne? Tarihi gelişim böyle gelmiş. Her şey yukarıdan, yağmur yağmış, tarlada mantar bitmiş. Böyle bir şey yoktur sosyal hadiselerde. Sosyal ve iktisadî hadiselere yön vereceksiniz, yön. A.P. bu hizmeti görmüş. Efendim, C.H.P. ne yapmış ne yapmamış, bunların muhasebesini millet yaptı. Ve bu muhasebeyi hiçbir şekilde unutturamazsınız.

1950'ye gelindiği zaman Türk köylüsünün ihtiyaç maddeleri, şehirden aldığı maddeler dört kalemdi. Meşhur dört beyazlar: Gazdı, bez idi, tuz idi, şekerdi. Bugün Türkiye'nin 2.500 köyünde elektrik yanıyor, sekiz bin köyüne elektrik götürmeye çalışıyoruz. Bunlar süslü sözler değil. Benim söylediklerimden memnun olunuz. Ben sizi büyülemeye falan

çalışmıyorum. Bir büyük Türkiye ideali etrafında toplanalım, memleketi fukaralıktan kurtaralım, memleketi güçlü yapalım, memleketi iktisaden kalkındıralım. Fakir fukarayı servet sahibi yapalım, mal sahibi yapalım, mülk sahibi yapalım, iş sahibi yapalım. Velhasıl, herkesin tüten bir bacası bulunsun. Sıcacık bir yuvası bulunsun. Bunun içinde mesut olsun, bahtiyar olsun. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar)

Sayın C.H.P. sözcüleri, iki grup sözcüsü ve bir de şahsı adına olmak üzere, üç sözcüdürler. Aslında kendine göre bir Başbakan tarif etti. Tabii ki, aslında herkesin, Başbakan olma gibi bir arzusu olmasını kınamak mümkün değildir, Muhterem Senatörler. Ümidederim ki; kendisi bir gün tarif ettiği şekilde başarı gösterir de memleketin hizmetine girer ve söylediği şeyleri yapmak imkânını bulur. Ama söylediği şeyleri bende bulmak mümkün değildir. Çünkü bugün Türkiye bir plan sistemi üzerinden bir kurullar sistemi üzerinden, bir kolektif çalışma sistemi üzerinden çalışıyor. Onun içindir ki, her şeyin benim tarafımdan yapılmasının, her şeyin benim tarafımdan söylenmesini istiyor ise ben o değilim. Kendisinin arzuladığı, kendisinin şikâyetçisi olduğu şeydir. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar) Yani, aslında, diktatör olmadan şikâyet ediyor, diktatör arıyor. Biz seçime dayanan çok partili siyasi hayatın, aziz milletimizin ve Yüce Parlamantonun bize verdiği görevi görmeye çalışan, bunun ötesinde de bir iddiası bulunmayan bir Türk vatandaşıyız. Bunun dışında da bir iddiamız yok.

Başbakan bunalımı var, deniyor. Aslında Başbakan bunalımı var değil. Bir şey var orta yerde. Başbakan yeme hevesleri var. Olan o. (A.P. sıralarından alkışlar) Yine bu hususta C.H.P.'nin bir Sayın sözcüsü diyor ki; "Çekil. Daha çok yıpranacaksın, yazık olacak sana". Bu şekildeki dostça telkinlerine çok teşekkür ederim. Yalnız, elimde değil, çünkü bir hizmete angajeyim.

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Demek, başka kimse yapamaz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hayır, hayır, ben, öyle iddiaların içinde değilim. Yok, Türk Parlamentosu ve A.P.'nin kurulları bana vazife verdiği müddetçe ben o vazifeyi yaparım.

Muhterem Senatörler, Sayın Bekata'nın yapmış olduğu tenkidler içerisinde, eğer doğru anladıysam, yeni programla eski program arasındaki farkı, tek önemli farkın A.P.'nin huzur ve refah devleti va'dinden vazgeçtiği, bu va'din programda mevcut olmadığı şeklinde ifade etmişlerdir. Hâlbuki programın 8 inci sayfası ve programın 24 üncü sayfası ve diğer sayfaları okunduğu zaman A.P.'nin bilakis huzur ve refah devletine çok daha vuzuh getirmiş olduğunu görmüş olacaksınız. Çok daha vuzuh... 8 inci sayfa.

HIFZI OĞUZ BEKATA (Ankara) — Bu tabir yok.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tabir olmaması huzur ve refah devletinden vazgeçmeyi gerektirmez ki. Tabir olmaz da tavsif olur. Ben, sizin gramer üzerinden tenkid yaptığınızı zannetmiyorum. Muhteva üzerinden tenkid yapıyorsunuz, diyorum. Yüce Senatonun bilgisi için şu kısmı okuyacağım. 8 inci sayfa: Bir sayfayı tüm okuyacak değilim.

"Maddi ve iktisadî bir muhtevadan ibaret olmayan, ancak sosyal ve kültürel kalkınmayla birlikte gerçek manasını kazanan millî kalkınmada, manevi ve sosyal hedeflerin ve tedbirlerin büyük önemine inanıyoruz. Vatandaş iktisadî bir faaliyetin sadece bir aleti ve hammaddesi sayan materyalist görüşlerin karşısında olarak, maddi

ve iktisadî kaynakları geliştirici gayretlerin, manevi ve sosyal hedeflere ulaştırdığı ölçüde değer taşıdığı kanaatindeyiz.

Bu mülâhaza iledir ki; memleketimizin millî ve sosyal meselelerine büyük önem vermekte devam edeceğiz. İktisadî faaliyetlerin ancak gerçekleşme vasıtasını teşkil ettiği sosyal gayeleri elde etmek üzere, bakınız ne kadar ileri bir açıklık getiriyoruz fakirliği ortadan kaldırmak ve refahın tabana yayılmasını sağlamak için mümkün olan bütün tedbirleri alacağız". Refah devletine aşağıya kadar devam edeceğim.

"Sosyal adaletin müessir metotları olarak emekle sermaye arasında ahenkli bir gelir dağılımını düzenleyen toplu sözleşme rejimi ile vergi adaleti esaslarını, genişletilmiş sosyal hizmetlerden faydalandırmak suretiyle dar gelirli büyük vatandaş kütlelerinin yaşama seviyesinin yükseltilmesi tedbirlerini bir arada ve kalkınma planı çerçevesinde tatbik mevkiine koyacağız. İktisadî gerçeklere ve millî ihtiyaç önceliklerine uygun ve bütün zümre ve sınıfların haklarını adil ölçüler içinde beraberce koruyan bir denge nizamının devamına önem vermekteyiz" Refah devleti budur.

"Herkesin medeni imkân ve vasıtalarla sahip, yarın korkusu ve gelecek kaygusundan uzak olarak yaşamasını, bölgeler ve sosyal zümreler arasındaki ahenkli dengenin ve millî huzurun bir şartı saymaktayız."

"Sağlık ve eğitimle ilgili kamu hizmetlerinin, medeni nimet ve vasıtaların, yurdun her köşesine ve çeşitli vatandaş zümrelerinin ayağına götürülmesi ve bunlardan kolayca ve eşit olarak faydalanmasının sağlanması, sosyal adalete uygun olduğu kadar, iktisadî gücümüzü ve millî refahı artırma gayesine de hizmet etmiş olacaktır" Refah devletine vuzuh getirmişizdir. Sadece burada değil, bir parçasını anlatıyorum. Devam edeceğim. 24 üncü sayfada sadece bir paragraf okuyacağım.

"İşbirliği ve beraberlik ruhu içinde, istikrar, hizmet ve kalkınma devrini devam ettirmek kararındayız" Buyurun huzur ve refahı...

Onun içindir ki; "Sosyal adalet kelimesini A.P. de kullanmaya başladığı gibi, A.P. bizden öğrendi" gibi sözler de burada edildi. A.P. Muhterem Senatörler; hepinizin bildiği gibi, A.P. Türkiye'nin büyük bir kütle ve denge partisidir. Türk Anayasasının herkese tanıdığı eşitliğe dayanır. Vatandaşın kanun önündeki eşitliğine. Ama köylünün, işçinin, çiftçinin, esnafın, fakir zümrelerin, çeşitli serbest iş erbabının beraberce destekledikleri bir partidir. Yani millî bütünlüğü, bir taraftan ifade eder. Diğer taraftan da menşinden çıkışından bu yana geliş noktasından baktığınız zaman, A.P. aslında, senelerce sesi işitilmemiş zümrelerin partisidir. Türk köyü, 1946 hamlesiyle, daha sonra 1950 de ses kazanmıştır. C.H.P.'nin karşısına "yeter" diye çıkan hamle, o kadar bıkmış ki; "yeter artık" diyor. "Yeter" diyen hamle, 1950 de Türk köylüsünün gücüyle, Türk kasabalısının gücüyle, Türk fakir fukarasının gücüyle devlet yönetimine el koymuştur. Adalet Partisi bunun devamı, bu hamlenin devamı. Onun içindir ki; sosyal adalet... Sosyal adalet kitaplarda yazılır, nutuklarda söylenir, bir de tatbik edilir. Siz sosyal adaleti nutuklarda söyler kitaplarda yazarsınız, biz tatbik ederiz.

Sayın Bekata, "Demirel para ve ekmeğin bekâretini bozdu, işyeri açmadı, huzuru bozdu, düzelecek ümit de bırakmadı" diyor özetle, benim elimdeki notta.

Şimdi, her iddia, bunlar peşin hükümler ve öyle şiddetle vaz'edilmiştir ki, kaziyei muhkeme. E, şimdi ben bunun aksini söylersem yani daha doğrusu burada söylediğiniz

her şeyin doğru olmadığını ifade edersem bu kaziyi muhakemenin tersine dönmesi lazım. Nasıl bozmuş Demirel? Hücum bana yapıldığına göre tabii, benim desteğim Genel Başkanı bulunduğum siyasi teşekkül, onun felsefesine, hepsine birden, bu hücum vakıdır, aslında. Adalet Partisi siyasi iktidarı nasıl bozmuş Türkiye’de para ve ekmeğin bekâretini? Bakalım; işyeri açmamış. 1964 senesi sonunda 700 bin olan sigortalı işçi 1969 da 1 milyon 100 bine çıkmış. Bunu daha bir ay evvel burada bütçe dolayısıyla söyledik. 700 bin işçiye, 400 bin sigortalı işçi eklemişiz.

İşyeri açmamışız? Türkiye’de bugün 150 ye yakın yeniden fabrika yapılmaktadır. 10 milyar liralık yatırım hacmini Adalet Partisi siyasi iktidarı geçen 4 sene zarfında, geçen 5 sene zarfında 25 milyara çıkarmış. 10 milyardan 25 milyara... Memleketin neresinde ne lazımsa onların yeniden planlarını yapmış. Bu topraklara Birinci Beş Yıllık Planın derpiş ettiği 60 milyar liradan 40 milyarını Adalet Partisi iktidarı yatırmış. 1963’te başlayan planın, 1967 sonuna kadar ki, hacmi 60 milyardır ki, onu fiyatlara göre ayarlarsanız 64 milyarı bulur, 1965 fiyatlarına göre, bunun 40 milyarını Adalet Partisi iktidarı yatırmış üç senede. Ondan sonra İkinci Beş Yıllık Planda da 119 milyarlık bir yatırım imkânını bulmuş, 119 milyarın da 1968 de 22 sini, 1969 da 25’ini yapmak suretiyle, 47 milyar daha yatırmış, 1970 için de 25 milyar liralık bir yatırım hacmi ile tekrar gelmiş. Yani Adalet Partisi 4 senelik iktidarı zamanında 87 milyarlık bir yatırımla milletin huzurunda. Onun içindir ki, işyeri açmamış, huzuru bırakmamış, düzelecek ümit bırakmamış. Bankalarda mevduat miktarı 10 milyar liradan 26 milyar liraya çıkmış. Ümidin en güzel işaretlerinden birisidir. Vatandaş gelmiş, inanmış, bankalara para koymuş.

İstihsal rakamlarını, sosyal hizmetleri, bunları saymaya gitmeyeyim. Çünkü dün Millet Meclisinde saydım, bir ay evvel bütçenin burada müzakeresinde saydım, zabıtlarda hepsi vardır. Ama Adalet Partisi iktidarı 1965 de devraldığı ortaokul kadar yeniden ortaokul açmış. Bütün Cumhuriyetin 1965’e kadar açtığı ortaokul kadar yeniden ortaokul açmış. 762 taneye, 762 tane ilave etmiş. Eğitim eşitliği mi diyorsunuz? Bu, ortaokulların büyük bir kısmı köylerde ve kasabalarda. Hepinizin seçim mıntıklarında şöyle 1500 - 2000’i bulan köylerimizde ve kasabalarımızda veya merkezi olan köylerimizde ve kasabalarımızda 15-20 köyün merkezinde bir ortaokul, bugün vardır.

Adalet Partisi 300 milyon lira olan üniversite bütçelerini beş sene zarfında bir milyar liraya çıkarmış. İzmir Üniversitesinde 1965 senesinde bir tek bina vardı, büyük bir arazinin ortasında bir tek bina vardı, rektörlük binası diye, iki üç tane de barakamsı bina vardı. Bugün gidiniz, İzmir Üniversitesini görünüz. Geçen sene 25 tane şantiye faaliyet halinde idi.

Trabzon Üniversitesinde 1965 de iki tane bina vardı. Bugün Trabzon Teknik Üniversitesini görünüz.

Hacettepe Üniversitesinin sadece Beytepe’de kurulmakta olan kampusuna bu senenin masrafları olarak 36 milyon lira ayrılmıştır. Hacettepe Üniversitesine bu sene ayrılan para, 99 milyon liradır.

Adana Üniversitesi Ziraat Fakültesinin açılması için bütün hazırlıklar yapılmış.

Diyarbakır Üniversitesi Tıp Fakültesi açılmış ve kampusları için yerler tesbit edilmiş, konuklar hazırlıkları yapılmış, Elazığ’da bir yüksek teknik okul, İzmir’de bir yüksek teknik okul hizmete girmiş. Yeniden birçok fakülteler açılmış. Ve yeniden 10 üniversitenin memleketimizde açılması için de yer etütleri yapılmış.

1960 ta 30 bin olan yatılı okuyan talebe sayısı 1970 de 112 bine çıkmış.

Şimdi; bir Sayın sözcü, benim buraya gelip birtakım rakamları söyleyeceğimi, parlak fikirleri ifade edeceğimi söylediler. Bunlardan memnun olmanız için söylüyorum, bunlardan kuşku duymayınız, sevinç duyunuz. İddialarınızı çürütür bunlar, ama memleketin menfaatinedir.

Kıbrıs üzerinde çeşitli münakaşalar yapıldı. Bizim Kıbrıs'ı ne halde aldığımız, ne hale getirdiğimiz, Kıbrıs'taki vatandaşımızın, soydaşımızın ve Türkiye'deki vatandaşımızın gözünün önündedir. Ne yapmışız biz Kıbrıs'ı? Bir kan, elem, acı, ıstırap ve endişe yuvası olarak almışız, meseleleri masa başında konuşulacak hale getirmişiz ve bugün için sulh ve sükûna kavuşturmuşuz. Bugün için diyoruz.

Efendim, Kıbrıs üniter Devlet olacak denmiş... Üniter Devlet dendiği zaman herkes başka şey anlıyor, bundan, içinden çıkamayacağımız bir münakaşa doğuyor. Kıbrıs'ta üniter Devlet demek, Türkiye'nin Londra-Zürih anlaşmalarıyla kazanmış bulunduğu haklardan vazgeçmek demek değil. Yani Türk Cemaatini ekalliyet vaziyetine getirmek demek değil. Türkiye'nin millî menfaatlerinden vazgeçmesi demek değil. Esasen bizim anlayışımıza göre Londra-Zürih anlaşmaları özel şartlı bir üniter devlettir. Onun içindir ki, cemaatimizi ekalliyet haline getirmeyeceğiz, diyoruz. Millî haklarımızı koruyacağız, diyoruz ama işleyen bir sistem meydana gelsin, diyoruz. Bunun müzakerelerine başlanmış ve Türkiye Hükümeti de henüz ne Kıbrıs'la, ne Yunanistan'la her hangi bir resmi müzakereye girmiş değil. Şimdi, Kıbrıs'ı bize kan ve duman içinde teslim edeceksiniz, sonra "Makarios'un dediği altı sene sonra oldu" diye millete şikâyet edeceksiniz. Bu, insafı bir iş değildir.

Muhterem Senatörler, huzurunuzda bir vicdan borcunu yerine getireceğim. Bundan evvel okuduğumuz Hükümet programının müzakereleri sırasında da bu Hükümet programında da dedik ki, şimdi onu ifade ediyorum, "Türkiye, Kıbrıs davasına sahip çıkmaya devam ettiği müddetçe ve Kıbrıs'taki soydaşlarımız milletlerinin asaletine yakışır şekilde bu büyük mücadeleye sahip çıkmaya devam ettiği müddetçe Kıbrıs meselesi, Türkiye'nin aleyhine çözülemez."

Kıbrıs meselesi nasıl çıkmıştır. Kıbrıs meselesi Türkiye'nin kendi içinde za'fa uğramasından çıkmıştır. 1960 ihtilalini müteakip ki, burada grup sözcüsü arkadaşım da beyan etti. Kıbrıs'ta meydana gelebilecek bir çete harbine karşı alınan tedbirler, bir dava dosyası olmuştur. Meşhur halkı silahlandırma davası ve İskenderun'da. Mersin'de birçok yerlerde hapishanelerde aylarca yatan vatandaşlar bu davaya muhatap olmuşlardır.

SUPHİ GÜRSOYTRAK (Tabii Üye) — Sayın Demirel, bununla ne ilgisi var?

ERDOĞAN ADALI (İstanbul) — Kıbrıs meselesinde mücahitleri tevkif ettiniz.

KÂMİL KARAVELİOĞLU (Tabii Üye) — Tahrif etmeyelim, alakası yok.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kıbrıs meselesi, bundan daha ilerisini söylemeyeyim...

KÂMİL KARAVELİOĞLU (Tabii Üye) — Söyleyin, biz de söyleyeceğiz.

AHMET YILDIZ (Tabii Üye) — Biz de görüşeceğiz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben, sizinle burada münazara halinde değilim.

BAŞKAN — Sayın Yıldız, Sayın Karavelioğlu, karşılıklı konuşmayın. Sayın Yıldız grupları adına söz aldılar, fikirlerini beyan ederler. Ama lütfen müzakerenin selâmetini ihlâl etmeyiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Siz söyleyin deyince, benim burada her şeyi söylemem mümkün değil. Keşke aynı sorumsuzluk içinde olsam. (A.P. sıralarından “bravo” sesleri ve şiddetli alkışlar)

KÂMİL KARAVELİOĞLU (Tabii Üye) — Mesele sorumluluk meselesi.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İkili anlaşmalar burada uzun boylu münakaşa edildi. Neden Meclislere getirilmemiştir denildi. Gizli müzakere yapıldı. Bunun üzerine gittik, açık basın toplantısı yapıp kamuoyuna 57 sayfalık bir dokümanla meseleyi arz ettik. Bütün milletvekili ve senatörlere de bu 57 sayfalık dokümanın bir kopyasını gönderdik. İkili anlaşmalara ait dokümanın herkesin gözüne atılmış olması lazım. Gelmediyse şimdi talimat veririm, gelir. (C.H.P. sırasından; “gelmedi” sesi)

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Geldi.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Biriniz geldi, biriniz gelmedi, diyorsunuz. (C.H.P. sıralarından “geldi, geldi” sesleri) İkili anlaşmalarla kimseye bir şey verilmiş değildir. İkili anlaşmalar 1945 senesinden başlayıp bütün iktidarlar tarafından, geçen bütün Hükümetler tarafından çeşitli şekil almıştır. Şurasını açıklıkla ifade edeyim, bunlarda suiniyet aramıyoruz. Hiçbirisinde suiniyet aramıyoruz. Ama biz düzeltmeye çalışıyoruz, birtakım suiniyetlere hedef oluyoruz. Bunda haklılık yok.

Sayın Bekata, “parti programına ve Hükümet programına aykırı iş yaptınız” diye benimle grubumun arasına bir mesele koymak istediler. Bunun takdiri gruplarıma aittir. Onun içindir ki, huzurunuzda gruplarıma karşı mesul olduğum şeyin hesabını yapmak istemiyorum. Ama şunu söyleyeyim, Hükümet programına aykırı iş yaptınız meselesinde haklısınızdır, yani onu sormakta haklısınızdır; fakat Hükümet programına aykırı yapılmış bir şey yoktur.

“Hükümet güvenini kaybetmiş yahut kaybedecekmiş Parlamento dışı hareketler sokağa hâkim olacaktı.”

Muhterem Senatörler, yakın maziye hatırlayınız, yakın mazi 1963 tür. Sayın Bekata Dâhiliye Vekilidir. Telefonun bir ucunda kendisidir diğer ucunda Rahmetli Gümüşpala’dır. Ve bir büyük kalabalık gelmiş Adalet Partisini taşlamış, camını penceresini indirmiştir. O kalabalık, cam pencere indirilirken o binanın içinde oturan birçok arkadaşım bugün bu sıralarda oturuyor.

ORHAN TUĞRUL (Bilecik) — Hepimiz o hâdisenin şahidiyiz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kendisi, merhum Gümüşpala’ya “Halk galeyandır, sahibolamıyoruz, sahibolmaya muktedir değiliz” demiştir.

HIFZI OĞUZ BEKATA (Ankara) — Doğru değil. (A.P. sıralarından gülüşmeler)

AHMET YILDIZ (Tabii Üye) — Başvekilin de söyledi onu merak etmeyin. (Gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Başbakan mı cevap verecek, yoksa muhterem zatiâtileriniz mi? (Gürültüler) Müsaade ediniz, Sayın Başbakan cevap veriyorlar.

ORHAN TUĞRUL (Bilecik) — Evet, hepimiz o hâdisenin şahidiyiz,

BAŞKAN — Sayın Tuğrul...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Söylediğim şey, arkadaşlarımda not olarak mevcuttur. Paralel telefondur. Telefonun birinde not alınmıştır, birinde merhum Gümüşpala ile Sayın Bekata görüşmüştür. Böyledir.

Bir MDO vardır. İşte o zaman da, nedir bu, MDO diye sorulduğu zaman “ne olduğunu bilerseniz alkıştan elleriniz şişer” denildi. E, şimdi aczinize, müsamaha demenin manası var mı? Var mı bunun manası? Biz, Devleti sokaktan kurtarmışızdır.

“Millet Meclisi böyle bir Hükümete niye güvenoyu versinmiş, nesi değişmiş, kendi mi, kadrosu mu, programını, nesi değişmiş” Bu daha başka bir mülahaza, “Niye, Millet Meclisi güvenoyu verseymiş” E, bu, Millet Meclisinin takdiri. O, düşünecektir; taşınacaktır, müzakerelerini yapmıştır. Millet Meclisinin buradan ayrıca bir yardıma, istianeye ihtiyacı yok.

SALİH TÜRKMEN (Ağrı) — Bunları niye konuşuyorsunuz ?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Soruldu, Senato ile Millet Meclisinin vazifeleri karışmasın diye konuşuyorum.

Değerli bir sözcü “kendi mi değişmiş, kadrosu mu değişmiş, programı mı değişmiş, hiçbir şeyi değişmemiş, Millet Meclisi niye güvenoyu versin” diyorlar.

Şimdi söylüyorum. Programı değişemezdi. Çünkü henüz 5 ay önce halka vadedip geldiği şeylerdir. Programının değişmeyişi müspet haneye yazınız, menfi haneye değil. Roman yazıyor değiliz; her gün başka bir şeyle karşınıza çıkalım. Kadrosu mu değişmiş, E, bu, Anayasa ile kadroyu tesbit, takdir hakkı kime veriliyorsa, onun bileceği iştir. Ayrıca 3 ay zarfında bu kadronun, bugün şuradan tenkid edilmiş bir hususuna, bir kusuruna bir kabahatine her hangi bir şeyine rastlamadık. Bütün mesele geliyor, kendisi değişmemiş? Yani alttaki sözler, üsttekini söyleyebilmek için söyleniyor. Zannediyorum ki, bu da, biraz evvel münakaşasını yaptığım gibi, Anayasada verdiği yetkiler kime verilmişse, parti tüzükleri kime vermişse onlara ait işlerdir.

Aslında, Parlamente'ya dediğimi yaptıracağım gibi, bir inadın içinde değilim, biraz evvel ifade ettim, böyle bir inat mevzuubahis değil, çünkü Senatoda bütçe büyük bir farkla oylanmış, geçmiş, Millet Meclisinde de Adalet Partisinin 208 üyesi, 6 müstakiliyle birlikte 214 üye müspet oy vermiş.

Kiminle inatlaşacağız, muhalefete kendimizi beğendirmenin imkânı var mı? Bu tenkidi yapan Sayın Yıldız'a kendimizi beğendirmenin imkânı var mı? Kiminle inatlaşıyoruz, ne zaman, neyi getirdik de grup sözcüsü arkadaşım Sayın Termen'in söylediği gibi ne zaman, neyi getirdik de bir virgül koydunuz sadece kadirşinashlık için söylüyorum, bütçe tenkidinde Sayın Özdilek, kendi görüşleri içerisinde yani her şeyinde mutabık olmayabiliriz ama geçen defa da söyledim, hakikaten büyük bir ölçü içerisinde bizi memnun eden, söylediği sözler bizi tasvipkâr eder olduğu için memnun eden değil, gerek üslup bakımından gerek meseleye yaklaşma bakımından senelerdir özlediğimiz bir tenkidi ortaya koymuştur.

Ama bu zamana kadar bu tenkidi yapan sözcüye, A.P. hiçbir şeyi beğendirememiştir. Hiç beğenecek bir tarafı olmaz mı, milletin bu kadar büyük bir ekseriyetle seçip gönderdiği insanların yaptığı işlerin. Hayır... Biraz sonra ayrıca onun münakaşasına geleceğim.

Sayın Bekata, bana bir tavsiyede bulunuyor. Diyorlar ki “Çekil de büyük kal” Muhalefetin güvenini toptan kaybetmişim, sebebolarak da öyle diyor. Tarafsızları da kaybetmişim, kendi partisini de kaybetmişim. Muhalefetin hiçbir zaman güvenine mazhar olduğumuzu iddia etmedik. Bu tezahür de etmedi. Binaenaleyh, bu sebepten dolayı “Çekil de büyük kal” formülü yürümez.

Tarafsızların büyük bir kısmının daima desteğine mazhar olduk. Bu defa da mazhar olduk. Millet Meclisi için konuşuyorum. Binaenaleyh bu sebepten dolayı da bu “çekil de büyük kal” yürümez. “Kendi partisi de öyle” diyor. Kendi partimin desteğine mazhar olup olmayacağımı, kendi grubum bilecektir. Binaenaleyh bu mesele de sizin meseleniz değildir. Yani bizim grubumuzun iradesini sizin kullanmanız gibi bir mesele mevzuubahis değildir. Aslında bu “çekil de büyük kal” mevzuu neye benziyor biliyor musunuz?

FETHİ TEVETOĞLU (Samsun) — Adres yanlış.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hayır Çocuğa sülfatı yutturacaksınız, üstüne şeker koyuyorsunuz “çekil de büyük kal” budur. (*A.P. sıralarından; gülüşmeler*)

Şimdi, çekildiğim takdirde söyleyeceği şeyi de diyeyim. “Yapılan ithamlar doğru idi, binaenaleyh dayanamadı çekildi” diyeceği de o.

Böyle bir kompleksin içinde değilim. Sadece bunu söyleyişimin sebebi, daha evvel ifade ettim ki, Anayasanın tayin ettiği merciler, parti tüzüğünün tayin ettiği merciler bana hizmet vermeye devam ettiği müddetçe ben hizmet görürüm. (*“Bravo” sesleri, alkışlar*)

Gençlik hareketlerine anarşist gözle baktığımız şeklindeki itham yanlıştır. Gençlik hareketlerini meydan meydan ben milletime anlattım. 1969 seçimlerinde siz de anlattınız. Bir memleket, gençliğinden ümidini kesemez. Üniversitesiz bir memleket olmaz. Görülen hareketlerin içinde şu şekilde, bu şekilde cereyan edenleri vardır Ama yarın emaneti devam ettirecek olan Türkiye’nin gençleridir. Gençlerin, gayet tabii ki, kendilerinden evvelki kuşakları beğenmeyecekleri gerçektir. Ama gençlik hareketlerinin içerisine birtakım anarşi hareketlerinin sızdığı da bir gerçektir. Binaenaleyh gençlik hareketlerinin tümünü anarşi hareketleri gibi görmek, başka çeşit hareketler gibi görmek, bunlar bizim işimiz değil. Ama biz istiyoruz ki, milletin ümidi olan, millî ümitlerimizin mihrakı olan gençliğimiz yarın devralacağı büyük emaneti, bu memleketi büyütme emanetini, Devletin bakasını koruma emanetini, milletin bütünlüğünü muhafaza emanetini en iyi şekilde taşısin ve o şekilde yetiştirilmiş olsun. Onun için dün Mecliste konuşuldu, bizim söylemediğimiz şeyi bizim ağızımıza yerleştirme gibi bir durumun içine girmeyelim.

Bağımsızlık savaşı; Atatürk Türkiye’si bağımsızdır. Esasen bağımsızlığı şayet iktisadî bakımdan ele alıyorsanız, dışarıdan borç alma manasında ele alıyorsanız, askeri ittifaklara dahil olma manasında ele alıp da yanlış şeyler çıkarıyorsanız, bir vuzuha varmak gerekir. Askeri ittifaklara dahil olma, Türkiye’nin bağımlı olmamasını, bağımsız olmasını teminat altına almak içindir. Şayet, Türk Parlamentosu, askeri ittifaklara dahil olduğundan dolayı Türkiye’nin bağımsızlığına halel geldiği kanaatinde ise gayet kolaydır bu meseleyi halletmek. Bir karar alır, bütün ittifaklardan çekilirsiniz. Sizin elinizdedir, kimse sizi zorla onun içine almamış. Siz gidip dahil olmuşsunuz. Bu bir.

İkincisi; iktisadî bağımsızlık; burada da endepandans karışmaktadır. Yani hükümrânlık ve istiklal ile çeşitli sahalarda teşriki mesai, birbirine karışmaktadır. Bugün Avrupa'nın altı memleketi bir araya gelmiş, Ortak Pazar kurmuş şu kadar senedir. Hepsinin istiklali de var, bağımsızlığı da var. Toprak bütünlüğü de var, İçişlerine müdahale de etmiyorlar. Bugün Sovyet Rusya, İtalya'dan 900 milyon dolarlık yağ fabrikaları kurmak için kredi alıyor. Sovyet Rusya'nın bağımsızlığı ortadan kalkıyor mu? Bulgaristan, Yugoslavya, Dünya Bankasından 1949'larda 300 milyon dolarlık kredi alıp endüstrileşmeye girdiği zaman, 1950 de Türkiye'nin ödeme gücü için verdikleri para 25 milyon dolardı. 25 milyon dolar. 6 milyon doları silolar için, 12,5 milyon doları limanlar için ve mütebaki kısmı da başka bir hizmet içindi. Bu kadardı işte. "Bu kadar ödeyebilirsiniz" dediler.

Muhterem Senatörler, kendi imkânlarımızla kalkınmak mümkün de neden başkalarına gidip borç alıyoruz? Yani, sizce makul olmayan bir şey başkası tarafından niçin işlensin? Ve aldığımız bu paralarla saraylar mı yapıyoruz? Bir tarafta motor fabrikası yapıyoruz, bir tarafta bakır kompleksi yapıyoruz, bir tarafta demir fabrikası yapıyoruz, bir tarafta alüminyum fabrikası yapıyoruz, bir tarafta elektrik santrali, bir tarafta kâğıt fabrikası, bir tarafta da kimya tesisleri yapıyoruz. Peki, niçin borç alıyoruz? Bunları yapmak için. E... Bunları almadan yapın. Mümkün değil. Yani, ne ile yapacağız? İşte 540 milyon Dolar ihracat hacminiz. Uzun gayretlerin sonunda geldiğiniz başarılı bir nokta. 540 milyon dolar. 100 milyon dolarlık petrol ithal etmeye, 100 milyon dolarlık gübre ithal etmeye mecbursunuz, bu sene 120 milyon dolarlık demir çelik ithal etmeye mecbursunuz, buyurun. İlaç ithal etmeye mecbursunuz, giydiğiniz Merinos yünü, 20 milyon Dolar civarında ithal etmeye mecbursunuz, 850 bin ton buğday ithal etmeye mecbursunuz buyurun. Yani, bunlar... Bize, Hazine devrettiniz de biz bu Hazineyi bitirdik, ondan sonra da gidip memleketi, milleti borçlandırmanın yolunu mu arıyoruz? Türkiye borca giriyorsa, altından kalkamamak için girmiyor. Zenginleyip ödemek ve memleketi kalkındırmak için giriyor. Borç budur. Sonra, Türkiye siyasi tavizler vererek borç almıyor. Bir kapitülasyon kompleksi ile Türkiye'yi, daha senelerce fukaralığa mahkûm etmeye kimsenin hakkı yok. Millî menfaatler bir hesap meselesidir. Menfaatine geliyor mu, alırsan ne kadar faydan oluyor, almazsan ne kadar zararın oluyor. Bu hesap yapılıyor. Birinci Planda yazılmış, ikinci Planda yazılmış. Neye çalışıyoruz? Türkiye, tediye bilançosunu kapatsın. Bunun önü de görülüyor. Birçok kereler bu kürsüden arz ettim. Sadece Batman'dan İskenderun'a yapılmış bulunan bir boru hattı bize senede 30 - 40 milyon dolarlık tasarruf sağlamıştır. Yeni gelir sağlamıştır. Ben, bunu dört beş sene evvel bu kürsüden söylediğim için tekrarlıyorum. Bugün Türkiye'ye 46 milyon turizm gelirinden geliyor, 100 milyon gidiyor. Türkiye'nin 300 milyon Dolar civarında bir açığı var. Türkiye, 2 milyon dolarlık iplik ihraç ederken 30 milyon dolarlık iplik ve tekstil ihraç etmeye başlamıştır. Pamuk ihraç etmeyeceksiniz. Bir kilo pamuk ihraç ediyorsunuz, bundan bir alırsanız, bir kilo iplik ihraç ediyorsunuz 1,80 alıyorsunuz, bir kilo bez ihraç ediyorsunuz 2,40 alıyorsunuz. Türkiye, hammadde ihraç eden bir memleket olmaktan çıkacak. Mamul madde veya yarı mamul madde ihraç eden bir memleket haline gelecek. (Alkışlar) İşte endüstrileşmemize hamle verelim değişimizin sebebi bu. 1 milyar 780 milyon lira para sarf ediyoruz, Beyşehir'de yapmakta olduğumuz alüminyum fabrikasına. Benim, 1973 senesinde ihtiyacım bulunan demir ve çelik 1970 de talep olarak karşımda. Yapılan hesaplar, kitaplar hepsi, bundan üç sene evvel yaptığımız hesaplar 1973 de kullanacağımız demir ve çeliğin hesabı, 1970 de talep olarak doğmuştur, karşımızda.

NEJAT SARLICALI (Balıkesir) — Hesap yanlış yapılmış, demek ki.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hesap yanlış yapılmış diye kimseyi muaheze etmeyin. Türkiye için sevinin bundan. Çünkü neden? Neden sevinin? Türkiye ümidin fevkinde bir istikrar ortamı bulduğu zaman, ümidin fevkinde bir gelişmenin içine girmiştir. Odur o. Yani, 1975 senesinde şuraya varacağız dediğiniz yere 1973 senesinde varacaksınız. 1980 senesinde şuraya varacağız dediğiniz yere 1976 senesinde varacaksınız. Bu istikrar ve huzurun, yani huzur şemsiyesinin memleketin semaları üzerinde tutulması halinde vatandaş yarın ne olacak, öbür gün ne olacak diye bir endişenin içinde bulunmadığı halde, Türk vatandaşının vatani yapma gayretlerine koyulması halinde, bir ümit meşalesinin yeniden yakılması halinde, Türk vatandaşının Devletle elele verip neyi yapabileceğini göstermesi bakımından fevkalade ümit vericidir. Hesap yanlış değildir. Ümit vericidir. Onun içindir ki, Türkiye şartlarında mevcut sıkıntıları, kendi ölçüleri içerisinde, düşünmek lazımdır.

Muhterem Senatörler, birkaç husus daha var ki, onları cevaplandıracağım.

Sayın Ahmet Yıldız yapmış olduğu konuşma da, aslında, Türkiye ne yapmış, başka memleketler ne yapmış, şeklinde ortaya bir takdim koydu. Bu takdim içinde Yunanistan, Yugoslavya, Bulgaristan, “Çölde tutuşan İsrail” Zannediyorum, böyle bir tabirdi. Afrika, uyuyan Çin, Endonezya, Hindi-Çini, Hindistan ne haldedir şimdi, biz ne haldeyiz? Bu mukayeseye niçin girdiğini anlamadım. Çünkü konuşmanın sonunda tek çıkar yolun Atatürk’ün açmış bulunduğu yol olduğunu ifade ettiler. Şayet, 50 sene zarfında hiçbir şey yapamadığımız iddiası varsa, o zaman bu dönem zarfında bu memleketlerin ilerlediği iddiası varsa, birtakım siyasi tezathat ortaya çıkar.

Bunu niçin söylediklerini, doğrusunu isterseniz, bulmakta da güçlük içerisindeyim. Sadece bir tahmin yapacağım. Bu memleketlerden bir kısmı bizim ileri, biz bunların hepsinden geride kaldık, demek istemiş olabilirler. İhtimaldir bu, belki de böyle demek istememiştir. Ama bu memleketlerden Yunanistan, Yugoslavya, Bulgaristan bizim başladığımız noktadan başlamamışlardır. Aslında Osmanlı İmparatorluğu dağılma noktasına gelmeden evvel, Osmanlı İmparatorluğunun Bağdat Eyaleti ile Osmanlı İmparatorluğunun Manastır Eyaleti arasında büyük fark vardı. Hele, bugünkü Misakı Millî hudutları içerisindeki Anadolu sadece vergi verdi, sadece asker verdi. Bulgaristan, Osmanlı İmparatorluğundan, prenslik şeklinde, ayrıldığı zaman dahi henüz Türkiye’nin hiçbir yerinde elektrik yoktu, Bulgaristan’ın birçok yerlerinde elektrik vardı. Sadece Şam’da ve sadece İstanbul’da ve sadece Tarsus’ta 1902-1914 arasında elektrik oldu. Binaenaleyh nereden başladınız? Nereden başladılar? Yugoslavya’ya gelince; Yugoslavya Birinci Dünya Harbi ile İkinci Dünya Harbi arasında endüstrileşmede büyük mesafe kaydetmiştir.

İkinci Dünya Harbinden hemen sonra da, 1945’lerden sonra da, her kaynaktan faydalanmak suretiyle endüstrileşmeyi ileri seviyeye götürebilmiştir. Bu memleketlerin bugünkü durumu ile bizi mukayese ettiğiniz takdirde, zannetmiyorum ki, bizim o kadar kötümser bir durumda addedilmemiz mümkün değildir. Ona rağmen, yani başlangıç noktasında büyük değişiklik olmasına rağmen; Yunanistan, uzun seneler son 50 sene müstesna sulhu yaşamıştır. Onun içerisinde Batının birçok kaynaklarından faydalanarak gelişmiştir. İsrail: İsrail meselesini hiç kimse model olarak eline almasın; o ayrı bir iştir. Ve o modeli eğer alırsanız büyük ümitsizliğe düşersiniz. O, başka bir modeldir. Ne, iyi denilebilecek bir modeldir; ne küçümseylenecek bir modeldir. Tamamen başka bir

modeldir. Oradan alınacak bir ders var. Bir vatan yapmanın mesuliyetini eğer herkes müdrik olursa, daha doğrusu vatansızlığın şu kadar sene hasretini çekmiş olmanın şuuru içerisinde birçok kimse girerse, modern teknolojinin, modern sevki idarenin, prodüktivite yüksekliğinin ve organize çalışmanın birtakım gayretlerine girerse başka türlü neticeler alırsınız. Buna ilave edecek daha başka şeyler de var. Bunları mütalaa etmek istemiyorum. Ama “Uyuyan Çin, Asya usulü üretim” Uyuyan Çin’in içinde ne olduğunu kimse bilmiyor, bugün. Yani Türkiye şuraya varamadı. Uyuyan Çin’in gıpta edilecek bir tarafı olduğunu zannetmiyorum, Hindi Çini, Hindi Çini savaş içerisinde, Hindistan’ın hele, hiç gıpta edecek bir yer olduğunu zannetmiyorum. Türkiye ile mukayese ettiğiniz zaman. Eğer benim meseleyi anlayış tarzım doğru ise yani “Biz bunlardan bile geri kaldık” Buna hiçbir şekilde gururum razı olmuyor ve gerçek de böyle değildir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

“Bir kısmı bizi geçmiş, bir kısmı bizi geçmek üzere” diyor, Sayın Yıldız. Bundan, sistemin işlemediğini mi söylemek istiyor? 50 sene içerisinde tatbik edilmiş bulunan usullerin bir şey kazandırmadığını mı söylemek istiyor, bunları da keşfedemiyorum.

Şimdi, başka bir meseleye geliyorum: Sayın Yıldız, “Demirel gidişin en kötü temsilcisi olarak tarihe geçecektir” diyor. Şimdi; kendisini, tarih yerine koydu, bana bir sayfa açtı ve hükmünü de oraya koydu. Bırakınız bu hükümleri tarih versin. Neden bu kadar acelecisiniz. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Bırakın, belki başka taraflarına da bakan olur. Belki sizin dediğiniz gibi olur, belki başka türlü olur. Ama bu bir şahsi tedirginliğiniz neticesidir.

Muhterem Senatörler, huzurunuzda başka bir konuyu ifade edeceğim. Yüksek Murakabe Heyetinin üyeleri değişmiş. Yüksek Murakabe Heyetinin üyeleri değişir. Valiler değişmiş, şu kadar zaman önce, valiler de değişir. Yüksek memurlar değişmiş, onlar da değişir. Bunları bir şeye bağlamak lazım mı mutlaka? Neden Devleti daha müessir hale getirmeyi düşünemiyorsunuz? 4 sene ile 14 sene arasında Murakabe Heyetinde vazife görmüş, uzmanlar var, 25 sene ile 39 sene fiili hizmet görmüş insanlar var. Niçin şöyle düşünemiyorsunuz? Gayet tabiidir ki, bir kısım memur tekaüdedilecek. Tekaüdedilecek ki, yenilerine daha yukarı kademelerde yer açılacak. Gayet tabii ki, bir kısım memurlar, daha iyi vazife görmesi muhtemel olan, yerlere konacak. Nereye koymuşuz, Yüksek Murakabe Heyeti üyelerini? Kömür Şirketine İdare Meclisi azası, Kâğıt Şirketine İdare Meclisi azası, filan şirkete idare meclisi azası. Yani milyarlık İktisadî Devlet Teşekküllerine idare meclisi azası yapmışız.

Muhterem Senatörler, Yüksek Murakabe Kurulunun yazdığı raporların hiçbirisine Hükümet bir şey ilave etmez. Raporları yazar, raporlar önünüze gelir. Siz bunları tetkik edersiniz. Bir Karma Komisyon bunu tetkik eder. Karma Komisyon tetkik ettikten sonra Senato tetkik eder, Millet Meclisi tetkik eder. Niçin bu kadar suç ve ceza tayininde acelecisiniz? Biz, ufak hesapların insanları değiliz. (A.P. sıralarından alkışlar, “Bravo” sesleri)

SAFFET URAL (Bursa) — 19 Milyondan...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi, meseleyi tatsız hale getirmek daima mümkün.

SAFFET URAL (Bursa) — Hep tatsız, zaten.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Çirkin hale de getirmek mümkün. Beni tahrik etmezseniz birtakım şeyleri size anlatmaya çalışırım. Tahrik ederseniz yine anlatmaya çalışırım. Binaenaleyh bildiğinizi yapın.

BAŞKAN — Sayın Başbakan, Sayın Üyeler zatîâlinizi tahrik ederlerse vazifemiz onları sükûnete davet etmektir. Hiç merak buyurmayınız, buyurunuz konuşmanıza devam ediniz. (*"Bravo Sayın Başkan" sesleri ve alkışlar*)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Teşekkür ederim, Sayın Başkan.

Şimdi, size 17 Nisan 1960 tarihli Ulus gazetesinin başlığını okuyacağım. 17 Nisan 1960 "Menderes'in Divanı Aliye sevki istendi" Daha sonra ki, bir Ulus gazetesinin başlığı "Menderes'in Hazineye borcu 13.462.249 lira" Başka bir gazetede, yine Ulus elimdekiler fotokopidir tarihlerini okuyamıyorum "75 milyon liralık suiistimalin iç yüzü" Başka bir gazete Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Genel Başkanının "bunlar can çekişiyor". Başka bir gazete "İhtilal elebaşılığını yapan ve huzursuzluğun mesulü C.H.P'dir" Bu, 24 Ağustos 1962 tarihli Kudret gazetesidir.

AHMET NUSRET TUNA (Kastamonu) — Avni Doğan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hayır, bu, Sayın Bölükbaşı'nın beyanı.

Kudret gazetesi yine 1962 tarihli; "İhtilali C.H.P'nin hazırladığı doğrudur" Merhum Avni Doğan.

Başka bir gazete "Vakıflar idaresinin sabık devirdeki yolsuzlukları 40 milyon lirayı buluyor. "Menderes'in İsviçre'de villası var" "Polatkan'ın Vinlex'den geliri 12,5 milyon lira" Bunlar hep gazete başlıkları. "Sabıkların müsadere edilecek servetleri, düşükler ve yakınları geniş emlake sahip, Bayar, Zorlu ve Göktürk'e ait arsalar da açıklandı" Bu, böyle gidiyor.

LÜTFİ BİLGİN (İçel) — Günaydın gazetesinden de okusanıza.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Muhterem Senatörler, burada 17 Nisan 1960 Pazar günü Ulus gazetesi var. Başka bir Ulus gazetesi daha var. Bu da 28 Şubat 1970, on seneye yakın zaman sonra. "Süleyman Demirel'in Yüce Divana sevki istendi."

Şimdi, mesele şuradadır, iftira, her devirde yapılagelmiştir. Huzurunuzda en ufak bir ezikliğin içinde değilim. Kendimi değil, kamu görevlisi siyasi şahsiyetleri müdafaa ediyorum. Kendim bir müdafaa ihtiyacı içinde değilim.

SAFFET URAL (Bursa) — Olacaksın Sayın Başbakan.

BAŞKAN — Sayın Ural,

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İftira, önlenebilmiş midir? Hayır. Kamu hizmeti görenler; huzurunuzda gayet vicdan muhasebesi içinde konuşuyorum, kamu hizmeti görenlerin talihi içerisinde iftiraya uğramak vardır. Kaderinin bir parçasıdır o. Yalnız, iftiraya uğrandığı takdirde kendilerini savunma hakları da vardır.

Şimdi, aslında bugün Türkiye'nin çözmesi lazım gelen mesele; 1960'ı hazırlayan atmosferi ortadan kaldıracı hükümleri Türk Anayasası getirmiş. Onlara müracaat edilmiş mi, edilmemiş mi? Oraya bir bakalım. Mülahazamı tamamlayayım. Osmanlı

İmparatorluğu dahil, Türkiye’de iktidar daima husumet çekmiştir. İktidarın husumet çekmesi normaldir. Hele bu kabaran arzular devrinde olan bir memlekette, bu husumetin bir fesat tertibi ile içiçe girmesi yine yadırganacak bir durum değildir. İktidarlar nasıl değişir, nasıl gelir, nasıl gider bunu halledemeyen bir memleketin, ne siyasi, ne hukuki, ne sosyal, ne iktisadî hiçbir meselesini halletmesi mümkün değildir. Bu zamana kadar Türkiye’de iktidarlar şöyle değişegelmiştir. Millet, mağlup etmiştir. Buna kimsenin diyeceği bir şey yok. 1950 de olduğu gibi.

SAFFET URAL (Bursa) — 1960 da olduğu gibi.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sonra bunun dışında iki yol daha çıkmıştır. Kuyuya düşürme, bir de ipe götürme. Bunlar Türkiye’de iktidarları, iktidardan uzaklaştırma yolları olarak tatbikat sahası bulmuş geliyor. Huzurunuzda şunu ifade ediyorum; milletin hizmetine talip olanlar, bu Yüce Senatonun, bundan evvelki Hükümet programı görüşülmesinde ifade ettim, zabıtlarda vardır. Siyasetin sonunda aferin beklemezler. Siyasetin sonunda kendi vicdan muhasebelerini kendileri yaparlar. Milletime, memleketime hizmet için yola çıktım, neyi yapabildim. Ama inkisara uğramak daima siyasetin içinde vardır. İnkisara uğramanın çeşitli yollarını biraz evvel ifade ettim. Milletin mağlup etmesi, hali, en şerefli yoldur ve iktidarları milletin değiştirmesi halinde Türkiye, mesafe alır, mesafe kazanır ve bütün meselelerini halleder. Yoksa milletin hakemliği ile seçilmiş gelmiş insanları karalama kötüleme, iftira çamuruna tabi tutma ve hiçbir hüküm beklemeden, hiçbir müdafaa şekline riayet etmeden, hem iddiayı ortaya koyma, hemen arkasından suç, cezayı tayin etme gibi yollara başvurma Türkiye’nin bilmediği şeylerden değildir. Şimdi, fikir ve hizmet planında mücadele gücü olmayanların iftiraya sapması normaldir. Çünkü o minderde bir türlü güreşmesi mümkün değil, oyunu tutmuyor orada. O zaman derhal bir takım Babil Kulesi gibi yapılmış yalanları, üst üste konmuş yalanları, aslını astarını araştırmadan hemen bir kara is sürme hazırlığı ile başka bir mindere sizi çekmek ister. İftira edenin, iftira hakkı oluyor da, iftiraya maruz kalanın müdafaa hakkı niye olmuyor?

SALİH TANYERİ (Gaziantep) — Dâva hakkı var.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Dâva hakkının neticesini beklemeden, hâkim yerine kendinizi koyup nasıl karar veriyorsunuz? (*Adalet Partisi sıralarından “bravo” sesleri ve alkışlar*)

SAFFET URAL (Bursa) — Kardeşleriniz yaptı hâkimliği.

BAŞKAN — Sayın Ural...

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Sayın Başkan, söyledığımız zaman, sonra küfür ediyorlar.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Muhterem senatörler, hiç endişeye düşmeyin, herkese verilecek cevabım var, hiç endişeye düşmeyelim.

Siyasi hüviyeti olan kamu görevlisinin en çabuk uğrayacağı şey, iftira ve çamurdur. Çünkü millete hizmeti, memlekete hizmeti bir kenara bırakmış, acaba filanca kimseyi nasıl kuyuya düşürebilirim, filancaya nasıl kanca takabilirim, filancayı nasıl karalayabilirim, politikanın bu metodunu almış olan kimselerle mücadele etmek hem kolay değildir, hem zor değildir. Kolay değildir; Çünkü ne zaman zehirli gazın meydana çıkacağını bilemezsiniz. Zor değildir; Çünkü politikaya girmiş olanlar, kömür ocaklarına

girmiş gibidir, kömür tozu bulaşır Ama üflersiniz gider. Aslında iftiraya ve çamura maruz kalma, iktidar olmanın cibilliyetinde mevcuttur. Bunlar vardır.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — İsmet Paşayı...

BAŞKAN — Sayın Ege.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Bu nasıl idare? Karşı taraftan yapılan müdahaleye ses çıkarmıyorsunuz? Hep bu taraftan gelene söylüyorsunuz.

BAŞKAN — Müsaade edin, Beyefendi.

SALİH TÜRKMEN (Ağrı) — İsmet Paşanın mı hesabım görüyoruz?

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — (Salih Türkmen'e hitaben) Sen sus.

NEJAT SARLICALI (Balıkesir) — Başbakan konuşuyor, susun da dinleyelim. Temsil mi veriliyor, ne oluyor, belli değil.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Sabahtan beri biz dinliyoruz.

BAŞKAN — Müsaade ediniz Sarlıcalı, Sayın Başbakan, buyurunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bir çirkinlikler dünyasından her türlü numuneyi çıkarmak mümkündür. Onun içindir ki, kendileri için mugalatayı, siyasi istismarı metot haline getirmiş olanlarla benim bir tartışmaya girmem mümkün değil, ihtiyaç da yoktur. Şayet yapılan isnatlar kabul olunursa hâkime, kanuna, mahkemeye müdafaa hakkına, hatta Parlamente'ye ne lüzum var. Onun içindir ki, mal bulmuş mağribi gibi bir gazetenin eline aldığı bir konuyu, bir husumet eseri olarak ele aldığı bir konuyu bana yakıştırmaya ve yapıştırmaya çalışmak beyhudedir. (A.P. sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar)

Henüz bitmedi şeyim...

SAFFET URAL (Bursa) — İftihar etsin.

NURETTİN ERTÜRK (Sivas) — Senatoya yakışmıyor, ayıptır.

DEVLET BAKANİ TURHAN BİLGİN (Erzurum) — Hükümet olarak hepimiz isyan edeceğiz.

DEVLET BAKANİ REFET SEZGİN (Çanakkale) — Olmaz böyle şey.

ORHAN AKÇA (Kütahya) — Cezai ehliyeti yok, kızma Turhan Bey.

BAŞKAN — Sayın Bilgin...

Sayın Başbakan, buyurunuz, devam ediniz efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi, meselenin bir yerine geliyorum. 22.1.1966 tarihinde yani birinci iktidarımızda bütün Devlet dairelerine şu tamimi gönderdim. "Haksız dileklerin, iltimas, nüfuz kullanarak haklı çıkarılmasını temin yolundaki teşebbüslerin, buna ümit bağlayanlara hiçbir fayda sağlamayacağız ve tam tersine bu yola başvuran ve aracılık edenler kadar, bunlara haksız yardımda bulunabilecek memurların da aleyhine neticeler ve sorumluluklar doğuracağı, bütün vatandaşlarca açıkça bilinmelidir" 14.11.1969 tarihinde, yani, ikinci defa Hükümet kurduktan ve güvenoyu aldıktan üç gün sonra da şu tamimi Devlet dairelerine gönderdim ki, bu uzun bir tamimdi. Onuncu maddesini okuyacağım. Bu tamimde Adalet

Partisinin Hükümet etme felsefesi yatar. “Üzerinde en büyük bir hassasiyetle durulması gereken konu, Devlet hizmetlerinin vatandaşların güvenine layık, tam bir dürüstlük, açıklık vazife şuuru içinde yerine getirilmesidir. Memnunlukla ifade etmeliyim ki, Türk idaresi, onda görev alan Devlet memurlarının büyük çoğunluğu itibarıyla feragatli ve faziletli bir idaredir. Ancak, bu durum yer yer, zaman zaman herhangi bir şekilde vakı olabilecek kanunsuzluk ve yolsuzluk hareketleri karşısında titizliğimizi ve hassasiyetimizi gevşetmemelidir. İdarenin bütününe hakim olan fazilet ve sorumluluk şuurunu her türlü şüphe ve isnatlardan masun tutabilmek için, münferit de olsa, suiistimal ve kanunsuzluk vakaları süratli ve müessir bir tepkiyle karşılanmalıdır. Her ne şekilde olursa olsun; isim kullanma ve intisap iddiasıyla vakı müracaatlar hiçbir surette haksız, imtiyazlı muamelelere sebep olmamalı. Ve bu gibi teşebbüsler asla iyi karşılanmamalıdır.”

Muhterem Senatörler; Türk Anayasası 1960 öncesinde meydana gelen ve bir ihtilal ortamını hazırlayan çeşitli yalanlar ve rivayetler üzerine ki, bunların demin okuduğum başlıkların hiçbirisi ispatlanamamıştır. Onlar burada var. Hiç birisi ispatlanamamıştır. 103 milyondan 75 milyona kadar. Türk Anayasası...

SUPHİ GÜRSOYTRAK (Tabii Üye) — Mahkeme edilmedi bunlar.

ORHAN KOR (İzmir) — Hepimiz hesap verdik. Siz de hesabınızı vereceksiniz.

BAŞKAN — Sayın Başbakan, bir dakikanızı rica edeyim. Muhterem senatörler. Riyasetin sulh ve sükûnu temin için müracaat ettiği son husus ceza tatbikidir. Binaenaleyh muhterem üyelerin Riyasetin bu kararda olduğunu bilmelerini rica ediyorum. Sayın Başbakan, buyurunuz efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Türk Anayasası, 34 üncü maddesiyle kamu hizmeti görenler, bir şikâyetle maruz kalırlarsa şikâyetçiye ispat hakkını tanımıştır, 125 inci maddesiyle de, kanunlara aykırı verilecek emirleri dinlememe yetkisini memurlarına tanımıştır. Başka bir maddesiyle, idarenin bütün eylem ve işlemlerinin denetimi müessesesini getirmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı olarak geçen beş sene zarfında Adalet Partisi Genel Başkanı olduğum için de çeşitli hücumlara maruz kaldım. 250 ye yakın hakaret dosyası Başbakanlıkta beklemektedir. Hiçbirini muameleye koymadım. Çünkü bunlar fikir farklarından doğma demokratik bir sistem içinde ki, benim kanaatimce her şeye rağmen, her şeye rağmen, hür basınsız bir demokrasiyi tasavvur edemiyorum. Yalnız, bundan bir süre önce yapılmış bulunan bir neşriyat üzerine bir gazeteyi mahkemeye verdim. Ondan sonra neşriyat bir tükenmez haline geldi, birtakım ithamlar ortaya kondu. Türk Anayasasının 34 üncü maddesindeki hakkı da istimal etmek ki, o madde şikâyetçi, kamu görevi görüyorsa, ispat hakkını tanımıştır. Türk Anayasasının 34 üncü maddesine göre; sizin buradan iki de bir laf atıp durduğunuz mesele için 10 milyon lira tazminat davası ve ceza davası açtım. Geleceklerdir, nüfuz kullanılmış mıdır, kullanılmamış mıdır? İspatlayacaklardır. (A.P. sıralarından alkışlar ve “bravo” sesleri)

Bir gazete, bir şey yazdı diye ertesi gün kamu hizmeti görenlerin hemen kuyuya mı düşürülmesi lazım? Mühim olan mesele şu olmuş, bu olmuş, ben bunları bilmem. Mühim olan mesele; benim nüfuzum kullanılmış mı, kullanılmamış mı? Beni alakadar eden kısmı, budur. (A.P. sıralarından alkışlar) Bütün dünyayı şahit gösteriyorum huzurunuzda. Bütün dünyayı... Bakanını, Genel Müdürünü Müsteşarını, Banka müdürünü, banka

muhasebecisini, yalnız yakınlarım için ve saire için değil. Herhangi bir kimse için. “Şu adama kredi verin” dediğimi göstersonlar, ben bunun bütün yükünü, manevi, maddi mesuliyetini kabul ediyorum. Ben, ne diyeceğim huzurunuzda başka. Gitmişim, mahkemeye vermişim, huzurunuzda diyorum ki, bütün dünyayı şahit gösteriyorum.

Muhterem Senatörler; burada aslında böyle bir meseleyi program müzakeresi sırasında dile getirdiler, konuştular diye kimseye kırgın değilim. Hiç bir kimsenin merhametine sığınmıyorum. Başım diktir. Müdafaa ihtiyacında da değilim. Hiçbir fütürüm da yoktur. Vicdanım rahattır ve ilahi adalete inanırım. Hepinize saygılarımı sunuyorum. *(A.P. sıralarından sürekli ve şiddetli alkışlarla “bravo” sesleri)*

BAŞKAN — Sayın Başbakan görüşmek mi istiyorsunuz efendim?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Evet efendim.

BAŞKAN — Sayın Başbakan müsaade ederseniz prosedürü okuyayım. 130’ncu madde gereğince bütün üyeler konuştuktan sonra Sayın Başbakanın konuşması ile konuşmalara son verilir. Eğer zatiâliniz bir kere konuştuktan sonra bir kere daha konuşmayı tekabül ediyorsanız, buyurunuz efendim. *(Başbakan Süleyman Demirel sürekli alkışlar arasında kürsüye geldi)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Muhterem Senatörler, huzuruza, bugün kendisini bu kürsüden müdafaa etmek imkânından mahrum bulunan ve bütün günahı 10 sene bu memleketi hizmet etmek olan, çok yakından tanıdığım bir Devlet adamına yöneltmiş bir itham olmasa idi, gelmeyecektim.

Tarih kimin hakkında ne karar verir, bunu tarihe bırakacağız. Ama kendisini çok yakından tanıdığım, Türk vatanına ve Türk Milletine, Türk vatandaşına alev gibi bir sevgi ile bağlı olan merhum Menderes’e bu kürsüden “hırsızdır” denmişse büyük bir günah işlenmiştir. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Huzurunuzda siyaset saymaya gelmedim. Merhum Menderes’e çıkarılmış bulunan hesap, merhum Menderes’in şahsi hesabı değildir. Yassıada Mahkemesinin çıkardığı hesap, örtülü ödenek hesabı kuruş kuruş, santim santim hiçbirisi merhum Menderes’in şahsi masrafları değildir. Masraflar orta yerdedir.

Devlet idaresinin icap ettirdiği birtakım masrafların merhum Menderes’e zimmet olarak çıkarılması, ancak, bir ihtilal idaresinin o günkü havasının neticesidir.

Yassıada Mahkemesine gelince, bu hür kürsüden şunu söyleyeyim, Yassıada’nın baş hâkîmi “sizi buraya getiren kuvvet böyle istiyor” diye Yassıada Mahkemesine girmiştir.

Türkiye’de her şey konuşulacak, her şey konuşulacak. Birtakım tabuların altında zihinleri baskı altında tutmanın imkânı yoktur. Huzurunuzda şayet bilmediğim, tanımadığım vatan sevgisine şahit olmadığım bir kimse itham edilmiş olsa idi, bildiğim kadarı ile müdafaa ederdim. Ama kendisini çok iyi tanıdığım, yurdun tozlu topraklı yollarında bu yurdu daha ileri götürmek için çırpınan bir insanın bu kürsüden 10 sene sonra itham edilerek kemiklerinin sızlatılmasına millet razı değildir, biz de razı değiliz, ben de razı değilim. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Nereye götürüyoruz memleketi ne yapmak istiyoruz? Asmışsınız adamı, çıkarıp bir daha asmak mümkün mü? Bu ne kindir, ne nefrettir, ne bitmez tükenmez kindir? Bırakın bu hesapları açmayı. Açmayın bu hesapları. 1960 Türkiye’sinde bir Başbakan asılmamalıydı.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Bakalım onlar ne olacak?

SUPHİ GÜRSOYTRAK (Tabii Üye) — Sen de asarsın.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bırakın bu hesapları açmayı. Açmayın bu hesapları. 1980 Türkiye'sinde bir Başbakan aşılmamalıydı.

SAFFET URAL (Bursa) — 1970 de de asılabilir. *(Gürültüler)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Onun için Devlet felçtir. Onun için felçtir. Devletin işlerini kime gördüreceksiniz? On sene enine boyuna koşturun, götürün ondan sonra asın. Osmanlı İmparatorluğunun yıkılmasının sebebi olan bu usul yeniden getirilmemeliydi. Ama gelmiştir, olmuştur. On sene milletin mahbubu olan bir insanın acısını bağrına basmış bu memleket, daha çok acıya gitmesin, memlekette daha çok çirkin hadiseler olmasın, barış olsun diye ulvi bir düşüncenin içerisinde Menderes acısını sineye çekmiştir. Bugün mezarının üzerinde yabani otlardan başka bir şey bulunmayan bir insanla uğraşmaktan bir şey çıkmaz. O insan ki, yurdu iptidai bir iktisattan, iptidai bir ekonomiden kurtulup, en ücra köşesine kadar hizmet görmesi gereken bir hamle içine girmesine her şeyini vermiş, daha sonra da başını vermiştir.

Tarih şöyle yazacaktır, böyle yazacaktır, diyorsunuz. Biz de söyleyelim. Tarih merhum Menderes'i, Türkiye'de büyük hizmetler görmüş bir insan olarak ve vatanperver bir insan olarak kaydedecektir, başına gelen ne olursa olsun.

Saygılarımı sunuyorum.⁴

(Adalet Partisi sıralarından şiddetli ve sürekli alkışlar)

⁴ *Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi. Cilt 57, Toplantı Yılı 9, Birleşim 50, Sayfa 331-353, 370-371*

15 Mart 1970 Pazar

III. Demirel Hükümetinin Program Görüşmelerinden Sonra Yapılan Güven Oylaması Sonucu Yaptıkları Teşekkür Konuşması

BAŞKAN— Oylama işlemi bitmiştir. Oylama neticesini arz ediyorum.

Başbakan Süleyman Demirel tarafından teşkil olunan Bakanlar Kurulu hakkındaki Anayasanın 103 üncü maddesi gereğince güven oylamasının sonucu:

Oylamaya 404 arkadaşımız iştirak etmiş, 232 arkadaşımız kabul, (A.P. sıralarından sürekli alkışlar, Bravo sesleri) 172 arkadaşımız ret oyu kullanmıştır.

Hükümet, Meclisimizce güvenoyuna mazhar kılınmıştır. Hayırlar ve başarılar temenni ederim.

Teşekkür sadedinde Sayın Başbakan söz istiyor. Buyurun Sayın Başbakan. (A.P. sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin değerli üyeleri; hepinize saygılarımı sunuyorum. (Alkışlar)

İzhar buyurduğunuz güven ve teveccühten dolayı Yüce Meclisin Sayın üyelerine şükranlarımı sunuyorum. (A.P. sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar)

Aziz milletimizin hürriyet içerisinde refah ve saadete kavuşturulması ve güzel yurdumuzun bir sınır taşından bir sınır taşına kadar imar ve inşa edilmesi için girişmiş bulunduğumuz gayretlere sizlerden aldığımız güven ve teveccüh ile şevkimizden hiçbir şey kaybetmeden devam edeceğiz. (A.P. sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar)

Aziz milletimize, onun iradesinin temsilcisi olan Yüce meclislere layık olmak için bütün gücümüzle çalışacağız.

Cenabı Hakkın, milletimize, memleketimize onun hizmetinde olanlara yardımcı olmasını niyaz ediyor, hepinize şükranlarımı ve saygılarımı sunuyorum. Sağ olun, var olun.⁵ (A.P. sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar)

⁵ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre III, Cilt 3, Birleşim 55, Sayfa 554*

15 Nisan 1970 Çarşamba Gençlik Olayları Nedeniyle Yaptıkları Konuşma

BAŞKAN — Sayın Başbakan, buyurun, *(A.P. sıralarından, “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Türkiye Büyük Millet Meclisinin Sayın Üyeleri, hepinizi saygı ile selamlıyorum.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin bugünkü toplantısında, dün vaki olan bir elim hadiseyi dile getirmek maksadıyla benden evvel konuşan Ana muhalefet Sözcüsü, gönül isterdi ki, huzur ve sükûn yokluğundan bir taraftan şikâyet ederken, diğer taraftan Türkiye Büyük Millet Meclisini dahi karıştıracak bir konuşma yapmasınlar. *(A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

Gayet tabii ki, herkesin ne konuşacağını tayin etmek bize düşmez. Ben sadece gündem dışı konuşmacının maksadı ile ifade etmek istediği maksatla yahut da göstermek istediği maksatla veyahut da Türk kamuoyuna vermeye çalıştığı intiba ile yaptığı işin çeliştiğini ifade etmek istiyorum. *(A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)*

Bir serseri kurşunla hayata gözlerini yuman bir değerli doktorumuzun acısı aziz milletimizin her ferdi tarafından paylaşılmıştır. Bu elim hadiseyi kendi şartları ve sınırları içerisinde mütalaa etmek vardır. Bu şartları ve sınırları hiç tanımadan her vesileyi söylemek istediği şey için bir fırsat bilerek eğitim reformundan düzen değişikliğine kadar her şeyi söylemek vardır ve aslında şayet böyle bir hadise dolayısıyla Ana muhalefet Partisi sözcüsü üzüntü belirtecek idiyse, gönül isterdi ki, bu gibi hadiselerin olmaması için de, ortanın solu, düzen değişikliği C.H.P. bildirgesinde yazılı olan şeyleri burada tekrarlamak yerine, müşahhas tedbirler koymalıydı.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin Sayın Üyeleri maksadım, meydana gelen hadiseleri küçük göstermek, küçümsemek değildir. Maksadım, sizin asabınızı germek de değildir, ama buradan söylenen şeyleri, gayet tabii ki, hiç duymamazlıktan da gelemeyiz. Onun içindir ki, beni sükûnetle dinleyeceğiniz ümidi içerisinde konuşuyorum.

Ana muhalefet Partisinin Sözcüsü, Meclisi karıştırmaktan fayda ümidedebilir, ama iktidar, ne Meclisi karıştırmaktan fayda umar, ne sokakları karıştırmaktan fayda umar. *(A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

Evvela sokakları karıştırma suçunu iktidara yüklenmesi kadar, kendi içinde mantığı olmıyan bir ifade olamaz. *(A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)* Çünkü sokakların huzurunu, sükûnunu sağlamakla mükellef bulunan iktidar, hiç işi kalmadı da, kendine iş çıksın diye sokakları mı karıştıracak? *(A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

Şimdi, Muhterem Üyeler, Sayın sözcünün konuşması bir süreden beri şahit olduğumuz konuşmalarından farklı değildir. Tenakuzlar, yalanlar, tahrifler konuşmanın esasını teşkil eder.

EŞREF DERİNÇAY (İstanbul) — Yalan yok, yalan yok...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Var, var; yalan da var, hepsi var...

Maksat, aslında bizi suçlamak da değildir. Maksat, demokrasinin değerler zincirinin her halkasını tahribetmektir. Onun içindir ki, bugün huzurunuzda; sokakları karıştırma yetmiyormuş gibi, Meclisi karıştırma görevini Sayın sözcü ifa etmişlerdir. Şayet bu bir plansa buna bir diyeceğimiz yok. Yani kendisine bizi çattırmak suretiyle güç kazanma ise

buna diyeceğimiz yok. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Ama hakikaten düşünceleri bu istikametteyse, bu kadar karma karışık düşüncenin bir zihinde nasıl durduğuna şaşmak lazımdır. (A.P. sıralarından alkışlar)

Parlamentoda on defa konuşulmuş mevzuular yeni baştan, bir elim hadise dolayısıyla, dile getirilmiştir. On defa iddia edilmiş, on defa cevabı verilmiştir. On defa verilmiştir cevabı... Şunu söyledik cevap alamadık, meclisin tutanakları da şahit olarak gösterilmiştir. Bu tutanaklar buradan konuşan Ana muhalefet sözcüsünü utandırır. Hele bugünkü iddiaları ile bu tutanaklarda kendisini utandıracak ve kendisini çok sıkıntılı duruma sokacak hususları tutanaklarda bulmak mümkündür.

Aslında Ana muhalefet Partisi sözcüsü huzurunuzda zorbalıkları kınamadı. Zorbalıkların müdafaasını yaptı. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)

Esasen çok uğraşmışızdır; gelin şu zorbalıkları kınayın, memlekette huzur ve sükûnu sağlamak güçleşmektedir, memleketin idaresi güçleşmektedir diye bu hareketler başladığı günden beri bu zorbalıkların hiçbirisinin kınandığını, son birkaç ay müstesna, görmedik. Eğer bu, ateş bacayı sardı hissinden geliyor da, bir tehlike olarak ortaya konuyorsa, bunun cevabı, daha doğrusu bunu takibedecek husus; "gelin, beraber tedbir bulalım" demek olur. Gelin, beraber bulalım demiyor. Bu hadiselerden iktidar olağanüstü tedbirler almak için adeta yararlanacakmış... Bunlar olağan şeylermiş. Bunlar ne kadar çok yayılırsa, iktidar yarın demokrasi özlemi içinde görünse bile yarın başka türlü bir idarenin icaplarını yerine getirmek için ortam hazırlarmış... Bu da gerçeklere, bütün Türk kamuoyunca ve bütün dünyaca bilinen gerçeklere, hatta bizatihi Türkiye Büyük Millet Meclisinin varlığı ile çelişir. İktidar 1965 senesinde milletin önüne çıkmış. Kendileri de çıkmış. Herkes memleket için ne yapacağını ortaya koymuş ve on milyon Türk vatandaşı sandık başına gitmiş, %52,8'i A.P.'ne rey vermiş, A.P. böyle iktidar olmuş gelmiş. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Sene 1966 olmuş, kısmi Senato seçimleri yapılmış. A.P. milletin önüne yine çıkmış. Hem nasıl çıkmış? 1965 senesinin Ekim ayından 1966 senesinin Haziran ayına kadar bu kürsü murakabe hürriyetinin her türlü suistimaline şahit olmuş; 45 tane gensoru. Bütün bunlara şahit olmuş, Seçim Kanununu çıkarttırmayacağız, Af Kanunu çıkarttırmayacağız, şunu yaptırmayacağız, bunu yaptırmayacağız, milletin karşısına böyle gitmiş. Millet de A.P.'nin reyini %57'ye çıkarmış.

1968 olmuş, A.P. Türkiye'nin 1.200 belediyesinin 800 ünü kazanmış vatan sathında ve Cumhuriyet Senatosu seçimlerindeki 50 üyenin de 38 ini kazanmış.

1969 senesi olmuş, sizi tedirgin eden şeyin bu olduğunu biliyorum, onun için söylüyorum... (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar, C.H.P. sıralarından gürültüler)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Muhterem Üyeler, ben sadece milletin kararlarını tekrarlıyorum. Bunda alınacak, kızacak bir şey yok. Olmuş şeyleri tekrarlıyorum. Birtakım kehanetlerde de bulunmuyorum.

1969 seçimleri olmuş; bu kürsülerden bugün söylenen şeylerin hepsi seçim meydanlarında, radyolarda söylenmiş, Yüce Milletimiz yine Adalet Partisini iktidara memur etmiş.

Henüz seçimin üzerinden altı ay bile geçmemiş, 1965 seçimlerinden sonra maruz kaldığımız bazı muameleler, yani "bu iktidarı, Adalet Partisi iktidarını yaşatmayacağız" muamelesi yine tezgâha konmuş.

T.B.M.M.'nin değerli üyeleri, bu kürsüden biraz evvel konuşan sözcü, "Bu Adalet Partisi iktidarı, bu tutucu iktidar işbaşında olduğu müddetçe sokaklarda da bu işler olur" (C.H.P. sıralarından "doğru doğru" sesleri) diyor. Muhalefet sıralarından da "doğru" sesleri geliyor. Bakalım şu doğruyu bir analiz edelim. (C.H.P. arka sıralarından anlaşılamayan müdahaleler)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Demek ki, sokaklardaki anarşinin sebebi Adalet Partisi siyasi iktidarıdır... "Doğru" diyorlar... (C.H.P. sıralarından "doğru doğru, Demirel'dir" sesleri) Öyle ise sokaklar; Adalet Partisi siyasi iktidarından değil, aynen Ana Muhalefet Partisinin Sayın sözcüsü gibi milletin kararından şikâyetçidir.

Adalet Partisi kurulduğu günden beri çeşitli ithamlara maruz kalmıştır. Bu ithamların hiçbirisi bizi yıldırmanıştır, bu ithamların hepsi eskimiştir, yeni ithamlar tezgâha konmaktadır. Adalet Partisinin, meşru yolların dışında hiçbir işi yoktur ve olmasına da ihtiyaç yoktur. Adalet Partisi milletin karşısına gitmiş, iktidarı almış gelmiş; 1965 te olmuş... 1969 da olmuş. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Ve iktidar olalı henüz altı ay olmuş. Niçin şu tertibin içine, bu tertibin içine girsin? Adalet Partisi iktidar olalı altı ay olmuş. Görüyor musunuz; serd edilen iddialarla varılan neticeler ne kadar çelişiktir?

Muhterem Üyeler, Adalet Partisinin yan örgütlerle, şunlarla, bunlarla bir irtibatı olmamıştır, yoktur, olmasına da ihtiyaç yoktur. (A.P. sıralarından alkışlar) Ama "dervişin fikri ne ise zikri de odur" derler. C.H.P.'nin Sayın sözcüsünün; gazete koleksiyonlarını karıştırırsanız, 50 tane Siyasal Bilgiler Fakültesi talebesiyle bir arada, talebeler partiye kabul eden boy boy fotoğraflarını bulursunuz. (A.P. sıralarından alkışlar)

Bu kürsüde hep söyledik; sokmayınız okula, kışlaya camiye politikayı.

Hakkında gensoru verilmiş olaylar; Kanlı Pazar olayları imiş, Kayseri olayları imiş, Konya olayları imiş... Bunların hepsinin hakkında gensoru verildi, müzakereler yapıldı. Şimdi burada yine dile getirilmektedir. Bu nedir bilir misiniz? Kuyudan su çekiyorsunuz; kuyunun başında mermer var, halat mermerden daha yumuşaktır, ama halatı çekerken, çekerken mermeri aşındırabilirsiniz. Maksat budur.

Burada, "yalan değildir söylenenler" denildi. Ben dedim ki; sözcü, tenakuzları, iftirayı, yalanı, tahrifi yanyana koydu. Sadece bir misal vereyim; bu yalan sadece iktidara hücum için bir vesile olsaydı dokunmaya, temas etmeye lüzum görmezdim. Çünkü iktidar hücumun her şekline, Adalet Partisi iktidarı hücumun her şekline alışıktır. Bu hücumların büyük bir kısmı da, Adalet Partisi iktidarını çalıştırtmak, asabını bozmak, memleket hizmetlerini yüzüstü bırakmak, millete, memlekete faydalı olmaktan çıkartmak için yapılmaktadır. Ama bakınız, yalana bakınız; vesikalı yalana bakınız; polis yurt basmış da gece yarısı, uyuyan talebeyi öldürmüş de... Bunun adına yalan derler, bunun adına düpedüz yalan derler, bu yalandır. Bu yalan ne ile sabittir? T.B.M.M.'nin Sayın Üyeleri, bu yalan ne ile sabittir? Ne ile sabittir bakınız; İstanbul'da 1968 senesinde talebe hareketleri oluyor. 1968 senesinin 2 Haziranında yapılmış bulunan seçimleri müteakip hemen talebe hareketleri oluyor. Talebe hareketleri de aslında Ankara'da başlatılmıştır. Bu talebe hareketleri bu kürsüden müdafaa edilmiştir. Öylesine müdafaa edilmiştir ki, bugünün anarşi liderleri bu kürsüden şayet bu makaleyi, altında ki imzayı görmeseydim ben imza ederdim, diye müdafaa edilmiştir ve bu kürsüden bu hareketler; "Boykot da birdir, işgal de birdir" diye müdafaa edilmiştir.

Muhterem Üyeler, işte bütün bunlardan cesaret alan, teşvik gören çeşitli cereyanlar, bilhassa C.H.P. 40-50 senelik mazisini bir kenara atıp reddi miras yapmak suretiyle ki

reddi miras yaptığını Sayın sözcü buradan daha evvel ifade etti, zabıtlarda vardır reddi miras yapmak suretiyle ortanın soluna kaydktan sonra, sol yeşertilmiştir Türkiye’de, sol himaye görmüştür. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Şimdi gelmek istediğim nokta şu: İşte böyle zihinleri çeşitli problemlerle doldurulan vatan çocukları çeşitli istikametlere çekilmeye başlanmıştır.

İstanbul Teknik Üniversitesinin Gümüşsuyu Yurdu adeta bir taarruz kalesi haline getirilmiştir 1968 de. 1968 de bir taarruz kalesi haline getirilmiştir. Buraya polis girmemiştir, ama polis içeri alınıp dört saat dövülmüştür. Cumhuriyetin polisi. Cumhuriyetin polisi dört saat dövülmüştür ve yalanın belgesine geliyorum; Vedat Demircioğlu polis kurşunuyla vurulup öldürülmüş değildir. Vedat Demircioğlu kendisini pencereden atmış ve ölmüştür. Morg raporu ile sabittir, morg raporu ile. Morg raporu ile sabittir. Buraya gelip de, “biz, Devletin hiçbir vesikasını tanımıyoruz” dersiniz, istediğinizi söylersiniz, ama Devleti tanımamakla bir olur bu. (C.H.P. sıralarından anlaşılamayan müdahaleler)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — T.B.M.M.’nin Sayın Üyeleri; anarşi hareketlerinden mi şikâyet ediyorsunuz, anarşi hareketlerine mani olunmadığından mı şikâyet ediyorsunuz? Aynı zamanda Cumhuriyetin polisinden de beraberce, Cumhuriyetin kanunlarından da beraberce şikâyet ettiğiniz zaman, “Anarşiyi mi istiyorsunuz, nizamı mı istiyorsunuz?” Diye insana sorarlar. Polis sadece kanunun kendisine verdiği görevleri yapmaktadır. Bu kürsüye gelip ikide bir; “Polis tek taraflı kullanılıyor” demek, Devletin nizamı sağlamakla mükellef olan kuvvetlerini korkuya, endişeye, tereddüde düşürmek, daha çok anarşiyi artırmasını sağlamaktır. (A.P. sıralarından alkışlar) İşte maksat bu. Belki de bu konuşma bunun için yapılmıştır. Bu konuşma bakınız, milletin reyleriyle iktidara gelen bir siyasi partinin vatan sathında kargaşalık çıkartmak suretiyle başka çeşit işlerin içinde olmasına imkân yok Ama milletin reyi ile iktidara gelemeyen Ana muhalefet Partisi Sözcüsünün, anarşi çıkartmak suretiyle, bu rejim yürümüyor dedirtmek isteşişinin bir işaretidir. (A.P. sıralarından alkışlar)

Demokrasi anlayışı şu imiş vatandaşlar silahlansın denmişmiş... (C.H.P. sıralarından gürültüler)

Ben, Adalet partisinin siyasi felsefesinin temel taşı olan hakimiyeti millîyeyi müdafaa etmek gibi bir şerefli görevi omuzlarımda taşıyorum. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Binaenaleyh, benim söylemediğim şeyleri söylenmiş gibi göstermek, maksatlarına uygun olabileceğini farz etmek, kendilerini utandırır. Çünkü söylediğim şeyler yazılıdır, ayrıca Meclis zabıtlarına da geçmiştir. Bu iddialar 1967 senesinde yapılmış, 1966 senesinde yapılmış. Bu iddiaların hepsi, bunların doğru olmadığını, bunların yalan olduğu, ne dediğim, ne demediğim zabıtlara da geçmiştir.

Muhterem Üyeler; özerk olmayan radyo istermişiz. Esasen yürütme gücümüz yokmuş ki, olağanüstü yürütme gücünü ne yapacaktık... Bunların hepsi safsatadan ibarettir. Özerk olmayan radyo istemiyoruz biz. Bizim istediğimiz millî devlet radyosudur. (A.P. sıralarından alkışlar) Milli devlet radyosudur, bunu istemeye de mecburuz. Bu Türk Anayasasının icabıdır bir, ikincisi de, Türk Devletin bekası, Türk milletin bütünlüğü meselesidir.

Anarşiden mi şikâyet ediyorsunuz? (Şiddetli gürültüler) (Cumhuriyet Senatosu Bursa Üyesi Saffet Ural’ın anlaşılamayan bir müdahalesi)

BAŞKAN — Sayın Saffet Ural, rica ediyorum. Müdahaleleriniz Mecliste birtakım gürültülere sebebiyet veriyor. Rica ediyorum sükûnetle dinleyiniz.

Arkadaşlar yerinize oturunuz.

C.H.P. SİRALARINDAN BİR ÜYE — Sayın Başkan, Başbakan Meclisi karıştırıyor.

BAŞKAN — Beyefendi biraz evvel de izah ettim. Kürsüde söz hürriyeti vardır. Biraz evvel ben, Genel Sekreterinize tatbik ettim aynı şeyi, aynı şeyi söyledim. Rica ederim sizin hiçbir şekilde müdahaleye hakkınız yok. Müdahale etmiyeceksiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — T.B.M.M.’nin Sayın Üyeleri aslında bu konuşma... *(Gümüşane Milletvekili Mustafa Karaman ile C. Senatosu Bursa Üyesi Saffet Ural’ın ayakta sert tartışmaları)*

BAŞKAN — Sayın Karaman rica ederim yerinize oturunuz. İdare Âmirleri müdahale ediniz. *(C.H.P. sıralarından, “Meclis yine karıştı” sesleri), (Gürültüler)*

Meclis karıştı, arkadan bir arkadaşımız müdahale etti, onun için karıştı.

Rica ederim kendinize gelin.

Sayın Saffet Ural orada lüzumsuz iki müdahalede bulunuyor o zaman diğer arkadaşlardan birisi hücum ediyor. Hepsı yanlış, hepsi hatalı, hepsi kusurlu. *(Gürültüler)*

Buyurunuz Sayın Başbakan.

Arkadaşlar sükûnet bulun. Rica ediyorum hiçbir müdahalede bulunmayın. Müdahalede bulunan arkadaşlara da diğer arkadaşlar re’sen müdahalede bulunmasın. *(Şiddetli gürültüler)*

Muhterem Arkadaşlarım; rica ediyorum, Yüce Meclis huzurunda lütfediniz sabırla, sükûnetle dinleyiniz. Millete örnek olan bu büyük bir müessesede toplantı yapıyoruz, istirahat ediyorum. *(A.P. sıralarından “Küfür ediyorlar” sesleri, gürültüler)*

Buyurun Sayın Başbakan,

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bildiriler çıkarılmış. Bildiri bizim siyasi meşrebimizde mevcut değildir. Bizim bildiriye falan ihtiyacımız yoktur, ama biz iktidara geldiğimiz günden beri vasati güneşiri veya her gün on tane bildiri çıkar. Hangi maksada hizmet için çıkarılmışsa, daha doğrusu hangi maksat için, lâzımsa o maksat için bildiri çıkarılır. Bazan bunlar imzalanır, bazan imzasızdır. Ben de bu imzasız bildirilerin sahiplerini arıyordum. C.H.P.’nin Sayın Sözcüsü, şurada yaptığı iddiaları, memlekette dikta yaratma, orduyu işin içine karıştırma seklindeki iddiaları yapabilmek için anlaşılıyor ki, bu bildirileri kendi yan örgütlerinden birisine çıkartmıştır. *(A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar), (C.H.P. sıralarından, şiddetli, gürültüler)*

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Yalancısınız, isbat ediniz. Bir Başbakan böyle konuşamaz. Sizi isbata davet ederim.

BAŞKAN — Sayın Ecevit rica ederim efendim oturunuz. *(C.H.P. sıralarından şiddetli gürültüler)*

COŞKUN KARAGÖZOĞLU (İzmir) — İsbat ediniz.

BAŞKAN — Sayın Karagözoğlu, oturunuz yerinize efendim.

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — İspat ediniz, yalan söylüyorsunuz.

EŞREF DERİNÇAY (İstanbul) — İspat etmiyen bir Başbakan namussuzdur.

ORHAN BİRGİT (Ankara) — İspat etmeye mecbursunuz.

BAŞKAN — Sayın Derinçay, Sayın Birgit rica ediyorum efendim.

ORHAN VURAL (Ordu) — Yalan söylüyorsunuz, ispat ediniz.

BAŞKAN — Sayın Vural oturunuz yerinize, dinleyiniz.

Efendim bir dakika.

Muhterem Arkadaşlarım, şimdi dikkat ederseniz biraz önce bu kürsüde bir hatibin konuşmasının bazı arkadaşlarımız tahrik edici mahiyette buldular. Ona verdiğim cevapta; tahrik, her şahsa göre değişik anlam taşır, dedim. O bakımdan kürsüde konuşan hatibin konuşmasından hiçbir arkadaşımızın tahrik olmaya hakkı yok.

Sayın Ecevit, biraz evvel siz konuşurken arkadaşım tahrik olduğu için onları suçladım, onları cezalandırmaya çalıştım. Şimdi bir dakika efendim...

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Partime çok ağır bir ithamda bulundular. *(C.H.P. sıralarından şiddetli gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Ecevit yeri değil efendim, sırası değil. Eğer ithama uğramışsanız tüzüğe göre söz alırsınız, biliyorsunuz efendim. Eğer siz bunu yaparsanız grupunuz ne yapmaz efendim?

MUSLİHİTTİN YILMAZ METE (Cumhuriyet Senatosu Adana Üyesi) — Tahrik ediyor Sayın Başkamin.

BAŞKAN — Sayın Yılmaz Mete, efendim işte tahrik edilen şeyden her milletvekili, her senatör kendisini kurtarmaya çalışacak. Beyefendiler Başkanlığın hatip üzerinde iki kontrol hakkı vardır...

AHMET SAKIP HİÇERİMEZ (Ankara) — Bir de gülüyor, gülme ayıptır.

BAŞKAN — Sayın Sakıp Hiçerimez, Parlâmentonun içinde bulunuyorsunuz. *(Şiddetli gürültüler)* Sayın Hiçerimez, çok rica ediyorum, size içtüzük hükümlerine göre ceza vermek mecburiyetinde kalacağım. Meclisi oyalıyorsunuz, sıkıntıya sokuyorsunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Cumhuriyetin polisini zedeliyeceksiniz. 1965 seçimlerinde açıktan, el altından “şayet Adalet Partisi seçimi kazanırsa namlular konuşur” diyeceksiniz. *(C.H.P. sıralarından “Kim dedi?” sesleri)* 1960 da orduyu politikanın içine sürükliyeceksiniz, sonra geleceksiniz A.P’ni çeşitli kendi kusurlarınızla itham edeceksiniz. Bunda insaf yoktur.

Muhterem Üyeler...

SAFFET URAL (Cumhuriyet Senatosu Bursa Üyesi) — Orduyu ihtilâle sürükliyen kim? Yemin ettiğin Anayasaya aykırı konuşuyorsun.

LEBİT YURDOĞLU (İstanbul) — Anayasaya aykırı konuşuyorsun.

BAŞKAN — Arkadaşlar, işlerinizle hareket etmeyin. Bakın Sayın Ural rica ediyorum, bir anda şiddetle, tehevürle bağırıyorsunuz, sonra gülüyorsunuz. Ne hakkınız var Meclisi karıştırmaya? Ben bu Meclisi en iyi şekilde idare etmeye mecburum, kürsüdeki hatipleri konuşurmaya mecburum. Rica ederim.

Sayın Yurdoğlu size de cevabım; kürsüde konuşan hatip Anayasa içinde konuşabilir. Kürsüde söz hürriyeti odur, Çok rica ederim, siz aykırılık var dersiniz efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Muhterem üyeler, bu konuşma bir suçluluk psikozu içinde, suçlu benim diyen bir konuşmadır. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, şiddetli alkışlar) Nedenini söyleyelim.

CAHİT ANGIN (Çorum) — Yalan söylüyorsun.

BAŞKAN — Sayın Cahit Angın, rica ediyorum, istirahat ediyorum, lütfediniz, sükûnet bulunuz, dinleyiniz efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Nedenini söyleyelim. Gelip bu kürsüden, Cumhuriyetin kanunları ve Anayasası varken, bunlarla iktifa etmeden doğa kanununu icadeden kim? (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, şiddetli alkışlar) Memlekette işgalle boykot aynı şeydir diyen kim? Talebe hareketlerini başlatan kim? Toprak kullananındır, su içenindir, hava teneffüs edenindir diyen kim? (A.P. sıralarından alkışlar) Ortanın solu Hazreti Muhammedin yolu diyen kim?

SALÂHATTİN HAKKI ESATOĞLU (Nevşehir) — Biziz.

M. SALİM HAZERDAĞLI (Cumhuriyet Senatosu Elâzığ Üyesi) — Anayasayı uygulamazsan doğa kanunları çıkar tabii.

BAŞKAN — Sayın Esatoğlu, Sayın Hazerdağlı, yani ceza vermekle çok faydalı bir iş mi göreceğiz? Sayın Hazerdağlı, biraz evvel zapta geçti, rica ettim, ihtar ettim, biraz sükûnet buyurunuz.

TURGUT ARTAÇ (Kars) — Anayasayı uygulamazsanız.

BAŞKAN — Sayın Artaç siz sükûnetli bir insansınız, siz yapmayınız, rica ederim efendim. Dinleyiniz. (C.H.P. sıralarından şiddetli gürültüler) Sayın Orhon, hepinizin ismini koyuyorum ki, bu Mecliste nasıl hâdise oluyor anlaşılsın. Rica ediyorum, yapmayınız, istirahat ediyorum efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İşte Türkiye'deki anarşinin sebebi bu, Doğa Kanunu. Doğa Kanunu icadedildiği zaman bu kürsüde...

TUFAN DOĞAN AVŞARGİL (Kayseri) — Anarşinin sebebi milyonlar.

BAŞKAN — Sayın Avşargil, oturunuz yerinize efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bu kürsüde Cumhuriyetin kanunları yerine, Anayasası yerine doğa kanunları koydunuz. Memleketteki nizamsızlıktan da bizi nasıl mesul tutacaksınız diye soran da benim.

İBRAHİM CÜCEOĞLU (Ankara) — Anayasayı uygulamazsanız doğa kanunları çıkar tabii.

BAŞKAN — Sayın Cüceoğlu, biraz evvel buraya geldiniz, bana birtakım beyanlarda bulunuyordunuz. Şu halinize bakın rica ederim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Biz Türkiye'de her türlü anarşinin karşısındayız, her türlü kanunsuzluğun karşısındayız.

EŞREF DERİNÇAY (İstanbul) — Kardeşlerine verdiği kredinin karşısında ol. (Gürültüler)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ama rüzgâr ekenin fırtına bıçtığı günde, bu kürsüye gelip ben suçsuzum diye bize bir siper almasını, T.B.M.M.’nin değerli üyeleri, bir suçluluk pisikozu olarak telâkki ediniz. Hoş görmiyebilirsiniz, ama yapacak başka şeyleri yoktur.

Hepinize saygılarımı sunuyorum.⁶ (A.P. sıralarından, “bravo” sesleri, şiddetli alkışlar)
(Cumhuriyet Senatosu Elâzığ Üyesi Salim Hazerdağlı’nın anlaşılmıyan bir müdahalesi)

⁶ TBMM (Birleşik Toplantı) Tutanak Dergisi Cilt 9, Toplantı Yılı 9, Birleşim 8, Sayfa 120-126

30 Mayıs 1970 Cumartesi 1970 Yılı Bütçe Kanunu Tasarısı Nedeniyle

BAŞKAN — 1970 Bütçe kanunu tasarısının açık oylama sonuçlarını arz ediyorum; Oylamaya 403 arkadaşımız iştirak etmiş 244 kabul, 159 ret oyu kullanılmıştır. (A.P. sıralarından alkışlar)

Muhterem Arkadaşlarım, bu suretle Meclisimizde 96 saat müzakereleri devam etmiş olup, 274 arkadaşımızın üzerinde konuştuğu Bütçe kanunu tasarısı kanunlaşmıştır. Bütçenin memleketimiz için verimli, başarılı ve hayırlı olmasını temenni ederim. (A.P. sıralarından alkışlar)

Şimdi, teşekkür için Hükümete söz veriyorum.

Buyurun Sayın Başbakan. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin Sayın Üyeleri;

Bütçe Plan Karma Komisyonunda iki defa, Cumhuriyet Senatosunda iki defa ve Yüce Heyetinizce de birinci defasında iki gün ikinci defasında da 96 saat görüşüldükten sonra üç aylık bir gecikme ile 1970 mali yılı bütçesini Yüce Meclisiniz kabul buyurmuştur. Bütçenin gerek Komisyonunda, gerek Cumhuriyet Senatosunda ve gerekse Yüce Meclisimizde görüşülmesi sırasında dozu şiddetli, daha ağır şiddetli veya mutedil olmak suretiyle çeşitli tenkitlerde bulunan değerli üyelere Hükümetiniz adına teşekkürlerimi ve şükranlarımı sunuyorum. (A.P. sıralarından alkışlar)

Türkiye Büyük Millet Meclisinin bu büyük ve şerefli çatısı altında serdedilmiş bulunan tenkitleri, mütalaaları büyük bir titizlikle değerlendireceğimizden ve bunların güzel yurdumuza hizmet yolunda bize faydalı ve yol gösterici olduğuna inancımızdan emin olmanızı rica ediyorum.

Esasen demokrasi, karşılıklı görüşme suretiyle birbirimizi ikna, fikirlerimizi birbirimize aktarma olduğuna göre, genç demokrasimizin gelişmesinde, yeni ve güzel geleneklere kavuşmasında bütçe müzakerelerinin büyük değeri üzerinde itina ile durmak istiyorum.

Bu itibarladır ki, hür fikrin, hür düşüncenin mahsulü olan tenkitleri gayet itina ile değerlendireceğiz ve bunlardan bizim programlarımıza, felsefemize uygun gelecekleri, tatbikatta görülen aksaklıkları düzeltici mahiyette olanlarını mutlaka iyi bir şekilde değerlendireceğiz.

Sayın Milletvekilleri, 1970 senesi, Türkiye’nin iktisadi ve sosyal meseleleri bakımından esasen çok mühim bir seneyi teşkil etmekte idi. Memleketin ekonomisi genişlemiş, gayrisafi millî hasılası artmış, endüstrileşmeye giden yolda mesafeler alınmış ve bunun doğurduğu birçok meseleler ortaya çıkmış, eğitim ve sağlık hizmetlerinin, refahın tabana yayılmasında mühim merhaleler katedilmiştir. Bütün bunların derlenip toparlanması ve ekonomimize bundan sonraki yıllarda kendi gücü ile ileriye gitme hamlesini kazandıracak bir seyrin verilmesi gerekmekte idi. Bütçenin üç ay gecikme ile kanunlaşmış olmasının, esasen çok çetin bir yıl olan 1970 yılının meselelerini zorlaştırdığını huzurunuzda ifade etmek istiyorum.

Bununla beraber bu ifademi bir nevi mazeret şeklinde anlamanızı da rica ediyorum. Sadece bu ifadem bir kararlılığı ortaya koyabilmek içindir. Bütün bu zorluklara, yani 1970 yılının bizatihi içinde taşıdığı zorluklara, bütçenin gecikmiş olmasının getirdiği yeni zorlukları da ilave ederseniz, memleketimizin ekonomisine, sosyal ve kültürel kalkınmasına en az zararlı faaliyetlerimizi ayarlayabilmek, hizmetlerde vukua gelmiş ve gelebilecek gecikmeleri en kestirme yoldan yeniden görebilmek ve böylece kalkınma hamlemizde bir gedik açılmamasını sağlamak için canla başla çalışacağız. İtimadınıza mazhar olduğumuz müddetçe milletimizin dışından tırnağından artırarak Devlet bütçesine vermiş bulunduğu ve Devlet bütçesinin gelirini teşkil eden meblağları en iyi şekilde kullanacağız...

EŞREF DERİNÇAY (İstanbul) — Kredi olarak dağıtacaksınız. (A.P. sıralarından "Sus be!" sesleri)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Muhterem Milletvekilleri, bu çatının altında şayet meseleler münakaşa edilemez hale gelirse, memlekette meselelerin alacağı şekli, zannediyorum ki, hepimiz tasavvur etmekten aciz değilizdir. Onun içindir ki, medeni ölçüler içinde, neremizden çekilirse çekilelim, biz medeni ölçüler içinde meseleleri münakaşa etmeye devam edeceğiz. (A.P. sıralarından alkışlar)

Huzurunuzda sadece memleketimize hizmet, yüce milletimizi daha iyi günlere kavuşturma şevki ile bulunuyoruz. Arz ve ifade ettim ki, itimadınız devam ettiği müddetçe bu hizmetleri görmeye devam ederiz. (A.P. sıralarından alkışlar)

1970 yılı bütçesinin 244 üyenin kabul ve 159 üyenin ret oyu ile kabul edilmiş bulunduğu şu anda, Cumhuriyet Hükümetinin Başbakanı olarak sizlere, bu bütçe ile 1970 plan dilimi içinde yapılması gereken hizmetlerin aksamadan yürütülmesi için elimizden gelen çabayı göstereceğimizi ifade ediyor, memleketimizin her kuruluşunun mahalline masruf olmasını ve her kuruluşundan, her lirasından azami bir şekilde memleketimize fayda sağlanmasını temine çalışacağımızı ifade ediyorum.

Sayın Milletvekilleri, memleketimizin çok mühim ve çetin meseleleri vardır. Bu mühim ve çetin meseleleri ancak aklın ve ilmin ışığı altında çözebiliriz. Hislerle, ihtiraslarla, hasetlerle ne kendimizi ve ne de memleketimizi her hangi bir noktaya erdirmemiz mümkün değildir. Herkesin "Fair Play"e yani, demokrasinin kaidelerine uyarak meşru platformlarda, meşru ve mubah olan usullere uyarak çalışması halinde memleketimizin ve demokrasimizin güçleneceğine inanıyoruz. Onun içindir ki, huzurunuzda yeni bir hizmet yılına büyük bir şevkle gireceğimizi ve memleketimizin İkinci Beş Yıllık Plan hedefleri içinde ekonomisinin, sosyal gelişmesinin, kültürel gelişmesinin arızasız bir şekilde yürütüleceğini ifade eder, hepinize saygılarımı ve muhabbetlerimi sunarım. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, sürekli alkışlar)⁷

⁷ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre III, Cilt 5, Birleşim 92, Sayfa 1184- 1185*

17 Haziran 1970 Çarşamba İstanbul, Kocaeli ve Gebze’de Sıkıyönetim İlanı Nedeniyle Yaptıkları Konuşma

(Başbakan Süleyman Demirel A.P. lilerin alkışları ve “Bravo” sesleri arasında kürsüye geldi)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, T.B.M.M.’nin Sayın Üyeleri;

Sözlerime başlarken hepinizi saygı ile selamlıyorum

Huzurunuza İstanbul ve Kocaeli’nde meydana gelen üzücü, elem verici müessif hadiseler dolayısıyla, Anayasamızın 124 üncü maddesinin tedbir olarak görebildiğimiz bir yetkisinden faydalanarak sıkıyönetim kararının onaylanması için gelmiş bulunuyoruz. Bu hususta üç saati aşan, üç buçuk saate yaklaşan bir zaman içinde müzakereler cereyan etti. Meclislerde grupları bulunan parti sözcüleri fikirlerini beyan ettiler.

Şimdi İçişleri Bakanı arkadaşımın ve A.P. Grup Sözcüsü arkadaşımın temas ettiği hususları, konuşmanın bir parçası olarak almanızı rica ederek, bunların dışında vuzuha götürülmesi gereken hususlara temas edeceğim.

Muhterem Üyeler,

Huzurunuza sevinerek gelmiş değiliz. Sıkıyönetimi sevmeyiz. Sıkıyönetim beş buçuk senelik iktidarımız zarfında hiç müracaat etmediğimiz bir idare usulüdür. Zaruret haline gelmedikçe, memleketimizin menfaatleri mutlak manada bunu icabettirmedikçe ve memleketin menfaatine bundan daha hadim bir şekil bulunmadığına kani olmadıkça huzurunuza gelmezdik. Yani şunu demek istiyorum: Memleket menfaatleri İstanbul ve Kocaeli illerimizde bir sıkıyönetimi icabettirmiştir. Bundan daha ehven, memlekete daha faydalı başka bir yol olsaydı huzurunuza bu şekilde gelmezdik.

Şimdi bu husus burada çeşitli eleştirmelere tabi tutuldu. Evvela şunu ifade edeyim ki, hakikaten İstanbul’da dün fevkalade üzücü, fevkalade elim hadiseler cereyan etmiştir. Hadiseleri birbirinden ayırmak lazım. Bu hadiseleri münakaşa ve müzakere ederken, zannediyorum ki, T.B.M.M.’nin üzerinde hassasiyetle durması gereken bir husus, bu müzakerelerin memleketimizde benzeri hadiseleri teşvik edici mahiyette olmayıp, benzeri hadiselerin cesaretini kırıcı mahiyette olacak bir üslubun içerisinde kalmaya itinalı olmak gerekir.

Burada evvela huzurunuzda teşekkürlerimi arz ve ifade edeyim. Meclislerde grupu bulunan Ana muhalefet partisi Sayın başkanı ve G.P.’nin Sayın Başkanı meseleye müspet istikametten yaklaşmışlardır ve gönül isterdi ki, G.P. Sayın Başbakanın temennisi içerisinde kalınarak bu müzakereler cereyan etsin ve anarşinin karşısında, masum vatandaşları baştan çıkarma gayretleri karşısında T.B.M.M.’nin topyekûn bulunduğunu Türk kamuoyuna duyuralım. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Siyasi iktidarı beğenmeyebilirsiniz. Esasen muhalefet olarak siyasi iktidarı beğenmenizi de istemeyiz, isteyemeyiz. Siyasi iktidarın memleketin başından çekilip gitmesini isteyebilirsiniz. Ama memleketimiz öyle bir meselenin içindedir ki, burada sadece siyasi iktidarın zedelenmesi, başarısızlığa uğraması mevzuubahis değil, rejimin ve memleketin topyekûn yara alması ve sadece siyasi düşünceleri olan vatandaşlarımızın

zarar görmesi değil, topyekûn vatandaşlarımızın zarar görmesi gibi bir durumla karşı karşıyayız. Parlamenteoya düşen görev, bu zamana kadar olduğu gibi, çok kere olduğu gibi, bu gibi hadiseler karşısında müttehit bir cepheyi vermektir. Böylece rejim düşmanları da, anarşi heveslileri de mutlak manada cesaretsizlenecek ve memleketin nizam içerisinde yaşamaya kolaylaşacaktır.

Muhterem Üyeler;

Hadiseyi münakaşa ederken, zannediyorum, çeşitli yönlelere kaçırmadan bir basite getirmemiz gerekiyor. Ne olmuştur? Hükümet, 274 ve 275 sayılı kanunların, tatbikatta görülen aksaklıklarını düzeltmek, Türk iş hayatına daha faydalı olmak düşüncesiyle tadil tasarıları getirmiş, milletvekilleri de tadil tasarıları vermişler. Bu tadil tasarıları Komisyonunda birleşmiş, Komisyon bunları müzakere etmiş ve Hükümetin tasarısında bulunmayan bazı yeni unsurları da ilave etmiş ve bu yeni unsurları da ilave etmesine de hükümet iştirak etmiş.

Muhterem Üyeler,

Parlamentonun canlılığı, hayatiyeti, müzakerenin şekilden ibaret olmayıp, müzakerenin bir maksadının bulunduğu gerçektir. Bu gerçeğe de cereyan eden muamele uygundur. Yasama meclisleri, hükümetlerin getirdiği tasarıları aynen çıkarmak gibi bir fonksiyonun içinde değildirler. Hükümet iştirak etmiş ve tasarı Millet Meclisine gelmiş, tasarı Millet Meclisinde konuşulmuş. Tasarı üzerinde, Ana muhalefet partisi sözcüleri çıkmış, şunları söylemiş:

Demiş ki, "Sayın milletvekilleri; yılların boşluklarını dolduran her türlü çelişmeyi çekismeyi, kavgayı ön safa getiren, kanun boşluklarını dolduracak, adaleti, müsavati, hürriyeti ve birliği sağlayacak bu kanuna, C.H.P. olarak müspet oy vereceğiz" (C.H.P. sıralarından "Sanki biz tasvip etmiyoruz mu dedik?" sorusu)

Zabıt. Ne söylediğimi bağlamadım ki, daha. (C.H.P. sıralarından "Bağla" sesleri)

Muhterem Üyeler, bu tasarı Millet Meclisinde görüşülmüş ve Millet Meclisi tarafından kabul edilmiş. Şimdi, bunun üzerine, DİSK diye bir teşekkül çıkmış, diyor ki, "Bu tasarıyı kanunlaştırmayacağız."

Şimdi, Muhterem Üyeler; meselenin arkasındaki gerçekleri ayrıca münakaşa edelim. Ama meselenin bir de çıplak sebep olarak görünen kısmına bakalım. Bizatihi, sebep olarak görünen kısım, fevkalade mühim.

Parlamento, T.B.M.M. (Millet Meclisiyle, Senatosu ile) kanun çıkarırken, dışarda muayyen gruplar çıkıp, "direneceğiz, fabrika tahribedeceğiz, sokak savaşı açacağız. Ama bu Parlamentonun idaresini istediği gibi kullanmasına mani olacağız" denilen bu. Türkiye Büyük Millet Meclisini derinden dipten hassasiyetle alakadar etmesi lazım gelen kısım bu. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, şiddetli alkışlar)

Şimdi öyle mi olmuş? Öyle olmamış mı? Yani, hadise neden meydana gelmiş?

Görünüşte, hadise arkasındaki faktörleri fevkalade önemli telakki ediyorum. Ama bunun sonundan başlayıp daha geriye doğru gitmek istiyorum. Sonunda görüneni bu. Burada, Sendikalar Konfederasyonuna, bağlı bir sendikanın genel başkanı ve bu konfederasyonun da genel kurul üyesi olan bir milletvekili bu tasarı konuşulduğu zaman çıkmış: "Bu kanunu çıkarırsanız, Türk çalışma hayatını kana boyarsanız, kanlı

hadiseler olur. Ama bu tasarı ile Türk işçi hayatının elini kana bulamaya sevk etmek istemektesiniz demek olur” diyor.

Lastik-İş Genel Başkanı, DİSK Genel Kurul Üyesi Rıza Kuas, bu kürsüden, Parlamento’yu, Millet Meclisi iradesini zorla, kanla tehdidediyor. Bunun başka manası var?

Muhterem Üyeler; meseleleri zorla da kanla da halledecekseniz Parlamenta’ya lüzum yoktur. Parlamento, meselelerin zorla ve kanla halledilmemesi için, meseleleri dövüşmeden halletmek için, meseleleri konuşarak halletmek için insanlığın uzun yıllar acı çekerek, kan dökerek geldiği bir neticedir.

Binaenaleyh, Parlamenta’ya rağmen, şayet, meseleleri kan dökerek zorla halletmek -Ama her meseleyi- heveslisi varsa, bu gibi hevesliler bu çatının altına yakışmaz. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, şiddetli alkışlar)

Muhterem Üyeler; başka bir konuya gelelim, daha doğrusu bu konunun devamı olarak 274 ve 275 sayılı kanunlar bu Parlamenta’dan çıkarsa, DİSK’in Genel Başkanı, ne olacağını söylüyor. Ne söylüyor. “Eğer bu kanunlar çıkarsa, 300 işyerinde birden genel greve gideceğiz. Genel grevin ne olduğunu anlayacaklardır. Bu kanunlarla ilgili tasarılar gerçekleştiği takdirde, işyerlerinde kan gövdeyi götürecektir” Yani, buradan gelip söyleyen milletvekilinin söylediklerini, genel başkan söylüyor.

“Fakat şunu da çok iyi bilsinler ki, Türk işçi sınıfı iktidarının ilk kademesi ve kurtuluş örgütleri olan DİSK’i ortadan kaldırmaya güçleri yetmiyecektir” diyor.

Şimdi bu haliyle, biraz sonra daha da anlatacağım. Bu haliyle, arkadaşlar hadiseleri doğru koyalım rayına.

Devam ediyoruz, 15 Haziran 1970 günü bütün işyerlerinde direniş başlatılması için yapılan toplantıda yeni Genel Başkan şunları söylüyor: “Düşünün, taşının karar verin bu kanun tasarısı sizin bütün haklarınızı elinizden almaktadır” Devam ediyor... İşçileri Bakanı arkadaşım okuduğu için tümünü okumuyorum Ama bütün İşçileri Bakanı arkadaşımın verdiği izahata rağmen, görüşmelerin bazı kısımlarında, anlaşılması bizce güç olmıyan fakat dışardan dinlenildiği zaman güç olabilecek bazı iddialar serd ediliyor. Deniyor ki, “İçinizden bir kişi dahi tutulsa ve bu arkadaş nereye götürülürse orayı topluca basacağız ve arkadaşlarımızı alacağız” Nitekim bunları yaptılar. Yani, çünkü hareketlerin içinde bunlar var. “Kanun falan dinlemeyeceğiz” dinlemediler. Bunlar da var. “Her şeyi kendimiz halledeceğiz” işe, bunu yapamazlar, bunu kimse yapamaz.

“Fabrikalarda hareketler işgal, grev şeklinde başlatılacak ve bunları fabrikalarda kurulmuş olan, kendi tabirlerince, Anayasal direniş komiteleri yürütecektir. Hangi çeşit Anayasa ise o.

“Fabrikaların tahribedilmesi ve dinamitlenmesi de eylem sırasında düşünülecektir” Bunu da yaptılar, bunlar yapıldı Muhterem Üyeler.

Şimdi ne olmuş? İşte beyanları, daha başka beyanları var. Bu mesele burada başlamıyor. Bu meselenin epeyce kökleri var. Size birkaç şey daha okuyayım:

“Biz, ezilenlerin, sömürülenlerin yanında yer alan, onların mücadelesini kendi mücadelemiz sayan devrimciler olarak, bütün soygun planlarına, bu kanunları çıkaran tüm satılmışlara, Amerikan uşaklarına karşı savaşı devrimci örgütler olarak...”

altındaki imza: Türkiye İşçi Partisi İl Teşkilatı, Devrimci İşçi Birliği, Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu.

Son günlerin, yani birkaç gün evvelin, 16 Haziran tarihli başka bir şey. Dağıtılan beyannamelerden:

“İşçi düşmanı olduğu açıkça meydana çıkan Hükümet istifa etmelidir. Eğer bu kanun çıkarsa, bu Hükümet istifa etmezse, işe o zaman işçi sınıfı, zaten kökünden bozuk bu düzeni, o Hükümetin kafasına geçirecektir” İmzalar: Türkiye İşçi Partisi İstanbul İl Teşkilatı, Dev-Genç İstanbul Bölge Yönetim Kurulu, Devrim İşçi Birliği, Türkiye Devrimci Kadınlar Derneği.

Yani, meselede biraz sosyal münasebet olsun diye, Devrimci Kadınlar Derneği de girmiş.

Başka bir şey okuyorum; Kimya-İş Genel Yönetim Kurulunun neşrettiği bildiri:

“Ne Çalışma Bakanı Seyfi Öztürk, ne mensubu bulunduğu Adalet Partisi İktidarı ve ne de kendisine ihanet eden Ana muhalefet partisiyle, diğer muhalefet partileri kanunları istedikleri gibi değiştire dursunlar, fakat şunu da çok iyi bilsinler ki, Türk işçi sınıfı iktidarının ilk kademesi ve kurtuluş örgütleri olan devrimci işçi sendikalarını ortadan kaldırmaya güçleri yetmiyecektir”. Muhterem Üyeler; buraya gelip, Anayasayı savunmak şeklen mümkün, ama hiç bir şey ifade etmez. Anayasanın ruhuyla beraber savunmasını yapmak lazım. Devrimci işçi teşekkülleri, DİSK nedir? Sendikadır. Bu ne? Bu sınıf kavgası. Bu doğrudan doğruya işçi haklarının kavgası falan değil. Bu ne? Bu doğrudan doğruya anarşi yaratma hevesi. Bu ne? Bu doğrudan doğruya siyaset yapma işi.

Muhterem Üyeler; siyaset yapma işi siyasi partilere ait. Bu siyaset yapma işinin de çok ötesinde rejimi değiştirme hevesidir. İşte, topyekûn Parlamentoyu küçük düşürme hevesidir. Devletin polisini tanımayacak, Devletin askerini tanımayacak, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini tanımayacak, Türkiye Cumhuriyeti Parlamentosunu tanımayacak. Hiç biriniz bundan müstesna değilsiniz. Yani, sizi istisna etse de oh oldu deseniz, biz yine başka türlü bir müdafaa yapacağız, siz öyle deseniz. Hepinizi içine alıyör. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, şiddetli alkışlar)

Muhterem Üyeler, çok az kanunda Parlamentodaki gruplar birleşir, çok az kanuna nasip olur bu. Bu kanun tasarısında da Parlamentoda iktidar ve grubu olan partiler hemen hemen birleşmiş. Hiç olmazsa ana hatlarında birleşmiş ki, tasarı çıkabilmiş.

Farz ediniz ki, sadece iktidar bile bunu çıkarmış olsa, yine bunun çıkmış olması iktidarın müspet, muhalefetin menfi oylarıyla mümkün olur. Yani menfi oy, kararın bir parçasını teşkil eder. O zaman dahi sizin Parlamentoyu ve Parlamentonun kararlarını savunmanız lazım gelir. Başka türlü parlamenter düzen savunuculuğu mümkün değildir.

Şimdi bütün bunları söylemiş, işçileri tahrik etmiş, sonra on beş bin kişi bu taraftan, yirmi beş bin kişi o taraftan harekete geçirmiş, içine çocuklar karışmış, kadınlar karışmış başka insanlar karışmış, korkutarak tazyik altına aldığı insanlar karışmış, bu işlerle ilgisi olmıyan fabrika işçilerini korkutarak içine almış, hatta kahvelerde, dükkânlarda, kafeteryalarda oturanları da kendi içine almış yürümüş; sel gibi. Ve bu selin maksadı muayyen yerleri tahrip etmek. Bunun adı direnme mi? Nerede bunun hakkı, böyle bir hak nerede? Altında haklılık vardı yoktu, o ayrı mesele, onun da münakaşasını yapacağız.

Böyle hak nerede? Yani kendi hakkını almak için başkasının evini, barkını, otomobilini, kamyonunu, camını, çerçevesini indirmek hakkı nerde?

Böyle bir hak yok. Bilakis hak şu: Gösteri ve yürüyüş hakkı var; yürüyüş hakkı silahlı ve saldırsız olacak. Buna saldırsız ve silahlı bir yürüyüş der misiniz? Silahlı ve saldırsızdı da bu kadar cam, çerçeve niye indi, bu kadar bina niye tahrip edildi, bu kadar insan niye yaralandı? Kurşunla yaralandı... Niye yaralandı?

MUSTAFA TİMİSİ (Sivas) — Kendini korudu.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Muhterem üyeler,

Hadiseleri bu kadar tersine çevirmekte üstat olmak meziyetine sahip kimseler vardır. Bir kimse müdafaai nefs içinde şöyle bulunur: Fabrikanızda makinanızın başında çalışırsınız da, birisi gelir sizin alınınıza tabancayı dayar. Ama siz elinizde, belinizde tabanca, elinize demir çubuklar alıp yola çıkıp, başkalarının evlerini, barklarını tahrip etmek üzere hisim ile giderken karşınıza Devlet çıkarsa, Devletin polisine ve askerine silah atarsanız kendinizi mi korumuş olursunuz? (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Yani yaralananlar fabrikalarda çalışırken, Devlet kuvvetleri üstüne varmış da öyle mi yaralanmış? 25.000 kişi bir araya gelmiş, sel halinde akmış... Devletin kuvvetleri yolu tutmuş; bunlar şehrin içine girerse ne yapar? Girebilen kısımlarının yaptığı meydanda ve hadisenin bugün tam bilançosu orta yerde yoktur Muhterem Üyeler. Hadise fevkalade ağır ve vahim bir hadisedir. Bugün 70 e yakın ağır yaralı, 100'den fazla yaralı var; tahribe dilen evler var.

Şimdi bunun altında haklılık var mıydı yok muydu? Şimdi oraya geliyorum.

Muhterem Üyeler, Türk Anayasası gösteri hakkını vermiş mi? Vermiş nasıl olacak? Saldırsız ve silahlı olacak. Bu, saldırı ve silahtan müteşekkil mi? Bizatihi hadise eğer haklı değilse, kökünde haklılık aramanın manası yoktur.

Sonra? Türk Anayasasına göre müracaat edin ki; "Şu saatte Taksim Meydanına yürüyüp gösteri yapacağız" Kim bu zaman kadar; hayır bu meydanda gösteri yapmayın, dedi? Gelin yapın gösteri... Ama gösteri yapmaya giderken masum vatandaşların malına, canına taarruz edemezsiniz, o zaman Devlet karşınıza çıkar, o zaman Devlet çıkmak mecburiyetindedir karşınıza. Neye şikâyet ediyorsunuz.

Devlet karşımıza çıktı diye? İyi niyetler içindeydiniz de, sanki vatandaşın evine çiçek götürdünüz de öyle mi çıktı Devlet karşınıza? Şimdi Muhterem Üyeler, zannediyorum ki, bir parlamentonun önünde hiç eğilmeyeceği bir şey zor ve baskıdır. Zor ve baskının önünde eğildiği takdirde, hak dağıtımında adalet sağlamanın imkânı yoktur.

Direnış hakkından bahsediliyor, bu çok kullanılıyor. Parlamentomuz mefhumlar keşmekeşinden kurtulup bu direniş hakkının Anayasanın neresinde mevcut olduğunu bir bulmalıdır ve kimin direnme hakkı olduğunu da bir bulmalıdır, sınırın da ne olduğunu koymalıdır orta yere! Hem bir memlekette vatandaşa şahsi haklar tanıyacaksınız, mesken masuniyeti tanıyacaksınız, can ve mal emniyeti tanıyacaksınız, çeşitli haklar tanıyacaksınız, sonra da başka bir vatandaşa; onları olmak için direnme hakkı tanıyacaksınız. Muhterem Üyeler Türk Anayasasının hiçbir yerinde direnme hakkı diye bir hak mevcut değildir. Sadece dibacesinde; rejime yönelmiş, milletin hükümranlığına yönelmiş birtakım hareketler olursa o zaman milletin topyekûn direnme hakkından bahsedilmektedir. Bu da; 27 Mayıs ihtilalini ibra ederken konulmuş bir cümleinin içerisinde geçmektedir. E, onun dışında nerede direnme hakkı var, gösterin.

Direnme hakkı varsa, hukuk Devletine ne lüzum var? Direnme hakkı, netice itibarıyla herkesin kendi hakkını kendisi alması sonucuna gitmiyor mu? Gidiyor. Gösteri hakkı var evet, miting hakkı var evet, yürüyüş hakkı var evet, şikâyet hakkı var evet, dava açma hakkı var evet; ama on kişi bir araya gelin, biz direniyoruz diye başkalarının hukukunu zedeleyin, kamu vasıtalarını tahribedin, kamuya ait binaları tahribedin, başkalarına zarar verin Böyle bir hak yok.

Yani Türk Anayasası zannediyorum ki, zorbalıkla, hukuku ayırmıştır. Onun içindir ki, buraya gelip aslında; “Efendim bu DİSK Sendikası denen sendika söylenildiği gibi birtakım emellerin içinde falan değildir.” Bunu dinleyenler bile inanmaz, yani DİSK mensupları bu ifadeye inanmaz. Bu şekildeki avukatlığı anlamaya imkân yok. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

İşte DİSK mensuplarının Genel Başkanının söylediği bu; raporları var. Sayın Güven Partisi Genel Başkanı raporlardan pasajlar okudu, ben okuyup zamanımızı almak istemiyorum, ama herkese açık raporlardır, basılmış raporlardır, sayfasiyle ve sairesiyle yerleri vardır, işte burada Lastik-İş Sendikasının 16 inci Genel Kurulu... Bakınız Parlamente'ye nasıl bakıyor:

“Parlamento işçi sınıfı için bir amaç değil, bir araçtır. İşçi sınıfının öncülük mücadelesinde Parlamento içinde vereceği mücadele de dahildir. Parlamento hakim sınıfların işine yarıyor diye o alan terk edilemez.”

Muhterem Üyeler, Türk Anayasası sınıfı kabul etmiyor, Türk Anayasası sınıf imtiyazını kabul etmiyor. Türk Ceza Kanunu sınıfı kabul etmiyor sınıf kavgasını kabul etmiyor ve cezalandırıyor. E, DİSK ne yapıyor, Lastik-İş ne yapıyor? Bunlar kendi beyanları, kendi raporlarından alınmış pasajlar, herkese açık pasajlar... “Hayır, onlar da başka türlü düşünmezler.” Bunu söyleyebilmeye doğrusu şaşıyorum, çünkü bunu duyanlar; “Ne münasebet sen bizim namımıza bu şekilde konuşuyorsun, biz sizin dediğiniz gibi değil, yazdığımız ve söylediğimiz gibi konuşuyoruz” diyeceklerdir. Onun içindir ki, burada yerleştirmeye çalıştığım, vaz'etmeye çalıştığım mesele; Millet Meclisinden çıkmış bulunan bir kanunun çıkmaması için direniyoruz diye-ki, böyle bir hak mevcut değildir. Gösteri Yürüyüşü Kanununda verilmiş hakları kullanmayıp; kuvvete, zorbalığa müracaat ederek, memleketin servetlerini tahribe ve can kaybına sebep olmanın müdafaa edilir tarafı yoktur.

Şimdi huzurunuzda, böyle bir hadise olmuştur. Bu hadise dolayısıyla yapılacak ilk iş yurdun bu köşesini huzur ve sükûna kavuşturmaktır. Yurdun bu köşesini huzur ve sükûna kavuşturmada da en son çaremiz, başvurabileceğimiz en çabuk netice alabileceğimiz çaremiz de, sıkıyönetimdir.

Muhterem Üyeler biz sıkıyönetimi, keyfi idare olsun, haksızlık yapılsın, adaletsizlik yapılsın diye getirmiyoruz. Ama zorbalıktan doğan birtakım haksızlıklar yapılmıştır. Bu haksızlıkları biran evvel telafi edip vatandaşa güven duygusunu vermek Devletin vazifesidir. Bu fiillere iştirak etmiş kimseler kanunlar nezdinde, gayet tabii ki, yine hukukun içinde kalınarak bir muameleye tabi tutulacaktır. Yani sıkıyönetim bir keyfi idare değildir ve sıkıyönetimin sorumsuzluğu diye bir keyfiyet mevcut değildir, sıkıyönetimin de bir sorumluluğu vardır. Sıkıyönetimin bir siyasi sorumluluğu vardır. Ve o sorumluluk da yine siyasi iktidarın üzerindedir.

Binaenaleyh, “Sıkıyönetim bir keyfi idare vasıtası olur mu?” gibi bir endişeye hiç mahal yoktur. Memleketimizde önceleri de denenmiştir ve şimdiki deneme, zaruret hâsıl olduğu için başvurulmuş bir yol olarak alınmalıdır.

Muhterem Üyeler,

Bu hadisenin bir ayaklanma olmadığı iddia edildi. Türk Anayasasının 124 üncü maddesinde dört unsur var. Bu dört unsurdan bu hadisenin gireceği tek yer ayaklanmadır. Şayet bu hadise ayaklanma değilse, ayaklanma nedir? Kıyas yoluyla; “Efendim filan hadiseler niçin ayaklanma addedilmedi de, bu hadise ayaklanma addediliyor?” demek; İstanbul’da dün 2-2,5 milyon Türk vatandaşının çektiği ıstırapla alay etmek olur arkadaşlarım, o olur. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Esasen filan hadise niçin addedilmedi de bu addediliyor gibi bir muhakeme tarzı ile bir yere varılamaz. Her hadiseyi kendi içinde mütalaa ediniz. Bu hadise bir ayaklanma ise farz ediniz ki, sizin kanaatinizce başka bir hadise de ayaklanma idi de, ayaklanma sayılmadı ise bunu da ayaklanma saymayalım mı?

Bu hadise düpedüz bir ayaklanmadır, Devlet kuvvetlerine silah atılmıştır, taş atılmıştır, demir atılmıştır, dükkânlar tahribedilmiştir, camlar kırılmıştır, insanlar öldürülmüştür, yaralanmıştır, otomobiller yakılmıştır, denizdeki motorlar yakılmıştır, fabrikalar yakılmıştır, tahribedilmiştir... Acaba, yani birkaç gün daha bekleyelim, daha çok yakılsın, yıkılsın da Hükümetin başı daha çok derde girsinsin... Hükümetin başının derde girmesi ile mesele hallolsa. Canını ve malını kaybeden vatandaş nasıl tazmin edeceksiniz? Bunlar düşünce değildir, Muhterem milletvekilleri. Yani Hükümetin başı daha çok derde girsinsin, “Memleket idare edilemez hale geldi” denilmesi için başka türlü tedbir düşünülmediğine göre bu tedbirin karşısına çıkılması düşünce olarak bizce kabullenilemez.

Efendim, bu kitleleri böylesine harekete geçiren haklı bir sebep acaba mevcut değil mi? Bu konuya dokunmak istiyorum.

Muhterem Üyeler;

Hukuk devletinın şaşmaz bir temel prensibi olması lazım. Hakkı aramak kadar, hakkı arama yollarının da meşru olması lazım. Meşru olmıyan hak arama yollarına başvurursanız o zaman haklılık orta yerden kalkar. Onun için kanun yapıyorsunuz, onun için mahkeme kurmuşsunuz. O zaman herkes haklılığına veya haksızlığına kendiliğinden karar verir ve çok kere de haklılığına karar verir, kaba kuvvetine müracaat etmek suretiyle o hakkı alır. Bizzat ihkakı hak olmasın diye hukuk Devleti kurulmuş.

Onun içindir ki, bu düşüncüyü anlamıyorum. Bu düşünce bir miktar bu şekildeki hareketleri yapanları kırmamak için ortaya konuluyor. Daha evvel de bu kürsüden ifade ettim, bu düşünce ile çok zarar görüyoruz.

Öğretmen boykotu oluyor. Öğretmen boykotu kanunlara aykırı. Kanunlara aykırı olan bu hadisenin altında acaba haklılık yok mu? Altında haklılık olması başka iştir, kanunlara aykırı olan haksız bir fiilin, suç teşkil eden bir fiilin yapılması başka bir iştir. Onun içindir ki, gösteri hakkı evet, toplanma hakkı evet ama kanunda yazıldığı şekil içerisinde. Onu aştığı zaman kanunlar ihlal edilmiş ve hukuk devletinın ilkelerine yaraşmaz bir durum hasıl olmuş olur. Bu gösteri anayasayı ihlal etmemiş mi? Anayasayı ihlal etmiş. Çünkü anayasada silahsız ve saldırsız ve özel kanuna göre bunları

yapacaksınız, bu hakkı öyle kullanacaksınız der. Böyle yapmamışsınız. Tam Anayasanın dediğinin aksini yapmışsınız.

Anayasa müdafiliğini elden bırakmayanların sözlerinin geçerli olması için bazan öyle bazan böyle değil, her zaman aynı ölçüleri kullanması lazım ki, kendilerine itibar temin etsinler. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Muhterem Üyeler, Türk siyasi hayatında sendika hakkı yeni bir haktır. Sekiz-on senelik bir maziye sahiptir. Toplu sözleşme hakkı yenidir. Orta yerde gerçekler var.

İşçi kitlesini kırmayalım. İşçi kitlesini kırmayalım derken işçi kitlesinin bizatihi haklarını koruyamaz hale gelebilirsiniz. İşçi kitlesinin haklarını korumak istiyorsanız başlangıçta hoş görülmeyebilececek, fakat sonunda onun menfaati olabilecek birtakım kararları alabilmek durumunda olmak lazım. Buradan ifade edildi, bugün Türkiye’de 1.200 küsur sendika var. 25 milyon işçisi bulunan Almanya’da 16 tane sendika var.

Sendika işçiyi ezen bir vasıta haline gelmemelidir, işçinin hakkını koruyan bir vasıta olmalıdır. İşte kanun bu düşüncelerle hazırlanmış ve işçinin haklarını korumak için buraya getirilmiş. Ama sendikacılığı rejim buhranı yaratmak rejimi yıkmak, daha doğrusu hür rejimin vasıtalarından olan sendikayı hür rejimi yıkma hakkı gibi veya vasıtası gibi kullanmak bugün bu vesile ile karşınızda bulunmaktadır. Binaenaleyh disipline edilmesi lazım gelen bir mesele ile karşı karşıyasınız ve hazırlanmış bulunan kanunun maksadı odur.

Muhterem Üyeler, zaman zaman buradan “Efendim, mademki bunları biliyorsunuz niçin bu sendikayı kapatmıyorsunuz, mademki bunları biliyorsunuz niçin bu parti hakkında tedbir almıyorsunuz?” deniliyor. Zaman zaman da “Sizin, şunu, şunu, şunu yapmaya yetkiniz yok” deniliyor. Sendika kurma izne mi tabi? Sendika kapatma hükümetin elinde mi? Elinde mi?

Parti kurma izne mi tabi? Parti kapatma icranın elinde mi? Bu sendika defalarca mahkemeye intikal etmiştir. Mahkeme dosyalarla doludur.

COŞKUN KARAGÖZOĞLU (İzmir) — Mahkemeye veremez misiniz?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Parti kurma izne mi tabi? Parti kapatma icranın elinde mi? Bu sendika defalarca mahkemeye intikal etmiştir. Mahkeme dosyalarla doludur.

M. HULUSİ ÇAKIR (İzmir) — Delil bulamıyorsunuz.

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Mahkemeye verdiniz mi deniliyor, verdik diyoruz. Delil bulamamışsınızdır öyle ise deniliyor. Şimdi burada her birinin teker teker dosyalarını açıp delillerini mi münakaşa edelim?

Muhterem Üyeler, bu kanunun kâfi derecede anlatılmadığından bahsolundu. Esasen şunu ifade edeyim ki, bu hareketlerin içine karışan büyük işçi topluluğu-hiç kimse kendi kendini kandırmasın-bu sendikanın üyesidir. Bu sendikanın üyesi olmakla sendikanın, tüm fikriyatını benimsemiştir, biraz evvel okuduğum şeyleri benimsemiştir demek istemiyorum. Ama topluluk saikasıyla, sendikacılık saikasıyla, şu saika ile bu saika ile bunu üyesidir. Bu sendikaların fevkalade iyi organize olduğunu da kabul etmek mecburiyeti vardır. Nihayet Parlamentodan her gün çıkan kanunu herkese anlatmak

ve herkesi ikna etmenin kolay bir iş olmadığını kabul etmek lazım. Kaldı ki, Hükümet tasarıları Parlamentonun çeşitli komisyonlarında ve umumi heyetlerinde değişikliğe uğrar. Her uğrayan değişikliği de götürüp herkese anlatmak imkânından mahrumuz.

Muhterem Üyeler, bu sendika mazide yani geçen üç sene zarfında işgaller yaptı. Bu işgallerin hepsinde Devlet kuvvetleri kanunların kendisine verdiği yetkileri tam kullanılmıştır. Ama zaman zaman iş sahipleri, “Kötü kişi olmalıyım, biz bu işçilerle geçinmeye mecburuz, bunların dediklerini biraz tutalım” diye ürkekliklerini göstermişlerdir. Bunlar gerçektir. Hükümet işveren değil ki, bir tarafına işçiye alsın, karşısına kendisi geçsin, pazarlık yapsın. Hükümete ait daha doğrusu Devlete ait hiçbir fabrikada böyle bir şey olmamıştır. Ama Devlet kuvvetlerinin vazifeye çağırıldığı, vazife görmesi icap ettirdiği her ahvalde Devlet kuvvetleri gitmiş, bu vazifeyi görmüşlerdir.

“Sıkıyönetim uzun sürmesin” Bu temenniye iştirak etmemek mümkün değil. Ama huzurunuzda on beş gün içerisinde meydana gelen bu hadiselerin yatıştırılıp güvenin, emniyetin tekrar iade edilmesini taahhüt etmek imkânı içinde değiliz.

Huzurunuzda bir şey söylüyoruz, Türk Anayasası (Bir ayı aşmamak üzere) diye Hükümetlere yetki vermiştir.

Yani bir sıkıyönetime gidildiği zaman bir ayı makul bir süre olarak daha doğrusu asgari bir süre olarak kabullenme, gerçi aşmamak üzere diyor ama onu limit olarak koyduğuna göre onu normal bir zaman kabul etmiş. Huzurunuzda bunun ne kadar devam edeceğini söylemek durumunda değiliz, gayet gerçekçiyiz. Ama bunun kısa sürmesini canı gönülden arzu ederiz. Kısa zaman içinde netice alınmasını canı gönülden arzu ederiz. Netice almak dendiği zaman, bozulmuş bulunan kamu düzenini tekrar avdet ettirmek, emniyeti ve güveni sağlamak, selbolmuş bulunan çalışma imkânlarını yeni baştan tanzim etmektir.

Şiddet hareketlerinin hepsi için haklı sebepler bulunabilir. Asıl olan bizatihi şiddet hareketinin yanlış olduğudur. Yanlış olan bir şey için haklı sebep aramaya gitmek temayülünü hiçbir şekilde benimsemiyoruz. Yakıp yıkana hak verirsiniz zarar görene ne diyeceksiniz? O haklıydı, hıncını senden aldı mı diyeceksiniz? Hiçbir günahı olmayan insana, camı çerçevesi indirilen, tahribe dilen, yaralanan insana ne diyeceksiniz?

Onun içindir ki, hukuk devleti ilkesine şiddet hareketlerinin haklılık derecesinin aranacağına sığacağı kanaatinde değiliz.

Bir Sayın üye burada çok sözler söyledi. Evvela bu hareketlerde DİSK yöneticileri eylemleri benimsememiş. E, ne yapmışlar öyle ise? Bütün bu hareketleri cinler, periler mi idare etmiş? Kendiliğinden mi olmuş bunlar? Dükkânların kendiliğinden mi camları kırılmış, binalar kendiliğinden mi tahrip olmuş? Eylemleri benimsememiş ne kelime beyefendi? Eylemlerin içinde olmuş. Eylem olmuş zaten.

E, bunlar ezilmiştir, ezilenlerin yanında olmak lazım bu işi yapanların böyle bir iddiaları da yok. Bu işi yapanlar ezildik falan demiyor. Bu işi yapanlar “ezeceğiz” diyor. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Kim ezilmiş? Söyledikleri şey, “274 sayılı Kanun çıkarsa gök kubbeyi yere indiririz” diyorlar.

Şimdi, bu Türkiye’nin şartları içerisinde yaşıyorsak, kulaklarımız bunlara tıkalı ise o zaman bu çeşit düşüncelerin Saiklerini ikna etmeye muktedir değiliz. Onun içindir ki, burada çeşitli beyanlarda bulunan Sayın senatörün birbirini nakzeden konuşmasını eleştirecek değilim. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, şiddetli alkışlar)

Yalnız bu kadarla bırakmayacağım gayet tabii. Hemen bu kadarla buradan çekilip gidecek değilim.

Bu kadar mühim bir meselede, on senedir tekrarlanan ve tamamen birbirinden ayrılan, çok kere kalıp cümlelerden ibaret olmak suretiyle ayrılan veya birbirine benzeyen bir konuşmayı dinlediniz. Zabıtlar bu konuşmanın yüzlerce kopyası ile dolu. (A.P. sıralarından alkışlar)

Her vesile ile Sayın senatör Yıldız, -Yanlış anlaşılmasın bir tek senatör konuştu da onun için yanlış anlaşılır diye söylüyorum- kürsüye fırladığı zaman kaç senedir kafasında ne varsa onları dökmeyi, Adalet Partisine, onun yöneticilerine ve eksik olmasın bana, hücumlarını yöneltmeyi adet edinmiştir.

İnsan, bu neden olur diye düşünüyor, kürsüye çıkınca kendisini tutamaması diye aklıma geliyor. Çünkü bunlar bir çare olsa on senedir söylenen bu sözlerin tekrarlanmaması lazım. Yani çare olsa, çare meseleyi halletmiştir, tekrarlanmaz. Bunlar çare olmadığına göre; mütemadiyen bunlar söylenip duruyorsa, Sayın senatörün kendisini tutamama peşin fikirlerle, bitmeyen bir kin ve husumetle Adalet Partisi düşmanlığı yapma âdetini elinden alacak değilim, devam etsin! (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, sürekli alkışlar)

Söylediği hususların nesine dokunayım? Söylediklerinin hepsi asgari onar defa cevaplanmıştır. Nesine dokunayım, aslında polemik yapmaya kalksak ki hazine dir. (A.P. sıralarından gülüşmeler) İçerisinde birbirini nakşeden, gerçeklere uymayan hususları ortaya koysak hakikaten hicap hissi olan insanlar için bu kapıdan çıkmak mümkün olmaz. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Diyor ki, "Bu durumdaki bir hükümeti ayakta tutmak" ve "esasen bundan oluyor bütün hadiseler" Hâlbuki DİSK idarecileri diyor ki, "274 sayılı Kanundan bu hadiseler oluyor" (C.H.P. sıralarından, "Onların sayesinde ayakta duruyorsunuz" sesleri) İyi ki, sayesinde ayakta durmuyoruz. (C.H.P. sıralarından gürültüler) Şayet sayesinde ayakta duracak olsak, şayet sayesinde ayakta duruyor olsak, şu kürsüden inerken şu kolumuzu keser diyet olarak buraya bırakır öyle ineriz. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, sürekli alkışlar)

Bu hadiseler aslında Anayasa ile toplum düzeninin tastamam uymamasından ileri geliyormuş. Anayasa ile toplum düzenini tastamam, yani lamba-zıvana gibi uyduracaksınız. (A.P. sıralarından gülüşmeler) Onun nasıl yapılacağını söylemiyor, "Siz gidin birisi gelsin o yapar" diyor.

Muhterem Üyeler, bu gibi düşünceler bugünlerde çok speküle ediliyor. Bunlar ezber şeylerdir. Türk Anayasasının bir zamanlar ihlal edildiği söyleniyordu, şimdi de tatbik edilmediği iddia ediliyor. Türk Anayasası bir program değildir. Türk Anayasası bir haklar ve mükellefiyetler manzumesi ve bir de Devletin şeklini tarif ediyor. Mükellefiyetler; Devletin ve ferdin mükellefiyetleri olarak ayrılıyor. Devletin mükellefiyetleri, ferde taalluk eden mükellefiyetlerinin de Anayasasının 53 üncü maddesinde "Devletin imkânlarıyla mütenasip olarak yerine getireceği" yazılı. Yani, Anayasanın içinde bulunan mantık, "Anayasa tatbik edilmiyor, sosyal reformlar yapılmıyor, memleket refaha kavuşmuyor" iddialarının cevabıdır.

Şimdi, Anayasa yapıcılığı iddiasında bulunup da sonradan dönüp, "Anayasa ile sosyal düzen tam uymuyor" demenin de anlaşılması mümkün değil. Fakat anlaşılmasız laflar etmek

zannediyorum ki, Sayın senatörün sanatı haline geldi, anlaşılın anlaşılmasın o söyleyip gidiyor. Çünkü bir arkadaşımız buradan bir söz etti ve dedi ki, “Bunları kimin namına söylüyorsunuz, kimi temsilen söylüyorsunuz?” E... Esasen kimi temsilen söylemediğiniz kimseyi temsilen söylediğinize göre söylemesi kolay olur. Çünkü sırtınızda yumurta küfesi taşımıyorsunuz, söyle söyle git. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

“Efendim, niye tedbir almıyorsunuz?” Bu bir düşünce, “E... Suçluysa yargı organları var” Bu da kendi beyanı. Hem bir taraftan Hükümetin niye yargı organı olmadığından şikâyet ediyor, hem bir taraftan da, “Niye karışyorsunuz yargı organları var” diyor.

“Sıkıyönetimin karşısındayız” diyor. İyi ki karşısında, eğer yanında olsaydı yanlış bir şey yaptığımıza kani olurduk. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar)

Şimdi Sayın senatöre... (A.P. sıralarından “yeter yeter” sesleri) Yeter, ben de biliyorum ama son sözlerimi ifade edeceğim.

“Efendim, ben 1965 de zaten söylemiştim, Adalet Partisini kendisi iktidara getirmedir” diyor. Kendi elinde olsa bir kaşık suda boğar. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri) Ayrıca, “İşine geldiği zaman milletime de der, işine geldiği zaman milleti zemmedir” Direkt ve endirekt olarak zemmetmek aynı şeydir. “Şimdi ben söylerim herkes sandıksal demokrasi der” Aslında sandıksal demokrasinin mucidi biziz. Neden?

Çünkü 1965 de Adalet Partisi iktidara geldiği zaman şaşırınlar “Nereden çıktı bunlar?” dediler, biz de döndük dedik ki, “İşte buradan çıktık. Hâkimiyet kayıtsız, şartsız millettir!” (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

HAYRETTİN HANAĞASI (Elâzığ) — Hep aynı sözler.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Millete inanıyor musunuz? Millete inanıyorsanız onun hakemliğine inanacaksınız. Eğer milletin hakemliğini kabul etmezseniz kendi kendinizi inkâr edersiniz. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri) Kendi kendinizi inkâr ederseniz, iktidar veya muhalefet olun, ne olursanız olun sizin de muarızlarınız sizin için aynı şeyleri söylerler.

Demokrasinin tek temel prensibi vardır. Bu temel prensip, milleti hakem ve nihai karar sahibi kabul etmektir.

YILMAZ ALPASLAN (Tekirdağ) — Dört sene müddetle sen halkı sömür ve ondan sonra da halkın hakemliğine inan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Dört sene müddetle biz halkı sömürelim, halkın cebinde ne varsa alalım, rey zamanı gelince halk niye bize rey versin? Eğer o mümkün olsa onu siz yaparsınız. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Şimdi söyleyeceğim şey şudur:

Bu memleket neyi istiyormuş, şöyle istiyormuş, böyle istemiyormuş bunlara girmeyeceğim. Esasen, Sayın Yıldız'ın başka türlü konuşması mümkün değil. Kimin namına konuşuyorsunuz dendiği zaman “Anayasa var, yüzde 68 bize rey verdi” diyor. Bir defa bu rakam yanlış, %68 değil, %62 dir. Size rey veren değil. Anayasanın referandumdan geçmesini onaylayan halk çoğunluğu %62. Acaba bunu ikiye bölüp koysaydınız, yani deseydiniz ki, Anayasanın şu maddeleri, daha doğrusu tabi senatörlük müessesesinin dışındaki kısmı budur, tabii senatörlük müessesesi budur. Ne alırdınız görseydiniz? (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar)

YILMAZ ALPASLAN (Tekirdağ) — Hani Anayasa müessesesine saygı. Anayasaya saygı nerede?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Dünyanın hiç bir anayasası, milletlerin padişahlara ve hükümdarlara tanımadığı hakkı birtakım kimselere kaydı hayat şartıyla Parlamento üyesi olarak tanımıyor. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Onun içindir ki, daha fazla meseleyi büyütme istemiyorum. Gayet tabii ki...

YUSUF ZİYA YILMAZ (Adıyaman) — Değiştir beyefendi, değiştir.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Gayet tabii ki, değiştireceğimizi yüce millete ilân ettik.

1969 seçim beyannamemizde, tabii senatörlük müessesesini kaldıracağımızı söyledik, tabii senatörlük müessesesinin demokrasiye yakışmadığını söyledik, değiştireceğimizi söyledik.

Gayet açık söylüyoruz; biz hukukun içinde kalan insanlarız, zorla iş görmeyiz. 301 milletvekili ve 124 tane senatörü bulduğumuz gün yoksunuz burada, yoksunuz! (A.P. sıralarından “bravo” sesleri, sürekli alkışlar)

TURGUT ARTAÇ (Kars) — Sayın Başkan, Başbakan mevzu dışına çıkıyor.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben cevap veriyorum, cevap hakkımdır.

BAŞKAN — Arkadaşlar, sükûneti lütfen muhafaza edelim. Saatler biraz ilerledi, yorgunluktan mütevellit daha kolay sinirlenebilir bir hale gelebiliriz. Çok rica ederim biraz daha sükûnete devam edelim. Herkes beğenildiği hususu alkışlamakta serbesttir. Serbest olmanın şey yerinden müdahaledir, bağırma ve çağırma. Çok rica ederim, biraz daha sükûnetle ve sabırla bekleyelim.

CENGİZHAN YORULMAZ (Ankara) — Sayın Başkan, bütün bu konuşmaları sıkıyönetimle ilgili buluyor musunuz?

BAŞKAN — İşte bu usule aykırı. Aykırı olan bu, alkışlamak aykırı değil. Milletvekilleri tasvip ettiği bir konuşmayı alkışlayabilir bu aykırı değil, fakat bu türlü hareketler aykırı, lütfen yapmayalım.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 1965’de biz iktidara geldiğimiz zaman “Bu iş olmaz” demiş, 1969 da bir daha gelmişiz, 1966 da 1968 de yapılan seçimleri de kazanmışız, Yıldız “Olmaz” demiş, millet “olur” demiş, Yıldız “olmaz” dedikçe, millet “olur” demiş. Korkuyorum bir gün oluverir, olur deyiverir diye. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

Sormak lâzım kâhin miydi, Devleti idare etmiş büyük bir otorite mi? Hiç birisi değil tabii. (C.H.P. sıralarından gürültüler) Öyleyse peşin fikirliydi, peşin fikrin kurduğu öfke bugün kendini böyle konuşturur. Onun için öfke de baldan tatlıdır, o ölçüler içinde, kendisini mütalâa ediniz. Fakat söylediği sözler için şunu söylemeden geçemeyeceğim, gayet tabii o şekilde konuşacaktır. Çünkü kendisi fuzuli şâgildir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri) kendisi... (C.H.P. ve Tabii üyeler sıralarından gürültüler)

YILMAZ ALPASLAN (Tekirdağ) — Fuzuli şâgil sensin, memleketin yüz karası, yüz karası Başbakan sensin.

ORHAN BİRGİT (Ankara) — İnsan utanır.

COŞKUN KARAGÖZÖĞLU (İzmir) — Başbakan sözünü geri alsın. Burada fuzuli şâgil olmaz...

BAŞKAN — Efendim lütfen sükûneti muhafaza ediniz. Sayın Başbakan lütfen devam ediniz efendim.

ORHAN BİRGİT (Ankara) — Aslında fuzuli şâgil sensin. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Efendim, lütfen oturun yerinize, lütfen sükûneti muhafaza edelim efendim.

Sayın Başbakan, buyurun, devam edin efendim. *(C.H.P. sıralarından gürültüler, sıra kapaklarına vurmalar, Başkanın çan sesleri)*

HAYRETTİN HANAĞASI (Elâzığ) — Soluk benzinle bir zamanlar başından şapkanı çıkardın, önünde eğildin... *(Şiddetli gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Hanağası, lütfen oturun yerinize.

Sayın Başbakan, siz konuşmamıza lütfen devam edin efendim. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Muhterem... *(C.H.P. sıralarından gürültüler, sıra kapaklarına vurmalar)*

BAŞKAN — Arkadaşlar, bunlar fiilî durumdur. Çok rica ederim, Meclis içinde bu türlü hareketler yapmamanızı rica ederim, müzakere devam ediyor. *(C.H.P. sıralarından "Sözünü geri alsın" sesleri)*

Bu kürsüden her şeyi duyuyoruz. Geri alsın dediğiniz sözüm kaç misliyle burada tekrar edildiğini biliyoruz. Çok rica ederim, oturunuz yerinize, sükûnetle dinleyiniz hatibi.

Buyurun, Sayın Başbakan, lütfen devam edin. *(C.H.P. sıralarından gürültüler, sıra kapaklarına vurmalar)*

Arkadaşlar, çok rica ederim; bu türlü hareketler Meclisimizin çalışmaları bakımından bir selâmet işareti değildir. Çok rica ederim, bu şekilde devam etmeyiniz. *(C.H.P. sıralarından "Sözünü geri alsın" sesleri)* Haleti ruhiye, sükûneti bulduğunuz zaman bu meseleler sizi üzebilir. Çok rica ederim... *(C.H.P. sıralarından "Sizi üzmesi lâzım" sesleri)*

Şüphesiz çok üzülüyorum, çok üzülüyorum tabî.

ORHAN BİRGİT (Ankara) — Sayın Başkan, Anayasaya hakaret ettirmeyiniz.

BAŞKAN — Oturunuz yerinize, izin almadan kalkmayınız. Şu hareketiniz Anayasaya, içtüzüğe, nizamaya saygı mıdır? Oturun lütfen yerinize. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

ORHAN BİRGİT (Ankara) — Anayasanın savunmasını yapıyoruz.

BAŞKAN — Muhterem Arkadaşlarım, Meclisler bir konuyu müzakere etmekle vazifelidir. Müzakere etmemek diye bir şey yoktur. Çok rica ederim, lütfen oturun ve sükûneti muhafaza edin.

Sayın Başbakan, lütfen siz konuşmanıza devam edin efendim. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Muhterem üyeler... (C.H.P. sıralarından gürültüler, sıra kapaklarına vurmalar)

BAŞKAN — Arkadaşlar, hepinize rica ediyorum.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sanayileşme ve... (C.H.P. sıralarından gürültüler, sıra kapaklarına vurmalar) (Çan sesleri)

BAŞKAN — Muhterem Arkadaşlarım, Meclislerde kolluk işleri idare Âmirleri vasıtasıyla yürütülür, idare Âmirlerinin elindeki imkân da milletvekillerine yapacakları ricadır. Bundan öteye elimizde bir imkân yoktur. Size tekrar rica ediyorum, Meclis Başkanı olarak rica ediyorum. Ricadan öteye elimizde bir imkânımız yoktur. Rica ediyorum, lütfen sükûnetinizi muhafaza ediniz. (C.H.P. sıralarından gürültüler, “Başbakanı Anayasaya saygıya davet etsenize” sesleri) Rica ediyorum, lütfen sükûnetinizi muhafaza ediniz. Milletvekillerinin her birinin Meclis Başkanı tarafından yapılmış bir ricaya itibar etmeleri gerekir. Bu, Meclisimizin icaplarıdır. Çok rica ediyorum, tekrar rica ediyorum. Ricadan anlamayanlar için yapılacak bazı muameleler vardır, fakat bugün böyle şeyler yapmayınız.

Lütfen Sayın Başkan, konuşmanıza devam ediniz. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bu çeşit hareketler aslında... (C.H.P. sıralarından gürültüler, sıra kapaklarına vurmalar)

ORHAN BİRGİT (Ankara) — Fuzuli şâgil, kürsü şâgili, Meclis şâgili, kredi şâgili... (A.P. sıralarından gürültüler, A.P. ve C.H.P. sıralarından karşılıklı lâf atmalar)

BAŞKAN — Efendim, siz de öyle konuşabilir misiniz, oturunuz yerinize, efendim.

Efendim, idare âmirlerinden rica ediyorum, fakat idare âmirlerimiz kâfi gelemezler, bu kadar şeye. Grup idarecilerinden de rica ediyorum, lütfen sükûneti muhafaza edin ve bitirelim bugünkü mevzuumuzu.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Sayın Başkan, Sayın Başbakan “fuzuli şâgil” sözünü burada lütfen geri alsınlar, ondan sonra Meclisin müzakereleri devam, etsin. (A.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Efendim, oturun lütfen yerinize, siz de.

Muhterem Arkadaşlarım, bir hususu söyleyeyim; bugün geri alınması, hatta tekrar edilmemesi lâzım gelen çok şeyler söylendi. Bu sebeple lütfen sükûneti muhafaza edin ve şu başladığımız işi Meclisimiz bir karara bağlamak suretiyle bitirecektir. Bunun dışında, karara bağlamayı engelleyecek hareketlerden sakınılması gerektiğini bütün arkadaşlarımdan dikkatine sunarım. Bu sözlerimdeki ciddî manayı kabul eden bütün milletvekili arkadaşlarımdan sükûnetin temini bahsinde Başkanlığa yardımcı olmalarını rica ediyorum, arkadaşlar, rica ediyorum, sizlerden, başka ne edebilirim, ben. Meclis Başkanıyım, ben. Burada yapılacak iş, milletvekillerinden rica edilir, başka ne yapılır. Ben de bunu yapıyorum. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

MUAMMER ERTEN (Manisa) — Sözünü geri alsın.

BAŞKAN — Bir başka kuvvet var mı, milletvekiline rica etmekten daha başka bir güç var mıdır? Ben bunu kullanıyorum, sizlere. Çok rica ederim, arkadaşlar.

Sayın Başbakan, lütfen konuşmanıza devam edin, efendim. (C.H.P. sıralarından ayağa kalkmalar, gürültüler)

ORHAN BİRGİT (Ankara) — Fuzuli şâgil, kredi şâgili, kredi, şâgili, Meclis şâgili, kürsü şâgili, belge şâgili.

MEHMET SEYDİBEYOĞLU (Kastamonu) — Kara leke...

CAHİT ANGİN (Çorum) — Anayasanın fuzuli şâgili...

ŞİNASİ ÖZDENOĞLU (Ankara) — Felâkete götürüyorsunuz, felâkete...

BAŞKAN — Arkadaşlar, gitmeye karar verdiniz, bari bazı şeyler bağırıp, tekrarlamayın. *(Gürültüler)*

Arkadaşlar, lütfen sükûneti muhafaza edelim. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

Bu, Meclis Başkanlığının kaderidir, bazan sizin de hoşunuza gittiğim olmuştur. *(A.P. sıralarından alkışlar)* *(C.H.P.'liler ve Cumhuriyet Senatosu Tabii üyeleri tarafından toplantı salonu terk edilirken tempo halinde "Hırsız Başbakan, hırsız Başbakan" sesleri)* *(A.P. sıralarından "yuh" sesleri, gürültüler)* *(Çan sesleri)*

BAŞKAN — Arkadaşlar, bu şekilde hareket yapmayın, çok rica ederim. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)* *(A.P. sıralarından C.H.P. sıralarına doğru yürümeler)*

Arkadaşlar, kendinizi parti kongresinde mi zannettiniz? *(Gürültüler)*

SİRRI ATALAY (Cumhuriyet Senatosu Kars Üyesi) — Sizin kongreniz. *(Gürültüler)*

BAŞKAN — Arkadaşlar, çok rica ederim, lütfen oturalım. *(C.H.P.'liler ve Cumhuriyet Senatosu Tabii üyeleri toplantı salonunu terk ettiler)*

BAŞKAN — Ayakta bulunan arkadaşlar lütfen yerlerine otursunlar.

Buyurun, Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Konuşmaların bu safhaya gelmesini istemezdim. Yalnız buradan "namuslu bir idare istiyoruz" diyene en hafif şeyi söyledim, en hafif şeyi söyledim. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Kapıdan çıkarken de şu şekilde, bu şekilde bağırarlara da aynı şeyleri kendilerine iade ediyorum, aynen iade ediyorum! *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, şiddetli alkışlar)*

YİĞİT KÖKER (Cumhuriyet Senatosu Ankara Üyesi) — Sayın Başkan, biraz evvel salonu terkeden üyelerin arasında dinleyiciler de var, onlar da tezahürata katılıyor, lütfen bunlara mâni olunsun...

BAŞKAN — Sayın Köker, kürsüde Başbakan var ve konuşuyor, siz de kalkıyorsunuz, ondan evvel konuşmaya çalışıyorsunuz. Çok rica ederim, efendim. Bütün gayretimiz, konuşmalar kesilmesin, müzakereler devam etsin istikâmetindedir.

Sayın Başbakan, buyurun, efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Memleketin huzursuzluğunun nerede başladığını bugün tekrar bütün millet gördü. *(A.P. sıralarından "bravo" sesleri)* Huzursuzluğun kimler tarafından başlatıldığını da millet gördü. *(A.P. sıralarından "bravo" sesleri)* Onun içindir ki, millet olup biteni gayet dikkatle gözden geçiriyor, ne oluyor, ne bitiyor.

Demokratik rejimi itibarsız kılmak, Parlâmentoyu itibarsız kılmak, topyekûn itibarlar zincirini zedelemek, muhalefet yapmak değildir. Bu, muhalefet yapmak değildir. Ucuz lâfları herkes söyler, gider. Bu ucuz lâfları ispat edemeyenler de namussuzdur! *(A.P. sıralarından "bravo" sesleri, şiddetli alkışlar)*

Bizim alnımız aktır. Birtakım, ömürleri boyunca başkalarına kara sürmeyi kendilerine sanat edinmiş olanlarla fazilet mücadelesine girişecek değiliz, onlar bizim çok arkamızda kalırlar. (A.P. sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar)

Muhterem üyeler, bu hareketler niçin yapılıyor? Bu hareketler aslında servet düşmanlığı, itibar düşmanlığının neticeleridir ve bu neticelerle buraya gelinmiştir.

Türkiye'nin sanayileşmesi kösteklenmek istenir, iş emniyeti ortadan kaldırılmak istenir. Bunu yapanlar bilmelidir ki, Türkiye'nin sanayileşmesi kösteklendikçe daha çok vatandaş işsiz kalacaktır. Maksatları da odur, daha çok vatandaşı işsiz bırakmaktır!

Bu itibarla, bu gibi hareketler karşısında yılacak değiliz. Ana muhalefet partisi, ister bu rejimin, ayrılmaz bir parçası olmak mesuliyetini taşısın, ister taşımasın, can ve mal emniyetlini koruyacağız. Rejimi korumaya Devletin kuvvetleri muktedir. Rejimin şu veya bu istikamete gitmesi gibi bir endişenin içinde olanlar Devlete inanç içinde olmalıdırlar. Bu kürsüye gelip "rejim de tehlikeye girer ha" diye birtakım tehditleri savurup gitmek evvelâ içinde bulunduğu Parlamenter düzene inançsızlıktır.

Onun içindir ki, bugün Türkiye'deki anarşi hareketlerinin içinde bulunanların kendileri çok dikkatli olmak mecburiyetindedirler. Memlekete hiç kimsenin zarar vermesine müsaade olunmayacaktır. Milletin ve memleketin menfaatlerini korumaya devam edeceğiz.

Bütün bu hâdiselerden sonra en kısa zamanda bozulmuş bulunan sulh ve sükûnun iadesi ve İstanbul'da ve Kocaeli'nde vatandaşlarımızın güven içinde, itimat içinde tekrar işlerine devamını ve işyerlerimizin yine güven içinde çalışmaya devamını sağlamaya çalışacağız.

Burada, Devletin emniyet kuvvetlerine, canlarını feda ederek amme nizamını korumak için girişmiş bulunduğu gayretlerde Devletin emniyet kuvvetlerine şükranlarını ifade etmeyi yerine getirilmesi gereken bir vazife sayıyorum. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Muhterem Arkadaşlar, memleketin nizamı, memleketin düzeni, memleketin huzuru, ancak sağlam omuzlarda yürütülür. Türk Parlâmentosu bu görevi ifa edecek güçtedir. Türk Parlâmentosu rejim düşmanlarına, anarşi heveslilerine fırsat vermemelidir.

Bu düşüncelerle hepinizi muhabbetle ve saygı ile selâmlıyorum.⁸ (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, sürekli alkışlar)

⁸ TBMM (Birleşik Toplantı) Tutanak Dergisi Cilt 9, Toplantı Yılı 9, Birleşim 14, Sayfa 236-248

19 Kasım 1970 Perşembe**Siyasi Parti Yetkililerinin, Meclis Başkanlarının Seçiminde, Aday Tespitinin Anayasaya Aykırılığı Nedeniyle**

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Yüce Senatonun Sayın Üyeleri, Cumhuriyet Senatosunun Kars Üyesi Sayın Atalay, Meclislerin Başkan seçemeyişinin kusurunu Adalet partisi Genel Başkanı ve Başbakan olarak bana yüklemiş bulunuyor. Zannetmiyorum ki, bu şekilde bir hükme varırken ortaya konulan sebepler, böyle bir hüküm için kifayetli olsun. Türk Anayasasının meclislerin başkan seçiminde gruplara tanımadığı bir hakkı, Adalet Partisi Genel başkanı kullanmadı diye şikâyet etmeyi hiç kimseye anlatmak mümkün değildir. Meclislerin başkan seçilmesi için aday gösterilemeyeceği Anayasada sarahaten mevcut olduğuna, gruplar tarafından namzet gösterilemeyeceği Anayasada sarahaten kayıtlı olduğuna göre, nasıl olacaktı; Adalet Partisi Genel Başkanı Ekimin sonuna doğru muhalefet partisinin Genel Başkanını meclislerdeki siyasi partilerin başkanlarını toplayıp bir aday tesbit edecek ve bu adayı, Parlamente'nin Senato üyelerine tanıdığı hür iradeye rağmen, kabul ettirecekti. O zaman olmaz mı idi Anayasaya aykırı?

Cumhuriyet Senatosunun muhterem üyeleri, biz suçlanmalardan, töhmet altında bırakılmaktan korkmayız. Yalnız, bunlarda gerçek payı hiç bulunmadığı zaman da bunun tavzihe olan ihtiyacı karşısında da susmamızı bekleyemezsiniz. Türk Anayasası meclislere Başkan seçme sorumluluğu yetkisini siyasi iktidarın başına mı vermiş ki, seçilemedi diye siyasi iktidarın başını nasıl mesul tutuyorsunuz? Daha bundan birkaç gün evvel şikâyetleriniz var: güya baskı yapıyormuşuz, güya taraflı birtakım kimseleri seçtirmeye çalışıyormuşuz diye. Onun içindir ki Cumhuriyet Senatosu üyelerine verilmiş bir hakkı biz niçin kullanmamış diye muaheze edilemeyiz. Nasıl kabul ettirecektik, her üyeye ayrı ayrı? Böyle bir komisyonda seçeceğimiz bir aday, netice itibariyle bir aday üzerinde mutabık kalacaktık değil mi? Yani, böyle bir toplantının maksadı, fikir teati etmenin maksadı, ne olacaktı; bir aday, iki aday üzerinde mutabık kalmak olacaktı, değil mi? Pekiyi, sonra dönüp gelip, grup kararı alamadığımıza göre, muhalefet partileri kendi içinde, iktidar partisi kendi içinde her üyesine tanınmış hakkın ellerinden alınmasını, üyelerine nasıl kabul ettireceklerdi? İşte o, Anayasanın şartlarına riayet etmemek olurdu ve bir netice de istihsal edilemezdi.

Cumhuriyet Senatosunun muhterem üyeleri, başkan seçmek sizin elinizdedir. Bu, size tevdi edilmiştir, bunu başka ellerde aramayınız, başka ellerde aramayınız. Ben, bunu söylerken, burada sizin hukukunuzu müdafaa ediyorum. Evet, 19 gündür.

EKREM ÖZDEN (İstanbul) — Hiç ihtiyaç yok...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hukuk, ihtiyaç olmadığı zaman da müdafaa edilir, sizin yok, olmayabilir Ama mücerret olarak ihtiyaç vardır. 19 gündür meclislerin başkanlarını seçemeyişinden herkesin üzüntü duyduğu bir gerçektir. En çok üzüntüyü de biz duymaktayız. Bunu burada ifade ediyor değiliz, günlerce önce ifade ettik. Meclis Başkanı seçmek veya Senato Başkanı seçmek sadece iktidar partisinin meselesi değildir. Seçeceğimiz Başkan Senatonun Başkanı olacaktır, Cumhuriyet Senatosunun Başkanı olacaktır. Binaenaleyh, iktidarı ile muhalefeti ile geliniz hiç olmazsa bir başkanı seçmeyi başarmada bir anlayış havası bulalım. Bu anlayış havasını,

birisinin reçete şeklinde getirip size dikte etmesi yerine, Cumhuriyet Senatosunun müşterek düşüncesinde bu çıksın. Anayasa bunu böyle amirdir. Böyle koymuştur. Onun içindir ki, her şeyden sorumlu tutma hevesi içinde bu kürsüye gelip, bizim muhatap olmayacağımız bir takım hususları, bize atfetmek ve bir takım hususlarda bizi muhatap almak haksızlıktır. Mesele önümüzdedir, buyurunuz Cumhuriyet Senatosunun Başkanını seçiniz ve Türk Anayasasının içerisinde Cumhuriyet Senatosundan başka hiçbir heyete, tali heyete veya kişiye bu yetki verilmemiştir. Verilmemiş yetkiyi “niçin kullanmıyorsunuz” diye bize taan etmeyiniz.

Bu itibarla Cumhuriyet Senatosunun muhterem üyeleri, ortaya şöyle laflar atılmış, ortaya şu çeşit beyanlar çıkarılmış. Haksızlık yapmak mevzu bahis olduğu takdirde gayet tabii ki, ortaya her şey atılabilir, her şey söylenebilir. Ama bunlarda gerçek yok ise bunların içinde gerçek payı yok ise bunların gündelik dedikodunun dışına çıkması mümkün değildir.

Bir hususu daha ifade edelim, neden seçemiyoruz diye meseleyi münakaşa etmek yerine, “niçin siyasi iktidarın başı bu seçimi sağlamıyor” diyorsunuz? Benim elimde mi ki, seçimi sağlamak? Size tevdi edilmiş bir hususta benim ne yapmamı istiyorsunuz? Yapmamı istediğiniz husus tamamen Anayasaya da aykırıdır ve pratik bir değeri de yoktur. Ayrıca buraya gelip “Cumhuriyet Senatosu, Başkanını seçemezse neler olur” gibi Senatonun hür iradesi üstüne de malum hikâyelerden mülhem bir Demokles kılıcı yerleştirilmesini de kınıyorum.

Muhterem Senatörler, benim şöyle yapınız veya böyle yapınız demeye yetkim yoktur. Sadece siyasi iktidarın başı olarak, iktidar Partisinin Genel Başkanı olarak, Hükümet Başkanı olarak biran evvel meclislerin Başkanının seçilmesini diğer seçimlerin yapılması ve meclislerin çalışmaya başlamasını canı gönülden arzu ettiğimizi, ıstiyakla beklediğimizi huzurunuzda ifade eder, saygılarımı sunarım.⁹

⁹ *Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi Cilt 62, Toplantı Yılı 10, Birleşim 9, Sayfa 76-78*

16 Aralık 1970 Çarşamba Yakınlarına ve Kardeşlerine Sağlamış Olduğu Krediler Nedeniyle Başbakan Hakkında Meclis Soruşturması Açılmasına Dair Önerge Üzerine Yaptıkları Konuşma

BAŞKAN — ... Son söz hakkı Sayın Başbakanındır, buyurun Sayın Başbakan. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Türkiye Büyük Millet Meclisinin Sayın Üyeleri; 14 saate yakın bir süreden beri devam etmekte olan müzakereler dolayısıyla huzurunuzda geldim. Huzurunuzu, sabahın bu saatinde, mümkün olduğu kadar, kısa işgal etmeye çalışacağım. *(C.H.P. ve A.P. sıralarından karşılıklı anlaşılamiyan müdahaleler ve gürültüler)*

Basın hürriyetini, iftiranın aleti olarak kullanmakta bulunan bir gazetenin kamuoyunca malum sebeplerle açmış bulunduğu kampanyayı müteakip, bundan 10 ay kadar önce yani, geçen Şubat ayının 27'sinde Cumhuriyet Halk Partisine mensup iki milletvekili Anayasanın 90 ıncı maddesine dayanarak Meclis Soruşturması açılmasını istemişlerdir. O tarihten bu yana çeşitli safahat arz eden bu mesele bugün huzurunuzda müzakere ve münakaşa edilmektedir.

Soruşturma Hazırlık Komisyonu; Komisyon Sözcüsü tarafından izah edilen, çalışmalarını ve kararını bir raporla tesbit etmiştir. Rapor T.B.M.M.'nin Sayın Üyelerine dağıtılarak tetkiklerinize arz olunmuştur.

Bir gazetenin iddialarını ve ithamlarını mesnet alarak hazırlanan önerge ve bunun üzerine Türkiye Büyük Millet Meclisince seçilen Komisyon tarafından yapılan tahkikat, önergenin hedefi olan isnadın yani, Başbakanlık makamının tarafımdan nüfuz suistimali için kullanıldığı iddiasının ciddiyetle uzaktan ve yakından bir alakası olmadığını göstermiştir.

Böyle bir iddiayı doğrulayacak bir delilin mevcut olmadığı, rapora muhalefet şerhi veren üyeler tarafından da kabul ve ifade olunmaktadır.

Konuşmamın burasında Sayın Paksüt'ün maddî delillerden bahsetmesi üzerinde duracağım, maddî vakıalardan bahsetmesi üzerinde duracağım.

Evvela, Anayasanın 90 ıncı maddesine göre soruşturmaya muhatabolan benim. Bu itibarla, iddia da nüfuz suistimalidir; yani nüfuzumun, Başbakanlık Makamı nüfuzumun kötüye kullanıldığıdır. Binaenaleyh, aranacak maddî vakıaların bu iddiayı doğrulayacak şekilde olması lazımdır. Bunun dışındaki maddî vakıalar, aslında Anayasanın 90 ıncı maddesine göre hedef alınan soruşturmanın dışında mütalaa edilmek gerekir. Yani, soruşturma, nüfuz suistimali olduğuna göre, benim nüfuzumu suistimal edip etmediğime dair maddî vakıalar ortaya konması lazımdır.

Yine konuşmamın burasında Sayın Paksüt'ün bir beyanına cevap vermek istiyorum. O da 123 üncü maddeye göre soruşturmanın engellendiği, başka istikametlere kaydırılmak istendiği şeklindeki mütalaalardır. Bunlar T.B.M.M.'nde uzun boylu müzakere ve münakaşa edilmiştir. Ben bu müzakere ve münakaşalara girmiyorum. Yalnız beyan doğru değildir, daha doğrusu beyan tam değildir; hem doğru değildir, hem tam değildir.

Evvela benim 13 Numaralı Soruşturma Hazırlık Komisyonuna, T.B.M.M. Başkanlığı aracılığı ile göndermiş bulunduğum mektubumda “Anayasanın 132 inci maddesine göre soruşturmanın yapılamayacağı” iddiası mevcut değildir. Sadece, Anayasanın 132 inci maddesi muvacehesinde böyle bir soruşturmanın yapılması halinde, “Anayasanın 34, 8, 90 ıncı maddeleri ile beraber nasıl mütalaa edilebileceği” hatırlatılmaktadır. Binaenaleyh, burada serd edilmiş bulunan iddialara cevaplar verilmekte, daha doğrusu bu iddialar hakkında görüşüm serd edilmekte ve ondan sonra da bu mektubun sonuna doğru; “Bu vesile ile ortaya çıkan bir durumu da hatırdı tutulması gereken bir hukuk meselesi olarak belirtmek isterim” diye başlayan; hiçbir şekilde Komisyona “böyle bir şey yapamazsınız” ve saire gibi bir ifade taşıyan, bir mana taşıyan beyan mevcut değildir.

Mektup şöyle bitmektedir: “Esasen bir siyasi istismar vesilesi olarak ortaya atıldığı aşikâr bulunan bu konuda Soruşturma Hazırlık Komisyonunun çalışmaları, gerçeğin bir defa da orada ifade edilmesini sağlayacağından, sırf şahsi planda beni asla gocundurmaz. Bu noktayı ortaya koyuşum sadece hukuk Devleti ilkesinin uygulanmasında riayeti gereken genel, objektif ve gayrişahsi kıstaslara uyulmasını sağlamanın şahsi mülahazaları aşan bir zaruret oluşundadır” denilmektedir.

Niçin buraya işaret edilmiştir. 1961 Anayasası tatbikatı başlıyalıdan beri mahkemelere intikal etmiş bir konuda genel görüşme yapılması, sözlü soru yapılması, kürsülerden beyanda bulunulması üzerinde birçok münakaşalar geçmiştir. Meclislerin zabıtları tetkik edildiği takdirde, 14’e yakın emsal bulunur. Bunlar bu kürsülerde ifade edilmiştir.

1962 senesinde Kulu’da cereyan etmiş bir hadise dolayısıyla o zaman muhalefette bulunan A.P.sözcüsüne “Mahkemeye intikal etmiştir, buradan beyanatta bulunamazsınız” diyerek konuşma verilmemiştir. Bunlar zabıtlarda mevcuttur.

Ayrıca; dikkatinizi çekerim, 7 Ocak 1970, 14 Ocak 1970 tarihlerinde Cumhuriyet Senatosu, Kayseri olayları, İstanbul olayları hakkında araştırma yapılmasını, “mahkemeye intikal ettiği” gerekçesi ile reddetmiştir.

C.H.P. SİRALARINDAN BİR MİLLETVEKİLİ — Yanlış olarak reddetmiştir.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yanlış veya doğru, tatbikat bu. Yani, 14 defa Meclislerde tatbikat yapılmıştır, 14’ünde de böyle hareket edilmiştir. Bu göz önünde tutularak, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası benim için yazılmadığına göre, sadece bir hatırlatma yapılmıştır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Binaenaleyh, murakabeden çekinilmiş, mesele başka istikametlere kaydırılmış ve saire şeklindeki mütalaaların bir değer taşımayacağı aşikârdır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, Anayasanın 132 inci maddesine göre, mahkemeye intikal etmiş davalar bitinceye kadar bu işe bakılamayacağına karar vermiş, Anayasa Mahkemesine itiraz vuku bulmuş, Anayasa Mahkemesi bu itirazı muteber addetmiş, tekrar komisyon çalışmalarına devam etmiştir. Binaenaleyh, burada hukuki olmıyan ne var?

Muhterem Üyeler, herkes kendisini, bir şeyi yanlış demekte ne kadar haklı addediyorsa, başkasını da doğru demekle veya yanlış demekle o kadar haklı addetmelidir. Ama neticede herkes fikrini yine muhafaza eder. Meselenin yürümesi merciinin verdiği kararlar mümkün hale gelir.

İkinci bir konuyu da burada hemen açıklığa kavuşturayım.

Sayın Üyeler, benim Devlet teşkilatına yaptığım tamimler var. Bu tamimlerin sadece bir maddesi üzerinde durularak bazı yanlış mütalaalar serd olundu. Bu tamimlerden birincisi 1966 yılının Ocağında yapılmıştır. Yani, bizim iktidara gelişimizden hemen hemen bir iki ay sonra yapılmıştır. Burada; “resmi makam ve mercilere yapılacak her türlü talep ve müracaatların mevzuat hükümlerine göre neticelendirilmesi, kanunların bütün vatandaşlara eşit olarak uygulanmasını emreden Anayasamızın açık bir icabıdır” diye başlayan bu tamim aracılıktan, hukuka uymayan birtakım şeylerden sakınılması bütün Devlet dairelerine direktif olarak veren bir tamimdir. Bu bizim Hükümet programımıza koyduğumuz prensiplerin bir neticesidir.

Daha sonra bu tamim, 1966 senesinin Temmuzunda daha uzun bir tamim olarak tekrarlanmıştır.

Bu uzun tamimin içerisinde 10’a yakın madde vardır. Maddelerden sadece bir tanesi, yine herkese eşit muamele yapılması, kanunların dışına hiçbir şekilde çıkılmaması; diğerleri, hizmetlerden tutunuz da orman köylerine kadar, 1966 senesinin yazı içerisinde yapılacak işlerin görülmesine kadar maddeleri ihtiva eder.

Üçüncü tamim 1967 senesinin Temmuzunda bir sene sonra yapılmıştır: “Kanunların tatbikinde ve kamu hizmetlerinin yürütülmesinde her hangi bir iltiması, tavassut ve aracılığa yer vermeyen tefriksiz bir tutumun idareye hakim olması lüzumunu daha önce muhtelif tarihlerde belirtmiştim. Vatandaşların talep ve müracaatlarının idarece karşılanmasında her şeyden önce kanunların imkân ve icaplarının göz önünde tutulması, muamelelerin yürütülmesinde şu veya bu şahsın nüfuz, tavassut ve iltimas gibi haksızlık doğurucu tesirlerine asla yer verilmemesi, Hükümetçe üzerinde en büyük hassasiyetle durduğumuz bir hukuk Devleti tutumudur” denilmektedir. Ve bu tamim devam etmektedir. Sadece buna münhasır değildir, başka maddeleri de vardır.

En son tamim 14.11.1969 tarihinde yapılmıştır. Yani, geçen sene Kasımın 14’ünde yapılmıştır.

Bunun, şu tarihte şu olmuş, ondan sonra bu olmuşla bir irtibatı yok. Bakınız bir şeyle irtibatı var. Ne ile irtibatı var? 12 Kasım 1969 tarihinde, 1969 seçimlerinden sonra gelen Hükümet güvenoyu almış. Bu güvenoyunu aldıktan iki gün sonra bu tamim yapılmıştır. Bu tamim 10 maddeden müteşekkildir.

Tamim aynen şöyle başlıyor; “Millet Meclisinden güvenoyu almış olan Hükümetimiz yeni bir çalışma dönemine girerken milletimizin teveccühüne layık bir hizmet anlayışı içinde programımızda yer alan konuları süratle gerçekleştirmek için Hükümet ve idare olarak bütün gayretlerimizi en verimli şekilde değerlendirmek mecburiyetinde bulunuyoruz. Her Türk vatandaşına, kanun önünde mutlak eşitlik sağlanması, Devlet kapılarının bütün vatandaşlara açık tutulması israftan, kırtasiyecilikten yetkileri kötüye kullanmaktan kaçınılması...” 1966 da çıkardığımız tamimin devamıdır: “Haksızlığa adaletsizliğe iltimasa hiçbir suretle yer verilmemesi”.

Bunlar, muayyen şikâyetlerin üzerine değil, bir zihniyeti devamlı olarak yaşatmanın gayretleri olarak mütalaa edilmelidir. Söylediğim gibi, sadece bir maddeden ibaret değil.

“Her şeyden önce, Hükümet programında ifade ettiğimiz gibi; 100 binlerce kamu görevlisinin çeşitli teşkilat içinde merkezi ve mahalli idarelerde ve kamu

müesseselerinde yürüttükleri hizmet yurdun her yerinde ve günün her saatinde vatandaşlar tarafından devamlı olarak değerlendirilmekte ve en küçük bir aksaklık bile bütün Devlet ve Hükümet mekanizmasını sorumlu tutan tepkilere sebep olmaktadır. Bu bakımdan birbirine bağlı çok çeşitli teşkilatın vatandaşı en mükemmel şekilde hizmet davası etrafında ahenkli ve müessir bir çalışma nizamına girmesini zaruri görüyoruz”; birinci maddesi.

İkinci maddesi; “Anayasanın emrettiği düzen içerisinde bütün vatandaşlar için eşit muameleye essahtan tarafsız ve halk hizmetinde bir idare anlayışı bütün derecedeki kamu görevlilerine hakim olmalıdır”

Üçüncü maddesi; “Emniyet ve asayişin vatandaşın temel hak ve hürriyetlerini teminat altına alacak bir müessiriyette sağlanması şarttır” 4 üncü maddesi, 5’inci maddesi, 10’uncu maddesi böyle gidiyor.

Bir gün, böyle bir tamimden dolayı muaheze edileceğimiz aklımızdan geçmezdi. Bu tamimi acaba hangi maksat için çıkarmışız? Tamim buradadır, 10 maddeden müteşekkildir, okuma-yazma bilen herkes okuduğu zaman bunun ne maksatla çıkarıldığını gayet kolaylıkla anlar. Bir Hükümet gelmiş, güvenoyu almış, çalışmasının ana prensiplerini teşkilata tamim etmektedir.

Bu açıklamaları yaptıktan sonra mütalaalarımı serd etmeye devam ediyorum.

Sayın Üyeler, 13 Numaralı Soruşturma Hazırlık Komisyonu raporu, soruşturma müessesesinin daha ilk basamakta aradığı iddiaların ciddiyetinin mevcut olup olmadığını tesbit etmiş ve iddiaların ciddiyet ve sıhatten mahrum olduğunu ortaya koymuştur.

Sayın Üyeler, muhtes suç olmaz, bir iddiayı ortaya atmakla suç teşekkül etmez. İtham edilen kim olursa olsun, bir hukuk devletinde reddi kabil olmıyan deliller ortaya konmadıkça hiç kimseyi suçlu addetmek mümkün değildir. Başka bir tabir ile iddia, itham ve isnatlar herkes tarafından geçerli addedilecek delillerle doğrulanmadıkça, muhatap alınan kişi kim olursa olsun, suçlu addolunmaz. Deliller ibraz etmek ise iddiayı ortaya atana aittir. Muhatap kim olursa olsun bu kaideler hukuk devleti içinde değişmez.

Gazete neşriyatı 13 Şubat 1970 tarihinde başlamış ve 17 Şubat 1970 tarihine kadar devam etmiştir. Araya Kurban Bayramı girmiş, yani 18 Şubat yahut 17 Şubat Kurban Bayramı. Kurban Bayramı bitmiş, 20 Şubat Pazar, 20 Şubat pazarı takibeden gün 21 Şubat pazartesi, 21 Şubat Pazartesi günü, yani bu neşriyat başlayıp da 4 gün devam ettikten sonra araya bayram girip, bayram biter bitmez neşriyatı yapan gazete tarafımdan mahkemeye verilmiş. Ne yapacaktım? İthamlarda bulunmuş, itham, isnat, iddialarda bulunmuş... Ne yapacaktınız? Yapacağım tek şey gazeteyi mahkemeye vermek suretiyle Anayasanın 34 üncü maddesinin işlemlerini sağlamaktır.

Meseleleri ters istikametlere çekmek çok kolay. Ama objektif olmak istiyorsanız, ki istemiyorsanız olmayın, yapılacak bir şey vardır; meseleleri olduğu gibi görmek. Kim demiş ispat hakkı tanıyarak diye? Dediğimiz şu: İspat hakkının işliyebilmesine vâbeste, dava açılmasına vâbeste. Davayı ben açtım. Ben açtım ki, gelsin iddialarını ispat etsin iddia sahibi.

Soruşturma önergesinin verilmesinden altı gün önce; efendim, bu neşriyat yapılmış da susulmuş. Hayır. Neşriyatın bittiğinin hemen akabinde, hemen akabinde ve önergenin verilmesinden altı gün önce tarafımdan dava açılmıştır.

Geçen 10 ay zarfında gazete bu iddialarını ispat edecek her hangi bir delili mahkemeye tevdi etmemiş. Çok kere duruşmalara gelmemiş. Aradan 4 ay geçtikten sonra da mahkemeye tevdi ettiği dilekçesinde şunu da söyleyeyim yazı işleri müdürünü yurt dışına kaçırmış, bugün de halen yurt dışındadır-aradan 4 ay geçtikten sonra da Haziran ayı sonuna doğru “Neşriyatta davacıya açık veya üstü örtülü bir şekilde kardeşleri lehine nüfuzunu kullandığı ifade ve ima edilmemiştir, bizim böyle bir yargımız yoktur, neşriyat kendilerine matuf değildir” diyerek “iddiam yoktur ki, ispat edeyim, delil ortaya koyayım” tavrını takınmış ve Anayasanın 34 üncü maddesindeki ispat hakkı mekanizmasının işletilmesine yanaşmamıştır. *(Arka sıralardan anlaşılmıyan müdahaleler)*

Şimdi bu noktada, önerge ile gazetenin münasebetini tesis edelim. Önergenin birinci maddesi: “İstanbul’da yayınlanmakta olan Günaydın Gazetesinin 8 Şubat 1970 günlü sayısının 1’inci sayfasında Demirel’lere son üç yıl içinde devlet kasalarından (26.000.000) lira kredi verildi başlığı altında çıkan bir haber yazısında” diye başlıyor, “9 Şubat tarihli Günaydın Gazetesinin şu tarihli” diye devam ediyor.

Yani, Günaydın Gazetesi mesnet alınıyor, iddia Günaydın Gazetesinin iddiasından çıkarılıyor. Şayet gazete hiçbir şey demek istememişse şaka mı yapmış ve şayet hiçbir şey demek istememişse bu önerge neden verilmiş? Neden verilmiş bu önerge.

Bu önerge şu iddiayı taşıyor: “Sayın Başbakan Demirel’in Başbakan olduktan sonra makam ve mevkiinin sağladığı imkânlarla bankalarla bankalara ve devlet dairelerine baskı yapmak suretiyle ailesine mensup yakınlarını kısa süre içinde zengin ettirdiği bu yayınlardan anlaşılmaktadır.”

Yayını yapan diyor ki: “Benim davacıya açık veya üstü örtülü bir şekilde kardeşleri lehine nüfuzunu kullandığını ifade ve ima ettiğim doğru değildir, etmiyorum” diyor, “benim böyle bir iddiam yok” diyor. Mahkemeye verdiğim adam böyle diyor. *(C.H.P. sıralarından “Beraat etti” sesleri)*

Muhterem Üyeler, huzurunuzda kendimi savunmak için bulunuyorum. Anayasa’nın 90 ıncı maddesine göre bir muamele bahis konusu olunca burada Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı olarak benim fiil, hareket ve kararımın doğan bir sorumluluğun bahis konusu olması lazımdır. Mademki Anayasa’nın 90 ıncı maddesine muhatap benim, benim fiilimin, benim hareketimin, benim kararımın ortaya konması lazımdır. İhtimalat üzerinden de iş göremezsiniz. İhtimalat üzerinden iş görmemek için de soruşturma hazırlık komisyonu tetkikatını yapmışsınız. Öyle mi olurdu, böyle mi olurdu, şöyle de olabilirdi, böyle de olabilirdi, diye her ihtimal için ayrı bir solüsyon çıkaran neticeye varmaktansa, “buyurun bunu tahkik edin, tetkik edin, bunda bir ciddiyet var mı” diye bir komisyona meseleyi Türkiye Büyük Millet Meclisi havale etmiş tüzüğüne göre, sözü edilen hadiselerde bilvasıta veya bilvasıta benim dahlimin bulunması lazımdır. Raporun muhalefet şerhinde ve burada yapılan konuşmalarda her şey ve herkes var, sadece ben yokum, sadece ben yokum. Herkesin ne yaptığı yazılı, benim ne yaptığım, kusurumun ne olduğu, ne yapmışım da başkalarına menfaat sağlamışım, bu yok. Bu yok. *(A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

Hâlbuki, Anayasanın 90 ıncı maddesine biraz evvel de söylediğim gibi, muhatabolan benden gayri şahıslar değil, benim. Anayasanın 90 ıncı maddesi benim dışımdaki şahısları içine almaz.

Sayın Üyeler, benim nüfusumuzu kötüye kullandığım iddiaları yalan ve iftiradan ibarettir. Bu görünüşüyle hadise bir hukuk meselesi olmaktan ziyade, Anayasanın 90

ıncı maddesinin murakabe maksadıyla tanıdığı yetkilerin siyasi maksatla kullanılması olarak mütalaa olunmalıdır. Meselenin gerisine gittiğiniz zaman gazete neşriyatı, soruşturma önergesi, bunların hepsi bir tertibin, bir siyasi tertibin, bir siyasi oyunun icaplarıdır. Yani soruşturma isteminin maksadı, bir nüfuz suiistimalini ortaya çıkarmak değil, bir nüfuz suiistimali lafını icadedip, ortaya atıp muhatapın siyasi itibarını kırmak, zihinleri bulandırmak ve böylece murakabe için kurulmuş bulunan 90 ıncı maddeyi siyasi taciz vasıtası yapmaktır. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Sayın Üyeler, Türkiye’de herkes suale muhatap tutulabilmelidir. Elbette suç işleyen kim olursa olsun cezasını görmelidir. (C.H.P. sıralarından "görece" sesleri) Fakat ulu orta, ciddiyetten mahrum, iftira ve tezdirden öteye geçmeyen itham ve isnatlar ile de şeref ve haysiyetlere tecavüz olunmasına müsaade olunmamalıdır. Suçun örtbas edilmemesi ne kadar önemli ise şeref ve haysiyetlere tecavüz edilmemesi de ve bilhassa suç örtbas ediliyor endişesi ile şeref ve haysiyetlere tecavüz edilmesi de aynı derecede önemlidir.

Sayın Üyeler, bu şekilde bir iftiraya maruz kaldığımdan dolayı gayet tabii ki, memnun olamam. Ancak, şurasını ifade edeyim ki, memleketimizde kamu hizmeti görüp de iftiraya maruz kalan, başına dert gelen ilk şahıs ben değilim, son şahıs da ben olmayacağım. Böyle bir durum hâsıl olunca ben derhal Türk Hakimi huzuruna giderek iddia sahiplerini ispata çağırdığım halde, geçen 10 ay zarfında ne mahkemelerde, ne Soruşturma Tahkikat Komisyonunda, ne başka yerde ne basında, ne şurada ne burada benim nüfuz kullanarak başkalarını zengin, yakınlarımı zengin ettiğim hakkın da kimse bir delil ortaya koyamadı, bol bol tezdirat yapıldı. (A.P. sıralarından alkışlar)

FERİT MELEN (Cumhuriyet Senatosu Van Üyesi) — Komisyon Başkanının son söylediği sözler ne olacak?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bunları bulunduğum görevin memleketimiz şartlarında tahammül edilmesi gereken bir icabı saydım.

Sayın Üyeler, bir siyasi iktidar, onun başını yıpratmak suretiyle zedelemeyi, hırpalamayı isteyenler olabilir. Bunun için adam lekeleme, karalama metotlarına gelinceye kadar, kanaatimce daha medeni vasıtalar vardır. Şahsım mevzuubahis olunca, muarızlarımızın hangi vasıtaya müracaat edecekleri umurumda değildir. (A.P. sıralarından alkışlar) Sadece Başbakanlık makamının, Devlet işlemesi bakımından taşıdığı önem göz önüne alınırsa, yakın mazinin tecrübeleri nazarı dikkate alınırsa siyasi iktidarın başını husumet, haset, kin ve ihtiras sebepleriyle zedelemeyi göze alanların veya o yollara tevessül edenlerin, aynı zamanda memleketin ilerisi için birçok şeyi birden zedelediklerini insaf ve vicdan sahibi herkes teslim edecektir. (A.P. sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar) İş görenleri, acaba sonra ne derler, neye maruz bırakırlar, korkusu içine sokmamak lazımdır. İcraat yapanları sonra bir kulp bulup lekelerler, endişesine sokmamak lazımdır. Bundan memleket çok zarar görür. İcrayı yürütmek, esasen çok zor yürüyen bir idareyi yürütmek imkânsız hale gelir.

Sayın Üyeler, huzurunuzda 5 yılı aşan bir sürede tek başına iktidar ve bir yılı aşan bir süre içinde koalisyon olmak şartıyla 6 yıla yakın zamandan beri vazife görüyoruz. Mesuliyet deruhte ettik. 6 aded bütçe yaptık, sarf ettik. Ve 6 aded bütçenin tatbikatını yapmış Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı olarak huzurunuzda bulunuyorum. Bu süre zarfında açık rejim, demokrasinin bütün imkân ve vasıtalarından kemali ile faydalanarak işlemiştir. Meclislerin murakabesi, hiçbir devirde olmadığı kadar işlemiştir. Geçen 6 sene

zarfında 100'ü aşan gensoru önergesi "gündeme alınsın mı, alınmasın mı" münakaşaları yapılarak görüşülmüştür. Genel görüşme, araştırma, soruşturma, soru müesseselerinin yükünü bir hayli kabarık olup tümü işlemiştir.

Bütçe müzakereleri, Meclislerimizin uzun saatlerini sarf etmesi suretiyle enine boyuna yapılmıştır. Bu görevde bulunduğum geçen 6 yılın bütçeleri yükünü, takriben 110 milyar lirayı bulmaktadır. Genç demokrasimizin sağlam temeller üzerinde yükselmesi, güç kazanması doğru geleneklere kavuşması, insan hakları ve hukuk devleti ilkelerini mutlak manada ve devamlı olarak hakim kılınmasını savunduk ve savunmaya devam edeceğiz.

Bana, doğruluk ve ciddiyetten mahrum bazı isnatlarda bulunulmasından hiç gam duymam. 100 milyar lirayı aşan bir meblağ sarf etmiş bir siyasi iktidarın başı olarak huzurunuzda bulunuyorum. Ve gayet açıklıkla ifade ediyorum, bana filanca banka filan yere kredi vermiş mi, vermemiş mi hesabını sorarken, sarfına nezaret ettiğim 100 milyar liranın hesabını sorunuz. Onu vereyim. (A.P. sıralarından "bravo" sesleri, sürekli alkışlar)

İkinci bir şeyi daha ifade etmek istiyorum, yakınlarım dedikleriniz de dahil, her hangi bir şahsa menfaat sağladığım iddiasında olanlar, sadece iftira metotlarına dayanarak değil, delile dayanarak karşımıza gelsinler. Yalnız yakınlarıma değil, gayet açıklıkla söylüyorum ve bütün dünya alemi işhad ediyorum, yalnız yakınlarıma değil her kimse, kimi bulabiliyorsanız. 6 sene zarfında, bu memlekette hizmet gördük, "Şu kimseye, nüfuzunuzu kullanmak suretiyle menfaat sağlamışınız" diye kimse getirin. Bütün dünyaya işhad ediyorum.

TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Kendine güveniyorsan kur Komisyonu.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın Üyeler, 14 saat ben sizleri dinledim. Ben buradayım, siz de buradasınız.

Üçüncü bir hususu daha söylüyorum birtakım imalar yapıldı. Benim 1964 senesi sonunda bütün ticari işlerim tasfiye edilmiştir. Ben 1949 senesinden 1960 senesine kadar Devlet hizmeti gördüm. Bu hizmet zarfında, o günün parası ile 6 milyar liranın sarfına nezaret ettim. 1960 da kendi hayatımı kendim kazanmak üzere memleket sathında kendi ekmeğimi çıkarmanın yolunu aradım. Askerlik vazifemi gördükten sonra 1960-1964 süresince serbest çalıştım. Şimdi şunu söylüyorum; Ben 1964 senesinde bütün işlerimi tasfiye ettim. Varlığım, bundan bir süre önce çıkan bir gazetede ilan edilmiştir. Yekününü size söyleyeyim, varlığım; menkulü, gayrimenkulü tümü ile 500 bin lirayı geçmez. Bunun üstünde bir şey bulana, keşfedene bulduğunu vermeye amadeyim. Bedeli bedavadır. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Beni bu tarafımdan kimse tutamaz Muhterem Üyeler. Bugün de tutamaz, yarın da tutamaz. Huzurunuzda, inandığım, davada yüce milletime hizmet davasında bana reva görülebilecek her türlü iftira, isnat ve tertiplerden en ufak bir yılgınlık ve bezginlik duymadan yoluma devam edeceğini ifade ederken, hiç kimseden bir şey istemediğimi, herkesin elini vicdanına koyup karar verileceğine olan itimadımı beyan ediyorum.

Vicdanım huzur içindedir. En ufak burukluk duysam huzurunuzda gelmem. Kuru böhlan ve yakışır yalandan Cenabı Allah'ın herkesi korumasını niyaz ediyor, saygılarımı sunuyorum. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, sürekli alkışlar)

BAŞKAN — Muhterem Arkadaşlar bu suretle müzakereler bitmiştir.

13 numaralı Soruşturma Hazırlık Komisyonu raporunun Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 136'ncı maddesi uyarınca açık oya konulmasını talebeden konuşmalardan sonra.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Söz istiyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın Başbakan, buyurunuz bir arzunuz mu var efendim? Yerinizden buyurun efendim. (A.P. sıralarından "Kürsüden konuşsun" sesleri)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, kürsüden konuşmak istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun efendim. (Alkışlar)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Türkiye Büyük Millet Meclisinin Sayın Üyeleri.

Muhatap ben olduğuma göre, son sözün bana ait olması müdafaa hakkının icabıdır.

Usulî münakaşalar içerisinde benim farkına varamadığım bazı konuşmalar benim konuşmamdan sonra yapılmıştır. Demin Sayın Komisyon Başkanının son sözlerini iyi anlayamadım. Anlayamadığım için de her hangi bir mütalaada bulunmak imkânını bulmamıştım. Sonradan, tekrar biraz evvel yapmış bulunduğu açıklamayı ve Sayın Feyzioğlu'nun bu açıklamayı anlayış tarzını gördüm.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin Sayın Üyelerinden bu şartlar altında Soruşturma Tahkikat Komisyonuna gitmelerini, yani... (A.P. sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar) Yani, mevcut rapor, Komisyon Başkanının ifadesi ile hüviyetini değiştirmiş olduğuna göre (A.P. sıralarından gürültüler) Türkiye Büyük Millet Meclisinin Sayın Üyelerinden Soruşturma Tahkikat Komisyonu teşkil etmelerini, istedikleri şekilde teşkil etmelerini istediği kadar çalışmasını, aradıkları ne varsa meydana çıkarmasını hassaten rica ediyor, saygılarımı sunuyorum.¹⁰ (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri ve alkışlar)... (C.H.P. sıralarından "oyla" sesleri)

¹⁰ TBMM (Birleşik Toplantı) Tutanak Dergisi Cilt 10, Toplantı Yılı 10, Birleşim 1, Sayfa 108-114, 122

28 Şubat 1971 Pazar 1971 Yılı Bütçe Kanunu Tasarısı Nedeniyle

BAŞKAN — Hükümet adına Sayın Başbakan, buyurun efendim. (A.P. sıralarından alkışlar ve “Bravo” sesleri.)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin Sayın Üyeleri;

1971 yılı bütçesi, İkinci Beş Yıllık Planımızın dördüncü yılına tekabül etmektedir. Üç aydan beri Bütçe Plan Komisyonunda, Cumhuriyet Senatamızda ve 14 günden beri de Millet Meclisimizde, devamlı çalışmalar sonunda nihai şeklini almış ve bugün Millet Meclisimizin oylarına iktiran ederek kabul olunmuş bulunmaktadır.

1971 yılı Türk ekonomisi için hayati önemi haizdir. 1970 yılı içerisinde alınmış bulunan fevkalade önemli kararların başarıya ulaşması lazımdır.

Bu kararların hedefi; Türk ekonomisine yeni ufuklar kazandırmaktır.

Bu kararların hedefi; Türk ekonomisini genişletmeye devam ettirerek kendi gücüne kavuşturmak.

Bu kararların hedefi; önümüzdeki üç sene zarfında Türkiye’nin yıllardan beri devam edegelen tediye muvazenesini dengeye getirmektir.

Bu kararların hedefi; kalkınma için daha çok kaynaklar istihsal etmektir.

Böylece, önümüzdeki 10 yılın, ondan sonra gelecek on yılların eşiğinde 1971 senesinin ekonomimizin istikrar içinde gelişmesi bakımından büyük değeri vardır.

Yüce Meclisin Sayın Üyeleri; 1971 senesinin istikrar içerisinde genişleyerek giden bir yıl olması için mali ve iktisadi politikamızı fevkalade itina ile yürütmek mecburiyeti ile her zamankinden daha çok titizlikle yürütmek mecburiyetindeyiz.

Bu itibarla, ekonomimize yeni güç, kendi kendisini ileriye götürme gücü, bu sayede sosyal problemlerimizi çözecek yeni imkânlar çıkarma gayretlerimizin İkinci Beş Yıllık Planın beşinci yılında ve gelecek senenin bu zamanlarında kararınıza iktiran edecek olan üçüncü beş yıllık planın başlangıcında mühim bir merhalenin içinde olduğumuzu, huzurunuzda ifade etmek istiyorum.

1971 yılı bütçesi, zor bir bütçedir. Bu bütçenin tahmin edildiği ölçüler içerisinde tatbikatına yine azami itina göstermek gerekecektir.

Huzurunuzda şu hususu da ifade etmek istiyorum: 1971 yılı bütçesi, memleketimizin her köşesine yayılan yeni ve güzel hizmetler getirmektedir. Bu hizmetlere ayrılmış bulunan imkânların en iyi şekilde kullanılmasına ve bu imkânlardan azami randıman alınmasına gayret edilecektir.

1971 yılı bütçesinin Bütçe Plan Komisyonunda, Cumhuriyet Senatosunda, Millet Meclisinde, daha önce hazırlanmasında ve bu safhalarda, müzakeresinde emeği geçen bütün değerli parlamento üyelerine ve teknisyenlere huzurunuzda şükranlarımı sunar; bu bütçenin milletimiz ve memleketimiz için hayırlı, uğurlu olmasını Cenabı Allaktan niyaz eder, saygılarımı sunarım. (A.P. sıralarından sürekli alkışlar ve “Bravo” sesleri)

BAŞKAN — Gündemimizde görüşülecek bir husus kalmadığından, yarın, 1 Mart 1971 Pazartesi günü Saat 15.00’te toplanmak üzere birleşimi, kapatıyorum.¹¹

¹¹ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre III, Cilt 11/1, Birleşim 62, Sayfa 1078-1079*

IV. DEMİREL HÜKÜMETİ DÖNEMİ
39. Cumhuriyet Hükümeti
(31.03.1975-21.06.1977)

6 Nisan 1975 Pazar

39. Cumhuriyet Hükümeti (IV. Demirel Hükümeti) Programını Millet Meclisine Sunuş Konuşması

BAŞKAN — Hükümet Programını okumak üzere Başbakan Süleyman Demirel, buyurunuz efendim. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri ve ayakta sürekli alkışlar)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin Sayın Üyeleri;

Anayasa hükümleri gereğince Hükümet Programını Yüksek Heyetinize sunmak üzere huzurunuzda bulunuyorum.

Egemen Türk Milletini temsil eden ve yetkimizin kaynağı olan Yüce Heyetinizi şahsım ve Bakanlar Kurulu adına saygılarımla selâmlarım.

Hükümetimiz 6 ayı aşan bir Hükümet bunalımından sonra kurulmuştur. 1973 seçimlerinden sonra büyük güçlüklerle kurulmuş olan C.H.P.-M.S.P. koalisyonunun bozulmasıyla çıkarılan bunalım, müstafi Hükümetin bir kanadının yeni Hükümet kurulmadan görevi bırakıp gitme kararını açıklaması üzerine, daha da ağırlaşmış, adeta bir Hükümet boşluğunun ortaya çıkması ihtimali doğmuştur. Sayın Irmak Başkanlığındaki Hükümet bu şartlar içinde kurulmuş ise de, Sayın Irmak Hükümetinin kurulduğu günden başlayarak, “partilere dayalı, parlâmentodan güvenoyu alabilecek, normal ve demokratik bir Hükümetin” biran önce kurulması ihtiyacı bütün partilerce öne sürülmüştür. Sayın Irmak Başkanlığındaki Hükümetin programında dahi bu ihtiyaç açıkça belirtilmiştir.

Hükümetimiz bu ihtiyacın cevabıdır. Millet çoğunluğunun oyunu temsil eden partilerin desteğine ve birçok bağımsız parlamenterin böyle bir hükümeti destekleyeceklerine dair kamuoyuna yaptıkları beyanlara dayanarak kurulan Hükümetimiz, uzun süren ve büyük sıkıntılar doğurmuş olan bir bunalım dönemini sona erdirip milletimizin özlemini çektiği istikrarı sağlamak üzere kurulmuştur. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Türkiye Büyük Millet Meclisi, bütün bunalım dönemi boyunca, yüksek bir vazife anlayışı içinde kendisine düşen görevleri yerine getirmiştir. Bu süre içinde yasama görevinin felce uğramaması ve memleketimizin bütçesiz kalmaması için Cumhuriyet Senatamızın ve Millet Meclisimizin gösterdiği üstün vazife ve sorumluluk duygusu milletimizi daha ağır bunalımlardan kurtarmıştır.

Şimdi, yeni bir dönemin eşliğindeyiz. Demokratik rejimin ve millet hâkimiyeti ilkesinin gereklerine uygun olarak kurulmuş bulunan Hükümetimiz, sadece desteğine mazhar olacağı siyasi grupların ve gruplar dışındaki değerli parlamento üyelerinin değil, bütün milletin hükümeti, Türkiye Cumhuriyetinin Hükümeti olduğunun idraki içinde çalışacaktır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Çalışmalarımızda Yüksek Heyetinizin güven ve desteği en değerli kuvvet kaynağımız olacaktır.

Yalnız bizi destekleyecek olanların değerli irşatlarına değil, muhalefetin haklı uyarılarına da önem vereceğiz. Demokratik rejimlerde iktidarla muhalefet arasında bulunması pek tabii olan görüş ayrılıklarına rağmen, millî davalarda, memleket yararına sarf edeceğimiz çabalarda, muhalefetin desteğini esirgemeyeceğini de ümit ediyoruz.

Sayın Üyeler,

Türk Milletinin bütün fertlerini, kaderde, kıvançta ve tasada ortak bölünmez bir bütün halinde millî şuur ve ülküler etrafında toplayan; aziz ve büyük milletimizin, dünya milletler camiasının şerefli bir üyesi olarak, millî birlik ruhu içinde daima yüceltilmesini amaç bilen Türk Milliyetçiliği Hükümetimizin ilham kaynağıdır. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Milletimizi tarih boyunca ayakta tutan millî ve manevî değerlere bağlı ve saygılı olarak ve bunlardan kuvvet alarak, Türk Milletini çağdaş medeniyet seviyesinin üstüne çıkarmak davası, temel davamızdır.

Hükümetimiz komünizme, her çeşit anarşiye, Anayasa ve kanun dışı eylemlere, millî bütünlüğü zedeleyici ve Cumhuriyeti tahrip edici her türlü faaliyete karşı, devletin, Anayasa düzeni içinde kendisini savunmasını ve bu çeşit tehlike ve faaliyetlerle etkili şekilde mücadele edilmesini kesin bir zaruret saymaktadır. İç güvenliği, asayiş ve kanun hâkimiyetini sağlamakla görevli devlet kuruluşlarının ve güvenlik kuvvetlerinin, görevlerini tarafsızlıkla, azim ve kararlılıkla yerine getirebilmeleri için, Hükümet gerekli her türlü ihtimamı gösterecektir.

Ülkemizi her türlü dış ve iç tehlikeye karşı koruyacak tedbirleri almayı, başlıca görev saymaktayız.

Hükümetimiz, hür ve demokratik rejimin vazgeçilmez gereği olan düşünce ve inanç hürriyetine ve Anayasamızın teminatı altındaki bütün temel hürriyetlere saygılı olacaktır. Hürriyetlere saygılı olduğumuz ölçüde, meşru nizamın korunmasında ve kanun hâkimiyetinin sağlanmasında da kararlı olacağız. Kanunların suç saydığı fiillere hiç bir şekilde müsamaha etmeyecek ve kanun dışı eylemlere girişenlere karşı kanunların tam olarak uygulanması için gerekli dikkati göstereceğiz.

Temel hak ve hürriyetler ancak kanunların hâkim olduğu bir düzende sağlam bir teminata sahiptir. Hak ve hürriyetlerin korunması kadar, bu hak ve hürriyetlerden hiç birinin, insan hak ve hürriyetlerini veya Türk Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü veya dil, ırk, sınıf, din ve mezhep ayırımına dayanarak, nitelikleri Anayasada belirtilen Cumhuriyeti ortadan kaldırmak kastı ile kullanılmaması da önem taşır.

Sayın Üyeler,

Git gide ağırlaşan dış ve iç şartlar altında göreve başlayan ve birikmiş çeşitli güçlükleri devralan Hükümetimiz, orta ve uzun vadeli tedbirler yanında, yurttaşların hemen çözüm bekleyen dertlerine vakit geçirmeden eğilecek, milletimizin en çok sıkıntı çeken ve korunmaya muhtaç olan zümrelerine ferahlık getirecek acil tedbirleri alacaktır.

Siyasi ve iktisadî istikrarın sağlanması yolundaki çabalarımızın yanında, duraklamış olan yatırım ve kalkınma hamlesini yeniden harekete geçirmek için gerekli tedbirleri alacağız. Türkiye'nin en kısa zamanda, gelişmiş ve sanayileşmiş bir ülke haline getirilmesi, hedefimizdir. Türkiye'nin, hür ve demokratik bir rejim içinde manen ve maddeten kalkınmasına, bütün milletin, heyecanını duyarak ve inanarak katılmasını temine çalışacağız.

Kalkınmanın nimetlerinden dar gelirli, yoksul zümreleri ve yurdumuzun gelişmeye muhtaç bölgelerini yararlandırmak hedefimizdir. Kalkınma hamlelerinde bölgeler

arasındaki dengesizliklerin giderilmesine ve kalkınmanın nimetlerinin yaygın ve adil bir şekilde dağılmasına dikkat göstereceğiz. Doğu ve Güneydoğu bölgelerimizin ve bütün gelişmeye muhtaç yurt bölgelerinin kalkınması için etkili tedbirler almaya ve bu bölgelerin kalkınmasını hızlandırmak amacıyla özel planlar hazırlamaya kararlıyız. (A.P. sıralarından alkışlar)

Köy kalkınmasına büyük öncelik verecek ve köye giden hizmetleri artırarak daha yaygın ve daha külfetsiz hale getireceğiz. Köy hizmetlerinde, köylüye yüklenen katılma paylarını kaldırmaya kararlıyız. (A.P. sıralarından alkışlar) Günün icaplarına uygun bir Köy Kanunu çıkaracağız.

Sosyal adaleti ve sosyal güvenliği yaygın hale getirmek için gerekli çalışmaları hızla yürütecek ve sosyal alanda Türk cemiyetini ileriye götüren önemli değişiklikleri gerçekleştireceğiz. Emekli işçilerin durumunu süratle düzelteceğiz. Programımızın ilgili bölümlerinde ayrıca temas edeceğimiz gibi, Genel Sağlık Sigortasını ele alacağız. Köylü yurttaşlarımızın afetlere karşı korunması için tarım sigortasını geliştirip yaygınlaştıracacağız; dar gelirli aile çocuklarının okuma ve yetişme imkânlarını artıracacağız; muhtaç duruma düşen yaşlı yurttaşların, kimsesiz çocukların, sakatların ıstıraplarını dindirecek tedbirler alacağız. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri ve alkışlar)

Devlet mekanizmasının ahenk içinde işlemesi, kararların hızla verilmesi, yetki ve sorumlulukların iyi bir şekilde belirlenmesi ve dağıtılması suretiyle müessiriyet ve verimliliğin artırılması için kamu idaresinde sürekli ıslahat yapılması lüzumuna inanıyoruz. Devlet idaresinin israftan kurtarılmasına, kırtasiyecilik, rüşvet, irtikâp ve suiistimal ile müessir şekilde savaşılmaya büyük önem vereceğiz.

Mülkî ve mahallî idarelerin yetki ve sorumlulukları artırılacak, Devlet memurlarının sosyal ve ekonomik durumlarının geliştirilmesine çalışılacaktır.

İdarede süratli ve müessir hizmetin gerekleri yerine getirilecektir.

Yatırımları gereksiz şekilde güçleştiren ve geciktiren engellerin ortadan kaldırılmasına çalışacağız. Bir yandan yeni yatırımları teşvik ederken, bir yandan da kamu kesiminin ve hür teşebbüsün yarım kalmış yatırımlarının bir an önce tamamlanmasına ve hızla üretime geçmelerine çaba göstereceğiz;

Hükümetimiz, siyasi partilerin seçim ittifakı yapabilmelerini sağlamak maksadıyla hazırlanmış ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulmuş olan kanun teklifinin en kısa zamanda kanunlaştırılmasında, Türk demokrasisinin güçlenmesi ve istikrarı açısından büyük yarar görmektedir. Bu konuya önem ve öncelik vereceğiz.

Ayrıca, seçim güvenliğini tam olarak sağlayacak, kütüklerin düzenlenmesinden sandık başı işlemlerine kadar bütün seçim işlemlerinin düzgün ve dürüst şekilde yapılmasını kolaylaştıracak tedbirlere ihtiyaç bulunduğu inancındayız. Seçmen yaşının 18'e indirilmesine ve dış ülkelerdeki yurttaşlarımızın seçimlere katılıp oy kullanabilmelerini sağlayacak kanunî değişikliklerin yapılmasına taraftarız. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Basının ve basında çalışanların sorunları ile yakından ilgilenilecektir.

TRT'nin tarafsızlığı ve Anayasanın 121 inci maddesindeki ilkelere sadık kalması sağlanacaktır. Yalnız haber hizmeti değil, önemli bir eğitim ve kültür hizmeti gömmekle;

yükümlü olan TRT'nin Devletin ülkesi ve milletiyle bütünlüğünü sarsıcı. Cumhuriyeti tahrip edici, millî güvenliğe ve genel ahlâka zarar verici yayınlar yapması önlenecektir. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Değerli Üyeler;

Adalet hizmetlerinin süratli, adil ölçüler içinde ve külfetsiz olarak görülmesi ve vatandaşların adalete ola" inanç ve güvenlerinin kâmil hale getirilmesi saklanacaktır.

Fikir ve inanç hürriyetiyle ve temel hürriyetlerle ilgili uygulamalarda Anayasaya uygunluk sağlanacak ve Anayasaya, uymayan tatbikatın ortadan kaldırılması için gerekli tedbirler alınacaktır.

Hâkim ve savcılarımızın daha iyi şartlarda hizmet görmeleri sağlanacak ve mesleğin daha cazip hale getirilmesine çalışılacaktır.

Adalet personelinin çalışma şartlarının mesleğin şeref ve haysiyeti ile bağdaşır hale getirilmesi, özellikle mahrumiyet bölgelerinde hizmet gören adalet personelinin tatminkâr sosyal ve ekonomik imkânlarla kavuşmalarına çalışılacaktır. Meslek mensuplarının meslek içi eğitimlerine önem verilecektir.

Adlî müzaheret müessesesi en müessir şekilde çalıştırılacak, cezaevlerindeki hükümlülerin cemiyete kazandırılması için gerekli maddî tedbirler ve manevî eğitim sağlanacak, infaz müessesesinin ıslah edici karakteri geliştirilecektir. Adlî sicillerin tasfiye işlemleri süratle ikmal edilip, bu hizmetin elektronik bilgi işlem sistemleriyle görülmesi sağlanacaktır.

Sayın Üyeler,

İç huzur ve barışın sağlanmasına büyük dikkat gösterilecektir. Güvenlik kuvvetlerine lâayık oldukları yer ve önem verilecek bunların vazife onuru korunacak, manevî ve maddî bakımdan gerekli güce sahip olmaları sağlanacaktır.

Toplantı ve gösteri yürüyüşleri mevzuatındaki boşluk doldurulacaktır.

Büyük bir dert halini alan, trafik kazalarının önlenmesi ve trafikte şikâyet konusu olan hususların düzeltilmesi önemle ele alınacaktır.

Millî eğitimde amacımız; milletimizin bütün fertlerini, Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; Atatürk inkılâplarına ve Türk milliyetçiliğine bağlı; insan haklarına ve millî, demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış; haline getirmiş; büyük ve şanlı tarihimize iftihar eden, milletimizin geleceğine güvenle bakan, her türlü taklitçilikten uzak, millî şahsiyetini müdrik, ilim, teknik ve medeniyet yarışında insanlığa örnek olmayı hedef alan vatandaşlar olarak yetiştirmektir. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Öğretimin, her kademesinde fırsat ve imkân eşitliğinin sağlanmasına özel bir önem verilecek vatandaşların kabiliyetleri ve arzularına göre ve kendi maddi imkânlarına bağlı olmaksızın yetiştirme ve bir meslek edinme imkânları artırılacaktır. Öğrenci bursları miktar ve sayı itibarıyla artırılacak, parasız yatılı öğrenci sayısı çoğaltılacaktır. Yurtlar, öğrenci kredileri, ders araçları ve gereçleri, artan ihtiyacı karşılayacak seviyeye çıkarılacaktır.

Üniversite girişinde, merkezî seçme ve yerleştirme sınavlarından önce, üniversite hazırlık kursları açılacak ve bu kurslarda ihtiyaç halinde büyük merkezlerdeki öğretmenlerden de faydalanılacaktır. Yükseköğretimde fırsat eşitliğini sağlamak, liselerdeki birikimi önlemek ve meslek okullarına rağbeti artırmak için, meslek okullarının ikinci döneminden mezun olanların üniversite ve yüksekokulların giriş imtihanlarına katılmaları ve imtihanda başarılı olanların lise mezunları gibi bütün üniversite ve yüksekokullara girebilmeleri sağlanacaktır. (A.P. ve M.S.P. sıralarından alkışlar)

Kalkınmaya ve üretime katkısı olan meslekî ve teknik öğretime önem verilecek, meslekî ve teknik liselerin artırılması yoluna gidilecektir. Teknik elemanların yetiştirilmesinde nazarı bilgi yanında sanayi ve tarım alanlarında yapacakları işe kolayca uymalarını sağlayacak şekilde amelî eğitim görmeleri sağlanacaktır. Kanunları çıkarılmış yeni üniversitelerin kısa zamanda faaliyete geçirilip geliştirilmeleri için gerekli tedbirler alınacaktır.

Eğitim kuruluşlarının yurt sathına dengeli bir surette dağılması sağlanacaktır. İl ve ilçelerde binaları tamamlanmış olan meslek okulları öğrenime açılacaktır.

Bilimsel ve teknik araştırmalar teşvik edilecek, teknolojinin millî imkânlarla dayalı olarak geliştirilmesine çalışılacak, yurt dışındaki araştırmacıların yurda dönmeleri sağlanacaktır.

Eğitimde metot ve araçtan daha önemli olan öğretmenlik mesleğine gereken önem verilecek; feragatle görev yapan öğretmenlerimizin maddî ve manevî sorunlarının çözümlenmesine, meslek içi eğitimlerini ve ilerlemelerini sağlayacak şartların hazırlanmasına gayret sarf edilecektir.

Okullarda kitap enflasyonuna ve ders kitapları ile ilgili ticarî istismarlara son verilecektir. Ders kitapları konusunda dar gelirli ailelerin yükünü azaltıcı tedbirler alınacaktır. Eğitimde radyo, televizyon ve eğitim laboratuvarlarından geniş şekilde yararlanılacaktır. Radyo ve televizyon yoluyla yapılacak eğitimin, millî eğitim temel amaçlarına uyması ve köylere kadar ulaşması sağlanacaktır. Öğretim üyelerinin az ve yetersiz olduğu eğitim kuruluşlarında kapalı devre televizyonları ile ders verme imkânlarından faydalanılmasına çalışılacaktır.

İlk ve ortaöğretimde okutulmakta olan ahlâk dersleri, gayesine uygun ve millî ahlâk esaslarına göre düzenlenecek ve bu dersleri, öncelikle, İlahiyat Fakültesi, İslâmî Bilimler Fakültesi, Yüksek İslâm Enstitüsü ve İmam-Hatip okulları mezunları okutacaklardır. (A.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Din derslerinin normal ders saatleri içinde ve gerekli vasıfları taşıyan öğretmenlerce verilmesi sağlanacaktır.

Müfredat programlarının millî kültürümüze uymayan kısımları değiştirilecek, milletimizin ilme ve insanlığa yaptığı hizmetlerin öğretilmesine önem verilecektir. Millî eğitimde, gençliğin bedenî gelişmesi için okul içi spor teşvik edilecektir.

Yurt dışında tahsil yapanların yurdumuzdaki muadeletlerinin tanınmasında karşılaşılan güçlükler ortadan kaldırılacak ve bu muameleler ilmî esaslara uyularak süratle neticelendirilecektir.

Sayın Üyeler,

Millî bir kültür siyaseti takip edilmek suretiyle, milletimizi meydana getiren değerler etrafında millî bütünlük kuvvetlendirilecektir. Güçlü bir millî kültür hareketinin, milletimizi zararlı dış tesirlerden koruyacağına inanıyoruz.

Kültürümüzün gelişmesi, yeni nesillerimize aşılması, sanatımızın millî köklerden kuvvet alarak ilerlemesi, kültürümüzün içte ve dışta tanıtılması, yurt dışındaki vatandaş ve soydaşlarımızın millî kültürümüz ile bağlılıklarının devam ettirilmesi ve kültürel ihtiyaçlarının karşılanması için gerekli tedbirler alınacaktır.

Tarihî mirasımız olan kültür, fikir ve sanat eserlerimizin derlenmesi, bakımı, onarımı, korunması ve tanıtılması öncelikle göz önünde bulundurulacaktır. Kültürümüzün temel eserlerinin bugünkü nesillere tanıtılmasına çalışılacaktır.

Millî kültürümüzü tanıttak ve geliştirecek araştırmaların yapılması ve temel eserlerin yazılması ödüllendirme sistemi ile teşvik edilecektir.

Millî bir dil politikası izlenecektir. (A.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Dilimizin zenginliğinin korunmasına ve geliştirilmesine önem verilecek, Türkçemizin iki ayrı dil haline gelmesine yol açan aşırılıklardan ve ilim dışı zorlamadan kaçınılacaktır. (A.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Halk eğitiminin, yol gösterici, araştırmacı, milletimizin bölünmezliği prensibini ve millî ve manevî değerlerimizi güçlendirici ve üretime dönük bir şekilde teşkilâtlandırılmasına önem verilecektir. Radyonun bütün yurttan rahatça dinlenebilmesi ve televizyonun bütün yurt sathına hızlandırılmış bir programla yayılması sağlanacaktır. Devlet sahnelerinde ve yayınlarında Türk yazarlarının eserlerine ağırlık verilmesi ve millî bütünlüğe ve genel ahlâka zarar verici eserlere yer verilmemesi sağlanacaktır. (A.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Diyanet İşleri Başkanlığı, her türlü siyasi mülahazaların üstünde tutulacak ve manevî değeri göz önünde bulundurularak, yasalarında belirtilen görevlerini yerine getirmesi sağlanacaktır. Diyanet İşleri Teşkilât Kanununu tadil eden tasarı süratle kanunlaştırılacak, Diyanet İşleri Başkanlığı, daha geniş hizmet yapma imkânlarına kavuşturulacak, vekil imamlar meselesi adil bir çözüme bağlanacaktır. (A.P. ve M.S.P. sıralarından alkışlar)

Din görevlilerinin toplumumuzdaki manevî yeri ve değeri dikkate alınarak, sosyal ve ekonomik kalkınmamızda kendilerinden yararlanılacaktır.

Din görevlilerinin demokratik düşünce ve inanç özgürlüğü çerçevesinde sürekli eğitimden yararlanmaları sağlanacaktır. İhtiyaç duyulacak din adamlarının en iyi şekilde yetiştirilmeleri için, Diyanet İşleri ve Millî Eğitim Bakanlıkları arasında yakın koordinasyon ve işbirliği sağlanacaktır. Diyanet işleri yayınlarının halkımıza daha yaygın ve ucuz olarak ulaşması sağlanacaktır.

İslami ve ilmi araştırmalar yapmak ve ilmi eserler telif etmek üzere, bir başkanın idaresinde, Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı bir ilim heyeti kurulacaktır. Bu ilim heyeti, sadece bu görevin ifasıyla meşgul olacaktır. Yüksek İslâm Enstitüleri akademi haline getirilecek ve mevcut enstitülerdeki kontenjanlar artırılacaktır. (A.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo", sesleri, alkışlar)

Ecdat yadigarı vakıf eserlerin envanteri yapılacak, bunların vakfın şartnamesi ve kanunî esaslar dışında kullanılmasına müsaade edilmeyecek, vakıf eserlerin onarım

ve restorasyonuna itina gösterilecektir. Vakıfların gelirlerinin artırılmasına ve yeni vakıfların teşvikine önem verilecektir. Yurt dışındaki vakıflarımıza ilgi gösterilecektir.

Sayın Üyeler,

Ülkemizin kalkınması ve çağdaş medeniyet seviyesi üstüne çıkması için asil milletimizin ümidi, geleceğimizin teminatı olan köy, kasaba ve şehirlerdeki bütün gençlerimizin, Türkiye Cumhuriyetinin temel ilkelerine, millî ve manevî değerlerimize bağlı bir şekilde, fikren ve bedenen gelişmeleri hedefimizdir. Gençlerimizin zaman ve enerjilerini, kendileri, aileleri ve vatanımız için en faydalı şekilde değerlendirmelerine ve en iyi surette yetiştirilmelerine imkân sağlanacaktır. Gençliğin her dalda kütle sporuna ve özellikle geleneksel sporlara yönelmesi teşvik edilecektir.

İlgili teşkilât kanunlarının gerekli şartlara uygunluğu temin edilecek, Gençlik ve Spor Akademilerinin ihtiyaçlarının karşılanmasına ve yenilerinin açılmasına çalışılacaktır.

Milletimizin bekasının teminatı olan aziz gençlerimizin çeşitli sorunları dikkatle ve önemle ele alınacak, bunların çözülmesi için hiçbir fedakârlık esirgenmeyecektir. Gençlerimizin huzur ve güven içinde derslerine çalışabileceği, spor yapabileceği, istirahat edebileceği, her türlü sosyal imkânlarla sahip yurtlara, tesislere, burs ve krediye yeterli ölçüde kavuşmaları sağlanacaktır.

Çocuklarımızı zararlı yayınlardan koruyacak kanunî ve idarî tedbirleri alacağız.

Sayın Üyeler,

Ekonomi politikamızın hedefi istikrar içinde dengeli ve hızlı büyümeyi sağlamaktır. Malî politikalarımız, bu ana hedefin en tesirli vasıtalarıdır. Kaynaklarımızın verimli suretle kullanılmasını sağlayacak tedbirler alınacaktır.

Para ve kredi politikamız ekonomiyi büyütme hedeflerini sağlayacak ve istikrar hedefi ile tutarlı olacaktır.

Enflasyonla etkili bir şekilde mücadele edilecek, spekülâtif kazançları, mal darlığı ve yokluğunu önleyecek etkili tedbirler alınacaktır. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Türk parasının iç ve dış değerinin korunmasına itina gösterilecektir.

Türkiye'nin hür ve demokratik bir rejim içinde, planlı, dengeli, sosyal adalet ve sosyal güvenliğe gerekli önemi veren, hür teşebbüse, mülkiyet hakkına ve meşru kazanca saygılı bir ekonomik sistemle kalkınması sağlanacaktır. Kalkınmanın nimetlerinin büyük vatandaş kitlelerine ve yurdun bölgelerine adil şekilde yayılmasını sağlayacak ve dengesizlikleri giderecek tedbirlere önem verilecektir.

Ekonomik kalkınmada büyük önem taşıyan, karar bütünlüğü ve tatbikat ahenginin sağlanması için, ekonomik ve malî politikayı uygulayan kamu kuruluşları arasında yakın bir işbirliği ve koordinasyon sağlanacaktır. Kamu harcamalarındaki israf önlenecektir. Kamu finansmanının sıhhatli kaynaklardan sağlanmasına itina gösterilecektir.

Para - kredi - finansman - yatırım, destekleme, teşvik ve yönlendirme politikaları, ekonomimizin hızla değişen şartlara sürekli olarak intibakını sağlayacak şekilde bütünleştirilecek ve bir temel ekonomik politika çerçevesi içinde yürütülecektir.

Mevcut ekonomik durgunluğu giderecek, yatırımları hızlandırarak istihdamı genişletecek, aktif ve dinamik bir para - kredi ve fiyat politikası takip olunacaktır.

Selektif orta vadeli kredi kullanılması artırılıp yaygınlaştırılacak; plana uygun, döviz kazandırıcı yatırımlar ile işletmelerin tam kapasite ile çalışmalarını sağlayan yatırımlar öncelik verilecektir. Önemli yatırım mallarının gümrüklendirilmesini hızlandırıcı kolaylıklar getirilecektir.

Tasarruf eğilimini artırıcı ve tasarrufların üretici sektörlerle yönelmesini sağlayıcı, kâr ortaklığı esasını da içine alan, güvenilir bir sermaye piyasasının geliştirilmesi için gerekli, tedbirler alınacaktır. (A.P. M.S.P. ve C.G.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Dış ödemeler dengesindeki bozulmayı düzeltici, ihracatı ve işçi dövizlerinin yurda gelişini teşvik edici tedbirler alınacaktır. Özellikle ihracata dönük stokların, kısa zamanda ve uygun şartlarda değerlendirilmesine ve döviz kazandırıcı hizmet sektörlerinin geliştirilmesine itina edilecektir.

Vergiye malî gücü olandan almaya ağırlık veren, adil, sade ve külfetsiz bir vergi sistemini tesis etmek hedefimiz olacaktır. Düşük gelirlilerin vergi yükü azaltılacak ve asgarî geçim indirimi yükseltilecektir. Muafiyet ve istisnalar gözden geçirilecek, küçük çiftçi muafiyet ve istisnaları yükseltilecektir. (A.P. M.S.P. ve C.G.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Kredilerin düzenlenmesinde, sosyal ve ekonomik verimlilik esas alınacak ve dengesizliğin giderilmesi göz önünde tutulacaktır. Planda öngörülen sektörel önceliklere uygun bir dağılım için gerekli teşvik tedbirleri alınacaktır.

Üretim mallarının tüketicilere en kısa yoldan ve en makul fiyatlarla ulaştırılmasına gayret sarf edilecek, hem üretici ve hem de tüketici korunacak, hayat pahalılığı, sunî fiyat artışları ve haksız kazanç sağlayanlarla etkili bir mücadele, yapılacaktır. Bilhassa gıda maddelerinin üretim, nakil ve muhafazası için lüzumlu yatırımlar teşvik edilecek ve gerekli tedbirler alınacaktır. Temininde güçlük çekilen ana ihtiyaç maddelerinin zamanında piyasaya arzı ve fiyat istikrarının sağlanması için bir stok rejimi geliştirilecek ve bu maksada hizmet eden müesseselerin finansman ihtiyacının süratle karşılanması için gerekli bütün tedbirler alınacaktır.

Türkiye'nin dış ticaret politikasında çok yönlü ilişkilerin geliştirilmesine çalışılacaktır. Özellikle Orta -Doğu, Asya ve Afrika ülkeleri ile karşılıklı ticarî ve iktisadî ilişkilerin artırılmasına önem verilecektir.

Yatırımcı ve icracı kuruluşların çalışmalarının ödeme güçlükleri ve gereksiz formaliteler yüzünden aksayıp gecikmemesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

Turizmin dış ödemeler dengesi üzerindeki müspet tesiri göz önünde tutularak bu kaynaktan azamî şekilde faydalanılacak, iç ve dış turizm geliştirilecektir. Gümrük kapıları günün ihtiyaç ve icaplarına uygun bir bünyeye ve çalışma düzenine kavuşturularak, özellikle yurt dışında çalışmakta olan işçilerimizin yurda girişleri ve çıkışları kolaylaştırılacaktır.

Türkiye'nin iktisadî ve sosyal kalkınması için, millî, güçlü, süratli ve yaygın bir sanayileşmenin gerçekleştirilmesi ana hedefimizdir.

Sanayiî, temel üretim malları üreten ve Türkiye'de ağır sanayiî ve bu meyanda millî harp sanayiînin kurulmasına imkân verecek bir yapıda gelişmesi sağlanacaktır. Sanayileşmemiz ve millî savunma gücümüz için önemli olan temel projelerle ilgili çalışmalar hızla sonuçlandırılıp, icraata geçilecektir.

Sanayileşme hareketinin memleketin bölgeler arasında dengeli bir şekilde yayılması ve başta yeni istihdam imkânlarının geliştirilmesi ile ıssızlığın önlenmesi olmak üzere, sanayileşmenin getireceği nimetlerin her bakımdan adilane bir şekilde dağılmasını sağlayacak tedbirler, köklü ve müessir bir şekilde alınacaktır.

Yurdun çeşitli bölgelerinin sanayi envanterinin çıkarılması, sanayileşme ile ilgili her türlü bilgilerin toplanıp değerlendirilmesi, sanayileşmenin doğması ve hızlandırılması maksadıyla, Sanayi Bakanlığı bünyesinde, yurt sathına yaygın güçlü bir teşkilât kurulacaktır.

Organize sanayi bölgelerinin ve sanayi sitelerinin kurulma ve geliştirilmesine büyük önem verilecektir. İmar ve iskân mevzuatından doğan gecikmeleri önleyici tedbirler alınacaktır.

Türkiye'nin çağdaş, bir sanayi ülkesi haline gelmesi tarım sektörünün ihtiyacı olan temel girdilerin yeterli seviyede sağlanması, zarurî ihtiyaç maddelerinin karşılanması için, enerji tesislerinin, yeni gübre fabrikalarının, yeni şeker fabrikaların, yeni demir-çelik tesislerinin, metalürji sanayiinin, elektronik ve telekomünikasyon sanayiinin, motor sanayiinin, otomotiv alanında aktarma organları sanayiinin, takım tezgâhları sanayiinin, ağır elektroteknik ekipman sanayiinin, tarım ve iş makineleri sanayinin, gemi inşa sanayiinin kurulmasına mutlaka hız verilecektir. (A.P. M.S.P. ve; C.G.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Sanayileşme hareketlerinin finansmanında, yurt dışındaki işçilerimiz de dâhil olmak üzere, halkımızın tasarruf imkânlarının değerlendirilmesi ve güçlendirilmesi maksadıyla, çeşitli teşvik tedbirleri geliştirilecektir.

Sanayileşme hareketlerine halkın yaygın bir şekilde katılmasını ve mahallî inisiyatifin güçlü bir şekilde harekete geçirilmesini sağlamak maksadıyla özel kuruluş esaslarına sahip kalkınma şirketleri kurulacaktır.

Sanayileşme için en uygun ortamın hazırlanması, sanayileşme teşebbüslerinden en yüksek verimin alınması ve teşebbüs sahiplerinin güçlük ve engellerle karşılaşmadan sanayi tesisleri kurmak ve işletmelerini sağlamak için bir Sanayi Teşvik Kanunu çıkarılacaktır. Sanayi kurulması ve işletilmesinde gereksiz bürokratik engeller kaldırılacaktır. İdarî işlemlerin kısaltılması için gereken tedbirler alınacaktır.

Devletçe desteklenen sanayi teşebbüslerini finanse etmek maksadıyla, Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası süratle kurulacaktır.

Sanayileşmeye yakından tesir eden para, kredi, enerji, ulaştırma ve fiyat temel politikalarının sanayi politikası ile ahenkli hale getirilmesine özel bir dikkat gösterilecektir.

Yabancı sermayeden, ileri teknoloji getirmesi, eğitici vasıfta bulunması, sanayi gelişmesini hızlandırması, ihracata dönük olması, ödemeler dengesine olumlu etki yapması gibi şartlar içinde yararlanılacaktır. (A.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Bu çeşit yatırımlarla üretilecek malların, ara malı, ithal, maliyetleri ve kâr transferleri de dahil, nihai maliyetlerinin dünya fiyatları önünde makul bir seviyede tutulmalarına önem verilecektir. Yabancı sermaye ile gelen teknolojinin Türkiye'de yerleşmesine imkân verebilecek bir zamanın sonunda bu teşebbüslerin yerli sermayeye devir imkânları geliştirilecektir. Tarihî ve kültürel ilişkilerimiz olan ülkelerden yabancı,

sermaye gelmesinin teminine gayret edilecektir. Aynı şekilde Türk müteşebbis ve sermayesinin dış ülkelerde yatırım yapmaları, sınaî tesisler kurmaları teşvik edilecektir. (A.P. sıralarından alkışlar)

Sanayileşmenin temel ihtiyaçlarından biri olan yetişmiş personel ihtiyacını karşılamak için meslek okulları, çıraklık - kalfalık eğitimi ve iş başında eğitim geliştirecek ve teknik eğitim yanında, kuvvetli bir iş ahlâkını sağlayacak temel ahlâkî eğitim de verilecektir.

Yurdumuz şartlarına uygun teknolojinin geliştirilmesi için, devlet, her türlü desteği ve yardımı yapacaktır. Lisans, know-how anlaşmalarının millî menfaatlere en uygun şekilde ve süratle yapılmasını sağlayıcı tedbirler alınacaktır.

Dış ülkelerdeki teknolojik gelişmelerin sürekli bir şekilde ve güvenilir şartlarda Türkiye'ye aktarılıp geliştirilmesi için bir Teknoloji ve Sanayi Takip ve İstihbarat Teşkilâtı kurulacaktır.

Devlet, mühendislik - müşavirlik ve tesis kurma hizmetlerini yerine getirecek kuruluşların güçlü bir şekilde gelişmesini destekleyecek ve teşvik edecektir.

Kamu İktisadî Teşebbüs ve iştiraklerinin, ekonomiye katkıda bulunan, kârlılık, verimlilik ve modern işletme esaslarına göre çalışan rasyonel ve kaynak doğurucu işletmeler haline getirilmesi hedefimizdir. Kamu İktisadî Teşebbüslerine ait Personel Kanunu da ele alınacaktır.

Sayın Üyeler,

Elektrik enerjisi ve yakacak teminindeki dar boğazlar, kısa ve uzun vadeli müdahale ve esas itibariyle öz kaynaklara dayalı projelerle giderilecektir. Bu meyanda, temel hidro elektrik ve termik tesislerin yapılması hızlandırılacaktır. Nükleer santrallerin inşaatına önem ve hız verilecektir.

Türkiye'nin ithaline mecbur olduğu enerji, memleket yararlarına en uygun şartlarda temin edilecektir. Petrol boru hattı projeleri ve Irak Tabii Gaz Projesi önemle ele alınacaktır. Petrol konusundaki kamu kuruluşları bir kuruluş içinde bütünleştirilecek petrol arama ve üretimi etkili tedbirlerle teşvik edilecektir. Önemli maden rezervlerimizin bir an önce güvenilir bir şekilde tespitine, değerlendirilmesine ve madden ihracının mümkün olduğu kadar mamul şekilde yapılmasına önem verilecektir.

Üzerinde Türkiye'nin hakkı bulunan deniz yatağındaki ve deniz yatağı altındaki tabii kaynakların aranması, bunlara sahip çıkılması ve işletilmesi için gerekli tedbirler alınacaktır. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Çeşitli enerji ve yakacak kaynaklarının fiyat politikası ve bunlar üzerindeki vergileme, üretim ve tüketim arasında dinamik ve geliştirici bir denge kurulacak şekilde tespit edilecektir. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, bu politikayı uygulamada gerekli yetkilerle donatılacaktır.

Millî ekonomiyi çok olumsuz şekilde etkileyen enerji kısıtlamalarına son vermek için gereken her tedbir alınacaktır. (A.P. sıralarından alkışlar)

Büyük sulama projeleri hızlandırılacak, bu meyanda Aşağı Fırat projesi gibi çok maksatlı ve yüksek ekonomik yararları olan projelerin süratle gerçekleştirilmesine çalışılacaktır. (A.P. sıralarından alkışlar)

Kış şiddetli olan illerimizin, özellikle Doğu Anadolu illerimizin yakacak probleminin halli için gerekli tedbirlerin alınmasına önem verilecektir. Ticarî olmayan yakıtların yerine ticarî yakıtların ikamesini öngören projelere öncelik tanınacaktır.

Ulaşım ve haberleşme sistemlerinin tesis ve geliştirilmesine hız verilecektir. Ulaşım maliyetlerini asgariye indiren, ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmamıza en iyi şekilde hizmet eden kara, hava, deniz ve demiryolu ulaşım sistemleri ahenkli bir bütün halinde geliştirilecek; deniz ticaretinin geliştirilmesini sağlayıcı, tedbirler alınacaktır. Yolları yetersiz olan bölgelere öncelik tanınacaktır.

Hava meydanları ve limanlarımız sayı ve vasıf itibarıyla günün ihtiyaç ve icaplarına cevap verecek seviyeye getirilecektir. Yurt içi akaryakıt nakliyatının giderek petrol boru hatları ile yapılması sağlanacaktır. Büyük şehirlerden başlayarak iskân merkezleri arasında otomatik telefon imkânları tesis edilecektir. Köyleri telefona kavuşturma çalışmalarına da hız verilecektir. (A.P. sıralarından alkışlar)

Sayın Üyeler,

Tarımda verimin yükseltilerek üretimin artırılması esas alınacaktır. Tohumluk, ilâç, gübre, tarım araçları, krediler, araştırma, eğitim, yayım, pazarlama ve değerlendirme konulan bir bütün halinde ele alınıp yürütülecek şekilde organize edilecektir.

Köylümüzün gübre, mücadele ilâcı ve ziraî alet ve makine ihtiyacının daha kolay şartlarla karşılanması (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri ve şiddetli alkışlar) imkânları geliştirilecek, gübre üreten fabrikalarımızın, başta finansman olmak üzere, bütün darboğazları giderilecek ve gübre fiyatlarında indirim imkânları önemle ele alınacaktır. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar) Tarıma dayalı sanayi, özel teşviklerle geliştirilecektir.

Gıda - Tarım ve hayvancılık kesimine hizmet götüren ve halen çeşitli Bakanlıklar bünyelerinde dağıtılmış bulunan kamu kuruluşları bu Bakanlığın çatısı altında toplanarak bütünleştirilecek, bu konuda üretimden pazarlamaya kadar bütün ünitelerin teknolojik ve ekonomik yönlerden aynı sevk-ü idare altında organize edilmeleri hedef alınacaktır. Bu maksatla ilk kademede halen Ticaret Bakanlığı bünyesinde bulunan Toprak Mahsulleri Ofisi, Et ve Balık Kurumu ve Yaş Sebze ve Meyve Müdürlüğü Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına bağlanacaktır.

Köylüye hizmetlerin götürülmesinde, büyük zaman ve eleman israfına sebep olan merkeziyetçilikten uzaklaşarak, birbiri ile ilgili çeşitli ünitelerin güçlü bölgesel kuruluşlar halinde bütünleştirilmeleri esas alınacaktır.

Ziraat mühendis ve teknisyenlerinin çalışma şartları ve imkânları, hizmetlerin köylüye kadar götürülmesini sağlayacak şekilde geliştirilecek, bölgelerarası farklılıklar giderilecektir.

Tohumluk ziraî mücadele ilâcı, kimyevî gübre, ziraî vasıta ve teçhizat ve yedek parçaları gibi önemli tarım girdilerinin yerli kuruluş ve sanayi eli ile bol, vasıflı ve makul fiyatlarla üretilip köylümüze ulaştırılması için müessir teşvik ve destek sistemleri uygulanacaktır.

Köylünün ziraî çalışmalarının külfetsiz olarak ve yeterli şekilde finansmanı temin edilecek, özellikle küçük çiftçilerimize, sadece ipotek veya kefalet karşılığı değil, başta

kontrollü proje kredileri olmak üzere, ziraat işletmenin istihsal ve ödeme gücüne veya proje esasına göre de kredi verilmesi imkânları sağlanacaktır. T.C. Ziraat Bankasının kredi verme kaynakları güçlendirilecek ziraat kredi baremleri günün şartlarına uygun olarak yükseltilecektir.

Büyük gelişme imkân ve gücüne sahip olan hayvancılık ve su ürünleri, bütünleşmiş politika ve temel organizasyon tedbirleri ile bir kül halinde ele alınacak ve geliştirilecektir. Meyvecilik, sebzeçilik, turfandacılık ve çiçekçilik alanlarında da darboğazlar giderilerek gelişmenin hızlandırılması ve ihracatın geliştirilmesi sağlanacaktır.

Gıda maddeleri üretim, işleme, dağıtım ve tüketim kontrol ünitelerinin bir şevki idarede toplanması, et, yağ, şeker, hububat, süt ve sair önemli gıda maddelerinin makul fiyatlarla, vasıflı ve güvenilir bir ikmal sistemine kavuşturulmaları için üretim, işleme ve depolama faaliyetlerine hız verilecektir.

Taban fiyat politikaları ile tarım politikasının bütünlüğü titizlikle korunacak, millî ziraat üretimimize ekonomik, teknolojik ve sosyal gerçeklere göre yön veren, iklim ve toprak kaynaklarımızın en iyi şekilde değerlendirilmesini sağlayan ve köylümüzün emeğinin karşılığını alabilmesini temin eden bir taban fiyat politikası tatbik edilecek, bu politika pazarlama sistemlerinin geliştirilmesi, önceden bağlantı yapıp avans verilmesi, destekleme alımları yapılması, taban fiyatlarının mümkün olduğu kadar erken ilân edilmesi gibi tedbirler ile takviye edilecektir. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)

Tarım ve hayvancılık da gelişmeye muhtaç Doğu, Güneydoğu ve Orta Anadolu gibi bölgelerimizde modern teknolojiye uygun ve hızlı bir gelişmenin sağlanması için özel projeler uygulanacaktır.

Toprak ürünlerimizin tabîî afetlerden gördüğü zararlardan, köylü ve çiftçilerimizin müteessir olmamalarını sağlayan bir tarım sigortası geliştirilip yaygınlaştırılacaktır. Bu sistemin geliştirilmesine kadar, tabîî afetlerden zarar gören çiftçilerimize, müessir tedbirler ile yardım edilmesine ağırlık verilecektir.

Toprak ve tarım reformu uygulamasında, kamulaştırma bedellerinin öncelikle reform bölgelerinde kurulacak sanayi yatırımlarına yönltilmesini sağlayacak özendirici tedbirlere öncelik tanınacaktır. (A.P. C.G.P. M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Sayın Üyeler,

Köylerde; yol, su, elektrik, sulama, yakacak temini, telefon, okul, kütüphane, cami, sağlık tesisi ve idare binası gibi ekonomik ve sosyal alt yapılar Devletçe bir bütün halinde ve kamu hizmeti olarak mütalâa edilecektir. Köy alt yapılarının yapımı hızlandırılacak, köydeki üretim ve geliri artırmak için köye hizmet götürülmesi ve ürünlerinin pazarlanmasında gerekli tedbirler alınacaktır. Tapulama ve kadastro faaliyetleri hızlandırılacaktır. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)

Kooperatiflere ve gönüllü kooperatifçiliğe gerçek anlamda, lâıyk olduğu büyük önem verilecektir.

Kooperatiflerin ve kooperatif üst kuruluşlarının gayelerine uygun şekilde çalışmaları ve yatırım yapmaları teşvik edilecektir.

Kooperatiflerin ve kooperatifçiliğin özel menfaatlara ve siyasi amaçlara alet edilmesi önleneyecektir. (A.P. C.G.P. M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Köy kalkınmasında kooperatifçiliğin gelişmesine özel bir önem verilecektir. Köylülerimize iş ve gelir imkânları sağlayacak el ve ev sanatlarına ve küçük sanayi tesisleri kurulmasına ve bu maksatla gerekli eğitimin yapılmasına özel bir önem verilecektir.

Köy muhtarlarına ödenek verilmesini mümkün kılacak kanun tasarısı, Yüce Meclisimize sunulacaktır. (A.P. C.G.P. M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Sayın Üyeler,

Ormanlık bölgelerdeki ekonomik alt yapının kurulmasına hız verilecek, orman ve orman içi köylerin yolları ve diğer medenî ihtiyaçları mümkün olan süratle karşılanacak; orman köylerinin kalkındırılması için özel projeler uygulanacaktır. Orman niteliğini tanı olarak kaybetmiş yerlerden, su ve toprak rejimine zarar vermeyen, orman bütünlüğünü bozmayan, tarla, bağ, meyvalık, zeytinlik, fındıklık, fıstıklık gibi çeşitli tarım alanlarında veya hayvancılıkta kullanılmasında yarar bulunan yerler ile otlak, kışlak veya yaylak haline gelmiş yerler ile şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerleşim sahalarının orman sınırları dışına çıkarılması kaçınılmaz bir hal almıştır. Bu maksatla, orman tahdit ve kadastro faaliyetlerine, bu hizmetlerin süratle ikmalini sağlayacak şekilde hız verilecektir. Böylelikle, mülkiyet ihtilâfi olan yerlerin hukukî durumları tayin ve ilmen ve fiilen orman vasfını kaybeden yerler orman sınırları dışına çıkarılıp, orman idaresi ile orman köylüsü arasında yıllardır süregelen ihtilâflar müspet bir şekilde çözülecektir.

Orman ürünlerine dayalı sanayiın yaygınlaşması ve daha çeşitli sınaî ürünler üretmesi sağlanacaktır. Bu konuda orman köylerindeki kooperatiflerden de yararlanılacaktır.

Orman içinde ve civarında yaşayan köylülerimize ağaçlama, teraslama, kesim ve çekim gibi çeşitli orman içi hizmetlerde ve orman sanayii ile ilgili daha çok iş ve gelir imkânları sağlanmasına çalışılacaktır.

Büyük sulama projelerine bir taraftan devam edilirken, kısa zamanda netice alacak yeraltı, pompaj ve gölet sulamalarına özel bir ağırlık verilecektir.

Haşhaş ekimine, insanî kaygıları tamamıyla giderici ve çiftçimizin haklarını her bakımdan, koruyucu bir politika çerçevesinde ve alınmış kararlar dairesinde kontrollü olarak devam edilecektir. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Sayın Üyeler, sosyal güvenliğin bütün yurda ve vatandaşların tamamına eşit ve adil ölçülerle sağlanması, bütün çalışanların sigorta kapsamına alınması hedefimizdir. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Ülkemizdeki sosyal güvenlik kuruluşlarının aynı bakanlıkla ilgilendirilmesi maksadıyla kurulan Sosyal Güvenlik Bakanlığı, kuruluş hedefleri istikâmetinde geliştirilecektir.

İşçilerimizin hastalık, analık, iş kazaları, meslekî hastalıklar, ihtiyarlık, maluliyet ve ölüm gibi hallerde güçlüğe uğramadan yardıma kavuşturulmaları mutlaka sağlanacaktır.

Çalışan kadınların, arzu ettikleri takdirde 20 yılda emekliye ayrılabilmeleri sağlanacaktır. (A.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Genel sağlık sigortası sistemi gerçekleştirilecektir. (A.P. sıralarından alkışlar)

Günden güne artan işsizlik probleminin çok yönlü ve uygun tedbirlerle giderilmesine çalışılacaktır.

İşçilerimizin, esnaf ve sanatkârların ve dar gelirliilerin ucuz ve sıhhi meskenlere sahip olmaları, bu yolda kredi imkânlarının artırılması temin edilecektir.

Sakat ve eski hükümlülere iş verilmesini öngören hükümlerin uygulanışı dikkatle takip edilecek ve bu gibi kimseler için vakıf şeklinde işyerleri kurulacaktır.

Emekli, işçi, dul ve yetim aylıklarının asgarî geçim şartlarının üstünde olması sağlanacak, memur maaş göstergelerindeki değişikliklerin, emekli aylıklarına süratle uygulanmasına itina edilecektir. Bütün emeklilerin dilek ve ihtiyaçları ile daha yakından ilgilenilmesini mümkün kılacak organizasyon tedbirleri alınacaktır.

Sayın Üyeler,

Sağlık hizmetlerinde temel hedef; vatandaşlarımızın sağlık seviyelerini yükseltmek ve bu hizmetlerin ülkemizde yaygın ve dengeli şekilde dağılmasını sağlamaktır.

Hastanelerimizin ve hasta yataklarının sayısı, plan hedefleri istikametinde hasta - yatak oranı düşük olan illere öncelik verilecek, çoğaltılacaktır. Ödeme gücünden yoksun vatandaşlarımızın ücretsiz tedavileri sağlanacaktır. (*A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar*)

Sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi çalışmalarına hız verilecektir.

Sağlık personelinin mahrumiyet yer ve hizmetlerinde görev almasını, yurt dışındaki hekimlerimizin yurda dönmelerini teşvik edecek tedbirler alınacaktır.

Sağlık hizmetlerinin yürütülmesinde, koruyucu hizmetlere ağırlık verilecek, tedavi edici hizmetler geliştirilecektir.

Ana ve çocuk sağlığını korumaya yönelik tedbirlere önem verilecektir.

Gecekondu bölgelerimizde, köy ve kentlerde, çevre sağlığı şartlarının düzeltilmesi ve hava kirliliğinin önlenmesi için gerekli tedbirler alınacaktır. Bulaşıcı hastalıklarla savaşa önem verilecektir.

İlaç sanayii, hammadde üretimine ağırlık verilerek güçlendirilecek, piyasadaki benzer ilaç enflasyonu önlenecek, ilaç fiyatları objektif esaslara göre tespit edilecek, ilaç ihracı teşvik olunacak, ilaç kalite kontrolü geliştirilecektir.

Vatandaşlarımızın yaşlılık çağlarını huzur içinde geçirmeleri için ihtiyarlık bakım ve dinlenme yurtları ve çalışan anaların çocuklarının bakımı için gündüz bakım evlerinin sayıları süratle artırılabilecektir. Korunmaya muhtaç çocuklar için çocuk yuvaları çoğaltılacak ve rehabilitasyon hizmetleri geliştirilecektir.

Çocuk zamları artırılabilecek ve tahsilde çocuğu bulunanlara ayrıca ödeme yapılması imkânları araştırılacaktır.

Sayın Üyeler, huzurlu bir çalışma ortamı içinde kalkınma ve sosyal adaletin sağlanabilmesi için işçi ve işverenlerin birbirlerine karşı değil, yanyana olmaları, aralarında, ülke kalkınmasına yönelik karşılıklı sevgi ve kardeşlik esaslarına dayalı bir işbirliğinin tesisi için her türlü çalışma yapılacaktır.

İşçi, memur ayırımı hakkaniyetli, âdil ve gerçekçi ölçü ve kıstaslarla yapılacaktır.

İşçi ücretlerinin tespit ve tanziminde, hak ve adalet esas tutulacak fiyat ve geçinme endekslerine ve zamanla artan hayat pahalılığına göre ayarlanacak bir ücret sistemi ve

asgarî ücret baremi uygulanacak, işçilerimizin, pahalılığın ağır yükü altında ezilmemesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

Kurulacak fabrika ve emsali yatırımlara, işçilerimizin hissedar olmasına imkân hazırlanacaktır. *(M.S.P. ve A.P. sıralarından alkışlar)*

Kıdem tazminatı, en kısa zamanda, işçilerimizin ve ülkemizin yararına en uygun bir şekilde 15 günden 30 güne çıkarılacaktır. *(A.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Tarım ve orman kesimindeki işçilerimizin diğer işçiler gibi her türlü işçi haklarından yararlandırılması ve sosyal güvenliklerinin sağlanması hususundaki mevzuat boşluğu doldurulacaktır.

İşsizlik sigortası ile ilgili çalışmalar yapılacaktır.

Yurt dışındaki işçilerimizin çalışma şartları, sosyal hakları ve iş güvenlikleri devamlı olarak takip ve kendilerine en iyi şartların teminine önem verilecektir. Bu maksatla gereken hallerde sosyal güvenlik anlaşmaları gözden geçirilerek işçilerimizin lehinde yenilenecektir. Yurt dışındaki işçilerimize hizmet götüren kamu kuruluşlarının çalışmaları koordine edilecektir. Libya ile sosyal güvenlik anlaşmaları tekemmül ettirilecektir.

Yurt dışındaki işçilerimizin çocuklarının millî ve dinî eğitimlerinin aksamadan ve gereğince yürütülmesi için yeteri kadar öğretmen ve din görevlisi temin edilmesine önem verilecektir. *(M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Yurt dışındaki işçilerimizin tasarruflarının değerlendirilmesi ve sağlanacak imkânların en kısa zamanda gerçekleştirilmesine çalışılacaktır.

Sayın Üyeler,

Türk millî hayatında, esnaf ve sanatkârlarımızın sosyal ve ekonomik bakımdan çok önemli yeri vardır. Esnaf ve sanatkârlarımızın daha iyi teşkilatlanmalarına yardım edilecektir.

Sanayileşme hamlemizde değerli bir rol ifa eden küçük sanayi kuruluşları ile büyük sanayi arasındaki bağların geliştirilmesine çalışılacaktır.

Esnaf ve sanatkârlarımızın, işyeri kurmaları, dükkân ve atölye sahibi olmaları kolaylaştırılacak, gerekli finansman ve kredi imkânlarına kavuşturulmalarına çalışılacaktır.

Küçük sanayi siteleri geliştirilecek, küçük sanayide eğitim çalışmalarına önem verilecektir.

Çırak, kalfa ve ustalar kanunu en kısa zamanda çıkarılacaktır. İşçilerimizin meslek içi eğitimlerine ağırlık verilecektir.

Türkiye Halk Bankasının esnaf ve sanatkârlarımıza daha yararlı olması için gerekli tedbirler alınacaktır. Esnaf ve sanatkârların durumlarını, sosyal güvenlik açısından daha yeterli hale getirmek için çalışmalar sürdürülecektir.

BAG-KUR'un kendisinden beklenen bütün hizmetleri tam olarak yapabilmesi sağlanacaktır.

Esnaf ve sanatkârlarımızı ve çiftçi vatandaşlarımızı, ağır ve gereksiz defter tutma formalitelerinden kurtararak *(A.P. M.S.P. ve C.G.P. sıralarından "Bravo" sesleri, sürekli alkışlar)*

mümkün olan ölçüde, basit ve götürü usullerle vergilendirme yoluna gitmeyi hem devlet gelirleri bakımından, hem de büyük sayıda vatandaşımızı yersiz külfetlerden kurtarma bakımından lüzumlu sayıyoruz.

Sayın Üyeler,

Hızlı şehirleşme, Türkiye'nin en önemli meselelerinden biri halini almıştır. Nüfus artışı ve hızlı şehirleşme nedenleri ile süratle artan konut ihtiyacını karşılamak üzere, konut kredisi imkânları genişletilecek, inşaat maliyetlerinin düşürülmesi için çok yönlü tedbirler alınacaktır. Çevre sağlığı ve hava kirliliği dâhil, şehirleşme meselelerinin halledilmesi maksadıyla belediyelerin malî ve teknik bakımdan yeterli güce kavuşturulmasına çalışılacaktır. Şehir ve kasabalar dışındaki mevcut ve müstakbel sanayi ve turizm gelişmeleri için altyapı tesisleri geliştirilecektir.

Dar ve düşük gelirli yurttaşların arsa ve konut ihtiyacı genel konut politikası dışında ayrıca ele alınacak, gecekondu oturan yurttaşların medenî ihtiyaçlarının karşılanması ve gecekondu tapuya bağlanması, konularında gerekli tedbirler alınacaktır. (A.P. M.S.P. ve C.G.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Şehir ve kasabaların özellikle altyapı hizmetlerinin yeterli şekilde ve süratle halledilmesi için gerekli yardım ve imkânlar sağlanacak kaynaklar geliştirilecektir. Belediyelerimizin şehir ve kasabalarda yaşayan vatandaşlarımıza hizmet götürmede içinde bulundukları sıkıntıları giderici tedbirler alınacaktır. Şehirlerin çevrelerinde her türlü altyapı tesisini haiz ve anaşehirle güçlü ulaştırma bağlantısı olan tâli yerleşme merkezlerinin gelişmesi amacı ile şehirleşme ve imar sorunlarına çözüm getirecek özel tedbirler alınacaktır. Şehirler çevresinde, ruhsatsız olarak yapılan binaların, fennî şartlara uygunluk ve belirli cezaları ödeme kaydı ile imar affından yararlandırılmaları konusu ele alınacaktır. Mesken yapımına yönelen banka kredi sistemleri ishal edilecek, toplu mesken yapımına imkân sağlanacaktır.

Deprem bölgelerinde felâketzedelere dağıtılmış konutların sakinlerine yüklenmiş geri ödeme yükü, konsolidasyon suretiyle, hafifletilecektir.

Sayın Üyeler,

Türkiye Cumhuriyetinin barışçı, ahitlerine ve ittifaklarına sadık, karşılıklı haklara saygı esasına dayalı, iyi komşuluk ve dostluk münasebetleri kurmaya önem veren, millî dış politikası dikkatle devam ettirilecektir. Bununla beraber, milletlerarası ortamın hızla değişen şartlarına uyabilmek üzere, gerekli kararları ve tedbirleri zamanında almakta büyük dikkat ve titizlik göstereceğiz.

Çeşitli bölgelerde çok hızlı ve tehlikeli gelişmelerin kendini gösterdiği bir dönemde, barış ve istikrarın bozulması tehlikesinin gayet önemli bir sorun olarak ortaya çıktığı kanısındayız. Bu tehlikeyi göz önünde bulunduran Hükümetimiz, dış ilişkilerimizi yoğunlaştırmaya önem verecektir.

Hükümetimiz, dünya barışını hedef tutan ve bütün dünya ülkelerine karşı iyi niyet ve dostluk duygularından ilham alan bir dış siyaset izleyecektir. Milletler arasında sağlam bir işbirliği tesisinin bugünkü şartların bir gereği olduğuna inanıyoruz. Her ülkenin haklarına, meşru menfaatlerine karşı saygılı davranırken, iyi ilişkilerle bağlı bulunduğumuz her ülkeden de, bize karşı, aynı duygular ve aynı davranışları bekleyeceğiz.

Bir taraftan, milletlerarası alandaki çok yönlü ve değişik ilişkilerimizi bu genel şartlar içinde daha da geliştirmek üzere çalışacak, öte yandan bölgemizde ve dünyadaki barış dengesinin korunmasını da ön planda tutacağız.

Hükümetimiz dünyadaki genel yumuşama (detante) ortamının korunmasına ve geliştirilmesine katkıda bulunmaya devam etmek kararındadır.

Avrupa'da barışın kuvvetlendirilmesi ve Batı ile Doğu Avrupa ülkeleri arasındaki temas ve mübadelelerin geliştirilmesi gayesiyle tertip edilen Avrupa Güvenlik İşbirliği Konferansına faal olarak katılmaya devam edeceğiz. Avrupa güvenliğinin sağlanması ve bütün Avrupa ülkeleri arasında işbirliğinin artması bakımından bu konferanstan memnuniyet verici sonuçlar alınabileceği ümidini muhafaza ediyoruz.

Güvenlik ve siyasi dengenin, kurulması konusunda NATO savunma ittifakının şimdiye kadar oynadığı rolün, bugünkü durumda da değerini devam ettirmekte olduğuna inanıyoruz.

Türkiye'nin Batı - Avrupa ülkeleri ile kurduğu ilişkilerin daha da artırılmasına önem veriyoruz.

Balkan ülkeleri ile aramızda, yakın komşuluğun da kuvvetlendirdiği ve ortak çıkarlara dayanan iyi ilişkilerin ve işbirliğinin devamlı geliştirilmesi, yalnız bölge barışına yardımcı olmakla kalmayacak, ayrıca Avrupa birliğine ve kıta istikrarına önemli bir katkı niteliği de taşıyacaktır.

Sovyetler Birliği ile izlenen iyi komşuluk siyaseti, karşılıklı saygı ve karşılıklı anlayış içinde olumlu gelişmeler kaydetmiştir. Bu gelişmelerin aynı şartlar içinde devamını samimiyetle dilemekteyiz.

Ülkemiz ile İran ve Pakistan arasındaki geleneksel bağlar, milletlerimizin birbirlerine yakınlığını ve dostluğunu ifade ettiği gibi, bölge ve dünya istikrarının da temel taşlarından biri haline gelmiştir. Gerek CENTO ve Kalkınma İçin İşbirliği Teşkilâtı gibi bölgevi kuruluşlar içinde, gerekse ikili ilişkilerimiz çevresinde, kardeş İran ve Pakistan ile her alandaki temas ve işbirliğimizin kuvvetlendirilmesi uğrunda bütün gayretlerimizle çalışacağız.

Irak ile komşuluğun ve dostluğun gerektirdiği yakın temasların ve işbirliğinin devamı ve daha da artırılması amacındayız. Suriye ile aramızda teessüs eden karşılıklı anlayışın ve dostça işbirliğinin geliştirilmesinin, iki komşu ülkenin çıkarlarının gereği olduğuna inanıyoruz.

Türkiye'nin Suudi Arabistan, Mısır, Lübnan, Kuveyt, Ürdün ve Orta Doğu'nun tarihî ve kültürel bağlarla bağlı olduğumuz diğer ülkeleri ile mevcut özel bağlarına da büyük değer vermekteyiz. Bugünkü durumda, tarihin, ortak değerlerin ve coğrafyanın meydana getirdiği bu yakınlık, halen büyük tehlikelere maruz bulunan bütün Orta Doğu bölgesinin güvenliği bakımından, her zamankinden daha büyük değer ve önem kazanmış bulunuyor. Manevî bağların olduğu kadar, ortak yararların da tesis ettiği sağlam bir zemine dayanan bu ilişkilerimizin hızla geliştirilmesi hususunda çok canlı bir politika izleyeceğiz. Siyasi ve kültürel bağların yanında, kurulmakta olan iktisadî bağlar da Türkiye ile kardeş Arap ülkeleri arasındaki iş ve anlayış birliğini gittikçe güçlendirmektedir. Bu arada, dost ve kardeş Libya Cumhuriyeti ile aramızda temelleri son zamanlarda atılan geniş işbirliği projelerinin biran evvel gerçekleştirilmesi

yönündeki çalışmalar hızlandırılacaktır. Asya ve Afrika ülkeleri ile iyi ilişkilerimizin geliştirilmesine büyük önem vermekteyiz.

Orta Doğu ihtilâflarının çözümünün, işgal edilen toprakların terk edilmesi, Filistin halkının meşru haklarının tanınması şartlarına kesinlikle bağlı bulunduğu gerçeğine inanan Hükümetimiz, bu şartların yerine getirilmesi yönündeki teşebbüsleri destekleyecektir. Realitelere dayanan bir çözümün, istisnasız bütün bölge ülkelerinin yararına olacağına inanıyor ve bugünkü durumun doğurduğu çok büyük tehlikelerin idraki içinde, aranan sonucun sağlanması yolunda her türlü ilgi ve yardımı esirgememenin kesin kararını taşıyoruz.

Çin Halk Cumhuriyeti ile ilişkilerimizin memnuniyet verici bir şekilde gelişmesine önem atfetmekteyiz.

Millî kültürümüzün yabancı ülkelerde lâıyk olduğu şekilde ve en geniş ölçüde tanıtılması için sürdürülen çalışmalar artırılacaktır. Ortak değerleri paylaştığımız, bölgemizin dost ve kardeş bütün ülkeleriyle kültür alanındaki ilişkilerimizin geliştirilmesine önem verilecektir.

Yurt dışındaki soydaşlarımızın öz kültürlerini korumak ve geliştirmek imkânlarından yararlanabilmeleri konusuna da önem veriyoruz.

Vatandaşlarımızın yabancı ülkelerdeki emlak, hak ve menfaatlerine ilişkin sorunların süratle halledilmesi hususundaki çalışmalar sürdürülecektir.

Sayın Üyeler,

Türkiye ve A.B.D. son otuz yıl içinde yakın dostluk ilişkileri sürdürmüşler ve gerek karşılıklı güvenlikleri gerek dünya barışı için yararlı olan sıkı bir işbirliği ve karşılıklı yardımlaşma içinde bulunmuşlardır. Bu işbirliğinin yararlı ve etkili olması, aradaki menfaat dengesine itina ve ilişkilerde eşitlik ve karşılıklı saygı esasına riayet edilmiş olmasına geniş ölçüde bağlı olagelmıştır. Bunun aynı düzeyde devamı da bu esaslara karşılıklı ve aynı şekilde saygılı olmakla mümkündür.

Kongrenin aldığı son silah ambargosu kararı, bu ilişkilerin ve işbirliğinin dayandığı temel felsefeyi farklı anlayan bir zihniyetin ifadesidir. Bu karar A.B.D.'nin kendi yararları arasında bir öncelik değerlendirmesi bakımından da isabetli sayılamayacağı gibi, gerçekleştirmeye yöneldiği amaç bakımından da tamamen ters bir netice vermeye mahkûmdur. Baskı yoluyla netice almanın Türk milletine karşı denenecek bir yol olmadığını tarih göstermektedir. (A.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Kongrenin bu tutumu konusunda A.B.D. Hükümetinin bizimle aynı görüşte olmasını memnuniyetle karşılamakla beraber, Türk Hükümetinin bu karar karşısındaki davranışını, fiiliyata intikal eden uygulamaya göre tespiti, hem olağan hem de kaçınılmazdır. A.B.D. Hükümetinin bugünkü hasmane uygulamayı ortadan kaldırmak için sürdürdüğü çabalar makul bir süre içinde sonuç vermezse, kendisine düşen sorumluluk ve itidali şimdiye kadar kâfi derecede göstermiş olan Türkiye'nin A.B.D. ile güvenlik alanında sürdürdüğü ikili savunma ilişkilerinde durumun gerektirdiği tedbirleri alması kaçınılmaz olacaktır. (A.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, şiddetli alkışlar)

Komşumuz Yunanistan ile aramızdaki bütün ilişkilerin her iki ülkenin uzun vadeli menfaatlerine uygun bir düzeye çıkarılmasını arzu etmekteyiz. Yunan Hükümetince

paylaşılacağını ümit ve temenni ettiğimiz bu düşüncemizin desteklendiğini gösteren fiilî tezahürlere şahit olduğumuz takdirde, iki ülke arasındaki ilişkileri bozan ve acil çözüm bekleyen sorunların yapıcı ve iyi niyetli bir yaklaşımla ele alınarak barışçı şekilde sonuçlandırılmalarını mümkün görmekteyiz.

Millî bir dava olan Kıbrıs konusunda Türkiye ve Türk Milleti olarak elde edilmek istenen sonuç üzerinde, dışta ve içte hiçbir tereddüt doğurmayacak bir siyaset izlemek baş amacımızdır. Kıbrıs Türk Toplumunun ekonomik kalkınmasında ve bütün organları ile teşkilatlanması tamamlanmakta olan Kıbrıs Türk Federe Devletinin ihtiyaçlarının karşılanmasında gerekli, yardım ve destek yapılacaktır. Kıbrıs Türk toplumuna yapılan haksızlıkların ve Kıbrıs'ın bağımsızlığına son verme gayretlerinin kaçınılmaz kıldığı müdahale sonunda fiilen iki bölgeye ayrılmış bulunan Ada'da, Türk toplumunun geleceğini sağlam bir teminata bağlayacak ve Ada'daki gerçeklere dayanan hukukî bir çerçeve içinde, Kıbrıs'ın bağımsız Federal Devlet olarak varlığını koruyacak bir çözüm şekline varılması Hükümetimizin amacıdır. İki millî toplumun içice ve bir arada yaşayamayacakları, ancak yanyana yaşayabilecekleri, geçmiş yılların acı tecrübeleriyle ortaya çıkmış bir gerçektir. Bu durum karşısında iki bölgeyi federal sistemin âdilâne bir çözüm şeklini sağlayabilecek yegâne yol olduğu inancındayız.

Kıbrıs Devletini meydana getiren iki millî toplumun Ada'da sulh ve sükûn içinde, haklarını ve menfaatlerini uzlaştırarak yaşamalarına ve ekonomik refahlarına hizmet edecek böyle bir çözüm şekline müzakere yoluyla ulaşılmasını bir taraftan teşvik ederken, öbür yandan da Kıbrıs'ın bulunduğu bölgede mevcut dengenin ve istikrarın muhafazasına ters düşebilecek gelişmelere meydan verilmemesi için gerekli tedbirlerin ittihazına Hükümetimizce gereken dikkat ve itina gösterilecektir.

Türk - Yunan ilişkilerini olumsuz yönde etkileyen diğer bir konu da Ege Denizi sorunlarıdır. Ege Denizinde mevcut karasuları rejiminin komşumuz tarafından tek taraflı ve sorumsuz bir kararla değiştirilmesine kalkışıldığı takdirde, bu davranışının kesinlikle karşısında yer almak zorunluluğu doğar. Devletler Hukuku ilkelerine aykırı böyle bir hareketi Türkiye'nin herhangi bir şekilde tanınması mümkün değildir. Ayrıca Ege Denizi Hava Sahasının kontrolü konusunda ve 12 Adalarda gittikçe yoğunlaştığı bilinen silahlandırma faaliyetleri karşısında da, Türkiye, kendi yaralarına en uygun teşebbüslerde bulunmaya devam edecektir. (A.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar)

Ege Kıta sahanlığı üzerindeki haklarından Türkiye'nin feragat etmesi hiçbir şekilde düşünülemez. Ancak, Hükümetimizin Ege'deki kıta sahanlığı sınırının Türkiye ile Yunanistan arasında müzakereler yoluyla ve hakkaniyet esasına dayanarak, anlaşma yoluyla tespiti gerekliliğine inanmaktadır.

A.E.T. ile aramızda ekonomik işbirliğinin millî yararlarımıza uygun bir şekilde yürütülmesine çalışılacaktır.

Türkiye'nin A.E.T.'nin kendisine sağladığı imkânları, iç piyasaya dönük bir sanayileşmenin ortaya çıkaracağı sakıncaları gidermek ve dışa, büyük bir tüketici kitlesine dönük ve dış rekabet gücü olan bir sanayileşmeyi geliştirme amacıyla değerlendirmesi, millî önem taşır.

Avrupa Ekonomik Topluluğu ve bu topluluk üyesi ülkelerle ortaklığımızın ekonomik kalkınmamıza ve sanayileşmemize en uygun şartlar içinde yürütülmesi için gereken

yapılacak bu arada, topluluğun üçüncü ülkelerle kurduğu ilişkiler sebebiyle daralan avantaj marjımızın genişletilmesi yolunda gayret sarf edilecektir.

A.E.T. üyesi ülkelerde çalışan işçilerimizin ekonomik katkılarının önemi üzerinde hassasiyetle durularak, bu katkının daha da artırılması ve işçilerimizin sosyal güvenlik haklarının topluluk düzeyinde gerçekleştirilmesi için gerekli teşebbüslerde bulunulacaktır.

Sayın Üyeler,

Türkiye'nin dış güvenliği ve millî savunması ile ilgili sorunlar her zaman en büyük önem ve önceliği taşımıştır.

İçinde bulunduğumuz şartlar, dış güvenlik ve millî savunma konularının taşıdığı hayatî önemi daha da artırmış bulunmaktadır. Bu sebeple, millî varlık ve dış güvenliğimizin başlıca teminatı olan Silahlı Kuvvetlerimizi güçlendirmek için gerekli her tedbir alınacaktır. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

1973 yılından beri yürütülen yeniden düzenleme ve modernleştirme çalışmaları, değişen harp konseptine uygun olarak, hızla sonuçlandırılacaktır.

Silahlı Kuvvetlerimizin en modern silah, araç ve gereçlerle donatılması hususunda hiçbir fedakârlıktan kaçınılmayacaktır. *(A.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Sayın Üyeler,

Yurt savunması her şeyden evvel millî bir meseledir. Milletler savunma için öncelikle kendi güçlerine dayanmağa mecburdurlar. Bu sebeple savunma politikamızı harp sanayiine yöneltmek ve ordumuzun ihtiyacı olan harp silah, araç ve gereçlerinin büyük kısmını yurt içinden sağlamak gereklidir. Hükümetimiz bu yönde başlamış olan çalışmaları hızlandıracak ve millî harp sanayimiz bütünleşmiş bir plan içinde genişletilecek ve geliştirilecektir.

Bu amaçlarla ileriki yıllara sarf yüklenme yetkisi veren mevzuatın biran önce yürürlüğe girmesine çalışacağız.

Harb sanayimiz yeterli bir seviyeye ulaşıncaya kadar, ihtiyaçlarımızı dış kaynaklardan sağlamaya devam edeceğiz.

Asker alma işlemlerini vatandaşın ayağına götürmek gayesiyle, ihtiyaç duyulan bölgelerde yeni askerlik şubeleri açılacak, silahlı altına alınan erlerin sınıflandırılması usulleri modernleştirilecektir.

Yurt dışındaki vatandaşlarımızın askerlik ile ilgili işlemleri kolaylaştırılacaktır.

Sayın Üyeler,

Hükümetimizin programını Yüksek Heyetinize sunmak üzere yaptığım konuşmanın sonuna gelmiş bulunuyorum.

Kurulmuş olan Hükümet sadece altı buçuk aydan beri sürüp giden benzeri görülmemiş bir bunalımı sona erdirmekle kalmayacaktır. Bu Hükümet, aynı zamanda Türkiye'nin siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel hayatında yeni bir dönem başlatacaktır. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Bu dönem bir huzur, kalkınma ve hamle dönemi olacaktır.

Bu dönem, Anayasamızda ifadesini bulan birleştirici, toplayıcı ve yükseltici bir milliyetçilik ve millî beraberlik anlayışının Devleti idare edenlere hâkim olduğu bir dönem olacaktır. (A.P. ve M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Bu dönem anarşinin ve iç kavga kışkırtıcılığının himaye gördüğü değil, kardeşliğin, kanunlara saygının, kanun hâkimiyetinin teşvik gördüğü ve sağladığı bir dönem olacaktır. (A.P. ve M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Bu dönem, TRT’nin Anayasa ve kanunların çizdiği sınırların dışına taşmadan Türk devletine, Türk milletine ve millî kültürümüze, hizmet edeceği bir dönem olacaktır. (A.P. ve M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Bu dönemde, Millî Eğitim, kanunlarımızda ve Anayasamızda açık ifadesini bulan amaçlara yöneltilecektir. (A.P. ve M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Hükümetimiz köye giden hizmetleri artıracak, kalkınmanın köyden başlaması ve nimetlerin köye ulaşması zaruretinin inanmış bir hükümet olarak dili ile değil gönlü ile sözle değil icraatla köyün ve köylünün hizmetinde olacaktır. (A.P. C.G.P. M.H.P. ve M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Yoksulluk sömürüsü yapmayacağız. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Fakat yoksulların, dar gelirlielerin acı ve ıstıraplarını ciddî tedbirlerle gidermeye uğraşacağız. (A.P. ve M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Enflasyonla, pahalılıkla, yoklukla, kıtlıkla, işsizlikle mücadele edeceğiz. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Yatırım, üretim ve ihracatın, içine sürüklendiği durgunluktan kurtaracağız. Teşebbüs ve yatırım şevkini yeniden canlandıracacağız.

Çalışma hayatında barışı sağlamak, yurt içinde ve dışındaki işçilerimizin haklı şikâyetlerini gidermek, esnaf ve sanatkâr yurttaşlarımızın yıllardan beri sürüp giden dertlerini karşılamak için bütün gücümüzle ve gönlümüzle çalışacağız. (A.P. C.G.P. ve M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Kalkınmada öncelik tanınması gereken gelişmeye muhtaç yurt köşelerinin, Güneydoğu ve Doğu Anadolu’nun kalkınması için gözle görülen ve elle tutulan tedbirler alacağız. (A.P. C.G.P. ve M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Yurdumuzun geleceğini temsil eden gençlerimizin bütün meselelerine sevgi ile eğileceğiz. (A.P. sıralarından alkışlar)

Fikir ve inanç hürriyetini koruyacak, anarşiye, kanun dışı eylemlere kesinlikle “Dur” diyeceğiz. (A.P. C.G.P. ve M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Millî ve manevî değerlerimizden kuvvet alarak Türkiye’yi çağdaş medeniyet yolunda ilerleteceğiz. (A.P. sıralarından alkışlar)

Bu inançla Yüksek Heyetinize, Bakanlar Kurulu adına saygılar sunuyor; Cenabı Allah’ın milletimize, memleketimize yardımcı olmasını diliyorum. (A.P. C.G.P. M.H.P. ve M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, A.P. sıralarından ayakta şiddetli ve sürekli alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Başbakan.

Hükümet Programı Yüce Meclise sunulmuştur.

Anayasanın 103, İttüzüğümüzün 105'nci maddelerine uygun olarak Hükümet Programının görüşülmesine 9 Nisan 1975 Çarşamba günü saat 15.00'te başlanacaktır.

Gündemde yer alan açık oylamaları yapmak ve 25'nci sıradaki seçimlerin yenilenmesine ilişkin Anayasa Komisyonu raporunu görüşmek için 8 Nisan 1975 Salı günü saat 15.00'te toplanmak üzere Birleşimi kapatıyorum¹².

Kapanma Saati: 16.20

¹² *Millet Meclisi Tutanak Dergisi. Devre IV, Cilt 11, Birleşim 61, Sayfa 309-323*

6 Nisan 1975 Pazar

**39. Cumhuriyet Hükümeti (IV. Demirel Hükümeti) Programını
Cumhuriyet Senatosuna Sunuş Konuşması**

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun Sayın Üyeleri;

Anayasa hükümleri gereğince Hükümet Programını yüksek Heyetinize sunmak üzere huzurunuzda bulunuyorum.

Egemen Türk Milletini temsil eden ve yetkimizin kaynağı olan Yüce Heyetinizi şahsım ve Bakanlar Kurulu adına saygılarımla selamlarım.

IV. Demirel Hükümeti Programı Millet Meclisinde aynen okunduğundan tekrar alınmamıştır.

Bu inançla Yüksek Heyetinize Bakanlar Kurulu adına saygılar sunuyorum. Cenabı Allah'ın milletimize memleketimize, yardımcı olmasını diliyorum.¹³

¹³ *Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi Cilt 21, Toplantı Yılı 14, Birleşim 47, Sayfa 383-396*

9 Nisan 1975 Çarşamba

39. Cumhuriyet Hükümeti (IV. Demirel Hükümeti) Programının Millet Meclisinde Yapılan Görüşmeleri Sırasında Yaptığı Konuşma

BAŞKAN — Teşekkür ederim. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Şimdi söz sırası Hükümet adına Başbakan Sayın Süleyman Demirel’in.

Buyurunuz efendim. (A.P. sıralarından sürekli alkışlar)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin Sayın Üyeleri; hepinizi saygı ile selâmlıyorum.

Hükümet programının müzakeresi dolayısıyla grupları adına konuşan Sayın sözcülerin ve şahsı adına konuşan bir değerli üyenin takriben sekiz saat süren konuşmalarını takip ettim. Evvelâ şu hususu ifade edeyim: Hükümet programı tenkidinden ziyade veya Hükümet programı eleştirisinden ziyade, esas ağırlığı şahsiyet yapmaya yönelmiş bir müzakere oldu bugünkü müzakereler. Hâlbuki Türkiye 6,5 aydır hükümete sızdı, “Parlamento kendi içinden bir hükümet çıkaramaz” iddiaları vardı ve bu iddialar karşısında her geçen gün rejim ve onun müesseseleri aşınmaya bırakılmıştı. Buna bir çare olmak üzere Parlamentonun içinden çıkmış bir Hükümet kurulabilmiş, programını huzurunuzda getirmiş bulunmakta idi. Gayet tabî ki bu programın eleştirilmesini, Türkiye’nin meselelerinin ne olduğunun ve bunlara karşı getirilen çözümlerin neden beğenilmediğinin veya Türkiye’nin meselelerine verilen önceliklerin neden beğenilmediğinin, önceliklerinin öyle değil de nasıl olması lâzım geldiğinin söylenilmesini beklerdik.

Bütün bunların yerine âdeta bir kavga açmak için çeşitli ithamlar yapılmıştır. Huzurunuzda çirkinlik yarışına girişecek değiliz. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Bizim sorumluluğumuz vardır, sorumluluğumuzu biliriz. Bu büyük müessesenin itibarını korumak ve bu müesseseyi kavga müessesesi değil, tartışma müessesesi olarak muhafaza etmek, bizim için bir görevdir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Başkaları ne kadar sorumsuz olursa olsun, biz sorumluluğumuzun idraki içerisinde konuşacağız.

Evvelâ şunu ifade edeyim: Gerçekten bu müessesenin çalışabilmesi, iş görebilmesi bir siyasi iktidarın bulunmasına ve karşısında da muhalefetin bulunmasına bağlıdır. Siyasi iktidarın olmadığı dönemleri gördük.

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Şimdi de yok?

ORHAN DENGİZ (Uşak) — Sus be eşşek! (A.P. ve C.H.P. sıralarından ayağa kalkmalar, gürültüler)

BAŞKAN — Lütfen efendim, lütfen yerlerinize oturun.

Sayın Sönmez... (C.H.P. sıralarından gürültüler) Sayın Eken, istirham ediyorum, rica ediyorum efendim.

İHSAN ATAÖV (Antalya) — Sayın Başkan biraz âdil olun, kürsüdeki hatibi koruyun lütfen.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Gerçekten siyasi iktidar ve muhalefeti olmayan bir Parlamentonun görevini anlamak mümkün değildir. (Gürültüler)

Değerli Milletvekilleri, gecenin bu saatinde eğer beni rahatlıkla dinlerseniz çok vaktinizi almam, dinlemezseniz söyleyeceklerimi söyleyinceye kadar konuşurum. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Ve aslında ben sizin sözcülerinizi 8 saate yakın dinledim.

İLHAN ÖZBAY (İstanbul) — Boş konuştuktan sonra konuş dur. (A.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Hatibi lütfen sükûnetle dinleyelim efendim. Rica ediyorum efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Değerli Milletvekilleri, bu siyasi iktidar ve karşısında muhalefet bulunduğu zaman demokrasi işliyor demektir. İktidarı belirsiz, siyasi iktidarı belirsiz, muhalefeti belirsiz bir demokrasi tasavvur olunamaz.

Şimdi, siyasi iktidarı belirli, muhalefeti belirli bir dönem açılmış bulunuyor. Yani, Türkiye ne istiyordu? Bir Parlamente'ya dayalı, partiler demokrasisinin gereği bir Hükümet istiyordu. Rejimin gereği bu idi. Böyle bir Hükümet kurulamadı. Bir Hükümet kuruldu, 7,5 ay sürdü; sonra Hükümet kurulamadı; bir yenisi kuruldu, güvenoyu alamadı, 4-4,5 ay sürdü; ama Parlamente'ya dayalı değildi. 1973 öncesinde de birtakım partiler üstü Hükümet modelleri denendi, bütün bunları aştık; şimdi Parlamente'nin güvenoyuna dayanması gereken bir Hükümete geldik. Güvenoyu verirsiniz, Hükümet görev yapar, güvenoyu vermezsiniz bunalım devam eder. Bu, bu kadar açıktır. (C.H.P. sıralarından "Ooo..." sesleri)

MEHMET DEDEOĞLU (Kırklareli) — Vermeyeceğiz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben size güvenoyu verin veya vermeyin demiyorum, verirsiniz ne olur, vermezseniz ne olur; onu söylüyorum. Ne isterseniz onu yapın. Ben sadece ne olacağını söylüyorum.

Şimdi bunalım sona ermiştir. Hangi bunalım sona ermiştir? Parlamente'nin içinden bir Hükümet çıkamaması bunalımı sona ermiştir. Hükümet kurulacak değildir, Hükümet kurulmuştur ve burada oturuyor. Oturuyor burada. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Şimdi evvelâ şunu ifade edeyim ki, hükümetler gelir, hükümetler gider. Kurulmuş bulunan Hükümet, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetidir. Demokratik yollardan gelerek kurulmuştur ve zorla gelip buraya oturmuş değildir. Başka bir Hükümet kurulamamış, başka kimse kuramamış ve onun üzerine kurulabilmiş bir Hükümettir.

Şimdi bu Hükümet Türkiye'de siyasi bunalımı sona erdirmiştir, Hükümet bunalımını sona erdirmiştir. Siyasi iktidar çıkmıştır ve bunun karşısına da muhalefet çıkmıştır; mekanizma işlemeye başlamıştır. Hükümet, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetidir; demokratik kurallara uygundur, rejimin hükümetidir, temsili sistemin hükümetidir; temsili sistemin, yani bu Hükümetin hatasını, vebalini, sevabını milletin önünde münakaşa etmemiz mümkündür. Yani, yaptıklarından dolayı milletin önüne çıkıp kendisini savunma mecburiyetinde olan bir Hükümettir.

Şimdi siyasetle uğraşanların nelere katlanması lâzım geldiğini biliriz. Yalnız, hiç kimsenin başkasına hakaret etmesine, tecavüz etmesine de mahal yoktur. Buraya gelip oturanların hiçbirisi, partiler olarak veya kişiler olarak, herhangi bir partiden hüsnühal kâğıdı alacak değildir ve böyle bir mecburiyet de yoktur.

Eleştirilen program olmalıydı, kişilerin eleştirilmesi ülkenin hiçbir meselesini çözmez. Memleket yokluk içerisinde, memleket pahalılık içerisinde, memleket

işsizlik içerisinde, memleketin dış ticareti geniş şekilde felce uğramıştır, memleketin sanayileşmesi felce uğramıştır, memlekette konut sıkıntısı vardır, memlekette çeşitli sıkıntılar vardır. Bu sıkıntılara ne çare düşünüyorsunuz diye bize sorulmalı idi. Onun yerine kişiler eleştirilmiştir; bu kolaydır çünkü. Memleketin meselelerini eleştirebilmek için onları bilmek lâzımdır, ona vukufu olmak lâzımdır. (A.P. sıralarından alkışlar)

Aslında bugünkü eleştirilerin maksadı, dört partinin bir araya gelerek ve güvenoyu vereceğini kamuoyuna deklare eden parlamenterleri de göz önünde tutarak, güvenoyu alabilecek çoğunluğu meydana getirmesinden duyulan öfkedir.

Bugünkü eleştiriler genellikle, bugünkü ithamlar genellikle böyle bir koalisyonu dağıtma gayesine matuftur. Böyle bir koalisyonun güvenoyu almamasını sağlama gayesine matuftur. Tamamen o istikamete götürülmüştür mesele. Buna da diyeceğimiz bir şey yok; yani bu hedefe yönelmiş olmaya diyeceğimiz bir şey yok; ama söylenen şeylere diyeceklerimiz var.

Koalisyon bir uzlaşmadır. Koalisyon partilerinin seçim öncesinde birbiri hakkında neler söylediği, binaenaleyh neler söylediğini burada dile getirmek ile kastedilen mana, kastedilen maksat, varılmak istenen yer, “Nasıl bir araya geldiniz, bunları birbirinize söyledikten sonra?” ise bu nispi temsilde koalisyonlar kaçınılmaz olduğuna göre, seçime ittifak halinde girmemiş bulunan partilerin, rey dağılması karşısında, hiçbir zaman bir araya gelememeleri gerekir. Çünkü siyasi partiler ayrı hüviyeti haizdir. Siyasi partiler, seçim öncesinde veya seçim sonrasında, memleket meselelerini görüş tarzları değişik olduğuna göre, çeşitli şeyleri söylerler; birbirleri hakkında da söylerler. “Birbiriniz hakkında bunları söylediniz, nasıl bir araya geldiniz?” diye şayet bir araya gelmeme yargısı bundan çıkacaksa, o zaman ülke, bugünkü sistem içerisinde Hükümet kuramaz. Bu muhaldir, böyle olmaması lâzımdır. Hükümet kurulabilmesi lâzımdır.

Partiler ayrı ayrı hükmî şahsiyeti haizdir. Partilerin ayrı ayrı programları vardır; ama koalisyon olunca, partilerin programlarını, hükümet icraatında -hükümet icraatında, parti faaliyetlerinde değil- bir kenara bırakıp, uzlaşabildikleri bir program meydana çıkarmaları lâzımdır. Başka türlü koalisyon düşünülemez. Mademki Türkiye koalisyonla idare edilme mecburiyeti ile karşı karşıyadır, o takdirde birden fazla partinin bir araya gelmesi gerekecektir. Birbirleri aleyhinde birtakım şeyler söylediler diye, bir araya gelememek gibi bir kaide çıkarmaya kalkmak fevkalâde yanlıştır.

Türkiye fevkalâde çalkantılı bir dönemi geçip geliyor. Zor yıllardan geliyor. Mazide çeşitli hadiseler olmuştur. Bizi 27 Mayıs, 12 Mart münakaşalarına sürüklemek isteyenler bulundu bugün, bu münakaşalara girmeyeceğim. Çünkü bunlar geride kalmıştır. Biz Türkiye’nin ilerisine bakıyoruz. Bugünkü görevimiz odur. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Bugünkü görevimiz Türkiye’yi hükümeteşizlikten kurtarmaktır. Kurtarmışızdır. O Hükümet kurulmuştur. Bu Hükümete güvenoyu verdiğiniz takdirde çalışacak, işleyecek.

MEHMET DEDEOĞLU (Kırklareli) — Vermeyeceğiz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Efendim, ben sizden istemiyorum. Ben Meclisin tümünden istiyorum. (C.H.P. sıralarından gülüşmeler) Ben zaten sizin güvenoyunuza inansam 15 Ekimde inanırdım. Size inanır mıyım? (A.P. sıralarından alkışlar)

Müsaade buyurun hepsini söyleyeyim. Ben sizden istemiyorum güvenoyunu Cumhuriyet Halk Partisi, ben Yüce Meclisten istiyorum. Sizin vereceğiniz güvenoyuna talip değilim. Talip değilim sizin vereceğiniz oya. Sizin oylarınızla hükümet falan olmak istemem, daha da açık söyleyeyim. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Bir hususu daha huzurunuzda zikretmek istiyorum.

Burada, bu Mecliste yer alan siyasi partiler ve bu Meclisin üyesi bulunan Değerli Milletvekilleri, hepsi eşit haklara sahiptirler. Birisi diğerinin amiri değildir. Üzüntü ile görüyoruz ki, Cumhuriyet Halk Partisi, bütün partilerin âmiri pozisyonunda ve kendi demokratik sol düşüncesini Türkiye'nin en geçerli düşüncesi sayarak, milletin de kendi demokratik sol düşüncesini önümüzdeki seçimde mutlaka tasvip edeceği kanaati ile müstakbel iktidar olarak hareket etmektedir, müstakbel iktidar...

Aslında Cumhuriyet Halk Partisi, %33 rey almıştır 1973 seçimlerinde. Cumhuriyet Halk Partisi 1957 seçimlerinde %41 rey almıştır. 1961 seçimlerinde %38 rey almıştır. 1965 seçimlerinde "Ortanın Solu" sloganıyla beraber %29'a düşmüştür rey. 1969 seçimlerinde de bu %29, %1 kadar inmiştir, %28 olmuştur. 1973 seçimlerinde ise rey %33'e çıkmıştır. Başarınız bu, yani 16 sene zarfında %41'den, %33'e inmişsiniz, %33'e. (C.H.P. sıralarından gürültüler, A.P. sıralarından alkışlar) Şimdi, şayet...

HASAN VAMİK TEKİN (Giresun) — A.P.'ninki nasıl oldu sayenizde?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Onu da söyleyelim, hepsini söyleyelim.

1973 seçimlerinde oylar dağılmış, küçük küçük parçalara bölünmüş...

DENİZ BAYKAL (Antalya) — 1961 - 1965

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 1973, 1973.

1973 seçimlerinden oylar dağılmış, küçük küçük parçalara bölünmüş, bu küçük parçaların en büyüğü, küçük parçaların en büyüğü Cumhuriyet Halk Partisi olmuş ve Cumhuriyet Halk Partisine bu, büyük övünme payı çıkarmıştır. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

Bugün huzurunuzda bulunan 4 partinin almış bulunduğu oyların yekûnu %50 den fazladır. %50 den fazla bir araya gelenlerin. Sizin reyiniz %33. Binaenaleyh, azınlık hükümetiydi, çoğunluk hükümetiydi diye münakaşaya girmeden evvel, evvelâ sayıları bir alt alta koyalım.

Şayet Cumhuriyet Halk Partisi yapılacak bir seçimde iktidara geleceğinden emin ise onu da göreceğiz hep beraber... (C.H.P. sıralarından "Hadi seçime gidelim" sesleri) Herhalde bir gün göreceğiz.

Seçimlerin yenilenmesine karar verme de Yüce Meclisin iradesi içerisinde, ama Cumhuriyet Halk Partisinin iradesinin, Yüce Meclisin iradesi üzerinde bir ipoteği yoktur. Önemli olan o. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Kimin ne kadar hakkı var, kimin neye hakkı var, bunu Anayasa ve kanunlar tayin edecek, Cumhuriyet Halk Partisi değil. Hangi partinin hayat hakkı var Türkiye'de? Bunu Cumhuriyet Halk Partisi veya onun üyeleri tayin edecek değil, bunu millet tayin edecek; o tayin edip geliyor.

Binaenaleyh, siz kendi kendinize, efendim “Ortanın solu” dedik, arkasından “Demokratik sol” dedik, millet bizi tasvip etti, diye övünürseniz, sadece kendi kendinizi avutmuş olursunuz. Ortanın solu hiç demiyorsunuz bugünlerde, hiç demiyorsunuz. (A.P. sıralarından alkışlar)

REMZİ ÖZEN (İzmir) — O geride kaldı.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Millet kabul etti de, değil, millet kabul etmedi de ondan demiyorsunuz. Şimdi “Demokratik Solu” icat ettiniz.

TANKUT AKALIN (Kırklareli) — Onu millet kabul etti ama.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kendi kendinize kabul etmişsiniz, millet kabul etti zannediyorsunuz.

TANKUT AKALIN (Kırklareli) — Millete saygılı olun.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tabî, tabî, millete saygılı olmak, milletin ne düşündüğünü daha önceden bilmeye bağlıdır. Sizin gibi...

TANKUT AKALIN (Kırklareli) — Bilmişiz de söylemiş rey almışız. Demek ki biz millete saygılıyız.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Demokratik sol; “Bunun sınırı nedir?” diye soranlara; “Bunun sınırını halk tayin edecektir.” diyorsunuz. Henüz kendiniz bu sınırı tayin dahi edememişsiniz. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Kim tayin edecek diyorsunuz? (C.H.P. sıralarından “Halk tayin edecek” sesleri) Halk da tayin etmiş, halk %29 tayin etmiş size, %29, koyduğunuz sınıra.

Siz başkalarının ne kadar az aldığı veya ne kadar çok aldığıyla değil, kendinizin ne aldığınızla kendinizi ölçün. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Bizim %29,8 rey almamız sizi teselliye kâfi değil, sizin işinize yaramaz o; sizin tek başınıza iktidar olacak kadar rey almanız lâzım.

Şimdi bakınız...

KASIM PARLAR (Çorum) — İyi ya yeniden seçime gidelim?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Gideriz, gideriz, oraya da gideriz, seçime de gideriz. Seçime gideriz.

Cumhuriyet Halk Partisi buraya geldi; dedi ki; “Adalet Partisi, bir muhalefet partisi olarak kalmalı karşımızda.”

Adalet Partisi karşınızda bir muhalefet partisi olarak vardı, ama siz iktidarı beceremediniz, iktidarı beceremediniz. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar)

Şurada siz oturuyordunuz, koalisyon kurmuştunuz, tarihî yanlış falan dediniz, kendi seçim öncesinde söyledığınız sözleri...

SELÇUK ERVERDİ (Erzurum) — Yanılmayan bir Allah, siz de yanılırsınız.

REMZİ ÖZEN (İzmir) — Geçti o günler, geride kaldı.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Seçim öncesinde söyledığınız sözleri, seçim öncesinde söyledığınız sözleri yanılmışız falan diye tashihttiniz, geldiniz oturdunuz, orada oturuyordunuz; niye bıraktınız gittiniz? (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

ABDİ ÖZKÖK (Bolu) — Canımız öyle istedi.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Canınız öyle istedi. E, canınızın istediğine göre hareket edemezsiniz siyasette. “Niye” sini, canımız öyle istedi ile izah edemezsiniz. Niye bıraktınız gittiniz? Beceremediniz, beceremediniz, beceremediniz... (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar) Biraz sonra memleketi ne hale getirdiğinizi anlatacağım. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Dedeoğlu...

REMZİ ÖZEN (İzmir) — Muvazaa partisi olarak ilân ettiniz parti ile yaptık. (Gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Özen, Sayın Özen rica ediyorum.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Efendim, bu ortaklığın meydana gelişi Cumhuriyet Halk Partisini o kadar tedirgin etmiştir ki, söylemedik laf bırakmadılar, söylemedik.

Efendim, biz, “A.P. Demokrat Partinin devamı” demişiz. Evet, biz Demokrat Partinin devamıyız; bunu ilk defa söylemiyoruz ki... (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Bunu bugün de söylüyor değiliz, bunu bugün de söylüyor değiliz. İşte bütün hikâye buraya geliyor. Türkiye bugün bize göre büyük bir tehditle karşı karşıyadır. Sizin umursamadığınız bir tehdit. Türkiye bir büyük tehlike ile karşı karşıyadır. Dünya bir nizam kavgasının içerisinde. Bu nizam kavgasının bir tarafında komünizm vardır, bir tarafında da milliyetçi demokrasi vardır. Bu vardır işte. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar)

Dünya bir nizam kavgasının içindedir. Bu nizam kavgasının bir tarafında milletleri bölmek, millî devlet olmaktan çıkarıp, Moskova’nın, Pekin’in peyki yapmak gayretleri vardır. Öbür tarafında ise devletleri muhafaza etmek, milletleri bölünmekten kurtarmak, devletleri millî devlet olarak muhafaza etmek gayreti vardır.

Biz Türkiye’de bir yere gelindiğine kaniyiz. Dünya nüfusunun %40’ının komünist idaresinin eline geçtiği bir devirde bulunuyoruz. Bu devirde komünizmi tehlike saymamayı, gaflet telâkki ediyoruz, gaflet. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Yok komünizm edebiyatıymış, yok heyulâsıymış, yok şuymuş, yok buymuş... Türkiye’nin bulunduğu coğrafya parçası üzerinde ve komünizmin dünyada kaydettiği ilerleme karşısında, şayet Türkiye bir komünizm tehdidine maruz değildir, diyorsanız; doğrusunu isterseniz çok büyük vebal altında kalırsınız, günah olur, yazık olur. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Biz bugün Türkiye’nin beraberliğini, birliğini, hürriyetçi demokrasiyi, barışı, millî ve manevî değerlere saygıyı, millî ve manevî değerlere sahipliği savunuyoruz.

İLHAN ÖZBAY (İstanbul) — Cephe ile mi?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Evet, bizimle beraber olanları davet ediyoruz; gelin, eğer bunu savunuyorsanız beraber savunalım diyoruz.

Bugün, dün ne olmuşu unutmaya, siyasi sebeplerden şu sebepten bu sebepten meydana gelmiş kırıncılıkları unutmaya, herkesi eteğindeki taşı dökmeye - komünizmi tehlike saymayanlara bir şey demiyorum zaten- komünizmi kim, tehlike sayıyorsa gelin, memleket uçurumun kenarına gelmiştir, büyük sıkıntılar vardır, memleketin ekonomisinde de, şusunda da busunda da büyük sıkıntılar vardır, 1971-1973 dönemi,

Türkiye'nin hangi çeşit tehlike ile karşı karşıya olduğunu göstermiştir gelin beraberce hareket edelim diyoruz. Çağrı bundan ibarettir.

DAVUT AKSU (Kars) — Anarşi hangi devirde başladı?

İHSAN ATAÖV (Antalya) — Sayın Başkan, susturun sarhoş var.

BAŞKAN — Sayın Ataöv devamlı olarak isim mi söyleyeyim? Sayın Başbakanı dinletmeyelim mi? Bunu mu istiyorsunuz?

MUSTAFA ASRİ ÜNSÜR (Yozgat) — Sayın Başkan, susturun. Ceza vermek göreviniz, sarhoş var orada.

BAŞKAN — İstirham ediyorum, rica ediyorum ben görevimi yapıyorum efendim. *(A.P. sıralarından gürültüler)*

Sayın Bayraktar istirham ediyorum, lütfen oturunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın Milletvekilleri, şayet partilerin birbirleri aleyhinde şunu söylemelerinden, bunu söylemelerinden dolayı koalisyon yapmaması gerekse, aslında 1961'de Cumhuriyet Halk Partisi ile Adalet Partisi koalisyon yapmazdı. Meydanlardan nasıl gelindiğini o günleri hatırlayan değerli üyeler bilirler; ama o günün zaruretleri içerisinde iki parti Türkiye'nin menfaatlerini, hiç olmazsa 7-8 ay için beraberce koalisyon yapmakta bulmuşlardır. Binaenaleyh, "İlerde koalisyon yaparız; ne olur ne olmaz, birbirimize bir şey söylemeyelim" diye siyasi fonksiyon ifa etmez duruma düşemez partiler. Onun içindir ki, 1973 seçimleri öncesinde, sonrasında, bugün koalisyonu teşkil eden dört partinin, birbirlerine ne söylediği, liderlerinin birbirine ne söylediği, meydanlarda ne söylediği başka bir meseledir; bugün Türkiye'nin önünde bulunan meseleler karşısında bir araya gelmeleri ve Türkiye'yi kendi gördükleri şekilde tehlikelerden kurtarma ve Türkiye'yi demokratik rejimin icaplarına göre idare etme, rejimi işletme için bir karara varmaları başka iştir. Esasen birincisi, ikincisine mani değildir ve mani olmamalıdır. Biz burada kendimizin kavgasını yapıyor değiliz. Biz burada kamu hizmeti yapıyoruz. Kamu hizmeti yaparken herkes kendi kavgasını değil, varoluş sebebini düşünmeye mecburdur. Biz varoluş sebebimizin gereği olarak bir araya gelmişiz ve milletin önüne bir protokolle çıkmışız, Meclislerin önüne de bir programla gelmişiz. Bu bizim tayin ettiğimiz bu usul de değil, demokratik kurallar böyle.

Efendim, "Biz niye bir araya gelmişiz?" Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın sözcüsü diyor. Çünkü biz, Cumhuriyet Halk Partisinin iktidara gelmesinden kaygı duymuşuz, onun için bir araya gelmişiz.

Cumhuriyet Halk Partisi ne zaman gelecekmiş iktidara?

SÜLEYMAN ŞİMŞEK (İçel) — Seçimde.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Seçimde. Seçim ne zaman yapılacak? Seçimden vazgeçtiğinizi daha bugün ilân ettiniz. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Daha bugün ilân ettiniz. Sizin iktidara gelip gelmeyeceğinize siz karar verecek değilsiniz, millet verecek; ama faraza ilk yapılacak seçimde siz iktidara gelseniz bile, o zamana kadar Türkiye'de hükümet ne olacak?

Şimdi bakınız ne oluyor, aslında, "C.H.P.'nin iktidara gelmesinden kaygı duyuldu da bu partiler öyle bir araya geldi" gibi bir iddianın hiçbir tutarlılığı yoktur. Neden yoktur? Çünkü biz, C.H.P.'nin elinden kapmış değiliz ki hükümet olmayı. Şimdi bunun grafiğine bir bakın, ne oluyor?

17 Eylül 1974 günü, Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Genel Başkanı, o günkü Başbakan istifa ediyor, koalisyon bozuluyor. “Gel, nereye gidiyorsun? Etmeyi, gitme falan” denmiş olmasına rağmen, istifayı basıyor. Ha, memleketin önünde önemli meseleler yok mu? Var. Kime bırakıp gidiyorsun bu önemli meseleleri? Muallâkta; ortalığa. E, peki, Meclis gelse, sizi. Gensoru ile düşürse. Ha, “Bu bunalımı siz çıkardınız” dersiniz Meclise. Bunalımı kendiniz çıkardınız, hükümet bunalımını, bir.

İkincisi, “Derhal seçim” dediniz. Yani ne zaman? “Karda kışta bile olur” dediniz. Derhal seçim s. yaşanacak ortak bulamadınız. Derhal seçimden vazgeçtiniz “Erken seçim” dediniz, Mayıs içinde seçim yapılmak üzere. Ona da ortak bulamadınız. Erken seçimden vazgeçtiniz, bu defa “Ekim seçimi” dediniz. Ona da ortak bulamadınız. O arada 15 Ekim günü de gelip bize, 9 öneride bulundunuz, 9 öneri kâğıdı bu, 15 Ekim günü.

Bizim kongremiz 21 Ekim günü yapılacaktı, 18 Ekim günü de bayramdı. Bakın öneriye şimdi ne diyor: Öneri 3 kısımdan ibarettir. 1’nci kısmında 6 tane teklif var. 2’nci kısmında 3 tane var, 9 tane formül ediyor. 3 üncü kısmında da “Bundan başka bir şey düşünüyorsanız?” diyor, onu soruyor. 2’nci kısımdan 2 teklifi okuyorum:

“A.P. Genel Başkanının başkanlığında, C.H.P. dışında kurulacak bir koalisyon hükümetinin güvenoyu almasına C.H.P.’nin olanak sağlaması” bize teklif ediyor Cumhuriyet Halk Partisi. Biz “Evet” desek, o gün hükümetiz biz.

HASAN VAMİK TEKİN (Giresun) — Seçim şartı var.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — “İki parti arasında seçimlerin yenilenmesi için bir anlaşma söz konusu olmaksızın” Bir seçim, meçim yok arta yerde. Seçim falan yok. “Seçim söz konusu olmaksızın, A.P. Genel Başkanının başkanlığında, C.H.P. dışında kurulacak bir koalisyon hükümetinin güvenoyu almasına C.H.P.’nin olanak sağlaması.”

İşte Hükümet de önünüzde duruyor. (A.P. sıralarından *gülüşmeler, alkışlar*) Duruyor Hükümet. C.H.P. dışında bir hükümet kurulmuş gelmiş önünüze. Ha, “Şimdi olanak sağlayın” demiyorum. Çünkü ben bunu kabul etmedim. (A.P. sıralarından *“Bravo” sesleri, alkışlar*) Ben diyorum ki, nasıl çizgi çizdiniz? Bu Hükümet meselesinde çizdiğiniz çizgiye bir bakalım. 17 Eylül günü istifa ediyorsunuz. 4 Ekim günü hükümet kuramayacağınızı söylüyorsunuz. Daha sonra bize görev veriliyor. Biz de çalışıyoruz, kâfi bir sayı toplayamıyoruz; çoğunluk.

Muhterem milletvekilleri, kim ne derse desin, hükümet olmak tek şartlıdır. Bunu çok şartlıya çıkarmak, aslında, bana göre, şu Meclisin üyelerine yakışmaz. Tek şartlıdır, tek şartlı; güvenoyu alacak çoğunluğu bulma şartıdır.

Efendim “Sen kapitalist düzenin bilmem nesiydin; sen suydun, sen buydun” E, bu parti kurmak Türkiye’de serbest değil mi? Serbest. Türk Anayasasına uymuyorsa, bunu takip edecek yerler var değil mi? Var. E, öyleyse burada oturan partileri böyle enine, boyuna göre tasnif edip, bir kısmını beğenmemek, bir kısmını beğenmek; sanki kalburdan eleyip “üstte kalanlar, alta geçenler” diye tasnif etmeyi hakını nereden buluyorsunuz? (A.P. sıralarından *“Bravo” sesleri, alkışlar*) Yapmayın bunu. Yani bu çeşit münakaşayla sadece partiler rejimini küçük düşürmekteyiz. Ondan sonra geliyoruz... Ha, icraatını tenkit edersiniz. “Ben seni beğenmedim” le yola çıkılmaz.

3 üncü öneri; yani 2’nci kısmın 3 üncü önerisi. “Seçim şartı olmaksızın, A.P.’nin tek başına kuracağı bir hükümetin güvenoyu almasına C.H.P.’nin olanak sağlaması” Çok güzel

teklif değil mi bunlar? Yani “Hadi siz hükümet olun” diyor Cumhuriyet Halk Partisi bize. Biz de düşündük, taşındık, “Cumhuriyet Halk Partisi bize Hükümet olun” diyor. Acaba niye diyor? *(Gülüşmeler)* Niye diyor? Bunu ciddi telâkki etmek mümkün mü, değil mi? Peki, olduk hükümet, geldik şuraya, Cumhuriyet Halk Partisinin sayesinde hükümet de olduk; karşılığını nasıl ödeyeceğiz? *(A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)* Binaenaleyh, bu teklifleri biz partiler demokrasisine uygun bulmadık, gayri ciddi telâkki ettik ve Cumhuriyet Halk Partisinin bir manevra içerisinde olduğu kanaatine vardık ve haklı çıktık haklı... Şimdi bakınız; efendim, Cumhuriyet Halk Partisi sureti haktan görünüp Türkiye’yi hükümeteşizlikten kurtarıyor aklı sıra. Kamuoyunda diyecek ki, “Ben bu kadar fedakârlığı yaptım, A.P. kabul etmiyor bunu. Ne kuruyor, ne de kurduruyor, Ne kendisi hükümet kuruyor, ne başkasına kurduruyor...” Şimdi, işte Cumhuriyet Halk Partisi kendi kazdığı kuyuya kendisi düşmüştür. *(A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar)*

19 Mart günü demokratik prosedür işlemeye başladıktan sonra, yani “bir müstakil başbakan” meselesi kapandıktan sonra, hiç olmazsa o gün için, o hadise kapandıktan sonra, teknokratlar vs. formülleri bir neticeye varmadıktan sonra, Sayın Cumhurbaşkanı Millet Meclisinde en büyük çoğunluğu olan Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanına hükümet kurma teklif etmiştir, “Hükümeti buyurun kurun” diye, “Kuramayız” demıştır Sayın Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı. E, peki, ondan sonra bize “Buyurun siz kurun” demıştır. Biz yaptık birtakım tahminler, ihtimaller, üzerinde durduk. Bakınız bir şey söyleyeyim; güvenoyu şudur: Güvenoyu bir nazarı çoğunluğa dayanır. Amelîsi, şurada reyrendikten sonra veya “Kabul - ret” falan dendikten sonra çıkar meydana. Onun içindir ki seçim de öyledir aslında; yani, bir nazârî çoğunluğa dayanır. Nazârî çoğunluk bulunduğunu gördük ve ondan sonra hükümet kurma faaliyetini tamamladık. Binaenaleyh, biz azınlık hükümeti kurmadık. Yani, biz bir hükümet kuralım; e, güvenoyu almazsa otururuz. Biz bu zihniyetin adamları değiliz. *(A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)* Bir nazârî çoğunluk vardı güvenoyu alacak. Şimdi üç dört gündür görüyoruz, Cumhuriyet Halk Partisi harıl harıl, “Aman bunlar hükümet kurdu, hükümet bizim elimizden gitti. Bunları Hükümet kuramaz, güvenoyu alamaz hale getirelim; biz hükümet kuralım” faaliyetine girişmiş bulunuyor. Ve sıkı bir şekilde girişmiş bulunuyor bu faaliyete. *(C.H.P. sıralarından gülüşmeler)*

Şimdi 8 Eylül tarihinde Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Genel Başkanının beyanatı: “Erken seçim yok” Seçim meçim yok. 2 Aralık tarihinde, yani şöyle bir buçuk iki ay sonra “Bunalımı seçimden başka yol çözemez”, ondan sonra yine aynı şey, “Seçimden başka hiçbir şey bunalımı sona erdiremez.” Bu aynı tarihte. Ondan sonra 2 Aralık, “Bunalımı seçmen çözer”, değişik şeyler... 23 Şubat, “Hükümet bunalımını sağ partiler uzatıyor...”

Biz uzatıyormuşuz hükümet bunalımını, işte, kurduk hükümeti geldik önünüze... Kendinize “Kur” diyorlar kurmayorsunuz, ondan sonra sağ partiler... “Bunalımın nedeni sağ partilerle Türk toplumu arasındaki çelişkidir” Şu meşhur hikâye. Hani Türkiye’de milletin %33 reyini almışsınız, geriye %67 var. Bu %67 A.P.’nin değil, yanlış anlamayın. Ama Cumhuriyet Halk Partisi dışında olma vasfından dolayı cem edilebilir. Ayrı ayrı reylerdir, tek vasfı bunları cem eder; o vasfı da Cumhuriyet Halk Partisinin dışında olma vasfıdır. Sizin dışınızda %67 var. Siz kendinizi ilerici, kendinizin dışındakileri tutucu saydığınız takdirde, aslında siz Türk toplumundan kopuksunuz. Türk toplumu sizden kopuk. Binaenaleyh, biz değiliz Türk toplumundan kopuk olan. Eğer siz %67 yi temsil etseniz veya onun içinde olsanız, sağ partiler dediğiniz partilerin içinde siz olsanız, ona aklım erer o zaman. Ama %10 rey alsanız, hâlâ %90 ı tutucu mu ilân edeceksiniz?

“Çelişkidir” falan; bunlar, aslında benim anlayışıma göre demokratik kurallara uyan şeyler değil.

3 Marta geliyor; Ecevit, “millî koalisyon veya başka formül ile Irmak’a yardıma hazırız” Daha sonra geliyor, “Irmak’a yardıma hazırız” dedikten sonra, Irmak’a yardım bitiyor, “yapamayacağız” diyor Irmak’a. Ondan sonra 9 Nisan, bugünkü tarihli gazetelerde görüyoruz ki Sayın Ecevit erken seçimde ısrardan vazgeçmiş; işte gazete.

Görüyoruz ki Sayın Ecevit, “C.H.P. sürekli hükümet de kurabilir” diyor. Hani daha evvel diyordu ya, “Kurun, biz sizi destekleyelim”, şimdi, “Niye sen kurup ben destekleyeyim, ben kendim kuracağım” diyor. Şimdi oraya gelinmiş bulunuyor, hayırlı uğurlu olsun. Siz zaten hükümet olsaydınız, hakikaten hükümeti bırakıp gitmeseydiniz bu sıkıntılar olmazdı memleketin başına, bu memleket de sizi iyi öğrenirdi, biraz daha öğrenirdi. (A.P. sıralarından alkışlar) Yani, aslında kitap yarıda kalmıştır, yani son sayfalar okunmamıştır; hikâye yarıda kalmıştır; nasıl biteceğini mamafih millet kestirmiştir. Onun için benim size söyleyeceğim şudur:

Ortaya böyle çıktınız, hükümet bunalımı çıkardınız, hükümet bunalımının çözülmemesi sebebinin A.P.’ye attınız, olmadı; sağ partilere attınız (sizin tabirinizle sağ ve milliyetçi partiler) ve sonra döndünüz, şimdi seçimden başka bu işi temize çıkarmak mümkün değildir, dediniz, şimdi de seçimden vazgeçtiniz. Hem kendinizi şaşırttınız, hem milletin zihnini karıştırdınız.

Sayın Milletvekilleri, Cumhuriyet Halk Partisinin grup başkanvekilinin veya herhangi bir üyesinin bu Mecliste kimseyi “Persona non grata” (İstenmeyen adam) ilân etmeye hakkı yoktur; makbul olmayan şahıs ilân etmeye hakkı yoktur.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Herkes kendi kendini öyle ilân eder Sayın Demirel.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kendi kendini ilân eder, başkası ilân eder, ama sizin hakkınız yoktur. Burada gelip de böyle “Bu hükümet, bu hükümet” Evet bu hükümet bu Meclisin içinden çıkan hükümet, bu Meclisin içinden çıkan hükümettir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Hiç kimsenin bu kürsüye gelip, “Bu hükümet” diye bu hükümeti azarlamaya hakkı yoktur.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Hükümet Meclisin üzerinde değildir Sayın Demirel, hükümet de Meclisten çıkar.

BAŞKAN — Sayın Uğur rica ediyorum.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Meclisten çıkar hükümet, zatiâliniz de bu Meclisin içindesiniz, Meclisin üstünde değilsiniz, hükümetin üstünde de değilsiniz.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Eşitiz Ama eşitiz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben de, eşit olun diyorum, eşit olun, buradan hükümet azarlamaya kalkmayın.

BAŞKAN — Sayın Uğur, böyle bir görüşme usulümüz yok efendim, rica ediyorum.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tartışacağız, tartışacağız bu zeminde, dövüşecek değiliz.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Ama eşit şartlarla...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Gelin bu tartışmayı kendi sınırları içinde turalım.

Sayın Milletvekilleri, Mecliste durum şöyle oldu: 218 milletvekili, “Biz hükümeti destekleriz” şeklinde görünüyordu. Ondan sonra 187 milletvekili bir başka tarafta bulunuyordu, ortasında 40-41 arkadaşımız başka bir yerde duruyordu; hükümet bu tablonun içinden çıkacaktı. Başka nereden çıkacaktı bu hükümet, bu tablonun içinden çıkacaktı. Bu tablonun içinden çıktı, geliyor ve bizim 7 Ocak tarihinde yapmış bulunduğumuz beyan, “biz hükümeti kurmaya hazırız, ne duruyorsunuz, bize verseniz” beyanı değildi. Bizim yaptığımız beyan şudur, 7 Ocak tarihinde: “Hükümet kurulması demokratik yollardan giderek denenmelidir. Türkiye’nin bir hükümeti olacaktır, olmalıdır da. Yalnız bu hükümetin “nasıl kurulursa kurulsun” şeklinde mütalaası mümkün değildir. Bu hükümetin partiler demokrasisinin hükümeti olması lâzımdır. Kurulma şekli demokratik yollardan gidilerek ikmal edilmelidir. Başka türlü Meclisin dışından bir hükümeti kabullenmek mümkün değildir. Söylediğimiz şey, demokratik mekanizmayı Sayın Cumhurbaşkanının çalıştırmasıdır. Şayet bizim dışımızda hükümet kurma imkânları varsa, onları çağırıp “buyurun hükümet kurun” demesidir. Yoksa bizi çağırıp “buyurun hükümet kurun” demesidir. Bu deneme yapılmalıdır. Dediğimiz bu idi. “Bu deneme yapılmadan, hükümet kurulamayacağına karar vermemek lâzımdır.” Dediğimiz bu idi. Ondan sonra günlerce oturmuşuz, protokol hazırlamışız, mademki aynı kökten geliyormuşuz veya aynı düşüncelerin sahibiymişiz, neye 25 sayfalık protokol hazırlamışız.

Değerli Milletvekilleri; koalisyonlar güç iştir; fikirler yatkın bile olsa güç iştir. Aslında hükümet güç iştir. Hükümet kurmak kâfi de değildir. Onu işletmek, ahenk içinde işletmek lâzımdır. Binaenaleyh, hükümeti kiminle kurarsanız kurun, partiler ayrı ayrı partilerdir. Hatta tek parti bile kursa, hükümet işletmek kolay bir iş değildir. Ahenk içinde çalışabilecek bir durumu meydana getirmek lâzımdır. Onun içindir ki, memleketin büyük meselelerinde mutabık mıyız, bunu bir defa daha gözden geçirmek lâzımdır. Solüsyonlarında mutabık mıyız, hal şekillerinde mutabık mıyız, bunu bir defa daha gözden geçirmek lâzımdır. Ondan sonra da bunu kâğıda döküp alt alta koymak ve kamuoyuna denk beyan etmek lâzımdır. Gayet tabîî ki bu işler kolay değildir. Koalisyon hükümeti kurmak aslında kolay değildir. Ama kurulmuş, karşınıza bir Hükümet gelmiştir. Bu Hükümetin destek aradığı yegâne yer parlamentodur. Esasen Parlamento dışında destek aramayı fevkalâde ayıp sayarız. Bizim anlayışımız budur. (*A.P. sıralarından alkışlar*) Esasen Parlamento dışında bir destek mümkün de değildir. Aslında bu yapılan töhmet bize değil, daha çok bu sıralarda oturan Sayın Milletvekillerinin olur. Biz desteği sizden, yani Parlamentonun tümünden istiyoruz. Bu programa kimin gönlü yatıyorsa, bu hedeflere kimin gönlü yatıyorsa onlardan istiyoruz desteği. “Destek verirseniz 6,5 aydır devam etmekte olan hükümet bunalımı sona ermiş olur” diyoruz, eğer 6,5 aydır devam etmekte olan hükümet bunalımını sona erdirmenin bir manası, bir değeri, bir kıymeti varsa. “Bu bunalımı sona erdirdik” diyoruz, “Gelin destek olun bunu yürütelim” diyoruz.

Kendisi gibi düşünmeyenleri karalamak âdetine müptelâ olanlarla herhangi bir tartışmaya girmek istemiyorum. Biz kimseye el falan atmış değiliz, sadece bir çağrıda bulunduk: Geliniz, memleketin durumu şudur, memleket büyük bir tehlike ile karşı karşıyadır.

Milliyetçilik fikrini savunup gelen değerli arkadaşlarımıza, tümüne bir çağrıda bulunduk: Mazide kalmış bütün kırılganlıklarımızı unutalım, herkes eteğindeki taşı döksün, gelin memleketin içinde bulunduğu bu noktada bir araya gelelim ve memleketi bu bunalımdan kurtaralım dedik.

Bundan yanlış ne var? Bunda kusur ne var? Bu çağrıda her isteyen bulunabilir. Çağrıya icabet edip etmemek herkesin kendi bileceği iştir. Sadece bu yoldan gittik, bunun dışında hiçbir yola tevessül etmedik. Kimse bunun aksini iddia edemez. Kimse bunu delilleyemez.

Şimdi, hükümet meselesi nereden başladı, nereye geldi, bunu ifade ettim. Bu bölümün altına şu sonucu koyuyorum: Türkiye bir hükümet bunalımı içindeydi. Bu bunalımın sona ermesi lâzımdı. Hükümet kuruldu bunalım sona erdi. Şimdi güvenoyu almak için huzurunuzda bulunuyor.

Bu Hükümet güvenoyu alırsa ne yapacaktır? Bunu programına koymuş getiriyor. Bu Hükümet neyi devralıyor? Şimdi o husus üzerinde biraz durmak istiyorum.

Evvelâ şunu ifade edeyim ki, 1974 yılı Türkiye için bir talihsiz yıl olmuştur. 1974 yılında Türkiye, fevkalâde zor ekonomik ve siyasi şartlar içine itilmiştir. Evvelâ 6,5 ay süren hükümet bunalımı ülkenin idaresinde bezginlik, yılgınlık doğurmuştur. Ülkenin idaresine karşı bezginlik, yılgınlık doğurmuştur. Binaenaleyh, ilk yapılacak iş hükümet otoritesini, Devlet otoritesini yeniden kurmak ve ülkenin idaresini yönlendirmek olacaktır. Devir aldığı ilk önemli konu, -bizatihi hükümetin 6,5 ay süren bir bunalım sonrasında bu bunalım esnasındaki boşluğun meydana geldiği- hükümet müessesesi üzerinde meydana gelen tahribatı ortadan kaldırmaktır. Birinci iş bu. Bunu fevkalâde önemli sayıyorum.

Şimdi, 1974 yılı bir enflasyon yılı olmuştur Türkiye’de. Buraya gelip söylemek kolaydır, “Efendim, 4 sene evvel siz gittiniz; 4 sene evvelki icraatınızın sonucudur enflasyon, falan” demekte gerçek payı yoktur. Bunlar sadece söylendiği gibi kalır.

M. VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — 1973’e kadar kim vardı iktidarda?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — O zaman 1977 deki ekonomik şeyleri bize yakın, 1980 dekini de yakın, 1990 dakini de yakın. O zaman, bizden sonra Türkiye’yi idare edenlerin hiçbir sorumluluğu olmaz. Öyle şey yok. Türkiye’yi kim idare ettiyse, Türkiye’nin idaresinden o sorumludur.

M. VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — 1973 de kim idare ediyordu?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 1973 de mi? Kim soruyor bu suali?

M. VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — Ben soruyorum.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Zatiâliniz soruyorsunuz. 1973 de ne olduğunu herkes biliyor.

M. VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — Talu koalisyonunda zatiâliniz vardı, Talu koalisyonunda.

BAŞKAN — Sayın Önsal...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Müsaade buyurun efendim. Neyi idare ettik, ne ettik? Yani Türkiye’nin nereden çıkıp geldiğini biliyorsunuz. Bir partiler üstü hükümet modeli; partiler üstü hükümet modeli Parlamentonun beğenilmemesinden doğmuştur.

ALEV COŞKUN (İzmir) — Onu da sen yarattın.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben yarattım, sen yarattın değil; seni de beğenmediler canım. Seni ayırmadılar ki benden. Seni de beğenmediler. *(Gülüşmeler)* O münakaşalara girmek istemiyorum. Herkes geldi buradan fikrini söyledi, simültane satranç oynuyor değiliz ki. Herkes söyledi fikrini. Ben de söylüyorum fikrimizi. Karşılıklı konuşacaksak ben bu müzakereyi bırakırım - Eğer Sayın Başkan, bu, usule sığıyorsa - karşılıklı konuşuruz. Herkes söyler, ben de cevap veririm. Ben de memnun olurum.

BAŞKAN — Siz buyurunuz efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 1974 yılında Türkiye dünya şampiyonu olmuştur. Ne yönde? Enflasyonda. Ne yönde? Fiyat artışında. Adalet Partisi, Türkiye'yi 1965 den 1971 e kadar altı sene idare etmiştir. Bu altı sene zarfındaki fiyat artışlarının vasatı %6-6,5 dur.

A. DOĞAN ÖZTUNÇ (İstanbul) — %30.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hâlbuki yalnız 1974 yılındaki fiyat artışları %30 un üzerindedir. Binaenaleyh, dünyada en yüksek enflasyon nispeti Türkiye'de olmuştur. "Bunu dışarıdan ithal ettik..." Dışarıdan neyi ithal ediyorsunuz? Dışarıdan ithal ettiğiniz şey, gayri safi millî hasılanızın %10 unu geçmez. Kaldı ki dışarıdan ithalât yaptığınız memleketlerden en çok ithalât yaptığınız Ortak Pazar memleketleri -ki, Türkiye'nin %50 ithalâtını yaptığı yerdir- buradaki enflasyon nispeti %7, %8 i geçmiyor. Oradan yaptığınız ithalât olmasa, bu nispet biraz daha yüksek olur. Yani nispeti yükselten oradan yaptığınız ithalât değil. Neden böyle olmuştur? Bakalım "Neden böyle olmuştur" a, kim ne diyor?

3 Nisan 1975 tarihli Le Monde gazetesinden bir pasaj okuyacağım. Yani altı gün evvelki Le Monde gazetesinden: "Enflasyon, OECD uzmanlarının görüşüne göre, Türk ekonomisinin en büyük hastalığıdır. Bu konuda hammadde fiyatlarının yükselişi yanında şu etkenlerin de rolü olmuştur. Başarısız bir para ve maliye politikası, fiyatların denetimiyle rekabetin düzenlenmesi konusunda herhangi bir tedbir alınmaması, kamu sektörünü gereksizce geniş tutmuştur. Yatırımlardaki payı yüzde 50'ye ulaşan bu sektör, ek değer artışlarının sadece yüzde 25'ini sağlamaktadır. Yabancı sermaye yatırımlarının etkisi nispeten zayıf olduğundan, yetersizliğin yöneticilerden geldiği kanısı uyanmaktadır. Ecevit bu durumun farkında mıdır? C.H.P. Genel Başkanı şimdilik daha çok siyasi meselelerle ilgilendiğinden, bu konuda bir yargıya varılması imkânı yoktur. Ecevit iktidarda kaldığı kısa süre içinde, enflasyoncu bir politika izlemiş bulunuyordu" Le Monde veriyor bu yargıyı. "Belki de kitlelerin satınalma gücünün azalması onu böyle davranmak zorunda bıraktı. C.H.P. Genel Başkanı özel sektör ile kamu sektörü arasında yer alacak bir halk sektörünün kurulmasını öngörmektedir. Bu da bir programdan çok, bir slogandan ibaret gibi görülmektedir" diyor Le Monde.

ALEV COŞKUN (İstanbul) — Çok mu önemli Le Monde'un yazdığı şey?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bazan sizin için çok önemli. Kahraman olduğu zaman, sizi kahraman ilân ettiği zaman önemli ya? *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar, C.H.P. sıralarından "o, işbirlikçilerini de yazıyor" sesleri)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Biz Türk milliyetçisiyiz. Biz işbirlikçi filan değiliz. İşbirlikçi filan demeye kalkarsan, seni itham ederim işbirlikçi diye. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

ALEV COŞKUN (İstanbul) — Altınsoy belgeliyor bunu.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ne belgesi koydu? Bildiğin bir şey varsa gel buradan söyle.

O. YILMAZ KARAOSMANOĞLU (Rize) — Niye azarlıyorsunuz?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kim işbirlikçi Türkiye’de?

NECDET UĞUR (İstanbul) — Ama ortada bulunuyor Sayın Demirel.

MUSTAFA KAPTAN (Sinop) — Necdet Uğur mu idare edecek bu Meclisi, zatiâliniz mi Sayın Başkan?

BAŞKAN — Ben idare ediyorum Sayın Kaptan. Siz de idare etmiyorsunuz, ben idare ediyorum.

İLHAMİ ERTEM (Edirne) — Deminden beri Necdet Uğur konuşuyor. Her şey söylendikten sonra, her şey bittikten sonra ihtar olur mu?

BAŞKAN — Sayın Ertem, görüyorsunuz ki ikaz ediyorum efendim. Siz bari anlayış gösterin, istirham ediyorum.

AHMET ÇAKMAK (Bolu) — Kimin idare ettiğini bilelim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 1975 Türkiye’sinin devraldığı en büyük miras enflasyondur. Cumhuriyet Halk Partisi enflasyonu körüklemiştir. Cumhuriyet Halk Partisi enflasyona karşı hiçbir tedbir almamıştır, enflasyonu tehlike saymamıştır. Enflasyon aslında bir ekonomiyi göçürmek, fakir zümreleri ezmek için başvurulacak yollardan biridir. Hele “ücretler fiyatların önünde gidecek” diyorsunuz; işçi ücretlerinde meydana gelen artış vasatı %15, fiyatlarda meydana gelen artış %30 Böylece işçiye, ondan sonra köylüye bir taraftan dünya fiyatları ölçüsünde taban fiyat verirken, öbür taraftan 7,5 milyar lirayı bir kalemde cebinden alırsanız, ondan sonra öbür taraftan esnafı ezerseniz, öbür taraftan memura verdiğiniz para, ay sonunda o ay meydana gelen fiyat artışlarıyla giderse, bunun adına iyi idare demezler. Ve Türkiye’yi bu şekilde idare ederseniz, Türkiye’yi iyi idare ettiğinizi de savunamazsınız. Şimdi Türkiye’nin ikinci devraldığı mesele, 1973 enflasyonunun yarattığı kıtlıktır, yokluktur, karnedir, kuyruktur, belgedir. Türkiye sanki harp yılları içindeymiş gibi, böyle bir duruma sürüklenmiştir. Aslında pahalılıkta dünya rekoru kıran Türkiye’nin, yoklukta da sayılı ülkeler arasına girdiğini rahatça söyleyebiliriz. Binaenaleyh, Türkiye’yi idareye talip olanlara söylüyorum: 1974 yılının başında devraldığıyla, sonunda bıraktığı arasında ne farklar vardır? 1974 yılının başında, yani Cumhuriyet Halk Partisi görevi devraldığı zaman 340 kuruş olan un, 1975 yılı başında 600 kuruştur; yazın bir kenara 600 kuruş. Aksini gel söyle. 1974 yılının başında 395 kuruş olan şeker, 1975 yılı başında 900 kuruştur. 1974 yılının başında 136 kuruş olan gazyağı, 1975 yılı başında 255 kuruştur. 1974 yılı başında 875 kuruş olan Vita yağı 1975 yılında da 17,5 liradır. Bir Ramazanı bir kaşık yağa muhtaç geçirttiniz Türkiye’yi.

REMZİ ÖZEN (İzmir) — Asgarî ücret...

ABDİ ÖZKÖK (Bolu) — Siz yarattınız onları.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 1974 yılında 9 lira olan pirinç, 1975 yılında 15 liradır. 1974 yılında 20 lira olan peynir, 1975 yılı başında 30 liradır. 1974

yılı başında 60 kuruş olan gübre, 1975 yılı başında 2 lira, 180 kuruş olan gübre 5 lira olmuştur. Binaenaleyh “rakam falan” diyorsanız zam şifadır. Ondan sonra “biz enflasyonu öyle idare ettik ki, fukarayı ezdirmedik enflasyona” diyorsunuz. Enflasyonda fukaradan başka kimse ezilmez. Fukara ezilir enflasyonda. Bunları da açıkça söyleyebiliyorsunuz, söylediniz. “Umut, ak günler, falan” derken Türkiye’yi 1974 senesinde 10 aya yakın idarenizde geldiği yer, %30 dünya şampiyonu pahalılıktır, enflasyondur ve halkın gıda maddelerinin hemen hemen %50’nin üstünde artışı suretiyle ezilmesidir.

Üçüncü husus, 1975 yılı başında Türk köylüsü tohumusuz kalmıştır, gübresiz kalmıştır, ilaçsız kalmıştır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Dördüncüsü, yatırım hamlesidir. Yatırım hamlesindeki gerçekleşmenin nispeti %50’dir. Bakınız bu nerelere varacak, Türkiye’yi nerelere götürecek bu yatırım hamlesindeki gerçekleşme.

Muhterem milletvekilleri, fevkalâde üzüntüyle huzurunuzda beyan etmek isterim ki, Türkiye’nin istikrarsız geçen dönemlerde ve bilhassa 1974 yılında kaybettiği zaman, 1975 de, 1976 da, 1977 de Türkiye’de çeşitli darlıklara sebep olacaktır. Binaenaleyh, Türkiye’yi bugün idare edecek olan hükümetin, bu darlıkları giderecek acil tedbirleri bilmesi ve alması lâzımdır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

1975 yılı başında Türkiye’nin 291 milyar liralık yatırımı var, yapılmaya çalışılıyor. Bu büyük yatırımlar 100’ü aşan yatırımdır ve hemen hepsi gecikmiştir. 1975 yılına kadar bitirilmesi gerektiği halde, bitirilmeyen önemli yatırım projelerinin sayısı 10’un üstündedir. Hatta 1975 yılında bitirilmesi lâzım geldiği halde hiç başlanmayan yatırım projeleri dahi vardır. Bu arada, büyük enerji tesislerini, büyük metalürji tesislerini, gübre tesislerini, çimento tesislerini, telekomünikasyon tesislerini, traktör tesislerini, orman ürünleri tesislerini, şeker fabrikalarını, elektrifikasyon tesislerini, amonyak fabrikalarını ve üçüncü demir-çelik tesislerini, tekstil makineleri tesislerini, demiryolu ve hava meydanları inşaatlarını, sulama tesislerini, kâğıt tesislerini ve kömür üretim tesislerini sayabiliriz. Yani elektrik, kömür, tekstil, kâğıt, çimento, metalürji gibi fevkalâde önemli, 1975 öncesinde bitirilmesi gereken (1975 de en son bitirilmesi gereken) tesislerin asgariden ikişer yıl, üçer yıl daha attığını görüyoruz.

Bir hususu daha huzurunuzda söylemek istiyorum. Tesisler böyle yatarken etüt ve proje faaliyetleri de durmuştur.

VAHİT YAŞAR ÇALIN (İstanbul) — Ortağınız kızıyor.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben bir tespit yapıyorum.

Biz hangi yükün altına girme cesaretini gösteriyoruz, hangi yükün altına? Enflasyon bu, hayat pahalılığı bu, yatırım bu ve bunlardan meydana gelen aksamalar Türkiye’de işsizliği artırmıştır. Biraz sonra oraya da geleceğim. Türkiye bugün elinde birçok proje ismen mevcut olmasına rağmen, bunları yeni baştan revize etmeye, yeni baştan bunlara boyut vermek mecburiyeti ile karşı karşıyadır.

Şimdi, 1974 yılındaki yatırım meselesi hem %50 civarında ancak gerçekleşebilmiş, fiilen, fizikî olarak %50 civarında gerçekleşebilmiş ve yatırım projeleri 1975-1976-1977 ve 1978 yıllarına tesir edecek yatırım projelerinin hepsi geri kalmıştır. Türkiye 1974 yılı içinde 305 bin kişiye iş bulması lâzımdır plana göre, ancak 86 bin kişiye iş bulabilmiştir ve aslında 2 milyona yaklaşan işsizler ordusuna 220 bin kişi daha ilâve edilmiştir ve

Türkiye geçen sene dış ülkelere (yani 1973 yılında) 137 bin kişi gönderebilmişken 1974 de ancak 20 bin kişi gönderebilmiştir ve Türkiye’de hiç olmadık bir şekilde 1.400.000 ton çimento stoku ve 700.000 ton demir stoku ile 1975 yılına girmiştir Türkiye.

Bu demektir ki, yatırım yapılamamış, konut yapılamamış, dışarıya ihracat yapılamamış. Yani Türkiye’nin kalkınması durmuştur. Binaenaleyh, Hükümete talip olanların kalkınmayı yürütmeleri lâzım, yürütebilmeleri lâzım onu söylüyoruz.

Türkiye’de birçok fabrika kapanmıştır. Yatırım yapıp, fabrika yapmak durumunda işsizine iş verme, üretim yapma durumunda olan Türkiye fabrika kapatmıştır 1974 yılında.

1974 yılında ihracat %22 kadar geridir 1973 yılına nazaran ve ithalâtı karşılama nispeti %65 civarında iken ihracatı;%40 civarına düşmüştür. Rezervler erimiş, kamu maliyesi büyük sıkıntının içine girmiştir ve her ay Türkiye 100 milyon dolar rezerv eritmektedir. Senenin sonuna kadar da takriben 700-800 milyon dolar rezerv eritecektir (döviz rezervlerini), Yani, Merkez Bankasında takriben bugün bulunan döviz rezervlerinin senenin sonuna doğru 500 milyon dolar civarına ineceği, kamu maliyesinin ise fevkalâde sıkıntı içinde bulunduğu bir gerçektir.

1974 yılı içinde Hükümet, munzam mevduat karşılıklarını almış kullanmış, Anayasa Mahkemesi bunu iptal etmiştir. 7-8 milyar o kaynaktan para kullanmıştır. 1975 yılı bütçesinin Meclislerden çıktıktan sonra bilhassa savunma bakımından yapılması zarurî masraflar, fevkalâde önemli yekûn tutmaktadır, 1975 bütçesine takriben 25 milyar lira bir ek külfet tahmil edecek savunma masrafları.

Türkiye, dış ülkelerden silah alma mecburiyetindedir. Hem nereden bulursa oradan alma mecburiyetindedir. Fevkalâde ciddî bir durumla karşı karşıyadır Türkiye bugün. Türkiye’nin etrafında Türkiye’ye nazaran çok iyi silahlanmış memleketler vardır ve Türkiye’nin güvenliği gerçekten bugün devraldığımız meselelerin en başında gelen zor bir iştir.

Bunun yanında, bu Cumhuriyet Halk Partisi Hükümeti hiç başarılı olmamış mı? Olmuş. Nerede olmuş? Partizanlıkta olmuş. Partizanlığı kooperatiflere indirmiş, odacıya indirmiş, şoföre indirmiş, ben kendi takımım ile çalışırım demiş, başkasıyla çalışmam demiş ve Devletin memur kadrolarını tedirgin etmiştir.

Şimdi, bunları ifade ettikten sonra, bir hususa daha temas etmek istiyorum.

Peki, 1975 bu, ondan sonraki yıllar ne olacak? 1980 e kadar ne olacağını söyleyeceğim: Çıkardığımız hesaplara göre, Türkiye’nin demir, çelik, çimento, ham petrol, linyit, taşkömürü, demir cevheri, şeker, buğday bitkisel yağ, gübre ve elektrik gibi, iktisadî hayatı yapan önemli kalemlerde büyük sıkıntılar görülüyor önünde. 1975 yılında 16 milyar, 17 milyar Kilovat saat e yakın elektriğe ihtiyacı var. Bunu güç belâ karşılamak mümkün. Ve elektriği olmayan bir ülke haline getirilmiştir. Türkiye. “Bu kadar elektriği ne yapacaksınız?” diye elektrik tesislerini durduran Türkiye 1971 in başında, 1975 de elektriksiz Türkiye olmuştur. 1976 da durum daha da ciddî, 1977 de durum daha da ciddidir. 1980’de Türkiye’nin 35 milyar Kilovat saat elektriğe ihtiyacı vardır. Aslında bu 35 milyar Kilovat saat. Türkiye iyi gelişirse, istikrar olabilirse, ekonomi gelişirse bu 35 milyar Kilovat saat’in rahatça 45 milyara çıkabileceğini kabul etmek lâzımdır. Binaenaleyh, Türkiye elektrik tesisleri yapmaya ve bunları fevkalâde

çabuk yapmaya ve biran evvel memleketin hizmetine sokmaya mecburdur. Elektrik olmadıkça endüstrileşme mümkün değil. Ama ne var ki, her şeyi çok bulan bir zihniyet Türkiye'yi bu sıkıntının içine sokmuştur. Türkiye dışardan demir, çelik cevheri ithal etmeye, dışardan çelik fabrikaları için kömür ithal etmeye mecburdur. Ve Türkiye'nin iki sene zarfında asgarî beş veya altı şeker fabrikasını yeniden yapıp, hizmete koymak mecburiyeti vardır ki, Türkiye yeniden şeker sıkıntılarıyla karşılaşsın. Keza, buğdayla bitkisel yağda Türkiye'nin önemli meseleleri vardır. Gübrede, Türkiye 1980 yılına kadar gübre ithal eder durumdan kurtulmak için yeni gübre fabrikaları yapmaya mecburdur.

Mesele bununla bitmiyor. Türkiye'nin konut ihtiyacına bakalım: 1975 yılında Türkiye'nin 242 bin konut yapması lâzım. Ancak, 150 bin kadar yapabilir, bugünkü şartlar içerisinde. Binaenaleyh, Türkiye, konut bakımından da 100 bin açıkla gidiyor her sene.

İşgücü bakımından: İşgücüne baktığımız zaman, Türkiye'nin her sene 400 bin kişiye yeniden iş bulması lâzım. 1975 de olduğu gibi, 86 bin kişiye bulursa 2 milyon işsizine yeni 200 binler, yeni 300 binleri, eklemek suretiyle, büyük rakamlara balığ olur işsizlik de. 1982 yılında, Türkiye'nin toplam işgücü 18.225.000 kişiyi bulacaktır. 18.225.000 kişiye Türkiye, 1982'de iş bulmaya mecburdur. Binaenaleyh,

1975 Türkiye'sini devralan Hükümet 1982'deki, 18 milyon Türk vatandaşının ne iş tutacağını düşünmeye mecbur.

Türkiye'de ilkökul meselesi geniş çapta çözülmüştür. Adalet Partisi siyasi iktidarları çözmüştür ilkökul meselesini. 1965'te Türkiye'nin 70 bin öğretmeni vardı, 1972 de 140 bin öğretmeni olmuştur, ilkökul öğretmeni.

Binaenaleyh, İkinci Plan dönemi sonunda 1973 de ilkökul meselesinin %100 çözülmesi öngörülmüş ve bu hedefe genellikle yaklaşmıştır. Ama bunun yanında ortaöğretim var ki, ortaöğretimde henüz ortaöğretim yaşındaki çocuklarımızın %22'sine okul bulmuş vaziyetteyiz. 1977-1978 döneminde bu %25'i bulacak. %75'i Okul çağına gelmiş, ortaöğretim çağına gelmiş çocuklarımızın henüz %75'i okuyacak vaziyette değil. Binaenaleyh, Türk eğitiminde sadece üniversiteyi bir büyük baş olarak düşünüp ve 20 milyar eğitime verilen paranın yarısını üniversiteye verip, üst tarafını, öbür yarısını da 6 milyon ilkökul çocuğunu okutmaya, ondan sonra geriye kalan 2,5 milyon ortaöğretim çocuğunu okutmaya gidemeyiz. Bunda bir denge bulma mecburiyetindeyiz.

Burada da kalmıyor yükseköğretim. Yükseköğretim çağına bulunan, 19'la 22 yaş arasında bulunan çocuklarımızın yekûnu 1975-1976 yıllarında 3.149.000 kişi. Bundan sadece 252 bin kişi okula gidiyor ve henüz %8'dir bu nispet. Türkiye, yükseköğrenim görebilecek çocuklarının ancak %8'ne yükseköğrenim gösteriyor. Bu nispet 1977-1978'de ancak %9'a çıkabilecek. Binaenaleyh, 1977-1978'de 3.306.000 çocuğumuz yükseköğrenim görebilecek yaştadır, şartta değildir; ama yaştadır. 1975 Türkiye' sini devralan Hükümet, bunu da beraberinde devralıyor; yani 1975 Türkiye'sinin idaresini demek istiyorum.

1975 başına kadar Türkiye'de 6.300 köy elektrikleştirilmiştir. 1975 programında 1.200 köy konmuştur. 1.200 köy elektrikleştirmek suretiyle, daha Türkiye'nin 50 bine yakın köyü var. Senede 1.200 köy elektrikleştirmek suretiyle 40 senede biz bu işin içinden çıkamayız, 40 senede. 40 sene Türkiye'nin köylerini elektriksiz bırakmaya kimsenin hakkı yok. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Binaenaleyh, 10 sene gibi bir süre içerisinde Türkiye köylerinin %90'nın elektrikleenebilmesi için hiç olmazsa senede 5.000 köyün elektriğe kavuşturulması lâzım. 1975 Türkiye'sinde idareye gelenlerin bunu da bir medeniyetçilik mücadelesinin parçası olarak göze almaları lâzım geliyor.

1975 Türkiye'sinde, 1975 başında 21 milyon dönüm arazi sulanıyor; geriye 65 milyon dönüm daha arazi sulanabilecek. Bugün ayırdığımız paralarla bu 65 milyon dönüm araziye sulamak için daha 60 yıl uğraşmamız lâzım; 60 yıl uğraşmamız lâzım Türkiye'nin toprağına su götürebilmek için. Binaenaleyh, 1975 Türkiye'si, Türk topraklarının büyük bir kısmını susuz devralıyor. Bunlara su getirmek, Türk köylüsüne, Türk çiftçisine daha çok bereket getirebilmek için bir büyük mücadeleye girmeye, onu karanlıktan kurtarmak için bir büyük mücadeleye girmeye, onu okulsuzluktan kurtarmak için bir büyük mücadeleye girmeye, onu kıtlığa maruz bırakmamak için bir büyük mücadeleye girmeye, onu işsizlikten kurtarmak için bir büyük mücadeleye girmeye onu evsizlikten kurtarmak için bir büyük mücadeleye girmeye mecburdur Türkiye'nin 1975 senesi başındaki Hükümet. Binaenaleyh, bunları yapabilecek olanların, bu görevleri, gayet tabii ki üstlerine almaları lâzım gelir.

Biz, huzurunuzda, 1975 Türkiye'si başındaki ağır şartları göğüslemeyi ve 1980'lere uzanan Türkiye'nin bütün bu meselelerine eğilmeyi aklımıza koymuşuz, öyle bulunuyoruz. Nasıl yapacaksınız, ne yapacaksınız? Derseniz; canımızı dişimize takıp her imkândan faydalanmak suretiyle Türkiye'yi biran evvel medenî memleketlerin seviyesine çıkaracağız. Bu kavganın kavgacısı olarak bulunuyoruz huzurunuzda. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Türkiye'nin meselesini konuşalım. Türkiye'nin meselesi budur. Türkiye'nin meselesi burada bitmiyor; şimdi bunlara yenilerini ilâve edeceğiz.

1974 Türkiye'sinden 1975 Türkiye'sine 400 bin ton pamuk stoku devredilmiştir. 400 bin ton pamuk ekim sahası da %35 nispetinde daralmıştır. Türkiye'nin en değerli istihsalı olan pamuk ipliği ihracatı ve pamuklu kumaş, pamuklu dokuma ihracatı geniş çapta düşmüştür. Hâlihazırda bugünkü dünya fiyatlarıyla bu pamuk stokunun değerlendirilmesi halinde Hazinesin 4 milyar lira zararı olacaktır. Bunu da devralıyor.

120 bin ton fındık stoku ile giriyor Türkiye 1975 yılma. Bugünkü dünya fiyatları içerisinde bunu değerlendirirseniz Türkiye'nin 1 milyar civarında yine zararı olacaktır.

Buradaki en hazin iş tediye muvazenesindedir. Enflasyon, pahalılık, yatırım durgunluğu, yatırım hamlesinin durması; ama Türkiye çok kısa zamanda şayet ihracat seferberliğini iyi bir şekilde yürütemezse çok kısa zamanda yine dış ülkelere el açmak mecburiyetinde kalacaktır. İşte Merkez Bankasını böyle devralıyor bugünkü Hükümet. Bu sene sonunda rezervler biter; gelecek sene sonunda yeni baştan Türkiye ihtiyacı olan malları ithal edemez duruma gelebilir.

4.930.000.000 dolarlık ithalat yapması lâzım, 1.700.000.000 dolarlık ihracat yapıyor Türkiye.

Gayet tabii ki bir Kıbrıs meselesi vardır. Yunanlılarla Adalar meselesi, Adaların tahkimatı meselesi, Ege denizi meselesi FİR hattı meselesi gibi, Batı Trakya meselesi gibi fevkalâde sıkıntılı meseleler vardır ve Birleşik Amerika ile olan münasebetlerinde, bu münasebetlerde büyük bir şekilde kopukluk meydana gelmiştir. Birleşik Amerika

Kongresi fevkalâde tuhaf bir hava içerisinde, gayet acayip işler yapmıştır. Hasmane işler yapmıştır ve bu hasmane işleri yapmaya da devam etmektedir. Bütün bunları, içerideki şartlar bu, dışarıdaki şartlar bu; işte bunları 1975 Türkiye'sinin Hükümeti devralmaktadır.

Şimdi huzurunuzda Türkiye'nin daha neyi yok, o hususlara temas etmek istiyorum.

Sosyal adalet, sosyal güvenlik; bunlar söylemekle olmaz, bunlar yapılarak olur.

Sosyal güvenlik: 30 milyon Türk vatandaşı sosyal güvenlikten mahrumdur. 10 milyon kadarı şöyle veya böyle birtakım sosyal teminatlarla sahip; ama 30 milyon tümü ile sosyal güvenlikten mahrum. Hiçbir güvenliği yoktur. Binaenaleyh, programda getirdiğimiz sağlık sigortası ki sağlık sigortası fevkalâde önemli bir husustur; kimse parası olmadığından dolayı Türkiye'de tedavi edilemez şeklinde bir muameleye maruz kalmamalıdır. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Bu herkesi alâkadar eden bir durum. Buna, efendim, bol keseden vaat falan deyip geçmeyin; gelin gerçekleştirelim bunları.

Tarım sigortası: Mahsulünü yel götürmüş, sel götürmüş; köylü eli böğründe, ne yapacak? Borçlanacak. Gelecek sene mahsul olursa, ancak kendine yetiyor zaten, borcu nasıl ödeyecek? Borç katlanacak. 3 senede bir defa bu çeşit afete maruz kalırsa, köylüyü borcun altından kurtarmak mümkün değildir; buna sigorta götürelim. Geliniz Türkiye'de 65 yaşını doldurmuş, çalışamaz, kimsesi olmayan, fizikî gücü bitmiş Türk vatandaşlarından başlamak üzere bütün Türk vatandaşlarına, yani 40 milyon Türk vatandaşına şamil bir sigorta sistemi geliştirelim. Geliniz bir işsizlik sigortası sistemi geliştirelim. Ama bunları kademeli bir şekilde geliştirelim. Bütün bunları yapmaya Türkiye mecburdur, işte, biz bunları getiriyoruz. Niçin ciddî telakki etmiyorsunuz bunları; yani, bu Hükümeti, bu Hükümetin programı? Bakınız size neler söylüyorum: Türkiye'nin 1980 senesindeki ihtiyaçlarının ne olduğunu söylüyorum, 1975 senesindeki ihtiyaçlarının ne olduğunu söylüyorum. Türkiye'nin kısa vadede, uzun vadede meselelerinin ne olduğunu söylüyorum. Bunlarda mutabık değilseniz "Mutabık değiliz" dersiniz, ama bunların tümünü birden elinizin tersi ile itmeniz halinde (itenler için söylüyorum) siz hükümet olsanız neyi yapacaksınız?

Köy hizmetlerinden "Katılma payı" almayalım diyoruz. Bir değerli sözcü "Sen icat ettin" diyor. Hayır, ben icat etmedim. Biz hükümet yaptığımız zaman katılma payları vardı. Ama o zaman 150 hanelik bir köyün elektriğini yapmak gerekiyorsa 50 bin lira ile yapılabilirdi katılma payı. O köy de, seve seve o katılma payını verebiliyordu. Bugün fiyatlar o seviyeye çıkmıştır ki, 150 hanelik köyün elektriği için 150 bin lira katılma payı lâzım, o; 150 bin lirayı verebilen köyün ışığını yapıyorsunuz, onu veremeyen köyün ışığını yapmıyorsunuz, yarın da verebilenin, tekrar yapıyorsunuz. Akşam olunca alacalı bebeceli bir durum meydana geliyor. Birisi ışıklı, birisi ışıksız. Gelin bu adaletsizliği ortadan kaldıralım. Kilovat saat esaslı üzerinden köylü parasını veriyor o zaman içerisinde, zaman içinde verir. Köylümüz para bulduğu sürece medenî hizmetlere hep iştirak eder. Mazot parası verir, ışık parası verir, tamir parası verir, hep verir. İmece olarak gelir çalışır, bunları seve seve yapar ama yapamayacağı noktada 150 bin lirayı 150 hanelik, 50 hanelik köy nerede bulup verecek? Sen karanlıkta kal mı diyeceksiniz? "Efendim vaktiyle senin zamanında da bu vardı" demek bugün bunu kaldırmaya mani değil ki. "Bunu kaldıralım" diyoruz. Zaten kanun teklifini de daha evvel biz yaptık ama Hükümet olarak da biz huzuruza böyle geliyoruz.

Emekli işçilerin durumu: Emekli işçilerin durumunu düzeltelim diyoruz. Sigorta getirelim diyoruz. Dar gelirli ailelerin çocuklarına imkân getirelim diyoruz. Öğrenci burslarını fazlaştıralım diyoruz. Ders kitaplarını kolaylaştıralım diyoruz. Gençlerimize daha iyi okuma imkânları sağlayalım diyoruz. Asgarî geçim indirimini yükseltelim, böylece dar gelirliyle bir refah sağlayalım diyoruz. Köylünün gübre, mücadele ilâcı, ziraî alet, makine ihtiyaçlarını zamanında ve makul fiyatlarla temin edelim diyoruz. Gübreyi ucuzlatalım diyoruz.

“Efendim, gübreyi ucuzlatırsanız başında, yatırım miktarını küçültürsünüz”

Köylü gübre alıp kullanabilir. Böylece milyonlarca ton buğday, şu kadar şeker, bu kadar yağ almaktan kurtuluruz dışarıdan. Yani, köylüden %65 peşinatlı, 60 kuruşa satılanı 180 kuruşa, 200 kuruşa satmak suretiyle veya 4,5 liraya satmak suretiyle bir para almanın beslenme açığını kapatma bakımından ve ekonomik kaideler bakımından doğru olmadığını söylüyoruz; sosyal adalete de aykırı buluyoruz.

Refahı nasıl götüreceksiniz köylüye? 80 kilo buğday alıyor tarladan. Bunu 300 kiloya çıkarmanın yolu gübreden başlıyor, tohumdan başlıyor. İşte bunların hepsi sosyal adaleti yaygın hale getirmenin yollarıdır diyoruz.

Medenî imkânları, vasıtaları götürme, bu, aynî yardım. Gübreyi ucuzlatma nakdî yardımdır. Köylüye nakdî yardımda bulunalım, refah seviyesini kendi emeğiyle yükseltelim diyoruz. Ziraî kredi baremlerini günün şartlarına uyduralım diyoruz. Köylerde yapılacak medenî hizmetleri kamu hizmeti sayalım diyoruz. Muhtarlara maaş verelim diyoruz. Orman içinde ve orman civarında yaşayan köylünün ormanla olan münasebetlerini tanzim edelim, bunu ıstıraptan kurtaralım diyoruz. Çalışan kadınlar arzu ettikleri takdirde 20 yılda emekli olabilsin diyoruz. İşçinin, esnaf ve sanatkârların konut sahibi olmasını sağlayalım diyoruz. Emekli işçi, dul ve yetimlerin aylıklarını asgarî geçim şartlarına uyduralım diyoruz. Bunlar hep sosyal adaletin gerekleri. Ödeme gücünden yoksun vatandaşlarımızı ücretsiz tedavi edelim diyoruz. Çocuk zamlarını artıralım diyoruz. Fabrika kuruluşlarına işçilerimiz iştirak etsin diyoruz. Kıdem tazminatını 15 günden 30 güne çıkaralım diyoruz. Çırak Kalfa ve Ustalar Kanununu çıkaralım diyoruz. Deprem bölgelerinde felâketzedelere dağıtılmış bulunan konutların karşılığındaki para yükünü hafifletelim. Deprem, kerpiç evin içinde oturmakta olan vatandaşın evini yıkmış. Siz buna götürmüş modern bir ev yapmışsınız; ama bu modern evin karşılığını ödeyecek durumu yok vatandaşın. Sakat ve hükümlülere iş verilmesi için çıkarılmış bulunan Kanunu daha iyi takip edelim diyoruz. Sosyal adaleti ve sosyal güvenliği yaygın hale getirmek için bundan başka bildiğiniz bir şey varsa “Şunu da yapın” deyin. Ama ben sizi üzen şeyi biliyorum. Sizi üzen şey şudur: Bunları siz yaparsanız biz bundan sonra neyi istismar edeceğiz? Sizi üzen şey budur. (A.P. sıralarından alkışlar)

Doğu ve Güneydoğu bölgelerinin kalkındırılması için özel plan yapacağımızı ilân ettik. Bu özel planın maksadı bölücülük değil, kalkınmayı çabuklaştırmaktır.

Yolu olmayan Doğu ve Güneydoğu illerine bir özel planla yol götürürsek bu bölücülük mü? İş yeri olmayan Doğu bölgesinin şehirlerine, kasabalarına iş yeri götürürsek - hammadde orada bulunsun bulunmasın. Bugün hammadde meselesi ikinci derecededir - İstihdam için götürürsek, üretim için götürürsek, refah için götürürsek bu bölücülük mü? (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Topraklarına su götürürsek bölücülük mü? Elektrik götürürsek, Edirne nereden elektrik alıyorsa, Hakkâri de oradan elektrik alırsa bu bölücülük mü?

Doğu bölgesi planının 28 şartı vardır. Bu şartlar fevkalâde isabetle tayin edilmiştir. Münakale imkânları götüreceksiniz, muhabere imkânları götüreceksiniz, eğitim götüreceksiniz, sağlık götüreceksiniz, altyapının her şeyini götüreceksiniz, iş imkânları götüreceksiniz, kazanç imkânları götüreceksiniz. İşte Doğu ve Güneydoğu bölgesinin kalkındırılması, özel bir biçimde kalkındırılması projesi budur ve bu, millî planın içinde olacak. Millî planın içinde; ama özel olacak. Buna özel bir mahiyet verilecek. Başarıyla yapılabilir, başarıyla tatbik edilebilir.

“Efendim, Güneydoğu Anadolu sulamasının henüz projesi bile yok.” Mesele öyle değildir. Güneydoğu Anadolu sulaması üzerinde on seneyi aşan zamandır çalışılır. Bu proje aslında Fırat nehrinin Keban’dan Birecik’e kadar, Birecik köprüsüne kadar, Keban boğazından ki, eskiden orada Ağan’a giden köprü vardı, o köprüden Birecik köprüsüne kadar olan 200 Kilometrelik kesimde 20 milyar kilovat saat elektrik üretecek 4 adet baraj yapmak, bu 20 milyar kilovat saat elektriğin 9 milyar kilovat saatini Urfa’da Bozova mıntıkasında kurulacak bir pompa istasyonu ile 21 Km. uzunluğunda bir tünele Urfa’nın omzundan Harran ovasına aşırarak. (A.P. sıralarından alkışlar) Bu tünel 10 metre çapında olacaktır ve bu tünelin ucunda iki kanal olacaktır. Bunlardan birisi Siverek’in altından geçip gidecek ve Cizre’ye kadar uzanacaktır. Kızıltepe’nin ucundan Nusaybin’in kenarından geçecek, Cizre’ye, Silopi’ye kadar uzanacaktır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) İkinci kanal ise Urfa’nın üzerinden Gaziantep Araban ovalarına doğru uzanacak ve Urfa’nın Suruç mıntıkası dahil Gaziantep’in Oğuzeli mıntıkası dahil sulanmadık bir yerini bırakmayacaktır. Burada 10 milyon dönüm arazi sulanacaktır, projenin ana hatları vardır.

Karakaya ve Karababa barajları bu projenin ikinci ve üçüncü kademeleridir ve bu barajların kısa zamanda ihalesine gitmeye Türkiye mecburdur. Her birisi için 250’şer milyon dolar dış tediye ihtiyacı vardır. Bugün Türkiye, 17-18 milyar kilovat saat elektrik üretiyor. Bu 200 kilovatin içerisinde bunun tümünü almak mümkün ve işte Türkiye’nin kalkınmasında fevkalâde anahtar projelerden birisi, bunun üzerine varılacak. Bundan kimse kuşku duymasın, bu Türkiye’nin üretimini arttıracak, yeni şehirler yeni köyler kurulacak, yepyeni bir vatan köşesi imar görecektir, bugün kuşun dahi içecek suyu bulunmayan - bir süre önce, 10 sene, 15 sene önce - bu ovalarda yarın dış ülkelere yaş meyve ve sebze ihraç edecek hava meydanları yapılacak. Tayyareler gelip buradan yaş meyve ve sebzeyi yükleyip götürecektir. Burası Türkiye’nin California’sıdır ve etrafında meydana gelecek sanayi tesisleri Türkiye’nin Ruhr’u olacaktır. Esasen bu inkişaf şimdiden başlamıştır. Yurdun bu köşesi için gönlümüzde ve zihnimizde böyle güzel bir proje var, büyük bir proje. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Efendim üzülererek ifade edeyim, Ana Muhalefet Partisi sözcüsü - belki henüz kendilerine onu yakıştırmıyorlar daha, ne yapıp yapıp bir şey yapacağız diyorlar - bizim programı okumamış, öyle anlaşıyor. Efendim diyor, dışarıdaki Türklerle ilgili bir şey yok programımızda. Niye yok? Sahife 11 - “Yurt dışındaki vatandaş ve soydaşlarımızın millî kültürümüz ile bağlılıklarının devam ettirilmesi ve kültürel ihtiyaçlarının karşılanması için gerekli tedbirler alınacaktır” bitmedi burada. Sahife 30- “Millî kültürümüzün yabancı ülkelere lâyık olduğu şekilde ve en geniş ölçüde tanıtılması için sürdürülen çalışmalar artırılacaktır. Ortak değerleri paylaştığımız, bölgemizin dost ve kardeş bütün ülkeleri ile kültür alanındaki ilişkilerimizin geliştirilmesine önem verilecektir” Yurt dışındaki soydaşlarımızın öz kültürlerini korumak, öz kültürlerini korumak ve geliştirmek imkânlarından yararlanabilmeleri konusuna da önem veriyoruz. (A.P. sıralarından alkışlar) Anlaşılan program tetkike değer bulunmamış, o görünüyor.

Şimdi huzurunuzda diğer bazı konulara da cevap vereceğim.

“Efendim, 10 Ağustos 1970’de devalüasyon yapılmış, Türk parasının değerine böyle mi itibar edecekmışız.” O devalüasyon yapılmasaydı Türkiye bu siyasi bunalımı aşamazdı. O devalüasyondur Türkiye’nin ihracatını teşvik eden, Türkiye’nin Merkez Bankasının kasalarını dolduran.

Aslında devalüasyon durup durduğumuz yerde yapılmaz. Esasen Türk parasının dış piyasalardaki değeri 17-18 liradır, o günlerde, 1970’de ve bu Avrupa’nın istikrar içerisinde %2 ilâ %3 gibi fiyat farkları ile Türkiye’nin %7 ilâ %8 gibi fiyat farkları ile büyümesinden ileri gelmiştir. Bir süre sonra fiyatlar uymaz hale gelmiştir. İhraç etmeniz mümkün değil, çeşitli prim sistemler konmuş. Fiilen Türk köylüsünden pamuğu 9 liradan alıyorsanız, karşılığında 9 lira veriyorsunuz, onu satana prim veriyorsunuz.

Böyle bir durum yerine Türk köylüsünün pamuğunu 15 liradan değerlendirin; Türk köylüsünün eline 9 lira değil, 15 lira geçsin. Binaenaleyh, her kilo pamukta, daha doğrusu her dolarlık pamukta 6 lira fazla geçsin, ne ise... Böylece bu devalüasyonla biz Türk köylüsüne 5 milyar Lira 1970 de gelir aktardık. Aksi halde bu gelir başka birtakım ellerde kalmakta idi. Bu geliri aktardık biz, bir. Türk ekonomisine sıhhat getirdik iki. Üç, zaten bir gerçek durumdu, gerçek durumu tespit ettik. Yoksa durup durduğumuz yerde Türk parası ile oynanır mı? Fiilî durum oraya gelmiş.

Türkiye’de devalüasyon 1947’de yapılmıştır, 1958’de yapılmıştır, 1970 de yapılmıştır. Devalüasyon yapmak büyük sıkıntılar, çıkarır. Devalüasyon, sonunda, siyasi krizler çıkarıyor. Bunu bilerek yaptık biz ve yaptık; Türk ekonomisine yeni bir düzey vermek lâzımdı, Türk ekonomisini yeni bir müsteviye itmek lâzımdı ve cesaretle yaptık.

Netice itibarıyla 1970 yılındaki fiyatlar %6 civarında arttı, %30 değil. Devalüasyonu yaptık, bitti o zaman. Devalüasyonun tesiri aynı yıl içinde görülür. 4 sene, 5 sene sonra devalüasyonun tesirini aramayın. Devalüasyonun tesiri aynı yıl içinde görülür. Çünkü ithal ettiğin malı o zaman ithal ettin. Fiyat artışı%6’dır, 1970 de.

Onun tedbirlerini aldık, onun tedbirleri vardı, o tedbirleri aldık ve işlettik. Bu itibarla, “Efendim %70 lik devalüasyon yapılmış.” Bunlar söylenir, ama bunlarda ilmî gerçekçilik yoktur. Aslında ekonomik gerçekçilik de yoktur. Bunları söyler geçersiniz, dinleyen bir şey zanneder.

“Yollar yürümekle aşınmaz” demişim. Dediğim doğrudur, Anayasanın 28’nci maddesidir. Aslında toplantı ve gösteri yürüyüşü kadar aziz bir hak yoktur, yine söylüyorum. Hakkın olması başka iş, hakkın suiistimali başka iştir. (A.P.sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Hakkın suiistimali başka... Biz hakkın suiistimalini himaye etmedik, hakkı savunduk, hakkı savunmaya- da devam edeceğiz. Çünkü söz hürriyeti gibi, yazı hürriyeti gibi, kürsü hürriyeti gibi, düşünce hürriyeti gibi toplanma hürriyeti; bir araya gelme ve derdini anlatamayan kimselerin bir araya gelip derdini anlatabilmesi için medenî dünyanın İnsan Hakları Beyannamesine getirdiği en güzel haklardan biridir. Ama siz bu hakkı vurup kırmak için kullanırsanız karşınıza devlet çıkar.

Finansman kanunları getirmişiz, doğrudur, finansman kanunları getirdik, vergisiz devlet olmazdı. Aslında vergi adaleti olmayan devlet de olmaz, mutlaka vergi adaleti olacaktı, vergi adaletini sağlamak için getirdik. Bu finansman kanunlarının ruhu şudur:

Vergi meselesi Tanzimat Fermanından beri Türkiye’de 130 senedir, 140 senedir münakaşa edilir. Ruhü şudur; gücü olmayandan vergi almayacağız, gücü olmayandan vergi almayız. Gücü olandan vergi alacağız, gücü nispetinde vergi alacağız...

M. VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — İşletme Vergisini kimden alacaksınız?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İşletme Vergisi, vergi kaçakçılığına karşı getirilmiş bir tedbirdir. Büyük toptancı fatura kesmediği sürece Türkiye’de vergi kaçakçılığını önlemek mümkün değildir. Başka bir yol bulan varsa, bulur getirir. İşletme Vergisinin birtakım sıkıntıları var, biliyoruz, tatbikatta çıkmıştır, düzeltilir; ama vergi kaçakçılığı önlemenin yollarını aradık, onu bulduk...

M. VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — Buzdolabından niye almıyorsunuz?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ondan da alalım efendim, ondan da alalım eksik kalmışsa. Bu, yanlış yaptığımızın delili değil, eksik yaptığımızın delilidir.

Ne çeşit yatırımlar nasıl yapılacak deniliyor ve gayet tabî ki, Türkiye aklınıza geldiği gibi yatırım yapabilecek bir memleket değil. Türkiye’nin planı var, programı var. Bu plan ve programlarda değişiklik yapacaksa yine Meclisin önüne gelecek.

Nükleer santraller meselesinde de bir söz vaki oldu. Aslında Üçüncü Beş Yıllık nükleer santral mevcuttur, bunun bütün hazırlıkları da yapılmıştır; ama bir türlü inşasına geçilememiştir. Yer seçiminde birtakım sıkıntılar çıkmıştır. Nükleer santral Türkiye yapmaya mecbur. Bunu Üçüncü Beş Yıllık Plan esnasında da söyledik. Yer seçimi meselesinin askerî ihtiyaçlarla bağdaştırıp en kısa zamanda halledip nükleer santral yapmaya Türkiye geçecektir.

Sayın Uğur, “Kıbrıs’ta bizim takip ettiğimiz politikayı takip ediyorlar” dedi. Kıbrıs politikası millî bir politikadır, bizim, sizin politikanız olmaktan çok, hepimizin politikası olması gerekir.

O itibar ile yani aslında millî bir politikayı takip ediyorsak, sizin politikanızı takibetmiş olmayız. Siz de bu politikayı bir yerde devraldınız, bir yere kadar yürüttünüz, biz 6 - 7 sene yürüttük, bizden sonra gelen hükümetler yürüttü, sizden sonra gelen hükümet yürüttü, güvenoyu almamış olmasına rağmen o da yürüttü, 10 bin kişiyi İngiliz üslerinden çıkardı getirdi, birtakım şeyleri yaptı. Türk hükümetlerinde devamlılık vardır. Devamlılık olunca bir millî politikayı gayet tabîi gereğince yürütecek. Bu yürütülürse, bizim politikamız yürütüldü olmaz.

Ondan sonra Sayın sözcü bir şey daha söyledi burada, “Efendim, müdahale olacak” denmiş de, ben sormuşum, “Nereden olacak, sağdan mı, soldan mı? Sağdan olursa biz iktidar oluruz” demişim. Bu külliye yalandır. Külliye yalandır, çünkü biz birisinin verdiği iktidarı almayız, yani müdahale olacaktı da, biz iktidar olacaktı. Biz ancak milletin verdiği iktidarı alırız, milletin verdiği. (A.P. sıralarından alkışlar)

Efendim, 1973 de neden komünizm ve faşizm ayrımı yapılmış da, şimdi niye yapılmıyormuş. Biz bir defa Türkiye’nin bugün içinde bulunduğu şartlarda, Türkiye’yi tehdit eden tehlikenin komünizm olduğuna, kaniyiz. Bu demek değildir ki, Türkiye’yi tehdit eden başka tehlike varsa, demokrasiyi tehdit eden başka tehlike varsa, ona göz yumarız. Öyle bir şey yok. Biz, hürriyetçi demokrasiyi savunuruz. Hürriyetçi demokrasiye aykırı olan her şeye karşı savunuruz, Adalet Partisi olarak, her şeye karşı savunuruz.

Hürriyetçi demokrasiyi ne tehdit ediyorsa ona karşı savunuruz; ama bugün Türkiye’de Türkiye’yi tehdit eden husus komünizmdir. Faşizm şeklinde ne gelecektir Türkiye’nin başına, yani kim çıkıp faşist olacaktır Türkiye’de. Kim, kim çıkacak yani?

MAHMUT UYANIK (Diyarbakır) — Ortağın, ortağın.

TEKİN İLERİ DİKMEN (Muş) — Çıkmışlar içinizde, daha düşünüyorsunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Türkiye’de parti kurmak serbest. Siz nasıl Cumhuriyet Halk Partisini kurdu iseniz (Siz kurmadınız ya, yani ret de ettiniz mirası) nasıl Cumhuriyet Halk Partisi varsa başka partiler de var. Eğer bu partiler kanunlara aykırı bir iş yapıyorsa bunu kapatacak merciler de var. Siz değilsiniz kapatacak merci. Başsavcı var. Kimseye bağlı değil başsavcı. Hem savcı, hem hâkim durumunda olursanız, bu sıralarda eşit nasıl oturacağız? Siz de seçildiniz geldiniz, biz de seçildik geldik. Farkımız ne yani? (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri alkışlar)

NEDİM KORKMAZ (Yozgat) — Biz böyle bir iddia içinde değiliz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Haşhaş sorunu hakkında ben o zaman açıkça sordum: Ne yapacaksınız haşhaş hakkında? Ektirecek misiniz, ektirmeyecek misiniz? Biz programımıza da yazdık. Bizimkinde gayet vuzuh var, sizinkinde yoktu. Bizimkinde vuzuh var, biz ektireceğiz diyoruz. Ektirmeye devam edeceğiz, alınmış tedbirlere devam edeceğiz diyoruz.

HASAN CERİT (Adana) — Ektirdik.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hükümetlerde devamlılığın gereğidir bu. Ben size bir şey söyleyeyim. Haşhaş kavgası Türkiye’nin başında yeni değil ki. On senedir bu kavga devam ediyor. Biz Türkiye’de haşhaşın yasaklanmasına hiç bir zaman razı olmadık, hiç bir zaman olmadık. (A.P. sıralarından alkışlar)

İşçi memur ayrımı konusunda Sayın Ecevit Hükümetinin programındaki hususu biz vazih bulmamışız. Ne kadar haklı çıkmışız. On ay hükümet yap, işçi memur ayrımını halletme, ondan sonra git, meydanlarda deki, “ben bunu halledecektim, ama komisyonlar kurdum, komisyonlar çalışmadı” onların üstüne at, ondan sonra bize bırak meseleyi. Biz ne yazacağız oraya? Biz kesinlikle işçi memur meselesini halledeceğiz diyoruz, kesinlikle halledeceğiz diyoruz. Ölçülerini koyuyoruz. Âdil, hakkânî, Devletin işlerini görebilecek bir biçimde halledeceğiz diyoruz. Biz taahhüt ediyoruz. Siz taahhüt de etmediniz, hal de etmediniz, niye halletmediğinizi de komisyonların üstüne attınız. Hükümet sizdiniz, halletse idiniz bizim üstümüze kalmazdı.

Avrupa Ekonomik Topluluğu hakkında söylediğimiz şeyler gayet geçerlidir. Her gelen hükümet 2-3 defa bu protokollerin müzakeresini, bir evvelki hükümetin yaptığı müzakereyi tekrarlamıştır. Söylediğimiz şeyde fayda görüyorsanız siz de tekrarlayın; ama bir fayda çıkacaksa. Yoksa biz bu fikre karşıyız, bu işe karşıyız demek içinse gerçekten irtibat sarsıcı olur. O zaman onu demiştik, öyle dedik. Bugün şartlar değişmiştir. Bundan 10 ay evveline nazaran, 12 ay evveline nazaran şartlar değişmiştir, Avrupa Ekonomik Topluluğunun şartları da değişmiştir. Aslında bu protokoller imzalandığı zaman Avrupa Ekonomik Topluluğu bir iktisadî güçtü, bir büyük iktisadî güçtü. Bu büyük iktisadî güç Europe dolar diye, Avrupa doları diye bir dolar yapılmasına sebep oldu, dolar ortaya çıkmasına. Europe dolar silindi petrol dolara döndü. Avrupa endüstrisinin dünyadan topladığı dolarlar, bu defa petrol parası olarak Ortadoğu memleketlerine kaydı, senede

80 milyar dolar. Ekonominin tepeleri değişti. Bir tarafta Japonya, bir tarafta Ortak Pazar büyük ekonomik güçler iken, Birleşik Amerika ve Rusya bu büyük güçleri çok büyük sıkıntıya soktular. Petrol fiyatlarının 4-5 misli birden yükseltilmesi hem Ortak Pazar memleketlerini, hem Japonya'yı bir krizin içine sokmuştur, önemli bir kriz içine 10 ile 12 sene zarfında Ortadoğu ülkelerinin Avrupa'daki bütün sanayii satın alabilecek kadar parası olacaktır, bütün sanayii... Şartlar değişince, tabî ki, ona göre Türkiye de Ortak Pazar ile olan ilişkilerinde yeni birtakım şeyler aramaya mecbur.

Efendim, köy kesimine şirin görünecekmiz. Ne diyelim, köye hizmet götüreceğiz demek, köye medenî imkânları götüreceğiz demek, köylüye daha çok gelir sağlayacak tarım imkânları götüreceğiz demek, tarım mahsullerini yerinde işlemek suretiyle, birtakım endüstri tesisleri kurmak suretiyle katma değerın köyde kalmasını sağlamak demek, köye şirin görünmenin icabı mı, yoksa Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti olmanın, köye ve köylüye hizmet etmenin gereği mi? Hangisi? *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Efendim, biz kanunlar vermişiz, 1,5 sene olmuş, bu kanunları takip etmemişiz.

Muhterem milletvekilleri biz hükümet değiliz ki, biz milletvekilleri olarak teklifler verdik, biz muhalefettik. Komisyonlar Hükümetin kontrolundaydı. "Şubat ayında Bütçe Komisyonu sizin elinize geçti, niye bunu düzeltmediniz?" diyor. Şubattan Marta bir şey geçmedi ki daha. Yani, biz Hükümet olarak neyi taahhüt ettiysek, hizmet etmek imkânını bulursak, taahhütlerimizi yerine getiririz.

Unutmamak lâzımdır ki, her partinin teker teker yaptığı, düşündüğü şeyi koalisyon olarak yapması mümkün değildir. Çünkü koalisyon, bazı şeyleri yapmaktan vazgeçmek, onun yerine başka bazı şeyleri yapmak için bir ortak çizgi bulma meselesidir. Filân zaman şu kanunu vermiştin, niye takip edip çıkarmadın, hepiniz kanun teklifi vermişinizdir, hepinize söylenir bu, niye takip edip çıkarmadınız diye. Ekseriyet miydik, hükümet miydik? Siz, bir işçi - memur ayırımını 10 ayda yapmamışsınız da, bize filân kanun teklifini niye çıkartmadın diye muaheze ediyorsunuz.

Millet Meclisinin iradesi. Cumhuriyet Senatosunda çoğunluğa yakınız biz. Orada bir şey kalmışsa onu sorun, ama bu Mecliste bizim çoğunluğumuz yok. Vardı, olduğu zaman götürüyorduk meseleyi. Onun içindir ki, efendim şu kanun teklifini yaptınız, bu kanun teklifini yaptınız, takip etmediniz, çıkarmadınız diye bizi muaheze etmeniz mümkün değil. Meclislerin çalışma şekli budur. Esasen her teklifi Meclislerin kabul etmesi mümkün de değil, ama biz, bu teklifler gerçekleşirse memleketin, milletin yararına olur diye, yasa yapma hakkımızın gereği olarak o teklifleri vermişizdir. Koalisyon protokolümüzde tev'em olduğu, Hükümet programıyla tev'em olduğu ölçüde takipçisi oluruz.

Kooperatifler ve kooperatifçilik fevkalâde önemli bir mekanizmadır, bu mekanizmaya siyaset karıştırmamak lâzım ve kooperatifleri gönüllü kooperatifçiliğin dışına çıkarmamak lâzımdır. Mecburî kooperatifçiliğe gittiğiniz takdirde rejimin şekli değişir. O zaman kolektif üretime gidersiniz. Rejimin şekli değişir o zaman. Onun için biz programımızda, gönüllü kooperatifçiliği teşvik edeceğiz diyoruz. Vatandaş bize soruyor, ben mecbur mu olacağım kooperatife girmeye, diye. Türkiye'de vatandaş Türk kanunlarına saygıdan ve onlara uymaktan başka hiç bir şeye mecbur olmayacak. Türkiye'nin rejimi bu.

Efendim diyor, TRT suçlanıyor, neden suçlanıyor. Sizin onu savunmanız dahi neden suçlandığı için kâfi delil aslında. *(A.P. sıralarından alkışlar)* Neden mi suçlanıyor TRT, ilk

defa da suçlanmıyor, sadece tarafımızdan da suçlanmıyor, herkes suçluyor sizden başka. Şuraya gelip sizden başka TRT'yi savunan kimse çıkmadı, Cumhuriyet Halk Partisini kastediyorum.

Anayasa, madde 121: “Her türlü radyo ve televizyon yayınları tarafsızlık esasına göre yapılır” Öyle mi yapılıyor? (C.H.P. sıralarından “öyle” sesleri)

Evet diyorsunuz, pekâlâ şimdi söyleyeceğim, altı var bunun daha.

Haber ve programların seçilmesinde, işlenmesinde ve sunulmasında ve kültür ve eğitime yardımcılık görevinin yerine getirilmesinde TRT'nin, hangi hususlara riayet etmeye mecbur olduğunu Anayasa açık ve kesin şekilde göstermiştir. TRT Devletin ülkesi ve milletiyle bütünlüğünü bozucu neşriyat yapamaz. TRT insan haklarına dayanan millî, demokratik laik ve sosyal Cumhuriyete aykırı ve bu temeli tahribe yönelmiş neşriyat yapamaz. TRT millî güvenliğe aykırı neşriyat yapamaz, TRT genel ahlâka aykırı neşriyat yapamaz, TRT gerçeklere aykırı neşriyat yapamaz. TRT Devlet karşısında, rejim karşısında tarafsız değil taraflı olmak zorundadır. Devletin, milletin ve rejimin radyosu olmak, millî radyo olmak mecburiyetindedir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Haberlerin seçilmesinde, işlenmesinde ve sunulmasında solu şirin gösterme ve Cumhuriyet Halk Partisini farklı biçimde övme, diğer partilerin faaliyetlerini küçültücü bir gayretin içinde TRT'nin bulunmadığını kim söyleyebilir, kim? Bakınız rakamlara ne gösteriyor, bu rakamları isteyin TRT'den, size verirler bunları.

MEHMET DELİKAYA (Malatya) — Yasalarda müeyyide var mı?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Müeyyidesi, evvelâ Meclis olarak müeyyidesi var, Meclis olarak var.

REMZİ ÖZEN (İzmir) — Yani, bazı yerde savcı bazı yerde Meclis.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Efendim, Meclis olarak bizim görevimiz var. Bizim görevimiz devlet müesseselerinin tümünün iyi işlemesi. Denetim görevimiz var.

Bakınız ne yapıyor: Dakar'da kumdan heykel yapan çocukları, biz muhalefette iken, bize ait haberlerden önce veriyordu. Dakar'da sahilde çocuklar heykel yapıyorlar, onu daha önce veriyor. Muhalefet partilerine, TRT'nin reva gördüğü durum şudur: Geçen Nisan ayı içerisinde, haberlerin yekûnunun %80 i iktidar partisine ait, iktidara ait, %20'si muhalefet partilerine ait, 5 tane muhalefet partisi var, 4 tane, %20 si muhalefet partilerinin, %80'i iktidarın, geçen Nisan ayı.

Televizyonun Nisan ve Mayıs aylarındaki yayınlarında, partilerde, beş haberden birisi muhalefete ait, dördün iktidara ait; geçen Nisan ayında televizyonun verdiği beş haberden birisi muhalefet partilerine, dördü iktidara ait.

Keza, Haziran ayında verdiği haberlerin %80 i Hükümete ait, %20 si beş muhalefet partisine ait. Bununla da kalmıyor, bu haberlerin %80 inin, yani iktidara ait verdiği haberlerin %80 i yine Cumhuriyet Halk Partisine ait, %20 si ortağına ait.

TEKİN İLERİ DİKMEN (Muş) — Kıbrıs havadisleri de dahil mi?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Nisan ayı beyefendi, Haziran ayı, ne Kıbrıs'ı? Burada Kıbrıs yok.

MALİK YILMAN (Hatay) — Vatan cephesinin devamı değil mi?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hayır, biz istemeyiz onu, biz istemeyiz. Biz, Devletin radyosunu hiç bir zaman partizanlığa âlet etmedik, kimse söyleyemez partizanlığa âlet ettiğimizi. Hiç etmedik, kimse söyleyemez. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

TRT'nin tarafsız olduğunu söylemek mümkün mü? *(C.H.P. sıralarından "Mümkün" sesleri)* Hiç bir şekilde değil, siz mümkün dediğiniz sürece mümkün değil. *(C.H.P. sıralarından gülüşmeler)* Hep beraber mümkün dersek, sizden başka birisi de gerçekten tarafsız derse, mesele yok.

ABDİ ÖZKÖK (Bolu) — Halk tarafsız.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Vatandaşın ne dediğini gidin bir dinleyin. Dinleyin bak neler diyor vatandaş, TRT hakkında. *(C.H.P. sıralarından "Dinliyoruz" sesleri)*

Biz diyoruz ki, istikrar politikası izleyeceğiz, istikrar içerisinde ekonomik gelişme politikası izleyeceğiz. Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın sözcüsü hızlı enflasyon politikası izleyeceğimizi söylüyor. E, programı biz yazdık ve biz açıkça beyan ettik ki, istikrar politikasıdır izleyeceğimiz. Anlaşıyor ki, programın birçok yerlerini olduğu gibi, o yerlerini de görmemişler. Enflasyon politikası izlemeyiz. İstikrar politikası izleriz, efendim.

Sayın Milletvekilleri, Cumhuriyet Halk Partisi, bize teker teker güvenmemiş ki, dördümüz bir araya gelince güvenseymiş.

Bunun cevabı gayet kolay: Size kim güveniyor yani? *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

TEKİN İLERİ DİKMEN (Muş) — Millet güveniyor.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — E, millettten aldığınız rey %33. Biz de millettten rey aldık %30. Diğer partiler de aldılar, herkes aldı. Yani size millet güveniyor da bize güvenmediği nereden belli?

MAHMUT UYANIK (Diyarbakır) — Tahmin ediyoruz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Neden daha fazla güveniyor? %33 oy aldınız diye daha fazla güveniyor, şunu %40 yapın, 45 yapın gelin.

TANKUT AKALIN (Kırklareli) — Mahallî seçimlerde %38 yaptık, buyurun seçime gidelim de görelim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — O günleri de göreceğiz. Göreceğiz, göreceğiz. Biz çok gördük o çeşit işleri.

Ondan sonra dönüyor Sayın sözcü, bize dönüyor, diyor ki "Bu anda o sıralarda oturuyorsunuz" diyor. Biz burayı işgalle gelmedik ki. Acaba başka birinin yerinde mi oturuyoruz?

19 Mart günü size "buyurun hükümet kurun" dediler, kurmadınız. 17 Eylül günü bırakıp giden sizsiniz. Yani, sizin yerinizde falan mı oturuyoruz? Siz kimseyi oturtmazsınız yerinizde. *(C.H.P. sıralarından gülüşmeler)*

Şimdi bakınız ne oluyor: "Ama herkes biliyor ki halkın gönlünde o sıralarda bir başkası oturuyor" Nereden biliyorlar halkın gönlünde o sıralarda bir başkasının oturduğunu?

REMZİ ÖZEN (İzmir) — Halk söylüyor.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Türkiye ide bir şekilde hükümet olunur: Kendi kendinizi, “şeyhin kerameti kendinden menkul” misülli, kendi kendinizi hükümet, kendi kendinizi seçim kazanmış, kendi kendinizi iktidar ilân edemezsiniz. Koalisyon olur gelir buraya oturursunuz. Oturdunuz 7,5 ay. Biz dedik mi size, “niye oturuyorsunuz orada, halkın gönlünde biz yatıyoruz” diye? Sizden fazlaydık rey itibariyle. Rey itibariyle sizin iki partinin yekûnundan fazla idik, %45’e karşı %55 idi. Sizin dışınızda kalanlar size dedi mi, “niye oturuyorsunuz” diye?

ABDİ ÖZKÖK (Bolu) — Deseydiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Böyle yakışksız sözü niye söyleyelim canım, biz bunun yakışksızlığını anlatmaya çalışıyoruz. (A.P. sıralarından alkışlar)

REMZİ ÖZEN (İzmir) — Siz 226 rakamını söyleyebilir misiniz?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Diyor ki Sayın sözcü: “Ne yaparsanız yapınız, halk oy verme günü gelip çatığında umudunun, Ecevit’in, C.H.P.’nin mührünü çıkarıp basacak.”

Mühürü C.H.P.’ye basacakmış. Bu kadar eminseniz zaten seçime lüzum yok. Gelin oturun buraya. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri) Milletin iradesini önceden okuma sanatı sizin. Milletin iradesinin önceden ne olacağını bilme hüneri sizin. Ondan sonra burada milletin helâl oylarıyla gelmiş insanların, demokratik yollardan geçip gelip buraya oturmasına tahammül edememe sizin. Nereye varacağız böyle? Nereye varacağız?

MAHMUT UYANIK (Diyarbakır) — Tahammül ederiz.

REMZİ ÖZEN (İzmir) — Biz yanlış tahminde bulunuyorsak, bunu gösterin.

BAŞKAN — Sayın Özen, rica ediyorum efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın Milletvekilleri, huzurunuzdayız. Bizim için önemli olan Türkiye’de demokratik sistemin işlemesidir. Bizim için önemli olan yüce milletimizin iradesinin üstün irade olmasıdır. Bizim için önemli olan milletin birliği, bütünlüğü, beraberliği, kardeşliğidir, iç barıştır. Bizim için önemli olan milletin bekasının, devletin bekasının korunmasıdır. Bunun için de eğitimde millîlik ararız, kültürde millîlik ararız. Türk Dilinin dejenere edilmemesi, bozulmaması “Türk Dilini anlaşıyoruz” diye, Türk Dilini anlaşılmasız hale getirilmemesini ararız. Ahlâkta millîlik ararız. TRT’de millîlik ararız ve velhasıl millî Türk Devletinin her faaliyetinde millîlik ararız. Ve onun için de antikomünistiz ve milliyetçiyiz. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Türk Milletinin refah ve saadeti için çalışmak üzere ve 1975 Türkiye’sinin gerçekten göğüslenmesi fevkalâde zor meselelerini göğüslemek üzere, bunlara çareler bulmak üzere, demokratik yollardan giderek kurduğumuz Koalisyon Hükümeti huzurundadır.

Halisane niyetlerle, iyi niyetlerle milletimize, memleketimize hizmet etmeye talibiz. Bu hizmetleri iyi yapacağımızdan emin olmanızı rica ediyoruz. Bu hizmetleri iyi yapamazsak, her zaman yakamıza yapışmanız imkânı mevcuttur.

Türkiye’de rejimin Hükümeti huzurundadır. Türkiye’de temsili sistemin neticesi olan Hükümet huzurundadır. Bu hükümet sadece bir bunalımı sona erdirmiş değil, aynı

zamanda Türk Parlamentosuna da gerçekten kendi öz varlığını vermiştir. Daha doğrusu Türk Parlamentosunun kendi öz varlığıdır.

Bize izin verirsiniz, ruhsat verirsiniz, ülkeye hizmet ederiz. Ülkeye canımızı dişimize takar hizmet ederiz. Milletin refah ve saadetine, iyiliğine hizmet ederiz. Türk Devletini daha güçlü yapmaya hizmet ederiz. Türkiye'yi daha büyük yapmaya hizmet ederiz. Türk Milletini daha mesut, daha bahtiyar yapmaya hizmet ederiz. Bu gönülle huzurunuzda bulunuyoruz.

Takdir sizindir. Yüce iradeniz, her şeyin üstündedir. Bu düşüncelerle Hükümetimiz adına hepinizi, beni uzun saatler dinlediğiniz için teşekkürle selâmlıyor, saygı ile selâmlıyor, Cenabı Allah'ın milletimize yardımcı olmasını diliyorum. Sağ olunuz. (A.P. M.S.P. ve C.G.P. sıralarından şiddetli ve sürekli alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Başbakan.¹⁴

¹⁴ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre IV, Cilt 11, Birleşim 63, Sayfa 403-424*

10 Nisan 1975 Perşembe

**39. Cumhuriyet Hükümeti (IV. Demirel Hükümeti) Programının
Cumhuriyet Senatosunda Yapılan Görüşmeleri Sırasında Yaptığı
Konuşma**

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Cumhuriyet senatosunun Sayın Üyeleri; hepinizi saygı ile selamlıyorum.

Müzakerelerin bu safhasında huzuruza gelmeyi düşünmüş değildim. Sadece Sayın Gündoğan tarafından ortaya atılıp da daha sonra usul münakaşası ile devam eden bir konu yanlış intibalar verecek biçimde ve zihinleri karıştıracak şekilde inkişaf ettiği için bir açıklama yapmak mecburiyetindeyim.

11.11.1969 tarihli Cumhuriyet Senatosu Tutanağı elimdedir. Sayın Gündoğan bu tutanağı sadece 3 - 6 cümlesini okumak suretiyle, sanıyorum ki, meseleyi çok yanlış mecraya soktu. Başı vardır, sonu vardır. E, başını ve sonunu okumadığınız sürece içinde alacağınız üç, beş cümle lâ takrabüssalate olur. O olur, o oldu... İşte onun için geldim huzuruza. Müsaade ederseniz uzun boylu tefsir yapmadan; (Çünkü yapılan tenkitlere cevap verme zamanı gelince tefsirini yapacağım) ama zihinleri durultmaya mecbur olduğum için, zihinleri bir durultmaya ihtiyacı hissettiğim için, o günün şartları içerisinde neler söylemişiz bu konular üzerinde durmak gerekiyor. O günün şartları içerisinde: Yani tarih 11.11.1969 da “Kanunları tatbik etmiyorsunuz” ve saire gibi tenkitler yapılmış. Hangi kanunu tatbik etmiyoruz diye sormuşuz. “Kanunları tatbik etmiyorsak, sizin Parlamenterler olarak hükümetin yakasına yapışmak göreviniz” demişiz üstünde. Geliyoruz aşağıya doğru. “Müşamaha gösteriyorsunuz” “Kime ne müşamaha gösteriyoruz, kim suç işlemiş de yakasına yapışmamışız, kim suç işlemiş de yakasına yapışmamışız” diyoruz. Bunu gene söyleyeceğiz. Bundan sonra bu konuşma şöyle devam ediyor. Konuşma benim konuşmam. “Bu müşamaha rejimi olmak, kanunları tatbik etmemek manasına değildir. İmal etmek manasına da değildir. Bunu, hadiseleri büyütecek şekilde değil; hadiseleri darlaştıracak şekilde kanun takipçiliği yapmak lazımdır. Kaldı ki, Türkiye’deki toplum hadiseleri, bilhassa talebe ve işçi hareketleri yeni hadiselerdir. Her memlekette talebeye (bir raddeye), bir şakiye yapılan muamele yapılmıyor. Her memlekette talebeye özel muamele yapılıyor. Ne yapalım ki, bunda üzülecek taraf yoktur. Gençliğimiz üzerine milletimiz çok hassastır kusurlarının zaman zaman bağışlanmasını ister, şiddetli bir hareket gösterdiğiniz takdirde körpe yavrularımız eziliyor; şeklindeki bir propagandanın hadiseleri küçültmeye değil, büyültmeye yarayacağı ortaya çıkar. Ama bugün artık meydana getirilen hadiselerin gençlik hadiseleri olmadığı meydana çıkmıştır. 11.11.1969. Bunların arkasına bir takım ideolojik kavgaların bulunduğu bir gerçektir. Ayrıca gençlik liderliğini ve anarşiyi sanat haline getirmiş anarşi liderleri çıkmıştır ki, bunların bir kısmı bugün hapishanelerde ve biliyoruz ki, hür bir düzende ideoloji kavgalarını yasaklarla önlemek mümkün değildir. Her zaman gayet tabii ki, polis vazife görecektir, zabıta vazife görecektir. Ama ideolojik kavgaları, ekonomik ve sosyal meselelerde ilerleme kaydetmekle daha tesirli bir şekilde ortadan kaldırmak ancak mümkündür. Ayrıca demokratik rejim, kendi kendisi... İşte buradan başlıyor Sayın Gündoğan okumaya, bunun başını okumuyor. Okuyacağım işte, okuyacağım diye geldim zaten, “Ayrıca demokratik rejim kendi kendisini ayakta tutacak güce sahip olduğunu göstermek mecburiyetindedir.

Bunu şunun için söylemişimdir, şayet demokratik rejim kendisini ayakta tutacak güce sahip olduğunda tereddütler hasıl ederse, o zaman Anayasanın dibacesinde, bakınız Anayasanın dibacesinde ne deniliyor: “Türkiye Cumhuriyeti Kurucu Meclisi tarafından hazırlanan bu Anayasayı kabul ve ilan ve onu asıl teminatın vatandaşların gönüllerinde ve iradelerinde yer aldığı inancı ile hürriyete, adalete ve fazilete aşık evlatlarının uyanık bekçiliğine emanet eder.”

Binaenaleyh, Devlet kuvvetlerinin rejimi koruyamayacağı endişesi doğarsa ve zihinlerde birtakım durumlar hasıl olursa, işte Anayasanın dibacesindeki bu hükme gidilir. O manada o gün söylediğim şeyi söylüyorum. Şimdi o gün neden bunu söylediğimi söylüyorum. Ben diyorum ki, o gün Devlet bu hareketler karşısında güçlüdür, endişeye mahal yoktur, onu diyorum. Onu diyorum şimdi devam ediyorum “Bir vehme kapılmaya lüzum yoktur. Bir anarşi korkusuna da kapılmaya lüzum yoktur, o zaman Devlete inançsızlık, Devlet kuvvetlerine inançsızlık başlar. Devlete inançsızlık ve Devlet kuvvetlerine inançsızlık başladığı yerde, rejimi her halde komünistlere teslim edecek değil Türkiye, o manada söylüyorum. Ayrıca milis teşkilatı organize etmeye de lüzum yoktur. Evet, Devlete ve Devlet kuvvetlerine inançsızlık olmadığı sürece milis teşkilatına da lüzum yoktur. O gün o manada söylüyorum. Bugün ne düşündüğümü biraz sonra tekrar gelip söyleyeceğim.

Ayrıca, “500 bin kişilik ordusu, 50 bin kişilik jandarması, 30 bin kişilik polisi ile Devletin göremediği bir işi 400 kişilik komandosu ile bir siyasi parti mi görecektir” diyorum. Öyle diyorum, kaldı ki, Partiler Kanununa aykırıdır, bunu da diyorum. Burada bitmiyor mesele, bakın altında ne diyoruz? “Bunlara girmeye lüzum yok; ama Fikir Kulüpleri Federasyonu namıyla, başka namlarla, şu namlarla, bu namlarla da birtakım çetelerin vatan sathında, (vatan sathında değil zaten Türkiye’nin iki büyük şehrinde Ankara ve İstanbul’da) kargaşalıklar çıkartıp, Milletın asabını bozmasının da manası yoktur, diyorum. Onun da manası yoktur diyorum. Burada da kalmıyor, altında ne diyorum; “Çok kere Atatürk’ün arkasına sosyalist ve bağımsız Türkiye diye sığınmanın da manası yoktur” diyorum. Orada da kalmıyor, devam ediyorum. “Bir argümanı burada tekrarlayacağım sosyalist Türkiye isteriz, bağımsız Türkiye isteriz diyenler, aslında bağımsız Türkiye istemiyor. Çünkü Rusya ilan etmiştir ki, Commonwealth gibi sosyalist olan memleketlerin işine ben karışırım, diyor, başka memleketlerin içişlerine karışmayacaktı hani. Fakat sosyalist ise içişlerine karışırım diyor. Çekoslovakya hadiselerinden sonra sosyalist Türkiye isteyen aslında, Sovyetlerin bizim içişlerimize karışacağı bir Türkiye istiyor demektir. Bunun bağımsız Türkiye ile alakası nedir” diyorum.

Binaenaleyh, bunu bir bütün olarak mütalaa etmek gerekir. Bunun içerisinden sadece komando kısmını alıp mütalaa ederseniz hiç bir manası yoktur. Tümünü bir bütün, hatta bütün konuşmayı tüm konuşmayı 11.11.1969 tarihli konuşmanın tümünü beraberce eleştirmek gerekir. Eğer bugünkü Hükümet Programının (ki, o gün de Hükümet programı idi bu) eleştirilmesi esnasında 1969 da kurduğumuz Hükümet Programının bir daha eleştirilmesi lazımsa, Yüce Senato buna lüzum görüyorsa biz bu eleştirmeye hazırız.

Saygılar sunuyorum.

Diğer konuşmalardan sonra

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın Başkan, Cumhuriyet senatosunun Sayın Üyeleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Hükümet Programı üzerinde 7 saate yakın yapılan tartışmaları dinlemiş bulunuyoruz. Bazı aydınlatmalar yapacağız, bazı hususlardaki düşüncelerimizi söyleyeceğiz ve bazı eleştirilere de cevaplar arz edeceğiz.

Evvela şu hususu ifade etmek istiyorum: Hükümet, 6,5 ay süren bir bunalım sonunda kurulmuştur. Kurulmasıyla ilk görevini ifa etmiştir. Hükümet kurulamaması gibi bir durum böylece ortadan kalkmıştır.

Ülke, geçen 6,5 ay zarfında bir hükümet bunalımının çeşitli tesirlerine maruz kalmıştır. Hükümet bunalımlarının tesirleri anında görüldüğü gibi, o anı aşan birtakım tezahürler de ileride meydana çıkar. Hükümet bunalımından ülke, mutlaka büyük zararlar görür.

Siyasi istikrarsızlık dediğimiz konunun işareti hükümet bunalımıdır. Ülkemiz, geçen 15 sene zarfında çeşitli bunalımlara sahne olmuştur. Bir çalkantılı dönemdir bu 15 sene.

1960 sonrasında; 1961 Anayasasının ve Seçim Kanununun yürürlüğe girdiği günden bu yana geçen 15 sene zarfında, 1961-1965 yıllarında 4 koalisyon hükümeti kurulmuş, 1965-1971 dönemi tek hükümetle geçilmiş, 1971-1973 döneminde 4 hükümet daha kurulmuş, 1973'den 1975 e kadar da 3 hükümet kurulmuştur.

Binaenaleyh, dönüp bakmak lazımdır. Ülke her sene, eğer 1965-1971 dönemini çıkarırsanız, Türkiye'de her sekiz ayda bir hükümet kurulmuştur. Geçen 15 senenin istikrar dönemi 1965-1971 dönemidir. Suçlanan dönemidir bu; bazı çevrelerce haksız olarak suçlanan dönemidir ve Türkiye 1971-1975 bunalımını; 4 senedir devam eden bu bunalımı aşabilmişse, ancak 1965-1971 döneminin kazandırdığı iktisadî takat sayesinde aşabilmiştir.

Binaenaleyh, buraya gelip “Ülkeyi şuraya getirdiniz, buraya getirdiniz” gibi bize yöneltilmiş bulunan Adalet Partisi olarak bize yöneltilmiş bulunan birtakım haksız tenkitleri bu şekilde karşılamak mecburiyetindeyim.

Şimdi Türkiye de hükümet bunalımından memnun muydu, şikâyetçi miydi? Bunu da bir tespit edelim. Memnun idiyse, bu Hükümetin kurulmuş olmasından gayet tabii ki, şikâyetçi olanlar bulunacaktır; ama Türkiye hükümet bunalımından şikâyetçi değilse, bu Hükümetin kurulmuş olması, bir bunalım dönemini kapatması dolayısıyla memnuniyeti mucip olmak gerekir; herkesin memnuniyetini mucip olmak gerekir. 6,5 ay kurulamayan, yapılamayan bir iş yapılabilmıştır ve bu Hükümet, Parlamentonun Hükümetidir; bu Hükümet, demokratik sistemin Hükümetidir; bu Hükümet, rejimin Hükümetidir.

Binaenaleyh, Hükümet demokratik kurallara uygun olarak kurulmuştur. O itibarla, bizatihi hükümetin kurulabilmiş olması, demokratik sistemin işlerliğini sağlamış, Parlamentoya. Parlamentonun fevkalade önemli görevlerinden birisi, hükümet çıkarabilmektir; Parlamentoya hükümet çıkarabilme imkânını vermiştir ve sanıyoruz ki, Parlamentonun töhmet altında kalmasını, çeşitli şekilde tenkitlere tabi olmasını da ortadan kaldırmıştır. Bununla da kalmaz. Parlamento, rejimin kalbidir. Parlamentoya yönelmiş tenkitler, Parlamentoya yönelmiş kötülerler, netice itibarıyla rejime yönelmiş kötülerler olarak eninde sonunda ortaya çıkar. Hükümet bunalımı, rejimin

her müessesesini aşındıran bir bunalımdır; yalnız hükümet müessesesini değil, rejimin bütün müesseselerini aşındıran bir bunalımdır.

Bu Hükümetin kurulmuş olması ile böyle bir bunalıma son verilmiş olmaktadır. Binaenaleyh, sevinilmesi ve bunca devasa meseleleri göğüsleyecek cesareti göstermiş bulunan bu Hükümete asgariden bir kredi zamanı tanınması lazımdır.

Alternatifi var mıydı? Var idiyse niye kurmadınız? Biz birisinin elinden kapmadık ki bunu. 19 Mart gününe kadar Hükümeti kimse kuramadı; biz dahil. 19 Mart günü hükümet kurulması evvela Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Genel Başkanına teklif edilmiştir. Niye reddettiniz var idi ise? Var diyenlere söylüyorum. Bu Hükümet, kanaatimizce Parlamantonun çıkarabileceği son hükümettir; kanaatimizce. Bu 6,5 ay zarfında Parlamento bir hükümet çıkaramadığına göre, eğer bundan evvel bir tane çıkarmak mümkün idi ise çıkarmanız gerekirdi.

Şimdi ben, bizim fikirlerimizi söylüyorum ve onun içindir de diyorum ki, bu Hükümetin ne yapacağı kadar, önemli olan mesele, kurulabilmiş olmasıdır. Türkiye, hükümeteşizlikten bunalmıştır. Sadece hükümetin kurulabilmiş olması kâfi değil, demokratik kurallara uygun olarak bir hükümet kurulabilmiş olmasıdır. Demokratik kurallara uygun olarak bir hükümet kurulabilmesi, Parlamantonun meselesidir. Demokratik kurallara uygun olarak kurulmayan bir hükümet, kurulamayan bir Hükümet Parlamantonun prestiji ile tev'em değildir.

Binaenaleyh, bu hükümetin kurulabilmiş olması, şusunu beğenmezsiniz, busunu beğenmezsiniz, ayrı meseledir; ama Parlamantonun hükümetidir, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetidir, kimliğini, kişiliğini soranlara söylüyorum. Kimliği, kişiliği Türkiye Cumhuriyeti Hükümetidir. Kimliği budur. Kişiliği de, Parlamantoya, partiler demokrasisine, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetidir. Kimliği budur. Kişiliği de, parlamantoya, partiler demokrasisine, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 56 ncı maddesine göre, siyasi hayatın ayrılmaz, vazgeçilmez parçası olan siyasi partilere dayanan bir hükümettir ve temsili sistemin hükümetidir. Temsili sistemin; yani seçilip gelenlerin hükümetidir; seçilip gelenlerin güvenine müracaat eden bir hükümettir, seçilip gelenlerin desteğine müracaat eden bir hükümettir, onların yardımına, müzaheretine müracaat eden bir hükümettir. Kuvvetinin kaynağını Parlamantoda bulur.

Bütün bunları, Türkiye'de parlamenter rejimin işlemesi bakımından bu Hükümetin kuruluşu ile Parlamenter rejime ne kadar büyük bir hizmette bulunulduğunu ifade için söylüyoruz. Biraz sonra bu hükümetin ne çeşit bir miras devir aldığını ve nasıl bir ağır yükün altına girdiğini ve gerçekten böyle bir yükün altına girmenin büyük bir cesaret meselesi olduğunu da sizlere arz ve ifadeye çalışacağım.

Belirtmeye mecbur olduğum bir diğer husus ise şudur:

Parlamenter demokrasisinin karakteri, siyasi iktidar olacak, muhalefet olacak. Siyasi iktidar yoksa muhalefet yoksa parlamento varsa; o Parlamento kendisini boşlukta hissedecektir. "Neyin, ne için destekleyicisidir? Kendi iradesi mi aşılmıştır" gibi veya "Kendisi neye yaramaktadır" gibi birtakım sıkıntıların içine girecektir, Parlamento. Seçilmiş Parlamantoyu kastediyorum. Siyasi iktidar yoksa muhalefet yoksa diyalog nasıl olacaktır? Birisi yapacak, birisi murakabe edecek ve yapan da, murakabe eden de milletin; eninde sonunda milletin iradesine kendisi için müracaat edecektir; iyi mi yaptım, kötü mü yaptım? Şayet milletin iradesine eninde sonunda müracaat mecburiyeti yoksa

iktidar içinde, muhalefet için de bir denetim ortadan kalkmıştır, böyle bir iktidar, böyle bir muhalefette düşünülemez. Sistemin içinde bunlar mevcut değildir. Şimdi başlamıştır. Bugünün iktidarı ve bugünün muhalefeti yarın milletin önüne gidecektir, ama şayet siyasi iktidar mevcut değilse, hükümet olabiliyorsa bu takdirde, milletin önüne gitmek mecburiyetinde olmayan bir hükümettir, o. Milletin önüne gitmek mecburiyetinde olmayan bir hükümetin sorumluluğu, sadece o hükümeti teşkil edenlerin vicdanı ile ancak teminat altında olur, ama bu kâfi değildir. Milletin huzuruna gitme, milletin tek teminatıdır. Vicdanlar, evet; ama yeterli teminat değildir millet için. Millet için teminat, karşısına gelmelidir, ülkeyi idare edenler ve millet ona kendi hesabını kendisi sormalı ve ülkeyi idare edenler hakkında kendi kararını kendisi vermelidir.

İşte, rejimin işlerliğini sağladık derken, kurulmuş bulunan bu hükümet ile muhalefet - iktidar diyalogunun yeniden başlamış olması ile bu yol açılmış bulunmaktadır. Bunu da rejime hizmet saymaktayız. İktidar yapacaktır, muhalefet denetleyecektir. Bu denetleme içerisinde yol gösterme de vardır, ikaz vardır; ama Türkiye çalkantılı bir devirden geliyor, esasen 30 seneyi bulmamıştır Türk demokrasisi; çok partili Türk Demokrasisi, çok partili Türk demokrasisi 30 sene içinde de çeşitli arızaların içinden geçmiştir; ama buna rağmen demokrasi fikrini ve müessesesini yaşatabilmişizdir. Buraya kadar gelmişizdir, demokrasi fikrine ve müessesesine sahip çıkmakta da kararlı olduğumuzu cihan-ı aleme göstermişizdir. Bugün Adriyatik'ten Japon Denizine kadar olan sahada demokrasi ile idare edilen üç memleket var; Türkiye var, Hindistan var, Japonya var. Onun dışında demokrasi; yani çok partili demokrasi ile idare eden memleket yok; bir kısım memleketler krallık, bir kısım memleketler sosyalist, komünist rejimle idare ediliyor ve bir kısım memleketlerde de rejim kavgaları cereyan ediyor; Güneydoğu Asya'da olduğu gibi, Kamboçya'da, Vietnam'da, Laos'ta olduğu gibi bir nizam kavgası, o memleketin milletlerini ikiye bölmüş, birbiri ile boğuşturuyor...

Onun içindir ki, biz Türkiye'de geçen 30 sene zarfında, 30 seneye yaklaşan bir süre zarfında, çeşitli arızalara rağmen demokrasiyi yaşatabilmenin bahtiyarlığını tatmış bulunuyoruz. Bugün çıkmazda gibi görünen bir dönemde Türk Parlamentosu kendi içinden partiler demokrasisinin gereği bir hükümete vücut vermiştir, güvenoyu için bu Hükümet Parlamentosunun huzurunda bulunmaktadır.

Böylece de muhalefet - iktidar diyalogu da başlamıştır. Türkiye Parlamentosu, Türkiye Büyük Millet Meclisi, bana göre, milletimizin en büyük eseridir ve Türkiye birliğinin çimentosudur, Türkiye'de hürriyetlerin teminatıdır. Var olması, açık olması ve hür olması bu ülkeye yapacağı en büyük hizmettir. Ondan sonra yapacağı yasa yapma hizmetleri, denetleme hizmetleri bunu takip eden hizmetlerdir. Hürriyetlerin teminatıdır Türkiye Cumhuriyetinin Büyük Millet Meclisi. Bu kürsülerde hep şey konuşulur, her şeyin konuşulabilmesi açık rejimin temelidir. Açık rejim ise her türlü kötülüğün panzehridir, daha iyisi de bulunamamıştır. Onun için biz demokrasi fikrini yaşatmış olmanın memlekete, millete çok büyük şeyler sağladığı kanaatindeyiz.

Bu Hükümet nedir? Bu bir Koalisyon Hükümetidir. Bu Hükümetin Koalisyon Hükümeti olması bir kusur değildir. Hele bu Koalisyonu teşkil eden partilerin kusuru değildir veyahutta bizzatı Hükümetin kendi kusuru değildir. 1973 seçimlerindeki oy dağılımı, hiçbir partiyi tek başına iktidara getirmemiştir. Esasen 1961'deki oy dağılımı da hiçbir partiyi tek başına iktidara getirmemişti. 1965'de ve 1969 daki Adalet partisi etrafında oy toplanması ülkeye istikrarın tadını tattırmıştır.

1961-1965 döneminde evvela Adalet Partisiyle Cumhuriyet Halk Partisi, Cumhuriyet halk Partisinin merhum Sayın Genel Başkanının başkanlığında bir Hükümet kurmuşlar. Bu 8-9 ay gitmiş. Daha sonra üç parti (Cumhuriyet Halk Partisi, Yeni Türkiye partisi, Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi) bir araya gelmiş, bir Koalisyon kurmuş. Bu da 10-11 ay yaşamış. Daha sonra 190 milletvekili bulunan Cumhuriyet Halk Partisi, dışardan desteğe dayanarak üçüncü Hükümetini kurmuştur. Bu Hükümet, Şubat 1965 tarihine kadar, 14-15 ay devam etmiş ve o tarihte de Adalet Partisi, Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi, Millet Partisi ve Yeni Türkiye Partisinden müteşekkil (yani 4 partiden müteşekkil) bir Koalisyon Hükümeti kurulmuştur. Bu Koalisyon Hükümeti ülkenin çeşitli meselelerini devralmış; fevkalade zor ve çetin meselelerini devralmış ve ülkeyi sulh ve sükûn içerisinde seçime götürmüştür.

Binaenaleyh, kürsülere gelip, “Yamalı bohça” vesaire gibi tabirlerle Hükümeti tavsif etmeye kalkmayın. Dört partiden müteşekkil olması kendi kusuru değildir. Tek parti Hükümet kurabildi de ona, “Sen şöyle dur” mu denildi? Sonra, sık olsun diye mi böyle 4 parti bir araya geldi? Böyle bir durum yoktur orta yerde. Onun için kendine atfı mümkün olmayan bir kusurdan dolayı (Eğer kusur sayıyorsanız bunu) Hükümeti muaheze etmeyiniz.

Nispi temsil sistemi devam ettiği sürece, Türkiye istikrarı nasıl bulacağını aramaya mecburdur. Nispi temsil sistemi, Türkiye’ye istikrarsızlık getirmiştir. Türkiye istikrarı aramaya ve bulmaya mecburdur. Türkiye’nin istikrarsızlığa tahammülü yoktur. Bu ne Adalet Partisinin meselesidir, ne Millî Selamet Partisinin meselesidir, ne Cumhuriyetçi Güven Partisinin meselesidir, ne Milliyetçi Hareket Partisinin meselesidir, ne de Cumhuriyet Halk Partisinin meselesidir. Bu, ülkenin tüm meselesidir. Demokrasiyi hep beraber devam ettireceksek, hep beraber demokrasiye destek olmaya devam edeceksek, sahip olmaya devam edeceksek (destek olmak kâfi değil) mutlaka ülkenin istikrar içerisinde idaresini sağlayacak yolları arayıp, bulmaya mecburuz. Ondan sonra, istikrarsızlık doğduğu vakit, birbirimizi kötileyerek istikrarı da bulamıyoruz.

Sayın Üyeler;

“Bu Hükümet Koalisyon Hükümeti olduğuna göre, Koalisyon Hükümeti partilerden müteşekkil olacak. Emsali yoktur” demek mümkün değil. Emsalini, 1961-1965 döneminde üçlüsünü, dörtlüsünü denedik. Hatta 1961-1965 döneminde son denediğimiz Koalisyon dörtlü de değildi; bağımsız Başbakan beşli, seçime giderken üç tane bağımsız bakan sekizli; sekiz mafsallıydı. Denedik, başarıyla yürüttük ve neticeye de vardık.

Binaenaleyh, zor zamanlarda alışılmamış yöntemler bulmaya ve mutlaka ülkeyi idare edebilmeye mecburuz; ülkeyi idare edebilmeliyiz.

Bu Hükümet nasıl kurulmuştur veyahut da hangi seyirlerden nasıl geçilip, gelinmiştir? Bunu da kısaca bilmekte fayda var.

1973 Seçimlerinden sonra (Ki, bu seçimlerin neticesinde) en çok oy alan parti, Cumhuriyet Halk Partisidir. Milletvekili Seçiminde %33 oy almıştır. Cumhuriyet Senatosunda da aşağı yukarı ona yakın oy almıştır. Adalet Partisi Cumhuriyet Senatosu kısmi seçiminde %31 oy almıştır, Milletvekili Seçiminde de %29,8 oy almıştır. Cumhuriyet Halk Partisi için bu bir övünme vesilesi olmuştur. Aslında Adalet Partisi

aşabilmek bir övünme vesilesi olabilir; ama %33 aslında ne ifade eder? Cumhuriyet Halk Partisine tek başına iktidar kurma imkânını vermez.

Türkiye’de 1950 den bu yana (1950 dahil) 7 tane seçim oldu. Bu 7 seçimin hiçbirisinde Cumhuriyet Halk Partisi tek başına iktidar olacak kadar (geçen 25 sene zarfında) oy toplayamamıştır; oy alamamıştır. 1950, 1954, 1957 yıllarında Demokrat Parti seçimleri kazanmıştır. 1961’de seçimlerini kimse kazanmamıştır. Daha doğrusu bu seçimi kazananından kastımız, en çok oy alanı değil, Hükümet kuracak kadar oy alanı, odur; kimse kazanmamıştır. 1965’de Adalet Partisi, 1969 da Adalet Partisi kazanmıştır. 1973 de yine 1961 e dönmüştür; kimse kazanmamıştır; ama Cumhuriyet Halk Partisi daha seçimin ertesi günü kendisinin seçimi kazandığını ilan etmiştir. Seçimi kazandın, haydi hükümet kur... Hatta 15 Ekim günü, Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı televizyonlara çıkıp, pahalılığın suni olduğunu, kendilerinin pahalılığı önleyeceklerini, Silifke’de 25 kuruşa satılan domatesi Sakarya Caddesinde 30 kuruşa sattıracaklarını da ifade etmiştir.

LÜTFİ BİLGİN (İçel) — Öyle söylemedi.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ona benzer bir şey...

LÜTFİ BİLGİN (İçel) — Evet söyledi Ama “4 liraya sattırmayacağım” dedi.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Silifke’de 25 kuruş olan domatesin Ankara’da ucuz sattırılacağını söylemiştir. 15 Ekim günü bunu söylemiştir. Pahalılığın suni olduğunu, kendilerinin köklü tedbirler almak suretiyle pahalılığı ortadan kaldıracığını söylemiştir. Domates misali bu.

Cumhuriyet Halk Partisi seçim meydanlarında 25 liraya ayakkabı sattıracağını, 100 liraya da elbise sattıracağını söyleyerek Milletin huzuruna çıkmıştır.

Ben burada Cumhuriyet Halk Partisi eleştirisi yapmayacağım. Biraz sonra yapacağım eleştirimi; ama Hükümet bunalımı Türkiye’de nasıl olmuş? Cumhuriyet Halk Partisi denemiş, hükümet kuramamış. Biz denemişiz, kuramamışız. Cumhuriyet Halk Partisi bir defa daha denemiş, Millî Selamet Partisiyle 26 Ocak 1974 tarihinde bir Hükümeti ilan etme imkânı bulmuştur. Yani 100 günüş aşan bir süre Türkiye, seçimi idare etmiş bulunan Hükümetle idare edilmiştir. Bu Hükümetin 4-5 Şubat tarihinde Millet Meclisinde Programı konuşulurken, Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı, bize dönerek, “Siz neyin muhalefeti olacaksınız? Herkesin hakkını biz koruyacağız, size iş kalmadı” demiş ve kurduğu hükümetin çok uzun yıllar; öyle bir seçim devresi, iki seçim devresi değil, çok uzun yıllar süreceğini de beyan etmiştir; ama çok kısa zaman geçmiş, Koalisyon Hükümetinin birtakım arızaları çıkmış ve nihayet 17 Eylül 1974 tarihinde Sayın Ecevit tek taraflı olarak Hükümeti bozmuştur. Maksudı da Kıbrıs’ta Türk Silahlı Kuvvetlerinin sağlamış bulunduğu başarıyı, kendisini “İkinci Atatürk, Fatih, Kahraman” falan ilan ettirmek suretiyle oya tahvil etmek istemiştir, oya çevirmek istemiştir.

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Yok öyle şey!

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Kıbrıs’la alakası yok onun.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Derhal seçim, derhal seçim... Neden derhal seçim? Çünkü Kıbrıs’taki şehitlerin kanını oya tahvil etmek... Derhal seçim işte o... Hükümet bunalımını Cumhuriyet Halk Partisi çıkarmıştır; biz bu bunalıma çare

arıyoruz. Bunu söyleyen ben değilim; bunu benim dışımdaki herkes söyledi. Koalisyon ortağınız da söyledi. Koalisyon ortağınız size söyledi: “nereye gidiyorsunuz? Gelin, bu bir uzlaşmadır, bu hükümeti götürelim” dedi. Tek taraflı bıraktınız gittiniz.

SALİH TANYERİ (Gaziantep) — O bizim bileceğimiz iş.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sizin bileceğiniz iş değil. Kamu hizmeti yapıyorsunuz. Kamu hizmeti yapan, sadece “Benim bileceğim iş” deyip meselenin içinden çıkamaz. Bak, memleket ne zararlar gördü...

Ondan sonra, sanki hükümet kurma Cumhuriyet Halk Partisinin hiç görevi değilmiş gibi 6,5 ay bu işe seyirci kalacaksınız; bir hükümet kurulup ortaya geldiği zaman; bu hükümete güvenoyu aldirtmamak için de elinizden gelen her türlü gayreti göstereceksiniz. Aslında, kurulmuş bulunan Hükümet Cumhuriyet Halk Partisinden güvenoyu istemiyor.

Sayın Üyeler; huzurunuzda bulunan Hükümet, hangi boşluğu doldurduğunu, hükümet bunalımının menşeyini anlatmazsa ifadede aciz kalır; hangi boşluğu dolduruyor? Nereden çıkmış böyle bir hükümet kurulma mecburiyeti? Hükümeti biz kimsenin elinden kapmadık derken, memleketin bugün içinde bulunduğu meseleleri yüklenmeyi bir görev saydık. Neden görev saydığımızı ifade etmeye çalışıyoruz. Şimdi, 15 Ekim 1974 Salı günü ki, 3 gün sonra bayramdır; bayramın son gününden bir gün sonra da Adalet Partisinin Genel Kongresi vardır. Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı beni ziyaret etmek nezaketinde ve bununla birlikte bir mektup tevdi etmek durumunda oldu. Bu mektupta 9 öneri vardır. Sonradan, “9 önerimizi kabul etmediniz” diye bizi millete şikâyet etmeye kalktı. Hükümet kurmuyor, hükümet kurdurmuyor. Buyurun hükümet kurun...

Bize yapılan teklif şu idi: teklifte gerçekten 9 tane madde var; iki bölümde mütalaa ediliyor. Birinci bölümde seçimli hükümet formülleri, ikinci bölümde seçim şartı olmaksızın hükümet kurma teklifleri.

İkinci bölümde bakınız ne diyor: “İki parti arasında, seçimlerin yenilenmesi için bir anlaşma söz konusu olmaksızın;

1.- Adalet Partisi Genel Başkanının başkanlığında C.H.P. dışında kurulacak bir koalisyon hükümetinin güvenoyu almasına C.H.P.’nin olanak sağlaması.”

Yani, Cumhuriyet Halk Partisinin dışında bir hükümet kurulacak ve Cumhuriyet Halk Partisi bu hükümetin güvenoyu almasına olanak sağlayacak; mani olmayacak değil, olanak sağlayacak. Cumhuriyet Halk Partisinin dışında bir hükümet kurulacak; bu hükümete de Cumhuriyet Halk partisi güvenoyu almasına mani olmak değil, olanak sağlayacak güvenoyu almasına...

Üçüncü teklif: “Adalet partisinin tek başına kuracağı bir hükümetin güvenoyu almasına Cumhuriyet Halk Partisinin olanak sağlaması.”

Yani, siz tek başınıza da hükümet kurun, biz size güvenoyu alma olanağı sağlayalım...

Şimdi bugün, 6,5 ay hükümet kurulamayışından sonra bir noktaya geldik; kuruldu hükümet, buyurun hükümet... Demokratik kurallara göre kuruldu; yani ben gidip zorla almadım Hükümet başkanlığı görevini. Demokratik kurallara göre Sayın Cumhurbaşkanı 19 Mart günü saat 12.00’de evvela Sayın Ecevit’i davet etti; “Buyur hükümet kur” dedi.

“Kuramam” dedi Sayın Ecevit. Saat 17.00’de de beni davet etti; “Deneyim” dedim ve bir Sayın sözcü söyledi; bu Hükümetin kurulmasına 4 partinin meydana getirdiği 214 milletvekilinden müteşekkil bir çoğunluk, artı 4 bağımsız milletvekilinin 16 Aralık 1974 tarihinde kamuoyuna yaptıkları, böyle bir hükümeti destekleyeceklerine dair açık beyan; kamuoyuna yaptıkları beyan, bize değil; etti 218, artı 28 Mart 1975 günü 9 milletvekilinin kamuoyuna yaptıkları, böyle bir hükümeti destekleyeceklerine dair açık beyan bu Hükümete vücut vermiştir; ama böyle bir Hükümetin kurulabilmesi ihtimali belirince, Cumhuriyet Halk Partisi 19 Mart günü reddettiği şeyi; ne oldu, hükümet elimizden gitti. Hükümet elimizdeydi, kendimiz bıraktık; kur dediler, kurmadık; hükümeti elimizden kaçırdık. Şimdi hükümet bunların eline geçerse siyaseten bundan zarar görürüz. Çünkü bunlar memlekete hizmet görürler, memleketin meselelerini çözerler, bizim rey potansiyelimiz düşer... Rey potansiyelimiz düşer, binaenaleyh umudumuz ak günler vs. hepsi hayal olur; aman bu hayal olmasın, bunlara hükümet kurdurmayalım, kurulmuş hükümete güvenoyu aldirmayalım, diye hızlı hızlı faaliyetlerin içerisinde girdiler.

Buraya gelip de şu oldu, bu oldu demeyiniz; kimse demesin. Herkesin ne işin içinde olduğunu da biliyoruz. (C.H.P. sıralarından “biz de biliyoruz, biz de biliyoruz” sesleri)

Herkesin ne işin içinde olduğunu biliyoruz, zamanı, yeri gelince söyleyeceğimiz çok şey vardır. Partiler demokrasisini dejenere etmeye, “bunlar hükümet kurmasın” diye, 6,5 aydır mustarip olan ülkede, hükümete sızlıktan mustarip olan ülkede, sırf hükümet bunların eline geçmesin diye...

Bunlar dediğimiz kim? Bunlar, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına ve kanunlarına göre meşru kuruluşlar. Bunların eline hükümet geçmesin diye, bu hükümetin güvenoyu almasına mani olmak için bir amansız çaba sarfedilmektedir.

Peki, bunalımı çıkaran C.H.P.’dir. Bunalımı hangi gün çıkarmıştır? 17 Eylül 1974 tarihinde. Bunalımı sürdüren C.H.P.’dir. Buyur hükümeti kur... Kurmaz.

Bakınız ne oluyor: “A.P. Genel Başkanının başkanlığında C.H.P. dışında kurulacak bir koalisyon hükümetinin güvenoyu almasına C.H.P.’nin olanak sağlaması...” Yani sureti haktan görünen C.H.P. o kadar vatanseverdir ki, memleket hükümete sızlıktan kalmasın diye, en büyük rakibi olan A.P.’nin hükümet kurmasına destek olacaktır. Ne büyük vatanseverliktir bu, dedirtsin...

Buyurun, işte birinci şıkta söylediğiniz hükümet burada oturuyor, sıralarınızın arkasında; hükümet yerinde oturuyor, kuruldu geldi. Hem size güvenerek değil, kendi çoğunluğunu, kendi partileri ve Meclis içindeki, kamuoyuna açıklama yapan milletvekilleriyle sağlamış geliyor. Bu milletvekilleri de gerekçe veriyorlar; neden böyle bir hükümetin kurulmasına vücut verdiklerine dair. Çünkü memleket fevkalade zor günlere gidiyor, memleket fevkalade sıkıntıların içine sürüklenmiştir. Onun içindir ki, bir hükmet kurulmalıdır, hükümet kurulamaması gibi bir durum Parlamentoyu yıpratmaktadır, rejimi yıpratmaktadır, memleketin meselelerine sahip çıkmak mümkün değildir ve karar verecek bir hükümet orta yerde mevcut değildir. İşte onun için 13 üye bir araya gelmişler; yani 4’ü bir, 9’u bir ve beyanat yapmışlardır. Bu beyanatları bir hükümetin kurulabilmesini sağlayacak çoğunluğu meydana getirmiştir.

Şimdi, C.H.P. bu çoğunluğu düşürmeye çalışıyor. Radyolar, televizyonlar emrinde, telefon haberlerini televizyondan; filanca partiden filanca bize geçti diye nakletmekle

meşguller. Dün akşamki olan hadiseyi biliyorsunuz... Sanki Türkiye'nin en önemli haberi A.P'li bir milletvekilinin C.H.P'ye geçmesi, saat 19.30'da... Telefonla alacaklar bu haberi, hemen haberler duracak, bu verilecek... Türkiye'nin en mühim haberi bu... Doğrusunu isterseniz, bu çeşit gayretlerle bir yere varamayız. Size de yaramaz bu çeşit gayretlerin sonucu, kimseye yaramaz. Yapmayın, yapmayın...

Sayın Üyeler;

Biz bu teklifleri niçin kabul etmedik? Çünkü bunları güvenilir bulmadık; yani C.H.P'nin böyle bir şeyde samimi olabileceğine ihtimal vermedik, bir; ikincisi; biz C.H.P'nin oylarıyla hükümet olmak istemedik... C.H.P'nin oylarıyla hükümet olsanız, karşılığında ne vereceksiniz? Karşılığını, bedelini ne ile ödeyeceksiniz? Daha doğrusu, ipleri C.H.P'nin elinde olan bir hükümet ile Türkiye'ye hizmet edebileceğimize kani olmadık, ülkenin bundan fayda göreceğine de kani olmadık; bunu gayri ciddî telakki ettik; ama şikâyet edildik, "9 öneride bulunduk da reddolundu" diye. Neticede izah ettik ki Türk kamuoyuna, bu 9 önerinin içinden hükümet çıkmıyor. Aslında hükümet çıkabilse 9'a lüzum yok, bir tanesinden de çıkar. 9 yerine 19 olsa 2 hükümet mi çıkacak; yani 9'dan bir hükümet çıkacağına göre?

Binaenaleyh, bunu gayri ciddî bulduğumuzu ifade ettik ve neticede biz haklı çıktık. Görülmüştür ki, son 5-6 gündür cereyan eden hadiseler de C.H.P. hükümeti bırakıp gitmeyi kendi taraflarına dahi izah edememiştir. Neye bıraktın gittin durup durduğun yerde hükümeti; neye bıraktın gittin?

İkincisi, hükümeti kurmayı reddetmeyi kendi taraftarlarına bile izah edememiştir; neye teklif edildiği zaman kurmadın? Bak işte bir araya geldiler kurdular... (A.P. sıralarından "Erken seçim meselesi" sesleri)

Erken seçim meselesini ayrıca arz edeceğim.

Böylece derhal seçime; hemen Kıbrıs'ın sonrasından derhal seçime, derhal seçimden erken seçime, erken seçimden Mayıs seçimine; en geç Mayıs... Canım, Mayıs olmaz, Mayıs'ın yerine Ekim olsa da olur, Ekim seçimine, Ekim seçiminden de 9 Nisan günü; yani dün "seçim yok" a geldiler. Seçim yok, seçim bitti, mafiş... Oraya gelindi. Hükümet bunalımını çözmek için yapsaydınız hükümet; bizde sizin karşınızda muhalefet yapıyorduk. Milet sizin neyi yapabileceğiniz tümüyle bir görseydi. Görseydi; ak günler mi, kara günler mi, ne olduğunu bir görse idi. Yapsaydınız. Ama kitap okunamadı yarım kaldı bu kitap.

Kurulmuş bulunan Hükümet bir azınlık Hükümeti değildir. Kurulmuş bulunan Hükümet boşuna da kurulmuş değildir; ama şunu ifade edeyim, 250 milletvekili ile tek parti olursunuz yahut 300 milletvekiliniz olur, grup kararı da alırsınız, güvenoyu gününe geldiğiniz zaman, oy bozulabilir. Nazari çoğunluğa dayanarak hükümet kurarsınız. Fiilisi? Kullanıp sayıldıktan sonra belli olur ne olduğu.

Binaenaleyh, zaten fiilisi önceden belli ise oy kullanılıp sayılmaya lüzum yoktur. Herkese teker teker sorarsın, yazarsın biter mesele. Öyle değil. Bunun usulü budur. Hükümetin arkasında nazari çoğunluğu vardır, ona göre kurulmuştur; ama şimdi bu nazari çoğunluğu bozma gayretleri C.H.P. tarafından sürdürülmektedir.

Binaenaleyh, bunalımı çıkaran, çözülmesini fevkalade zor hale getiren, bunalım çözüldükten sonra da yeniden bunalım çıkarma gayretleri içinde bulunan C.H.P'dir. Çünkü C.H.P. "Benden sonra tufan" der; bu işin içinde ben yoksam tufan...

Sayın Üyeler;

Hükümet tenkid yapılırken, “Bu 4 parti nasıl bir araya geldi, neye bir araya geldi, 4 parti vaktiyle birbirine neler söylemişti” gibi mütalaalar serdedildi. Bu taktiği gayet iyi bilirim. Bu, mafsalları gevşetme taktiğidir. Yani mafsalları kurmuşuz, ondan sonra bu mafsalları gevşetelim; sen vaktiyle bunu dediydin, o, ona bunu dediydi... E, memleketin gerisi var, memleketin gerisi var, memleketin ilerisi var. Bugün geride kalanlar var, bugün önümüzde meseleler vardır. Eğer, tek parti hükmet kuracak kadar çoğunluğa sahip olmadığı zaman, ayrı ayrı partiler birbirlerine mazide şunu dedi, bunu dedi diye hükümet kurmayacaklarsa; yani böyle bir şey hükümet kurmanın ayıbı ise veyahut da mahsurlu ise ülke hükümete kalır. Kaldı ki, 1961 sonrasında A.P. ile C.H.P. hükümet kurmuştur. 1960 öncesinin ve 1960 sonrasında şartlarını hatırlayınız; evet, A.P. , Demokrat Partinin devamıdır, 1961’de C.H.P. ile koalisyon kurmuştur, ülkenin yararını orada görmüştür.

Şimdi beni bir 27 Mayıs münakaşasına, bir 12 Mart münakaşasına çekmeyiniz. Girmeyeceğim bu münakaşalara. Bunlar ülkenin gerisinde kalmış işler, ileriye bakalım. Bunlar hakkında fikirlerimiz mahfuzdur. Ne söyleyeceksek söyledik, icabettiği zaman, yeri geldiği zaman söyleriz ama şimdi bu sözler hükümet kurma ile alakalı değil, hükümetin mafsalların gevşetme ile alakalı ve biz o ana da girmeyeceğiz, öyle bir işin içine de girmeyeceğiz. İşte 4 parti huzurunuzda. Mazide şöyle olmuş, mazide böyle olmuş... Ayrı ayrı partiler, birbirlerini methedecek halleri yok ya, gayet tabii birbirlerine lazım gelen lafları söyleyeceklerdi, söylemişler. Oy alma bir rekabettir. Parti olmanın iddiası vardır, her parti kendisinin iktidar olmasını ister, öyle çıkmıştır meydana. İktidar olmak istediği içinde, “ben senden daha iyiyim” diyecektir veyahut da “sen kötüsün” diyecektir. Sen kötüsün demek suretiyle, “ben senden daha iyiyim” e getirecektir meseleyi. Bunlar Türkiye siyasetinde olup gelen işler. Bunları da geride bırakmaya mecburuz. Bunları geride bırakırken gayet tabii ki, kimse birbirinin sözleri defterden de siliyor değil. Ne söylemiş, o ayrı mesele.

Şimdi koalisyon protokolünün etrafında bir araya gelmişler, ülkenin meseleleri nedir, bunların ağırlığı nedir, bunların önceliği nedir, bunlarda anlaşmışlar, gelin memleketin içinde bulunduğu bu büyük sıkıntıdan kurtaralım, diye birleşmişler; bu kadar halisane niyetler etrafında birleşmişler.

Şimdi, ülkede bunalımın devamını arzu etmeyenlere sesleniyorum; (Arzu edenlere diyeceğim bir şey yoktur) Bir kredi tanıyan bu hükümete, bir şans tanıyın. Çünkü hükümet yokluğundan çok daha iyidir bu... Ve bu şekilde Parlamento kendi içinden seçilmiş bir kadro çıkarıyor; yani partilere dayanan bir hükümet çıkarıyor. Bu sadece bir mülahazadır. Herkesin kendi bilir, ne yapacağını.

Benim hareket noktam, bizim hükümet olmamız değildir. Bizim hareket noktamız; Türkiye’nin hükümete kalmaması ve Türkiye’nin meselelerinin altına birisinin girmesidir. Kimse girmedikçe göre; yani siz hükümet kursaydınız, biz elinizden kapacak değildik ki bunu; Çankaya yokuşundan inerken zarfı elinizden alacak değildik ki... Kursaydınız, kurulur giderdi ve kurdunuz daha evvel, 233 çoğunluğunuz vardı. Hiçbir şeye tevessül etmedik; Hiçbir şeye... Geldik gayet munis bir şekilde tenkitlerimizi yaptık, söyledik; siz bu memleketi idare edemezsiniz dedik. “Siz bu memleketi idare edemezsiniz” dedik. “Siz ucuzluk, mucuzluk dediniz; ama memleketi pahalılandırırsınız”

dedik. “Çünkü Cumhuriyet Halk Partisi demek (karne) demektir, (belge) demektir, (yokluk) demektir, (kuyruk) demektir” dedik. Dediklerimizin hepsi de çıktı.

Netice itibarıyla tenkitlerimizi yaptık. Tenkitlerimiz zabıtlara geçti ve ondan sonra bekledik; 100 gün ne yaparlar acaba diye. 100 gün sonra, gayet tabii ki, denetleme görevlerimize hızlı hızlı girdik, tam muhalefet olacağımız zaman, muhalefet olmanın tadı ağızımızda kaldı; yani çekiliverdiniz...

Cumhuriyet senatosunun değerli üyeleri;

Bakınız, geliyorsunuz bu kürsüden, bu Hükümeti teşkil eden partileri kötülüyorsunuz. Buna hakkınız yoktur. Hükmi şahsiyetler olarak parti kötülemeye hakkınız yoktur. Çünkü siz, bu partilerin amiri değilsiniz, bir; müfettişi değilsiniz, iki.

Sonra bu partiler de üç tane milletvekili olsun veya hiç milletvekili olmasın veya bir tane senatörü olsun, ne olursa olsun; parti kurmak izne tabi olmadığına göre ve parti kapatmak da parlamenterlerin veyahut da Cumhuriyet halk Partisinin hakkı olmadığına göre, parti kapatmak görevi Anayasa Mahkemesinin elinde bulunduğuna göre, buraya gelip suçlamalar yapıyor, suçlamalar sonunda partiler hakkında yargılar tesis ediyorsunuz...

Bu gayet yanlıştır. Çünkü şöyle yargı tesis ediyorsunuz... “Persona non grata” (istenmeyen adam) ilan ediyorsunuz; yani gayri makbul ilan ediyorsunuz. “Sen makbul değilsin” diyorsunuz. Buna hakkınız yoktur. Bunu kimseye yapamazsınız.

Cumhuriyet senatosunun Sayın Üyeleri;

Yedi parti Parlamentoda temsil ediliyor. Parlamente'ya partileri gönderen Millet. Türkiye Cumhuriyetinin kanunlarına göre kurulmuş partiler. Binaenaleyh, bu partiler yanyana geldikleri takdirde ülkeye zararlı olurlar, gibi bir yargıya varmanız fevkalade yanlıştır. Neden? İşte (A) partisi, (B) partisi, (C) partisi olduklarından dolayı ülkeye zararlı olurlar gibi bir hükme varmanız fevkalade haksızdır, insafsızdır ve demokratik düşünceye de uygun değildir. Cumhuriyetin çerçevesi içinde çalışan bu partilerin hepsinin hayat hakkı vardır; hayat hakkı da başka bir partinin elinde değildir. Kanunlardan doğan bu hayat hakkında müdahalede bulunmamanız lazım. Bir kısım partiler birinci sınıf; yani onlar iktidara gelirse ülke rahat eder. Bir kısım partiler ikinci sınıf; yani parya tayfası, onlar iktidara gelince memleketin başına bela gelir... Bu düşünceleri siliniz zihninizden.

Efendim, birtakım laflar, “işte görürsünüz sokak bak nasıl harekete geçer...” Ondan sonra birtakım yazılar... Bu çeşit şeyler söylendi ve yazıldı. Adresi, söyleyen ve yazanlardır; yani bir şahsı falan kastetmiyorum. E, Parlamento üstünlüğü nerede kaldı? Hukuk üstünlüğü nerede kaldı? Millet iradesi üstünlüğü nerede kaldı? Türkiye'yi kim idare edecek? Sokak mı idare edecek, Parlamento mu; Millet iradesi mi? Bu görev bize düşer; yani hepimize. Cumhuriyet Halk Partisi de dahil hepimize; yani bu müessesenin üstünlüğünü kurmak ve bu üstünlüğü devam ettirmek görevi, varlığını bu rejime borçlu olan ve bu çatı altında millet idaresiyle gelen ve yemin edenlere düşer.

Cumhuriyet Senatosunun Sayın Üyeleri;

Türkiye Cumhuriyetinde parlamenter demokrasinin önemli sıkıntıları vardır. Henüz daha millet kendi oyuyla iktidara getirdiği bir siyasi iktidarı, kendi oyuyla iktidardan uzaklaştıramadı. Yani, kendi oyuyla gelen iktidarların hiçbirisi, kendi oyuyla henüz iktidardan uzaklaşmadı. Bugün sana, yarın bana hesabıdır bu.

1950 de gelen iktidar 1960'da ihtilale maruz kaldı. 1960'da iktidar gelmedi; bir partiler kombinezonu yapıldı. 8 ay sürdü; değişti 11 ay sürdü; değişti 14 ay sürdü; değişti 8 ay daha sürdü. Ondan sonra biz geldik; 4 sene... Bizi itham ediyorsunuz; gelip bizi itham ediyorsunuz. Biz Türkiye'yi idare ettik, edemedik değil. Türkiye Cumhuriyeti Hükümetlerinin tarihine bakınız; en uzun süren hükümet, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri tarihinde Adalet Partisi siyasi iktidarının 1965'de kurduğu ve 48 aya yakın devam eden hükümettir; en uzun ve Türkiye'nin bu çalkantılı döneminde, 1961 Anayasası, nispi temsil, çoklu demokrasi; henüz bunların hiçbirisine ülke daha tamamıyla alışmamış, daha gösteri yürüyüş hakkına alışmamış, hakların suiistimalinin hürriyet sayıldığı bir dönemde biz bu ülkeyi 6 sene idare ettik. Evet, 6 sene... Bunları, bizi ülkeyi idare edememekle itham edenlere ithaf ediyorum. Biz ettik; ama geçen 15 sene içinde bizim dışımızdaki hükümetlerin hiçbirisinin ömrü (1960 dan sonra) 8 ayı geçmedi. Sizin de dahil 8 ayı geçmedi ve biz, sadece 2,5 ay kadar bir süre, o da İstanbul'daki işçi hareketi dolayısıyla bu 6 sene içerisinde örfi idareye müracaat ettik. Sizin 7,5 aylık hükümetiniz zarfında 3-4 ay örfi idare vardır; sıkıyönetim. Örfi idare ilan etmek için çeşitli vesileler bulmak mümkün. Örfi idaresiz biz Türkiye'yi idare ettik, edebildik ve iddia ediyoruz ki, Türkiye'ye yeni bir Türkiye ilave ettik; bir Türkiye.

Binaenaleyh, bugünkü meselelerin altına girerken bize güvensizlik duyanlara söylüyorum: Fevkalade çetin şartların içinde biz bu ülkeyi 6 sene idare etmeyi başardık ve Türkiye'ye yeni bir Türkiye ilave ettik. Şimdi gayet tabii ki, biz dört parti koalisyonu olarak ve memleketin bütün meselelerine beraberce sarılan bir hüviyetle karşınızda bulunuyoruz. Söylediğim sözler bize yöneltmiş sözler olduğu için, cevaplandırılması gerektiğinden dolayı huzurunuzda ifade ediyorum.

Binaenaleyh, bizim Türkiye meselelerini bildiğimizi, bunların üstesinden geleceğimizi huzurunuzda ifade etmemiz, inancımızın, azmimizin ve iddiamızın eseridir. Biz Türkiye meselelerini biliyoruz, bu meseleleri çözeriz. Böyle geliyoruz huzuruza. E, bir hükümet olalım da, bakalım sonra düşünerüz... Öyle gelmiyoruz huzuruza. Hükümet olmak için, hükümet olmuş değiliz; Türkiye'nin meselelerini çözmek için hükümet olmuşuz.

Hükümetin kurulması Cumhuriyet Halk Partisini telaşlandırdığı gibi, hükümetin programının ilanı bu telaşı biraz daha artırmıştır. Bu telaş, aslında Cumhuriyet Halk Partisinin istismar edebileceği birçok konuları program ortadan kaldırdığı içindir. Fukaralık istismarına yarayacak birtakım şeyler ortadan kalkıyor.

Ha, "bunlar bizimdi" diyor. Hayır, sizin değil. Sizinle hiçbir alakası olmadığını biraz sonra göstereceğim. Bunlar, dört partinin bir araya gelip, sizin ak günlerinizi açarak yazdıkları bir program değildir, bu Program. Bu Program, dört partinin şu anda Türkiye meselelerine nasıl baktıklarını, bunlar içerisinde en önemlilerinin hangileri olduğunu seçmeleri suretiyle meydana getirilmiştir. Ak Günler kitabı sizin olsun, bizim kendimize yetecek kadar fikrimiz var. Siz onlarla bir daha çıkın milletin önüne; Millet ak günler mi, kara günler mi, onu bir defa daha size soracaktır.

Program tenkide uğruyor. Efendim, sizin fikriniz buydu, onun fikri buydu. Tabii efendim, benim fikrim oydu... Biz bir füzyon yapmıyoruz ki, partiler füzyonu. Biz bir koalisyon yapıyoruz. Partiler füzyonu yapsak, tek programa icra ederiz parti programlarımızı, ama koalisyonda bir uzlaşma çizgisi aranacaktır. Bu uzlaşma çizgisinin

etrafında beraberiz. Bu, koalisyon protokolüdür. Koalisyon protokolündeki meseleler de Hükümet Programında inikâsını bulmuştur.

Bu Hükümetin memleketin çeşitli meselelerini çözemeyeceği iddiaları var. Ülkenin meselelerine koyduğu teşhis doğru mu? Onu söyleyin; yani protokolünde yazdığı, programında yazdığı meseleler ciddiye alınmaz mı? Ülkenin önemli meseleleri değil mi? Bunlar ülkenin önemli meseleleri değilse, ülkenin önemli meseleleri ne? Onu söyleyin. Onu söylemiyorsunuz; yani programın karşısında bulunan Cumhuriyet Halk Partisi için söylüyorum bunu.

Meselelere verdiği öncelik doğru mu? Bunu da söylemiyorsunuz. Getirdiği reçeteler rejimin çerçevesine sığıyor mu? Bunu da söylemiyorsunuz. Sadece “Böyle hükümet olmaz. Bu partiler bir araya geldiği zaman hükümet olmaz.” Bu çeşit beyanlarda bulunuyorsunuz.

Bir tabir daha çıktı: “Sermaye yanlısı Hükümet...” Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti nasıl sermaye yanlısı olur? Nasıl olur sermaye yanlısı? Türkiye Cumhuriyeti Hükümetidir bu. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti nasıl olması lazımsa, bu hükümet odur. Şu yanlısı, bu yanlısı, o yanlısı değil; Türkiye Cumhuriyetinin kanunları ve Türkiye Cumhuriyetinin Anayasası neyi gerektirmişse, bu hükümet o işleri yapacaktır.

Kalkınmanın nasıl yapılacağı, sosyal adaletin ve sosyal güvenliğin nasıl sağlanacağı, aslında Türkiye’de rejimin içerisinde mevcuttur, yani ekonomik kalkınma, ileri siyasi rejimin gayet sıkı ilişkisi vardır. Şayet ekonomik kalkınma öyle değil, şöyle olursa, siyasi rejim başka şekli alır.

Aslında Hükümetin sermaye çevrelerinin hükümeti falan gibi damgalanması ise külliye yanlıştır ve ayıptır. Hükümet, Türkiye Cumhuriyetinin Hükümetidir; siyasetçilerden müteşekkildir, partilerden müteşekkildir. Siyasetçiler ve partiler aslında fakiri memnun etmeye mecburdurlar; beşeri sebeplerden mecburdurlar, siyasetçi oldukları için mecburdurlar.

Binaenaleyh, siyasetçilerin, muayyen bir çevrenin adamı olmasını savunmak mümkün değildir ve bu Hükümet bütün Türk milletinin Hükümetidir; bütün Türk vatandaşlarının Hükümetidir ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti olarak da iktidarın Hükümeti veya muhalefetin Hükümeti değil; iktidar ve muhalefet olarak bir bütünün hükümetidir.

Bizim siyasi hayatımızda hoşgörü, uzlaşma ve dengenin gerçekten tam teessüs ettiğini söylemek mümkün değil. Tam işlediğini de söylemek mümkün değil ve bu sebeple de çeşitli sürtünmelerin olduğunu kabul ediyorum.

Sayın Üyeler;

Çeşitli sözler bize atfedildi. Evvela şunu ifade edeyim, huzurunuzda bir savunma ihtiyacı içinde değilim ve alnımız açıktır; yüzümüz aktır. Biz dört senedir Adalet Partisi olarak, 1973 Nisanından itibaren (kısa bir süre koalisyon hariç) hükümet de değiliz. İddia ve isnatlar yapanların arşivler ellerine geçmiştir veya bu arşivler bizim elimizde, Devlet bizim elimizde, Devletin arşivleri bizim elimizde olmadığı zaman iddia ve isnatlarda bulunanlar, bu iddialarını ve isnatlarını delillendirecek en ufak bir şey ortaya koymamışlardır.

Binaenaleyh, biz isnat ve iftiraların altında ezilmiş değiliz. Esasen Türkiye’de kamu hizmeti görmek kolay değildir. Ayrıca, biz 12 Mart 1971 tarihinde hükümeti bıraktık.

Hangi şekilde bıraktığımızı herkes biliyor. Adalet Partisinin altı sene süren ve 140 milyar lira yatırım yapıldığı bir dönemde, Adalet Partisi Hükümetlerinde görev alan hiç bir kimseye en ufak bir isnadı, kimse yapmak ve delillendirmek imkânını bulamadı.

Biz 1971 sonrasında çoğunluk değildik, Millet Meclisinde. Cumhuriyet Senatosunda da çoğunluk değildik. Çoğunluktan bir miktar aşağıda idik her iki mecliste de ve Sayın Erim Hükümetindeki üyelerin çoğunluğu da bizden ibaret değildi. 21 üyenin 5'i Adalet Partisi üyesi idi. Bir kısmı beyin kabinesinin; yani beyin üyeleri idi, bir kısmı da Parlamantonun diğer üyeleri idi. Dört sene olmuş biz Hükümeti bırakalı, hala 1975 de olan işi 1971 den, 1970 den soruyorlar. E, o zaman bundan sonra 1980 e, 1990'a kadar hangi hükümet gelirse gelsin, bütün kusurları bizim üzerimize yığın, onlar da rahat etsin. Hatta biz bir icraat gösteremezsek, bizim kusurumuzu da bundan önceki 1970 dönemine yıkalım... Bu şekilde bir iş başa çıkmaz.

1973 seçimleri esnasında pahalılığı önleyeceğinizi söylediniz, ama pahalılığı birkaç misli artırdınız ve 1975 senesinde Türkiye'deki fiyat artışları %16 falan değildir. %30 dur. Türkiye Cumhuriyetinin en yüksek fiyat artışıdır ve adeta dünyada şampiyon olmuşuzdur.

SALİH TANYERİ (Gaziantep) — Planlama Teşkilatı %19 diyor.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — %19, %21, 1973 ün rakamlarıdır. Aynı bazda; değişik bazlarda değil, aynı bazda %30'dur fiyat artışları. Gıda maddelerindeki fiyat artışları da %50'yi bulmuştur. Şimdi biraz sonra hangi maddeler ne kadar artmış söyleyeceğim.

Sonra biz 1973 seçimlerine hangi şartlar içinde gittik? Bu herkesin malumu ve netice itibariyle bizim 1969 da 4 milyon 200 bin oyumuz vardı. 1973 de 3 milyon 200 bin oyumuz var. Yani 1 milyon oy bizden uzaklaşmıştır, ama Cumhuriyet Halk partisi 1957 de %41 oy almış, 1961 de %38 oy almış, "Ortanın solu" demiş, %29 a inmiş oyu 1965 de, 1969 da %28 e inmiş ve 1973 de de %33'e çıkmış. %33 e çıktığı zaman da TİP kapalı ve TİP'e hizmet edenlerin ve Türkiye'de terörizm ve anarşiyi yaratmış olanların tümü, bütün örgütler hapisanede; böylece %33'e çıkmış, Birlik Partisinin bütün reyleri de, 112 bin tanesi müstesna, hemen hemen çoğuyla Cumhuriyet Halk Partisine geçmiş.

Binaenaleyh, birbirimizi kötölemeye hacet yoktur. Sizin 20 seneye yakın süre içerisindeki çizginiz belli, bizimki belli. Biz 1961 de %34 rey almışız, 1965 de bunu %53'e çıkarmayı başarmışız.

LÜTFİ BİLGİN (İçel) — 1954'te kaçtı efendim?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — %58 Demokrat Parti, ama iki parti var; Demokrat Parti ve Halk Partisi. Tabii şartları da değişik. Ama 1957 de %47-48 Demokrat Partinin rey. Bizim 1961 de aldığımız rey %34, 1965 de %53, 1969 da da %46,5. Binaenaleyh, rey dalgalanmalarından dolayı partileri muaheze etmek mümkün değil. Hem kaldı ki, aslında biz milletin önüne, "millet kimi isterse" diye çıkıyoruz. Biz milletin reylerine senet çıkartmadık ki... Kim kimi isterse onu seçsin. Bunu bir kötöleme vasıtası yapmayın, yaparsanız kendiniz zararlı çıkarsınız. Cumhuriyet Halk partisinin, komünizmi dünyayı saran bir tehlike olarak kabul etmemesini doğrusu fevkalade büyük hayretle karşılıyoruz. Komünizm dünyayı saran bir tehlikedir ve Türkiye'de Devleti tehdit eden en önemli tehlikedir... "Cumhuriyetçiyiz" diyorsanız, komünizmi

Cumhuriyetin düşmanı olarak kabul etmeye mecbursunuz. Komünizmi Cumhuriyetin düşmanı olarak kabul etmedikten sonra cumhuriyetçiyiz demeniz bir mana taşımaz; hiç bir mana taşımaz. Onun içindir ki, dünyada bir nizam kavgası vardır. Komünizm sadece bir rejimden ibaret değildir. Komünizm, Türklük meşalesini; büyük Türk toplumunun ümidi olan Türklük meşalesini söndürmede en büyük illettir. Onun içindir ki, Türkiye'nin bulunduğu yer, Türklüğe yönelmiş tehlike düşünülerek komünizmin neyin maskesi olduğunu da ayrıca memleketin bekası ve son Türk Devletinin ebediyeti bakımından hassasiyetle takip etmeye mecburuz.

Burada komünizme karşı hassas olanları kınamayınız. Gelin, bu çeşit düşünenler, siz de komünizme karşı hassas olunuz ve komünizme karşı olan milliyetçi gençliği şu veya bu şekilde birtakım ithamlar altında tutmayınız. Rejim, milletler ona ne kadar sahipse, o kadar ayakta durur; Devlet ona ne kadar sahipse, o kadar ayakta durur. Rejim, kendiliğinden ayakta durur, rejim, kendiliğinden ayakta durmaz. Gelin, Türkiye Cumhuriyetine millet olarak, Devlet olarak, milletin siyasi teşekkülleri olarak hep beraber sarılalım. Hep beraber nasıl sarılalım? "Milliyetçiyiz" diyenleri niçin yadırgıyorsunuz? "Milliyetçiyiz" diyenler sizin elinizden milliyetçiliği almıyorlar ki, sizin, milliyetçiyiz demenize mani olmuyorlar ki... Siz de deyin. "Milliyetçiyiz" sözünden alınacağınıza, siz de deyin; "Biz de milliyetçiyiz, biz de komünizmin karşısındayız" deyin.

Milliyetçiyiz diyenler kendi vasıflarını söylüyorlar. Milliyetçiyiz diyenler karşılarındakini milliyetsiz olarak itham etmiyorlar ki, kendi vasıflarını, söylüyorlar. Biz milliyetçiyiz diyoruz. Siz milliyetçi değilsiniz diye biz sizi itham etmiyoruz ki. Sizin ne olduğunuzu söylemek kendinize düşer. Siz de deyin, biz de milliyetçiyiz diye. Biz milliyetçiliği, beynelmilelciliğin karşılığı olarak kullanıyoruz. Komünizm beynelmilelciliktir. Bizim milliyetçiliğimiz barışçı, bütünleyici, birleştirici ve Türkiye Cumhuriyetinin sahipliğine yönelmiş bir milliyetçiliktir. Bizim milliyetçiliğimiz Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının dibacesindeki milliyetçiliktir. Bu dibacede "Yurtta sulh, cihanda sulh" ilkesinin, millî mücadele ruhunun, millet egemenliğinin, Atatürk devrimlerine bağlılığın tam şuuruна sahip olarak, insan hak ve hürriyetlerini, millî dayanışmayı, sosyal adaleti, ferdin ve toplumun huzur ve refahını gerçekleştirmeyi... Nasıl gerçekleştireceksiniz ferdin ve toplumun refahını? Onu yukarıda yazıyor; "millî birlik ruhu içinde daima yüceltmeyi amaç bilen Türk milliyetçiliğinden hız ve ilham alarak..." Türk milliyetçiliğinden hız ve ilham alarak yapacaksınız.

İşte, Anayasanın dibacesindeki milliyetçiliğe biz sahip çıkmışız ve bunu görev saymışız kendimize. Bunu kendisine görev sayan milliyetçi gençlere niçin şu veya bu damgayı vuruyorsunuz? Memnun olunuz, memnun olunuz. Büyük Atatürk, (Atatürkçüyüz diyenler için söylüyorum bunu; hem Atatürkçüyüz demek hem Atatürk'ün söylediklerine karşı çıkmak da mümkün değil) "Cumhuriyeti gençliğe emanet ediyorum" diyor. Cumhuriyet, Türk milliyetçiliğine dayanan Cumhuriyettir. Aslanan Mao'cu olmamaktır, aslanan Castro'cu olmamaktır, aslanan Ho Şi Minh'ci olmamaktır.

Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Sol, köhnemiş sağ falan münakaşalarında mana yok. Aslında solu bir tarif edemediniz ki, siz; yani siz kendinizi anlatamadınız ki... "Solcuyuz, yani ortanın solundayız" diyen Cumhuriyet Halk Partisi kendisini anlatamadı ki, solun ne olduğunu... "Sınırı nedir" dersiniz, "Halk çizecek sınırını" deyip, çıktınız işin içinden. Halk da sizden bekliyor,

bu ne diye? Bunu icat eden sizsiniz, halk icat etmedi ki... Ve aslında köhnemiş bir şey varsa, o soldur. Çünkü eninde sonunda sol, biraz daha sol, aşırı sol Marks'a kadar gider. Mark'a gitmeyen sol düşünülemez; yani kökü Marks'ta olmayan sol düşünülemez. Oraya varacaksınız. Varmazsınız; varırsınız, onlar ayrı meselelerdir. Fikrini Marks'tan almayan bir sol düşünmek mümkün değildir. Şu veya bu şekilde tadil edilmiştir, bilmem ne olmuştur, ama solun babası Marks'tır. Solun babası Marks değil de kimdir o zaman? E, neden "Aşırı sol" deniyor. Yani "Sol" un başına konuyor "Aşırı" lafı. Onun için deniyor "Aşırı sol" diye. İşte sol bir sathı maildir, kayar gidersiniz. Kendinizi nerede tutacağınızı "Sol'uz" diyenlerin iyi hesaplaması lazım; ama varacağı yer Marks'tır. Siz varırsınız, varmazsınız, onu söylemiyorum ben; varacağı yer Marks'tır, yani bu yolu tutarsanız, bu yol oraya varır.

Onun içindir ki, Marks'a geldiğiniz zaman, Marks'ın fikirleri 100 sene evvelki fikirlerdir. 100 sene evvelki fikirlerle bugünkü dünyayı idare etmek mümkün değildir. Solun karşısında olanlar, milliyetçi olanlar, millî ve manevî değerlere sadık olanlar doktrinci değil, daha çok akılcıdır; yani şartlar ve imkânlar neyi gerektiriyorsa, ona göre çözüm yolları bulunarak memleketi en kestirmeden ileriye götürmenin yollarını ararlar. Doktrin kurbanı değil, kendi kendisini doktrinin içerisine hapsetmiş değil; ufku açıktır, ilerisi açıktır ve bundan da memleket yarar görür. Biz solun karşısındayız, komünizmin karşısındayız ve öyle olmaya da devam edeceğiz.

Türkiye'de sol: Türkiye'de sol değil, dünyada sol. Aslında sol, büyüğü reçetelerin sahibidir. Kaynak ve denge fikrinden mahrumdur. Sadece hayal kurar, o hayallerini gerçekleştirdiği görülmemiştir. Böyle büyük başarılar sağladığı iddia edilen Kızıl Çin'in millî geliri, Fransa'nın millî gelirine ancak denk. Sovyetler Birliği'nin millî geliri Fransa, İngiltere, Almanya'nın millî gelirine ancak denk; yani bütün Sovyetler Birliği'nin millî geliri Fransa, Almanya, İngiltere'nin millî gelirine ancak denktir. Yine İtalya'nın millî geliri, Kızıl Çin'in millî gelirinin %80 i dir.

Binaenaleyh, sistemleri mukayese ettiğiniz zaman komünizm ne sağlamıştır ve ne pahasına sağlamıştır, bunu göz önünde tutmak gerekir. Bugün Sovyetler Birliğinde elli senede sağlanan inkişafı, başka ülkeler çok daha kısa zamanda sağlamış; ama Sovyetler Birliğindeki inkişaf 10 milyon insanın hayatına mal olmuştur.

Sistem münakaşası yapıyorsak üç tane sistem yoktur, iki tane var; Hürriyetçi demokrasi var, netice itibarıyla Marks'tan esinlenen; yerine göre sosyalist sistem, yerine göre komünist sistem denilen, çeşit çeşit nüansları olan bir sistem var; ama hepsinde genel prensipler ve genel çerçeve aynıdır.

Solun büyüğü reçeteleri vardır; ama o reçeteleri gerçekleştirmek için kaynağı nereden bulacaksınız; o yoktur, kaynak fikri olmayınca da öncelik fikri yoktur; yani hangi şeyi hangi şeyden önce yapacaksınız ve ileri Batı memleketlerinin herhangi birisine bakınız, mesela Japonya 25 sene zarfında, (Yakılmış ve yıkılmış bir Japonya) 1950-1975 döneminde millî gelirini yedi defa katlamıştır. Türkiye millî gelirini ancak dört defa katlayabilmiştir. Eğer Türkiye siyasi istikrarsızlıklara maruz kalmasaydı altı defa katlayabilirdi.

Binaenaleyh, bunalımın faturasını millet ödemiştir ve iki defa küçük kalarak Türkiye bu bunalımların bedelini ödemiştir.

Efendim, "Bu bir seçim ekonomisiymiş." Bir defa biz önünüze bir plan getirmiyoruz, program getiriyoruz. Planla programın önemli farkları vardır. Biz sadece memleketin öncelik verdiğimiz meselelerini getiriyoruz. Gayet tabii ki, bunu planın çerçevesi ve o kaynaklar dahilinde halledeceğiz.

Aslında söylediğimiz şeylerin hangisine itiraz ediyorsunuz? Hiç birisine etmiyorsunuz. İtiraz ettiğiniz şey şudur: Bunlar yaparsa puan toplarlar, bunlara yaptırmayalım da biz yapalım ve puan toplayalım; ama önemli olan mesele sizin puan toplamanız değil, eğer bunları ihtiyaç olarak kabul ediyorsanız, bunların kimin tarafından yapıldığını önemli değil, bunların yapılması önemlidir; önemli olan o...

Cumhuriyet Senatosunun Sayın Üyeleri;

Türkiye 1975 senesine nasıl girdi? Bu hususta gayet kısa maruzatta bulunacağım.

Türkiye 1975 senesine çok ağır şartlarla girmiştir ve evvela şunu ifade edeyim; bir defa 1975 senesinin Bütçesi var, 98 milyar lira geliri var. Türkiye bugün dünyada yalnız kalmıştır. Onu devralarak giriyor ve bu yalnız kalma Türkiye'ye 25 milyar lira gibi bir savunma masrafı yüklemektedir. Türkiye savunma giderleri bakımından fevkalade çabuk davranmaya mecburdur. Türkiye'nin etrafı tehlikelerle çevrilidir ve Türkiye'nin karşılaşacağı birtakım sıkıntılar mevcuttur. Bu sıkıntılar karşısında Türkiye mutlaka bunların tümünü başarı ile aşmaya da mecburdur. Etrafımız silahlıdır. Gecenin bu saatinde bunların detayına girmek istemiyorum ve bu silahlı olmanın dengede bizi aşan kısmında Türkiye fevkalade büyük sıkıntının içine girer. Dengeyi lehimizde tutmanın tek yolu var; hiç vakit geçirmeden silahlanmamızın ikmalini yapmak... Türkiye'nin 25 milyar yeni masrafa ihtiyacı vardır.

Türkiye her ay 100 milyon Dolar civarında döviz eriterek bir dış ticaret durumuyla 1975 yılına giriyor. "Nereye koyacağız bu dövizleri" diye düşündüğümüz milyarlar, eriyip gitmiştir. 2,5 milyar dolar, 1 milyar 300 milyon dolara inmiştir. Bu hızla giderse, senenin sonunda 5 - 6 yüz milyona inecektir. Niçin? Çünkü Türkiye'nin ihracatında gerileme olmuştur.

İhracat Türkiye'nin hayat damarıdır. Önce savunma ve savunmayı takip eden en önemli işimiz o; hayat damarıdır. Şayet Merkez Bankanız muntazamsa, şayet Hazinesiz muntazamsa, hiç endişe etmeyin; ne aç kalırız, ne de savunmasız kalırız. Bir şey mi alacaksınız; oraya gideceksiniz, oradan alacaksınız.

Türkiye, 1970 öncesi yaratılmış bulunan ekonomik kalkınma gücü ile ve 1970 devalüasyonu ile dış tediye darboğazını aşmıştı, şimdi dış tediye darboğazına gidiyoruz. Bu Hükümet Türkiye'yi böyle devralıyor.

Türkiye enerji sıkıntısı içindedir. Çünkü 1971 Martında gelen Hükümet, o günün Enerji Bakanı Türkiye'nin enerji kapasitesini fazla bulmuş ve santralleri durdurmuştur. O yüzden Türkiye elektriksiz kalmıştır.

Türkiye'nin yatırımları 1974 yılında %50 oranını da gerçekleştirebilmiştir. Bundan Türkiye'nin büyük zararlar göreceği mutlaklıdır. 1975-1976 ve 1977 de temel mallarda Türkiye bundan büyük zararlar görecektir. Türkiye 1975 yılına 400 bin ton pamuk ve 120 bin ton fındık stoku ile giriyor. Bu stokları bugünkü fiyatlarla bugün erittiğimiz takdirde, 1 Dolar 90 sent iken, 1 Dolar 60 sent iken eritilmeyen bu stokların, şimdi pamuk 90 sente düşmüştür; eritilmesi halinde Hazinesin zarar 4 milyar liradır. Bunlarla giriyor. Bunları omuzlamak kolay değildir.

Bunlarla da kalmıyor, Türkiye 1974 yılında 305 bin kişiye yeniden iş imkânı açması lazımdı, 86 bin kişiye ancak iş imkânı açabilmiştir ve işsizler ordusuna 250 bin kişi daha ilave edilmiştir; 2 milyonu aşan bir işsizler ordusu, buyurun...

Bununla da kalmıyor 1973 senesinde dış ülkelere 137 bin kişi gönderildiği halde, 1974 yılında ancak 20 bin kişi gönderilebilmiştir. Bu da ilerideki döviz miktarlarını azaltacaktır.

Bununla da kalmıyor, üzüntüyle ifade edeyim ki, Türk köylüsü tarlasına kâfi miktarda gübreyi atamadı. Buğday ithal etmek, yağ ithal etmek, şeker ithal etmek gibi birtakım sıkıntılarla karşı karşıya.

Türkiye, demir-çelik tesislerini tevsii ediyor, yenisini yapıyor, demir-çelik kapasitesini 6 milyon tona çıkarmaya çalışıyor. 1,5 milyon ton demiri olan Türkiye olmaz. 100 milyon ton Japonya'nın demir-çelik kapasitesi, 100 milyon ton Sovyetler'in demir-çelik kapasitesi, 45 milyon ton Almanya'nın demir Çelik kapasitesi, 40 milyon nüfuslu Türkiye'nin 1,5 milyon ton demir-çeliği olmaz; 20 milyon ton olacak asgariden, ama işte bu 6 milyona İskenderun ve Ereğli tevsii biterse, Karabük tevsii ile birlikte 6 milyona çıkacak, bunun için kömürü yok Türkiye'nin. Kömürü yok, kömür getirmeye mecbur bir yerlerden; yani kömür havzasını inkişaf ettirememiştir. Bunlar bunalım döneminin son neticeleridir.

1973 de bitmesi lazım gelen projelerin çoğu 1977'ye kaymıştır. 1975 de bitmesi lazım gelen projelerin çoğu 1979'a kaymıştır. Günahdır memlekete. Her sene 1 milyon büyüyörüz, on sene sonra 50 milyonuz ve 225 bin konut yapması lazım gelen Türkiye, bu sene 100 bin konut yapamamıştır. 1974 Türkiye'sinde hazindir; demir ve çimento stoku vardır. Hazin, hazindir bu... Bu, yatırım durdu demektir, ev yapılması durdu demektir. Kira, nereden bulacaksınız? Her sene yüz bin aile yeniden meydana geliyor Türkiye'de. İşte, bu zorluklarla karşı karşıyadır.

Bununla da kalmıyor. Büyük yatırımlar projelendirilmiş değildir, büyük yatırımları projelendirmeye mecburuz, zaman ister. Yatırımların gecikmesinde büyük amiller var; kırtasiyecilikte boğazımıza kadar batmışız. Karar verirsiniz, yarın hakkınızda bilmem ne olur, karar vermezseniz kötü kişi olmazsınız. Türkiye'de bu gemiye sahip çıkacak olanların gözünü budaktan sakınmaması lazım; söyle mi derler, böyle mi derler?

İşte bu sebeple yatırımlar; 290 milyar liralık yatırım, o oraya o oraya serpilmiş; paralar yatırılmış, sekiz senedir bitmeyen projeler var. Bunları derleyip toparlayacaksınız ve memleketin üretim davasına sokacaksınız.

Bunda sizin yedi buçuk aylık kısmınız var, tabii ki, bunalım dönemlerinin hepsinin önemi var; ama siz de varsınız işin içinde, ayırmayın kendinizi.

Şimdi de biraz daha ileriye, 1980 e bakalım: 1980'de Türkiye'nin 35 milyar kilovat saat elektriğe ihtiyacı var. Bu elektrik 1980'de yok; tedbir almazsanız. 1976, 1977, 1978, 1979'da tedbir almazsanız, Türkiye elektrik sıkıntısı içinde. Elektrik olmazsa hiçbir şey yapamazsınız. Ne ile çıkaracaksınız iş imkânını? Başka ülkelerle rekabet eden endüstriyi ne ile kuracaksınız, tezgâh ne ile çevrilecek? İşsiz adama nereden iş bulacaksınız? Bütün bunlar Türkiye'nin meseleleri olarak duruyor.

Çimentodan, demir-çeliğe kadar temel mallarda Türkiye 1970 lerde bir noktaya gelmişti. 15 milyon ton çimento kapasitesine erişmişti Türkiye. Türkiye, çimento ihraç eden bir memleketti. Türkiye, tekstil mamulleri ihraç eden bir memleketti. Türkiye'nin 1971 de sanayi mamulleri ihracatı 500 milyon doları bulmuştu ve bu 500 milyon Dolar 1964 de merhum İnönü'nün, (400 milyon doları geçince Türkiye'nin tüm ihracatı) "Ses duvarını deldik" dediği zaman. 1971 de yalnız, sınai mamulleri, 198 kalem sınai mamulü

ihraç eder hale gelmişti Türkiye ve 500 milyon doları bulmuştur, bunlar %22 nispetinde gerilemiştir 1974 de.

1980'lere baktığımız zaman eğitim, ilkokul meselesi İkinci Plan dönemi sonunda hemen hemen pratik ölçüde halledilmişti. 6 milyon çocuğu ilkokula gönderebilmektedir. Türkiye ortaöğretim ancak %25 seviyesinde, yükseköğretim, o yaşta bulunan çocukların ancak %8'i. Tabii ki, bunun en yüksek değerleri %25 - 30'dur. Onu ifade edeyim. Bunlar katlanacak her şey katlanacak Türkiye'de, ama kim katlayacak; bırakalım her şeyi muallakta? Siyasi istikrar bunun için lazım. Kendine güvenenler gelir, "Biz katlayacağız" der, Millet de, "katlayın" der. Onlar katlarlar; iyi yaptın, kötü yaptın münakaşalarını yaparız. Bu, böyle işleyecek, yolu yoktur bunun.

Muhterem Üyeler;

Bu hususta söyleyecek çok şeylerim var, fakat burada bunu kesiyorum. Şimdi geliyorum Sayın Üyelerin değerli tenkitlerine. Bunlara dokunmadan geçmeyelim. Çünkü gerçekten fevkalade güzel şeyler ifade olunmuştur.

Evvla, huzurunuzda şunu ifade edeyim; Sayın Yurdakuler, bazı mutabık olmadığımız hususlar olmakla beraber, yapıcı ve gayet dolgun bir eleştiri yapmıştır programın hakkında. Bazı hususlarında mutabık değiliz.

Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın sözcüsü Sayın Gündoğan'ın tenkitleri üzerinde, eleştirileri üzerinde duracağız.

Evvla, Sayın Gündoğan'ın benim elimde bulunan metnin 5 inci sayfasında, beni yerden yere vuran bir ifadesi üzerinde duracağım: "Cumhuriyet Senatosu Tutanağının 11.11.1969 tarihli 254, 255'inci sayfalarından Demirel'in beyanlarından öğrenelim" diyor. Neyi öğreniyor? "Bakınız, A.P. iktidarı başı ve temsilcisi Demirel, demokrasiye ne gözle bakmaktadır" Ben, demokrasiye ne gözle bakıyormuşum... Ben şöyle bakıyormuşum demokrasiye:

"Demokrasi esas itibariyle siyasi mahiyettedir. Demokrasi bir içtimai muavenet ve bir iktisadî teşkilat sistemi değildir. Demokrasi maddi refah meselesi de değildir. Böyle bir nazariye, vatandaşların siyasi hürriyet ihtiyacını uyulmayı istihdaf eder. Bizim bildiğimiz demokrasi siyasidir. Onun hedefi, milleti idare edenler üzerindeki murakabesi sayesinde siyasi hürriyet temin etmek demektir. Binaenaleyh, sosyal devletle hürriyetçi devleti karıştıranlara bunu ithaf ediyorum."

Devam ediyoruz; "Demokrasi fikridir, bir kafa meselesidir, herhalde bir mide meselesi değildir. Hükümet prensibi de bir adalet muhabbetini ve ahlak fikrini icabettirir."

Şimdi, bundan ahkâm çıkartıyor Sayın sözcü, diyor ki; "Görüyor musunuz" diyor, "Demokrasi hakkındaki düşüncesini Demirel'in? Demokrasi maddi refah meselesi değilmiş. Demokrasi, esas itibariyle siyasi mahiyette imiş" Gerçi, metinde "Mahiyettedir" falan diye yazıyor, ama "miş" diye kendisi söyledi buradan. "Demokrasi" fikriymiş; yani bir kafa meselesi imiş" diye beni bu fikirlerden dolayı kınadıktan sonra, devam ediyor, "Bugün, ortaklarıyla oluşturduğu Hükümetle" diyor, "Köyden başlanılacak kalkınmadan falan bahsediyor" diyor, "Bu kafa ile" diyor, "Türkiye, bir yere varmaz" diyor; yargı olarak çıkardığı bu... Yani, demokrasiyi böyle" anlayanla Türkiye bir yere varmaz, diyor.

Şimdi, bu noktada Sayın sözcüyü mahcup etmeye kararlıyım.

Profesör Doktor Afet İnan tarafından yazılmış, “Mustafa Kemal Atatürk’ten Yazdıklarım” isimli şu kitabın 73 üncü sayfasını beraberce okuyalım:

“Demokrasi bir içtimai muavenet veya bir iktisadî teşkilat sistemi değildir. “Demokrasi maddi refah meselesi de değildir. Böyle bir nazariye vatandaşların siyasi hürriyet ihtiyacını uyutmayı istihdaf eder.”

“Bizim bildiğimiz demokrasi siyasidir. Onun hedefi millettir idare edenler üzerindeki murakabesi sayesinde siyasi hürriyeti temin etmektir. Demokrasinin birinci hassası ile müşterek esas itibariyle ikinci bir hassası daha vardır. O da şudur: Demokrasi fikridir, bir kafa meselesidir; herhalde bir mide meselesi değildir.”

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — İntihal eylemişsiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamlı) — Hayır, burada bir intihal değil. Zaptı açtığınız zaman bakınız zabıta ne diyor? Bakınız zaptın 254 üncü sayfasında ne diyor?

Atatürk demokrasi hususunda bakınız ne diyor.. Ben bunları söylüyorum. Ben bunları bir kitaptan aldım söyledim; 1969 senesinde. Bu fikirler, kınadığı fikirler; “Bu kafa ile Türkiye bir yere varmaz” diye ahkâm çıkardığı fikirler Atatürk’ün fikirleridir.

Sayın sözcüyü bir daha mahcup edeceğim. Başladık artık bu işe gidelim biraz. Sayın sözcü diyor ki; “Köyden fıskırmayan kalkınma olmaz. Kalkınma köyden başlamalıdır: Bu bizim kitaptan alınmadır; Ak Günler Kitabından alınmadır. 1973 senesinde Ak Günler Kitabımın filan sayfasında bu yazılıdır” diyor. “Binaenaleyh, bu intihaldir” diyor. “Demirel bu lafı bilir; intihal” diyor.

Şimdi gerçekten bir intihal var orta yerde; ama intihal Sayın sözcünün gösterdiği istikamette değil, ters istikamette. Bakınız nasıl intihal var:

“Köy ve köylü meselesini asırların biriktirdiği problemler olarak görüyor ve bize intikal eden bir medeniyet ve beşeriyet davası telakki ediyoruz.

Bu anlayış içinde Türkiye’nin kalkınmasının ancak köyün kalkınması ile mümkün olacağına inanıyoruz. Köyden fıskırmayan ve nimetleri köye götüremeyen bir kalkınmanın mümkün olmayacağına dair inancımız İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planımızın ana yapısını ve temel felsefesini teşkil etmiştir.”

Bu doküman Adalet Partisinin 1969 Seçim Beyannamesidir ve 60’ncı sayfasıdır. Ak Günler 1973 tarihli olduğuna göre, bir intihal varsa, intihal 1973 den 1969 a değil, 1969 dan 1973 e dir.

SALİH TANYERİ (Gaziantep) — Bizim de 1969 Beyannamemiz de var.

LÜTFİ BİLGİN (İçel) — 1973 değil, 1969. Bir ay fark var. Bir ay sonra siz aldınız, neşrettiniz. 1969 da neşrettik biz onu.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamlı) — Onun da cevabı var. Öyle mi diyorsunuz? Onun da var cevabı. Cevabını verelim. İddia şudur:

“Bunlar 1973 Ak Günler Beyannamesinde var. Siz bu programı bölüm - pörçük bizim beyannamemizden aktarmışsınız” diyor Sayın sözcü. Biz de diyoruz ki; bizim, sizin beyannamenizle falan alakamız yok. Biz bu fikirleri sizden evvel düşünmüşüzdür, beyannamemizde yazmışızdır.

Şimdi geliniz bu köylüye sahip çıkma meselesi üzerinde kısaca duralım. Cumhuriyet Halk Partisi köylüye sadece tahsildar göndermiştir. Yeşil ekine (Buradan kaç para çıkar, başak kurur mu, ne olacağı belli değil) vergi koymak için sadece tahsildar göndermiştir.

LÜTFİ BİLGİN (İçel) — Tahsildarlar da hep Demokrat olmuştur.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Evet, köyü ve köylüyü meydana çıkaran demokrasidir. Köye ve köylüye hizmet götüren Demokrat Partidir.

Gayet tabii, gayet tabii... Aslında 1950 senesine kadar Türkiye Cumhuriyetinin bütçelerine bir bakınız; kaç para koymuşunuzdur köye ve köylüye? Sıfır, sıfır, sıfır... Hiçbir şey koymadınız. Köye ve köylüye su götüren, yol götüren Demokrat Partidir, ıskı götüren Adalet Partisidir ve açıklıkla ifade edelim; bu C.H.P'nindir diye gösterebileceğiniz bir tane elektrik direği, gösterebileceğiniz bir çeşme yoktur. Köyü ve köylüyü Türkiye'de idarenin parçası yapan demokrasidir. Köyü ve köylüyü Türkiye idaresinde ağırlık yapan demokrasidir, söz sahibi yapan demokrasidir, ses sahibi yapan demokrasidir.

Şunu açıklıkla ifade edelim: bizim, sizin Ak Günler Beyannamesinden alacağımız bir şey yok; ama siz gider köyleri gezerseniz, 6 bin köyde elektrik görürsünüz, bunun üzerindeki damgayı da görürsünüz. 25 bin köyde içecek su bulursunuz. Köye gidersiniz; yolda bir damga vardır, çeşmede bir damga vardır. Bakın tarihlerine, ne damgası...

Binaenaleyh, bu yetmiyor. Köye refah götüreceksiniz, köye gübre götüreceksiniz, tohum götüreceksiniz, ilaç götüreceksiniz. Bu da yetmiyor. %70 i toprağa bağlı bir toplum olmaz. Bunu %20 ye indirdiğiniz zaman Türkiye bahtiyar olur. Toprak endüstrisinin ¼ ini verir. Toprakta çalışan köylüm benim, sadece dört ay, beş ay çalışır; yedi - sekiz ay atılır. Çünkü kış şartları gelir, yapacak işi yoktur; ama endüstriye geçirdiğiniz zaman 12 ay çalışma imkânı vardır.

Ne alır benim köylüm topraktan? Toprağı olan ne alır, olmayan ne alır? Orman köylüm ne yapar? Denizin kenarına sıkışmış sahil köylüm ne yapar? Dağ köylüm ne yapar? Bunlar ayrı ayrı işlerdir.

Onun içindir ki; Türkiye'deki köy meselesi bir beşeriyet meselesidir. Bunu demokrasi meydana çıkarmıştır, Demokrat Parti de, Adalet Partisi de çok büyük ve güzel hizmetleri köye götürmüştür. Köye hizmet götürenin elini öpmek bizim vazifemizdir.

Gecenin çok geç saati oldu. Söylenecek çok şey var; fakat daha fazla Sayın sözcüyü sıkıştırmak istemiyorum. Biz Hükümet olduğumuz halde onun bizi sıkıştırmayı gerektirken, bizim onu sıkıştırmaya dönmemiz daha bu işin başlangıcında muhalefet Hükümet münasebetlerine de uygun düşmez. Onun için, meseleyi burada kesiyorum; ama gerçekten üzerinde hassasiyetle durduğum bir iki konu daha var. Sabrınıza sığınarak onları da ifade edeceğim.

Gübre Türk köylüsünün hayati önemde bir malı haline gelmiştir. Gübre, Türkiye için petrol kadar önemlidir. Şimdi, biz aşağı yukarı altı sene 54 - 60 kuruş arasında gübre sattırdık. Tabii cinsleri var bunun. Benim söylediğim amonyaklı gübre, %21 nispetindeki gübre. Altı sene 60 kuruştan sattırdık. Gübrede sübvansiyondan korkmayınız. Çünkü gübrede yapacağınız sübvansiyonu verimden, üretimden alırsınız. Eğer gübreyi başlangıçta pahalı tutarsanız üretim alamazsınız. O zaman yiyecek maddelerini dışardan ithale gidersiniz. Türkiye gibi (ki, %70'i toprağa bağlı) %70'i çiftçi olan bir ülkede dışarıdan yiyecek maddesi alacaksınız. Bunu izah edemezsiniz. Almanya'ya Türk

vatandaşı gidecek orada fabrikada çalışacak, o fabrikada çalıştığından Türkiye'ye para gönderecek, o parayla biz Kansas ovalarında yetişen buğdayı alacağız getireceğiz. Bu olmaz. Türkiye buğday meselesine de, şeker meselesine de, yağ meselesine de kendi içinde tedbir bulmaya mecburdur.

Tedbirleri vardır; gübre bunlardan biridir, birisi sulamadır, birisi ilaçtır, tohumdur. jenetğin harikaları var. jenetik; yani tohum üretme ilmi bugün çok gelişmiştir. Sonra buğdayına itiraz edenler oldu Türkiye'de; ama 80 kilo yerine 400 kilo verim veriyor. Bezestiya buğdayına itiraz edenler oldu. Gidin Trakya köylüsüne sorun. Trakya köylüsü bu sene 80 kilo yerine 400 kilo buğday aldı; 3'er liradan 1.200 lira. Dönümünden 1.200 lira para alması çok güzel bir şey.

Sayın sözcü diyor ki, "Gübreye sübvansiyon yaparsanız, buğday fiyatlarını sonra sabit mi tutarsınız" Geçen sene buğday fiyatları dünyada 200 dolara kadar çıktı; yani, 3 liraya kadar, hatta 225 dolara kadar çıktı. Buğday fiyatları 1970'lerde 60 dolardı, hatta bir zamanlar CİF 52 dolardı. Buğday fiyatları dünyada 52 dolarken (ki, aşağı yukarı o zamanlar bizim paramızla 52 kuruşa mal oluyordu) biz köylünün elindeki buğdayı 88 kuruşa alıyorduk; yani dünya piyasası 52 kuruş, Türkiye'deki buğdayın parası 88 kuruş; ama bu 88 kuruştan Türk köylüsü memnundu. Çünkü 60 kuruşa gübre alıyordu, 40 bin liraya traktör alıyordu. 120 bin liraya traktör, 4,5 liraya gübre almıyordu ve 100 kuruşa, 95 kuruşa gazyağı alıyordu, gazyağını 265 kuruşa almıyordu. Bezin metresi 150 kuruştı, 6 lira değil.

Çünkü Türk köylüsü için, bir taraftan cebine ne girdi, öbür taraftan cebinden ne çıktı; bu önemlidir. Bir kilo fındık satan; yani fındık tüccarı olan Karadeniz köylüsü, bir kilo fındıkla 7 kilo gazyağı alabiliyordu. Şimdi 5 kilo alamıyor. Bir kilo fındıkla 4 kilo şeker alıyordu, şimdi 1,5 kilo şeker alıyor.

Binaenaleyh, sattığı ne, aldığı ne? Bu muhasebeye baktığınız zaman Türk köylüsü ezilmiştir. 88 kuruşa buğday sattığı zaman memnundu, mesuttu, Aldığı da ona göre idi. Dünya fiyatları o zaman 52 kuruştı. O zaman bizim iktidarımız, bizim Hükümetimiz 88 kuruş ile 52 kuruş arasında 36 kuruş Türk köylüsüne dünya fiyatlarının üstünde para vermeyi başarmıştır. Şimdi ise 230 kuruş civarında olan resmi fiyat, dünya fiyatlarının 80 kuruş altındadır. Binaenaleyh, burada bu politikaları yererken gayet dikkatli olmak lazımdır.

Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri; Türkiye 1964'de 400 bin ton gübre kullanıyordu, bugün 4 milyon ton gübre kullanıyor Türkiye.

400 bin tondan 4 milyon tona... Türk köylüsü çıkarının nerede olduğunu gayet iyi bilmektedir ve bunun 2 milyon tonunu da Türkiye kendisi yapıyor; ama bilmiyoruz ki, 1974 yılında gübre fabrikalarının tam kapasiteyle işlemesi için lazım gelen işletme sermayesi bulunup verilmediğinden dolayı, bu fabrikalar ancak %30 kapasitede çalışabilmiştir; %30. Bu, Cumhuriyet Halk Partisinin eseridir.

Fabrikalar: 160 bin tonluk Kütahya fabrikasını 500 bin tona çıkaran biziz. Samsun'da fabrika yapan biziz, Mersin'de fabrika yapan biziz, Elazığ'da fabrika yapan biziz, İskenderun ve Derince'deki fosfat fabrikalarını da 3-4 misli genişleten (ki, ufak ufak fabrikalardır) yine biziz. Türkiye'nin 1960 daki gübre kapasitesi 200 bin ton, kendi imalatının hepsi, Şimdi 2 milyon ton. En kısa zamanda Türkiye 10 milyon ton gübre

yapmaya mecbur; 10 milyon ton çeşitli cinsten gübre yapmaya mecbur, Türkiye'nin çeşitli yerlerine 15 tane, 20 tane gübre fabrikası yaymaya mecbur ve gübreyi Kütahya'dan alacaksınız Diyarbakır'a taşıyacaksınız. Hayır. Diyarbakır'a da götürün gübre fabrikası, Erzurum'a da götürün gübre fabrikası, Trabzon'a da götürün gübre fabrikası, götürün; Edirne'ye de götürün gübre fabrikası. Bunları yapmaya mecbursunuz; ama Gemlik gübre tesislerinin 4 senedir olduğu yerde saydığını, yerinin alınmış olmasına rağmen inşaatına başlanmadığını, son günlerde bir parça kıpırdama var, size söyleyebilirim.

Onun içindir ki, gübre meselesi üzerine dikkatinizi çekiyorum. Bu, fevkalade önemli bir konudur, hayati bir konudur, aç kalmamanız buna bağlıdır. Yalnız aç kalmamamız değil, Türk köylüsünün refahı buna bağlıdır.

Sulama meselesine gelince; üzerinde duracağım ikinci önemli konu budur: Türkiye'nin 86 milyon dönüm sulanabilecek arazisi var. Buna yetecek kadar da suyu var. Bundan bugün 21 milyon dönümü sulanıyor. Her sene 1 milyon dönüm sulasanız, 60 senede ancak sularsınız. 1 dönümün sulaması 2 bin liraya mal oluyor, 2 milyar sulama için para tahsis etmeniz lazım; bütün işlere 3,5 milyar para tahsis edilebiliyor.

Binaenaleyh, büyüyen Türkiye kabına sığamıyor, kaynaklarına sığamıyor; yani Türkiye'nin bugünkü kaynaklarıyla Türkiye'yi yapmaya kalktığınız zaman 60 senede sulama işini yapmaya mecbursunuz.

1.200 köye elektrik götüreceksiniz; 50 bin köyü kaç senede elektrikleştirirsiniz? 40 senede. 40 sene daha benim köylüm karanlıkta mı duracak? 5 bine çıkarın bunu, 10 senede yapın. Takatimiz yok, personelimiz yok, malzememiz yok, oyumuz yok, buyumuz yok. E, karanlıkta oturalım daha iyi çıkar bunlar... Biz de karanlıkta Türk köylüsünü oturtmamaya kararlıyız.

Şimdi Sayın Yurdakuler'in tenkitleri içerisinde bir konu var, onun üstünde duracağım. Bizim kalkınma politikamızı sanıyorum ki yanlış değerlendirmişlerdir. Evvela kalkınım, sonra dağıtım... Hayır efendim öyle değil. Bizim kalkınma politikamızın esası; ekonomik ekspansiyonla birlikte sosyal adalet ve sosyal güvenliktir. Yani, neyi dağıtacaksınız; bir şeyiniz yoksa neyi dağıtacaksınız? Evvela bir şeyiniz olacak, bir şeyi meydana getireceksiniz, yapacaksınız, üreteceksiniz ondan sonra onu dağıtacaksınız.

İşte o yapılacak şey, üretilecek şey ekonomik ekspansiyonla meydana gelir, ekonomik büyümeyle meydana gelir. Onu meydana getirdiniz mi, ihtiyaçlara maaş bağlayacaksınız, afete uğrayan köylüyü eli böğründe kalmaktan kurtaracaksınız, okula gidemeyen çocuğa okul yapacaksınız. Türkiye'de hastalanan her vatandaşa bakacaksınız; her vatandaşa... Devlet ne zaman lazım vatandaşa? Vatandaş Devlete ne zaman lazım? Yurt savunması lazım olduğu vakit kanını, canını, çocuğunu, her şeyini istiyorsunuz geliyor seve, seve; ama Devlet vatandaşa ne zaman lazım? Çaresiz kaldığı zaman lazım aç, açık kaldığı zaman lazım, hasta olduğu zaman lazım Devlet ona. Hasta olupta kimsenin elinden tutmadığı zaman lazım. İşte Türk vatandaşı ile Türk Devletini, milletle Devleti kucaklaştıracaksınız...

NAZIM İNEBEYLİ (Sinop) — Sosyal mukavele.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bu, sosyal mukaveledir. Böyle kucaklaştıracaksınız, sosyal refah devleti budur. Her çocuğu okula gidebilen bir Türkiye, herkes tok, herkesin sırtı pek, karnı tok, ayağında ayakkabı, sıcak bir yuvası olan bir

Türkiye yapacaksınız. Bunun için sosyalist falan olmaya lüzum yok. Bunu hürriyetçi demokrasinin içinde yapmak mümkün. İşte biz onu getiriyoruz. Bizim getirdiğimiz odur. Demokrasinin gücüyle beraber, milletimizin gücünü de bu şekilde ispatlamamız mümkündür. Daha doğrusu, Milletimizin gücüyle beraber demokrasinin gücünü de beraberce ispatlamamız mümkündür.

Sayın Üyeler;

Huzurunuzu uzun süre işgal ettim. Sözlerimi şöyle tamamlamak istiyorum. Gerçi birtakım gerçekten ileri söylenmiş sözler var. Bunların bir kısmı hoş da değil; yani bu kürsüden söylenmemesi lazım gelen sözler. Burada geliniz memleket meselelerini konuşalım. Memleket meseleleri hakkında ne biliyorsanız, ne kadar biliyorsanız bunları tartışalım. Ne yaparsak ne olur, onu neden yapmak lazım, onu neden yapmamak lazım... Ondan sonra bu kürsüye gelip, efendim işte, “Karşınızda oturan, Hükümet, Koalisyon ortaklarının parti liderleridir; Başbakan, Başbakan Yardımcısı, dört cambaz bir ipte oynamaz...” gibi ibareler, sanmıyorum ki bu Yüce Meclisin, bu Yüce Senatonun mehabetiyle yakışıklı olsun. Bu çeşit şeylere cevap vermek mümkün değildir; ama bunun karşılığında ondan daha çirkinini söylemek mümkündür. Ben ona inmiyorum, ona tenezzül etmiyorum ve aslında azap duyuram bu çeşit tartışmalardan.

Kendimiz için huzurunuzda değiliz. Millet için, memleket için huzurunuzdayız. Dört parti; uğraşmış, didinmiş, çırpınmış, “Olmaz, yapılamaz, kurulamaz” denen bir hükümeti kurmuş huzurunuzda gelmiştir. Güveninize mazhar olur hizmet görür ve hizmet görürken, tenkidinize, irşadınıza ihtiyaç vardır. Murakabeniz şarttır. Yegâne kuvvet kaynağımız Türkiye Büyük Millet Meclisidir. Başka bir yerde kuvvet aramayız; Milletın müesseselerinde ve Millette ararız, bu kuvveti.

Biz böylesine, Türkiye meselelerini bildiğimize kaniyiz, bu meselelere çare bulabileceğimize kaniyiz. İşte Hükümet, işte Programı. Bunalımdan şikâyet edenlerin ve memleketin meselelerinin yüzüstü kaldığından şikâyet edenlerin bize sahip çıkması lazımdır. “Ne yapacaksınız” dersiniz; durmuş olan kalkınma hamlesini yürüteceğiz, memleketin refah ve saadeti için çalışacağız, eğitimin milliliği, kültürün milliliği, ahlakın milliliği, TRT’nin milliliği de en başta gözeteceğimiz hususlar olacaktır. Bütün bunları yapmanın zorunluğunu biliyoruz. Neyi risk ettiğimizi de biliyoruz. Ne kadar ağır bir yükü aldığımızı da biliyoruz. Bu yükü seve seve alırız.

Size, gecenin bu saatinde söyleyebileceğim en son söz şu olacaktır: İtimadınıza layık olmak için, teveccühünüze layık olmak için, Yüce Milletimizin teveccühüne layık olmak için Hükümetiniz, canı dişine takıp çalışacaktır. Cenabı Allah yardımcımız olsun.

Hepinizi saygıyla selamlıyorum.¹⁵

¹⁵ *Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, Cilt 21, Toplantı Yılı 14, Birleşim 49, Sayfa 485-486, 521-540*

02 Şubat 1976 Pazartesi

1976 Mali Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunda Yapılan Görüşmeleri Nedeniyle

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Teşekkür ederim. Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun Sayın Üyeleri,

Hepinizi saygıyla selamlıyorum, 1976 yılı Bütçesi üzerinde yapılmış bulunan tenkitlere cevap vermek üzere huzurunuzda bulunuyorum. Hemen konuşmamın başında ifade edeyim ki, tenkitlerin aydınlatıcı, uyarıcı, ikaz edici nitelik taşıyanları gayet tabii ki, Hükümet tarafından büyük bir dikkatle değerlendirilecektir.

1976 Türkiye’inde siyasi iktidarlı ve muhalefetli hürriyetçi demokrasinin işler vaziyette olmasından duyduğum sevinci, bahtiyarlığı belirtmek istiyorum.

Siyasi iktidar, Programlarını, düşüncelerini, Meclislerce tasvip görmüş programına göre icraatını bütçeye inikâs ettirecektir. Bütçe, bizim ekonomimizde hâlâ önemli bir vasıta. Ekonominin tümünü yönetme bakımından önemli vasıta, ekonomik politikaların tesirliliği bakımından önemli bir vasıta, sosyal devleti meydana getirmede fevkalade önemli bir vasıta. Ayrıca, kalkınmakta olan bir ülkenin, kalkınma yarışında nereye geldiğini tespit ve nereye varmasını hedef aldığını göstermesi bakımından da önemli bir dokümandır bütçe.

Bütçe görüşmeleri Parlamentolarda genellikle tartışmalı geçer. Bunu da normal sayıyorum. Yalnız bu tartışmaların, gerçekten bütçenin sınırı içerisinde veya hükümet icraatının, topyekûn hükümet icraatının sınırı içerisinde kalmasını ve tartışmanın dozunun çok sertleşerek bir takım kişisel ithamlara kadar varmamasını hep temenni edegelmışimdir. Çünkü kişisel ithamlar gayet kolaydır, kişisel ithamları kişisel ithamlarla karşılamak da kolaydır. Hâlbuki bu kürsülerden milletin beklediği; kişisel ithamlar ve karşılığında kişisel ithamlar değil, milletin ve memleketin dertlerine çare aranmasıdır; bu dertlerin dile getirilmesidir, vukuf ile dile getirilmesidir ve bunlara çare aranmasıdır. Binaenaleyh, ben imkân nispetinde bu kaideye riayet ederek gitmek istiyorum.

153 milyarlık bir bütçe meclislerin önündedir. Bundan sevinç duymak lazım. 10 sene evvelin 15 milyarlık bütçesine karşı, 10 sene sonra Türkiye 153 milyar liralık bir bütçe yapabirmiştir.

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — O günkü paraya göre...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tabii, o günkü paraya göre de yine büyük rakamdır. O günkü paraya göre de yine 100 milyar lira civarında bir bütçedir bu. 15 milyardan 150 milyara.

Yine sevinçle kaydedeyim ki, bu kadar çalkantının içerisinde genç demokrasimizin yerleşmek için çırpındığı, kaidelerine oturmak için çırpındığı bir dönemde, Türkiye 10 sene içerisinde 15 milyar bütçeden 150 milyar bütçeye, 15 milyar yatırımdan 148 milyar yatırıma, 15 milyar bankalarda vatandaşın mevduatından 150 milyar civarında bir mevduata gelebilmiştir. Bunları, büyüyen Türkiye’nin önemli unsurları saymak lazımdır. Türkiye, böylece siyasi bunalımları yarıp çıkabilmiştir. Kim ne derse desin, siyasi bunalımların Türkiye’ye vermiş bulunduğu zararları inkâr etmek fevkalade güçtür.

Esasen siyasi istikrar olmazsa, o ülkede ekonomik kalkınmayı yürütmek mümkün değildir, ama geçen istikrarsız bir döneme rağmen, Türkiye bu noktaya gelebilmiştir.

Bu 150 milyar nereye gidiyor, nerededir bu 150 milyar? Yani gerçekten hakikaten birtakım fonlar vesaire şeklinde birtakım yerlere ayrılmış da, gideceği yerler meçhul mü? Bu, mümkün değil. 20 güne yakın bir süre Bütçe Karma Komisyonunda bütçe tetkik edilmiştir. 150 milyarın birtakım sütrelere gerisine, sömürü düzeninin gereği olarak yerleştirilmek suretiyle, birtakım çıkar çevrelerini korumak üzere kullanılması mümkün değildir. Böyle bir iddianın hiç tutarlılığı yoktur. Ben size söyleyeyim; 150 milyar nerede; küsurat kullanmayacağım.

80 milyarı cari giderler, maaşat; yani devletin memurlarının maaşları, savunma giderleri, eğitim giderleri. Geriye kalan 70 milyarın takriben 40 milyarı İktisadî Devlet Teşekküllerine transferler ve mütebaki kısmı da İktisadî Devlet Teşekkülleri dışındaki idarelerin yatırımları. Her kuruşunun nereye gideceği bellidir, her kuruşunun. 1976 Türkiye'sini 150 milyarlık bir parayı Hükümet sırtına vuracak, önüne gelene dağıtacak, şeklinde tasvir etme, kanaatimce, Türkiye'de müessese olarak Devlete yönelmiş büyük bir haksızlıktır. O Türkiye ki, her kuruşun sarfı Sayıştay'dan geçer. O Türkiye ki, Hesab-ı Kati müessesesi mevcuttur ve bütçenin tümü sarfedildikten sonra kati hesaplar gelir, yine Türkiye Büyük Millet Meclisinin tetkikinden geçer. O itibarla böyle 150 milyar liralık bütçenin fonlara falan taksim edildiğini ve bu fonların da birtakım bilinmez yerlere gideceğini, Hükümetin bunları birtakım adamları beslemek üzere kullanacağını söylemek, sanıyorum ki, fevkalade haksızlıktır, büyük haksızlıktır açıkçası.

Fonlar dediğiniz nedir? 1 milyar lira bu bütçe ile getirilen yeni fonlar var. 1 Milyar lira, Doğu bölgesinin kalkındırılmasının hızlandırılmasına ayrılmış bir fon. Bu 1 milyar Doğu, Güneydoğu bölgesine sarfedilecek paranın tümü değildir, paranın bir kısmıdır, birtakım özel projeler suretiyle Doğu bölgesinde yeniden istihdam imkânları açmak, medeni vasıta ve imkânları eksik olan yerlere eksik olduğu biçimde götürerek eksiklikleri tamamlamak ve böylece kalkınmamışlık acısını giderebilmek için atılmış önemli bir adımdır. Önemli bir adımdır. 1 milyar lira bu fona ayrılmıştır, bu fonu artırmak da mümkündür. Her zaman için Hükümet Meclislere gelir, Bütçe içerisindeki mekanizmanın dışında da bu fonu arttırmak mümkündür. Bu, Cumhuriyet Hükümetinin, bugün görev başında bulunan, Cumhuriyet Hükümetinin Doğu ve Güneydoğu bölgesine attığı önemin bir işaretidir.

İkinci fon; tarım sigortası, sağlık sigortası ve ihtiyarlara maaş bağlanması için konmuş fondur. Bu üçünün toplamı da takriben 1 milyar liradır. Tarım sigortasının kanunu çıkacak; kime verilecek bu? Tarlası zarara uğramış, eli böğründe kalmış, daha çok küçük çiftçiye. Kanun çıkacak, kanun geliyor, kanun geldi; yani Meclislere sevk edildi kanun. İhtiyarlara maaş bağlanacak, ihtiyarlar ayrılmayacak ki. Kimse ihtiyar, Meclisler sevk ettiğimiz kanun içerisinde koyduğumuz standartları, tasnifleri değiştirebilir, o tasnifler esası üzerinden ihtiyarlara maaş bağlanacak. Sonra, Sağlık Sigortası Kanunu... 40 milyon Türkiye'de sağlık hizmetleri şehirde ve kasabada bitmektedir. 30 milyon köylümüz sağlık hizmetlerini bulabilmek için; ebe dışında, şehre inmek, kasabaya inmek mecburiyetindedir. Her Türk vatandaşına sağlık hizmeti eriştirilecektir, bunun için atılmış bir adımdır. Bu para yetmez mi? Bu para yetmezse bu ödeneklerin arttırılmasını istemek hükümetlerin elindedir, arttırmak da Meclislerin yetkisindedir. Bu paraların

yetmeyeceğini, bunları artırmak lazım geldiğini, acaba muhalefete mensup Sayın Senatörler, Bütçe Karma Komisyonunda teklif ettiler mi? Hayır. “Yetmez bu paralar orada” deyip artırma teklif etseydiniz. Binaenaleyh, Türkiye’de 150 milyar liranın nereye gideceğini Bütçe son kuruşuna kadar göstermektedir, saklı-gizli bir şeyi yoktur, olması da mümkün değildir.

Şahsı adına konuşan Sayın Cumhuriyet senatosu üyesinin, “İç karanlık, dış karanlık; birtakım perde arkalarında tavizler veriliyor” gibi konuşmalarını da üzüntüyle karşılarım. Açık rejim bütün icaplarıyla işliyor Türkiye’de; bütün icaplarıyla. Şu kürsü, açık rejimin teminatıdır. Binaenaleyh, birtakım hayallerle uğraşıp, birtakım böyle akla hayale sığmaz hadiseler yaratmanın hiçbir manası yoktur. Netice itibarıyla, bunları duyanlar bizim hakkımızda yanlış kararlara varabilirler, o bakımdan bunları söylüyorum.

“Efendim bu bütçenin programı zamanında neşredilmemiş. Bundan evvelki bütçelere bakalım, program ne zaman neşrediliyor? 1974 bütçesinin programı 25.1.1974 te neşredilmiş. Ve bu Bütçenin Programı; yani 1976 Bütçesinin Programı ise 3.1.1976 da neşredilmiş ve daha çok tedbir vesair kısımlarını ihtiva eden dokümanı da 31.1.1976 da neşredilmiş. Yani 1974 Bütçesinden beş veya altı gün sonra tümü; ama 22 gün önce de esas kararnamesi neşredilmiş.

Cumhuriyet senatosunun Sayın Üyeleri;

150 milyarlık bir bütçeyi şuraya şu kadar, buraya bu kadar, buraya bu kadar ver diye yapmak mümkün değildir. Esasen Devletin elindeki imkânların birçoğu daha önceki yıllardan bağlıdır. Bu imkânlar serbest değildir. Yatırımsa, taahhütlere girilmiştir; o taahhütlerin gereğini koymak gerekir. Devletin kadrosu vardı, muayyen hesapları kitapları vardır. Bu itibarla, meclislerden bir şey saklandığı, Programın zamanında verilmediği vesaire gibi sözlerin, bir geçerliliği yoktur. Bütçeni programa dayanmadan hazırlandığı şeklindeki bir ifadenin de geçerliliği yoktur. Bu, tekrarlandığı için söylüyorum.

Sus payları konmuş Bütçenin içerisine. Devletin 1 milyona yakın memuru var. Eğer harcırah, yolluk, tazminat vesaire konmuşsa, herkes için konmuştur, yani yolluğu kim hak edecektir? Görevle birisi bir yere giderse hak edecektir, kim giderse ona verilecektir. Binaenaleyh; “Sus payı” diye Devletin cari tatbikatında mevcut olan tazminatları bu şekilde anlamalarının doğru olduğu kanaatında değilim.

Katsayı artmamış... Gayet tabii ki, bu münakaşa enine boyuna Encümende yapıldı; katsayının 1artması; yani 9’dan 10’a çıkması halinde, birinci derecede memurun eline 495 lira geçecektir, 15 inci dereceden memurun eline 93 lira geçecektir. Binaenaleyh, bir senede 15 inci dereceden bir memur, katsayıyı arttırdığınız zaman, ancak 1000 lira alabilecektir. Hâlbuki, katsayının 1 arttırılmasının meydana getireceği psikolojik tesir ile fiyatlardaki artma bunu silip süpürecek ve memuru büyük sıkıntıya sokacaktır, Biz, bir istikrar politikası takip ediyoruz. Asgari geçim indirimini değiştireceğimizi sizden öğrenerek söylemiş değiliz. Programımızda vardır. Asgari geçim indirimini değiştireceğiz. On ay evvel huzuruza gelmiş olan Programda mevcut bu. Emeklilik ikramiyelerini 15 aydan 30 aya çıkaracağımızı ilan ettik. Asgari geçim indirimini değiştirmek sureti ile tabanda gelir dağılımını düzenlemek ve gerçekten geçim sıkıntısının ağırlığı altında ezilmekte olan Devletin küçük memuruna daha iyi imkânlar sağlayabilmek yollarını aramışızdır. Kanun önünüze gelecektir; bizi itham ettiğiniz “93 lira vermediniz, 93

lirayı esirgediniz” dediğiniz küçük memura çok daha fazla para verildiğini göreceksiniz. Binaenaleyh, meselelerin sadece bir yönden bakılmasına tahammülü yoktur. Aslında bakarsanız bu, güzel bir istismardır. Çok güzel bir istismardır. Memura dönüp, “Görüyor musunuz”, bu Hükümet sizi düşünmüyor, sizin maaşlarımızı düşünmüyor.”; köylüye dönüp; “Görüyor musunuz köy hizmetlerine koyduğu parayı?”; esnafa dönüp; “Görüyor musunuz vergi meselesinde size yaptığını? Yeni vergi getiriyor.” Bu, gayet güzel bir istismardır, ama bu istismarlarla bir yere varılmaz ve bu istismarlar yapıldı diye de kıyametin koptuğu kanaatinde değilim. Biz de karşısına çıkıyoruz, diyoruz ki, “Öyle değil, böyledir, bizim takip ettiğimiz yolla memuru biz daha çok refaha götüreceğiz.”

Cumhuriyet Senatosunun muhterem üyeleri;

Biz bir koalisyon hükümetiyiz. Huzurunuzda tek partiye dayanan bir hükümetin başı olarak bulunmuyorum. Koalisyon, bir programın etrafında meydana gelir, bir protokol; daha sonra hükümet programı halini alır. Binaenaleyh bizi; yani koalisyonu teşkil eden partilerden müteşekkil Hükümeti, Koalisyon Protokolü ile bağlı sayınız Koalisyon Protokolü ile bağlı sayınız. Koalisyon Protokolünün dışındaki her partinin programı ile veya her partinin sloganı ile veya her partinin şu veya bu zamanda ortaya koyduğu fikriyatla Hükümeti bağlı saymayınız. Başka türlü koalisyon olmaz.

Koalisyon bir mecburiyetten doğuyor. Nasıl bir mecburiyetten doğuyor? Bir oy dağılması oluyor, hiçbir parti tek başına iktidar olamıyor. Hal böyle olunca, parlamentonun hükümet çıkaramaması gibi bir durum karşısında, bir hükümet çıkarmanın kaidesine uygun olarak ve onun şartlarını yerine getirmek suretiyle, partiler bir araya geliyor, koalisyon hükümeti kuruluyor. Koalisyon Hükümetini Türkiye 1961’de denedi, 1961 seçimlerinde de oylar dağılmıştır, 1961’den 1965’e kadar dört koalisyon hükümeti denendi. 1965 den 1971 e kadar koalisyon söz konusu değildir, ama 1973 seçimlerinde oylar yine dağılınca, hükümet kurulamaz oldu. 100 gün süre ile uğraşıldı, nihayet Cumhuriyet Halk Partisi ile Millî Selamet Partisi bir araya geldi, bir koalisyon protokolü etrafında birleştiler, bir hükümet programı getirdiler, hükümet oldular. Bu Hükümet, bildiğiniz gibi, 7,5 ay sonra, yani 17-18 Eylül 1974 te görevden istifa etti. 7 Şubat 1974 tarihinde güvenoyu alan bu Hükümet, 17-18 Eylül 1974 te görevi bıraktı.

Şimdi, bugünkü Hükümet 31 Mart 1975 tarihinde, yine Türkiye’nin uzunca bir süre hükümete kalması sonrasında kurulmuştur. Biz kimsenin yerini falan kapmadık; işgal de etmedik ve aslında Cumhuriyet Halk Partisi ile Millî Selamet Partisinin kurmuş bulunduğu Hükümeti biz devirmedik de. Yani istifaya mecbur etmedik; o manada söylüyorum.

Eylül 1974 te Türkiye’nin meseleleri yok muydu? Pek çok meselesi vardı; bu meselelerin yüzüstü bırakılması pahasına o günkü Hükümetin Başkanı istifa etmiş gitmiştir. Ve o tarihten sonra da, kasım ayı içinde; yani aradan 1,5 ay geçtikten sonra, Kasım ayının başında şunu ilan etmiştir. “Ya gelip bu Hükümeti birisi devralır, ya ben bırakır giderim” yani daireleri de bırakırım. Bunun üzerine “Bağımsız Başbakan” formülü içerisinde bir hükümet kuruldu, o hükümet de 29 Kasım 1974 tarihinde güvenoyu alamadı. 4,5 aya yakın bir süre güvenoyu alamayan bir hükümetle Türkiye idare edildi.

Bizim Hükümetimizin, 31 Mart 1975 tarihinde kurulan Hükümet, uzunca süren bir hükümet bunalımını ortadan kaldırmıştır.

“Bu Parlamento hükümet çıkaramaz”. Çıkarmıştır. “Bu parlamento toplumun on sene gerisindedir.”

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Doğru.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ayıp olur “Doğru” dersiniz. Çok ayıp olur, seçilmiş kişilersiniz, fevkalade ayıp olur. Sizi buraya gönderenlerle, bu sıraların her birisinde oturanları gönderenler arasında fark yok. Bu milletin çocukları gönderiyor. Ayıp olur. Yani içinde bulunduğunuz müesseseyi savunmaya mecbursunuz.

Cumhuriyet Senatosunun muhterem üyeleri;

Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Sözcüsü, bizi çok insafsızca eleştirilmiştir. Aslında tenkitleri yanlışlarla doludur. Şimdi birer birer onlara bakacağız.

Tenkitlerinde iktisadî yanlışlar vardır. Yani Cumhuriyet Halk partisinin Sayın sözcüsü iktisaden yanlış şeyler söylemiştir. Tenkitler içerisinde gerçeğe uymayan şeyler vardır, tenkitler içerisinde de hakikaten birtakım kavram kargaşası yer almaktadır.

Şimdi ben, meseleyi kişisel açığa, kişisel bir zemine dökmeden, Sayın sözcünün söylemiş olduğu bazı hususlara nazarı dikkatinizi çekeceğim.

Bugünkü Hükümet, yani Cumhuriyet Hükümeti; “Cumhuriyet Hükümeti” demeye herkesin dili varsın. Çünkü Parlamentonun güvenoyuna göre kurulmuş hükümet; yani Anayasa’nın tayin ettiği tek yol var, o tek yoldan geçerek gelmiş bir Hükümet. Niye diliniz varmıyor “Cumhuriyet Hükümeti” demeye?

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Kendiniz koydunuz, o adla söyledik.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Onun başına bir de; Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti deyin.

Sayın Üyeler;

31 Mart 1975 tarihinde bu Hükümet kurulduğu zaman, Türkiye’de sıkıyönetim vardı. 31 Mart 1975 tarihinde bu Hükümet kurulduğu zaman Türkiye, öyle güllük gülistanlık falan değildi. Türkiye’de şiddet hareketleri vardı, Türkiye rahatsızdı. Neden rahatsızdır? Dokümanlara bakalım:

4.12.1974 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisinden sıkıyönetimin uzatılması talep olunmaktadır. Günün Başbakanı Sayın Prof. Dr. Sadi Irmak kürsüden şunu söylemektedir; 4.12.1974, daha 1975 e girmemişiz: “sıkıyönetime rağmen, ülkemizde legal ve illegal örgütler banka soygunu, gasp, yıkıcı beyanname ve yayın dağıtma gibi faaliyetler yeniden başlamıştır.”

Bunu 4.12.1974 tarihli Türkiye Büyük Millet Meclisi zaptının 48 inci sayfasından okuyorum.

“Aşırı uçlar ve bölücüler hızlı bir örgütlenme faaliyeti içinde ve eyleme yöneliktirler. Emniyet ve huzur ihtiyacı her geçen gün biraz daha artmaktadır. Netice olarak, bundan önce sıkıyönetimi gerektiren koşullarda bir değişiklik meydana gelmemiştir.

Kıbrıs problemi çözümlenmemiş olarak bütün çıplaklık ve açıklığı ile ortada durmaktadır. Bazı mihrakların Kıbrıs davamıza da zarar verebilecek eylem hazırlıkları içinde oldukları görülmektedir. Bu mihraklar faaliyete geçmek için sıkıyönetimin kalkmasını beklemektedirler. Böyle bir hal, ülkenin huzurunu geniş ölçüde bozar.”

Bunu biz söylemiyoruz, bunu tarafsız Başbakan Prof. Dr. Sayın Sadi Irmak söylüyor:

“Böyle bir durumda telafisi mümkün olmayan zararlarla karşı karşıya kalabiliriz. Bütün bu bilgiler ve ihtimaller muvacehesinde, gerek askeri hazırlıkların gereği gibi yapılabilmesi ve sürdürülmesi, gerekse dahilde huzur ve sükûnun korunabilmesi için, sıkıyönetimin adı geçen 4 ilde devam etmesine ilgili mercilerimiz ve Hükümetimiz zorunluk görmektedir.”

Daha 1975 senesine girerken ülkenin huzursuzluk içerisinde olduğunu ifade ediyor günün Hükümeti.

2 Şubat 1975 tarihinde bakınız Sayın Irmak ne diyor; yine sıkıyönetim uzatılması hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisinin 4.2.1975 tarihli zaptından 85’inci ve 86 inci sayfalar: “Son zamanlarda son derece az bir azınlık grubunun memleket huzurunu bozacak ölçülere varmış olan tahrikleri, faaliyetleri ve eylemleri de ayrıca durumu ağırlaştıran bir faktör olarak karşımızda bulunmaktadır. Bütün bu şartlara rağmen sıkıyönetimin uzatılmasındaki zorluğu kabul etmiş olmamıza rağmen, sıkıyönetim tarafımızda özgürlüklere kabil olduğu kadar dokunmamak yolunu tutmakta olduğumuz, tahmin ederim ki, Yüksek Meclisin gözünden kaçmamaktadır. Elbette tahrikler, taassup hareketleri ki, hepsinin müşterek sonucu özgürlüklerin yok edilmesine varır, bunu karşısında Hükümet olarak derece derece her kuvvetimiz ve imkânımızı da kullanmak azmindeyiz.

İşte, iç ve dışta kısaca özetlediğim bu durum karşısında Hükümet, zorunlu olarak sıkıyönetimin bir ay daha uzatılmasını Yüksek Heyetinize önermeye karar vermiştir” diyor.

Yine Sayın Prof. Dr. Irmak tarafından bazı illerde sıkıyönetimin uzatılması için Mart 1975 de, Mart’ın başında Meclislere sevk edilen tezkere şöyledir; “Kıbrıs’la ilgili genel durumun gerginliğini sürdürmesi ve iç güvenlik nedeniyle” Sıkıyönetimin uzatılmasını talep ediyor.

Binaenaleyh, 31 Mart 1975 tarihinde kurulan Hükümet, ondan bir evvelki Hükümetten Türkiye’yi hiç bir sıkıntısız devralmış değildir, sıkıyönetime rağmen, memleket huzursuzdur, memlekette şiddet hareketleri vardır, memleket sıkıntılıdır.

Mesele burada bitmiyor; 9 Kasım 1974 tarihli Hürriyet Gazetesinin birinci sayfası şöyledir; 9 Kasım 1974; henüz Cumhuriyet Halk Partisi, Millî Selamet Partisi Koalisyonu görevi devretmiş değildir. “Anarşi hortladı” Sürmanşet.

“Orta Doğu Teknik Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi sağ-sol çatıştı, çok sayıda yaralı var.”

“İstanbul’da yürüyüş yapan öğrenciler Amerikan bayrağını yaktılar.”

“Ceyhan soygununu Türk Halk Kurtuluş Ordusunun düzenlediği anlaşıldı.”

“Ceyhan’da banka soyan 5 anarşistten biri yakalandı.”

“Boykot dalga dalga yayılıyor. “Bir resim, altında bu, 9 Kasım 1974... Yani burada da bitmiyor mesele.

HASAN İLDAN (Elazığ) — Ölü var mı?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Var var, o da var. Biraz sabrederseniz, o da var.

1974 senesinde 12 banka soyulmuştur. 1974 senesinde 12 banka ve bir benzin istasyonu soyulmuştur. 28 Ocak 1974 tarihinde Bahçelievler İş Bankası soyulmuştur. 4 Ocak 1974 tarihinde Batman'da benzin istasyonu soyulmuştur. 1 Mart 1974 tarihinde İzmir'de Öğretmenler Bankası soyulmuştur. 2 Mart 1974'te Kartal'da Akbank'ın Cevizli Şubesi soyulmuştur. 18 Mart 1974 de Bahçelievler'de İş Bankası İkinci defa soyulmuştur. 29 Mayıs 1974 te Ankara'da Akbank'ın Gençlik Caddesindeki Şubesi soyulmuştur. 3 Haziran 1974 te Sümerbank'ın Üsküdar Satış Mağazası soyulmuştur. 6 Haziran 1974 te İş Bankasının Ankara Şubesi soyulmuştur. Ekim 1974 te ki, sıkıyönetim vardır, Türk Ticaret Bankasının Çarşıkapı Şubesi soyulmuştur. 7 Kasım'da Ceyhan İş Bankası Şubesi soyulmuştur; işte bu haber o. 5 Aralık'ta Suadiye İş Bankası Şubesi soyulmuştur. 10 Aralıkta Yapı Kredi Bankasının Sincan Şubesi soyulmuştur. 12 Aralık'ta Küçükesat'ta Garanti Bankasının Şubesi soyulmuştur. Şimdi burada da bitmiyor mesele. Müsaade buyurun beyefendiler, rahatça dinlerseniz size aydınlatıcı şeyler söyleyeceğim, kimseye dokunmuyorum; yani "Banka soyuldu" deyince tedirgin olmakta mana yok. İşte soyulmuş.

Şimdi bakınız; eğer anarşiyi bizimle paralel sayarsanız, fevkalade yanlış bir teşhis koyarsınız, siz de kalkamazsınız bunun altından; ona teslim olmadıkça siz de kalkamazsınız altından.

Şimdi bakınız ne oluyor; "Gümüşhane Lisesinde ve Ankara Cebeci Yurdunda çatışmalar oldu."

"Hükümet öğrenci olaylarını görüştü"

Milliyet Gazetesinin başlığı bu. Tarihi de söyleyeyim size, 22 Mart 1974; yani 7 Şubat'ta güvenoyu alan Cumhuriyet Halk Partisi-Millî Selamet Partisi Hükümetinin henüz üzerinden 1,5 ay geçmiş. Gümüşhane lisesinde ve Ankara Cebeci Yurdunda çatışmalar olmuş.

"Cumhuriyet Halk Partisi Ortak Grupunda gençlik olayları görüşülecek."

Devam ediyor; günün Başbakanı açıklama yapıyor: "Öğrenci olayları için bazı bakanlarla komisyon kuruldu."

Yine günün Başbakanı; "Öğrenci olayları 12 Mart öncesine dönüşebilir." Tarih: 23 Mart 1974.

Devam ediyor: "Atatürk Yurdunda kavga çıktı, 77 genç gözaltına alındı. Eskişehir'de sağ-sol çatışmasında beş genç bıçaklandı. Erenköy'de banka şubesinde tahrip kalıbı patlatıldı" Tarih: 7 Mayıs 1974, Milliyet Gazetesinin başlığı bu.

Devam ediyor: "Öğrenciler dün de çatıştı, 23 genç yaralandı" Milliyet Gazetesi, 10 Mayıs 1974, "Öğrenci olayları yurdu sardı" 10 Mayıs 1974, "Bakanlar Kurulu gençlik olaylarını görüştü" Milliyet Gazetesi, 11 Mayıs 1974.

Gençlik olayları, anarşi ve saire yok da, bütün bunlar ne?

"Polis, yurtlarda 24 saat nöbet tutacak" Milliyet Gazetesi, 12 Mayıs 1974, Bu ne? Yani, her şey böyle sütlüman, her şey olup gidiyor... Aslında, eğer Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın sözcüleri, "Biz gelince anarşi olmaz, biz gidince olur" derlerse o zaman bunun altından başka manalar çıkar.

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Ne çıkar mesela, söyle bakalım.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ne mi çıkar? Siz o manayı çıkardınız da, gerekirse söyleyirim.

Ondan sonra geliyoruz. 16 Mayıs 1974 e; af kesinleşti. İşte o tarihte Cumhuriyet Halk Partisinin Genel Başkanı beyanat veriyor, “Millet Meclisi muayyen suçları affetmediği için artık olayları tutamam” diyor, o beyanatı veriyor. Mayıs 1974 tür bu. Ondan sonra Hükümet meseleleri başlıyor, “Gençlik tahriklere rağmen altı ay sabır göstermiştir; şimdi ne olacaktır” diyor, mesele burada da bitmiyor.

1974 senesinde Türkiye rahat bir Türkiye değildir. 12 tane banka soyulmuştur, bir benzin istasyonu soyulmuştur, sıkıyönetime rağmen, Kıbrıs olaylarına rağmen, affa rağmen, yüzden fazla öğrenci olayı olmuştur, Bakınız ne oluyor!

Esasen, 1971-1973 rahatsızlığını meydana getirenler, Türk Halk Kurtuluş Ordusu mensupları, Türk Halk Kurtuluş Partisi mensupları, Türk Halk Kurtuluş Cephesi mensupları, Türkiye İhtilalci İşçi-Köylü Partisi mensupları, Türkiye Komünist Partisi Maoist-Leninist Teşkilatı. Bütün bunlar hapishanelerdedir. Bunları hapishanelere koyan da sıkıyönetimdir, sıkıyönetim mahkemeleridir. Uçak kaçırان bunlardır, adam kaçırان bunlardır, soygun yapan bunlardır ve bütün bunların içerisinde adam vuran bunlardır, Türk Polisine kurşun atan bunlardır, Türk kumandanına kurşun atacak, Ankara’da güpegündüz kurşun atacak cüret ve cesaret sahibi olan bunlardır. Bunlar hapishanelerdedir.

1920’den 1960’a kadar Türkiye’de 25 defa komünist tevkifatı olmuştur. Bu komünist tevkifatındaki eski tüfeklerin hepsi yine sahnededir ve eski tüfekler beyin yıkamakla meşguldürler. Bu, kendilerini ordu sayanların hedefi ne idi Türkiye’de... Bu hedefi binlerce sayfa tutan iddianamelerde ve sıkıyönetim mahkemelerinin kararlarında bulmak mümkündür. Hiç keyfi, sübjektif olmaya lüzum yok. Eğer bunların hepsinin keyfi yapıldığı, “Bu kimseler masum kimseler idi, bunlar zulüm yapılmıştır” kanaati varsa, Türkiye’de hiçbir zaman huzuru bulamazsınız ve açıklıkla ifade edelim ki, bütün bu olup bitenlerin içerisinde bir tek milliyetçiye, banka soyarken, adama kaçırırken, adam öldürürken rastlamazsınız. Bir tek milliyetçi cezalandırılmış değildir. 1971-1973 döneminde Türkiye’yi rahatsız edenlerin içerisinde, mahkemelere gidenlerin içerisinde, hapishanelere girenlerin içerisinde, polis vuranların içerisinde, adam kaçırانların içerisinde, yabancı bir sefaretin mensubunu öldürenlerin içerisinde, Türk generaline kurşun sıkacak kadar cüret sahibi olanların içerisinde bir tane milliyetçiyi bulamazsınız.

Öyle ise Türkiye, 1971-1973’ten hiç bir şey öğrenmedi mi? Şimdi bakınız ne oluyor; gayet tabii ki, 1973 seçim meydanlarında bunları kurtarmak için gayretler sarf edilmiştir. 1973 seçimlerinden sonra hapishanelerde dört gözle bunlar beklemekte dirler. Bunları masum sayan zihniyet hapishanelerden kurtaracaktır kendilerini ve nitekim Mayıs 1975 de Cumhuriyet Senatosu kabul etmemiştir, Millet Meclisi, Cumhuriyet Senatosunun değiştirdiği biçimde değiştirmiştir. Devletin temeline dinamit koymak isteyenlerin ibreti müessire teessüs etmeden, bunların nedamet getirmeden salınmasının karşısına Millet Meclisi çıkmıştır. Cumhuriyet Senatosu çıkmıştır ve af, bunlara teşmil edilmemiştir. Ama Anayasa Mahkemesi, Kanunun bir maddesini iptal etmek suretiyle fiilen af sağlamıştır.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Adaletli çıkarmak da vazifesidir.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben size olanı söylüyorum: olan bu değil mi? Burada kimseye bir kötöleme yok, olan bu.

Şimdi, size sesleniyorum Cumhuriyet Senatosunun Sayın Üyeleri; af çıkarmak Türkiye Büyük Millet Meclisinin hakkıdır ve yetkisidir. Sizin hakkınız aşılmıştır, sizin yetkiniz aşılmıştır netice itibarıyla.

SIRRI ATALAY (Kars) — Yanlış çıkarmışsınız, burada oyladınız.

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Anlamıyorsunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 1961 Anayasası münhasıran af çıkarma yetkisini Türkiye Büyük Millet Meclisine vermiştir, başka birisi af çıkaramaz. 1961 Anayasası, seçim kanunları yapmak hakkını münhasıran Meclislere vermiştir. Yanlış yaptı iseniz yanlışınızı doğrultmak hakkı yoktur. Sizin elinizden, size ait olan bir hak alınmıştır. Bu müesseseye ait olan bir hak alınmıştır; bunu söylüyorum işte budur.

Cumhuriyet Senatosunu değerli üyeleri;

Bu mesele fevkalade önemlidir. 31 Mart 1975 tarihinde kurulan Hükümet neyi devralmış? Sıkıyönetim Mayıs'a kadar, mahkemelerde hır çıkarırsak kurtulmayız diye hapishanelerde beklemişler. Sonra da 20 Temmuz 1974 ten itibaren Türkiye'de sıkıyönetim ilan edilmiş, Kıbrıs olayı olmuş. Ona rağmen, yine birtakım hadiseler bir süre sonra devam etmiş.

Sayın Üyeler;

22 Nisan 1975 tarihli bir mektubu huzurunuzda okuyacağım. Bu mektup, Türkiye'deki kurulmuş ve kurulmakta olan 18 Üniversitenin rektörleri tarafından bana yazılmış bir mektuptur. 22 Nisan 1975 tarihinde biz henüz 10 gün olmuş güvenoyu alalı.

Bakınız mektupta ne diyor; 18 rektör aşağıdaki hususlarda fikir birliğine varmışlardır.

"1968'den bu yana bütün dünyada siyasal amaç taşıyan aşırı uçların yürüttükleri öğrenci eylemleri, yükseköğretim kuruluşlarımızdaki huzur bozucu verimsiz etkisini hâlâ sürdürmektedir." Başlamış demiyor. "Sürdürmektedir."

"Siyasal hedeflere yönelen bu eylemler, öğrenci kitlesini peşinden sürüklemek için günlük eğitim sorunlarını işlemek gereğini kurmuş, esas maksadı; kamuoyunu da zaman zaman inandırabilen bir örtü altında gizleyebilmek başarısına ulaşmıştır.

Yükseköğretim kuruluşlarında eğitim güvenliğinin tehdit altında bulunması, geleceği oluşturacak kuşakların niteliklerine olumsuz etkiler yapmakta ve millî varlığımızı çözümü gün geçtikçe güçleşen sorunlarla karşılaştırmaktadır. Eğitim güvenliğinin işlenmesi, artık bu gibi olayların kaynağı değil, alanı olduğu açıkça görülen üniversitelerimizin kapsamlarının üstünde, Devlet çapında alınacak tedbirlere ihtiyaç göstermektedir.

Üniversitelerimiz, bu tedbirleri anayasal düzenin ayrılmaz bir parçası bulunan güvenlik kuvvetleriyle bir bütün halinde çalışarak, yürütmek bilincinde ve kararınadırlar."

"Üniversiteye polis girer, polis giremez; giren polis ceza alır" noktasından üniversite rektörleri, 22 Nisan 1975 tarihinde, daha evvel yaptıkları toplantının bir neticesi olarak Hükümete bu mektubu yazmışlardır.

Mesele burada da bitmiyor; 26 Nisan 1975 günü Millî Güvenlik Kurulu toplanıyor. Ülkenin iç güvenlik durumu nedir, dış güvenlik durumu denir? 7,5 saat süren müzakerelerden sonra kamuoyuna şu açıklamayı yapıyor. "Millî Güvenlik Kurulu,

bu toplantısında Devletimizin iç ve dış güvenliği ile ilgili konuları ayrıntılarıyla görüşmüştür. Toplantıda, üniversite ve yüksekokullarda öğretimin aksamasına sebep olan üzücü olayların, sadece öğretim ve okul sorunlarından doğmayıp, Devletin temel nizamını yıkmayı amaçlayan, ötedenberi bilinen faaliyetlerin bir parçası olduğu kanıtına varılmıştır.

Üniversite ve yüksekokullarda öğrenim özgürlüğünü tehdit eden bu olayların önlenmesi zarureti üzerinde durulmuştur.

Millî Güvenlik Kurulu inanmaktadır ki, Türkiye’yi içten çökertmek isteyenlere fırsat vermemeye kararlı ve muktedir olan Devlet güçlerinin en büyük desteği, milletimizin sağduyusu ve uyanıklığıdır.

Türkiye Cumhuriyetine, millî bütünlüğümüze, hür demokratik rejime yöneltilen her türlü yıkıcı faaliyeti etkisiz kılmak; Devletin yasama yürütme, yargı organları, güvenlik kuvvetleri ve bütün kuruluşlarınca elbirliği halinde yerine getirmesi gerekli bir görevdir.

Millî Güvenlik Kurulu bu inanç içinde, konu ile ilgili tavsiyelerini Hükümete bildirmeye karar vermiştir.”

Yani 22 Nisan 1975 deki rektörlerin durum tespiti, 26 Nisan 1975 deki Anayasanın 111’inci maddesine göre, Türkiye’nin güvenliği ile ilgili tavsiyelerde bulunmak üzere kurulmuş olan Millî Güvenlik Kurulunun durum tespiti budur.

Peki, “Türkiye’de o zaman hiçbir şey yoktu, bütün bunlar siz işbaşına geldikten sonra oldu” diyenlere şunu söylüyorum: O zaman hiç bir şey yoktu da bunlar ne? Niye 18 tane rektör birleşip gelip, “Bizim huzurumuz yok, üniversitelerimizin huzuru yok, üniversite zeminleri huzursuzdur” diye Hükümete müracaat ediyor, niye Millî Güvenlik Kurulu bu tespiti yapıp, Türk kamuoyuna duyuyor? Niye Millî Güvenlik Kurulu herkesi göreve çağırıyor? Niye 1974 senesinin 12 inci ayının 4 üncü gününde, o günün Hükümeti Meclislerin önüne geliyor, “legal ve illegal örgütler Türkiye’yi rahatsız etmektedir” diyor? Görülüyor ki, bu meseleye doğru teşhis koymak lazımdır, Doğru teşhis konulmadığı takdirde, meseleyi bugünkü Hükümetin sırtına yüklemek suretiyle hiçbir yere varılamaz. Vaktiyle öyle yapıldı ve bir yere varılamadı.

1971 de bizim Hükümetimiz giderdi, Türkiye bir ay içinde düzelirdi... Öyle denildi. Nitekim biz görevi bıraktık, görevi bıraktığımız gün sıkıyönetim bile ilan edilmedi. 26 Mart 1971 günü görevi devralan Hükümet, sıkıyönetime ihtiyaç görmedi o gün. Çünkü sebep olarak bizi gördüler. Ne oldu? 25 Nisan 1971 de sıkıyönetim getirildi ve bu sıkıyönetim aylarca sürdü. Netice itibarıyla bu perde kalkınca, daha doğrusu bu perde açılınca; bütün aktörler meydana çıktı.

Bunların Türkiye’de Cumhuriyeti devirip; komünist, Leninist, Marksist, Maoist idare kurmak istediklerini kendileri beyan ettiler.

Bütün bu örgütlerin içerisinde Türkiye’nin hayrına çalışan hiç kimse çıkmadı. Hep bunlar şer kuvvetleriydi. Devlete musallat olmuştu ve gayelerinin komünist idare kurmak olduğu sıkıyönetim mahkemelerinin kararlarıyla tespit edildi. “Şimdi Türkiye’de neler oluyor” dersiniz; 1974 senesinde çıkarılmış bulunan aftan faydalanan sokaklara salınan kimseler, Türkiye’yi rahatsız etmektedir. Türkiye’de bu oluyor işte. Malatya’da ne olmuştur... Malatya’da bekçi Bekir Altındağ, elinde siyah çantalı birisinden şüphelenmiş; “Hüviyetini göster” demiş. Aldığı cevap alnına kurşundur, alnına kurşun... Bu memleketin

çocuğu değil mi Bekir? Bekir bu memleketin çocuğu değil mi? Günahtır, yazıktır; Bekir'i vuran adamı "kahraman" diye burada takdim etmeye kimsenin hakkı yoktur. Yoktur buna hakkınız.

Eğer anarşiye karşı iseniz, Bekir kimsenin tesiri ile değil, görevinin gereği, elinde siyah çantalı bir adama hüviyetinin sormuştur; o siyah çantanın içinden daha sonra 34 mermi atan tabanca çıkacaktır. Ondan sonra "ne oluyor" diye oraya gelen polis Mehmet Şenses de aynı kurşunlarla orada can vermiştir. O da ana kuzusu, oda bu memleketin çocuğu. Bunu yapanlar kimlerdir? Malatya olaylarını çıkaran kimdir? Mehmet Emin Aktaş. Suriye'den getirilen silahların çoğunun getirilmesinde gayreti olan kişidir. Nurhak dağlarında bir tümeni teçhiz edecek kadar silahı 1971-1973 döneminde sıkıyönetim ele geçirmiştir. Bu silahların getirilmesinde rolü olan kimsedir. Suriye'ye giderek Türk Halk Kurtuluş Ordusu mensuplarını huduttan bu şahıs geçirir. El-Fetihteki Teslim Töre'yle irtibatlıdır. Takma adı "Çeto"dur. Sıkıyönetim mahkemesinden 10 yıl ceza yemiştir.

Hasan Basri Temizalp; Türk Halk Kurtuluş Ordusunun üçüncü parti veya bölümü olarak muhakeme edilen sanığıdır. Maraş yörelerinde eylem yapmak üzere Maraş'ta 5 kişi buluşmuşlardır. Türk Halk Kurtuluş Ordusunun Maraş teşkilatı olarak eylem planlarken yakalanmışlardır. Mahkeme tarafından 1 yıl hapse mahkûm edilmiştir. Daha önce Orta Doğu Teknik Üniversitesinde güvenlik kuvvetleriyle çatışmaya iştirak etmiştir. Diğer iki kişi de yine 1971 öncesi ve sonrasında bu hareketlere katılmış kimselerdir.

Şimdi Zeytinburnu'nda bir hadise oluyor, TİKKO çıkıyor orta yere. Evet, "Anarşi oluyor, anarşi Hükümet dolayısıyla oluyor, bugün bu bütçeyi konuşmaya ne hacet var, Türkiye'de can güvenliği yok ki..." diyenlere karşı ne diyeceğiz?

Bunun menşei ne, menşesinde yatan sebep ne? Devlet bunları te'dip etmiş; ama bunlar sokaklara salınmış, Devlet yeni baştan bunlarla uğraşmakla meşgul.

Zeytinburnu'nda yakalananlar şunlardır:

"Türkiye Komünist Partisi, Maoist Leninist" adlı illegal örgütün vurucu gücü olan TİKKO mensubudurlar. 25.11.1975 günü TİKKO'nun liderlerinden Garbis Altınoğlu'yla birlikte Profesör Doktor Nuri Mugan'ın evine giderek silah tehdidiyle 3.750 lira almışlardır.

30 Mart 1975 günü, bir partinin ilçe merkezine bomba atmışlardır.

7 Kasım 1975 günü Zeytinburnu'nda başka bir binaya bomba atmışlardır.

4.9.1974 tarihinde; yani 9 Eylül 1974 de greve giden Kau-San Lastik fabrikasında greve katılmayan işçilerin evlerini kurşunlayanlar da bunlardır. Bunlar da yine başıboş kalmışlardır. Başıboş kaldıktan sonra da bu işleri yapmışlardır.

Örnekleri çoğaltmam mümkün; fakat zamanınızı almak istemiyorum. Sadece 31 Mart 1975 tarihinde kurulan Hükümet neyi devraldı? Bu bir fevkalade hal hükümetiydi. Türkiye'de 4,5-5 ay süren bir bunalıma demokratik yollardan son veriyordu. Bir ümitsizliği, bir bezginliği ortadan kaldırıyordu. Bu hükümet sırtına üç şey almıştır; ajitasyon, enflasyon ve ambargo.

Ajitasyon; her türlü şiddet hareketleri, her türlü tahrikler, memleketi huzursuz etmek için her türlü gayretler... Delillerini saydım; sıkıyönetim zabıtlarından, çeşitli beyanlara kadar.

Sonra enflasyon devralmıştır. 1974 senesinde enflasyon olmadığını söyleyebilecek kimse var mı burada? Sayın Profesör Üstünel'e soruyorum; 1974 senesinde enflasyonun körüklenmediğini, kamçılanmadığını ifade edebilir misiniz?

Cumhuriyet Halk Partisi 1973 meydanlarında ucuzluk vaat etti. Hem öyle vaat etti ki, ucuzluğun suni olduğunu, köklü tedbirlerle bunu ortadan kaldıracılabileceğini 15 Ekim 1973 tarihinde Cumhuriyet Halk Partisinin Genel Başkanı televizyonlardan söyledi. Televizyonların kaydında vardır.

Peki, 7 Şubat'ta Hükümet oldu. Hükümet olduktan sonra bir seri zam getirdi. "Bu nedir" diyenlere de "Zam şifadır" dedi. Bunun enflasyonu körükleyeceğini biz o zaman söyledik. Enflasyon gerçekten körüklenmiştir ve netice itibarıyla nereye varılmıştır? Nereye varıldığına bakalım.

1974 senesinin Aralık ayında endeks 326'dır. 1974 senesinin Aralık ayında toptan eşya fiyatları genel endeksi 326'dır. 1975 senesinin aynı Aralık ayında toptan eşya fiyatları genel endeksi 360'dır. Binaenaleyh, Aralığın Aralığa nispeti %10,4'tür. Yani, 1975 Türkiye'sinde 1975 in başındaki endeksle sonundaki endeksin nispeti %10,4 tür.

1975 senesi içerisinde zincirleme endeks, genel endeks toplamı %10,5'dur. 1974 zincirleme endeks ortalamasıyla 1975 zincirleme endeks ortalaması yine %10,5 civarındadır; ama 1974 ü 1973'e nispet ettiğiniz zaman, Aralığın Aralığa nispeti %19, neye karşı? 1975 in %10,5'una karşı, %19 küsur, Zincirleme endeks %20 civarında, ortalamanın ortalamaya nispeti de %30 civarındadır. 1973 ortalamasının 1974 ortalamasına nispeti %30 civarındadır.

Binaenaleyh, İstanbul ve Ankara geçim indeksleriyle Türkiye'de enflasyon olduğunu, olmadığını izah etmek mümkün değildir ve burada üzüntüyle gördüm ki, Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Sözcüsü, genel endeksi enflasyonun ölçüsü olarak almıyor. Rakamları ne kadar siz istediğiniz gaye için konuşturmaya çalışsanız da, rakamların dilinden anlayan biri gelir, onun ne demek istediğini ortaya kor.

%30, 1974 ün 1973'e nazaran vasatideki fiyat artışı. 1975 inki %10. Binaenaleyh, ister zincirleme endeksleri al, ister Aralığı Aralığa nispet et; çünkü bu üç nispet kullanılır, isterseniz kümülatiflerini al, kümülatif de 2 misli. Ortalamaların nispetinde ise 3 misli fark vardır.

Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Bundan sevinç duymak lazımdır. Eğer bunu muhafaza edebilirsiniz, bundan memnun olmak lazım. Neden memnun olmak lazım? Bu enflasyon kadar büyük bir bela yoktur. Cumhuriyet Halk Partisi enflasyonu tehlike saymaz. Bu fakir, fukarayı ezen en büyük beladır. Piyasa ekonomisine göre işleyen sistemlerde enflasyon bir numaralı millet düşmanı ilan edilmiştir.

Batı ülkelerinde %2'yi aşan nispetler çok büyük nispetlerdi. Bugün Batı ülkelerinin hepsinde nispetler %8 ile %11 arasındadır. Yani, Türkiye'deki %10'a tekabül eden, Batı ülkelerinde %8 ile %11 arasındadır. 1974 te OECD'ye dahil memleketlerde biz 11 inciyiz Günah değil mi, "Enflasyonla mücadelede ne yaptınız" diye bize sormak? Sordunuz memnun olduk. Cevabı bu; ama "Hiçbir şey yapmadınız" yargısı doğru bir yargı değildir; ilmen doğru değildir, ilmen. Bunun siyasetle alakası yok. İlmen doğru değildir. Üç tane endeksi %10 civarında tutabilmiş bir Türkiye'nin sevinmesi lazım. Çünkü arka arkaya

üç sene, dört sene Türkiye'nin %20'yi aşan enflasyon nispetlerine dayanması mümkün değildir. Hiç bilmediğiniz yerlerden bilmediğiniz patlamalar meydana gelir. Halkı ezen odur; bizim kanaatimizce istikrar Türkiye için panzehirdir; fevkalade lüzumlu bir şeydir, istikrarı muhafaza etmek lazımdır, diye bu Hükümet iş başına geldi. Bu Hükümet, enflasyona meydan okuyarak iş başına geldi. Hükümet, enflasyonun durdurulmasında, yavaşlatılmasında başarılıdır.

Şimdi Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Sözcüsü diyor ki, "İstanbul, Ankara indekslerine bakalım."

İstanbul, Ankara indeksleri geçim indeksleridir. Mesele ondan ibaret değildir ki ve geçim indeksleri altı ay geriden takip ederler genel indeksi; yani genel indeksteki düzeltmeler, geçim indekslerine altı ay geriden intikal eder. Ayrıca genel indeksin içinde bütün mallar mevcuttur; bütün malları nazarı dikkate almak lazımdır.

Onun içindir ki, İstanbul ve Ankara indeksleri ile Türkiye'de enflasyonun önlenmediğini söylemek fevkalade yanlıştır; enflasyonun hızının kesilmediğini söylemek fevkalade yanlıştır. Hele, toptan eşya fiyatları genel indeksine hiç önem atfetmeden.

Şimdi bakınız, ne yapıyor Sayın Sözcü? Fevkalade enteresan bir şey yapıyor diyor ki, "Genel indeks, gerçi bir mana taşır; ama o kadar çok mana da taşımaz."

Ne mana taşır? Ya hiç mana taşımaz ya şu kadar mana taşır. Çok mana taşır bana göre ve Türkiye; İstanbul, Ankara'dan da ibaret değil. Türkiye'nin tüm ekonomisinin göstergesidir, genel indeks ve genel indeks bunu gösteriyor.

Başka şeyler de söyleyeceğim, daha. Türkiye, %8'e yaklaşan kalkınma hızını meydana getirebilmiştir. Nerede %10 civarında bir fiyat artışına rağmen, %8 gibi bir artışı meydana getirebilmiştir. %8'e yakın bir kalkınma hızını başarabilmiştir Türkiye.

Hâlbuki bakalım Batı ülkelerine... yüzde eksi 2,5 ile %1,5 arasında değişiyor. Batı ülkelerinin kalkınma, büyüme hızları; yani -2,5'dan +1,5'a kadar 1975 dünyasında; yani OECD'ye dahil ülkelerde enflasyon hızı %10 civarında, kalkınma hızı, %1,5'un altında. Bir kısmında da geriye gitmiş olmasına rağmen Türkiye, %10 civarında enflasyon hızı ile %8 bir kalkınma hızını başarabilmiştir. Bundan sevinmek lazım. İşte bugünkü Hükümet bu başarı ile huzurunuzdadır.

Şimdi ne yapıyoruz? Evvela bu genel endeksi kaale almıyoruz. Mesele bu başarıyı küçülteceğiz ya... Bak, nasıl küçültürüz başarıyı; böyle değerli rakamları, değer taşımaz sayarız. Eğer rakam tek ise (Kalkınma katsayısında, büyüme hızında olduğu gibi) onu da şöyle deriz: "Efendim, zaten iyi bir tarım yılı oldu; iyi bir tarım yılı olduğundan dolayı böyle oldu. Sizin burada ne dahliniz var?"

Ha... Şimdi bakınız, buradaki yanlış da şu:

1975 yılındaki tarımdaki kalkınma hızı, 1974 deki tarımdaki kalkınma hızından küçüktür. 1974 te %10 civarında tarımda kalkınma hızı meydana gelebilmiştir, 1975 de bu %8 civarındadır. Daha küçük bir kalkınma hızına rağmen, tarımda %8 civarında bir kalkınma sağlanabilmiştir.

Değerli üyeler,

Aslında 1975 senesinde Türkiye'nin bütün istihsal, bütün üretim dallarında %10 ile %20 arasında değişen güzel artmalar meydana gelmiştir.

1974 senesinin pamuk meselesi bir faciadır. Gerçekten faciadır. Biz 1975 Martında Hükümetimizi ilân ettiğimiz zaman, Nisan başında ilk el attığımız işlerden birisi pamuktur. 8 Milyar lira Devletin parası pamukta bağlı idi. Pamukta Çukurova'nın, Antalya'nın ve Ege Bölgesinin bütün depolarında; ahır, samanlık dahil, dolu duruyordu.

Bununla da kalmamıştı. 10 milyar lira sarfı ile meydana getirilen, 600 bin işlik ve Türkiye'ye 250 milyon Dolar civarında para getirme imkânı sağlayacak olan 600 bin işlik tekstil endüstrisi kapılarını kapatmıştı. Sadece Çukurova'da 50 bin işçi, tekstil endüstrisinde ücretli izinli sayılmıştı. Çünkü pamuk depoda duruyordu, fabrikada pamuk yoktu. Dış piyasalara biz 20 liradan mal ettiğimiz pamuğu 12 liradan satmaktaydık; iç piyasaya aynı para ile veremiyorduk. Bizim pamuk, dış piyasaların fabrikalarında ip oluyordu, tekstil oluyordu. Biz burada fabrikaları kapattık, bekliyorduk. 8 lira pamuk taban fiyatı, 1974 ün. Acaba zürradan, küçük köylüden kaç kişi 8 liradan pamuk aldı; Çukurova'da, Ege'de, Antalya'da kaç kişi? 15 gün, 10 gün, 5 gün kuyrukta bekleyen köylü var ve bu köylü 5 gün orada bekleyeceğine, 2 lira, 3 lira aşağısına, 4 liraya, 5 liraya, 5,5 liraya satıp bırakıp gitmiştir. Facia bu idi. Neticede biz geldik ve 1975 Türkiye'sinde bir tek pamuk kuyruğu olmamıştır.

LÜTFİ BİLGİN (İçel) — Beyaz sinek pamuk bırakmadı ki, nasıl kuyruklar olsun silolarda?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — ... Üretim, geçen senekine yakın üretim. Beyaz sinek yedi de üretim nereden çıktı? Neticede bugün Türkiye'nin bütün pamuklu endüstrisi işlemektedir. Neticede köylünün elinden alınmamış bir kilo pamuk yoktur. 8 liradan köylüye para ödenmiştir, yerine göre tabii; bu 7,5 lira ile 8 lira küsur kuruş arasında değişir, bölgesine göre, elyaf vaziyetine göre; ama taban fiyat budur işte

LÜTFİ BİLGİN (İçel) — Taban değil tavan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Taban fiyat fonksiyonunu ifa etmiştir.

Şimdi Cumhuriyet Senatosunun Sayın Üyeleri;

"Efendim, siz ne yaptınız köylüye" deniyor.

Köylüye biz ne mi yaptık? Bakın ne yaptık: 19 Nisan 1975 tarihinde Bakanlar Kurulu bir Kararname ilân etti. Bu Kararname, Gübre Kararnamesidir. Cumhuriyet Halk Partisi idaresinin 60 kuruşluk gübreyi 192 kuruşa çıkardığı doğru mu? "Doğru değil" deyin, doğru olduğunu göstereceğim. Doğru mu? 60 kuruşluk gübreyi, 64 kuruşluk gübreyi 192 kuruşa? (A.P. sıralarından "Doğru, doğru" sesleri) 180 kuruşluk gübreyi 4,5 liraya çıkardığı doğru mu? (A.P. sıralarından "Doğru, doğru" sesleri) Doğru. Peki, bu kadar hangi meydanlarda nutuk verdiniz köylüye, kaç para eder bu? Üç misline çıkardığınız zaman köylünün kullandığı gübre için köylünün cebinden aldığınız para? 7,5 milyar lira eder. 7,5 milyar lira, bir kararname ile köylünün cebinden para alınmıştır.

Değerli üyeler;

Orta Anadolu gübreyi Nisanda kullanır. Ege ve Marmara nisan öncesinde kullanır, ama Orta Anadolu ve Doğu Anadolu köylüsü eli cebinde; elini cebine atıyor, para yok. Gübre depoda, biz öyle devraldık 1975 Türkiye'sini. Gübre depoda, ekin yeşil. Hükümet oturdu, bir milyon ton buğday ithal etmeye karar verdi. Bir milyon ton buğday; 200

milyon dolar, 3 milyar lira eder, Bunun yerine Hükümet bir karar aldı, gübre fiyatlarından 5 milyar liralık bir indirim yaptı. 5 milyar lira, bir kalemde bu indirimi yaptı ve köylüye borcuna bakılmaksızın gübre verdi, köylü gitti o gübreyi kullandı.

Şimdi bakalım 1974 senesinde Toprak Mahsulleri Ofisi ne mubayaa yapmıştır?

1974 senesinde Toprak Mahsulleri Ofisinin yaptığı mubayaanın miktarı 800 bin tondur ve iyi bir tarım yılı. Taban fiyat olarak verdiğiniz para çalışmamış ve fiyatlar 2,5-3 lira civarında işlemiştir “125 kuruştan 2,5 liraya, 215 kuruşa çıkardık” dediğimiz fiyatlar çalışmamıştır, zaten cari fiyatlar 2,5 lira civarındaydı; yani buğdayı olan köylü zaten 2,5 liraya buğdayını satıyordu. Siz onu 215 kuruşa çıkarmakla “Köylüye %80 artış verdik, şu kadar para verdik” diyorsunuz. Hiç bir şey vermediniz. Ne sattı köylü? 800 bin ton hububat sattı, bunun hepsi de buğday değildir. 600 bin tonu buğdaydır, 200 bin tonu arpa ve çavdardır.

1975 senesine geliyoruz, 1975 senesinde, 2,5 lira yumuşak buğdaya taban fiyat verilmiştir. (Azamisi 235 kuruşla 2,5 lira arasında) Sert buğday fiyatı da serbest bırakılmıştır. Toprak Mahsulleri Ofisinin 1975 senesinde mubayaa ettiği hububatın miktarı 3 milyon 300 bin tondur. 1974 ün tam 4 mislidir, rakam 4 mislidir. Türk köylüsünün cebine giren para 8 milyar liradır. 1974 Türkiye’sinde Türk köylüsünün cebine giren para 2 milyar liradır. 1975 Türkiye’sinde Türk köylüsünün cebine giren para 8 milyar liradır, yalnız buğdaydan. Kozadan tiftiğe kadar Türk köylüsünün yetiştirdiği bütün mallara taban fiyat koymuşuzdur. Bu, taban fiyatlar hayali işlemez taban fiyatlar değildir. İşlemiştir ve 60 lira konan koza taban fiyatı 1974 te 40 lira üzerinden çalışmıştır, 70 lira konan koza taban fiyatı 70 lira üzerinden çalışmıştır. 1975 de.

Tütün, dünyanın kıyameti koptu 1974 senesinde; yani 1973’ü 1974 e bağlayan sene manasında söylüyorum. Tütün kahramanları falan ilan edildi. Ne idi? Bir yıl evvel 17-18 lira olan tütün başfiyatına Ege’de 25 lira baş-fiyat verilmişti ve 21 lira civarında kaime ortalama fiyat teşekkül etmişti, 20-21 lira civarında, 1975 de yani 1974 ü 1975 e bağlayan yılda, 33 lira başfiyat verildi, 29 lira civarında kaime teşekkül etti. Bunun adı yok, ama 25 lira başfiyat verip, 20-21 lira kaime teşekkül etti ya, tütün kahramanı oluyorsunuz, 29 olunca hiç bunun adı yok. 1975 i 1976’ya bağlayan sene Ege başfiyatı 43 liradır. Ortalama fiyat, kaime 37,5- 38 liradır; yani 1973’ü 1974 e bağlayan senenin, tütün kahramanlarının yetiştirdiği senenin fiyatlarından ortalama fiyat 17 lira fazladır; yani 20 liraya 17 lira koyacaksınız, %80 fazladır. Yine huzurunuzda şunu söylüyorum, Doğu tütünleri ki, 27 milyon kilodur. Doğu bölgesinde yeniden istihdam imkânları yaratmak ve yeniden birtakım gelir imkânları götürmek bakımından bunun asgari 50 milyon kiloya çıkmasını istiyoruz.

Ege tütünlerine kaç para vasati fiyat verilmişse, Doğu tütünlerine o kadar vasati fiyat verilecektir. Geçen sene bu fiyat Ege tütünlerinde 30-31 lira iken, 26 lira civarında teşekkül etmiştir. Bu sene Egenin vasati fiyatı ne olduysa, aynen o fiyat verilecektir. Tütün bu.

Şimdi 1974 yılı ile 1975 yılını biraz daha karşılaştırmak ve enflasyon bahsine, pahalılık, yoklar bahsine biraz daha devam etmek istiyorum.

Bizim Hükümetimizin; 31 Mart 1975 tarihinde kurulan Cumhuriyet Hükümetinin devraldığı diğer bir husus da yokluktu. Türkiye’de yer yer şeker karneye bindirilmişti... Bir ramazan millet bir kaşık yağa muhtaç olmuştu 1974 senesinde, doğru mu? Doğru.

FEVZİ ÖZER (Muğla) — Bizim haberimiz yok.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İşte bu idare tarzı zaten, idare tarzı bu. Ankara'nın, ortasında iki paket Maltepe sigarasını almak için iki saat kuyruğa giren vatandaş vardı, hem de Hava Yolları Terminalinin yanında.

FEVZİ ÖZER (Muğla) — Şimdi ki kuyruklar ne oluyor?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bugün Türkiye'nin hiçbir yerinde bir kuyruk yoktur, hiçbir şeyin kuyruğu yoktur, hiçbir şeyin de kuyruğu olmayacaktır da, hiçbir şeyin kuyruğu yoktur.

Gayet açıklıkla ilan ediyorum; Türkiye'nin neresinde “Şu yok” dense, 24 saat içerisinde oraya kar kış demeden eristirir. Cumhuriyet Hükümeti, kim diyorsa? Açık bizimki, gayet açık. “Sigara yok” diye ne sigara.

LÜTFİ BİLGİN (İçel) — Lastik...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — “Lastik yok” diyene lastik, “yağ yok” diyene yağ, “Şeker yok” diyene şeker. Bunları denedik daha evvel. Bu meselede meydan okuyoruz; Cumhuriyet Hükümeti meydan okuyor, hadise budur. Bundan memnun olmanız lazımdır, milleti yoklukla karşı karşıya bırakmamak için meydan okuyan bir Hükümet var elinizde. Şimdi bakıyoruz, şeker; Şubat 1974 te; yani Cumhuriyet Halk Partisi Hükümeti olduğu zaman 360 kuruş, Mart 1975 e kadar geçen süre içinde 730 kuruş olmuş şeker.

BESİM ÜSTÜNEL (İstanbul) — Kim yapmış kararı kim almış?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Efendim tarih koyalım, kimin nerede olduğu belli. Şimdi bakınız, Şubat 1974 te 360 kuruş (Yazın bir yere) Mart 1975 de; yani bizim Hükümeti devraldığımız zaman 730 kuruş, Şubattan Marta 730, bizim 10 aylık Hükümet olduğumuz zaman 730 kuruş.

Margarin yağı: 1974 Şubatında 866 kuruş, 1975 Martında biz Hükümet olduğumuz zaman 14 lira 76 kuruş Mart 1975 ile Ekim 1975 arasında bu fiyat 14 lira 69 kuruş.

Gazyağı: Şubat 1974 te tonu 1473 Türk lirası. Mart 1975 e %88 artışla 2775 lira, Mart 1975 den Ekim 1975 e kadar artış söz konusu değildir.

Kaputbezi; Şubat 1974 te 330 kuruş, Mart 1975 e kadar 621 kuruş olmuş ve 1975 senesi içinde kaputbezinin fiyatında değişiklik olmamış.

Halkın temel malları, yiyeceği, giyeceği, fukara halkın yiyeceği, giyeceğini Hükümet birinci planda göz önünde tutmuştur. Çiftçiyi göz önünde tuttuğu gibi, üreticiyi göz önünde tuttuğu gibi, köylüyü göz önünde tuttuğu gibi tüketiciyi de göz önünde tutmuştur. İşte fiyatlar bunlardır.

Binaenaleyh, burada Türkiye'nin enflasyonla olan, Cumhuriyet Hükümetinin enflasyonla olan mücadelesindeki başarısını ifade etmiş oluyorum.

Şimdi yatırımlar meselesine gelince; aslında 1974 yılı yatırımlar bakımından o kadar başarılı bir yıl değildir. Gerçekleşme, fiili değerlere vurduğunuz zaman %60 civarındadır; ama 1975 yılında yatırımlar %100'e yakın bir gerçekleşmeyi bulabilmiştir. Para değerinde %30 civarında bir aşınmaya rağmen, ancak %60 civarında bir gerçekleşme olabilmektedir.

Şimdi, Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın sözcüsü buraya geldi, diyor ki, “Meydanlarda attınız, tuttunuz, dünyanın lafını söylediniz; şunu söylediniz bunu söylediniz, onu söylediniz.” Ne söylemişiz? Demiştiz ki, “1965-1975 döneminde biz hizmet gördük. Cumhuriyet Halk Partisi neyi yaptıysa gelsin söylesin.” Övünmüşüz meydanlarda. Bu övünme değil de kendimizi anlatmadır. Kendimizi anlatmazsak vatandaşa, vatandaşın nasıl rey isteyeceğiz? Kendimizi anlatmanın maksadı da, “Biz, bizimle yarışan bu beylerden daha iyiyiz” demek içindir. Bunu demeyip de, ne diyeceğiz? Neden buna üzülüyorsunuz, buna hiç üzülmeysin. Burada yapılacak iş şudur: “Niye yaptıklarınızla övünüyorsunuz” diyeceğinize, siz de gösterin, şunları şunları, şunları da biz yaptık deyin mesele biter. Şu baca bizim eserimizdir deyin, şu yol bizim eserimizdir deyin, şu elektrik santrali bizim eserimizdir deyin. Ha, deniyor ki, “Kim olsa yapar” İşte burada siyasi iktidar mefhumunu öldürürsünüz. Şayet bir ülkede kim olsa yaparsa, siyasetçilere lüzum yoktur. O zaman, kim olsa yaparsa, yarışmayı hangi esas üzerinden yapacağız? Yani, siyasi iktidar yarışmasını hangi esas üzerinden yapacağız? Siyasi iktidar yarışması bir tek esas üzerinden yapılır. Biz, karşımızdaki heyeti siyasiyeden daha iyi hizmet ederiz. Derseniz ki, hizmeti kim olsa yapar, o zaman bu yarış biter, başladığı yerde biter.

Onun içindir ki, Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Sözcüsünün “kim olsa yapar” sözünü fevkalade yadırgadığım ve o zaman meydanlarda, biz şunları yapacağız demeye hiç hacet bulunmadığını ve hatta siyasetçilerin halkın önüne çıkıp, mademki, kim olsa yapar, siz necisiniz gibi bir cevabı almalarının mukadder olduğunu huzurunuzda ifade etmek istiyorum.

Türkiye Cumhuriyeti Edirne’den Van’a kadar giden asfalt yol yapmıştır. Bizim burada emeğimiz var; ama eser Cumhuriyetin, eser Milletin. Türkiye Cumhuriyeti, 1950 de 789 milyon kilovat/ saat olan elektriğini 1960 da 2,5 milyar seviyesine çıkarabilmiş. Yani, aşağı yukarı 4 misli artırabilmiş. 1965 de, bu 3,5 milyar seviyesinde idi. 1975 Türkiye’sinde bu 17 milyar Kilovat saat seviyesindedir. Açıklıkla söylüyorum, 1965-1971 döneminin bu 17 milyarda büyük hissesi vardır. 17 milyar Kilovat saat elektriği olan bir Türkiye olmaz, gelin bunda birleşelim. Siz bize deyin ki, muhalefet olarak 17 milyar çok az; bunu 35 milyara çıkarın, 60 milyara çıkarın, 100 milyara çıkarın; bunu hiç duymuyoruz ağzınızdan. 1982 senesinde Türkiye’nin 35 milyar Kilovat saat elektriği olacaktır. Neyle olacak? Böyle kitaba yazınca olmaz o. Onu kitabın sayfasından alıp, burada buhar santrali, burada su santrali, burada atom santrali olarak yapmak lazım. Şimdi Türkiye 1976 senesinde yeniden 20’ye yakın hidroelektrik ve termik santralın temelini atacaktır. Bir atom santralının de, Allah kısmet ederse Türkiye temelini atacaktır. 1976 da.

Fırat üzerinde Karakaya barajının temeli atılacaktır, yolu yapılıyor.

Elbistan-Afşin termik santralının ki, 15 milyar liraya çıkacak ve Türkiye’ye 8 milyar Kilovat saat elektrik getirecektir. Temeli atılmıştır.

Aslantaş barajının temeli atılmıştır.

Altınkaya barajının yolu yapılmaktadır, Kızılırmak üzerinde.

Oymapınar barajının yolu yapılmaktadır. Oymapınar barajının inşasına girişilecektir. Yeşilirmak üzerinde Ayvacık, Balova barajları yapılmaktadır.

Köklüce santral yapılmaktadır. Bunlarla da bitmiyor; Keban'dan Birecik'e kadar olan Fırat kesiminde 20 milyar Kilovat saat elektrik var. Bu 20 milyarın halen 6 milyarını alıyoruz. Karakaya'yı ilave ettiğimiz zaman 14 milyarını alacağız. 6 daha var; 20'yi almak lazım buradan.

Dicle üzerinde büyük imkânlarımız var. Çoruh'tan Zap suyuna kadar; ülkenin çeşitli suları üzerinde birçok güzel imkânlarımız var. Bunlar geliştirilecek; ama bunlar huzur ister, istikrar ister, takip ister. Kendiliğinden olmaz bunlar, hiçbir şey kendiliğinden olmaz. İşte bizim isyanımız bunadır. 17 milyar Kilovat saat elektriği olan bir Türkiye olmaz.

Demir-Çelik: Bugün Türkiye'nin bütün demir-çelik istihsalinin yekûnu 1976 da 2-2,5 milyon ton olacak; azami 3 milyon ton olacak. Türkiye 1976 da 700 milyon dolarlık demir-çelik ithal edecektir. Zaten Türkiye'nin 5 milyar dolarlık ithalatının 700 milyon dolarını demir-çelik teşkil ediyor 1 milyar dolarını petrol teşkil ediyor, 400 milyon dolarını gübre teşkil ediyor. Büyük kısmını bunlar teşkil ediyor. Demir-çeliğin karaborsası yoktur. Türkiye'de demir-çeliğin stoku vardır. Türkiye'de halen. Gayet tabii, 400 küsur bin ton stok bugün elimizde vardır. Türkiye demir-çeliksiz kalmaz. Demir-çeliğin karaborsası yapılamaz. Çünkü kim ne istiyorsa, Karabük'ün ambarından gider alır, 400 bin ton demir-çelik vardır orada. Orada 400 bin ton demir-çelik dururken, Devletin resmi fiyatının üstünde demir-çelik satmak mümkün mü? Mümkün değil ki... Demir çelik belgeye bağlanmış değil, şuna bağlanmış değil, buna bağlanmış değil. Kim ne miktar demir-çelik istiyorsa, hangi çeşidini istiyorsa anında alabilir. Türkiye bugün o durumdadır.

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Dünya fiyatları nerede?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Dünya fiyatları inip çıkmaktadır; 390 dolardan 80 dolara inmişti, şimdi yine çıkmaktadır dünya fiyatları. Şimdi bakınız, dünya fiyatları; bizim bağlantılarımızı 390 dolara çıktığı zaman vermediler.

Bakınız, Türkiye'nin bugünkü durumu şudur: Türkiye Türkiye olmaz 3 milyon demir-çelikle. 120 milyon demir-çelikle falan; 40 milyonluk demir-çelik fabrikası yapmaya mecburdur. Böyle 3 milyon ton demir-çelik üretiyor Japonya, 40 milyon ton Almanya üretiyor, bir o kadar İtalya üretiyor, ona yakın miktarda İngiltere üretiyor. 120 milyon ton, Birleşik Amerika biraz daha fazla 130 milyon ton, Sovyetler Birliği 120 milyon ton üretiyor. 3 milyon ton, 40 milyon nüfuslu Türkiye; olmaz. Elektrik ve demir-çelik bir ülkenin kalkınmasının miyarlarıdır. Öyleyse, 4 üncü demir-çelik fabrikasını yapmaya, mecburuz. 5 incisini yapmaya, 6'ncısını yapmaya.

İşte, bu getirdiğimiz bütçede 4 üncü demir-çeliğin tahsisatı var. Bu getirdiğimiz bütçede Türkiye'nin elektriğini 17 milyar Kilovat saat tan 35 milyar kilovat/ saate çıkaracak santrallerin tahsisatı var. Yani, bunlar sütre gerisinde birtakım çıkarıcılara verilmek üzere konmuş paralar değil.

2 milyon ton gübre üreten Türkiye olmaz. 4 milyon ton, 5 milyon ton gübre kullanan Türkiye olmaz. En kısa zamanda Türkiye gübre istihsalini ilk planda 10 milyon tona, daha sonra 20 milyon tona çıkarmalıdır. İşte bu getirdiğimiz bütçede onun tahsisatı var.

Türkiye 15 milyon ton çimento üretiyor. 1950 de Türkiye'nin çimento istihsalı 400 bin tondur. 1960'da 2 milyon ton civarında idi. Bugün 15 milyon tondur. Bu 15 milyon tonda, bizim rolümüz vardır, emeğimiz de vardır. Şimdi bunu 25 milyon tona çıkaracağız. Yeniden birer milyonluk 10 tane fabrika yapılması lazım.

Sayın Üyeler;

Türkiye'nin problemleri var; 2,5 milyon insanı işsiz, 30 milyon insanı sosyal güvenlikten mahrum, 30 milyon Türk köylüsünün hiçbir şeyi yok. Ne bakanı var, ne çekenini var, ne yaşlandığı zaman en ufak bir garantisi var. Hiçbir şeyi yok. Bir kısım esnafının da, bir kısım şehirlinin de öyle; ama 30 milyon Türk köylüsü tamamen her şeyden mahrum. 40 bin köyün medeni imkânlara ihtiyacı var. 40 bin köyün henüz 6 bininde ışık yanıyor, 34 bini karanlıkta. İşte o 34 bin köyün, her sene 2.500'er olmak üzere ve daha sonra artan nispetlerle elektriğe kavuşturulması bu Hükümetin Programında vardır ve bu getirdiğimiz Bütçenin içinde vardır.

Bugün ulaşamadığımız kaza merkezleri var, ulaşamadığımız köyler var. Oralara gidilecek, onlar var. Nihayet genel sağlık sigortası var, tarım sigortası var, yaşlılara maaş bağlanması var... Bunlar niye yüzeysel? Yani, bunlar yüzeysel de kökseli ne bunun köklüsü?

Türkiye'nin bir önemli meselesine daha huzurunuzda temas etmek istiyorum: Dış ödemeler dengesi.

1976 da 5 milyar dolarlık ithalât yapacağız. Karşılığında 2 milyar 200 milyon dolarlık ihracat yapacağız.

Peki, dış ülkelerde çalışan vatandaşlarımızın Türkiye'ye gönderdiği para 1 milyar 300 milyon, 1 milyar 400 milyon dolar. Efendim, "Bu para 1975 de azalmış" tabii azalır. Niye azalır? Çünkü 1974 te gönderilen işçi sayısı 25 bindir, 1975 de de 4 bindir. İlk gidenler gönderir parayı. Ailelerini oraya alanlar para göndermez. Yani, paradaki artma buradan gelir. Daha evvel her sene 100'er bin kişi gönderilmişti. Öyle çıkmıştır. 1965'de Türkiye'nin dışarıda 40 bin işçisi vardı. Buna 100'er bin eklemek suretiyle o rakamlara erişilmiştir, ama Batı Avrupa'daki konjonktür sebebiyle Batı Avrupa Türkiye'den işçi alamaz hale gelmiştir. Hal böyle olunca rakam düşer.

Bu rakam Türkiye'nin şahdamarı idi; yani Türkiye kalkınmasının şahdamarıydı bu. Gayet tabii ki, bu şahdamarının devamlı olması mümkün değildir ama Türkiye'nin ekonomisini kendi gücüyle yürütebilir hale gelmesi, "rehabilite" tabir ettikleri, kendi hayatietini kendisi kazanması, kendi kendisini sürüklemesi gücüne erişmesi Türkiye'nin en önemli meselesi idi. 1970 Türkiye'si "rehabilite"ye erişmişti, 1970 devalüasyonu oydu.

1970 devalüasyonu enflasyonu durdurmak için yapılmamıştır. 1970 devalüasyonu, Türk ekonomisini rehabilite'ye kavuşturmak için yapılmıştır; yani, kendi kendisini iter hale getirsin diye... Biriken dövizler onun neticesindedir. Ama bir yere geldik ki, ihtiyaçlarımızı takip etmek imkânını bulamadık. Şimdi Türkiye'nin en hayati meselesidir. Türkiye bir ihracat seferberliği yapmaya mecburdur. Kendisini, hayati maddeler için dışarıdan ödünç para almaktan kurtaramamış bir ülke, daima sıkıntı içindedir. Petrol almasam olmaz, demir-çelik almasam olmaz, gübre almasam olmaz; 100 milyon dolarlık nebati yağ aldım, 50 milyon dolarlık şeker aldım. Bunları almasam olmaz. Öyle ise Türkiye, kendi kendisini bu durumdan kurtarmak için, evvela tarımını kendisine yeter hale getirmeye mecburdur. Tarımda gübre bir kar meselesi değildir. Tarımda gübre bir beslenme meselesidir ve tarımda gübre, Türk köylüsünün cebine daha çok para koyma meselesidir.

Türk köylüsü ne alırdı? 4 beyaz; (25 sene evvel) gaz, bez, tuz, şeker alırdı. Türk köylüsünü, Türk endüstrisinin müşterisi haline getirmek lazımdır. Türk köylüsünü,

şehirle birleştirmek budur. Bu, satınalma gücüyle olur. Türk köylüsüne satınalma gücü götüreceksiniz ve rekabet gücü olmayan bir endüstriyi Türkiye kaldıramaz. Rekabet gücü olan bir endüstri kuracaksınız, ihracat seferberliği yapacaksınız. İşte, bütün bu programların içerisinde, bu ileri düşünceler yatmaktadır.

Bununla da kalmıyor; Türkiye öyle bir noktaya gelmiştir ki, artık Türkiye ağır endüstrisini kurmalıdır. İş makinelerinden motora, takım tezgâhlarından elektromekanik ekipmana kadar giden 25 projeyi, (demir-çelikte beraber 26 projedir) 26 Projeyi gerçekleştirecektir Türkiye. Bunun için buraya 3 milyar lira para konmuştur. Bu 26 proje, fabrika yapan fabrika projeleridir ve 1976 Türkiye'sine Cumhuriyet Hükümeti, Türkiye'yi ağır endüstriye geçirmek için ciddi ve değerli adımlar atmış olarak geliyor. Elektrik sanayiinden tutunuz da, montaj sanayiini hemen hemen çok daraltacak çeşitli sanayi dallarına kadar 26 proje getirilmiştir Bunlar 1976 yılı içerisinde icra edilecektir ve en yeni know-how ile en yeni bilgilerle, en yeni teknoloji ile icra edilecektir.

Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın sözcüsü, bizim Bulgaristan'dan elektrik almamızı kınıyor, "Boyun büküler" diyor. Bulgaristan'dan elektrik almamız kadar tabii bir şey olmaz. Evvela, Bulgaristan'dan aldığımız elektrik (0) baz üzerindedir. Yani, biz onlardan ne kadar alırsak, onlara da o kadar vereceğiz. Saatler farklıdır, saatler farklı olduğu için bu farklılaşmadan dolayı elektrik sistemlerinde tasarruflar olur. Sonra muayyen bir miktarı onlar bizden alacak parasını ödeyecekler, biz onlardan alacağız parasını ödeyeceğiz.

Sayın Üyeler; Avrupa'nın bütün memleketleri elektrikte birbirine bağlı. Avusturya Almanya'ya bağlı, Almanya İsviçre'ye bağlı, İsviçre İtalya'ya bağlı, İtalya Yugoslavya'ya bağlı; bunlar birbirlerinden elektrik alırken birbirlerinin önünde boyun kırmıyorlar da, biz Bulgaristan'dan elektrik alsak versek, bu neden boyun kırma oluyor?

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Komünist onlar, komünist.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İşte bu tabir ilmen yanlış, iktisaden yanlış. Türkiye, elektrik şebekesini İran'la da bağlamaya mecbur, Irak'la da bağlamaya mecbur. Dünya o hale gelmiş. Bütün Kuzey Amerika, Kanada ve Amerika birbirine bağlı, bütün Avrupa birbirine bağlı, İngiltere, Kıta Avrupa'sına bağlı. Birbirlerine alıp veriyorlar, Elektriğin bugün demir-çelikten farkı kalmamış ki, bağ olmuştur. İşinize geliyorsa alırsınız, işinize gelmiyorsa almazınız.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Komünistlik olmuyor mu o zaman? Çarpar diye korkuyoruz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Elektriğin neresi komünist olsun?

Söylemek istediğim şey şudur:

Türkiye elektrik yapmalıdır, Türkiye demir-çelik yapmalıdır. Türkiye gübre yapmalıdır.

Sayın Üyeler;

Aslında önümüzdeki 18 sene zarfında eğer dünya gıda istihsalini duble edemezse, iki misline çıkaramazsa uzmanlar Asya'da 500 milyon insanın öleceğinden bahsediyor. Bugün gıda maddesi, stratejik madde haline gelmek üzeredir. Buğday, petrol kadar önem kazanmıştır, 1930'ların Birleşik Amerika'sı, aynı topraktan 160 milyon ton hububat ton

alırken, bugün 1975 lerin Birleşik Amerika'sı 250 milyon ton buğday alıyor. Sovyetler Birliği'nin 30-40 milyon ton buğday açığı var. Sovyetler Birliği eğer Birleşik Amerika ve Kanada'dan buğday almazsa, (Demir yenmez, Petrol yenmez) fevkalade büyük tehlikelerle karşı karşıyadır. Aslında bugünkü dünya siyasetinde hammadde ve gıda maddeleri, petrol üzerinde oynanan oyundan sonra siyasetin unsurları haline gelmiştir.

Türkiye buğday istihsalini artırabilir, et istihsalini artırabilir, her çeşit gıda istihsalini artırabilir ve bunların müşterisi vardır, müşterisi olacaktır da; ama yalnız istihsalini artırmak kâfi değil, muhafaza etmek lazımdır, muhafaza edebilmek. Halen kâfi derecede silomuz yok, kâfi derecede soğuk hava depomuz yok kâfi derecede et kombinamız yok. Niye demiyorsunuz bunları yapın diye? İşte bunları yapma için burada para getiriyoruz.

Öyle ise Türkiye ödemeler dengesini düzeltmeye mecburdur. Türkiye bir şey daha yapmaya mecburdur; Türkiye, savunması için lüzumlu olan silahta tek ülkeye bağlı olmaktan kurtulmaya mecburdur. Kendi harp sanayiini kuruncaya kadar ki, bu kolay bir şey değildir. Tek ülkeye bağlı olmaktan kurtulmaya mecburdur. Dışarıdan alacağımız gıda maddesine almak için, Dolar zaruretinden kurtulmaya mecbur, silah için de tek ülkeye bağlı olmaktan kurtulmaya mecburdur. İşte bu mecburiyetlerin gereğidir ki biz savaş sanayi için buraya tahsisat koyduk geliyoruz, ödenek koyduk geliyoruz.

Geliniz, Türkiye'nin diğer ihtiyaçlarını da yine hep beraberce düşünelim. Bunların nesini beğenmiyorsunuz, bunlar bu kadar yerilmeye değer mi, neyi eksik bırakmışız, geliniz onu söyleyin?

Sayın Üyeler;

Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Sözcüsü, burada benim Anayasayı beğenmediğimi, Anayasa müesseseleri hakkında hoşlanmadığımı ifade eden birtakım laflar ettiğimi ifade etti.

Anayasa'ya uymak başka şeydir, Anayasayı tenkit etmek başka şeydir. Biz, Türkiye'de düşündüğümüzü söyleyemezsek, kimse söyleyemez. Anayasa kitabı semavi değil ki, Anayasa hakkında konuşulur Türkiye'de. Her şey hakkında konuşulur Türkiye'de. Bu Anayasanın 15 senelik tatbikatta gördüğümüz noksanlarını biz, 1969 seçim meydanlarında söyledik, 1973'de tekrar ettik, Kamuoyu yaratabilirse düşündüğümüz şeyle koruz Anayasayı. Neden bunu böyle istiyoruz? Belli, açık bunlar; ne istediğimiz gizli falan değil, beyannamelerimizde yazılıdır.

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Ne istiyorsunuz?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Vakit olsa ne istediğimizi izah ederim size de.

Şimdi aslında, gerçekten bu Anayasa ile Türkiye idare edilmez diyen benim. Ben bunu şimdi söylemiyorum, ben bunu 6 sene evvel söyledim ve bunu söylerken de Hükümet Başkanı olarak söylemiyorum, Adalet Partisi Genel Başkanı olarak söylediğimi de kaydettim. Ne var bu Anayasa ile Türkiye idare edilmez demekte? İsteddiğimiz biçimde idare edilmez. İşte olur mesele Türkiye'nin...

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Herkes aynı şekilde düşündüğünü söylemeli.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Evet, herkes aynı şekilde düşündüğünü söylüyor, herkes söylüyor ne söylenemiyor Türkiye'de? Sadece

Anayasanın yasakladığı komünizm övülemiyor. 141 ve 142 inci maddelerin getirdiği bölücülük yapılamıyor; onun dışında ne söylenemiyor, ne söylenemiyor? Türkiye’de neyin özgürlüğünün olmadığından şikâyetçisiniz, kim neden şikâyetçi? Ha komünizme, bölücülüğe, yıkıcılığa gelince...

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Faşizmin?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Faşizmin Allah canını alsın. Faşizmin de, komünizminde, Cumhuriyet dışı her şeyin biz daima karşısında olduk. Yani, biz Türkiye Büyük Millet Meclisini, Türkiye’de hürriyetçi demokrasiyi savunan kişiler faşizmi savunabilir miyiz? Bırakın, zihninizi başka şeylerle dolu tutun. Türkiye’de faşizm vesaire falan bunlar özlenecek şeyler değil.

Şimdi mesele şuraya geliyor: Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Sözcüsü benim şahsıma dokunan bazı şeyler de söylüyor. Benim şahsım hakkında çeşitli şeyler söylene geldi. “Bunlar umurumda değildir” demiyorum, umurumda olanı vardır, olmayanı vardır; ama efendim, 1965 de Milletin umudu olarak çıkmışsınız. Bir defa ben umut değilim, umut falan diye kendimi ilan etmedim. O sizde var, bizde yok o

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Şeref duyarız.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Duyun efendim, ona da bir şey dediğimiz yok, şeref duyun. 1965 senesinde biz Adalet partisi olarak %52,8 rey almışsınız, tamam. Oradan niye 1973’e geçiyorsunuz. Sözcünüze sesleniyorum; 1969 var. Biz, Türkiye’de dört sene bu kadar karmakarışıklığın içinde Türkiye’yi idare etmiş getirmişsınız ve bir Türkiye’ye bir Türkiye ilave etmişiz. Aksini söyleyenle her yerde münakaşaya hazırız etmişiz, getirmişiz. 1969 da da kazanmışsınız, 7 partiye rağmen seçim. Şimdi bir de siz gösterin bakalım bu kabiliyeti, haydi gösterin; ama siz, “Şeyhin kerameti kendinden menkul” şimdiden kendinizi seçimi kazanmış ilan ediyorsunuz. Kazanın gelin de ondan sonra görelim.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Gidelim hemen.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Gideceksiniz. Gidelim diye 187 üyeli, 187 imzalı taktir verdiniz; 164’nüz geldi, 164 üyeniz, 23’ü gelmedi.

LÜTFİ BİLGİN (İçel) — Siz hiç yoktunuz, siz nerede idiniz?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 23’ünüz de gelseydi kanun çıkmıştı oradan.

Fikri ortaya atan sizdiniz, 187’niz gelseydi, noksan kalsaydı biz onu tamamlasaydık.

Şimdi, Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Sözcüsünün kişiliğimizi eleştirmeye hakkı yoktur. İcraatımızı eleştirebilir; şunu yaptınız, bunu yapmadınız diyebilir. Biz zor şartların içinden geçtik geliyoruz; ama Allaha bin şükür demokrasi fikrini ve demokrasi müessesesini yaşatmışızdır. 1961 öncesi, sonrası münakaşalara da girmek istemiyorum, 27 Mayıs münakaşalarına falan da girmek istemiyorum; bunlara bugün girmekte fayda görmüyorum. İleriye bakarak, şunu diyorum ki, Türkiye’nin fevkalade önemli ihtiyaçları vardır. Ha, “Bunları siz yapamazsınız” diyorsunuz; “Biz Hükümet olunca yaparız” diyorsunuz. Siz Hükümettiniz, niye yapmadınız, bıraktınız gittiniz? Yani, siyasi partinin gayesi Hükümet olmaktır. Milletten rey alamadınız. Millet hiç kimseyi iktidara getirmede 1973’te. Daha doğrusu tek başına iktidara getirmede; o zaman ne olacaktır? Bir beraberlik

olacaktır. Ortağınız sizden ayrılmadı ki, siz ortağınızı bıraktınız gittiniz. Oyunun kaideleri bellidir, kimse ben Hükümet olacağım deyince Hükümet olamaz. Ben istediğim kadar hükümet olacağım deyince istediği kadar hükümet olamaz. Bunlar, Hükümetlerin iradesinde de değil, Meclislerin iradesindedir. Binaenaleyh, şimdi siz diyorsunuz ki, “Biz bu Hükümeti Meclis içinde veya Meclis dışında işbaşından uzaklaştıracacağız.” Öyle diyor sözcünüz. Tabii, aman uzaklaştırmayın diye kimse size yalvarmaz, elinizden ne geliyorsa yapın, ne geliyorsa yapın. Siz değil misiniz, Cumhuriyet Halk Partisi değil mi, Kasım 1974 te, “Adalet partisi olarak siz tek başınıza hükümet kurun biz sizi destekleyelim” dokuz öneri; ondan sonra “Kurmuyorlar, kurdurmuyorlar” diyen? Sizin Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanının beyanatı var; “Hükümet kurulmadıkça okullar bile çalışmamalıdır” diye, ondan sonra hükümet kurmuyor kurdurmuyordan; hükümet kurulma noktasına geldiği vakit o zaman “Bunlar çadır bile kuramaz” diyen sizsiniz. “Kursalar, güvenoyu alamaz” diyen sizsiniz; “Güvenoyu alsalar bunlar geçinemez” diyen sizsiniz; “Bunlar ahenk içinde çalışamaz” diyen sizsiniz, bütün bunları dediniz. Söylediklerinizin hiçbirisi doğru çıkmadı ki, bu zamana kadar.

Şimdi zamanımın dolduğunu biliyorum, iki dakikam daha var, zamanım dolmak üzeredir. Huzurunuzda şunu ifade etmek istiyorum:

İstanbul Boğaz Köprüsü; bu köprü olarak 500 milyon liraya çıkmıştır, çevre yolları ile beraber 1,5 milyar liraya çıkmıştır. İstanbul Boğaz Köprüsünün 1975 yılındaki geliri 267 milyon liradır. Gideri ise 98 bin lira gibi ufak bir paradır. 267 milyon lira para vermiştir. Bununla Türkiye’de bin tane okul yapmak mümkündür, hastane yapmak mümkündür, başka tesisler yapmak mümkündür. Bugün burada konuşan Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın sözcüsü İstanbul Köprüsünün lüzumsuzluğunu vaktiyle savunmuştur, iktisat profesörü olarak savunmuştur.

500 milyon liraya çıkacak bir tesisin senede 267 milyon lira getireceği orta yerde iken, bunun ekonomik olmadığını savunmuştur. Bugün burada ekonomi ile ilgili olarak bizi kötülemek için söylediği şeyleri, bu ölçü ile ölçün ve bizim hakkımızda yapılmış bulunan tenkitlerin ciddiyetini ve derinliğini bu ölçü ile değerlendirin. Bunu söylemeyi kendime hak görüyorum.

Beni uzunca saatler dinlediğiniz için hepinize şükranlarımı sunarken; Meclislerin Cumhuriyet Hükümeti üzerindeki güveni devam ettiği sürece, gayet tabii ki, görevimizi canla başla yapacağımız hususunda emin olmanızı diliyor, Cenabı Allah’ın Milletimize, memleketimize yardımcı olmasını niyaz ediyorum.

Çok teşekkür ederim.¹⁶

¹⁶ *Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi Cilt 25, Toplantı Yılı 15, Birleşim 30, Sayfa 82-100*

17 Şubat 1976 Salı

1976 Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının Meclise Sunulması Nedeniyle

BAŞKAN — 1976 yılı Bütçe Kanun tasarısının tümü üzerindeki görüşmeler tamamlanmış ve bundan önceki oturumda Hükümet adına Sayın Başbakan söz istemişlerdir. Buyurun Sayın Başbakan. *(A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (İsparta) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin Sayın Üyeleri, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

1976 Bütçesi üzerinde yapılmış bulunan tenkitleri cevaplandırmak üzere huzurunuzdayım. Evvela şunu ifade edeyim ki, Cumhuriyet Hükümeti, yapılmış bulunan tenkitlerden en iyi şekilde faydalanmayı sağlayacaktır. Cumhuriyet Hükümetinin gayesi, ülkemize, milletimize en çok yararlı olmanın yollarını arayıp bulmaktır. Huzurunuzda sözlerime başlarken şunu ifade edeyim ki; bugünkü Cumhuriyet Hükümeti bir koalisyon hükümetidir. Koalisyon hükümeti olarak dört partinin ve bağımsızların desteği ile güvenoyu almıştır. Uzunca süren bir hükümet bunalımını sona erdirerek kurulmuştur ve 11 aya yakın bir zamandır da hizmet görmektedir. Koalisyon hükümetinin başı olarak, geçen 11 ay zarfındaki Cumhuriyet Hükümetinin bütün faaliyetlerinden, çalışmalarının tümünden, icraatının tümünden sorumlu arıyorsanız o benim. *(A.P. sıralarından “Bravo” sesleri alkışlar)*

Değerli Milletvekilleri, gayet tabii ki, Hükümetin geçen 11 aylık icraatını savunacağız. Bu icraat üzerine yöneltilmiş tenkitleri cevaplandıracağız. Bunu yaparken, çeşitli konularda da aydınlatma görevimizi ifa edeceğiz. Doğruları eğrileri ayırt edeceğiz, 1976 Bütçesini de savunacağız. Aslında bütçe tenkitleri denildiği zaman, meselenin burada bitmesi lazım, ama iki gündür yapılmış bulunan tenkitler uzun saatler süren tenkitler meseleyi burada kesmek imkânını bize vermiyor. Gerçekten üzüntü ile ifade edeyim ki; Hükümete, Cumhuriyet Hükümetinin manevi kişiliğine ve şahsıma ağır sözler sarf edilmiştir.

Ben, bu Yüce Meclisin huzuruna bütçe savunmak üzere sekizinci defa geliyorum. Geçen sekiz yıl içinde Türkiye siyasetinin fevkalade kızgın, fevkalade hassas zamanlarını gördük. İtiraf etmeliyim ki veya ifade etmeliyim ki, bu Meclisin fevkalade hassas dönemlerinde dahi, fevkalade gergin siyasi atmosferde dahi, bu seneki kadar kötü söz sarf edilmemiştir. Kötü söze, ondan daha kötüsüyle cevap vermek daima mümkündür; ama bu memleketi nereye götürür? Vatandaşın bizden istediği, birbirimizle küfür yarışması değildir. *(A.P. sıralarından “Bravo” sesleri alkışlar)* Küfür yarışmasını yapabiliriz, yalnız bu müesseseyi eskitiriz. Şahıslarımızı eskitmek önemli değildir. Şahıslar eskir; ama buraya kadar gelebilen kişilerin oturdukları sandalyeleri eskitmemeleri lazımdır. *(A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)* Bu müesseseyi korumaları lazımdır ve 30 seneye yakın zamandır muhafazaya çalıştığımız çok partili demokratik hayatı, başkaları baltalamadan, çok partili demokratik hayatın kalbi olan temsili meclisleri şayet içinden çıkılamaz hale, işlemez hale getirirlerse, bunda ülke için büyük zararlar vardır. O itibarla, Anayasamızın “Siyasi partiler, demokratik hayatın ayrılmaz parçalarıdır” şeklindeki ifadesi, karşılığında siyasi partilerin demokratik hayatın ayrılmaz parçaları olabilmeleri için sorumluluklarını unutmamaları lazımdır.

Hükümetsek, bu kimseye, bize hakaret etme hakkını vermez. Esasen, yine bu Meclislerin güvenoyuna dayanan ve kaderi Meclislerin elinde olan hükümetlere

hakaret ederek ne kazanacaksınız? Hükümetin manevi kişiliğini eskiterek hem bu müesseseyi, hem de müessesenin güvenoyuyla iş gören ve bu müessesenin çıkardığı kanunları icrayla mükellef olan hükümet müessesesini, icra müessesesini eskitmekte haklılık yoktur. İşte buradan, Parlamento üzerinde münakaşalara mazide gidilmiştir. Parlamentonun kalitesi münakaşaları yapılmıştır. Parlamentonun çıkardığı hükümetler mi olsun, yoksa uzmanlardan müteşekkil kabineler mi olsun münakaşaları yapılmıştır. Uzmanlardan müteşekkil hükümetler, kabineler, uzmanlardan müteşekkil kabineler bir siyasi müessese midir, yoksa bir uzmanlar müessesesi midir münakaşasına götürmüştür. Bununla da kalmamıştır, Meclisler uzmanlardan mı müteşekkil olsun, yoksa milletin seçtiği kişilerden mi müteşekkil olsun, münakaşaları da yapılmıştır.

Değerli Milletvekilleri, hadiselerle nasıl bakarsanız bakın, orta yerde bir gerçek var. Bu gerçek şudur: Geçen 30 sene zarfında Türkiye'nin istikrarlı dönemleri vardır, istikrarsız dönemleri vardır. Türkiye, ne kazandıysa istikrarlı dönemlerde kazanmıştır. İstikrarsız dönemlerde Türkiye yerinde saymıştır. Türkiye'nin zaman kaybetmeye tahammülü yoktur. Öyleyse istikrarı muhafaza etmek gayret şarttır. Ülkenin yararınadır. 1961 Anayasası yürürlüğe girdikten bu yana geçen 15 sene zarfında Türkiye'de 12 hükümet kurulmuştur. Şayet Adalet Partisinin tek başına iktidar olduğu 5,5 seneye yakın zamanı çıkarırsanız, Türkiye'de 11 hükümet kurulmuş oluyor, kaç senede? 10 senede...

9,5 senede 11 hükümet... Türkiye buna dayanamaz. Öyleyse geliniz meseleye büyük bakalım ve meseleye büyük bakarken çare arayalım, Türkiye'yi istikrara nasıl kavuştururuz, istikrarsızlık nereden geliyor, acaba kaidelerde istikrarsızlık doğuran birtakım unsurlar var mıdır? Bunu düşünmek, sanıyorum herkesin görevidir. Bunu düşünmek bugün daha çok ihtiyaç haline gelmiştir.

1973 seçimleri sonrasında 100 gün hükümet kuramayan Türkiye, bir koalisyon hükümetini 7,5 ay ancak yaşatabilmiş, ondan sonra bu defa 135 gün güvenoyu almamış bir hükümetle işleri yürütmek mecburiyetinde kalmıştır. Gerçekten, hem hükümet yapanlar, için, hem Meclisler için ıstıraplı bir hadisedir. Şimdi 1976 yılına girerken Türkiye, rejimin kaidelerine göre kurulmuş ve bu Meclisin güvenoyuna dayanan bir hükümetle girebilmiştir. Böylece siyasi iktidar meydana çıkmış, siyasi muhalefet de meydana çıkmıştır. Muhalefet, muhalefet görevini, şayet siyasi iktidar varsa öyle yapabilir.

Biz, geçen 15 sene içinde bu Parlamentoda siyasi partilerin iktidar mı, muhalefet mi olduğu belli olmayan günleri de yaşadık. Önümüze gelmiş oturmuş hükümetler gördük.

Binaenaleyh, hepimizin -ne düşünürsek düşünelim, memleket meselelerine ne bakarsak bakalım- sanıyorum ki bu müesseseyi ve müessese olarak Hükümeti, icrayı itibarlı tutmaya itina etmemiz gerekecektir.

Beğendiğimiz şeyleri söyleyebilirsiniz. Parlamentonun, Anayasanın, kanunların, tüzüklerin verdiği bütün yetkileri kullanabilirsiniz; ama bunları yaparken müesseseyi tahrip etmeden yapmaya azami gayret sarf edilmelidir.

Bu mülahazalarımı serd ettikten sonra; tabii ki bütçe bir hesaplama değildir. Aslında bütçe bir parlamentonun en önemli hadisesidir. Çünkü memleketin kaynakları, memleketin ihtiyaçlarına tevzi edilmektedir. Ülke neden şikâyetçi ise bu şikâyetleri gidermenin yolu çok kere bütçeden geçer. Bütçede karşılığı bulunmayan hizmetleri görmek mümkün

olmadığına göre, şikâyetler de birtakım faaliyetleri gerektirdiğine göre, bu şikâyetleri giderebiliyor muyuz gideremiyor muyuz sorusu Parlamentonun en önemli meselesidir.

Ülkenin kaynaklarını, gerçekten prioriteye, önceliğe, başka bir tabirle rüçhan hakkına uyararak, mahalline mazruf olacak şekilde dağıtıyor muyuz, dağıtmıyor muyuz? Bütçe tenkitlerinin en önemli konusu olmak gerekir. Çok kere bunu yapabildiğimizi iddia edemem. Bu sene Bütçe Plan Karma Komisyonunda cereyan eden müzakereler fevkalade hırçındı. Bu hırçınlık Cumhuriyet Senatosunda bir nisbi sükûnete dönüştü. Ama Millet Meclisinde, bugün Bütçenin 2 inci günüdür, 1 inci günü, esefle ifade edeyim ki, kürsü hürriyetinin ihlaliyle sona ermiştir.

Bu kürsüden her şey söylenemediği takdirde, Türkiye’de özgürlükten bahsetmek imkânı yoktur. Kaba kuvvet, zor, zorbalık eğer Türkiye’de hakim olmayacaksa, evvela burada geçerli olmamalıdır. Ne olacaktır, milletin Meclisi dövüşürse, başka yerde dövüşme nasıl önlenecektir? Onun içindir ki, dünkü, dün akşam geç vakit cereyan eden hadiseyi, esefle kaydediyorum. Gerçekten yürek paralayıcıdır. Gerçekten Türkiye Parlamento hayatında, tekerrür etmemesi gereken bir olaydır. İç sızlatan bir olaydır. Bu çeşit işlerin kimseye faydası yoktur. Bu kürsü serbestse, Türkiye’de her şeyin açıkça ve herkesin göz önünde cereyan etmesi, daima sağlanabilir. Bu kürsü Türkiye’de aleniyetin teminatıdır. Rejimin kilididir bu kürsü. Bu kilidi bozduğumuz takdirde, o zaman kilit fonksiyon yapmaz. Müesseseyi bozarız. Müessese burada gelip düğümlenmektedir.

Bütçe eleştirmekten çok, biz eleştirilmişizdir. Görüşen hatiplerin, Ana Muhalefet Partisi sözcüsü 8 saat görüşmüştür, bu 8 saate baktığımız zaman, hemen hemen 1 saati Bütçeye taalluk eder; hemen hemen 4 saati Demirel’i yıkılım kampanyasının gereğidir; 1 saati Hükümete hücumdur, aşağı yukarı 2 saati de çeşitli konularda, bana göre tahrifattan ibarettir.

Değerli Milletvekilleri, huzurunuzda şunu açıklıkla ifade edeyim ki, Cumhuriyet Hükümeti fevkalade zor şartlar altında görev yapmış, ülkenin fevkalade zor meselelerinin üstesinden gelmeye çalışmış ve buraya kadar da gelinebilmiştir. Cereyan eden müzakereler, aslında iyi bir tahlile tabi tutulduğu zaman Türkiye’deki rahatsızlığın nedenlerini de gösteriyor. Türkiye’de neyin münakaşasını yapıyoruz? Ekonomik kalkınma modelinin mi, rejim modelinin mi, neyin münakaşasını yapıyoruz? Aslında bu 2 meseleyi bitirememiş memleketlerin huzura kavuşması mümkün değildir. Ama görüyoruz ki, yapılan münakaşalardan, ekonomik kalkınma modeli -ki rejimin şeklini tayin eder- ile rejim modeli birbirlerine karışmaktadır.

Anayasanın Türk vatandaşlarına tanıdığı haklar, tanınmak istenmediği takdirde, gayet tabii ki, o kadar garip neticeler çıkarmak mümkündür ki, bunların o kadar çok istismarını yapmak mümkündür ki, o kadar şaşırtıcı olmak mümkündür ki, netice itibariyle içinden çıkılmaz haller yaratmak mümkündür ki gaye bu değildir.

Bir strateji uygulanmıştır. Bu stratejide -ilan da edilmiştir- “Bu Hükümet yıkılmalıdır.” Gayet kestirme bu. “Bu Hükümet yıkılmalıdır.” Aslında bu Hükümeti istifaya mecbur etmek bir yoldur tabii; ama yıkma ondan çok daha hırçın, çok daha bana göre şiddetli, öfkeli bir tabirdir.

Huzurunuzda aman bu Hükümeti yıkmayın diye yalvarır durumda değiliz. Böyle bir şey yoktur. Hükümet olmaktan müstağni de değiliz. Bizim kuvvet kaynağımız bu Yüce

Meclistir. Bize güveniniz devam ederse biz görev yaparız. Esasen bugünkü Cumhuriyet Hükümeti, bugün işgal etmiş olduğu mevki zorla ele geçirmiş de değildir. Her şey, her alternatif denenmiş ve bu alternatiflerin sonunda ülke hükümete kalmış ve nihayet büyük bir fikrin etrafında gayet tabii ki iddialarla -iddiasız olmayan hükümet olmaz- bir hükümet çıkarılabilmektedir ve 11 aydır da neyin etrafında kurulmuşsa bu Hükümet, onları yapmaya çalışmaktadır.

153 milyarlık bir bütçe huzuruza getirdik. Bu bütçe gerçekten güzel bütçedir. Bir büyük bütçedir ve istikrar bütçesidir, hizmet bütçesidir; Türkiye'yi daha çok sosyal devlete, daha çok sosyal devlet kavramına yaklaştıran bir bütçedir.

Bu bütçe tenkit edilmiştir, "büyük değildir" denilmiştir. "Açığı büyüktür" denilmiştir. Bunları, Sayın Maliye Bakanı arkadaşım, gelirlerini izah etti. Gayet tabii ki Maliye bütçesi konuşulurken enine boyuna bu gelirler nasıl tahmin edilmiş tekrar izah olunacaktır. Benim burada söyleyeceğim şey; bu bütçe en iyi tahminlere göre yapılmıştır. Bütçeler tahmindir. Gayet tabii ki tahmin olunca bunların tenkidi söz konusu olduğu zaman, bütçeye bütçe açıktır diye başlamak adet haline gelmiştir. Adet haline geldiği için bütçe açıktır deniyor demek istemiyorum. Esasen böylesine büyük bir bütçeyi yapmak da kolay değildir.

Şimdi bir taraftan bu bütçe büyüktür derken, diğer taraftan bu bütçe kâfi derecede büyük değildir dersiniz, çelişkiye düşersiniz. O da denilmiştir bu kürsüden. "Bu bütçe büyüktür. Büyük falan değildir açığı büyüktür" denilmiştir bir taraftan, aynı zamanda da, "hayır bu bütçe memleketin ihtiyaçlarına yetecek kadar büyük değildir." Gönül isterdi ki bu bütçenin ne kadar olması lazım geldiği hakkında değerli sözcüler telkinlerde bulunsunlar ve hangi kaynaklardan gelir sağlayarak bu bütçeyi o kadar büyütebileceğimizi ifade etsinler.

Tabii bu çeşit tenkitler bizim parlamentomuzda yapılmıyor. Genellikle muhalefet olarak "Biz sadece derde işaret ederiz, çaresini siz düşünün" deniliyor. Hemen hemen her meselede bu yapılıyor. Çare koyduğunuz zaman; çare beğenilmiyor, bir çare de telkin edilmiyor. Bunu da senelerdir süren bütçe müzakereleri esnasında görmüş bulunuyoruz.

Hükümet, elinden gelen bütün gayreti göstermiş ve huzuruza Üçüncü Beş Yıllık Planın 1976 dilimine prensip itibarıyla uygun, kendi programına uygun bir bütçeyi getirmiştir. Hükümet, koalisyon hükümeti olduğu için partiler kendi programlarını tatbik etmek durumunda değildir. Partiler, bir koalisyon protokolü ve hükümet programı etrafında birleşmişlerdir ve o koalisyon protokolünde ve hükümet programında ortaya koydukları hedefleri gerçekleştiremeye gayret sarf etmektedirler.

Değerli Milletvekilleri, 1976 Bütçesi tenkit edilirken 1975 yılına birçok eleştiriler yöneltildi. Aslında bunlara geçmeden önce bu bütçenin hedefleri hakkında çok kısa bir maruzatta bulunmak istiyorum.

Bütçe, devletin cari giderlerini ihtiva ediyor. Bunlar 76 milyar lira civarındadır; yarısıdır bütçenin. Yatırımları ihtiva ediyor, transferleri ihtiva ediyor. Devletin altyapı yatırımları takriben 37-38 milyar liradır ve mütebakisi de devletin diğer hizmetleri için ve yatırımları için transferlerdir.

Aslında 76 milyar liralık cari giderler içinde; devletin cari işlerini görmek için personel giderleri ve diğer giderler ki bunun içinde üç önemli kalemini memur maaşları,

eğitim giderleri ve savunma giderleri teşkil etmektedir; geriye kalan, 38 milyar lira ile Türkiye'nin altyapısı geliştirilecektir. Yollar yapılacaktır, hastaneler yapılacaktır, demiryolları yapılacaktır, okullar yapılacaktır ve memleketin ileride birtakım dar boğazlara girmemesi için, bugünkü ihtiyaçlarını gidermek için, hizmetler görülecektir. Mütebaki kısmıyla da İktisadi Devlet Teşekküllerine fonlar aktarılmaktadır.

Buna ilaveten bu bütçe ile önemli yeni projeler başlatılıyor. Bu projelerden birisi sosyal devlet kapsamına ülkeyi daha çok yaklaştırmak için sağlık sigortasının karşılığı olarak konmuş fondur. Sağlık Sigortası Kanun tasarısı meclislerde. Sağlık Sigortası Kanun tasarısının hedefi, her Türk vatandaşına sağlık hizmetlerini götürebilmektir.

Bugün, ülkemizde 40 milyon nüfusumuzun 30 milyonu köylerde, 10 milyonu şehirlerde yaşamaktadır, kabataslak nispet budur. Sağlık hizmetleri, şehirde ve kasabada bitmektedir. Sağlık hizmetleri, bakımından devlet, hemen hemen 10 milyon nüfusa hitabeder durumdadır. Devleti 40 milyon nüfusa hitabeder duruma getirmeye mecburuz. Her Türk vatandaşı hekim, ilaç bulabilmelidir. Hasta olduğu zaman "acaba ne olur?" korkusundan kurtulmalıdır.

İkinci getirdiğimiz fon; Türk vatandaşlarını ihtiyarlık korkusundan kurtarmak maksadıyla yaşlılara bağlanacak olan maaşla ilgilidir.

Bununla ilgili kanun tasarısı da Meclislere sevk edilmiştir. Hükümet programında yer aldığı veçhile 65 yaşını aşan, kimsesiz, kazancı olmayan, çalışamayan ve bir gün evvel terki dünya etmek gibi bir arzuyla karşı karşıya bulunan, başkalarına muhtaç duruma düşmüş ihtiyar -kadın erkek, köylü kentli- vatandaşlarımızı devlet olarak bu korkudan kurtaracağız.

Bunun için de bir fon ayrılmıştır. Bu fonlar yetmeyebilir; ama Meclisler bu fonları yetecek hale getirmek imkânlarına her zaman sahiptirler.

Üçüncü getirdiğimiz bir diğer konu tarım sigortasıdır.

Türk köylüsü, bilhassa küçük çiftçi afetler karşısında eli böğründe kalmaktadır. Afetler karşısında eli böğründe kalan köylü borçlanmaktadır. Ertesi sene mahsul olursa, bu borcunu ödediği takdirde geçimini sağlayacak geliri yoktur. Binaenaleyh, küçük çiftçiyi böyle bir durumdan kurtarmak lazımdır. Bunun için de tarım sigortasını getiriyoruz.

Değerli arkadaşlarım, devleti sosyal bir devlet haline getirmek kolay bir iş değildir. Hem masraflı bir iştir, hem de bu masrafları yaparken bu masrafların mahalline masruf olması lazımdır. Onun için kanunların, getirilmiş bulunan tasarıların fevkalade titizlikle Meclislerimiz tarafından gözden geçirilmesi ve gerçekten adalet kaidelerine en uygun şekilde kanunlaştırılmasını, Hükümet olarak Meclislerimizden rica ediyoruz.

Dördüncü fon, Doğu ve Güneydoğu Bölgemizin kalkınması için, planda, programda yer alan projelere ilaveten bir özel fondur. Bunun miktarı 1 milyar liradır. Bunu artırmak mümkündür.

Doğu ve Güneydoğu Bölgemizde kalkınmamışlık farklılığını; daha doğrusu kalkınmışlık farklılığını gidermek için böyle bir fonu koymuş geliyoruz. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar) Bu fonun hemen arkasından Doğu ve Güneydoğu için bir özel plan getireceğiz -bir özel program- Hükümet programında vaat edildiği şekilde bu özel plan millî planın bir

parçası olacaktır. Ve Doğu ve Güneydoğu'nun kalkınmasını hızlandırmak ve dengesizlikleri ortadan kaldırmak için her çareye başvurmaya Cumhuriyet Hükümeti kararlıdır.

Bunun dışında Türkiye büyük sıkıntılarla karşı karşıyadır. Bu sıkıntıların başında Türkiye'nin ödemeler dengesi gelmektedir. Türkiye ödemeler dengesi meselesini halletmelidir. Ödemeler dengesi meselesi için her çareye, her tedbire başvurulmalıdır. Ödemeler dengesinde önemli kalemler vardır, bu kalemlerin başında petrol gelir. Türkiye takriben 1 milyar dolarlık petrol almak mecburiyetindedir ve bu, her sene giderek artmaktadır.

İkinci kalem olarak demir-çelik mamulleri gelmektedir. Türkiye her sene 6 yüz milyon dolarlık demir-çelik mamulü almak mecburiyetindedir.

Üçüncü kalem olarak makine gelmektedir. Kalkınma için lüzumlu yatırım malları almak mecburiyetindedir. Bunların miktarı da 1 milyar doları bulmaktadır.

Türkiye fabrikalarını çalıştırabilmek için hammadde almak mecburiyetindedir. Takriben bir milyar dolara yakın da bu tutmaktadır. Ve nihayet Türkiye, tarımını ayakta tutabilmek için gübre ve ilaç almak mecburiyetindedir. Gübre ve gübre hammaddesini bir araya koyduğunuz zaman dünya konjonktürüne göre değişmek şartıyla dört - beş yüz milyon dolarlıkta gübre almak mecburiyetindedir.

Bütün bunları nazarı dikkate alırsak, Türkiye, alan ve satan bir memleket olmak mecburiyetindedir. Başka türlü Türk ekonomisini ileriye götürmek, kendi kendisini kendi gücü ile taşıır hale getirmek imkânları yoktur.

İşte bunu yapabilmek için ihracat seferberliği kaçınılmazdır. Buna ilaveten de Türkiye'nin dövizle dışarıdan aldığı malların bir kısmını kendi gücü ile üretebilmesi, hizmetlerin bir kısmını kendi gücü ile görebilmesi lazımdır.

Türkiye'nin dövizle dışarıdan aldığı hizmetler içerisinde en önemli kalemi, navlun teşkil etmektedir; deniz nakliyesi.

Binaenaleyh; Türkiye denizcilik filosunu takviye etmek suretiyle önemli miktarda hem istihdam imkânı yaratabilir, hem de döviz tasarrufu yapabilir.

Ödemeler dengesi Türkiye için en önemli konudur. 1970 devalüasyonu ile ödemeler dengesi sağlanmıştı. 1971, 1972, 1973 yıllarında görülen döviz kendiliğinden Türkiye'nin Merkez Bankasına gelip girmiş değildir; bir büyük tedbirin neticesidir. Ama daha sonraki yıllardaki enflasyon, bu tedbirin neticesini ortadan kaldırmış, 1974-1975 yıllarında ve önümüzdeki yıllarda Türkiye, yeniden ödemeler dengesi bozulmuş olarak bir duruma girmiştir.

Türkiye ne satacaktır? Tarım ülkesidir, buğday alır, önemli miktarda alır hem de, 1974 yılında Türkiye 250 milyon dolarlık buğday almıştır. 1975 in başında da almıştır yıl belli oluncaya kadar.

Türkiye bitkisel yağ alır, Türkiye pirinç alır, Türkiye şeker alır. Türkiye elbiselik kumaş için yün alır. Bir tarım ülkesi olarak Türkiye bunları almazsa o zaman beslenme problemi ile giyinme problemi ile karşı karşıya kalır.

Huzurunuzda üzüntü ile ifade edeyim ki, Türkiye şeker, pirinç ve yağ almak mecburiyeti ile karşı karşıya bırakılmıştır ve bütün bunlar istikrarsız dönemin neticesidir.

1975 icraatını gözden geçirirken, 1976'nın Bütçesine bakarken benden 10 senenin hesabı soruldu. O hesabı biraz sonra vereceğim. Yalnız bu on senenin hesabı sorulurken sanıyorum bir hesap hatası da yapıldı. 10 senenin onunda da biz İktidarda değiliz. On senenin, yani 1965-1975 dönemidir bu. 1971 de de Adalet Partisi iktidar değil, 1972 de de Adalet Partisi iktidar değil, 1973'ün yarısına kadar da Adalet Partisinin iktidarla bir alakası yok. Çünkü iktidar yok o zaman, hükümet var. Siyasi iktidar mefhumu başka bir şekil almış. Hem ara rejim diyeceksiniz, hem şöyle diyeceksiniz, böyle diyeceksiniz, sonra 1971 in icraatından Adalet Partisini sorumlu tutacaksınız, 1972 nin icraatından Adalet Partisini sorumlu tutacaksınız, 1973'ün tümüyle icraatından Adalet Partisini sorumlu tutacaksınız. Bununla da kalmıyor; 1974 ün icraatından da Adalet Partisini sorumlu tutacaksınız. Eğer 1974 ün icraatını yapanlar Adalet Partisine sığınıyorlarsa, mesele yok. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar)

On senenin hesabı bize sorulurken evvela cem hatası yapmamak lazım. 1965'den 1975 e 10 sene. 1971 i çıkar 9, 1975 yi çıkar 8, 1974 ü çıkar 7, 1973'ün yarısını çıkar 7,5 sene. Verelim 7,5 senenin hesabını, verelim. Ama istikrarsız yılların Adalet Partisinin programlarını nasıl allak bullak ettiğini, varması lazım gelen yerlere nasıl Adalet Partisinin varamadığını herkes biliyor. Binaenaleyh, hem hadiselerin mağduru, hem mazlumu, hem maznunu olmak mümkün değil. Ama gerçekten Adalet Partisinin hesabını biraz sonra vereceğim. Ama evvela Cumhuriyet hükümetinin, bugünkü Cumhuriyet Hükümetinin icraatının hesabını vereyim.

1976 bütçesinin istikametleri hakkında 3 - 5 kelime daha söyleyeyim, sonra meseleyi bize yöneltilmiş bulunan ithamlara, gerçekten fevkalade ağır ithamlara çevireceğim. 1976 bütçesiyle bir şey daha getiriyoruz; bu, ağır endüstri kuruluşudur.

Türkiye çelik meselesini halletmelidir. Türkiye enerji meselesini halletmelidir. Türkiye döviz meselesini halletmelidir. Türkiye gübre meselesini ve ona bağlı olarak gıda meselesini halletmelidir. Türkiye silah meselesini halletmelidir. Türkiye'nin önünde birçok mesele var Ama bu 5 mesele Türkiye'nin hayati meselesi olarak orta yerde durmaktadır. Enerjiniz yoksa endüstri kurmanız mümkün değildir. Gübreniz, ilacınız, tohumunuz yoksa kendi kendinizi besleyebilmeniz mümkün değildir. Türkiye'yi kalkındırmak için, Türkiye'nin dışarıdan almaya mecbur olduğu hayati maddeleri bir taraftan alacaksınız, bir taraftan da kalkındıracaksınız. Bunun için dış ödeneye ihtiyacınız var. Bunları nereden bulacaksınız? Bunları bulmaya mecbursunuz ve bugünkü dünya konjonktörü içerisinde de görülmüştür ki, Türkiye kendi savunması için bir silah meselesiyle de karşı karşıyadır.

Bu 5 meseleyi halledebilmek için de, bugünkü 1976 programında önemli yatırımlar öngörülmüştür. Yeni bir demir-çelik fabrikası kurulacaktır, 4 üncü demir çelik fabrikası. Türkiye bugünkü demir, çelik istihsalını 3 milyon tondan, 1982'lerde 12 milyon tona, 1987'lerde 20 milyon tona çıkarmalıdır. Bu demektir ki, bir demir-çelik fabrikası 5-6 senede kurulduğuna göre, 5'inciye ve 6'ncıyı da hemen planlamaya geçmelidir, hemen projelendirmeye geçmelidir. Öyleyse biz Türkiye'nin önüne büyük rakamlar korken diyoruz ki, 3 milyon ton demir çeliği olan bir Türkiye olamaz. Buna kimsenin itirazı var mı? Yok. 3 milyon tondan 12 milyon tona çıkarırsak Türkiye'yi büyültmez miyiz? Büyütürüz. 17 milyar kilovat saat elektriği olan bir Türkiye olamaz. Ama o Türkiye nereden geliyor? 1950'nin 780 milyon kilovat/saatinden geliyor. 780 milyondan 17

milyar kilovat/saate gelmişiniz, yani 20 küsur defa büyümüşsünüz; ama kâfi değil. 1982 yılında Türkiye'nin bu rakamının 35 milyar kilovat/saate, 1987 yılında ise 60 milyar kilovat/saate erişmesi lazım. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar)

Kendiliğinden hiçbir şey olmaz. "Efendim, linyitten mi üretilim, fuel-oil'den mi üretilim, sudan mı üretilim?" münakaşaları Türkiye'de çok yapıldı. Aslında en pahalı elektrik, olmayan elektriktir. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri) Bugün 1 Kilovat saat elektrik yokluğu Türkiye'de 10 liraya mal olmaktadır. Binaenaleyh, 1 liraya mal etseniz 9 lira kârdasınız, 50 kuruşa mal etseniz 9,5 lira kârdasınız, 25 kuruşa mal etseniz 9,75 lira kârdasınız. Ama huzurunuzda ifade edeyim ki, istikrarsız yıllar Türkiye'yi elektrik dar boğazına itmiştir. 1965 Türkiye'sinin 4,5 milyar Kilovat saat elektriği vardı. 1975 Türkiye'sine 17 milyar Kilovat saat elektrikle gelinebilmiştir. Kendiliğinden olmamıştır bu. Gerçekten, önemli gayretler sarf edilerek bu böyle olmuştur. Şimdi musluktan artık su akıyor. Yeni ilave edilebilecek bir kapasite yoktur. Yeni kapasiteler yaratmak lazımdır. Doldurulmuş bulunan boru boşalmıştır, ama 17 milyarla boşalmıştır. Öyle ise Türkiye, bunu double etmek için (iki misline çıkarmak için) gayret içinde olmalıdır; bunun için 1976 bütçesinde yatırımlar var.

Türkiye ağır sanayi kurmalıdır. Ağır sanayii kurmak kolay bir iş değildir. İş makineleri sanayii kurmalıdır, motor sanayii kurmalıdır. Kurduğu motor sanayiini geliştirmelidir. Motorun, marin-dizelden benzin motoruna kadar, 5-6 çeşidini yapabilmelidir. Traktör yapıyorsunuz, ama traktör motorsuz işlemez ki... Kamyon yapıyorsunuz, motorsuz olmaz ki. Lokomotif yapıyorsunuz, motorsuz olmaz ki. Gemi yapıyorsunuz motorsuz olmaz ki. Bunların hepsi için motora ihtiyaç vardır. Türkiye, takım tezgâhları yapmaya mecburdur. Türkiye, elektronik sanayii kurmalıdır. Türkiye, ağır sanayinin 26 proje halinde takdim ettiğimiz bütün dallarını kurmalıdır, kurabilmelidir.

Binaenaleyh 1976 yılını önemli bir aşama önemli bir merhale saymak lazım. 1976 yılında Türkiye'yi büyük yapmak, endüstri memleketi yapmak için hem proje, hem kaynak, hem fikir beraber geliyor. Bu itibarla, 1976 yılı bütçesinin önemli yenilikleri arasında, bunları mütalaa etmenizi rica ediyorum.

Türkiye'nin 40 bin köyü var. Oturulabilen, daha doğrusu oturma mahallerini nazarı dikkate aldığınız zaman, 65 bin oturma mahalli vardır. Bunlardan bugün sadece 7 bininde ışık vardır. Bu 7 binden ilk merhalede 40 bine, sonra da münasip şekilde 65 bine çıkacaksınız. Nasıl çıkacaksınız? Yılda bin tane yaparak, 65 senede... 65 sene benim ülkem karanlıkta kalmaz. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar)

Biz Türkiye'de köy elektrifikasyonuna adımıımızı attığımız zaman, "Köylü elektriği ne yapacak?" diye karşılandık. Bunların karşısında mücadele verdik. Bu bir medeniyetçilik mücadelesidir. Türk köyüne ışığı layık görmeyenler çıktı. Bugün 2.500 Türk köyüne elektrik götürmeye, Türkiye mecburdur. Elektrik Türk köyüne yakışmıştır ve Türk kadını, Türk köylü kadını, kandil yakmaktan, idare yakmaktan, lamba yakmaktan kurtarmıştır. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar)

Değerli arkadaşlarım, altyapıda bilhassa Türkiye'nin ulaştırma imkânları daralmıştır. Ulaştırma imkânlarına yeni boyutlar getirmeye mecburuz. Bugün Edirne'den Van'a asfalt yolla. Türkiye gidiyor; İzmir'den Hopa'ya asfalt yolla gidiyor. Bugün İskenderun'dan Nusaybin'e de asfalt yolla gidiyor. Yarın Cizre, Şırnak, Beytüşşebap üzerinden Hakkâri'ye de Becirge Boğazına da asfalt yolla gidecek. Bugün bir taraftan Zonguldak'a gitmeye

çalışıyoruz, öbür taraftan Fethiye'ye gitmeye çalışıyoruz; meselelerimiz çoktur. Bugün bir taraftan Balıkesir'e, Balıkesir'in Körfezine gitmeye çalışıyoruz, öbür taraftan Kars'ımızın Digor'una, Posof'una ve Artvin'imizin Maçahel'ine gitmeye çalışıyoruz. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)

Değerli arkadaşlarım bugün 60'a yakın kaza var ki, Türkiye'de dağların başında asılı; yolu yok. Konya'nın Hadim'i, Ermenek'i; Manisa'nın Demirci'si, Selendi'si, Gördes'i; Adıyaman'ın Samsat'ı, Adıyaman'ın Gölbaşı'sı; Malatya'nın kazaları, Erzincan'ın Kemaliye'si; devam edeceğim saymaya, Balıkesir'in Dursunbey'i ve Giresun'un Şebinkarahisar Alucra'sı ve Türkiye'nin Siirt'in Erüh'u, Şırnak'ı ve nihayet Hakkâri'mizin Çukurca'sına erişmeye mecburuz; Erzurum'umuzun Olur'una daha rahat gitmeye mecburuz.

Türkiye batı, doğu yollarını bir miktar yapabildi Ama güney, kuzey yollarını bağlayamadı henüz.

Limanları daralmıştır; limanları dar gelmeye başlamıştır daha doğrusu. Bu limanlar yapılmaya başlandığı zaman, "bu kadar büyük limanlara ne lüzum var" denilmiştir. Yollar yapılmaya başlandığı zaman, "bu kadar geniş yollara ne lüzum var" denilmiştir. Türkiye'de medeniyetçilik mücadelesi kolay değildir, medeniyetçilik mücadelesine geçtiğiniz takdirde karşınıza çok "ne lüzum var" "israf değil mi?" gibi birtakım fikirler çıkar; "yapamazsınız, bitiremezsiniz, parayı nereden bulacaksınız? Memleketi borca batırıyorsunuz, bu kadar borcu gelecek nesiller nasıl ödeyecek?" Bu kürsüden bunlar hep söylenegelmiştir; ama bunlara rağmen bugün Türkiye, birçok güzel imkânlarla kavuşmuştur. Fakat bu Türkiye'nin altyapısı Türkiye'ye dar gelmektedir. En büyük yaptığımız işler dahi kısa bir zamanda küçük gelmektedir, onun için "büyük düşünmek lazımdır" diyoruz. Büyüğü karikatürize etmek mümkündür ve siyasetçiler için de, belki bu bir güzel konu olabilir; Ama geliniz Türkiye'yi büyük yapmayı hep beraber kucaklayalım, hep beraber kucaklayalım Çünkü Türkiye'nin refah ve saadetini, medeniyetçilik mücadelesini Türkiye'yi büyük yapmakla bulabiliriz; kâfi değildir. Türkiye'yi bir arada, birlik içinde, beraberlik içinde, milletimizin tarihine, harsına, manevi değerlerine bağlı olarak bir bütün olarak tutmaya da mecburuz; ikisini beraber götürmeye mecburuz. Fukaralıkla mücadele, ancak refahla ortadan kaldırılabılır. Ama bunu yaparken, millî ve manevi değerlerimizden uzaklaşmamalıyız. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar)

Materyalist bir toplum haline geldiğimiz takdirde, zenginleşsek bile rahat olmamız mümkün değildir. Onun içindir ki, hem millî ve manevi değerlerimizi, bütünlüğümüzü, beraberliğimizi ve uğrunda gözümüzü kırpmadan can vereceğimiz büyük değerlerimizi muhafaza etmeliyiz; hem Türkiye'yi büyük yapmalıyız.

İşte, 1976 bütçesini hazırlarken Cumhuriyet Hükümeti bunları düşünmüştür.

Şimdi, yöneltilmiş bulunan eleştirilerin bir kısmına temas etmek istiyorum. Yalnız, ulaştırma yanında bir de haberleşmeye temas etmek isterim.

Gerçekten, Türkiye haberleşme bakımından fevkalade gerilerdedir.

Yakın zamanda büyük merkezler arasında otomatik telefona kavuşacaktır Türkiye. Ama Türkiye her merkezi ile rahatça telefon görüşmesi yapabilmelidir. Bunun için de büyük yatırımlara ihtiyaç vardır ve bu yatırımların önemli bir kısmı da bu senenin bütçesine yine konmuştur. Öyle ise 1976 bütçesi, gerçekten memleketin bugünkü ve yarınki ihtiyaçlarını karşılayacak biçimde iyi hazırlanmış bir bütçedir.

Türkiye'nin bugün 14 milyon, 15 milyon ton çimentosu var. 1976 Mayıs'ında bu 18 milyon ton civarında olacaktır. Binaenaleyh, 1976'ya Türkiye 18 milyon ton çimento ile giriyor. Bunu ilk merhalede 25 milyon tona, ikinci merhalede 40 milyon tona çıkarmalıyız. Türkiye, yeniden 10 ila 14 adet çimento fabrikası daha yapmalıdır. Hemen hemen her ile bir çimento fabrikası yapmalıyız. 1950'lerde 400.000 ton çimentosu olan Türkiye, 1960'larda 2-2,5 milyon ton çimentoya çıkarken, bu çimentonun gerçekten nasıl sarf edileceği sual konusu idi. Bugün 18 milyona erişmişiz, 25 milyonu konuşuyoruz, 40 milyona varmamız lazımdır diyoruz. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)

Ne satacaktır Türkiye? Çimento, Türkiye'nin satabileceği mallardan biridir. Onu da bir kenara bırakınız. %80'i kerpiç ve çamurlu taşlardan yapılmış evlerde oturan benim vatandaşım, hayatını ıslah etme yolunda, evini yenileme yolunda ve her sene 100.000 ailenin teşekkür ettiği Türkiye'de, 100.000 yeni eve ihtiyaç bulunan Türkiye'de çimento neye yarayacaktır diye artık kimsenin sormaması lazımdır.

Bunun içindir ki, yeniden 10 ila 14 adet çimento fabrikasının yapılması da bu planlar içindedir.

Türkiye, dışarıdan şeker alır durumdan çıkmalıdır. Türkiye'de tek mahsul bölgeleri var, tek mahsul yetiştirilen bölgeler; Muş'tan Iğdır'a, Iğdır'dan Orta Anadolu'nun 400 milimetre yağmur çizgisi içinde bulunan ve buğday - arpadan başka bir şey yetiştirmeyen bölgelerine kadar ve Kuzey Anadolu bölgemize, Güney Anadolu, Güneydoğu Anadolu bölgemize kadar şekerin ekonomik olarak yetiştirebileceği yerler var.

1975 Türkiye'sinin 1 milyon ton şeker istihsalı olacak. Buna 1 milyon ton daha ilave etmek lazım. Nihayet, 1990 Türkiye'sinin nüfusu 60 milyondur. 60 milyonluk Türkiye, sadece nüfus bakımından büyük olmakla yetinemez. Her şeyi olan bir Türkiye olacaktır. Her şeyi olan bir Türkiye'yi yapabilmek için dün yapmadığımız şeyleri, yapamadığımız şeyleri bugün yapmakla karşı karşıya bulunuyoruz.

Binaenaleyh, yeniden üç tane yapılmakta olan şeker fabrikasına ilaveten yedi tane daha, yeni şeker fabrikasının yapılması zaruret halini almıştır.

Türkiye'nin her ilinde bir et kombinası olması lazımdır ve böylece ileriye bakan Türkiye'nin ne çeşit rakamlar üzerine kurulacağını ifade etmek istiyorum. Bunların hepsi fikir olarak, proje olarak ve 1976 yılında sarf edilebilecek tahsisatlar olarak bütçelerinde mevcuttur. "1976 yılında bunların hepsi yapılacak" demiyorum; ama önemli adımları atılmaktadır.

Şimdi, denilebilir ki, "Hükümet temel atmak için yanıp tutuşuyor" denildi de zaten; "Nisan gelir gelmez temeller atılmaya başlanır" Sanıyorum ki, "Hükümetin yıkılması lazımdır" da biraz da bu şey yatıyor; yani bunları bırakırsak kendi başlarına... (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar)

Bunları kendi başlarına bırakırsak, bunlar birçok temeli atar giderler. "Hayali temeller" denilen temellerden hiç bir tanesinin üstünde bacanın tütmediğini kimse gösteremez; bir tane gösterebilir kimse. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar)

Hayali temel filan atmıyoruz, niye atalım? Onun içindir ki, Türkiye büyüyor diye kanaatimce telaşlanmaya lüzum yoktur. Türkiye büyüyor diye sevinmek lazımdır, sevinebilmek lazımdır.

İşte, bir de bu mücadeleyi yapmak mecburiyetindedir bugün Türkiye’de medeniyetçilik mücadelesi, milliyetçilik mücadelesi yapanlar.

1976 Bütçesi tenkit edilirken, memur katsayısının, memurların ödeneğinin katsayısının niye on bire çıkarılmadığı üzerinde duruldu. Bu Komisyonunda cevaplandırıldı, Cumhuriyet Senatosunda cevaplandırıldı, Maliye Bakanı arkadaşım tarafından burada cevaplandırıldı. Tabii bütün bu konular bütçenin devamı süresince tekrar konuşulacaktır ve bizim düşüncemiz gerçekten devletin geçim sıkıntısı içerisinde bulunan küçük memuruna daha çok yardımcı olabilmektir. Küçük memuruna refah sağlayacak, bir miktar daha rahatlık sağlayacak bazı tedbirler bulabilmektir.

Onun içindir ki, Hükümet Programında da yazıldığı şekilde geçim indirimi ile ilgili bir tasarı kısa zamanda Meclislerin huzuruna gelecektir.

“Geçim indirimi başka iştir, katsayı başka iştir” denildi. Doğrudur, gerçekten ikisi de başka iştir. Katsayının bir artırılması beş milyar lira, iki artırılması on milyar liraya mal olmaktadır. Geçim indirimini selektif bir şekilde tatbik etmek mümkündür.

Binaenaleyh, katsayıyı bir arttıracığınız zaman yapacağınız fedakârlığı, küçük memurun eline 90 ila 95 lira geçecek şekilde bir para vermektense, bundan daha iyi bir para verecek şekilde aynı fedakârlıkla küçük memura daha iyi para vermek imkânları mevcuttur.

Fukaralıkla mücadele, refahı tabana yayma projemizin bir gereği olarak Hükümet bunu, katsayı arttırmaktan ziyade geçim indirimini düzeltmek şeklinde getirmiştir. Tabii ki, memura para verilmiyor şeklinde yapılabilecek tenkitler; her zaman için mümkündür ve bu tenkitlerden fayda umanlar vardır. Bir süre için bu tenkitler tesirsiz de olmaz, tesirlide olur; ama işte memleketin gelirleri, işte memleketin giderleri. Binaenaleyh, bugün için imkânlar bundan ibarettir. Devlet daha iyi imkânlar bulduğu takdirde, gayet tabii ki kendisine hizmet edenleri, daha çok kollamanın yollarını arayacaktır.

Yoksa geçim indiriminin, müreffehi daha müreffeh yapmak gibi bir gayesi yoktur. Katsayıyı 9’dan 10’a çıkardığınız takdirde 15 inci derecedeki memur 95 lira, 1 inci derecedeki memur 450 lira almaktadır. Biz böyle yapmıyoruz, biz yukarı gelir seviyelerini sabit tutarak, aşağıyı kaldırmak peşindeyiz. Bunun, fukarayı biraz daha kollamak manasına gelebileceğini inkâr, fevkalade insafsızlıktır.

Tenkitler arasında 1975 yılında köylünün mahsullerine gerekli paranın verilmediği ifade olundu.

Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın sözcüsü, “Pamuk fiyatları 1974 yılında aynı kaldı” dedi. “1975 yılında fiyatlar arttığı halde, pamuk fiyatları aynı kaldı, pamuk çiftçisi korunmadı” dedi.

Evvela bu doğru değildir. Neden doğru değildir: 1973 yılında pamuk 10 liraya satılabiliştir, Türkiye’de. Pamuk üreticisi pamuğunu 10 liraya satabiliştir. 1974 yılında pamuğa 8 lira taban fiyat konulmuştur. Bu 8 lira taban fiyat köylünün eline geçmemiştir. Bu tavan fiyat, olmuştur tavan fiyat. Çünkü dış piyasalardaki pamuk fiyatı bundan daha düşük olmuştur ve köylü pamuğu satacak yer bulamamıştır, pamuk yetiştiren bölgelerde, Çukurova’da, Antalya’da, bilhassa Ege’de, bu bölgelerde pamuk çiftçisi günlerce kuyruklarda beklemiştir. Pamuğunu satamayacağını görünce sırasını satmış gitmiştir.

Binaenaleyh, 5 liraya 6,5 liraya pamuğunu satmış gitmiştir. 5 liraya 5,5 liraya, fiyat bulabildiği yerde, pamuğu satmıştır. Binaenaleyh, aslında bekleyen 8 liradan pamuğu değerlendirme imkânı bulmuştur; ama böylece pamuk zürraina değil, birtakım ikinci ellere, kazançlar sağlamıştır.

1975 başında Hükümeti devralan, daha doğrusu Hükümet görevini üstüne alan bugünkü Cumhuriyet Hükümeti, depolarda 400 bin ton pamuk bulmuştur. Bu pamuğun maliyeti 20 lira idi. 8 milyar lirası, devletin bu pamuğa bağlı idi. Ayrıca, ihracatımızın en önemli kalemi olan pamuklu tekstil ve pamuk ipliği üzerindeki 600 bin işlik (ki 10 milyar lira sarfı ile kurulmuş bulunan) gerçekten modern endüstri, işlemez halde idi. Biz böyle devraldık bunu.

Pamuğa 8 lira verdik. Köylü kuyrukta beklememiştir. 8 lira tabii, Ege ve Çukurova'ya göre 40 kuruş değişen bir fiyattır. Köylü kuyrukta beklememiştir. Köylü verilen parayı almıştır. Binaenaleyh, geçen seneye nazaran köylü bu sene hem pamuğunu beklemeden satabilmiştir, hem daha iyi para alabilmiştir.

Buğday çiftçisine %10 civarında bir fiyat zammı yapılmıştır. Aslında, 1974 yılında buğday çiftçisinin yetiştirdiği buğdaya verilen fiyat, piyasa fiyatının altında idi. Piyasada 250 kuruşa buğday satılmaktaydı, 1974 senesinde verilen fiyat 215 kuruştur.

1974 yılı, tarım üretimi bakımından, 1975 den iyidir. Rakamlar da onu göstermektedir. Rakamlar, 1974 de tarım kalkınmasının %10 civarında olduğunu, 1975 de ise %9 civarında olduğunu göstermektedir. Ama 1974 te köylü buğdayını Ofise satmamıştır. Bu sebeple de 1974 ün buğday mubayaası 600 bin ton, tüm hububat mubayaası 800 bin ton civarında kalmıştır. 1975 in tüm hububat mubayaası ise 3,5 milyon tondur. Yani Ofis tarafından yapılan mubayaa 3,5 milyon tondur. Yani 1974 ün dört mislidir.

Hububat çiftçisine 8 milyar lira civarında para ödenmiştir. Bu para gecikmeden ödenmiştir, hiç bir sızıltı çıkmadan ödenmiştir. Bu 3,5 milyon tonluk mubayaa, köylünün şikâyetini mucip olmadan yapılmıştır.

Üzümden bahsettiler; 1974 yılında üzüme verilen taban fiyat 10 liradır. Hâlbuki Cumhuriyet Halk Partisinin üzüm bölgesindeki milletvekilleri, 1973 de üzümü 30 liradan aşağıya satmamaları lazım geldiğini söylemişlerdir köylüye. Üzüm yüksek fiyatlar ederken köylü üzümü satmamıştır. Sonra 10 liradan aşağı satmak mecburiyetinde kalmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi, Ege bölgesinde, "Üzümü 30 liradan aşağı satmayın" dediği halde, 10 lira taban fiyat verebilmiştir. 1975 yılında dünya piyasalarında üzüm fiyatı 6,5 liradır. Cumhuriyet Hükümetinin çekirdeksiz kuru üzüme verdiği fiyat 10 liradır. 60 bin ton üzüm istihsalinin tümünü Devlet almak mecburiyetinde kalmıştır. Buradaki sübvansiyon takriben 250 milyon lira civarındadır.

Binaenaleyh, şayet bunu yapmasa idik, köylü üzümünü dört lira daha ucuza satacaktı. İncire gelince: İncir, geçen seneden bir lira kadar daha fazla bir para ile alınmıştır. Fındık, geçen sene 13,5 lira idi, bu sene 14 liraya alınmıştır.

Mesele burada bitmiyor. Tütün hakkında da bir iki şey söyledikten sonra bunların köylünün eline geçen para, bir cebine giren, öbür cebinden çıkan paranın da bir hesabını yapacağız.

1974 te verilmiş bulunan başfiyat 25 liradır, Ege bölgesine. Kayme, ortalama fiyat 20 lira civarındadır. 1975 de verilmiş bulunan başfiyat 33 liradır, kayme, yani ortalama

fiyat 30 lira civarındadır, 29 kûsur. 1976 da ise Cumhuriyet Hükümeti, Cumhuriyet Halk Partisinin 25 lira başfiyat verip, tütün meselesinde, köylüyü bu zaman kadar görülmemiş derecede memnun ettiğini ilan etmesine rağmen, 43 liradır başfiyat, 25 liraya karşı. 1975 yılında ihrakiyelik tütüne yani yakılmak üzere olan tütüne verilen para, 1974 ün başfiyatına yakın. Ve söylüyoruz rakamları, gelirsiniz buraya bir itirazınız varsa, “doğru değildir” dersiniz. Söylüyoruz, yazın bir kenara, 1974 ün başfiyatı, 25 lira Ege tütünü, kaymesi 29 kûsur, 1976’nın başfiyatı, 43 lira kaymesi 20 lira, 1975 in başfiyatı 33 lira kaymesi 37-37,5 lira. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri alkışlar)

Şimdi, Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın sözcüsü dediler ki, “Biz, Türk köylüsüne yüksek fiyatlar verdik, bu sene fiyatlar yükseltilmedi” Yüksek fiyat verdiniz, ne oldu bakınız:

Türk köylüsü, 1973 yılında sattığı bir kilo fındık parasıyla 7 kilo gazyağı alabilmekte idi, Karadeniz köylüsü; 135 kuruştı gazyağı. 1974 te sattığı bir kilo fındıkla, 5 kilo gazyağı alabilir hale gelmiştir, çünkü gazyağının kilosu 255 kuruşa çıkmıştır. Fındık 13,5 lira Ama gazyağı da 255 kuruş. Mesele burada bitmiyor. 14 kilo çay satıp 100 kilo gübre alabilen Rize köylüsü, aynı miktar gübreyi alabilmek için, 1974 te 30 kilo yaprak satmak mecburiyetinde kalmıştır. Bir kilo pamuk satıp 3 kilo şeker alan köylü, bir kilo pamukla, bir kilo şeker alabilir hale gelmiştir.

TANKUT AKALIN (Kırklareli) — Traktörü kaç a almıştır?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 10,5 kilo buğday satıp, iki kilo margarin alabilen köylü, 12 kilo buğday satıp iki kilo margarin alabilir hale gelmiştir. Binaenaleyh, köylüye ne verdiğiniz tabii önemlidir. Köylü, bir veya iki şey satar, 10 şey alır. Binaenaleyh, bu cebine koyduğunuz nedir, bu cebinden aldığınız nedir? Bu, bunu gösterir. Yüzdelerle, birtakım kıyaslamalarla ne refahı sağladığınızı ispat edebilirsiniz ne de ekonomiyi iyi götürdüğünüzü ispat edebilirsiniz. Biz, istikrarı muhafaza ettik. 1975 Türkiye’sine enflasyonla girilmiştir. 1974 Türkiye’sinde genel endekste 1974 ün zincirlemesinin, 1975 in zincirlemesine oranı %30 civarındadır.

Endeks harbi yapılıyor, endeks mücadelesi Senatoda başladı, burada da yapıldı. Genel endeks mi nazarı dikkate alınmalı, yoksa çeşitli şeylerin geçinme endeksleri mi nazarı dikkate alınmalı? Gayet tabii ki, aynı şeyleri birbirleriyle mukayese etmek lazım. Eğer, birinde genel endeks kullanıyorsanız, öbüründe de genel endeks kullanacaksınız. Birisinde değişik şehirlerin geçinme endekslerini kullanıyorsanız, öbüründe de yine geçinme endekslerini kullanacaksınız. Enflasyon ölçüsü genel endekstir.

Genel endeks nedir ve nasıl olmuştur? Genel endeks 94 kalem maddenin fiyatlarında meydana gelen değişikliklerin çeşitli ağırlıklarını almak suretiyle teşekkül eder. Genel endekste gıda maddelerinin ağırlığı %62,5’tur. Yani genel endeks %10 arttı mı, buradaki 6,25’lik hisse gıda maddelerinin. Yakacaklar ve dokuma maddelerini nazarı dikkate aldığınız zaman genel endekste gıda maddeleri, yakacaklar ve dokuma maddelerinin hissesi %74’tür.

Binaenaleyh, “Genel endeksin geçim endeksleriyle bir alakası olmadığını” söylemek yanlıştır, ilmen yanlıştır. Bunların zaten siyasi münakaşaya tahammülü yoktur, bunlar ilmi şeylerdir. Sanayi hammaddeleri ve yarı mamullerinin genel endekste ki yeri %37,5 civarındadır.

Şimdi genel endekse baktığımız zaman ne görüyoruz? Toptan eşya fiyatlarında 1963 100 alındığına göre 1973 ün 12 inci ayı 274 tür. 1974 ün 1 inci ayı 281 dir, 2 inci ayı 289 dur, 3 üncü ayı 303 tür, 4 üncü ayı 311 dir, 5 inci ayı 320 dir, 6 ıncı ayı 310 dur, 7 inci ayı 311 dir, 8 inci ayı 312 dir, 9 uncu ayı 322 dir, 10 uncu ayı 320 dir, 11 inci ayı 322 dir ve 12 inci ayı 326,7 dir. Binaenaleyh, 1973 yılının 12 inci ayını 1974 yılının 12 inci ayına nispet ettiğiniz zaman %20 civarında bir fark bulursunuz. 1974 yılının aylık zincirlemesini topladığınız zaman %20 civarında bir fark bulursunuz. 1973'ün zincirlemesini 1974 ün zincirlemesine nispetlediğiniz zaman %30 civarında bir fark bulursunuz.

1975 de ise bu durum şudur: 1975 de zincirleme %10 civarındadır, zincirlemenin toplamı. 1974 ün zincirlemesi ile 1975 in zincirlemesini mukayese ettiğiniz zaman yine %10 civarındadır. Yani %20'lere karşı %10. 1974 ün 12 inci ayı ile 1975 in 12 inci ayını mukayese ettiğiniz zaman %10 civarında bulursunuz, 326-360 arasındaki farkı 326'ya nispet edeceksiniz.

Binaenaleyh, genel endekste meydana gelen değişme %10 civarında olmuştur. Onun için biz diyoruz, "Bugünkü Cumhuriyet Hükümeti 1975 yılında enflasyonun hızını kesmekte başarılı olmuştur" 1974 de bu rakamlar %20-%30 iken, 1975 de bu rakamlar %10-10,5, %10,8 civarında olmuştur. Bu başarıyı, küçültmeye kalkmakta büyük bir mana yok, bu bir başarıdır gerçekten.

Şimdi, ne kadar uğraşsanız 1974 yılı 1975 yılından daha iyiydi. "Nasıl iyiydi?" diyemezsiniz. Biz, sadece 1975 yılında ne yaptığımızı anlatıyoruz, 1975 yılındaki rakamlar budur ve genel endeks dünyanın diğer ülkelerinde %8-%12 civarında değişen, bilhassa OECD memleketlerinde %8-12 civarında değişen de budur ve Türkiye 1974 de OECD memleketleri arasında en yüksek enflasyon nispetine erişmişken 1975 de 11 inci sırada yer almıştır. O itibarla bunu küçültmeye çalışmakta bir mana yoktur. Burada Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın sözcüsü tarafından yapılmış olan beyanlar yanlıştır; doğrusu budur.

Türkiye'nin dünyadan enflasyon ithal ettiği iddiasına gelince buna katılmak mümkün değil. Çünkü Türkiye'nin ithalatı takriben millî gelirin %10 unu tutmaktadır. Dünyadaki enflasyonun aynen Türkiye'ye intikal etmesi ve Türkiye'yi pahalılaştırması fikrine katılamayız.

Bir diğer iddia burada, Merkez Bankasında dövizler eritilmiş. Cumhuriyet Halk Partisi Sayın sözcüsü Merkez Bankasında kendilerinin bıraktığı dövizleri bizim Hükümetimizin erittiğini ifade etti. Acaba bu iddia ne kadar geçerli ona bakalım. Bu iddiasını şununla da süsledi. Şu kadar demir tüccarına, bu kadar çelik tüccarına, bu kadar ithalata bu kadar istifçiye, bu kadar karaborsacıya olmak üzere biz dövizleri eritmişiz. Bu beyan doğru değildir. Çünkü bu beyanların içinde doğru olmayan bir tane, iki tane değil, çok şey doğru değil. Bu beyan doğru değildir, çünkü Türkiye'nin bir planı var. Bu plana göre Türkiye'nin her sene ne ithal edeceği belli. 1975 yılında Türkiye'nin ne ithal edeceği 1974 yılı sonunda tespit edilmiştir. İthalat aşağı yukarı bu plana göre yapılmaktadır. Kaldı ki, biraz sonra demir meselesinde izah edeceğim, bugünkü Cumhuriyet Hükümeti göreve başladıktan sonra, 15 Mayıs 1975 den sonra, %1 gümrük nispeti koyduğu Kasım ayına kadar ki %38 vergiye tekabül etmektedir, demir çelik ithaline - özel demir-çelik müstesna - müsaade etmemiştir. Yani "demir-çelik tüccarına paralar peşkeş çekildi" beyanı külliye yanlıştır. Çünkü 1975 senesinin 15 Mayısından Kasımına kadar demir-

çelik ithaline -özel ithalat müstesna, yani özel çelik, Türkiye’de yapılmayan çelik müstesna- müsaade olunmamıştır.

1974 Şubat sonu Merkez Bankasının rezervleri 2.316.000.000 dolar. 1975 Nisan başında, yani bugünkü Cumhuriyet Hükümeti görevi devraldığı zaman, 1.320.000.000 dolar. Yani 1974 Şubat sonunda o günkü Hükümet 2.136.000.000 dolar rezerv devralmış. Nereye inmiş bu? 1975 Nisan başında 1.320.000.000 dolara inmiş. Aşağı yukarı bir sene zarfında bunun 800.000.000 doları gitmiş. 1975 sonu itibariyle rezerv 1.191.000.000 dolardır. Yani nisan başındaki miktarlara hemen hemen eşit durumdadır.

Dövizle çevrilebilir mevduat, 1974 sonundaki rezervde de vardır, dövizle çevrilebilir mevduat 1975 senesi sonundaki rezervde de vardır ve 1975 senesi sonundaki rezervde, dövizle çevrilebilir mevduatın miktarı büyüktür.

Aslında kendilerine bırakılmış bulunan 2.136.500.000 dolar nasıl 1.320.000.000 dolara inmişse, bize bırakılmış bulunan 1.320.000.000 dolarda inmiştir.

Rezervleri erittiniz... Ne yapmışız eritmişiz? Ne ithal etmişiz de eritmişiz.

1975 yılında neymiş ithal ettiğimiz istifçiye, şuna buna verilen paralar?

1975 yılında ithalat kalemleri şöyledir:

İnşaat malzemesi,	291.000.000	lira.
Makine, teçhizat,	1.670.000.000	dolar.
Yatırım maddeleri,	1.961.000.000	dolar.
Tüketim maddeleri,	203.000.000	dolar.

Yani bu rezervleri yediniz bitirdiniz denen şey eğer tüketim maddelerine gidecekse, bu 203.000.000 dolardır ve Türkiye bunu ithal etmeye mecburdur.

Hammaddeler,	2.574.000.000	dolar.
Genel toplam da,	4.738.558.000	dolar.

1975 senesinin ithalatının dökümü budur. Böyle bir döküm orta yerde durduğu sürece... Bunu başka türlü dökümlere de tabi tutmak mümkün. Bunun içerisinde 800 milyon dolardan fazla petrol var, 500 milyon dolara yakın bir gübre ve gübre hammaddesi var, 600 milyon dolara yakın demir çelik var ve 1 milyar dolara yakın da makine teçhizat var. Bunların hangisi Türkiye’ye lazım değildi de ithal edilmiştir? Hangisi lazım değildi de ithal edilmiştir?

Binaenaleyh, bu çeşit rezervleri indirdiniz, rezervin ne olduğunu bilip bilmeyene Merkez Bankasındaki rezervleri tükettiniz, seçim öncesinde bir damping ithalatı yaptınız, gibi iddiaların tutarlı olması mümkün değildir.

Seçim öncesinde neyin dampingini yapmışız, Türkiye’de? Hangi malın dampingini yapmışız? Soruyorum.

Kendilerinin bundan sonraki bütçelerde görüşme imkânları vardır. Gelip bu kürsüden söylesinler. Söylemedikleri sürece beyanları askıda kalır.

Yani 1975 yılında neyin ithal edilmemesi lazımmiş da ithal etmişiz ve Türkiye’nin döviz rezervlerini keyfe mayeşa bir şekilde nasıl eritmişiz? Bunu gelip söylesinler.

1975 yılının ihracatı düşüktür. 1975 yılının işçi dövizleri düşüktür. İşçi dövizleri 1964 yılında 8.000.000 dolarla başlamıştır. 1964 yılında Türkiye'nin 60.000 vatandaşı dışarıda idi. 1965 de 70.000.000 dolar olmuştur. 1966 da 115.000.000 dolar olmuştur ve 1970 de 273.000.000 dolar olmuştur. 1971 de 417.000.000 dolar, 1972 de 740.000.000 dolar, 1973 de 1.183.000.000 dolar, 1974 te 1.426.000.000 dolar olmuştur.

1975 de bu miktar 1.312.000.000 dur. Neden mi?

Türk işçisi buradaki hükümeti beğenmediğinden dolayı para göndermiyor değil. Çünkü 1974 yılında 25 bin kişi dışarıya gönderilebilmiştir. Hâlbuki ondan evvelki senelerde yüzer bin kişiye yakın vatandaşımız dışarıya çalışmak üzere gidebilmiştir. İlk gidenler para göndermektedir. Ailesini oraya götüren vatandaşlarımız Türkiye'ye para göndermiyor.

Burada, 1975 yılında işçi dövizleri böyle olmuşsa, bunda bizim kusurumuz ne? Ve şunu da ifade edeyim ki; işçi dövizlerinin 1970 den itibaren bu şekilde gelişmesinde en önemli faktörlerden birisi 1970 devalüasyonudur. 1971 Martında Türkiye Merkez Bankasının 425 milyon rezervi vardır. 1972 de, bu rezerv büyümüştür. Büyümüştür, çünkü bu rakamlar büyümüştür. Harcamalar çok daha az olmuştur; Ama peki 1974 te petrol alan Türkiye 1975 de alamamış mıdır? 1975 de de almıştır. Binaenaleyh, "rezervleri erittiniz, işçi dövizleri düştü" bunlar bize atfedilebilen kusurlar değildir; ama bizim yaptığımız bir şey var. Biz Türkiye'yi aç açık bırakmadık. Aç açık bırakmadık. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar)

Fabrikalara hammadde bulduk. Türkiye'nin pazarlarında hiç bir malın yokluğu çekilmedi. Şekerin yokluğundan söz konusu eden oldu mu 1975 yılında?

1975 in Nisanında Cumhuriyet Hükümeti, Türkiye'nin ambarlarında 75 bin ton şeker olduğunu tespit etmiştir. Bu şekerin de Türkiye'ye ancak altı hafta yetebileceğini tespit etmiştir. Bizim devraldığımız bu idi. 1975 in Nisanında Cumhuriyet Hükümeti Türkiye'nin iki aylık yağı bulunduğunu tespit etmiştir, iki aylık yağ. İki ay sonra yağ yoktur Türkiye'de. Türkiye'nin pirinci yoktu; 1974 de 16 liradan satılan pirinç, 1975 de 9 liradan satılabiliştir.

1974 ün başında Türkiye 1 milyon ton buğday almak mecburiyetinde idi. 64 kuruşluk gübre 192 kuruşa çıkmış, 180 kuruşluk gübre de 4,5 liraya çıkmıştı.

Türk köylüsüne, fındıktan, şundan - bundan para verdik. "Ee, ama 7,5 milyar lirayı da gübre ile aldınız" Cumhuriyet Hükümeti göreve başlar başlamaz, bu 7,5 milyar liranın 5 milyar lirasını iade etmiştir Türk köylüsüne, bir. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar)

İki; bununla da kalmamıştır. Eylül ayı içerisinde %10 daha iade etmiştir. Şimdi huzurunuzda ilan ediyorum; Türkiye'de, gayet açıklıkla ilan ediyorum, hükümetler iddia sahibi olmaya mecburdur ve meydan okuyarak ilan ediyorum, meydan okuyarak. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar)

1976 da Türkiye'yi idare etmek bugünkü Cumhuriyet Hükümetine nasip olursa, Türkiye'de hiçbir malın yokluğu çekilmeyecektir.

Traktör konusuna dokunmak istiyorum: 1961'de Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı yapıldığı zaman, Türkiye'ye 2 bin traktörün yeteceği düşünülmüştü. Evet, ona göre traktör getirilmiştir Türkiye'ye.

1975 de 50 bin traktör verilmiştir Türk köylüsüne. Türk köylüsü 100 bin traktör talep etmektedir. Planın 1975 dilimi, Türkiye'ye 45 bin traktörün kâfi geleceğini öngörmüştür. Ama Türk köylüsü bu sene mahsulden takriben 30 milyara yakın para almıştır. Türk köylüsünün satınalma gücü doğmuştur. Ve dışarıdan getirilen traktör 125 bin liradır. Türkiye'nin içerideki sanayii de, traktörü, 82.500 liraya mal eder olmaktan çıkmıştır. Traktör meselesinde, bilhassa güz mevsiminde görülen durum, doğrudan doğruya Türk köylüsünün iyi bir mahsul karşısında istikrarlı bir para bulması ve satınalma gücünün artması neticesi olarak, traktör sahibi olmak arzusundan doğmuştur. 1976 da şimdiden 70 bin traktör vermenin yollarını arıyoruz ve 100 bin traktör verebilmenin yollarını arıyoruz; ama Türkiye'deki endüstri, ancak 30 bin traktör yapabilmektedir. Dışarıdan getirilecektir; dışarıdan getirilecek traktörün beheri gümrüksüz 5 bin dolardır, 6 bin dolardır, traktörün cinsine göre; ama bu kadar traktörü bulmak da her zaman kolay değildir.

Türkiye'nin traktöre ihtiyacı, bin traktör, iki bin traktör ihtiyacı değildir.

Şimdi Büyük Türkiye'ye geliyorum: 1961'de 2 bin traktörü kullanamayan Türkiye, 1976 da 100 bin traktör kullanabilir hale gelmiştir.

Efendim, biz incik boncuk sanayii kurmuşuz, incik boncuk sanayii; Türkiye incik boncuk sanayii kurmuş, montaj sanayii kurmuş...

Bir defa, 22 adet montaj sanayii var ki, bunun 14 tanesi 1961'den 1965 yılına kadar verilmiş müsaadelerdir; 8 tanesi de, 1965'den sonra verilmiş müsaadelerdir. 1961'den 1965'e kadro verilmiş müsaadeler şunlardır: Traktör, Otosan, (Kamyon) otobüs, otobüs, traktör, traktör, kamyon, kamyonet, otobüs (çeşitli şirketlere verilmiştir bu)

1965 sonrasında verilen müsaadeler de: Otomobil, treyler, otobüs, otobüs ve kamyon, otobüs ve iki adet otomobil (Fiat ve Renault otomobilleri)

Binaenaleyh, montaj sanayii budur.

Şimdi, burada yabancı sermaye bakımından bir iddia daha yapıldı: Türkiye'ye yabancı sermaye geniş çapta gelmiyor. Türkiye'ye 1971 senesine kadar gelen yabancı sermayenin yekûnu 400 milyon doları geçmez. Bunun 250 milyon doları daha çok petrol sahasına gelmiştir ve 1971 senesi itibarıyla de Türkiye'den yabancı sermayenin götürdüğü para 30 milyon dolardan fazla değildir ve bu yabancı sermaye, aslında, UNILEVER Yağ Fabrikası, lastik fabrikaları ve üç dört kalemden ibarettir ve bunların müsaadelerinin büyük bir kısmı da 1965 öncesinde verilmiştir.

Onun içindir ki, bizim, getirdiğinden çok götüren bir yabancı sermaye getirdiğimiz iddiaları da hiçbir ağırlık taşımaz. Tümü tümü 400 milyondur 1971 senesi itibarıyla, 250 milyon doları da petrol sahasına olmak şartıyla.

Bu gelen yabancı sermayenin dahi ne kadar ithalat ikamesi sağladığı, ne kadar istihdam imkânı yarattığı ve ne kadar ihracat imkânı yarattığı üzerinde durmak lazımdır. Eğer petrol sahasına gelen yabancı sermaye olmasa, Türkiye daha ne kadar petrol ithal etmek mecburiyetinde kalacaktır? Bugün Türkiye'de petrol istihsalı 3 ila 3,5 milyon ton civarındadır. Türkiye 15 milyon ton, 16 milyon ton petrol kullanıyor. Petrolün varili 11,5 dolar olduğuna göre, eğer Türkiye bunu kendi kaynaklarından üretebilirse 1 dolar 78 sente malediyor 11,5 dolarlık petrolü ve bunu yabancı sermaye ile üretebilirse, azami 5 dolara malediyor, azami 5 dolara. Ama "Hayır, biz kimseyi getirmeyeceğiz, sanayi

kurmayacağız; bizim vatandaşlarımız gidip dış ülkelerde çalışacak; petrol bulmayacağız, dışardan alacağız” diyorsak, işte bu tediye muvazenesini de düzeltemeyiz ve Türkiye’yi kalkındırma imkânlarını da bulamayız. “Yabancı sermayeye prensip itibarıyla karşı değiliz” deyip de, ondan sonra, “Karşınız” deminin bence hiçbir manası yoktur.

“Biz, Devletin ürettiği temel mallara bir zam yapmadık -Devletin ürettiği temel mallar tarifi bellidir- hemen arkasından ete zam geldi, Orman Çiftliği süte zam yaptı, ayrına zam yaptı” diye meseleyi buraya getirirseniz, işin içinden çıkamayız. Devletin ürettiği temel mallar bellidir. Esasen biz ayran fiyatlarını falan kontrol edecek durumda değiliz Türkiye’de. Ve şunu ifade edelim ki et meselesi Türkiye’nin önemli birçok meselelerinden biridir. Kış ayları zarfında Türkiye büyük şehirlerinde et sıkıntısı çekmektedir. Bunu halletmenin tek yolu vardır: Bunu halletmenin tek yolu, et kombinalarını ülkenin her tarafına yaygın hale getirmektir ve hayvancılık bölgelerimizde büyük et kombinaları meydana getirmektir. Gerçekten, kombina sadece bir mezbaha değildir. Gerçekten kombinada, hayvan kombinanın kapısından girince, öbür ucundan hayvanın her parçasından faydalanılmış olarak kutulanmalıdır, paketlenmelidir. Bu çeşit büyük kombinalar kurmak mecburiyetindedir Türkiye. Bugün Et Balık Kurumu Türkiye’nin et ihtiyacının %15’ini ancak karşılıyor; bunun %10’u resmi dairelerdir, ordudur; %5’i piyasayadır. Binaenaleyh, elinde memleket ihtiyacının %5’i bulunan bir malla, Türkiye’de, Devlet et fiyatlarını nasıl tanzim edebilir? Öyleyse yapılacak iş, et kombinalarını yaygın hale getirmektir. Bugün 15 kombina işler vaziyettedir; 22 kombina halen inşaat halindedir ve 1976 yılında yeni kombinaların yapılmasını, böylece her ilimizin mutlaka bir kombinaya kavuşmasını hedef almışızdır. Et meselesinin çözümü de bu.

Efendim, yine buradan Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın sözcüsü, “Yokluk olmayacak dediler, oldu” dedi. Misal olarak da, İstanbul’da fueloil yokluğunu gösterdiler. Başka misalleri olsa idi, herhalde gösterirlerdi. İşte burada var; eczaneler geçen seneden kalma sana yağı satıyor” diyor. “Ramazanda bir kaşık yağa muhtaç ettiniz Türkiye’yi” dediniz; evet, 1974 senesinde Ramazanda Türkiye bir kaşık yağa muhtaç olmuştur. 1975 senesinde Türkiye yağa muhtaç olmamıştır, gerçek bu. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri alkışlar)

Fueloil sıkıntısı, fevkalade kötü hava şartlarından dolayı birkaç gün olmuştur İstanbul’da, ama giderilmiştir. Burada şunu söylemek istiyorum ki, bu iddia dahi, Türkiye’de yoklarla mücadelede bugünkü Cumhuriyet Hükümetinin başarısını göstermektedir. Eğer başka birtakım sıkıntılar olsa idi, onları da gösterirlerdi.

1976 yılında enflasyon hızının %20 olacağını Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın sözcüsü burada söyledi. Merak ettim, acaba bunu nereden çıkardı? Plan dokümanının içerisinde enflasyon hızının %20 olacağına dair en ufak bir şey yoktur.

Plan dokümanının içinde şöyle bir şey var: Yatırımları değerlendirirken, 1976 yılında kamu yatırımlarının %90 oranında gerçekleştirileceği, fiyatların da %10 nispetinde artacağı düşünülerek bir tahmin yapılmıştır. Bu, iki tane %10’un toplanmak suretiyle %20 civarında bir enflasyon hızının öngörüldüğü manasına gelemez.

Yatırımlar gerçekleşecektir, kimsenin endişesi olmasın.

Yatırımların millî gelire nispetini de yanlış vermişlerdir. %16’dan %19’a çıkmış. Hayır. 1975 de yatırımların millî gelire nispeti %21,6 olacaktır. Aslında, bu rakam da düşüktür.

Türkiye bu rakamı %25 civarına çıkarmaya mecburdur; ancak tasarruf hacmini böyle artırmak imkân dahiline girer. Bu rakamın düşük olduğunu kabul ediyorum, şayet araya birtakım fevkalade yıllar girmeseydi, bu rakam şimdi %25'e çıkmış olacaktı. Hedef o idi. Bunu %25'e çıkarabilmek için sayü gayret gösterilmesi lazımdır.

"Yatırımların 1975 de, 1974 ün gerisinde kaldığı" iddiası doğru değildir. Yatırımların artış hızları, 1975 de 1974 e nazaran sabit sermaye yatırımlarında %17,4, kamu yatırımlarında %25,9, özel yatırımlarda da %9,7'dir.

Bankalardaki mevduatın DÇM'den ileri geldiği iddiası da doğru değildir; yani, dövizle çevrilebilir mevduattan. Dövizle çevrilebilir mevduat olduğu takdirde, olmadığı takdirde durum şudur;

Bankalardaki toplam mevduat 1975 yılında, tahmindir bunlar tabii, 130 milyar lira civarındadır. Dövizle çevrilebilir kısmı düşürülürse, bu 115 milyar lira civarındadır. 1974 te ise 99 milyar lira civarındadır; dövizle çevrilebilir mevduat çıkarılırsa, 97 milyar liradır. Yani 1975 de mevduatta 16 milyar lira civarında dövizle çevrilebilir mevduat olmadığı ahvalde dahi, bir artış olmuştur.

Şimdi diğer tenkitlere cevap vermek istiyorum. Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın sözcüsü, Danıştay kararları ile ilgili bir mütalaa serdettiler. Bu TRT ile ilgilidir.

TRT konusunda, Hükümetin, Anayasa kuruluşlarının kararlarını dinlemediğini ifade ettiler. Danıştay karar vermiş, bu karar muvacehesinde, eski TRT Genel Müdürü bir bilim adamı olarak, "Bu şartlar altında ben çalışmam" demiş, yenisinin de aynı şeyi yapacağını ummaktaymış.

Evvela, TRT konusunu çıkaran biz değiliz, TRT konusunu çıkaran Cumhuriyet Halk Partisidir. Şayet, TRT'nin başına, TRT Kanununun gösterdiği vasıfları haiz birisini getirip oturtsaydı ve TRT'yi C.H.P.'nin bir şubesi, sesi haline getirmeye kalkmasaydı, Türkiye'de bir TRT münakaşası olmazdı.

Cumhuriyet Halk Partisi bunu yapmış mıdır, yapmamış mıdır? Bunda hiç kimsenin şüphesi olmasın. Esasen, Cumhuriyet Halk Partisinin TRT meselesine bu kadar sarılmış olmasındaki önemli sebeplerden birisi budur. Yani, Devletin radyo ve televizyonunu, hemen hemen nüfusumuzun tümüne hitap eden Devletin radyosunu ve nüfusumuzun yarısına yakınına hitap eden Devletin televizyonunu, Cumhuriyet Halk Partisi kendi maksadına alet etmek için TRT Genel Müdürü tayin etmiştir.

TRT'nin millileştirileceği ve tarafsızlaştırılacağı, bugünkü Cumhuriyet Hükümetinin Programında yazılıdır. Binaenaleyh, bugünkü Hükümetin kuruluş sebeplerinden birisini, TRT'nin millileştirilmesi ve tarafsızlaştırılması teşkil eder.

359 sayılı Kanuna göre ve Anayasanın yeniden tanzim edilmiş bulunan maddei mahsusuna göre, TRT, Cumhuriyet Halk Partisi tarafından, tarafsız olmaktan çıkarılmıştır. Evvela, TRT'nin başına getirilen zat, hiç saklamadan, "Marksist olduğunu, solcu olduğunu" ilan etmiştir. Öncesinden de ilan etmiştir, sonrasında da ilan etmiştir. Mücadele, başka bir kitle haberleşme vasıtası olmayan, tek radyosu, tek televizyonu bulunan Türkiye'de, Devletin radyo ve televizyonunun başında bir Marksist yazarın bulunup bulunmaması mücadelesidir ve esasen solun aleti haline getirilmek istenen bir TRT'ye karşı çıkmak, bizim görevimizdir. Biz bu görevi yaptık. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar)

Cumhuriyet Hükümeti, TRT'nin eski Genel Müdürünü faaliyetlerini millî güvenliğe aykırı bulduğundan dolayı görevinden uzaklaştırmıştır (*A.P. sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar*) ve bu gerekçe kanuna göre yazılmış, Resmi Gazetede de neşredilmiştir.

VAHİT YAŞAR ÇALIN (İstanbul) — Danıştay tarafından reddedilmiştir.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — TRT'nin başına aynı zatın getirilmesi için çok çeşitli gayretler sarf edilmiştir. Esasen, bu zatın vasfı olmadığı için -TRT Genel Müdürlüğüne 11 sayılı Kararname ile ki, bize göre 11 sayılı Kararnamenin içerisine böyle bir hüküm konamaz, TRT Genel Müdürlüğü, TRT Kanununun istediği şartları haiz olmadan da getirilebilecek hale sokulmuştur- Meclisler 11 sayılı Kararnameyi iptal etmiştir.

Anayasa Mahkemesi 11 sayılı Kararnameyi iptal etmiş midir? Daha doğrusu, Meclislerin, 11 sayılı Kanun Kuvvetindeki Kararnameyi iptal ettiğine dair kararını Anayasa Mahkemesi iptal etmiş midir? Evet mi, hayır mı? Evetse -oraya geleceğim çünkü- nerededir bu karar? Kimin cebindedir bu karar? Kimin cebinde?

Şimdi, Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı, Cumhurbaşkanına mektup yazıyor, diyor ki, "TRT Genel Müdürlüğüne tayin edilecek kişinin kararnamesini imzalamayınız" Cumhurbaşkanı bu kararnameyi imzaladığı zaman, "Hukuk Devleti bir darbe daha yemiştir" diyor. Hukuk Devleti bir darbe yemiştir; ama Cumhurbaşkanının bu kararnameyi imzalamış olmasından dolayı yememiştir; Hukuk Devleti, darbeyi, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanından yemiştir. Nasıl yemiştir? Diyor ki Cumhurbaşkanı Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı, "Sayın Cumhurbaşkanı nedense kendi atmış olduğu doğru adımdan geri dönmüştür" Yani, Sayın Cumhurbaşkanı onların dediğine uyarsa, adım doğru. ... Oysa son günlerde Danıştay, TRT Genel Müdürlüğünde yapılan değişikliği hukuka aykırı bulan kesin kararını açıkladığı gibi, Anayasa Mahkemesi de bu konuda ilgili yasa değişikliğini iptal etmiştir" Bu beyanat 20 Ocakta veriliyor. Şimdi soruyorum: 20 Ocakta Danıştay kararı nerede? Nerede Danıştay kararı? Danıştay kararı 15 Şubatta Başbakanlığa tebliğ edilmiştir. Acaba, Başbakanlığa tebliğ edilmeden evvel, Danıştay kararı kendilerine mi tebliğ ediliyor? Nerede bu karar? (*A.P. sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar*) Burada da kalmıyor mesele. Cumhuriyet Anayasasının, Anayasa Mahkemesi kararlarıyla ilgili hükmüne bakalım: Madde 152 "Anayasa Mahkemesinin kararları kesindir. Kararlar, gerekçesi yazılmadan açıklanamaz"; devam ediyor, "Anayasa Mahkemesi kararları Resmi Gazetede hemen yayınlanır. Devletin yasama yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzelkişileri bağlar" Nerede Anayasa Mahkemesi kararı? Hangi resmi gazetede neşredilmiş? Anayasa Mahkemesinin kararı gerekçeli olarak yazılıp, neşredilmedikçe, geçerli değildir. Anayasa Mahkemesinin kararının geçerli olabilmesi için, yazılıp neşredilmiş olması lazım; ama Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanına göre, Anayasanın da kararı mevcut, Danıştayın da kararı mevcut. Ne zaman? 20 Ocak 1975 tarihinde ve Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı, Anayasa Mahkemesinin kararını da, Danıştayın kararını da kendi cebinde farzederek, Cumhurbaşkanını, hukuk devletini darbelemiş olmakla itham edebiliyor. İşte, darbe kendisi tarafından hukuk devletine vurulmaktadır. Hukuk devleti ise Anayasanın 152 inci maddesi var. Nerede karar? Yok. Nerede Danıştay kararı? Hükümete tebliğ edilmiş değil. Burada da bitmiyor mesele.

Danıştay kararında bir hükmü de Yüce Meclisin dikkatine getirmek istiyorum: Raportörün, Danıştay Heyetine verdiği raporun, bize tebliğ edilen kararda, 20 inci

sayfasında şu hüküm yer alıyor; “Kaldı ki, davacının işgal etmekte olduğu kadroyu istisnai memurluk haline getiren 11 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin ret ve iptaline dair 1896 sayılı Kanun, Anayasa Mahkemesinin 14.10.1975 gün ve 1975-145, 1975-198 sayılı kararıyla iptal edilmiş olup, bu konudaki savunmanın hukuki dayanağı da kalmamış bulunmaktadır.”

Henüz yok orta yerde Anayasa Mahkemesinin kararı. Resmi Gazetede neşredilmedikçe, Anayasa Mahkemesinin kararına dayanarak hüküm vermek mümkün mü; Resmi Gazetede neşredilmeyen bir kararı geçerli saymak mümkün mü? Geçerli sayılamayacağını Anayasa koyuyor. Danıştay Anayasa Mahkemesinden telefonla bilgi alarak karar verebilir mi?

Şimdi geliyoruz ikinci raportörün beyanına; “Ayrıca, Anayasa Mahkemesince verilen 14.10.1975 gün 1975-145, 1975-198 sayılı kararlar, konuyla ilgili 1896 sayılı Kanunun iptal edilmiş bulunması keyfiyeti, bu yoldaki savunmayı esasen hukuken geçersiz kılmaktadır” O da öyle diyor. Bunun üzerine de, Danıştay bu esbabı mucibe ile karar veriyor. Yani, 11 sayılı Kanun Kuvvetindeki Kararnameyi Meclisler iptal etmiş; Meclislerin iptal ettiği bu karar, Meclislerin iptal kararı, Anayasanın 152 inci maddesine göre, gerekçesi yazılıp, Resmi Gazetede neşredilmemiş; gerekçesi yazılıp Resmi Gazetede neşredilmeyen bir karara göre Danıştay karar vermiş!

Sadece, Yüce Meclisin ıttılaina sunuyorum; ama 20 Ocak günü de Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı, Danıştayın kararı da, Anayasa Mahkemesinin kararı da kendi cebinde imiş gibi, Cumhurbaşkanını itham edebiliyor.

Görüyorsunuz haksızlığı.

TURAN GÜNEŞ (Kocaeli) — Ha, vallahi görmüyorum. Bunu görmek için hukukçu olmamalı.

BAŞKAN — Sayın Güneş, rica ederim...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi, bir başka konuya daha temas etmek istiyorum: Danıştayın kararları var. Anayasanın iki maddesi var: Birisi, 132 inci maddesi; birisi 114 üncü maddesi. 132 inci madde ilamları ihtiva etmektedir; 114 üncü madde ise idari yargıyla ilgilidir. Binaenaleyh, Anayasa idari yargıyı 132 inci maddeden ayırmıştır.

Danıştay, idarenin yerine kendisini ikame edemez. 1971 den sonra yapılan Anayasa değişikliklerinde bu hüküm getirilmiştir. 114 üncü madde, “Yargı yetkisi, yürütme görevinin kanunlarda gösterilen şekil ve esaslara uygun olarak yerine getirilmesini sınırlandıracak tarzda kullanılamaz. İdari eylem ve işlem niteliğinde yargı kararı verilemez” diyor.

Verilirse ne olur? (A.P. sıralarından “iptal edilir” sesi)

BAŞKAN — Çok rica ederim efendim, cevap almak için söylemiyorlar efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Binaenaleyh, 114 üncü madde ile 132 maddeyi ayırt etmek lazımdır. Biz hukukun dışında değiliz, biz hukukun tam içindeyiz. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri alkışlar)

İdarenin işlemlerinden dolayı açılacak davalarda süre aşımı, yazılı bildirim tarihinden başlar. İdare, kendi eylem ve işleminden doğan zararı ödemekle yükümlüdür.

Buradan şu çıkıyor: Şayet, idarenin eylem ve işlemi mahiyetli bir kararı Danıştay verirse, idare bunu icra etmezse, niye icra etmeyecek idare bunu? Kamunun menfaatini, kişinin menfaatinden üstün gördüğü için, idare bunu infaz etmeyecektir. Aksi halde, Türkiye’de kamunun hukukunu korumak mümkün değildir. Kamunun menfaatini, kişinin menfaatinden üstün gördüğü için, idare bunu infaz etmeyebilir. Etmediği takdirde de, zarar gören, tazminata hak kazanır. İşte bundan ibarettir mesele.

Danıştayın, faal icranın yerini almaması için, 114 üncü madde konmuştur; “Faal icranın yerine, idarenin eylem ve işlemi mahiyetinde karar veremez” diyor. Verirse ne olur? 132 inci madde ile 114 üncü maddeyi ayırmak lazımdır. 132 inci madde, idari kazanın dışındaki hallere aittir; 114 üncü madde de idari kazaya aittir.

Binaenaleyh, Hükümet doğrusunu yapmıştır ve 359 sayılı Kanunun gereğini yerine getirmiştir. Yani, Devlet radyosunu ve televizyonunu tarafsız, millî ve Cumhuriyete sadık hale getirmek, Devlete sadık hale getirmek Hükümetin görevidir. Bu görevini yapmış ve böylece huzurunuzda bulunmaktadır.

Bir diğer konu: Burada iddia edildi ki, evrak üzerinde değişiklik yapılmış, planlama dokümanları üzerinde. İddialar o kadar ileriye götürüldü ki, eşi görülmemiş sahtekârlık... Eşi görülmemiş sahtekârlık. Bir de buna bakalım, eşi görülmemiş sahtekârlık neymiş: Bütçe hazırlanırken, şu dokümanlar da beraberinde hazırlanmaktadır: Genel ekonomik durum raporu, program yılı hedefleri ve dengeleri, ekonomik sektörler, sosyal alandaki gelişmeler, politikalar, yeniden düzenlemeler. Bu dokümanlar da bütçeyle beraber hazırlanmaktadır. Bu dokümanları Devlet Planlama Teşkilatı hazırlar; sonra, Yüksek Planlama Kuruluna verir. Yüksek Planlama Kurulu bunları Hükümete götürür; müzakere eder. Yüksek Planlama Kurulundan Hükümete gider dokümanlar. Hükümet bunları ne yapar, Yüksek Planlama Kurulunun getirdiği bu dokümanları ne yapar? Ne yapacağı kanunla tespit edilmiştir. 91 sayılı Kanunun 15 inci maddesi, Yıllık programların hazırlanması ve kabulü: Yıllık programlar, planlama Merkez Teşkilatınca hazırlanarak, Yüksek Planlama Kuruluna sevk edilir. Bu kurul, programları inceleyerek, bir raporla Bakanlar Kuruluna sunar. Bakanlar Kurulunda kabul edilen yıllık programlar kesinleşmiş olur. Yani, Bakanlar Kurulu, Yüksek Planlama Kurulunun getirdiği dokümanı aynen kabule mecbur değildir. Bunu değiştirir. Çünkü Bakanlar Kurulu, Planlama Teşkilatının emrinde değildir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri alkışlar) Çünkü bu dokümanın altında Bakanlar Kurulunun imzası vardır, Planlama Teşkilatının değil. İki tane, üç tane doküman var. Bir dokümanı Planlama Teşkilatı hazırlıyor, taslak: Bu taslağı veriyor Yüksek Planlama Kuruluna; birtakım değişiklikler yapıyor, veriyor Bakanlar Kuruluna. Bunun altına imza atan Bakanlar Kurulu, o dokümana kesin şeklini verme hakkını haizdir.

Olan hadise nedir? Değişmiş rakam yok. Gösterge ne ise rakam ne ise o konmuş. Esasen, demin saydığım dokümanların bir kısmı bütçenin yapılmasını gerektiren program yılı hedefleri ve değerleri dağılmış, daha önce dağıtılmış. Bunun üzerinde değişiklik yapmak mümkün değil. Ne değişmiş, neden değişmiş, ona bir bakalım. Evvela şunda bir mutabık kalalım: 91 sayılı Kanunun 15 inci maddesine göre Meclislere sunulan doküman, Planlama Teşkilatının dokümanı değil, Hükümetin dokümanıdır; altında Hükümetin imzası vardır ve hükümetler önlerine getirilen dokümanları imzalamak mecburiyetinde değildir. Düşününüz, “Bütün gecekonduhar yıkılacaktır” diye bir hüküm

burada olsa, bunu Hükümet imzalar mı? Düzeltir. İlgili bakan da imzalamaz, Hükümetin diğer üyeleri de imzalamaz. Binaenaleyh, Hükümet üyelerinin plan hakkında, program hakkında söyleyecekleri hiçbir şey yoksa o zaman plan ve programın siyasetçi ile münasebeti nedir? Siyasetçinin yeri nedir? Yani, Devletin imkânlarını siyasetçiler dağıtmayıp da uzmanlar dağıtacaksa; gelirlerini, giderlerini, hesabını veren siyasetçiler tanzim etmeyecekse, o zaman siyasetçilere ne lüzum var?

EROL ÇEVİKÇE (Adana) — Öyle bir şey yok.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İşte, öyle bir şey olamayacağı içindir ki, 91 sayılı Kanunun 15 inci maddesinde, “Bakanlar Kurulunda kabul edilen yıllık programlar kesinleşmiş olur deniyor. Bakanlar Kurulu, önüne getirilen dokümanı aynen kabul etmek mecburiyetinde değildir; Bakanlar Kurulu değiştirir. Yalnız, Bakanlar Kurulu, diyorsanız ki, Haziran ayının endeksini bilmem şundan öyle değil de buna indirmişse, yanlış yapmıştır... Öyle bir durum yoktur orta yerde.

Şimdi ne olmuştur? Bakanlar Kuruluna bu doküman gelmiştir. Bakanlar Kurulu dokümanı okumuştur, bütün bakanlar okumuştur; koordine edilmiştir ve gerekli değişiklikler yapılmıştır. Değişiklik yapmak Bakanlar Kurulunun görevidir; kanuni hakkıdır. Sahtekârlık neresinde bunun, tarihi sahtekârlık?

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Damgalarda...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Damgası vesairesi yok.

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Var.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Gelir gösterirsiniz damgasını. Damgası vesairesi yok. Yüksek Planlama Kurulunun dokümanı değil değişen...

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Yüksek Planlama Kurulunun dokümanı.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yeni doküman, yeni doküman meydana getiriyor. Hükümet yeni doküman meydana getiriyor. Yüksek Planlama Kurulunun dokümanı ile bağlı değil Hükümet. O zaman bırakın Hükümeti, iki tane planlama uzmanının emrinde olsun! Böyle şey olur mu?

ÜNAL DEMİR (Muğla) — Olmaz, olmayacak da.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Söylüyoruz: Yüksek Planlama Kurulunun dokümanı bu. Ben bunu kabul etmekle mükellef değilim. Yeni doküman meydana getiriyorum: Hükümet olarak yeni doküman meydana getiriyorum. İşte budur; değişme söz konusu değildir, yeni doküman meydana getirme söz konusudur. Taslaktan Yüksek Planlama Kuruluna, Yüksek Planlama Kurulundan da Hükümet dokümanına geçiş vardır. Değişen nedir?

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Damga vuruldu.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Damgayı her halde hükümet adına birisi vuracak değil, hükümet vurur damgayı ve hükümetin dokümanlarında Planlama uzmanlarının imzası olmaz.

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Değiştirilen Hükümetin değil. Yüksek Planlama Kurulunun damgası var.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yüksek Planlama Kurulun belgesi olduğu gibi duruyor.

BAŞKAN — Sayın Başbakan bir dakikanızı rica ediyorum.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ne ihtiyacı var Hükümetin Yüksek Planlama Kurulun belgesini değiştirmeye; hak kendisinde olduğuna göre ne ihtiyacı var. Yüksek Planlama Kurulun belgesini değiştirmeye. *(A.P. sıralarından alkışlar ve “Bravo” sesleri)*

BAŞKAN — Sayın Başbakan bir dakikanızı rica ediyorum.

Sayın Baykal, “vardır” diyorsunuz; Sayın Başbakan “yoktur” diyor. Şimdi, Başkanınız olarak, müzakereleri İttüzüğe uygun şekilde yürütebilmek için hakemlik yapmak durumunda değilim, diğer arkadaşlarım da değil.

Dünkü birleşimde Genel Başkanınız uzun uzun kendi düşüncelerini, fikirlerini söylediler. Şimdi Sayın Başbakan da buna karşı, Devletin resmî arşivlerine dayanarak konuşuyorlar. Hangisi doğrudur? Siyasi münakaşayı sonra yürütürsünüz. Rica ediyorum, müdahale etmeyiniz bir daha.

Sayın Başbakan, devam buyurunuz efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bir daha tekrarlıyorum: Üç tane doküman var; bunlardan birincisini Yüksek Planlama Kurulu Merkez Teşkilâtı taslak halinde hazırlıyor. Bunu Yüksek Planlama Kurulu değiştiriyor veya aynen kabul ediyor. Yüksek Planlama Kurulunun yaptığı dokümanı da Bakanlar Kurulu değiştiriyor; Bakanlar Kurulunun hakkı o. Binaenaleyh, Bakanlar Kurulunun meydana getirdiği dokümanın, Yüksek Planlama Kurulunun dokümanının aynı olmasına ihtiyaç yok ki, değiştirsin Yüksek Planlama Kurulunun dokümanını. Yok, böyle bir şey

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Damga vuruldu.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ne damgası efendim anlamıyorum ki. Yok, böyle bir şey, varsa getirir gösterirsiniz burada.

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Niye damga vuruldu.

DENİZ BAYKAL (Antalya) — İzin verirseniz konuştuktan sonra açıklarım.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yüksek Planlama Kurulundan gelen nihaî olmayan program metninin Bakanlar Kurulunda müzakeresi sırasında ifadeler daha anlaşılır hale getirilmiştir.

TURAN GÜNEŞ (Kocaeli) — Anlaşıldı şimdi.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tabii, Temmuz ayında çıkan geçici millî gelir rakamlarına ilâveten, Kasım 1973 de tespit edilmiş bulunan yeni geçici millî gelir rakamlarının da, programa bilgi mahiyetinde ilâvesi yapılmıştır. Birtakım uygulama değerlendirmelerinin ve politika tedbirlerinin daha net anlaşılır hale getirilmesi yapılmıştır; sos yal sektörlerin bazı kısımlarında ve Hükümet Programında yer alan ilkelere uygunluk sağlanmıştır.

Hükümet, önümüze, “Planlama Teşkilâtının dokümanıdır” diye, kendi programına aykırı bir şeyi getirebilir mi?

EROL ÇEVİKÇE (Adana) — Sayın başkanlardan aldığınız mektupları lütfen okuyunuz.

BAŞKAN — Sayın Çevikçe, rica ederim efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın başkanlar benim emrimde, ben onların emrinde değilim. (A.P. sıralarından alkışlar ve “Bravo” sesleri)

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Önce kurula götürüldü.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Esasen, 1963 yılında Bakanlar Kurulu, Yüksek Planlama Kurulunun yapmış bulunduğu dokümanları değiştirdiğinden dolayı, o günkü Planlama Teşkilâtının başı ve daire reisleri istifa etmişlerdir ve o günkü hükümete bugünkü Cumhuriyet Halk Partisinin Genel Başkanı da dahildir ve şöyle olmuştur mesele...

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Önce kurula götürülmüştü.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şöyle olmuştur mesele: Planlama Merkez Teşkilâtı bir doküman hazırlamış; Yüksek Planlama Kurulu bunu gözden geçirmiş, hükümete getirmiş ve hükümet bunu değiştirmiştir. Hükümet bunu değiştirdiğinde, o günkü Planlama Teşkilâtı Müsteşarı ve daire reisleri “bunu değiştirmeye hakkınız vardır; ama bunu değiştirdiğiniz takdirde biz çalışmayız” demişlerdir.

Binaenaleyh, bu, olmamış hadise de değil. “En büyük sahtecilik, en büyük şu, en büyük bu...” Gördünüz mü, sözler ne hale gelebiliyor? Hükümetin, Yüksek Planlama Kurulunun dokümanını değiştirmeye ne ihtiyacı var? Yani, Hükümetin onu tahrif etmeye ne ihtiyacı var?

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Vesikalar burada.

BAŞKAN — Sayın Ecevit, ikmal etsinler efendim.

Eğer bir şey olursa, bendeniz yardımcı olurum.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İşte, “Sahtecilik” iddiası bundan ibarettir.

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Vesikası burada.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Vesikayı da görelim, vesikayı görelim. Devletin arşivleri bizim elimizde değil, sizin elinizdeyse başka mesele.

BAŞKAN — Karşılıklı konuşmayalım efendim, rica ederim. Sayın Başbakan, Sayın Ecevit, karşılıklı konuşmayalım efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Böyle büyük iddialarla çıkacaksınız, ağza alınmayacak sözler söyleyeceksiniz. Kanuna göre, o dokümanları yapmak benim hakkım, benim hakkım. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri alkışlar)

Şimdi geliyoruz, ben ne demişim? Benim dediğim de tahrif ediliyor. Ben şunu demişim; 13 Şubat 1976 günü Cumhurbaşkanlığı Köşkünden, çıkarken, dediğim şu:

Soru: Muhalefetin, Devlet Planlama Teşkilatındaki bazı uzmanlarca, programla ilgili bazı rakamların düzeltildiği yolunda bir iddiası var; ne dersiniz?

Cevap: Rakamlar tahrif edilemez, edilmemiştir de. Mümkün değildir ve akıllı olanlar da rakam tahrif etmez. Bunların hepsi mugalatadır, demagogidir.

Bir siyasi iktidarı küçültme gayretleri içerisinde bunlara tenezzül etmemek lazımdır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri alkışlar) Rakam durur; silinen bir şey olmaz ki ve esasen

rakamları değiştirmek suretiyle icraat güzelleştirmesi de mümkün değildir. Bugün Türkiye’de mümkün değildir; Çünkü Türkiye epeyce rakama dayanan bir ekonomiye, rakama dayanan bir icraata sahip bir memleketidir; ama rakamları değişik şekilde yorumlamak her zaman mümkün de değildir. Rakamlar iyi şeyleri gösteriyorsa, bunları, “kötü şeyler gösteriyor” diye ortaya atmak mümkün olabilir. Burada karşı görüş çıkar, mesele bitmiyor, “Hayır o rakamın manası o değil, şudur. Yani Bakanlar kuruluna getirilen rakamlara Bakanlar Kurulu manası o değildir, şudur” demiş. O, Bakanlar Kurulunun hakkı. Başkası da çıkar, “Hayır efendim, siz raporunuzda bunu böyle getirdiniz Ama mana o değildir, mana şudur” der.

Sahtecilik yapılmış da... Neye yapılsın sahtecilik? Neye ihtiyaç var sahteciliğe? Rakamı kimse değiştiremez, değiştirmez. Devletin arşividir, değişmez. Çünkü Devletin arşivleri el değiştirir; bugün siyasi iktidar olan, yarın değildir, yarın başkası gelir. Hiç kimse bu kadar cüreti göze alamaz ve açıklıkla ifade edeyim, değişen rakam falan yoktur.

Dediğiniz işte bu. Büyük iddialardan birisinin ne kadar balon olduğu, ne kadar haksız olduğu, ne kadar insafsız olduğu, ne kadar akla, hayale sığmayacak bir üslup içerisinde ithamlara sebep teşkil edebildiği, bir hırsın, bir hırçınlığın bir ifadesi olarak ortaya konulmuş bulunmaktadır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri alkışlar)

Bir başka balonu daha söndüreceğim: Gereksiz demir-çelik ithalatı yapılmış. Sonra? Sonra, demir üzerindeki vergi %1’e çıkarılmak suretiyle demir tüccarları zengin edilmiş.

Bu hususta soruşturma önergesi de var. Gayet tabii soruşturma önergesi geldiği zamanda cevaplanır bunlar; ama mademki böyle ortaya atıldı, bunu bir izah edelim, bu nedir?

Biz, Nisan 1975 de hükümeti devraldığımız zaman, daha doğrusu bu görevi yüklendiğimiz zaman pamuk stokları, fındık stokları, çimento ve demir stokları vardı Türkiye’de ve bu stoklara bağlı da 15 milyon para vardı. Merkez Bankasının kayıtlarına bakıyoruz; orta yerde para var, ama piyasa parasızlıktan kavruluyor. Baktık, parayı depolarda, ahırlarda, samanlıklarda bulduk. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri alkışlar) Ve netice itibariyle pamuklar, hangi depoda bulunmuş ise sıkıştırılmış... Demir öyle çimento öyle...

15 Mayıs 1975 tarihinde dedik ki, “Yeniden demir ithali için müsaade verilmeyecektir” Tabii ki, Türkiye’de yapılmayan özel demir ve çelik müstesna.

Esasen, o tarihe kadar büyük miktarda demir çelik ithal müsaadesi verilmiş. 1975 in birinci ayından Mart’ın sonuna kadar 75 milyon dolarlık müsaade daha evvel verilmiş ve 295 bin tonluk müsaadedir bu. Daha sonra, biz bu kararı alıncaya kadar gelen müsadelerinin yekünü 90 milyon dolar daha olmuş ve biz tutmuşuz. 15 Mayıs 1975 tarihinden Kasım 1975 e kadar ise vasıflı çelikler dahil olmak üzere, verilen müsaade 75 bin tondan ibarettir.

Türkiye, 1973 yılında 1.282.000, 1975 yılında 1.707.000, 1975 yılında da 1.933.000 ton demir ithal etmiştir. Etmiştir; Çünkü 1974 yılında, yani biz hükümete gelmeden verilmiş müsaadeler var, 1975 yılının ilk dört ayında verilmiş müsaadeler var. Bu müsaadeler verilmiş, akreditifleri açılmış ve bunlar gümrüklere gelmiş. Gümrüklerde “Bunu alın götürün” denemez ki kimseye...

Binaenaleyh, bizim, hükümet olduğumuz günden, bu kararı aldığımız 15 Mayıs tarihine kadar müsaadelerin yekûnunu biraz evvel de söyledim; 15 Mayıs tarihinden

Kasım'a kadar verilmiş müsaadelerin yekûnu 75 bin tondur, bunun da büyük bir kısmı özel çeliktir.

Şimdi, bir tarafta kendi depolarımızda demir beklerken, biz nasıl zengin etmişiz demir tüccarlarını? Müsaade vermemişiz ki. Müsaade vermeye başladığımız anda %1 vergi koymuşuz: %1 vergi diğer vergileri çalıştırıyor, %38-40 vergi ediyor. Şimdi, eğer demir fiyatlarını artırırsanız Türkiye'de, depolarda bulunan demir daha fazla fiyata satılır ve demir tüccarı zengin olabilir. Ama Karabük'te 400 bin ton demirin var, her isteyene demir verebiliyorsunuz ve demirin fiyatı Devlet tarafından tespit edilmiş; bu fiyat değiştirilmemiş. Fiyat değişmemiş dururken, demir tüccarları nasıl zengin olur, vergi konunca?

NECDET ÖKMEN (İstanbul) Vergi iadesi ile.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Vergi, demir tüccarlarını nasıl zengin eder? Vergi, demir tüccarının elinden para alır. Ne zaman? Gümrükten geçerken alır.

İşte, hadise bu kadar basittir. Eğer, bugün 4 liraya satmakta olduğu demiri adam, 5 liraya...

VAHİT YAŞAR ÇALIN (İstanbul) — Basit değil Sayın Demirel; soruşturma kurulunda görüşülecek bu.

BAŞKAN — Çok rica ederim, müdahale etmeyin efendim. Rica ederim beyefendi, söz vermedim zati âlinize.

OĞUZ AYGÜN (Ankara) — Var mı böyle usul Sayın Başkan?

BAŞKAN — Olmadığını ifade ettim Sayın Aygün.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Benim ifadelerim zapta geçiyor, zapta geçiyor. Onun için, nerede konuşacaksanız konuşun; zapta geçiyor bunlar. İstedığınız yerde konuşun.

Karabük'te 400.000 ton demir duruyor; demir fiyatlarını Hükümet tespit etmiş, "Şudur" demiş. Demire vergi konduğu zaman demir tüccarı nasıl zengin olur? Demir fiyatlarını arttırırsınız da, resmen arttırırsınız, depolardaki demiri tespit etmezsiniz, aradaki farkı tahsil etmezseniz, o zaman zengin etmiş olursunuz. Demir fiyatını arttırmamışsınız, vergi koymuşsunuz; istediğiniz kadar demir var Devletin elinde; neye, vatandaş burada, Devlet demiri şu fiyattan satarken, daha pahalı olarak gitsin öbüründen alsın? Hadise bundan ibarettir ve demirden dolayı Cumhuriyet Hükümeti kimseyi zengin etmemiştir. Aksine, demir ithalatını durdurmak suretiyle, demire yeniden döviz tahsis etmemek suretiyle -ama daha evvel tahsis edilmiş miktarlar var, onlar ayrı- demir fiyatlarını Türkiye'de bir seviyede tutabilmiş. Demir fiyatlarını, biz hükümete geldikten sonra %8-15 civarında indirdik; çıkardık değil, indirdik; bir de vergi getirdik koyduk. Nasıl zengin etmişiz demir tüccarını? Nasıl zengin ettiğimizi gelin gösterin, gelin gösterin!

Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı bize, "Milliyetçiyiz" dediğimiz için, milliyetçilik fikrini savunduğumuz için çattı. Aslında, huzurunuzda bir belgeyi dile getirmek istiyorum: Cumhuriyet Halk Partisi Anayasa Mahkemesine bir dava açmıştır. Bu dava 29.6.1973 gün ve 1750 sayılı Üniversiteler Kanununun bazı maddelerinin iptali içindir. Cumhuriyet Halk Partisinin iptalini istediği maddelerden birisi, kanunun 3 üncü

maddesinin (b) fıkrasıdır. Bu fıkra aynen şöyledir: “Öğrencilerini, bilim anlayışı, kuvvetli millî tarih şuuruna sahip, vatanına, örf ve âdetlerine bağlı, milliyetçi ve sağlam düşünceli aydınlar ve yükseköğrenime dayanan mesleklerde türlü bilim ve uzmanlık konuları için iyi hazırlanmış bilgi ve tecrübe sahibi, sağlam karakterli vatandaşlar olarak yetiştirmek.”

Cumhuriyet Halk Partisinin iptalini istediği, bu bendin içinde “Milliyetçi” deyimlerini Anayasaya aykırı bularak, iptalidir. Cumhuriyet Halk Partisi, “Milliyetçi” tabirinin bu yasadaki çıkarılmasını istiyor.

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Yalan söylüyor.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İşte kararname; yani, gerekçeli kararname; sizin gibi gerekçesiz de değil.

TANKUT AKALIN (Kırklareli) — Anayasa Mahkemesi ne yaptı?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Cumhuriyet Halk Partisi milliyetçilik aleyhinde dava açmıştır Anayasa Mahkemesine. Bu budur. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

İptal davasının gerekçesinde şöyle yazılı: “Davacı Cumhuriyet Halk Partisi iptal nedenlerini aşağıdaki gibi açıklamaktadır:

İptali istenen hükümler ve açıklamalar:

1.— 1750 sayılı Yasanın 3 ncü maddesinin (b) bendi.

Üniversitelerin öğrencilerini hangi nitelikte yetiştireceğini düzenleyen 3 ncü maddenin (b) bendinde, öğrencilerin başka nitelikleri yanında, örf ve âdetlerine bağlı, milliyetçi vatandaşlar olarak yetiştirilmesi hükmü de yer almaktadır. Yasanın bu hükmünün üniversitelere yüklediği, öğrencileri örf ve âdetlerine bağlı milliyetçi kişiler olarak yetiştirme görevi, Anayasanın, Cumhuriyetin niteliklerini saptayan hükümlerine olduğu kadar, eğitim ve öğretim niteliklerini saptayan hükümlerine de aykırıdır” Cumhuriyet Halk Partisinin fikri bu. *(A.P. sıralarından gülüşmeler)*

HASAN CERİT (Adana) — Anayasa Mahkemesi de kabul ettiğine göre...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Anayasa Mahkemesi reddetmiş. *(A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)* Bu davayı Anayasa Mahkemesi reddetmiş; gerekçesini okuyacağım: Anayasanın 2 inci maddesine göre, Türkiye Cumhuriyeti Başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan bir Devlettir. Bu temel ilkeler arasında

“Türk milliyetçiliği,” “Yurtta sulh, cihanda sulh” ve Atatürk devrimlerine bağlılık ilkeleri yer almaktadır diye başlayıp giden ve devam ediyor, “Bu açıklamaların da gösterdiği gibi, Devletin Anayasa ile saptanmış niteliklerine aykırı olan ve 1750 sayılı Yasanın 3 ncü maddesinin (b) bendinde yer almış bulunan örf ve âdetlerine bağlı milliyetçi ibarelerinin iptali gerekir.” Dava böyle açılmıştır.

Yani, “Gençlik örf ve âdetlerine bağlı ve milliyetçi olarak yetiştirilecektir” fıkrasını çıkarttırmakla Cumhuriyet Halk Partisi, gençliğin bu şekilde yetişmesini arzu etmediğini göstermektedir.

Anayasa Mahkemesinin verdiği kararın esası şudur: Davacı siyasi parti, (b) bendinde yer alan, “Örf ve âdetlerine bağlı” ve “Milliyetçi” deyimlerini Anayasaya aykırı görerek iptal isteminde bulunmuştur.

Bunlardan, “Örf ve âdetlerine bağlı” deyimi 25.2.1975 gün ve esas 1973/37 karar, 1975/22 sayılı kararla iptal edilmiş olduğundan, bu konuda yeniden karar vermeye yer yoktur.

Maddenin (b) bendinde yer alan “milliyetçi” deyimine gelince, üniversite öğrencilerini milliyetçi vatandaşlar olarak yetiştirmeyi amaçlayan bu hükmün Anayasaya aykırı düştüğü görüşü, benimsenmemiştir. Her ne kadar, maddede, hem millî tarih şuuruна sahip, hem de milliyetçi gençler yetiştirmenin üniversitenin görevleri arasında bulunduğu belirtilmiş, böylece aynı anlamlı niteliklerin yenilenmesi gibi bir görüntü ortaya çıkmış ise de, bunların birbirinden farklı amaçlar olduğunu, değişik kavramlar bulunduğunu kabul etmek gerekir. Gençlerimizin, ulusça nereden gelip, nereye vardığımızı bilmeleri, tarihsel geçmişimizin bilincine erişmeleri, ulusumuzun dünya siyasal ve uygarlık tarihindeki yeri ve değerlerini kavramaları, geleceğimizin doğrultusunu saptamak bakımından çok önemlidir. Millî tarih şuuru, bu değerlendirmeleri kolaylaştıran, gerçekleştiren bir etkidir. Milliyetçilik ise Anayasanın başlangıç bölümünde özlü anlatımını bulan, bütün fertlerini kaderde, kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün halinde, millî şuur ve ülküler etrafında toplayan ve milletimizi dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olarak millî birlik ruhu içinde daima yüceltmeyi amaç bilen Türk milliyetçiliğinden başka bir anlam taşımamaktadır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Irkçılık, Turancılık veya bir din veya mezhep doğrultusunda bütünleşmeyi amaçlayan inanışlar gibi kavramlar, Türk milliyetçiliği anlamının dışındadır ve Anayasanın başlangıç bölümünde yer alan temel ilkelere, 2 inci maddesinde yazılı Cumhuriyet esaslarına tamamen aykırı, sosyal ve hukuksal yönden geçerli hiç bir değer kazanmamış kavramlardır. 1750 sayılı Kanununun 3(b) maddesinde sözü edilen milliyetçilik, böyle yorumlara elverişli değildir. Anayasa Mahkemesi söylüyor: “Maddede yer alan ‘Milliyetçi’ sözcüğünün amacı, üniversite gençliğinin, Anayasanın başlangıç bölümünde özü belirtilen, Türk milliyetçiliği doğrultusunda yetiştirilmesidir. İptal istemi, bu nedenle yerinde değildir; reddedilmelidir” diyor ve reddetmiştir.

Binaenaleyh, Cumhuriyet Halk Partisinin, bizim milliyetçilik anlayışımızı yadırgadığını ve Anayasanın başlangıç kısmında yer alan Türk milliyetçiliğinden ilham alarak, yani ilham kaynağını Türk milliyetçiliği sayan bir zihniyete karşı çıkmasını bu dokümanla tespit etmiş bulunuyoruz.

Ondan sonra, bu kürsüden, “Sahte milliyetçilerden” tutunuz da “Şunu yapmadınız, milliyetçi değilsiniz, bunu yapmadınız milliyetçi değilsiniz” o kadar, bizi çeşitli ithamlara tabi tutmasındaki öfkenin gerçeği burada yatmaktadır. (A.P. sıralarından alkışlar, “Bravo” sesleri)

Doğa yasası ile ilgili bir tartışma burada geçti; bu tartışmada da tahrifat vardır. Bunu da rayına oturtmak mecburiyetindeyim.

Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın sözcüsü, “Ben, doğa yasası, dedim, ben biliyorum. Demirel ne diyecek buna? Ama ben dedim ki, eğer bunları yapmazsanız, doğa yasası hükmünü icra eder; o manada, söyledim. Yani, eğer bunlara ters düşerseniz ne olacağını söyledim” diyor. “Ters düşerseniz ne olacağını söyledim.”

Bakalım ne söylenmiş: Zabıt; 12 Şubat 1969, sayfa 600: “Devletten, hükümetten umudu kesen halk, Anayasanın izin verdiği, hatta emrettiği toprak reformunu yer yer

kendisi gerçekleştirmeye başlamıştır.” O zamanlar Güllüce’de, Atalan’da ve Elmalı’da toprak tahrikleri yapılmakta idi. Bu hareket ne jandarma ile ne teknolojik buluşlarla, ne de yasalarla önlenemez. Bütün yasaların üzerinde Anayasa vardır, onun da ötesinde doğa yasaları, tabiat kanunları vardır. İnsanca yaşama hakkının bilincine varan bir halk, o hakkı elde etmesini bilir. Bu bütün yasaların üzerinde bir doğa yasasıdır. Ellerine “Topraksız köylü olmaz” diye kendi yazdıkları dövizi alıp, yürüyüşe geçen, üzerinde yaşama hakkı iddia ettikleri toprakları işgale girişen köylüleri durduramazsınız” diyor. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

DOĞAN ARASLI (Kars) — Doğru

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tamam şimdi, burada denilen şey, “Köylüler toprakları işgal eder” dir, “Köylüler toprakları işgal eder.”

Cevap vermişiz, cevap şu, aynı zaptın 611 inci sayfasında, şöyle deniliyor; “Ana Muhalefet sözcüsü, konuşmasında pek çok şeylere temas etti. Bunların her birisi üzerinde uzunca durulabilir. Bunlar ehemmiyetlidir, ehemmiyetsizdir münakaşasını burada yapmayacağım. Bir husus var ki, hem amme nizamını, hem parlamentoyu çok yakından ilgilendirir” Devam ediyoruz: “Ellerine, “Topraksız köylü olmaz” diye, “Çok topraksız köylü olmaz” diye birtakım levhaları alıp çıkanları kimse durduramaz” diyor. Bunu şöyle de teşmil edebilirsiniz; “Evsiz insan olmaz” diyenleri de kimse durduramaz. “Dükkânsız insan olmaz” diyenleri de kimse durduramaz. İşte, ben bunu anlatmaya geldim.

Şimdi, Türkiye Cumhuriyetinin Anayasası bir maddeden ibaret değildir; Türkiye Cumhuriyetinin Anayasasında birçok maddeler var. Türkiye Cumhuriyetinin Anayasası, sadece demokratik bir Anayasa da değildir, insan haklarına bağlı demokratik bir Anayasadır. Yani, sadece demokrasiyi kâfi görmemiştir. Anayasa müellifi, aynı zamanda, bu Anayasanın hürriyetçi olduğunu da 2 inci maddesinin gerekçesinde izah etmiştir.

Şimdi, evvela, Türk Anayasası, “Hukukun üstünlüğü” prensibini kabul ediyor. “Hukukun üstünlüğü” nü kabul ettiğiniz takdirde, kanunları kabul edeceksiniz. “Hukukun üstünlüğü” nü kabul ettiğiniz yerde zor yok, zorbalık yok, bizzat ihkakı hak yok, hakkınız dahi olsa, zorla bunu almak yok; mercilerine gideceksiniz, mercilerine gideceksiniz. Niçin bunlar? Bir nizamı korumak için; bir nizamı tesis etmek ve bir nizamı korumak için.

Şimdi diyorsunuz ki, “Gidiniz, şu toprağı işgal ediniz” Etti... Peki, ondan daha kuvvetlisi geldi, “Çık buradan!” dedi. Ne diyecek ve kime şikâyetle gidecek? Bu kaideyi zincirleme bütün memlekete tatbik ederseniz, bu memleketin hali nice olur? Kime ne hesabı soracaksınız? Bunları beyan ettikten sonra buradan, kime ne hesabı soracaksınız? Anarşiyi teşvik ettikten sonra “Memlekette anarşi istidadı var” diye kime ne hesabı soracaksınız? Anarşiyi teşvik ettikten sonra, gasbı teşvik ettikten sonra, yağmayı teşvik ettikten sonra, kime ne hesabı soracaksınız? (A.P. sıralarından alkışlar, “Bravo” sesleri)

Devam ediyoruz: (Buradan başka yere geçmek için bunu söylüyorum. Tapuyu deldirmeyeceğiz. Tapuyu deldirmeyeceğiz; Çünkü tapu mülkiyetin esasıdır. Mülkiyet, Anayasanın koruduğu bir düzendir. Ama “Hayır efendim; benim tapum yok, benim toprağım yok, tapu da dinlemem, kanun da dinlemem, kimseyi dinlemem.” Bunu teşvik ettiniz mi, “Anarşi oldu” diye kimseye şikâyet etmeye hakkınız kalmaz) Bunu demişiz.

Devam edelim: (Bu memlekete nizam, kişi emniyetini korumakla başlar. Türk Anayasası mülkiyet hakkını tanıyor. Mülkiyet hakkına müdahale ettiğiniz zaman, bununla beraber kişi emniyetine de müdahale edersiniz: Kanunsuz, nizamsız, istediğiniz gibi elinizi kolunuzu sallayarak. Hakkın takdiri kime ait? Herhalde, hak aramanın açık olduğu bir memlekette, hak aramanın her yolunun açık olduğu bir memlekette herkes kendi hakkını kendisi takdir etmeyecek. O zaman kanun devletin sonunu bulursunuz ve bizi, “Amme nizamını koruyamıyorsunuz” diye itham edemezsiniz; devam ediniz buna, “Amme hizmetini niçin korumuyorsunuz” diye bizi mesul tutamazsınız)

Devam ediyorum; Şimdi bakalım ne diyor Türk Ceza Kanununun 513 üncü maddesi? Türk Ceza Kanunu mer’i; Anayasaya uygun olmadığı yolunda dava açılıp, Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmek suretiyle teyit olunmamış. Ben size şunu söylemeye geldim: Mer’i kanunlar muvacehesinde icranın yeri nedir? Siz bu beyanları yaptıktan sonra, ne yapacağız biz? Yarın sabah sizin bu sözünüze uyararak, Türkiye’nin çeşitli yerlerinde vatandaşların bir kısmı, arazisi olan olmayan, birbirine karışıp, birtakım vatandaşlara ait, tapulu mülkiyetin esas olduğu bir memlekette, arazi işgaline kalkarlarsa, bize gelip ne diyeceksiniz? “Neden önleyemiyorsunuz bunu?” diyebilecek misiniz, bunu söyledikten sonra? Diyebilecek misiniz, Türkiye Büyük Millet Meclisi olarak, bunu söyledikten sonra? Diyemezsiniz.

Şimdi Türk Ceza Kanununun 513 üncü maddesine bakalım; “Her kim, başkasının mutasarrıf olduğu emlak ve araziye tamamen veya kısmen zapt ve tasarruf etmek veya bunlardan intifa eylemek için o arazi ve emlakın hudutlarını değiştirir veya bozarsa, iki aydan iki seneye kadar hapsolunur” 5917 sayılı Kanunun 1 inci maddesi: Kanun mer’i; Anayasa Mahkemesine gidip, kimse bu Kanunun iptalini istememiş. Yani, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının yürütme görevi ile ilgili maddesine göre de, siyasi kuvvet, yani icra, siyasi kuvvetin icra parçası, bu kanunu tatbikle mükellef. Bu kanunu tatbik etmediği takdirde mesuliyet doğar. Ne diyor Kanun? “Hakiki veya hükmi şahısların zilyet bulundukları gayrimenkule başkası tarafından tecavüz müdahale edildiği takdirde...”

Yani, elimizde toprağımız yok, hakkımız var; sizi kurtarmaz, tecavüzün şeklini değiştirmez. O gayrimenkul zilyedinin, zilyet birden fazla olduğu takdirde içlerinden herhangi birinin, müracaatı üzerine, o gayrimenkulün bağlı bulunduğu mahallin kaymakam veya valisi tarafından aşağıda yazılı hükümler dairesinde, bu tecavüze müdahale, defi, gayrimenkul zilyetinden mahallen teslim olunur. Zilyedine teslim olunan gayrimenkule başkaları tarafından vuku bulacak tecavüz ve müdahaleler yeni bir tatbikat yapılmaksızın derhal men edilir” Burada da kalmıyor, Türk Ceza Kanununun 894 üncü maddesinde, “Zilyet, bütün gasp ve tecavüz fiillerini kuvvet kullanarak defetmek hakkına haizdir”

ORHAN YILMAZ (Giresun) — Zilyet öyle mi efendim?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kanun böyle diyor.

ORHAN YILMAZ (Giresun) — İptal edelim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Nasıl yapıyorsunuz?

BAŞKAN — Sayın Yılmaz, rica ederim müdahale etmeyin.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ana Muhalefet Partisi bu kanunları eğer beğenmiyorsa, kanun teklif etme hakları vardır; bu kanunların hepsinin

iptalini isteyebilir; iktidar olduğu zaman bu kanunların hepsini kaldırır. Der ki, “Her şey serbest, herkes istediği yerde otursun, kalksın, ne işi varsa görsün; ev serbest, dükkân serbest, tarla serbest, bağ serbest, bahçe serbest” Bunu dersiniz; mesele buraya gelir. Ben onun için huzurunuzdayım.

Benim burada söylemek istediğim şey, meri kanunlar var; bu meri kanunları yapan Meclis var. Meclis, kendi yaptığı kanunlara uyulmamasını vatandaşa telkin ettiği takdirde veya Meclisin üyeleri, bazı üyeleri, kendi yaptığı kanunlara uyulmamasını telkin ettiği takdirde, Meclis, kendi bindiği dalı kesmektedir.

Onun içindir ki, Anayasanın mülkiyet müessesesini koruyan hükmüne biz bağlıyız. Anayasanın bir maddesine bağlı, diğer maddelerine bağlı değil; öyle şey yok. “Anayasanın mülkiyet maddesini yürürlükte tutacağız” dediğimiz zaman, “Mülkiyet müessesesini yürürlükte tutacağız” dediğimiz zaman, dediğimiz şey, “Tapuyu deldirmeyeceğiz” demektir.

“Tapu delinmeden toprak reformu olmaz” öyle diyor Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın sözcüsü. Toprak reformu, hukukun içinde olacak. Bir vatandaşın malını gasp ederek, başka bir vatandaşa vermek suretiyle hak ve adalet neresinde olur bunun, neresinde olur? (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Onun içindir ki, doğa yasa fikri Türkiye’de anarşinin yatağını teşkil etmiştir. (A.P. sıralarından alkışlar, “Bravo” sesleri)

Hakkın mı var, merciinden alamıyor musun? Yürü al, yürü al. İşte burada doğmuştur anarşi Türkiye’de, buradan doğmuştur. İşte bu budur, işte bu budur; “İşgalle boykot aynıdır” da budur.

İşçi mi yürümüştür 1970’de? “Haklısınız, ben de sizinle beraber yürüdüm” diyen, Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanındır, bugünkü Genel Başkanındır.

İşte, böylece anarşi teşvik görmüştür, teşvik. Şimdi oraya geleceğim biraz sonra; anarşi nasıl teşvik görmüştür?

Doğa yasadın toprak kanununa geçeceğim. Toprak reformuna, Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Genel Başkanının hiç bir hizmeti geçmemiştir. Toprak Reformu Kanununu biz çıkardık. Köylüye toprak dağıtımını fiilen başlattıran da biziz. İlk tapuyu vermeyi, Cenab-ı Allah, bugünkü Cumhuriyet Hükümetine nasip etti; 24 Haziran 1975.

Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Sözcüsü, bizim çıkardığımız kanundan memnun olmadığını söyler; ama kendisi 7,5 ay hükümetteydi. 7,5 ay değil; yani diğer kısmıyla beraber dokuz ay yirmi üç gün; yani 9-9,5 ay, bu toprak reformu konusunu değiştirmek için parmağını bile oynatmamıştır, parmağını!

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Çoğunluğumuz yok.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bu reform kanununu değiştirmek için Cumhuriyet Halk Partisinin bugün Meclislere verilmiş tasarısı var mı veya daha doğrusu, teklifi var mı? Çoğunluğunuz olmadığı halde yüzlerce teklifiniz var, yüzlerce var teklifiniz. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Toprak reformuna tek kelimeyle yer vermeyen yegâne hükümet Programı da, Sayın Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanının Hükümet Başkanı olduğu zamanki programdır.

Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı için toprak reformu, muhalefette kışkırtma aracı olarak kullanılan, iktidara gelince de unutulmuş bir konudur. (A.P. sıralarından alkışlar)

Bir avuç toprak verseydiniz, 9 ay zarfında, bir avuç toprak... Bir avuç toprak verseydiniz, bugünkü Hükümeti...

REMZİ ÖZEN (İzmir) — Mobilya değil ki, hemen alınıp verilir.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bugünkü Hükümeti aynı müddet içerisinde de...

BAŞKAN — Müdahale etmeyin efendim.

REMZİ ÖZEN (İzmir) — Mobilya olsa, hemen alınır verilir.

BAŞKAN — Rica ederim efendim, rica ederim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Oraya da geleceğim, oraya da geleceğim. Hiç merak etmeyin, oraya da geleceğim.

REMZİ ÖZEN (İzmir) — Tabii, tabii.

BAŞKAN — Sayın Başbakan, cevap vermeyin efendim, cevap vermeyin. Devam buyurun efendim, devam buyurun.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Oraya da geleceğim.

Ben huzurunuzda, milletimin 300 milyar lirasına yön vermiş, 300 milyar liranın sarfına nezaret etmiş birisi olarak bulunuyorum. Her kuruşun hesabını milletim benden sormaya haklıdır, her kuruşun. 300 milyarın hesabını sorun bana, 300 milyarın. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Meclisten kaçtınız, Meclisten.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — O sizin uydurmanız, sizin uydurmanızdır o. Geleceğim oraya, bak nasıl geleceğim.

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Demirel ailesini baş zengin yaptınız.

BAŞKAN — Sayın... (Gürültüler)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Senin iftiran o, senin yalanın o.

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Halk dedi.

BAŞKAN — Sayın Üstündağ (Başkanın tokmağı vurması)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hükümetten, niye yakama yapışmadın? (Gürültüler)

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Yapışacağız.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Niye yapışmadın yakama?

BAŞKAN — Sayın Üstündağ...

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Yapışacağız. (Gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Karaosmanoğlu, Sayın Başbakan, müsaade buyurulur mu efendim? Sayın Başbakan...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İftira ve yalanla harp ettim, geliyorum.

BAŞKAN — Cevap vermeyin efendim. *(Gürültüler)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben senden korkmam.

BAŞKAN — Cevap vermeyin, aynı konuya geleceksiniz, efendim öyle buyurdunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Senin iftirandan da yılmam ben.

BAŞKAN — Aynı konuya geleceğinize göre, hemen cevap vermeyin; ben mani oluyorum efendim. *(Gürültüler)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Değerli Milletvekilleri, Türkiye’de, yapılan tespitlere göre, dağıtılabilecek 32 milyon dönüm toprak vardır. Bu toprağın 13.783.000 dönümü Hazinesin özel mülkiyetinde; 10 milyon dönümü Devletin (hüküm ve) tasarrufunda; 8.313.000 dönümü de kamulaştırılabilecek arazi olarak bulunuyor.

Toprak reformu yapılmaya Urfa ilinden başlanmıştır. 32 milyon dönüm arazi var. Türkiye’de topraksız aile 1.268.000. Az topraklı aile sayısı da 2.221.000 dir. Binaenaleyh, 3.489.000 aile topraksız.

Bu toprakları, yani 30 milyon toprağı en iyi şekilde de dağıtsanız, 3.489.000 aileye karşılık, 539 bin aileye toprak vermiş oluyorsunuz. Binaenaleyh, 2.900.000 aileye yeni teşekkül edecekler müstesna, çünkü köylerimizde her sene (70 bin aile yeniden teşekkül etmektedir) yine toprak vermemiş olacaksınız.

Buna rağmen, biz, ne kadar Türk köylüsünü toprağı kavuşturabilirsek kavuşturalım diye bu kanunların çıkmasına yardımcı olmuşuzdur ve tatbikatına da girişmişizdir.

Tatbikat ne olmuş? 1974 yılında 950 milyon lira para konmuş, 521 milyon lirası sarfedilmiş ve kamulaştırılıp dağıtılan bir karış toprak yok. 1975 yılında...

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — İşte o zaman kanunsuz iş yapmış olursunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 904 milyon lira para konmuş ve bugüne kadar da 554 milyon lira fiilen sarfedilmiştir.

Kamulaştırma durumu şöyle: Halen 320 bin dönüm arazide her türlü kamulaştırma işlemleri tamamlanmıştır. Yani, 25 bin dönüm değil, Sayın Cumhuriyet Halk Partisi sözcüsünün iddia ettiği gibi, 25 bin dönüm değil, 320 bin dönüm üzerinde kamulaştırma işlemleri tamamlanmıştır. 453 bin dönüm arazinin de kamulaştırma dosyaları merkeze gelmiş, kamulaştırma kararları alınmaktadır. Kamulaştırma, zamanında bitirilecektir. Biraz evvel arz ettiğim gibi, 24 Haziran 1975 de 8 köyde 165 çiftçi ailesine 25.938 dönüm arazi dağıtılmış, bu köylerde yaklaşık olarak 5 bin dönüm arazi de rezerv olarak kısıtlanmıştır.

Urfa ilinde toplam olarak 76.000 toprak istem bildirgesi verilmiştir. Bunlardan 11.000 adedi Akçakale İlçesine ait olup, değerlendirmeleri tamamlanmıştır. Bunlardan 11.000 bildirgenin 1.000 kadarı mükerrerdir; 3.000 kadarı, 1757 sayılı Kanuna göre hak sahibi olamayacak niteliktedir. Yaklaşık olarak 7 bin kişi topraklandırma hak sahibi olma şartlarını taşımaktadır. Diğer ilçelerde, öncelikle Hilvan, Viranşehir ve merkez ilçede toprak istem bildirelerinin değerlendirilmesi çalışmalarına devam olunmaktadır. Urfa’da 697 köyden 692’sinde tapulama işlemleri bitirilmiştir.

Bu bilgileri şunun için arz ediyorum ki, toprak reformu ile ilgili çalışmalar hukuka, hakka, kanuna uygun bir şekilde yürütülmektedir.

Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın sözcüsü buraya geldi; “Kamu görevlilerinin elinden sendika hakkı alınmıştır” dedi. Tetkik ettik, baktık, ne görüyoruz? Kamu görevlilerinin sendika kurma hakkı, Anayasanın 119’ncu maddesinde yapılan değişiklik ile ortadan kaldırılmıştır. Memurların sendika hakkının kaldırılması gereğini öngören değişiklik önergesinde şöyle imzalar var: Sayın Hüdaî Oral (Denizli), Sayın Reşit Ülker (İstanbul), Sayın Kemal Güven (Kars), Sayın Hayrettin Uysal (Sakarya), Sayın Ahmet Şener (Trabzon), Sayın Zihni Betil (Tokat Senatörü), Sayın Fikret Gündoğan (İstanbul Senatörü), Sayın Ahmet Durakoğlu (Sivas)

Şimdi, bu teklif, Anayasanın bu maddesinin değiştirilmesi, yani memurların sendika hakkının kaldırılması teklifi, bu imzaların da bulunduğu bir önerge ile yapılıyor. Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın sözcüsü buraya geliyor, şikâyet ediyor, diyor ki; “Memurların sendika kurma hakkını kaldırdılar.”

Mesele burada bitmiyor, oylanıyor bu. Bu zabıt, Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 27.8.1971 Cuma; teklifin yer aldığı zabıt. Oylandığı zabıt, 5.9.1971 Pazar. Oylanıyor, bu zaptın 1006 inci sayfasına bakıyoruz; Anayasanın bu maddesinin değiştirilmesi gerektiğini kabul edenler arasında, Zonguldak Milletvekili Sayın Bülent Ecevit var.

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Ara rejim sizin eseriniz, onun tartışmasını açmayın.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Vermeseydin rey...

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Çok acı günler geçirdik.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ara rejim bizim eserimiz mi?

BAŞKAN — Efendim, karşılıklı görüşmeyelim, çok rica ederim.

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Türkiye’yi oraya siz getirdiniz. (A.P. sıralarından “İftiracı paşalar nerede?” sesleri)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi, ara rejimin, bizim eserimiz olduğuna dair yapılan beyana cevap vereceğim. Dur bakalım, nasıl getirmişiz, ne olmuş? Onun hesabını da bir daha yapalım.

SAİT SAYLAM (Kırşehir) — Yüreksiz, sen getirdin, kaçtın o gün.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi, ifade edildi ki, bu ara rejim bizim eserimizmiş. Hâlbuki bunu ifade eden Sayın Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanının 21 Mart 1971 de beyanatı var. Bu beyanat şöyledir: “Önce, bu müdahale, bazı komutanların iradeleri dışında bir saptırmayla C.H.P.’ye, ortanın solundaki C.H.P.’ye yönelen bir darbe sonucuna varmıştır” Yani, bu müdahale hükümete değil, ortanın solundaki C.H.P.’ye varmıştır. Binaenaleyh, Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı, bu müdahalenin hükümete olmayıp, kendilerine yapıldığını ifade ediyor. (C.H.P. sıralarından gülüşmeler)

SAİT SAYLAM (Kırşehir) — Yüreksiz bizi niye korumadın iktidarda iken?

BAŞKAN — Rica ederim efendim, gereksiz sataşmadan ne kazanacaksınız?

SAİT SAYLAM (Kırşehir) — Siyasi Partileri sen koruyacaksın, hükümete.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Devam ediyorum: “Bu açılardan bakılınca görülür ki, Türkiye’deki müdahale, hiç değilse, vermeye başladığı sonuçlar

yönünden, Yunanistan'daki modele uygundur; bizdeki daha ustacasıdır. İkisi de, iktidara seçimle geleceği anlaşılmış bulunan, Ortanın solundaki muhalefet partilerine karşı yapılan darbelerdir" Yani, aslında ara rejim bize karşı falan değil, işte size karşı yapılmış, siz söylüyorsunuz. Bununla da kalmıyor mesele.

TANKUT AKALIN (Kırklareli) — Sen Türkiye'yi o raddeye getirdin.

MEHMET ZEKİ TEKİNER (Nevşehir) — O sözleri sizin söylemeniz gerekir, Sayın Başbakan.

BAŞKAN — Rica ederim efendim, karşılıklı görüşmeyelim, rica ederim.

Sayın Başbakan, devam edin efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Mesele burada da kalmıyor. O zaman, bu önerenin altında, daha doğrusu muhtıranın altında imzası bulunup da, bugün Cumhuriyet Halk Partisi sıralarında olan kontenjan senatörü, o günün Hava Kuvvetleri Komutanı beyanat veriyor; diyor ki, "12 Martla C.H.P. fikirde birdir."

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Ben ne dedim?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — "Halk Partisinin demokratik yoldan yapmak istediğini, 12 Mart zorla yaptırmayı tercih etti; arasında, sadece eylem farkı var".

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Ben ne dedim? Benim verdiğim cevabı açıklayın.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 12 Mart Muhtırasında imzası bulunan komutan diyor ki, "12 Martla C.H.P. fikirde birdir. C.H.P'nin demokratik yoldan yapmak istediğini, 12 Mart zorla yaptırmayı tercih etti." Binaenaleyh, ara rejimin kimin eseri olduğu meydana çıkmıştır. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, sürekli alkışlar)*

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Milletın verdiği görevi koyup kaçtın, bunu silemezsin.

BAŞKAN — Sayın Üstündağ, rica ederim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Milletın verdiği görevi koyup kaçmışım!

BAŞKAN — Sayın Başbakan, herkese ayrı ayrı cevap verecek misiniz efendim?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Susturun Sayın Başkan.

BAŞKAN — Susturmaya çalışıyorum efendim, müdahale ediyorum. *(C.H.P. sıralarından gürültüler ve gülüşmeler)* Ağzını bağlamam mümkün değil, müdahale ediyorum efendim. *(A.P. sıralarından "susturun" sesleri)* Sayın Başbakan da bütün eleştirilere cevap veriyorlar. *(Gürültüler)* Ortada yapılabilecek bir şey yok rica, ederim, rica ederim efendim. Divan üyesi arkadaşlarımızın da bize yardımcı olması lâzım.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı, aslında Demirel'i yıkma planını uygulamak için, benim imajımı silme gayreti içinde bulundu; "İmarcı Başbakan yahut Demirel; yapıcı Demirel, barajlar kralı Demirel" Bana öyle diyorlarmış, ben öyle değilmişim.

Şimdi 10 senenin hesabına geliyorum; "10 sene, Türkiye, Demirel yönetiminde bulunmuş..." tabirler bu, "hiç bir şey kazanmamış" ifade bu. Öyle ise "Elektrik mi?

Demirel'in hissesi yoktur veya Demirel yönetiminde A.P.'nin hissesi yoktur; yol mu? Ne yapılmıştır ki; fabrika mı? İncik boncuk fabrikası yapılmıştır. Ondandır, yani 10 sene boşuna geçirilmiştir. Öyle ise burada çıkan netice; Demirel ne imarcıdır, ne yapıcıdır, ne barajlar kralıdır; bunların hepsi laftan ibarettir. Adalet Partililer, üzülme, darılmayın; bu budur" diyor.

Şimdi burada, benim başında bulunduğum Hükümetin icraatını savunurken -ki, biraz daha savunacağım bazı şeyleri, bir nefis müdafaası içine bu vesile ile girmemden dolayı bir savunma hakkım doğmuştur- kendimi savunmaya çalışacağım; bakalım yapabilecek miyim?

Evvela, Keban Barajı münakaşasını açmak istiyorum. Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı diyor ki, "Keban Barajından size ne? Temeli atarken de ben vardım, açarken de ben vardım"

Sorum şudur: Acaba, Keban Barajının temelini hangi tarihte attınız? Hangi tarihte attınız?

Bakalım, ne olmuş; "Temelini atarken de ben vardım, açarken de ben vardım" Tabir bu, zapta geçmiş tabir.

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Törenini açarken değil, temelini atarken.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Müsaade buyurun efendim. Tören... Temeli sessiz sedasız mı attınız kimse görmeden?

HASAN SEVER (Çanakkale) — Biz çok tarihler gördük; tarihi siz söyleyin.

BAŞKAN — Sayın Sever, çok rica ederim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ne zaman, hangi tarihte, hangi tarihte attınız? Onu soruyorum. Söyleyin bakalım, siz hangi tarihte attınız.

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Siz bir daha tekrarlayın, temel ne zaman atıldı?

BAŞKAN — Sayın Deniz, lütfen...

Sayın Başbakan, bu şekilde müzakereleri bitirmemiz mümkün değil, zaten konuşmanızda ifade ediyorsunuz tarihini efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben söyleyeceğim, ben şimdi aynı zamanda söyleyeceğim.

HASAN SEVER (Çanakkale) — Sayın Başkan, çok tarihler gördük biz.

BAŞKAN — Sayın Sever, rica ederim, rica ederim; yani, mutlaka böyle isminizi zikrettirmeye mecbur değilsiniz.

HÜDAİ ORAL (Denizli) — Derivasyon tünellerini biz yaparken siz o zaman Adalet Partisinde değildiniz.

BAŞKAN — Rica ederim Sayın Oral, rica ederim. Yani mutlaka cevap mı vereceksiniz efendim? Rica ederim efendim, karşılıklı konuşmayın.

HÜDAİ ORAL (Denizli) — O zaman Morrison firması olarak girdiniz. Türk firmasına ihaleyi veren benim. Morrison firması olarak da girdin. Bunu söyleyen de sensin. Sen o zaman Mecliste değildin.

BAŞKAN — Karşılıklı görüşmeyin, rica ederim efendim. Sayın Oral, rica ederim efendim.

HÜDAİ ORAL (Denizli) — Morrison firması olarak karşıma çıksın da, “Ben yaptım” desin.

BAŞKAN — Söz hakkı vermedim; oturun lütfen, rica ederim.

HÜDAİ ORAL (Denizli) — Yalan söylüyorsun.

BAŞKAN — Rica ederim efendim... Bir Parlamenter bir parlamentere bu şekilde hitap etmez. Sayın Oral, rica ederim. Emri vaki ile söz hakkını nereden aldınız? Rica ederim susun efendim.

HÜDAİ ORAL (Denizli) — Morrison firması olarak bana geleceksin, “Ben yaptım ihaleyi” diyeceksin. Yok, öyle şey.

BAŞKAN — Sayın Başbakan, devam buyurun efendim. Cevap verecek bir üslup içine girmeyin efendim. Rica ederim devam buyurun efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın Başkan...

NURETTİN KARSU (Erzincan) — Barajda biz çalıştık, biz.

BAŞKAN — Sayın Oral, rica ederim efendim. Sıra ile böyle konuşacak mısınız? Rica ederim... Ben idareci arkadaşlarımdan da rica ediyorum.

HÜDAİ ORAL (Denizli) — Siz yalan söylüyorsunuz.

BAŞKAN — Sayın Oral, Sayın Oral rica ederim efendim.

Sayın Başbakan, devam buyurun efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bana aşağıdan laf atan üye yalan söylemektedir, yalan.

HÜDAİ ORAL (Denizli) — Sen yalan söylüyorsun.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yalan söylüyorsun, yalan söylüyorsun.

HÜDAİ ORAL (Denizli) — Sen yalan söylüyorsun, sen.

BAŞKAN — Sayın Oral, rica ederim efendim. Burada haklı mı çıkacaksınız efendim?

HÜDAİ ORAL (Denizli) — Selahattin Kılıç söyledi.

BAŞKAN — Burada haklı mı çıkacaksınız efendim? Rica ederim.

HÜDAİ ORAL (Denizli) — Ya, ya.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bana...

HÜDAİ ORAL (Denizli) — Planlama Teşkilâtı uzmanı idi.

BAŞKAN — Sayın Oral karşılıklı konuşmayalım efendim; bu kaçınıcı ihtarım oldu.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yalan söylüyor.

HÜDAİ ORAL (Denizli) — “Yalan söylüyor” diyorsun; söz istiyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN — Devam buyurun efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kendisinin karşısına gitmiş değilim; kimseyi de göndermedim. Yalan söylemektedir.

HÜDAİ ORAL (Denizli) — Doğru söylüyorum.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL(Devamla) — Yalan.

Şimdi bakalım, ne olmuş? Zabıt, 29 Mayıs 1965. Millet Meclisinin 119’uncu Birleşimi. Keban Barajı münakaşası yapılıyor bu Mecliste. Münakaşanın taraflarından biri benim; Başbakan Yardımcısı olarak bu münakaşaya katılıyorum, bundan 11 sene evvel.

Biz Hükümete geldikten sonra, 27 Şubatta, Dünya Bankası Umum Müdürü Mr. Nepile, 6 Martta Konsorsiyum Müdürü Mr. Mongold ile görüştüm.

Muhterem Milletvekilleri...

NURETTİN KARSU (Erzincan) — Morrison’a ne dedin?

BAŞKAN — Rica ederim efendim. Hiç alakası olmayan icapsız bir müdahaleye ne lüzum var? Rica ederim, karşılıklı görüşmeyin efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kendi Devletimiz içinde mütehassısları topladım; uzun uzun dinledikten sonra, kendilerine şu suali sordum; -bunun şahitleri- vardır “Bu iş muallakta mıdır? Bana söyleyiniz” dedim? “Evet, muallaktadır” dediler. Şimdi devam ediyorum. Zabıt 29.5.1965’di, bu.

Keban Barajının temeli 12 Haziran 1966 da atılmıştır.

SAİT SAYLAM (Kırşehir) — İhalesi.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Temeli, temeli. İhalesini söyleyeceğim.

Keban Barajının temeli 12 Haziran 1966 da atılmıştır. 1965 Mayısında, Keban Barajının finansmanının mevcut olmadığı, tarafımdan Mecliste ifade olunmuştur. Şimdi okudum zaptı. Keban Barajı, A.P. iktidara geldiği zaman tahakkuk safhasında değildi.

Keban Barajı için 150.000.000 dolar lazımdı. Bunun için bir kuruş bile yoktu, bir kuruş. Bu para o zaman büyük paraydı. Bu parayı daha sonra biz bulduk.

Devam ediyorum; “Keban Barajının topyekûn tesislerinin inşaat ihalesi 6 Aralık 1965 tarihinde yapılmıştır; 6 Aralık 1965. Bu ihalenin mukavelesi 19 Şubat 1966 tarihinde Bayındırlık Bakanlığında imzalanmıştır. Mukavelenin şahitlerinden birisi benim; imzam dokümanlar arasında mevcuttur. Barajın ve hidroelektrik santralının temeli 12 Haziran 1966 tarihinde, günün Cumhurbaşkanı Sayın Sunay ve günün Başbakanı (ben) ile diğer zevatın, diğer misafirlerin hazır bulunduğu bir törende atılmıştır. Keban Barajı A.P.’nin eserlerinden biridir; milletin eseridir de, A.P. damgasını taşır” (A.P. sıralarından alkışlar, “Bravo” sesleri) Adalet Partisi 1971 de iktidarı bıraktığı zaman, Keban Barajının %85’i tamamı, %85’i tamamı. Onun içindir ki, Keban Barajına sahip çıkarak, acaba haksızlık yapılmış olmuyor mu Cumhuriyet Halk Partisi tarafından?

İşte mukavele tarihi, işte temel atma tarihi, işte finansmanın imzalandığı tarih, tedarik edildiği tarih, işte inşaatın durumu.

Binaenaleyh, “Projesini biz yaptırdıydık, sonra siz inşaatı yaptınız” Bu sizi kurtarmaz. Esasen, öyle de değildir. Keban Barajında su ölçümlerine 1936’da başlanmıştır. O zaman,

“Keban Barajının inşaatına 1936’da başlandı” diyebilir miyiz? İnşaat, finansman tedarik edilip, ihale yapıp, kazmayı vurduğunuz zaman başlar. Şimdi bazı inşaatlar var, onları söyleyeceğim ne haldedir; ne haldedir.

Onun içindir ki, Keban Barajının hikâyesi budur. Keban Barajını kolay kolay bizim elimizden alamazsınız. (A.P. sıralarından alkışlar, “Bravo” sesleri)

Şimdi Karakaya Barajı geliyor. Karakaya Barajının, Allah kısmet ederse, bu ilkbaharda temeli atılacaktır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Türkiye nasıl elektriksiz kalmıştır?

Sene 1971, Cumhuriyet Senatosunda Enerji Bakanlığının Bütçesi görüşülüyor. Cumhuriyet Halk Partisinin sözcüsü bakınız ne diyor; “Elektrik enerjisi üzerinde duracak olursak, resmi belgeler arasındaki tutarsızlık görüyoruz, üzülmüyoruz. Bütçe raportörlerinin raporlarında, 1971 yılında Türkiye talebinin 8.500.000.000 kilovat saate ulaşacağı bildirilirken, Planlama Müsteşarlığı 1971 yılı programında bu miktarın 1970 yılında gerçekleşeceğini söylemekte, Bütçe ve Plan Komisyonunun DSİ raporunda ise elektrik enerjisi üretiminin 1972 yılında 11.850.000.000 Kilovat saat e erişmesi gerektiği belirtilmektedir.

Bu konu üzerinde bu kadar ayrıntılı durmamın elbette bir nedeni vardır. Zira, ihtiyaç tahminlerinin yüksek tutulması gayretleri atıl kapasite yaratmaktadır. Bu ise kaynak israfıdır.”

Cumhuriyet Halk Partisi atıl kapasite yaratıldığını, bunun kaynak israfı olduğu fikrini muhafaza ediyor. 1971. Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, 3 Şubat 1971, sayfa 403.

Şimdi, Cumhuriyet Halk Partisinin bu Sayın üyesi, 1971 Mart Hükümetiyle beraber iktidara geliyor, hükümet oluyor. İlk yaptığı iş enerji tesislerini durdurmaktır, enerji tesislerini.

Bir tamim neşrediyor, 29 Mart 1971 tarihlidir, 19/112-1 60 sayılı tamim. Aynen şöyle; “1971 icra programı gereğince yürütülmekte olan proje ihaleleriyle, her nevi mühendislik ve müşavirlik hizmetleri ihalelerin kiralama ve kiraya verme işlerinin, inşaat ihalelerinin büyük para sarfını gerektiren her türlü işlemin ikinci bir iş’ara kadar durdurulması; çok zaruri hallerde, Bakanlığın özel ve yazılı iznine müracaat edilmesini” istiyor.

Geliyor, bir ay evvel, “Bu kadar enerjiye ne lüzum var? Atıl kapasite yaratıyorsunuz” diyen bakan, enerji tesislerinin ihalesini durduruyor.

Bugün Türkiye’nin 17 milyar Kilovat saat elektriği vardır. Bu 17 milyar Kilovat saat elektrik şu seyri takip etmiştir: 1950 de 780 milyon Kilovat/Saat, 1960’da takriben 2,5 milyar Kilovat/Saat, 1965’de takriben 4,5 milyar Kilovat/Saat, 1971 de 8,5 milyar Kilovat/Saat.

Yani adalet Partisi 4,5 milyar Kilovat saati, 8,5 milyar Kilovat saat yapmayı başarmış; bununla da kalmamış; 17 milyar Kilovat saat elektrik verecek şekilde elektrik santrallerinin kurulmasını kuvveden fiile geçirmiş. Bugün yaktığınız elektrik odur, bugün yaktığınız elektrik odur.

Peki, Adalet Partisi 1965 de aldığı 4,5 milyar Kilovat saati 17 milyar Kilovat/Saat’e çıkarmak için 8,5 olarak bırakmış; 4,5 almış, 8,5 bırakmış, 17’ye çıkarmış.

Burada, “Enerji meselesi mi? Adalet Partisinin bir rolü yoktur”; bunu nasıl diyorsunuz? Yani, kendiliğinden mi olmuş bir şey? Eğer, her şey kendiliğinden oluyorsa, o zaman bize, sizin “Niye yapmadınız?” demeye hakkınız yok. Kendiliğinden olmuyorsa, bir yaparı varsa, orada bizim hissemiz var.

Mesele burada kalmıyor. Türkiye’nin 1965 de 2,5 milyon ton çimentosu var. 1975 de Türkiye’nin 15 milyon ton çimentosu var ve Mayısta 18 milyon ton çimentosu olacak.

Gayet tabii, yedi buçuk ayda, on ayda çimento fabrikası yapılmaz, yani size “Niye çimento fabrikası yapmadınız?” falan demiyorum. Gerçekten, 10 ayda çimento fabrikası yapılmaz. Demek istediğim şey şudur: 2,5 milyon tondan, acaba, Türkiye’nin çimentosu 14 milyon tona nasıl çıktı? Kars fabrikasının temelini biz attık, Mardin fabrikasının temelini de biz attık, Ünye fabrikasının temelini de biz attık, Bolu fabrikasının...

NURETTİN YILMAZ (Mardin) — On senede attınız.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hayır, on senede değil, beş sene beş ay. On sene falan değil. On seneye sizinki de giriyor.

Temelini de biz attık, Hereke fabrikasının temelini de biz attık, Bursa fabrikasının temelini de biz attık, Baştaş fabrikasının temelini de biz attık, Batı Anadolu fabrikasının temelini de biz attık, Aşkale fabrikasının temelini de biz attık. Binaenaleyh, bunları saymamın sebebi şudur: Çorum fabrikasını 200 binden 400 bine; Afyonu 200 binden 400 bine; 200 binlik fabrikaların hepsini 400 bine, 400 binlikleri 800 bine çıkaran biziz.

İstanbul’da Çatalca civarındaki 1 milyon tonluk fabrikanın temelini de biz attık ve biz açık işletmeye.

Binaenaleyh, Adalet Partisinin, Türkiye’nin çimento istihsaline hizmeti, 2,5 milyon tondan 14 milyon tona çıkarmakta vardır ve önemli hizmettir bu.

Şimdi, mesele burada bitmiyor. Seydişehir’de Alüminyum fabrikaları ki, 60 bin ton alüminyum üretecek, 9 milyara çıkıyor. Bu tesisler 120 bine tevsi edilecek. Bunun temeli de Adalet Partisi tarafından atılmıştır.

İskenderun’da bir süre önce birinci bir milyon tonu işletmeye açılan Demir Çelik Fabrikasının temeli de Adalet Partisi tarafından atılmıştır.

Ereğli Demir Çelik Fabrikasının tevsi 1971 programına Adalet Partisi tarafından konulmuştur.

Mesele burada da bitmiyor, Adalet Partisi, 4 tane almış bulunduğu et balık kombinalarına 10 tane ilave etmiştir.

Yarımca’da Petro Kimya tesisleri Adalet Partisinin eseridir.

Tuzla’daki Cam Fabrikasının 40 bin tondan 100 bin tona çıkarılması ve Mersin’de yeni bir cam fabrikası kurulması Adalet Partisinin eseridir.

Türkiye, 1965 senesinde 200 bin ton civarında gübre üretmekte idi. 1975 senesinde Türkiye 3 milyon tona yakın gübre üretecek kapasiteye sahip. Samsun Gübre Fabrikasının temeli Adalet Partisi iktidarı tarafından atılmıştır. Elazığ Gübre Fabrikasının temeli Adalet Partisi tarafından atılmıştır. Mersin Gübre Fabrikasının temeli Adalet Partisi tarafından atılmış ve işletmeye de açılmıştır bunların büyük bir kısmı. Kütahya fabrikasının 130 bin tondan 500 bin tona çıkarılması da Adalet Partisi tarafından yapılmıştır.

Gökçekaya Barajının temeli Adalet Partisi tarafından atılmıştır. Seyit Ömer Elektrik Tesislerinin temeli Adalet Partisi tarafından atılmıştır; Çıldır Tesislerinin temeli Adalet Partisi tarafından atılmıştır. Ambarlı'nın 4,5 ve 6 inci üniteleri Adalet Partisi iktidarı tarafından yaptırılmıştır. Bununla da kalmıyor, "Edirne'den Hakkâri'ye kadar elektrik hattı çekilmesi lazımdır" diyen Adalet Partisidir.

1950 de Türkiye'deki yüksek gerilim şebekesinin mecmu (0) 1975 de 27 bin kilometre. Tabii ben, 1950 öncesini falan karıştırmak istemiyorum, siz zaten reddi miras ettiğiniz için onu, oraya girmek istemiyorum. Fayda da görmüyorum, gerçekten fayda görmüyorum; ama mademki "10 senede bir şey yapmadınız" diye bizi itham ettiniz; bunlar kendiliğinden mi gelip kondu oralara? Ve 1965 de Türkiye'de, Edirne'den İstanbul'a asfalt yolla gelinmiyordu; yarısı asfalttı, yarısı tozdu yolun, yarısı asfalt, yarısı tozdu 1965 de. 1975 de Türkiye, Edirne'den Van'a asfalt yolla gidiyor. 1965 de Türkiye, Ankara'dan Samsun'a asfalt yolla gitmiyordu; 1965 de Samsun-Hopa sahil yolunun 3/4'ü yoktu. Sahil şeridinin sadece Armarid kısmı kalmıştır; Armarid'in dışında bir de Rize mıntkasında küçük bir kısım kalmıştır. 1965 de Arhavi'den Hopa'ya 1,5 saatte gidiliyordu, şimdi 11 dakikada gidiliyor. Binaenaleyh, 1965 de Urfa'ya asfalt yolla gidilmiyordu, şimdi Nusaybin'e gidiliyor. 1965 de Ankara-Afyon üzerinden İzmir'e gidilmiyordu; Bursa üzerinden, Karacabey üzerinden, Balıkesir üzerinden, Sındırgı üzerinden gidiliyordu. Afyon'dan Uşak'a zor gidiliyordu. 1975 de 5,5 saatte Ankara'dan İzmir'e gidiyorsunuz. 1965 de Muğla'ya gidilmiyordu, 264 tane virajı bulunan göbbel duruyordu; bugün Köyceğiz'e gidiyorsunuz, Marmaris'e gidiyorsunuz, asfalt yolla gidiyorsunuz, 1 saat 15 dakikada gidiyorsunuz.

Yol yapmamış, elektrik yapmamış! 1950 de Türkiye'nin üç tane barajı vardı; Çubuk Barajı, Gebere Barajı (Niğde civarında) bir de Porsuk Barajı. Bugün 53 tane vardır, 53 tane. Su İşleri Genel Müdürlüğü yaptığım 1955-1960 döneminde benim hizmet görmediğimi falan söyleyemezsiniz. Bunları söylemeye kalktığınız zaman, bu beyanlar, söyleyenleri küçültür. Onun için gelin, Demirel'i yıkmanın yolları bunlar değildir, yani Demirel imajını yapıcı değildir, filan değildir filan değildir; aslında, kimse yapıcı değildir. Yapıcılık bir dinamizmadır, kuvvettir. Bu partinin eseridir, felsefenin eseridir, bir araya gelen insanların eseridir. Eğer yapıcı partiler bir araya gelirse yaparlar, yapıcı parti tek başına güç kazanırsa yapar; öyle yapılır. Bitmedi:

Türkiye'nin bir tane kâğıt fabrikası vardı, 100 bin ton üretti. Aksu Kâğıt Fabrikasının Giresun'da temelini biz attık, işletmeye de biz açtık. Dalaman fabrikasının temelini biz attık, işletmeye açmaya vaktimiz olmadı Ama bizim zamanımızda tamamlandı. Çaycuma fabrikasının temelini biz attık, işletmeye de biz açtık.

Biz Zonguldak'a gitmeye çalışıyoruz. Yeniçağ'dan Zonguldak'a gitmek için yapılan yola 400 milyon lira para sarf ediliyor ve bugün yol Devrek'e kadar varmıştır. Devrek'le Zonguldak arasındaki kısmı yapılıyor. Türkiye'nin gidilemeyen yerlerine gitmeye çalışıyoruz, gidilemeyen köşelerine gitmeye çalışıyoruz. 1965 de Gaziantep'e, Urfa'ya gidenler Gâvur Dağını geçer giderdi; bugün farkında olmazsınız Gâvur Dağını geçmenin. 1965 de İskenderun'dan Antakya'ya gidenler Tok Boğazını geçer giderdi; bugün farkında olmazsınız Tok Boğazının, görmezsiniz bile.

Demiryolu meselesine gelince: Demiryolu Türkiye'de uzun zamandır yapılmıyor. Ama biz Yunanistan'dan dolaşma yerine, doğrudan doğruya Bulgaristan, yani

Pehlivan köy Svilen grad yolunun yapılmasını biz başlattık ve Tatvan-Kotun hattı bizden evvel başlamıştı Ama biz %90'ını hemen hemen ikmal etmiştir. Nitekim 1971 in içinde de açıldı. Başka da demiryolu Türkiye'de uzun zamandır yapılmamıştır. Türkiye'de demiryolları eskimiştir, altyapı eskimiştir; 40 kilometre ile gidilen demiryolları ile nakliye yapmak mümkün değildir, 400 tonluk katarlarla nakliye yapmak mümkün değildir. Bugün, bakınız, Hasan Çelebi'den İskenderun'a cereyan nakledemiyoruz. Çünkü demiryolumuz eski. İskenderun fabrikamız 4 milyon tona eriştiği zaman, bu demiryolunun asgariden 100 kilometre süratle müsaade eden ve 4.000 kilometrelik hale getirilmesi lazım. Efendim, Demirel demiş ki, "Edirne'den İskenderun'a sürat yolu yapmalıyız" Evet ben bunu diyorum; ben bunu bugün demiyorum; ben bunu 1969 dan beri diyorum. Ama söylediğim gibi, 1971 de inkita buldu bizim hizmetlerimiz. Bunun inkita bulmadığını söylerseniz, doğru olmaz. Hem dışarıda oturacağız, hem kenarda duracağız, hem icraat yapacağız; bu mümkün değil ki. Programlarımız yarım kalmıştır ve gerçekten İstanbul, daha doğrusu Edirne-İskenderun sürat yolu yapılmalıdır; 5 milyar lira lazım buraya. Bu 5 milyar lirayı bu bütçelerden veremeyiz. Zaten biz bugün Türkiye'nin altyapısını bu bütçe rakamları ile yapamayız. Türkiye'nin altyapısına birtakım özel imkânlar bulmalıyız ve bunu dört beş senede yapmalıyız. Gerçekten, altyapı, ekonomiyi boğmaktadır. İstanbul-Ankara arasındaki yol yapıldığı zaman 2.500 otomobil geçmiyordu; 10.000 vasıtaya göre yapılmıştı. O zaman, "Bu kadar geniş yola ne lüzum var?" denilmişti; 50 metre olan istimlak sahası 35 metreye indirilmişti. Ama bugün, bu yol 25.000 vasıta çekiyor ve her sene 3.000 vatandaşımız burada can veriyor. En kısa zamanda bundan kurtulmalıyız.

Bu sene Karayollarının bütçesine büyük paralar konmuştur. Bu büyük paralar da dar altyapıyı genişletmek imkânlarına sahip değiliz; ama bazı önemli hizmetler yapabileceğimizi umuyoruz; gerçekten önemli hizmetler...

Yol meselesinde, Eskişehir'den Bursa'ya gitmenin imkânı yoktu. Ahı Dağı... Giderdiniz yani, Ahı Dağını geçmeniz lazımdı. Bugün Ahı Dağını görmeden Bursa'ya gidersiniz.

Bunların hepsi eğer kendiliğinden yapıldıysa, mesele yok. O zaman ne size hacet var, ne bize hacet var.

Burada da bitmiyor iş, bunlar işin bir tarafı, diğer tarafı da var: Televizyon bizim damgamızı taşır, köprü bizim damgamızı taşır. O köprü ki siz, "Fukaraya kolera, zengine köprü" dediniz. "Akıllı adamın işi değildir" dediniz. O televizyon ki siz, "Televizyon değil, ekmek isteriz" diye karşımıza adamlar çıkarttınız. Hem köprüye, hem televizyona İkinci Beş Yıllık Plan yapılırken itiraz da ettiniz.

Biz medeniyetçilik kavgasını başarı ile yaptık, geliyoruz. Bakın rakamlara:

1923 de Türkiye'nin 4.894 okulu var, Cumhuriyetin güçlülüğünü de savunuyorum, 1945'de 10.410 okulu var; 1960'da 30.697 okulu var, 1970'de 38.227 okulu var. Yani 1965'den 1970 e biz 8 bin okul ilave etmişiz. 30 bine, 8 bin okul ilave etmişiz. Mesele burada da bitmiyor.

1923'de Türkiye'nin 10 bin öğretmeni var. 1945'de 27 bin olmuş, 1965'de 89 bin olmuş, 1970'de 132 bin olmuş. 89 bin öğretmeni biz 132 bine çıkarmışız. 1970 rakamlarıdır bunlar, 1971 bundan da fazladır, 150 bin civarındadır. Yani 5 senede biz 89 bin öğretmene 40 küsur bin eklemişiz. Beş senede öğretmen sayısını %50 artırmışız.

1923’de 336 bin çocuğumuz ilkokula gidiyor; 1945’te 1.357.000 çocuğumuz ilkokula gidiyor; 1965 de 2.454.000 çocuğumuz ilkokula gidiyor, 1970’de 5 milyon çocuğumuz ilkokula gidiyor.

2,5 milyon çocuğu almışız, 5 milyon çocuğu okula gider hale getirmişiz.

İBRAHİM TEKİN (Adana) — Sen mi çocukları yaptın? Nüfus artıyor. (*Gülüşmeler*)

BAŞKAN — Sayın Tekin, rica ederim. Hiç ilgisi olmayan bir soru soruyorsunuz, rica ederim.

Sayın Başbakan, devam buyurun efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ortaokullar: 1923 de Türkiye’nin 72 tane ortaokulu var, bu rakamlara dikkat edin, 1945’de Türkiye’nin 252 tane ortaokulu var; 1965 de 943 ortaokulu var; 1970 de 1.846 ortaokulu var, 1846... 943 adet ortaokulu 1846’ya çıkarmışız. Köye giden ortaokulda A.P’nin damgası vardır.

Ortaokullarda öğretmen sayısı: 1923 de 796, 1945’te 3.900, 1965 de 13 bin, 1970’de 22 bin ortaokul öğretmeni.

Ortaokullarda öğrenci sayısı: 1923 de 5.900, 1945’te 65 bin, 1965 de 412 bin, 1970’de iki misli, 810 bin. 810 bin çocuğa ortaokul imkânı sağlamışız, öğretmen sağlamışız, bina sağlamışız, öğretmene maaş sağlamışız.

Lise: 1923 de bütün Türkiye’de 23 lise var. 1945’te 83 lise var; 1965 de 164 lise var, 1970’de 518 lise var. Kazaya giden lisede A. P’nin izini arayan, 164’den 518. Lise öğretmen sayısı 1945’te 1.817, 1965 de 5.994, 1970’de 10.134. Binaenaleyh, öğrenci sayısına bakalım: 1945’te 25 bin, 1965 de 111 bin, 1970 de 253 bin.

Bunları şunun için söylüyorum...

ABDİ ÖZKÖK (Bolu) — Hepsi sokakta kaldı.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Oraya da gelelim.

Türkiye ne satacak? 1964 de 411 milyon dolarlık ihracat yaptığımız zaman, Türkiye çok büyük bir başarı sağlamıştı. Günün Başbakanı merhum İnönü, “Ses duvarını geçtik” dedi; 411 milyon dolar. 1974 te Türkiye, 600 milyon dolarlık, yalnız sanayi mamulü ihraç etmiştir. 1961’de 46 milyon dolarlık sanayi mamulü ihraç eden Türkiye, 1974 te 600 milyon dolarlık sanayi mamulü ihraç etmiştir. 1974 de 851 milyon dolarlık tarım ürünü, 600 milyon dolarlık da sanayi mamulü ihraç etmiştir. 1961’deki rakam, 281 milyon dolarlık tarım ürünü, 46 milyon dolarlık sanayi ürünüdür.

Türkiye çimento yapmış, petrokimya tesis yapmış, Türkiye demir yapmış, Türkiye lastik yapmış, Türkiye çeşitli makine yapmış, Türkiye boru sanayii yapmış, Türkiye cam sanayii yapmış, kâğıt sanayii yapmış: Soruyorum, bunlar incik - boncuk mu? “İncik - boncuk sanayii kurdunuz.” Neyse gelin söyleyin incik boncuk sanayii? Gelin söyleyin, nedir bu incik - boncuk sanayii? Söylemediğiniz takdirde, diyeceğim şey şudur; gerçekten bühtan ediyorsunuz. Hem memleketin meselelerini bilmiyorsunuz, hem de bühtan ediyorsunuz.

Biz hayali temel atmıyoruz, ezbere temel de atmıyoruz, yanlış işlerden mümkün mertebe kaçınıyoruz, ama burada bir Ali Ağa temeli var. Ali Ağa’nın temeli atılmış. Bir defa, Ali Ağa Petrokimya tesislerinin temelini Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı, o

günkü Başbakan olarak 14 Eylül günü atıyor, 17 Eylül günü de istifa ediyor. Nasıl atmış temeli? Bir defa, Ali Ağa Petrokimya tesisleri 1971 programının 60'ncı sayfasında, 71 C 11-00-20 numara ile ve miktarı artırmak için o yıl 10 milyon lira para konmuş, yeri satın alınmış ve 300 milyon dolarlık kredisi Japonlardan, kredi üzerinde hemen hemen anlaşılacak vaziyetteydi. 14 Eylül 1974 tarihinde temeli atılan Ali Ağa Rafinerisinin dış finansmanı yoktur. Bugün de yoktur. Yani, 400 milyon dolar dış finansmana ihtiyaç var; bu para 1974 Eylülünde yoktu; bugün de yoktur. Para yok. Nasıl attınız bu tesisin temelini? O günden bu yana ne yapılmış? O günden bu yana hiç bir şey yapılmamış, daha doğrusu şu yapılmış: Saha tesviyesi, 1975 in ortasında, yani bugünkü Cumhuriyet Hükümeti işe başladıktan sonra başlamış; liman tesisleri 3 Ekim 1975 de ihale edilmiş; 15 fabrika yapılacak; bu 15 fabrikadan hiç birisinin ihalesi yoktur, hiç birisinin ihalesi yoktur. Bunların ihalesi, 1975 senesinin 11 inci ayından başlamak üzere, 1976 senesinin Mayısına kadar 15 fabrikadan ihalesinin yapılma emrini bugünkü Cumhuriyet Hükümeti vermiştir. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Neyin temelini attınız, neyin temelini? İşte bu... Hala bu... 15 fabrika yapılacak, hiç birisinin ihalesi yok, hiç birisinin dış ödeneği yok, hiç bir şey yok orta yerde. Bir tane müteahhit gösterin bize.

Pendik Tersanesinin hikâyesi yürekler acısıdır. Pendik Tersanesi için bir şey yapılmamıştır 1974 te; ama şimdi yapılıyor. Yürekler acısıdır; 1969 da başlanmıştır; kalmıştır. Yine Japonlarla yapılmış bir anlaşmaya göre, biz gemi yapacaktık Pendik'te ve Türkiye 12.500 tonluk 20 gemi, şilep alma kararını 1968'de verdi, bunların büyük bir kısmını aldı; Japonya'dan, Polonya'dan, Yugoslavya'dan aldı; bunlar ilave edildi. Tankerler aldı, deniz filosuna; ama eğer tersane yapıлып, bitmiş olsaydı... Bugün İspanya'nın ve Yunanistan'ın en ileri endüstri dallarından birini teşkil ediyor gemi inşaatı ve çok işçi çalıştıran bir inşaatır. Pendik Tersanesi de bugünkü Cumhuriyet Hükümeti tarafından kenarda kalmış yatırımlardan biri olarak ele alınmış ve sürüklenmektedir.

Enerji meselesinde: Atom Santralının temeli bu sene atılacaktır, yeri bellidir, tipi de bellidir. Efendim, Alkaloit Fabrikası yapılacak, daha yeri bile belli değildir! Yeri bellidir, yeri satın alınmıştır, tesviyesi de yapılmıştır. (A.P. sıralarından alkışlar, "Bravo" sesleri)

SÜLEYMAN MUTLU (Afyon Karahisar) — Yeri neresi?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — "Yeri belli değildir, bir şey yapılmamıştır" Hayır. Alkaloit Fabrikasının ihalesi de yapılmıştır Batı Alman firmalarına.

Efendim A.P. devrinde kendi kaynaklarımızı ihmal edilmiş, kömür ve su varken, fueloil santralleri yapılmış.

Değerli Milletvekilleri, enerji endüstrileşmenin şartıdır. Fueloil santrali 25 kuruşa mal ediyorsa, gaz türbinleri 150 kuruşa mal ediyor. Türkiye, 1973 - 1974 yıllarında gaz türbini koymak mecburiyetinde kalmıştır. Ben bunu kınamıyorum. Mecburdur, mecbur olmuştur. 150 kuruş, hala 8,5 lira karlıdır her Kilovat saat ta ve bugün Çukurova'da 2 milyar Kilovat saat elektrik üretiliyor, 2 milyar Kilovat saat daha elektriğe ihtiyaç vardır.

Aslantaş Barajının ihalesi Haziranda yapılmıştır ve Temmuzda temeli atılmıştır. Hazirana kadar ihale falan yoktu orta yerde.

Şimdi önümüzde büyük projeler var: Dicle üzerinde büyük projeler var, Fırat üzerinde, büyük projeler var, Kızılırmak üzerinde büyük projeler var, Seyhan üzerinde,

Ceyhan üzerinde büyük projeler var ve Çoruh, Karadeniz suları, Zap; henüz bunları hiç bilmiyoruz. Bunlara eğilinecektir.

Türkiye'nin Hakkârî'ye kadar uzanan -bugün Siirt'e kadar uzanmıştır hava hatları ve iki sene içinde Hakkârî'ye kadar uzanacaktır- hava hatlarını sadece bir uçtan değil, öbür uçtan da beslemek lazımdır.

Ayrıca, Türkiye, elektrik şebekesini komşularına bağlamaya mecburdur. Bundan menfaati vardır. Elektriğin bugün demirden, çimentodan farkı kalmamıştır ki. Elektrik üretmek için fueloil alıyorsun, sen ürettiğin zaman ona verirsin, o ürettiği zaman sana verir.

Saat farklarından doğan birtakım avantajlar vardır. Bu avantajları bütün Avrupa kullanıyor. Bugün Avusturya Almanya'ya, Almanya Fransa'ya, Fransa İtalya'ya, Avusturya Yugoslavya'ya, Yugoslavya Bulgaristan'a bağlı; biz de Bulgaristan'a bağladık. Bizim de komşularımızla, Güney komşularımızla, Doğu komşularımızla, hepsiyle bağlanmamız lazım.

Sanırım ki, Demirel imajını yıkmak için bana çarpmış bulunan Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı kendisi çarpılmış oldu. (*A.P. sıralarından alkışlar, "Bravo" sesleri*)

Dış politika ile ilgili bazı şeyler arz etmek istiyorum: Gerçekten, Türkiye, bugünkü Cumhuriyet Hükümeti kurulduğu zaman Kıbrıs'ı, ambargoyu kucağında bulmuştur, 31 Mart 1975. Kıbrıs Harekâtı 20 Temmuzda başlamış, 22 Temmuz günü birinci kısmı tamamlanmış, 14 Ağustos 1974 te ikinci kısmı başlamış, 17 Ağustos 1974 te ikinci kısmı da tamamlanmıştır. Ambargo ise Temmuzdan beri vardır, Eylülde vardır; ama 5 Şubat 1975 de kesinleşmiştir. 31 Mart 1975 günü kurulan Cumhuriyet Hükümeti bu meselelerle nasıl uğraşacağını koalisyon öncesinde tespit etmiştir.

Binaenaleyh, "Bu hükümet dış politikada karar alamaz." Bu iddiaları fevkalade yersiz bulurum. Bu Hükümetin dış politikada ne karar almasını istiyorsunuz? Bunu sorduğum zaman. "Biz onu bilmeyiz siz Hükûmetsiniz, alın kararı..."

Böyle cevap olmaz. Ne yapmamızı istiyorsunuz? Söyleyin... Cevabı yok.

Kıbrıs meselesinde ne yapmamızı istiyorsunuz? Söyleyin... Esasen, biz bu Hükümette görev aldığımızı zaman Rumlar ve Yunanlılar, Amerika'yı ellerine geçirmiş, ambargoyu bilfiil icra ettirmişler. Yunanistan ve Kıbrıslı Rumlar, ambargo baskısı ile Kıbrıs'ta kendi lehlerine netice almak isterler. Anlaşalım. Kiminle anlaşalım? Anlaşmanın tarafları olacaktır. Taraflardan birisi, böyle bir boyunduruğu taktıktan sonra, bunu boyuna sıkıştırmakta, boyuna sıkıştırmakta. Ve sizi zaafa uğratmanın yollarını aramaktadır. Ve biz anlaşmaya nasıl başlayalım? Müzakere ile anlaşma olacak. Müzakerenin sonunda varılacak neticeyi, başında teklif ederek gidemeyiz ki. Öyleyse? Bunlar milletlerarası meseleler. 10 sene" "Ya taksim ya ölüm" diye bağırın Türkiye ve bu Mecliste 1957'de taksim kararını alan Türkiye, taksimi başaramadı. Neyi başardı? 1960'da Londra-Zürih Andlaşmalarını başardı. Şimdi, "Nasıl çözelim Kıbrıs meselesini? Türkiye'nin bir tezi yok mu?" Var Türkiye'nin tezi. Niye olmasın Türkiye'nin tezi? Kıbrıs'ın toprak bütünlüğü, çift bölgeli federasyon, Kıbrıs'ın istiklalini muhafaza; ama bu, çift bölgeli federasyonda. Tekrar, Türk topluluğunun, Türk millî topluluğunun güvenliğinin ve ekonomisinin sarsılacağı bir çözüme razı olmayız ve Kıbrıs'ta 1974 Temmuzunu öncesi

şartlara dönülemez. 1 Kasım 1974 tarihinde Birleşmiş Milletlerin almış bulunduğu ve bizim iştirak ettiğimiz karar, kabili tatbik değildir. Değildir kabili tatbik. “Muhacirler yerlerine gidecek, herkes yerlerine gidecek. Ondan sonra, asker çekilecek” Böyle bir kararı Türkiye imzalamıştır. Daha doğrusu, böyle bir karara oy kullanmıştır Türkiye. “Efendim, bu defa yapılan 1975 toplantısında Türkiye yalnız kaldı” Yani, biz öbür memleketlere uysaydık, -1974 te olduğu gibi- öbür memleketler bizim tezimizi mi kabul etmiş olacaktı? Biz onların yanında olacaktık. Türkiye samimi davranmıştır, samimi davranmıştır. Yapamayacağı bir şeyi kabul etmemiştir. Yani, muhacirlerin tekrar yerlerine dönmesi. E, ne oldu? 50 bin Türk Güneyden Kuzeye gelmiş, 150 bine yakın Rum Kuzeyden Güneye gitmiş. İççe yaşamayı denemişler, yaşayamamışlar. Ayrı ayrı yaşamayı denemişler, -yani köyleri ayrı- yaşayamamışlar. Şimdi tarihi tekâmülün getirdiği iki ayrı bölgede yaşama noktasına gelinmiştir.

Kıbrıs’ta, gayet tabii ki, siyasi çözüm ararız. Ama herkes şunu iyi bilmelidir ki, kimsenin zoru ile Türkiye Kıbrıs meselesini halletmiştir durumuna düşürülemez ve kimsenin zoruyla da Türkiye, Kıbrıs meselesini halledemez; etmez, edemez.

Amerika ambargo koymuştur. Aslında, Türkiye bu vaziyet karşısında Birleşik Amerika ile olan münasebetlerinin tümünü yeniden gözden geçirmeye mecburdur ve onu yapmaktayız. Çünkü 30 sene, kendisine fevkalade yakın dost olan bir ülkeye, hiç kendisi ile bu ülkenin bir ihtilafı olmadığı halde, Kıbrıs ihtilafını -kendisinin taraf olmadığı- Türkiye’nin yerden göğe kadar haklı olduğu Kıbrıs ihtilafını söz konusu edip, “Benim size verdiğim silahları orada kullandınız” diye Amerika, Türkiye’ye bu hasmane tavrı takınmakta haklı değildir. Evvela Amerika kendi tavrını düzeltmelidir. (A.P. sıralarından alkışlar, “Bravo” sesleri) Tavrını düzeltmelidir.

HASAN BÜTÜNER (Amasya) — Ecevit Hükümeti düzelttiydi Amerika’nın tavrım.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hiç bir şey düzeltmedi.

HASAN BÜTÜNER (Amasya) — Çok düzeltti.

BAŞKAN — Çok rica ederim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ambargo vardı. Bu mesele ne benim meselem, ne başkasının, ne bunun; bu, bizim milletimizin, Devletimizin meselesi. Buna büyük bakın, büyük. (A.P. sıralarından alkışlar)

Vakar ile hareket etmektedir Cumhuriyet Hükümeti. Milletimizin, devletimizin haysiyeti ile yüksek haysiyeti ile hareket etmektedir; etmeye de devam edecektir, iş başında olduğu sürece. Bu, bir gerçek meydana çıkarmıştır ki, Türkiye, savunmasını, savunması için kullanacağı silahları bir kaynağa bağlı tutamaz. İki tane önemli faktör meydana çıkmıştır. Bunlardan birisi, Türkiye, ödemeler dengesi meselesini mutlaka halletmelidir. İkincisi, ödemeler dengesi meselesini halletseniz dahi, paranız olsa dahi silah alacak yer bulmakta güçlük çekmektesiniz; bugün, silah yapan memleketler mahdud ve silah önemli bir şey. Silahı para ile her memleket her memlekete satmıyor. Öyle ise Türkiye, savaş endüstrisini kurmak mecburiyetindedir ve Türkiye’nin savaş endüstrisi kurmak için 1976 programına ödenek konmuştur. Bunun için projeler geliştirilmiştir, düşünce geliştirilmiştir ve umuyorum ki, ağır endüstrimizi içerisinde savaş endüstrimiz önemli bir yeri alacaktır. Şimdiden TUSAŞ Şirketi kurulmuş; yönetim kurulu teşekkül etmiş ve umum müdür tayin edilmiş, çalışmalarına başlamıştır. Devlet Sanayi İşçi

Yatırım Bankası kurulmuş ve bugün çok kısa zamanda çalışmalarına başlayacaktır. Kanun kuvvetindeki kararnamesi de Meclise sevk edilmiştir.

Binaenaleyh, ağır sanayiın finansmanı bakımından bir yeni müessese böylece meydana getirilmiştir.

1974 Kasımında Birleşmiş Milletlerin almış bulunduğu karar ile 1975 sonbaharında almış bulunduğu karar hemen hemen aynıdır. Uymayacağımız karara niye katılalım? Ama daha evvel diğer memleketlerin hepsi o karara katılmış. O karara katıldıkları için, bizim dostumuz olan memleketler dönmekte müşkülât çekmişlerdir. Bu itibarla, bu nazik konuda, “yalnız kaldık, haklı davamızda yalnız kaldık” 177 memleketle beraber olduğumuz zaman kabul ettiğimiz ne? “Muhacirler yerlerine dönecek; asker derhal çekilecek” Bunu kabul etmektense, yalnız kalmayı tercih ederiz.

Filistin Kurtuluş Örgütüne, büro açma umudunu vererek Filistin Kurtuluş Örgütünün bir üyesi buraya çağırılmamıştır. Bu doğru değildir. Böyle bir konu Hükümet seviyesinde ele alınmamıştır, görüşülmemiştir. Sadece, Filistin Kurtuluş Örgütünün bir üyesi Türkiye’ye bir nezaket ziyaretinde bulunmuştur.

Savunmayı Amerika’ya muhtaç olmaktan çıkarmaya mecburuz. Aslında her şeyimizi başka ülkelere muhtaç olmaktan çıkarmaya mecburuz. 1976 Türkiye’si, 2 milyar dolarlık ihracatlı bir Türkiye olamaz. 16 milyon nüfuslu Formoza’nın 11 milyar dolarlık ihracatı var. Güney Kore’nin 7 milyar dolarlık ihracatı var. 2 milyar dolarlık ihracatlı bir Türkiye düşünemeyiz. İşte, Türkiye’nin beş önemli meselesi diye saydığım; demir, elektrik, dış ödenek (tediye muvazenesi) gıda maddeleri ve gübre, silah meseleleri böylece iç içe girmektedir.

Türkiye’nin NATO ile münasebetlerine gelince: Türkiye, NATO’nun üyesidir; üyesi olmaya da, menfaatleri gerektirdiği sürece devam edecektir. Yalnız, Türkiye, NATO’nun üyesi olarak yüklenmiş bulunduğu mükellefiyetleri yerine getirebilmesi için, bu mükellefiyetlerin karşılığında, NATO’dan aldığı riskin karşılığında, mükellefiyetlerin karşılığında NATO’nun Türkiye’ye el uzatması lazımdır.

Bugün, dostluklar ancak karşılıklı münasebetlere dayanır, karşılıklı menfaatlere dayanır. Türkiye, sadece yük çeken, sadece fedakârlık yapan bir ülke olamaz. Birleşik Amerika ile mevcut olan ortak tesisler, savunma tesisleri kapatılmıştır, tarafımızdan kapatılmıştır. O zaman; “Blöftü, vesaire idi” denilmiştir; “Kapatamazlar” denilmiştir. Kapatıldıktan sonra da “Kapatmadılar, hala işliyor” gibi sözler denilmiştir. Bunların hepsi denildi; ama Cumhuriyet Hükümeti kapatmıştır. Şimdi müzakereler cereyan ediyor. Birleşik Amerika ile münasebetlerimizi yeni bir baza oturtmaya mecburuz.

Biz, Türkiye’de birtakım yerleri kiraya falan vermeye çalışmıyoruz. Yapılan müzakereler bütün bu statükonun yenilenmesidir, yeni baştan Türkiye’nin menfaatlerini kollayacak biçime getirilmesidir. Bir tarafta Türkiye’ye silah ambargosu tatbik etmek suretiyle, Türkiye’nin savunmasını zayıflatmış bulunan bir Birleşik Amerika olacak; diğer tarafta, Türkiye ile ortak savunma işi içinde bulunan bir Amerika olacak; bu ikisini bağdaştırmak mümkün değildir. Ama bütün bunlardan, bu memleketle olan münasebetlerde yeni çizgiler arayarak, yeni menfaat beraberliği arayarak çıkabilmek lazımdır.

Ege’de haklarımızın savsaklandığı doğru değildir. Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı, “Norveç’ten bir gemi kiralamıştık, o gemi gidip orada araştırma

yapacaktı” diyor. Norveç’ten kiralanan gemi ile Ege’de hak nasıl alınacaktı, şaşarım, nasıl alınacaktı?

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Bunu anlamadığınıza göre, meseleyi anlamamışsınız demektir.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kiralanmış Norveç gemisi ile Ege’de hak mı alınır?

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Ne alâkası var, Ege’de hakkımızı aramayla?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ege’de hakkımızı aramaya devam ediyoruz, hakkımızdan bir şey verdiğimiz yok.

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Yıllardan beri hiç bir şey almadan, verdiniz.

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Hangi gemiyle ararsanız arayın, yabancı şirket gemisiyle arandıktan sonra mesele yok.

BAŞKAN — Rica ederim Sayın Ecevit, dün fikirlerinizi söylediniz, Sayın Başbakan cevap veriyorlar efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kıbrıs sorunu sürüncemede değildir. Kıbrıs’ta bir federe devlet kurulmuştur. Siyasi çözüm ne olursa olsun, Kıbrıs’ta federe devlet ilan edilmeyecek mi? Edecek idareyi geliştirmektedir. Kıbrıs’ta hangi çeşit siyasi çözüme varırsak varalım, Kıbrıs’ın ekonomisi canlandırılmayacak mı? Canlandırılacak. Kıbrıs’ın ekonomisinde geniş çapta bir canlandırma meydana gelebilmiştir.

Kıbrıs’ta, arkadaşım Sayın Feyzioğlu, bundan kısa bir süre önce ikinci bir defa gitti, kendi gözü ile her şeyi yeni baştan gördü: Bütün arazi ekilmiş, portakal bahçeleri kurumaktan kurtarılmış, bütün zeytinler, armutlar toplanmıştır ve hatırladığıma göre, yanlış anlamıyorsam 324 tesis aşağı yukarı, tam kapasite ile de olmasa, hemen hepsi çalışır hale gelmiştir. Yalnız, Girne dışındaki, Magosa, Maraş mıntıkasındaki oteller bugün kapanmıştır. Yani, turizmin dışında, Kıbrıs’ın ekonomisini canlandırmak için önemli tedbirler alınmıştır.

Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı, “Dış politikada karar alamayan bir hükümet olmaz” diyor. “Dış politikada karar aldılar” densin diye, her gün oturup karar alamayız ki. Hangi karar gerekmiş de, almamışız? Ülkenin menfaatleri hangi kararı gerektirmiş de almamışız?

Cumhuriyet Hükümeti, ana hatlarını Hükümet Programında çizdiği prensipler -gayet tabii, Hükümet Programında çizdiği prensipler- ve koalisyon öncesinde bu meseleleri nasıl halledeceğine dair yapmış bulunduğu görüşmelerin ışığı altında Türkiye’nin dış politikasını yürütmektedir.

Dış politika bir tarz meselesiymiş, üslup meselesiymiş. Mümkündür. Bizim tarzımız, üslubumuz da bu, bizimki bu.

Ege’de kaybolmuş hak yoktur. Ege’de kaybolacak hak da yoktur.

Şimdi bir başka konuya geçiyorum. Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı burada dediler ki; “Türkiye’de bu olup bitenler beynelmilel komünizmin tahriki ile oluyor. Kendi grupunda da bir milletvekili Sovyetler Birliğinin bu çeşit işleri

tahrik ettiğini söylemiştir; ama bunun yanında Sovyetler Birliği ile Türkiye dostane münasebetler geliştiriyor.”

Türkiye’nin Sovyetler Birliği ile dostane münasebetler geliştirmesi yeni değildir; Atatürk devrinden başlar. Kendileri de bundan bir süre önce verdikleri beyanatta, Sovyetler Birliği ile -eğer yanılmıyorsam, yanılıyorsam yanıldım derim, benim hatırımda öyle kaldı- “Saldırmazlık paktı imzalayabiliriz” dediler.

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Hayır.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Mesele yok, ben gazetelerde öyle gördüm.

Şimdi, Sovyetler Birliği bizim komşumuzdur -realite- bugün dünya nüfusunun 1.300.000.000’u komünist rejimle idare edilmektedir. Komünist ülkeler de bir realitedir; komünist devletler de bir realitedir.

Sovyetler Birliği’nin nasıl idare edileceğini bizim tayin etmemiz mümkün değil. Ama Türkiye’nin nasıl idare edileceğini tayin etme bizim sorumluluğumuzda.

Biz antikomünistiz, biz komünizme karşıyız. (*A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*) Nasıl ki, diğer komşu devletlerin şahlıkla, krallıkla, başka biçimlerle idare edilen memleketlerin idaresinin nasıl yapılacağını tayin bizim elimizde değilse; Sovyetler Birliği’nin ve Doğu bloku memleketlerin idarelerini de tayin etmek bizim elimizde değil. Ama biz, hürriyetçi demokrasiyi Türkiye’ye payidar kılmaya ahdetmişiz, ahdu Peyman etmişiz. (*A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*)

Öyle ise Sovyetler Birliği bizim içişlerimize karışmadıkça, toprak bütünlüğümüze el uzatmadıkça istiklalimize saygılı oldukça, bizim, Sovyetler Birliği ile iyi komşuluk münasebetlerini geliştirmemiz ülkemizin menfaatidir.

Kaldı ki, bugün, senelerce soğuk harbin en hararetli taraftarlığını yapmış olan ülkeler dahi, (Fransa’dan, İngiltere’den Birleşik Amerika’ya kadar hepsi) Sovyetler Birliği ile iyi münasebetler geliştirmişlerdir. Kaldı ki, dünyadaki dengeler de değişmiştir. Bir Çin faktörü çıkmıştır ortaya; yeni ekonomik kutuplar meydana gelmiştir. Bizim, rejim farklılığından dolayı ülkelere husumet içinde olmamız mümkün değildir de, o ülkelerin bizim içimizi karıştırmaya kalkmaları halinde veya o ülkelerde tatbik edilen rejimi bizim içimizden çıkacak birtakım hainlerin bu ülkeye getirmeye çalışmaları halinde tavrımız başkadır.

“Efendim, Kosigin Türkiye’ye gelmiş de, Kosigin’e aşırı, protokol dışı muamele gösterilmiş; temel atma merasimine götürülmüş.”

Kosigin’in temel atma merasimine götürüldüğü yalandır. Temel atma merasimine falan götürmedik. Sadece, İskenderun Demir-çelik Tesislerinin meydana gelmesinde gerçekten fevkalade yakın ilgisini göstermiştir. 1964 yılında Podgorni gelip bu kürsüden nutuk söylediği zaman, acaba o günkü idare Türkiye’yi Sovyetler Birliğinin kucağına mı atıyordu?

Biz kendimize güveniyoruz ve gayet açıklıkla söylemişizdir.. Biz antikomünistiz; bunu kendilerine söylemişizdir. Sizinki sizin, bizimki bizim. Ne zaman işlerimize karışmaya kalkarsanız, bundan kıyamet kopar demişizdir ve bunu gayet açıklıkla söylemişizdir. Yine ifade ediyoruz ki, biz ideoloji ithaline karşıyız. Biz, Sovyetler Birliği

ile ticari münasebetlerde bulunuruz, Bulgaristan'la ticari münasebette bulunuruz Ama ideoloji ithal etmeyiz ve ettirmeyiz. Dış politikada rehber, ideolojik yakınlık değil, millî menfaattir. De Gaulle, Fransa'da, iç politikada aşırı solun, komünistlerin karşısında idi, komünist-sosyalist ittifakın karşısında kurulmuş bir ittifaka dayanıyordu; ama dış politikada, Sovyet Rusya ile ilişkilerini normalleştiren, iktisadi, sınai, teknolojik işbirliğini geliştiren de o idi. Sovyet liderleri, dış politikada detantın ideolojik savaşı engellemeyeceğini bizzat ilan etmektedirler. Biz komşu ülkelerin komünist partileri ile özel ilişkiler kurmayız. Ama rejimleri ne olursa olsun, komşu ülke devletleri ile karşılıklı, haklara saygı ilkesi içinde en iyi ilişkileri kurarız.

Kimlermiş yıkıcılar, Türkiye'yi parçalamak isteyenler? Türkiye'yi parçalamak isteyenler vardır, yıkıcılar vardır. Ama Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı soruyor, "Komünizm, beynelmilel komünizm diyorsunuz. Gerçekten bu nerededir, kimin tarafından yürütülüyor?"

Önemli olan şudur: Türkiye bir komünizm tehdidi ile karşı karşıyadır ve 1971-1973 laboratuvarı, Türkiye'nin; Türk Halk Kurtuluş Ordusu, Türk Halk Kurtuluş Partisi, Türkiye İhtilalci İşçi Köylü Partisi, Türkiye Komünist Partisi, Leninist - Maoist gibi birtakım örgütlerin Türkiye içerisinde kargaşalık çıkarmaya çalıştıklarına şahit olmuştur. Bunların yakasına Devlet yapışmıştır. Şimdi eğer bize tevcih edilen soru, "Türkiye'de ne oluyor, bu huzursuzlukları kim çıkarıyor?" ise bu huzursuzlukları bundan önce, yani 1971 öncesi ve sonrasında kim çıkardıysa, Çankaya'da Jandarma Genel Komutanı Orgenerale kurşun atabilecek kadar cesaretle kim geldiyse, cüretle kim geldiyse, yine onlar çıkarıyor.

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Kaç kişi, merkezi neresi?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi, burada söyleyeceğim şunlardır: Biz bunlarla mücadele ediyoruz ve bu mücadeleye devam edeceğiz. "Kimmiş vatani bölmek isteyenler?" diyor.

Bunlardır vatani bölmek isteyenler "Halklara özgürlük" diye, Türkiye'yi lime lime etmek isteyenler bunlardır. Asırlar boyu, Devlet bunları yakalamıştır, kelepçeyi vurmuştur; sizin çıkardığınız Af Kanunu sayesinde bunlar yine Türkiye'nin sokaklarına yayılmış, Türkiye'yi rahatsız etmektedirler. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Komünizm bugün tek merkezli değildir.

ALİ TOPUZ (İstanbul) — 156 kişi Türkiye'yi parçalıyor, sen de bunu engelleyemiyorsun.

BAŞKAN — Sayın Topuz, rica ederim efendim. Görüşmeleri tamamlamak üzereyiz, rica ederim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Komünizm bugün tek merkezli değildir. Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı soruyor; "Bunlar nerede? Yani, "Bunların merkezleri nerede?"

Bunları, Başbakanlık yapmış bir kimse olarak bilmemesi mümkün değil. Bu suali fevkalade üzüntü ile karşıladığımı ifade edeyim. Çünkü "Türkiye'de gerçekten böyle bir tehlike var mı?" diye sorarken "Böyle bir tehlike yoktur" manasında söylüyorsa, memleket fevkalade zorluk içerisindedir. Böyle bir tehlike olmadığını bilmiyorsa, bu bizi daha da çok üzüntüye sevkedecektir. Onun için söyledik: Komünizm tehlike midir, değil

midir? Komünizm, Cumhuriyet kurulduğundan beri Türkiye’de, tehlikedir. Efendim, başka tehlike yok mu? Başka tehlike, komünizmin tehlike olmamasını sağlamaz ki. En yakın tehlikeyi en evvel bertaraf edeceksiniz. Yani, başka tehlike var diye bu tehlikeyi bertaraf etmekten sarfinazar edecek değilsiniz ki. Vardır komünizm tehlikesi Türkiye’de.

RECAİ İSKENDEROĞLU (Diyarbakır) — İkisini beraber sayacaksınız.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Türkiye Cumhuriyeti, devlet olarak, Türk milleti tümüyle komünistlerin karşısına dikilmiştir.

BAŞKAN — Karşılıklı görüşmeyelim efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bu ülkede Ayyıldızlı Bayrak dalgalanmaya ve Türkiye Cumhuriyeti ebediyete kadar yaşamaya devam edecektir. (A.P. sıralarından alkışlar)

İşte, bugünkü Cumhuriyet hükümetinin kuruluş gayelerinden birisi de budur. Anarşi ile terörizm ile komünizm ile ve Cumhuriyeti yıkıcı her türlü gayretle mücadele etmek, Hükümet Programının en önemli hususlarından birisidir.

TEKİN İLERİ DİKMEN (Muş) — Her türlü’nün içinde neler var acaba? Bir iki örnek lütfeder misiniz?

BAŞKAN — Sayın ileri Dikmen... Sayın Başbakan, her söz atana cevap verecekseniz, bitirmemiz mümkün olmayacak. Takdir kendilerindir efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı bu kürsüye geliyor, “Biz hükümetken Türkiye’de bir şey yoktu, işte siz hükümet oldunuz, ortalık karıştı” diyor. Bu beyan üzerinde durmak istiyorum.

Buradan demek istiyor ki, “Siz Türkiye’yi idare edemezsiniz, biz ederiz” (C.H.P. sıralarından “Doğru” sesleri)

Doğru... Etmeye devam etseydiniz: Niye etmediniz, niye bıraktınız gittiniz? (A.P. sıralarından alkışlar) Esasen, Sayın Sözcünün 8 saatlik konuşması içerisinde hassas olduğu şeyler var. Bunlardan birisi, “Niye bıraktınız, gittiniz?” meselesidir. Onu biraz sonra anlatacağım zaten. “Niye bıraktınız, gittiniz?” de fevkalâde hassastır. Çünkü gerçekten, niye bırakıp gittiğini izahta müşkülât çekmektedir, bugünkü Hükümeti devirmeye çalışan Cumhuriyet Halk Partisinin Genel Başkanı.

“Bugünkü Hükümet yıkılmalıdır” diyen Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanını biz düşürmedik, istifaya da mecbur etmedik, ortağı da ayrılıp gitmedi; ama kendisi bıraktı gitti. Bir gerçeğin tespitidir bu, bunda darılacak bir şey yok.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Türkiye Cumhuriyeti, Devlet olarak, Türk milleti tümüyle komünistlerin karşısına dikilmiştir.

BAŞKAN — Karşılıklı görüşmeyelim efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bu ülkede Ayyıldızlı Bayrak dalgalanmaya ve Türkiye Cumhuriyeti ebediyete kadar yaşamaya devam edecektir. (A.P. sıralarından alkışlar)

İşte, bugünkü Cumhuriyet Hükümetinin kuruluş gayelerinden birisi de budur. Anarşi ile terörizm ile komünizm ile ve Cumhuriyeti yıkıcı her türlü gayretle mücadele etmek, Hükümet Programının en önemli hususlarından birisidir.

TEKİN İLERİ DİKMEN (Muş) — Her türlü'nün içinde neler var acaba? Bir iki örnek lütfeder misiniz?

BAŞKAN — Sayın İleri Dikmen... Sayın Başbakan, her söz atana cevap verecekseniz, bitirmemiz mümkün olmayacak. Takdir kendilerindir efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı bu kürsüye geliyor, "Biz hükümetken Türkiye'de bir şey yoktu, işte siz hükümet oldunuz, ortalık karıştı" diyor. Bu beyan üzerinde durmak istiyorum.

Buradan demek istiyor ki, "Siz Türkiye'yi idare edemezsiniz, biz ederiz."

Doğru... Etmeye devam etseydiniz: Niye etmediniz, niye bıraktınız gittiniz? Esasen, Sayın Sözcünün 8 saatlik konuşması içerisinde hassas olduğu şeyler var. Bunlardan birisi, "Niye bıraktınız, gittiniz?" meselesidir. Onu biraz sonra anlatacağım zaten. "Niye bıraktınız, gittiniz?" de fevkalade hassastır. Çünkü gerçekten, niye bırakıp gittiğini izahta müşkülât çekmektedir, bugünkü Hükümeti devirmeye çalışan Cumhuriyet Halk Partisinin Genel Başkanı.

"Bugünkü Hükümet yıkılmalıdır" diyen Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanını biz düşürmedik, istifaya da mecbur etmedik, ortağı da ayrılıp gitmedi; ama kendisi bıraktı gitti. Bir gerçeğin tespitidir bu, bunda darılacak bir şey yok.

Şimdi bakalım neler olmuş; 1974 yılında 11 tane banka soyulmuş: 28 Ocak: Bahçelievler İş Bankası; 4 Şubat: Batman'da benzin istasyonu; (bankalara dahil değildir, bankalara ilave edilecek); 1 Mart: Öğretmenler Bankasının İzmir Şubesi, (1974 te olmuş bunlar hep); 2 Mart: Akbank'ın Kartal Cevizli Şubesi; 18 Mart: Bahçelievler İş Bankası Şubesi, (İkinci defa); 29 Mayıs: Ankara'da, Akbank Gençlik Caddesi Şubesi; 3 Haziran: Sümerbank Üsküdar Satış Mağazası (bu da 11'e dahil değil, bunlarla 13 oluyor); 6 Haziran: İş Bankası Ankara Şubesi; 4 Ekim: Türk Ticaret Bankası Çarşıkapı Şubesi; 7 Kasım: İş Bankası Ceyhan Şubesi; 5 Aralık: Suadiye İş Bankası; 10 Aralık: Yapı ve Kredi Bankası Sincan Şubesi; 12 Aralık: Küçükkesat Garanti Bankası Şubesi; bunlar soyulmuş.

ALİ TOPUZ (İstanbul) — Bir de yeğeninizin Merkez Bankası meselesi var, onu da yaz oraya.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi öğrenci olayları:

6 Şubat: Üniversiteye giremeyen 12 genç askerlik görevine başladı; 8 Şubat: Afiş yapıştıran öğrencileri polis dövdü; 17 Şubat: Erzurum Ziraat Fakültesinde öğrenciler derslere girmiyor; 8 Mart: Atatürk Yurdunda öğrenciler dışarıdan gelen bir grupun saldırısına uğradı; 13 Mart: Gaziantep Eğitim Enstitüsünde olaylar çıktı; 18 Mart: Erzurum ve Tunceli'de öğrenciler çatıştı, 19 kişi yaralandı; 18 Mart: Çanakkale Zaferi töreninde öğrenciler hükümet aleyhine gösteri yaptı; 21 Mart: Gümüşhane Lisesinde ve Ankara Cebeci yurdunda öğrenciler çatıştı; 22 Mart: Başbakan Ecevit, "Öğrenci olayları 12 Mart öncesine dönüşebilir" dedi; kapatılan Tunceli Lisesinde öğrenciler açıkta kaldı; 13 Nisan: Ankara Turizm ve Ticaret Öğretmen Okulunda çatışma oldu; 24 Nisan: Artvin'de Gazi İlkokulu önünde çıkan çatışmada, Erzurum Enstitüsünün son sınıfında okuyan 22 yaşındaki Suat Kurdoğlu tabanca ile yaralandı; 6 Mayıs: Eskişehir'de öğrenci çatışmasında 5 genç bıçaklandı; 6 Mayıs: Atatürk Öğrenci Yurdu sitesi basıldı; 7 Mayıs: İstanbul Hukuk Fakültesinde çatışma çıktı; 8 Mayıs: Hukuk ve İktisat Fakültesinde boykot; 9 Mayıs: Atatürk Öğrenci Yurdundaki çatışmada 5'i ağır

olmak üzere 20 öğrenci yaralandı; Niğde Öğrenci Yurdunda kavga çıktı; Beyazıt'ta öğrenciler hükümeti istifaya çağırdılar; Kastamonu Öğretmen Okulunda boykot; 10 Mayıs: Göl İlk öğretmen Okulu boykot yüzünden 3 ay tatil edildi; 12 Haziran: Kolejde kavga çıktı; 18 Haziran: Ankara'da sağ sol çatışması oldu; 28 Haziran: Ortadoğu Teknik Üniversitesi Mezuniyet töreninde olaylar çıktı; 1 Temmuz Ankara Yüksek Öğretmen Okulunda kavga çıktı; 5 Temmuz: Siyasal Bilgiler Fakültesinde, Akademide öğrenciler çatıştı; 9 Temmuz: Karadeniz Teknik Üniversitesinde çatışmada 3 öğrenci yaralandı; 8 Ekim: Sivas İlk öğretmen Okulunda çatışma çıktı; 1 Kasım: Gazetecilik Yüksekokulu Öğrencileri boykota başladı; 5 Kasım: İstanbul Yüksekokul Öğrencileri boykota başladı; 8 Kasım: Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Hacettepe Öğrenciler çatıştı; 13 Kasım: Ankara Başkent Gazetecilik Okulunda öğrenciler çatıştı; 14 Kasım: Elazığ Karakoçan Lisesinde 500 öğrenci çatıştı; 21 Kasım: Öğrenci boykotu nedeni ile Ege Üniversitesi 3 gün tatile girdi; 25 Kasım: Atatürk Öğrenci Sitesinde kavga çıktı; 25 Kasım: İstanbul Üniversitesi işgal edildi; 26 Kasım: Ege Üniversitesinde kavga çıktı. Ankara Hukuk'ta boykot başladı; 28 Kasım: Yıldız Akademisi süresiz kapatıldı; 4 Aralık: Ankara'da öğrenciler çatıştı...

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Cephe hareketi başladı.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Cephe hareketi falan yok...

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Kaç cinayet, kaç cinayet?

MUSTAFA GÜNEŞ (Gaziantep) — Kaç kişi ölmüştür? (*Gürültüler*)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bunların hepsi burada bitmiyor... (*C.H.P. sıralarından gürültüler*)

BAŞKAN — Müsaade edin, Sayın Yılmaz rica ederim efendim...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Onu sonra, hepsini bir dinleyin bakalım, bir dinleyin bak neler çıkacak.

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Kaç cinayet olduğunu söyleyin, Halk Partisi Hükümette olduğu zaman.

BAŞKAN — Sayın Ecevit, rica ederim efendim.

Sayın Başbakan, hepsine ayrı ayrı cevap veriyorsunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 9 Kasım 1974 tarihli Hürriyet Gazetesinin manşeti şöyle: "Anarşi hortladı. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesinde..."

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Ülkücülerin kışkırttıkları Cephe hareketiyle birlikte ilk marifetiniz. (*Gürültüler*)

BAŞKAN — Rica ederim Sayın Ecevit, rica ederim efendim.

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Ben öyle biliyorum.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Burada öyle yazmıyor.

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — İlk marifetinizdir.

BAŞKAN — Devam buyurun Sayın Başbakan, cevap vermeyin.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İddia şu, yani biz hükümet iken...

BAŞKAN — Devam buyurun Sayın Başbakan, cevap vermeyin rica ederim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — “Biz hükümet iken, bir şey olmuyor” diyorsunuz...

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Muharrem Şemsek’in tutuklandığı olay.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — “Biz hükümet iken, bir şey olmuyor” diyorsunuz; söyledim, 13 tane banka soyulmuş...

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Cephe hareketinin ilk marifeti.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bu kadar hareket olmuş, ondan sonra bu kadar yaralanmış, bu kadar kişi gitmiş; ayrıca...

MUSTAFA GÜNEŞ (Gaziantep) — Ama kaç kişi ölmüştür? (*C.H.P. sıralarından gürültüler “kaç kişi gitti?” sesleri*)

BAŞKAN — Sayın Çalın, Sayın Yılmaz rica ederim efendim; sıra ile müdahale ediyorsunuz efendim; Sayın Kılıç, Sayın Kahraman sıra ile müdahale ediyorsunuz, her birine cevap mı istiyorsunuz?

Sayın Başbakan, devam buyurun efendim.

MUSTAFA GÜNEŞ (Gaziantep) — Biraz da ülkücülerden bahset, komandoculardan bahset; ortağınız diye konuşmuyorsunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Gazete şöyle yazıyor: “Orta Doğu Teknik Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesinde sağ sol çatıştı. Çok sayıda yaralı var” “İstanbul’da yürüyüş yapan öğrenciler Amerikan bayrağını yaktılar.” “Ceyhan soygununu Türk Halk Kurtuluş Ordusunun düzenlediği anlaşıldı” “Anarşi hortladı.” “Boykot dalga dalga yayılıyor” “Ceyhan’da banka soyan 5 anarşistten biri yakalandı.”

DENİZ BAYKAL (Antalya) — İstifamızdan 2 ay sonra.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 9 Kasım 1974, hâlâ hükümeteisiniz.

DENİZ BAYKAL (Antalya) — İstifadan 2 ay sonra.

BAŞKAN — Rica ederim Sayın Baykal, tarihini herkes kendi kafasında düşünsün bulsun.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — E, hâlâ hükümeteisiniz...

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Yanlış izlenim veriyor, kendi yaptırdıkları işleri bize yüklüyor.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi, durun bakalım...

MUSTAFA GÜNEŞ (Gaziantep) — Dünkü, polisleri tutuklayan komandalardan da bahsetsenize. (*Gürültüler*)

BAŞKAN — Sayın Güneş, bu ana kadar sabrettiniz, sustunuz da, şimdi neden başladınız? Rica ederim. (*Gürültüler*)

TURAN GÜNEŞ (Kocaeli) — Sayın Başkan, aynı soyadları taşıyoruz, anamızın babamızın adlarını söyleyebilir misiniz?

BAŞKAN — Efendim, zaten bu soyadı yüzünden ben de çok sıkıntıdayım; evet, Gaziantep Milletvekili Güneş’i kastediyorum. Kocaeli Milletvekili Sayın Turan Güneş’i değil, Gaziantep Milletvekili Güneş’i kastediyorum,

MUSTAFA GÜNEŞ (Gaziantep) — Aynı milletteniz Ama akrabalığımız yoktur.

BAŞKAN — Bundan sonra, aynı soyadını haiz arkadaşlarımı seçim bölgesi ile ifade ederim.

Devam buyurun Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi, yine gazetelere bakıyoruz, şöyle haberler var: “Cumhuriyet Halk Partisi Ortak Grupunda gençlik olayları görüşülecek”; 22 Mart 1974.

“Ecevit üç ayrı konuda görüşünü açıkladı.”

Bunlar gazete manşetleri.

“Öğrenci olayları için bazı bakanlarla komisyon kuruldu.”

A. DOĞAN ÖZTUNÇ (İstanbul) — Neredeyse, deterjan ilânı okuyacaksınız.

BAŞKAN — Çok rica ederim, hiç ilgisi var mı efendim?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yine gazete: “Öğrenciler dün de çatıştı 25 kişi yaralı var”; “Bakanlar Kurulu gençlik olaylarını görüştü” 11 Mayıs 1974; “Polis yurtlarda 24 saat nöbet tutacak” 12 Mayıs 1974.

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Yaptırmıyor musunuz?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Peki, peki; siz gelince bu hareketler olmuyor da, bu olanlar ne? Hükümet olarak, Parti grubu olarak bu meselelerin üzerinde niye duruyorsunuz?

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Tedbir, tedbir.

BAŞKAN — Çok rica ederim efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Mesele burada da bitmiyor, mesele şöyle gidiyor...

MUSTAFA GÜNEŞ (Gaziantep) — Mobilya konusuna gelecek misiniz Sayın Süleyman Demirel?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Evet, evet; evet, geleceğim.

MUSTAFA GÜNEŞ (Gaziantep) — Bekliyoruz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Geleceğim.

MUSTAFA GÜNEŞ (Gaziantep) — Bütün ayrıntılarıyla anlatmanızı bekliyoruz. (A.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Gaziantep Milletvekili Sayın Güneş, rica ederim, rica ederim efendim. Konuşmaları sırasında Sayın Başbakan o konuya döneceklerini söylediler.

MUSTAFA GÜNEŞ (Gaziantep) — Hani, unuttur diye hatırlatıyorum.

BAŞKAN — Sizin hatırlatmanıza ne lüzum var, ne lüzum var efendim, ne lüzum var yani?

ORHAN YILMAZ (Giresun) — İşine gelmez Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın Giresun Milletvekili Yılmaz, rica ederim efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bakınız, 19 Mayıs 1974 tarihli gazetelerde Sayın Ecevit ne beyanatta bulunuyor: “Şimdiye kadar sağ militan güçlerden gelen tahriklere, solda bulunanlar ve genellikle ilerici çevreler büyük sabır ve tahammül göstermişlerdir. Son aylarda bu sabır ve tahammül açıkça belli idi. Bu sabır ve tahammülün kaynağı da, ilerisiyle ilgili umutlardı. Herkes, Türkiye’nin bir demokratik özgürlük ortamının tam olarak yerleşeceğini ve herkesin düşüncelerini serbestçe açıklayabileceği bir ortama kısa zamanda erişebileceğini umuyordu. Böyle bir umudun verdiği bekleyiş içindeydi.

Düşüncelerini kabul ettirmek için kaba kuvvet kullanmanın, demokrasi dışı yöntemlere başvurma’nın geçersizliğini anlamıştı bu çevreler. O şekilde, sağ militan güçlerden gelen tahriklere rağmen asayiş bir ölçüde sağlayabiliyordu.

Fakat bu ümitler, şimdi büyük ölçüde yıkılmış olabilir; çünkü affı Meclis kabul etmemiştir. Bu durumda Türkiye’de demokrasiyi yaşatmanın da gereği olan, asayiş ve huzuru sağlamak son derece güçleşmiş olmaktadır.”

Af çıkmadı mı? Çıkmadı. “Öyle ise artık asayiş muhafaza etmek son derece güçleşmiştir” diyor. 19 Mayıs 1974

Buradan nereye geliyorum...

1971 öncesi ve sonrasında Devlete musallat olanlar, Devletin temeline kundak koyanlar, adam öldürenler, adanı kaçıranlar, Devletin polisine, jandarmasına, subayına kurşun atanlar...

MUSTAFA GÜNEŞ (Gaziantep) — Dünkü Site Yurdu civarında olduğu gibi.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kurşun atanlar; bunların tümünü Devlet yakalamış ve kanunun pençesine teslim etmiştir. Şimdi 1973 kampanyasında Sayın Ecevit bunları affedeceğini ilân etti. 1974 de 100 gün hükümet kurulamadıktan sonra kurulan Hükümet neticesinde bir Af Kanunu Meclislere geldi, Meclisten geçti, Senato çevirdi, Meclis de Senatonun getirdiği şekilde kanunlaştırdı ve işte o tarihte söylenmiştir bu. Çünkü Şubat’tan Mayıs’a kadar “Hapishanelerde bulunan bu kişiler ve onların etrafı umut içindedir, umut” -Kendisi söylüyor- umut içindedir ki, Cumhuriyet Halk Partisi kendilerini hapishanelerden kurtaracaktır. Çünkü Cumhuriyet Halk Partisi bunları hiç bir zaman suçlu telâkki etmemiştir, bunları masum telâkki etmiştir.

HASAN BASRİ AKGİRAY (İstanbul) — Yalan söylüyorsun, yalan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — “Ettik” dersiniz, “Suçlu telâkki ettik” dersiniz; mesele o kadar uzun değil, “Ediyoruz” dersiniz; bunlar yoldur.

TEKİN İLERİ DİKMEN (Muş) — Adalet Komisyonunda bunları uzun boylu tartıştık.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — “Etmemiştir” diyoruz biz.

Şimdi netice itibariyle umut içerisinde olanların pek fazla hadise çıkarmadan beklediğini; ama bu umut kaybolunca, şimdi yeni hadiseler çıkacağını söylüyor; yani bunları bir güç olarak kabul ediyor. Bunları, Devletin karşısında, Devleti rahatsız edeceklerdir diye kabul ediyor. Ne yapsın? Devletin rahatsız olmaması için bunları hapishanelerden çıkarmak lâzımdır. Ondan sonra mesele Anayasa Mahkemesine gidiyor, Anayasa Mahkemesi, münhasıran Meclislere ait olması lâzımgelen bir hakkı, af çıkarma hakkını kullanıyor. Netice oraya varıyor.

TEKİN İLERİ DİKMEN (Muş) — Anayasa Mahkemesi üyeleri mi gelip hapisshaneden çıkardılar?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kanunun bir yerinde değişiklik yapmak şayet hapisshanelerdeki kişileri salmaya müncer oluyorsa, bunun adına “Af” derler. Çünkü başka türlü çıkarmak mümkün değil. O af, münhasıran Türkiye Büyük Millet Meclisidir. Fiilen bu hak kullanılmıştır, Türkiye Büyük Millet Meclisinin dışında kullanılmıştır. *(A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

Bu gerçektir, hadisedir, siyaset miyaset de değildir; bir gerçeğin tespitidir. Türkiye Büyük Millet Meclisinin hakkında sahip çıkması lâzımdır. Söylemek istediğim buydu, buradan devam ediyorum.

Şimdi, bu kimseler daha sonra hapisshanelerden çıkıyor; ama 20 Temmuz 1974 tarihinde sıkıyönetim geliyor, 20 Temmuz’dan sonra sıkıyönetim geliyor.

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Kıbrıs?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tabii sıkıyönetim geliyor, sıkıyönetim gelince gayet tabii ki, kimsenin kıpırdaması o kadar kolay değil.

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Komandolarla karıştırdı.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Binaenaleyh, “biz varken görüyor musunuz hareketler oluyor mu idi?” demek şayet bir övünç vesilesiyse, bu doğru değildir. Aslında gerçekten Oysa bunu başka anlamlara da götürmek mümkündür. O zaman niye şikâyet ediyorsunuz “Siz bunların hamişisiniz” dediğimiz zaman? Yani “Biz, hükümette olursak bunlar bir şey yapmaz”, öyleyse sizin emrinizde bunlar; “Git” deyince gidiyor, “Dur” deyince duruyor; öyle olur. *(A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

MUSTAFA GÜNEŞ (Gaziantep) — Hükümet aczini ifade ediyor.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Biz, bugünkü Cumhuriyet Hükümeti bunlarla başa çıkacaktır. Kanunlara karşı gelen kim olursa olsun, Cumhuriyet Hükümeti herkesin yakasına yapışmaya kararlıdır ve muktedirdir. *(A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

MUSTAFA GÜNEŞ (Gaziantep) — Hükümet aczini ifade ediyor.

BAŞKAN — Sayın Mustafa Güneş, rica ederim, rica ederim.

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Alkışlıyorum Sayın Başkan, bu vaadi kabul ediyor ve bekliyoruz.

BAŞKAN — Sayın Birgit, Sayın Birgit, Sayın Birgit rica ederim efendim. Hem alkışlıyorsunuz; hangi niyetle olduğunu bilmiyorum, hem alkışlıyorsunuz hem müdahale ediyorsunuz.

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Alkışlıyorum ve vaat bekliyoruz, Site Yurdu’nda olanları Sayın Başbakandan soracaktım.

BAŞKAN — Rica ederim efendim, rica ederim cevap vermeyin efendim. Cevap istemedim efendim rica ederim... Rica ederim Sayın Birgit... Efendim rica ederim.

YÜCEL DİRİK (İzmir) — Dinle be kardeşim; dinle, öğren de girsin kulağına.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi biz, 31 Mart 1975 tarihinde Hükümeti devraltığımız zaman kendilerinden devralmadık zaten, arada 4,5 aylık kısım

var. O 4,5 aylık kısımda da hükümet var Türkiye’de. Bu hükümetin zamanında hadiseler oluyor; yani hadiseler aslında Türkiye’de hükümetlere bağlı olarak oluyorsa; yani sokak, şu partiyi veya bu partileri istiyor, bunları istemiyorsa, o zaman üstün irade kaybolur. Üstün irade millettten sokağa geçer. Yani, biz bunu ispatlamaya çalışıyoruz.

Üstün irade milletin iradesidir. O irade burada tecelli eder. Türkiye’de hükümetler bu heyetin iradesiyle gelmeli, bu heyetin iradesiyle gitmelidir, diyoruz. Bunun dışında bir irade kabul etmiyoruz. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

TEKİN İLERİ DİKMEN (Muş) — Biz de onu istiyoruz. Onun için çırpınıyoruz; başka türlü gitmiyorsunuz.

BAŞKAN — Sayın Tekin İleri Dikmen, rica ederim, efendim rica ederim. Aynı niyetseyseniz mesele yok efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sokak, Türkiye’de, “Talebe-i ulûm” gününden beri siyasi iktidar kavgasının içinde vardır. Siyasi iktidar kavgasının içinde kullanılmıştır ve netice de almıştır. Yetsin artık bu. Yetsin bu. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Ve gayet açıklıkla söylüyoruz.

ALEV COŞKUN (İzmir) — Getir getir.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Biz millet iradesinin üstünlüğünü temsil ediyoruz. Biz başka hiç bir kaynağa muhtaç değiliz. Başka hiç bir kaynaktan kuvvet almayız.

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Yardımcı kuvvetler.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bize yöneltilen, bugünkü Cumhuriyet Hükümetine yöneltilen iftiraları reddederim. Hepsini tümüyle reddederim. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Türkes iftira ediyor size, bravo.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Biz sokağa dayanmayız, dayanmadık da. Biz meşru bir iktidarız, meşru bir Hükümetiz. Meşru zeminlerdeyiz, meşru zeminlerin dışına da çıkmayız. Gayet açıklıkla ifade ediyoruz.

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Komandolar çok ibret alacak bu sözlerinizden. (Gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Birgit, rica ederim efendim.

MUSTAFA GÜNEŞ (Gaziantep) — Hükümetiniz zamanında kaç kişi ölmüştür? Hesabını verebilecek misiniz?

BAŞKAN — Sayın Mustafa Güneş...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Veririz, veririz, hepsini veririz.

BAŞKAN — Rica ederim efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ölen belli, öldüren belli, hepsini veririz.

MUSTAFA GÜNEŞ (Gaziantep) — Bekliyoruz. Lütfen ismen veriniz.

BAŞKAN — Sayın Mustafa Güneş, kaç tane sorunuz var efendim?

MUSTAFA GÜNEŞ (Gaziantep) — İsimlerini veriniz.

BAŞKAN — Rica ederim, rica ederim. Muhatabınız Başkanınız olmalı beyefendiler.

MUSTAFA GÜNEŞ (Gaziantep) — Öldürenlerin kaçı yakalanmış, kaçı yakalanmamıştır? İsimleri nedir? *(Gürültüler)*

BAŞKAN — Rica ederim efendim. Ya İttüzüğü okumuyorsunuz...

MUSTAFA GÜNEŞ (Gaziantep) — Bu şerefli kürsüden hesabını veriniz.

BAŞKAN — Rica ederim beyefendi, rica ederim. Sayın Mustafa Güneş çok rica ederim. İttüzüğe göre hareket etmeye mecbursunuz. Muhatabınız Başkanlıktır, rica ederim.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Sayın Başkan, ben müdahale ettim, o değil “Böyyük” Türkiye’de “böyyük böyyük insanlar” ölür.

BAŞKAN — Sayın Ölçen, rica ederim. Siz yönetici olarak bana yardımcı olmaya mecbursunuz.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Ama sabrımız tükeniyor Sayın Başkan.

BAŞKAN — Rica ederim efendim.

OĞUZ AYGÜN (Ankara) — Dün sizin hatibinizi 8 saat sabırla dinledik, lütfen. *(Gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Aygün, rica ederim efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Olanca hakareti yaptınız bize.

YÜCEL DİRİK (İzmir) — Soru sorma usulü vardır. *(Gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Dirik, biz de onu hatırlatıyoruz. Rica ederim. Siz ikinci bir şey mi oldunuz? Siz de bana mı hatırlatıyorsunuz? Rica ederim, oturun lütfen efendim.

Sayın Mustafa Güneş, bir kaç defa ikaz ettim. Soru soruyorsunuz; soru sormanın usulleri var, yöntemi var. Ona göre hazırlayınız kendinizi.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Sayın Başkan, burası Millet Meclisi, münazara yeri değil. İzin vermeyiniz soru sormasına.

BAŞKAN — Anladım Sayın Ölçen. Sayın Başbakan devam buyurun efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 8 Şubat 1975 de Elâzığ’da TÖB-DER’in düzenlediği “Faşizmi tel’in” mitingi oluyor. Şehir 12 saat anarşi ve tedhiş içinde kalıyor. 11 polis yaralanıyor ve 47 vatandaş çeşitli yerlerinden yara alıyor. Bu husustaki bir önerge de Meclislerimizin gündeminde bulunuyor.

Aslında mesele burada kalmıyor. 15 Şubat’ta 52 ilde TÖB - DER toplantılar, mitingler, yürüyüşler tertipliyor. “Faşizmi tel’in” mitingleri. Türkiye’de o zaman henüz güvenoyu almamış bir Hükümet var. Hangi faşist tel’in ediliyor? Meçhul... Kim faşist olacak Türkiye’de? Bu da meçhul... Ayrıca Türkiye’nin faşistliğe kayması mümkün değil. *(C.H.P. sıralarından gülüşmeler)*

Çünkü Türkiye’de demokrasi, faşizmi kabul etmeyecek kadar güçlenmiş ve...

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Komünizme kayması mümkün mü?

TEKİN İLERİ DİKMEN (Muş) — Kaymadan gidiyor.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Çağın cereyanları içinde değil faşizm. Çağın cereyanları içerisinde olan komünizmdir. Yani... *(Gülüşmeler, alkışlar)*

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — İkisi de çağ dışı Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Neticede olaylar çıkıyor, 8 ilde olaylar çıktı, bir ölü, 35 yaralı var. Kitapevleri, öğretmen dernekleri, bazı iş yerleri tahrip edildi, iki otomobil yakıldı. Bu, 16 Şubat tarihli gazetelerde var. Hadiseler Malatya’da çıkıyor, hadiseler Tokat’ta çıkıyor. Konu, bu Meclis kürsüsünde konuşuldu ve gerçekten halkın dinî ve millî duygularını rencide eden hadiseler, kıskırtmalar oluyor ve şiirler okunuyor o toplantılarda; okuyalım o şiirlerden bir kaçını, bir bakalım o şiirlere; ne okunuyor, nasıl tahrikler yapılıyor.

MUSTAFA GÜNEŞ (Gaziantep) — Eğer suçsa, o şiiri yazanın yakasına yapışmanız lâzımdı.

BAŞKAN — Sayın Güneş, Sayın Güneş, çok rica ederim, beni başka türlü bir harekete zorlamayınız, 15 saattir bir arkadaşınızın Başkanlık yaptığını düşünüyoruz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 28 Aralık 1974 tarihinde Malatya kapalı spor salonunda, TÖB - DER önderliğinde, “Âşık Mahzunî gecesi” tertiplenmiş ve şu şiir okunmuştur:

“Bizim olan tüm hakları
Zor ise zorbalıkla
Bugünü yok, yarını yok
Kol kol sardık memleketi
Celaliyim haksızlara
Faşistlere, şu itlere.
Yüksek, alçak tepelere,
Kızıl bayrak çekeceğiz”
Şiir okunuyor.

8 Şubat 1975 günü Reyhanlı’da yapılan TÖB-DER toplantısında okunan şiirden bir örnek şöyle:

“Örnek ister isen “Allende” örnek,
Bilimsel sosyalizme yürü ha yürü,
Kalem kıran hakimleri elbet bir gün yargıyorsunuz,
Selam cici demokrasiye benden selam,
Şili’de bir kurşun yedik, Portekiz’de bayrak olduk,

Türkiye’yi rahatsız eden budur. Türkiye, 1975 Martında rahat bir Türkiye değildir, rahatsız bir Türkiye’dir. Nedenlerini söyleyeceğim biraz sabredin, evvela bir tespit yapayım: Neden rahat bir Türkiye değildir.

22 Nisan 1975 günü, yani Hükümetimiz güvenoyu aldıktan on gün sonra 18 üniversitenin rektörü, Başbakan olarak bana bir mektup yazıyorlar ve diyorlar ki, “1968’den bu yana, bütün dünyada siyasal amaç taşıyan aşırı uçların yürüttükleri öğrenci eylemleri, yükseköğretim kuruluşlarımızdaki huzur bozucu, verimsiz etkisini hala sürdürmektedir. Siyasal hedeflere yönelen bu eylemler, öğrenci kütlelerini

peşinden sürüklemek için günlük eğitim sorunlarını işlemek geleneğini kurmuş ve esas maksadı, kamuoyunu da zaman zaman inandırabilen bir örtü altında gizleyebilme başarısına ulaşmıştır. Yükseköğretim kuruluşlarında, eğitim güvenliğinin tehdit altında bulunması, geleceği oluşturacak kuşakların niteliklerine olumsuz etkiler yapmakta ve millî varlığımızı, çözümünü gün geçtikçe güçleşen sorunlarla karşılaştırmaktadır. Eğitim güvenliğinin işlemesi, bu gibi olayların kaynağı değil, alanı olduğu açıkça görülen üniversitelerimizin kapsamalarının üstünde, devlet çapında alınacak tedbirlere ihtiyaç göstermektedir. Üniversitelerimiz, bu tedbirleri Anayasal düzenin ayrılmaz bir parçası bulunan güvenlik kuvvetleriyle bir bütün halinde çalışarak, yürütme bilincinde ve kararındadırlar.” Yani...

ALİ TOPUZ (İstanbul) — Aşırı uçlar.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 22 Nisan günü, 18 üniversite rektörünün, Hükümet Başkanına rapor ettikleri durum budur. “Rahatsızız” diyorlar.

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Biz de rahatsızız.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Binaenaleyh, “Siz gelince rahatsızlık oldu” gibi iddialar, bütün bu izahlarım -daha izahat var- muvacehesinde, boş laflardan ibarettir, boştur bunlar; yani tekrarlanır, tekrarlanıyor da. Esasen, burada o kadar çok şey tekrarlandı ki, geçen bir sene zarfında söylenen şeylerin hepsi tekrarlandı.

Şimdi, 26 Nisan günü, Anayasaya göre devlet güvenliğiyle ilgili olarak hükümete tavsiye vermekle yükümlü bulunan, Milli Güvenlik Kurulu toplanıyor ve 7,5 saat durumu görüşüyor: Hükümetin kuruluşundan 14 gün sonra şu açıklamayı kamuoyuna yapıyor. Benzeri açıklamayı bundan bir ay kadar önce tekrar yapmıştır:

Milli Güvenlik Kurulu, bu toplantısında Devletimizin iç ve dış güvenliğiyle ilgili konuları ayrıntılarıyla görüşmüştür. Toplantıda, üniversite ve yüksekokullarda öğretimin aksamasına sebep olan üzücü olayların, sadece öğretim ve okul sorunlarından doğmayıp, Devletin temel nizamını yıkmayı amaçlayan ve öteden beri bilinen faaliyetlerin bir parçası olduğu kanısına varılmıştır.

Üniversite ve yüksekokullarda öğrenim özgürlüğünü tehdit eden bu olayların önlenmesi zarureti üzerinde durulmuştur. Milli Güvenlik Kurulu inanmaktadır ki, Türkiye’yi içten çökertmek isteyenlere fırsat vermemeye kararlı, muktedir olan devlet güçlerinin en büyük desteği, milletimizin sağduyusu ve uyanıklığıdır.

Türkiye Cumhuriyetine, millî bütünlüğümüze, hür demokratik rejime yöneltilen her türlü yıkıcı faaliyeti etkisiz kılmak, devletin yasama yürütme yargı organları, güvenlik kuvvetleri ve bütün kuruluşlarınca elbirliği halinde yerine getirilmesi gerekli bir görevdir. Milli Güvenlik Kurulu, bu inanç içinde konu ile ilgili tavsiyelerini, Hükümete bildirmeye karar vermiştir. Binaenaleyh, mesele burada da bitmiyor, tespite devam ediyorum.

Türkiye Büyük Millet Meclisinde sıkıyönetimler uzatılıyor. 4. 12. 1974 tarihinde günün Başbakanı Sayın Irmak, Türkiye Büyük Millet Meclisi zaptının 48 inci sayfasında şöyle diyor:

“Sıkıyönetime rağmen, ülkemizde legal ve illegal örgütler, banka soygunu, gasp, yıkıcı beyanname ve yayın dağıtma gibi faaliyetler yeniden başlamıştır. Aşırı uçlar ve bölücüler hızlı bir örgütlenme faaliyeti içinde ve eyleme yöneliktirler. Emniyet ve huzur

ihtiyacı, her geçen gün biraz daha artmaktadır. Netice olarak, bundan önce sıkıyönetimi gerektiren koşullarda bir değişiklik meydana gelmemiştir.

Kıbrıs problemi çözümlenememiş olarak, bütün çıplaklık ve açıklığıyla ortada durmaktadır. Bazı mihrakların, Kıbrıs davamıza da zarar verebilecek eylem hazırlıkları içinde oldukları görülmektedir. Bu mihraklar faaliyete geçmek için sıkıyönetimin kalkmasını beklemektedirler. Böyle bir hal ülkenin huzurunu geniş ölçüde bozar. Böyle bir durumda asgari telafisi mümkün olmayan zararlarla karşı karşıya kalabiliriz. Bütün bu bilgiler ve ihtimaller muvacehesinde, gerek askeri hazırlıkların gereği gibi yapılabilmesi, sürdürebilmesi, gerekse dahilde huzur ve sükûnun korunabilmesi için sıkıyönetimin adı geçen 4 ilde devam etmesini ilgili mercilerimiz ve Hükümetimiz zorunlu görmektedirler.”

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Parlamento ne diyor?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Parlamentoya getiriyor, parlamento da bunu kabul ediyor, sıkıyönetimi kabul ediyor. Şimdi bu, Aralık ayında.

Şubat ayına geliyoruz: 4.2.1975 tarihinde, yani geçen senenin bugünlerinde; yine sıkıyönetim dolayısıyla Sayın Irmak konuşuyor. Zaptın 85-86 inci sayfasında; “Bunun yanında, son zamanlarda -son derecede az- bir azınlık grubun memleket huzurunu bozacak ölçülere varmış olan tahrikleri, faaliyetleri ve eylemleri, ayrıca durumu ağırlaştıran bir faktör olarak karşımızda bulunmaktadır. Bütün bu şartlara rağmen, sıkıyönetimin uzatılmasında zorluğu kabul etmiş olmamıza rağmen, sıkıyönetim tarzımızda özgürlüklere kabil olduğu kadar dokunmamak yolunu tutmakta olduğumuz -tahmin ederim ki- Yüksek Meclisin gözünden kaçmamaktadır.

Elbette tahrikler, taassup hareketleri, ki hepsinin müşterek sonucu özgürlüklerin yok edilmesine varır; bunun karşısında Hükümet olarak derece derece her kuvvetimizi ve imkânımızı da kullanmak azmindeyiz. İçte ve dışta kısaca özetlediğimiz bu durum karşısında Hükümet zorunlu olarak sıkıyönetimin bir ay daha uzatılmasını Yüksek Heyetinize önermeye karar vermiştir” diyor.

Şimdi geliyoruz Mart 1975 deki sıkıyönetimin uzatılmasına; 4 Mart 1975 tarihidir bu. Millet Meclisi Başkanlığına tezkere yazılıyor. Bakınız, tezkerede hangi unsur yer alıyor:

“Kıbrıs’la ilgili genel durumun gerginliğini sürdürmesi ve iç güvenlik nedeniyle...” “İç güvenlik nedeniyle”, bundan evvelki tezkerelerde bu yok. “Halen Ankara, İstanbul, Adana, İçel illerinde uygulanmakta olan sıkıyönetimin 5 Nisan 1975 günü Saat 24.00’e kadar 1 ay süre ile uzatılması” diyor, bu tezkerede.

İzahatta ise; “Evvela dış politikamızda karanlık bulutlar üstümüzden çekilmiş değildir” diyor. “Bu dış faktörlere ek olarak son zamanlarda şiddetini artıran iç çatışmalar da, maalesef sıkıyönetimin bir süre daha uzatılmasını ve Devlet güçlerini mütesanit, daha sık olarak Devlete karşı gelenlere yönelmesini emretmektedir” deniliyor. Yani devlete karşı gelenler vardır, memleket rahatsızdır, sıkıyönetim zarurettir diyor.

Bizim devraldığımız Türkiye’de bunlar, üniversite rektörlerinin mektubu, Milli Güvenlik Kurulunun tespiti ve bizden evvelki Hükümetin sıkıyönetim ilanındaki gerek tezkereye derç ettiği husus, gerekse izahları ve TÖB-DER olayları ile diğer olaylar göstermektedir ki, Türkiye rahatsızdır ve Türkiye’yi rahatsız eden faktör “Af” tır. Şimdi oraya geleceğim.

Biz geliyoruz. Bizim Hükümetimiz 30 Nisan 1975 tarihinde sıkıyönetim uzatılması tezkeresinde aynen; “Kıbrıs’la ilgili genel durumun gerginliğini sürdürmesi ve iç güvenlik nedeniyle” tabirini koyuyor ve izahat veriyor. İçişleri Bakanı arkadaşım, “Sıkıyönetimin uzatılmasına dair Yüce Meclisimizin son karar tarihi olan 5 Nisan 1975 gününden bu yana ülkemizde cereyan eden ideolojik amaçlı, amme hizmetini ve amme nizamını bozucu, millî birlik ve gücümüzü sarsmaya matuf faaliyetler ve olaylar ciddiyetinden hiçbir şey kaybetmemiş ve onu aynen muhafaza etmiş durumdadır” diyor.

Biz böyle devraldık Türkiye’yi. Ondan sonra çıkıp, “Biz varken yoktu, siz varken vardı” gibi beyanların bir tutarlılığı yoktur ve gerçekte de bir ilgisi yoktur. Bu şekildeki teşhislere giderseniz, o zaman anarşiden medet uman biz olmayız, siz olursunuz.

MUSTAFA GÜNEŞ (Gaziantep) — Komandalardan medet uman siz olursunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ve aslında bir şey daha söylemek istiyorum, fikrimi ifade için 2 Mart 1975 tarihinde, Cumhuriyet Halk Partisi Antalya’da “Barış Mitingi” yapıyor, barış mitingi. Yani, ülkede bir şey yok da niye barış mitingi yapıyorsunuz? Antalya Barış mitingi 2 Mart 1975, biz o zaman soruyoruz; “Kimi kiminle barıştıracaksın” diye.

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Cephe Hükümetine karşı barış mitingi.

MUSTAFA GÜNEŞ (Gaziantep) — Cepheden kendileri de hoşlanıyorlar ya, grup sözcüleri de ifade ettiler.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ve bir şeyi daha okumak istiyorum tutanaktan, bu tutanak afla ilgilidir ve 27.3.1974 tarihli tutanağın 361 inci sayfasıdır:

“Bizim, nizam kavgasının cereyan ettiği bugün, dünyada komünist rejim kurmak emelinde olanlarla, Devletin uzunca süre uğraştığı Türkiye’de komünistleri ve anarşistleri affetmenin doğuracağı vahim neticeleri ortaya koymayı bir görev sayıyoruz. Bu affa evet diyenler, tarihi vebal altında kalacaklardır.

Komünistlerin ve anarşistlerin affı, ülkenin acil çözüm bekleyen bir sorunu değildir. Ama affın tahakkuku halinde, ülkenin yeniden birçok önemli sorunlarla karşı karşıya kalacağından kimsenin şüphesi olmamalıdır” Söylüyorum 27 Mart 1974. Devam ediyoruz; “Barış ve kardeşliğin tesisi için aften bahsediliyor. Kim kiminle barışacak? Devlet düşmanları ile barışma ihtiyacı nereden doğuyor? Devlet düşmanlarının nedamet getirdiği, kardeşlik istediği söz konusu mu diye sorduğumuz zaman, komünist ve anarşistlerin davalarını ve mücadelelerini şimdi daha azimle yürüteceklerini, yollarından dönmeyeceklerini kendilerine aynı milletin çocukları dahi saymadıklarını öğreniyoruz. Geçmişe sünger çekelim deniliyor. Çeşitli zamanlarda geniş kapsamlı aflar çıkarılmıştır; ancak komünistler kendi ideolojilerinin niyetlerine hiçbir zaman sünger çekmemişlerdir.”

Binaenaleyh gelin bunları affetmeyelim diyoruz. Neticede Af Kanunu geliyor. Af Kanunu ile mesele bitmiyor. Af Kanunundan sonra millî eğitimde tayinler yapılıyor; ki bunlar bir gensoru konusu da yapılmıştır, henüz hapisshanede bulunan öğretmenlerin tayinleri yapılıyor. Hapisshaneden çıkmamış ve senelerce hapse mahkûm olmuş birçok kimse bugün okullarda görev yapmaktadır, ondan sonra da diyoruz ki; anarşi liselere indi. Anarşi liselere indi değil, indirildi. İndirildi ve günün Milli Eğitim Bakanı bir tamim neşrediyor. Bu tamimde, ceza almış olup olmadığına bakılmaksızın tayinlerin yapılmasını istiyor.

İsim vermeyeceğim burada, isimler vardır; “Aldığı ceza 9 ay hapis; aldığı ceza 4 yıl 2 ay hapis, suçun nev’i 141; aldığı ceza 4 yıl 2 ay hapis, 141; 1 yıl hapis, 141; 7 ay hapis, 142; 1 ay hapis, 141; 3 yıl hapis, 141; 10 ay hapis, 141; 11 ay hapis, 141; 1 yıl 4 ay hapis, 141; 5 sene 6 ay hapis, 141 - 1 - 5; 6 yıl 8 ay ağır hapis, DEV-GENÇ faaliyetlerinde bulunmak; 8 yıl ağır hapis, 141...” Böyle devam ediyor liste. Bunların hepsi bugün okullardadır.

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Bağımsız yargı organlarından ceza giymiş tek öğretmen göremezsiniz.

YILMAZ HOCAOĞLU (Adana) — Kahve mi burası? Sayın Başkan, kahve mi burası? Yüce Mecliste bu usul var mı?

BAŞKAN — Sayın Hocaoglu, çok rica ederim, Başkan yani...

YILMAZ HOCAOĞLU (Adana) — Sataşma var mı İçtüzükte?

BAŞKAN — Ne yapalım? Sayın Başbakan konuşurken birisi ayağa kalkar da bu şekilde hitap ederse, siz misiniz bunun kontrol memuru? Çok rica ederim muhterem arkadaşlar, yani durup dururken neden oturduğunuz yerden müdahale ediyorsunuz.

YILMAZ HOCAOĞLU (Adana) — Lütfen susturun.

ORAL MAVİOĞLU (İçel) — Yalan söylüyor da ondan...

BAŞKAN — Sayın Mavioğlu, çok rica ederim. Yani bir Başbakana hitaben “Yalan söylüyor” diye yerinizden bağırmaktan ne kazanacaksınız?

ORAL MAVİOĞLU (İçel) — Yalan söylediği için tekrar ediyorum, yalan söylüyor. *(Gürültüler)*

MUSTAFA GÜNEŞ (Gaziantep) — Bunları hak etmiş olan Başbakan değil, Cumhurbaşkanı olsa yine söylenir.

BAŞKAN — Rica ederim efendim... *(Burdur Milletvekilleri Osman Aykul ve Faik Kırbaşı birbirlerinin üzerine yürüdüler), (Sıralar arasında ayağa kalkmalar ve gürültüler)* Lütfen oturun... Sayın Aykul, rica ederim efendim... *(Gürültüler)* Sayın Kırbaşı, ne oluyor? Neden böyle karşılıklı birbirinize şey yapıyorsunuz? *(Gürültüler)* Karşıdan karşıya konuşmakla meseleyi halledecek misiniz? Sayın Üstündağ, rica ederim efendim... Sayın Eken...

Devam buyurun Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi bakınız, başka şiirler okunuyor toplantılarda:

“Din neymiş, vatan neymiş,

bakmayın safsataya,

Tarihte kahraman denilen palavraya,

Osman Gazi kimmiş, kim bakar Mustafa’ya,

Selam Lenin, Stalin, Kossigin ve Mao’ya...”

Yine başka bir şiir:

“Gelin canlar bir olalım,

Faşizme kılıç çalalım,

Cevahirin kanını alalım,

Alalım kızıl sancağı,
Ünü öce bağlayalım,
Sular gibi çağlayalım,
Bir yürüyüş eyleyelim,
Halk ordusunu kuralım,
Emperyalizme vuralım,
Köhne düzeni yıkalım.”
İşte bu bozuk düzen yıkılacak.
“Açalım kızıl sancağı...”
“Devrimciler geldi guşa,
Faşistlerin aklı şaşa,
İşçi köylü gelir başa,
Açalım kızıl sancağı.”

SÜLEYMAN MUTLU (Afyon Karahisar) — Ne alâkası var şimdi bunun.

BAŞKAN — Sayın Mutlu, Sayın Mutlu, rica ederim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — “Devrimciler geldi guşa,
Faşistlerin aklı şaşa,
İşçi köylü gelir başa,
Açalım kızıl sancağı.”

ÖMER KAHRAMAN (Tekirdağ) — Ne zaman yazılmış?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bugünlerde. Boyuna bunlar gidiyor, geliyor.

MUSTAFA GÜNEŞ (Gaziantep) — Okuyan kim Sayın Başbakan?

BAŞKAN — Sayın Kahraman...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Dün buradan birçok şeyler okundu.

ETEM EKEN (Çorum) — Şiirler kimin? (*Gürültüler*) İsim ver.

BAŞKAN — Sayın Eken, rica ederim efendim...

MUSTAFA GÜNEŞ (Gaziantep) — Şiirleri yazarların isimlerini verir misiniz lütfen?
(*C.H.P. sıralarından gürültüler*)

ÖMER KAHRAMAN (Tekirdağ) — Şiir okunduktan sonra yazarın ismi söylenir.

BAŞKAN — Sayın Başbakan her şeyi söylemeye mecbur mu, Sayın Kahraman?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Değilim, değilim; teşekkür ederim, ama oluyor.

MUSTAFA GÜNEŞ (Gaziantep) — Yazarın ismini rica ediyoruz.

BAŞKAN — Var mı böyle bir usul? Sayın Güneş, rica ederim. Çok rica ederim efendim; zabıtlar da doldu, müdahalenizin şeyi kalmadı artık, rica ederim.

MUSTAFA GÜNEŞ (Gaziantep) — Sayın Başbakan kendi yazmış veya başkasına yazdırmıştır.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ondan sonra bakınız ne çeşit kitaplar genç çocuklara okutulmaktadır: Aslında birtakım şeyler var, gerçekten huzurunuzda okumaktan hicap duyuyorum, ama çocuklarımıza okutuluyor. Ama şu pasajı okuyacağım: “Azime, önümüz kış. Bu kışı nasıl çıkartırız bilmem. Ne diyorum biliyor musun avrat? Tutacaksın şu Allah’ı, üç kış aç bırakacaksın, sonra vereceksin eline kazmayı; (M.S.P. sıralarından “Yuh” sesi) Ama kazma ağır olacak, öyle ağır ki zor kaldıracak; çalıştıracaksın güneşin altında” vesaire gibi, böyle gerçekten bunlar okulların kitaplarına tavsiye ediliyor, tavsiye.

Görüyor muydunuz Türkiye ne ile karşı karşıyadır?

KADİR ÖZPAK (Uşak) — Senelerdir millî eğitimin başında sensin, sen varsın senelerdir.

BAŞKAN — Sayın Özpak, çok rica ederim, bunun müdafaa edilecek nesi var efendim? (A.P. sıralarından “Bravo Başkan” sesleri, alkışlar; C.H.P. sıralarından gürültüler)

ABDİ ÖZKÖK (Bolu) — Barajlara sahip çıkıyorsun...

BAŞKAN — Sayın Özkök, rica ederim efendim, rica ederim.

ÖMER KAHRAMAN (Tekirdağ) — Millî Eğitim Bakanı sizden değil mi?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ondan sonra Malatya’da hâdiseler oluyor. Malatya’da olan hâdisede, hüviyeti sorulduğu zaman hüviyetini soran bekçinin alnına kurşun yapıştırılıyor ve hemen arkasından onun yardımına gelen polise kurşun sıkılıyor.

HASAN VAMİK TEKİN (Giresun) — Senin ajan provokatörlerin.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — “Ajan provokatör” diyen yalan söylüyor.

Günahdır, bu memlekette çocuğunu çocuğunu bırakıp, vazife uğruna ölen insanlara “Ajan provokatör” diye hitap etmeniz. Hüviyet soruyor, görevidir hüviyet sormak. Dün sabahleyin de hüviyet sordular, bugün sabahleyin, hüviyet soran polislere kurşun yaptırdılar.

Geliniz, bu yol çıkar yol değildir. Malatya’da ve Zeytinburnu’nda meydana gelen hadiselerin savunucusu olmayınız. Malatya’da ve Zeytinburnu’nda meydana gelen hadiselerin savunucusu olmaya devam ederseniz; o zaman Türkiye’de nizamı korumakta fevkalâde zorluk çekeriz. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın arkadaşlar, rica ederim, rica ederim efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Fevkalâde zorluk çekeriz, arka vermeyin Türkiye’de anarşistlere.

MUSTAFA GÜNEŞ (Gaziantep) — Komandolara millî silah dağıtıyorsun, Sayın Demirel.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Komandolara silah dağıttığımız yalandır. (C.H.P. sıralarından “Doğru” sesleri)

MUSTAFA GÜNEŞ (Gaziantep) — Yalan diyen yalandır; bu beyanatı veren yalandır.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yalandır, yalandır. (C.H.P. sıralarından “Doğrudur” sesleri, gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Başbakan, hepsine cevap vermeyin efendim. Yoksa cevap verdikçe, bunu şey haline getiriyorlar, rica ederim. İsim zikrederek, zapta geçsin diye söylüyorsunuz efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hayır.

Bakınız, Zeytinburnu olayının sanıklarına Türkiye Komünist Partisi, Maoist, Leninist adlı illegal örgütün vurucu olan Tikko mensupları oldukları, Tikko...

25.11.1975 günü Dördüncü Levent’te bulunan İş Bankasını soydukları, bankadan 155 bin Türk lirası aldıkları.

28.6.1975 günü Tikko’nun liderlerinden Garbis Altınol ile birlikte Profesör Doktor Nuri Mugan’ın evine girerek, silah tehdidiyle 3.750 Türk lirası aldıkları.

30 Mart 1975 günü Sarıyer’de bir ilçe binasına bomba attıkları;

7 Kasım 1975 günü Zeytinburnu’nda başka binaya bomba attıkları;

4.9.1974 tarihinde de greve giden Kavuşan Lastik Fabrikasında greve katılmayan işçilerin evlerini kurşunladıkları anlaşılmıştır.

MUSTAFA OK (Manisa) — Mahkeme kararı mı bu?

KEMAL ANADOL (Zonguldak) — Öldürmeye hakkınız var mı?

BAŞKAN — Sayın Anadol, rica ederim efendim, çok rica ederim efendim.

MUSTAFA OK (Manisa) — Öldürmeye hakkı var mı? Onu soruyorum.

BAŞKAN — Sayın Ok, rica ederim efendim size sormuyor ki.

MUSTAFA OK (Manisa) — Öldürme kararı var mı? Bunu soruyorum. Mahkeme huzuruna çıkarsın, öldürmeye hakkı yoktur. (A.P. sıralarından ayağa kalkmalar, şiddetli gürültüler)

BAŞKAN — Rica ederim, Sayın Ok... Çok rica ederim Sayın Ok...

MUSTAFA OK (Manisa) — Niçin şimdi söylüyor? Söylendi de biz de söylüyoruz. Mahkemeye vermeye hakkı var, öldürmeye hakkı yok.

BAŞKAN — Çok rica ederim Sayın Ok... Rica ederim efendim... (A.P. sıralarından ayağa kalkmalar, şiddetli gürültüler)

MUSTAFA OK (Manisa) — Mahkeme huzuruna çıkarsın, öldürmeye, cesetleri sürüklemeye hakkı var mı? (A.P. sıralarından şiddetli gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Ok, Sayın Ok. Rica ederim muhterem arkadaşlarım, müsaade buyurun efendim...

MUSTAFA OK (Manisa) — Mahkeme huzurunda...

BAŞKAN — Sayın Ok, rica ederim efendim.

Bu hususta murakabe yollarına görüşlerinizi havi müracaatta bulunmuşsunuz, sırası geldiğinde görüşülecek.

MUSTAFA OK (Manisa) — Efendim söylüyor..

BAŞKAN — Rica ederim efendim. Görüşülecek diyorum.

MUSTAFA OK (Manisa) — Mademki, Meclise getirilecek, o zaman konuşsun.

BAŞKAN — Rica ederim efendim, o zaman müracaatta bulunmuşsunuz, sırası geldiğinde görüşülecek..

MUSTAFA OK (Manisa) — O zaman konuşsun, o söylerse biz de söyleriz.

BAŞKAN — “Görüşülecek” diyorum. Rica ederim efendim o zaman tartışın, o zaman tartışırsınız efendim.

MUSTAFA OK (Manisa) — Mahkemeye verme hakkı var, öldürmeye hakkı yok.

BAŞKAN — O zaman tartışırsınız efendim, rica ederim.

Sayın Başbakan, zatiâlinizden de bir ricada bulunacağım. Bu şekilde..

MUSTAFA OK (Manisa) — Cesetleri sürüklemeye hakkı var mı?

BAŞKAN — Sayın Ok, rica ederim, Sayın Başbakanla görüşüyorum..

MUSTAFA OK (Manisa) — Efendim, söylüyor; bu, Meclise getirilince o zaman konuşulur.

BAŞKAN — Efendim, Sayın Başbakanla görüşüyorum, size söz vermedim, oturun lütfen.

Sayın Başbakan; bazı arkadaşlarımızın oturdukları yerden konuşma tarzınızdan istifade ile söz, atmalarının hepsine cevap verdiğiniz takdirde, bunun sonunu almamız mümkün değildir. İsim zikrettirmek suretiyle söyletiyorlar, zapta geçmeyi temin ediyorlar. Bu bir yol değildir, fırsat vermeyin, bana yardımcı olun efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Beni rencide etmedikleri sürece cevap vermem.

BAŞKAN — Takdir sizin efendim, takdir sizin, devam buyurun.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Malatya olayında Mehmet Emin Aktaş, Suriye’den getirilen silahların çoğunun getirilmesinde gayreti vardır. Suriye’ye gidecek Türk Halk Kurtuluş Ordusu mensuplarını huduttan bu şahıs geçirir. Elfetih’deki Teslim Töre ile irtibatlıdır, takma adı Çeto’dur. Sıkıyönetim Mahkemesinden 10 sene ceza yemiştir.

Malatya’daki Mehmet Emin Aktaş budur..

MUSTAFA OK (Manisa) — Sayın Başkan, öldürmeye..

BAŞKAN — Sayın Ok, çok rica ederim... (*C.H.P. sıralarından gürültüler*) Sayın Ok, rica ederim efendim, çok rica ederim. Biraz önce, “Bu meseleyi oturduğunuz yerden halledemezsiniz” diye ifade ettim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bunları himayeye kalktığınız takdirde...

ORHAN YILMAZ (Giresun) — Öldürme işlemini de mi?

BAŞKAN — Rica ederim efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bunları himayeye kalktığınız takdirde Türkiye’de güvenlik kuvvetleri ve idare mekanizması, yani kanunları tatbikle mükellef olan mekanizma işlemekte güçlük çeker..

ORHAN YILMAZ (Giresun) — Öldürmekle mi?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bunlara hami olmayınız ve...

MÜFİT BAYRAKTAR (Bolu) — Niçin müdahale ediyorsunuz?

BAŞKAN — Sayın Bayraktar, Sayın Yılmaz, rica ederim efendim.

HASAN VAMİK TEKİN (Giresun) — Önüne geleni öldürmeli midir?

BAŞKAN — Efendim, sizler mi konuşacaksınız, Sayın Başbakan mı konuşacak? Rica ederim efendim.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Yargı organlarının kararlarına temas ediniz.

OĞUZ AYGÜN (Ankara) — Sayın Başkan, durmadan müdahale ediliyor..

BAŞKAN — Sayın Aygün, rica ederim efendim. Hatırlattık, cevabım verdik, “Konuşma hakkınız yoktur” dedik, hepsini söyledik. Ama böyle karşılıklı konuşursanız, Sayın Başbakan konuşmasını tamamlama imkânını bulamayacak. Rica ederim.

Devam buyurun Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi, Cumhuriyet Halk Partisinin 6 Şubat tarihli bir beyanı var. Orada diyor ki; “Cumhuriyet Halk Partisi Millet Meclisi Grubu Yönetim Kurulu, bütçenin Millet Meclisinde görüşülmesi sırasında konuşacak C.H.P. sözcüleriyle bir toplantı yapmışlardır. “Türkiye’nin içine düştüğü bunalımın tek sorumlusu Süleyman Demirel’dir.” (C.H.P. sıralarından, “Doğru” sesleri) “Bütçe müzakerelerinde hedef olarak seçilmiştir”

Öyle ise müzakere edilecek olan şey bütçe değil de, Süleyman Demirel’dir. Hiç şikâyetim yok, hiç şikâyetim yok, katiyen şikâyetim yok.

DOĞAN ARASLI (Kars) — Bu arada yüzün de yok.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Katiyen elinizden geleni arkanıza koymayın, ne istiyorsanız yapın...

BAŞKAN — Çok rica ederim Sayın Araslı, ne demek o efendim çok rica ederim.

OĞUZ AYGÜN (Ankara) — Bu hareketiniz bağdaşır mı? Yapmayın be kardeşim Biz böyle mi yaptık Genel Başkanınız konuşurken?

BAŞKAN — Sayın Aygün, rica ederim efendim, karşılıklı konuşmayın, ben müdahale ediyorum.

İHSAN ATAÖV (Antalya) — Biz, sizin Genel Başkanınızı 8 saatten fazla dinledik...

BAŞKAN — Sayın Ataöv, karşılıklı birbirinizi dinlemeye, tahammül etmeye mecbursunuz efendim. Başka türlü yolu yok bunun. Elimden geldiği kadar gayret sarf ediyorum, bana yardımcı olun efendim.

YILMAZ HOCAOĞLU (Adana) — Böyle görüşme mi olur Sayın Başkan? Devamlı müdahale ediyorlar.

BAŞKAN — Rica ederim efendim. Sayın Hocaoglu, kâfi efendim, kâfi. Devam buyurun Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bir grafik çizeceğim; bu grafiğin içerisinde -Hükümet grafiğidir bu- Cumhuriyet Halk Partisi Hükümet meselesine nasıl bakıyor, bunu göstermek için. “Bu Hükümet yıkılmalıdır” diye eli kolu sıvamıştır Cumhuriyet Halk Partisi; tebliğler falan da var burada. Bana da görev falan da bulmuşlar ve gerçekten bu çeşit şeyleri yadırgıyorum diye söylemiyorum; sık değil, onun için söylüyorum. Eğer Türkiye’de demokrasi, özgürlük, barış falan diyorsak, bunu şerefle oynamadan da yapmak mümkündür ve lazımdır da. Mamafih, şerefi ile oynanan, oynayanın merhametine sığmaz, kendisini savunur ve artık onun için başvurduğu elfaz bir nevi hak olur; gerçek budur.

Şimdi bir grafik çizeceğim yine; Türkiye’de Hükümet meselesi ne safhalar geçirmiştir, diye. 1973 seçimlerinden geliyoruz; 1973 seçimleri tek partiyi iktidar yapmamıştır. Gerçi Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı dün; “İşte görüyor musunuz siz %30 rey aldınız?” fiilen diye bize dokundu. Biz daha evvel %52 rey aldık, %46,5 da rey aldık; 2 defa da tek başımıza iktidar olduk. Geçen 1950 den 1975 e kadar yapılan seçimlerde, daha doğrusu Türkiye’de kurulmuş bulunan 70 parti içerisinde Adalet Partisi olarak biz; Demokrat Parti 3 defa 1950 de, 1954’te, 1957’de; Adalet Partisi de 1965 de, 1969 da tek başına iktidara gelmeyi başardı. Bugün şartlar daha zorlamıştır; nispi seçim vardır; birtakım istikrarsızlıklar meydana gelmiştir; o sebeptir bu sebeptir. Ama millet bizi de tek başımıza iktidara getirmede, sizi de getirmede, kimseyi getirmede. Hal böyle olunca ne olacaktır? Milletin vermediği iktidarı alan; o kim? Ben... Milletin vermediği iktidarı ben zorla almadım ki. İşte bunu izah edeceğim.

Milletin vermediği iktidarı alan; hayır... Biz 1973 seçimleri sonrasında “Bize muhalefet görevi düşer” dedik, çünkü gerçekten o günün siyasi şartları içerisinde, biz yalnız başımıza kampanya yapmak mecburiyetinde kalmıştık. Sekiz parti seçime katılmıştı; reyler böyle bölündü. Umduk ki, bizim dışımızda hükümet kurulabilir; biz de muhalefet görevi yaparız ve bizim dışımızda gerçekten bir Hükümet kuruldu 100 gün sonra. Bu Hükümet kurulduğu zaman 5 Şubat 1974 tarihinde, bakınız günün Hükümet Başkanı ve Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı ne diyor o gün; “Bu Hükümet bu programı uygulamaya başlayarak bir süre iktidarda kalabilirse -ki kalacaktır- eğer güvenoylarınızla göreve devam etmek imkânı bulursa, bu Hükümet programını uygulamaya başlayarak bir süre iktidarda kalabilirse uzun bir süre, çok çok uzun bir süre iktidarda kalabilmesi de kesinleşecektir. Bu hükümet iktidarda kalmakla da kalmayacaktır, bu Hükümet çok şeyi değiştirecektir ülkemizde; sarsmadan, ürkütmeden, incitmeden değiştirecektir. Öylesine değiştirecek ki, toplum yapısı bu programı uygulamaya başladığı zaman, o değişikliğe gönüllerini, kafalarını, ayaklarını uydurmayan siyasetçiler ve partiler varlık nedenlerini yitireceklerdir, boşlukta kalacaklardır. Bunu anlamaya başlamışlardır muhalefet partileri. Hizmetlerini sundukları, yaranmaya çalıştıkları çevrelerin bile gözünde anlamsızlaşacaklardır. Henüz belki bilinçli olarak fark etmiyorlar; ama bilinçaltında belki bulmaya, duymaya başlamışlardır. Muhalefette ola ola muhalefet görevlerini bile yapamayacaklardır. Kimin, neyin muhalefeti olacaklardır bu Hükümet ve programı karşısında?” diyor.

Görüyor musunuz demokrasi anlayışını? Yani biz bu programı bir tatbik edelim ki, edeceğiz diyor, birkaç ay kalalım ki, kalacağız diyor; ondan sonra “Bizi kimse tutamaz, biz ilanihaye Hükümetiz” diyor.

Sonra ne oluyor? 24 Mart 1974, Hükümet grafiği... Sayın Ecevit'in beyanatı; "Hükümette uyumla çalışıyoruz" 17 Nisan 1974, "Bu koalisyon yaşayacaktır" 8 Mayıs 1974, "Kalıcılığımızı ispat edeceğiz" Yani her gün gitme, kalma kavgası var.

Ecevit, "Tuttuğunuz dal çatırdıyorsa, o dala tutunmanın yararı yoktur. Tuttuğumuz dalın çatırdadığını hissediyorum" diyor 16 Mayıs 1974. "Hükümetin şimdilik istifası diye bir durum yok" 17 Mayıs 1974. "Şahsi eğilimim istifadır" 19 Mayıs 1974. Yani aradan Şubat Mart, Nisan, Mayıs 3,5 ay geçmiş. "Son duruma göre bir azınlık Hükümetiyiz. Bu koşullarda Hükümeti yürütemeyiz" 20 Mayıs 1974.

"C.H.P. koalisyondan çekilme kararı aldı" 20 Mayıs 1974. "Parlamento yetki verdiği sürece Hükümet işbaşında kalır. Başka türlüünü tasavvur edemiyorum" 11 Haziran 1974. Gidiyoruz, geliyoruz.

Şimdi bunu niye söylüyorum? Şimdi bize milletin vermediği iktidarı... Millet kimseye vermemiş ki iktidarı. Bir koalisyon modeli buradan çıkıyor zaten. Yani bu Hükümet, milletin verdiği iktidar mı oluyorsunuz siz o zaman? Neticede milletin verdiği iktidar oluyorsunuz yine; ama hep beraber oluyorsunuz. Yani kuvveti Meclis bünyesinde meydana getiriyorsunuz. Bu oy dağıldığı zaman kaçınılmazdır. Başka bir yolu yok ve bir kaçınılmazlık karşısında bunu kusur olarak bize niye çıkarıyorsunuz, onu anlamıyorum. Niye çıkarıyorsunuz?

Devam ediyorum, bakınız nereye geliyor iş.

"Parlamento yetki verdiği sürece Hükümet işbaşında kalır" diyen 11 Haziranda Sayın Ecevit, 4 Eylülde koalisyonun geleceği konusunda ümitsiz konuşuyor.

"Milli Selamet Partisi ile aramızda aşılması güç ayrılıklar var" diyor.

17 Eylül 1974 te Başbakanlıktan istifa ediyor, Aralık ayında erken seçim istiyor.

Devam ediyoruz. "Halk iktidarını gerçekleştireceğiz" dedi 29 Ekim 1974, istifa etmiştir kendisi halk iktidarı gerçekleştiriyor. Sanki kendi kurduğu Hükümet, bugünkü Hükümet milletin iktidarı değilmiş de, ne ise o halk iktidarı bir de onu anlamaya biz mecburuz.

Yani serbest seçimin bulunduğu, hür ve serbest seçimin bulunduğu bir ülkede bizi buraya seçip gönderenler milletin tümü olduğuna göre; acaba bu Hükümetin dışında bir hükümet, daha doğrusu bu tarzın dışında bir hükümet nasıl çıkacaktır meydana? Onu da bilmek istiyoruz.

HASAN VAMİK TEKİN (Giresun) — Sizin gibileri uzaklaştırmak.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Halk uzaklaştırır. Millet getirir, millet götürür. Acaba bunun başka bir şekli var mı? Ne zaman bunun adına "Halk iktidarı" diyeceksiniz? Ne olursa "Halk iktidarı" diyeceksiniz? Bunu da bilmek istiyoruz, yani bir münasip zaman düştüğü vakit millete ve bize de izah ederseniz memnun oluruz.

ÖMER KAHRAMAN (Tekirdağ) — Parasız olduğu zaman.

BAŞKAN — Sayın Kahraman, çok rica ederim efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Geliyor 8 Kasım; Hükümetten fiilen çekilecek, Türk Milletini batırmaya kimsenin hakkı yoktur. 9 Kasım 1974 tarihli gazetelerden birisi, "Demirel sağ koalisyon kurmazsa, Ecevit milletvekilliğinden de istifa

edecek" gazete yazıyor bunu. Günaydın Gazetesi 9 Kasım 1974. "Meclisler toplumun on yıl gerisindedir," 10 Kasım 1974, Sayın Ecevit söylüyor.

ALİ TOPUZ (İstanbul) — Siz de yüz yıl geridesiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kim dedi şimdi o yüz yılı bana?

ALİ TOPUZ (İstanbul) — Ben söyledim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İyi, aferin. *(A.P. sıralarından gülüşmeler)*

BAŞKAN — Sayın Topuz çok rica ederim. *(A.P. sıralarından anlaşılamayan müdahale ve gürültüler)*

Sayın Öztürk siz de geri kalmıyorsunuz, Sayın Başbakandan da müteaddit ricalarıma rağmen, her şeyin cevabını veriyor, "Yüz sene" diyor, yüz senenin cevabını, sekiz yüz sene onun da cevabını, bitmez bu. *(A.P. sıralarından gülüşmeler ve alkışlar)*

Devam buyurun efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi, "Bu Parlamentodan güçlü hükümet çıkmaz diyor, 8 Aralık 1974 te Sayın Ecevit. "Milliyetçi Cephe Hükümetin kurulmasını geciktiriyor" diyor 11 Ocak 1975 de. Bize Hükümet kurma görevi verilmemiş ki, hükümet kurulmasını geciktirelim. 6 Şubat 1975 de "Süratli, güçlü bir Hükümet gerekiyor" diyor, yani buradan güçlü Hükümet çıkmaz diyor, sonra dönüyor süratli "Güçlü Hükümet gerekiyor" diyor. 10 Şubat 1975 de "Derhal seçim yapılmalı" diyor. Antalya Barış Mitinginde "Seçimden kaçmak, demokrasiden kaçmaktır" diyor, bakalım bu fikrine ne kadar dayanacak?

Geliyoruz şimdi, "Seçimden kaçmak demokrasiden kaçmaktır" diyor. 9 Nisan 1975 de -2 Marttan 9 Nisana- "Ecevit erken seçimde ısrardan vazgeçti" diyor. Bu inip -çıkmalara, 28 Mart 1975 de "Demirel seçimi tehdit aracı yapamaz" diyor. Ee... Hani 25 gün evvel "Seçim lazımdır" diyordunuz? Yahut 26 gün evvel. Ecevit, "4 partili azınlık Hükümeti, ne Mecliste ne de kendi içinde olumlu bir çalışma yapamayacak" diyor 1 Nisan 1975. Daha laflar var; "Böyle bir Hükümet kurulamaz" "Evvla niye Hükümet kurmuyorsunuz, kurun" diyor. Hatta gazetelerde beyanat var, bu beyanatta "Hükümet sorunu çözülünceye kadar öğrenime ara verilmeli" diyor.

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Siz Hükümet kurulunca ara verdiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ondan sonra geliyor, "Bunlar Hükümet değil, hayal kurar" diyor, "Bunlar Hükümet değil çadır bile kuramaz" diyor. "Bu Hükümet kurulsa bile güvenoyu alamaz" diyor, Hükümet kurulduktan sonra, şimdi geliyor, "Güvensizlik oylan A.P.'yi de kurtaracaktır" 12 Nisan 1975. Şimdi, dün de beni kurtardı. Hem A.P.'yi, hem beni kurtarıcı, halâşkâr oldu. Ecevit, "İsteseler de istemeseler de gelmemek üzere gideceklerdir" 11 Mayıs 1975. 3 Haziranda, "Hükümet, hayatı halk için çekilmez hale getirdi, hiç kredi vermiyor," yani, "Ya Hükümette olsunlar, ya çekilsinler," 25 Haziranda bunalmıştır. Devam ediyor, "Faşistler var Ama faşizm tehlikesi yok" diyor 12 Mayısta. "Hükümetin tutumu ülkeye kâbus gibi çöktü" diyor 2 Haziranda. "Hükümet istifa etmelidir diyor" 25 Haziranda. Yani 3-4 ay evvel "Hükümet kuruluncaya kadar bütün öğrenim durmalıdır" diyen kimse, "İstifa etmelidir" diyor. "Demokrasi Hükümete rağmen yaşayacaktır" diyor. 21 Eylülde geliyoruz, "Bu Hükümete dünyayı zehir edeceğiz" diyor. İşte o zaman yeni baştan eli kolu sıvayıp elhâk...

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Sözümün başını okuyun.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 21 Eylül 1973 “Bu Hükümete dünyayı zehir edeceğiz...”

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Başını okuyun, başını.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Okuyayım tabii.

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Başından okuyun.

BAŞKAN — Rica ederim efendim. Duyuldu efendim, duyuldu. Tekrar etmeyin efendim. Hoparlör vazifesini görüyorsunuz. *(Sıralardan yer yer alkış ve gülüşmeler)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Baş şöyle: “Halk adamı olmak bana yeter” dedi, “Bu Hükümete dünyayı zehir edeceğiz” Ben de bu gazeteden aldım bunu. Gazetenin fotokopisi de burada. Baş bu.

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Bu başlık.

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Gazete başlığını değil, “Beyanatı oku” dedik.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Okuyalım, onu da okuyalım. Yalnız başlığı bu.

Şimdi 25 Kasım 1975 e geliyoruz. “Kamuoyu Hükümetin çökmesini bekliyor” diyor. 25 Kasım 1975 de “Milliyetçi Cephe dikta rejimine çağrıda bulunuyor” diyor, nasıl bulunuyorsak. 30 Kasımda “Bu Hükümet işbaşında kalamaz” diyor. 4 Aralıkta “Rejimi kurtarmak isteyen herkes birleşmelidir” diyor. 7 Aralıkta “Orduda müdahale eğilimi görmüyorum” diyor. 16 Aralıkta “Ordunun darbe yapacağına inanmıyorum” diyor. 24 Aralıkta “C.H.P. için iktidar zamanı geldi” diyor. Dün de söyledi “Hükümet kuracağız yakında” diye. Sonra 11 Ocakta “Demirel, asker - sivil idarenin hazırlığı içinde” diyor. Yani “Orduda müdahale eğilimi görmüyorum, ordunun darbe yapacağına inanmıyorum” diyor; ama aradan bir ay geçmeden “Asker-sivil idare”nin hazırlığı içinde olduğumuzu ilân ediyor. 11 Ocakta “Bu Hükümetin yıkılması zorunludur” diyor. Yani görevden uzaklaştırılması, düşürülmesi falan değil, yıkılması, yıkma fiili söz konusudur. “Demirel orduyu oyuna getiremeyecektir” diyor 15 Ocakta. Hiç bu fiillerin içinde olan kimse yok. Vehimler, zanlar, şüpheler zihni doldurmuş. Hepsisi bu. Zihin dolu bunlarla.

“Cumhuriyet Halk Partisi, “Hükümeti 230 oyla düşürecekiz”, “Cumhuriyet Halk Partisi, Hükümeti düşürmek için neler planladı” diye planlar basılıyor ve demin okudum, “Bütçe müzakerelerinde hedef Demirel’dir” diyor. Hedef Demirel huzurunuzdadır. *(A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

MUSTAFA GÜNEŞ (Gaziantep) — Bu boş lafları zaman doldurmak için konuşuyorsun.

BAŞKAN — Sayın Güneş soru sormanın usulleri var, yöntemi var, İctüzüğümüzde. Çok rica ederim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin değerli üyeleri;

Bazı şeyler daha var; Yüce Meclisin değerli üyeleri; bazı şeyler daha var; bunları cevapsız bırakmak istemiyorum. Çünkü bu kadar saat konuşulunca; yani daha doğrusu, o kadar çok şey söylendi ki, bunları tasnif ettiğiniz zaman, gerçekten enteresan bir tablo çıkıyor meydana. Bu kadar yanlış şey nasıl söylenir, şaşır kalmamak elde değildir.

Bunların tipiklerini söyledim. Şimdi eleştirilecek olan bütçe olmaz da, kişiler olursa, gayet tabii ki, her türlü hırsın içerisinde, öfkenin -ki, “Öfke baldan tatlıdır” derler- öfkenin içerisinde her türlü ölçsüzlük mubah görüldüğü takdirde her şey söylenebilir.

Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanını bazı konularda hassas görüyoruz. Bu konular şunlardır; “Hükümeti bıraktı kaçtı” denmesine dayanamıyor. Şimdi, kaçmadığını söylemek için dün burada neler söyledi: Efendim, sayı hesabı çoğunlukla, siyasi çoğunluk fark edermiş; ama bundan evvel dedi ki, demokratik kurallara uymak lazımdır.

Demokratik kurallar içerisinde sayı hesabı çoğunlukla, siyasi çoğunluk diye bir tefrik yok.

Efendim, “226’yı bulun da düşürün” demişiz. 226’yı ben icat etmedim. 226, Anayasanın koyduğu kaidedir. Ayrıca, ben 226 meselesinde hem Anayasayı, hem o 226’ya dahil olanları savundum. Çünkü ancak “Sizin elinizle hükümetler gelmedi, sizin elinizle hükümetler gitmedi” dedim. İşte o 226 kaidesi oradan geliyor.

Anayasaya saygı... Anayasaya saygıysa, evvela Anayasanın kalbi mesabesinde olan kural budur. Yani Hükümete nasıl gelinir, nasıl gidilir, Anayasa bunu yazmış. Kendiliğinizden kaide koymaya kalkamazsınız.

Bir hükümet boşluğu meydana getirilmiştir, Sayın Ecevit Türkiye’nin meselelerini, içinden çıkılmaz hale getirip bırakıp gittikten sonra ve bu Hükümet boşluğu da 4,5 ay sürmüştür.

Biz, bugünkü koalisyonu teşkil eden dört parti ve bize destek olan bağımsız arkadaşlarımız, Türkiye’yi bu bunalımdan kurtarmak için eli kolu sıvamak mecburiyetinde kaldık. Var oluş sebebimizdi, görev saydık bunu ve sizin bırakıp gittiğiniz şu tarihe kadar; daha doğrusu, “Makul bir süre içinde gelip devralmazsanız, görevi de bırakırız” dediğiniz 8 Kasım tarihinden itibaren alelacele kurulan “19 Kasım Hükümeti” ne kadar ve ondan sonra güvenoyu veririz diye kurdurduğunuz Hükümete güvenoyu vermeyip açıkta bırakmanız halinden sonra memleket fevkalade sıkıntıya düştü.

Parlamento? Parlamento Hükümet çıkaramaz duruma girdi; bütçe çıkamaz hal aldı. Bütçenin çıkması için, o zamanki gayretlerimizi, bugünkü Hükümeti teşkil eden partilerin gayretlerini biliyorsunuz. Bizim, Hükümet kurmaya kâfi gücümüz yoktu; ama zaman içerisinde gerçekten bu boşluğa dayanmak mümkün değildi; Hükümet kuruldu, çıktı; güvenoyu alındı.

Binaenaleyh, şimdi şuraya gelmek istiyorum: Gerçekten nasıl olacak bu siyasal ağırlıkla çoğunluk ağırlığı farkı? Yani bazı ahvalde bir kişi iki kişi mi sayılacak, yoksa bazı ahvalde bir kişi yarım kişi mi sayılacak, yani hesap nasıl yapılacak?

Demokrasinin tek kaidesi vardır. Yazılı kaidedir ve ondan sonra her gün sabahleyin kendinizi doğa yasa yapıcısı yerine koyup da, Anayasa kuvvetinde karar ortaya koyamazsınız. Yani bu gülünç oluyor.

DENİZ BAYKAL (Antalya) — 12 Martta niye düştün Sayın Demirel, var mıydı Anayasada?

BAŞKAN — Sayın Baykal, çok rica ederim...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 12 Martta...

BAŞKAN — Şimdi onun da cevabını vererseniz, bu işi bitirmemize imkân yok efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Vermeyeyim, veremeyeyim. *(Gülüşmeler)*

Dünkü konuşmadan edindiğim intibalar, nelere hassastır Ana Muhalefet Lideri, o hususta sizleri aydınlatmak istiyorum. Bu aydınlatmamın gayesi, daha çok, kendi fikirlerini anlaşılır hale getirmektir; benim fikirlerimi de anlaşılır hale getirmektir. Bu kadar uzun saatler sizi işgal ettiğimize göre, gayet tabii ki, bu bir görevdir, yapalım bu görevi.

Şimdi başka neye hassastır? “Yapamadı” ya hassastır. Buna da çok hassastır. “İşte yaptık” dedi dün. Ama gerçekten yapamamışlar bana göre. Başka neye hassastır? “Taş taş üstüne koymadı” lafına çok hassastır. “İşte koyduk” diye o fukara Aliğa Petrokimyasını gösterdiler. Orada da tarladan başka bir şey yok. Tarlayı da biz almışız. Ne ihale var? Ne tesis var? Hiç bir şey yok. Başka, “Ülkeyi yokluğa mahkûm etti”ye hassastır. O zaman diyecektir ki, “Efendim Türkiye’de yağ yoktu. Ramazanda yağ olmadı Ama yağı getiren bakanlıklar ortağıma aitti” diyor. Ortak partiye aitti. “Yani kusur benim değildir” Ben uzun uzun söylüyorum; beni hiç bir zaman ortaklarımı itham eder görmeyeceksiniz, hiç bir zaman görmeyeceksiniz. *(A.P. sıralarından alkışlar, “Bravo” sesleri)*

TEKİN İLERİ DİKMEN (Muş) — Suçlu da olsa, katil de olsa itham etmeyecek misin?

BAŞKAN — Sayın İleri Dikmen, rica ederim efendim.

TEKİN İLERİ DİKMEN (Muş) — Vatanın kaderi mevzuubahis. Yüzlerce genç ölmektedir.

BAŞKAN — Sayın İleri Dikmen, rica ederim. Söz vermedim efendim. Ortakları ile olan ilgisini ifade ediyor. Size ne oluyor efendim? Rica ederim, çok rica ederim Sayın İleri Dikmen.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Neye hassastır? TRT meselesine hassastır. TRT meselesi ki, henüz muhatabına tebliğ edilmiş Danıştay kararı yok. Muhatabına Danıştay kararı 15 Şubat 1976 da tebliğ edilmiştir. Henüz Resmî Gazetede neşredilmiş bir Anayasa Mahkemesi kararı yok gerekçesiyle. Ama Cumhurbaşkanı itham edecektir. Çünkü kale elinden gitmektedir, partizanlığa alet ettiği TRT elinden alınmıştır. *(A.P. sıralarından alkışlar, “Bravo” sesleri)*

Niye hassastır? Milliyetçiliğe karşı hassastır. Aslında, milliyetçiliğe karşı hassas olmaya hacet yok. Bizim milliyetçiliğimiz yapıcı, Atatürk Milliyetçiliğidir. Birleştirici, bu ülkenin bütün çocuklarını, nerede doğarsa doğsun, bağrına basan, *(Gürültüler)* birbirinden ayırmayan, birleştirici milliyetçiliktir...

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Gördük, gördük.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — ... Atatürk Milliyetçiliğidir ve Cumhuriyet Anayasasının dibacesinde yer alan milliyetçiliktir. *(A.P. sıralarından alkışlar, “Bravo” sesleri)*

SÜLEYMAN ŞİMŞEK (İçel) — Millî silah taşıyanlar...

BAŞKAN — Sayın Şimşek, Sayın Cartı, çok rica ederim.

(Bakanlık sıralarından Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Turhan Feyzioğlu’nun anlaşılamayana müdahalesi)

Sayın Feyzioğlu, siz de katılırsanız artık bunun önüne geçmenin imkânı yok. Çok rica ederim efendim. Bizi de düşünün efendim. Çok rica ederim. Sayın Başbakan devam buyurun efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Aslında, kendisini 1973 de “Milletin umudu” ilân ettikten sonra, Türkiye’yi ancak 7,5 ay idare edebilen Cumhuriyet Kalk Partisi Sayın Genel Başkanının yeniden Hükümet kurma hevesi karşısında, diyeceğim “Allah kolaylık versin” demektir. Ama kendisinin ülkeye verebileceği bir şey yoktur. Bu görülmüştür. Bizi itham ederken, fevkalâde sert bir kayaya çarpmıştır ve (*Gürültüler*) kendisinin 7,5 ay idare edemediği Türkiye’yi, biz 7,5 sene idare ettik, 7,5 sene. (*A.P. sıralarından alkışlar, “Bravo” sesleri*)

Ondan sonra kendisini, “Kıbrıs Fatih”i ilân ettiren kendisidir. Benim Helsinki fatihliği ile falan alâkam yok. Benim böyle şeylerle alâkam yok; ama kendisi hiç giymediği miğferi, hiç giymediği kasketi -kasket de var burada, kasketli- giymek suretiyle bazen fatih, bazen de köylü olmak arasında yerini henüz tayin edememiştir. (*A.P. sıralarından alkışlar*)

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Sayın Başkan, şahsiyet yapıyor ve konuşma adabının dışına çıkılıyor; ikaz ediyorum sizi.

BAŞKAN — Sayın Ölçen rica ederim, sizin gibi düşünmeye mecbur değil Başkanlık. Şahsiyet yapıldığını nereden biliyorsunuz? Neler söyleniyor burada. Çok rica ederim.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Size yardım etmek istedim Sayın Başkan.

MUSTAFA GÜNEŞ (Gaziantep) — Sayın Başbakan, Türkeş’in askerlerini anlatacak mısınız?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bir şey anlatacağım, cebimden bir şey çıkardım da... İlkokul çocuklarına kalem dağıtıyor Cumhuriyet Halk Partisi. (Kalemi göstererek) Görüyor musunuz kalemi... Çekin şu okullardan elinizi, çekin; rahat etsin okullar... Çekin öğretmenden elinizi, öğretmen rahat etsin. Bu altı oklu kalemle ilkokul çocuklarına ne tesir icra edeceksiniz? Eğer kalem dağıtacaksanız hayır için, şu okları, bu resmi falan koymadan dağıtın. (*A.P. sıralarından alkışlar, “Bravo” sesleri*)

DOĞAN ARASLI (Kars) — Siz tabanca, biz kalem dağıtıyoruz.

BAŞKAN — Sayın Araslı rica ederim efendim.

SÜLEYMAN ŞİMŞEK (İçel) — Siz Atatürk’ün rozetini çıkartıp, yerinle “Bozkurt” resmi koyuyorsunuz,

MUSTAFA GÜNEŞ (Gaziantep) — Okulları it resmi ile süslüyorsunuz.

BAŞKAN — Rica ederim efendim, rica ederim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Milliyetçi Cephe Hükümetinin planla falan alâkası yokmuş. Biz plan falan dinlemezmişiz.

Bu ithamlar 15 sene, 20 sene evvel de yapıldı; bu Meclislerde çok konuşuldu. Ama Birinci Beş Yıllık Planın; 3üncü, 4 üncü ve 5 inci dilimlerini biz tatbik ettik. İkinci Beş Yıllık Planı biz yaptık; 1 inci, 2 inci, 3 üncü dilimlerini tatbik ettik. Üçüncü Beş Yıllık Planın yapılmasında hatırı sayılır mesaimiz geçmiştir. Biz o zaman, Parlamente’nin tarz ve terekübü bakımından en güçlü partiydik; ama iktidar muhalefet söz konusu

olmadığı için, başka bir şekil söz konusu olduğu için o planında yapılmasında, o plana da şekil verilmesinde gayretimiz geçmiştir.

Binaenaleyh, bizi plan düşmanı, Anayasa müesseselerine karşı birtakım tavırların içinde falan ilan etmekte fayda yoktur. Bizim kişilerle alakamız yok. Anayasa da gaye değildir. Türkiye’de, biz de gaye değiliz, müesseselerde gaye değil; hepimiz vasıtayız. Neyin vasıtasıyız? Millete hizmet etmenin, iyi hizmet etmenin, Allah rızası için hizmet etmenin vasıtasıyız.

İtham ediyor bizi, “Eli kanlılarla işbirliği halindedir” Yalan... Düpedüz yalan...

DENİZ BAYKAL (Antalya) — “Yalan” dediniz mi bitti.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hükümet meselesinde...

BAŞKAN — Sayın Başbakanım, müsaade buyurulursa konuşmanız daha sürecek mi? Arkadaşlarım yanlış bir anlayışa vardılar. Sayın Meclis Başkanından aldığım talimata göre -çünkü o vazifeyi bize veriyor- açık oylama talebinde kendileri riyaset edeceklerdir. Onun zamanını tayin bakımından, böyle bir suali fırsattan istifade sormuş bulunuyorum. Danışma Kurulunun kararı Yüksek Heyetinizce karara bağlandığına göre, Hükümet adına yapılan konuşmalarda süre tahdidi yoktur, devam buyuran efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Aslında Cumhuriyet Halk Partisiyle bizim siyasi tartışmalarımızdaki zorluğu çok aradım. Niçin zorluk içindeyiz? Cumhuriyet Halk Partisinin bir kalkınma modeli yok, Cumhuriyet Halk Partisinin buna ilaveten; “Düzen değişecektir. Bu bozuk düzen gitmelidir” sözlerini on senedir söylemiş olmasına rağmen ve düzende kanunlarla değişeceğine göre; “Anayasanın içinde düzen arıyoruz” diyorlar. Düzen de kanunlarla değişeceğine göre, bu düzeni nasıl değiştireceklerini, hangi kanunları nasıl tadil edeceklerini teklif haline getirirlerse, o zaman kafalarındaki düzeni anlamak imkânını buluruz.

İyi bir şey getirirler belki. İyi bir şey getirirlerse yardımcı da bulurlar. On senedir boyuna; “Bu düzen değişecektir” deniyor. Peki nasıl değişecektir? Yani, “Elimize bu düzeni değiştirecek kadar kuvvet geçince değiştireceğiz” Efendim ben de diyorum ki, kanun tekliflerinizi getirirsiniz, gerçekten memleket yararına bir şey görürsek o kanunları gerçekleştirme imkânlarını buluruz.

Hükümetler, iş başına gelirken muayyen kanunlarla gelip, giderken de o kanunları alıp gitmediklerine göre, kanunlar Milletin kanunları olacaktır, düzen de kanunla değişecektir. Yani, düzeni kuran kanunlardır, bu kanunlarla değişiklikler yapılacaktır. Eli, kolu sıvasanız da -yani size akıl vermek gibi olmasın ama şu münakaşa kolaylaşsın diye söylüyorum- şu “Düzen değişecektir” lafını bir vuzuha kavuştursanız; konuşma ve tartışma imkânımız daha kolaylaşır: Hangi kanunun nesini beğenmiyorsunuz, onu nasıl düzeltmek istiyorsunuz; neye karşısınız, neye taraftarsınız? Bu şekilde gerçekten biz de yuvrlak ithamlarla, ağır ithamlara maruz kalmaktan kurtuluruz.

Şimdi ikinci bir husus; gerçekten ne yapmak istiyorsunuz Türkiye’de, Türkiye’yi nasıl kalkındırmak istiyorsunuz? Evvela “Ortanın solu” dediniz. Sonra onu bir ara bıraktınız 1973’te. Sonra “Halk sektörü” dediniz. 1975 de ise “Halk sektörü”nden hiç bahsetmediniz. Üç tane araba, iki tane at. Atlar arabaların önüne mi koşulacak, arabalar atların arkasına mı gelecek? Bunları bir türlü izah edemediniz? Gerçekten şu kalkınma modelinizi de bir ortaya koysanız... Kaynak nereden bulacaksınız ve

bulduğunuz kaynakla ne yapacaksınız? Hangi şeylere priorite vereceksiniz? Hangi şeylere rüçhaniyet vereceksiniz? Bugün Türkiye'nin kaynaklarının dağılışıda neye itiraz ediyorsunuz? O kaynakların oraya değil de, nereye sarf edilmesini istiyorsunuz? Bunlar gerçekten yararlı olabilir. Ama bunların hepsi perdenin arkasında.

Demek istediğim şey şudur: Gerçekten sizin programınızı, sizin ekonomik modelinizi, düzen hakkındaki projenizi bilmek istiyoruz. Bunları bilirsek siyaset kamuoyu ile yapıldığına göre her halde kamuoyundan saklamadığınız bir şeyi bizden de saklamayacaksınız.

Şimdi buradan şuraya gelmek istiyorum. Adalet Partisi, dört aşamalı bir şey tatbik edermiş. Endişe etmeyin, sizin işlerinizi alıp dejenere falan etmeyiz. Biz sizin dümen suyunuzda falan gitmeyiz. Eğer sizin fikirleriniz bizimkinden makbul olsa, halk bundan evvelki yıllarda size daha çok itibar ederdi.

Bir iktidar olun da görelim. Tek başınıza bir iktidar olun da görelim. Bir defa olun da görelim. Onun için biz sizi taklit maklit etmeyiz, işinize bakın, kendi kendinize zemmetmişsiniz. Bu şekildeki sözleriniz alabildiğine kötüler, sonra yozlaştırır falan, bunların hiçbir tutarlılığı yoktur.

HASAN VAMİK TEKİN (Giresun) — Halktan ne kadar geri olduğunuz belli oldu.

BAŞKAN — Sayın Tekin.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Acaba bu “Halk” dediğiniz; bizi seçenlerle, sizi seçenler başka dünyanın insanları mı? Bu milletin çocukları değil mi? Sizin konuştuğunuzla biz, bizim konuştuklarımızla da siz konuşuyorsunuz.

Sisteme itirazlarınız varsa bunu nasıl düzeltereğinizi söyleyin. Bir milletvekiliniz bugün buraya geldi; “İnşaat işleri ve ticaret devletleştirilmelidir” dedi. Gerçekten öyle düşünüyorsanız, bunları söylersiniz. Başka milletvekillerinizin”141, 142 kalkmalıdır” diye kanun teklifleri var. Öyle düşünüyorsanız, onları söylersiniz. 141, 142’yi Anayasa Mahkemesi, Anayasaya uygun bulmuş. Anayasaya uygun olan bir kanunu kaldırdığınız zaman yerine ne koyacaksınız? Bu sınıf kavgası ile bölücülükle iştigal edenleri nasıl cezalandıracaksınız? Bunları serbest bırakamayız, serbest bırakılması doğru olmaz. Bunları da bir söylemeniz, iyi olacak gibi geliyor.

Yani, şikâyet ediyorsunuz. Bu şikâyetler birtakım şaşırtmacalar meydana getiriyor. Şikâyetlerinizi izale etmek için bir çare teklif etmiyorsunuz, bir teklifte bulunmuyorsunuz. Düzen bozukluğu dolayısıyla sanayi Ser sanayidir diyorsunuz. “Ser sanayi hangisidir?” diye soruyoruz. “Çimento mu? Demir mi? Gübre mi? Cam mı? Tekstil mi? Ağır sanayi kurmaya gidiyoruz bunlar mı? Hangisi ser sanayisidir?” diyoruz. Ne program teklif ediyorsunuz? Hangi sanayinin yapılmasını, hangisinin yapılmamasını istiyorsunuz? Bunları söylerseniz sanıyorum ki, bu münasebetleri bağlamak çok daha iyi olur.

Bizim Anayasayı istememiz, istemememiz söz konusu değildir. İcabına uyarız Ama düzelmesi ve değişmesi lazım gelen şeyleri söyleriz. Bunların ne olduğu da bizce muğlak değildir, 1969 seçim beyannamemizde yazılıdır: Halk oylaması getirilmesini istiyoruz. Orada yazılıdır ve Anayasada birtakım başka tadiller istiyoruz. Onların hepsi yazılıdır. 15 senelik Anayasadır. Anayasalar gökten inme, mukaddes kitaplar değildir. Anayasalar milletlerin gelişmesine göre de tadil ihtiyacı ile karşı karşıya kalırlar.

Onun içindir ki; “Bu kafa ile Türkiye’yi bunalımdan kurtaramazsınız. Kafanızı değiştirin” gibi sözleri bize söylüyorsunuz. Her halde bunlar çok ciddiye alındığı

takdirde, o kadar hafif laflar değil ama bunları ciddiye almak da mümkün değil. Yani bizim kafamızın içini değiştirmeniz sizin işiniz değil. Siz kendinizi ne yapacaksınız yapın, bizi ıslah etmeye falan kalkmayın.

Biz bir program koymuşuz ve bunu götürüyoruz, siz bizim amirimiz falan da değilsiniz. Siz ne yapacaksınız onu söyleyin. Ben onu soruyorum.

Efendim, “Mühendisleri küstürmüşüz”. Bunlar doğru şeyler değildir. Bu çeşit şeyler aslında bir çeşit işaret vermektir. Küsun anlamında işaret vermektir. Türkiye’nin kalkınmasında görev almış meslektaşlarımı her zaman takdirle, şükranla, büyük bir tebrikle övmüşümdür. Eserler; gerçekten alın teri, el emeği, göz nuru, kafa ve gönül katkısı ile meydana gelir.

Onun içindir ki, Türk işçisini de, Türk teknisyenini de, Türk mühendisini de hep övmüşümdür ve Türkiye’de büyük eserlerin meydana gelmesinde de kendilerine gerek idare ve gerek siyaset hayatımda mensup olduğum partimin verdiği dinamizmle siyaset ve idare hayatımda ve günün idaresinin dinamizması ile bu arkadaşlarımla büyük hizmetler görmek imkânlarını bulduk ve gerçekten büyük mühendislik eserlerini meydana getirmişizdir Türkiye’de. Bu arkadaşlarımla bana küstüğünü söylemek, sadece küsmüş olmalarını istemekten başka bir şey değildir.

Bir itham daha oldu; efendim, “ilanat yapılmış, komandolar toplanmış veya birtakım kimseler toplanmış ve bu kimseler Devletin fabrikalarına yerleştirilmiş”. Bu ilanat nerede yapılmış, kim yapmış, bu ilanat ile kim nereye yerleştirilmiş? Bunu bilmek istiyorum. Bunu ortaya koymanız görevinizdir, takip konusu yaparız. (C.H.P. sıralarından, “Gazetelerde yazıyor” sesleri)

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Gazetelerde yayınlandı, burada da hazır (Bir gazete kupürünü gösterdi)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kimi nereye yerleştirmiştir Hükümet?

“Katillerle işbirliği yapan Hükümet” şeklinde ithamı fevkalâde ağırdır. Kimdir bu katiller, kimi katletmişlerdir, kim nerede Hükümetle işbirliği yapmışlardır? Bunları ortaya koymaya mecbursunuz, bunları yuvarlak lâf olarak söyleyip kaçıp gidemezsiniz.

RECAİ İSKENDEROĞLU (Diyarbakır)— Sigaya çekin muhalefeti Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — “Bunlar Hükümetin başlıca destekçisi, başlıca sokak gücü” falan diye birtakım şeyler söylüyorsunuz. Bunlar gerçekten hoş şeyler değildir, gerçekten nazik şeyler de değildir; böyle şeyler yoktur. Bu Hükümetin -söyledim- bir gücü vardır ve o güç buradadır. Güveniniz olur hizmete devam ederiz, güvensizin olmaz, en ufak bir üzüntü duymadan... Sebep yoktur, mahkeme kadiya mülk değil. Bugün biz yaparız, yarın siz yaparsınız, bu esaslar içinde memleketin şişleri yürür.

Onun içindir ki; bizim, “Her ne pahasına olursa olsun, iktidar olacağız” filan diye iddialarımız yoktur. Ama mademki bize güvendiniz, her ne pahasına olursa olsun, canımızı dişimize takıp ülkeye, millete ve bize güveni olanlara faydalı olmak mecburiyetindeyiz, onların itimadını üstümüzde tutmaya çalışmak mecburiyetindeyiz. (A.P. sıralarından, “Bravo” sesleri, alkışlar)

HALİL DERE (Muğla) — Ya olmayanlara?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bir şey daha söylemek istiyorum: Bu İstanbul Boğaz Köprüsünün ikinci kısmına Cumhuriyet Halk Partisinin taraftar olduğunu öğrenmiş bulunuyorum. Bundan memnuniyet duydum.

ALİ TOPUZ (İstanbul) — Köprüye değil, boğaz geçişine.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tabii tabii, boğaz geçişi. O manada söylüyorum, mektup da yazmışlar Planlamaya... Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın üyesi Bayındırlık Bakanı olduğu zaman Planlamaya “Bir geçiş daha lâzımdır” demiş. Bundan memnun oldum, Anlaşıyor ki, Cumhuriyet Halk Partisi birincisine itiraz ediyor, ikincisini kabul ediyor. *(A.P. sıralarından gülüşmeler)*

Değerli Milletvekilleri, diyalog kısmına geliyorum. Diyalogla ilgili vermiş bulunduğum beyanat şudur. Bu beyanat tahrif edilmiştir yahut yanlış anlaşılmıştır. Asgariden buraya benim demediğim mânada getirilmiştir.

Soru; “İktidar muhalefet ilişkileri sertleşmeye devam ediyor. Bu konuda ne dersiniz?”

“Fevkalade üzülüyorum. Gerçekten iktidar muhalefet ilişkileri çok hassas ve kızgın bir ortama sürüklenmiştir. Bunda biz kusurlu değiliz. Geçen hafta da size söyledim: Hükümetler başlarına mesele çıksın istemezler. Hükümetler durup durduğu yerde muhalefete hücum da etmezler. Yani iktidarlar muhalefete durup durduğu yerde hücum etmezler, ama her gün verilen beyanatları görüyorsunuz. Biz nefis müdafaası içine sürüklenmişizdir ve kişilerin şeref ve haysiyetleriyle oynanmaktadır. Bu siyaset değildir, gerçekten siyaset değildir bu. Bu, doğrudan doğruya bir nevi, Türk siyasetini çıkmaza sürükleme ve siyaset yapıyoruz diye şahısları zedeleme, lekelemedir. Bunun memlekete, millete hiçbir faydası yoktur. Milletin siyasetçilerden beklediği, milletin meselelerine çare bulmaktır. Şahıslara hücum etmek suretiyle milletin hangi meselesine çare bulunabilir? Bize hücum edilmediği, bizim şeref ve haysiyetlerimizle oynanmadığı sürece, biz kimsenin şeref ve haysiyetine en ufak bir söz söylemeyiz. Aslında iyi şeyler değildir. Gerçekten üzgünüm, gerçekten memleket meselelerini konuşamıyoruz. Açık söylüyorum, memleket meselelerini konuşamıyoruz sizinle. Gerçekten diyaloglar kopuktur. Bu diyalogları söverek düzeltmek mümkün değildir. Umarım, karşılıklı saygıyı yeni baştan ihya edebilelim. Aksi hal memnuniyet verici değildir.”

Şimdi ben bunu söyledim. Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı buraya geldi, esefle söyleyeyim ki, ben köşeye sıkışmışım da, kendilerine böyle bir şey diyormuşum. Ben burada ne diyorum? Aklın gereğini sorumluluğun gereğini söylüyorum. Benim dediğim şey gerçekten -yani bu iş kızgındır, kızgın devam etsin diyemem ben, benim sorumluluğum var- memleket meselelerini konuşamıyoruz, gerçekten diyaloglar kopuk. Bu gerçekleri söylüyorum Ama bunun küfürle düzelmeyeceğini söylüyorum. Her gün Hükümetin manevi şahsiyetine hakaret yağdırıldığını söylüyorum. “Bu, muhalefet değildir” diyorum, “Türk siyasetini rayından çıkarmaktır” diyorum. Gerçek de budur.

Sözlerimin başında söyledim: Bizim hükümet olmamız size, bizi tahkir hakkını vermez. Böyle mücadele de olmaz zaten. Ben bunu söylüyorum. Burada nerden çıkıyor, “Demirel köşeye sıkışınca böyle yapar” filan diye. Nereden çıkıyor bunlar? Köşeye falan sıkışan yok, kolay kolay köşeye falan da Allah’ın inayetiyle sıkışmayız. Şimdi söyleyeceğim şudur: Aslında her halde köşeye sıkışsak bile, size sığınmayacak kadar şeref ve haysiyet sahibiyiz.

Şimdi geliyorum vergi iadesine.

HASAN VAMİK TEKİN (Giresun) — Mobilya, mobilya.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Mobilya mobilya. Oraya geldim. İşte “Pilavdan dönenin kaşığı kırılısın” dediğim burası.

ALEV COŞKUN (İzmir) — O halde, neden kaçtın meclisten?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 21 Ocak’ta vermişsiniz önergeyi. Evet, işte ben buradayım, bir yere gittiğim yok.

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Biz topladık sen yoktun.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Buradayım, bir yere gittiğim yok. Türkiye Büyük Millet Meclisini toplamak benim elimde değil. Toplayın Türkiye Büyük Millet Meclisini, ben huzurunuzdayım.

BAŞKAN — Sayın Coşkun, son söz sırası sizin efendim, çok rica ederim.

ALEV COŞKUN (İzmir) — Niye kaçtın?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben huzurunuzdayım.

BAŞKAN — Sayın Coşkun, rica ederim iki defa konuşmayın efendim.

ABDİ ÖZKÖK (Bolu) — Huzurda olmanın da bir usulü var.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi aslında sizinki hesap sormak değildir. Sizinki tuzak kurmaktır, tuzak. Tuzak kurmaktır. *(A.P. sıralarından alkışlar, “Bravo” sesleri)* Bana neyin hesabını soruyorsunuz?

27 Mart 1975 tarihli Millet Meclisi Tutanak Dergisi (Sayfa:361):

“Türkiye Büyük Millet Meclisi Af teklifinde dikkate alınmasını istediğimiz diğer bir konu da, Başbakanlık, bakanlık yapmış kimselerin mutlaka af kapsamı dışında tutulmalarıdır. Türkiye Cumhuriyeti hükümetlerinde gerek Başbakan, gerekse Bakan olarak hizmet gören kimseleri affa sığınmış gibi görmek ve göstermek fevkalade sakıncalıdır. Şayet bir istisna sağlanmazsa Cumhuriyet hükümetleri müessese olarak ağır yara almış olur. Adalet Partisi olarak, Türkiye Cumhuriyeti hükümetlerinde gerek Başbakan, gerek Bakan olarak hizmet görmüş kimselerin af kapsamına alınmasına kesinlikle karşıyız ve bütün imkânlarımızla buna karşı çıkmaya devam edeceğiz.”

Şimdi Sayın Milletvekilleri, Türkiye’de gerçekten kamu hizmeti görmek güçtür. Her ülkede güçtür ya. Bizim memleketimizde güçtür. Gerçekten bizim memleketimize, bu büyük memlekete hizmet verilirken çok dikkatle hizmet verilir ve itina ile hizmet verilir. Söylediğim gibi bu güçlük daha uzun süre devam edecektir.

Bana çeşitli ithamlar yöneltildi. Ben 1971 senesinde bu Mecliste bana itham yöneltenlere şunu dedim; “Devletin arşivleri elinizdedir. Buyurun ben de buradayım...” Ve...

ALEV COŞKUN (İzmir) — Pilavdan...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Müsaade buyurun efendim Allah Allah... Burada beni nefis müdafaası içine soktukten sonra, asgariden nezaket kaidesi beni dinlemek. Ve bunlar kolay şeyler değil, her gün bu tarz şeylere maruz kalmak. O kadar şık şeyler de değil.

Şimdi bakınız ne söylemek istiyorum. Beraatı zimmet asıldır. Yani bir kimsenin suçluluğu ispatlanmadıkça, o kimse suçlu sayılamaz. Binaenaleyh, bir ithamda mı bulundunuz, ithamda bulunduğunuz kimse suçsuzluğunu ispatla değil; ithamda bulunan suçluluğu ispat ile mükelleftir. “Beyyine külfeti” denen külfet. Binaenaleyh hiç kimse namusluluğunu ispat ile mükellef olmayıp, aksi düşüncede olanlar varsa, onların onu ortaya koyması lazımdır. Aksi halde, her gün ortaya atılan isnatlar karşısında kişi mahkeme ilamı alıp gelmek mecburiyeti ile karşı karşıya kalır, alamadığı takdirde de işler karma karışık olur. Bir kişi o kişiyi, o kişi öbür kişiyi; binaenaleyh öyle lekelenmedik adam bırakılmaz. Onun içindir ki, “engizisyon devri”nden beri kişi kendisinin suçsuzluğunu ispat ile mükellef değil, suçluluk isnat eden, suçluluğu ispat ile mükelleftir. Şimdi geliyorum.

ALEV COŞKUN (İzmir) — Kaçıyorsun.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tutturmuşsun bir “Kaçıyorsun, kaçılıyorsun” diye. Kaçmak mümkün mü? Şayet kaçmak mümkünse, gelin beraber kaçmanın yolların tıkalalım. Başta ben geliyorum, getirin. Kaçmak mümkünse, bugünkü mevzuat Türkiye’de bir şeyi örtbas etmeye veya bir şeyden kaçıp kurtulmaya imkân veriyorsa, getirin bir kanunu ilk imzayı ben atacağım ben. Ben atacağım.

Şimdi geliniz, bunlardan bir şey çıkmaz. Ne diyorsunuz siz? Ne diyorsunuz?

ETEM EKEN (Çorum) — (A.P. sıralarına karşı) Milletvekilisiniz, burada yemin ettiniz.’

BAŞKAN — Sayın Eken, Sayın Eken.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Efendim, mobilya ihracatı olmuş. Mobilya ihracatına vergi iadesi ödenmiş. Vergi iadesi kanunlarını biz çıkarmadık. Birinci Beş Yıllık Plan döneminde 28 Şubat 1963 tarih 202 Sayılı Kanunla yatırım indirimi ve 5 Temmuz 1963 tarih 261 Sayılı Kanunla ihracatta vergi iadesi; 25 Mayıs 1964 tarih ve 174 Sayılı Kanunla gümrük taksitlendirilmesi ve muafiyetleri imkânları tanınmıştır. Bunların hiç birisini biz çıkarmadık. 1963’de nasıl çalışmışsa, 1964 de nasıl çalışmışsa ve kanun “nasıl çalışacak” diyorsa, öyle çalışmış.

Şimdi 1974 de nasıl çalışmış? 39 firma yahut da 14 firma 39 defa 1974 senesi içerisinde Ticaret Bakanlığına müracaat etmiş. Ticaret Bakanlığı “usulüne uygun mu, değil mi” kanununa göre bakmış, bu 39 firmaya da müsaade vermiş. Aslında vergi iadesi sadece mobilya üzerinde değil, yüzlerce kalem üzerinde yürütülmektedir.

Hadise 1974 yılında olmuştur; yani Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Genel Başkanının, Başbakan olduğu dönemde olmuştur. Şimdi neye isnat ediyorsunuz? “Bu hayâlidir” Tamam, ihbar kabul ettik hayalî ise; tetkik ettirdik, mahkemelere “bunu ihbar kabul edin, tahkikat açın” dedik daha doğrusu savcılara. Yargı organları ilgili daireleri yürütüyor. Şimdi eğer bu muamelede yolsuzluk sabit olursa, suçlu sizsiniz. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri alkışlar, C.H.P. sıralarından şiddetli gürültüler)

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Ne suçlusu, neyin suçlusu, hırsızlıkta başbakanlar ne zamandan beri suçlu, senin döneminde. (Gürültüler)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yani sizin devrinizde olmuş bir şeyin suçlusu ben niye olayım? Ben niye olayım sizin devrenizde olmuş bir şeyin suçlusu?

DENİZ BAYKAL (Antalya) — İşlenen cinayetlerde sen mi suçlu oluyorsun? *(Şiddetli gürültüler)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kimseye mobilya için vergi iadesi bizim Hükümetimiz zamanında verilmemiştir...

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Savsakladın sen, savsakladın, aylarca sustunuz.

VAHİT YAŞAR ÇALIN (İstanbul) — Senin neyin oluyor?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Savsaklamadık, hepsi yerinde, hepsi yerinde...

BAŞKAN — Sayın Başbakan bir hususu rica edeyim, bir dakikanızı rica edeyim. Sayın Başbakan gayet iyi bilirsiniz ve takdir edersiniz ki, İctüzüğe göre Heyeti Umumiye ve Başkanlığa hitap etme durumundasınız; “Sizsiniz” diye bir hitapta bulunursanız, bunun sonunu almamız mümkün değildir. Bu usule riayet edeceğiniz ümidi ile devam buyurun efendim.

İSMAİL HAKKI KÖYLÜOĞLU (Ankara) — Aşağıdakiler “Siz”, derse ne olur.

BAŞKAN — Çok rica ederim Köylüoğlu, zaten usulsüzlük almış yürümüş; senatör arkadaşlarımız da var, onlar da müdahale ediyorlar, çok rica ederim.

HALİL KARAATLI (Bursa) — Müdahale eden kim?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi yolsuzluk sabit olursa, sonucu parayı geri almaya gider, parayı geri almaya gider; Ama yolsuzluk sabit olursa. Benim zamanımda yapılmamış bir muameleden yani, benimle zerrece alâkası olmayan bir muameleden, ben niye sorumlu olacağım? *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Senin zamanında ortaya çıktı; gerektiği gibi soruşturma yapmıyorsunuz, soruşturma yapanları atıyorsunuz görevinden, gerektiği gibi soruşturma yapmıyorsunuz. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Soruşturma yapıldı, yapılıyor. Soruşturma gerektiği gibi yapıldı, yapılıyor da; mahkemede yapıyor, hepsi de yapıyor.

Yalan söylüyorsun, yalan.

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Şeref Durugöl’ü niye attın?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Siz tetkik kararı...

BAŞKAN — Çok rica ediyorum, müdahale ediyorum mütemadiyen... Sayın Baykal, ifade etmek istediğinizi emrivakiyle de olsa ifade ettiniz efendim, daha ısrar etmeyiniz efendim; ikaz ettim “olmaz” dedim, çok rica ederim.

DENİZ BAYKAL (Antalya) — “Yalan söylüyorsun” diyor, Sayın Başkan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Siz tetkik kararı değil, suçluluk kararı almışsınız. Ben bundan korkmam. Meclisi haksızlığa alet etmek isteyebilirsiniz, bu Yüce Meclisin vicdanı vardır. Açıklıkla ifade ediyorum; hiç kimseye sığınmam, hiç bir zaman sığınmadım, Cenab-ı Allah’tan ve milletimden başka kimseye sığınmam. *(A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar)*

İSA AYHAN (Aydın) — Terakki Şirketine sığınırısın, Terakki Şirketine.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hiç bir ayıpla malul değilim. Yalan ve iftiradan korkmadım. Yalan ve iftiraya karşı savaş verdim geliyorum. Alnım açık, yüzüm ak, başım diktir. Yüce Allah nereye kadar götürürse, oraya kadar giderim.

Hepinize saygılar sunuyorum. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, ayakta sürekli alkışlar, M.S.P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Başbakan.¹⁷

¹⁷ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre IV, Cilt 15, Birleşim 58, Sayfa 238-296*

28 Şubat 1976 Cumartesi

1976 Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının Tümü Üzerindeki Görüşmelerin Tamamlanması Nedeniyle

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Atabeyli. Gruplar adına yapılan konuşmalar bitmiştir.

Hükümet adına Sayın Maliye Bakanı mı yoksa Sayın Başbakan mı konuşacaklar?,

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Ben konuşacağım Sayın Başkan.

BAŞKAN — Buyurunuz efendim. (A.P. M.S.P. ve C.G.P. sıralarından alkışlar, "Bravo" sesleri)

Sayın Başbakan, süreniz bir saattir efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Millet Meclisinin Sayın Üyeleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

1976 yılının Bütçe müzakereleri, bugün sona ermektedir. Bütçe Karma Komisyonunda, daha sonra Cumhuriyet Senatosunda ve 15 güne yakın bir süredir de Millet Meclisinde yapılmakta olan tartışmalar, bugün oylarınızla bir neticeye bağlanacaktır.

Bu tartışmalara bir göz attığımız zaman, bu sene 1976 Bütçe tartışmalarının gerçekten hırçın, öfkeli ve gerçekten arzu edilen ölçülerin dışında cereyan etmiş bulunduğunu ifade etmeyelim.

1976 Bütçesi, müzakere edilebilmiş ve bugüne gelinebilmiştir. Bunu da ülkenin bütçesiz kalmaması için sarf edilen gayretlerin neticesi olarak memnuniyet verici buluyorum.

Şayet Cumhuriyet hükümetinin Bütçesi oylarınızla kabule mazhar olursa, 1 Mart 1976 tarihinden itibaren bu bütçe uygulanacaktır. Bu bütçe ülkeye önemli hizmetler getirmektedir.

Bütçe üzerinde Komisyonunda, Cumhuriyet Senatosunda söylenen şeyler burada aynen tekrarlanmıştır. İlk gününde tekrarlanmıştır, bakanlıklar bütçeleri görüşüldüğü zaman tekrarlanmıştır ve son gün de benzeri mütalaalar serd edilmiştir.

Cumhuriyet hükümetinin, programına koyduğu hedeflere ulaşmak için elinde üç vasıta vardır.

Bunlardan birisi kanunlar; kanun tasarıları hazırlamak ve bunların Meclislerden geçmesini siyasi iktidar olarak sağlamak.

İkincisi, kararnameler çıkarmak,

Üçüncüsü de yazılı veya şifahi emirlerle devletin işlerinin görülmesini sağlamak.

Hükümet olarak, 104 tasarımı Meclislerin huzuruna sevk etmiş bulunuyoruz. Bizden evvelki hükümetlerin sevk ettiği 150'ye yakın da tasarı Meclislerin önünde bulunmaktadır. 250-300 adet de milletvekilleri ve Cumhuriyet Senatosu üyeleri tarafından verilmiş teklifler vardır.

Meclislerin yaz tatiline gitme zamanı gelince, Meclisleri, bizatihi Meclislerin mensubu olanların itibarsız duruma sokmamaları için, 1976 ilkbahar aylarının iyi değerlendirilmesinde fayda görüyorum.

Meclislerin huzuruna sevk edilmiş bulunan tasarılar, ülkede huzur ve güveni sağlamak için birtakım tedbirlerdir. Meclislerin önüne sevk edilmiş bulunan tasarılar, Devletimizi daha çok sosyal muhtevalı yapmak için sevk edilmiş tasarılardır.

Ne gibi? İhtiyarlara maaş bağlanması, afete uğrayan köylünün malının mülkünün gitmesi halinde aç ve susuz kalmamasını sağlamak için tarım sigortası, ülkede her vatandaşımıza sağlık hizmetleri, hekim ve ilaç götürebilmek için genel sağlık sigortası, köylerde yapılan hizmetlere katılma paylarını kaldırmak için sevk edilmiş bulunan tasarı, sosyal hizmetlerin tümünün toparlanması için sevk edilmiş bulunan tasarı ve benzeri gerçekten sosyal adaleti ve sosyal güvenliği daha yaygın hale getirmek için üzerinde düşünülerek, taşınarak hazırlanmış, Hükümet Programında taahhüt edilmiş bulunan tasarılardır.

Bu tasarılar Meclislerin iltifat göstereceğini, bunların komisyonlardan biran evvel geçirilerek, Genel Kurullara getirilmesini sözlerimin başında rica ediyorum.

Bunların engellenecek tarafı yoktur. Bunları engellemek suretiyle, Meclisi çalıştırmamak suretiyle Meclisin tatile gitme zamanı gelince “bu Meclis hiç bir şey yapmadı” gibi ithamlara Meclisi maruz bırakmanın da, korumakla mükellef olduğumuz bu müesseseyi eskitmekten başka bir şeye yaramayacağını huzurunuzda bugün ifade etmek istiyorum.

Meclislerin gündemlerinde kesin hesap kanun tasarıları vardır. Bunlar Devletin normal işlerindendir, senelerce beklememelidir. İktisadi Devlet Teşekküllerinin raporları vardır. Bunlara ilaveten Devletimizin diğer devletlerle yapmış olduğu anlaşmalar vardır. Bu anlaşmaların Meclislerden tasdiki vardır. Şayet tasdik keyfiyeti uzunca süre yapılamazsa, Devletimizin diğer devletlerle anlaşma yapmakta itibari zedelenmektedir. Hükümetler anlaşmaları yapmakta, fakat bu anlaşmalar Meclislerden geçmemektedir. Meclisler buna “evet” veya “hayır” diyeceklerdir. Meclislerin iradesi belli olmalıdır ki, bundan sonra diğer devletlerle olan münasebetlerimizi ayarlamak imkânını bulalım.

Cumhuriyetçi Hükümetin başı olarak bu ricamı ifade ettikten sonra şimdi bugün Bütçe müzakereleri dolayısıyla serdedilen mütalaaların bir kısmını ancak cevaplayabileceğim. Çünkü zaman, bunların tümünü cevaplamaya imkân bırakmıyor. Esasen bunların çoğu tekrardır. Bunlar gerek tarafımdan, gerekse bakan arkadaşlarım tarafından, gerekse bugünkü siyasi iktidarı oluşturan grupların sözcüleri tarafından birçok kere cevaplandırılmıştır. Buna rağmen, vaktin müsaadesi nispetinde, ortaya atılan bazı konulara temas etmek istiyorum.

Sözlerime başlarken huzurlarınızda şunu ifade edeyim ki bütçe müzakereleri bir hesaplaşmadır. Bütçe müzakereleri, denetlemenin en müessir yoludur. Bu hesaplaşma yıllık esas üzerinden yapılır ama 1976 Bütçesi yıllık esas üzerinden değil, dekadesası üzerinden yapıldı, yani on yıllık, hatta çeyrek asırlık bir esas üzerinden yapıldı. Onun içindir ki yine, konuşmamı iki bölümde mütalaa etmeye mecburum. Birincisi; bugünkü Cumhuriyet Hükümetinin geçen 11 aylık icraatının savunulması. İkincisi ise; 1976 yılı bütçesinin savunması. Buna ilaveten de biz kendimiz nefis müdafaası içinde kaldığımızdan dolayı, bırakıldığımızdan dolayı bize taalluk eden sözlerin bir kısmını cevaplandırmak mecburiyetindeyim.

Sayın Milletvekilleri; bugünkü Cumhuriyet Hükümeti kurulduğu zaman üç önemli görevi omuzuna almıştır. Bunlardan biri enflasyondur. Enflasyon, bir memlekette

fakir fukarayı ezmek için en tesirli, en acı yollardan biridir. Enflasyona kayıtsız kalan hükümetler, enflasyonu tehlike saymayan hükümetler, enflasyonu kaynak yaratıcı sayan hükümetler, o memlekette gelir dağılımını allak bullak ettikleri gibi, bilhassa dar gelirli, köylü, işçi, esnaf, küçük memurun ezilmesine de sebep olurlar. Enflasyon, piyasa ekonomisiyle idare edilen sistemlerin en büyük hastalığıdır; en ciddi hastalığıdır.

Bugünkü Cumhuriyet Hükümeti görevi devraldığı zaman Türkiye’de enflasyonla mücadele etmeyi önemli hizmetlerden biri saymıştır. İkincisi; Türkiye’de anarşiyle, komünizmle, terörizmle, bölücülükle, yıkıcılıkla mücadele etmek, bugünkü Cumhuriyet Hükümetinin baş görevi idi. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Şiddet eylemleri dediğimiz tahrikler; memlekettin huzur ve güvenini bozmaya, vatandaşı can ve mal emniyeti hususunda tereddüde düşürmeye, üniversitelerimizi ve okullarımızı okunamaz hale getirmeye, eğitim ve öğretim hürriyetini ihlâl etmek için girişilmiş hareketler vardı. Bunların hepsini devralmışızdır.

Üçüncüsü devraldığımız konu ise; ambargo idi. Ambargo, “Türkiye’nin dış politikasında ve savunmasında üzerinde saatlerce durulabilecek birçok meselenin tek kelimeyle ifadesinden ibarettir.

Ajitasyonla, yani tahriklerle, enflasyonla ve ambargoyla giren 1975 Türkiye’si, 1976 yılına da bunların tüm tesirlerini izale etmiş olarak girmiyor. Bu problemler halen mevcuttur, şiddetleri azaltmıştır, tesirleri azaltmıştır Ama bunlardan kurtulmuş olarak girmiyoruz. Cumhuriyet hükümeti, izniniz olur göreve devam etmek kısmet olursa; yeniden komünizmle, terörizmle, anarşiyle, bölücülükle, yıkıcılıkla mücadeleye azimle, şevkle devam edecektir... (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar)

Cumhuriyet hükümeti, eğer çalışma imkânını bulursa; enflasyonla olan mücadeleye devam edecektir ve nihayet ambargonun açmış bulunduğu derin yaralar karşısında ülkemizin savunma gücünü zaafa uğratmamak için ve dış politikasında gerek Batı Avrupa ülkeleriyle, gerek Birleşik Amerika’yla, gerek diğer ülkelerle olan münasebetlerini bugünün şartları içerisinde Türkiye’nin menfaatlerini en iyi kollayacak şekilde yeniden tanzimde görevini şuur ile idrakiyle yerine getirecektir.

Değerli Milletvekilleri, Türkiye’nin meseleleri vardır. Büyük ve önemli meseleleri vardır. Bu büyük ve önemli meseleler, bugünün meseleleri değildir, yarının meseleleri da olmaya devam edecektir. Esasen 40 milyonluk Türkiye, 15 sene sonra 60 milyonluk Türkiye’yi meselesiz düşünmek mümkün değil. Dünyanın bir ucu 80 dolar millî gelir seviyesinde, bir ucu 6.400 Dolar millî gelir seviyesinde. Dünyanın bütün servetinin üçte ikisini nüfusunun üçte biri almakta, çünkü dünyanın üretiminin üçte ikisini nüfusunun üçte biri yapmakta. Binaenaleyh, kalkınmış memleketler, kalkınmakta olan memleketler, kalkınmamış memleketler, kalkınmakta ümidi yok denecek derecede az olan memleketler gibi beşli bir tasnif ile 1976 dünyası önümüzde durmaktadır. Onun içindir ki, dünyaya yeni bir iktisadi nizam verme hevesleri, Birleşmiş Milletler zemininde yerini bulmuştur. 77’ler. 103’ler bütün bu faaliyetler fukaralıktan kurtulma çabasının, hiç olmazsa fukaralık acısının dünya zemininde dile getirilmesinden ibarettir. Dünya, bu acılar içerisinde çırpınmaktadır. Biz, Türkiye’de, 1975 Türkiye’sinde vatandaşlarımızın hepsinin işi vardı da, 2 milyon insanı işsiz bıraktık değiliz, 2 milyon insanı işsiz devraldık. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) 1965 Türkiye’sinde bütün vatandaşların işi vardı da işlerini, güçlerini bırakıp Almanya’lara, Avrupalara Avustralya’lara gitmediler ki, 1965 Türkiye’sinde de 1 milyondan fazla vatandaşımızın işi gücü yoktu.

Binaenaleyh, Türkiye'nin meselelerini büyük meseleleri böyle kısa dönemler içerisinde mütalaa ederek değerlendirmek yanıltıcı olur. Kanaatimce birtakım hayali reçetelerin peşinde koşmak kanaatimce birtakım büyümlerin peşinden gitmek, bunlar da Türkiye'yi bir yere ulaştırmaz. Türkiye yolunu çizmemiş midir? Türkiye yolunu çizmiştir.

Türkiye'nin siyasi rejimi Anayasasıyla tespit edilmiştir, iktisadi rejimi de yine Anayasasıyla tespit edilmiştir. Esasen iktisadi rejim ile siyasi rejimini ayırt etmek mümkün değildir. Mülkiyet hakkı tanımayan bir rejime demokratik rejim demek mümkün değildir. Herkesin istediği işi tutma hakkını tanımayan bir rejime, miras hakkı tanımayan bir rejime, herkesin istediği şeyi söylemesini serbest bırakmayan bir rejime, herkesin istediği yere gitmesini serbest bırakmayan bir rejime, demokratik rejim demek mümkün değildir.

Öyle ise geliniz, hangi çerçevenin içerisinde olduğumuzu iyi bilelim. Bugün burada yapılan tartışmaların bir kısmı, bilhassa Cumhuriyet Halk Partisi Sayın sözcüsü tarafından dile getirilen konular üzerinde durduğumuz zaman bazı önemli neticeler çıkmaktadır.

Cumhuriyet Halk Partisi bu müzakereler başlarken, yani 16 Şubat tarihinde bu müzakerelere başlarken beni hedef almıştır; bugün ise bütün bu olup bitenlerin kusuru bende değil, düzende olduğunu ilan etmektedir. (*A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar*)

Binaenaleyh, hangisinin doğru olduğunu tartışmaya lüzum görmeden bu değişikliğin, bu tahavvülün üzerine sadece işaret etmek istiyorum.

Türkiye'nin önünde önemli meseleler vardır dedim, bu meselelerin bir kısmını Bütçenin takdim konuşmalarından sonra yapılan, tümü üzerinde yapılan müzakerelerde saydım. Tekrar bile olsa, bazı tepe noktalarına işaret edeceğim.

Devletimiz, güvenliğini; iç güvenliğini, dış güvenliğini meşru zeminlerde kalarak, meşru yollardan giderek sağlayacaktır. Devletimiz güçlüdür, güvenliğini sağlayacak güce sahiptir. Devletimizin hesabı, Cumhuriyet Hükümetinin en önemli meselesi olacaktır.

Hazinesi ve Merkez Bankası sağlam olmayan bir ekonomiyi yürütmek mümkün olmadığı gibi, Hazinesi ve Merkez Bankası düzgün olmayan bir devleti idare etmek de mümkün değildir. Binaenaleyh, Hazinesinin ve Merkez Bankasının düzgün olmasına, kalkınmanın düğümlendiği bu 2 büyük müessesenin düzgün işlemesine azami itinaı gösterecektir.

Ayrıca Cumhuriyet hükümeti, kalkınmanın dengeli, süratli daha çok vatandaşa iş ve ekmek çıkaracak şekilde, kalkınmamış bölgelerimizi, Doğu, Güneydoğu Anadolu bölgelerimizi, dağlık bölgelerimizi dar sahil şeridindeki kalkınmamış bölgelerimizin tümünü, kalkınmanın nimetlerinden daha çok faydalandırmanın gayreti içinde olacaktır. Daha çok vatandaşa iş ve ekmek imkânı arayacaktır. Hükümetiniz işsizlikle, fukaralıkla, çaresizlikle mücadelede ekonominin büyültülmesini, büyüyen ekonominin nimetleriyle, bu sosyal dertlerin ortadan kaldırılmasını kendisine hedef yapmıştır. Nihayet hükümetiniz, Devlet çarkının daha iyi dönmesi, işlerin daha muntazam görülmesi, vatandaşın bürokrasiden, kırtasiyeciliğe dönüşmüş bulunan zorluklar karşısında işlerini daha iyi görebilmesini sağlayacaktır.

Bunları ifade ettikten sonra bu Bütçe hakkında neler dendi?

Aslında denen şeyler genellikle şunlar; “Bütçe denk değildir” Buna verdiğimiz cevap, en iyi tahminlere göre hazırlanmıştır. Her bütçe tenkidinde bu sözler söylenir. Gayet tabii ki, gelirler de tahminlerden ibarettir, giderler de tahminlerden ibarettir; Ama hükümetiniz kasten huzuruza denk olmayan bir bütçe getirmemiştir. En iyi tahminlere dayanarak, en iyi niyetle bir istikrar bütçesi getirmiştir, bir hizmet bütçesi getirmiştir.

Binaenaleyh, “Bu Bütçe, denk değildir” şeklindeki iddialara vereceğimiz cevap budur.

“Bu bütçe israfçıdır” ikinci iddia. “İsrafçıdır” demek, “Devletin cari masrafları çoktur” demek. Bu iddiayı yapanlara soruyoruz, Devletin cari masraflarından neyi keselim?

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Komandoları.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Devletin cari masraflarından şu kalemi kesin, bu kalemi kesin, diye bir teklif ile ne Bütçe Karma Komisyonunda, ne Cumhuriyet Senatosunda, ne burada karşılaşmadık. Aksine cari masrafları daha da şişirmek için yarış hali oldu. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

REMZİ ÖZEN (İzmir) — Doğu Anadolu’nun kalkınmasında...

BAŞKAN — Rica ediyorum efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Birtakım iddiaları sıralayıp gitmek gayet kolaydır, tutarlı olmak lâzım. Tutarlı olmanın şartı da, çıkardığınız yargının delillerini ortaya koymak lâzım, çare ortaya koymak lâzım. Neyi kesseydik?

“Bu Bütçe israfçıdır” sözüne, bu sözü edenlere karşı teklif ettiğiniz çare nedir diye soruyoruz...

Sayın Milletvekilleri, Türkiye Cumhuriyetinin, bugün istihdam ettiği personel sayısı 1 milyonu bulmuştur. Türkiye Cumhuriyetini daha az sayıda memurla idare etmek mümkündür; Ama bu Türkiye Cumhuriyetinin bugün meydana gelmiş meselesi değildir. Aslında kırtasiyeye boğulmuş bulunan Türkiye Cumhuriyetinin, bu kırtasiyecilikten kurtulabilmesine, yapıcı, netice alıcı bir ıslahat hareketine şiddetle ihtiyaç göstermektedir; Türkiye Cumhuriyetinde Devlet mekanizmasının daha iyi işlemesi lâzımdır diyoruz. Biz yıkılası düzen demiyoruz, göçesi düzen demiyoruz, biz diyoruz ki; bu sistemin ıslah edilmesi lâzımdır düzeltilmesi lâzımdır diyoruz. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Yıkılası, göçesi diyenlerin bu zamana kadar, bu yıkıldıktan sonra yerine neyi koyacaklarını söylediklerini duymadık. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Kiminki gibi olacağız? Kiminki gibi olacağız; bir icat mı yapacağız? Bunu kimse ortaya koymadı ve esasen düzen, yasalarla ve Anayasayla kurulduğuna göre de, Anayasanın neresini değiştirelim ki, bu düzen değişmiş olsun. Yasaların neresini değiştirelim ki, bu düzen değişmiş olsun. Neresini nasıl değiştirelim ki, yıkılası düzencilerin istediği iş yapılmış olsun. Bu, bu zamana kadar ortaya konulamadığı için tartışma, bilhassa Cumhuriyet Halk Partisiyle olan tartışmada bir diyalog imkânı yoktur. Yuvarlak lâflar, ondan sonra ne ezeni, ne ezileni, insanca, hakça düzeni diye birtakım tekerlemelerle bir düzen kurmak mümkün değildir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

İBRAHİM TEKİN (Adana) — Hırsızlık düzeni kur, hırsızlık düzeni... Arkadaşım, hırsızlık düzeni kur.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Gaye ezeni de olmasın, ezileni de olmasın, insanca olsun, hakça olsun Ama nasıl? Neyi yaparsanız öyle olacak? Nasıl, nasıl? Onu söyleyin. *(A.P. sıralarından alkışlar) (Gürültüler)*

İBRAHİM TEKİN (Adana) — Hırsızlık düzeni kur.

HASAN CERİT (Adana) — Anayasaca düzen...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bakınız ne oluyor. Düzeni... *(C.H.P. ve D. P. sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Rica ediyorum efendim, rica ediyorum... *(Gürültüler)* Rica ediyorum efendim...

MEHMET EMİN SUNGUR (İstanbul) — Anayasaca düzen kur. *(C.H.P. sıralarından gülüşmeler)*

BAŞKAN — Sayın Sungur rica ediyorum...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ciddî şeyler konuştuğumuza kaniyim. Bu müessesede ciddi şeyler konuşabilmelidir. Ne kadar zorlansam da...

ALEV COŞKUN (İzmir) — Tutarsız.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bu kürsünün, özgürlükçülük, şampiyonu yapan Cumhuriyet Halk Partisinin bu kürsüde milletvekili yumruklamaya kalktığı bu kürsünün ciddiyetini muhafaza edeceğiz. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, sürekli alkışlar)* Edeceğiz bunu muhafaza.

İBRAHİM TEKİN (Adana) — Hırsızlık...

A. DOĞAN ÖZTUNÇ (İstanbul) — Her gün cinayet işleniyor.

HASAN CERİT (Adana) — Kürsüye ilk olarak sizden biri silahlı çıktı. *(Gürültüler)*

BAŞKAN — Efendim, rica ediyorum... *(Gürültüler)* Müdahale etmeyiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — O kadar söyledim, aşağıdan lâf atmanızdan falan yılmam, hiç bir şekilde yılmam. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)* Gayet açık söylüyorum, sizin söylediğinize bin tane cevap veririm. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın Başbakan, karşılıklı konuşmayın rica ederim, konuşmanıza devam edin efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bu kürsü açık kürsü, milletin kürsüsü.

BAŞKAN — Suallere cevap vermeyin, konuşmanıza devam buyurun efendim. *(Gürültüler)*

SELÂHATTİN KILIÇ (Adana) — Susturun.

BAŞKAN — Susturuyorum, müdahale ediyorum efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Değerli Milletvekilleri, iki türlü sistem var dünyada. Bir üçüncüsü...

İBRAHİM TEKİN (Adana) — Hırsızlık sistemi.

BAŞKAN — Efendim, rica ediyorum Sayın Tekin.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bir üçüncüsü yok.

İBRAHİM TEKİN (Adana) — Bana cevap versin, hırsızlık sistemi diyorum. Bana cevap versin kabadayıysa.

BAŞKAN — Sayın Tekin, rica ediyorum efendim, rica ediyorum efendim...

Sayın Tekin bu şekilde...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bir üçüncü sistem yok. Bağırmanıza...

İBRAHİM TEKİN (Adana) — Sen bana söyledin, kardeşlerim yapmıyor diye. Konuş bakalım.

BAŞKAN — Sayın Tekin, rica ediyorum efendim... (*Gürültüler*) Sayın Tekin, size söz vermedim...

İBRAHİM TEKİN (Adana) — Konuş bakalım...

BAŞKAN — Sayın Tekin, rica ediyorum...

Buyurun Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bu şekildeki lâfların hepsinin cevabı var.

İBRAHİM TEKİN (Adana) — Verebilirsen ver bakalım.

BAŞKAN — Sayın Tekin... Sayın Tekin, rica ediyorum. Başka türlü muamele yaptırmayın bana.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Öyle bağırarak...

İBRAHİM TEKİN (Adana) — Bana dön.

BAŞKAN — Sayın Tekin rica ediyorum efendim... (*A.P. sıralarından gürültüler*) Böyle bir usul yok efendim... Genel Kurula hitap edilir efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sana dönüyorum, bağırarak, çağırarak...

İBRAHİM TEKİN (Adana) — Dönemiyor.

BAŞKAN — Sayın Tekin rica ediyorum efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bağırarak, çağırarak fikirlere güç kazandırmak mümkün değildir. Küfrederek, hakaret ederek gerçekleri değiştirmek de mümkün değildir. Kötü söz söyleyene çok daha kötüsünü söyleyebilirim.

İBRAHİM TEKİN (Adana) — Kabadayıysan söyle bana... Bana söyle. (*A.P. sıralarından yer yer ayağa kalkmalar, gürültüler*)

BAŞKAN — Efendim, rica ediyorum bura kötü söz söylenecek yer değil. (*Gürültüler*) (*A.P. sıralarından "Tüh" sesleri*)

Sayın Tekin, burası kötü söz söylenecek yer değil efendim. Hiç kimse burada kötü söz söyleyemez efendim.

İBRAHİM TEKİN (Adana) — Varsa doğru bildiği benim hakkımda söylesin.

BAŞKAN — Sayın Tekin rica ediyorum efendim... Hakkınızda muamele yapacağım efendim, rica ediyorum.

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) — Yapamayacağı şeyleri söylemesin, cesareti varsa söylesin.

BAŞKAN — Sayın Korkmazcan, rica ediyorum efendim.

Buyurun Sayın Başbakan,

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Eğer bu kürsü karşılıklı...

BAŞKAN — Sayın Başbakan, konuşmanıza lütfen devam edin, cevap vermeyin sataşmalara. Ben müdahale ediyorum efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Karşılıklı fikir mübadelesi kürsüsü olmaktan çıkarp da bu Meclisi de dövüş sahası haline getireceksek, bunda kimsenin menfaati yok. *(A.P. ve C.H.P. sıralarından şiddetli gürültüler)*

BAŞKAN — Efendim, bunu kimse arzu etmez, kimse istemez Sayın Başbakanım.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bu kadarını söylemeye de kimsenin hakkı yok. *(Gürültüler)*

BAŞKAN — Bırakınız efendim, kimse arzu etmez efendim, kimsenin hakkı yoktur efendim buna. *(Gürültüler)*

Efendim, rica ediyorum, sükûnetle Başbakanı dinleyelim efendim, rica ediyorum efendim. Siz müdahale etmeyiniz.

Buyurun Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bu müzakereleri kim ne kadar. Rayından çıkarmaya çalışsa, bu müzakereler tamamlanacak ve açıktır bu *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

BAŞKAN — Efendim muhakkak tamamlanacak ve tamamlanmak üzere, rica ediyorum siz konuşmanıza devam edin efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın Milletvekilleri, iki türlü sistem vardır.

Bunlardan birisi; sınıf kavgasına dayanıp ta neticesi sınıf diktatoryası olan sistemdir.

Diğeri ise sınıflar ve zümreler arasındaki menfaat meselelerini büyük bir uzlaşma içerisinde halleden sistemdir. Demokrasi açık rejim olarak, sınıf kavgasına dayanarak, sınıf diktatoryasına varan bir sistem değil, çeşitli zümrelerin, çeşitli sınıfların iktisaden menfaatlerini bir büyük denge içerisinde düşünen bir sistemdir. Onun içindir ki, bizim sistemimiz sınıf kavgasına değil, uzlaşmaya dayanan bir sistemdir. Bu itibarla, hangi sistemi seçtiysek onu iyi bilmemiz gerekmektedir.

Değerli Milletvekilleri; Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın sözcüsünün söylediği hususlardan birisi de, dış ödemeler dengesi konusudur. "Bu Bütçe açıktır, bu Bütçe israfçıdır" dan sonra, "bu Bütçe dış ödemeler dengesi bakımından sakıntılıdır" Dış ödemeler dengesi Türkiye'nin önemli bir sorunudur. Bugünün meselesi değildir, yarının da meselesi olmaya devam edecektir.

Yine bağırarak, çağırarak dış ödemeler dengesine de çare bulamayız. Satacaksınız, alacaksınız. Almaya mecbursunuz. Almaya mecbursanız, bunu ne ile alacaksınız?

ALEV COŞKUN (İzmir) — Sunta.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İşte Türkiye'nin en önemli meselesi budur. Türkiye bir ihracat seferberliği yapmaya ve aldığı ile sattığını dengelemeye mecburdur. Aldığı ile sattığını dengelemek için ne teklif ediyorsunuz? Veya ne telkin ediyorsunuz? Veya ne diyorsunuz? 2 milyar dolar Türkiye'nin ihracatı var, 5 milyar dolar ithalatı var. Aradaki farkı ne ile karşılayalım, ne diyorsunuz. (C.H.P. - D.P. sıralarından gürültüler, "Mobilya ile karşılayalım" sesleri)

BAŞKAN — Efendim rica ediyorum, rica ediyorum efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ne ile karşılayalım? (C.H.P.- D.P. sıralarından "Mobilya ile" sesleri)

EKREM DİKMEN (Trabzon) — Biraderleri çoğaltalım Sayın Başbakan.

BAŞKAN — Efendim rica ediyorum, efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben sizinle mesele çıkarmaya niyetli değilim. (A.P. sıralarından alkışlar, C.H.P. - D.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Efendim, siz konuşmanıza devam edin.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Değerli Milletvekilleri, bu ciddi bir meseledir. Gerçekten Türkiye'nin bugün en önemli meselesidir. Geliniz, Türkiye'nin birtakım baskılar altında kalmaması, dışardan borç bulamadığı takdirde, dışardan kaynak bulamadığı takdirde birtakım içeride zorlamalarla, yokluklarla mecbur olmaması için, ihracat seferberliğini gerçekleştirilelim.

Bununla da kalmıyor. Türkiye'nin sanayii "Bir incik-boncuk sanayii" diye adlandırılmıştır bu kürsüden.

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) — Makarna sanayii, makarna.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Türkiye'nin sanayii bir incik-boncuk sanayii değildir. Türkiye'nin sanayileşmesinde takip edilen yol şudur: İthalat-ihracat dengesizliğini gidermek için Türkiye dışardan ne alıyor? Evvela bunu yapalım. Bir ikame endüstrisi, bir ikame endüstrisi kurulmuştur. Türkiye'de. Yani döviz bulup, dışarıdan alamadığı malları almak için Türkiye kendi kaynaklarını harekete geçirirken, bunların miktarını azaltmak için endüstri kurmuştur. Bugün Türkiye'nin endüstrisinde, Türkiye'nin endüstrileşmesinde ikame endüstrisinin sınırına geldiğimiz kanaatindeyiz. İkame endüstrisinin yerini, daha doğrusu, ikame endüstrisinin üzerine ağır endüstri konacaktır. Ağır endüstri dönemine 1976 da büyük bir hızla Türkiye girecektir. 1976 da ağır endüstri projelerinin gerçekleştirilmesi için bu bütçeye önemli meblağlar konmuştur.

Bakınız, ağır endüstri projelerimiz dahi, bir taraftan ihracatı imkân dahiline sokacak, bir taraftan da ithalatı yine azaltacaktır. Çünkü Türkiye 1,5-2 milyar dolarlık bugünkü rakamlar içerisinde yatırım malı almaktır. Yatırım mallarının önemli bir kısmını yurt içerisinde yapacağız. Böylece, Türkiye'nin fevkalade hayati meselelerine Cumhuriyet Hükümetinin ne kadar sahip olduğu huzurunuzda dile getirilmektedir.

Değerli Milletvekilleri, ortaya atılan diğer bir konu ise Ege’de petrol aranması konusudur.

Cumhuriyet Halk Partisinin sözcüsüne tutanaktan bir cevap vermek istiyorum. Tutanağın tarihi; 3.2.1971; Cumhuriyet Senatosu tutanağıdır.

Tutanağın 407 inci sayfasında; “Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı arama politikasını çok pahalı olan deniz sondajlarına yöneltmekle hataya düşmüştür.” “O zaman Adalet Partisi tek başına hükümettedir. 1971 Bütçesi müzakere edilmektedir...” “Karada daha ucuz olarak daha fazla sondaj yapıp, en azından İskenderun Körfezindeki petrol bulma imkânı kadar imkân taşıyan sahaların tespit edilmesi mümkün iken, TPAO’nun bu deniz sondajları için, 50 milyona yakın olarak hesapladığımız bir para sarf etmesi doğru olmamıştır” diyor.

Bunu kim diyor? Cumhuriyet Halk Partisinin Grup Sözcüsü. Cumhuriyet Halk Partisinin grup sözcüsü geliyor 1971 Bütçesi konuşulurken; “... Denizlerde sondaj yapılması doğru değildir” diyor, bugün geliyor; “Denizlerde haklarımız aranmıyor” diyor şikâyetle bulunuyor.

Denizlerde haklar aranmaya başlanırla seneler olmuş. Norveç’ten kiraladığınız gemilerle veya gemi ile Türkiye’nin haklarını Ege Denizinde koruduğunuzu iddia etmek gülünçtür sadece, bundan ibaret. (A.P. sıralarından alkışlar ve “Bravo” sesleri)

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Petrol şirketlerine ne buyrulur?

İBRAHİM AKDOĞAN (Kocaeli) — İskenderun’dan değil, hakiki aramadan, Ege’den bahset.

BAŞKAN — Bahsediyorlar efendim, rica ediyorum.

İBRAHİM AKDOĞAN (Kocaeli) — Hakiki aramayı Ege’de yapın.

BAŞKAN — Sayın Akdoğan, rica ediyorum efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bu da Ege’den bahsediyor zaten.

MUSTAFA GÜNEŞ (Gaziantep) — 1971 Yunanistan’ı bu konuyu düşünmüş idi, bugün petrol akıtıyor.

BAŞKAN — Sayın Güneş, rica ediyorum efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Değerli Milletvekilleri, bir tek kelime de toprak reformu üzerinde söylemek istiyorum.

Toprak reformu ile ilgili olarak, Cumhuriyet Halk Partisi Hükümetken yapılmış bulunan 161.500 dönümlük kamulaştırmanın muameleleri yanlış olduğu için hepsi yeni baştan yapılmak zarureti hâsıl olmuştur ve yeni baştan bu muameleler yapılmıştır. Buna ilâveten, 700 bin dönüme yaklaşan bir sahanın kamulaştırılması yapılmıştır ve gaye de, Urfa mıntıkasında verilebilecek olan toprak 11.500 ilâ 15.000 aileyi içine alır. Gayesidir bu. Gaye olarak zikredilmiştir bu rakamlar. Kendileri 9 - 10 ay Hükümetken bir avuç toprak vermedikleri halde ve 40 seneye yakın, “Toprak Reformu” sözünü ettikleri halde, 10 aya yakın bir zamanda bir avuç toprak vermedikleri halde, ilk tapuyu da bugünkü Cumhuriyet Hükümetinin vermesi nasip olduğu halde toprak reformu istismarını yapmaya devam etmektedirler. (A.P. sıralarından alkışlar)

ÖMER KAHRAMAN (Tekirdağ) — Yalan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Buradan başlayarak şunu söylemek istiyorum: Toprak reformu, Türkiye'nin tarım meselesini çözmez.

VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — 38 inci maddeyi kim değiştirdi?

BAŞKAN — Efendim rica ediyorum, rica ediyorum Sayın Önsal, rica ediyorum.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bunu kerrat ile söyledik.

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) — 38 inci maddeyi kim değiştirdi? Neden söylemiyorsun?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Türkiye'de 260 milyon dekar arazi ekilir. 260 milyon dekar arazi içerisinde reforma tabi tutulabilecek toprağın yekûnu 8.200.000 dönümdür. 8 milyon 200.000 dönüm arazi, ancak 100.000 aileye yeter. Türkiye'de her sene 100.000 köylü ailesi meydana gelmektedir. Biz diyoruz ki, toprak reformunu yegâne çare olarak gösterirseniz, bu diğer çareleri aramaktan bizi men eder; bu takdirde Türkiye aç kalır. Onun içindir ki, "Türkiye'nin meselesini tek başına toprak reformu çözmez" derken, biz; siz, toprak reformuna karşısınız diye gösterilmişizdir.

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) — 38 inci maddeyi kim değiştirdi?

VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — Tapuyu orada deldirdin zaten.

BAŞKAN — Rica ediyorum efendim, rica ediyorum, sual sormayın... Efendim lütfen dedim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şunu açıklıkla ifade edelim ki, tapu aslında mülkiyetin vesikasıdır. "Tapu delinmedikçe toprak reformu yapılamaz" diyenler, aynı zamanda bu cümleleriyle "mülkiyet delinmedikçe toprak reformu yapılamaz" demektedirler. Başka bir manayla gelmez.

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) — Biz söylüyoruz, Cumhuriyet Halk Partisi söylemiyor, sen beraber işbirliği yaptın.

BAŞKAN — Sayın Korkmazcan, rica ediyorum efendim. Rica ediyorum efendim. (A.P. sıralarından gürültüler)

İBRAHİM BEHRAM EKER (Balıkesir) — Piç, piç... (Yerinden kalkarak D. P. sıralarına doğru bağırdı)

ALEV COŞKUN (İzmir) — Sayın Başkan, açıkça küfür ediyor.

BAŞKAN — Efendim işitmedim, rica ediyorum.

Sayın Eker, Sayın Eker...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi birkaç kelime de bir konudan bahsedeceğim, Aslında Türk tarımının önemli meseleleri vardır. 50 seneyi aşan Cumhuriyet tarihimizde tarımdaki büyüme %1 i aşamamıştır. Hâlbuki tarımdaki nüfus çoğalmasa %3 civarında olmuştur. Binaenaleyh, toprak üzerinde yaşayan, topraktan hayatım kazanan Türk köylüsü, %2 nüfusu şehirlere atmadığı sürece her sene fukaralaşmaya devam etmiştir. Türk tarımının meselesi budur; gelin buna çare bulalım.

Buna çare, üretimi artırmakla bulunacaktır. Üretimi artırmanın pratik yolları vardır; üretim gübreyi arttırmakla, sulamayı arttırmakla...

KADİR ÖZPAK (Uşak) — Mobilyayı arttırmakla...

BAŞKAN — Efendim rica ediyorum efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — ... Makineyi arttırmakla, ziraî mücadeleyi arttırmakla, daha iyi tohum getirmekle, daha iyi fide getirmekle, daha iyi damızlık hayvan bulmakla ve nihayet Türk köylüsünün alın terini daha iyi değerlendirmekle ve Türk köylüsünün ürettiği malları muhafaza edebilmekle ve onu endüstri mamulü haline getirebilmesiyle mümkündür. Bugünkü Cumhuriyet Hükümeti, Türk tarımına en ileri seviyede üretim gücü kazandırmak için elinden gelen her şeyi yapmaya çırpınmaktadır. Önümüzdeki günlerde Meclislerin huzuruna, Türk köylüsüyle Devletin tarıma yönelmiş teşkilâtlarının tümünün münasebetlerini yeniden tanzim eden tasarılarla geleceğiz.

Tarımda kalkınmamış bir ülke endüstrileşecektir. Kimin için? Satınalma gücü olmayan köylü pazardan neyi alacaktır, nasıl alacaktır? Pazara indirdiği malı satamayan sanayi neye yarayacaktır?

Binaenaleyh, aslında tarımın sürüklediği bir sanayii kurmak mümkün değildir. Tarım bu yüzden fevkalâde önem taşımaktadır.

Değerli Milletvekilleri sözlerimin bu kısmında bir - iki şey ifade etmek istiyorum: Yine burada;

1965 - 1975 muhasebesi yapıldı. 1965 - 1975 muhasebesini her zaman yaparız; ama bu muhasebe yapılırken, daha çok 1965 - 1971 arasında ekonominin büyümediği, bu yıllar içerisinde istihsalın artmadığı, bu yılların kalkınma bakımından bir mana taşımadığı şeklinde yapılmış bulunan gerçek dışı beyanlara kısaca cevap vermek istiyorum.

“Türkiye büyümüş mü, büyümemiş mi? (C.H.P. sıralarından “Büyümüş, büyümüş” sesleri)

BAŞKAN — Efendim rica ediyorum.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Evvelâ Türkiye’nin büyümesine karşı tavır takınmayın, buna karşı çıkmayın; Türkiye’nin fukaralıktan kurtulmasının çaresi budur. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Evvelâ şunu söyleyeyim, herkese söylüyorum; kim aksi fikirdeyse, bu kürsü Tüzük gereğince nasılsa birçok kimsenin görüşmesine, herkesin görüşmesine müsaittir, ne zaman fırsat bulursa veya basın müsaittir, şunu söylüyorum; tarafımdan temeli atılmış olup da bitirilmemiş veya sadece bir kürek beton atılmış, öyle kalmış veya bitirilmeye yüz tutmamış İstanbul’daki bir motor fabrikası dışında, 500’e yakın tesisten bir tanesinin gösterilmesini istiyorum. Bir tane tesis gösteriniz; gelin buraya deyin ki; “Şuraya... (A.P. sıralarından alkışlar) “Şuraya harç koydunuz, baca tütmüyor.”

EKREM DİKMEN (Trabzon) — Söz verdiklerinizi söyle.

BAŞKAN — Sayın Dikmen rica ediyorum efendim.

EKREM DİKMEN (Trabzon) — 20 bin kişiye 6 sene evvel söz verdiklerini söyle kimseyi kandıramazsın. (A.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Dikmen, rica ediyorum efendim. Bu şekilde müdahaleye hakkınız yok Sayın Dikmen, rica ediyorum. (A.P. sıralarından gürültüler) Sayın Dikmen oturunuz efendim, rica ediyorum... Sayın İdareci üyeler... Sayın İdare Amirleri... Rica ediyorum efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Evvelâ şunu ifade edeyim ki, 1965 yılında Kars'ın bir kilometre asfalt yolu yoktu, 1965 yılında Kars'ın bir kilometre asfalt yolu yoktu. *(C.H.P. sıralarından "Yalan, yalan" sesleri)*

BAŞKAN — Efendim rica ediyorum.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bugün Horasan'dan Karakurt'a, Karakurt'tan Sarıkamış'a, Sarıkamış'tan Kars'a asfalt yolla gidersiniz.

Bugün Horasan'dan Karakurt'a, Karakurt'tan Daraphane boğazı yoluyla Kağızman'a, Tuzluca'ya ve Iğdır'a asfalt yolla gidersiniz. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) (C.H.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Efendim rica ediyorum.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kars'ta et kombinasının temelini biz attık, süt kombinasının temelini biz attık, Hükümet binasının temelini biz attık, hastanenin temelini biz attık, öğretmen okulunun temelini biz attık, çimento fabrikasının temelini biz attık, Çıldır santralının temelini biz attık. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

SÜLEYMAN ŞİMŞEK (İçel) — Hükümette devamlılık esastır.

BAŞKAN — Efendim, rica ediyorum Sayın Şimşek. Rica ediyorum efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Samsun'dan Hopa'ya kadar gidelim; Samsun'dan Hopa'ya kadar... Samsun'da 1965 senesinde 154 metre bacası olan bir bakır tesisi yoktu.

SELÇUK ERVERDİ (Erzurum) — Ereğli'den başla.

BAŞKAN — Rica ediyorum.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bugün vardır, 2,5 milyar liraya mal olmuş bir bakır tesisi. Temeli bizim Hükümetlerimiz tarafından atılmıştır.

Samsun'da bir gübre fabrikası yoktu, bugün vardır. Temeli tarafımızdan atılmıştır, her ikisi de işlemektedir.

Fatsa'da bir DEMAS su ürünleri fabrikası yoktu, bugün vardır. Ünye'de bir çimento fabrikası yoktu, bugün vardır. Giresun'da, Aksu'da bir kâğıt fabrikası yoktu, bugün vardır. *(D.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Efendim rica ediyorum, rica ediyorum efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Rize'de on beş tane çay fabrikası vardır. Hopa'da termik santral, Hopa'da liman ve nihayet Artvin'de yonga levha fabrikası Artvin'de Hükümet Konağı ve bütün bu sahil şeridinde, sahil yolunun Önemli bir kısmı. Buna ilâveten Hirfanlı'dan Samsun'a kadar hava hattı, Samsun'dan Artvin'e kadar hava hattı Adalet Partisi iktidarlarının eseridir. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, sürekli alkışlar, C.H.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Efendim rica ediyorum.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Türkiye büyümemiş...

MUSTAFA GÜNEŞ (Gaziantep) — Sınırları eskisi gibi Sayın Başbakan.

BAŞKAN — Rica ediyorum efendim.

Türkiye büyümemiş de ne olmuş bakalım? Büyümediği takdirde yerinde durması lazım veya küçülmesi lazım. Çünkü başka bir ameliye yok. Büyümüş mü, büyümemiş mi bakalım: 1965...

MUSTAFA KEMAL ÇİLESİZ (Giresun) — Başkalarına nazaran.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Başkalarına nazaran, tabii başkalarına nazaran. Onu da söyleyeceğim şimdi, başkalarına nazarını da. Koşuya aynı yerden başlamamışız ki; 1950 de koşuya başladığımız yere bakın; bir. İkincisi, %3 nüfus çoğalması, Üçüncüsü, Türkiye'nin şartları ile başkalarının şartları değişik. Eğer Bulgaristan ve Romanya'nın bizden ileri gittiğini söylüyorsunuz, bu yanlış, bu yanlıştır, kabili mukayese değildir.

1950 yılında bakınız koşuya nereden başlamışız? 1950 yılında 1965 fiyatlarıyla Türkiye'nin gayri safi millî hâsılası 33 milyar lira. 1960 ta 59 milyar lira olmuş. 1964 de 69 milyar lira olmuş. 1970 de 102 milyar lira. Bakalım, 1950 den 1960 a, 10 senede; 1933 de 1959 a 26 milyar; 1960 dan 1964 e, 5 senede 10 milyar, 1964 den 1970 e, 5 senede 33 milyar artmış, 33 milyar. Bunlar 1965 sabit fiyatlarıyla, 1965 sabit fiyatlarıyla. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Devam ediyoruz.

MÜFİT BAYRAKTAR (Bolu) — Anarşistler kabul edemiyor, konuş Sayın Başbakan, konuş.

BAŞKAN — Efendim rica ediyorum, Sayın Bayraktar rica ediyorum siz bağırmayın bari.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Gayri safi millî hasılda 1960 da sanayiın değer 8.980.000.000 lira iken, 1964 de 10 milyara çıkmış, 1970 de 18 milyara çıkmış. Binaenaleyh, buraya gelip, birtakım rakamları, nispetleri, kıyasları vermek suretiyle, rakamları çarpıtmak, anlamsız hale getirmek, yanlış yorumlara tabi tutmak her zaman için mümkündür, ama başkaları çıkar, o rakamların yanlış olduğunu söyler, yanlış kullanıldığını söyler. Ben onu yapıyorum. Bakınız sanayiın değeri 1960 dan 1964 e 5 sene içinde 1,5 milyar lira millî gelirdeki sanayiın hissesi artmış, 1964 den 1970 e kadar 8 milyar lira artmış sanayideki değeri. Şimdi büyümelere bakıyoruz.

1961 de, 1,8 kalkınma hızı, 1962 de 6,1, 1953 de 7,7 1964 de 4,9, 1965 de 4,6 1966 da 10,3, 1967 de 6,1, 1968 de 6,7 1969 da 6,3 1970 de 5,7.

Ortalaması, 1966-1970 ortalaması, burada değerlendirdiğiniz, 7,2'dir, planın öngördüğü hız civarındadır ve bu 6 sene zarfında dünyada Türkiye OECD memleketleri arasında ne durumdadır; ona bakalım. Yani beğenmediğiniz Türkiye, büyümedi dediğiniz o dönem içinde Türkiye nerededir?

Japonya 1966-1970 döneminde, Japonya'nın vasati büyümesi 11,65, Türkiye 7,2; İtalya 5,6 Fransa 5,2 Batı Almanya 4,2, Kanada 4,1, Amerika 3,1, İngiltere 2,2 18 memleket arasında Türkiye, bu dönemde, kalkınmada kalkınma hızını en yüksek gerçekleştiren Japonya'dan sonra ikinci memleket. Şimdi bakalım, yatırımlar ne olmuş? 1963 planının ilk yılı, 11 milyarla başlıyor yatırım; 1965, 11.400.000.000. 1965 de bizim devraldığımız bütçede ki biz yeniden yaptık onu, 12.800.000.000. 1970 de 28,5 milyar, 1971 de bıraktığımız bütçede de 38,5 milyar...

ÖMER KAHRAMAN (Tekirdağ) — Niye bıraktın?

BAŞKAN — Sayın Kahraman rica ediyorum.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 38,5 milyar, Bakınız, 11 milyardan, 1963 ün yatırımları 11 milyardan, 1965 in yatırımlarını 12 milyardan alıp, 38 milyara çıkarmışız. Türkiye büyümemiş! Türkiye nasıl büyümüş? Bu rakamları devam ettireceğim, yalnız vaktim daraldı, onun için bazı şeyler daha söyleyeceğim. Türkiye bu dönem içinde büyümüştür, konsolide bütçesi, 1950 de 1.487.000.000 1960 da 7.282.000.000 1964 de 13 milyar, 1971 de 38.300.000.000 olarak bırakmışızdır.

BAŞKAN — Sayın Başbakan iki dakikanız var efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Beş dakika müsaade ederseniz toparlayacağım.

BAŞKAN — Edemeyeceğim efendim, en fazla kaydıyla efendim. Genel Kurulun kararı efendim. Benim takdir yetkim yok. Efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İhracatta 1963 senesinde 368 milyon, 1964 senesinde Türkiye'nin ihracatı, 410 milyon, ses duvarını geçtiğimiz senedir bu. 1971 de 676 milyon. Burada devalüasyon hakkında birçok şeyler söylendi; devalüasyon, Türk ekonomisine sıhhat kazandırmak için yapılmıştır.

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Bravo.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Eğer o devalüasyon olmasaydı, siz 1974 başında hükümet olduğunuz zaman Merkez Bankasında o dövizleri bulamazdınız.

ÖMER KAHRAMAN (Tekirdağ) — Şimdi var mı, şimdi?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — O dövizleri getiren...

Devalüasyonun 1970 bütçesinde, 1971 bütçesinde münakaşasını yaptık. 6 sene sonra değil, 26 sene sonra yine yaparız, yine yaparız. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Bu konuyu açık bırakıyorum; kim isterse, her kim isterse, bu konuyu enine boyuna tartışmaya, bu, kürsüde tartışmaya, herkesin önünde hazırım,

Şimdi, bakınız ne olmuş üretimde? Demir-çelik üretimi 512 bin tonmuş 1964 de, 1970 de 1.630.000 ton olmuş; ama 1970 de 2.200.000 tonluk yeni bir fabrika da yürürlükte. Böylece, 4 milyon tona doğru yaklaşan bir Türkiye bırakmışız.

Geçiyorum: Çimentoda 1960 da 1.734.000, 1971 de ise 15 milyon ton... Petrolde böyle her şeyde böyle neyi alırsanız. Kâğıtta, 1960 da 100 bin ton, 1971 de 406 bin ton ve üç fabrika da halen inşada.

Şimdi, değerli arkadaşım buraya geldi, diyor ki Efendim...

BAŞKAN — Sayın Başbakan süreniz dolmuştur efendim, rica ediyorum. Kaydımızda en fazla bir saattir efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bağlıyorum Başkanım.

BAŞKAN — Buyurun efendim. *(Gürültüler)* Kızmayınız rica ediyorum efendim. Hatırlatmak görevim efendim.

ETEM EKEN (Çorum) — Niye hürmet etmiyorsun? *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tabîî, tabîî.

BAŞKAN — Efendim rica ediyorum, rica ediyorum.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Efendim cümleyi bağlayayım.

Önemli projelerin 30 Eylül tarihi itibarıyla buradan değerlendirilmesi de yanlıştır. Biz, 1968 de, 1969 da başlattığımız işleri 1971 de, 1972 de, 1973 de, 1974 de takip etmek imkânı bulmadık ki, bunları bulmadık ki; bunları başka hükümetler takip etti. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)

CEVAT ÖNDER (Ankara) — Hükümetlerin hepsinde azanız vardı.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bugün bizim başlatmış olduğumuz projelerden bitmeyen pek azı kalmıştır. Hepsini bitmiştir. Ve bugün, şu kitap, bakınız Türkiye’de yatırımların yürümediğinin delilidir. Gelin, memleketin önemli meselesi budur. Yatırımların önemli darboğazları vardır. Bu yatırımlar neden yürümüyor?

BAŞKAN — Sayın Başbakan, lütfen bağlayınız efendim, rica ederim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bağlıyorum.

Sayın Milletvekilleri, tabii bu öyle bir konu ki, cevaplandırmak durumu vakte sığmıştır, sığacağı kadar; ama bir şey söylemek istiyorum.

BAŞKAN — Efendim rica ederim,

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bizim temelini attığımız tesislerden hiç birisini yarım kalmaz, biz Cumhuriyet Halk Partisi gibi, temel gördüğümüz zaman bunu çukur zannedip doldurmaya kalkmayız, onun üstüne medenî eserler koyarız.

Saygılar sunuyorum. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, sürekli alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Başbakan.

Muhterem Arkadaşlarım, 1976 Bütçe Kanun Tasarısının tümü üzerindeki konuşmalar bitmiştir.

Kesin oylamaya geçmeden evvel, İçtüzüğümüzün 87 inci maddesine uygun olarak lehte ve aleyhte iki arkadaşına söz vereceğim. Sırayla isimlerini okuyorum; Sayın Kemal Ataman, lehte mi, aleyhte mi efendim?

KEMAL ATAMAN (Ankara) — Aleyhte efendim....

Milletvekillerinin konuşmaları tamamlandıktan sonra

(Oyların ayrımı yapıldı)

BAŞKAN — Muhterem Arkadaşlarım, 1976 mali yılı Bütçe kanun tasarısı oylama sonucu gelmiştir, okutuyorum:

Oy sayısı 436, kabul 231, red 205, çekinse yok. (A.P. M.S.P. C.G.P. M.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Bu suretle 1976 malî yılı Bütçe Kanun Tasarısı Meclisimizce kabul edilmiş ve kanunlaşmıştır.

Yüce Ulusumuza ve ülkemize hayırlı olmasını diliyorum.

Sayın Başbakan, teşekkür için buyurun efendim. (A.P. - M.S.P. - C.G.P. - M.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; Hepinizi saygıyla selâmlıyorum.

1976 Bütçesi üzerinde serdedilmiş bütün mülahazaları en iyi şekilde değerlendireceğimizden emin olmanızı rica ediyorum.

Cumhuriyet Hükümeti, bu bütçeyle ayrılan paraların en son kuruşuna kadar mahalline masruf olması için elinden gelen her türlü gayreti sarf edecektir.

Cumhuriyet Hükümeti, Meclislerimizin ayırmış bulunduğu bu paraları milletimizin, memleketimizin en iyi şekilde yararlanacağı bir durumda hizmete çevirecektir.

Cumhuriyet Hükümeti, güveninize mazhar olduğu sürece memleketin her meselesi üzerine eğilecek ve canla başla ülkenin meselelerini halletmeye çalışacaktır.

Bu düşüncelerle Yüce Meclislere şükranlarımızı Cumhuriyet Hükümeti adına sunarken, Bütçenin hayırlı ve uğurlu olmasını niyaz ediyor, Cenab-ı Allah'ın milletimize, memleketimize ve onun hizmetinde olanlara yardımcı olmasını diliyorum, saygılar sunuyorum. (A.P. - M.S.P. - C.G.P. - M.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Başbakan.

Sayın Milletvekilleri, 2 Mart 1976 salı günü saat 15.00'de toplanarak gündemimizdeki kanun tasarı ve tekliflerini sırasıyla görüşmek üzere Birleşimi kapatıyorum.¹⁸

¹⁸ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre IV, Cilt 17, Birleşim 69, Sayfa 605-615*

17 Şubat 1977 Perşembe

1977 Yılı Bütçe Kanunu Tasarısı Nedeniyle Millet Meclisi'nde Yaptıkları Konuşma

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; hepinizi saygı ile selamlıyorum.

1977 Mali Yılı Bütçesinin, Komisyonunda, Cumhuriyet Senatamızda görüşülmesinden sonra Millet Meclisinde görüşülmesine başlatılmış bulunuyor.

Millet Meclisinde yapılan görüşmeler, grupların ve kişisel görüşmelerin tamamlanmasından sonra, Hükümet adına cevap verilecek noktaya gelmiştir.

Huzurunuzda, görev başında bulunan Cumhuriyet Hükümetinin başı olarak, yapılmış tenkitlere cevap vereceğim. Bir hususu burada, konuşmanın başında açıklamak istiyorum: Her sene olduğu gibi, zaman zaman tartışmalar biraz geriye, biraz ileriye gitmiştir. Bunu da çok kere kaçınılmaz görüyorum. Onun için, nefis müdafaası haline gelmiş bulunan hususlarda bazı şeyleri cevaplandırmak mecburiyeti ile karşı karşıyayız.

Bundan evvelki dönemlere yöneltilmiş kritiklere, bunlar tekrar bile olsa, birçok kere cevaplandırılmış bile olsa, yeniden söylendiği için, mümkün olduğu kadar kısa temas etmek mecburiyeti vardır.

Bu itibarla, cevaplarımı iki bölümde mütalaa olunmalıdır. Bunlardan birisi, bugünkü Hükümetin icraatına ve bu bütçeye yönelmiş tenkitlerdir; diğeri de bütçenin ve bugünkü Hükümetin icraatı ile alâkalı olmaksızın bize yöneltilmiş tenkitlerdir:

Sözlerim başında bu hususta mümkün olduğu kadar kısa olmaya çalışacağım. Çünkü millet önünde siyasi partilerin tümü, yakında bir hesaplama yapacaklardır. Bu hesaplama yapıldığı zaman, bu hususta herkes lâzım geldiği kadar vakit bulacaktır ve yüce milletimizin hakemliği ile de haklı haksız meydana çıkmış olacaktır.

Şimdi, 1977 Bütçesine, 1976 Bütçesinin tatbikatına, bugün görev başında bulunan, güveninizle görev başında bulunan ve Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının gösterdiği şekilde kurulmuş ve gösterdiği şekilde ayakta duran Cumhuriyet Hükümetinin icraatına yöneltilmiş tenkitler üzerinde durmak istiyorum.

Evvelâ şunu ifade edeyim ki, bu tenkitler için konuşan değerli hatiplere teşekkürlerimi sunuyorum. Bunların içinde faydalanılacak olan hususları Cumhuriyet Hükümeti en ince teferruatına kadar nazarı dikkate alacaktır. Kendi programına, kendi istikametlerine, kendi yönüne, Millet Meclisi önünde, Türkiye Büyük Millet Meclisi önünde, millet önünde yapmış bulunduğu taahhütlere uymayan hususları da, herkes kendisi iktidara geldiği zaman gerçekleştirecektir. Bunları bizim nazarı dikkate almamız mümkün değildir.

Biz, milletin huzurunda ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin huzurunda, bir koalisyon hükümeti olarak bir programa bağlıyız. Bizim hesabımız bu program üzerinden yapılmalıdır. Gayet tabii bu programın dışında umumi hükümler vardır. Umumi hükümlerin de cari olmadığını söylemek istemiyorum. Ama unutulmamalıdır ki, biz bir tek parti hükümeti değiliz, 4 partinin ve bağımsız milletvekillerinin ve parlamenterlerin desteği ile güvenoyu almışız ve o destekle ayakta durmaktayız. Bu itibarla, yapacağımız şeyler Hükümet Programımızdaki hususları yerine getirmeye 23 aydır gayret sarf ettik.

Evvelâ şu hususu belirteyim ki, bu sene Millet Meclisi Genel Kurulunda yapılan görüşmeler, Komisyonunda, Cumhuriyet Senatosunda yapılan görüşmelerin ana hatları itibariyle tekrarı bile olsa, bilhassa bu sene yapılan görüşmelerin daha çok ekonomiye kaymış, olmasından memnuniyet duyuyoruz. Gerçekten bütçe bir ülkenin bir yıllık kaynaklarının, daha doğrusu kamu kaynaklarının sarfını gösteren bir belgedir ve önemli bir belgedir. Ekonomik hayatı tanzim eden politikalar, bu bütçe ile şu veya bu şekilde alâkalıdır ve Türkiye'nin ekonomik seviyesinde ve Türkiye'nin uyguladığı karma ekonomi sistemi içerisinde, bütçenin ve onunla beraber uygulanan Hükümet politikasının, ekonomik kalkınmada, ekonomik hayatta fevkalâde önemli rolü vardır.

Ekonomisi çok gelişmiş memleketlerde, bütçe belki de tesir icrasında, ekonominin genel gidişatına tesir icrasında önemini bir derecede yitirmiştir. Ama Türkiye ekonomisinde, Türkiye ekonomisinin yönlendirilmesinde, bütçe, daha uzun seneler önemli bir vasıta olmaya devam edecektir... Bu itibarladır ki, daha çok ekonomik meselelere temas edilmiş olması sevindiricidir.

Bu arada tabii ki, görüşen hatipler, fikir beyan eden sözcüler, Hükümeti silkelemek bakımından da ellerinden geleni yaptılar. Bunlar esasen alışıl gelmiş şeylerdir. Yalnız unutmamak lazımdır ki, Hükümet tenkit edilir, edilmelidir de; yalnız Hükümetin tahkir ve tezyif edilmesini tenkit olarak kabul etmek mümkün değildir. (*A.P. sıralarından alkışlar*)

Her şeyi kendisinden beklediğiniz bir hükümeti tahkir ve tezyif ederseniz, kendi kendinizle ters düşersiniz. Şunu yapamadı, bunu yapamadı; bunları demek mümkündür. Şunu söyle yapması lazımdı; bunu da demek mümkündür. Yalnız bu Hükümeti, gerçekten fevkalade ağır birtakım elfaz ile şekillendirmeye vasıflandırmaya kalktığınız takdirde, o zaman artık ondan sonra o hükümetten bir şey beklememeniz lazım, ondan sonra yaptığınız tenkitler boş olur. O itibarladır ki, buradaki bir çelişkiye işaret etmek istiyorum. Hükümetler gelir, hükümetler gider. Hükümetler kalıcı değildir; ama hükümet müessesesi kalıcıdır, müessese kalıcıdır. Binaenaleyh, "Hükümetleri tahrip ediyoruz" diye müesseseyi tahrip ettiğimiz takdirde, rejimi işletmemiz mümkün değildir. Onun içindir ki, kişileri tenkit edelim; ama kişileri yeriyoruz diye makamları ve müesseseleri tahrip etmek doğru değildir. Ebedi olan Türkiye Cumhuriyeti Devletin makamlarını ve müesseselerini hep beraber korumak mecburiyetindeyiz. Bugün Hükümette biz varız; yarın Hükümette Hükümeti enine boyuna tankir eden kişiler olabilir. O zaman kendilerinin başkaları tarafından tahkir edilme hakkı, başkalarına kendileri tarafından verilmiş olur. Onun içindir ki, bu dozu ne kadar iyi tutabilirsek, diyaloglar da o kadar iyi işler, rejimimiz de o kadar iyi işler. Gerçekten bu müessesede huzur ve sükûn sağlayabilirsek, ülkede huzur ve sükûn sağlamakta da o kadar kolaylık olur. Bu müesseseyi çok daha itibarlı tutarız. Bu müesseseyi itibarlı tutmak bizim, hepimizin görevidir.

Bunları kaydettikten sonra, Türkiye'nin çok zor şartlar altında bir dönemi yaşadığını, esasen dünyanın pek çok zor şartları bulunduğunu ve Türkiye'nin, de dünya içerisinde bulunduğuna göre, esasen kendi tarihi seyri içerisinde şartlarının zor olduğunu, bir nizam kavgası içinde bulunan dünya dolayısıyla şartlarının zor olduğunu nazarı dikkate alarak hadiselerle bakmak gerekiyor. Hadiselere tepeden bakmak gerekiyor, hadiselerle büyük bakmak gerekiyor. Bu değerlendirmeleri yaparken, gayet tabii ki, icraat yapan hükümetlerin her şeyi doğru yapmasının mümkün olamayacağını, ama doğru yapmak

niyetiyle hareket ettiklerini de kabul etmek gerekir. Esasen açık rejim bütün müesseseleri ile mevcuttur ve açık rejimin işlemesine mani hiçbir şey yoktur. Eğer açık rejimin işlemesine mani varsa, elbirliği ile bu manileri ortadan kaldırmamız gerekir. O itibarla açık rejimin dışında, açık rejimin bütün yollarının verdiği imkânların dışında birtakım çareleri aramanın manası yoktur. Anayasada ve kanunlarda yazılmış reçeteler dışında birtakım reçeteler aramanın, birtakım çareler aramanın manası yoktur. Açık rejim budur. Açık rejim mevcut belgelerle, mevcut dokümanlarla ülkenin idaresinin sağlanmasıdır.

Birçok tenkitler yapıldı. Bu tenkitler içerisinde “Hükümet, programındaki vaatlerini yerine getirmemiştir” denildi; Hükümet kötülendi, Hükümet dağılmış, dağılıyormuş gibi gösterildi, ifade edildi. Hükümet ortaklarını düşürmüyoruz deyip, birbirine düşürecek biçimde beyanlar yapıldı. Adalet Partisine bol bol çatıldı. Unutmamak lazım ki, Adalet Partisi koalisyonun bir ortağıdır ve bu sözleri söyleyen partiler koalisyon olduğu zaman, hükümet onların hükümeti değildir. Hükümet esasen Cumhuriyet Hükümetidir de koalisyon hükümetidir; bir partiye dayanır, birden fazla partiye dayanır. Ortak sorumluluk söz konusudur. Koalisyon bir federasyon değildir. Ama şunu ifade etmek lazımdır ki, tek parti hükümeti dahi olsa bugünkü şartlar içerisinde böyle bir hükümeti dahi yürütmek zordur. Kaldı ki, gayet tabii ki, koalisyon hükümetlerini yürütmek dünyanın her ülkesinde zordur. Ama bütün bunlara rağmen, işbaşında bulunan Hükümet, büyük bir anlayış içerisinde, memleketin önemli meselelerini çözerek bugüne kadar ülkeyi idare etmiştir.

Düzensizden yakınıldı ve düzensizden yakınılırken -ki bunlara yabancı değiliz- birtakım, henüz bizim anlayamadığımız, sözler söylendi ve nihayet Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Genel Başkanı itina ile bir imajı yıkmaya çalıştı; geçen sene de bu imaj yıkmaya çalışılmıştır. Yalnız, şunu hemen ifade edeyim ki -biraz sonra bunlara cevap vereceğim- bu imaj yıkmaya çalışıldıkça, yıkmaya çalıştıkları imaj daha çok güçlenmektedir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

ORHAN EYÜBOĞLU (İstanbul) — Krallık iddiasına berdevam.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Çünkü güneşi balçıkla sıvamak mümkün değildir, inkâr ile bir yere varmak mümkün değildir. Bunları gayet delillendirerek biraz sonra anlatmaya çalışacağım, vaktim müsaadesi nispetinde.

Şunu ifade edeyim ki, gayet tabii, o kadar çok iddia ortaya atılmıştır ki, bunların tümüne cevap vermek imkânı yoktur. Aslında bunların belli başlılarına cevap verilecektir; ama her bakanlığın bütçesinde ilgili arkadaşlarım, kendilerine yöneltilmiş ithamlar veya tenkitler bir defa daha yöneltileceğinden yine cevaplandıracaklardır. Biz Türkiye Büyük Millet Meclisini rejimin bu Yüce Müessesesinin daima vukuf hakkını en önemli hakkı olarak tanımış ve ona göre hareket etmişizdir. Düşündüğümüz gibi, bildiğimiz gibi, gördüğümüz gibi meseleleri anlatmaya çalışacağız, başka türlüünü de yapmamız mümkün değildir.

Yıkmaya çalışan imaj şudur: Aslında, şahsen ben Adalet Partisi Genel Başkanım, ama Koalisyon Hükümetinin de Hükümet Başkanım. Evvelâ Adalet Partisi Genel Başkanı olarak mazide yaptığım hizmetler dolayısıyla, imarcı ve yatırımcı imajı teşekkül etmiş ki, Halk Partisi itina ile “Öyle değildir” demeye çalışıyor. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar, C.H.P. sıralarından gülüşmeler) Eğer bu imaj mevcut değil ise “Öyle değildir” demeye ne hacet var?

ORHAN EYÜBOĞLU (İstanbul) — Temeddütten vazgeçmek lâzım.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) —Ve bir de zannediyorum Cumhuriyet Halk Partisinin çok bozulduğu, hassas olduğu konulardan birisi, “Barajlar Kralı” unvanıdır. Bu unvanı ben kendi kendime takmadım. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Yine Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Genel Başkanının yıkmaya çalıştığı bir imaj da “Kalkınmacılık” tır. Bugünkü Cumhuriyet Hükümetinin imarçı, yatırımcı ve kalkınmacı olması, kendilerini çok rahatsız etmektedir.

Kendilerini rahatsız eden diğer bir unsurun da “temel atmalar” olduğunu gördük. Bu temel atmalar dolayısıyla 2 saatlik konuşmanın içerisinde 4-5 defa Sayın sözcü, temel atmaları küçültmeye çalıştı. Buna da cevap vereceğiz. Yalnız, nelerin Ana muhalefet Partisini rahatsız ettiğini şöyle bir sıralamak istiyorum konuşmamın başında.

Bir diğer kendilerini rahatsız eden husus, 1982-1987-1992 ve 2000 yılı için ortaya koyduğumuz projeksiyonlardır. Bunlardan da rahatsız olmuş görünüyorlar. Aslında bu projeksiyonları biraz sonra tekrarlayacağım. Bu projeksiyonlar ortaya konmasa, Türkiye o hedeflere ulaşamaz. Türkiye’nin iddiaları var. Türkiye ülke bakımından 149 dünya ülkesi arasında 36’ncı, nüfus bakımından 149 dünya ülkesi arasında 25’nci, millî gelir bakımından, yani millî gelirin mecmuu bakımından 149 dünya ülkesi arasında 25, 26’ncı, adam başına düşen gelir bakımından 149 dünya ülkesi arasında 52 inci ve çeşitli üretim dallarında, çeşitli endüstri ve tarım üretim dallarında da dünya ülkeleri arasında 8 ilâ 32 inci. 8 inci olduğumuz hal var, 32 inci olduğumuz hal var, yani önemli yatırım dallarında, Türkiye, millî gelir bakımından -ki onu doğuran üretimdir, tarımsal üretimdir, endüstriyel üretimdir- tarımsal, endüstriyel üretim bakımından önümüzdeki 10 sene zarfında 15 dünya devleti arasına girmeye çalışıyor, 15 dünya devleti arasına. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Ve önümüzdeki 15 sene zarfında da 10 dünya devleti arasına girmeye çalışıyor. Binaenaleyh, bu projeksiyonları, bu hedefleri, eğer millet olarak önümüze katmazsak, bu hedeflere ulaşmak için gayret sarf etmeyiz.

Binaenaleyh, bunlardan da rahatsız olmaya hacet yok. Yine Ana muhalefet Partimizin rahatsız olduğu bir diğer husus da Hükümetin devamıdır. “Bu Hükümet niye devam etti?” diye rahatsızdır. (C.H.P. sıralarından gülüşmeler)

Bir diğer husus da Hükümetin başarısıdır. Bu Hükümet başarılıdır, başarılı; başarılıdır bu Hükümet.

Bir diğer konuya daha temas etmek istiyorum.

Sanki bir seçim önergesi verilmiş de, Ana muhalefet Partisinin Sayın sözcüsü bu önergenin aleyhinde konuşuyormuş gibi bir intibai da aldım.

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Ters almışsınız, dün gece yarısı değişti durum.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Çünkü biraz sonra geleceğim oraya, bu önergenin aleyhinde konuşuyormuş intibainı neden aldığımı ariz amik izah edeceğim. Lehide konuşulurken üslup başkadır, aleyhinde üslup başkadır. Kaldı ki, bütçe konuşuyoruz, henüz böyle bir önerge falan da verilmiş değil. Tabii önerge geldiği zaman bunlar konuşulacaktır, kim getirirse önergeyi. (C.H.P. sıralarından gülüşmeler; A.P. sıralarından alkışlar)

ORHAN EYÜBOĞLU (İstanbul) — Önerge gelecek mi?

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Önerge gelecek mi?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Buradan girelim istiyorsanız, konuya, buradan girelim.

ORHAN EYÜBOĞLU (İstanbul) — Önerge gelecek mi?

HÜSEYİN ERÇELİK (Denizli) — Önerge sırası sizde.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Genel Başkanının, muhtelif zamanlarda bu erken seçim hakkındaki söylediği sözlerin bir grafiğini çıkaralım.

28 Mart 1975 tarihli Milliyet Gazetesinde “Erken seçim teklifimizi Adalet Partisinin baskı aracı olarak kullanmasına imkân veremeyiz.”

18 Nisan 1975 tarihli Milliyet Gazetesinde, 18 Nisan, yani bugün görev başında bulunan Cumhuriyet Hükümeti güvenoyu aldıktan 6 gün sonra, “Meclis erken seçim önergesini reddetti, Meclis reddetti” diyor. Karar, 172 ye karşı 205 oyla alındı. Demokratik Partililer olumlu oy kullanırken, 24 Cumhuriyet Halk Partili oturumda bulunmadı.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Bir şey sağlamaz ki o.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sağlar, sağlamaz; bulun gelin 24 kişinizi daha, bulun gelin. Eğer siz seçimde samimi olsaydınız, gelirdiniz burada tam kadro bulunurdunuz, tam kadro...

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Siz getirin.

NEDİM KORKMAZ (Yozgat) — $172 + 24 = 196$ eder.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ondan sonra, seçimden kaçtılar, kaçtılar, kovaladılar diye iki sene sonra buralarda konuşmak gayet kolay.

Daha geleceğim;

“Halk erken seçim istiyor” 6 Haziran 1975 tarihli Milliyet Gazetesinde.

Devam ediyor; “Erken seçim geride kalmıştır” 18 Ekim 1976 tarihli Cumhuriyet gazetesinde.

“Artık erken seçimin zamanının geçtiği kanısındayım” 12.11.1976 tarihinde.

Sonra; “İki yıldır süregelen bunalımdan kurtulmak için bir an önce seçime gidilebilmesi düşünülebilir” yine 19.1.1977 tarihli Milliyet gazetesinde.

Ondan sonra da; “Erken seçime de hazırız” 22.1.1977 tarihli Vatan Gazetesinde.

Şimdi bakınız üç ay zarfında “Erken seçim geride kalmıştır” dan “Erken seçimin artık zamanının geçtiği kanısındayım” a geliyorsunuz; ondan sonra da, “Eğer siz erken seçime varsanız biz de varız” a geliyoruz.

Şimdi bu Hükümetten kurtulmak isteyen Cumhuriyet Halk Partisidir. Bu Hükümeti başarısız sayan Cumhuriyet Halk Partisidir. İktidar olacağını ilan eden -biraz sonra oraya da geleceğim- Cumhuriyet Halk Partisidir. İşlerin çok kötüye gittiğini iddia eden Cumhuriyet Halk Partisidir. “Devletimiz tarihin en büyük tehlikesiyle karşı karşıyadır” diyen, öyle olduğunu söyleyen Cumhuriyet Halk Partisidir. Halkımızın çilesi Cumhuriyet

Halk Partisi iktidarında son bulacaktır” diyen Cumhuriyet Halk Partisidir. “Türkiye’nin kurtulması için bu Hükümetin yıkılması zorunludur” diyen Cumhuriyet Halk Partisidir. (C.H.P. şualarından “Doğru, doğru” sesleri)

Bütün bunları söyleyen Cumhuriyet Halk Partisidir de, bu Hükümetten kurtulmanın, Türkiye’de şayet iddia ettikleri gibi bir bunalım varsa, acaba, böylesine bir hükümetten, bunalımdan kurtulmanın çaresini kendisi bulmak yerine; “Adalet Partisi bir seçim önergesi getirsin” demektedir; mademki iktidar olacaklardır, Ekime kadar niye iktidar olmaktan vazgeçiyorlar? Ekime kadar niye bekliyorlar? Mademki Türkiye’yi bunalımdan kurtaracaklardır, mademki Türkiye’yi Hükümetten kurtaracaklardır, bu görevi, yani aslında “Getirin bir seçim önergesi” demek yerine, “Biz seçim önergesi getiriyoruz” demeniz lazım. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

ORHAN EYÜBOĞLU (İstanbul) — Ağzınızdan çıkıyor mu bu teklif?

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Siz getireceksiniz siz.

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Önerge elimde hazır. Evet, mi hayır mı Sayın Başbakan? (Gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Birgit, istirahat ediyorum. Sayın Birgit kendinize hâkim olun, rica ediyorum.

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Ben kendime hâkimim Sayın Başkan, “Oy verecek mi?” onu soruyorum.

ORHAN EYÜBOĞLU (İstanbul) — Kendiniz söyleyin burada. Genel Başkan olarak kendiniz söyleyiniz.

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Evet mi hayır mı? Önergeme oy verecek misiniz Sayın Demirel?

BAŞKAN — Sayın Parlamenterler istirahat ediyorum, hatibin sözünü kesmeyiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben sadece bir gerçeği ortaya koydum. Benim mantığımda tenakuz yoktur. (C.H.P. ve A.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Birgit, rica ediyorum.

Sayın Müfit Bayraktar rica ediyorum, yerinize oturunuz.

Sayın Birgit sizden de istirahat ediyorum.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Önergeyi getireceğiz, burada oy vereceksiniz demek ki.

ORHAN EYÜBOĞLU (İstanbul) — Başkalarına söyleteceğinize kendiniz söyleyin, “Seçime varız” deyin.

BAŞKAN — Sayın Eyüboğlu, istirahat edeyim de hatip sözlerine devam etsin, müsaade buyurun.

NECCAR TÜRKCAN (İzmir) — Sayın Başkan, Sayın Eyüboğlu’na ne söylüyorsunuz?

BAŞKAN — Rica edeyim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben sadece bu mantık çerçevesi içerisinde bizden ne beklenebileceğini, bizden beklenen şey yapılmadı diye bizi töhmet

altına -Adalet Partisi olarak söylüyorum- sokmanın imkânı olmadığını ifade etmek isterim.

Bu kadar gürültüye hacet olduğu kanaatinde değilim; gayet nazikâne de söyledim, alt alta gerçekleri koydum.

ORHAN EYÜBOĞLU (İstanbul) — Yani seçimden kaçıyorsunuz.

NECCAR TÜRKCAN (İzmir) — Kürsüden açıklayalım, “Evet mi, hayır mı?” şimdi söyleyiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi bütçe konuşuyoruz, tamam mı? *(C.H.P. sıralarından “Aaa...” sesleri, gülüşmeler, alkışlar, A.P. sıralarından C.H.P. sıralarına hitaben “Yuh” sesleri, gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Buldanlı, Sayın arkadaşlarım, Sayın parlamenterler..

Sayın Bayraktar... *(C.H.P. ve A.P. orta sıralarından ayağa kalkmalar ve birbirleri üzerine yürümeler, gürültüler)*

Arkadaşlarım... İdareci üyeler... *(Gürültüler)*

Fotoğrafları çekenler, o projektörleri kapayın, göremiyorum. Fotoğrafçıların görevleri bitmiştir, fotoğrafçıların görevleri bitmiştir. *(Gürültüler)*

Sayın Üyeler, hatibin konuşmasına fırsat vermenizi rica ediyorum... Sayın Üyeler, istirahat ediyorum...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın Milletvekilleri, 1977 Bütçesi tasvir ve takdim edilirken karanlık tablolar çizildi. Hemen hemen muhalefetlerin bütçe tenkitlerinde yaptıkları iş...

ORHAN EYÜBOĞLU (İstanbul) — O halde değiştirin.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sizler konuştunuz, bırakın ben de konuşayım, bırakın konuşayım. Hani özgürlükçüsünüz, bırakın konuşalım; söylediğimiz bir şey yok ki, bırakın konuşalım.

ULAŞTIRMA BAKANI NAHİT MENTEŞE (Aydın) — Sayın Başkan, lütfen görevinizi yapın.

BAŞKAN — Sayın Menteşe, gerekli ikazı yapıyorum. Müsaade buyurun Başkanlık vazifesini yapın; istirahat ediyorum, rica ediyorum.

SABRİ YAHŞİ (Kocaeli) — Bir saat efendice ve sabırla, hiç lâf atmadan Cumhuriyet Halk Partici Genel Başkanını dinledik; lütfen ikaz edin.

BAŞKAN — Lütfen yerinize oturun Sayın Yahşi, istirahat ediyorum lütfen yerinize oturun.

Sayın Yahşi, Sayın Yahşi, Başkanlık vazifesini yapmaya gayret ediyor, rica ediyorum, oturun yerinize.

Buyurun Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Aslında biz, tabii bu adaletten de bir kurtulabilirsek iyi olacak. Muhalefetlerin, iktidarların bütçesine iyi demesi mümkün değildir; diyemezler, öyle alışılmıştır. Yalnız o kadar kötü göstermektedirler ki, ertesi

senenin; yani o bütçenin tatbikatı yapıлып, senenin sonuna gelindiği zaman kendilerini küçük düşürmektedir tatbikat, icraat.

Denilen şeyler genellikle şudur; “Bu bütçe açık verir, denk değildir” 1975 Bütçesinde de söylenmiştir, 1976 Bütçesinde de söylenmiştir.

1975 Bütçesi denk kapatılmıştır. 1976 Bütçesi -ki büyük bütçedir gerçekten, 150 milyar liranın üstünde bir bütçedir ve zor bir bütçedir. Esasen rakamlar büyümüştür, Türkiye büyümüştür- bunun da denge yakın bir şekilde kapanacağını Maliye Bakanı arkadaşım ifade etti. “Milyarlarca lira açık verir” dedikleri bütçe denk kapanmıştır, denge yakın kapanmıştır.

“Bu bütçe ile yatırımlar gerçekleştirilemez” denilmiştir. Yatırımlar, %100’e yakın bir nispet içerisinde gerçekleştirilmiştir.

“Bu bütçe ile hizmet yapılamaz” denilmiştir; Cumhuriyet tarihinin en yüksek hizmet seviyesine ulaşılmıştır.

Binaenaleyh böyle alt alta koyup, “Bu bütçeyle Türkiye’nin ithalat ihtiyaçları karşılanamaz” demiştir; 5.128.000.000 dolarlık ihracat yapılmıştır, ülkenin bütün hayati ihtiyaçları karşılanmıştır.

“Bu bütçede ihracat tahakkuk etmez” denmiştir; ihracat geçen seneye nazaran %40, yani 1975 yılına nazaran %40 fazlasıyla tahakkuk etmiştir. Gönül isterdi ki daha fazla tahakkuk etsin.

“İhracatın 2,5 milyar dolar olması lazım” demişim ben; Planda 2.100.000.000 dolar yazmaktadır, programda. Ben, 2,5 milyar dolara çıkabileceğiz, demişim de 1.900.000.000 dolar olmuş. Ana Muhalefet Partisi ise 2 milyar demiş; binaenaleyh kimin haklı çıktığını burada ifade buyurdular.

Hadise şudur: Bugün Türkiye’nin elinde 5,5 milyon ton buğday vardır. Cumhuriyet tarihinde, bunun yarısı kadar bile buğday, hububat rezervi, hububat stoku hiç elimizde olmadı. Allaha şükür, hem 1975 yılı, hem 1976 yılı, hem çok iyi yıllar olmuş, hem Cumhuriyet Hükümeti çok iyi bir gübre politikası, çok iyi bir tohum politikası, çok iyi bir mücadele politikası, çok iyi bir kredi politikası tatbik etmiştir, alım politikası tatbik etmiştir.

Böylece Türk köylüsüne, yalnız hububattan, Devletin mubayaa ettiği hububattan 10 milyar lira civarında para ödenmiştir.

1974 senesinde bütün Türkiye’de yapılan mubayaa yekûnu 600 bin tondur. 1976 senesinde yalnız Trakya’mızın üç ilinde, yani Edirne, Tekirdağ ve Kırklareli illerimizde yapılan mubayaa 600 bin tondur. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Binaenaleyh, dünya buğday fiyatları 1974 lerde 240 dolara kadar çıkmıştır; ama dünya buğday fiyatları 1976 nın başından itibaren büyük inişler göstermiş, bugün 100 dolar seviyesine inmiştir, 98 Dolar seviyesine inmiştir. Mevsimin başında buğday fiyatları 180 Dolar civarında idi. 2,5 milyon ton buğday ve arpa satabilecek durumda olan Türkiye, bunu, ambarlarında tutma mecburiyetinde kalmıştır. Yani, hesaplar yanlış değildir. Bugün elimizde bu rezervler mevcuttur.

Yine şunu şükran ile ifade edeyim ki, Türk köylüsü, güzel yurdumuzun her köşesini ekmiştir bu sene. Yine geçen sene kullandığı gübrenin iki misli gübre mubayaası

yapılmıştır. İlk ve sonbaharda kullanacağı bütün gübre hazırdır. Yine çok iyi bir tohum politikası tatbik edilmiştir. Hava şartları da eğer biraz yardımcı olursa ki şu ana kadar iyi gitmektedir, güzel bir yıl idrak etmek yine mümkün olabilir. Ama Türkiye'nin bilhassa hububat istihsalı daha çok hava şartlarına tabidir. Mayıs içerisinde yağmur yağmadığı takdirde, Orta Anadolu, Güneydoğu Anadolu bölgemiz bilhassa büyük buğday ambarlarımızdır, buralardan buğday alma imkânımız yarı yarıya düşmektedir. Öyle olursa, yine büyük bir mahsul alma imkânımız olacaktır.

Yalnız elimizde kalan buğday değildir, başka tarım ürünleri de vardır elimizde; satmayı düşünüp de satamadığımız tarım ürünleri. 500 milyon dolarlık tarım ürünü vardır elimizde, satamadığımız.

Binaenaleyh, bunların satılabileceği farzıyla ben konuştum. Yani elimizde malınız olsun, satarsınız bir gün. Hele buğday gibi; buğday, altın kadar kıymetli bir maldır. Dünyanın açlık tehlikesiyle karşı karşıya bulunduğu bir dönemde ve dünya nüfusunun her sene milyonlarca arttığı bir dönemde, gıda maddesinin petrol kadar değerli olabileceği, uzmanlar tarafından da söylenmektedir.

O itibarla hesaplarda bir yanlışlık yok, tahminlerde de yok. Sadece devresi içerisinde alış, satış gerçekleşmemiş; gerçekleşir, onlar da ilave olur. Zaten ben 2,5 dedim, siz 2 dediniz, ben haklı çıktım, gibi şeyler de büyütülecek şeyler değildir; yani kimseyi haklı veya haksız çıkaracak şeyler değildir. Ben sadece meselenin, söylediğimiz lafın tabanında ne var, neye dayanarak söyledi, onu izah ettim.

Karamsartablolaryapılan tasvirler bizim için yeni değil. Ama busene memnuniyetle görüyorum, bu tasvirler biraz hafiflemiş. Yani bir miktar hafiflemiş, bunu iyi bir işaret sayıyorum. Gerçekten burada konuşabilmeliyiz; burada konuşamazsak başka nerede konuşacağız? Burada konuşamazsak huzursuzluğu ortadan kaldıramayacağımızı birçok kere söyledim, tekrarlıyorum.

"Hafiflemiş" demekten kastım, sadece elfaz bakımından şiddetini kaybetmiş manasınadır. Yoksa herkes söyleyeceğini, kendi üslubu içerisinde, istediği şekilde söylemektedir ve bu gayet tabiidir de. Böyle kötüleyici, karalayıcı üslup yerine, daha munis bir üslubun seçildiğini görmekten memnuniyet duyduğumu ifade etmek istiyorum.

Hükümete yöneltilmiş bir iddia şudur; "Hükümet vaat ettiklerin yapmamıştır" bu tabii ki, bir genel ifadedir. Hükümet vaat ettiklerini yapmıştır. Vaat ettiklerinin: 80 inden fazlasını yapmıştır. Vaat ettikleri nerede mevcuttur? Hükümetin temel dokümanı olan programında. Hükümetin Programına baktığınız zaman, birinci vaadi, duraklamış yatırım hamlesini harekete geçirmektir. Hükümet, 1975 in 106 milyarlık, 1976 nın 154 milyarlık yatırımını yapmayı başarmıştır ve 1977 de de yüce milletimizin ve onun en büyük müessesesi olan Türkiye Büyük Millet Meclisinin önüne 210 milyarlık bir yatırımla gelmektedir. Bu 210 milyarlık yatırım, Planın kamu sektörü ve özel sektör olarak öngördüğü yatırımdır.

Burada bir yanlış düzeltmek istiyorum. Ben demişim ki, "290 milyarlık yatırım yapılması düşünülmüştür. Üçüncü Beş Yıllık Planda" Bakan ne seviyeye geldik. 1977 yılında 210 milyarlık yatırım yapıyoruz. Buradan benim yanlışım bulunmaya çalışılmıştır. 210 milyar ile 290 milyar aynı para değil ki, birisi 1971 bazına, birisi 1977

bazına dayanıyor. Doğrudur, aynı para değildir. Ben de zaten 210 ila 290 ı karşılaştırmak için söylemedim onu. Ben şunun için söyledim ondan sonra bir cümle daha var, ben diyorum ki: Dördüncü Beş Yıllık Planı hazırlıyoruz. İşte, burası noksan, yani üstü alınmış da altı alınmamış. Aslında bu cümle, üstü için söylememiş, altı için söylenmiştir. Dördüncü beş Yıllık Planı hazırlıyoruz. Dördüncü Beş Yıllık Plan içerisindeki yatırımlar 1 trilyonu geçecektir, yani beş sene içinde Türkiye 1 trilyondan fazla yatırım yapar duruma gelecektir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Bundan da sevinç duymak lazım, sevinç duymak lazım. Hayal falan diyerek bunu küçültmek suretiyle bizi küçültmüş olmazsınız. Türkiye’nin ıstıraplarını artırmış olursunuz. Bakın neden? Bu sene 210 milyar, 1977 de bu, Üçüncü Beş Yıllık Planının son yılıdır, gelecek sene bu meblağ 260 milyarı bulur, 1978 de. Eğer, beş yılı alırsanız 1 trilyonun üzerinde ki, bunlar artarak gidiyor, 1 trilyonun üzerinde Türkiye Dördüncü Beş Yıllık Planında yatırım yapmak imkânı bulacaktır.

“Yerinde sayan Türkiye, heba olan yıllar...” İşte, bunu, artık bunu bir daha söyleyemezsiniz. Eğer, Türkiye siyasi istikrarını muhafaza edebilirse, ilk 15 memleket, dünya ülkeleri arasında ilk 15 memleket, dünya ülkeleri arasında ilk 10 memleket olma hedefine ulaşabilir. Ne zaman ulaşabilir? Bir asır sonra değil, bir çeyrek asır sonra ilk 10 memleket arasına girebilir Türkiye, eğer siyasi istikrarını muhafaza eder ve kalkınma hamlesini yürütürse. Herhalde, bundan herkesin memnuniyet duyması lazım gelecektir ve Dördüncü Beş Yıllık Planda 1 trilyon yatırım yapabiliriz. Buna hayal demeye kimsenin hakkı yok. Aslında, buna hayal demek doğru değil. Çünkü 210 milyar 1977 de yapıyorsanız, gelecek sene bundan aşağıya yapmayacağınıza göre, ondan sonraki sene bundan aşağıya yapmayacağımıza göre, bunu beşle çarparsanız zaten 1 trilyon ediyor.

ORHAN EYÜBOĞLU (İstanbul) — Dolar 100 lira olursa?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yani, şudur Türkiye kalkınmasına ve Türkiye’yi ileri, medeni memleketler seviyesine ulaştırma, onun ötesine geçirme sevdasına kapılanların sevinci; şudur Büyük Atatürk’ün yüce milletimize göstermiş bulunduğu hedefe ulaşmayı kendisine mesele yapmış olanların sevinci: 1961, daha doğrusu 1963-1969 yılları arasında Türkiye 60 milyar lira yatırım yapmıştır (Birinci Plan) 1968-1973 yılları arasında Türkiye 119 milyar yatırım yapmıştır (İkinci Plan), 1973-1977 yılları arasında Türkiye 290 milyarlık, 1971 fiyatlarıyla bir yatırımı gerçekleştirmektedir ve Dördüncü Planda Türkiye 1 trilyon yatırımı gerçekleştirecektir. 60 milyardan 1 trilyona çıkıyorsunuz; bundan sevinç duymak lazım. Yani her gün kendi kendimize, “Yerimizde sayıyoruz ha, yerimizde sayıyoruz ha” diye söyleyip duracak, her gün kendi kendimizi kötüleyerek, her gün bu memleketin istikbaline olan güvenimizi sarsarak nereye varacağız? İtiraz ettiğimiz budur.

Nihayet Türkiye, biraz sonra arz etmeye çalışacağım, Türkiye, ekonomik kalkınmada başarılıdır. “Başarısızdır” kimse diyemez, başarılıdır. Rakamlar orta yerdedir, ekonomik kalkınma lafla ölçülmez, rakamlarla ölçülür, ekonomik kalkınmanın bütün göstergeleri güzeldir. Şimdi, Hükümet yatırım hamlesini harekete geçirmiş mi? Geçirmiş. Kimse “Hayır” diyemez. Bu yatırımları %100 e yakın bir oranda gerçekleştirmiş mi? İşte taahhütlerinden birisini yerine getirmiş.

“Kalkınma hamlelerimizde bölgelerarasındaki dengesizliklerin giderilmesine ve kalkınmanın nimetlerinin yaygın ve adil bir şekilde dağılmasına dikkat göstereceğiz” Bu

hususla, biraz sonra Doğu ve Güneydoğu Anadolu kalkınmasıyla ilgili izahat verirken, Hükümetimizin neler yaptığını açıklığa kavuşturacağım. Görülecektir ki, görev başında bulunan Cumhuriyet Hükümeti, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun sanayileştirilmesi, kalkındırılması için çok büyük gayretler göstermiştir.

"Köy kalkınmasına büyük öncelik vereceğiz, köye giden hizmetleri artıracakız, daha yaygın hale getireceğiz" Hadise şudur: Köye giden yol hizmetleri, köye giden su hizmetleri, köye giden okul hizmetleri kat kat artırılmıştır ve köye giden bu hizmetleri yapacak olan makine parkları kat kat artırılmıştır ve köye, okuldan camiye kadar çeşitli hizmetler indirilmeye, köy konağına kadar çeşitli hizmetler indirilmeye büyük gayret gösterilmiştir.

Onun yanında da köy elektrifikasyonuna temas etmek istiyorum: 1965 Türkiye'sinin 300 köyünde elektrik vardır. Türkiye'nin 40.000 köyü var, aslında bu 65.000 ünitedir; mahalleleri ve mezarlarıyla birlikte. 1965 Türkiye'sinin 300 köyünde elektrik var, 1950 Türkiye'sinin 13 köyünde elektrik var; kapkaranlık bir Türkiye. 1976 senesi sonunda Türkiye'nin 10 bin köyünde elektrik var, 10 bin köyünde... (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Ve 10 bin köyde yaşayan Türk vatandaşı, bütün köylerde yaşayan Türk vatandaşının yarısıdır. Yani 40 bin ünite köy olmasına rağmen, ¼ dür; ama nüfusun yarısı bu 10 bin köyde yaşamaktadır. 1977 yılına Türk köylüsü sevinç içinde girmiştir. Çünkü yarısı karanlıktan kurtulmuştur; bu diğer yarısı için ümittir, ümit. Ümit, aslında budur. (A.P. sıralarından alkışlar)

1977 yılında 5 bin köyün elektrikleştirilmesine devam olunacaktır. Bunlar, geçen senelerin programlarından kalma köylerdir. 1977 yılında 2.500 yeni köy de programa konulacaktır. Böylece 1977 yılında 7.500 köyün, yeniden elektriğine, projesi, inşaatı olmak üzere devam olunacaktır.

1976 yılında 2.200 köye elektrik getirilebilmiştir. 2.500 hedeftir. Bu hedefe ulaşılacaktır. Bu hedefe ulaşmakla kalınmayacak, bu hedef geçilecek. 1982 yılında Türkiye'nin hiç bir köyü elektriksiz kalmamalıdır. (A.P. sıralarından alkışlar)

Görev başında bulunan Cumhuriyet Hükümeti programına bunu yazmış, bunu çok iyi bir ölçüde gerçekleştirmiş, yolunu açmış, bundan sonra gelecek siyasi iktidarlara da bir hedef devrediyor. Zaten köyü karanlıkta bırakacakların da iktidara gelmesi mümkün değildir Bundan sonra. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Köy hizmetlerinde...

TEKİN İLERİ DİKMEN (Muş) — Ve iktidarda kalması da mümkün değil.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İktidar gelir gider, iktidar kadar önemli olan şey mekanizmanın işlemesidir. Mekanizma işlesin. Mahkeme kadiya mülk değil. İktidar milletin iradesine bağlı olsun; önemli olan mesele odur.

Köy hizmetlerinde, köylüye yüklenen katılma paylarını kaldırmaya kararlıyız. Cumhuriyet Hükümeti böyle bir kanun teklifini desteklemiş ve kanun teklifi Meclisten geçmiş, Cumhuriyet Senatosundan da geçmiştir, bu suretle kanunlaşmıştır. Getirmiş miyiz vaadimizi yerine?

Ben cümle cümle okuyorum buradan; devam ediyorum:

“Emekli işçilerin durumunu süratle düzelteceğiz” Yine Hükümetin taahhütleri içerisinde 500 lira alan emekli işçinin ücretini evvela 1.000 liraya çıkaran biz değil miyiz? Çıkardık. Sonra da bir Hükümet kararnamesiyle, yani o kanunun içine öyle bir madde koyduk ki, o otomatik işliyor. O otomatik işlemeyle 1.500 liraya çıkaran biz değil miyiz? Biziz. Binaenaleyh 260 bin emekli işçinin aylığını 500 liradan 1.500 liraya çıkaran biziz. Yani buraya yazdığımızı yapmışız.

Devam ediyoruz:

“Genel sağlık sigortası konusunu ele alacağız” Genel Sağlık Sigortası kanun tasarısı komisyonlardan geçmiş önünüzdedir. Himmət edin, bu Genel Sağlık Sigortası kanun tasarısını çıkartalım. Böylece her Türk vatandaşına eğitim ve ilaç götürmek imkânlarını bulalım. Bir Türkiye ki, Anadolu’nun şu köşesinde, bu köşesinde buğdayın içinde biten sarı otları mücadele eder; ama onu yetiştiren ve her şey onun için olan, buğdayda onun için olan köylünün, şehirlinin, kasabalının sağlığını teminat altına almadık... Bu mümkün değil. Bunun devamı mümkün değil. Sarı otları mücadele edeceksiniz, yani ekin hasta olmasın. Kırmızı örümceklerle mücadele edeceksiniz, beyaz sinekle mücadele edeceksiniz; ama insanı hasta yapan mikropla mücadele etmeyeceksiniz... Bu olmaz. (A.P. sıralarından *“Bravo” sesleri, alkışlar*)

Getirmiş miyiz Genel Sağlık Sigortası Kanununu? Evet. Geçmiş mi komisyonlardan? Evet. Gelmiş mi huzuruza? Evet. İşte biz yapmışız üstümüze düşeni.

Köylü yurttaşlarımızın afetlere karşı korunması için Tarım Sigortası Kanununu geliştirip yaygınlaştıracğız. Cumhuriyet Hükümeti Tarım Sigortası Kanununu sevk edeli bir sene oldu. Komisyonlardan geçecek, Meclisin Genel Kuruluna gelecek, konuşulacak. Yani Cumhuriyet Hükümeti üstüne düşeni yapmış.

“Muhtaç duruma düşen yaşlı yurttaşların, kimsesiz çocukların, sakatların ıstıraplarını dindirecek tedbirler alacağız.” İşte burada başlıyor iş. 1 Mart 1977 tarihinden itibaren 65 yaşını doldurmuş bulunan muhtaç, kimsesiz bütün ihtiyarlara maaş bağlanacak. Efendim bunun için bütçeye 3.750.000.000 lira konmuş. 3.750.000.000 iyi bir para, konmuş bütçeye. Hem kanunu çıkarmışız, hem bütçeye para koymuşuz. Kanun çıkmış, 1 Mart, yani 10 gün sonra bu kanun yürürlüğe girecek. Şunu söyleyeyim ki, bu kanun Cumhuriyet tarihinin en büyük sosyal kanunlarından biridir. (A.P. sıralarından *alkışlar*)

Türk ihtiyarını çaresizliğin pençesinden alıyorsunuz. Sakatı, dilencilikten kurtarıyorsunuz. Çaresizliğin pençesinden alıyorsunuz. Böylece ilk tahminlere göre 1 milyon vatandaşımıza maaş bağlanabileceği düşünülüyor. 1 milyon vatandaşımızın hemen 1 Martta maaşa bağlanması mümkün değil. Çünkü müracaatlar alınıyor, mümkün mertebe bürokratik mekanizmadan sıyrılmanın her tedbirine müracaat olunuyor; ama 3.750.000.000 lira 500 bin vatandaşımıza yetecek kadar bir paradır. Eğer bu para yetmezse, Bütçe Kanununa göre Maliye Bakanının yetkisi vardır, bunu artırabilir; Ama bu kadar bu sene harcanabileceği düşünülmüş. Yani 7 milyar lira koyup, bunun, 3,5 milyar lirasının harcanmayacağı yere, 3,5 milyar lira konmuş; eğer harcama imkânı çıkarsa, bundan daha yüksek bir meblağ konacaktır.

“Bir yandan yeni yatırımları teşvik ederken, bir yandan da kamu kesiminin, hür teşebbüsün yarım kalmış yatırımlarının biran önce tamamlanmasına ve hızla üretime geçmelerine çaba göstereceğiz” Yarım kalmış pek çok yatırım tamamlanmıştır.

Devam ediyoruz; “Toplantı ve gösteri yürüyüşleri mevzuatındaki boşluk doldurulacaktır” Kanun sevk edilmiştir, geçirilmiştir.

Ondan sonra, “Trafik kazalarının önlenmesi için tedbir alınacaktır” denilmiştir. Kanun sevk edilmiştir, huzurunuzdadır.

“Eğitim kuruluşlarının yurt sathına dengeli bir surette dağılması sağlanacaktır. İl ve ilçelerde binaları tamamlanmış olan meslek okulları öğrenime açılacaktır” deniyor. 18 üniversitenin 10 u çalışır halde, genişler halde; %8 i kuruluş halindedir. Görev başında bulunan Cumhuriyet Hükümeti 6 üniversitenin, 1976 senesi içerisinde 6 üniversitenin temelini atmıştır; kampüslerinin temeli. Her birisinin 1 milyar ila 1,5 milyar liraya çıkacağını tahmin ediyoruz; 6 üniversitenin temeli.

Bunlar ne hayali temeldir, ne içine su dolmuştur. Eğer görmek isteyen varsa, bunların yerlerini söyleyelim, gidip baksınlar. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Fotoğraf çeksinler, gelsinler, buraya hayali desinler.

Bunlardan birisi Eskişehir’de Anadolu Üniversitesidir. Binalar 3 üncü, 4 üncü, 5 inci kata çıkmıştır.

Birisi Sivas’ta Cumhuriyet Üniversitesidir. Binalar 3 üncü, 4 üncü, 5 inci kata çıkmıştır.

Birisi Samsun’da 19 Mayıs Üniversitesidir. Binalar 5 inci, 6 ıncı, 7 inci kata çıkmıştır.

Birisi Bursa’da Bursa Üniversitesidir.

Birisi Edirne Üniversitesidir. Bunların hepsinin binaları yükselmiştir ve yakında da Malatya’da kuracağımız üniversitenin temeli atılacaktır.

Elazığ Üniversitesi ve Diyarbakır Üniversiteleri hızla ilerlemektedir ve Karadeniz Üniversitesi ve Atatürk Üniversitesi tevsilerini tamamlanmaktadır.

Konya Selçuk Üniversitesi eğitime başlamıştır. Kampüsünün kurulmasına da ilkbaharda başlanacaktır.

HÜSEYİN KEÇELİ (Konya) — Kanunları 1974 de çıktı onların.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben sadece 1976 yılında ne yapıldığını anlatıyorum, bunlar yapıldı diyorum 1976 da.

COŞKUN KARAGÖZOĞLU (İzmir) — İçinde öğrenci yok Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Onların tartışmasını sonra yaparız; kanun, nizam ne olduğunun, hepsinin...

Şimdi bununla da kalmıyor. Yüksekokul il seviyesine; lise ve lise dengi okullar ilçe seviyesine; ortaokul köy seviyesine indirilmiştir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Binaenaleyh, yaygın hale getireceğiz taahhüdü de geniş çapta tutulmuştur.

“Yüksek İslam Enstitüleri Akademi haline getirilecek ve mevcut enstitülerdeki kontenjanlar artırılabilecektir.” Bizim elimizde olan kontenjanları artırmaktır; artırılmıştır. Akademi haline getirilmesi için de Cumhuriyet Hükümeti kanun tasarısı sevk etmiştir; bu kanun tasarısının kanunlaşmasını bekliyoruz.

“Çocuklarımızı zararlı yayınlardan koruyacak kanuni ve idari tedbirler alacağız” denilmiştir. Bu meselede çok sıkı tedbirler alınmıştır.

“Düşük gelirlerin vergi yükü azaltılacak ve asgari geçim indirimi yükseltilecektir” deniyor. Asgari Geçim İndirimi Kanun Tasarısı Hükümet tarafından sevk edilmiştir. Komisyonlarda konuşulmuştur ve Meclisimizin gündemindedir. Hükümet dediğini yapmıştır.

“Temininde güçlük çekilen ana ihtiyaç maddelerinin zamanında piyasaya arzı ve fiyat istikrarının sağlanması için her türlü gayret gösterilecektir” denmiştir. Temininde güçlük çekilen hiç bir mal Türkiye’de mevcut değildir.

Türkiye 14 milyon ton ham petrol kullanmayı programlamıştır, 14 milyon ton ham petrol ithal edilmiştir. Milyarlarca lira sarf edip meydana getirdiğimiz Aliğa Rafinerisinde ayda 11 bin lira ücret ödenebilen birtakım kimselerin Aliğa Rafinerisini sabote etmeleri suretiyle rafinerinin üç ay Devre dışı kalması birtakım sıkıntılara sebep oldu. Kaldı ki Değerli Milletvekilleri, Türkiye bu petrol meselesine yeniden bakmak mecburiyetinde olmuştur. Bu yeniden bakma mecburiyetinin neticesi olarak şu çıkmıştır meydana: 1982 yılında Türkiye 32 milyon ton ham petrol kullanacak. Eğer kendimiz petrol bulamazsak, bunun için dışarıya 4 milyar dolar para ödemeye mecburuz, bugünkü rayiçler üzerinden. Bugün ancak 2 milyar dolar civarında ihracat yapabilen Türkiye bunun 1 milyar 200 milyon dolarını petrole vermektedir. Yarın 4 milyar dolarını verecek. Petrol olmazsa bütün hayat durur Türkiye’de.

Bununla da kalmıyor. Aliğa Rafinerisinden -1 milyon tondan 5 milyon tona, 5 milyon tondan 8 milyon tona, 8 milyon tondan 13 milyon tona çıkardığımız- İpraş Rafinerisinden, Mersin’den Ataş Rafinerisinden ve Batman Rafinerisinden, yani Türkiye’nin bu 4 rafinerisinden artık Türkiye’yi beslemek imkânı kalmamıştır.

Binaenaleyh, ihtiyaçlar o kadar artmıştır ki buna sevinmek lazım. Orta Anadolu’nun ihtiyaçlarını sahil rafinerilerinden karşılamak imkânı kalmamıştır. Taşıyıcı vasıtalar yollara sığmamaktadır. Denizin müsaade ettiği nispette de Karadeniz’imizin doğu ucu zaman zaman sıkıntılara düşmektedir. Öyleyse, Türkiye’nin 15 milyon ton olan petrol işleme kapasitesinin 30 milyon tona çıkarılması zaruret haline gelmiştir. Görev başında bulunan Cumhuriyet Hükümeti bu kararı vermiştir ve 6 Ekim 1976 tarihinde Orta Anadolu Rafinerisinin temelini atarak 5 milyon ton başlangıçta, neticede 10 milyon tona çıkarılacaktır, bir hayırlı işe girişmiştir ve Irak Türkiye boru hattının ucundan, yani Yumurtalık’tan Kırıkkale’ye çekilecek olan 500 kilometrelik bir boru hattıyla Kerkük’ten basılan ham petrol doğrudan doğruya Ankara’nın yakınına gelmiş olacaktır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Bunun için 12 milyar lira sarf ediliyor. Temeli atılmıştır. Tabii, hayali diyenleri mahcup etmenin tek bir yolu var Türkiye’de, o da bacanın tüttüğünü görmek ve göstermek; başka yolu yok.

Huzurunuzda şunu söyleyeyim: Ne kadar temel atılmışsa ne düşünülmüşse o meydana gelecektir. Çünkü biz bu münakaşalara yeni girmiyoruz; bu münakaşalara alıştık. Bunlardan dolayı şevkimiz de kırılmaz. Şimdi soruyorum; mazide yapılmış birçok işler için de hayali temeller sözleri edilmiştir; atılan bir temelin hayali olabilmesi için, öyle toprak yığını halinde kalması lazım. Perkins Motor Fabrikasının dışında, atılmış olup da meydana gelmemiş, yüzlerce tesisten bir tek tesis kimse gösteremez. “Şurada şunun temelini attınız, meydana gelmedi; burada bununkini attınız meydana gelmedi” kimse diyemez.

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Allah Allah, Allah Allah...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bir tek tesis kimse gösteremez; “Şurada şunun temelini attınız, meydana gelmedi; burada bununkini attınız meydana gelmedi” kimse diyemez. (A.P. sıralarından alkışlar)

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Rakamlarla saydık Başbakan; insaf edin, birisine cevap verin, bir tekini cevaplandırın.

ALİ TOPUZ (İstanbul) — Yüzlercesini gösteririz. (Gürültüler)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bir tek tesisin tamamlanmadığını kimse gösteremez. Bu demektir ki...

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — İsimlerini saydım; bir tekini cevaplandırın.

ULAŞTIRMA BAKANI NAHİT MENTEŞE (Aydın) — Sayın Başkan, böyle bir usul var mı? (Gürültüler)

BAŞKAN — Rica ediyorum, rica ediyorum Sayın Başbakan...

HALİL KARAATLI (Bursa) — Güvercin uçurmaya benzemiyor bu işler.

BAŞKAN — Sayın Üyeler, istirahat ediyorum, karşılıklı konuşmayınız.

VAHİT BOZATLI (Sivas) — Sayın Başkan, görevinizi niye yapmıyorsunuz?

BAŞKAN — Başkan görevini yapıyor. Başkan görevini yapmayı sizden öğrenecek değil, çok rica ediyorum. Başkan görevini yapıyor, endişe etmeyin ondan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Değerli Milletvekilleri, incitici hiç bir şey söylemiyorum. Bir iddia karşısındayız, müdafaa halindeyiz, müdafaa hakkı aziz bir haktır.

Deniliyor ki, iddia şudur; “Temeller hayalidir” Biz de diyoruz ki, kendimizi savunmak için; hayır değildir. Bununla yetinmiyoruz, delillendiriyoruz; şimdi delillendirmeye devam edeceğim zaten. Diyoruz ki, “Temeller hayalidir” sözleri daha evvelce söylendi. Kalkınma hamlesi zihinlere ve gönüllere sığmadığı zaman bu çeşit rahatsızlıklarla karşılaşmıştır ve bunlardan adeta Türkiye’nin kalkınmasından rahatsız olunmaması lazımken, rahatsız olunabiliyor. Sebep de şudur; “Efendim, Türkiye’nin kalkınmasından rahatsız olunur mu?” Yani hakikaten bu soruda mantık var, olunmaması lazım; ama neyinden rahatsız olunuyor? Yani, “Bunlar yapıyor, biz yapamıyoruz, bize yapacak bir şey kalmıyor” gibi haset var ya, işte odur rahatsızlığı doğuran. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Aslında, tabii bu memleketin her tarafında kim bir taşı bir taşın üstüne koyarsa, bundan memnun olmak lazım. Memleket bomboş bir memlekettir, binlerce fabrikaya ihtiyacı vardır. Şimdi Türkiye yeni ufukların ucundadır. Gerçekten Türkiye’nin yeni ufuklara ihtiyacı var, gerçekten Türkiye’nin yeni ve büyük hedeflere ihtiyacı var. Eğer, büyük hedeflere düşman olursanız ve asgariden bunlara dost olmazsanız, o büyük hedeflere varmanız mümkün değildir. Bir süredir de büyük kelimesi -tabii biz bunu başka türlü söylüyoruz; “Böyük” falan diyoruz- (C.H.P. sıralarından gülüşmeler) bir alerji uyandırır hale geldi. Birtakım yerleri rahatsız ediyor, bundan rahatsız olmamak lazım arkadaşlar. Gerçekten ülkenin daha geniş, daha büyük yollara ihtiyacı var. Bu yollar yapıldığı zaman dar yapılmış değildir. Dünyanın her ülkesinde kalkınma böyle başlar. Aslında 27 sene

sonra lazım olacak yolu 27 sene evvel yapamazsınız, takatınız yetmez, garip bir şey olur o. İhtiyaç arttıkça ona göre düşünürsünüz. 10 seneyi düşünebiliyorsanız çok iyidir kalkınma meselelerinde, fevkalade iyidir; ama 10 sene ilerisi için hedefler koyarsınız. Şimdi, diyoruz ki, bunlar söylenmeğe hep devam edecek; Çünkü bu Hükümetin bariz hususiyetlerinden birisi de kalkınmacılığdır. Bunları arkadaşlarımız gelip bu kürsüden söyleyecekler. Ben şimdi başında söylüyorum, bu müzakerelerin sonuna kadar 8-10 defa benim söylediklerim daha mufassal söylenecek. Ben şimdi, girişini yapıyorum bunun.

Türkiye’de sürat yolları yapılacak; Edirne’den Gürbulak’a İskenderun’dan Gaziantep - Urfa - Viranşehir - Kızıltepe - Cizre - Beytüşşebap - Hakkâri üzerinden Becirge Boğazına. Trabzon’dan, ki Zigana dağınyı yarmakla meşgulüz, Trabzon’dan yine Gürbulak’a giden yola bir ek. Samsun’dan bu yola bir ek, bunlar yapılacak. Ayrıca Türkiye Doğu - Batı istikametini değil, kuzey - güney istikametlerini de bağlayacak. Bugün Trabzon’dan Diyarbakır’a inmek fevkalade zordur. Yani, Erzurum’dan Bingöl’e, Bingöl’den Lice üzerinden Diyarbakır’a inmek fevkalade zordur. Binaenaleyh, bunlar da yapılacak ve bugün gidilemeyen yerler vardır Türkiye’nin, gidilemeyen 50-60 tane kasabası vardır, bunlara da gidilecek. Gidilemeyenden kastım, yani rahat gidilemeyeni kastediyorum.

Bu Antalya’nın Kaş’ından ve Kalkan’ından Fethiye’nin Kavaklıdere’sinden başlar, Zonguldak’ın Kurucuşile’sine kadar, ondan sonra, Hakkâri’nin Çukurca’sına, Şemdinli’sine ve dört mevsim Kars’ın Digor’una gidebilmeliyiz. (A.P. sıralarından alkışlar)

Binaenaleyh, bunlar yapılacak. Biz, “Yapılmasın” demiyoruz, “Yapılsın” diyoruz. Bunlara karşı çıkmak değil, bunlara yardımcı olmak lazım.

Türkiye’nin demiryolları eskimiştir, demiryolları yapılacak, Bugün cevher taşıyacak demiryolumuz yok. Hasan Çelebi’deki ve Divriği’ndeki madeni İskenderun Limanına indirecek durumda değiliz. 400 ton taşıyan katarlarla bir yere varamayız, 4 bin ile 6 bin ton taşıyan katarlar 240 Km. Sürate varan demiryolları lazım. Bunlar yapılacak.

Van Hava Meydanının gördüğü fonksiyonu; bu fevkalade, hepimizin için kanatan, bizi eleme gark eden deprem dolayısıyla gördük. Bir ay zarfında 275 uçak kış şartları içerisinde Van’a inebildi. Türkiye’nin her köşesine gidilecek; Dalaman Hava Meydanı da yapılacak, Kars Hava Meydanı da yapılacak; dört mevsim Türkiye bir ucundan bir ucuna gidebilecek. Bunların başında da, evvela Yeşilköy Hava Meydanı -800 milyon lira yeniden sarf edilmektedir- 800 milyon lira ile tamamlanacak. Her mevsim, Türkiye’nin her tarafına gidilebilecek. (A.P. sıralanandan alkışlar)

Trabzon Meydanı büyütülmektedir, Samsun’a meydan lazım, Zonguldak’a meydan lazım, İzmir’de Kaklıç Meydanı inşa halindedir. Gaziantep Meydanı açılmıştır, tabii eksikleri vardır; ama Van’a, Kars’a, Hakkâri’ye Türkiye gidebilmelidir.

Arkadaşlar, Türkiye büyük bir ülkedir. Bir ucundan bir ucu 2.200 kilometredir. Ulaştırma ve haberleşme dünyanın en önemli meseleleri haline gelmiştir. Büyük şehirlerarasında otomatik telefon meydana getirilecek; 09 la başlayan, yavaş yavaş öbür ucundan büyük şehirlerarasında otomatikleşmeye başlamıştır, 7-8 ay zarfında bunlar yapılacak.

Jet yolcu filomuz yeniden takviye edilecek. Bütün bunlar Türkiye’nin ihtiyaçlarıdır. Burada bitmiyor...

“3 milyon ton çeliği olan bir Türkiye olmaz” diye yıllardır söylüyorum. Türkiye’nin çelik istihsalinin 1982 de 8,5-10 milyon tona, istihsal olarak, ama kapasite olarak 12 milyon tona, 1987 de 20 milyon tona, 1992 de de 25 milyon tona çıkarılması lazım.

Türkiye bugün çelik istihsalı itibarıyla dünyada 31 inci ülke, 149 memleket arasında 31 inci ülke. Bunu yaparsak, yani, 1982 seviyesinde 26 incıya geleceğiz; 1987 de 20 civarına geliriz.

Binaenaleyh, Dördüncü Demir-çelik Fabrikasının inşaatına başlamış bulunuyoruz. Yani, "Hayaldir, laftır, falan" diyenler, yüksek fırınların tüttüğünü gördükleri zaman inşallah mahcup olurlar... (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) İnşallah...

İskenderun tesisleri büyütülüyor, Ereğli tesisleri büyütülüyor, Karabük tesisleri büyütülebileceği kadar büyütülüyor; 1 milyona büyüyecektir. Beşinci, Altıncı ve Yedinci Demir-çelik Tesislerinin etüt ve projeleri üzerinde çalışılmaktadır.

Türkiye 1937 senesinde ilk demir-çelik tesisini kurmaya başlamıştır, sonra 1959 da ikincisini kurmaya başlamıştır, sonra 1969 da üçüncüsünü kurmaya başlamıştır, 1976 da da dördüncüsünü kurmaya başladı.

Türkiye'de bugün adam başına çelik istihsalı 40 kilo civarındadır. Bu 40 senede 40 kiloya gelinebilmiştir. 7 senede 160 kiloya gelinecek. Yani, önümüzdeki 7 sene zarfında 40 kilodan 4 misli artarak, 40 senede geldiğimiz rakamı 7 sene zarfında 4 misline çıkaracağız. Böyle olacak, başka türlü imkânı. Keşke 8 misline çıkarabilsek; ama Türkiye'nin yapacağı iş, sadece demir-çelik değil ki. 25 milyon ton demir-çelik istihsalı için bugünkü rayiçlerle Türkiye'nin 280 milyar lira para yatırması lazım.

Şimdi Hükümet Programında bir diğer önemli konu ağır sanayidir. Türkiye'nin çağdaş bir sanayi ülkesi haline gelmesi, tarım sektörünün ihtiyacı olan temel girdilerin yeterli seviyede sağlanması, zaruri ihtiyaç maddelerinin karşılanması için enerji tesislerinin, yeni gübre fabrikalarının, yeni şeker fabrikalarının, demir-çelik tesislerinin, metalürji sanayiinin, elektronik ve telekomünikasyon sanayiinin, takım tezgâhları sanayiinin, ağır elektronik ekipman sanayiinin, tarım ve iş makineleri sanayiinin, gemi inşa sanayiinin kurulmasına mutlaka hız vereceğiz.

Şimdi Değerli Milletvekilleri, Maliye Bakanı arkadaşım bunları tafsilen anlattı; yine, yeri, sırası gelince arkadaşlarım burada söyleyeceklerdir; Sanayi Bakanı arkadaşım söyleyecektir, enerji Bakanı arkadaşım söyleyecektir ve Türkiye endüstrileşmesinde Hükümette görev alan arkadaşlarımızın hepsi söyleyecektir; bu kısmı söylüyorum. 7-8 yatırım bakanlığının hepsi kendilerine düşen şeyleri burada gelip söyleyecektir; ben icmalini söyleyeceğim.

Organize sanayi bölgeleri ve sanayi sitelerinin kurulması ve gelişmesine de büyük önem verilecektir deniyor. Bakınız Hükümetiniz, huzurunuzda, şurada yazdığı iki paragraf için, 462 proje ile bulunmaktadır. "Yani bunu niye yapıyorsunuz?" demek doğru değil. Bunu taahhüt ettik; Memleketin bunlara ihtiyacı var. Neden ihtiyacı var? Bu 462 proje meydana getirilirse, 1.208.759 vatandaşımıza yeniden iş çıkaracaktır. Bu 462 proje meydana getirilirse, 295 milyarlık istihsal meydana gelecektir ve 253 milyarlık da ithal ikamesi meydana gelecektir ve bütün bunlara hemen hemen bir senelik üretimi kadar yatırım yapılacaktır; mecmuu da 239 milyar lira tutmaktadır. Bu 462 proje meydana getirilecek.

1950 de 400 bin ton çimento üreten Türkiye, 1975 de 19 milyon ton çimento üretecek kapasiteye sahiptir; yani 38 misli büyümüştür çimento üretimini. Şimdi 1982 de Türkiye'nin 25 milyon ton çimento üretimine ihtiyacı var. Bunun için 30 milyon ton

kapasiteye ihtiyacı var. Halen Türkiye'nin 31 fabrikası var; Kars da Devreye girdi. 32 oldu. İnşa halinde bulunan İskenderun, Yozgat ve Çanakkale ile 35 oluyor. 35 fabrika ile takriben 22 milyon ton olan istihsalimizi, 18 yeni fabrika yapmak suretiyle, fabrika sayısını 53 e ve çimento istihsalini de takriben 35 milyon tona çıkarmak üzereyiz. Bu fabrikalardan 8 inin ihalesi yapılmıştır.

Diyarbakır'da, Adıyaman'da, Bingöl'de, Siirt'te, Bitlis'te, Urfa'da yapılacak olan 5-6 fabrikaya birinci öncelik verilmektedir. Birinci öncelik; Çünkü 250 milyarlık Güneydoğu projesi milletimizin önüne konmuştur. Güneydoğu projesinde milyonlarca ton çimentoya ihtiyaç vardır. Diyarbakır fabrikası ile Adıyaman fabrikası, Urfa fabrikası bir an evvel işletmeye girerse, -Maraş fabrikası da dahil buna- Adana'dan çimento çekmek mecburiyetinde kalmayız, Sivas'tan, Elazığ'dan çimento çekmek mecburiyetinde kalmayız; yani bu inşaatta kullanacağımız çimentonun taşıma parası ile bu fabrikaları yapmak mümkündür. İşte 18 fabrika ilave ediyoruz, 400 bin tondan. 1950 de 400 bin ton çimento üreten Türkiye, 1982 de 35 milyon ton çimento üretir hale gelecektir. Çimento üretiminde Türkiye dünya memleketleri arasında ileri sıradadır. 11 inci, 12 inci sıradadır, iyi bir şey bu aslında. Türkiye Çimento ihraç edebilir; 5 milyon ton kadar da ihracat yapacağımız, kendi ihtiyaçlarımızın dışında, düşünerek fabrikaları düşünüyoruz.

1987 ye kadar bu 53 fabrikaya 25 tane daha yenisi eklenmelidir. Ne olacaktır böylece? Türkiye'nin 78 tane çimento fabrikası olacaktır. Her ile bir çimento fabrikası derken, her ile birden fazla çimento fabrikası düşmektedir böylece.

Yeniden bugün işleyen 6 gübre fabrikamıza 16 tane daha ilave etmekteyiz.

Bugün işleyen 17 şeker fabrikamıza, bir tane de inşa halindeki Afyon fabrikası eder 18; 14 tane daha ilave etmekteyiz, 32 ye çıkmaktadır.

Sümerbank'ın 39 tesisine, hemen hemen bir o kadar daha, 23 tesis ilave etmekteyiz.

Kâğıt fabrikalarımız; yüz bin ton kâğıt üreten Türkiye, 400 bin ton kâğıt üretir noktaya gelmiştir. 1982 de Türkiye 1 milyon ton kâğıt üretecektir. 1 milyon ton kâğıt üretebilmek için Balıkesir fabrikası tamamlanacak, Afyon fabrikası tamamlanacak, Silifke fabrikası tamamlanacak ve Taşköprü fabrikası tamamlanacak, bunlara ilaveten 2-3 tane daha yeni fabrikaya başlanacaktır. 1 milyon ton... Bunlar hali inşaada, Bunların binaları çıkmıştır, makineleri içerisine konmaktadır. Başlandığı zaman, yine her halde bunlara da "Hayali" falan dendi.

63 tane organize sanayi bölgesi ve 250 adet de küçük sanayi bölgesi meydana getirmekteyiz.

Türkiye, motor sanayiini kurmak için TÜMOSAN şirketini kurmuş. Elektrik sanayii kurmak için başka bir şirketi, elektronik sanayi kurmak için başka bir şirketi ve takım tezgâhları kurmak için de TAKSAN şirketini kurmuştur. Bunlar hep Hükümet kararnamesiyle olmuştur ve Türkiye bütün bunları finanse etmek için de DESİYAB'ı kurmuştur. DESİYAB'ın kurulacağı da bu Hükümet Programının gereklerinden birisidir... Devletçe desteklenen sanayi teşebbüslerini finanse etmek maksadiyle Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası süratle kurulacaktır. Kurulmuştur.

Ve nihayet Türkiye, TUSAŞ'ı, 1973 de kanunu çıkmış bulunduğumuz Türkiye Uçak Sanayii Anonim Şirketini kurmuş, harekete geçirmiştir. Planlar, projeler yapılmaktadır, etütler yapılmaktadır. İnşallah 1-2 sene içerisinde Türkiye evvela bir kısmını dışarıdan

olarak daha sonra çoğunu kendisi yaparak uçak yapmak imkânına kavuşacaktır. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Şimdi Sayın Milletvekilleri, huzurunuzda 1 - 2 şeyi daha söyleyeyim: Burada diyor ki; "Elektrik enerjisi ile ilgili olarak temel hidroelektrik ve termik tesislerin yapılması hızlandırılacaktır.

İşte burada elektrik konusuna girmek istiyorum.

Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı, memnuniyet izhar etti burada; benim elektriği, demir-çeliği falan konuşmaya başlamış olmam dolayısıyla, daha doğrusu benim memnun olduğumu ifade etti yahut ben öyle anladım, yanlış anlamadıysam.

Ben, elektriği ve demir-çeliği 30 senedir konuşuyorum. Ben bunun içinde büyüdüm. Yani gerçekten böyle bile olsa; yani, hani beni yeni bunları konuşmaya başlamış gibi göstermeye de çalışsa, benim için önemi yoktur. Kendileri de her yapılane fazla demekten vazgeçip, bunlar yapılmalıdır noktasına geldilerse çok önemli bir mesafe alınmıştır.

Çok değerli buluyorum Sayın Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanının bu beyanını ve altını çiziyorum.

Yalnız bu elektrik meselesinde Sayın Genel Başkana verilen bilgiler yanlış. Yanlış... Bana göre mesnetsiz ve bir miktar da çarpık. (A.P. sıralarından gülüşmeler) Bu biraz taş duvar gibi bir şeydir, bu elektrik mevzuu.

Şimdi ben size gayet kısaca Türkiye'nin elektrik davası hakkında 1-2 söz söyleyeceğim; tabii zaman meselesi beni sıkıştırmaktadır; ama bunu bari söyleyeyim.

Türkiye 1950 senesinde 790 milyon Kilovat saat elektrik üretti. 790 milyon Kilovat saat ... Şimdi Türkiye bu sene 18,5 milyon Kilovat saat elektrik üretti. 18,5 milyar Kilovat saati 35 milyara çıkaracağımızı, 35 milyar Kilovat saati 59 milyara çıkaracağımızı ve 59 milyar Kilovat saati da 100 milyara çıkaracağımızı biz ilan ettik. Görev başında bulunan Cumhuriyet Hükümeti kurulduğundan kısa bir süre sonra bunları ilan etti. Türkiye'nin elektrik üretimini, görünür gelecekte, böyle uzun bir süre sonra değil; 100 milyar Kilovat saattir. Türkiye elektrik üretiminde 149 memleket içerisinde 30 uncu sıralardadır.

Değerli Milletvekilleri, evvela elektrik üretimi ile ilgili rakamlara kısaca bir göz attıktan sonra, program hakkında ben size bilgi arz edeceğim. Yani Türkiye ne yapıyor elektrik meselesinde?

Elektriğin yokluğu, bir memleketin, bilhassa kalkınmasında şahdamarının kesilmiş olması demektir.

1950 lerde, -devir mevir kötülemiyorum, ben sadece bir seyri anlatıyorum, seyir bu, yani 1950 de- Türkiye'de adam başına düşen elektrik miktarı 38 Kilovat saat ti. 1976 da bu rakam 470 Kilovat saat e yükselmiştir. 38 Kilovat saat ten 470 Kilovat saat e.

Türkiye'yi Bulgaristan'la, Yunanistan'la mukayese ederek bir yere varamazsınız. Neden varamazsınız? Çünkü şartlar başkadır. Başladığı yerler başkadır bir, yapmaya mecbur olduğu işler başkadır iki. Bulgaristan ve Yunanistan ilkokul meselesini yıllarca önce halletmiş. Biz ilkokul meselesini 1973 senesinde hallettik; Cumhuriyetin 50 inci yılında, Daha da birçok noksanımız var. Benim 6 milyon çocuğum bugün ilkokula sahiptir. Yani, Yunanistan'ın nüfusu da 8 milyondur. Ben 6 milyon çocuğu ilkokula göndermeye mecburum. Bir 6 milyon çocuğu ilkokula göndereceksiniz, 3 milyon çocuğu ortaokula,

liseye göndereceksiniz ve 250 bin 300 bin çocuğu da yüksekokula göndereceksiniz. Bir taraftan bunu yapacaksınız, bir taraftan Türkiye 1950 de 3 milyon ton hububat istihsal eden Türkiye

ORHAN KAYIHAN (Amasya) — Ve satamayan...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 3 milyon ton hububat istihsal eden, 1950 de tümü, 1976 da 23 milyon ton hububat istihsal eder hale gelmiştir -bundan sevinç duymak lazımdır- ve hedefi, yakın gelecekte hedefi 30 milyon tondur. Binaenaleyh, “Efendim 27 sene kayboldu, bir 27 daha kayboldu” falan gibi tartışmalarda şu anda bir mana yok. 50 senelik Türkiye Cumhuriyetinin yaptığı, yapamadığı birçok şeyler var. Yaptığı birçok güzel şeyler var, yapamadığı birçok şeyler ve sadece Türkiye’nin meselesini elektrikten başlatıp, Yunanistan’la, Bulgaristan’la mukayese ederek bir yere varamayız. O zaman Sovyetler Birliği’ni eğer Norveç’le mukayese ederseniz, Sovyetler Birliği’nin meyus olması lazım. Çünkü Norveç’in adam başına elektrik istihsalı 17 bin Kilovat saattir; Sovyetler Birliği’nin ise henüz 3.500- 4.000 Kilovat saattir. Kanada’nın ki 6.000 Kilovat saattir, Birleşik Amerika Devletleri’nin ki 5.500 Kilovat saattir, Avrupa ortalaması 3.300 Kilovat saattir. O Avrupa ki, ileri endüstriyi kurmuş, ilkokul meselesini yıllarca önce halletmiş.

Sağlık hizmeti götürmeye mecbursunuz milyonlara. 67 vilayetle, 67 vilayetin 30 unda, 40 ında memleket hastaneleri ile sağlık hizmetine başlamış Türkiye, köyüne kasabasına sağlık hizmeti götürmeye mecbur. Ne yapacaksınız? Mesele sadece elektrikten ibaret değil ki; 40 bin köyü karanlıkta, 40 bin köyüne ulaşamaz, 40 bin köyü susuz, Türkiye bunlara ulaşacak. Bunlara ulaşırken, gayet tabii ki, plan bunun için lazım zaten, yani, plan, Bulgaristan’ı geçelim, Yunanistan’ı geçelim elektrikte diye lazım değil. Plan, dengeli kalkınma. Bunun adı bu. Dengeli kalkınma. Bir denge içerisinde bir memleketin ekonomisinin bir yerini mızrak başı yapmak, diğer yerlerini geride bırakmak mümkün değildir. Onun içindir ki, elektrik meselesinde Türkiye geride falan değildir. Türkiye önemli adımlar, çok önemli adımlar atmıştır, fevkalade önemli adımlar atmıştır.

1950 de istihsal ettiğimiz 796 milyon Kilovat saat, milyon, bir milyardan az elektriğin %4 ünü suların almakta idik. Bugün %40 ını suların almaktayız. %4 ü Kilovat saat e vurduğunuz zaman gayet minik kalır, gayet ufacık kalır.

Değerli Milletvekilleri, Türkiye elektrifikasyon konusunda büyük hamleler yapmıştır. Bunu inkâra kalkmak yanlışır. 1949 Türkiye’sinde ben başladım elektrifikasyon meselesine. Yani, mühendis olarak başladım. Yani, sene 1977, 28 senedir bu işin içindeyim, mühendis olarak içindeyim, idareci olarak içindeyim, işte iyi kötü siyasetçi olarak içindeyim.

Binaenaleyh, sanıyorum ki, bu hesabın bana sorulmuş olmasından fevkalâde memnuniyet duydum. Benim burada savunduğum şey, bu geçen 27 sene zarfındaki hükümetler değildir; Çünkü bu geçen 27 sene zarfındaki hükümetlerin, ya da daha doğrusu 27 senenin başarısızlıklarının tümünü bizim üstümüze yığmak -işte burada geliyorum- D.P. ve A.P. olarak bizim üstümüze yığmak, başarılarını kendinizin alıp, götürmeniz bir şey yaramaz.

Türkiye’nin 1950 de 1 kilometre yüksek gerilim hattı yoktu. Türkiye’nin 1950 de projesini çizdiğimiz santralleri biner kilovatlık, 2 biner kilovatlık. Hatta korka korka çizmekteydik, böyle elleri titremekteydi çizenlerin, çizdirenlerin; 1.000 kilovatlık

santral. İleri Batı ülkelerinde 1 milyon kilovatlık santral gördük; hicrana kapıldık, hicran; neden bizim memleketimizde bunlar yok diye; ama Cenabı Allah 1 milyon kilovatlık Keban Santralını yapmayı Türkiye Cumhuriyetine nasip etti. Bununla da kalmıyor, yine Cenabı Allah 2 milyon kilovatlık Karakaya Santralını yapmayı da Türkiye Cumhuriyetine nasip ediyor.

Değerli arkadaşlarım, Güneydoğu Anadolu Projesi, 20 milyon dönüm arazinin sulanması ve 30 milyar Kilovat saat elektrik üretilmesidir. Bu manzumenin 7 tane ana tesisi vardır. Birincisi Kemandır, ikincisi Karakaya'dır, üçüncüsü Karababa'dır, dördüncüsü Gököy'dür, beşincisi İhsu'dur, altıncısı Kralkızı'dır.

İBRAHİM BEHRAM EKER (Balıkesir) — Say Başbakanım, say.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ve...

BAŞKAN — Sayın Eker, rica ediyorum hatibe hitap etmeyiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bu yeni tesis Güneydoğu Anadolu ovalarında. Yani, ta Adıyaman'dan, Gaziantep'ten, Gaziantep'in Araban Ovasından başlayarak, Cizre'ye kadar, yani Dicle nehrine kadar, Fırat'la Dicle'yi birleştireceğiz Fırat'la Dicle Şattülarap'ta birleşmeyecek, Türkiye'de birleşecek. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Böyle bir proje yürütülmektedir. Böyle bir proje yürütülürken, "Efendim, Karakaya Barajının projesini biz yapmıştık"... Hayır, yapmamıştınız, yapmadınız. Karakaya Barajının projesini yaptıysanız, ihalesini de yapsaydınız. "Karakaya Barajı 2,6 milyar liraya çıkacakmış da, 6 milyara çıkmış" Hayır, Karakaya Barajı 20 milyar liraya çıkacak. Yani, rakamlarınız yanlış, 20 milyara çıkacak, ondan sonra buraya geleceksiniz, "2,6 milyara çıkacak barajı, 20 milyara çıkarttınız" diyeceksiniz. Barajın ilk keşif bedeli 20 milyardır, elektrik santralıyla, yaklaşım yoluyla, sitesiyle, bilmem nesiyle ve Karakaya Barajı büyük sıkıştırmalar sonunda ancak 1976 yılının Eylül ayına kadar projeleri tamamlanıp, ihaleleri yapılabilmiştir. Proje vardı da, biz niye 18 ay bekledik?

ALİ TOPUZ (İstanbul) — Siz projersiz temel atmıyor musunuz?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Projersiz temel atmamız beyim. Şu söylediğimiz tesisler var ya, 462; hani, temellerini söküp, Meclisin önüne getirdiğiniz şeyler, onların hepsi yapılacak, hepsi. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

A. DOĞAN ÖZTUNÇ (İstanbul) — Onlar yağmur suyuyla dolu.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hepsi yapılacak onların.

Burada şunu ifade erleyim; Ana muhalefetin Sayın sözcüsü "Efendim, ben kanatlara bir şey demiyorum, koalisyon kanatlarına, ama esas sorumlu Hükümetin Başıdır" dedi. Bu, doğrudur; esas sorumlu benim huzurunuzda, benim sorumlu. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin Başına, Türkiye Cumhuriyetinin Anayasası ve kanundan neyi saracaksa onun sorumlusu benim, huzurunuzdayım. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, sürekli alkışlar)

Efendim, "Bu koalisyondur, o bakanın işiydi, bu partinin işiydi" yok. Eğer bu sorumluluğu taşıyamazsam, taşıyamayacak noktada olursam, bu işi yürütemiyoruz deriz.

CELÂL ÜNVER (Malatya) — 1972 de kaçtınız.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kaçma işine gelince, kaçan sizsiniz. *(A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

CELÂL ÜNVER (Malatya) — 1972 de?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ne zaman kaçmışız?

A. DOĞAN ÖZTUNÇ (İstanbul) — Şapkayı alıp gittiğiniz günleri unuttunuz mu?

CELÂL ÜNVER (Malatya) — 1972 de ne yaptınız?

A. DOĞAN ÖZTUNÇ (İstanbul) — Seçimlerden de kaçtınız?

BAŞKAN — Rica etsem, karşılıklı konuşmayı bıraksanız. İstirham etsem.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 12 Martı söylüyorsunuz değil mi? 12 Martı...

A. DOĞAN ÖZTUNÇ (İstanbul) — Tabii...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 10 defa cevap verdik, bir daha cevaplayayım...

BAŞKAN — Sayın Başbakan, cevap vermeyiniz, istirham ediyorum, rica ediyorum cevap vermeyin. *(Gülüşmeler)*

Arkadaşlarım, istirham etsem, hatiple konuşmayı bıraksanız da hatip sözüne devam etse. Usulümüzde de böyle bir şey yok, biliyorsunuz. Rica ediyorum, rica ediyorum.

A. DOĞAN ÖZTUNÇ (İstanbul) — Soru sordular cevap verdik Sayın Başkan. Seçimden de kaçtılar...

Sayın Başbakan seçimden kaçtığınızı dia söyleyin.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi sizi aralamak mümkün değil, sizi anlamak mümkün değil. Neden mümkün değil? Türkiye Cumhuriyetinde Hükümetler nasıl gelecek nasıl gidecek, bu belirlenmiştir. Hükümetler, esasen İnsan Hakları Beyannamesinin 21 inci maddesine göre Meclisler devri olacaktır, devri. Muayyen bir süre sonunda millet yeniden hakemlik yapacak, iradesini izhar edecek, kimi seçerse o idare edecek Türkiye'yi.

CEVAT ÖNDER (Ankara) — Milletvekili transferi de var mı? *(C.H.P. sıralarından görüşmeler)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kumar borcu olmayan sekiz milletvekili arayan biz değiliz. *(A.P. sıralarından “Bravo” sesleri alkışlar)*

A. DOĞAN ÖZTUNÇ (İstanbul) — Kumar borcu olanları arıyorsunuz. *(C.H.P. sıralarından görüşmeler)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bunlar fevkalâde çirkin, şeyler, fevkalâde çirkin şeyler... Fevkalâde çirkin şeyler; bu sıralarda oturan insanların alınıp satılacağını kabul etmekle hiç kimsenin menfaati yok, fevkalâde çirkin bunlar... *(A.P. sıralarından alkışlar, C.H.P. sıralarından gürültüler)*

Değerli Milletvekilleri, şunu anlamak mümkün değil. Aslında Hükümetleri meydana getirmek de, düşürmek de sizin göreviniz ve yetkiniz. Bu yetkiyi başka birisi kullanıyorsa, bundan sevinç duymamanız lâzım. Binaenaleyh, hükümetler bu

müessesenin güvenine dayanacaktır, bu müessese hükümetleri meydana getirecektir, bu müessese düşürecektir; devirecek değil, düşürecektir.

ALİ TOPUZ (İstanbul) — 1971 de ne oldu?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Gücünüz yetmiyorsa düşürmeye, o zaman milletin iradesine ram olmaya mecbursunuz.

Bu sıralarda oturan arkadaşlar...

HASAN VAMİK TEKİN (Giresun) — Ne zaman?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bu sıralarda oturan arkadaşlar sizden farklı değil ki. Onlar da milletin hür iradesiyle gelmiş buraya. Yani sizin biriniz iki kişi sayılacak bu sıralarda; bu sıralarda oturan bir kişi yarım kişi mi sayılacak? *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Hükümetin tek kaidesi var, tek kaidesi, tek: Millet Meclisinin içinden çıkar, güvenoyu alır, ayakta durur; güvenoyu alamadığı zaman düşer.

HASAN BÜTÜNER (Amasya) — İstifa eder gider.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Aslında bu, 12 Marta, birçok kere söyledik, herkes bir başka türlü baktı. Aslında bir büyük bunalımdı; söyledik, söyledik bir türlü anlatamadık. 21 Marta kadar Halk Partisinden ses çıkmamıştır. 12 Martta 21 Martta da, o gün Halk Partisinin Sayın Genel Sekreteri, bugün Sayın Genel Başkanı, 12 Martın kendilerine karşı yapılmış olduğunu iddia etti. Bu 12 Martta bir vuzuha varalım: Size karşı mı yapıldı, bize karşı mı yapıldı, komünistlere karşı mı yapıldı? Bunda bir vuzuha varalım ve netice itibarıyla biz, "O günden beri ayakta'yız. Bu memleketin sokaklarında geziyoruz. İşte, yakamız, gelin yapışın" dedik.

A. DOĞAN ÖZTUNÇ (İstanbul) — Yapışacağız.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İşte yakamız, gelin yapışın dedik. Memleketin her şeyi var orta yerde, açık rejim işliyor ve bütün bunları bir kenara atıyorsunuz; Hükümetin nasıl teşekkül edeceğini Anayasa tayin etmişken, siz, doğa kanuncu oluveriyor ve Anayasanın üstünde birtakım kanun hükümleri vazediyorsunuz. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)* Olmaz öyle şey. İşte buradadır beyanatınız; yapmış olduğunuz beyanata göre bu 12 Mart... Ya bu doğrudur, ya bu doğrudur. Hangisi doğru? Siz söylediğinize göre bu doğru olması lâzım; bu size karşı yapılmış diyorsunuz, kendinize karşı yapılmış.

ORHAN KAYIHAN (Amasya) — Siz niye kaçtınız?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bir taraftan diyorsunuz ki, "Siz giderseniz bu iş düzelir;" bir taraftan diyorsunuz ki, "Gittiniz, şapkanızı aldınız gittiniz, niye gittiniz?" Bir taraftan diyorsunuz "Niye gitmiyorsunuz?", öbür taraftan diyorsunuz "Niye gittiniz?" Bunu anlamak da mümkün değil. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Aslında, bu çelişkiler size yakışıyor, bunları yadırgamıyorum.

Şimdi şu elektrik meselesini bir yere bağlayalım.

Değerli Milletvekilleri...

A. DOĞAN ÖZTUNÇ (İstanbul) — Enerji açığımızı söyler misiniz?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Söylerim.

BAŞKAN — Sayın Öztunç, zamanı geldiğinde sorma hakkınız var.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Enerji açığı dahi kalkınmanın neticesidir. Kalkınma olmazsa enerjiyi ne yapacaksınız? Kalkınma olmazsa ki enerji ihtiyacı kendiliğinden doğmamıştır.

Enerji, ben size söyleyeyim, hicran ile söyleyeyim; alın teri dökerek, göz nuru dökerek, Devletin milyonlarım dökerek meydana getirilmiş tesislere, “Bu tesislerden çıkan enerji toprağa verilecek” denildiği günlerin üzerinden yıllar geçmedi henüz, “Toprağa verilecektir”... İşte burada yazılı; 1971 senesinde Halk Partisinin sözcüsü, Cumhuriyet Senatosunda bunların lüzumsuz olduğunu söylemiştir; 1971 bütçesi münakaşa edilirken; zabıt buradadır, yapılan elektrik tesislerinin lüzumsuz olduğunu söylemiştir. Esasen geçen 27 yılı tümü ile bizim üstümüze yıkmakta mana yoktur. Çünkü 27 yılın içerisinde ihtilâl var; ondan sonra arada ihtilâl hükümeti var; sonra 3,5 seneye yakın, Halk Partisinin, Halk Partisinin başında bulunduğu diyemiyorum, ama netice itibariyle Halk Partisinin en büyük parti olarak koalisyon ortağı olduğu Hükümet var; sonra 1971 bunalımı var. 1971 den 1975 e kadar 8 tane hükümet var. Bunların sadece 1-2 sinin içerisinde A.P. vardır. Esasen 1971-1973 de partiler üstü bir Hükümet var.

Ondan sonra 1975 ten 1977 e kadar da, bugünkü partilerle, Adalet Partisinin, Milli Selâmet Partisinin, Cumhuriyetçi Güven Partisinin ve Milli Hareket Partisinin meydana getirdiği ve bağımsız milletvekili arkadaşlarımızın desteklediği bir Hükümet var. E, bunun tümünün hesabını bize sorarsanız, bize çift haksızlık yapılmış olur; çift, bir tane değil. Çünkü esasen birçok haksızlık bize yapılmıştır ve biz bu haksızlıkları, hep çileyi, ıstırabı sinemize gömerek, memleket kötüye gitmemesi için, yine kopuklukları bağlayarak buraya kadar memleketi getirdik.

Elektrik meselesini münakaşa çemek, sanıyorum ki, fevkalâde kolay bir konudur, teknik bir konudur. Şöyle bir konudur: Elektrik meselesinde Türkiye şimdi 100 milyar Kilovat saat e gidiyor. 100 milyarın ben size bir hesabım vereyim. Bir şeyi düzeltmek istiyorum; Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Genel Başkanı kilovat ile Kilovat saati karıştırdı. Zabıtlara yanlış geçmiştir. Benim nazarı dikkatimi çekmedi gibi bir durum olmasın. Bir kilovat 10 lira değildir, aslında bir kilovat 10 bin lira filandır da, kuruluşu. Bir Kilovat saat elektriğin yokluğu 10 liradır. Bir kilovatin yokluğu çok büyük paradır. Ondan sonra bir kilovat 30 kuruş değildir. (A.P. sıralarından gülüşmeler) Yani bunu kusur saymıyorum. Yani bu karıştı da, düzeltiyorum burada. Bir Kilovat saat 30 kuruştur, bir kilovat 30 kuruş değildir. Onun için bir kilovatin yokluğu, aslında 8.760 Kilovat saatin yokluğudur. 8.760 Kilovat saat, bir kilovatin yokluğu, Binaenaleyh o 10 lirayı onunla çarpmak lâzım, bir sene için yokluğunu. Eğer 10 sene devam ediyorsa 10 ile bir daha çarpmak lâzım. 20 sene devam ediyorsa 20 ile bir daha çarpmak lâzım. O zaman hesap çıkar. (A.P. sıralarından alkışlar)

ALİ TOPUZ (İstanbul) — Söyleyecek laf bulamayınca...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yok, yok, söyleyecek laf meselesi değil. Ben zaptı tashih ediyorum. Ben bunu şey için söylemiyorum. Nazan dikkatimden kaçtı denmesin.

Türkiye, değerli arkadaşlarım, bir büyük elektrik sistemi meydana getirmektedir. Bu sistemin kalbi Güneydoğu Anadolu’da Fırat nehri üzerindeki 4, Dicle nehri üzerinde şimdilik 3 -ileride daha da çoğalacaktır; bu Fırat üzerindeki de çoğalacaktır- Zap

nehri üzerindeki kuracağımız santraller, Çoruh nehri üzerinde kuracağımız santraller, Kızılırmak'ın denize dökülmeden önce bütün elektriğini alacak, bugün yapılmakta olan Uğurlu 1, Uğurlu 2 barajları ve Allah kısmet ederse bu sene ihalesine girişeceğimiz hidroelektrik santrali olarak büyük Altınkaya barajı 700 bin kilovatlık Keban'a Kızılırmak'ın Bafra deltasına açıldığı yerde kurulacak olan bu büyük santral ve Allah kısmet ederse Martin 16 sında temeli atılacak olan Oymapınar -500 bin kilovatlık Antalya civarındaki santral- bunlar dev hidrolik tesislerdir.

Bunun yanında dev termik tesisler: 1 milyon kilovattı inşa halinde bulunan Elbistan-Afşin santrali; yanına 1 milyon daha konacak, yanma 1 milyon daha konacak, 3 milyon olacak. Bir milyon yapılıyor, 2 inci milyonun projeleri ve ihaleleri yapılıyor; 3 üncü milyon kilovat gelecek. Ondan sonra Seyitömer'de kurduğumuz, Kütahya civarında büyük termik santral, Tunçbilek'te kurduğumuz termik santral, Çan' da, Orhaneli'nde, Soma'da Yatağan'da, Kangal'da ve Beypazarı Çayırhan'da kurmaya başladığımız termik santrallerdir. Bunlar büyük santrallerdir.

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Kömürleri?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bunların kömürleri aslında, Elbistan-Afşin'deki kömürler TKİ'nindir. Tunçbilek'teki kömürler, TKİ'nindir. Seyitömer'deki kömürler TKİ'nindir. Bugün kömürsüzlükten işlemeyen tek bir santral yoktur. "Öbürlerinin kömürü nereden gelecek?" deniyorsa, kömürler etüt edilmiş, bitirilmiş; etütler yeni ve bu santrallerin hepsinin, ihalesi 1976 yılında yapılmıştır, hepsinin ihalesi. (A.P. sıralarından alkışlar)

Kömürü de olacak, suyu da olacak, makinesi de olacak, binası da olacak; yani santral olacak bunlar. Hiç kimsenin kaygısı olmasın. Bu suretle Türkiye'nin elektrik istihsalı birinci kademede 60 milyar Kilovat saat a ve 1977 yılında ihale edeceğimiz yeni santrallerle da, Türkiye'nin elektrik istihsalı 93 milyar Kilovat saat a çıkmaktadır. İnşa halinde bulunan santrallerle, Türkiye elektrik istihsalı 93 milyar Kilovat saat a çıkmaktadır. 100 e 7 kaldı. 100 milyar diyoruz ya, 7 milyar Kilovat saat daha kaldı; onu da itmam ederiz gelecek sene bu zaman kadar. Türkiye Cumhuriyeti onu da itmam eder, böylece 100 ü buluruz.

Binaenaleyh, "Ne yapıyorsunuz?" dersiniz, böyle büyük bir hamleyi yapıyoruz. Böyle büyük bir hamlenin gereği ne ise onu yapıyoruz ve buna milyarlar sarf ediyoruz.

Efendim, "Yatırım azmış, yatırımı çokmuş..." Şunu da ifade edeyim ki, Bozova'dan Urfa'nın omuzuna su taşıyacak olan 27 kilometre uzunluğunda ve 10 metre çapında 20 milyar liraya mal olacak olan Urfa tüneli...

MALİK YILMAN (Hatay) — Olacak!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — E, maliyet, tahmin bu... Hep böyle olur mühendislik işleri. Başka türlü bir şey yapmak mümkün değildir. Yani böyle anahtar teslimi tesis her zaman yapamazsınız, tabiat şartları vardır işin içinde; dağ delinecek 27 kilometre. 27 kilometre yol değil bu. 2 kilometre de değil, 27 kilometre. Türkiye'nin en büyük eseridir, Türkiye Cumhuriyetinin şerefidir bu eser.

Bunun projeleri yeni tamamlanmıştır. Master plan 1970 de tamamlanmıştır; bu tesisin de ihalesi yapılmaktadır. Yine Allah kısmet ederse, 11 Nisan 1977 gününde de temeli atılacaktır. Ve ondan sonra Urfa'dan Cizre'ye kadar gidecek olan 400 kilometrelik

iki kanal. Birincisi; Karacadağ'ın alt yamaçlarını sıyrarak; ikincisi, yukarıdan Siverek'in önünden, dağda bir karış toprak bırakmaksızın gidecek olan, Mardin'in altına kadar gidecek olan ikinci kanal; bunlar yapılacaktır. Türkiye gerçekten 20 milyon dönüm yeni arazinin sulanmasına hazırlanmaktadır. Diyarbakır ovasında, bir ucu Dicle, öbür ucu Hazro'ya varan bu geniş ovada, bir ucu Diyarbakır olan bu geniş ovada da, milyonlarca dönüm araziye sulayacak olan yeni tesisler yapılacaktır. Böylece Türkiye'nin elektrik davasında atılmış dev adımlara yenileri eklenmektedir. Gerçekten 790 milyon Kilovat saat tan 18,5 milyar Kilovat saat a gelebilmek büyük bir hünerdir. Aslında 1976 yılında Türkiye, elektrikte %18,5 bir artma yapmıştır. O %18,5 bir artmayı yapabilmiştir. Bu miktar 1974 yılında %8,5 civarında idi, 1975 yılında %13,5 civarında idi ve Türkiye 61 iline enterkonnekte sistemi bağlayabilmiştir.

Yani, 1950 yılında bir kilometre hava hattı olmayan Türkiye 61 iline enterkonnekte sistemini bağlayabilmiştir. 1977 de 3 il daha bağlanacaktır, 1978 yılında 3 il daha bağlanacaktır. Binaenaleyh, 1978 senesinde Türkiye'de Edirne nereden elektrik alıyorsa, Hakkâri de oradan elektrik alacaktır.

Şimdi, burada bir söz ortaya atıldı. Bu sözü fevkalade haksız, fevkalade yanlış ve fevkalade kusurlu buluyorum. Efendim, "Türkiye'nin kaynakları Güneydoğu Anadolu'da imiş, Güneydoğu Anadolu'nun kaynaklarını Güneydoğu Anadolu kullanmamakta imiş."

Bakalım meseleye. Bu bir defa gerçek değil. Neden gerçek değil? Bakınız, henüz Güneydoğu Anadolu'da veya Doğu Anadolu'da geliştirebildiğimiz santraller şunlardır: Çıldır santralının elektriğini Göle ve Kars kullanmakta, Kiti santralının elektriğini Iğdır kullanmakta, Tortum santralının elektriğini Erzurum kullanmaktadır, Hazar santralının elektriğini Elazığ kullanmaktadır, Çağçağ santralının elektriğini Mardin kullanmaktadır, Engil santralının elektriğini Van kullanmaktadır, Erciş santralının elektriğini Erciş kullanmaktadır.

AHMET HAŞİM BENLİ (Kütahya) — Keban, Keban'ı da söyleyin.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Keban santrali bugün Kars'a elektrik vermektedir. Kars'taki Çimento Fabrikasını çeviren o.

Yeniden Erzurum'da altı fabrika, Kars'ta altı fabrika Ağrı'da 3-4 tane fabrika, Van'da 3-4 tane fabrika, Diyarbakır'da 6 tane yeni fabrikayı kurmaya başlamış bulunuyoruz. Keban santrali Diyarbakır'a elektrik veriyor, Keban santrali bugün Bitlis'e elektrik veriyor, Keban santrali Ağrı'ya Siirt'e elektrik veriyor. Nereye alınmış götürülmüş elektrik?

Türkiye bir bütün. Efendim, "Falan yerden elektrik aldınız, filan yerden elektrik aldınız"; bütün Avrupa elektrik sistemleri birbirine bağlı. Elektrikğin çimentodan bir farkı yok ki, Elektrik bir mal haline gelmiş bugün, aslında bir kilovat saatin yokluğu 10 liraya mal oluyorsa 50 kuruş veya 30 kuruş verip bir kilovat saat illa ki almayacağım diye memleketi 10 liradan mahrum etmenin manası yok ki; yapıncaya kadar alacaksınız. Tabii, Türkiye'nin gelişme potansiyeli, Türkiye'nin bazı zihinlerini çatlatmıştır öyle bir gelişme potansiyeli.

Bugün Trakya'da hemen hemen köylerimizin %80 i elektriğe kavuşmuştur. 10 sene evvel hudut köylerimizin hiç birisinde elektrik yoktu, Yunanistan'ın, Bulgaristan'ın ısıldayan köyleri karşısında Türkiye'yi idare edenler mahcuptu. Bugün köylerde elektrik var, nihayet 20 ilimize uyguladığımız teşvik tedbirlerinin uygulanması sayesinde Edirne bir sanayi şehri haline gelmiştir ve Türkiye Edirne ile bitmiyor, Edirne'den Kapıkule'ye

olan 18 kilometre içerisine 6 tane büyük fabrika yerleştirmişizdir; bu topraklar bizimdir ve bizim olmaya devam edecektir demektir orası.

Değerli arkadaşlarım, Türkiye on binlerce kilometre hava hattı meydana getirebilmiştir. Bunları küçümseyerek bir yere varamayız. Geliniz daha çoğunu yapma imkânlarını arayalım. Size şunu da söyleyeyim: Yaptığımız her şey küçük kaldı. Bu bizim ufuksuzluğumuzdan dolayı değil, ufuksuzluğun da rolü vardır bunda, ama her şeyin küçük kalmasının önemli sebeplerinden birisi, Türkiye'nin büyüme istidadıdır; büyüme kabiliyetidir. Bundan sevinç duymak lazımdır.

154 lük hava hatları yaptık; küçük. 380 e çıktık; küçük, 66 kilovatlık hava hattı yaptığımız zaman, bunun içinden, bu kadar hattın üstünden ne geçireceğiz derken, 154 küçük, 380 küçük kaldı. Bugün 700 kilovatlık hava hatlarına gidiyoruz.

Gerçekten Türkiye bir ucundan bir ucuna büyük yollarla, bir ucundan bir ucuna 700 kilovatlık elektrik nakil hatları ile bağlandığı zaman, büyük ve bütün Türkiye'de, bütün elektrik sistemimizi Irak'a, İran'a, Sovyetler Birliğine bağlayacağız. Bulgaristan'a bağladık; Bulgaristan Yugoslavya'ya, Yugoslavya Macaristan'a, Macaristan Avusturya'ya, Avusturya Almanya, Fransa, İsviçre'ye bağlı. Herkes birbirine bağlı.

Sevgili arkadaşlar, değerli arkadaşlar, şimdi enerji meselesinde bize söylenecek bir şey yoktur. Görev başında bulunan Cumhuriyet Hükümeti, devasa bir enerji programını, devasa bir sanayileşme projesini yürütmektedir ve bunları 1982-1987 Türkiye'sinin ihtiyaçlarını nazara alarak götürmüştür.

Efendim, burada söylendi; "Ege'de ve Erzurum'da sigara fabrikası yapılacakmış, 1976 da bitecekmiş daha başlanmamış" Allah'tan korkmak lazım. Erzurum'da, Diyarbakır'da, Samsun'da, Manisa'da, Muğla'da ve İzmir'de sigara fabrikası yapılması ki, bunların beşi 1976 programına, tarafımızdan, bugünkü Cumhuriyet Hükümeti tarafından kondu. 1976 da programa konmuş olan fabrika 1976 da nasıl bitecek? Buna 1,5-2 milyar lira para sarf etmek lazım. Tokat fabrikası, Malatya fabrikası; bunlar tamamlanmak üzere.

ETEM EKEN (Çorum) — Çorum Şeker Fabrikası nasıl olacak Sayın Başbakan? Onları niye söylemiyorsunuz?

BAŞKAN — Sayın Eken, rica ederim.

ORHAN KAYIHAN (Amasya) — Keten barajından da, Lâdik barajından da bahsedin Sayın Başbakan,

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Değerli Milletvekilleri, Çukurova Elektrik Şirketi sanıyorum kastedilen. Burada özel şirketten bahsedildi. 7 bin ortağı vardır. Devletin yapacağı işi yapmaktadır, Devletin kontrolünde yapmaktadır ve senede 171 milyon lira vergi ödemektedir. Devletten 2 kuruş aşağı da elektrik satmaktadır.

Önemli olan mesele...

BAŞKAN — Sayın Başbakanım 3 dakikanız var.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 5 dakikada bağlayayım. Madem öyle 5 dakika müsaade ederseniz bağlayayım.

Çok söylenecek söz var. Neler söylenmedi; aşağı yukarı yüze yakın iddia var. Ben bunların çok azına dokunabildim, ama şunu söyleyeceğim: Türkiye'yi batıyor, batmış göstermek yanlıştır.

Fortune Mecmuasının 25 memleket arasında yaptığı anket burada. Hepsini, söyleyeceğim, hiç merak etmeyin. Bu ankette Türkiye 25 memleket arasında petrol üreten memleketler de dahil, geçen 10-12 sene zarfında, “Size aittir” dediğiniz 10 sene zarfında burada kalkınmada 4 üncü geliyor.

Borçlanmada, adam başına ödenecek borç miktarında Türkiye 25 memleket arasında 20 inci geliyor.

Türkiye, 1976 yılı içerisinde, planlı dönemin sanayide en yüksek kalkınma hızını sağlamıştır, %11,5 civarında. Türkiye üç plan dönemi içerisinde 60 milyarlık bir yatırımdan, 1 trilyon yatırıma gelebilmiş. Türkiye, %7-8 civarında bir kalkınma hızını muntazam sağlayabilmiş, vasatide %7-7,5 civarında bir kalkınma hızını sağlayabilmiş.

1964 Türkiye’inde, 410 milyon dolarlık ihracat yaptığımız zaman, “Duvar delindi, ses duvarı delindi” denen Türkiye’de, yalnız 600 milyon dolarlık sanayi mamulü 1976 senesinde satılabilmiş. Türkiye 4 tane mahsul satar olan ülke durumundan çıkmış, bugün 2 milyar dolar civarında ihracata gelmiş.

Bunları az büyütmek lazım, tamam; ama nereden başladığımıza iyi bakmak lazım. Türkiye, endüstri mallarında 8 ila 31 arasında yer alıyor ve bunu 5 ilâ 15 arasına sıdırmaya çalışıyor. Bu hamlenin içerisinde.

Binaenaleyh, Türkiye’nin battığını, batmak üzere olduğunu, Türkiye ekonomisinin suni teneffüsle yaşadığını iddia etmek gülünçtür. Bunların hepsi açıkça gülünçtür.

Yani eğer, %8 e yakın kalkınma hızı sağlamak, geçen seneye nazaran %40 fazla ihracatı sağlamak; %11,5 civarında sanayi kalkınması sağlamak ve dünyada borçlu memleketler arasında, 25 memleket arasında 20 inci sırada olmak; kalkınmada 4 üncü sırada olmak; OECD memleketlerinde Japonya’dan sonra kalkınmada 2 inci sırada olmak batmaksa, bu eğer hasta bir ekonomi ise; bu suni teneffüse; sanıyorum ki, burada fevkalade yanlış bir şey olur.

DOĞAN ARASLI (Kars) — Siyasi cinayetlerden neden bahsetmiyorsun Sayın Başbakan?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi oraya geleceğim. Siyasi cinayetler vesaire dolayısıyla polise Hükümete söylediğiniz sözlerin hepsini reddediyoruz.

Şimdi size dönüyoruz ve diyoruz ki, bakınız size ne diyoruz; siz bu Hükümeti beğenmiyor musunuz? (C.H.P. sıralarından “Beğenmiyoruz” sesleri) (A.P. sıralarından, “Bravo” sesleri, alkışlar)

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Seçim var mı, seçim?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ha, ikincisi... (C.H.P. sıralarından, “Seçim, seçim” sesleri)

A. DOĞAN ÖZTUNÇ (İstanbul) — Seçimler halledecek, seçimlere gitsene. (A.P. ve C.H.P. sıralarından gürültüler)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben gidecek değilim seçime, Millet Meclisi gidecek, siz gideceksiniz seçime. Seçim Hükümetin işi değil. Şimdi size bir şey sorayım. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

ORHAN EYÜBOĞLU (İstanbul) — Seçimden ne haber? Onu söyle...

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Seçim istiyor musun, seçim?

BAŞKAN — Sayın Başbakan... (A.P. ve C.H.P. sıralarından gürültüler, ayağa kalkmalar)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bağlıyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN — Rica edeyim efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Değerli Milletvekilleri, huzurunuzdan bir şeyi söylemeden inemeyeceğim. Bu şudur: Cumhuriyet Halk Partisi 19 Ocak günü bir beyanat veriyor, bu beyanatta diyor ki: “Cumhuriyet Halk Partisi, Milli Eğitim Bakanı hakkında Gensoru vermeyi kararlaştırdı”

İddia şu: Ecevit, Milli Eğitim Bakanı Erdem için, “Cumhuriyete, Atatürk ilkelerine ve insanlığa ihanet içindedir” dedi. (C.H.P. sıralarından, “Doğru, doğru” sesleri, gürültüler)

Nerede gensoru? Nerede, nerede? (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar, C.H.P. sıralarından gürültüler)

19 Ocak gününden, 19 Şubat gününe bir ay geçmiş, bir ay... Ya dediğiniz doğrudur, ya iftiradır. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Yerilecek, verilecek merak etme.

BAŞKAN — Sayın Başbakan, son cümlenizi rica edeyim,

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Doğru ise bir gün beklememeniz lâzımdı, bir gün.

ORHAN KAYIHAN (Amasya) — 30 gün içinde 30 tane genç öldü. (A.P. ve C.H.P. sıralarından gürültüler)

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Öldürülen gençlerin hesabını verin. Dün ölen kızın hesabını verin, (Gürültüler)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Siz nerede ise kendi ektiğiniz tarladaki...

ORHAN EYÜBOĞLU (İstanbul) — Seçime var mısın, seçime? (Gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Üyeler... (Başkanın tokmağa vurması)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) —... Bütün dikenleri bize mal etmektesiniz. Yangını yakar bize atfedersiniz. Nerede ise Habil’le, Kabil’i dahi bizim dövüştürdüğümüzü, bizim birbirine düşürdüğümüzü iddia edecek kadar münkirsiniz, münkirsiniz... (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar; C.H.P. sıralarından şiddetli gürültüler, ayağa kalkmalar)

ALİ TOPUZ (İstanbul) — Terbiyesiz Başbakan. Münkir sensin. (C.H.P. sıralarından “sensin münkir” sesleri, şiddetli gürültüler)

Senin babandır, baban...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hepinize saygılar sunuyorum. (A.P. sıralarından, “Bravo” sesleri, ayakta ve sürekli alkışlar; C.H.P. sıralarından “Katil” sesleri, gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Başbakan, Sayın Başbakan... (A.P. sıralarından alkışlar; C.H.P. sıralarından tempo halinde “Katil, katil” sesleri, sıra kapaklarına vurmalar, şiddetli gürültüler, ayağa kalkmalar)

BAŞKAN — Sayın arkadaşlar, Başkanlığa yardımcı olmanızı rica ediyorum...
(Gürültüler)

Muhterem Arkadaşlarım, Başkanlığı müşkül durumda bırakmamanızı rica ediyorum.
(A.P. ve C.H.P. sıralarından gürültüler ve ayağa kalkmalar) Muhterem Arkadaşlarım, Başkanlığa yardımcı olun, istirahat elliyorum. Görüşmelere devam etme imkânını bana bahşedin...
(Şiddetli gürültüler)

Rica ediyorum...

NURETTİN KARSU (Erzincan) — Kaçma, sorularımız var...

A. DOĞAN ÖZTUNÇ (İstanbul) — Sayın Başkan, sorularımız var.

BAŞKAN — Sayın Başbakan, zatiâtilerimize sualler var. (A.P. sıralarından, "Yok öyle usul" sesleri, gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Başbakan, buyurun, sualleri sorsunlar, cevap verme hakkı zatiâlinize aittir. (A.P. sıralarından, şiddetli gürültüler, ayağa kalkmalar ve kürsü önüne doğru yürümeler)

BAŞKAN — Buyurun... (Gürültüler)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sorsunlar suallerini... (A.P. sıralarından "Soramaz" sesleri, gürültüler)

BAŞKAN — Arkadaşlarım, eğer bir itirazınız varsa... (A.P. sıralarından "Var" sesleri, gürültüler)

MÜFİT BAYRAKTAR (Bolu) — Öyle şey olmaz, soru soramazlar.

BAŞKAN — Sayın Bayraktar, yerinize oturun. Eğer bir soracaksınız, usulde bir yanlışlık varsa, elinizle, kotunuzla hitap etmek suretiyle değil, Başkanlığa saygılı olmak suretiyle, oturun ve sorunuzu sorun. (A.P. sıralarından gürültüler)

Usul hakkında bir yanlışlık yaptığım zehabında iseniz, usul hakkında soracak olduklarınızı dinlemeye hazırım. Yalnız, hepiniz birden söylediğiniz takdirde hiç birini anlama imkânından mahrum kalacağım için cevap vermek de mümkün olmayacaktır. Buyurun.

SABİT OSMAN AVCI (Artvin) — Sayın Başkan usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Usul hakkında söz istiyorsunuz değil mi?

Buyurun.

SABİT OSMAN AVCI (Artvin) — Sayın Başkan, bugüne kadar yapılan Mitçe müzakerelerinin hiç birisinde emsal gösteremezsiniz ki, bütçenin tümü üzerindeki müzakerelerinde soru olsun. (C.H.P. sıralarından gürültüler "Olur olur" sesleri)

BAŞKAN — Arkadaşlarım, Başkanlık kendisini korumasını ve cevap vermesini bilir. İstirham ediyorum... (A.P. ve C.H.P. sıraları arasında tartışmalar)

Arkadaşlarım.

Evet efendim.

SABİT OSMAN AVCI (Artvin) — Sayın Başkan, Başkanlık kanalı ile bakanlıkların bütçelerinin sonunda bu sorularını arkadaşlarımız sorabilirler. (A.P. sıralarından gürültüler, "Soramaz"! Sesleri)

AHMET BULDANLI (Muğla) — Önerge verdi, önerge... (*Gürültüler*)

BAŞKAN — Kâtip bana bir şey vermiyor, lütfen oturun. Ben binadan zabıtları alıyorum, kâtip zaptı getirmekle mükellef bana, bana hizmet etmek için buraya konuldu, kâtipin vazifesi bu. Ben kâtipten öğrenmiyorum. (*A.P. sıralarından gürültüler*)

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Sayın Başkan, Sayın Başkan...

BAŞKAN — İstirham edeyim, cevap vereceğim.

Rica ediyorum, usul hakkında sorulan suale cevap vereyim, sonra size fırsat vereyim.

Sayın Avcı, Sayın Başbakan devam ederken konuşmalarına, benden sual sormak için yazdı talepte bulundular. Yani yazılı gönderdiler şifahi sual sormak için.

İçtüzüğün 61 inci maddesi: “Görüşme sırasında Hükümetten veya komisyondan sormak isteyenler, sorularını yerlerinden sorarlar” der.

Sayın Başbakan burada Hükümet adına konuşmaktadır. Hükümet adına konuştuğuna göre, Hükümetten sual sormayı men eden İçtüzüğümüzde bir hal yoktur. Fakat; buraya geldiğimden itibaren, teamülün ne şekilde olduğunu kesin olarak bilmediğim için, zaptı sabıkları araştırdım. İki hususta iki defa vâki olmuş olan hâdiseyi huzurlarınıza getiriyorum.

Biri 1972 senesinde, biri 1974 senesinde olandır.

1974 senesinde Sayın Baykal, Hükümet adına bu kürsüden konuştuktan sonra kendisine sualler tevcih edilmiş ve imaller cevaplandırılmıştır.

OĞUZ AYGÜN (Ankara) — Maliye Bakanı, Maliye Bakanı olarak. (*A.P. sıralarından gürültüler, ayağa kalkmalar*)

BAŞKAN — Maliye Bakanı sıfatıyla değil, Hükümet adına cevapları vermiştir. Sayın Başbakan mutlak surette mecbur değildir; herhangi bir bakanı da burada, kendisi adına konuşmaya memur kılabilirdi. Sayın Baykal burada Hükümet adına cevap vermiştir; Maliye Bakanı adına değil. Biri bu. (*C.H.P. şualarından “Bravo”, sesleri*)

Biri de 1972 senesinde vâki olmuş.

Muhterem Arkadaşlarım, İçtüzükte mani bir hal bulunmadığı gibi, araştırdığım zabıtlarda da teamülen iki defa vâki olmuş durumdadır bu. Muhterem üyeler benden söz istemişlerdir, teamül de aynı şekilde işlemiş olduğuna, İçtüzükte de mani bir hal bulunmadığına göre, elbette ki sual sorma haklarım menetmek gücüne sahip değilim. Onun içindir ki, suallerini sormalarına müsaade edeceğim.

NURETTİN OK (Çankırı) — Yanlış bir yol Sayın Başkan.

ZEKİYE GÜLSEN (Çanakkale) — Yanlışın tekrarında fayda yok. (*A.P. sıralarından “400 kişi soru sorar” sesleri*)

BAŞKAN — Sorabilirler.

Onu ben açmadım, benden evvel yapılmış olan uygulamalarda açılmışsa açılmıştır. (*A.P. sıralarından gürültüler*)

Sırayla soruları dinleyeceğim.

Evet Sayın Genç.

Yalnız bir istirhamım var, öne gelin lütfen.

Bir istirhamım olacak sual soranlardan: Sualler gerekçesiz, kısa ve kesin olacaktır.
(A.P. sıralarından gürültüler)

Buyurun.

SÜLEYMAN GENÇ (İzmir) — Başkanlığınız yardımıyla aşağıdaki sorunun Sayın Başbakan tarafından yanıtlanmasını rica ediyorum. (A.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Arkadaşlarım, suali dinleyebilmem için gürültüyü kesmenizi rica edeceğim.

OĞUZ AYGÜN (Ankara) — Sayın Başkan, evvelâ kimlerin sual soracağım tespit buyurmanızı rica ediyorum.

BAŞKAN — Tespit ettim efendim, tespit ettim. (A.P. sıralarından gürültüler)

OĞUZ AYGÜN (Ankara) — Bu, yeni bir suiistimal olacak.

BAŞKAN — Tespit ettim sual soracak olanları.

MEHDİ KESKİN (Kastamonu) — Önce tespit edin ondan sonra. Usul böyle Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sual sormayı tespit etmiş olsam bile, sualler sorulduğu zaman tekrar sual soracak olan kimselerin, bu sual tespit edilmiştir diye, sual sorma imkânı hangi maddeye göre kalkıyor.

OĞUZ AYGÜN (Ankara) — Sayın Başkan, önce tespit edin, kimlerin sual sormak istediğini tespit buyurun. (A.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Kimlerin... Rica edeyim biriniz konuşun.

Mademki soruyorsunuz, tespit ettim, okuyayım:

Birinci sırada Süleyman Genç, 2 inci sırada Ali Nejat Ölçen, 3 üncü sırada Cevat Atılgan, 4 üncü sırada Doğan Öztunç, 5 inci sırada Cevat Önder, 6 ıncı sırada Remzi Özen, 7 inci sırada Nurettin Karsu.

MEHDİ KESKİN (Kastamonu) — Sayın Başkan, yeni söz isteyenler ne olacak?

BAŞKAN — Başka sual sormak...

OĞUZ AYGÜN (Ankara) — Sayın Başkan, suiistimal yapıyorsunuz, “kâtip liste bizde var”, diyor.

BAŞKAN — Kâtipler sual sormak isteyenleri söyleyecekler, ben tespit edeceğim elbette.

OĞUZ AYGÜN (Ankara) — “Başka sual soracak var mı?” diye sorunuz.

BAŞKAN — “Var mı?”, dedim, “Yar mı?” diye sordum.

OĞUZ AYGÜN (Ankara) — Var mı böyle bir usul?

BAŞKAN — Efendim?

OĞUZ AYGÜN (Ankara) — Böyle bir usul var mı?

BAŞKAN — Sual sormak istiyor, kaldırmış elini yazmayayım mı?

OĞUZ AYGÜN (Ankara) — İctüzüğün neresinde Sayın Başkan?

BAŞKAN — Mani bir hal var mı?

OĞUZ AYĞÜN (Ankara) — İçtüzüğün neresinde var bu?

HASAN TOSYALI (Kastamonu) — Akşama kadar sual devam edecek mi Sayın Başkan, arkası kesilmezse?

BAŞKAN — Sual sormak müddeti bitmiştir.

Evet, buyurun Sayın Genç.

SÜLEYMAN GENÇ (İzmir) — Sayın Başkamin, yardımınızla aşağıdaki sorunun Sayın Başbakan tarafından yanıtlanmasını diliyorum.

Kamuoyunda Haziran başında seçim yapılması eğilimi oluşmuştur. Sayın Başbakan çevresine, yani Adalet Partisi Genel Sekreteri Sayın Nahit Menteşe'ye, Genel Başkan Yardımcısı Sayın Nuri Bayar'a ve Necmettin Cevheri'ye bu doğrultuda seçime hazır olduklarının demeçlerini verdirmiş; ve o samimi görünüm içinde olduklarını kamuoyuna anlatamamıştır. *(A.P. sıralarından "Bütçe ile ne ilgisi var?" sesleri, gürültüler)*

Sayın Başbakan, siz Hükümet Başkanı olarak Haziranda seçim yapılmasına var mısınız, yok musunuz? Seçim için ne düşünüyorsunuz?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Sayın Genç, bu sual bütçe He uzaktan veya yakından alâkalı değildir. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

SÜLEYMAN GENÇ (İzmir) — Aman rica ederim Sayın Başkan, ben ilgisinin olduğuna kaniyim.

BAŞKAN — Rica edeyim, sualler mevzu ile alâkalı olmalıdır.

SÜLEYMAN GENÇ (İzmir) — Bütçe, seçimle nasıl alâkalı olmaz.

BAŞKAN — Rica ediyorum, o kendi partisine ait olan meseledir. Rica ediyorum, bu suali kabul edemeyeceğim. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

SÜLEYMAN GENÇ (İzmir) — Sayın Başkan, siz kurtarmaya kalkışmayın Başbakanı. *(Gürültüler)*

BAŞKAN — Arkadaşlarım, gürültüyü keserseniz Başkanlığa yardım etmiş ve zamanında da bütçeyi bitirme imkânını bahşetmiş olursunuz.

Sayın Ölçen, buyurun.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Sayın Başkan, Sayın Başbakan bir tek bitmemiş yatırım projesinin mevcut olmadığını buyurdular. Ben kendilerine 6 ay önce 101 adet projenin bir listesini yazılı olarak takdim etmişim ve bu projelerin toplam 22 milyar lira maliyetinin sadece 7 yıl içinde 9 milyarının ödendiğini ifade etmişim. Bu memoranduma bugüne dek cevap almadım. Bunu, Başkanlığınız eliyle Sayın Başbakana takdim etmeme izin vermenizi saygı ile sunarım.

BAŞKAN — Cevap mı isteyeceksiniz?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Cevap rica ediyorum. 6 ay önce göndermiş olduğum listeye cevap isliyorum,

BAŞKAN — Sayın Başbakan, tevcih edilen sual malûm.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 101 projenin durumunu soruyor Sayın Ölçen. Eğer vaktiniz müsaitse, eğer o listeyi bana verirse, ben şimdi 101 projenin durumunu kendisine söylerim. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Vaktiniz müsaitse; yoksa kendisine yazılı cevap veririm. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)* 1 saatinizi alır 101 proje.

MÜFİT BAYRAKTAR (Bolu) — Bacaları tütünce görürler.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ağrı Et Kombinası bitti.

Amasya Et Kombinası bitmeye yakındır.

Burdur Et Kombinası öyle...

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — "Bitmeye yakındır" değil, "Bitti", dediniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — E, yapıyor.

BAŞKAN — Sayın Başbakan, Sayın Ölçen...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yani temeli atılıp da temel sadece çukur halinde kalmış bir şey yoktur; onu söylüyoruz.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — 101 projeye cevap istiyoruz.

BAŞKAN — Sayın Ölçen, Sayın Başbakan...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hepsine teker teker cevap vereceğim, hepsine vereceğim cevap. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Tatvan Et Kombinası bitti. *(Gürültüler)*

Silifke Kâğıt Fabrikasının temeli 1975 senesinin Temmuzunda atılmıştır, 3,5 milyar liralık tesistir.

3,5 Milyar, bir senede biter mi? *(C.H.P. sıralarından "Yapıldıysa bitecek", sesi)*

Bitecek gayet tabii,

Afyon Saman Selüloz Fabrikası, Çay'ın Karaçayır an köyü civarında yapılmaktadır, senenin sonunda işletmeye girecektir. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Yarımcı Kaprolaktam projesi bitmiş, işletmeye açılmıştır.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — İşlemiyor Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İşletmeye açılmıştır, işletirler.

HALİL KARAATLI (Bursa) — Daha haberleri yok.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Kapısı açılmış işlemiyor Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Karadeniz Gübre tevsii bitmiştir.

İzmir Aliağa rafinerisi biteli çok oldu.

Kars Çimento Fabrikası işletmeye girmiştir.

Balıkesir Çimento Fabrikası tevsii bu yazın başında işletmeye girecektir.

Pınarhisar Çimento Fabrikası tevsii bu yazın başında işletmeye girecektir.

Elâzığ Ferro Krom tesisleri bitmiştir. *(A.P. sıralarından "Bravo", sesleri)*

50 bin ton kapasitede yapılmış bulunan bu tesisler, tecrübe işletmesini tamamlamış, şimdi 150 bin tona tevsii edilmektedir. Bu işletme, eğer kış bastırmamış olsaydı, işletmeye

merasimle açılacaktı. Şimdi Allah kısmet ederse, yapılacak merasimle bu tesisler işletmeye açılacak; yüz bin tonun da, yanındaki yüz bin tonun da temeli atılacaktır. Bunları “Zabıtlara geçsin” diye söylüyorum. “Bitti” dediğim tesis bitmemiş ise herkes gitsin fotoğrafını çeksin, vesikalarını getirsin, geri alacağım sözümü. (A.P. sıralarından alkışlar)

Eskişehir Dizel Lokomotif Fabrikasının temeli geçen sene atılmıştır, zamanında bitirilecek.

Çıldır Hidrolik Santrali Kars’ta, bitmiştir, işletmededir; eğer Kasımın sonunda gidebilseydik Arpaçay barajının temelini atmaya, temeli tarafımdan 1969 senesinde atılmış bulunan bu tesisleri işletmeye açacaktık.

Doğankent Hidro elektrik Santrali bitmiştir. Seyitömer Santralının 3 üncü ünitesidir, Haziranda bitirilmiş olacaktır.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — “Cekli, caklı”, konuşuyorsunuz Sayın Başbakan.

BAŞKAN — Sayın Ölçen...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sıkılma, sıkılma, bunlar cevap işte...

BAŞKAN — Sayın Ölçen rica edeyim de, hatip dilediğini söylemekte serbest gayet tabii.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Burada trafo merkezleri var, birçok trafo merkezi, bunların çoğu bitmiştir.

Eşref paşa - İzmir 10 kilometrelik yok “Eşrefpaşa - İzmir” diye kastedtiğiniz bir yol inşaatı yok.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Programa girmiş.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yok böyle bir yol inşaatı ki, başlamamış ki bitsin.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Niye başlamadınız? 1969 programına girmişti.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Programa girmiş, başlamamış; “Başlamış da bitmiş, bitmemiş” ona cevap veriyoruz.

Kozan - Feke yolu 140 kilometrelik yol, bu Saimbeyliye kadar asfaltlanmıştır.

Giresun - Şebinkarahisar yolu 107 kilometre, geçen sene 20 milyon kondu, Giresun - Şebinkarahisar - Alucra yolu Cumhuriyet hükümetleri için bir şeref meselesi haline gelmiştir, bu yol hali inşadadır.

Rize - İspir yolu 90 kilometre, büyük bir yoldur, pahalı bir yoldur, daha seneler alacak bitirilmesi; Artvin - Erzurum yolu.

Malatya - Elâzığ yolu 65 kilometre, bitmiştir.

Edirnekapı - Saray yolu 121 kilometre, hali inşadadır, kısım kısım, zaten yol kısım kısım biter.

Mardin - Midyat yolu hali inşadadır.

Bursa yolu çift şerit haline getirilmektedir, tek şerit değil. Her taraf pamuk gibi atılmıştır, gidin bakın. Bursa’da Yalova’ya kadar her taraf çift şerit haline getiriliyor. Daha bir ay evvel geçtik. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

HALİL KARAATLI (Bursa) — Rüyasında görmemiş oraları.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Eksik efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Çukurca, Uludere, Gemlik'e kadar olan kısmı yapılmış, Gemlik'ten Orhangazi'ye kadar olan kısmı da yapılmış, düzeltiliyor.

Düzce - Ereği yolu 60 kilometre, biteli çok oldu bu; acaba neyi soruyorsunuz?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Bitmemiş daha.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Düzce - Ereği yolu, geçenler bilir bunu. Düzce - Karadeniz Ereğlisi...

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Eksik.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Düzce'den Akçakoca'ya, Akçakoca'dan Ereği'ye 45 dakikada gitmek mümkün. Eksik, belki bir iki köprüsü falan eksiktir, onları da yaparlar. Yol yapılmıştır, yol yapıp bitmiştir. Bitmemiş diyen varsa gelsin bu kürsüde gelecek hafta bitmemiş desin. *(A.P. sıralarından "Haberleri yok" sesleri)*

Hopa - Borçka yolu maalesef uzun seneler alınıp bahtsız bir iştir. Bitirilmesi için iki senedir gayret sarfediliyor.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Daha bitmemiş.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bozkır - Hadim yolu yapılıyor.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Bitmemiş,

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Akşehir - Yunak yolunun kaba tesviyesi yapılmıştır.

Mengen - Devrek yolu; Mengen - Devrek yolu biteli yıllar oldu. *(A.P. sıralarından "Haberleri yok" sesleri)*

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Sizin programınız, sizin programınız Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Burada Zonguldak Milletvekilleri var. Zonguldak milletvekilleri her tarafta var, her sandalyede oturuyor arkadaşlarımız. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, sürekli alkışlar)*

Kastamonu - Safranbolu yolu; Araç üzerinden yapılan yol olması lâzım, çoktandır geçit veriyor.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Geçebiliyor musunuz Sayın Başbakan?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Karaman-Ereği yolu yapılmıştır.

Ordu - Sivas yolu; bu dağlar aşılacak, bu sanıyorum ki, Ünye'den Niksar'a geçecek olan yoldur. Hali inşadadır.

Kanlıpınar-Çukurhisar yolu; bu sanıyorum Eskişehir'in geçişidir. Yani Eskişehir'e 12 kilometre mesafede olan Kanlıpınar'dan Eskişehir'den çıktıktan sonra 12 kilometre olan Çukurhisar yoludur, bitmiştir, asfaltlanmıştır; Eskişehir geçişi olarak yapılmıştır, tamamlanmıştır.

Kahramanmaraş - Göksün yolundan geçen sene ben geçtim. Aslında sizin söylemek istediğiniz yol, Göksün üzerinden Kayseri'ye bağlanacak olan yoldur.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Her halde bitmemiş...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Odur, onun da bir tüneli var, yapılıyor. O tünel yapılırca Göksün - Kayseri bağlanmış olacak yapılıyor, ama her hakle o da, sizin söylediğiniz... Kahramanmaraş - Göksün arasında bir yol inşaatı yoktur. Türkiye'nin en güzel yollarından birisi burada mevcuttur. En güzel yollarından birisi; etrafı ormanlarla çevrili, asfalt bir yol, standardı yüksek.

Karakurt-Sarıkamış yolu... Karakurt-Sarıkamış yolu biteli 3 sene oldu. Ben söylüyorum, zapta geçiyor, zapta geçmesi için söylüyorum. Söylediğimin aksini getirin buraya. Burası serbest kürsü. Karakurt-Sarıkamış yolu, aslında Erzurum - Kars yolunun Sarıkamış dağlarından geçen varyantıdır bu. Erzurum'dan Pasinler'e, Pasinler'den Horasan'a, Horasan'dan Karakurt'a, Karakurt'tan 22 kilometre Sarıkamış'a, Daraphane Boğazı üzerinden... *(A.P. sıralarından sürekli alkışlar)*

Kağızman-Tuzluca, Iğdır'a kadar yol yapılmıştır. Iğdır-Aralık arasındaki yolun yapılması lâzımdır. Dil Çiftliğine kadar, hududa kadar yolun yapılması lâzım, bir 20 kilometrelik kısmı var. Ama bugün Iğdır, Erzurum'a 17 saatte gelirken, Kars milletvekilleri, senatörleri burada, Iğdır Erzurum'a Çilehane geçidinden, Çilehane Hanından, arkasından Benliahmet'ten, Selim'den Sarıkamış'tan 17 saatte gelirken, bugün 4 saatte gelmektedir.

YASİN BOZKURT (Kars) — Doğru.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Devrek - Zonguldak arasındaki yolun büyük bir kısmı yapıldı. Tüneller yapılıyor, iki sene daha zaman alacaktır. Böylece Ankara-Zonguldak arasında bugün Yeniçağa'dan Devrek'e kadar yol tamamdır, sadece tünel zaman zaman arıza çıkarmış; o da tamir edilmiştir. Aradaki tünel su akıtmış, bilmem ne yapmış, tamir edilmiş yolu.

Tutak karayolu tamamlanmıştır.

Taşköprü - Boyabat yolu tamamlanmıştır.

Sinop - Boyabat yolunu soruyorsanız, bu Büyük Dıranas dağlarını aşacak olan yoldur. Bunun Dıranas dağlarına kadar olan kısmı tamamdır. Dağları aşan, standardı düşük bir yoldur; ama bu fevkalâde zor bir yoldur. Bu daha zaman alacaktır; ama Durağan - Vezirköprü, Havza - Vezirköprü, Durağan - Boyabat - Taşköprü yolu tamamdır.

Afyon - Çal: Orada bir yanlışlık olması lâzım. Afyon - Çal diye bir yol olmaması lâzım. Onda bir yanlışlık var, Afyon'dan Çal'a yol söz konusu değil. Çal Afyon'a bağlanamaz; çünkü arada Çivril var.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — 47 kilometrelik yol, 10 milyon ayrılmış.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yok, yok Afyon-Çal yolu diye bir yol yok; orada bir yanlışlık var. *(C.H.P. sıralarından gülüşmeler, A.P. sıralarından alkışlar)*

Bolu-Mudurnu yolu hali inşada.

Gaziantep-Araban yolu hali inşada.

Tavşanlı-İnegöl yolu; bu Eskişehir-Bursa ile Kütahya-Tavşanlı-Domaniç, Domaniç'den Dursunbey'ine, Dursunbey'inden Balıkesir'e bağlanan iki yol birbirine bağlanacak. Bu sene 270 tane virajı olan Dursunbey yolunu yapmaya başladık. Dursun bey yolu Tavşanlı'ya kadar uzatılacak Balık mıntıkasından geçerek.

Hopa limanının rıhtım inşaatı bitmiştir. Sadece bunun bazı tahmil tahliye noksanlıkları var, onlar tamamlanacak.

Bandırma Simanı tamamlanmıştır. Sadece liman inşaatında birtakım noksanlıklar var; deniz inşaatı bu, zamanla tamamlanıyor. Yalnız Bandırma limanı kâfi değildir bugün; Gemlik'te Mudanya'da, Kuzeydoğu Anadolu'nun bu büyük sanayi bölgesine yeni limanlar lazım.

Yeşilköy Hava Limanı: Pist tamam, kule hemen hemen tamam. 600 milyon lira sarfiye terminal binası yapılıyor. 600 milyon lira bir binaya para sarfediliyor. Geçen sene bu zamandan, daha doğrusu, geçen senenin, 1975 senesinin Ağustos ayından itibaren inşaat başlamıştır ve bu senenin sonunda terminal binasının bitirilmesine çalışılıyor. Terminal binasının kaba inşaatı hemen hemen bitmek üzeredir; ama ince inşaat için daha 1978 ortasına kadar uğraşmak lâzım.

Gaziantep Hava Limanı işletmeye açıldı. Ulaştırma Bakanı arkadaşım burada, kendisi gitti açtı işletmeye.

Ankara Yapı Malzemesi Laboratuvar inşaatının durumunu bilmiyorum. Onu öğreneceğim, size haber vereceğim. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Gidin görün, 1963 yılında başladı,

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Davamla) — İşte o laboratuvar, nerede kaldıysa, nazarı dikkatimi çekmedi; ama ikazınıza teşekkür ederim,

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Bitmedi daha.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hayır, devam ediyorum. Ben aldığımı bırakmam kolay kolay.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Bu yatırımların hepsi 1968-1969 yılında başlanmış.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben size, sordunuz cevap veriyorum (*Gürültüler*)

BAŞKAN — Sayın ölçen, suallerinize cevap veriliyor, Başkanlığa yardımcı olun.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Viranşehir Yatılı Okulu temeli tarafımdan atılmıştır, yıllarca önce; şimdi tedrisat yapıyor.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Beytüşşebap Yatılı Okulu?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Beytüşşebap Yatılı Okulunun da durumu bilmiyorum, öğreneceğim.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — 2 milyon lira ayırmışsınız, çok az.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İşte öğreneceğim, size haber vereceğim onu. Yani, 101 adetten 2 tanesini bilmiyorsam, kusur sayma.

Keza burada Burdur lise ek inşaatı, Hakkâri Sanat Okulu, Bartın Öğretmen Okulu, Tunceli öğretmen Okulu, İstanbul Eğitim Enstitüsü, Trabzon Eğitim Enstitüsü, Zonguldak... Ha, Zonguldak Teknik Okulu bitmiş ve öğrenci de almıştır. Bartın da bitti diyorlar.

İğdır Tarım Okulunun bitmiş olması lâzım; fakat emin değilim, size bilgi vereyim.

İzmir Sağlık Sitesi: Arkadaşlar, gerçekten biran evvel bitirilmesi için çırpındığımız tesislerden birisidir. Temeli vaktiyle tarafımdan atılmıştır.

İzmir Memleket Hastanesi gerçekten bugün Türkiye'nin en zor şartlar içinde çalışan hastanelerinden biridir. Sağlık Bakanı arkadaşım Demir ve bu yeni hastaneyi yapan Bayındırlık Bakanı arkadaşım Adak, meseleyle çok yakından ilgilidirler. Sırtlarda çok güzel bir hastane meydana getiriyoruz. Bu hastanenin daha iki sene alacağını talimin ediyorum... Hastane 400 milyon, 500 milyon liralık bir tesistir.

Hastane kolay yapılmıyor. Hastaneyi yapsanız bile...

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — 1966 da başladı Sayın Başbakanım.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben attım temelini diyorum.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Niye “Bitmeyen yok” dediniz? (A.P. sıralarından “Aaaa” sesleri)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yapılmış, yapılıyor. Benim dediğim şey çukur kalmış değil, içine yağmur suyu dolmuş değil; yapılıyor.

Bu Isparta Kemik Hastanesinin de Eğirdir Kemik Hastanesi olması lâzım.

14 katlı bina yapıldı; bina kaydı. Gölün kenarında Türkiye'nin en çok amme hizmeti gören müesseselerinden biridir. Bu bina moloz yığını üzerinde Radiyejenerale (Radie generale) üzerine konmuştur; kazık çakılmadan yapılmıştır. Temeli yine bizim tarafımızdan atılmıştır ve...

HASAN SEVER (Çanakkale) — Ne sağlamı temelmış; Maşallah.

BAŞKAN — Rica ediyorum.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İnşaat tesislerinde öyle şeyler olur. Olur, onlar hep. Binlerce tesisin içinde banlar olur.

Dairesi, yani Yapı İşleri Dairesi, mühendislerimiz, mimarlarımız temel meselesinde henüz karar veremedikleri için inşaatı tamamlayanındılar; ama şimdi iki katlı binalar yapmak suretiyle bu hastanenin tam randımanla çalıştırılması tedbirini Sağlık Bakanı arkadaşım aldı.

Diyarbakır Devlet Hastanesi: Bunun bitmiş olması lâzım; ama öğreneceğim durumunu.

Sinop Devlet Hastanesi, Muş Göğüs Hastalıkları hastanelerinin durumunu da size öğrenir söylerim.

Bu 101 tane tesisin içinde 3-5 tanesinin durumunu bilmiyorum; onları öğrenir, söylerim size. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederiz.

Sayın Cevat Atılğan...

OĞUZ AYGÜN (Ankara) — Sayın Başkan, efendim, Sayın Nejat Ölçen'e bu sualleri sormak suretiyle Sayın Başbakanın bizi tenvir buyurmasına fırsat vermelerinden ölümlü, Adalet Partisi Grupu adına, kendilerine teşekkür ederim.

BAŞKAN — Rica ediyorum, onu başka bir zaman yapın; sırası geldiğinde, eğer Tüzükte yerine bulursanız yapın.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Amasya Kombinasyonunun da bitmiş okluğunu Tarım Bakanı arkadaşım bana bildiriyor.

Bunları bakanlıklar bütçelerinde de sorun, benden farklı cevap verirlerse arkadaşlarını, bize soran.

BAŞKAN — Sayın Başbakan, bitmiştir o suallerin cevapları.

Sayın Atılğan, buyurun efendim,

CEVAT ATILGAN (Tokat) — Sayın Başkan, Sayın Başbakan Yahya Kemal Demirel'i tanıyor mu?

Sahte belgelerle Hazine'den 20 milyon lira aldığını biliyor mu? *(Gürültüler)*

BAŞKAN — Arkadaşlarım, suali dinleyebilmem için bana fırsat verin. Sualin, sual olup olmadığı bana aittir, rica ediyorum.

CEVAT ATILGAN (Tokat) — İki yıllık Başbakanlığı süresince halisiz alınan bu paranın Hazineye iadesi için ne yapmıştır?

Bu para Hazineye ödendi mi?

Yahya Demirel ile Sayın Başbakanın ilişkisi nedir?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Sayın Atılğan, سوالınız bitti ise bu سوالی سوال olarak kabul edemeyeceğim.

CEVAT ATILGAN (Tokat) — Ama Hazine'den 20 milyon lira çıktı Sayın Başkan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben buna cevap vereceğim Sayın Başkamin, cevap vereceğim.

BAŞKAN — Müsaade buyurun Sayın Başbakan, سوال olarak kabul edemediğim şeyin cevabını verdiremem; istirham ediyorum. Çünkü aslında bir şey... *(Gürültüler)*

ARİF TOSYALIOĞLU (Çankırı) — Sayın Başkan, ama zabıtlara geçiyor.

BAŞKAN — Müsaade edin, müsaade edin, neden bu şekilde konuştuğumu izah edeyim. Neden bu şekilde cevap... *(Gürültüler)*

Başkanlığa karşı rica ediyorum saygılı olun ve Başkanlığın ne için, ne yapmak istediğine fırsat verin bir defa; evvelâ buna fırsat verin.

Sayın Başbakan, bir defa, sorulmuş olan bu meselenin bir kısmı mahkemede, bir kısmı hakkında da soruşturma açılması için Meclisçe gerekli muamele yapılmaktadır.

İkincisi, zatîlilerinizin hassasiyet göstermenizi makul karşılıyorum. Fakat bu hassasiyeti göstermemiz makul olmakla beraber, bu سوالin سوال olarak kabul edilmediğini söylemekle; sizin hassasiyetinizin icabını kabul ederek, Başkan da bu şekilde cevaplamış oluyor. Müsaade buyurun da, benim bu reddini, hassasiyetinizin karşılığı olarak kabul buyurunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın Başkan, ben burada yakışıklı, yakışıklı, sorumlu, sorumsuz her suale cevap verecek durumdayım. Beni taciz edecek, beni rencide edecek hiçbir mesele yoktur. Binaenaleyh, milletimin huzurunda başı dik, ahu açık, yüzü ak bulunuyorum. Hiç kimseden endişem yoktur. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Müsaade ediniz, şu kadarına cevap vereyim: Yahya Kemal Demirel benim yeğenimdir, erkek kardeşimin oğludur, ben amcayım. Binaenaleyh, benim eğer 7,5 senelik

Başbakanlık dönemimde hesabını veremeyeceğim tek kuruluş çıkarsa, kendi göbeğimi kendim keserim. (A.P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim.

Muhterem Arkadaşlar, Sayın Milletvekilleri; sual müessesesini hepimiz benden çok daha iyi biliyorsunuz. Sual müessesesinin dejenere edilmeden yürütülmesi Başkanlığın başlıca vazifelerinden biridir. Suallerin, gayeye uygun olarak sorulmasını ve Başkanlığın müşkül durumda bırakılmamasını bilhassa istirham ediyorum.

OĞUZ AYGÜN (Ankara) — Onun çaresi var Başkan.

BAŞKAN — Çaresini ben bilirim, zatiâlinizden öğrenecek değilim. Eğer öğrenmek istiyorsanız usul müzakeresi açarsınız, o şekilde öğretirsiniz. Her halde ben ne yaptığımı biliyorum.

NURETTİN OK (Çankırı) — Yanlış bir usuldür bu Başkan, soru sorduramazsınız.

BAŞKAN — Hangi yanlış? Madem öyle arz edeyim: 1972 senesinde yapılan bütçe konuşmalarında Maliye Bakanı Sayın Sait Naci Ergin Hükümet adına konuşmuştur ve Hükümet adına da konuşulur. Burada da sualler sorulmuştur ve o zamanki Reis de Sayın Sabit Osman Avcı Beyefendidirler. Biliyorsunuz ki bir bakan veya Başbakan, Hükümeti kendi temsil edebileceği gibi başkalarına da temsil ettirebilir. Bir Maliye Bakanı binada Hükümet adına konuşmuştur, Maliye Bakanlığı adına konuşmuş değildir. Hükmi şahsiyet adına vazifelendirilmiş olan Maliye Bakanı Hükümet adına konuşmuştur. Ona sorulan sualler, Hükümet adına kim konuşursa aynen sorulabilir.

Bunun ötesini kabul etmek, tenakuza düşmektir.

Sayın Doğan Öztunç...

OĞUZ AYGÜN (Ankara) — Sayın Başkan, sorulan sorunun yakışıksız olup olmadığını anlamak için soruyu kontrolden geçiriniz.

BAŞKAN — Lütfen yerinize oturun efendim, sözlü soru kontrolden geçirilmez, yazılı sual kontrolden geçirilir. Sözlü soru sorulduktan sonra kontrol mümkündür ve yakışıksız sualler reddedilir.

Buyurun Sayın Öztunç.

A. DOĞAN ÖZTUNÇ (İstanbul) — Sayın Başkan, Sayın Başbakanın cevapları tatmin edici olmadığı ve gerekçeleri yansıtmadığı için sual hakkımı geri alıyorum. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Peki efendim.

Sayın Cevat önder.

CEVAT ÖNDER (Ankara) — Sayın Başkan, delâletlerinizle Sayın Başbakandan dört sualim var:

1. Batı Avrupa elektrik şebekesi komünist bloka bağlanmış değildir. Türkiye elektriğini Bulgaristan ve Rusya'ya bağlamakla Türkiye'nin şahdamarı (Kendisi böyle ifade ediyor) Komünist ülkelere bağlanıyor mu? Bu durum milliyetçilik ve antikomünizmle de nasıl bağdaşıyor?

2. 12 Martta, meclislere veya partinin yetkili organlarına giderek mi istifa etti, gitmeden mi istifa etti? Partinin hangi organı Hükümetten ayrılma kararı verir?

3. Kalkınma işsizliği önlemek olduğuna göre, 2 yılda işsizlik arttı mı, azaldı mı?

4. Türkiye'ye 14 şeker fabrikası daha yapılacağıın beyan buyurdular. Merhum Başbakan Adnan Menderes zamanında 4 şeker fabrikası 4 yeni fabrika bir yılda yapıldı. 16 fabrika olduğu halde, 4 yıldır Afyon Fabrikası neden yapılmamaktadır?

4 yılda 16 fabrika ki, 4 yılda bir fabrika yapılmadığına göre, 14 fabrika kaç yılda yapılacaktır?

BAŞKAN — Peki.

Sayın Başbakan, Sayın Önder'in İkinci سوالini cevaplandırmamanızı rica edeceğim. İkinci سوالin meselemizle alâkası yoktur. Birinci; Üçüncü ve Dördüncü سوالlerine isterseniz cevap verebilirsiniz.

CEVAT ÖNDER (Ankara) — Planda kendileri vaat ettiler.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Evvelâ Sayın Önder'in dördüncü سوالine cevap vereyim.

Afyon Şeker Fabrikası bu sene işletmeye girecektir.

CEVAT ÖNDER (Ankara) — Kaç yıldır?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Afyon Şeker Fabrikasının temeli, 1974 senesinin -Sayın Erbakan daha iyi bilir- 9 veya 10 uncu ayında, eğer hatırımda yanlış kalmadıysa, Eylülünde atılmıştır. 3 milyar civarında para sarf edilmektedir. Çok güzel, büyük bir tesistir. Sadece, şeker fabrikası değil büyük bir kombinadır bu. 1977 senesinde şeker üretecektir. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Şimdi, birinci سوالine cevap vereyim. Batı Avrupa elektrik şebekesi komünist ülkelere bağlıdır. Avusturya Macaristan'a bağlıdır, Çekoslovakya'ya bağlıdır, ondan sonra Avusturya İtalya'ya, İsviçre' ye bağlıdır. Yugoslavya İtalya'ya bağlıdır, bunların hepsi birbirine bağlıdır.

Bana kalırsa, elektrik komünist olmaz. *(A.P. sıralarından gülüşmeler "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Yani, aslında antikomünizm meselesi şudur: Nihayet bugün dünyanın %40 ı komünist devletlerin idaresindedir. Bizim elimizde değil bu %40 ı komünistlikten çevirmek. Bizim elimizde olan bir tek şey var: Kendi ülkemizi komünist yaptırmamak. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Bunu yaparken, etrafımızdakilerle iyi geçinmekte fayda var. Mesele çıkararak bir yere varmamız mümkün değil. Türkiye'nin sulha ihtiyacı var. Etrafımızda zaten bizim idaremizle idare edilen bir tek memleket yok; yani hangi memleketi bakarsanız değişik idareleri var. Biz Türkiye'de krallığa da karşıyız, askeri cuntaya da karşıyız, tek parti idaresine de karşıyız; ama etrafımızdaki ülkelere bakarsanız hepsi bunlarla idare ediliyor. Onlar, o memleketlerin hiç birisiyle temas kurmamamıza mani değil. Mesele, burada sıkı durmaktadır.

Bir gerçek var, realite; Sovyetler Birliği bir süper devlettir. 20 seneye yakın, daha doğrusu Büyük Atatürk'ün 1924 de bunlarla yapmış bulunduğu anlaşma 1945 de bitmiş ve bunlar bu anlaşmayı yenilememişlerdir, bizden talepte bulunmuşlardır. Yani Türkiye Cumhuriyetinin komünizme olan hassasiyeti bugün değildir. O anlaşmanın mevcut olduğu günden beri, yani Cumhuriyetin kurulduğu günden beri hem anlaşma mevcut olmuştur, hem Türkiye Cumhuriyeti komünizme karşı gayet hassas olmuştur.

Nitekim Cumhuriyetin kurulduğu günden 1960 a kadar 25 defa komünist tevkifatı yapılmıştır. Türkiye’de. Binaenaleyh, Türkiye’deki komünizmle mücadele başka iştir, komünist ülkelerle komşuluk münasebetlerini geliştirmek başka iştir. Onlar ayrı ayrı işlerdir. Herhalde kendimizden bu kadar korkmaya hacet yok, yani kendimize iyi sahip olmamız lâzımdır. Komşumuzla iyi geçinmekle Türkiye’nin yararı var. İyi geçinmek demek, elini verince kolunu kaptırmak değildir. İyi geçinmek demek, meseleyi, işi dozunda götürmektir. Her halde kendi kendimize bu kadar güvenimiz vardır.

Kafkaslardan elektrik sistemini bağlarsak, gündüz gece farklarından doğan birtakım menfaatler var, yani onların bize, bizim onlara verebileceği, bu menfaatlerin gereği olarak bu elektrik sistemlerinden faydalanmak mümkün.

Bulgaristan’la yaptığımız anlaşma suretiyle ki biz Bulgaristan’la yalnız elektrik şebekesini bağlamadık, Bulgaristan’la Sivilingrad-Pehlivan köy arasında demiryolunu da bağladık yani yeni bağladık, birkaç sene evvel işletmeye girdi; ama 1968 lerde falan başlamıştır. Böylece Yunanistan’a gitmeden doğrudan doğruya Bulgaristan’dan Türkiye’ye geçmek mümkün. Elektriğin bundan ne farkı var? Hiç farkı yok.

Şimdi dünyanın bu bölgesinde yeni gelişmeler var. Eğer sulh devam ederse bir büyük transit projesiyle karşı karşıyadır dünyanın bu bölgesi ve bu aslında yeni ipek yolunun açılması demektir. Yani bugünkü medeniyet seviyesinde Avrupa ile Asya’nın münasebetleri, Ortadoğu’nun münasebetleri yemlenmektedir.

100 milyar dolar Basra Körfezinin etrafında, senede petrol parası var; bu para 15 sene daha devam edecektir. Bunun 60 milyarını kullanıyorlar 40 milyarlık her sene sürplü dolar var. Binaenaleyh, bu memleketlerle de bizim çok iyi münasebetlerimiz var, bunlar bizim komşu ve kardeş memleketlerimizdir. Müslüman Arap memleketleri, bunların hepsi ile iyi münasebetlerimiz var, bir büyük transit şebekesi kurduğumuz takdirde, Bulgaristan’dan geçmeye mecburuz. Yugoslavya’dan da geçmeye mecburuz. Bizim, onların rejimlerini düzeltmek elimizde değil.

Binaenaleyh, elektrik alıp verelim, demiryolu yapalım, şunu yapalım, bunu yapalım; ama oradan ideoloji ithal etmeyelim, ideoloji ithal etmeyelim. Önemli olan mesele budur. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Şimdi, 3 üncü sualinize cevap vereceğim. “İşsizlik artıyor mu, azalıyor mu?”

Değerli Milletvekilleri, Türkiye’nin problemi bu; kim hükümet olursa olsun, fukaralıkla, işsizlikle, çaresizlikle mücadele her hükümetin önünde duran meseledir. Bunun sihirli bir değnekle halledilmesi mümkün değildir. Kalkınma programlarınız var, bu kalkınma programlarınız dengelidir. İstihsale dönüktür, istihdama dönüktür ve aynı zamanda ekonomik kaynakları israf etmeyecek biçimde de, bir büyümeyi sağlayacak biçimde de sosyal amaçlara dönüktür. Eğer büyüme olmazsa, ekonomik büyümeye olmazsa sosyal amaçları gerçekleştirmek mümkün değildir. 1965 Türkiye’sinde 12-13 milyar bütçe yapan Türkiye’nin 1977 de ihtiyarlarına 7 milyar maaş verecek hale gelmiş olmasından gurur duymak lâzımdır. Bu ihtiyarlar, bizim, hepimizin ihtiyarları, memleketimizin ihtiyarları, nihayet herkesin, gençliğinin teminatı.

Şimdi suale geliyorum: Türkiye’nin planları senede 400 bin kişiye iş imkânı sağlayacak biçimde tanzim edilmiştir ve bu sene icra edilen planda 400 bin kişiye yakın vatandaşımıza iş imkânı sağlanacaktır.

Yalnız, Türkiye'nin nüfusu her sene 1 milyon artmaktadır. Şimdi 1 milyon artıyor, 18 - 29 sene evvel daha az artıyordu. Binaenaleyh, şimdiki artan 1 milyon, bizden 18 sene sonra 1 milyon kişilik iş isteyecektir; okul isteyecektir, çeşitli şeyler - isteyecektir. Ama Türkiye'de işsizlik vardır, 400 bin kişiye iş imkânı sağlıyoruz. Onun için 1 milyon vatandaşımızı Batı Avrupa'ya 40 bin vatandaşımızı Avusturalya'ya göndermişizdir. Türkiye'deki işsizlik, fukaralığın işaretidir, kalkınmamışlığın işaretidir. İstihdama dönük daha çok proje yapabilmemiz, İktisadi kaynaklarımızdan daha çok kesmeye ve binaenaleyh, işsizliği daha uzun zamanda önlemeye kadar varabilecek bir şeydir. Bu Dördüncü Beş Yıllık Plan hazırlanırken, daha doğrusu Meclislerimizde müzakere edilirken, bunların daha çok münakaşası yapılabilir. 400 bin vatandaşımıza iş sağlayacak şekilde planlar tanzim edilmiş ve icra edilmiştir.

Eğer Sayın Başkan müsaade etseydi, 2 inci sualinize de cevap verirdim. Mamafih, nasıl olsa bu sualler birçok kere cevaplandırıldı, herhalde bir defa daha fırsat düşer, buna da cevap veririm.

BAŞKAN — Bitti mi efendim?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Evet efendim.

BAŞKAN — Peki efendim.

Sayın Remzi Özen?

REMZİ ÖZEN (İzmir) — Sualimi geri aldığımı bildirmiştim efendim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim.

Sayın Nurettin Karsu?

NURETTİN KARSU (Erzincan) — Sayın Başkan, ben Başbakanı rahatsız etmemek için sorularımı ileride Sayın Bakanlara soracağım. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Karsu.

Buyurun Sayın Tekiner.

MEHMET ZEKİ TEKİNER (Nevşehir) — Sayın Başbakandan şanların cevaplandırılmasını istirham ediyorum.

28 Ağustos 1976 da Nevşehir'e teşriflerinde bazı temeller atıldılar. Aynı gün TRT'de, Nevşehir'e 470 milyon liralık yatırım yapıldığı bunun temellerinin Sayın Başbakan tarafından atıldığı ilân edildi ve bunlardan bir tanesi do 277 milyon liralık elektrik izolasyon ve kablo fabrikası temelidir. Şimdi Sayın Başbakandan soruyorum: Bu temeli atılan elektrik izolasyon ve kablo fabrikası devlet yatırım mıdır, yoksa Naci özenmiş isimli şahsa ait bir atölyenin temeli midir?

TRT'de yayınlanmış olan bu haber için TRT'de- ki sorumlular hakkında ne gibi bir işlem yapılmıştır? Bunu öğrenmek istiyorum.

2. Yine, Başbakan Yardımcısı Sayın Erbakan, Nevşehir'de TÜMOSAN'ın dişli kutuları ve aktarma organları fabrikasının temelini attı. Temel atılan yerin istimplâki yapılmış mıdır? Yoksa vatandaşların ekin tarlasının içine mi temel atılmıştır?

3. Nevşehir patates üreticisi müşkül durumdadır. Toprak Mahsulleri Ofisi kanalıyla alım yapılmakta ise de yeterli olmamaktadır. Başka ne gibi tedbir düşünülmektedir?

4. Bugüne kadar Türkiye’de 160 a yalan genç öldürülmüştür, Cephe İktidarına görevi sırasında. Hükümet hunların üstesinden gelemediğine göre, istifa etmeyi düşünüyor mu?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Sayın Başbakan, 1 inci, 2 inci, 3 üncü suallere cevap vermenizi rica ediyorum. Diğeri, Hükümetin kendi şahsına münhasır olan bir hadise “Hükümet düşünüyor mu” gibi... Böyle bir sualin olabileceği zamlında değilim. Diğerlerinin cevaplandırılmasını rica edeyim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 1 inci sualinize cevap vereyim.

Nevşehir’de 2.000 yeni konut yapılmasını planlamış bulunuyoruz.

MEHMET ZEKİ TEKİNER (Nevşehir) — Sayın Başkan, sorum o değil.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 470 milyon liralık temelden bahsettiniz, onun için, 2.000 yeni konut, aslında 30 milyon lira civarında tutar.

Bir garaj inşaatının temeli atılmıştır; 100 milyon liradır. Ben gitmedim; ama arkadaşlarım gitti, Belediye tarafından yaptırılan 1-2 köprüünün temelleri atılmıştır. Böylece 409 - 450 milyon liralık bir tesisin temeli atılmıştır.

Bir de, burada elektrik izolasyon tesisinin temeli atıldı. Bu, özel bir şahsa aittir. Ben, Türkiye Cumhuriyetinin Başbakanı olarak, vatandaşlarımın yaptığı şeylere de sevinçle katılırım. Bunda bir sakınca olmaması lâzım. Yerilen haberin yanlışlığı benim nazarı dikkatimi celbetmedi. Çünkü ben o haberi dinlememiş olabilirim; ama şimdi Sayın Milletvekili beni ikaz etti, meselenin üzerinde duracağız.

2 inci sualinize geleceğim: Nevşehir’de dişli kutu fabrikası yapılacaktır.

Şimdi bu, kararnameye bağlanmış, programa ilâve edilmiştir; saydığım 452 tesisin içindedir. Yeri satın alınmış mı? 300 arazi sahibinden 297 sinden yer satın alınmış, 3 kişininki daha kalmış, o da alınır. Binaenaleyh, 300 kişiden 297 sininki alındığına göre, temel, satın alınmamış bir yere atılmış değildir.

Patates üreticisinin durumu, Hükümetimiz tarafından üzerinde itina ile durulmuş bir konudur. Gerçekten, geçen sene, 3,5 lira civarındaydı üreticinin sattığı patates, bu sene 3-3,5 lira, 325 kuruş civarında; bu sene 185 kuruşa kadar düşmüştür. Patates saklanması fevkalâde zor bir şey; ama ihraç imkânları mevcutken, Türkiye’de patates ekimi gelişmiştir. Bilhassa yurdumuzun Nevşehir, Niğde bölgesinde, Misli Ovasında ve Nevşehir’le Göre, Kaymaklı arasında, çalışan Nevşehirli hemşehrilerimiz 15 - 20 metreden su çıkartmak suretiyle boz tepeleri patates tarlası haline getirmişlerdir.

Patates fiyatları dünyada düştü, onu Tarım Bakanı arkadaşım Bütçesinde size daha çok izah edecektir. Çünkü üretim umulandan çok fazla oldu. İki tedbir aldık: Bir tanesi. 100 milyon lira ayırmak suretiyle iki kuruluşumuza mubayaa yaptırıyoruz. İkinci tedbir de, %15 civarında vergi iadesi vermektir. Eğer bu tedbirler kifayet etmezse, Hükümet yenilerini alır.

Sanıyorum ki, bu şekilde suallerinizi cevaplandırmış oluyorum.

BAŞKAN — Tamam mı Sayın Başbakanım?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Evet efendim.

BAŞKAN — Sual sırası Sayın Orhan Kayıhan' da? Yok.

Sayın Mustafa Güneş? Yok.

Sayın Tekin İleri Dikmen?

TEKİN İLERİ DİKMEN (Muş) — Sayın Başkan, Sayın Başbakandan birbiriyle irtibatlı 4 sorum var.

1. Laik Cumhuriyetin ve devlet varlığının ellerinizde daha çok tahrip edilmemesi için istifa etmeyi düşünüyor musunuz? *(A.P. sıralarından gülüşmeler)*

2. İstifada, sizin için ve memleket için sayısız faydalar bulunduğu hakkındaki kanaatime iştirak ediyor musunuz?

HALİL KARAATLI (Bursa) — Gücünüz yetmedi mi başvurduğunuz usul bu.

TEKİN İLERİ DİKMEN (Muş) — İstifa etmeyecekseniz, Türk gençlerinin beyinlerini “Dahhâki Zalim” gibi yemekle meşgul Başyardımcınızı yanınızda iftiharla tutmakta devam edecek misiniz?

4. Adam öldürmeler için Bütçede kaynak gösterilmediğine göre, gerekli masraflar nereden sağlanmaktadır?

Saygılarımla.

BAŞKAN — Sayın Dikmen, bunların hiç bir tanesini, şahsen, bütçeyle ilgili bir sual olarak kabul etmem mümkün değildir. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)* Bu, “Siz istifa edecek misiniz?” *(C.H.P. sıralarından gürültüler)* Bir dakika müsaade buyurun.

“Siz istifa edecek misiniz?”, “İstifayı düşünüyor musunuz?” “İstifayı düşünmüyorsanız şöyle yapacak mısınız?” Bunlar bir Hükümete sorulacak olan sualler değildir, rica ediyorum. Bunları sual olarak kabul etmiyorum, *(C.H.P. sıralarından “Hükümet nasıl murakabe edilir?” sesleri, gürültüler)*

Sayın Başbakan, sualler bitmiştir, sualler cevaplandırılmıştır. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın Başkanı ve Sayın Milletvekillerini saygıyla selâmlıyorum.¹⁹ *(A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar)*

¹⁹ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre IV, Cilt 24, Birleşim 47, Sayfa 114-134, 136-145*

27 Şubat 1977 Pazar

1977 Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının Tümü Üzerinde, Yapılan Görüşmelerin Tamamlanması Nedeniyle Yaptıkları Teşekkür Konuşması

BAŞKAN — Sayın Milletvekilleri, 1977 malî yılı Bütçe Kanunu tasarısı üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Kanun tasarısının tümünü açık oylarınıza sunacağım.

Muhterem Arkadaşlarım, açık oylama işleminin, adı okunan Sayın üyenin “Kabul”, “Çekinir”, “Ret” biçiminde oyunu belirlemesi şeklinde yapılmasını oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir efendim.

Efendim, açık oylama işlemine geçmeden evvel İchtüzüğümüzün, dinleyiciler ve görevlilerle ilgili 145 inci maddesini bir defa daha okumakta yarar görüyorum.

İchtüzük Madde 145; “Dinleyiciler, birleşimin devamı süresince kendilerine ayrılan yerlerde sükûnet içinde oturmak zorundadırlar.

Dinleyiciler görüşmelerde, kabul veya ret yönünde söz, alkış yahut herhangi bir hareketle kendi düşüncelerini ortaya koyamazlar.

Bu yasağa uymayanlar, o yerin düzenini korumakla görevli olanlar tarafından hemen dışarı çıkarılırlar”

Efendim, bazı arkadaşlarımız, acil mazeretleri nedeniyle oylarını bir an evvel kullanmak istiyorlar. Evvelâ bu arkadaşların oylarını alacağım.

Efendim, oylamaya Adana seçim çevresinden başlıyoruz. İsmi okunan arkadaşım lütfen ayağa kalkarak, yüksek sesle oyunun rengini belli etsin.

(Oylar toplandı)

BAŞKAN — Başkaca oyunu kullanmayan Sayın üye var mı efendim? Yok. Oylama işlemi bitmiştir.

Muhterem Milletvekilleri, 1977 malî yılı Bütçe Kanunu tasarısının (Sıra Sayısı: 499) açık oylama sonuçları gelmiştir, arz ediyorum:

Oylamaya 439 Sayın Milletvekili iştirak etmişlerdir, 233 kabul; 206 ret oyu kullanılmıştır. *(A.P. sıralarından, “Bravo” sesleri, alkışlar)*

Bu suretle 1977 malî yılı Bütçe Kanunu tasarısı Meclisimizce kabul edilmiş ve kanunlaşmıştır. Ulusumuza ve ülkemize hayırlı olmasını diler, uygulayıcılarına başarılar temenni ederim. *(A.P. ve M.S.P. sıralarından, alkışlar)*

Sayın Başbakan, teşekkür için buyurun efendim. *(A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (İsparta) — Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; hepinizi saygı ile selamlıyorum. 40 gün Komisyonunda, 10 gün Cumhuriyet Senatosunda ve 10 gün de Millet Meclisinde görüşüldükten sonra 1977 mali yılı Bütçe Kanun tasarısı oylarınızla şimdi kanunlaşmış bulunuyor. Milletimize, memleketimize hayırlı uğurlu olsun. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Hükümet; görüşmeler esnasında, gerek Komisyonunda, gerek Cumhuriyet Senatosunda, gerekse Millet Meclisinde yapılan bütün tenkitleri nazarı dikkate alacak ve bunlardan

azami şekilde faydalanmanın yollarını arayacak ve bulacaktır. Bütçeyi tenkit etmiş bulunanlara teşekkürlerimi sunuyorum.

225 milyarlık bir bütçe kabul buyurdunuz; hizmete çevirmeye çalışacağız, devleti daha iyi işletmeye çalışacağız ve bu bütçenin her kuruşunu en iyi şekilde kullanarak, mahalline sarf etmeye çalışacağız ve bunun için, görev başında bulunan Cumhuriyet Hükümeti güveninize mazhar olduğu sürece bütün gücü ile gayret sarfedecektir.

Medeniyetin bütün imkânlarını yurdumuzun her köşesine daha çok yaymaya çalışacağız; işsizlik, fukaralık, cahillik ve çaresizlikle mücadele yolunda yeni ufuklara yönelmiş olan ülkemizin imar ve inşasına, milletimizin refah ve saadetine hizmet edeceğiz.

Bu bütçenin milletimize, memleketimize hayırlı olması için Cenabı Allah'ın hepimize yardımcı olmasını niyaz ediyor, saygılar sunuyorum.²⁰ (*A.P. ve M.S.P. sıralarından, "Bravo" sesleri, alkışlar*)

²⁰ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre IV, Cilt 25, Birleşim 57, Sayfa 736*

V. DEMİREL HÜKÜMETİ DÖNEMİ
41. Cumhuriyet Hükümeti
(21.07.1977-05.01.1978)

27 Temmuz 1977 Çarşamba

41. Cumhuriyet Hükümeti (V. Demirel Hükümeti) Programını Millet Meclisine Sunuş Konuşması

BAŞKAN — Gündemimize göre Hükümet Programı okunacaktır.

Bu arada dinleyicilerle ilgili bir hatırlatmada bulunacağım:

İçtüzüğümüze göre; dinleyiciler, sükûnet içinde oturmak zorundadırlar; söz, alkış ve başkaca bir hareketle düşüncelerini belirtmeleri yasaktır. Bu yasağa uymayan dinleyiciler, görevliler tarafından derhal dışarıya çıkarılacaktır.

Hükümet Programını okumak üzere Başbakan Sayın Süleyman Demirel, buyurunuz.
(A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri;

Hükümet Programını Muhterem Heyetinize sunmak üzere huzurlarınızda bulunuyorum.

Yüce Meclisin değerli üyelerini şahsım ve Bakanlar Kurulu adına saygılarımla selâmlarım.

5 Haziran 1977 tarihinde yapılan, Cumhuriyet Senatosu üçte bir yenileme ve Millet Meclisi Genel seçimleriyle milletimiz temsilcilerini seçmiş, yeni bir dönem başlamıştır. Bu seçimlerde millî irade hiç bir partiye tek başına iktidar olma imkânı vermemiştir.

Seçimleri takiben, Başkanlığımızda kurulan Koalisyon Hükümeti istifa etmiş, 14 Haziran 1977 günü Sayın Cumhurbaşkanı yeni Hükümetin kurulması için demokratik mekanizmayı harekete geçirmiş ve Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanına hükümet kurma görevi vermiştir.

Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanının yaptığı çalışmalar sonunda bir Koalisyon Hükümeti kuramayacağı kesin şekilde anlaşılmıştır. Kurulan Hükümete ise 3 Temmuz 1977 günü Millet Meclisimiz güvenoyu vermemiştir.

Bu vaziyet karşısında, Millet Meclisinden güvenoyu alabilecek bir Hükümetin kurulması acil bir ihtiyaç haline gelmiştir.

Hükümetimiz, bu ihtiyacın cevabıdır.

Memleketimizin karşı karşıya bulunduğu çeşitli güçlükleri, imkânları ve fırsatları en iyi şekilde dikkate alıp değerlendirmek, milletimizin bu gününü ve geleceğini huzur ve güven içinde bulundurmak maksadıyla, Adalet Partisi, Millî Selâmet Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi bir araya gelerek bu Hükümeti teşkil etmişlerdir.

Millet çoğunluğunun oyunu temsil eden partilerin müşterek desteğine dayanarak kurulan Hükümetimiz, ülkemizde bir an evvel istikrarı sağlamak ve aşağıdaki temel hedef ve görüşleri gerçekleştirmek üzere, Yüce Meclislerimizin Yüksek Tasviplerine mazhar olmak umuduyla huzurlarınızda bulunmaktadır.

Asırlar boyunca hür ve bağımsız yaşayan Türk Milleti, kendisine hayat tarzı olarak seçtiği hür demokratik rejimle idare edilecektir. Hür demokratik rejimi, insan haysiyetine en uygun bir idare şekli sayıyoruz.

Büyük Atatürk'ün önderliğinde Aziz Milletimizin kurduğu Türkiye Cumhuriyetini, Anayasamızdaki temel nitelikleri ile savunmaya ve her şartta korumaya kararlıyız.

Komünizm, faşizm ve diğer materyalizme dayalı zihniyetlerle, insanca yaşama hak, hürriyet ve haysiyetiyle bağdaşmayan ve bütün maddî, manevî değerleri yok eden her türlü zulüm ve tahakküm idarelerine ve dikta heveslerine karşıyız.

Millî, manevî ve tarihî değerlere sahip ve bunlara sadakatle bağlı olmayı mukaddes bir görevin gereği sayıyor, bunlarla övünüyoruz.

Ülke ve Millet bütünlüğünü, iç barışı, kardeşlik ve huzuru korumaya kesin şekilde kararlıyız.

Hükümet olarak, Devletimizi tahribe yönelen iç ve dış tehdit ve tehlikelere karşı bütün tedbirleri almayı, her türlü kanunsuzlukla hukukun içinde kalarak ve kanun yoluyla mücadele etmeyi, kesin olarak kanun hâkimiyetini sağlamayı, millî bir görev kabul ediyoruz.

Türk Devleti ve hürriyetçi demokratik nizam, can ve mal güvenliğini tehdit, okuma ve çalışma hürriyetini ihlâl eden anarşiye karşı, korunmasız ve savunmasız değildir.

Devlete ve rejime, huzura ve can güvenliğine yönelik tehditlere karşı, koruyucu ve caydırıcı ilk müessese olarak, kanunların bekçisi Emniyet kuvvetlerimizi görüyoruz. Günün şartları içinde yeni hüviyet kazanmış suçlara karşı caydırıcı ve önleyici görev yapan güvenlik teşkilâtını, emniyet ve asayiş kuvvetlerini en modern teçhizata kavuşturarak güçlendireceğiz. Bu teşkilâtın yetki ve sorumluluklarını günün şartlarına intibak ettireceğiz. Bilhassa eğitimleri üzerinde özel dikkat ve önemle duracağız.

Sayın Üyeler,

Ülkemizde cereyan eden şiddet hareketlerinin ve anarşik olayların arkasında, rejimi yıkma kavgası vardır. Devletimiz, uluslararası komünizmin çeşitli yönlerden gelen saldırısı ile karşı karşıyadır. Anayasanın sağladığı geniş hürriyetleri, kötüye kullanarak devleti ve rejimi yıkmak, ülke ve millet bütünlüğünü parçalamak maksadıyla teşkilatlanmış bazı ideolojik mihraklar, dış kaynaklarla irtibatlı olarak hür demokratik cumhuriyet rejimi yerine, bir komünist dikta rejimi kurma arzusu içindedirler. Bütün bu faaliyetlerin yanı sıra, genel asayişle ilgili olarak kanun dışı olaylar, memleket huzurunu ihlâl etmektedir.

İç güvenlik, asayiş ve kanun hâkimiyeti kesin şekilde sağlanacaktır. Güvenlik kuvvetlerinin, görevlerini tam bir eşitlikle, adaletle ve süratle yerine getirebilmeleri için gereken gayret ve titizlik gösterilecektir. Bu alandaki bütün hizmetlerin noksansız yapılması için her türlü imkândan yararlanılmasını ve gereken tedbirlerin alınmasını kaçınılmaz sayıyoruz.

Kanunsuz fiiller, kimden ve nereden gelirse gelsin, kanun tatbikatında, Anayasada ifadesini bulan eşit uygulamaya büyük bir dikkat atfedeceğiz. Kanunsuzluğa karşı kanun hâkimiyetini mutlaka sağlayacağız.

Demokratik hukuk devletinde her türlü kanun dışı eylemlerle mücadelenin başlıca dayanağı olarak hukuku görüyoruz. Bu maksatla ihtiyaca cevap verecek kanunlar süratle çıkarılacak ve uygulamaya konulacaktır.

Sayın Üyeler;

Devlet otoritesinin korunmasında görev almış ve sorumluluk yüklenmiş bütün Anayasa organlarının, millî kuruluşlarımızın Devleti ve rejimi koruma hedefinde birleşerek anlayış ve davranış beraberliği yapmaları zaruridir. Cumhuriyet Hükümeti, bunu sağlamak için, üzerine düşen bütün görevleri eksiksiz yerine getirecektir.

İktidar olarak yüklendiğimiz ağır ve büyük sorumluluğun tamamıyla idraki içindeyiz. Çalışmalarımızda başarıya ulaşabilmek için dayanağımız, her türlü otoritenin ve meşru kuvvetin kaynağı saydığımız Büyük Milletimizin yüce iradesinin tecelli ettiği Meclislerimizdir.

Bu mukaddes çatı altında Aziz Milletimize birlikte hizmet etme imkânına kavuştuğumuz bütün siyasi partilerimizin, yapıcı, yol gösterici tenkitlerinden ve ikazlarından daima güç alacağımıza inanıyoruz.

İster iktidarda, ister muhalefette olsunlar, demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsuru olan siyasi partilerimizin birbirini tamamlayan ve millî hedeflere yönelen görevleri olduğuna kaniyiz.

Hükümetimiz, iktidar - muhalefet münasebetlerine özel değer ve önem atfedecektir. Genel seçimden henüz çıkmıştır. Geçmiş siyasi mücadelelerin doğurduğu birtakım kırınglıkların, kısır çekişme ve gerginliklerin devamı yerine, karşılıklı anlayışı, müsamahayı ve uzlaşmayı hâkim kılmak azmi ve kararı içindeyiz.

Anayasanın temel ilkelerini ve milletimizin yüksek menfaatlerini korumak fikri etrafında muhalefetle demokratik gelenekler ve usullere uygun olarak, medenî münasebetler kurmayı ve bunları güçlü hale getirmeyi önemli bir görev sayacağız.

Hürriyetçi demokrasinin ve açık rejimin bütün müesseseleriyle var olduğu memleketimizde, her vatandaşımızın haysiyetli, rahat ve korkusuz bir hayat sürebilmesi için gereken her tedbiri alacağız.

Sayın Üyeler;

1977 Türkiye'sinin milletlerarası yarışta bulunduğu noktadan çok daha ileriye gidebilmesi ve temel meselelerini halledebilmesi için, önünde çok güzel imkânlar ve fırsatlar vardır. Bu fırsat ve imkânların boşa gitmemesi için milletçe huzur ve istikrarın korunmasına gayret etmeliyiz. Siyasi istikrar korunabildiği, huzursuzluk yerine hizmet ortamı sağlanabildiği takdirde, her alanda millî, güçlü, dengeli ve süratli kalkınma hedefine ulaşılacaktır.

Sanayileşmiş güçlü bir ülke olarak, memleketimizi imar ve inşa etmek, başlanmış olan kalkınma hamlelerini hedefine ulaştırmak, bunlara yenilerini eklemek, medeniyetin bütün nimetlerini yurdun her köşesine Ve bütün yurttaşlara âdil ve dengeli bir şekilde götürmek, işsizlik ve fukaralıkla mücadele etmek suretiyle ülkemizi mesut ve bahtiyar insanlar diyarı yapmak hedefimizdir.

Kalkınma hedeflerine, kanun dışı eylemlerle, tahrikçilikle, her türlü yabancı materyalist ideoloji telkinleri ve yağma teşvikçiliği ile değil, vatandaşların Anayasada yer alan temel hak ve hürriyetlerine, sosyal adalet ve sosyal güvenliğe saygılı olmakla ulaşılacağına inanıyoruz.

Manevî ve maddî kalkınmanın bütün nimetleri, artan millî gelir ve yükselen refah, milletimizin bütün fertleri arasında yayılacak, dengesizlikler giderilecek, sıhhatli bir

ekonomik ve sosyal yapıya geçilecek, sosyal adalet sağlanacak, her vatandaşı sosyal güvenliğe kavuşturacağız. Bilhassa yaşlıları, sakatları, iktisaden güçsüz olanları, dul ve yetimlerini, kimsesizleri, dar gelirli ve işsizleri özel tedbirlerle ve öncelikle himaye etmeyi, millî ve insanî bir görev saymaktayız.

Devletin, güçlü ve tesirli olması için; devlet mekanizmasının uygun bir organizasyon dâhilinde ahenk içinde işlemesi, kararların hızla verilmesi, icradaki lüzumsuz engellerin kaldırılması, yetki ve sorumlulukların en iyi şekilde koordinasyonu ve dağıtılması kalkınmamıza mani olan mevzuatın yeni ihtiyaç ve şartlara göre tanzimi suretiyle, kamu idaresinde verimliliğin artırılması zarureti inandırıcıdır. Devleti, vatandaşa hizmet sunan, emniyet sağlayan, güven veren, saygı ve sevgi duyulan bir varlık haline getirmek için gerekli düzenlemeleri yapacağız. Bu açıdan mülkî ve mahallî idarelerin imkân, yetki ve sorumluluklarını yeniden düzenleyeceğiz.

Bir millî felâket halini almış bulunan trafik kazalarının azamî derecede önlenmesi için her türlü teknik, idarî ve kanunî tedbirleri süratle almak kararındayız.

Vatandaş - Devlet münasebetlerinde gereksiz işlemlerin ve bürokratik engellerin ortaya çıkardığı çeşitli şikâyetleri en kısa zamanda gidereceğiz. Hizmetlerin süratle ifasını sağlayacağız. Her alanda imkân ve zaman israfını önlemek için idareye dinamik bir yapı kazandıracağız.

Gereksiz bütün mevzuat hükümlerini ele alarak gözden geçireceğiz. İyileştirme ve yenileştirme tedbirleri alacağız. Bu meyanda, 1050 sayılı Muhasebe Umumiye Kanunu ve 2490 sayılı Artırma, Eksiltme ve İhale Kanununu, günün şartlarına uygun hale getireceğiz. Kalkınmayı hızlandırabilmek için her alanda yeni bir anlayışla teşvik tedbirlerini düzenleyeceğiz.

Sayın Üyeler;

Milletimizin manevî ve maddî kalkınmasında, birlik ve bütünlüğümüzün sağlanmasında güçlü ve tükenmez bir kaynak olan dinimizin ulvî prensiplerinden yararlanmak kararındayız.

Bütün hürriyetlerin var olduğu ülkemizde din ve vicdan hürriyetinin tam ve kâmil manada kullanılmasını temin edecek bütün tedbirleri alacağız.

Anayasamızda yer alan lâikliği din düşmanlığı olarak değil, din ve vicdan hürriyetinin teminatı olarak görüyoruz.

Esasen Demokratik Hukuk Devletinde lâikliğin hiç bir şekilde din düşmanlığı olarak telâkki edilmesine imkân yoktur. Din ve vicdan hürriyeti kişinin kutsal, vazgeçilmez ve dokunulmaz hakkı olarak kalacaktır.

Din ve vicdan hürriyetinin kullanılmasında çeşitli haksızlıklara ve mağduriyetlere sebep olan ters uygulamaları düzeltmek maksadıyla Türk Ceza Kanununun 163 üncü maddesini tadil edeceğiz.

6187 sayılı Kanunu, Anayasanın ışığı altında yeniden ele alıp düzenleyeceğiz.

Diyanet İşleri Başkanlığının, Anayasa ve diğer kanunlarımızın verdiği görevleri ifa ederken bu makamın kutsal gayesine has, yüksek manevî hüviyeti kesin şekilde korunacaktır.

Hükümetimiz, Diyanet İşleri Başkanlığı hizmetlerinin artan ihtiyaca cevap verecek seviyede yürütülmesi için her türlü yardım ve desteği yapacaktır. Bu meyanda, camisi olmayan köylere ve beldelere cami yapımına yardım edilecektir.

Ülkemizde her seviyede yeteri kadar din görevlimi yetiştirilmesi ve mevcut görevlilerin meslek için eğitimleri için gereken tedbirler alınacaktır.

Yurt dışına ihtiyaca uygun miktarda din görevlisi gönderilecektir.

Köy ve şehirlerimizdeki kadrosuz camilere mümkün olduğu kadar süratle kadro tahsis edilecektir.

Diyanet İşleri Teşkilât Kanununun yeniden ele alınıp düzenlenmesi için gerekli teşebbüslerde bulunacağız. Hac hizmetlerinde vatandaşlarımıza yardımcı olunması için gereken tedbirler alınacaktır.

Ecdat yadigârı vakıflarımızı korumaya ve geliştirmeye dikkat ve itina göstereceğiz.

Vakıfların teşvikine, gelirlerinin artırılmasına, hayra ve hizmete dönük bir politika uygulanmasına çalışacağız.

Yurt dışındaki vakıflarımızla yakından ilgileneceğiz.

Millî ahlâkın korunmasına ve geliştirilmesine büyük önem veriyoruz. Bu sebeple, millî Ye manevî değerlere saldıran, mukaddesatı tezyif eden, insanın edep ve haya hislerini renciden eden ahlâk dışı her türlü yayınlarla ve müstehcen neşriyatla sürekli olarak mücadele edeceğiz. Bu maksatla, mevzuatımızdaki yetersiz olan hükümleri yeniden ele alıp düzenleyeceğiz.

Rüşvet, irtikâp, suiistimal gibi toplumlara ârız olan ve ahlâk dışı saydığımız bu Sosyal hastalıklarla kesin şeklide ve sürekli olarak mücadele edeceğiz.

Sayın Üyeler;

Hak aramanın bütün kanunî yollarının açık olduğu ülkemizde bugün adalete olan ihtiyaç en önemli bir mesele haline gelmiştir. Adalet dağıtımındaki gecikmeler, vatandaşlarımız için sadece bir şikâyet konusu değil, aynı zamanda bir ıstırap kaynağı olmuştur.

Adalet dağıtımında sürati sağlamakla birlikte, her türlü kolaylığın ve isabetin de sağlanması için gereken bütün tedbirleri alacağız. Adalet cihazımızın ihtiyaçlarını en kısa zamanda temine gayret sarf edeceğiz. Bilhassa yeni mahkeme teşkilâtları kurulmasına önem vereceğiz.

Hükümet olarak kanunî müeyyidelerin mahkemeler yoluyla en tesirli ve isabetli şekilde uygulanır hale gelmesini, bu konuda istikrarın sağlanmasını, Devlet otoritesinin korunmasının başlıca teminatı sayıyoruz.

Yaşadığımız şartlara ve ihtiyaçlara cevap vermeyen mevzuat gözden geçirilerek yenileştirme ve iyileştirme çalışmalarına devam olunacaktır.

Özellikle ceza adaletinin vatandaşlarımız için güvence verecek bir biçimde ve süratle gerçekleştirilmesini sağlamak maksadıyla usul kanunlarımız ve diğer temel kanunlar yeniden ele alınacak, Anayasa ilkelerinin doğrultusunda düzenlenecektir.

Adalet Hizmetlerinin kuruluş ve işleyişiyle ilgili hâkimler ve Cumhuriyet savcıları, genel mahkemeler kuruluşu, Adalet Bakanlığı Merkez Kuruluşu ile adlî tıp müessesesi ve adlî sicil ile ilgili kanunların çıkarılmasına gayret edilecektir.

Geçen dönem Meclislere sevk edildiği halde çıkarılamayan uyuşmazlık mahkemesi, çocuk mahkemeleri kuruluşu ve yargılama usulleri, infaz sisteminin düzenlenmesi ile ilgili diğer kanunların yeniden ele alınıp, çıkarılmasına gayret edilecektir.

Sayın Üyeler;

Demokratik rejimde temel mekanizma seçimlerdir. Millet iradesinin sıhhatli, doğru ve adalethi şekilde temsili meselesi, her türlü otoritenin kaynağındaki meşruiyetle yakından ilgilidir. Seçimlerin sıhhati ve meşruiyeti üzerinde şüphe ve tereddüt uyandırıcı her türlü engelin ve aksak işlerin idarî tedbirlerle düzeltilmesi gerektiğine inanıyoruz. Ayrıca, kötü niyetle davranışlara imkân bırakmayacak şekilde seçim tatbikat ve mevzuatında, gereken her türlü tedbir alınacak ve lüzumlu bütün düzenlemeler yapılacaktır. Millî iradenin, en sağlam ve sıhhatli şekilde tecelli etmesi yolları açılacaktır. Seçimlerde arzu eden siyasi partilerin işbirliği yapmalarını mümkün kılacak, Seçim İşbirliği Kanununun bir an evvel çıkarılmasına çalışacağız.

18 yaşını doldurmuş gençlerimize oy hakkı tanıyacağız. Yurt dışında çalışan vatandaşlarımızın seçimlere katılma imkânları araştırıp bulmaya gayret edeceğiz.

Sayın Üyeler;

Türkiye Radyo - Televizyon Kurumunun tarafsızlığı, millî devlet radyosu ve televizyonu olması ve Anayasanın 121 inci maddesindeki ilkelere sadık kalması sağlanacaktır. Yalnız haber hizmeti değil, önemli bir eğitim ve kültür hizmeti görmekle mükellef olan TRT'nin; ülke ve millet bütünlüğünü sarsıcı, Cumhuriyeti tahrip edici, millî güvenliğe ve genel ahlâka zarar verici yayınlar yapmasını önleyeceğiz. TRT yayınları, millî ve manevî değerleri tahrip edici değil, takviye edici, geliştirici olacaktır. Radyo - televizyon yayınlarının, ülkenin her tarafından ve bütün vatandaşlarımızın dinleyebileceği; seyredilebileceği bir hale getirilmesi sağlanacaktır.

Sayın Üyeler;

Eğitimin milliliğine büyük önem veriyoruz. Millî eğitimde temel hedefimiz, milletimizin bütün fertlerini, Türk Milletinin millî, manevî, ahlâkî, insanî, sosyal ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren ailesini, vatanını ve milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş, büyük ve şanlı tarihimize iftihar eden, milletimizin geleceğine güvenle bakan, her türlü taklitçilikten uzak, millî şahsiyetini müdrik, ilim, teknik ve medeniyet yarışında insanlığa örnek olmayı hedef alan vatandaşlar olarak yetiştirmektir.

Okullarda kitap enflasyonuna ve bu konu ile ilgili istismarlara son verilecektir. Ders kitapları konusunda dar gelirli ailelerin yükünü azaltıcı etkin tedbirler alınacaktır. Eğitimde radyo, televizyon ve eğitim laboratuvarlarından geniş şekilde yararlanılacaktır. Radyo ve televizyon yoluyla yapılacak eğitimin, millî eğitim temel amaçlarına uyması ve köylere kadar ulaşması sağlanacaktır. Öğretim üyelerinin az ve yetersiz olduğu eğitim kuruluşlarında kapalı devre televizyonları ile ders verilme imkânlarından faydalanılmasına çalışılacaktır.

İlk ve ortaöğretimde okutulmakta olan ahlâk dersleri, gayesine uygun ve millî ahlâk esaslarına göre düzenlenecek ve bu dersleri, öncelikle, İlahiyat Fakültesi, İslâmî İlimler Fakültesi, Yüksek İslâm Enstitüsü ve İmam-Hatip okulları mezunları okutacaklardır. Din derslerinin normal ders saatleri içinde ve gerekli vasıfları taşıyan öğretmenlerce verilmesi sağlanacaktır.

Müspet ilimlere ait ders kitaplarında, milletimizin bu ilimlere yaptığı hizmetleri tanıtan bölümlerin konulmasına önem verilecektir.

Yeni nesillere dünya görüşü aşulamakta önemli rol oynayan, bilhassa ahlâk, sosyoloji, felsefe ve psikoloji gibi derslerin kitapları evlâtlarımızın millî inançlarını, manevî değerlerini tahrip edici değil, bilâkis millî ve manevî değerlere bağlılığı temin edici şekilde yeniden yazılacaktır.

Milletimizin ümidi ve geleceğinin teminatı olan gençliğimizin, manevî yapısının inanç, sevgi ve millî kültürle zenginleşmesine ağırlık veren ve beden sağlığını koruyan, hayatın bütün güçlüklerini aşarak haşarıya ulaşmasını sağlayacak, kabiliyeti gelişmiş bir yapıya kavuşmasına önem vereceğiz.

Devletimizi ve milletimizi büyük yapmada, millî kalkınma hamlelerimizin kaynağı ve cevheri olan gençliğimizin en yararlı şekilde yetişmesi için her türlü gayreti, dikkati esirgeyemeyeceğiz. Gençliğimizin yetişmesinde, yabancı ideolojik akımların ve taklitçiliğin yayılışına müsaade etmeyeceğiz.

Eğitim kurumları ile ilgili yatırımların, eğilimin ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde ve zamanında gerçekleşmesi için özel tedbirler alacağız.

Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademilerinde ülke ihtiyaçlarını nazara alarak kapasiteyi artıracamız, öğretimin niteliğini geliştireceğiz ve öğretim elemanlarının yurt dışında yetişmelerine öncelik vereceğiz.

İslâm enstitüleri akademi hafine getirilecek, ilmî araştırma güçlen artırılabacak, adet ve öğrenci sayıları çoğaltılacaktır. Akademi mezunlarının, liselerde, felsefe, ahlâk, sosyoloji ve psikoloji öğretmeni olarak görev yapmaları sağlanacaktır.

En yüksek seviyede âlim yetiştirmek üzere bir "Manevî İlimler Üniversitesi" nin kurulmasına önem verilecektir.

Türk ilim, dil ve sanat akademileri kurulacaktır.

İlim, kültür, sanat ve spor alanında üstün başarı gösteren kabiliyetli kişiler, maddî ve manevî bakımdan teşvik edilecek, kabiliyetlerinin geliştirilmesine önem verilecektir.

İmam-Hatip Lisesi ve diğer meslek lisesi mezunlarını, üniversite ve yüksekokullara giriş imtihanlarında, diğer lise mezunları ile aynı şarta tabi tutacağız. İmam-Hatip Lisesi mezunlarını, ilkokullarda din ve ahlâk dersleri hocası olarak görev yapmalarını sağlayacağız. İmam-Hatip liselerimin ilkokullara dayalı olmasını ve sayılarının ve kontenjanlarının artırılmasını temin edeceğiz.

Gençlerimizin her kademedede eğitim kurumlarından yararlanmaları imkânlarını hazırlayacağız.

Eğitimde imkân ve fırsat eşitliğine önem vereceğiz.

Yükseköğrenim çağına gelen gençlerimizin, üniversite ve yüksekokullardan en geniş şekilde yararlanmaları için bütün tedbirleri alacağız. Bugün üniversite ve

yüksekokullarımızda henüz gençlerimizin istifadesine tahsis edilmemiş öğrenim kapasiteleri vardır. Bu kapasiteleri değerlendirmeye kararlıyız. Gerekliğinde ikili tedrisat yapılabileceği gibi, yaz aylarında da bu millî müesseselerin ülkeye hizmet eder halde tutulması için lüzumlu tedbirleri alacağız. Gençliğimizin, gelişmiş teknolojinin imkânlarından faydalanmasını temin için, yaygın yükseköğrenime önem vereceğiz. Üniversite ve yüksekokulların yurt sathına yayılması çalışmalarına hız vereceğiz.

Üniversite ve yüksekokullara giriş imtihanlarını, edinilen tecrübelerin ışığında yeniden düzenleyeceğiz.

Kalkınmaya ve üretime katkısı olan meslekî ve teknik öğretime önem verilecek, meslekî ve teknik liselerin artırılması yoluna gidilecektir. Teknik elemanların yetiştirilmesinde nazarî bilgi yanında sanayi ve tarım alanlarında yapacaktan işe kolayca uymalarını sağlayacak şekilde amelî eğitim görmeleri sağlanacaktır.

Eğitim kuruluşlarının yurt sathına dağılımında genel denge dikkate alınacaktır. Binaları tamamlanmış olan meslek okulları öğrenime açılacaktır.

Her kademedeki öğretim ve öğrenim kadrolarında görev yapan öğretmenlerimizin, başta mesken, emeklilik, hizmet ve ücret konuları olmak üzere, bütün ihtiyaçlarını ve sıkıntılarını gidermek hedefimiz olacaktır. Bu arada, öğretmenlerin özlük ve sosyal hakları ile ilgili diğer kanunların çıkarılmasına çalışacağız.

Kalkınmamızın gerektirdiği sayı ve nitelikte insan gücü yetiştirecek, yaygın eğitim faaliyetlerine geniş yer verilecek, endüstrimizin geliştirdiği yerlerde, organize sanayi bölgelerinde ve sanayi sitelerinde meslekî eğitim merkezleri açılacaktır.

Bilimsel ve teknik araştırmalar teşvik edilecek, teknolojinin millî imkânlarla dayalı olarak geliştirilmesine gayret edilecektir.

TÜBİTAK'ın kalkınma plan ve programlarının gerektirdiği araştırmaları, sosyal konulan da kapsayacak tarzda yapması imkânları sağlanacak, ecdadımızın ilme yaptığı hizmetleri genç nesillere tanıtması temin edilecektir.

Yurt dışında öğrenimlerini yapanların yurdumuzdaki muadeletlerini tanımada çeşitli ülkeler arasındaki uygulama farkları kaldırılacak ve bu muadeletler beynelmilel usuller ve kabullere uygun olarak kesin neticeye bağlanacaktır.

Cumhuriyetin temeli olan millî kültürümüzü korumayı, yaşatmayı, geliştirmeyi ve nesillere ve bütün cihana duyurmayı önemli bir görev sayıyoruz.

Vatandaşlarımızın ve özellikle genç nesillerin millî kültür hazinelerimizle kaynaşması için her türlü tedbiri alacağız.

Gençlerimizin, yurt, burs, dinlenme ve spor ihtiyaçlarını karşılayan tesisler kuracağız. Mevcutları ise tam kapasite ile çalıştıracacağız.

Gençlerimizin boş zamanlarının sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerle değerlendirilmesine önem vereceğiz.

Üstün fizik ve moral kabiliyetlere sahip nesillerin yurt kalkınması ve savunmasındaki önemli yerini nazara alarak sporun yurt sathında ve yaygın kitle sporu halinde geliştirilmesi yolunda geniş çapta altyapı tesislerini süratle kurup, ikmal edeceğiz.

Türk sporunun her alanda gelişmesi için insan gücü, tesis, araç ve gereç açığımızı süratle gidereceğiz.

Amatör sporu destekleyici ve özendirici, profesyonel sporu yönlendirici bir tutum ve davranış içinde düzenlemeler yapacağız. Teşkilâtın yapısı ile ilgili kanunların çıkmasına gayret edeceğiz.

Sayın Üyeler;

Kamuoyunun aydınlatılmasında görev yapan ve demokratik rejimin temel varlığı olan hür basınımızın, maddî ve manevî güçlüklerini gidererek gelişmesi için her türlü kolaylığı göstereceğiz.

Basında çalışanların emeklilik hakkını 25 yıldan 20 yıla indireceğiz.

Basın mensuplarının meslekî ihtisas, araç ve gereç ihtiyaçlarını karşılayacak tedbirler alacağız.

Basın tesis ve konut kredilerini düzenleyeceğiz.

Her türlü haberleşme hizmetlerinde gerekli kolaylıkları göstermeye devanı edeceğiz.

Fikir ve sanat hayatını teşvik ederek telif haklarında vergi muafiyet sınırını yükselteceğiz. Bütün sanatçıların emeklilik hakkını müesseseleştireceğiz.

Sayın Üyeler,

Ekonomik politikamızın hedefi, istikrar içinde millî, güçlü, dengeli, hızlı gelişme ve büyümeyi sağlamaktır. Kalkınmanın gayesi; fukaralığı yenmek, medeniyetin bütün imkânlarını, refahı tabana ulaştırmak, hürriyet ve güvenlikle birlikte mesut bir toplum düzeni gerçekleştirmektir. Bu maksatla ülkemizin sahip olduğu bütün millî kaynaklarımızı kalkınmanın emrine vermeyi zaruri görüyoruz.

Kalkınma gayretlerimizin her alanında özellikle ekonomik ve malî faaliyetlerde tam bir koordinasyonun sağlanmasına büyük önem atfediyoruz.

Ekonomik kalkınmada karar bütünlüğünü ve tatbikat ahengini temin, kalkınma hedeflerine en verimli şekilde ulaşılması, kalkınma programlarını tatbik eden ve ekonomik ve malî politikaların tatbikatından sorumlu olan bakanlıklar ve kamu kuruluşları arasında tam bir koordinasyonun temin edilmesi ve süratle karar alınması, alınan kararların vakit geçirmeden icrası için, gerekli her türlü tedbirler titizlikle ele alınacaktır.

Sahip olduğumuz yeraltı ve yerüstü servetlerinin hızla değerlendirilmesinin yanında, kişinin teşebbüs gücü ve kabiliyetini şevkli bir çalışma ortamında kalkınmanın muharrik gücü haline getireceğiz.

Kalkınma modelimiz millîdir ve memleket gerçeklerine dayanacaktır. Kalkınma planlı ve dengeli olacaktır. Ekonomimizi sıhhate kavuşturmaya gayret ederken, sosyal adaleti ve sosyal güvenliği her vatandaş için sağlamaya gereken önemi vereceğiz. Mülkiyet hakkına ve meşru kazanca saygılı olacağız. Âdil gelir dağılımını gerçekleştirecek değer ve nitelikte müessir tedbirler alacağız.

Para, kredi, finansman, yatırım, destekleme, teşvik ve yönlendirme politikaları, ekonomimizin hızla gelişmekte olan şartlarına intibakını sağlayacak ve kalkınmamızı destekleyecek şekilde teşvik ve yeniden tanzim olunacaktır.

Tasarruf eğilimini artırıcı ve tasarrufların üretici sektörlerle yönelmesini temin eden ve kâr ortaklığı esasını da içine alan, güvenilir bir sermaye piyasasının geliştirilmesini sağlayacağız, özel hesap müteahhassılığı sistemi getireceğiz.

Türk ekonomisini millî seviyede dengelenmiş ve düzenlenmiş tedbirlerle verimliliğe kavuşturacağız. Bu anlayış içinde, bankacılığı ve sigortacılığı yeniden düzenleyeceğiz. Kredi müessesesi, teşebbüs gücünü değerlendirecek şekilde, bilhassa esnaf ve sanatkârların gelişmesine, dar kaynaklı müteşebbislerin güçlenmesine imkân verecek tarzda ele alınacak “kredilerin çeşitleri artırılacak”, kredi eksik ve noksanlıkları, güçlükleri kaldırılacak, kredinin verime ve üretime tesiri artırılacak, himayeye muhtaç gelir gruplarının özel tedbirlerle himayesine öncelik verilecektir.

Ekonomik yapımızı ve vatandaşlarımızı ezen yüksek faiz uygulamasının ortadan kaldırılmasına ağırlık verilecek, faizsiz kredi uygulaması sisteminin geliştirilmesine çalışılacaktır. Köylüye, esnafa, sanayiciye ve mesken edinecek kimselere daha çok kredi sağlayacağız.

Enflasyonla mücadeleyi önemli bir görev sayıyoruz. Enflasyonla mücadelede bilhassa arz ve talep dengesinin bozulması önlenerek, mal darlığı ve kıtlığına mahal verilmeyecek, bu maksatla üretimi artırıcı faaliyetler desteklenecek, tasarruflar teşvik edilecek, kamu gelirlerini artırıcı tedbirler alınacaktır.

Dış ödemeler dengesinin ıslahı için ihracat ve işçi dövizleri gelirlerini ve döviz kazandırıcı yatırım ve üretimi artırıcı tedbirler alacağız. Bu amacın gerçekleştirilmesi için kambiyo mevzuatımızda düzenlemeler yapacağız.

Öz kaynaklarımızın yanı sıra millî menfaatlerimize aykırı düşmeyen dış kaynaklardan da gerektiği şekilde yararlanarak, ekonomik kalkınmamızı sıhhatli bir şekilde hedefine ulaştıracağız.

Geçim imkânlarından yoksun, gelir seviyesi yetersiz ailelere Devlet yardımı yoluyla belli bir düzeyde yaşama imkânı sağlayacağız.

Anayasamızın, malî güce göre vergi alınması ilkesine uygun olarak, vergi mevzuatını basit ve âdil hale getireceğiz. Kalkınmamıza ters yönde tesir icra eden vergi mevzuatını ıslah edeceğiz. Vergi muafiyetlerini asgarî ücretten az olmamak üzere yeniden düzenleyeceğiz.

Dar ve orta gelirli vatandaşlar üzerindeki vergi yükünü hafifleteceğiz.

Mal ve hizmetlerin vergilendirilmesinde lükse giren tüketimin önlenmesi tedbirlerini alacağız.

Ekonomik gelişmemize destek olmayan gider ve işletme vergileriyle vatandaşlarımızın çeşitli şikâyetine yol açan emlak vergilerini yeniden gözden geçireceğiz ve düzeltmeler yapacağız.

Mahallî idarelerin finansman ihtiyaçlarını daha âdil ve sağlam kaynaklarla temin etmeleri için gerekli tedbirler alacağız.

Kamu görevlileri arasındaki haksızlığa ve eşitsizliğe dolayısıyla de huzursuzluğa sebep olan, Devlet Memurları Kanununun aksayan yönlerini düzelterek daha âdil bir maaş ve ücret sistemi getireceğiz.

Piyasalarda zamanında ve yeteri kadar mal bulunmasını sağlamak, arz ve talep dengesinde istikran korumak için bir millî stok müessesesi kuracağız.

Yurt ölçüsünde yeniden depolama tesisleri inşa edeceğiz.

Üretici kooperatifler ve bunların üst kuruluşu olan birlikler, gelişen tarım ve ticaret hayatımız ekonomik ve rasyonel çalışma esasları göz önüne alınarak yeniden düzenlenecektir.

Ziraat Bankasını öncelikle tarım kesiminde gerekli etkinliğe kavuşturacak tarzda tedbirler alacağız.

Halk Bankasının esnaf ve sanatkârlarımıza, dar sermayeli müteşebbislerimize daha iyi şartlarla kredi vermeleri imkânlarını düzenleyeceğiz.

Komşularımızla sınır ticaretine geçme yolunda tedbirler alacağız.

İhracatı artırmak ve ihracattaki düzensizlikleri gidermek maksadıyla bir millî ihracat kurulu teşkil edeceğiz.

Kaçakçılığı önleyici kanunî tedbirlerin yanı sıra, belli merkezlerde serbest pazarlar kurarak ekonomik tedbirler alacağız.

Dış ticaret politikasının çok yönlü ve geniş tabanlı olarak uygulanmasına gayret edeceğiz.

Esnaf ve sanatkârlarımızın gelişip güçlenmesi için teşebbüse değer verici yönde yeni düzenlemelere gireceğiz.

Esnaf ve sanatkârlarımızın bir araya gelmesini sağlamak, tecrübe ve ekonomik güçlerini birleştirmek maksadıyla her türlü teşrik edici tedbirler alacağız. Esnaf ve sanatkârları defter tutma külfetinden kurtaracağız.

Tabîî afetlerden zarar gören esnaf ve sanatkârimiz için iş güvenliği sigortasını gerçekleştireceğiz.

Esnaf ve sanatkârlarımızın işyeri ve mesken ihtiyacı için her türlü kredi kolaylığı sağlanacak bütün imkânlar kullanılarak bu ihtiyaçlar karşılanacaktır.

BAG-KUR'la ilgili kanun değişikliklerini gerçekleştireceğiz.

Köylümüzün alın terini değerlendireceğiz. Taban fiyat politikalarını bir bütünlük içinde ele alarak uygulayacağız.

Köylümüzün ve esnafımızın bütün ihtiyaçlarını yakından takip edeceğiz.

Topyekûn bir kalkınmayı hedefine ulaştırırken, köyün ve köylünün öncelikle kalkınmasına özel önem vereceğiz.

Köye giden hizmetler artırılacak, daha yaygın hale getirilecek, bu suretle köyle şehir arasındaki fark ortadan kaldırılacaktır.

Köy kalkınmasında millî kooperatifçiliği teşvik ve takviye edeceğiz. Kooperatiflerin finansmanı için, gerekli tedbirleri alacağız.

Köylerimizin cami, yol, su, sulama elektrik, telefon, okul, kütüphane, sağlık ve idare binası gibi altyapı hizmetlerine sürat verip bunları yurt çapında tamamlayacağız.

Köylerimizin tamamını biran evvel elektriğe kavuşturmanın heyecanını yüreğimizde duyuyoruz. Bugün köyde yaşayan nüfusun %50 si elektriğe kavuşmuştur. Önümüzdeki 1977-1981 döneminde, Türkiye'de elektriksiz köy bırakmamak azim ve kararındayız. Bu hedefe ulaşmak için her imkânı seferber edeceğiz. (A.P. sıralarından alkışlar)

Köy yollarının yapım, bakım ve onarımlarına sürat vererek yılın her mevsiminde ulaşımına açık tutulmasını sağlayacağız. Programa göre köy yollarının asfaltlanmasına hızla devam edeceğiz.

Yeniden bir köy kanunu hazırlayacağız.

Köye giden hizmetlerde koordinasyonu ve etkinliği artırmak için bakanlıklar arası işbirliğine önem vereceğiz.

Sayın Üyeler,

Ülkemiz arazi varlığı, su kaynakları ve iklim şartları bakımından büyük bir üretim potansiyeline sahiptir. Tarımı hava şartlarına bağlı olmaktan kurtarma çalışmalarımıza devam edeceğiz. Sulamaya büyük önem vereceğiz. Her alanda modern teknolojinin imkânlarından yararlanacağız.

Tarımda üretimin artırılması için her türlü teşvik tedbirleri bir araç olarak kullanılmaya devam edilecektir.

Tarım kredilerinin dağıtılmasında, sosyal ve ekonomik amaçlar yanında, özellikle üretim amacına ağırlık verilecek. Başlanmış olan Entegre organizasyon çalışmaları süratle geliştirilecektir. Bu meydan da faizsiz kredi dağıtımına ağırlık verilecektir.

Projeye dayalı kredi sistemi geliştirilecektir. Toprak baremleri yeniden düzenlenecektir. Kontrollü kredi sistemi yaygınlaştırılacaktır.

Su ürünlerinin ihracı desteklenecektir. Balıkçılığın geliştirilmesine çalışılacaktır.

Hayvancılık alanında özel geliştirme projelerinin uygulanması faaliyetlerine devam olunacak, özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da organize hayvancılık işletmelerinin plan ve projelere dayalı olarak kurulmasına ve bu tür projelerin her türlü kredi ve diğer teşvik tedbirlerinden yararlandırılmasına önem verilecektir.

Tarım ürünlerinin değer fiyatına satılmasını ve üreticinin uygun fiyatla alımını sağlamak için gerekli tedbirler alınacaktır. Bu amaçla, üretici ile tüketici arasındaki pazarlama zinciri kısaltılacaktır.

Hayvancılığın geliştirilmesi yönünden büyük önem taşıyan çayır, mera ıslahı ve yem bitkileri üretiminin artırılması faaliyetleri hızlandırılacaktır.

Büyük gelişme imkân ve temayülü gösteren, meyvecilik, sebzeçilik, turfandacılık ve çiçekçilik alanında, fidan, tohum, fide, ulaştırma, depolama dağıtım, pazarlama ve finansman güçlüklerini giderici tedbirler alınacaktır. Taze meyve sebze, sebze ihracatını artırıcı projelere hız verilecektir.

Hudut boylarında ve özellikle Güneydoğu hududumuzda mayınlanmış bulunan arazi, mayından temizlenerek, ekonominin ve vatandaşların istifadesine arz olunacaktır. Bu konuda zarurî çalışmalara hemen başlayacağız.

Sayın Üyeler,

Toprak ve tarım reformu uygulaması edinilen tecrübelerin ortaya çıkardığı gerçekler nazara alınarak yeniden düzenlenecektir.

Anayasamızın 38 inci maddesi, Anayasa Mahkemesi tarafından, Cumhuriyet ilkelerine aykırı görülerek iptal edilmiştir. Anayasa boşluğunun doldurulması için

gereken teşebbüste bulunulacaktır. Bu maddeye dayalı olarak, kanunlarla yapılan geçmiş uygulama mülkiyet hakkının tahribine giden büyük haksızlıklara ve mağduriyetlere sebep olmuştur.

Kamulaştırmalarda, mülkiyet hakkını zedeleyen uygulamaların meydana getirdiği mağduriyetler önlenerek, değer pahası peşinen ödenmedikçe kimsenin malının kamulaştırılmasına izin verilmeyecektir.

Sayın Üyeler,

Millî servetlerimizden olan ormanlarımızın korunmasına, gelişmesine bilhassa orman yangınları ve zararları ile mücadele edilmesine önem vereceğiz.

Orman içi ve orman kenarı köylerimizin gelişmesi, ekonomik ve sosyal bakımdan güçlenmeleri için tedbirler alacağız. Bu köylerde yaşayan vatandaşlarımız için her aileden en az bir kişiyi orman hizmetlerinde çalıştırarak, gelire kavuşturma tedbirlerini uygulamaya devam edeceğiz.

Her türlü ormancılık faaliyetlerinde öncelikle orman içi ve kenarı köylerde kurulacak kooperatiflere yardımcı olacağız.

Ormanların korunması ve işletmeciliğinin sağlanması için gerekli yol şebekelerini süratle tamamlayacağız. Orman içi köylerin yollarının inşasına hızla devam edeceğiz.

Orman ürünleri sanayiinin, orman içi ve kenarı köylere yakın yerde kurulmasına öncelik vereceğiz.

Bozuk ormanlarımızın ıslahı, yeni orman sahalarının kazandırılması ve ağaçlandırma faaliyetleri ile erozyonla mücadele çalışmalarına ağırlık vereceğiz.

Vatandaş - orman ilişkilerimin düzenlenmesi ve her türlü ihtilâfın kaldırılması için başta kadastro çalışmaları olmak üzere gerekli tedbirleri alacağız.

Sayın Üyeler,

Milletçe önümüzdeki yıllan çok iyi değerlendirmek mecburiyetindeyiz. İmkân israfı kadar, zaman kaybını da giderecek ve telâfi edecek bir hizmet şevkiyle güçlüklerin üstüne yürüyeceğiz. Türkiye'yi büyük hedeflere yönelmiş, büyük rakamlar üzerinde yükseltmek ve inşa etmek maksadıyla hizmet yolunda bulunuyoruz.

Elektrik enerjisi ve yakacak teminindeki darboğazları uzun vadeli tedbirlerle ve öz kaynaklarımıza dayalı projeleri uygulayarak gidereceğiz. Başlanmış işlerin zamanında ikmaline alısacağız. Hidroelektrik ve termik santrallerin inşası çalışmalarına sürat vereceğiz. İçinde bulunduğumuz yılda, nükleer santralin ihale ve inşa işlemine başlayabileceğimizi ümit ediyoruz.

Çeşitli enerji ve yakacak kaynaklarının fiyat politikası ve bunlar üzerindeki vergileme ile üretim ve tüketim arasında dinamik ve geliştirici bir denge kurulacaktır. Millî ekonomiyi çok olumsuz şekilde etkileyen enerji kısıtlamasına son vermek için her türlü tedbiri alacağız.

Başta Fırat Projesi olmak üzere büyük sulama projelerinin uygulanmasını hızlandıracacağız.

Çok maksatlı ve yüksek ekonomik yararları olan Doğu ve Güneydoğu Anadolu projelerinin uygulanması çalışmalarına devam edeceğiz.

Artan petrol ihtiyacımızı, millî kaynaklarımızdan karşılamak için karalarımızda ve denizlerde geniş ölçüde petrol arama seferberliğine gireceğiz. Yeni rafineriler inşa ederek, gereksiz döviz harcamasını önleyeceğiz ve yurda döviz sağlayacağız. Gerçekleştirdiğimiz petrol - boru hattının yanı sıra, tabii gaz projelinin gerçekleşmesine gayret edeceğiz.

Maden rezervlerimizin en iyi şekilde değerlendirilmesi tedbirlerimi alacağız.

Hükümetimiz, ilk hamlede, elektrik enerjisi üretimini 20 milyar kilovat saatten, 35 milyar kilovat saate çıkaracaktır. Hedef, 100 milyar kilovat saattir.

Demir-çelik üretimini 3 milyon tondan 10 milyon tona çıkaracaktır, hedef 30 milyon tondur.

Çimento üretimini 15 milyon tondan 25 milyon tona çıkaracaktır, hedef 50 milyon tondur.

Gübre üretimini, 2 milyon tondan 10 milyon tona çıkaracaktır, hedef 23 milyon tondur.

Yurdumuzun tarıma elverişli her karış arazisini sulamayı hedef alacağız. Küçük su işlerine önem vereceğiz.

Sayın Üyeler;

Türkiye, 4 üncü Beş Yıllık Kalkınma Planının eşiğinde 50 milyona doğru yükselen genç ve dinamik nüfus yapısı ile ülkenin sahip olduğu yeraltı ve yerüstü zenginlikleri ile 1977-1981 dönemini çok iyi değerlendirmek mecburiyetindedir. Türkiye bu dönemde, ekonomik ve sosyal meselelerinin büyük bir kısmını çözmek, ülkeyi güçlendirmek ve ekonomisini büyütmek ve geliştirmek mecburiyetindedir.

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planının stratejisinde, bu anlayışı hâkim kılacağız. Bilhassa ahlâkî, millî ve manevî değerlerimize bağlı, millî kültür politikamızla bütünleşmiş, yurdumuzu çağın ileri düzeyine erdiren tarzda büyük tedbirler getireceğiz.

Sanayi, tarım, ormancılık, hayvancılık, ulaştırma ve turizm sektörlerinde bugüne kadar alınmış ve uygulanmış tedbirleri bütünüyle değerlendirerek, mevcut potansiyeli daha verimli şekilde kullanmayı temin edecek köklü tedbirleri alacağız.

Fertler ve aileler arasında olduğu kadar, bölgeler arasında da denge sağlamayı hedef alıyoruz. Bu maksatla, Doğu ve Güneydoğu, Orta Anadolu'muzun ve geri kalmış yörelerimizin kalkınmasını özel tedbirlerle ve kalkınma projeleriyle gerçekleştirmek kararındayız. Başlanmış olan yatırımlara hızla devam edilecek ve bu bölgelerde, Dördüncü Beş Yıllık Plan içerisinde yeni yatırımların yapılmasına ağırlık verilecektir.

Yeni bir pilot il kalkınma planı tatbik edilerek, kalkınmamış illerimiz millî plan içinde ayrıca ele alınıp, değerlendirilecektir.

Sayın Üyeler,

Türkiye'yi çağdaş ve ileri bir sanayi ülkesi haline getirmek kararındayız.

Sanayileşme hareketinin memleketin bölgeleri arasında dengeli bir şekilde yayılması ve başta yeni istihdam imkânlarının geliştirilmesi ile işsizliğin önlenmesi olmak üzere, sanayileşmenin getireceği nimetlerin her bakımdan âdilâne bir şekilde dağılmasını sağlayacak tedbirler köklü ve müessir bir şekilde alınacaktır.

Türkiye'nin çağdaş ve ileri bir sanayi ülkesi haline gelmesi için organizasyon, kredi, teşvik ve altyapı hizmetlerini süratle ikmal edeceğiz.

Yeniden kurmaya başladığımız gübre, şeker, kâğıt, çimento ve Sümerbank'ın büyük sanayi tesislerini bir yandan süratle ikmal ederken, diğer yandan yeni hamlelere gireceğiz.

Kurulmasına başlanmış bulunan Demir-çelik, Ağır Makine ve Teçhizat fabrikaları, Motor ve Aktarma Organları İmalât sanayileri, Takım Tezgâhları Sanayii, Ağır Elektronik ve Elektromekanik Ekipman Sanayii, Telekomünikasyon Sanayii, Tarım ve İş Makineleri Sanayii, Otomotiv Sanayii, her türlü, makine imalâtı sanayii, Uçak ve Gemi İnşa Sanayiinin süratle ikmaline ve geliştirilmesine ve bu önemli sahalarda yeni hamlelerin yapılmasına öncelik vereceğiz.

Yurdumuzun bütün bölgelerinde tarım ve orman ürünlerine dayalı her türlü sanayinin, yem ve süt fabrikaları ve et kombinalarının kurulmasına gayret edeceğiz.

Bütün illerimizde organize sanayi bölgelerinin ve sanayi sitelerinin süratle kurulmasına çalışacağız. Özel sektör yatırımlarının sanayileşme alanında yeni hız ve hacim kazanması için müessir teşvik tedbirleri uygulayacağız.

Bölge Sanayii Müdürlükleri, bölgesel ekonomik ve sanayi etütleri yapacak şekilde geliştirilecek ve bütün yurda yayılacaktır.

Teknolojik gelişme ve prototip imalât, eğitim, sınaî mamul ihracatı, yerli imalâtı geliştirme ve güçlü ihracat organizasyonlarının kurulması, mühendislik ve proje hizmetlerinin geliştirilmesi, sanayi mamullerinin tanıtılması, ayrıca özel teşvik tedbirleriyle teşvik olunacaktır.

Hedefimiz, Türkiye'nin makine ve teçhizat ithal eden bir ülke değil, ihraç eden bir ülke haline getirilmesidir.

Sanayileşme hamlemizin hızla gelişmesine engel teşkil eden her türlü hukukî ve malî mevzuatı ıslah edeceğiz. İhracatın geliştirilmesi ve bu arada bilhassa sanayi mamulü ihracatının artırılmasına en ileri teşvik tedbirleri ile hususî bir ihtimam gösterilecektir.

Millî teknoloji üretimi ve birikimi için gerekli düzenlemelere gireceğiz. Ağır sanayi ve Millî Harp Sanayii, millî politikalarla ele alınarak ahenkli bir şekilde geliştirilecektir.

Sanayiın, temel üretim malları üreten ve Türkiye'de ağır sanayiın ve bu meyanda millî harp sanayiinin kurulmasına imkân verecek bir yapıda gelişmesi sağlanacaktır. Sanayileşmemiz ve millî harp sanayii ile ilgili temel projelere ait çalışmalar hızla sonuçlandırılıp, icraata geçilecektir.

Yurdun çeşitli bölgelerinin sanayi envanterinin çıkarılması, sanayileşme ile ilgili her türlü bilgilerin toplanıp değerlendirilmesi, sanayileşmenin doğması ve hızlandırılması maksadıyla, Sanayi Bakanlığı bünyesinde, yurt sathına yaygın güçlü bir teşkilât kurulacaktır.

Sanayileşme hareketlerinin finansmanında, yurt dışındaki işçilerimiz de dâhil olmak üzere, halkın tasarruf imkânlarının değerlendirilmesi ve güçlendirilmesi maksadıyla, çeşitli teşvik tedbirleri geliştirilecektir.

Sanayileşme hareketlerine halkın yaygın bir şekilde katılmasını ve mahallî inisiyatifin güçlü bir şekilde harekete geçirilmesini sağlamak maksadıyla özel kuruluş esaslarına sahip kalkınma şirketleri kurulacaktır.

Sanayileşme için en uygun ortamın hazırlanması, sanayileşme teşebbüslerinden en yüksek verimin alınması ve teşebbüs sahiplerinin güçlük ve engellerle karşılaşmadan sanayi tesisleri kurmak ve işletmelerini sağlamak için bir Sanayi Teşvik Kanunu çıkarılacaktır. Sanayiin kurulması ve işletilmesinde gereksiz bürokratik engeller kaldırılacaktır. İdarî işlemlerin kısaltılması için gereken tedbirler alınacaktır.

Sanayileşmeye yakından tesir eden para, kredi, enerji, ulaştırma ve fiyat temel politikalarının sanayi politikası ile ahenkli hale getirilmesine özel bir dikkat gösterilecektir.

Yabancı sermayeden, ileri teknoloji getirmesi, eğitici vasıfta bulunması, sanayi gelişmesini hızlandırması, ihracata dönük olması, ödemeler dengesine olumlu etki yapması gibi şartlar içinde yararlanılacaktır. Bu çeşit yatırımlarla üretilecek malların, ara malı ithal maliyetleri ve kâr transferleri de dâhil, nihaî maliyetlerinin dünya fiyatları önünde makul bir seviyede tutulmalarına önem verilecektir. Tarihî ve kültürel Hakilerimiz olan ülkelerden yabancı sermaye gelmesinin teminine gayret edilecektir. Aynı şekilde Türk müteşebbis ve sermayesinin dış ülkelerde yatırım yapmaları, sınaî tesisler kurmaları teşvik edilecektir.

Sanayileşmenin temel ihtiyaçlarından biri olan yetişmiş personel ihtiyacını karşılamak için meslek okulları, çıraklık - kalfalık eğitimi ve iş başında eğitim geliştirilecek ve teknik eğitim yanında, kuvvetli bir iş ahlâkını sağlayacak temel ahlâkî eğitim de verilecektir.

Yurdumuz şartlarına uygun teknolojinin geliştirilmesi için, Devlet, her türlü desteği ve yardımı yapacaktır. Lisans, know-how anlaşmalarının millî menfaatlere en uygun şekilde ve süratle yapılmasını sağlayıcı tedbirler alınacaktır.

Dış ülkelerdeki teknolojik gelişmelerin sürekli bir şekilde ve güvenilir şartlarda Türkiye'ye aktarılıp geliştirilmesi için bir teknoloji ve Sanayi Takip ve İstihbarat Teşkilâtı kurulacaktır.

Devlet, Mühendislik - Müşavirlik ve tesis kurma hizmetlerini yerine getirecek kuruluşların güçlü bir şekilde gelişmesini destekleyecek ve teşvik edecektir.

Kamu iktisadî Teşebbüs ve iştiraklerinin, ekonomiye katkıda bulunan, kârlılık, verimlilik ve modern işletme esaslarına göre çalışan rasyonel ve kaynak doğurucu işletmeler haline getirilmesi hedefimizdir. Kamu İktisadî Teşebbüslerine ait Personel Kanunu ele alınacaktır.

Sayın Üyeler;

Çalışanların haklarının korunup geliştirilmesine ve teminat altında tutulmasına gayret edeceğiz. İşçi ve işveren münasebetlerinde karşılıklı hak ve menfaatlerin çatışarak değil, millî menfaatler, hak ve adalet ölçüleri etrafında birleşmek suretiyle, barışçı yoldan halline ve özellikle çalışma barışının korunmasına önem vereceğiz. Gelişen ekonominin nimetlerinden çalışanların âdil bir pay almalarına yardımcı olacağız.

Yalnız çalışanları değil, bütün vatandaşlarımızı sosyal güvenliğe kavuşturmak ana hedefimiz olacaktır.

Tarım işleriyle, ev hizmetlerinde çalışanların sosyal güvenlik kapsamına alınmasını temin için gerekli kanunun çıkarılmasına gayret edeceğiz.

Tarım kesiminde kendi nam ve hesabına çalışanların da sosyal güvenlikten faydalanmalarını sağlayacağız.

İşçi ve memur emeklileriyle, dul ve yetimlerinin geçim şartlarını yeniden düzenleyeceğiz.

Eski ve yeni emekliler arasındaki haksız ve âdil olmayan farkları gidereceğiz, uygulamaya yeknesaklık getireceğiz.

İşçi - Memur ayırımı ile ilgili çalışmaları sonuçlandıracağız.

Yeni bil millî istihdam planıyla mevcut işsizliğe ve müstakbel iş ihtiyacına ciddi ve süratli çözüm bulacağız.

65 yaşını doldurmuş muhtaç, güçsüz ve kimsesiz vatandaşlarımıza aylık bağlanmasına dair kanunda gerekli düzeltmeler yapılacak, aylıkların günün şartlarına uygun olarak ayarlanması mümkün kılınacak ve uygulamadaki formaliteler giderilecektir.

Çalışma şartları geniş ölçüde insan sağlığına ve hayatına zarar veren yeraltı kömür işletmeleri gibi işyerlerinde çalışanların 20 yılda emekli olmaları sağlanacaktır.

Yurt dışında çalışan işçilerimizin meseleleriyle yakından ilgileneceğiz. Tasarruflarının en sağlam şekilde yatırımlara dönüşmesine yardımcı olacağız.

Korunmaya muhtaç olanlara götürülecek sosyal hizmetleri daha yaygın ve etkin hale getireceğiz. Rehabilitasyon Merkezleri, Huzur ve Dinlenme Evleri, Çocuk Yuvaları ve Kreşlerin yurt sathına yayılmasına gayret sarf edeceğiz.

İşçilerimize mesken temini çalışmalarına hız vereceğiz.

Sosyal Güvenlik Kurumlarından ödenmekte olan aylık ve gelirlerle, dul ve yetim maaşlarının otomatik olarak artırılmasına devam edeceğiz.

İYAK ve MEYAK tasarılarının kanunlaşmasına gayret edeceğiz. Kurulacak bu kurumlar ile Emekli Sandığı Kurumunu Sosyal Güvenlik Bakanlığına bağlayacağız.

Sayın Üyeler,

Sağlık hizmetlerinde temel hedefimiz vatandaşlarımızın sağlık seviyesini yükseltmek ve bu hizmetlerin bütün ülkeye dengeli şekilde yayılmasını sağlamak ve herkesi sağlık sigortasına kavuşturmadır.

Hastanelerimizin ve hasta yataklarının sayısı, hasta yatak oranı düşük olan illere öncelik verilerek artırılacaktır.

Sosyalizasyon hizmetleri yeniden değerlendirilecek ve müessir hale getirilmesi için gereken tedbirler alınacaktır.

Çeşitli sağlık kurumlarında çalışan hekimler ve sağlık personeli arasındaki ücret ve imkân dengesi sağlanacaktır.

Sağlık personelinin mahrumiyet yer ve hizmetlerinde görev almasını teşvik edecek özendirici tedbirler getirilecektir.

Sağlık hizmetlerinde koruyucu hizmetlere ağırlık verilecek, tedavi edici hizmetler geliştirilecektir.

Ana ve çocuk sağlığını korumaya yönelik tedbirlere önem vereceğiz.

Gecekondlu bölgeleri ile köy ve kentlerde çevre sağlığı şartlarının düzeltilmesine ve hava kirliliğinin önlenmesine geçerli tedbirler alacağız.

Bulaşıcı hastalıklarla mücadeleye devam edeceğiz.

Yurdumuzda ilaç sanayii hammadde üretimine ağırlık verilerek, güçlendirilecek, benzer tipte ilaç enflasyonu önlenecek, ilaç fiyatları objektif esaslara göre tespit edilecek ve ilaç ihtiyacı teşvik olunacaktır. Ayrıca, ilaç kalite kontrolü geliştirilecektir.

Sayın Üyeler,

Sanayileşme, artan nüfus, köyden şehre akış, hızlı şehirleşmeyi meydana getirmekte, bu da yeni meseleler ve güçlükler ortaya çıkarmaktadır. Hükümetimiz, ülkede düzenli, sağlıklı ve dengeli bir şehirleşmeyi temin için gerekli planlı çalışmaları yapmak ve tedbirleri süratle almak kararındadır.

Arlan mesken ihtiyacını karşılamak ve gecekondu yapımını önlemek üzere özel tedbirler alınacaktır. Bu maksatla “Millî Mesken Planı” adı altında bir proje hazırlanıp, uygulanacaktır.

Kira artışlarını makul ve insafli ölçüler içinde tutacak düzenlemeler getirilecektir.

Şehirlerimizin müstakbel gelişme bölgeleri ile gecekondu ıslah bölgelerinde yol, su, elektrik ve kanalizasyon gibi altyapı ihtiyaçları süratle tamamlanacaktır.

Belediye hudutları dâhilindeki yolların yapım ve bakım çalışmalarını hızlandırmak için gereken tedbirler alınacaktır.

Mesken kredisi imkânları genişletilecek, yoksul ve dar gelirli vatandaşlarımıza temin edilecek mesken kredilerinin faizsiz ve uzun ödeme süreli olması sağlanacaktır.

İnşaat maliyetlerinin düşürülmesi, kalitelerinin yükseltilmesi, inşaat sürelerinin kısaltılması için, yeni teknolojilere de açık, “Toplu mesken” yapım sistemi teşvik edilecektir.

Özel sektörün toplu mesken yapım faaliyetleri de, bazı şartlara uymaları kaydıyla, teşvik olunacaktır.

Dış ülkelerde çalışan işçilerimizin tasarruflarının, toplu mesken ve işyeri yapımı istikametinde kullanılabilmesi için tedbirler alınacaktır.

Şehirlerin çevrelerinde, her türlü altyapı tesisini haiz ve ana şehirle güçlü ulaşım imkânlarına sahip tali yerleşme merkezleri kurulacaktır.

Çevre sağlığı, hava ve çevre kirlenmesini kontrol dahil, şehirleşme meselelerinin halledilmesi maksadıyla, belediyelerimizin malî ve teknik bakımdan, yeterli güce kavuşturulmalarına çalışılacaktır.

Tabii afetlerden zarar görmüş vatandaşlarımızın yaraları biran önce sarılacak, Van - Ağrı depreminin daimî iskân çalışmalarına hızla devam edilecektir.

Deprem bölgelerinde felâketzedelere dağıtılmış evlerin sahiplerine yüklenmiş olan geri ödeme yükü hafifletilecektir.

Şehirlerin çevresinde, ruhsatsız olarak yapılan binaların, fennî şartlara uyma kaydıyla bir “İmar Affı”ndan yararlandırılmaları konusu ele alınacaktır.

Sayın Üyeler,

Kamu ve özel sektör tarafından işletilen ulaştırma sistemlerinin birbirini tamamlayarak, beslenmesini temin edecek tarzda koordinasyonu sağlanacak, bölgeler arasındaki ulaştırma ve haberleşme dengesizliği giderilecektir.

Ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmemizde ve memleket savunmasında büyük önemi olan ulaştırma ve haberleşme hizmetlerini günün ihtiyaçlarına cevap verecek tarzda büyük projeleri ele alarak derhal uygulamaya geçeceğiz.

Türk Ticaret Filosunu gençleştireceğiz. Mevcut kapasiteyi artıracacağız. Bu suretle deniz nakliyeciliğini ülkeye döviz getiren bir kaynak haline sokacağız. Bu alanda her türlü teşvik tedbirini alacağız, mevzuat düzenlenmelerine gideceğiz.

Posta hizmetlerinde sürat ve randımanı artırarak, telefon ve teleks ihtiyacını karşılayacak tedbirler alacağız.

Millî ulaşım şebekesini kara, deniz ve hava ulaşımı olarak yeniden modernize edeceğiz.

Yeni demiryolları, sürat yolları, hava limanları ve limanlar yapacağız.

Karayollarımızın bakımı ve asfaltlanmasına hız vereceğiz. Her mevsim ülkenin her yerine gidilebilir bir yol sistemine kavuşmasını sağlayacağız.

İstanbul ikinci boğaz geçişi ile Çanakkale boğaz geçişini süratle yapacağız.

Edirne - Gür bulak ile İstanbul - İskenderun sürat yollarını, trafiğin yoğun olduğu kesimlerde yüksek standartlı geliş - gidiş yollarını, kasaba ve şehirlerimizin çevre yollarını, giriş ve çıkışlarını en kısa zamanda tanzim edip inşa edeceğiz.

Trafiğin yoğun olduğu büyük şehirlerimizin ana yollarıyla metrolarının yapımında belediyelerle işbirliği yapacağız.

Yurdun her köşesine her mevsim güven ve süratle ulaşabilmek için hava meydanları tesis edeceğiz. Bu meyanda Ağrı, Kars, Muş, Urfa, Malatya, Erzincan, Gaziantep ve Sivas hava meydanlarını modern şekilde inşa, ikmal ve tevsi edeceğiz.

Turistik değeri olan bölgelere yeni hava limanları inşa edeceğiz.

Sayın Üyeler,

Hükümetimiz, turizmi yalnız ödemeler dengesine müspet katkıda bulunan ekonomik bir araç olarak görmemekte, aynı zamanda süratli bir sanayileşme ve şehirleşme içinde beden ve ruh sağlığı bakımından, dinlenme, kendi kendini yenileme ve zenginleştirme ihtiyacını karşılayan sosyal, kültürel ve beşerî bir hizmet olarak görmektedir.

Bu hususu nazara alarak dış turizmin yanı sıra iç turizmi de lâyık olduğu şekilde geliştirecek tedbirler alacağız.

Turistik altyapı tesislerindeki bütün dengesizlikleri gidererek, ülkemizin tabii, tarihi ve millî değerlerinden azamî şekilde istifade edilmesi imkânlarını sağlayacağız.

Dış ekonomik ilişkiler ve turizm alanında artması beklenen gelişmeler, yurt dışındaki bir milyonu aşan vatandaşımızın yurda geliş - gidişlerinin ortaya çıkardığı çok yönlü meselelerin çözümü amacıyla, gümrüklerimiz ve bu alanda izlenmesi gereken politika çağdaş anlayışa uygun şekilde düzenlenecektir.

Gümrüklü eşya ile kaçak eşya ambarlarında bekleyen ve büyük bir birikim içinde her gün iktisadî değerini kaybeden eşyanın tasfiyesi amacıyla gereken tedbirleri alacağız.

Tütün ve çay ekicisinin alın terini değerlendirmek için gereken tedbir alınacak ve bu alanda millî ihtiyacı karşılamak ve ihracatı sağlamak için yeni faskaların kuruluşuna girilecek, başlanmış olan fabrika inşaatlarının bir an evvel ikmalî sağlanacaktır.

Millî varlığımızın ve bekamızın en büyük teminatı olan Silahlı Kuvvetlerimizin tam bir verimlilik içerisinde çalışabilmesi amacıyla, günün şartlarına uygun olarak her türlü manevî ve maddî tedbirlerin alınması gereğine inanmakta ve bunu aslî bir görev olarak kabul etmekteyiz.

Silahlı Kuvvetlerimizin çağın gereklerine uygun bir şekilde güçlendirilmesi için her türlü tedbiri almakta kesin kararlı olacağız.

Türkiye'nin savunmasını başka devletlerin irade ve kararına bırakmayacağız. Savunmanın ihtiyaçlarımızı yalnız bir kaynaktan değil, başta kendi millî kaynaklarımız olmak üzere, har imkân ve kaynaktan yararlanarak karşılamak kararındayız.

Millî harp sanayinin en kısa zamanda geliştirilmesine özel önem vereceğiz.

Silahlı Kuvvetlerimizin vurucu gücünü artırmak ve silah teknolojilerini yüksek düzeydeki gelişmelerini göz önünde bulundurarak insan gücü yerine teknolojik imkânları azamî şekilde kullanarak kaynak fazlası yedek subay ve erlerin birikimini giderici tedbirler alacağız, millî savunma ihtiyaçlarını dikkate alarak askerlik sürecini azaltacağız.

Sayın Üyeler;

Hükümetimiz dış politikamızın yürütülmesinde geleneksel barışçı amaçlarımızdan ayrılmayacak, dostluklarımızı daha güçlendirmeye ve yaymaya çalışacak, bağlantılarımızın ve ilişkilerimizin gereklerini yerine getirecektir.

Dış ilişkilerimiz çevresindeki bütün faaliyetlerimizde milletimizin meşru haklarının ve millî menfaatlerimizin tavizsiz korunması ilkesinden hareket edeceğiz. Bir yandan da, bölgemizde ve bütün dünyada, barış ve istikrar ortamının yerleşmesine ve geliştirilmesine yardımcı olacağız.

Ülkemizin dünyanın en hassas bir bölgesinde bulunduğunu ve dünyamızdaki olayların bütün insanlığı ilgilendiren boyutlar kazandığını göz önünde tutarak, uluslararası gelişmeleri yakından izleyecek, değişen şartların gerektirdiği en uygun karar ve tedbirlerin zamanında alınmasına itina göstereceğiz.

Şahsiyetli, kararlı gerçekçi, çok yönlü, dengeli bir dış politika gereği olarak dış ilişkilerimiz, hak ve menfaatlara karşılıklı saygı esasına dayalı şekilde geliştirilecek, çeşitlendirilecek ve yoğunlaştırılacaktır. Bu ilişkilerin aynı zamanda, tarafların millî yararları doğrultusunda müşahhas bir muhteva kazanmasına, böylece uluslararası istikrar ve işbirliğine de yardımcı olmasına gayret edeceğiz.

Uluslararası silahlanma yarışını, hem dünya barışına, hem de ulusların kalkınmalarına son derece zararlı bir hareket olarak görüyor, uluslararası güvenliğinin ancak tam ve genel bir silahsızlanma ile yerleşebileceğine inanıyoruz. Bu kamdan hareketle, gittikçe yoğunluk kazanan silahsızlanma girişimlerine yapıcı katkılarda bulunmaya ve gerçekçi yöntem ve güvencelere dayanan silahsızlanma girişimlerini desteklemeye özen göstereceğiz.

Dış ekonomik ilişkilerimizin karşılıklı yararları gözetken, memleketimizin müstakar bir şekilde kalkınmasını kolaylaştıracak bir çerçeve içinde geliştirilmesine itina

olunacaktır. Ekonomik konuların milletlerarası ilişkilerde kazanmış olduğu önemi göz önünde tutarak, bu konularda ortaya çıkan dayanışma zorunluluğunun, barışın takviyesi istikametinde gelişmesine yardımcı olmaya çalışacağız.

Dış ilişkilerimizi bu genel ilkelere dayalı olarak yürütür ve geliştirirken, Dünyadaki ve özellikle bölgemizdeki yumuşama ortamının yerleşip, genişlemesine katkıda bulunmaya devam edeceğiz.

Avrupa güvenliğinin ve Avrupa ülkeleri arasında işbirliğinin artırılması gayesi ile sarf edilen ve sarf edilecek gayretlere katılacağız.

Bugünün şartları içinde yumuşama havasının, siyasi ve askerî alanda kurulan hassas ve nazik dengeye dayandığı bir gerçektir. Barış ve istikrarın temelinde yatan bu dengenin muhafazası hususunda Kuzey Atlantik İrtifakının ve onun askerî teşkilâtının bugüne kadar oynadığı rolün değerini korumakta olduğunu göz önünde tutarak, bu savunma teşkilâtına üyeliğimizi sürdürürken, ülkemiz yönünden ittifak çerçevesinde yarar ve sorumluluklar arasındaki uyumluluğun tesis ve idamesine özen göstereceğiz.

Batı Avrupa ülkeleri ile mevcut çok yönlü ilişki ve işbirliğimizin, uzun süreli yarar ve çıkarlarımız açısından, dengeli şekilde geliştirilmesi imkânlarını araştıracağız.

Avrupa Ekonomik Topluluğu ile ilişkilerimizin oluşan yeni şartlarla ahenkleştirilmesi için girişilmiş olan faaliyetlere azim ve kararlılıkla devam olunacaktır. Biz Toplulukla münasebetlerimizde Topluluğun ekonomik kalkınmamıza hız kazandıracak, dış rekabet gücü olan bir sanayi kurmamıza yardımcı olması gereğini tabîi görmekteyiz. Ortaklığımızın, giriştiğimiz yaygın sanayileşme hamlesini, ihracatımızın gelişmesini sekteye uğratmaması bilâkis bu hayatî sahalardaki gelişmemize yardımcı olması esastır. Bu zaruret ortaklıkla ilişkilerimizin, günün değişen şartlarına uygun bir dengeye kavuşturulması ve menfaatlerimizi karşılayan çözüm yolları bulunması amacına yönelik girişimlerimizde, önemle dikkate alınacak ve ilişkilerimizin bu neticeyi doğuracak şekilde düzenlenmesi için gereken yapılacaktır.

Olumlu ve uzun bir geçmişi olan ABD ile ilişkilerimizin, yeniden karşılıklı yarar ve çıkarlara dayanan dostane ilişkiler ve dengeli işbirliği şeklinde sürdürülmesini içtenlikle arzu etmekteyiz. Bu alanda karşılaştığımız engellerin kalkması, ilişkilerimizin niteliğine ters düşen tutum ve davranışların bir an önce düzeltilmesine bağlı bulunmaktadır.

Sovyetler Birliği ile mevcut iyi komşuluk ilişkilerimizin, gerçekçi ilkelere dayalı olarak geliştirilmesinin, bölge istikrarına ve bölgedeki dostane işbirliğine önemli katkısı olduğu kanısındayız.

Doğu Avrupa ve özellikle Balkan ülkeleri ile mevcut ilişki ve işbirliğimizin, yumuşama şartları içimde, daha şümüllü ve verimli hale getirilmesi için çaba göstereceğiz.

Tarihî ve manevî bağlarla bağlı bulunduğumuz Müslüman ülkelerle ilişkilerimizi, yeni yaklaşımlarla sağlam temeller üzerinde geliştirmek ve bu ülkelerle aramızdaki işbirliğine her sabada ve bu arada sanayi ve teknoloji alanında yoğun bir muhteva kazandırmak için gayret sarf edeceğiz ve gerekli bütün girişimlerde bulunacağız. İslâm Konferansına üye ülkelerle ilişkilerimizin de bu çerçeve içinde değerlendirilmesine ve geliştirilmesine önem vereceğiz. Ortadoğu ihtilâfının çözümü için temel şartların her şeyden önce ilk adım olarak işgal edilen toprakların terk edilmesi ve Filistin halkının kendi devletini de kurmasını ihtiva eden meşru millî haklarının tanınması olduğu görüşündeyiz.

Bölge istikrarına olumlu kalkılan bulunan kardeş İran ve Pakistan ile geleneksel dostluğa dayalı ilişkilerimizin, daha da geliştirilerek, gerek ikili düzeyde, gerek CENTO ve RCD çerçevesindeki işbirliğine hız kazandırılmasını diliyoruz.

Bölge dışındaki bağlantısız ülkelerle ve özellikle bağımsızlıklarına yeni kavuşan ülkelerle ilişkilerimizi geliştirmeye ve genişletmeye önem vereceğiz.

Çin Halk Cumhuriyeti ile ilişkilerimizin karşılıklı saygı temeline dayanan bir şekilde gelişmesine önem vermekteyiz.

Gelişme sürecindeki ülkelerin karşılaştıkları çetin sorunların, dünya ölçüsünde yeni ekonomik kavramlar çerçevesinde ele alınmasının ve yeni bir uluslararası ekonomik nizam kurulmasının müstaceliyet arz eden bir konu olduğu kanısını taşıyoruz. Irk ayrımı ve sömürgecilğe karşı sürdürülen çabaların, insanlık haysiyetine ve günümüzün hak ve bağımsızlık anlayışına yakışır çözümler getirmesini diliyoruz.

Millî kültürümüzün yabancı ülkelerde lâıyk olduğu şekilde ve en geniş ölçüde tanıtılması için yürütülen faaliyetler geliştirilecektir. Başka ülkelerdeki soydaşlarımızın kendi öz kültürlerini yaşatıp geliştirmek imkânlarından yararlanabilmeleri insan haklarına kâmil manada sahip olmaları ve bulundukları ülke yasalarının bahsettiği bütün haklardan eşit olarak faydalanmaları üzerinde titizlikle duracağımız ve devamlı surette kovuşturacağımız bir konu olacaktır.

Yurt dışındaki işçilerimizin tüm haklarının korunması ve eğitim ile millî kültür alanlarındaki ihtiyaçlarının karşılanması için gereken tedbirlerin alınmasına öncelik vereceğiz.

Sayın Üyeler,

Komşumuz Yunanistan ile aramızdaki ilişkilerin, iki ülkenin uzun süreli menfaatlerine uygun bir düzeye çıkartılmasını arzu etmekteyiz. Aramızda mevcut bütün anlaşmazlık konularına, iyi niyetle ve yapıcı bir zihniyetle yürütülecek görüşmelerle, iki tarafı da tatmin edecek çözümler bulunabileceğine inanıyoruz.

Ege Denizinde millî haklarımızı korumaya kararlıyız. Bu haklarımıza saygı gösterilmesi halinde suni olarak çıkartılan ihtilafların ortadan kalkacağına kaniyiz.

Ege Denizine ilişkin bütün haklar üzerinde eşit yarar ilkesine dayalı, hakkaniyete uygun bir işbirliğinin gerçekleştirilmesi halinde, bu denizin iki ülke arasında bir dostluk ve barış denizi olacağına inanıyoruz.

Hükümetimiz, bu düşünceler çerçevesinde, Ege Kıta Sahası konusunda, müzakere yolu ile bu denizin özel şartlarına ve Lozan dengesine uygun, siyasi, ekonomik menfaatlerimiz ve güvenlik gereklerimizle bağdaşan ve karşılıklı rızaya dayanan bir çözüm bulmak için gayret sarf edecektir. Ege hava sorununun da, yine müzakere yolu ile hava sahasının eşit ve ortaklaşa kullanılmasını sağlayacak, güvenlik ihtiyaçlarını karşılayacak bir çözüme ulaştırılmasına çalışılacaktır.

Ege'de Anadolu'yu çevreleyen adaların mevcut uluslararası taahhütlere aykırı olarak silahlandırılması ve Batı Trakya'daki soydaşlarımızın farklı muameleye tabi tutulması konularında uluslararası anlaşmalardan doğan haklarımızı korumak hususunda gereken bütün hassasiyeti göstereceğiz.

Kıbrıs meselesinde Hükümetimiz, Ada'daki gerçekleri ve tarihin acı olaylarını göz önünde tutarak, oradaki soydaşlarımızın bütün haklarının ekonomik ve sosyal

gelişmelerinin, huzur ve güvenliğinin, iki toplumun iki ayrı bölgede yaşayacağı federal bir düzen kurulması ile teminat altına alınabileceğine kanidir. Böyle bir Siyasal çözüme, toplumlararası müzakereler yoluyla ve barışçı yöntemlerle ulaşılabileceğine dair ümidimizi muhafaza ediyoruz.

Türkiye olarak Kıbrıs'ta âdil ve kalıcı bir çözüm getirecek olan, iki bölge, iki toplumlu, bağımsız ve bağlantısız bir federal devletin varlık kazanması için iyi niyetle gereken her türlü çabayı göstermeye devam edeceğiz. Ancak bu amaca yönelik teşebbüslerimizin, davranışımızın ve gösterdiğimiz anlayışın, başta Yunanistan olmak üzere, diğer ülkeler tarafından da doğru teşhis edilerek öylece değerlendirilmesinin gereğine dikkati çekmeyi yararlı görüyoruz.

Kıbrıs'ın gerçeklerine uygun biçimde gelişecek toplumlararası müzakerelerin başarıya ulaşması için Türk Hükümeti olarak yapıcı bir tutum izleyeceğiz. Aynı yapıcı tutumu haklı olarak Yunan Hükümetinden de beklemekteyiz.

Sayın Üyeler,

Bizi millet yapan ve bir arada güçlü tutan inanca yürekten bağlıyız.

Anayasada ifadesini bulan, bütün fertlerini, kaderde, kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün halinde, millî şuur ve ülküler etrafında toplayan ve milletimizi, dünya milletleri camiasının eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olarak milli birlik ruhu içinde daima yüceltmeyi amaç bilen milliyetçilik inancımızı, milletçe birlik ve beraberliğimizi sağlayan bir kuvvet kaynağı sayıyoruz. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Sadece maddî alanda değil, ilimde, ahlâkta, maneviyatta, kültürde, millî ve manevî değerlere sahip ve saygılı olmada güçlenmiş huzurlu bir ülke olarak Türkiye'yi geliştirmek istiyoruz.

Nüfusu hızla 50 milyona yaklaşan, bütün vatandaşlarımızın hür ve haysiyetli yaşadığı, demokratik müesseselerin sıhhatle işlediği ülkemizi mesut ve bahtiyar insanlar diyarı haline getirmenin azmi ve kararı içindeyiz.

Milletimiz, yepyeni bir kalkınma hamlesiyle ülkenin daha güçlü bir ülke haline gelmesini istiyor.

Türk milleti birlik ve beraberlik içinde bütün dünyaya sesini duyurmak, her alanda sözünü üstün kılmak istiyor.

Türk milleti, yabancılara, dış kaynaklara muhtaç olmaktan kurtulup, kendi kendisine yeter bir hak gelmek istiyor.

Derhal ifade edelim ki, milletimizin eşsiz tarihinden gelen ve fitratında mevcut olan müstesna hasletler, Türkiye'nin manen ve maddeten kalkınmış ileri bir ülke olmasını sağlayacaktır. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Türkiye'yi bu inançla yeniden büyük yapmaya, ağır sanayiini kurmaya, ışıksız köy, işsiz, sahipsiz, bakımsız ve kimsesiz vatandaş bırakmamaya, yeniden limanları yapılmış süratle yolları ikmal edilmiş modern hava limanlarına kavuşmuş, haberleşme tesisleri ileri düzeye ulaşmış, geceleri aydınlık güçlü bir ülke haline getirmeye kararlı olarak huzurlarınıza çıkmış bulunuyoruz.

Yeni bir şevk, ümit ve heyecanla, aziz milletimize hizmetler vereceğine inanıyoruz, *(A.P. sıralarından alkışlar)*

İzhar edeceğiniz güven ve itimat, güçlükleri yenmenin, başarıyı sağlamanın basta gelen dayanağı ve kaynağı olacaktır.

Takdir Yüce Heyetinizindir.

Cenabı Allah hepimizin yardımcısı olsun. *(A.P. M.S.P. ve M.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri ve sürekli alkışlar)*

BAŞKAN — Hükümet Programı Yüce Meclise sunulmuştur.

Anayasanın 103 ve İçtüzüğümüzün 105 inci maddeleri gereğince, Hükümet Programı üzerindeki görüşmelere 30.7.1977 Cumartesi günü saat 15.00’te başlanacaktır.

Genel Kurulun dünkü birleşimde aldığı karar gereğince Hükümet Programı üzerindeki görüşmeleri yapmak için 30 Temmuz 1977 Cumartesi günü saat 15.00’te toplanmak üzere birleşimi kapatıyorum.²¹

²¹ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre V, Cilt 1, Birleşim 23, Sayfa 118-133*

27 Temmuz 1977 Çarşamba

41. Cumhuriyet Hükümeti (V. Demirel Hükümeti) Programını Cumhuriyet Senatosuna Sunuş Konuşması

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Cumhuriyet senatosunun Sayın Üyeleri;

Hükümet Programını Muhterem heyetinize sunmak üzere huzurlarınızda bulunuyorum.

Yüce Senatonun değerli üyelerini şahsını ve Bakanlar Kurulu adına saygılarımla selamlarım.

V. Demirel Hükümeti Programı Millet Meclisinde aynen okunduğundan tekrar alınmamıştır.

İzhar edeceğimiz güven ve itimat, güçlükleri yenmenin, başarıyı sağlamanın başta gelen dayanağı ve kaynağı olacaktır.

Takdir Yüce Heyetinizindir.

Cenabı Allah hepimizin yardımcısı olsun. Teşekkür ederim.²² *(A.P. M.S.P. ve Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye Grubu sıralarından alkışlar)*

²² *Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi Cilt 33, Toplantı Yılı 16, Birleşim 67, Sayfa 29-44*

29 Temmuz 1977 Cuma**41. Cumhuriyet Hükümeti (V. Demirel Hükümeti) Programını Cumhuriyet Senatosunda Yapılan Görüşmeleri Sırasında Yaptığı Konuşma**

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun Sayın Üyeleri;

Sekiz saate yakın bir süredir devam eden müzakerelerde yorulduğunuzu biliyorum, çok vaktinizi almadan ortaya konan bazı hususlara cevap vermeye başlarken, hepinizi saygı ile selamlıyorum.

Evvela şu hususu belirtmek istiyorum ki, huzurunuzda Cumhuriyet Hükümeti vardır. Bunun aksini kimse söyleyemez. Türkiye’de bir çeşit Hükümet vardır, o da Cumhuriyet Hükümetidir. Anayasaya, anayasanın usullerine göre kurulmuş olan Hükümet, bu Hükümettir ve Cumhuriyet Hükümetidir, huzurunuzda bulunuyor, önceden güvenoyu alamayacağı belli olan Hükümet değildir huzurunuzda olan Hükümet. Huzurumuzda bulunan Cumhuriyet Hükümeti bir program getirmiştir, bu programın Yüce Senatoda tartışılması lazımdır. Bu olay 1961’den beri ilk defa olmuyor. Hükümet programını savunmak üzere ben, birçok kere huzurunuzda geldim; bugün yine huzurunuzda yapılan tartışmaları dikkatle takip ettim. Program tenkidinden ziyade, Hükümet eleştirilmesine yer verilmiştir. Bilhassa muhalefet grubu adına konuşan değerli sözcü ve diğer iki grup adına konuşan sözcüleri bir kenara bırakıp Hükümeti tenkit etmişlerdir. Bu tenkit de, Hükümeti beğenmeme, hatta Hükümetin burada bulunmasından rahatsız olma şeklinde tecelli etmiştir. Burada oturan Hükümet zorla buraya gelmedi. Burada oturan Hükümet, Anayasanın koyduğu kaidelere göre buraya geldi. Kaidelerde hiç eksiklik yoktur. Koalisyon Hükümetidir, huzurunuzda bulunan Hükümet. Türkiye’de ilk defa koalisyon Hükümeti kuruluyor değil. Koalisyon Hükümeti 1961-1965 arasında dört defa kurulmuştur, 1973’ten sonra da üç defa kurulmuştur. Binaenaleyh, yedi defa Türkiye’de Koalisyon Hükümeti kurulmuştur, bu, sekizincisidir. Koalisyon Hükümeti nasıl Türkiye’de kuruldu ise bu hükümet de öyle kurulmuştur; başka memleketlerde nasıl kuruluyorsa, bu Hükümet de öyle kurulmuştur.

1977 seçimleri hiçbir partiyi tek başına iktidar olacak kadar milletvekili sayısına veya oya kavuşturmadı. Şimdi, huzurunuzda tenkit etmeye dahi değer bulmadığınız, programını tenkide dahi değer bulmadığınız veya programını tenkide dahi yeltenmediğiniz; bazı sözcülerin yeltenmediği bu Hükümetin arkasında %52 oy var. Millet %52’si bu; yani 1977 seçimlerinde sandık başına giden muteber oyların %52’si bu hükümetin arkasındadır. Binaenaleyh, bizi buraya getiren kuvvet budur. Biz buraya kendi elimizden gelmedik, bu %52 bizi buraya getirmiştir. Bizi beğenmemek, kişisel olarak mümkündür de, bir tenkit konusu yapılacak kadar ileriye götürülecek bir durum olmaması lazım.

Sekiz saate yakın zamandır dinliyoruz. Dinlediğimiz sözlerin içerisinde pek çok tezyif var, hakaret var, bir Cumhuriyet Hükümetine Cumhuriyet Senatosunda söylenmemesi lazım gelen sözler var. Bunların hepsinin cevabı vardır, misliyle vardır; ama nereye varmak istiyoruz? Cumhuriyet Senatosu gibi bir yüce müessesede acaba ne elde etmek istiyoruz? Ben, onun için bu hakaretleri, tezyifleri tamamen bir kenara atıp ve bunlara layık olduğu değeri yüce milletin vermesine bırakıp, cevaba değer hususlar üzerinde duracağım.

5 Haziranda seçim yapıldı, bu seçimde halk millet diyeceğini dedi. Acaba bundan başka diyecek bir şey var mı Türkiye’de? Yani milletin diyeceğine ilaveten başka

birtakım ağırlıklar var mı? Başka birtakım ağırlıklar varsa, bu rejimin adı demokrasi değildir. Bu, uydurma bir iş olur, güdümlü olur o, bizim senelerdir yerleştirmeye çalıştığımız şey, “Hâkimiyet kayıtsız şartsız milletindir” Yani, son söz milletindir, kim çok rey alırsa, o, siyasi iktidardır ve gelir programını söyler, programın tenkidi olur; ama siyasi heyetlerin programını bir kenara atıp, kendilerinin reddedilmesi, beğenilmemesi gibi bir keyfiyetin, ancak öfke ve hırsla izahından başka bir anlamı yoktur.

Cumhuriyet Halk Partisi Sayın sözcüsü fevkalade öfkeli, fevkalade hırslı bir konuşma yaptı burada. Gerçekten elem duydum, ıstırap duydum. Bu sözleri biz hak etmemişizdir ve bu sözlerin söylenmemiş olmasını gönül çok isterdi. Bunların millete, memlekete, vatana hiçbir faydası yoktur.

Huzurunuzda bir Hükümet var. Bu hükümet bugün Cumhuriyet Senatosunda, yarın Millet Meclisinde programını savunacaktır ve yarından sonra, yani Pazartesi günü de Millet Meclisinden güvenoyu isteyecektir. Güvenoyu alırsa göreve devam eder, almazsa görevi bırakır. Demokratik kaideler bu. “Siz niye Hükümet oldunuz” diye kıyameti koparmanın manası yoktur. Bizi Hükümet yapacak olan Millet Meclisinin güvenoyudur. Millet Meclisinin güvenoyunu teşkil eden sayının arkasında da milletin oyları vardır. 26,5 ay bu memleketi idare eden bir Hükümet, 13 Haziran günü istifa etmiş, 21 Haziran günü de görevi bırakmıştır. Bugün huzurunuzda bulunan Hükümet o Hükümet değildir. Bu, yeni bir Hükümettir. 26,5 ay Türkiye’yi idare etmiş bulunan Hükümetin hesabı birçok kere görüldü; Cumhuriyet Senatosunda görüldü, Millet Meclisinde görüldü. Bu Hükümeti, 26,5 ay Türkiye’yi idare eden Hükümeti, yere batırmak suretiyle önümüzde bulunan Hükümeti huzurumuzda bulunan Hükümeti tenkit etmiş olmazsınız. Bu, başka bir hükümettir. Üç partiden kurulu bir koalisyon hükümetidir, yeni bir programla önünüzdedir. Aslında onun devamı olsa, bu tartışmalara lüzum yoktur. Öyleyse; evvela 26,5 ay Türkiye’yi idare etmiş bulunan Cumhuriyet Hükümeti, özene bezene sizin, “Birinci MC” diye tarif ettiğiniz Hükümet, milletin önüne çıkmış ve hesabını vermiştir.

Evvela bu Hükümet bu kadar kötü idi de 26,5 ay nasıl ayakta durdu diye şaşmak lazım. Eğer demokratik rejim tıkanıkları aşmıyorsa, kötü Hükümetleri ayakta tutuyorsa, o zaman rejimde kusur aramak lazımdır, o zaman sistemde birtakım düzeltmeler yapmak lazımdır. Hükümetin bir şartı vardır, tek şartı, ikinci bir şartı yoktur; güvenoyu. Hükümetler güvenoyu ile ayakta durur; güvensizlik oyuyla gider.

Başka hiçbir şartı yoktur. Sen beğendin, ben beğenmedim, o beğendi. Beğenip beğenmemek hakkı Millet Meclisindeki milletvekillerine aittir ve anketler yapmak suretiyle, ilmi mütalaalar almak suretiyle ne hükümetler kurulur, ne de ayakta durabilir, Eğer demokrasiye inanıyorsak, bunun kaidelerini iyi bilmeye ve bunların neticelerine razı olmaya mecburuz. Huzurumuza gelen üç parti; siz kimden oy aldıysanız onlar da aynı Türk vatandaşlarından oy aldılar. Binaenaleyh, kendi oylarımızı makbul, %52 oyu gayri makbul sayarsanız, o zaman bu demokrasi falan olmaz. Binaenaleyh, seçim, genel oy, hükümetleri çıkarmada yegâne yoldur, genel oydan başka bir hükümet çıkarma yolu yoktur. Genel oyu herkes kabul edecektir. Netice odur. Genel oy sandıktan geçer; sandığın neticesine de herkes razı olacaktır. Bunu öğrendiğimiz gün Türkiye’de birçok şeylerin düzeleceğine kaniyim.

Şimdi, 5 Haziran günü seçim yapıldı, 6 Haziran günü kendilerini iktidar ilan edenler oldu; ama bu bir şeye yaramadı. 14 Haziran günü Halk Partisi Genel Başkanına

Hükümet kurma görevi verildi. Halk Partisi Genel Başkanı ortak aradı; bulamadı. Eğer bugün kötilediğiniz partilerden birisi o gün Halk Partisine ortak olsaydı, çok makbul olurdu. Fevkalade makbul olurdu. Halk Partisi Genel Başkanı 19 Haziran günü benimle görüştüğü zaman; güvenoyu alamayacağı yaptığı çalışmalar sonunda anlaşılmıştı. Hükümet kurması halinde kuracağı hükümetin güvenoyu alamayacağını ben kendisine söyledim; ama 21 Haziran günü bu Hükümet kuruldu, ilan da edildi, 217 oya karşı 229 oyla güvensizlik aldı. Bizim dediğimiz netice itibarıyla çıktı.

Memleketin bir hükümeti olmayacak mı? Olacak. Tek başına bir parti siyasal iktidar olacak kadar oy kazanmamışsa, memleket hükümete mi kalacak? Hayır, koalisyonlar olacak. Bu koalisyonları yaparken partileri eşit hakka sahip addetmek lazımdır. Partilerin bir kısmını ülke için zararlı, bir kısmını yararlı saymak aslında fevkalade yanlıştır. Böyle bir şey olamaz. Şimdi buraya geldiniz; Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Sözcüsü bize söylemedik laf bırakmadı. Mazide, halde, istikbalde ne kadar kötuleme, karalama yapmak mümkünse bunları yaptı. Soruyorum: Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı bize ortaklık teklif etti, biz bu kadar kötüydük de acaba niye bize hükümet ortaklığı teklif etti? Samimi olmak lazım. Çizgide kırıklığa lüzum yoktur. Açıklıkla söylüyorum. Bugünkü koalisyonu teşkil eden partilerin hepsine burada dünyanın hakaretini yağdırdınız. Haksızsınız ve bu üç parti de bu hakaretlerinize müstahak değildir. Böyle bir şey yapmaya da kimsenin hakkı yoktur. Cumhuriyet'e, Atatürk'e, Türkiye'ye sahiplikte biz kimseden geri kalmayız. Onun içindir ki; milletin 8 milyona yakın oyuna sahip, %52 oyuna sahip üç partinin meydana getirdiği koalisyonu Türkiye için tehlikeli görmek, karanlık görmek demokrasiye inançsızlığın ta kendisidir. Bu düşünce antidemokratiktir.

Sayın Senatörler;

Türkiye 26,5 ay iktidar görevini yapan, 31 Mart 1975 tarihinde kurulmuş ve 21 Haziran 1977 tarihinde görevi bırakmış olan bu Hükümeti benim başkanlığında dört parti ve bağımsızlara dayanan Hükümet, Millet Meclisinden on defa güvenoyu aldı; öyle ayakta durdu. On defa güvenoyu aldı. Güvenoyunu milletvekilleri verdi; acaba bu bir değer taşıyor mu? Hayır... Milletin önüne gitti: (Bu Hükümet kurulduğu zaman dört partinin yekûnu 213 üye ediyordu). Milletin huzuruna gitti. Hükümet olarak gitmedi, dört parti ayrı ayrı gitti; ama bu dört partinin meydana getirdiği Hükümetin icraatı millet tarafından reddedilmiş olsaydı, 213 sayısıyla gitmiş olan dört partinin 232 sayısıyla gelmemesi lazımdı. Aslında seçime, bu beğenmediğiniz, "Birinci MC" diye adlandırdığınız Cumhuriyet Hükümeti girmiş olsaydı; öyle sayarsanız, o seçimi kazanarak çıkmıştır.

Acaba bu işin hakemi kim? Bu işin hakemi milletse, sizin burada yerin dibine batırdığınız bu Hükümeti millet ibra etmiş ve seçim kazandırmıştır. Bu kadar kötü saydınız ve bu söylediğiniz lafların hepsini meydanlarda söylediniz. Eğer millet sizin söylediklerinize inansaydı, sizi tek başınıza iktidara getirirdi. Getirmedi sizi tek başınıza iktidara. Bizi de Adalet Partisi olarak tek başımıza iktidara getirmedi; ama 1975-1977 Hükümetini teşkil eden dört parti 232 üye ile geldi; yani başladıklarından daha çok üye ile geldi.

1975-1977 döneminde Türkiye iyi idare edilmiştir. Hakemin kararı bu. Eğer Türkiye iyi idare edilmemiş olsaydı, bu dört parti 232 üye ile gelmezdi.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Pembe gözlükle bakıyorsunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Pembe gözlük, kara gözlük meselesi değildir, rakamlar orta yerde. Ben rakam konuşturuyorum. Söylediğim doğru mu, eğri mi?

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Sağ partilerin 258 milletvekili vardır, 230'la geldiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sağ parti - Sol parti hikâyesi değil, hikâye; koalisyonu teşkil eden dört partinin 213 üyesi vardı. Koalisyona başladığımız zaman 213 üyesi vardı. Seçime gitti geldi; bu dört partinin 232 üyesi var. Hesap bu.

Şimdi, huzurunuzda bulunan Hükümetin hesabı meydanlarda yapılmıştır. Söylediğiniz sözlerin hepsinin cevabı verilmiştir, söyleddiğiniz sözlerin cevabı radyolarda verilmiştir. Bunların hepsini söylediniz, hepsine cevap verdik. Binaenaleyh, şayet 1975-1977 Hükümetinin yeniden tartışması yapılacaksa, ben şahsen o tartışmaya varım. 1975-1977 Hükümetinin başı olarak, o hükümetin bütün icraatını her yerde savunmaya hazırım; ama şu anda başka bir işin içindedir. Cumhuriyet senatosu. 1975-1977 Hükümetinin ibrasıyla meşgul değildir, yeniden kurulmuş 1977 Hükümetinin, 1977 seçimleri sonrasındaki Hükümetin Programının müzakeresiyle meşguldür. Böylece, Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Sözcüsünün 16 sayfalık konuşmasının 14 sayfası gider. 14 sayfa tezvirattan ibarettir, söylenen sözlerin geçerliliği yoktur ve gerçekten Cumhuriyet Senatosunda bu şekilde bir tartışma yapılmaya iyi olurdu.

Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Sözcüsünün söyleyebileceği şeyler vardı. Programı açardı, derdi ki: “Memleketin meselelerini siz şöyle sıralamışsınız. Memleketin meselelerini böyle sıralamak doğru değildir. Memleketin meseleleri şunlardır, sizin dediğiniz gibi değildir. Memleketin meselelerine şu teşhisi koymuşsunuz, bu teşhisler doğru değildir, şu teşhisi koymak lazımdır” diyebilirdi. Bunların hiçbirisini demedi. Sadece esti yağdı, verdi veriştirdi ve gerçekten hazin bir tablo meydana çıkmıştır. Üzüntüyle ifade ediyorum.

Şimdi, bir - iki şeyi aydınlatmadan diğer şeylere geçmeyeceğim.

Efendim, 5 Haziranda seçim niye yapılmış? Seçimi gerektiren şartlar varmış. 5 Haziranda seçimin yapılmasına Millet Meclisi karar verdi. Neden yapıldığını bugün tartışmıyoruz; o gün tartıştık. Adalet Partisi zaviyesinden millet iradesine dönmenin ve millettten yeni bir güç almanın gereği ortaya çıkmıştır bizim için. Biz öyle düşünüyorduk ve millet Meclisinde bazı önemli kanunlarımız tıkanmıştır, bunları Millet Meclisinden geçirmemiz imkânı yoktu, seçim eninde sonunda yapılacaktı, millete dönmek kadar tabii ne olabilirdi. Herhalde bizim erken seçim talebinde bulunmuş olmamız kınanacak bir şey değil, övünülecek bir şey olması lazım.

Biz iktidardık; yani 5 Haziran günü iktidardık ve Ekimin 15'ine kadar, 14'üne kadar, ne ise hangi tarihte geliyorsa normal zamanı, yine iktidar kalırdık, bugün Temmuzun sıcağında hükümet kuracağız diye uğraşmazdık. Yine iktidar olurduk ve o tarihe kadar. 5 ay iktidardan vazgeçerek memleketi seçime götürdük. Siz kazanıp gelseydiniz iktidar siz olurdunuz.

Binaenaleyh, “Niye erkenseçimegötürmüşüz” diye bizi tenkit edemezsiniz, etmemeniz lazım; takdir etmeniz lazım. Şu bakımdan takdir etmeniz lazım; siz muhalefettiniz, muhalefetin iktidar olma şansı vardı. Bizim memleketi erken seçime götürmemiz bizim

aleyhimize, sizin lehinizeydi; yani iktidarı 5 ay evvel biz bırakıyorduk. Ama biz meseleye, millettten yeni bir güç almanın zamanı geldiği noktasından baktık. Efendim, ne oldu... Biz Hükümetten kurtulmak için seçime gitmiş değilizdir, Hükümetten kurtulabilirdik; eğer o Hükümetle Türkiye'nin işlerini yürütemiyorsak, "Biz bu Hükümeti bırakıyoruz" diyebilirdik. Biz seçime, millet iradesinden yeni bir güç alınması lazım geldiği kanaatine geldiğimiz için gittik.

Bu, o kadar yadırganacak bir şey değildir. Dünyanın her tarafında erken seçime gidilir; erken seçim zaruret haline gelir ve gidilir; şimdi erken seçime gidilmiştir. Bunun esprisi böyle bir hükümetin gelmemesiydi, şimdi yine aynı Hükümet geldi... Size hükümet kurma görevi verildi, kursaydınız hükümeti; ayakta duracak bir hükümet kursaydınız... Biz sizin elinizden hükümet mi gaspettik? Bir hükümet kuramadınız, güvenoyu alamadınız. Bunlar bizim kusurumuz mu? Ondan sonra hükümet boşluğu çıktı meydana. Hükümet boşluğunu doldurmak bizim var oluş sebebimizdir. Biz hükümet kurarken sizden özür mü dileyeceğiz? Kurduk geldik huzurunuz. Bu kadar kötülemeye maruz kalmak, bizim için doğrusu fevkalade insafsız bir muameleye maruz kalmaktan başka bir şey değildir.

Sanki burada bir gensoru konuşuluyor; Hükümet programı değil de bir gensoru konuşuluyor. Söylenmedik laf kalmamıştır.

Bu ortaklığa meşru denemezmiş... Ne biçim laf bu, ne biçim laf bu? Bu, bir fetva yani meşruyu kim tayin edecek? Neye denemezmiş bu ortaklığa meşru? Hepsı legal partilerdir; üç partinin yekûnu 230'dur ve üç partinin dışında kalanların sayısı da 219'dur. Niye bu üç partinin teşkil ettiği Hükümete meşru denemezmiş? Kim veriyor bu meşruluk fermanını?

Efendim, bu Hükümet Anayasaya ters düşermiş... Niye ters düşermiş bu Hükümet Anayasaya?

Böyle Hükümet tenkidi olmaz, böyle izah tarzı da olmaz. Bu Hükümet güvenoyu aldığı zaman Hükümettir, meşrudur ve Anayasaya uygundur. Başka türlüşünü düşünmek mümkün değildir.

Efendim, direnişler yapılmış; eylemler, Parlamento içi muhalefet, Parlamento dışı birtakım kimseler, böyle ilerici kuruluşlar falan bir araya gelirmiş... E, o zaman millet iradesinin üstünlüğü nerede kaldı?

Millet iradesi taksim olunamaz. Bu iradeyi beraberce temsil ediyoruz; hep beraber temsil ediyoruz. Buna ortak bulmayalım, buna birtakım ortaklar koşmayalım ve onun içinden çıkılamaz, Türkiye onun içinden çıkamaz. Sokağı millet iradesinin ortağı yapmayalım.

Hiç kimsenin hakkı yoktur, Anayasada olmayan bir yetkiyi kullanmaya. Hükümet kurma, daha doğrusu hükümete güvenoyu verme, Hükümetleri ayakta tutma veya hükümetleri devirme, Millet Meclisinin münhasıran hakkıdır, Millet Meclisinden başka kimsenin hakkı değildir. Onun içindir ki, eylemiş, işlemiş, direnişmiş; bunlar, şikâyet ettiğimiz anarşi var ya, işte anarşinin kökleridir. "Önleyin" diye şikâyet ettiğiniz anarşi var ya; yani bir memlekette hükümet kuruluşuna karşı adeta isyan teşvikçiliği yapar gibi direniş ve eylem teşvikçiliği yapılırsa, o memlekette o hükümete, "Anarşiyi önleyin" demek fevkalade güç olur.

Şahısları adına konuşan değerli sözcüler Hükümet Programına, gruplar adına konuşan sözcülerden çok daha fazla temas ettiler. Gerçekten buraya bir büyük diyalogu,

bir yüksek diyalogu özleyerek geldik; bulmadık bu diyalogu burada. Sanki gündem Hükümet Programı değil de, gündem dışı konuşmalar oldu burada, Yani gündeme girilemedi bir türlü, tamamen gündem dışı konuşmalar oldu. Bu Hükümet, Cumhuriyet Senatosunda konuşulduğuna göre, Cumhuriyet Hükümetidir. Başka bir hükümet konuşabilir misiniz burada? Mümkün değildir. Ondan sonra?

Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Sözcüsünün söylediklerine bakarsanız; 29 defa Demirel 25 defa MC, 26 defa cephe geçti. 16 sayfanın içerisinde aşağı yukarı üç tane 25'i aşan sayıdan Hükümete atıfta bulunmuştur; 29 defa bana. Aslında bu, bir öfkeyi gösterir. Bu öfkeyi seçim meydanlarında bıraktık sanıyorduk; bırakmamışız öyle görünüyor. Zaten seçim sonrasında Hükümet kurmak genellikle zordur. Yeni seçim esnasında hararetle tartışmalar olmuştur meydanlarda; ama bunu başarabilmeliyiz. Memleketin bizden beklediği budur.

Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın sözcüsü, kendi aklında bizimle ortaklarımızın arasını açmak için birtakım sözler nakletti; ben demişim ki, o demiş ki, bu demiş ki filan diye. Ona bakarsanız Türkiye'de hükümet kurulamaz. Çünkü siz de Cumhuriyet Halk Partisi olarak hükümet görevi aldığınız zaman ortaklık teklifine gittiğiniz insanları dünyanın lafını söylediniz. Bizi neler söylediniz; bize ortaklık teklifinde bulundunuz. 9 Temmuz günü ortaklık teklif ettiniz; henüz bunun üzerinden daha 1 ay bile, 20 gün bile geçmedi; ama 8 Mayıs günü "Adalet partisi ile koalisyon kurmak halka ihanettir" dedi, Genel Başkanınız İzmir'de. Aradan 2 ay geçmeden 9 Temmuz bize de "Gelin, sizinle ortak hükümet kuralım" dedi. 14 Haziran günü kendisine hükümet kurma görevi verildiği zaman Cumhuriyet Halk Partisinin Genel Başkanı, iki Partiyi faşist ilan etti; Adalet Partisini ve Milliyetçi hareket Partisini ve bunlarla konuşmayacağını söyledi; ama 9 Temmuz günü bize, "Hükümet kuralım" diye geldi. Binaenaleyh, "Sen onu söyledin, ben bunu söyledim" diye bizi birbirimize düşüreceğinizi sanıyorsanız yanılırsınız. Biz birbirimize ne söylediğimizi biliyoruz. Ne zaman söylediysek zaten duyduk; hepsini biliyoruz. Seçim ne zannediliyor yani? Seçim, öyle hikâye anlatıp gelmekten ibaret değil ki, işte herkes birbirine diline geleni söyledi, geldik buraya. E... bunu bir kan davası mı yapacağız; seçim meydanlarında söylediğimiz şeyleri bir kan davası mı yapacağız? O zaman siyaseti yapamayız. Sabahtan beri şurada neler söylendi. Yani kavga, dövüş için her türlü sebep var bu söylenenlerin içinde; ama burası bir medeni müessese. Bir medeni müessese içerisinde bunları, zaten üzülerek, bazen incinerek, bazen kırılarak dinliyoruz.

Sayın Senatörler;

Ülkenin bir hükümeti olacaktır, hükümeteşsiz olmaz. Ülke ne olacak? Cumhuriyet Halk Partisi tek başına hükümet kuramadı, ortak da bulamadı. İlla, başkası da hükümet olmasın diyemez ki. Onun dışında üç parti var; Bu üç parti yanyana geldi, görüştü, konuştu, uzlaştı, bir hükümet kurdu. Şimdi, hem Cumhuriyet Halk Partisini Sayın Sözcüsü, hem de Kontenjan Grubunun Sayın Sözcüsü bu Hükümette Adalet Partisinin aldandığını ve diğer ortaklarına, sayısına nispeten çok bakan verdiğini söylediler. Adalet Partisinin hukukunu savundukları için buna teşekkür ederiz; ama Adalet Partisinin hukukunu savunmalarına ihtiyacı yok, o hukuku biz savunuruz, bizim gruplarımız vardır. Her halde sizin sözünüze bakarak "Eyvah biz aldanmışız" diye buradan gitmezler, "Bunun içinde bir hile vardır" derler.

Ne ihtiyaç var bunlara? "Efendim meydanlarda siz birbirinize bunları söylediniz" Bize bunları hatırlatmanız bir şey ifade etmez, biz biliyoruz onları "Efendim, şu

kadar bakanlık o aldı, bu kadar bakanlık bu aldı.” Hükümet teksime tabi tutulmuyor, bir koalisyon kuruluyor ve düşünce taşına herkes kendi taraflarına yaptığı uzlaşmanın makul olduğunu izah edebilecek şekilde bu yapılmıştır. Şimdi, burada bizim aramızı açmaya çalışmakta beyhude zaman kaybettiniz diye ben bunları söylüyorum.

Biz buraya iç ve dış çıkar çevreleri istediği için gelmedik. Biz buraya, siyasal üstünlüğümüz var; sayısal üstünlüğümüz yok; ama siyasal üstünlüğümüz var diye de gelmedik. Sayısal üstünlüğümüz var. Sayısal üstünlükten siyasal üstünlük doğru; demokrasinin kaidesi budur diye geldik oturduk.

Hükümetler yaptıkları ile ölçülür. Yapması ihtimali üzerinden veya yapmaması ihtimali üzerinden yapılan tenkitlerde çok zaman haklılık olmaz. Çünkü uzun senelerdir Hükümet tenkidleri yapılıyor, hatta bütçe tenkitleri yapılıyor, o tenkitlerin sonunda bakıyoruz gerçekçilikten uzaklaşıp, birtakım kötüler için, ihtimalat üzerinden yapılan tenkitler çok kere yanıltıcı oluyor, sahibini utandırıcı oluyor, biz iyi niyetle işe başlamışızdır; azimle, şevkle, milletimizin, memleketimizin büyük meselelerini halledelim, diye işe başlamışızdır ve inanıyoruz ki, gruplarımız, her üç partinin grupları ve mensupları, hükümetlerine sahip çıkacaklardır ve Cumhuriyet Hükümeti de ülkenin tümüne hizmet etmek imkânını bulacaktır.

Program yazdık, “Gelin diyalog kuralım” diyoruz. Cumhuriyet Halk Partisi ile reddediyorsunuz... Gelin, Türkiye’nin büyük meselelerinde görüş birliği arayalım diyoruz, reddediyorsunuz... Her şeyi reddediyorsunuz. Yani, biz teklif ediyoruz, siz reddediyorsunuz.

Demokrasiyi içimize sindirme zamanı gelmiştir. Türkiye’nin %52 oyunu toplamış bulunan üç partiyi yok sayamazsınız. Bunların kurduğu hükümeti de, “anayasaya ters düşüyor, yok efendim bu programı ile bilmem nereye ters düşüyor, yine karanlık günlere gidiyoruz” gibi birtakım yargılara bağlayamazsınız. Demokrasi açık rejimdir. Öyle ithamlarda bulundunuz ki, sanki dinleyene, Türkiye’de mahkeme yok, Türkiye’de hakim yok, Türkiye’de savcı yok zannedecek. Bu ithamlarımızı delillendirme imkânınız varsa, verin Türkiye’nin mahkemelerine. Bunları yapmazsanız iftira olur. Şayet seçim meydanlarında söyledikleri, koalisyon kurmama sebebi oluyorsa, Cumhuriyet Halk Partisi olarak siz ilelebet koalisyon kuramazsınız.

Değerli üyeler;

Cumhuriyet Halk Partisi’nin yapmış bulunduğu tenkitler içerisinde fevkalade afakileri vardır. Bunlardan birisi, madenlerle ilgili olanıdır. Biz güya Türkiye’nin yeraltı kaynaklarını yabancılara peşkeş çekmişiz veya çekecekmışız... O manaya gelen ifadeler var. Evvela, Türkiye’nin kaynaklarını yabancılara niye peşkeş çekelim? Ne sebep var yani? Aksine, Kırka’da boraks madenlerini 1,5 milyar lira yatırım yapmak suretiyle açan 1975-1977 Hükümetidir. Kayseri’de çinko- kurşun tesislerini bitirip işletmeye açan yine 1975-1977 Hükümetidir. Elazığ’da 50 bin tonluk ferro krom tesislerini bitirip işletmeye açan yine O hükümettir ve bunu 150 bin tona çıkarma kararını veren de yine O Hükümettir. Mardin’in Mazı Dağı’nda fosfat yataklarını açan yine o hükümettir.

İzmir’de perlit yataklarını açan ve onun fabrikasını kurmaya teşebbüs eden yine o beğenilmeyen hükümettir. Uludağ’ın tepesinde Türkiye’ye senede 500 milyon lira gelir getirecek olan volfram madenini açan yine o, Hükümettir ve nihayet ikinci demir-çelik fabrikasını bitirip işletmeye açan o Hükümettir; üçüncü dördüncü, beşinci,

altıncı, yedinci demir-çelik fabrikalarının etütlerine girişen o Hükümdür. Yani böyle “Memleketin madenlerini yabancılara peşkeş çekiyorsunuz,” deyip, çıkıp gitmek bir şey ifade etmez ki... “Hangi madeni nerede, ne zaman, kime peşkeş çekmişler” diye sorarlar adama. Türkiye’nin 20 bin tonluk kükürt fabrikasını 100 bin tona çıkarmaya karar veren yine o hükümdür. Binaenaleyh, biz Türkiye’nin çöpünü kimseye vermeyiz. Evvela, niye verelim; sebep ne yani? Bu çeşit şeyler bir kötölemenin kaynağı olamaz.

Kontenjan Grubu adına konuşan değerli sözcü, “Bu Hükümet programında çimentoyu suraya, demiri buraya çıkaracağız diyorsunuz” diyor. Ne diyoruz biz? Türkiye’nin bugün işleyen 32 çimento fabrikasına 18 daha ilave ediyoruz, 50; 3 tane de inşa halinde var; 53 tane çimento fabrikası olacak. 19 milyon ton üretim kapasitesi, 15 milyon ton fiili üretimi var. Bunu biz, ilk planda 35 milyon ton üretim kapasitesine çıkaracağız 53 fabrika ile. 1987’de Türkiye’nin 55 milyon ton çimentosu olması lazım. Binaenaleyh, 53 tane fabrikaya ilaveten 25 tane daha yeni fabrika yapılması lazım. Buna “Hayır” deyin... Türkiye’nin 3 milyon ton demiri var; bunu 10 milyon tona çıkarmaya çalışıyoruz. “10 milyon ton lüzumsuzdur, hayır” deyin...

Türkiye’nin 15 milyon ton petrol rafinaj kapasitesi var. Türkiye 1982 yılında dışardan 4 milyar dolarlık petrol alacak, hele bir de bunu işlenmiş alırsa, o zaman 30 milyon ton lazım; hele bir de bunu işlenmiş alırsa tonda 20 Dolar daha fazla verecek, biz 15 milyon ton petrol işleme kapasitesini Anadolu rafinerisi ile ve Karadeniz’de kurmayı kararlaştırdığımız, henüz başlamadığımız yeni bir rafineri ile ve mevcut rafinerilerimizin bir kısmını daha büyütürsek 30 milyon tona çıkarmaya karar vermiş bulunuyoruz. Biz bunları söylüyoruz.

Türkiye’nin 2 milyon ton gübre üretim kapasitesi var; Türkiye bu sene 7 milyon ton gübre kullanıyor, bunu 10 milyon tona çıkarmaya karar vermişiz; 12’ye yakın gübre fabrikası yapılacak, “Parayı nereden bulacaksınız, değirmenin suyu nereden gelecek” diyor. Evvela bunların lüzumuna inanmak, sonra da eli kolu sıvayıp parayı bulmak lazım. Paradan önce gelen gönüldür. Eğer, bunlar gönlümüze sığmıyorsa biz bunları hiç bir zaman yapamayız.

Arkadaşlar;

Türkiye’yi büyük yapmadıkça, Türkiye’yi büyük rakamların üzerine, Hükümet programında yazıldığı gibi oturtmadıkça, Türkiye’nin sıkıntıları artar, eksilmez, Onun içindir ki, “Değirmenin suyu nereden gelecek” şeklindeki bir mütalaayı doğru bulmuyorum. Bize şu denmeliydi; “Bravo, bunları yapın, bunlar az bile” Muhalefet bunu demiyor; “Bunların daha çoğunu yapın” demiyor bize. Hatta bunları yapmamızı dahi es geçiyor; tamamen sükut ile karşılıyor “Daha çoğunu yapın” demesi lazım. Kaynak nereden bulursunuz? Türkiye, 1963- 1968 Birinci Beş Yıllık Plan döneminde 60 milyar lira, 1968-1973 İkinci Plan döneminde 119 milyar lira, 1973-1978 Üçüncü Plan döneminde 290 milyar lira yatırım yapma gücüne sahip olabilmıştır. Türkiye, dördüncü plan döneminde 1 trilyonun üstünde yatırım yapacak güce erişmiştir. Ama siz Türkiye’yi batıyor gösterirseniz; Türkiye’nin Maliye Bakanı çıkar da, Türkiye’nin battığını ilan ederse, o zaman Türkiye’nin kaynak bulması fevkalade güçleşir. “Gerçekleri söylüyoruz” diyorsunuz; hayır, gerçekleri söylemiyorsunuz. Sizden evvelki Hükümeti kötülemek için Türkiye’nin battığını ilan ederseniz; bu para meseleleri fevkalade naziktir, ondan sonra dayanışma içinde bulunduğunuz birçok yerlerden kolunuz kanadınız kırılır; öyle olmuştur. Yani, 42 milyon Türkiye’nin 50 milyon giden bir Türkiye’nin batması mümkün

değildir ve Türkiye batmayacaktır arkadaşlar. Efendim, “Enerji darboğazına siz sebep oldunuz” diyor. Bu kürsüden 1971 Martında Cumhuriyet Halk Partisi sözcüsünün söylediği sözler, 1971 bütçesi geçerken zabıttadır. O zaptı açar bakarsanız, “Bu kadar enerjiyi ne yapacaksınız; toprağa mı vereceksiniz, elektrik santralleri yapmayın” diyor.

Arkadaşlar;

Türkiye’nin 100 milyar kilovat saat elektriğe ihtiyacı var, 26,5 ay biz Türkiye’yi idare ettik, bu 26,5 ay içerisinde enerji kesintisi olmamıştır. Enerji kesintisi 20-25 günlük hadise. Çünkü Ambarlı’da 3 tane üniteyi devreden çıkaran kablolar yandı. (3 tane 110 bin kilovatlık üniteyi) 26,5 aydır Türkiye’de enerji sıkıntısı yoktu; biz bunları uç uca getirdik, yeni bir büyük tesislere başladık. Bu yeni ve büyük tesislerle birinci merhalede elektrik üretimimiz 35 milyar kilovat saate çıkıyor. 1978 programını icra edebilirsek 100 milyar kilovat saate çıkıyor.

Yeni bir atom santralı kuracağız. Biz beklerdik ki, muhalefet bizi tenkit etsin, desin ki, “çok geç kaldınız atom santralı kurmakta, bunu ne zaman, nerede kuracaksınız?” Bunları dile getirsinler. Bunların hiçbirisi burada dile getirilmiş değildir.

Efendim, 10 bin köy elektrikleşmiş, 86 bin köy varmış, demişiz ki, “Köylerin yarısı ışığa kavuştu” Öyle demedik. “Köylerde yaşayan nüfusun yarısı ışığa kavuştu” dedik. Programda öyle yazılı. Evet, bugün Türkiye’de köylerde yaşayan nüfusun yarısı ışığa kavuşmuştur. Allah’a şükür. “Öbür yarısını 1981’e kadar nasıl kavuşturacaksınız” diyor. Bize, “Daha dört sene bekletmeyin köylüyü, iki sene zarfında yapabiliyorsunuz, iki senede yapın,” demesi lazım. Biz böyle bir muhalefet isteriz. Yani, her şeye karşı, her şeye engel bir muhalefetle Türkiye’nin bir yere varması mümkün değildir. İşte onun için, ancak bir ay iktidar yapabilme imkânları oldu. Kalkınmayı aldatmaca sayıyor bizim muhalefet, Kalkınmayı aldatmaca saymak, kalkınmaya inanmamak demektir. İşte, hep bu aldığımız laflar kendi söyledikleri sözlerin içindedir.

Efendim, 300 kişi bu anarşi olaylarında hayatlarını kaybetmiş. Bundan elem duymamaya imkân yok. Geçen bir ay zarfında da 60 kişi hayatlarını kaybetmiştir; kendilerinin Hükümet olduğu dönemde. Eğer bunun sorumlusu Hükümetse, 60 kişinin hesabını vermeleri lazım gelir. Bu işe böyle bakılamaz. Hem kazanın altını yakacaksınız, hem de ondan sonra birtakım suçları atacaksınız. Türkiye’de bu işleri yapanların yakasına yapışacak devletin mercileri var. Polis dahi, bir hadise olduktan sonra savcının emrindedir. Hadise olur olmaz polis idarenin emrinden çıkar, savcının emrine girer, savcının emrindedir. Savcı var, yargıç var; sistem öyle kurulmuş.

Harp sanayii sürüncemede bırakılmış. Hayır, harp sanayii sürüncemede falan bırakılmadı. Aslında 14 fabrika kurulması lazım; bunun sekizi kurulmuştur, işliyor, İki tanesi kuruluş halindedir. Uçak sanayiini canlandıran biziz. Eğer şartlar kötü gitmezse, istediğimiz şekilde giderse, 1978 senesinin sonuna doğru ile Türk yapısı uçağı uçurabileceğiz. İlk uçak 1978 senesinin sonuna doğru uçabilecek.

Tersanelerimiz genişletilmiştir. Bunun yanında tank fabrikamız hemen hemen imalata geçecek şekilde yapılacaktır; ama motor yapamadıkça bunların hiçbirisi için önemli bir adım atmış sayılmayız. Motor sanayii için de birçok kuruluşlar yaptık, bunların hepsine girdik.

Erken seçim meselesine geliyoruz yine. Erken seçimle iflas ilan etmişiz; Hükümetin iflasını. Aynı Hükümeti yine devam ettiriyormuşuz... Bunlar fevkalade yanıltıcıdır.

Bunların hiç birisinde gerçek payı da yoktur. Devlet iflasa sürüklenmiş. Bunu kabullenmek mümkün değildir.

Arkadaşlar;

Türkiye Cumhuriyeti 25-30 seneye yakın zamandır tediye muvazenesi sıkıntıları içerisinde. Gelişen memleketlerin hepsi tediye muvazenesi sıkıntılarının içerisinde. Birleşik Amerika'nın Haziran ayı içerisindeki tediye muvazenesinde 100 milyar lira noksan var; bir ayda 100 milyar lira noksan var. İngiltere tediye muvazenesi sıkıntısı içinde çırpınıyor. Dünyanın her memleketi tediye muvazenesi sıkıntısı içerisinde.

Türkiye, 1977 de altı milyar dolarlık mal almaya mecbur. Altı milyar dolarlık malı ne ile alacak? İki milyar dolarlık satacak, bir milyar Dolar da işçi dövizine gelecek; altı milyar dolar. Bu altı milyar doların 1 milyar 200 milyon doları petrole gidiyor, Bir milyar dolara yakını demir çeliğe gidiyor. 500 milyon dolara yakını gübreye gidiyor. 15 kaleme 4,5 milyar gidiyor. Bunları alamadığınız takdirde hiç bir şey yapamazsınız. Biz, 1975 de de, 1976 da Türkiye'yi yokluğa götürmedik. Hiç bir malın yokluğu olmadı. Yokluğa götürmeden aldık, buraya kadar getirdik. Buna kötü idare denilemez; ama kendileri bir ay zarfında Türkiye'nin battığını ilan ettiler çıktılar. Ondan sonra Merkez Bankamızdan dünya kadar para çekilmiştir. Maliye Bakanının yaptığı beyanattan sonra Merkez Bankasından dünya kadar para çekilmiştir. Hiç çekilmemesi lazım gelen paralar çekilmiştir ve devalüasyon şayiaları (Daha dün Merkez Bankasının hesaplarını gözden geçirdik) 400 milyon Dolar ihracat düşüklüğüne sebep olmuştur.

Buğday duruyor, pamuğun önemli bir kısmı duruyor, tekstil malları duruyor, tütün duruyor, hepsi duruyor... Türkiye, malı olan bir memleket, malı olmayan bir memleket değil ki... Nedir Türkiye'nin meselesi? 500 milyon dolardır; ama siz Maliye Vekili olarak çıkıp da memleketin battığını ilan ederseniz, o zaman o 500 milyon doları bulamazsınız, Türkiye daha bir süre, viabilitesini kazanıncaya kadar; yani kendi ekonomisini kendi gücüyle götürünceye kadar dışarıya muhtaçtır. Bu bizim kusurumuz değil, büyüyen, gelişen bir memleketin her sene iki milyar Dolar yatırıma ihtiyacı var. Bunların kaynakları da vardı Ama "Aman bize para vermeyin" tavrını takınırsanız, bu sıkıntılar olur.

Efendim, dış politikadaki sorunlar çözülememiş hangi mesele, nasıl çözülecekmiş de çözülememiş... Soruyorum, bunu diyenlere soruyorum, hangi mesele, nasıl çözülecekmiş de çözülememiş? Kıbrıs'ı çözmediniz. Nasıl çözecekmışiz de Kıbrıs'ı çözmemişiz? Neymiş bizim kusurumuz Kıbrıs'ın çözülmemesinde Hükümet olarak? Soruyorum. Bunu bizim kusur hanemize yazmakta mana yok. Açıklıkla ifade ettik ki, milletin kabul etmeyeceği bir çözümü hiç bir Hükümet Meclislerin önüne getiremez. Kıbrıs, fevkalade önemli bir konudur. 1950-1960 döneminde on sene münakaşa edilmiştir, 1957 de Millet Meclisi karar almıştır; "Taksim" diye karar almıştır ama 1959'da Londra-Zürich Anlaşmalarıyla Kıbrıs bağlanmıştır. Binaenaleyh, bu çeşit meselelerin böyle 25 ay zarfında, 26 ay zarfında, çözülemeyişini bize bir fatura olarak yazmakta mana yok, Birçok kere sorduk kendilerine; "Siz olsanız nasıl çözersiniz; buyurun söyleyin" diye. Cevabı yok. "Biz çözeriz" Nasıl Çözersin? Dışarıyı da öyle inandırdılar; "Bunlar çözer" diye...

Efendim, Ege sorunu çözülmemiş. Nedir Ege sorunu? Yunanlılar gelmiş, "Bu Ege denizi bizim, burası Yunanistan'ın gölü" demişler. "Niye sizin?" İşte, Anadolu'nun ucundan

başlayan adalar var; adalar, bizim, Yunanistan'la adalar arasındaki denizde bizim... "Öyle şey olur mu" demişiz, "Gelin bunu bir konuşalım" demişiz, "Ne konuşacağız, bizim sizinle konuşacak bir şeyimiz yok" demişler; ama o zannettikleri Hükümet zamanında Yunanlılar gelmiş masaya oturmuş ve mesele konuşulur hale gelmiş, birçok kere de konuşulmuş. Meseleleri askıda bırakmışız, sürüncemede bırakmışız. Bazı meseleler var ki, karşı tarafında iradesine bağlı Eğer sen beni burada "Ne pahasına olursa, olsun çöz bu meseleyi" diye sıkıştırırsan, o zaman Türkiye için doğru bir çözüm getiremem.

Efendim, Amerika Birleşik Devletleriyle ambargo çözilememiş. Evvela Amerika Birleşik Devletleriyle ambargo, bizim Hükümetimizin ortaya çıkardığı bir mesele değildi. Biz de bunu devraldık. Ambargo çözilemedi; doğrudur. Çünkü Amerika birleşik Devletleri, "Evvela Kıbrıs'ı özün sonra ambargoyu çözelim" diyor. Biz de "Kıbrıs'tan size ne? Biz bir hükümrân devletiz. Mesele, sizinle Türkiye arasında değil ki, Siz çekilin aradan," diyoruz. Acaba bunu söylemekle Türkiye'nin hukukunu korumuş olmuyor muyuz? Türkiye'nin hukukunu koruyoruz. Onun için dedik; Türkiye eğilemez. Aldığımız meseleleri kötüleştirmemiştir, iyileştirmiştir.

Katiller, soyguncular, bilmem neler, falanlar filanlar, bir sürü laflar. Bunların bu kürsülerden söylenmesi ayıptır. Katli önemli bir hadisedir; ölen olacak, öldüren olacak. Öleni söylemeden, öldüreni söylemeden, "Katiller, soyguncular, vurguncular" diye bir Hükümeti tahkir etmeye hakkı yoktur kimsenin.

Bir gizli protokol diye bir şey tutturdular iki gündür. Bugün grup toplantısında söyledim, dışarıya vermediğimiz beyanatta da var. Hükümetin kurulması esnasında iki protokol üzerinde çalışılmıştır. Bunlardan birisi şudur: Hükümet ve yapacaktır? Bu protokol nihai şeklini almış, üç parti genel başkanı tarafından imzalanmış, neşredilmiştir ve Hükümet programı da ona dayanır. İkincisi ise şudur: Hükümet ahenk içinde nasıl çalışacaktır? Bu hususta arkadaşlarımız çalışmalar yapmış; fakat bu çalışmalar üç parti genel başkanı tarafından imzalanıp da nihai metin neşredilecek hale gelmemiştir. Biz bunu kimseden saklamadık ki, her yerde söyledik. Gazetecilere söyledik, her toplantıdan sonra söyledik. Efendim, bu metnin içerisinde Kara Kuvvetleri Kumandanının tayini varmış. Böyle bir şey yoktur, bu iftiradan ibarettir. "ispat edemezsen müfterisin" diyen benim. Müfteri meselesi buradan çıkıyor. İddia da bu; 15 gün evvel yapıldı bu iddia.

Şimdi geleceğim başka meselelere. "Bu Program boş teneke gibi bir programdır" diyor Cumhuriyet Halk Partisinin sözcüsü. Oraya geçmeden önce bir iki hususa temas etmek istiyorum.

Gerçekten, bu Varto-Hınıs depreminden kalan evleri yapmamız lazımdır. Muş Senatörü arkadaşımız yerden göğe kadar haklıdır. Ve gerçekten bir şeyi daha açıklamam lazım. Köy yolları asfaltlanacak deniyor; bir tarafta yolu olmayan köy var, öbür tarafta köyü asfaltlıyoruz. Bir eşitsizlik görülüyor. Asfaltlanacak olan köy yolları köylülerin kendi yardımları ile asfaltlanmaktadır. Birtakım bağ-bahçe mıntıkasında köyler tozdan çok mustarıptırler, büyük zarar görmektedirler, asfaltın parasını vererek kendi yollarını asfaltlayacak durumdadırlar. Gerçekten, bir tarafta gidemediğimiz köy varken, öbür tarafta asfaltı köye kadar götürmek gayet tabii ki, izahı güç bir iştir. Onun öyle anlaşılmasını rica ediyorum; programdaki yazılışı da odur.

"Büyük Türkiye kandırmacıdır" diyor. "Türkiye büyümüştür; ama Türkiye'nin borçları büyümüştür" diyor bir Sayın sözcü. Bunları söyleyip gidiyor. Bilmiyorum,

sonra zabıtlara falan bakıyor mu? Her yerde de söylüyor. Bir defa “Türkiye’nin borçları büyümüş, borca batmış, ana rahminden mezara kadar herkes borçlanmış” diye laflar, ulu orta laflardır. Türkiye’nin bütün borçlarını bir senelik döviz geliriyle ödemek mümkündür. 30 tane gelişen memleket içerisinde Türkiye, borçluluk sırasında 24 üncüdür. 30 memleket içinde 24 üncüdür, başta gelen memleket değildir.

Borç almayacaksınız, kendi kaynaklarından çıkamayacaksınız, her sene nüfusun 1 milyon artacak, fukaralık diz boyu olacak, memleketin çeşitli bölgelerinde işsizlik felaket halini alacak, sıkıntı, sefalet olacak; nasıl çıkacak Türkiye bu işin içinden? Türkiye’nin borçlanma kabiliyeti vardır. Türkiye, batmış bir memleket, borca batmış bir memleket değil, borç alabilecek bir memlekettir ve bunları saray yapmakta da kullanıyor değildir; Türkiye. Aldığı borçları fevkalade önemli yatırım sahalarına yatırıyor. Ağır sanayi tesisleri kurmaya başladık, bu ağır sanayi tesislerini tamamlanması lazım. Türkiye, milyarlarca lira para verip makine ithal eden bir memleket olmaktan çıkmalıdır. Türkiye, makine ihraç eden bir memleket haline gelmelidir. Sanayileşmenin o safhasına gelinmiştir. Bu noktada duramayız. İşte, o noktada yeni baştan bizim yine birçok alete, edevata, birçok şeye ihtiyacımız vardır.

Değerli arkadaşlarım; Muhterem Senatörler;

Efendim, 163 üncü madde değişecekmiş, programa öyle yazılmış. Evet, 163 üncü maddenin değişmesi lazımdır. “Niye 141 -142 değişmiyor” diyor bir sözcü burada. 141-142’yi siz değiştirin. Biz 163’ü değiştireceğiz, gücünüz yetiyorsa siz değiştirin.

Neden değiştireceğiz 163’ü? Çünkü yağmur duasına giden vatandaşıma 163’ten ceza verdi mahkemeler. Bunu kaldıramazsınız; Belçika gibi, Fransa gibi memleketlerde yağmur duasına davet ediyorlar, “Gelin kuraklık oldu, yağmur duasına çıkın” diye ve sıkışan vatandaş, yerle göğün arasında sıkışan vatandaş, derde düşmüş olan, çaresizliğe düşmüş olan vatandaş, Allah’a sığınmayacak da kime sığınacak? Allah’a sığınmayı suç saydığınız anda, işte onun değişmesi lazımdır. Bununla da kalmıyor, burada misalleri var: Akşehir Ortaokulunda din dersine giren hoca çocuklara “Selamünaleyküm” dediği için, 163 üncü maddeden dolayı ceza giymiştir. “Laiklik” diyorsunuz; laiklik, din ve vicdan hürriyetinin kâmil manada kullanılmasının koruyucusudur. Laiklik, dinsizlik değildir. Öyleyse gelin, din ile vicdan hürriyetini Türk vatandaşından sakınmayalım. Din ve vicdan hürriyetini (özgürlükçülere sesleniyorum bilhassa) en sonuna kadar kullansın Türk vatandaşı. Bunda ne sakatlık var?

Değerli Senatörler;

Dindar adamdan bu memlekete ne zarar gelir? Dindar adam, Cumhuriyeti yıkmaya da kalkmaz memleketi karıştırmaya da kalkmaz, kimseye kötülük de etmez. Binaenaleyh, tespih çekenleri, tetik çekenleri aynı safhaya koyduğunuz zaman, bu memleketin içinden çıkamazsınız. Senelerdir bunu söylüyoruz. 163 üncü maddeyi değiştireceğiz. “Efendim nasıl değiştireceksiniz? “Kanun getireceğiz, kanun getirdiğimiz zaman neresini, nasıl değiştireceğimizi herkes görecek. 163ncü madde değişiyorsa, “Atatürk İnkılapları elden gidiyor” filan demeye hacet yok.

Efendim, bu programda yedinci ve dokuzuncu sayfalarda din ve vicdan hürriyeti meselesi yazılmış İddia olundu ki, bu program Atatürk ilkelerine karşı imiş. Ne deniyor burada? “Milletimizin manevî ve maddî kalkınmasında birlik ve bütünlüğümüzün sağlanmasında güçlü ve tükenmez bir kaynak olan dinimizin ulvi prensiplerinden

yararlanmak kararındayız” Bunun kadar tabii ne var? Din, milletimizin en ulvi değeridir ve bunu sahip çıkmak kadar tabii ne var? Kaldı ki, bu 21 Haziran Hükümeti de program yazdı, getirdi, burada okudu. Bu programda bakın ne var; “Toplumumuzun ve insanlığın ortak değeri olan İslam Dini, millî birliğin, sağlanmasında, kalkınma çabalarımızın başarıya ulaşmasında, iç barışın oluşmasında ve kardeşlik duygularının geliştirilip, pekiştirilmesinde kutsal bir kaynaktır” Bu 21 Haziran Hükümetinin ki, Atatürk ilkelerine aykırı olmuyor da, bizim yazıp getirdiğimiz niye Atatürk ilkelerine aykırı oluyor? Arkadaşlar, Atatürk ilkeleri dinsizlik demek değildir. Atatürk Kurtuluş Savaşına Hacı Bayram camiinde dua ederek başlamıştır. Gelin yanlış anlamayalım; Müslümanlık, Türkiye için bir tehlike değildir. Müslümanlık, millet olarak sahip olduğumuz en büyük değerimizdir, en büyük varlığımızdır; Cenabı Allah’a şükür olsun.

Arkadaşlarım;

Şimdi, “Boş teneke gibi” diyor. Cumhuriyet Halk Partisi Sözcüsü Sayın Atmaca, “Boş teneke gibi bir program” diyor, “Bunun nesini tenkit edelim” diyor. Bakalım bu programa boş teneke mi dolu teneke mi? Bu programın dördüncü sayfasında “Komünizm, faşizm ve diğer materyalizme dayalı zihniyetlerde, insanca yaşama hak, hürriyet ve haysiyetiyle bağdaşmayan ve bütün maddî, manevî değerleri yok eden her türlü zulüm ve tahakküm idarelerine ve dikta heveslilerine karşıyız”

Bu, 28 Haziran tarihinde burada okunan, 21 Haziran Hükümetinin programında “Komünizm” lafı geçmez. Biz, ülkenin bir numaralı problemini komünizm sayıyoruz. Bu Hükümet bunu getirmiş. Anarşi eden şikâyet ediyoruz, bunun kökünde ne var diyoruz? İşte, “Bunun kökünde komünizm var” diyoruz, “Onunla mücadele edeceğiz” diyoruz. Devam ediyoruz: “Millî, manevî ve tarihi değerlere sahip ve bunlara sadakatle bağlı olmayı mukaddes bir görevin gereği sayıyor, bunlarla övünüyoruz” Acaba bu küçümsenecek bir şey midir? “Ülke ve millet bütünlüğünü, için barışı, kardeşlik ve huzuru korumaya kesin şekilde kararlıyız” Acaba bunlar boş tenekenin unsurları mı?

“Hükümet olarak, Devletimizi tahribe yönelen iç ve dış tehdit ve tehlikelere karşı bütün tedbirleri almayı, her türlü kanunsuzlukla hukukun içinde kalarak ve kanun yoluyla mücadele etmeyi, kesin olarak kanun hâkimiyetini sağlamayı millî bir görev kabul ediyoruz. Gelin sorun, “Nasıl yapacaksınız bunu” deyin, “Biz size nasıl yardımcı olabiliriz” deyin, Hayır, bu çok. Birinci şikâyet ettiğiniz şey anarşi değil mi? Evet, işte anarşi için burada hem tahlil hem çare konmuş. Ondan sonra; “Demokratik hukuk devletinde her türlü kanun dışı eylemlerle mücadelenin başlıca dayanağı olarak hukuku görüyoruz” diyoruz çareyi söylüyoruz. “Bu maksatla ihtiyaca cevap verecek kanunlar süratle çıkarılacak ve uygulamaya konulacaktır” diyoruz. Dönüyoruz; “İster iktidarda, ister muhalefette olsunlar, demokratik siyasi hayatın vazgeçilemez unsuru olan siyasi partilerimizin birbirini tamamlayan ve millî hedeflere yönelen görevleri olduğuna kaniyiz” diyoruz; muhalefeti nasıl anladığımızı söylüyoruz.

Kalkınmaya geliyoruz

“1977 Türkiye’sinin milletlerarası yarışta bulunduğu noktasından çok daha ileriye gidebilmesi ve temel meselelerini halledebilmesi için, önünde çok güzel imkânlar ve fırsatlar vardır. Bu fırsat imkânların boşa gitmemesi için milletçe huzur ve istikrarın korunmasına gayret etmeliyiz. Siyasi istikrar korunabildiği, huzursuzluk yerine hizmet ortamı sağlanabildiği takdirle, her alanda millî, güçlü, dengeli ve süratli kalkınma hedeflerine ulaşılacaktır” diyoruz. Kalkınma için koyduğumuz hedef budur, ilke budur.

Geliyoruz Devletin ıslahatına: 7 inci maddede, Devleti ıslah ederek, vatandaşın işlerinin daha iyi görülmesini söylüyoruz. Ondan sonra geliyoruz yargının işlemesine; Diyoruz ki; “Adalet daha iyi dağıtılabilmelidir Türkiye’de” Acaba Türkiye’nin başka ne meseleleri var? Yani Türkiye’nin şurada sayılanlardan başka ne meseleleri var? Onlar ne ise buraya niçin getirip dile getirmiyorlar? Ondan sonra dönüyoruz, “18 yaşını dolduranlara oy hakkı tanıyacağız” diyoruz. “TRT’nin tarafsızlığını mutlak manada sağlayacağız. Milli bir müessese olarak koruyacağız” diyoruz.

Geliyoruz; Milli Eğitimin temel ilkesini koyuyoruz. Türk Milli Eğitimi nasıl olacaktır? Burada koyuyoruz bunu, 11 inci sayfada. Ondan sonra geçiyoruz 12 inci sayfada; “Üniversiteler bundan çok çocuğu okutmalıdır” diyoruz. Çünkü üniversiteler yazın tatil; sabahdan öğleye kadar çalışır. Bu vaziyette olmaz. Fabrikalar nasıl çalışıyorsa, yani fabrika binaları, laboratuvarları nasıl kullanılıyorsa, üniversitelerin de o şekilde kullanılması lazım diyoruz. Geliyoruz, “Cumhuriyetin temeli olan millî kültürümüzü korumaya karalıyız” diyoruz.

Geliyoruz, ekonomik kalkınmanın istikrar içinde dengeli bir şekilde yapılmasının hedeflerini veriyoruz, enflasyonla mücadele edeceğimizi söylüyoruz, dış ödemeler dengesini denkleştireceğimizi söylüyoruz, vergi ıslahatımızı yapacağımızı söylüyoruz, Devlet memurları ile ilgili hükümleri koyuyoruz ve iniyoruz; köye ve köylüye götürülecek hizmetleri yazıyoruz. Ondan sonra, bütün bunları söyledikten sonra, tarım kredilerinin artırılacağını, hayvancılığın ihya edileceğini söylüyoruz. Vatandaş, orman ilişkilerinin düzeltileceğini söylüyoruz. Elektrik enerjisi meselesinin halledileceğini söylüyoruz. Maden cevherlerimizi iyi geliştirmemiz gereğini söylüyoruz. Doğu ve Güneydoğu Anadolu için özel projeler, özel planlar tatbik edeceğimizi ve Doğu ve Güneydoğu Anadolu’yu biran evvel kalkınmamışlık açısından kurtaracağımızı söylüyoruz ve yeni bir şey getiriyoruz: Niçin sormuyorsunuz, “Bu pilot iller projesi nedir” diye. Kalkınmada geri kalmış illerimiz var. Böyle büyük kalkınma projeleri ile beraber götürürsek, ancak 30 sene bu gün ileri illerimizin seviyesine gelir. Bu illerimizi 4-5 sene zarfında Türkiye’nin ileri illeri seviyesine çıkaracağız. Hiç bunlardan bahis yok. Bunlar Türkiye’nin illeri... Dönüyoruz, “Organize sanayi bölgeleri kuracağız” diyoruz. “Ağır sanayi tesisleri kuracağız” diyoruz. Bunları sayıyoruz “Nerede kuruyorsunuz, kaç paraya çıkıyor, parayı nereden buluyorsunuz, ne kadara yapacaksınız” diye hiç bir suale muhatap değiliz. Hiç bir suale muhatap değiliz.

Ondan sonra geçiyoruz sosyal hedeflerimize. Bir şeyin tashih etmek isterim. Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Sözcüsüne. Programın 24 üncü sayfasında “Yabancı sermayeye devir imkânları geliştirilecektir” şeklinde bir cümle vardır; ben o cümleyi okurken sildim. Çünkü matbaaya gidince bu cümle başı ile sonu düşmüş, anlamsız hale gelmiş, onu sildim, Burada okurken zapta geçen kısmında bu cümle silinmiştir; ama o, silinmemiş üzerinde muamele yaptım.

“Yalnız çalışanları değil, bütün vatandaşlarımızı sosyal güvenliğe kavuşturacağız” diyoruz.

“Bütün vatandaşları sağlık hizmetine kavuşturacağız” diyoruz.

“Milli istihdam planı yapacağız” diyoruz.

“Milli mesken planı yapacağız” diyoruz.

“Sosyalizasyonu değerlendirip ıslah edeceğiz” diyoruz.

“Ulaştırma hizmetlerini yeniden yapacağız” diyoruz.

Ekspres yollar yapacağız, sürat yolları; Edirne'den Gürbulak'a Edirne'den İskenderun'a İskenderun'dan Urfa, Mardin, Gaziantep üzerinden Bezirge Boğazına... "Ne zaman yapacaksınız, ne ile yapacaksınız" sualine muhatap değiliz... "Yapıp da ne olacak" sualine muhatap değiliz. Bunları Türkiye'de yapacağız biz.

"Hava meydanları yapacağız" diyoruz.

"Silahlı kuvvetlerimizi çağın gereklerine uygun bir şekilde güçlendireceğiz" diyoruz.

Arkadaşlar;

Bütün bunlar, acaba şu saydığım şeyler sadece bir demettir. Bunlar acaba horlanacak şeyler midir? Acaba Türkiye'nin bundan başka problemleri nelerdir? O problemlere ne teşhis koyuyorsunuz? Ne tedbir, ne çare getiriyorsunuz? Bunlar yok ortada... Ve gecenin bu saatinde huzurunuzu daha fazla almayacağım, söylemek istediğim şey şudur; Tenkide muhatap olan Hükümet Programıdır. Hiç kimsenin, hükümet üyeleri, bu üyelerin teşkil edildiği partiler ve partilerin mensupları hakkında ileri geri söz söylemeye hakkı yoktur. Nereden buluyorsunuz bu hakkı? Hiç kimsenin, Türkiye'de demokrasiye vesayet iddiasında da bulunmaya hakkı yoktur. Yani biz de bu memleketin çocuklarıyız; bizden başkaları kadar bu memlekette bizim hakkımız var ve bu hakkımızın horlanmasına hiç bir şekilde razı olmayız.

Cumhuriyet Hükümetidir buraya gelen; Cumhuriyet Senatosunun huzuruna gelen ve Programı okunan Cumhuriyet Hükümetidir. Ve Millet Meclisinden güvenoyu isteyecek olan Cumhuriyet Hükümetidir. Henüz "Bismillah" çekip işe yeni başlamışız, hemen birtakım kapkara tablolar çizerek bu Hükümetin memleketi felakete götüreceğini iddia etmek aslında antidemokratiktir, demokrasiye inançsızlıktır. Hükümet, kendiliğinden zorla gelip şu sıraları işgal etmemiş ki, Millet seçmiş göndermiş; milletin %52 oyu bu Hükümetin arkasındadır.

Cumhuriyet Senatosunun değerli Başkanı, değerli üyeleri;

Bu tartışmaları huzurunuzda çok yaptım, Bugün yine gerçekten büyük bir şevk ile geldim. Gerçekten bize bu sualler tevcih edilseydi çok güzel bir tartışma yapardık, memleket, millet için hayırlı olurdu; ama bu fırsatı muhalefet ve diğer bazı gruplar bize vermediler. Bu, bizi çıktığımız yolda azimle, şevkle yürümekten geri çevirmez. Biz bir büyük davanın yolcularıyız; üç parti bir araya gelmişiz, iyi niyetle bir Program yapmışız, bu programı icra etmek için memlekete hizmet yoluna koymuşuz. Cenabı Allah yardımcımızdır, hepinize saygılar sunuyorum.²³

²³ *Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi Cilt 33, Toplantı Yılı 16, Birleşim 68, Sayfa 115-127*

30 Temmuz 1977 Cumartesi

41. Cumhuriyet Hükümeti (V. Demirel Hükümeti) Programını Millet Meclisinde Yapılan Görüşmeleri Sırasında Yaptığı Konuşma

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — İçtüzüğün 70 inci maddesine göre söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Niçin efendim?

NURİ ÇELİK YAZICIOĞLU (Çankırı) — Usul yok.

BAŞKAN — Bana sattık. O benim hakkımdır, acele etmeyin. Buyurun efendim. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin Sayın Üyeleri, hepinizi saygıyla selâmlıyorum.

NURİ ÇELİK YAZICIOĞLU (Çankırı) — Lâzım değil bize.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Allah'ın selâmını, saygısını da almazsanız, ona bir şey demek mümkün değil. Alın alın bunu. Buraya çıkıp ne diyelim yani saygı ile selâmlıyoruz demeyip de? (Gürültüler)

Hükümet Programı konuşuluyor. Konuşulanları dinliyoruz.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, bir açıklama yapar mısınız?

DEVLET BAKANI SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir) — Söz kesilmez.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, müzakereleri...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bunları dinledikten sonra...

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Usulsüz söz verdiniz efendim.

BAŞKAN — Lütfen dinleyelim beyefendi, sizin sözcü konuştu; dinleyelim.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Açıklama isliyoruz. Sayın Başbakan gayet tabii konuşabilir, ama açıklama istiyoruz.

BAŞKAN — Sayın Başbakan, Tüzüğün 70 inci maddesine göre mi konuşuyorsunuz?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 70 inci maddeye göre görüşüyorum.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Açıklama istiyoruz, bilelim efendim.

BAŞKAN — Kendisi “Söyledi efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Öyle istedim zaten sözü Sayın Başkan.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Efendim, Başkan açıklayacak.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Dinliyoruz sözcüleri, sükûnetle dinliyoruz, ne söylerlerse dinliyoruz; gayet tabii ki konuşmaların sonunda gereken cevap verilecektir. Mesele yer yer Hükümet Programı olmaktan çıkıp %90'ı ile başka konulara kayıyor. Bir husus burada açıklanmaya muhtaçtır. Cumhuriyet Halk Partisi

Sözcüsü hiç icabı yokken, durup dururken bana birtakım lâflar söyledi. Söylediği şudur; zabıttan okuyorum: “Bildiğime göre Sayın Demirel Orta Asya’dan gelerek Türkiye’ye yerleşmiş değil, Yugoslavya’dan gelerek İslâmköy’e yerleşmiş bir ailenin çocuğudur”

SABRİ TİĞLİ (Kastamonu) — Ne var bunda, ne mahzuru var?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Böyle bir beyanın neyin icabı olduğunu anlamadım. Evvelâ şunu ifade edeyim: Ertuğrul Beyle başlayan 1281’de Osmanlı imparatorluğu; 1299’da Osman Beyle, daha sonra Orhan Beyle ilerlemiş ve 1362’de Edirne’nin zaptından sonra 1364’de Üsküp ve Manastır’ı ecdadımız fethetmiştir. 1364, İstanbul’un fethinden 80 küsur sene öncedir ve 1453’te İstanbul, feshedildiği zaman, İstanbul’un birçok semtine Manastır’dan, Üsküp’ten ecdadımız gelmiş -Anadolu’dan oraya giden- yerleştirilmiştir. Anadolu’nun birçok şehirlerinden de gelmiş, yerleştirilmiştir. 500 seneden fazla, ta Balkan Harbine kadar 1911’lere kadar Rumeli, Makedonya, Trakya dediğimiz bölge, Anadolu ne kadar Türk ise o kadar Türk’tü. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Yugoslavya’dan gelmiş olmak hiç kimse için bir nakise değildir. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Yalnız Yugoslavya’ya Anadolu’dan gidilmiştir. Anadolu’ya nereden gelinmiştir meselesini de tartışmakta şu anda fayda görmüyorum. Çünkü 1071 Malazgirt Meydan Muharebesi ile Alpaslan’ın Anadolu’yu fethi başlamış, daha Sonra Süleyman Şah tarafından Anadolu’nun tümü fethedilmiştir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Balkan Harbi bir faciadır, Cenabı Allah Balkan Harbi öncesi günlerini milletimize tekrar yaşatmasın. Bu büyük faciadan Türk milleti olarak ders almaya mecburuz. Balkan Harbinin, Türkiye’nin içinde siyaset kavgaları suretiyle çıktığı ve çok kısa bir süre içinde (üç - dört ay içinde) Adriyatik’ten Midye -Enez hattına geldiğimiz malûmdur.

Şimdi, Sayın sözcü buraya gelmiştir; benim Yugoslavya’dan gelmiş bir ailenin çocuğu olduğumu söylemiştir. Bu doğru değildir. Yugoslavya’dan gelmiş bir ailenin çocuğu değilim. Gelsem ne lâzım gelir? (A.P. ve C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Ama şunu...

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Onu söylemek için söyledi.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hayır hayır, dur neden söylediğini söyleyeyim, müsaade buyurun. Siz söylediniz ben dinledim.

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Yurttaşları kafatasına göre ayırmamak için.

DEVLET BAKANİ ALİ ŞEVKİ EREK (Tokat) — Konuşma Üstündağ konuşma.

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Başbakana yardım ediyorum. (Gürültüler)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Evvelâ şunu ifade edeyim ki... (Gürültüler)

BAŞKAN — Beyler lütfen müdahale etmeyiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — ...Macaristan ovalarında, Karpatlar’da, Dobruca’da ve Belgrat’ın Kale Meydanı’nda ecdadımızın mezarları var; camileri var; türbeleri var. Belgrat’ta Kale Meydanı’nda Şehit Ali Paşa’nın türbesini görüp de heyecan duymamak mümkün değildir. Manastır’da, Üsküp’te ve Ohri’de ve Makedonya’nın birçok köyünde, kasabasında bırakıp geldiğimiz milyonlarca insanın

Razgrat'ta, Rusçuk'ta, Filibe'de ve Bulgaristan'ın birçok şehir ve kasabalarında bırakıp geldiğimiz milyonlarca insanın İmparatorluğun tasfiyesi neticesinde oralara götürüp, orada bıraktığımız milyonlarca insanın kültürünü kaybetmemesi için gayretler sarf edileceği bu programda da yazılı, Hükümet Programında yazılı.

Geçen on sene zarfında Türk kültür varlığını muhafaza için bu memleketlerin hepsi ile ayrı ayrı münasebetler tesis etmişizdir. Ben şahsen Manastır'da, Üsküp'te ve Ohri'de Türk mahallelerini, ecdadımızın oralardaki eserlerini ziyaret ettim, gurur duydum, hüznü duydum.

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Neyi açıklayacaksınız Sayın Başbakan? (A.P. ve C.H.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Üyeler, müdahale etmeyiniz hatip konuşsun kardeşim.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, 70 inci maddeye göre söz verdiniz, açıklamayı yaptı, demagoji yapıyor. (A.P. sıralarından "Otur" sesleri, gürültüler)

BAŞKAN — Lütfen beyler, lütfen.

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Konuştunuz işte, tavzihinizi yaptınız. Lütfen sadede gelin. (Gürültüler)

BAŞKAN — Lütfen Beyler, hatibin sözünü kesmeyin

Buyurun... Sayın Başbakan, buyurunuz. (A.P. ve C.H.P. milletvekilleri arasında karşılıklı lâf atmalar)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Benim ailemin... (Gürültüler) Karşılıklı mı konuşacağız?

BAŞKAN — Lütfen beyler, lütfen müdahale etmeyiniz.

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Sadede gelin. (Gürültüler)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Beş dakika sabret, senin kafanla mı konuşacağız. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Hükümet Programım cevaplarken söylersiniz. (A.P. sıralarından gürültüler) Sayın Başkan, lütfen görevinizi doğru yapın efendim.

DEVLET BAKANİ SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir) — Sokakta mı doğruları söyleyeceğiz, niye korkuyorsunuz... (C.H.P. sıralarından Devlet Bakanı Seyfi Öztürk'e hitaben, "Yuh" sesleri, gürültüler)

BAŞKAN — Lütfen beyler, dinleyelim lütfen... Sayın Başbakan buyurunuz siz konuşmanıza devam edin. (Gürültüler)

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Tavzih yapıyor tavzih...

BAŞKAN — Bunda bir şey yok kardeşim, bu bitsin, konuşulacaksa konuşulsun, ne var bunda.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Hükümet Programında sabaha kadar konuşsun, cevap versin...

BAŞKAN — Biz söz verdik, tabii ki konuşacak, konuşmasın mı? Konuşmasını yanda mı bıraksın? Olur mu öyle kardeşim? (Gürültüler)

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Konuşsun, ama Tüzüğü suiistimal etmesin, istismar etmesin. *(A.P. ve C.H.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Benim ailem, Isparta'nın İslâmköy'ünde oturur ve kendimizi bildiğimiz bileli Isparta'nın İslâmköy'ünde otururlar. *(A.P. ve C.H.P. sıralarından karşılıklı lâf atmalar)*

BAŞKAN — Lütfen beyler, lütfen. *(A.P. ve C.H.P. sıralarından gürültüler)* Lütfen. *(C.H.P. ve A.P. sıralarından ayağa kalkmalar ve karşılıklı tartışmalar)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hükümet... *(C.H.P. ve A.P. sıralarından gürültüler, Başkanın tokmağı vurması)*

BAŞKAN — Sayın Üyeler, lütfen yerinizden müdahale edip hatibin sözünü kesmeyiniz, rica ediyorum. *(C.H.P. ve A.P. sıralarından gürültüler)* Karşılıklı konuşmamanızı rica ediyorum.

Sayın Başbakan, lütfen konuşmanıza devam ediniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hükümet Programının konuşulması ile benim ailemin nereden geldiğinin hiçbir alâkası yoktur. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)* Hiçbir icap yokken, eğer bu sözler beni taltif için söylenmişse, bu taltife ben hak kazanmış değilim. Beni tezyif için söylenmişse, o bölgeden gelmiş ve o bölgede bulunan milyonlarca Müslüman Türkün namına tezyife isyan ediyorum. İşte bunun için çıktım.

Saygılar sunuyorum. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Üçüncü Oturum

BAŞKAN — Sayın Başbakan söz istemişlerdir.

ŞENER BATTAL (Konya) — Sayın Başkan, Sayın Başkan, müsaade buyurursanız, Başbakandan önce, Grupumuza, Partimize sataşma var; Grup adına cevap vermek istiyorum.

BAŞKAN — Zabıtları inceleyelim, ona göre size de söz veririm. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Ankara) — Sataşmadan dolayı söz veriniz; önemli bir hususun açıklanması lâzım; çok kısa olarak rica ediyorum.

BAŞKAN — Zabıtları inceleyelim, başüzzerine... Bir şey demiyoruz; zabıtları inceleyelim, sataşma varsa hay hay.

Buyurun Sayın Başbakan. *(A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin Sayın Üyeleri;

Hepinizi saygı ile selâmlıyorum.

Hükümet Programı dolayısıyla cereyan eden müzakerelerde ortaya konan fikirlere, tenkitlere cevap vermek üzere huzurunuzdayım. Hemen şunu ifade edeyim ki, konuşmamın başında, bu fikirlerin yapıcı olanlarından faydalanmayı en başta

göz önünde tutacağız. Vakit dardır, mümkün olduğu kadar gecenin bu saatinde düşüncelerimizi kısaca söylemeye çalışacağız.

Huzurunuzda bulunan koalisyon Hükümeti, iyi niyetlerle bir programı önünüze getirmiştir. Bu Hükümet, 26,5 ay icraat yapmış bulunan Hükümet değildir; bu yeni bir Hükümettir. Aslında 26,5 ay icraat yapmış bulunan Hükümet huzurunuzda olsa, bir program tartışmasına hacet yoktur. Evvelâ şunu söyleyeyim ki, 26,5 ay icraat yapmış bulunan Hükümetin başı olarak o Hükümetin bütün icraatının sorumluluğunu üstüme alıyorum ve savunuyorum. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Bugün cereyan eden tartışmalar sanki bir gensoru verilmiş de, bu gensoru üzerinde 26,5 ay devam etmiş bulunan, yani 31 Mart 1975 tarihinde kurulmuş olup 13 Haziran 1977 tarihinde istifa etmiş bulunan Hükümet hakkında bir gensoru verilmiş de, sanki o gensoru görüşülüyor; öyle cereyan etti müzakereleri; Hükümet Programı falan bir kenara atıldı, hatta Hükümet Programına %10; %5 bile temas olunmadı; daha çok, seçim meydanlarında bitiremediğimiz bir kavga, Millet Meclisinin zemininde yer aldı. Burada söylenen şeylerin hepsi defalarca söylendi; burada söylendi, radyolarda söylendi, televizyonlarda söylendi, seçim meydanlarında söylendi. Hesaplaşma yapıldı, hesaplaşma yapılmıştır. Bu hesaplaşmanın bir hakemi var (Biz tarafız, siz de tarafsınız; bütün partiler taraftır) Bu hesaplaşmanın hakemi Yüce Türk milletidir, 5 Haziranda onun önüne gidilmiştir; siz bunları söylemişsinizdir, biz de başka şeyleri söylemişizdir ve onun hakemliğine rıza göstererek, onun iradesine, oyuna müracaat etmişizdir. Neticede...

OSMAN ORHAN ÇANERİ (Çanakkale) — Siz üç partisiniz, biz bir partiyiz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bir şey mi dediniz efendim?

OSMAN ORHAN ÇANERİ (Çanakkale) — Siz üç partinin genel başkanlarısınız.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Karşılıklı mı konuşacağız?

OSMAN ORHAN ÇANERİ (Çanakkale) — Evet.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Daha evvel konuştunuz, konuşma sıranız vardı; şimdi sıra benim. Karşılıklı konuşacaksak ben buna çoktan razıyım; ama böyle bir usul yok. *(A.P. ve M.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Bu hesaplaşma yapıldı. Bu hesaplaşma sonunda 8 parti, 8 siyasi parti seçime girdi hesaplaştı, hesaplaşmadan çıkıldı. Bir tablo meydana çıkmıştır. Bu tablonun içinden hükümet çıkacaktır. Burada ne tartışılıyor, neyin tartışmasını yapıyoruz? Türkiye'nin bir hükümete ihtiyacı yok mudur? Vardır.

İSMAİL HAKKI ÖZTORUN (Adana) — Tartışma yapmayacaksak kapatalım Meclisi.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yapıyoruz işte tartışma, siz geldiniz konuştunuz, ben geldim konuşuyorum.

BAŞKAN — Lütfen beyler, müdahale etmeyiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 3 saat sizin sözcünüz konuştu burada, şimdi ben konuşuyorum.

8 parti seçime girdi; 8 partiden her parti muayyen miktar oy aldı, muayyen miktar milletvekili getirdi. Hükümet olmanın tek şartı vardır, o da, milletin çoğunluğunun

oyunu almak veya güvenoyu alabilecek sayıda milletvekiline sahip olmak; ikisi birbirine bağlıdır.

Bu seçimlerde hiç bir parti tek başına iktidar olacak kadar rey alamadı, hiç bir parti iktidar olacak kadar milletvekili getiremedi.

Cumhuriyet Halk Partisi tek başına iktidar olacak kadar oy alamadığı ve milletvekili çıkaramadığı halde, tek başına hükümet kurdu ve diğer partilerin parti disiplinlerini tanımamalarını ve kişiliklerini, partilerini aşmalarını, kendilerine yardımcı olmalarını istedi; oy alacağı umudunu izhar etti. Biz ise böyle bir hükümetin oy alamayacağını söyledik, güvenoyu alamayacağım söyledik. Neticede bizim dediğimiz çıktı; 3 Temmuz günü, Cumhuriyet Halk Partisinin kurmuş bulunduğu hükümet güvenoyu alamadı. Şimdi, ondan sonra Türkiye’de hükümet kurulması duramazdı; demokratik mekanizma vardı, demokratik mekanizma işledi; 3 parti bir araya geldi, hükümet kurma görevi Adalet Partisi Genel Başkanı olarak bana tevdi edildi; 3 parti bir araya geldi, Adalet Partisi, milli Selâmet Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi bir koalisyon hükümeti kurmayı başardı. Bu Hükümet önünüzdendir, bu Hükümeti beğenip beğenmemek elinizdedir, ama bu Hükümeti tanıyıp tanımamak elinizde değildir. *(A.P. sıralarından Bravo sesleri, alkışlar)*

Esasen, yapacağınız şey, bu Hükümetin Programı hakkında söyleyeceklerini söylemek, ondan soma da, işte buraya sandıklar konacak, oraya reylerinizi atmaktır. Bunun ötesinde sabahtan beri neyin kavgası yapılıyor? Söylenmedik laf kalmadı bu kürsülerden: Programı hakkında söz söylüyoruz diye, hükümeti teşkil eden kimselerin kişiliğine dil uzatmaya kimsenin hakkı yoktur, kimsenin hakkı yoktur.

İSMAİL HAKKI ÖZTORUN (Adana) — Sandık yeterli midir yalnız?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Onların münakaşasını çok yaptık, yine yaparız.

Şimdi, başka bir hükümet kurma şekli yok; başka bir hükümet kurma yolu da yok. Yani, üç parti gelmiş huzuruza, “Koalisyon olduk, işte programımız” demiş; buna rey verirsiniz, güvenoyu verirsiniz, yani beyaz oylar kırmızılardan fazla çıkarsa - yeşiller sayılmaz - bu Hükümet hükümettir. *(Gülüşmeler)* Kaide bundan ibarettir.

Binaenaleyh, hiç yormayın kendinizi bu çerçeve içerisinde kalmaya mecbursunuz.

Bir genel seçimden çıkmıştır; yeni bir hükümet önünüzdendir, değişimin sebebi bu.

Şimdi, ülkenin bir hükümeti olacaktır. Ülkenin hükümetinin meydana çıkmasının da yegâne yolu budur; bundan başka bir yolu yoktur.

“Bu Hükümet başarılı olacak mıdır, başarılı olmayacak mıdır?” tartışmaları yapılıyor.

Demokratik mekanizma açık bir mekanizmadır. Bu Hükümet başarılı olmazsa, bu Hükümetin görevden uzaklaştırılması da yine Millet Meclisinin elindedir. Başarısızlığı siyasette savunmak mümkün değildir.

Ben, 26,5 ay hükümet etmiş bulunan eski Hükümetin, yani 31 Mart-13 Haziran Hükümetinin (ki, 21 Haziran 1977 de görevi bırakmıştır) başarılı olduğunu iddia ediyorum. Bunun tafsilâtına girmeyeceğim. Şayet o Hükümet başarılı olmasaydı, kuruluşta 213 milletvekili ile başlayıp, sonra güvenoyu alacak sayıyı bulan o Hükümet, bugün hükümet olarak seçime girmiş değildir; ama o Hükümet başarısız olsaydı, o

Hükümeti teşkil eden partiler 213 milletvekili ile gidip, 232 milletvekili ile gelmezlerdi, siz gelirdiniz. (A.P. sıralarından alkışlar)

Huzurunuzda bulunan Koalisyon Hükümetinin arkasında milletin %52 oyu vardır. Binaenaleyh, herkesin... (Gürültüler)

BAŞKAN — Lütfen beyler, müdahale etmeyiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Huzurunuzda bulunan Koalisyon Hükümetini teşkil eden üç partinin %52 oyu vardır. Ben burada Koalisyon Hükümetinin başı olarak konuşuyorum, ben burada Adalet Partisinin Genel Başkanı olarak konuşuyorum ve o eğer öyle olmasa zaten bu kürsüye çıkamam; onun için, söyleyeceğim şey gerçektir.

Binaenaleyh, %52 oya herkesin saygı göstermesi lâzımdır; göstermeyene göstertmek de bizim görevimizdir. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Bu kadar kötülünen, 26,5 ay devam eden Hükümet kendiliğinden mi ayakta durdu?

RAHMİ KUMAŞ (Trabzon) — Çankaya'dan görev aldınız mı?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — "Çankaya'dan görev aldınız mı?" diyor.

Çankaya'dan görev verilmesi, Anayasanın 102 inci maddesinin gereği.

RAHMİ KUMAŞ (Trabzon) — Ne yüzle gittiniz Çankaya'ya?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Çankaya bizi tayin etmiyor, Çankaya bizi tayin etmiyor ki; Çankaya niye size görev vermedi de, bana verdi görevi?

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Siz, parti olarak kaç oy aldınız?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın Milletvekilleri... 26,5 ay görev yapmış bulunan Cumhuriyet Hükümeti sizin tabirinizle 1 inci M.C...

ÖNER MİSKİ (Hatay) — Sizin tabirinizle.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hiç Cumhuriyet Hükümetini tabir etmediniz daha, hep MC dediniz.

Sizin tabirinizle 1 inci M.C. 26,5 ay kendiliğinden mi durdu ayakta?

ÖNER MİSKİ (Hatay) — Destekle durdu.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 26,5 ay bu Meclisin güvenoyuyla durdu.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — 2490 sayılı İhale Kanunuyla ayakta durdu.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ve 26,5 ay bu Meclisin güvenoyuyla dururken, 1976 bütçesini geçirdi, 1977 bütçesini ge-, çirdi; gensoruya muhatap oldu; 10 defaya yakın güvenoyu aldı, 10 defa güvenoyu alarak durdu. Güvenoyu sizin kararınızdır, bu Meclisin kararıdır. Güvenoyunun küçümsenmesi halinde, o zaman teker teker her birinizin iştirak ettiği bir karar küçümsenmiş olur ki, bunu mantıkla bağdaştıramıyorum. Güvenoyu sizin kararınızdır, bu Meclisin kararıdır. Binaenaleyh, açık rejimin bulunduğu Türkiye'mizde her şeyin hür ve serbest olduğu Türkiye'mizde 26,5 ay duran bir Hükümetin zorla durduğunu, Meclisi tazyik ederek durduğunu veya bulunduğu yeri işgal ettiğini iddia etmek gülünçtür.

ÖNER MİSKİ (Hatay) — Var mısın bir erken seçime?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Erken seçim başka bir iştir. Erken seçime her zaman gidilir, her memlekette gidilir. Erken seçim kınanacak bir iş değildir. Erken seçim, Meclislerin milletten yeni bir güç alma ihtiyacının duyulduğu, bu ihtiyacı duyan partiler bir araya geldiği zaman erken seçime gidilir; dünyanın her tarafında gidilir. Erken seçim o Meclis için bir nakıse değildir, o Meclis için bir başarıdır erken seçime gidebilmek ve 20 senede bir defa Türkiye erken seçime gidebilmiştir: Bir 1957’de gitmiştir, bir de 1977’de gitmiştir. Ne olmuştur? İşte, milletten yeniden bir güç aldık geldik, alındı ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti bir koalisyon hükümeti olarak kurulmuş; %52 oy arkasında ve 230 milletvekiliyle huzurunuzdadır, üç partiyi teşkil eden milletvekillerinin sayısı da 230’dur.

Şimdi, bu Hükümet buraya zorla gelmiş oturmuş değil; iç ve dış çıkar çevrelerinin arzusu üzerine de gelmiş oturmuş değil; sayısal eksikliğini siyasal üstünlükle tamamlayarak gelmiş oturmuş da değil. (*A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*) Buraya usulüne, kaidesine göre gelmiş oturmuş.

Binaenaleyh, şimdi bugün burada söylediğiniz şeylerin hepsi meydanlarda söylendi. Millet, Cumhuriyet Halk Partisini tek başına iktidar yapmadı. Hükümet olmanın tek kaidesi vardır; o da, milletin iradesidir. Millet iradesine ortak iradeler veya güçler veya millet iradesinin üstünde güçler tasavvur olunamaz. Şayet, seçim bir memlekette hükümeti tayine yetmiyorsa, seçim niye yapılıyor seçim niye yapılıyor?

Millet iradesinin tecellisinin tek yolu vardır: Genel oy. Hükümetler genel oyun kaidesine göre, genel oyun neticesine göre teşekkül eder. Genel oyun eksikliğini anketlerle tamamlamak mümkün değildir. (*A.P. sıralarından “Bravo” sesleri*)

Değerli Milletvekilleri, huzurunuzda bulunan bu Hükümet iyi niyetlerle işe başlamıştır. Memleketin meselelerine teşhis koymuştur, memleketin meselelerine çare koymuştur ve Hükümet Programı eğer hulûsu kalple tetkik edilirse görülecektir ki, 120’ye yakın memleket meselesi bu programın içerisinde çareleriyle beraber yer almıştır. Bunlardan hangilerine itiraz ediyorsunuz hangilerine neden itiraz ediyorsunuz? Bunları öğrenemedik. Doğrusunu isterseniz, bunlar bizce şu anda muhalefetin fikirleri olarak meçhul kalmıştır. Ana Muhalefet Partisi sanki 5 Haziran öncesindeymiş gibi, sanki bir gensoru konuşması yapılmış gibi fevkalâde hırçın, öfkeli isyan duygularıyla dolu bir görüşmeyi ortaya koydu. “Bu Cumhuriyet Hükümeti” demeye bile dili varmadı. Bundan başka hükümet yok, bir tane hükümet var. Eğer buna “2 inci M.C” dersiniz, Cumhuriyet Hükümeti hangisi olacaktır, onu aramaya giderseniz. Ne dersiniz deyin, ben sadece Cumhuriyet Hükümetinin öneminden bahsediyorum. Gerçekten esef verici bir konuşmayı yapmıştır Ana Muhalefet Partisinin sözcüsü, çok esef verici bir konuşma yapmıştır. İktidar alternatifi olma, hatta tek başına iktidar olma iddiasında bulunan bir partinin buraya hiç bir fikir koymaması, sadece polemik koymasından üzüntü duyduğumu huzurunuzda ifade etmek istiyorum. (*A.P. sıralarından sürekli alkışlar*)

Ana Muhalefet Partisinin tenkitlerine bakarsanız, bu çeşit şeylerle dolu: Evvelâ, koalisyonu kurmuş bulunan 3 partiyi birbirine düşürme gayreti vardır. Efendim, “Vaktiyle koalisyonu teşkil eden partiler seçim alanlarında o ona bunu demiş, bu buna bunu demiş, bu buna bunu demiş; nasıl bir araya geldiniz ve oturuyorsunuz?” diyor.

Seçim meydanlarında hiç kimse hiç kimseye rahmet okumadı; herkes birbirine diline geleni söyledi; iyi kötü. Zaten, seçim eğlenceden ibaret değil ki; seçim bir mücadele bu

mücadeleyi verirken, partilerin içinde dahi önseçim yapılırken ne kadar sert mücadele oluyor. Partilerin seçiminde mücadele zaten kaçınılmaz bir şey; o, onu söylemiş, bu bunu söylemiş. Seçimden sonra, şayet seçim meydanlarında söylenen şeyler kan davası sebebi olacaksa hükümet kurulamaz Türkiye’de. Kim kiminle kuracak hükümeti? Herkes birbirine söyledi. Kim kiminle kuracak? Hükümet kurulamaz, Türkiye hükümeteşiz kalır. Hâlbuki siyasi mücadeleyi medeni ölçüler içinde yaparsak, yüzyüze bakacak halimiz daima kalır. Millet bizi buraya dövüşün diye göndermedi, “bir uzlaşma arayın” dedi, “bir diyalog kurun” Devir, uzlaşma devridir; aslında demokrasi de bir nevi uzlaşmadır, uzlaşma. “Makul bir uzlaşma bulabiliyor sanız, o uzlaşmalar içerisinde memleketi hükümeteşiz bırakmayın, memleketin hizmetlerini görün” dedi millet bize; böyle anladık milleti talimatım, buraya geldik. Aslına bakarsanız, eğer dersiniz ki, “Birbirinize neler söylediniz?” E, Cumhuriyet Halk Partisi de bize neler söyledi, biz de Cumhuriyet Halk Partisine neler söyledik; Cumhuriyet Halk Partisi diğerk partilere neler söyledi, Ondan sonra Cumhuriyet Halk Partisi kendisine görev verildiğı zaman ortak aradı. Gitmemesi lâzımdı kimseye. Sonra biz hükümet kurmaya kalktığımız zaman Cumhuriyet Halk Partisi bize ortaklık teklif etti; etmemesi lâzımdı (*A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*) Ve 8 Mayıs 1977 günü Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı İzmir’de yaptığı konuşmada “Adalet Partisiyle koalisyon kurmak halka ihanettir” demiştir. 14 Haziran günü kendisine hükümet kurma görevi verildiğı zaman Köşkten çıkarken Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı, Adalet Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisini ziyaret etmeyeceğini, çünkü bu iki partiyle derin farkları bulunduğunu ifade etti ve bu suretle bizi daha, barış kurmak, memlekete barış getirmek iddiasıyla ortaya çıkmış olmasına rağmen, 6,5 milyona yakın oyun sahibi iki partiyi bir kenara itti. E, bütün bunlardan sonra, “Bizimle gelin, sizinle ortak hükümet kuralım” dedi bize 8 Temmuz günü. (*A.P. sıralarından alkışlar*)

Şimdi açmaya çalışmayın. Çünkü biz birbirimize ne söylediğimizi sizden öğrenecek değiliz; biliyoruz biz birbirimize ne söylediğimizi: (*A.P. sıralarından alkışlar*)

Aslında, bu kürsüden, Ana Muhalefet Partisinin Sayın sözcüsü o kadar çok şey söyledi ki, bunların hepsini teker teker cevaplandırmak mümkün, hem çok iyi cevaplandırmak mümkün yani böyle vurucu bir şekilde cevaplandırmak mümkün, fakat zaman müsait değil; nasıl olsa bu sözleri tekrar söyleyecektir ve o zaman cevaplandırmayı tercih ederiz.

Mecmualardan, gazetelerden, yazılı olan birtakım şeyler okudular burada. Bunlar bizim Hükümet Programımızın eki değil ki? Şu mecmua bunu yazmış, Devlet mecmuası onu yazmış, millet mecmuası bunu yazmış, şu gazete bunu yazmış... E, burada bunları münakaşa ediyor değiliz ki... Eki falan olmayan bir Hükümet Programı var; işte budur diyoruz Hükümetin programı. Onları getirdi, burada Hükümetin programının eki imiş gibi ortaya koydu ve bir tavır takındı, âdeta bizden, kendi programlarını tatbik etmemizi ister gibi bir tavır takındı. Bizim programımızı tenkit etmek yerine, kendi programlarını bizim tatbik etmemizi ister gibi. Bunlar mümkün değildir.

Ana Muhalefet Partisi Sayın sözcüsünün burada söylediğı şeyler var; söylediğı şeyler içinde çok kendi; kendini nakzedenleri var. Suçu ve suçluyu kim tayin edecek? Hâkim. Ama burada suçluluk ithamlarında bulundu kendisi; yani, kendisi suçlu tayin etti burada. Kendisi dedi ki: “Kaynağını Anayasadan almayan bir yetkiyi kimse kullanamaz”. Kendisi kullandı ima, “Faşist” derken, “Katiller” derken, “Soyguncular” derken, “Vurguncular” derken. Bunların hepsi suçlu Bunlar suçsa, bu suçların suç olduğunu tayin edecek merciler var. Eğer ellerinde deliller varsa bunlara ait, bu delilleri

mahkemeye ibraz etmeleri lâzım. Hem burada, “Kaynağım Anayasadan almayan hiç bir yetkiyi kimse kullanamaz” dedi, hem burada hâkim gibi kararlar verdi, ithamlar yaptı, yaftalar yapıştırdı gitti.

Ben bunların teker teker teferruatına inmiyorum; nelerdir bunlar, neler değildir? Yalnız, bazı şeyler var ki, bunları burada gerçekten hazmetmek mümkün değildir.

“Hükümet kurarsınız; ama hükümet olamazsınız” diyor Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın sözcüsü, “Halk Partisinin istemediği hiç bir kanunu bu Meclislerden geçiremezsiniz” diyor.

Acaba, bu yetki Halk Partisine Anayasanın neresinde verilmiş?

ALEV COŞKUN (İzmir) — Millet verdi o yetkiyi.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Anayasanın neresinde, “Halk Partisinin müsaadesi olmadan bir kanun geçiremezsiniz” yazılı? *(C.H.P. sıralarından “Sayımız, gücümüz” sesleri)*

Gücünüz belli, bu; azınlıksınız, azınlıksınız... 230, 214’ten büyüktür, tamam mı? *(A.P. sıralarından alkışlar)* Azınlıksınız.

Şimdi, “Kanun çıkaramazsınız” Niye? “Çünkü Cumhuriyet Senatosunda biz çoğunlukta” diyorsunuz.

Cumhuriyet Senatosunda, seçilmiş üyelerden 75’i sizindir. *(C.H.P. sıralarından “78” sesleri)* Seçilmiş üyelerden, dikkat buyurun, hesapta hata yapmam; seçilmiş üyelerden 75’i sizindir, 3 tane de Kontenjan üyesi sizindir, 78 eder. Söylediğiniz sözler 75’i 80 yapmaz ki; 75 tane seçilmiş üyeniz var, 3 tane de Kontenjan üyeniz var, 78 eder. İşte, budur Cumhuriyet Senatosu’ndaki gücünüz.

Cumhuriyet Senatosu’ndaki Milli Birlik Grubunu ve Cumhurbaşkanı tarafından seçilen senatörlerin tümünü kendi tarafınızda saymaya ne hakkınız Var? *(C.H.P. sıralarından “Oy meselesi” sesleri)* Neden kendi,

ALEV COŞKUN (İzmir) — Onlar Sadettin Bilgiç değil ki, transfer edebilesin.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben size seslenmiyorum, millete sesleniyorum. Cumhuriyet Halk Partisinin diyorum, 18 tane, 17 senedir senatörlük yapan milli Birlik Grubu üyeleri ile Sayın Cumhurbaşkanı tarafından seçilen -ki, çoğunun tarafsız olması lâzım- üyeleri kendi tarafında saymasına ne hakkı var? *(C.H.P. sıralarından “Sen sayıyorsun ama” sesleri)* O ne olur, biliyor musunuz? Seçilmemiş üyeler, seçilmiş Meclisin iradesini aksine çevirir. *(C.H.P. sıralarından “Anayasa, Anayasa” sesleri)* Anayasa, Türk demokrasisini çarpık yapmış değildir; binaenaleyh, Türk demokrasisini böylece çarpıttırarsınız. Gelin, hakkınız olmayan şeylere talip çıkmayın, onları kendinizden saymayın. *(A.P. sıralarından alkışlar)* Sayın Üyeler, yapmayın; Sizin partinizin üyeleri olmayan kimseleri, siz kendi filialinizmiş (filial) gibi saymayın, bunu yapmayın.

Binaenaleyh, 75 tane seçilmiş üyeniz var. Kanun Millet Meclisinden geçti... *(C.H.P. sıralarından “62’ye düştünüz” sesleri)* 64’üz 64, 62 değil; siyaset bu, iner de çıkar da beyler, iner de çıkar da. Onun için, bunlara alışılabilecek, bunlara alışılabilecek.

Şimdi, müsaade ederseniz, ben bakınız kimseyi incitecek bir şey söylemiyorum; söylediğim şeyler gerçeklerdir. “Halk Partisinin müsaadesi olmadan kanun

çıkaramazsınız” diyorsunuz. Bu, azınlığın çoğunluğa tahakkümüdür, demokrasi değildir bu; bu, tahakkümdür.

MALİK YILMAN (Hatay) — Biz demokrasinin sunucuyuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bu taraftakiler demokrasinin sonucu da, öbürleri demokrasinin nesi? Onlar demokrasinin sonucu değil mi 230 kişi? 230 milletvekili var. Kanun çıkar, kanunları çıkarırız.

BAŞKAN — Sayın Üyeler, hatibe müdahale etmeyiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kanunları Millet Meclisinden çıkarırız, Cumhuriyet Senatosuna götürürüz; Cumhuriyet Senatosunda kanunun ne olduğuna bakmaksızın, millete ne sağladığına bakmaksızın, memleketin hangi yüce menfaatini kolladığına bakmaksızın reddederseniz, kanun buraya gelir, buradan çıkar. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Kanun çıkar, işte böyle çıkar kanun. (A.P. sıralarından alkışlar)

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — 214 kişi size kanunun nasıl, çıkacağını gösterir.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — E, azınlık tahakkümü olur o? 214 milletvekili, 230 milletvekilinden fazla sayılacaksa...

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — 230 değilsin sen, 190’sın sen.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben Hükümet olarak konuşuyorum.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Hükümet olmaz, oy olur bu, oy olur.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kanunları Hükümet getirecektir.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Getirince görürüz. (A.P. sıralarından “müdahale etme” sesleri)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Benim demek istediğim şey şudur: Biz burada milletin hukukunu savunuruz. 8 milyon oy var burada oturan Hükümetin arkasında, millet oyu... İkinci sınıf oy falan değil, birinci sınıf oy. Sizin ki de birinci sınıf oy, bizim ki de birinci sınıf oy; İkinci sınıf oy yok Türkiye’de.

Binaenaleyh, 8 milyon oyu siz 6 milyon oyla tahakküm altına alamazsınız; biz bunu size aldirmayız; bu mümkün değildir.

Değerli Milletvekilleri, efendim burada görülüyor “Hükümet olursunuz, ama hükümet yapamazsınız”. Bu ne demek? Yani, şimdi güven oylamasına gidilecek, güven oylamasında bu Hükümet Pazartesi gün Yüce Meclisin güvenoyuna mazhar olduğu takdirde siz Hükümet mi yaptırmayacaksınız buna? Yani Halk Partisi olarak Hükümet yaptırmayacak mısınız? Buna ne hakkınız var? O zaman kanunların karşısına çıkmış olursunuz.

Onun içindir ki, gelin, bu düşünceler antidemokratiktir, şu demokrasiyi hazmedin ve kafanızı demokratik düşüncelere ayarlayın; mesele budur. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Burada Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın sözcüsü, adeta veto hakkı kullanıyor -olmayan bir veto hakkım- “Meclis çatısı altında böyle insanlarla bulunmaktan memnun değiliz” diyor. Bizi buraya millet gönderdi. Yani, biz sizin müsaadenizle gelmedik ki buraya. Gelin, birbirimize tahammülü öğrenelim; bunun başka yolu yoktur. ,

Şimdi, bizi, yani koalisyonu kuran partileri birbirine düşürmek için Uç türlü nifak kullanıldı burada: Birisi ufki nifaktır. Ufki nifak, “İktidar ile iktidarı oluşturan parti gruplarını kastetmiyoruz; diyor; yani, hükümetle parti gruplarından ayırıyor. Parti grupları olmazsa hükümet olmaz zaten. Burada oturan parti grupları teker teker buraya geldiler, bu hükümeti destekleyeceklerini, beyaz oy vereceklerini, programı yürüttüğü sürece de bu programı kabul ettiklerini, desteklerini devam ettireceklerim söylediler. Şimdi burada parti gruplarından çıkan hükümetle, parti gruplarını ayırmak... Bu, ufki nifaktır.

Şakuli nifak da şöyle: *(C.H.P. sıralarından gülüşmeler)* Sayın Erbakan bana ne demiş? Sayın Türkeş Sayın Erbakan’a ne demiş? Bu şekildeki nifaka da şakuli nifak diyoruz. Bir de burjuva biçimi nifak tatbik etti Halk Partisinin sözcüsü; o da şudur: Bizim partinin içine üfledi; yani, siz bunların arkasına düşmeyin gibi, filân; bizim partinin içine, Adalet Partisinin içine üflemeyi bir süredir âdet haline getirdiler. Her defasında da, üfledikleri zaman taş duvara üflediklerinin farkında değillerdir *(A.P. sıralarından alkışlar)* ve döndü Cumhuriyet Halk Partisinin sözcüsü, bu defa bana vurdu işi. Çünkü ben bütün bu şeylerin, husumetin mihrakıyım. “Husumet” tabirini belki çok sert bulabilirsiniz. Maksadım, yani bu fırtınanın ortasıyım ben; öyle diyeyim daha iyi. “1965 den beri Partisini de, kendisini yanılttığını görüyoruz” diyor. 12 senedir hem kendimi, hem Partimi yanıltıyorum da, nasıl ayakta duruyorum; Partim nasıl ayakta duruyor, kendim nasıl ayakta duruyorum? Buna şaşmak lâzım. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

ALEV COŞKUN (İzmir) — %56 oydan %36’ya indiriz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Gelin, bizim Partiyi de siz idare edin bari de, rahatlayalım. *(A.P. sıralarından gülüşmeler)*

Partinin iç yapısı... Bakınız bu, üfleme metodunda burjuva... “Partinin iç yapısı liderin kafasına uygun bir şekilde olmayacaktır” diyor. “Liderin kafası nasılsa, Partinin iç yapısı öyle görünüyor; ama öyle olmayacaktır” diyor. Bunu bir ihbar telâkki etmiyorum. Tasası Sayın sözcüye düşmemeli bu çeşit işlerin. Bunlar, komşunun, komşunun evini dikiz etmesi gibi bir şeydir; *(A.P. sıralarından gülüşmeler)* kendi işinize bakın!

Efendim, bu Hükümeti biz niye kurmuşuz? Soruşturma komisyonları varmış da, onlardan kaçmak için Hükümeti kurmuşuz. Cenabı Allah’ın huzurunda, dünya âlemin huzurunda ve bütün milletin huzurunda söylüyorum: Bana soracağınız bir hesap var da sormazsanız nâmertsiniz, nâmertsiniz, nâmertsiniz. *(A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar; C.H.P. sıralarından gürültüler)*

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Kaçan nâmerttir.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kimseden korkmam; Cenabı Allahtan başka kimseden korkmam; Sizden de korkmam, başkasından da korkmam, kimseden korkmam. *(A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, C.H.P. sıralarından gürültüler)*

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Nasıl kaçtın, nasıl?

ALEV COŞKUN (İzmir) — Mobilyalar ne oldu?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın Milletvekilleri,

Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın sözcüsü köprü ile ilgili bazı hususları burada ortaya koydu. Tabii bu sahalarda kendisinin de bildiği işlerdir. Gerçekten, bu çeşit konuları kendisiyle tartışmaktan memnun olurum. Yalnız, burada söylediği şeylerin

tümü yanlıştır; fennen de yanlıştır, ilmen de yanlıştır. Efendim, köprü yapılmış Ama bu köprü'nün üstünden tren geçmeliymiş. (A.P. sıralarından gülüşmeler) Haa! Bu köprü'nün üstünden, bugün yapıldığı yerde treni geçirmek mümkün değildir.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Bu yerde niye yapılınsın?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bu köprü'nün yeri böyle keyifle, keyif içinde tayin edilmiş değildir. Dünyanın en ünlü, Türkiye'nin en ünlü mühendisleri bir araya gelmiş, bunu tayin etmişlerdir. Haa! Planlama Teşkilâtında bir uzman oturup bir rapor yazmış olabilir; öyle de diyebilir, böyle de diyebilir Ama bunların mevkii vardır; bunların mercii vardır. Bu köprü, yapılmış bulunan köprü, sadece bir köprü de değildir; köprü ve çevre yollarıdır. Çevre yolları, İstanbul için fevkalâde önemlidir; bu çevre yolları olmasa, İstanbul'da kıpırdamak bugün mümkün değildir; binaenaleyh, köprüden daha önemlidir çevre yolları, Çevre yollarının bittiği yerde, iki uçtaki çevre yolunu bağlamak için köprü yapılmıştır. Köprü doğru yerde yapılmıştır, doğru yapılmıştır. O kadar doğru yapılmıştır ki, köprüye sarf edilen parayı 2 sene zarfında köprü ödemiştir. Bu doğrudur. Şimdi, demiryolu için boğazı bir defa daha geçmek lâzım; ikinci köprü geçişi hazırlanıyor. Bunun da avan projesi hazırlanmıştır. Avan projesinde de, ikinci köprüde de demiryolu ile yolu aynı yerden geçirmek mümkün değil; demiryolunu başka bir yerden geçirmek mümkün. Çünkü demiryolunun yaklaşımı birbirine uymuyor; demiryolu, meyil meselesidir, başka zorlukları vardır, birçok sıkıntıları vardır. Yapılmış etütleri daha 2 gün evvel gözden geçirdim; dünyanın en meşhur firmaları yapmıştır; bizim karayollarımızın uzmanları tetkik etmiştir; demiryolu için ayrı bir geçiş, su altı geçişi olacaktır; ikinci bir çevre yolu, ikinci bir boğaz geçişi şarttır; öyle yapılacaktır. Binaenaleyh, bugün Sayın sözcünün ortaya koyduğu hususlar yanlıştır.

6 karayolu uzmanını atmışız görevinden, ondan sonra Demiryolları Genel Müdürünü uzaklaştırmışız... Bu çeşit münakaşalara girmek istemiyorum, Aradan 10 seneye yakın zaman geçti, kim bilir neden yapmışızdır? İşe yarayan kimseleri işinden niye uzaklaştıralım? Kim bilir, belki yapılmasın diye köprüye karşı çıkmışlardır; şudur, budur, kafaları almamıştır, bir şeydir; ne bileyim ben, (A.P. sıralarından alkışlar)

Değerli Milletvekilleri, Sayın sözcü, elektrik meselesine de dokundu. Bu hususta söylediği şeylerin de tümü yanlıştır. Şöyle yanlıştır: Efendim, 1965'de Türkiye'nin kullandığı elektriğin %45'i sudan elde ediliyordu. Ona bakarsanız, 1950 de de Türkiye'nin kullandığı elektriğin %4'ü sudan elde ediliyordu. Su santrallerini yapmak kolay değildir. 1971 de bu %27'ye inmiş. E, başlanmış bulunan santralleri zamanında bitirilememiş, memleket elektriksiz kalmasın diye Fueleoil santralı yapılmış; Çünkü bir Kilovat saat elektriğin yokluğu Türkiye'ye 100 liraya mâluluyor. Fueleoil santralı yapmak suretiyle, yaptığınız tesisler de o zamanın parası ile 15 kuruşa mâluluyordu; şimdinin parası ile 30 - 35 kuruşa, 40 kuruşa mâluluyor. Eğer bunu "pahalı" dersiniz, 40 kuruşa ürettiğiniz bir enerjiye, o zaman bir Kilovat saat elektrikten mahrum kalacaksınız ve 100 lira memleket zarar edecek. Elektriğin değeri hava gibidir; olmadığı zaman belli olur. Bakın, elektrik kısıntılarının memlekete verdiği zarara; yalnız memleketin sanayiine değil, memleketin ev hayatına verdiği zarara bakın. Bu elektrik kısıntıları da aslında elektrik yokluğundan meydana gelen bir durum değildir; Ambarlı santralinde üç ünite yanmıştır. Üç ünitenin kabloları yanmasaydı, bu sıkıntılar olmazdı. Ege bölgesindeki göllerimizde de çok az su vardır; sonra, Keban barajının dört ünitesi konmuştur, ikinci dört ünitesi de sipariş

edilmiştir; bunlar konacaktır ve Yeşilirmak üzerinde yapmakta okluğumuz Ayvacık-Balolur barajları hizmete girmekte gecikmiştir; Seyitömer’de yapmakta olduğumuz bir ünite gecikmiştir, Gökçekaya’da yaptığımız ünite gecikmiştir. Bunlar büyük tesislerdir, bunlar böyle hemen hallolacak işlerden değildir; tren bile bir istasyondan bir istasyona giderken gecikiyor; zorluklar vardır.

MAHMUT TÜRKMENÖĞLU (İzmir) — Bu gecikmelerin bir sorumlusu vardır her halde Sayın Başbakan?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bir sorumluluk varsa, sorumluyu arayalım, hep beraber arayalım sorumluyu.

Bunlar gecikmiştir, onun için, bunlar en kısa zamanda hizmete girecektir. 1975 Hükümetinin ele aldığı elektrik tesisleri tamamlandığı takdirde, 60 milyar Kilovat saat elektrik çıkacaktır ve nasip olur da biz hükümet icra etmeye devam edebilirsek, Allah nasibederse, 1977 yılında yapacağımız yeni tesislerle 100 milyar Kilovat saat e giden bir sistemi meydana getireceğiz. 100 milyar Kilovat saat bu programın içine beyhude yazılmamıştır, 20 milyardan 100 milyara çıkıyoruz. Efendim, Romanya ile Bulgaristan ile Yugoslavya ile Türkiye’yi mukayese ederek bir yere varılamaz. Türkiye’nin, o memleketlere gıpta edecek hali falan yoktur; Türkiye, o memleketlerin hepsinden çok daha iyi bir memlekettir, çok daha güzel bir memlekettir. *(A.P. sıralarından alkışlar)* O memleketlerde bulunmayan insan haysiyetini teminat altında tutan hürriyetler bu memlekette vardır. *(A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

Şu sözleri de, doğrusunu isterseniz, sözcüye yakıştıramadım: Yok efendini, 1965 yılında kadar Fueleoil Türkiye ihraç edermiş de... Türkiye büyüdü; 1965 senesinde Türkiye’nin kullandığı petrol 4 milyon tondur, 1965 senesinde ham petrol 4 milyon tondur; 1977 senesinde Türkiye’nin kullanacağı petrol 18 milyon ton, 1982 senesinde 30 milyon ton, 1987 senesinde 54 milyon ton ve 1982 senesinde Türkiye petrol bulmazsa, denizde ve karada bir yerde petrol bulmazsa, bugünkü rayiçler üzerinden 4 milyar dolar, petrol için para ödemeye mecburdur.

Demir-çelik meselesi de aynı şekildedir. Türkiye’ye bir demir-çelik fabrikasının 1 milyon tonluğunu yaymak, 15 milyar liraya mal oluyor.

Türkiye büyümüştür, imkânları da büyümüştür. Türkiye, Birinci Beş Yıllık Planda, 1963 - 1968’de 60 milyar lira; İkinci Beş Yıllık Planda, 1968 - 1973 de 120 milyar; Üçüncü Beş Yıllık Planda 190 milyar;

Dördüncü Beş Yıllık Planda ise 1 trilyonun üzerinde yatırım yapacak hacme erişmiştir. Türkiye’ye huzur lâzım, istikrar lâzım; huzur ve istikrar içerisinde bütün bunları yapmak mümkün, ama düşünün, 1971 den 1977’ye kadar on tane hükümetin değiştiği Türkiye’de bu işlerin düzgün götürülmesinin kolay olmadığını herkes kabul etmeli.

Sayın sözcü “Bu Hükümete güvenimiz yoktur” diyor.

Esasen bunu gayet tabii karşılıyorum. Yani, “Güvenimiz vardır” demesi mümkün değil ki. Ve aslında bu Hükümete güveniniz olsun demiyorum; Türkiye Cumhuriyeti hükümetidir; görev yapacaktır. Kanunlarını size verdiği yetkilerin tümünü kullanarak denetlersiniz. Bu görevleri başarı ile yapmaya çalışacak olan bu Hükümet, umuyorum, ülkeye güzel hizmetler verecektir

Sayın sözcünün beyanları içerisinde hilafı hakikatler var. Bunlardan bir iki tanesine dokunmak istiyorum

Sayın sözcü buraya geldi, bir fotoğraf çıkardı, dedi ki, “Hasan Aksu” “Hasan Aksu” diye zapta geçmiş, ama bizdeki resmi kayıta Hasan Tosun olması lâzım.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — İkisi ayrı.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İkisi ayrı olabilir; Hasan Aksu ise mesele başkadır, Hasan Tosun ise mesele başkadır; onu soruyorum...

DEVLET BAKANI SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir) — İkisi aynı.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Aldığımız netice şudur: Bu Zeytinburnu’ndaki olayda Hasan Aksu diye birisi yok, Hasan Tosun diye birisi var.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — İkisi de var efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hayır! İşte Devletin resmi belgesi elimde. “Hasan Aksu” diye birisi yok, “Hasan Tosun” diye bilgi var. Eğer yanlış bir şey söylersem, onu tashih etme imkânım bana verin, ama burada sizin dediğiniz şöyle: “Zeytinburnu olaylarına karışan Hasan Aksu adlı gencin...” “Hasan Aksu” değil bu Zeytinburnu olaylarına karışan; bu. Hasan Tosun’dur.

Hasan Tosun, 1953 doğumlu, Kartal Lisesi Edebiyat bölümü öğrencisi bir gençtir. 17.1.1976 günü gecesı İstanbul Zeytinburnu semtinde asayiş ekiplerince umuma açık yerlerde yapılan aramalar esnasında

Hasan... Evet, burada - Hasan Aksu - Hasan Aksu, Hasan Tosun ayrı ayrı kimseler - adlı bir şahsın üzerinde... (C.H.P. sıralarından “Ne oldu?” sesleri) Müsaade buyurun, aşağısında başka, yukarısında başka yazılmış. (C.H.P. sıralarından görüşmeler)

ÖNER MİSKİ (Hatay) — Sayın Bakan ikisi de aynı diyordu.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Müsaade buyurun, söylüyoruz size olduğu gibi her şeyi,

Bakınız ne diyor: “1 adet 7.65 çapında Fransız yapısı tabanca, üzerinde 35 adet Geco marka mermi, 1 adet patlamaya hazır dinamit lokumu bulunması üzerine, adı geçen yakalanarak gözaltına alınmıştır”. Hasan Aksu...

“Sanığın yapılan ilk sorgusu sırasında, kendisinin yasa dışı TİKKO adlı örgüt mensubu olduğu, Zeytin-burnu Mithatpaşa Mahallesi Tepebağı 3 üncü sokak 52 sayılı evde arkadaşları ile birlikte faaliyette bulunduğu bildirilmiş; bunun üzerine, 18.1.1976 günü gizli örgüt mensuplarının ele geçirilmesi için güvenlik mensuplarının mezkûr adrese gidilmiş, eve girilmek istenildiğinde, içeride bulunanlar güvenlik kuvvetlerine silahla karşı koymuşlardır” Meydana gelen çatışma esnasında Atilla Özkan adlı şahıs yaralanmış ve hastaneye götürülürken ölmüştür. Bahsi geçen gizli örgüt ile ilgisi oldukları anlaşılan 15 kişi meyanında, Hasan Tosun da gözaltına alınmıştır. Evde yapılan aramada 3 adet tabanca, 2 adet sustalı bıçak, bol miktarda mermi ve elde yapılmış patlamaya hazır bombalar ele geçirilmiştir.

Sanıkların sorguları tamamlandıktan sonra. Devlet Güvenlik Mahkemesine sevk edilmişler ve 17.1.1976 günü Devlet Güvenlik Mahkemesince tutuklanmışlardır. Soruşturma esnasında, 27.11.1975 günü, İstanbul Üniversitesi Turan Emeksiz

lokantasından çıkıp merkez binaya giderken, Süleyman Bulut adlı öğrenciyi yaralamak suçundan da, hakkında yine Devlet Güvenlik Mahkemesince ayrıca tutuklama kararı verilmiştir”

Bu gibi olaylarda ele geçirilen bütün sanıklar işkence gördüklerini iddia etmektedirler. Tahkikat yaptırılmıştır, müfettişler gidip tahkikat yapmıştır. Bu tahkikat sonunda, bir işkence söz konusu olmadığı açıklıkla İçişleri Bakanlığına bildirilmiştir.

Binaenaleyh, savunduğunuz veyahut problemini dile getirdiğiniz Hasan Aksu, TİKKO örgütünün mensubudur. Bu TİKKO örgütü Türkiye’de anarşinin nüvelerinden birisidir. Kendisinin, gezip tozduğu yerde yakasına yapışılmış değildir. Tabanca ile mermiyle, dinamitle, patlamak üzere olan dinamitle yakalanmıştı; Başka birisini yaralamaktan da suçludur, kendisine de bir işkence yapılmadığını resmi kayıtlar göstermektedir.

Şimdi, resmi bilgi bu. Eğer bu bilgi ile iktifa etmezseniz, bu bilgi doğru değilse, tekrar meseleyi dile getirirsiniz, tekrar cevap veririz. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

Şimdi Sayın sözcü burada...

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Ya fotoğraf?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Manisa’da Battal Öz’ün 27.2.1975 tarihinde öldürüldüğünden bahsediyor, öğretmenlerin öldürülmesiyle ilgili olarak; keza Adapazarı’nda da hikmet Demir’in 4.6.1975 tarihinde öldürüldüğünden bahsediyor.

Bu iki olay hakkında da Yüce Meclise bilgi vermek istiyorum; çünkü bunlar veriliyor, veriliyor, sonra yine aynı şeyler tekrarlanıyor. Şimdi bakalım ne olmuş:

Manisa’daki Battal Öz hâdisesi şudur: Battal Öz, Manisa’nın Turgutlu kazasının Ahmetli bucağında Barbaros İlkokulu Öğretmeni; aynı okul öğretmeni İbrahim Başar... Cinnet getirmiş, evvelâ gitmiş babasını öldürtmüş; sonra önüne çıkan kardeşini, anasını, kimi bulduysa öldürmeye kalkmış, sonra önüne bu arkadaşına çıkmış; Battal Öz, bu bahtsız insanı da öldürmüş. Babasını öldürmüş, sonra öz kardeşini öldürmüş; halen de akıl hastanesindedir. *(C.H.P. sıralarından “Ölmemiş” sesleri)* Ben bunu 10 Aralık 1975 günü yapmış bulunduğum basın toplantısında beyan etmişim. Sonra, gelmişiz bütçe müzakerelerinde, burada beyan etmişiz; yine geliyor Battal Öz... Cinnet getirmiş, anasını öldürmüş, babasını öldürmüş, başkasını da öldürmüş; gitmiş akıl hastanesine... E, “Bu Battal Öz’ü öldürttünüz” diyor. E, bunun içinden çıkamayız, *(C.H.P. sıralarından “Ya diğerleri?” sesi)* Ondan sonra, evet diğerini de söyleyeceğim, hikmet Demir’i de söyleyeceğim: Sakarya ilkokulu öğretmenlerinden; bir içkili gazinoda masa arkadaşlarıyla birlikte çıkan kavga sonumla ölmüş; vukubulan silahlı çatışmada ölmüş; Sapanca gölünün kenarında bir gazinoda çıkan kavgada birbirlerini vurmuşlar. Hikmet Demir bu...

İSMAİL HAKKI ÖZTORUN (Adana) — Yalan o, yalan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İşte, 10 Aralık 1975 tarihinde de bunu beyan etmişiz, söylemişiz.

İSMAİL HAKKI ÖZTORUN (Adana) — hikmet Demir kurşun yağmuruna tutuldu; yalan o.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Binaenaleyh, yani birbirini öldürecek; Hükümetin üstüne... Hükümet adam öldürmez ve öldürtmez, hiç bir Hükümet adam öldürmez ve öldürtmez. Bunlar iftiradan ibarettir, iftiradan ibarettir.

Kim ne biliyorsa... Türkiye’de yargı organı yok mu? Var. Bağımsız yargı yok mu? Var. E, oralara verin bunları, bağımsız yargıya verin. Onun içindir ki, Battal -Demir hikâyesi de bundan ibarettir. (C.H.P. sıralarından “Yargı organı kararların ne yaptınız?” sesi)

Yargı organının... Sayın Milletvekilleri, huzurunuzda bulunan Hükümet, Türkiye’nin bütün haklarına sahiptir.

Efendim, “Dış meseleler çözülememiş”. Hangi dış mesele çözülememiş? (C.H.P. sıralarından “Aaa!” sesleri)

İSMAİL HAKKI ÖZTORUN (Adana) — Ege çözüldü mü? Kıbrıs çözüldü mü?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tamam, ben de onu öğrenmek istiyorum zaten.

Çözülemeyen dış meseleler, nasıl çözülmesi لازمmış ki de, Hükümetin ne yapması لازمmış ki de, yapmamış? Dış meseleler sadece bizim irademize bağlı değildir; dış meseleler karşı tarafın da iradesine bağlıdır. Dış meseleleri çözmüş olmak için Türkiye’nin haklarını feda mı edelim? “Çözüldü” denmiş olması için, Türkiye’nin haklarından vaz mı geçelim? Bu mümkün değildir.

Kaldı ki, “Kıbrıs” diyorsunuz; Kıbrıs, 1975 senesinin Martındakinden bugün daha iyidir. Neden? Çünkü Kıbrıs’ta bir Federe Devlet kurulmuştur 1974 senesinin Eylülünde; Ekiminde yoktu, bir federe devlet kurulmuştur. Bu federe devlet seçim yapmıştır; bu federe devlet Anayasa yapmıştır; bu federe devlet kendi kendisini idare etmektedir; bir. 2: Kıbrıs’ın ekonomisi bugün 1974 ten ve 1975 den çok daha iyidir; ekilmedik bir karış toprak yoktur, arazi kurumamıştır, ekinler iyidir, ağaçlar kuramamıştır. 3 Kıbrıs’ta 120’ye yakın fabrika var; bu fabrikaların hemen tümü işletilmeye başlanılmıştır. Kıbrıs’ta siyasi solüsyon bulunacaktır; Kıbrıs’ta siyasi solüsyon bulunması fevkalâde zordur, halledilemeyen odur.

Ege meselesi, dün, 1974 te “Bizim bir Ege meselemiz yoktur” diyen Yunanistan, “Ege bizim gölümüz-dür” fiilen Yunanistan, masanın başına oturmuştur.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri bu meseleleri barış yoluyla halletmeyi göze almışlardır.

Değerli Milletvekilleri, söylemek istediğim şey şudur: Türkiye’de...

OĞUZ YAZICIOĞLU (Adana) — Gizli protokolden ne haber?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Protokolde bunların hepsi vardır, bizim protokolümüzde de. Hükümet Programında da bunların hepsi vardır.

Sayın Milletvekilleri, Türkiye’nin zor meseleleri var. Bu meseleleri bağırarak çağırarak halletmek mümkün değil; bunları düşünerek, taşınarak ve gönül ve elbirliği, yaparak halledebiliriz. Biz bu niyetlerle Yüce Meclisin önünde bulunuyoruz. Hükümet, Türkiye’nin bütün meselelerini göğüsleyecek güce sahiptir; evet, Hükümet olmak iddiadır; Türkiye’nin bütün meselelerinin altından kalkacak güce sahiptir. Bu güçle önünüzde bulunuyoruz. Türkiye’nin bütün meselelerini tatad etmiş, bunların her birisiyle uğraşmak için, azimle, şevkle uğraşmak için büyük bir kararlılığa sahiptir.

Hükümet huzurunuzdadır; Hükümet, Cumhuriyet Hükümetidir. Hükümeti tahkir ve tezyif etmeyiniz, tenkit ediniz, aydınlatıcı yol gösteriniz, bildiğiniz şeyleri söyleyiniz. Nihayet, Türkiye’nin başka Hükümeti yoktur; bu Hükümet sizin de hükümetinizdir,

yani Türkiye Cumhuriyetinin hükümetidir. Onun içindir ki, bunlardan bir şey çıkmaz; Türkiye'nin bütün meselelerinin hallini istediğiniz Hükümeti küçük düşürmekle elinize bir şey geçmez. Beğenmediğiniz şeyleri dile getirin, bütün denetim yollarını da kullanın; ama ağıza alınmayacak sözleri söylemekle bir şey çıkmaz; çünkü çirkinlikte yarışın sonu yoktur. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)

Burada komünizm tehlikesi dile getirildi; savunmamızın ihtiyaçları dile getirildi. Bunlar birtakım şiddetli üslup içerisinde, yumuşak üslup içerisinde dile getirilmiş, bunun önemi yoktur; bunlar Türkiye'nin meseleleridir. Yalnız, Türkiye bugün için 42 milyondur, yarın, beş sene sonra Türkiye 50 milyon olacaktır ve birçok zorlukları bulunan Türkiye'nin başka memleketlerin önünde eğilmesi mümkün değildir; bunun içindeyiz. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Türkiye bunu göze almaya mecburdur; Türkiye, eğilmeden bu meseleleri halletmeyi göze almaya mecburdur. Zorla, başka devletlerin baskısı ile Türkiye'nin bir meseleyi halletmesi mümkün değildir.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin kabul etmeyeceği ve milletin kabul etmeyeceği bir çözümü de, bir hal şeklini de, hangi meselede olursa olsun, Cumhuriyet Hükümeti olarak biz, ne milletin önüne koruz, ne de Türkiye Büyük Millet Meclisinin önüne koruz. Sorumluluk anlayışımız budur ve bu sorumluluk anlayışımızdan ayrılmayacağız. Zor meseleler üslendik, desteğinize, irşadınıza, aydınlatmanıza, denetlemenize muhtacız.

Cenabı Allah yardımcımızdır, hepinize saygılar sunuyorum.²⁴ (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, sürekli alkışlar)

²⁴ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre V, Birleşim 24, Sayfa 158-160, 192-202*

1 Ağustos 1977 Pazartesi

41. Cumhuriyet Hükümeti (V. Demirel Hükümeti) Programının Güven Oylaması ve Görüşmelerinde ve Sonucunda Yaptığı Teşekkür Konuşması

BAŞKAN — Güven oylamasının sonucu gelmiştir; okutuyorum:

“Başbakan Süleyman Demirel tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında Anayasanın 103 ve İçtüzüğü’nün 105 inci maddeleri gereğince yapılan güven oylamasının sonucu:

Oy sayısı : 448

Kabul : 229

Ret : 219

(A.P. M.H.P. M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, ayakta sürekli alkışlar)

BAŞKAN — Bu sonuca göre, Başbakan Sayın Süleyman Demirel tarafından kurulan Hükümete Millet Meclisince güvenoyu verilmiştir.

Kendilerini kutlar, ulusumuz ve yurdumuz için hayırlı olmasını dilerim. *(A.P. M.S.P. ve M.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

Buyurunuz Sayın Başbakan. *(A.P. sıralarından ayağa kalkarak, “Bravo” sesleri, alkışlar)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; Huzurunuzda bulunan Cumhuriyet Hükümetini... *(Dinleyici üst localarında karışıklıklar)*

NURETTİN KARSU (Erzincan) — Polise karşı geliyorlar Başkan. *(C.H.P. ve A.P. sıralarından ayağa kalkmalar, gürültüler)*

Polise karşı geliyorlar; dinleyici localarında polise karşı geliyorlar. *(Dinleyici üst localarında gürültüler, ayağa kalkmalar, alkışlar)*

BAŞKAN — Lütfen dinleyelim. *(Başkanın tokmağı vurma)*

HASAN CERİT (Adana) — Devletin polisini dövüyorlar Başkan.

BAŞKAN — Görevliler görevini yapsınlar. Görevlileri işbaşına çağırıyorum. *(Gürültüler)*

Görevliler lütfen... Gürültü yapanları dışarı çıkaracağız.

NURETTİN KARSU (Erzincan) — Demirel’in polisini dövüyorlar. Devlet adamına saygısızlıktır bu.

BAŞKAN — Beyler, lütfen yerlerinize oturunuz. *(Başkanın tokmağı vurma)*

ETEM EKEN (Çorum) — Bakanların arabalarında getirdikleri adamlar yukarda anarşi çıkarıyorlar. Böyle memleket idare edilmez. *(Gürültüler)*

BAŞKAN — Lütfen yerlerinize oturunuz... Sükûneti temin edelim. *(Gürültüler)*

NURETTİN KARSU (Erzincan) — (Başbakan Süleyman Demirel’e dönerek) Bir gün bunlar senin gözlerini oyacaklar...

HASAN CERİT (Adana) — Bakanların arabalarıyla gelenler yukarıda eşkiyalık yapıyorlar.

BAŞKAN — Beyler lütfen yerlerinize oturmanızı rica ediyorum; lütfen yerlerinize oturunuz. *(Gürültüler)* Lütfen beyler, lütfen yerlerinize oturunuz. Lütfen...

TEVFİK FİKRET ÖVET (Sinop) — Başkan, yukarıda Devletin polisini dövüyorlar.

HASAN CERİT (Adana) — Başkan, lütfen görevinizi yapın, yukarıya müdahale edin.

BAŞKAN — Lütfen beyler, lütfen... Lütfen beyler, yerlerinize oturun... *(Gürültüler)* Ne yapalım, olmuş... Yerlerinize oturunuz.

ETEM EKEN (Çorum) — Polisi dövüyorlar Başkan. *(Gürültüler)*

NURETTİN KARSU (Erzincan) — Senin Devletçiliğin bu kadar.

ETEM EKEN (Çorum) — Bakan arabalarıyla faşistleri doldurdular, eşkıyaları doldurdular, komandoları doldurdular.

BAŞKAN — Görevliler, lütfen, dinleyiciler tarafından gürültü yapılıyorsa, hemen bunları dışarı çıkarınız. *(Gürültüler)*

HASAN CERİT (Adana) — Devletin polisini Mecliste dövdürüyorsunuz Sayın Başkan. *(Gürültüler)*

ETEM EKEN (Çorum) — Polisi dövüyorlar Başkan.

NURETTİN KARSU (Erzincan) — Sayın Başkan, kulağınız duymuyor mu? Sağır mısınız?

ETEM EKEN (Çorum) — Bakan arabalarıyla taşıdılar bu insanları; dolmuş yaptılar. *(Gürültüler)*

BAŞKAN — Beyler, lütfen yerinize oturunuz. Lütfen... Rica ediyorum yerinize oturunuz; birbirimizi anlayalım, birbirimizi dinleyelim. *(Gürültüler)*

Lütfen yerinize oturunuz kardeşim.

HASAN CERİT (Adana) — Sayın Başkan, polisi dövüyorlar; onlar gitsin, ondan sonra oturacağız.

BAŞKAN — Peki, siz bekleyin, ben bekleyeyim; sonu ne olacak? Lütfen yerinize oturunuz.

YÜKSEL ÇAKMUR (İzmir) — (Başbakan Süleyman Demirel'e dönerek) Faşist ahtapot, Meclisi eşkıyaya bastıramazsın. Meclise cepheyi doldurdun, Meclisi eşkıyaya bastırdın; şimdi de Parlamentoyu bastırıyorsun bu eserinle. Kan dökücüler, kan. Eşkıya ile Meclise ihanet edemezsin.

NURETTİN KARSU (Erzincan) — Sayın Başkan, kulağınız duymuyor mu?

BAŞKAN — Kulağım duyuyor, sizin duymuyor. Oturun konuşalım; oturmadıktan sonra biz ne diyelim?

MEHMET GÜMÜŞÇÜ (Kayseri) — Bakanların arabalarıyla gelen insanlar dışarıya çıkacak.

TEVFİK FİKRET ÖVET (Sinop) — Sayın Başkan, Devletin polisini yumruklayan eşkıyalar var, onlar lütfen gitsin.

HASAN CERİT (Adana) — Görevinizi yapın, yoksa Başbakan konuşamaz burada.

NECATİ CEBE (Balıkesir) — Sayın Başkan, Devletin Polisini Millet Meclisinde dövenler, çıksın; tüm sözleriniz havada kalıyor. *(Gürültüler)*

BAŞKAN — Lütfen Beyler, lütfen, lütfen, lütfen beyler, lütfen yerlerinize oturmanızı rica ediyorum, lütfen yerlerinizi alın. Sayın yöneticiler, lütfen yerinizi alın.

TEVFİK FİKRET ÖVET (Sinop) — Sayın Başkan, polisi dövenleri lütfen dışarı çıkarın; aksi halde Başbakan konuşamaz.

HASAN CERİT (Adana) — Sayın Başkan, polisi dövenler dışarı çıkacak, şimdi çıkaracaksınız bunları.

BAŞKAN — Emniyet görevlileri, emniyet görevlileri, lütfen... Sizlere hitap ediyorum, bundan sonra gürültü yapan her kimse hemen dışarı çıkarılsın.

MEHMET GÜMÜŞÇÜ (Kayseri) — Sayın Başkan, konuşmanızın başında “Gürültü yapanlar emniyet görevlileri çıkaracak” dediniz; bu sözünüze bağlı kalmanızı istiyoruz.

BAŞKAN — Evet... Çıkarmazlarsa... Belki çıkarılmamış; ben ne diyeyim?

TEVFİK FİKRET ÖVET (Sinop) — Lütfen dışarıya çıkartın onları.

BAŞKAN — Beyler, beyler, sizden bir ricam vardır, bunun için bir dakikanızı rica edeceğim. Ben, diyeyim, ben söylediğimi söyleyeyim, siz isterseniz kabul ediniz, isterseniz etmeyiniz; ben, size ille kabul ediniz demiyorum. Müsaade ederseniz biraz daha soğukkanlı olalım, lütfen beyler... *(C.H.P. sıralarından gürültüler ve “özel militanlar gelmiş Meclise” sesleri)*

Lütfen beyler, lütfen oturup da bunu... *(C.H.P. sıralarından gürültüler. “Polisi dövenleri çıkartın” sesleri)*

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, polise tecavüz edenlerin çıkartılmasını istiyoruz.

BAŞKAN — Beyefendi, biz de diyoruz, polise tecavüz eden varsa, polis çıkarsın. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

Biz de bunu diyoruz; fakat “yok” diyor, tecavüz eden yokmuş. Ben ne yapayım?

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Efendim, çağırın polisi, belirtsin. *(C.H.P. sıralarından, “söyleyin polisler çıkarsın, kendisine hakaret edenler çıkarılsın” sesleri)*

BAŞKAN — Ben tekrar diyorum, polis memuruna tecavüz eden varsa çıkarılsın, ben bunu tekrar ediyorum, *(C.H.P. sıralarından gürültüler ve “30, 32 ve 14 numaralı Bakan arabalarıyla dolmuşlardır, buraya” sesleri)*

Sayın Başbakan, lütfen...

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, tedbir alın.

BAŞKAN — E, kardeşim ne yapalım? Güvenoyu bitmiş, teşekkür edecek, etsin, bitsin canım; bunu bitirelim kardeşim. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Görevlileri buraya çağırıyorsunuz.

BAŞKAN — Sayın Hayrettin Bey, bunun sonucu neye varacak? Bunu bitirelim beyler. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

Görevliler, emniyet mensupları, lütfen çok dikkatli olunuz. *(C.H.P. sıralarından sıra kapaklarına vurmalar)*

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Ne demek “dikkatli olun?” Göreve davet edin; sopa yiyen polisi kimin dövdüğünü öğrenin.

BAŞKAN — Ben ne yapayım, elimde ne var?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Polisi kimin dövdüğünü tespit edip yakalatmaya çalışınız.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Ya suçlu cezasız mı kalacak? (C.H.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Lütfen beyim, yerinize oturun kardeşim. (C.H.P. sıralarından, “oturmuyoruz”, “polise dayak atanlar atılsın, sonra” sesleri)

Yerinize oturun, yine söyleyeyim; yerinize oturmadan ne diyeyim? (A.P. ve C.H.P. sıralarından karşılıklı gürültüler birbirleri üzerine yürümeler ve yumruklaşmalar)

Gerekli tedbirleri almak üzere toplantıyı 15 dakika tatil ediyorum.

Kusura bakmayınız Sayın Başkan.

Kapanma saati: 16.00

İkinci Oturum

BAŞKAN — Sayın Başkan, buyurunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (İsparta) — Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; (C.H.P. sıralarından gürültüler, sıra kapaklarına vurmalar)

Hepinizi saygı ile selâmlıyorum. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar, C.H.P. sıralarından, sıra kapaklarına vurmalar)

Huzurunuzda bulunan Cumhuriyet Hükümeti, güvenoyuna mazhar olmuştur... (C.H.P. sıralarından sıra kapaklarına vurmalar)

BAŞKAN — Lütfen beyler... (Gürültüler)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hükümet bunalımı sona ermiştir.

Yüce Meclise şükranlarımızı sunuyoruz. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, şiddetli alkışlar; C.H.P. sıralarından sıra kapaklarına vurmalar)

Bütün gücümüzle, milletimize ve memleketimize hizmet edeceğimizden emin olmanızı rica ediyor.

Cenabı Allah’ın bile yardımcı olmasını diliyor, saygılar sunuyorum. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, şiddetli alkışlar; C.H.P. sıralarından gürültüler)

HASAN CERİT (Adana) — Kıbrıs’a suntaları ihraç edecek misiniz?

BAŞKAN — Sayın Hayrettin Uysal Bey bir önerge göndermiştir; okutuyorum...

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Okutmayın, sizi protesto ediyoruz.

BAŞKAN — Ben de teşekkür ederim.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Çünkü anlayışınız yanlıştır.

BAŞKAN — Teşekkür ederim. (Gürültüler)

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Dışarıdaki anarşiyi Meclise soktunuz; protesto ediyoruz sizi.

BAŞKAN — Teşekkür ederim kardeşim; ben ne diyeyim?

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Bunu sizin yönetiminizde konuşmaya gerek görmüyoruz.

BAŞKAN — Millet Meclisi Başkanı seçimini yapmak için 2.8.1977 salı günü Saat 15.00'te toplanmak üzere birleşimi kapatıyorum.²⁵

Kapanma Saati: 16.25

²⁵ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre V, Cilt 1, Sayfa 212*

27 Aralık 1977 Salı

**“İçte ve Dışta Güvenliği Sağlayamadığı, Türkiye’nin Gelişmesini Engellediği, Devleti Anayasa Kurallarından Uzaklaştırdığı İddiasıyla”
V. Demirel Hükümeti Hakkında Verilen Gensoru Önergesi Hakkında Konuşması**

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin Sayın Üyeleri; hepinizi saygı ile selamlıyorum.

Bugün, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının en önemli bir maddesi Millet Meclisi tarafından işletilmektedir. 89’ncu madde; Türkiye Cumhuriyetinde iktidarların değişmesini medeni usuller içerisine bağlayan en önemli bir müeyyideyi getirmektedir.

Gensoru önergesi verilmiştir, bu gensoru önergesi üzerinde müzakereler cereyan ediyor. Hemen üzülerək ifade edeyim ki, 20 dakika gibi bir müddet içerisinde, bu kadar ağır ithamların cevaplandırılmasını sığdırmayı istemekte insafsızlık ve haksızlık vardır. Savunma hakkı aziz bir haktır. İtham, iddia, isnat daima kolaydır. İtham, iddia ve isnat karşısında kalana savunma hakkı tanınmazsa, o zulüm olur, onun adına zulüm derler. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Savunma hakkını kullanmamız elimizden alınmamalı idi.

Şimdi neler söylendi burada? Bunlar, yeni de söyleniyor değil. Bunlar, aylardır söyleniyor, yıllardır söyleniyor; ama bir defa daha söyleniyor, bir defa daha cevaplandırılıp, bu Meclisin zabıtlarına geçmesi lazımdır.

Hükümetler gelir, hükümetler gider. Bugün hükümet biz olur, yarın başka birisi olur ve bunların hepsi Cumhuriyet hükümeti olur ve bunların kaderini millet tayin eder ve onun mümessili olan Millet Meclisi tayin eder. Evvela, bence, burada bir medeni geleneği yerleştirmemizde zaruret vardır ve gerçekten Anayasasının 89’ncu maddesini işletirken, böyle bir aceleye getirip, 89’ncu maddenin son fıkrasındaki aranan şeyi bir gün evvel aramak gibi bir duruma girmek yerine, meselenin hakkını vererek bu zeminde tartışmasını yapmak lazımdır.

Şimdi, bu Gensoru önergesinin açılması lazımdır ve biraz sonra kararınızla umuyorum ki, bu Gensoru önergesi kabul olunacak, daha doğrusu Gensorunun açılması kabul olunacaktır. Önergenin kabulünü o anlamda söylüyorum, içindeki iddiaların kabulü anlamında söylemiyorum. Önergeyi kabul edenler, Gensorunun açılmasını kabul etmiş olacaklardır. Bunun hakkında söyleyeceklerimiz olacaktır, gayet tabii.

Önergenin içerisinde 34 tane iddia vardır ki, fevkalade ağır iddialardır. Sadece bu iddialar bugünkü Cumhuriyet Hükümetine yöneltilmiş iddialar da değildir, Devlete yöneltilmiş iddialar vardır bunun içerisinde, rejime yöneltilmiş iddialar vardır. Binaenaleyh, geliniz bu önergeyi, yani Gensorunun açılmasını kabul ettikten sonra 20 dakika içerisinde Hükümeti sıkıştırmaya kalkmayın. İddialarınız, isnatlarınız, ithamlarınız hakkında güveniniz varsa, cevabından endişe etmeyin, cevabını alın. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Ben bu hususu kaydettikten sonra bizatihi önere ile ilgili iddialara gayet kısa temas edeceğim. 20 dakikanın içerisine böyle koşarak birçok şeyi sığdırmak mümkün değildir. Hele bunların ipe sapa gelmez veya gelir diye düşünmeden bir tasnif yapmadan söylensin,

atılsın, iz bırakır anlamında bir yol tutularak yapılması halinde bununla yarışmak mümkün değildir. Onun içindir ki, benim huzurunuzda söyleyeceğim şey şudur; bize kendimizi savunma fırsatını veriniz, Yüce Meclisin önünde söyleyeceklerimiz vardır, bizi bu imkândan mahrum bırakmayınız. Bunu söylerken de sadece Türk demokrasisinin sağlıklılığını, işlerliğini ortaya koymakta yarar olduğu düşüncesinde olduğumuz için bunu söylüyoruz, tazallüm hali içinde değiliz.

Değerli Milletvekilleri, burada söylenmiş şeylere teker teker cevap vermeye kalksam, bunların onda birine, yirmide birine cevap vermeye zamanım yetmez. Ama şunu ifade edeyim ki, bu Hükümet bugünkü görev başında bulunan Cumhuriyet Hükümeti bir koalisyon hükümetidir; 5 Haziran 1977 seçimleri sonrasında başka bir hükümet güvenoyu alamadığı için kurulmuştur. Yani başka bir hükümet kurulmuş, huzurunuzda gelmiş, güvenoyu alamamıştır. Güvenoyu alamayacağı önceden belli olan bir hükümet kurulmuş, huzurunuzda getirilebilmiştir. Ama bu Hükümet, güvenoyu alacağı önceden belli olarak kurulmuş ve huzurunuzda gelmiş ve sizlerin güveninize mazhar olmuştur. Aradan beş ay geçmiştir mahkeme kadiya mülk değildir, hükümetler gelir, hükümetler gider; yeter ki kaideler işlesin; yeter ki bu zemin işlesin.

Şimdi söyleyeceğim şey şudur: Bu Hükümetin henüz görev süresi beş ayı doldurmamıştır. Burada öyle iddialar var ki, bu iddialar beş sene tek başına iktidar olsa bile bir hükümete yöneltilebilecek cinsten iddialar değildir. Yani bu iddiaların aslında doğru olmadığı; 4,5 ay gibi, beş aya yakın bir süre içinde bu iddiaların gerçekleştirilmesine hak verecek birtakım hareketleri yapmanın imkân dahilinde olmadığından doğmaktadır.

Cumhuriyet Halk Partisi bu iddiaları 5 Haziran 1977 seçimleri öncesinde; meydan meydan, kürsü kürsü, mikrofon mikrofon söyledi, geliyor. Bu iddiaların tümünü söyledi. Teker teker bunları saymakta fayda görmüyorum, tümünü söyledi. Bu iddiaları millet kabullendi mi? Bu iddiaları millet kabullenseydi, bunlar ağır iddialardır, millet bunları kabullenseydi o zaman Cumhuriyet Halk Partisinin tek başına iktidar olması lazımdı.

Cumhuriyet Halk Partisi tek başına iktidar olmamıştır; ama sayısal eksikliğini, siyasal eksiklikle tamamlamaya kalkmış, mahcup olmuş, oturmuştur.

Şimdi, peki 5 Haziran'dan sonra ne oldu? 11 Aralık 1977 de seçimler yapıldı. 11 Aralık'ta da Cumhuriyet Halk Partisi bütün bu iddialarını meydan meydan, kürsü kürsü, mikrofon mikrofon tekrarladi ve hatta ilan etti ki "11 Aralık bir referandumdur" "Neyin referandumudur?"

Bu Biz o zaman sorduk; "Nasıl olacak bu? Bu seçimlerle milletvekili seçilmeyecek, Cumhuriyet Senatosu üyesi seçilmeyecek" Yani Meclislerin kompozisyonunu değiştiren seçimler değildir bu. Nasıl olacaktır? Bu seçimler neticesinde Cumhuriyet Halk Partisi faraza %50'nin üstünde oy bile alsa, tek başına nasıl iktidara gelecektir? Bu sualimiz askıda kalmıştır; cevapsız kalmıştır. Şimdi buradan Cumhuriyet Halk Partisinin Grup Sözcüsü bunu biraz cevaplandırabileceği bir savunma içerisinde göründü; itham içerisinde değil. Burada bir savunma içerisinde Cumhuryet Halk Partisinin Sözcüsü.

Değerli Milletvekilleri, 11 Aralık seçimlerinin neticesi malumdur. Bu 11 Aralık seçimlerinde bugün Hükümeti teşkil eden partiler, üç partinin oyları bir kere %50'nin üstünde çıkmıştır, genel meclis seçiminde. Binaenaleyh eğer bu referandumsa, halkın bu Hükümeti tutmadığı, halkın bu Hükümeti benimsemediği, bu Hükümetin bir gün

dahi kalmaması lazım geldiği şeklindeki iddialar şahsi, indi, keyfi, kasti olmaktan ileri geçmez. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri alkışlar)

Bu yargıyı kimin adına veriyorsunuz? 11 Aralıktan bugün 27 Aralığa kadar 16 gün geçmiş. 11 Aralık öncesinde her yerde bağırılmışınız, söylemişsiniz, “bu bir referandumdur” demişsiniz. Referandumsa bu Hükümet taltif görmüştür, bir. İkincisi; 5 Haziran tarihinde yapılmış bulunan seçimlerde yine bu Hükümetin arkasındaki üç partinin oy oranı %50’nin üstündedir. 5 Hazirandan 11 Aralığa kadar geçen altı aya yakın süre içerisinde fevkalade namüsaait şartlara rağmen, her türlü kötulemelere muhatap olmuş bulunmamıza rağmen, bu üç partinin oylarının yekûnunda -daha doğrusu nispet olarak söylüyorum- hissedilir değişme meydana gelmemiştir. Aşağı yukarı vatandaş, fikrine, bu fikri temsil edenlere sahip çıkmıştır.

Şimdi, bunlardan sonra demek istediğim şey şudur: Bu Gensoru önergesini niye getirdiniz diye size sormuyorum. Bu Gensoru önergesini niye getirdiğinizi çok iyi biliyorum. Bu Gensoru önergesiyle, siz, bir takım yanlışları düzeltme hevesinde falan değilsiniz. Bu Gensoru önergesi bir “Suyumu bulandırdın” önergesidir. Yani, sen git, ben geleyim önergesidir; bu önerge budur. (C.H.P. sıralarından gülüşmeler, A.P. sıralarından alkışlar) Değerli Milletvekilleri, uzun lafın kısası budur.

Şimdi, aslında söylemek istediğim şey şudur: Böyle bir önerge, farz ediniz ki böyle bir önerge sonunda Hükümet Meclislerden güvenoyu alamadı, güvensizlik oyu aldı; daha doğrusu bu halde güvenoyu söz konusu değil, güvensizlik oyu söz konusu; farz ediniz ki güvensizlik oyu aldı. Bunda itibar kırıcı hiçbir şey yoktur; ama şimdi bunun yerine hangi model hükümet gelecektir? Bunun yerine gelecek model hükümetin tabandaki dayanağı ne olacaktır? (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri alkışlar)

Burada bunca kötulemelere maruz tuttuğumuz, bunca ithamlara, bunca tahkirlere, bunca tezyiflere maruz tuttuğumuz, insafsızca maruz tuttuğumuz Hükümet, Cumhuriyet Hükümetidir ve aslında istediğiniz kadar tenkit yapın, aslında bizim müsaademize de tabi değil; kim isterse yapsın, bizim savunduğumuz sistem bu; biz bu sistemi savunuyoruz. Tenkit, herkes her şeyi söyleyebilsin; ama fazilete, şereflere dil uzatılmasın istiyoruz. Hele bu kürsüde bunları gayet medeni ölçüler içinde başarmaya mecburuz, diyoruz. Tenkit ettiğiniz bu Hükümet geçen, beş ay zarfında da önemli ve büyük hizmetler görmüştür. Nitekim, siz burada bu Hükümetin bir icraatını tenkit etmiyorsunuz. Yaptığınız iş; “O, ona demiş ki, bu, buna demiş ki; o, orada şöyle etmiş ki; bu, burada böyle etmiş ki”den ileri geçmiyor.

Ana Muhalefet Partisinin Sözcüsü bu Hükümeti düşürmek için buraya gelmiş, söylediği şey bu. Şunlara bakın; “Bu bakan o bakana demiş ki; o öyle etmiş ki” demekle, etmekle devletler, hükümetler idare edilmiyor. Bunun bir icraatı var, bunun bir icraatı var...

MAHMUT ÖZDEMİR (Sivas) — Başka bir şey yapsanız onu da söyleyeceğiz zaten.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 30 Kasım akşamı verilmiştir.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Gensoru önergesinin içerisinde, “Efendim, bu Hükümet plan bile yapamamış” deniyor. Plan, Bütçe Komisyonunun önünde duruyor.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Ne planı; ne zamandır?

“Bütçe yapamamış.” 260 milyarlık bir bütçe, Bütçe Komisyonunun önünde duruyor.

Peki bu Hükümet bu kadar tutarsızmış da, Devletin en zor meselelerini, planını, bütçesini 5 ay içerisinde derlemiş toparlamış nasıl etmiş de getirmiş Komisyonun önüne koymuş?

Bu Hükümet 20’ye yakın tarım ürününün taban fiyatlarını tespit etmiş. Bu Hükümet 8 Eylül günü, memlekette, istikrar tedbirleri olarak bir seri tedbirleri ilan etmiş. Bunlardan hiç söz yok; ama burada zihinleri çelme, bir fitneyi yeşertme, onu ona, onu ona düşürme, hatta dinleyene, hangi fikirde olursa olsun, “Yahu bu söylenenlerde o kadar yadırganacak şeyler değil” dedirtmek için özel bir taktik konmuştur; ama Devlet demagoji ile yürüyemez, açıklıkla söylüyorum. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, C.H.P. sıralarından alkışlar)

Aslında bu bir şekli gensorudur, şekli gensoru. Hükümetler, sokaklarda, balkonlardan nutuk vererek, beyanat yaparak ne kurulur, ne de gider. İşte biz, buna bir nihayet vermek için, bu gayri ciddi tutuma bir nihayet vermek için, 6 Haziran günü partisinin balkonuna çıkıp da, “Biz hükümet olduk” diyenlere, “Hükümet olduğunun ilanın yeri orası değildir, burasıdır” veyahut da meydan meydan dolaşıp, Belediye seçimlerinde -biz hükümetiz- Hükümetin üstünde bir hükümet kurmaya kalkanlara, mevcut Hükümetin üstüne bir hükümet kurmaya kalkanlara, “89’ncu maddeyi niye işletmiyorsunuz?” dedik. Gelin onu işletin de, tartışmayı bu zemine çekelim.

Değerli Milletvekilleri, gayet açıklıkla söylüyorum, tartışmanın bu zeminde kalmasında sayılamayacak kadar faydalar var, çok büyük faydalar var. Daha doğrusu tartışmanın bu zeminden başlatılmasında, -sonra nereye götürürseniz götürün ama bu zemin boş kalmamalıdır -bu zeminde yapılmasında faydalar görüyorum.

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — 5 ay boş kaldı.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Gerçekten bu Gensoru sonunda, sayet Meclisimizin bu Gensoruyu açmasına kararı olur da daha sonra Hükümet güvensizlik oyu ile karşı karşıya kalırsa, ondan sonra bunalım doğacaktır. Binaenaleyh, bu Gensoru bir bunalım gensorusudur. Yani bir bunalım meydana getirme gensorusudur ve Türkiye’nin ne olacağını söylüyoruz; Türkiye’nin böylesine icat edilmiş bir bunalımın içerisinde de çıkabileceğini, çıkması lazım geldiğini, kısa zamanda çıkması lazım geldiğini hiç kimse en ufak bir tereddütle karşılamasın. Çünkü meşru zeminlerde kalındığı sürece çareler tükenmiş değildir. Mutlaka çare bulunur. Yalnız bunalımın uzayıp gitmesi halinde memleketin çok büyük zararlar göreceğini burada söylemeyi faydalı sayıyorum.

Değerli Milletvekilleri, iddialar var: Memleketin kalkınması engellenmiş, dış politikasında, dış ilişkilerinde memleketin zararlı birtakım durumlara düşmesi gibi haller meydana gelmiş, savunmasında birtakım tedbirler alınamamış, anarşi, terör hareketlerinde birtakım ileri hamleler meydana gelmiş ve bunun gibi alt alta dizilen birçok iddialar vardır. Arz ettiğim gibi, bu iddiaların hiçbirisi, daha doğrusu bu iddiaların mesnedindeki bulunan konuların hiçbirisi, hiç olmazsa ana konular olarak söylüyorum; hükümetlerin meselesi olmaktan önce, ülkenin meselesi olmaktan öteye geçmez. Yani döviz darboğazı... Türkiye’nin önünde bir döviz darboğazı vardır.

BAŞKAN — Sayın Başbakan iki dakikanız kalmıştır.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İki dakikam kaldı...

Ülkenin önünde bir döviz darboğazı vardır, ülkenin kalkınması durmuş falan değildir. Ülkenin önünde kanun, nizam hâkimiyeti diye bir konu vardır. Bunları bu Hükümet giderse, falanca hükümet gelirse ortadan kalkar saymak ve tedbirlerinin sadece bundan ibaret olduğunu sanmak, sadece dalalettir, gaflettir. Çünkü bu tedbirler, “Efendim Kıbrıs meselesi hallolmamış.” Açıklıkla soruyorum: Ana muhalefet Partisi Hükümete hazır olurken, Meclisin önüne bu gensoru dolayısıyla gelip, Kıbrıs meselesinin nasıl hallolacağını söylemesi lazım gelir. Ne yapılması lazım ki, Kıbrıs meselesi hallolsun. “Hele bir hükümet olalım da sonra düşünürüz” demek bir şey ifade etmez. Şayet Kıbrıs meselesinin nasıl hallolacağı hakkında fikri varsa ve hallolmadı diye bizi tenkit ediyorsa, nasıl hallolacağını gelip, ne gün yapılacaksa bu gensorunun mabadi o zaman söylemesi lazımdır.

Şimdi: aslında dış politika meselelerinde, geçen 150 gün zarfında Türkiye’nin zararına bir şey olmamıştır; aksine yararına birçok şeyler olmuştur; ama bunları söylemek imkânını bana vermiyorsunuz ki...

BAŞKAN — Bir dakikanız var efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bir dakikam kaldı, peki. *(Gülüşmeler)*

Değerli Milletvekilleri, geliniz bu Gensorunun açılmasına karar veriniz ve bu iddiaları bu zeminde, bizim delillerimizle nasıl çürüteceğimizi görünüz. Bunlar büyük meselelerdir, ülkenin bu büyük meselelerinin altında ne bulunduğunu biz söyleyelim, inanın, inanmayın sizin bileceğiniz iştir; ama bize söyleme fırsatını veriniz. Çünkü bu bilgileri biz Devlet idaresinden kazandık geliyoruz, bunları Yüce Meclise aktarma imkânını bulalım.

Türkiye bir hasta adam değildir. Türkiye’ye hasta adam demek bühândır, iftiradır; başkalarının ağzına yakışabilir ama bizim ağızımıza yakışması gereken bir şey değildir. Türkiye batan bir ülke de değildir. Geliniz Türkiye’nin bir hasta adam olmadığını, Türkiye’nin batan bir Türkiye olmadığını gösterelim.

Türkiye gelişen, ilerleyen ve büyüyen bir Türkiye’dir. Türkiye, hürriyetçi demokrasiyi kendisine idare tarzı seçmiş ve bunu yürütmeye çalışan bir Türkiye’dir. Türkiye fukaralık, işsizlik, cahillik ve çaresizliği yenmeye kararlı bir Türkiye’dir. Türkiye bütün hak ve menfaatlerine sahiptir. Görev başında bulunan Cumhuriyet Hükümeti, bütün hak ve menfaatleri bütün gücü ile çalışarak bu noktaya kadar getirmiştir.

Türkiye’nin bütün kaynaklarını harekete getirerek ve buna karşı bulabildiği imkânları da ekleyerek medeniyetçilik karşısında başarılı olmaya karardır Türkiye. Türkiye medeniyetin nimetlerini, refahı her vatandaşa, ülkenin her köşesinde yaymaya kararlı bir Türkiye’dir. Birlik, beraberlik ve bütünlüğünü mutlaka korumaya kararlı bir Türkiye’dir, millî ve manevi değerlerine, geçmişine bağlı, geleceğine inançlı bir Türkiye’dir.

Türkiye’nin hasta adam, Türkiye’nin batan bir Türkiye ilanı Türkiye’nin geleceğine olan inancı sarsmaktadır. Bunun içindir ki, burada yapacağımız tartışmanın sadece kendimizi savunma babında olmayıp büyük Türkiye’yi, büyüyen Türkiye’yi, gelişen Türkiye’yi, ilerleyen Türkiye’yi ve yüce Türk Milletinin ileri medeni memleketler

seviyesine çıkarılması için katlandığı fedakârlıkları sıralayalım ve Türkiye'ye "batan Türkiye", "hasta adam" demenin sadece bir bühthan ve iftiradan ileri bir şey olmadığını, Türk milletinin kalkınma onurunu zedelediğini burada size gösterelim. Geliniz bizi bu imkândan mahrum bırakmayınız.

HAYDAR DEMİRTAŞ (Hatay) — Biz bırakıyoruz, sen bırakmıyorsun.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yirmi dakika ile benim koşuşmamı kestikten sonra "bırakıyoruz efendim" dememin ne masası var?

Değerli Milletvekilleri, açıklıkla ifade edelim ki, siz bizi meclisin huzuruna çağırmadan, biz size söyledik; "çağırın gelelim" diye. Bunun hakkını veriniz. Alacağınız karar başımızın üstündedir. Milletimiz için, memleketimiz için hayırlı, uğurlu olmasını Cenabı Allah'tan niyaz ederim.

Hepinize saygılar sunuyorum.²⁶ (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar)

²⁶ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre V, Cilt 1, Birleşim 82, Sayfa 620-624; 27. 12. 1977*

29 Aralık 1977 Perşembe

“İçte ve Dışta Güvenliği Sağlayamadığı, Türkiye’nin Gelişmesini Engellediği, Devleti Anayasa Kurallarından Uzaklaştırdığı İddiasıyla” V. Demirel Hükümeti Hakkında Verilen Gensoru Önergesinin Gündeme Alınıp Alınmayacağı Hakkındaki Görüşmeler Nedeniyle Konuşması

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Gensoru açılmasıyla ilgili olarak Salı günü, yani evvelki gün yapılan görüşmeler sonunda, 433 üyenin iştirak ettiği Meclisimizin müzakeresinde, 424 üyenin kabulüyle gensoru açılmasına karar verildi; bu gensoru görüşmeleri yapıyor.

Evvela şunu ifade edeyim: Bu görüşmeler bugün yapılmış olmakla ne oldu? Anayasanın 89’ncu maddesi ihlal edilmiştir; görüşmelerin bugün yapılmış olmasıyla. Çünkü Anayasanın 89’ncu maddesinde, görüşmelerin, iki gün geçmedikten sonra yapılamayacağı açıktır. Genel görüşme açılması kararı, Salı günü saat 18.00’de verilmiştir; görüşmelere ise Perşembe günü Saat 15.00’te başlanmıştır; aradan 45 saat geçmiştir; böylece, ikiye taksim ettiğiniz zaman, bir gün 24 saatten 22,5 saate indirilmiştir.

Evvela şunu ifade edeyim: Gensoru, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının en önemli maddesidir, dedim. Burada gerçekten, hükümet, rejimin kalbi olan hükümet, her şeyin kendisine yöneltildiği, her şeyin kendisinden istenildiği hükümet müessesesinin nasıl el değiştireceği yazılıdır. Böyle 89’ncu maddenin bu şekilde tatbik edilerek, ne kazanıldığını anlamak mümkün değildir.

Bu görüşmelere, Hükümet ve Hükümeti teşkil eden partiler -şartlar ne olursa olsun- fikirlerini, kamuoyuna ve zabıtlara geçirmek için iştirak etmişlerdir; yoksa Sayın Başkanın Anayasayı anladığı şekilde anladıklarından dolayı değil. Anayasayı o şekilde anlamak mümkün değildir. Neden o şekilde anlaşılmıştır; anlamak mümkün değildir bizim için.

Sayın Başkanın burada bir tutumuna daha işaret etmek istiyorum: O da, konuşmaların müddetidir. Sayın Başkan Danışma Kurulunu toplamayı başaramamış ve konuşmaların müddetini 20 dakikanın ötesine geçirememiştir.

20 dakikanın içerisinde ne konuşulacaktır? “Konuşulacak bir şey yok” diyorsanız, o zaman gensoru önergesinde alt alta yazdığımız şeyler sebep olmaktan çıkar, bahane olur. Neticede de öyle olmuştur. Sayın Başkan dün kendi çağırdığı toplantıya kendisi icabet etmemiştir; bu hususun da zabıtlara geçmesini istiyorum.

Gensorunun açılmasına 433 üyeden 424 üye niye karar verdi? Neden? Yani, Gensoru açılsın... Gensoru açılıp ne olacak? Mesele konuşulsun. Şimdi, mesele konuşuldu mu? Eğer bu kadar önemli bir konuyu, bu kadar gayri ciddi telakki ediyorsanız, o zaman söyleyeceğimiz söz çoktur. Yine söylemeye devam edeceğiz; her zaman da söylemeye devam edeceğiz; bundan hiç kimsenin şüphesi olmamalıdır.

İddialar var... Bu iddialar Hükümete yöneltilmiştir. Gensoru istizah takriri muaheze ediyor Hükümeti, suçluyor, takbih ediyor; ama karşısında, cevap verme hakkı tanımıyor. Böyle gensoru müzakeresi olur mu, böyle gensoru müzakeresi?

34 tane ana konu var. Bu 34 tane ana konu ya ciddidir, ya değildir. Ciddi değilse, önergenize niye koydunuz? Ciddi ise niye vakit verip konuşurmuyorsunuz? Niye?

34 tane anakondan her birisine 35’şer saniye düşmektedir, 20 dakika içerisinde. 35 saniyede size, Türkiye’nin döviz darboğazını, Türkiye’nin kalkınma meselelerini, Türkiye’nin içinde bulunduğu ekonomik durumu, Türkiye’nin savunmasını, Türkiye’nin dış politikasını, Türkiye’nin içinde bulunduğu iç politika meselelerini nasıl anlatalım?

Ha, bakınız bundan ne çıkar; “Gensoru” dediğiniz zaman, bunun iki tarafı vardır; Bir tarafı hükümettir, bir tarafı Meclistir. Hiç kimse, yanlış bir iş yapıyorum diye sevinmesin; bugün bizim başımıza gelen, yarın sizin başınıza da gelir.

Onun için, gelin, doğruyu savunalım, doğruyu. Doğrusu nedir bunun? Ne olurdu yani, burada, Hükümet gelse, 2 saat, 3 saat burada Yüce Meclise izahat verse, acaba kararınızı değiştirecek kadar yufka yürekli miydiniz?

Ne olurdu yani, gensoru önergesi bugün görüşüleceğine, Cuma günü, 24 saat sonra görüşülseydi? Ne olurdu yani, Cumartesi günü oylanacağı yere, Pazar günü oylansaydı?

Şimdi, Değerli Milletvekilleri, aslında, hürriyetçi demokrasinin meclisleri, tartışma meclisleridir. Meclis, hürriyetçi demokraside de vardır, başka, diktatörlükle idare edilen memleketlerde de meclisler vardır. Hürriyetçi demokrasiyle idare edilen ülkelerde meclisler tartışma müessesedir; ama diktatörlükle idare edilen memleketlerde meclisler, tasdik müessesesidir, tasdik.

Şimdi, bu kadar önemli meselelerde 20 dakika... Hükümeti konuşturmuyorsunuz, 20’şer dakikayı kendinize kâfi görüyorsunuz; bu, müzakere olmuyor.

Önergeyi veren Cumhuriyet Halk Partisi, kafasına bir şey koymuştur: Hükümet olma sevdası. Buna kimse bir şey demez, hükümet olma sevdasına. Yalnız mesele şudur: Hükümet olma sevdası uğruna bu Meclisi, müzakere meclisi olmaktan çıkarıp, tasdik meclisi haline getirmek gnahtır.

Hani, Cumhuriyet Halk Partisi özgürlükçü idi? Hani, özgürlükçü idi? Şu kürsüde özgürlük yoksa Türkiye’nin hiçbir yerinde özgürlük yoktur.

İçtüzüğün altında bir madde var: Özel gündem yapılır, özel gündem. 1965-1971 arasında başında bulunduğum Hükümet 103 tane gensoruya muhatap olmuştur. Bakınız, 1961 Anayasasının tatbiki konulduğu günden bu yana ikinci defa gensoru müzakeresi yapılıyor. Gensoru müzakeresi 15-16 senede bir defa yapılan bir müzakere. Bu müzakereyi 20 dakikaya sıkıştırmakla ne kazandınız? İki saat, üç saat konuşma imkânı olsaydı, bundan kaybedeceğiniz bir şey yok olduğuna eminseniz, ne kaybederdiniz?

Şimdi, Cumhuriyet Halk Partisi buraya gelmiştir, sayı hesabı yapmıştır, sayı hesabına göre netice almaya uğraşıyor. Netice alacağına, netice alacağını farz ettiğine göre, bu işi bir an evvel bitirmek gayreti içindedir. Yoksa Türkiye’nin ne anarşi meselesi, ne döviz meselesi, ne kalkınma meselesi, ne dış politikası, Cumhuriyet Halk Partisinin şu anda umurunda değildir. Gensoru açılınsın, dedik. Gensoru açılınsın deyince, müzakere edilsin dedik. Müzakere edilmeyecekti de... Bunu müzakere saymak mümkün değil, bu kaptı kaçtı bir iş; bunun, müzakere falanla bir alakası yok. Bu kadar ağır ithamları yüklediğiniz bir Hükümete 20 dakika söz hakkı tanırırsanız, bunun adına başka bir şey denemez; bu doğrudan doğruya boğmacadır, boğmaca. Buna ne ihtiyaç vardı?

E, Hükümet de geldi, “Gensoru açılınsın” dedi; Hükümete destek veren partiler de, “Gensoru açılınsın” dedi; ama Gensorunun açılması şekilden ibaret oldu. Eğer, Anayasada müzakere öngörülmeseydi, buna da lüzum yoktu. Bu, şimdi, vakit geçirmedir; yani,

bu, cumartesiye tutma hareketidir yahut hangi günü kafalarına koyduysalar, onu tutma hareketlidir Yoksa ne iddialarının doğruluğuna inanmaktadırlar, ne ithamlarına inanmaktadırlar. “Canım ne lüzum var konuşulmaya” dedikten sonra, bundan, salı günü verdikleri kendi kararlarını dahi, bu Gensoruyu lüzumsuz hale getirmek oluyor. Bunu bir şekilde ibaret yapıp geçmek ve netice itibarıyla oylamaya ulaşmaktır. Oylamaya ulaşırsınız, ulaşırsınız efendim, ulaşılır; yani, güneş nasıl olsa yarın sabah yine doğar. Ama ne yapmak istiyorsunuz? Bu kadar telaşa ne lüzum var, bu kadar telaşa? Bakınız, bunlara Cumhuriyet Halk Partisini sevk eden şey, sadece hırs değildir; hükümet olmayı kafasına koymuştur, bunu sevda haline getirmiştir, hatta hırs haline getirmiştir, tamah içerisine girmiştir. Ama nasıl olacak hükümet, hükümet nasıl olacak? Şu anda o meçhul; kendince malum, kamuoyunca meçhul. Şimdi, bu meçhul, malum haline gelirse, belki birtakım kombinezonlar bozulur. Korkusu budur, telaşın sebebi de budur. Aslında, bunlara lüzum yoktur; Hükümetler gelir, hükümetler gider. Gayet açıkçasını söyleyeyim, bu şekildeki hareketinizden netice almanın telaşı içinde olmanız, böyle hareket etmezsiniz.

Şimdi, ne iddialar getirdiniz buraya? Bakınız, bugün 20 dakika bir, 10 dakika bir konuşan Cumhuriyet Halk Partisinin sözcüsü ne diyor? Cumhuriyet Halk Partisinin sözcüsü diyor ki; “Aslında, arz ettiğim sebepler dolayısıyla bu Hükümet gitmelidir.”

Arz ettiği sebepler neymiş? Bu Hükümet uyumsuzmuş.

Bu, indi bir şey, indi, keyfi bir şey. Hükümet uyumsuzsa, Hükümetin uyumsuzluğunu tespit edecek, bunu terazilendirecek bir kayıt yok; hiç olmazsa, nizamlara geçmiş bir şey yok. “Bu Hükümet uyumsuzdur” iddiası kadar, bir Gensoruya mesnet teşkil edebilecek kadar anlamsız bir iddia söylemek mümkün değildir. Bazen, insanlar kendi kendisiyle bile uyumsuz; sabahleyin başka şey söyler, öğleyin başka şey söyler, akşam başka şey söyler. Hatta, bu hususta yazılmış kitaplar bile vardır. Binaenaleyh, şimdi niye alışıldığınızı bilmiyorum; ama gerçeği öğrenirseniz, çok şaşırırsınız.

Değerli Milletvekilleri, neymiş bu Hükümetin gitmesinin diğer sebebi? Acelelerinin olması neymiş? Türkiye’de anarşi hareketlerinden şikâyetler var. Anarşi hareketleri bu kürsüden 10 dakikada, 20 dakikada konuşulacak konu değil ki! Anarşi hareketleri hakkında Cumhuriyet Senatosunda günlerdir konuşuluyor.

E, bu, o kadar önemli bir konu ise niye bunu 35 saniye içerisine sıkıştırmak istediniz? Niye Hükümetin, bunda, ancak 35 saniye konuşmasını bir şart olarak ortaya koydunuz?

Burada, Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Sözcüsü, bundan çok kısa bir süre önce, gerçekten elim, gerçekten vahim, gerçekten çok çirkin, adi, canavarca bir taarruza, tecavüze maruz kalmış bir doçentimizle ilgili bazı şeyleri söyledi; bu önerenin gerekçesi yaptı onu. Bu önerge verileli altı gün olmuş. Anlaşıyor ki, gerekçelerini savunmaları mümkün değil; altı gün sonra cereyan eden bir olayı getirdi, burada, önergelerin gerekçesi yaptı.

Can güvenliği sadece hükümetlerin meselesi değildir; Devletin meselesidir Can güvenliğini sağlamak. Devletin polisi var, Devletin savcısı var, Devletin hakimi var, Devletin yöneticisi var; can güvenliğini sağlamak, sadece, 30 kişiden ibaret bir kabinenin meselesi değildir. Suçu ve cezayı tayin etme yetkisinin hükümete ait olmadığını bilmiyor musunuz? Can güvenliğini sağlamak... 1974 senesinde çıkarılmış af ile meydana gelen hadiselerle bakın: 1974 senesinde çıkarılmış bulunan af, 156 kişinin yine aynı suçları

işleyerek, Devletin karşısına gelmesine sebep olmuştur. Türkiye’de mahkemeler vardır, bu mahkemeler bağımsız mahkemelerdir; Türkiye’de hakimler vardır, hakimler kendi vicdanlarıyla karar verir, teminatlı hakimlerdir; suçu ve cezayı onlar tertip ederler. Hadiseler karşısında, siz, hem savcısınız, hem hakimsiniz, Hükümeti de suçlu gösteriyorsunuz; bunda insaf var mı?

Burada, Halk Partisinin Sayın sözcüsü, geliyor, olan hadisede, kimin vurulduğu, belli de, kimin vurduğu belli değil; belli olmayan bir hadiseyi Hükümetin üstüne yıkmanın manası ne? Onun manası ne? Gayet açıklıkla söylüyoruz: Bu memlekette savcılar vardır, bu memlekette hakimler ve mahkemeler vardır. Bildiğiniz bir şey varsa, delilleriyle, bunları niçin savcıların, hakimlerin önüne koymuyorsunuz, niçin? Niçin koymuyorsunuz?

Eğer, bu elim olaya, bu ıstıraba sarılmasaydınız, Gensorunuzu izah, izah etmek imkânınız dahi yoktu bugün burada.

Cumhuriyet Halk Partisinin sözcüsü buraya geldi. Şikâyet etti; “Hükümet gelmedi” dedi, şu dedi, bu dedi.

Meclis Reisi 17.11.1977 günü seçilmiş... Bizsiz Meclis Reisinin seçildiği görüldü. Binaenaleyh bizim üstümüze birtakım şeyler atmaya kalkmayın; Meclis Reisi biz olmadan seçilebilmiştir.

Ondan sonra, Başkanlık Divanı seçimi tarihi, 14.12.1977. Kaç gün geçmiş Başkanlık Divanı seçiminin üzerinden? Kaç gün geçmiş? Daha iki hafta bile geçmemiş. Kaldı ki, 22 Aralıkta Başkanlık Divanı teşekkül eder etmez, Halk Partisi, aritmetiğini tamamlamış, inşallah o aritmetikte de yine mahcup olursunuz, inşallah; aritmetiğini kendine göre tamamlamış; ondan sonra Meclisin önüne gelmiş, birtakım sebepleri bahane halinde, birtakım bahaneleri sebep halinde birbirine karıştırarak, hükümetle devleti, devletle hükümeti, rejimi hepsini birbirine karıştırarak, bir kavram kargaşası içerisinde, ipe sapa gelmez birçok şeyleri alt alta koymuştur.

Şimdi, 14.12.1977 de Başkanlık Divanı teşekkül etmiş Hükümet ne zaman gelmemiş Meclisin önüne? Başkanlık Divanı olmadan Meclis çalıştı mı ki, Hükümet gelmesin Meclisin önüne. Ve 22 Aralık günü de Gensoruyu getirmiş. Yani, 3 celse, Başkanlık Divanının çalıştığından sonra, 3 celse sonra Gensoru gelmiş...

İddialarınız var; bu iddialarınız tutarsızdır. Bu iddialarınızın tutarsızlığı, millet vicdanında makes bulmamasıyla sabittir. Gensoruya muhatap olan ve görev başında bulunan Cumhuriyet Hükümeti, iç ve dış çıkar çevrelerinin isteği üzerine değil, Millet Meclisinin güveni üzerine oturur. Görev başında bulunan Cumhuriyet Hükümetinin bir koalisyon hükümeti olduğu, bunu kuran üç partinin legal partiler bulunduğu ve arkalarında da %50 den fazla oy olduğu, 5 Haziran da, 11 Aralıkta da sabittir.

Hükümeti suçluyorsunuz; neden iddialarınızı delillendirmekten kaçınıyorsunuz, “Örneğin” deyip gidiyorsunuz buradan? Niçin?

İddialarınızın tümü gerçek dışıdır. Sadece Hükümeti değil, rejimi ve Devleti de kötülüyorsunuz. Uluslararası ilişkilerimizin tehlikeli ölçüde aksadığını iddia ediyorsunuz. Hangi uluslararası ilişkiler; hangi tehlikeli ölçüde aksamıştır; gelin söyleyin buradan. Kıbrıs mı?

Kıbrıs meselesi 1 Kasım 1974 te bıraktığınızdan çok daha iyi durumdadır, çok daha iyi durumdadır. Gelin söyleyin iyi durumda değilse, gelin söyleyin. Gelin söyleyin, cevap verelim.

Ege Kıta Sahaneliği 1974 senesi sonunda bıraktığınızdan çok daha iyi durumdadır.

Avrupa Ekonomik Topluluğu ile Türkiye'nin münasebetleri mi? Sizin 1974 te Hükümet Programına koymaya cesaret edemediğiniz Avrupa Ekonomik Topluluğu ile olan münasebetler, 1974 ten çok daha iyi durumdadır.

Ambargo mu? Ambargo mu? 1974 te meydana gelen bu olayın karşısında Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri, çıktığı günden beri vakarla ve hassasiyetle bir mücadele yapmışlardır.

Şimdi, gelin söyleyin, nedir mesele? Vakit verin anlatayım; verin 20 dakika, bakın döviz durumunu size nasıl anlatıyorum, nasıl anlatıyorum... Verin bir 20 dakika...

Ulusal güvenlik önlemlerinin tehlikeli ölçüde aksadığını iddia ediyorsunuz.

Bunlar büyük iddialar; bunlar, böyle uluorta laf atıp geçilecek şeyler değil. Her türlü sıkışıklığa rağmen, Türkiye Cumhuriyeti tarihinde savunmamıza en çok tahsisatları biz ayırdık, en çok döviz de biz ayırdık. Ambargoya rağmen, ambargonun altındaki sebeplerin doğurduğu neticelere rağmen, savunma gücümüzü aksatmamak için, Hükümetimizin ve Silahlı Kuvvetlerimizin sarf ettiği gayretleri inkâr anlamına gelen iddianız kimin işine yarayacaktır?

Değerli Milletvekilleri, Devletin, uluslararası güvenlik ve saygınlığının sarsıldığını iddia etmek, acaba kimin işine yarayacaktır, kimin işine yarayacaktır, bu iddialar? Devletin itibarına darbe indirmeyip de ne yapıyorsunuz?

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı, %8,5'lik kalkınma hızı ve bir trilyonluk yatırım hacmi ile Bütçe, Plan Komisyonunun önünde duruyor; ne taslaktır, ne müsveddedir ve siz daha iyisini yapamazsınız, daha iyisini yapamazsınız. Devlete silah çeken eşkiya ile vatandaşın huzuruna musallat olanlarla her gün cansiperane mücadele eden ve bu uğurda 170 şehit veren, Devletin güvenlik kuvvetlerinin görev yapamaz hale geldiğini iddia etmeye vicdanınız nasıl razı oluyor? Nasıl razı oluyor?

Değerli Milletvekilleri, bu Hükümetin, Türkiye Cumhuriyeti Devletini, Anayasanın belirlediği kurallardan ve çerçeveden uzaklaştırmaya çalıştığını iddia ediyorsunuz. Bu Hükümet beş ay zarfında ne yapmış ki bu kadar ağır bir iddiaya muhatap oluyor. Ne yaptığını gelin söyleyin. Karnınızdan konuşacağınıza gelin söyleyin. İşte kürsü, işte mikrofon, işte, meclis. Gelin söyleyin.

Bu Gensoru bir şeyi tespit etmiştir. Bu Gensoru ülke meselelerinin Halk Partisi tarafından bilinmediğinin tespitine yaramıştır. Bilseniz gelir burada söylersiniz ve koalisyona vücut veren üç partinin sözcülerinin ifadelerinden görülmüştür ki, koalisyonu teşkil eden partilerin Halk Partisinden şikâyet, Halk Partisinin Hükümetten şikâyetinden kat kat üstündür, kat kat.

Yine bu önerge bir şeyi daha ortaya koymuştur. Gerçekten Halk Partisi bir slogan partisidir. Haktan, hukuktan, adaletten nasipsizdir.

Şimdi bağlıyorum cümlemi.

Halk Partisinin hırsı kabarmıştır. Halk Partisinin hırsı kabarmıştır. Hükümet güvensizlik oyuna muhatap olabilir. Bu bunalım demektir, bu yola gittiğiniz anlaşılıyor. Bunalım çıkarmaya kararlısınız. Velez ki başarılı oldunuz bunalım çıkardınız, Hükümet olamazsınız.

“Sen öyle bil” diyedurun, “Sen öyle bil” diyedurun, “Biz olduk” diyedurun, bak daha ne söyleyeceğim: Velez ki hükümet oldunuz ayakta duramazsınız, ayakta duramazsınız. Velez ki ayakta durdunuz; bu ülkeye Cumhuriyet Halk Partisinin ıstırap, çile, sefalet ve yokluktan başka vereceği hiçbir şey yoktur.

Sevgilerimi, saygılarımı sunuyorum. Cenabı Allah milletimizin yardımcısı olsun.

Sayın Başkana, Hükümetin güven istemini teklif eden bir önergeyi takdim ediyorum. Teşekkür ederim Sayın Başkan.²⁷

²⁷ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre V, Cilt 2, Birleşim 84 s. 64-68*

VI. DEMİREL HÜKÜMETİ DÖNEMİ
43. Cumhuriyet Hükümeti
(12.11.1979-12.09.1980)

19 Kasım 1979 Pazartesi

43. Cumhuriyet Hükümeti (VI. Demirel Hükümeti) Programını Millet Meclisine Sunuş Konuşması

BAŞKAN — Gündemimize göre Hükümet Programı okunacaktır. Programı okumak üzere Başbakan Sayın Süleyman Demirel, buyurunuz efendim. *(AP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (İsparta) — Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri, Aziz Türk Milletinin iradesini temsil eden ve yetkilerimizin kaynağı olan Yüce Meclisi şahsım ve Bakanlar Kurulu adına saygı ile selamlıyorum. *(AP sıralarından alkışlar)*

Anayasanın 103 üncü maddesine göre, Hükümetimizin hareket tarzını ve siyasi görüşlerimizi Yüksek Heyetinize sunmak üzere huzurunuzda bulunuyorum.

Sayın Milletvekilleri, 14 Ekim 1979 tarihinde yapılan Cumhuriyet Senatosu üçte bir yenileme ve Millet Meclisi Ara Seçimleri vesilesi ile ifadesini bulan millî irade hiçbir tereddüde mahal bırakmayacak şekilde, demokratik rejimin yeniden işlemesine imkân vermiştir.

Seçimlere katılma nispeti, verilen oyların dağılışı, milletimizin genel siyasi temayülünü ortaya koymuştur.

Bu temayül, günün Hükümeti tarafından kendilerine milletin güvensizliği olarak yorumlanmış ve Hükümet 16 Ekim 1979 günü istifa etmiştir.

Böylece. 14 Ekim Seçimleri bize göre bir bunalımı kapatmış, ama bir Hükümet meselesi ortaya çıkartmıştır.

Millet Meclisinde hiçbir parti tek başına Hükümeti kuracak kadar güce sahip değildir.

Milletin temayülü ile Millet Meclisindeki temsilin farklı olduğunu herkes kabul edecektir. Bu farklılık hali hazırda giderilmediğinden ve temsil milletin temayülüne uygun hale getirilmediğinden, ortaya çıkan durum milletin temayülüne en yakın şekilde uyma olarak yorumlamıştır.

Başta Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Genel Başkanı Bülent Ecevit olmak üzere, Milli Selamet Partisi Sayın Genel Başkanı Prof. Dr. Necmettin Erbakan, Milliyetçi Hareket Partisi Sayın Genel Başkanı Alparslan Türkeş, Cumhuriyetçi Güven Partisi Sayın Genel Başkanı Prof. Turhan Feyzioğlu ve Demokratik Parti Sayın Genel Başkan Vekili Dr. Faruk Sükan Hükümetin Adalet Partisi tarafından kurulması gerektiğini kamuoyuna açıklamışlardır.

Milli Selamet Partisi Sayın Genel Başkanı Prof. Dr. Necmettin Erbakan, Milliyetçi Hareket Partisi Sayın Genel Başkanı Alparslan Türkeş, Adalet Partisi tarafından kurulacak bir Hükümeti destekleyeceklerini kamuoyuna beyan etmişlerdir.

Sayın Cumhurbaşkanı gerekli istişarelerini tamamladıktan sonra, bildiğiniz gibi 24 Ekim 1979 Tarihinde Hükümet kurma görevini Adalet Partisi Genel Başkanı olarak bana tevdi buyurdular.

Milli Selamet Partisi Genel Başkanı Prof. Dr. Necmettin Erbakan, Milliyetçi Hareket Partisi Sayın Genel Başkanı, Alparslan Türkeş, Cumhuriyetçi Güven Partisi Sayın Genel

Başkanı Prof. Turhan Feyzioğlu, Demokratik Parti Sayın Genel Başkan Vekili Dr. Faruk Sükan ve Nizam Partisi Sayın Genel Başkanı Hüsamettin Akmumcu ile yaptığım temaslar sonunda, ülkenin acil meselelerini çözümlmek için, arkasında gerekli desteği bulan, ahenk içinde çalışacak bir hükümet kurulabileceği kanaatine ulaştınca, Adalet Partisi yetkili kurullarının kararı gereğince hükümet kurma görevini yerine getirdim.

Huzurunuzda bulunan Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, böylece teşekkür etmiştir.

Adalet Partisi olarak, memleketimizin önündeki zorlukları, imkân ve fırsatları iyi değerlendirmemiz gerektiği kanaatindeyiz.

Yüce Meclisiniz Hükümetimize itimat ettiği ve bu itimadını devam ettirdiği takdirde, ülkemizi bunaltan meselelerin üstüne varmaya ve bunları çözmeye kararlı ve azimli bulunuyoruz.

Ülkenin önünde duran meselelerin ciddiyetini müdrikiz. Bunların üstesinden gelinebileceğine inanıyoruz. Yeter ki, Yüce Heyetinizin güven ve desteğine sahip olalım.

Çalışmalarımızda desteğine mazhar olacağımız siyasi parti gruplarının ve guruplar dışındaki, partilerin ve diğer üyelerin irşadlarına önem vereceğiz. Ayrıca, Muhalefetin haklı, yapıcı, yol gösterici uyarıları ile de aydınlanacağız. Demokratik rejimlerde iktidar ile muhalefet arasında varlığı çok tabii olan görüş ayrılıklarının, millî davalarımızda, memleket menfaatine sarfedeceğimiz gayretlerde, muhalefetin desteğini esirgemesine sebep olmayacağını ümit ediyoruz.

Hükümet Programında yer alan hususlar ülkenin tüm meseleleri değildir. Devlette süreklilik asıl olduğuna göre, programda yer almayıp da Devletin klasik görevleri meyanında bulunan hizmetlerin en iyi şekilde yürütüleceğine çalışılacağı tabiidir.

Hükümet programının hedefleri arasında kısa vadeli, orta vadeli, uzun vadeli işler vardır.

Bu kısım hedeflere ulaşılırken, bir kısım hedeflere ulaşmanın hazırlıkları yapılacak ve vadesinde gerçekleşme sağlamak için icabına tevessül olunacaktır.

Sayın Milletvekilleri, istikrar arayan ülkemizde, 1979 Kasımının siyasi, iktisadi ve sosyal şartlarını, prensip olarak ve açıklıkla ortaya koymak bir zaruret halini almıştır.

Türkiye'nin genel durumunu tasvir eden ve hükümetin üstesinden gelmesi gereken tablo içinde yer alan meselelerin sadece bir kaç tanesi dahi, işin ciddiyetini ifade etmeye kâfidir.

Hemen belirtiyim ki, tablo içinde ana hatları ile yer alan veya bunun dışında kalan bütün meselelerin çözümü mümkündür. Türkiye'nin içinde bulunduğu durumu bir çıkmaz olarak kabullenemeyiz. Meselelere teslim olmak, bıkkınlık, bezginlik ve yılgınlık göstermek yerine, bunlarla mücadele etmek, bunları aşmak, milletimizin her şart altındaki kararıdır. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Sıkıntıların ne olduğunda fikir beraberliği, onları aşma konusunda kararlılık ve sebat, çareleri aramak ta gerçekçi, akılcı ve azimkâr gayretler, meseleleri çözecek gücün zaruri kaynaklarıdır. Bu, hesap, plan ve program işidir. Bu, inanç ve gönül işidir. Sloganların, doktrinlerin, sihirli reçetelerin milletin refah ve saadetine giden yolu tıkamaktan başka bir işe yaramadığı görülmüştür.

Bu vatani daha da güzelleştirmek, Türk Devletini daha da güçlendirmek ecdadımıza karşı şeref borcumuzdur. Türkiye bunu gerçekleştirmeye muktedirdir. Türkiye'nin geleceğinden ümit kesmek için hiçbir sebep yoktur.

Kasım1979'da Türkiye'nin genel durumunu tasvir eden tablonun ana hatları şunlardır:

Vatandaş can derdine düşmüştür.

Can ve mal güvenliğinin, kanun ve nizam hakimiyetinin, huzur ve sükûnun, vatandaşın korkusuz yaşama hakkının sağlanması, önemli meseleler içinde en başta gelenidir.

Anarşi çok büyük boyutlara ulaşmış, cinayetler, yangınlar, sabotaj ve soygunlar birbirini takip etmiş Cumhuriyet tarihinde görülmemiş olaylar vuku bulmuştur. Toplumun huzuru olağan üstü bir şekilde bozulmuştur. Devletin var oluş sebebi olan can ve mal güvenliğinin, korkusuz yaşamının sağlanması hususu geniş çapta zedelenmiştir. Pek çok olayın faili meçhul kalmıştır.

10'aya yakın bir zamandan beri 19 ilimizde uygulanan sıkıyönetime rağmen, olaylar durmamış azalmamış, bölücülük, yıkıcılık, anarşi ve terör milleti derin endişelere sevk etmiştir. Vatandaş Devleti arar haldedir.

Militan çetelerin ülkenin çeşitli köşelerinde, büyük şehirler etrafında meydana getirdiği "Kurtarılmış bölgeler" terörün boyutlarını göstermektedir.

Devletten, belediyelerden, kooperatiflerden maaş alan kişilerin arasında anarşi ve şiddet olaylarını sevk ve idare edenler de bulunmaktadır.

Kasım 1979'da Türkiye huzur, güven kanun ve nizam hakimiyeti arayan bir ülkedir. Memlekette güven duygusu zedelenmiştir. Türkiye'nin istikrar arar halde olması, enflasyonun tahribatına maruz kalması, kanun ve nizam hakimiyetini tesis edememiş olması dolayısı ile bir güvensizlik ortamına sürüklendiği herkesin malumudur.

Anayasanın Türk vatandaşına verdiği ve demokratik rejimin özünü teşkil eden vazgeçilmez haklara müdahale vaki olması, Devletin vatandaşın ekmeğinde ve helal kazancında gözü bulunması anlamına gelecek hareketler derin tereddütler meydana getirmiştir.

Kasım1979'da Türk vatandaşının bugün ve geleceğe olan güven duygusu zedelenmiştir.

Memleket geçim derdine düşmüştür. Hayat pahalılığı fakir, fukarayı, dar gelirli vatandaşları ezmiş, 1979'un ilk 9 ayında, yılsonunda %100'ü aşacak bir eğilim içine giren enflasyon, ekonomik hayatı felce uğratmıştır. Her şeyin fiyatı kat kat artarken, gelirler bu artış hızının çok gerisinde kalmıştır.

Köylü, memur, emekli, dul, yetim, emekli içi, esnaf ve küçük sanatkâr. Devletin maaş bağladığı ihtiyar ve gaziler, maluller fevkalade zor duruma düşmüşlerdir.

Vatandaş başta yağ, akaryakıt, kömür, ilaç, ampul, olmak üzere gümrük ihtiyaç maddelerinin pek çoğunu bulamaz haldedir. Yokluk milleti canından bezdirmiş, kara borsa, dar gelirli, vatandaşları ezmiş. Ülke adeta bir kuyruklu diyarı haline gelmiştir.

Kasım 1979'da Türkiye'de yokluk her şeyi sarmış geçim sıkıntısı hayatı çekilmez hale getirmiş. Türkiye parası sürekli değer kaybına mahkûm edilmiştir.

Memleket gelecek endişesine düşmüştür.

15 Yıl arka arkaya ortalama yılda %7 kalkınma hızı gerçekleştiren Türkiye, 1978 ve 1979 yıllarından kalkınma hızını sıfıra düşürmüştür.

Üretim plan ve program hedeflerine göre her alan da düşmüştür.

Yeni fabrikalar yapılması lazımkken üretim gücümüze hiçbir ilave olmamıştır. Aksine, bin bir müşkülât ile kurduğumuz fabrikalar, ham maddesizlikten birer birer kapanmaya yüz tutmuştur. Ayakta kalabilenleri ham maddesizlikten çok düşük kapasitede çalışmaya mahkûm edilmiştir.

Ülkenin en önemli meselelerinden biri olan işsizlik, azalacağı yerde artmıştır. İşsizliği en büyük sosyal adaletsizlik saymışızdır. Yüzbinlerce işçi, işi bırakmak mecburiyetinde kalmış ve işsizler ordusu azalacağına çoğalmıştır.

Böylece işsizlik had safhaya ulaşmıştır.

Büyük yatırım hamlesi hemen hemen durmuş, geciken yatırımlar yüzünden ülkenin geleceğinde dar boğazlar ihdas edilmiştir.

Medeni hizmetlerin ve refahın yayılması durmuş ve köye ve kalkınmada geri kalmış bölgelere giden hizmetler anlamını kaybetmiştir.

İktisaden güçsüz zümrelere insanca yaşama şartları hazırlanması yarıda kalmıştır. Fukaralıkla mücadele durmuştur.

Köylünün ve çalışan milyonların el emeği ve alın teri güçleşin hayat şartlarını karşılayacak şekilde değerlendirilmemiştir.

Sağlık hizmetleri Tam Gün Yasası ile hançerlenmiş, zaten ilaçsız olan hastalar bir de hekimsiz kalmıştır. Birçok ilimizde sağlık kurulları teşkil edilemez hale gelmiştir.

Kasası işlerlik kazanmayan Merkez Bankası enflasyonun kaynağı olmuştur. Cumhuriyetin kurulduğu günden 1977 sonuna kadar geçen 54 senede, emisyon hacmi ancak 77 milyar liraya ulaşmışken, geçen 22 ay zarfında 100 milyar lira daha artarak 177 milyar liraya ulaşmıştır.

Merkez Bankası açık finansman için kullanılmıştır. Hazine borç altındadır. 406 milyar liralık 1979 Bütçesi, daha şimdiden 600 milyar liralık ödeme yükünün altındadır.

Yıllık açığı 100 milyar lirayı bulan İktisadi Devlet Teşekkülleri, Devlet Hazinesinin en düşündürücü meselesi olarak ortada durmaktadır.

Büyüyen gelişen, zenginleşen Türkiye'nin yerini, Kasım 1979'da küçülen, daralan, fakirleşen Türkiye almıştır.

Kasım 1979'da Türkiye'de Devlet kapıları vatandaşın yüzüne kapanmış. Partizanlık, haksızlık ve adaletsizlik yüzünden pek çok vatandaş gadre uğramış veya ekmeğinden olmuştur.

Kasım 1979'da Türkiye'de eğitim millîlik temelinden kaydırılmış haldedir.

Kasım 1979'da Milli Savunmamızın ihtiyaçları yeter ölçüde karşılanmış olmaktan uzaktır.

Kasım 1979'da Devletin Radyo ve Televizyonu Anayasa ve kanunların emrettiği tarafsızlık çizgisinden uzaklaşmış, rejim ve Devlet aleyhtarlığının, partizanlığın adeta aleti haline getirilmiştir.

Kasım 1979'da, ülkenin dış meselelerinin hemen hemen hepsi askıdadır. Devletin itibarı sarsılmış, milletin hukuku vakar ile korunamamıştır.

Kasım 1979'da yolsuzluklar ayyuka çıkmıştır. Ana hatlarıyla çizdiğim bu tabloyu olağan bulmak mümkün değildir. Kasım 1979 envanteri içinde yer alan meseleleri hangi Hükümet gelirse gelsin önünde bulacaktır. Türkiye, bu meseleler hallolmadıkça rahata kavuşmaz.

Bu meselelerin önemli bir kısmı esasen artık, gerek tabiatı, gerekse derinliği bakımından tartışılmaz hale gelmiştir.

Bunlara kimse cevap veremez. Bunlardan kurtulmak milletin tümünün dört gözle beklediği bir hal almıştır. Bu sebeple anarşi, terör, bölücülük, yıkıcılık, enflasyon millî meselelerdir.

Bu meselelerin halinde herkesin Devlete ve Hükümete yardımcı olması lazımdır. Çare arayanların desteklenmesi lazımdır.

Sayın Milletvekilleri, Hükümetimizin ilham kaynağı, aziz milletimizin bütün fertlerini kaderde, kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün halinde, millî şuur ve ilkeler etrafında toplayan ve milletimizi dünya milletler camiasının şerefli bir üyesi olarak millî birlik ruhu içinde daima yüceltmeyi amaç bilen Türk milliyetçiliğidir.

Hükümetimizin temel davası, millî ve manevi değerlerimize bağlılık ve sahiplik şuuru içerisinde, Türk milletini büyük Atatürk'ün işaret ettiği şekilde çağdaş medeniyet seviyesinin üstüne çıkarmaktır.

Hükümetimiz demokratik rejimin vazgeçilmez gereği olan düşünce, inanç ve ibadet hürriyetine, Anayasanın teminatı altında bulunan bütün temel hak ve hürriyetlere saygılı olacaktır.

Hükümetimiz, Anayasa ve kanun dışı eylemlerle Türk Devletinin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü zedeleyen, dil, ırk, sınıf, din ve mezhep ayrımına dayanarak, nitelikleri, Anayasada yer alan Türkiye Cumhuriyetini ortadan kaldırmayı hedef alan faaliyetlerle müessir şekilde mücadele edilmesini kesin bir zaruret saymaktadır. Tedbir alınırken kanunlarımızın yasakladığı her türlü ideolojinin, her türlü totaliter rejim arzusunun ve özellikle Komünizmin ülkemiz için büyük bir tehlike teşkil ettiğinin hiçbir zaman gözden kaçırılmaması gerektiğine inanıyoruz.

İçinde bulunduğumuz şartların ağırlığını ve bunun gerektirdiği sorumluluğu tamamiyle müdrık bulunan Hükümetimiz ülkenin "Fevkalade Hal" olarak vasıflandırdığı durumu muvacehesinde, en başta gelen meselenin can ve mal güvenliğinin, huzur ve sükûnun, kanun ve nizam hâkimiyetini mutlaka sağlanması olduğu düşüncesindedir.

Can ve mal güvenliği mutlaka sağlanacaktır. Vatandaşın korkusuz yaşaması mutlaka sağlanacaktır.

Kanun ve nizam hâkimiyeti mutlaka sağlanacak özellikle sokakta, okulda, işyerinde, Devlet dairesinde ve her yerde huzur ve sükûn tesis edilecektir.

Anarşinin, terörün, bölücülüğün ve yıkıcılığın tesirsiz hale getirilmesi için mevcut kanunlar ve imkânlar en müessir şekilde kullanılacak. Devletin, yargı organlarının, idarenin ve güvenlik kuvvetlerinin kanunları tam hakim kılacak şekilde çalışabilmesi sağlanacaktır.

Devletin İstihbarat Teşkilatı mensuplarının ve polisinin, rejime ve devlete sadakat ile ahenk içerisinde, kanunları tatbik ettiklerinden ve görevlerini yaptıklarından dolayı hiçbir kuşkuyla kapılmaksızın çalışması sağlanacaktır.

Huzur ve sükûn yeniden hissedilir bir şekilde tesis edilinceye kadar sıkıyönetime devam edilecektir. Sıkıyönetim, hiçbir müdahale olmaksızın, Anayasa ve kanunlarla verilen yetkilerin hepsini kullanacaktır.

Adaletin yerine getirilmesi ile suçluların teşhis, takip, tespit ve yakalanmasında görev alanlar ve yakınları görev esnasında ve görevden ayrıldıktan sonra dahi, tehdit ve tecavüzlere karşı korunacaktır.

Taşındıkları sıfat ve gördükleri görev sebebi ile adı geçen kişilere karşı suç işleyenlerin fiillerine daha ağır cezalar verecek tedbirler alınacaktır.

Bu görevlerden şehit olanların ailelerine ve çocuklarına Devlet kayd-ü hayat şartı ile bakmayı üstlenecektir. Görev esnasında çalışamaz hale gelenlere de aynı imkân tanınacaktır.

Cumhuriyetin polisinin ideolojik şartlanmalara ve içinde bölünmelere maruz kalması kesinlikle önlenecektir.

Cumhuriyet Polisi her türlü imkânla teçhiz edilecek, eğitim, disiplin ve moral bakımından fevkalade yüksek bir durumda olması sağlanacaktır.

Devletin azimli ve kararlı gayretlerine, basın ve yayın organlarının, Devlet Radyo ve Televizyonunun, kurum ve kuruluşların kanun çerçevesinde yardımcı olmaları gerekecektir.

Anayasamızın tarif ettiği Türkiye Cumhuriyeti, insan haklarına dayalı, millî, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devletidir. Ülkesi ve milleti ile bölünmez bir bütündür.

Anayasa hiçbir siyasi partinin ülke bütünlüğünü bozacak faaliyette bulunamayacağını emretmiştir. Siyasi partilere yasaklanmış bulunan faaliyetleri, hiçbir dernek, hiçbir sendika, hiçbir meslek teşekkülü ve her ne nam altında olursa olsun, hiçbir kuruluş yürütemez Anayasanın kapalı olduğu cereyanları gaye alan parti, dernek, sendika, meslek kuruluşu olamaz. *(AP sıralarından alkışlar)*

Memlekette asayiş ve huzuru bozanların, zora ve silaha dayanan eylemlere başvuranların, Anayasa düzeni yerine totaliter bir düzen getirmek isteyenlerin meşru zeminlerde, Devletin meşru gücü ile kanuni yollarla tesirsiz hale getirilmeleri lazımdır.

Devletin içine sızmış bulunan anarşi mihrakları derhal söndürülecek, Devletin kendi düşmanlarını besler halde bulunmasına son verilecektir.

Siyasi destek ve himaye görmediği sürece, anarşinin her ülkede mutlaka yok edileceğine kaniyiz. Hükümetimizin anarşi ve teröre bakışı budur.

Devletin güvenliği mutlaka sağlanacaktır.

Devlete demokratik otorite mutlaka kazandırılacak, yıpranmış veya yıpratılmak istenmiş müesseseler, zinde ve itibarlı hale getirilecektir.

Devletin demokratik otoritesini güçlendirmek bakımından, ihtiyaç duyulduğuna inandığımız yeni kanuni tedbirlerin bazılarını şöyle sıralayabiliriz.

Anayasanın 123 üncü maddesi ile getirilen olağanüstü haller ile ilgili tedbirlere ek olarak, bir “Fevkalade Haller Kanunu” çıkarılacaktır.

Bu kanun kamu düzenini ciddi bir şekilde tahribe yönelecek, can ve mal güvenliğini telafisi imkânsız zararlara uğratabilecek tehlikeler karşısında, idareye fevkalade tedbirler alma imkânını sağlayacaktır.

Anayasanın 136 ıncı maddesi ile kurulması emrolunan Devlet Güvenlik Mahkemeleri Kanunu çıkarılacaktır.

Ceza ve usul kanunları, özellikle toplu suç ve mesuliyet fikrini de öngörecek, günün ihtiyaç ve şartlarına uyacak, adaletin süratle tecelli etmesini sağlayacak şekilde değiştirilecektir.

Sendika ve Dernekler kanunlarında değişiklikler yapılacaktır.

Bu ve benzeri kuruluşların, Anayasanın 29’ncü maddesinde ifadesini bulduğu şekilde “Devletin ülkesi ve milleti ile bütünlüğünü, millî güvenliğini, kamu düzeninin ve genel ahlakın” tahribine yol açan faaliyetlerde bulunulmasına müsaade olunamaz

Kanunlarda bu tür suçları gizlemeye, maddi ve manevi destek sağlamaya müsait eksiklikler giderilecektir.

İl idaresi Kanunu günün şartlarına göre değiştirilecek, valilerin yetkilerine açıklık getirilecektir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşleri Kanunu yeniden düzenlenecek, toplantı ve gösteri hakkının kamu düzenini ihlal etmesi veya günlük hayatı felce uğratması önlenecektir.

Emniyet Teşkilatı Kanununda polisin eğitim, disiplin ve moral yönünden güçlendirilmesini sağlayacak değişiklikler yapılacaktır.

Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu, teşkilatlı ve silahlı saldırılar açısından günün ihtiyaç ve şartlarına uyacak şekilde değiştirilecektir.

Yukarıda bazılarını zikrettiğim kanuni tedbirlerin yanında;

İdari yargı yetkisi ile kanunların icraya verdiği, yetkilerin kullanılmasını, mutlaka Anayasanın 114 üncü maddesinde yer alan esaslara uygun olarak işlemesinin sağlanması,

Askeri haber alma üniteleri de dahil olmak üzere, haber alma kuruluşlarının en modern ve en seri imkânlar ile teçhiz edilmesi ve aralarında daha sıkı ve kolay irtibat sağlanması.

Silah ve mermi kaçakçılığının kesinlikle önlenmesi için personel, teçhizat, yeniden düzenlenme ve işbirliği meselelerinin hızla halledilmesi, gibi bazı tedbirleri de Devletin işlerliğini sağlamak bakımından zaruri görüyoruz.

Hükümetimiz hak ve hürriyetlere saygılı olduğu ölçüde, meşru nizamın korunmasında ve kanun hâkimiyetinin sağlanmasında da kararlı olacak, kanunların suç saydığı fiillere hiçbir şekilde müsamaha göstermeyecek, kanun dışı eylemlere girişenlere kanunların tam olarak uygulanmasını sağlayacaktır.

Hükümetimiz her şeyden önce can ve mal güvenliği ile var olan Devletin gücünü ve caydırıcılık vasfını vatandaşlara hissettirmeye kararlıdır.

Sayın Milletvekilleri, Hükümetimiz, memlekette bir süredir zedelenmiş bulunan güven duygusunu yeniden tesis etmeye kararlıdır.

Demokratik rejimimizin özünü teşkil eden ve Anayasanın Türk vatandaşına tanıdığı vazgeçilmez haklara vaki müdahalelere son verilecektir.

Hürriyetçi demokratik rejimin ekonomik düzeninin rahatça işlemesi sağlanacaktır. Üretim ve yatırımın aradığı güven ortamı yeniden meydana getirilecek, Türk vatandaşının istediği işi tutması, istediği teşebbüste bulunması, helal kazancına istediği şekilde tasarruf etmesine titizlikle riayet olunacaktır.

Vatandaşın teşebbüs hakkına son veren ve çalışma alanını daraltan işlerden Devlet çekilecektir.

İşyeri huzurunu ülkemizin ekonomik hayatı bakımından çok önemli ve zaruri görüyoruz. Teşebbüsün, sermayenin ve el emeğinin ekonomik hayatın bir birini tamamlayan, vazgeçilmez unsurları olduğuna inanıyoruz.

Emeğin sermaye, sermayenin emeğe tahakkümü yerine, hakkaniyet ölçüleri içerisinde uzlaşması sağlanacaktır.

Çalışanların el emeğinin ve alın terinin korunması Devletin teminatı altındadır. Demokratik düzenimiz herkesin menfaatini, bir büyük uzlaşma içerisinde, haklı ve adil biçimde korumaktadır. Bu maksada hizmet edecek bütün müesseseler mevcuttur ve bütün yolar açıktır.

Tahrikler karşısında işyeri huzurunun teminatını kanunlarda, Türk işçisinin vatanperverliğinde, Türk teşebbüs erbabının hakşinas oluşunda buluruz. Sayın Milletvekilleri, Türkiye'nin önünde duran en önemli meselelerden biri enflasyondur. Enflasyon kontrol altına alınmadıkça, ekonomik ve sosyal hayatı tanzim etmek imkânsızdır.

Hükümetimiz, fakir fukarayı ezen, ekonomik hayatı ve Devlet hayatını felce uğratan enflasyonla netice alıcı, amansız bir mücadeleye girişmeye kararlıdır.

Hükümetimiz, ekonomik hayatı felce uğratmayacak, büyümeyi durdurmayacak, Devletin bütçesini ve diğer giderlerini sağlam kaynaklardan finanse edecek, doğru iktisadi ve mali politikaları da içine alan bir istikrar programını ciddiyet ve samimiyetle uygulayacaktır.

Ekonomimizin içinde bulunduğu durum bütçe uygulamasının itina ile ele alınmasını gerektirmektedir. Hazırlanmakta olan 1980 bütçesi, enflasyonla ve işsizlikle mücadele eden bir bütçe olacaktır.

Bu bütçe ile bir yandan yatırımlara işlerlik ve hız kazandırılırken, diğer yandan da hayat pahalılığında ki, artışların kamu personeli üzerindeki ağır tahribatını imkânlar ölçüsünde giderecek tedbirler alınacaktır. Bütçe kaynaklarının müessir, tutumlu ve verimli bir şekilde kullanılması titizlikle izlenecektir.

Enflasyonla mücadelede özellikle arz -talep dengesinin bozulması önlenecek, fiyat artışlarını durdurucu, yokluk ve kıyruklara son verici, üretimi artırıcı tedbirler alınacak, tasarruflar teşvik edilecek, kamu gelirlerinin artırılmasına çalışılacaktır.

Ülke herhangi bir malın yokluğu ile karşılaşmayacak, başta yağ, mazot, gübre, tıbbi ve zirai ilaçlar, ampul olmak üzere günlük ihtiyaç maddelerinin teminindeki zorluklar ortadan kaldırılacaktır.

Vatandaşlarımızın beslenme ve tüketim ihtiyacı ileri görüşlü ve cesur bir plana uygun olarak ele alınacak ve bu konuda istikrarın sağlanmasına çalışılacaktır.

Hammaddesizlik yüzünden, çok düşük kapasitede çalışan veya hiç çalışmayan fabrika kalmayacaktır.

İstifçilik ve karaborsacılık ile akılcı bir mücadele yürütülecektir. Bazı malların dağıtımındaki tahsisçiliğe son verilecektir.

Halkımızın zaruri ihtiyaç maddeleri dışında, fiyat mekanizmasının arz ve talep arasında denge sağlayıcı rolüne ve etkinliğine yaygın bir işlerlik kazandırılacaktır. Böylelikle, aynı zamanda, vergi dışı kalmış kazançların meydana gelmesi de önlenmiş olacaktır.

Tıbbi afetlere maruz kalan yurt köşelerine ve zarar gören vatandaşlarımıza Devlet bütün imkânları ile yardımcı olacaktır.

Çevre kirlenmesini önlenmek için çevre kirlenmesi ve tabiatın korunması ile ilgili çalışmalar, ciddiyetle sürdürülecektir.

Yoklukla mücadele, kuyruğu ve karaborsayı kaldırma konusunda, kâfi derecede üretim, kâfi derecede ithalat ve ticari usullere riayet eden, stokçuluğu teşvik etmeyen, kayırmaya itibar göstermeyen dağıtım mekanizması, Hükümetimizin üzerinde itina ile duracağı meseleler olacaktır.

Sayın Milletvekilleri,

Hükümetimizi bekleyen en önemli görevlerin başında, kalkınma hamlesine yeniden hareket verilmesi gelmektedir. Milletimizin büyük kalkınma gücünü, ülkenin hala el değmemiş kaynaklarını da harekete geçirerek geliştirmek kararındayız.

Sanayi, tarım, enerji, altyapı, ucuz ve sağlıklı konut ile ilgili pek çok proje teker teker ele alınacak, durmuş bulunan yatırımlar hareketlendirilecek, yarım kalmış yatırımlar bir an önce tamamlanacaktır.

Doğu ve Güneydoğu da başlattığımız ve fakat bıraktığımız yerde kalan çimento, şeker, gübre fabrikaları, endüstri tesisleri ile Güneydoğu Anadolu Büyük projesi yeniden hareketlendirilecektir.

Üretim ve yatırım geniş çapta teşvik edilecektir. Üretim ve yatırımın aradığı güven ortamını yeniden meydana getirmeye kararlıyız.

Halkımızın ve yurt dışarında çalışan vatandaşlarımızın yaygın bir şekilde yatırımlara katılmasını ve mahalli teşebbüsün güçlü bir şekilde harekete geçirilmesini sağlamak amacıyla kurulmuş bulunan Devlet sanayi ve işçi Yatırım Bankasının çalışmaları da müessir hale getirilecektir.

Ülkenin kalkınması için yabancı sermayeden faydalanmayı zaruri görüyoruz. Yabancı sermaye akışını yavaşlatan veya durduran bürokratik engelleri kaldırmak kararındayız.

Devlet ve kalkınma münasebetleri yeniden gözden geçirilecek, modern Devletin görevleri açıklığa kavuşturulacaktır.

Dördüncü Beş yıllık Kalkınma Planı değiştirilerek, ülkenin ihtiyaçlarına uygun yeni bir plan yapılacaktır. Bilimsel ve teknik araştırmaların ülke kalkınmasına ve sanayileşmeye katkısını arttırmak üzere, bu alanlardaki çalışmaların Devletçe teşvik

edilerek desteklenmesi sağlanacaktır. Bu amacın gerçekleşebilmesi için, Devlet ve özel teşebbüs kuruluşlarıyla her türlü bilimsel ve teknik kurumlar arasında uygulamaya yönelik sıkı bir işbirliğinin geliştirilmesi yolunda tedbirler alınacaktır.

Enerji yatırımlarının tamamlanmasına ve yeni enerji kaynaklarının araştırılmasına özel bir önem atfedilerek, enerji açığının kapatılması konusunda, hızla netice verici tedbirlerin öncelikle ele alınmasına gayret sarf edilecektir.

Kışı şiddetli olan Doğu Anadolu illerimiz başta olmak üzere bütün yurttaki yakacak ihtiyacının halli için gerekli acil tedbirlere başvurulacaktır.

Ülkenin bugün karşılaştığı ve ödemeler dengesini sarsan petrol meselesi, önümüzdeki yıllarda daha büyük boyutlara ulaşacaktır.

Türkiye her çareye başvurarak denizde, karada petrol aramaya koyulmak, her kaynaktan faydalanmak ve mutlaka petrol bulmak mecburiyetindedir.

Bu hedefe ulaşmak için cari mevzuatın ve uygulamanın cesaretle değiştirilmesi cihetine gidilecektir. Bütün rafineriler tam kapasite ile çalıştırılacaktır, İşlenmiş mamul almak yerine, ham petrol alıp, kendi rafinerilerimizde işleme yolu mutlaka tercih olunacaktır.

Rafinerilerimizin tevsii tamamlanacaktır. İnşa edilmekte bulunan Orta Anadolu Rafinerisi bir an önce ikmal edilecektir.

Vakit kaybedilmeden Karadeniz Rafinerisinin tesisine geçilecektir.

Sanayileşmiş Türkiye'nin ihtiyaç duyduğu altyapı kurulacak ilerde darboğazlar meydana gelmesi önlenerek ve sanayileşmede yeniden önemli bir yeri olan organize sanayi bölgeleri ve sanayi sitelerinin kurulması ve geliştirilmesine büyük önem verilecektir.

Demiryolu şebekemiz ıslah edilecektir.

Ankara -İstanbul sürat demiryolu bir ana evvel tamamlanacaktır.

Yeşilköy, Kars, Dalaman ve İzmir Kaklıç hava meydanları bir an evvel tamamlanacaktır. Yurdun her köşesine hava ulaşımı sağlayacak şekilde yeni meydanlar yapılacaktır. Bu arada Ağrı, Çanakkale ve Edirne'de hava meydanı yapılacaktır,

Limanlarımızın kapasiteleri artırılacak ve yeni limanlar, balıkçı barınakları inşa edilecektir.

Türkiye'de gemi endüstrisi yeniden geniş çapta teşvik edilecektir.

Avrupa-Asya arasındaki hareketin engeli olmamak için ve bu hareketten geniş çapta faydalanmak için sürat yolları projesinin uygulanmasına özel itina gösterilecektir.

Haberleşme sistemimiz ıslah olunacak ve geliştirilecektir. Ülkenin yerleşme merkezinin tümü şehir içi ve şehirlerarası otomatik telefona kavuşacak, dış ülkelerle bağlantı sağlanacaktır.

Köylerin telefona kavuşturulmasına devam olunacaktır.

Denizde seyrüsefer emniyeti, mal ve can güvenliği yeterli seviyeye çıkartılacak, bu konuda gerekli düzenleme ve cihazlama işleri sonuçlandırılacaktır. Büyük şehirlerimizde yoğunlaşan trafik sorunları ile şehirlerarası kara trafiğinde meydana gelen büyük can ve mal kayıplarını önleyici her türlü tedbir süratle alınacaktır.

Mahalli saat farkı sebebi ile bölge radyo ve televizyon yayınları tanzim edilecek, her yerde en az iki radyo istasyonunun net olarak dinlenmesi sağlanacaktır. Renkli televizyona ve 2 inci televizyon kanalına geçiş çalışmalarına başlanacaktır.

Madenlerin en ileri ölçüde işletilmesi sağlanacaktır.

Motordan elektronik cihazlara kadar uzanan yelpaze içerisinde makine endüstrisi kurulacaktır.

Bu meyanda, ağır ve büyük sanayi, ara malları ve yatırım malları sanayiinin gelişmesine Hükümetimizce büyük önem verilecektir. Özellikle başlamış bulunan ağır sanayi ve bu meyanda millî harp sanayiinin gerçekleştirilmesi çalışmalarına hızla devam olunacaktır.

Sanayileşmeye yakından tesir eden para, kredi, enerji, ulaştırma ve fiyat temel politikalarının sanayi politikasıyla ahenkli hale getirilmesine özen ve dikkat gösterilecektir. Hedefimiz Türkiye'yi makine ve teçhizat ithal eden bir ülke değil, ihraç eden bir ülke haleni getirmektir.

Tarım ıslah edilecektir. Bir "Milli Tarım Planı" başka bir deyimle "Yeşil Plan" çerçevesi içerisinde, 100 milyon dönümlük arazinin sulamasını hedef alan büyük sulama projelerinin hızla devreye sokulması sağlanacak, gübre, traktör, ilaç gibi tarım girdilerinin zamanında tedarikinde istikrar ve güven sağlanarak, ithalatı azaltıcı tedbirler alınacaktır.

Tarım ürünlerinin desteklenmesinde kullanılan kredilerin ekonomimizin gerçek ihtiyaçlarına uyumlu bir şekilde olması sağlanacak, bu ürünlerin destekleme fiyatlarının uluslararası fiyatlarla dengeli bir şekilde oluşmasına özen gösterilecektir.

Ayrıca, tohumluk ve damızlık teminine önem verilecek, nakliye, depolama pazarlama hizmetlerinde karşılaşılan darboğazlar giderilecektir.

Bir taraftan hızlı kalkınmanın ortamı ve imkânları hazırlanırken, diğer taraftan kalkınmanın nimetleri adil ve dengeli bir şekilde yurt sathına ve toplumun bütün kesimlerine yayılacaktır.

Hükümetimiz geniş çapta sekteye uğrayan fukaralık, işsizlik, cehalet ve çaresizlik mücadelesine yeni bir ruh ve azimle girişecektir.

Hükümetimiz ülkede had safhada bulunan mevcut işsizliği ve müstakbel iş ihtiyacına ciddiyetle eğilerek, özel tedbirlerle süratle çözümler getirmeye gayret sarf edecektir.

Durdurulmuş olan köy hizmetlerine yeniden başlanacak, geciken hizmetlerin telafisi için hızlandırılmış programlar uygulanacaktır. Köy kadastro ve tapulama çalışmalarına hız verilecektir.

Ulaşılmayan köy kalmayacaktır. Her köye elektrik gidecektir. Her karış toprak sulanacaktır. Köy sanayi tesisleri götürülecektir.

Köy idaresini yeniden tanzim edecek ve günün şartlarına uygun bir Köy Kanunu çıkarılacaktır.

Çiftçi mallarının korunması mevzuatı yeniden düzenlenecektir. Köylünün ürününe değer pahası verilecek, el emeği ve alın teri, hakkını alacaktır,

Köy kalkınmasında millî, hür ve demokratik kooperatifçiliği güçlü bir vasıta olarak görüyoruz. Köy kalkınma kooperatifleri teşvik ve takviye edilecektir.

Tabii kaynaklarımızın başında gelen orman varlığımızın korunması ve üretimin yanında hızlı ağaçlandırma seferberliği ile orman köylülerine yeni iş sahaları sağlanacaktır.

Orman içi ve kenarında yaşayan köylülerimizin gelirleri günün şartlarına uygun seviyeye getirilecek, orman köylülerinin kalkındırılması için özel projeler hazırlanacak, kredi imkânları artırılarak, yoğunlaştırılacaktır.

Köylü ile orman idaresi arasındaki ihtilafları çözmek için her türlü tedbir alınacak, kadastro çalışmaları hızlandırılacaktır.

Ormanlarımıza büyük zarar veren orman yangınları ile mücadele daha müessir bir şekilde yürütülecektir.

Köylüye daha çok kredi sağlanacaktır.

Kalkınmada ve medeni hizmetlere kavuşturulmada gecikmiş bölgelerin, özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun durdurulmuş kalkınma faaliyetlerinin yeniden hareketlendirilmesi için özel programlar tatbikatına girişilecektir.

20 milyon dönüm arazinin sulanması, 30 milyar kilovat saat elektrik enerjisi üretilmesini hedef alan Urfa, Gaziantep, Adıyaman, Diyarbakır, Mardin, Siirt, Muş, Bitlis ve Hakkâri illerimizi içine alan Güneydoğu Büyük Projesinin yeni ünitelerinin inşasına girişilecektir.

Yeni bir "Pilot İl Kalkınma Planı" tatbik edilecek özellikle kalkınmamış illerimiz bu plan içinde süratle kalkındırılacaktır. Yurdun bir köşesinde ne varsa her Köşesinde de olacaktır.

Hükümetimiz gelir dağılımını düzenleyici yeni tedbirleri almaya kararlıdır. Özellikle dar ve sabit gelirlielerin geçim şartları düzeltilecektir. Bugüne kadar her türlü sosyal güvenlikten mahrum bulunan, tarımda kendi adına ve hesabına çalışan çiftçiler, en kısa zamanda sosyal güvenlik hakkına kavuşturulacaktır.

Çiftçilerin ve balıkçıların götürü usulde vergilendirilmesindeki limit yükseltilecektir.

Esnaf ve sanatkârlara önemli kolaylıklar getirilecek, esnaf muafiyet hükümleri yeniden düzenlenecek ve götürü vergi usulü gerçekleştirilecektir. Esnafa ve sanatkârların mesleki faaliyeti için zaruri ihtiyaçlarının karşılanmasındaki müşkülleri halledilecektir.

Esnaf ve sanatkârlarla diğer bağımsız çalışanların sosyal güvenliğini düzenleyen BAĞ-KUR Kanunundaki aksaklıklar ve noksanlıklar giderilecektir.

Esnaf ve sanatkârlara daha fazla konut, işyeri ve tesis, işletme kredisi verilecektir. Mesken kredisi limitleri günün şartlarına göre yükseltilecektir.

İşçi ve memur emeklileri ile dul ve yetimlerin maruz kaldıkları haksızlıklar giderilecek, geçim şartları düzenlenecektir. 65 yaşını dolduran ve Devletten yardım talep eden bütün yaşlılara ve çalışamayacak halde bulunan vatandaşlarımıza maaş bağlanacaktır. Devletin imkânları elverdiği nispette, hiç bir geliri olmayan dul ve çocuklu kadınlara maaş bağlanacaktır.

Dünyada çocuk ölümlerinin en fazla olduğu ülkeler arasında bulunan memleketimizde millî geleceğimizin temeli ve en güçlü teminatı olan çocuklarımızın sağlığı, maddi ve manevi bakımlardan korunması ve geliştirilmesi için, Anayasamızın 35 inci maddesine

uygun olarak ve Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirisinin ışığı altında gerekli tedbirler, Örgütlenmeler ve düzenlemeler gerçekleştirilecek ve korunmaya muhtaç çocuklarla yaşlı ve sakat vatandaşların Devletçe korunmasını sağlayacak olan Sosyal Hizmetler Kanununun bir an önce çıkarılmasına çalışılacaktır.

Vergi adaleti sağlanacaktır. Asgari ücret vergiden muaf tutulacak, Gelir Vergisi asgari ücret sınırından başlayacaktır.

Servet beyannameleri iade edilecek ve mükelleften yeniden servet beyannamesi alınacaktır.

Veraset ve intikal Vergisi Kanununun muhtaç mirasçıları çok güç durumda bırakan belli hükümlerindeki aksaklıklar giderilecektir.

İstisna ve muafiyetlerden özellikle sosyal amaçlı olanlar, günün gerektirdiği şartlara uygun hale getirilecektir.

Katma Değer Vergisine geçiş çalışmaları hızlandırılacaktır.

İdari tedbir ve kararlarla vergi idaresinin çalışma şartları iyileştirilecek, vergi anlaşmazlıklarının hızla çözülmesi çareleri araştırılacaktır.

Vergi Daireleri vatandaşın güler yüzle karşılanacağı, işlerin hızla sonuçlandırılacağı, devlet haline getirilecektir.

Dış ülkelerde çalışan işçilerimizin bütün meseleleri ile meşgul olunacaktır. Yurt dışardaki işçilerimizin alın teri ile kazandıkları döviz gelirlerinin yurda düzenli bir şekilde akmasını ve karşılaştığımız çetin soranların çözülmesinde en verimli bir şekilde kullanılmasını sağlayacak tedbirler alınacak ve bu tedbirlerin zaman içinde etkilerinin yitirilmemesi titizlikle izlenecektir.

Yurda giriş ve çıkışlarında gerekli kolaylıklar sağlanacaktır.

Fikir ve sanat hayatımız teşvik edilecek, telif haklarında vergi muafiyetinin sınırı makul bir seviyeye çıkarılacaktır. Türk basınının kâğıt, malzeme ve dağıtım zorluklarına çare aranacak, sanatkârların emekliliği müesseselerleştirilecektir.

Hızlı şehirleşme de göz önünde tutularak, şehirlerimizin, kasabalarımızın ve özellikle yeni teşekkül eden kasabalarımızın planlama çalışmalarına, kaynak israfını önleyecek ve ihtiyaçlarını kısa sürede karşılayacak tedbir ve düzenlemeler getirilecektir.

Şehir ve kasabalarımızda alt yapı hizmet çalışmaları hızlandırılacaktır, ülke çapında millî bir konut politikası uygulanacaktır. Hükümetimiz herkesin başını sokacağı kendi malı bir yuvası olmasını hedef alan bir plan uygulayacaktır. Özel sektör toplu konut yapımına yönlendirilecek ve bu tip kuruluşlar çeşitli tedbirlerle teşvik edilecektir. Kamuya ait arsalarda inşa edilmiş gecekonduların, mevcut yasalar içinde hukukileştirilmesi sağlanacaktır.

Mahrumiyet bölgelerindeki kamu görevlilerinin mesken ve diğer sosyal ihtiyaçlarını karşılayacak siteler kurulacaktır.

Mesken kiralalarının vatandaşların hayat seviyelerini sarsmasını önleyecek, gayrimenkul sahipleri ile kiracıların meşru hak ve menfaatlerini ahenkli bir dengeye bağlayacak, millî tasarrufların sanayi yatırımları aleyhine gereksiz olarak gayrimenkul spekülasyonlarına kaymasına meydan bırakmayacak şekilde kanunla düzenlenmesi sağlanacaktır.

Büyük şehirlerimizin asayiş, pahalılık ve yakıt konusundaki şikâyetleri giderilecektir. Muhtarların vatandaşlarımıza daha hızlı ve verimli hizmet götürmesi sağlanacaktır.

Tam Gün Kanunu ile hançerlenen sağlık hizmetleri, her yerde, herkese şifa sağlanmasını gerçekleştirecek şekilde ıslah edilecek, vatandaşı ücretsiz doktora, ebeye, ameliyata, ilaca ve hastaneye kavuşturacak tedbirler alınacaktır. Hükümetimiz, ülkede fukaralığın, işsizliğin, cehaletin, çaresizliğin ortadan kaldırılması, yurdun her köşesine ve özellikle kalkınmada gecikmiş bölgelerimize medeniyetin bütün nimetlerinin götürülmesi kararındadır.

Hükümetimiz, iktisaden güçsüz zümrelere insanca yaşamının gerektirdiği şartları hazırlamaya devam edecek, fakiri ihtiyarı, kimsesizi ve sakatı mutlaka koruyacaktır. Bu hedeflere ulaşabilmenin tek yolu ekonomiyi büyütme, üretimi ve hizmetleri arttırmaktır. Hükümetimiz, Türkiye Cumhuriyeti Devletine “Sosyal Devlet” niteliği kazandırmanın gerçekçi yolunun bu olduğuna inanmaktadır.

Sayın Milletvekilleri,

Hükümetimiz, içinde bulunduğumuz dış ödeme darboğazından bir an evvel çıkabilmemiz için her çareye başvuracaktır.

İhracatımızı ve diğer döviz gelirlerimizi arttırmak için gerçekçi tedbirler alınacaktır.

Enflasyonla mücadeleyi Hükümetimizin en önemli görevlerinden biri sayıyoruz.

Uluslararası ekonomik kuruluşlar ve Ortak Pazar ile münasebetlerimizi Türkiye’nin menfaatlerine en uygun şekilde sürdürmeye ve geliştirmeye kararlıyız. Petrol ihraç eden ülkelerde ve uluslararası bankalarda meydana gelen büyük mali imkânların düzenli bir şekilde Türkiye’ye aktarılması suretiyle kalkınmamızın emrinde kullanılabileceğine inanıyoruz.

İktisadi Devlet Teşekküllerinin millî tasarrufları tüketici halden çıkartılması için gerekli tedbirler alınacaktır. Görev zararları politikası, istikrar tedbirleri ile ahenkli olarak gerçekçi bir şekilde uygulanacaktır. İçinde yaşadığımız enflasyon, fiyat ve maliyet yapıları arasında meydana getirdiği dengesizlik yönünden, uzun süre devamına imkân verilmeyecek boyutlara ulaşmıştır. İktisadi Devlet Teşekkülleri ürünlerinin fiyatları ile maliyetleri arasında, enflasyonu körükleyecek dengesizliklerin meydana gelmesi önlenecektir.

Sigara kaçakçılığının ve döviz kaybının önlenmesi, memleket içi ihtiyacın karşılanması ile birlikte ihracata dönük bandrol sigara imalatı için yerli ve yabancı özel teşebbüse imkân tanınması konusu üzerinde önemle durulacaktır.

Tekel maddelerinin kalitesinin düzeltilmesine ve dağıtımındaki aksaklıkların giderilmesine çalışılacaktır. Geniş turizm kaynaklarına sahip bulunan ülkemizde, turizm hizmetlerinin daha verimli ve müessir bir biçimde yürütülmesi, dış turizm gelirlerimizin artırılması için her türlü tedbir alınacaktır.

Sayın Milletvekilleri, Devlet kapıları hak, hacet ve hizmet kapısı haline getirilecektir.

Bütün Milletin hizmeti olacağız.

Devlet işleyen ve vatandaşı koruyan bir Devlet haline getirilecek, her türlü rüşvet, kayırma ve yolsuzlukla amansız bir şekilde mücadele edilecektir.

Vatandaşlara haksızlık, zulüm ve adaletsizlikle muamele edenlerden hesap sorulacak, gadre uğrayanların zayi olmuş hakları iade edilecektir.

Hükümetimiz Devlete sadakat ile hizmet etmiş memurların teminatıdır.

Devlet idaresi parti komiserlerinden, partizanlığı zulüm haline getirenlerden süratle ve kesinlikle ayıklanacaktır.

Kamulaştırmalardan mülkiyet hakkını zedeleyen uygulamaların meydana getirdiği mağduriyetler önlenecek, değer pahası peşinen ödenmedikçe kimsenin malının kamulaştırılmasına izin verilmeyecektir.

Vakıfların gayeleri istikametinde daha verimli çalışması sağlanacaktır.

Tevzi edilmeyen adaletin en büyük adaletsizlik olduğuna inanıyoruz. Bu sebeple, adalet tevzii hızlandırılacaktır. Bu maksatla yargı organlarımızın bütün eksiklikleri giderilecektir.

Sayın Milletvekilleri, Devletimizin tüm unsurlarının başında gelen eğitimin yeniden millîlik vasfına kavuşturulması zaruretine inanıyoruz.

Okullarımız mutlaka ilim ve irfan yuvaları haline getirilecek, huzursuzluk, mihraklarının faaliyetlerine son verilecektir. Eğitimimiz, beynelmilelci ve Marksist tesirlerden kurtarılacak, idarede, mevzuatta, ders programları ve kitaplarında, kültürel faaliyet ve neşriyatta, eğitimin millîliği temel ilke olarak korunacak ve itibar görecektir.

Öğretmenlerimiz, Cumhuriyet okullarında, Türk çocuklarını milliyetçi bir ruh ve düşünce ile yetiştirecekler, onların gönüllerine ve zihinlerine, Devlete, millete, aileye, millî ve manevi değerlerimize, milletimizin geleceğine sadakat ve sahiplik şuurunu yerleştireceklerdir.

Özerk yükseköğretim kurumu ve kuruluşları, öğrencilerini Devletimize, insan haklarına dayalı demokratik rejime, mili hayat felsefemize sadık bir şekilde yetiştirmekle mükellef olacaklar bunun için bütün tedbirleri alacaklardır.

Türk Öğretmenininin başta mesken olmak üzere, sosyal ihtiyaçları karşılanacak, çocuklarına eğitim ve görgülerini artırıcı imkânlar sağlanacaktır.

Başladığımız üniversite ve akademiler süratle tamamlanacak, daha çok gencimizin yükseköğrenim imkânına kavuşması sağlanacaktır.

Çocuklarımızı ve gençlerimizi ülkemizin geleceğinin teminatı, en büyük ve en değerli varlığı sayıyoruz. Millî ve manevi değerlerimize gönülden bağlı Türk gençlerinin, Devletimize ve onun bütünlüğüne, milletimize, onun birlik ve beraberliğine sahiplik şuru şüphe götürmez.

Gençlerimizin meselelerine titizlikle eğileceğiz. Onlara mesut yarınlar hazırlamak en büyük arzumuzdur.

Üniversite kapılarında bekleyen gençlerimizin yükseköğretim meselesi, bütün imkânlar kullanılarak yeni bir çözüme kavuşturulacak, burs ve yurt konusunda ihtiyacın karşılanmasına gayret sarf edilecektir.

Spor, sosyal bir ihtiyaç olarak yeni bir görüşte ele alınacak, her yıl yeni spor tesislerinin yapılması sağlanacak, spor eğitimi ders olarak ilkokul, ortaokul ve liselerde yer alacaktır.

Yabancı medeniyetlerin hasreti içinde olmayan Türk milleti kendi tarihine, medeniyetine, kültürüne, kendi adet ve geleneklerine sahiptir. Hükümetimiz, asırlar boyu Türk milletini ayakta tutan Türk-İslam medeniyet mücadelesindeki şuuru ve azmi olduğu kadar, yurt içindeki ve yurt dışındaki Türk varlığının meselelerine olan ilgiyi canlı tutmaya kararlıdır.

Anayasanın 154 üncü maddesi ile Genel İdare içinde yer alan Diyanet İşleri Başkanlığı, görevini ülkemizin karşı karşıya bulunduğu sosyal bunalımlar ve anarşik ortam içerisinde, geçmişten daha hızlı ve müessir bir tarzda yürütecektir.

Değer Hükümlerimizin sarsıldığı bir ortamda insanımızın ve toplumumuzun yeniden derlenip toplanması, bütün güçlükleri yenerek bir moral güce kavuşturulmasında din görevlileri önemli hizmetler ifa edeceklerdir.

Bunun için, radyo ve televizyonun yayın gücünden daha fazla yararlanılacak, her iki müessese arasında sürekli bir işbirliği kurulacaktır.

Din öğretiminin kaynağını teşkil eden Kur'an-ı Kerim öğrenimi üzerinde titizlikle durulacak, Kur'an kurslarının bina, araç, gereç ve kadro yönünden noksanlıkları giderilecektir.

Din görevlilerinin kadro tıkanıklıkları öncelikle giderilecek, kadrosuz camiler bir an önce kadroya kavuşturulacaktır.

Cami bulunmayan köylere cami yapımı Vakıflar Genel Müdürlüğü imkânlarından faydalanılarak hızlandırılacaktır.

Din ve ahlak dersleri müfredatı yeniden düzenlenecektir. Yurt dışındaki çocuklarımızın din ve ahlak dersleri görmesi sağlanacaktır.

Sayın Milletvekilleri,

İç ve dış tehlikelere karşı milletimizin en güvenilir kaynağı kahraman Türk Silahlı Kuvvetlerinin gücünü, bütün imkânları kullanarak en üstün seviyede tutmak vazgeçilmez hedefimizdir.

Savunmamızın ihtiyaçları öncelikle karşılanacaktır.

Başlattığımız harp sanayii tesisleri ikmal edilerek, ülkemizin savunması için ilk planda zaruri ihtiyaçlarını kendi karşılar hale getirilecektir.

RE-MO planının işletilmesi sağlanacak, tespit edilen hedefler için tedbirlerin alınmasındaki gecikmeler telafi edilecektir.

Askerlik süreleri ve mükellefiyetleri, artan nüfus dikkate alınarak, millî ihtiyaca göre yeniden düzenlenecektir.

Silahlı kuvvetlerimizin fedakâr mensuplarına ifa ettikleri şerefli görevin gerektirdiği hayat seviyesini sağlamak, öncelik vereceğimiz tedbirler arasındadır.

Subay ve astsubaylarımızın mesken ihtiyacını karşılamak üzere netice alıcı, acil tedbirler alınacaktır.

Tamgün uygulanmasının Silahlı Kuvvetlerimiz içinde yarattığı olumsuz etkiler izale edilecektir.

Devletin Radyo ve Televizyonundaki yayınların "tarafsızlık esasına göre yapılması" "haberlerde doğruluğun sağlanması" "Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez

bütünlüğünün, millî güvenliğin, kamu düzenini ve genel ahlakın gereklerine uyulması” Anayasa şartı olarak konmuştur.

Uymak mecburiyetinde olduğu Anayasa şartlarını ve yayın ilkelerini devamlı surette ihlal eden TRT’nin yeniden millî ve tarafsız hale getirilmesi, partizanlık, tarafgirlik ve inkârcılık yolu ile Devleti kötüleyen, milletimizin millî ve mukaddes hislerini alaya alan, tek, yönlü şartlandırmalara, ideolojik propagandalara itibar eden, anarşiyi metheden, dilimizi bozan, yalan ve yanlışlıklarla, dolu programlar yayınlanmasının önlenmesi milletimizin arzusudur.

Hükümetimizin bu istek paralelinde tedbir alacak, Devletin radyo ve televizyonunun partizanlığı, rejim ve Devlet aleyhtarlığına alet edilmesine son verecektir.

Sayın Milletvekilleri, hükümetimiz Türk dış politikasının istikametleri konusunda hiçbir şüpheye mahal bırakmayacaktır.

Türkiye, dış politikasını coğrafi mevkiimizin ve tarihimizin gerçeklerine uyan, savunmamızla ekonomimizin icaplarını koruyan bir biçimde yürütecektir.

Türkiye taahhütlerine sadık kalacaktır. Maceracı politikalara iltifat etmeyecek, aklın gereğini yapacaktır.

Türkiye, büyük devletlerin ülkemiz etrafında veya ülkemizle ilgili olarak çatışır hale gelmemelerine azami dikkat ve itina sarf etmeye devam edecektir.

Türkiye, Kıbrıs meselesinin müzakere yolu ile yegâne adil çözüm yolu olan iki bölge, iki toplumlu federasyon çözümüne varabilmesi için iyi niyetli anlayışlı her türlü gayreti sarf edecektir.

Yunanistan ile aramızda çözüm bekleyen ve hiçbirinin çıkarılmasından Türkiye’nin sorumlu olmadığı meselelerin, iyi niyetli, barışçı müzakerelerle, her iki ülkenin menfaatine uygun olarak bir an önce halini arzu etmekteyiz.

Ege kıt’a sahanlığı üzerindeki haklarımızdan vazgeçemeyiz. Ege adalarının milletlerarası anlaşmalara aykırı olarak silahlandırılmasına ve tahkimine bigâne kalamayız. Batı Trakya Türklerine karşı girişilen baskı hareketlerine hassasiyet ve tepki duymaktayız.

Yunanistan’ın karasuları ile ilgili olarak bir emri vakiye kalkışmasının fevkalade ciddi sonuçları olacağını bilmemek mümkün değildir.

Türkiye’nin komşuları ile iyi geçinmekte menfaatleri vardır.

Müslüman ülkelerle başlattığımız münasebetleri karşılıklı menfaatlere uygun olarak yürütmeyi ve daha ileri seviyeye ulaştırmaya kararlıyız.

Türkiye, Amerika Birleşik Devletleri münasebetlerini karşılıklı menfaatlere, karşılıklı saygıya ve karşılıklı taahhütlere sadık kalarak geliştirmeye devam edecektir.

Uluslararası ekonomik münasebetlerimize peşin hükümlerle bakamayız. Kendimize ve gücümüze güven içinde, aklın gereğine ve ülkenin menfaatlerine uygun bir davranışı benimsemezsek, Türkiye kalkınmasında büyük imkânlar elden kaçırılmış olur.

Hükümetimiz Türk Devletini, sözü dinlenen, dostluğu aranan, husumetinden korkulan bir devlet olarak yüceltme yolunda her türlü gayreti göstermeye devam edecektir.

Sayın Milletvekilleri, Türkiye, millet olarak refaha ulaşmak, devlet olarak güçlenmek istiyor.

Türkiye, vatandaşlarının huzur ve sükûn içinde yaşadığı ve her şeye sahip olduğu bir ülke olmak istiyor.

Türkiye, fukaralıktan, işsizlikten, cehaletten ve çaresizlikten kurtulmak, medeniyetin bütün nimetlerine sahip olmak, ülkesini bir baştan bir başa imar ve inşa etmek istiyor.

Türkiye, bu hedefe, Türk vatandaşını İnsan Hakları Evrensel Beyannamesindeki bütün haklara ve hürriyetlere mutlak surette sahip kılarak ulaşmak istiyor.

Türkiye'nin büyük hedefleri, bu hedeflere ulaşacak azmi, Türkiye'yi bu hedeflere ulaştıracak kaynakları ve büyük projeleri vardır.

Türkiye'de, ileri batı memleketlerinde mevcut olan hak ve hürriyetlerin hepsi vardır.

Türkiye'nin hedefleri ve programları hayal değildir. Büyük Atatürk'ün işaret ettiği hedeflere varılabileceği görülmüştür. İlerleyen, büyüyen, gelişen Türkiye, medeniyet ve refahın yaygın hale gelebildiği bir ülkedir.

Türkiye, hürriyet içinde kalkınmanın gerçekleşebileceğini ispatlamış bir ülkedir.

Türkiye, geleceğine güvenle bakmasını sağlayacak kabiliyetli insan gücüne, zengin tabii kaynaklara, yüksek bir medeniyete ve kültüre, sağlıklı ve dinamik bir toplum yapısına, millî, manevi ve ahlaki değerlere sahip bir ülkedir. Türkiye'nin varmak istediği hedefleri milletçe benimsemeye ve onlara sahip çıkmaya mecburuz.

Hükümet olarak, milletimizin büyük hedeflerine ulaşmak için sadakatle, canla, başla, sevgi ile heyecan, hulus ve şevk ile gayret sarf edeceğiz.

Türkiye'yi istikrar arayan bir ülke olmaktan çıkaracağız. Bu kadar çok zenginliğe sahip ol an Türkiye'nin ihtiyaç içinde çırpınmasına ıstırap ve çileye sürüklemesine mani olacak bütün tedbirleri alacağız.

Hükümetimiz:

Şartlar ne olursa olsun milletimizin emrinde ve hizmetindedir.

Barış, huzur ve adalet içinde Türkiye birliğinin, millî ve manevi değerlerimizin sadık bekçisidir.

Türk vatandaşının ibadet ve inanç haklarını dokunulmaz sayar, teşebbüs, mülkiyet ve miras haklarını kutsal tanır.

Ülkenin bir baştan bir başa imar ve inşasının Türk vatandaşının hürriyet içinde refah ve saadete ulaşmasının hizmetindedir.

Yeni bir şevk, hulus, ümit ve heyecanla, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin güçlenmesi, Türkiye'nin maddi ve manevi sahada büyük Türkiye olması için, aziz milletimize hizmetler vereceğimize inanıyoruz. Bütün bunları yaparken barışın, beraberliğin ve kardeşliğin korunması bu huzur, kalkınma ve hamle döneminin en bariz vasfı olacaktır.

İzhar buyuracağınız güven, güçlükleri aşmanın ve başarıya ulaşmanın en büyük kaynağı olacaktır.

Takdir Yüce Heyetinizindir.

Cenabı Allah milletimizin yardımcısıdır. Bu inançla Yüce Heyetinize Bakanlar Kurulu adına saygılar sunuyorum. (AP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

BAŞKAN — Hükümet Programı Yüce Meclise sunulmuştur, Sayın Milletvekilleri, Anayasamızın 103, Millet Meclisi İçtüzüğüümüzün 105 inci maddesi gereğince Hükümet Programı üzerindeki görüşmelere 22.11.1979 Perşembe günü saat 15.00’te başlanacaktır. Hükümet Programı üzerindeki görüşmeler yapmak için 22.11.1979 Perşembe günü saat 15.00’te toplanılmak üzere birleşimi kapatıyorum.²⁸

²⁸ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre V, Cilt 13, Birleşim 6, Sayfa 85-96*

19 Kasım 1979 Pazartesi

**43. Cumhuriyet Hükümeti (VI. Demirel Hükümeti) Programını
Cumhuriyet Senatosuna Sunuş Konuşması**

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun Sayın Üyeleri;

Aziz Türk Milletinin iradesini temsil eden ve yetkilerimizin kaynağı olan Yüce Senatoyu şahsım ve Bakanlar Kurulu adına, saygı ile selamlıyorum. Anayasanın 103 üncü maddesine göre, Hükümetimizin hareket tarzını ve siyasi görüşlerimizi Yüksek Heyetinize sunmak üzere huzurunuzda bulunuyorum.

Cumhuriyet Senatosunun Sayın Üyeleri;²⁹

VI. Demirel Hükümeti Programı Millet Meclisinde aynen okunduğundan tekrar alınmamıştır.

Bu inançla Yüce Heyetinize Bakanlar Kurulu adına saygılar sunuyorum. *(APsıralarından "Bravo" sesleri alkışlar, Cumhurbaşkanı'nca Seçilen Üye ve Milli Birlik Grubu sıralarından alkışlar)*

²⁹ *Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi Cilt 44, Toplantı Yılı 19, Birleşim 5, Sayfa 81-93*

22 Kasım 1979 Perşembe**43. Cumhuriyet Hükümeti (VI. Demirel Hükümeti) Programının Millet Meclisinde Yapılan Görüşmeleri Sırasında Yaptığı Konuşma**

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Özen.

Hükümet adına Sayın Başbakan, buyurunuz. (AP sıralarından ayakta “Bravo” sesleri, alkışlar)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Millet Meclisinin Sayın üyeleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum. (AP sıralarından alkışlar)

Gecenin bu saatinde, Hükümet Programı üzerinde yapılmış bulunan tenkitleri cevaplandırmak üzere huzurunuzda bulunuyorum. 11 saate yakın süredir vaki konuşmaları dikkatle dinledim.

Hükümet Programının müzakeresinde zaman tahdidi yapılmamasını biz istedik. İstedik ki, Türkiye’nin meseleleri bu zeminde konuşulsun; enine boyuna konuşulsun ve herkes ne söyleyecekse söylesin. Böylece, bir fikir alışverişi her ölçüde yapılmış olsun, bundan faydalanalım, memleket faydalansın. İstedik ki Hükümet Programı gibi bir mesele olupbittiye gelmesin. İstedik ki Hükümet Programı gibi bir meselede, “eğer vakit olsa idi şunları da söyledik” diye kimsenin içinde bir ukde kalmasın. Bu yapılmıştır.

Şimdi, serdedilen mütalaalar, ortaya atılan tenkitlerle ilgili düşüncelerimizi söyleyeceğiz.

Hükümetin hangi şartlardan doğduğunu ayrıca izah etmeye lüzum yok. 14 Ekim seçimleri yapılmıştır; milletin temayülü ortaya çıkmıştır. Bu seçimler kısmi seçimler olmasına rağmen, hemen herkes, bütün siyasi partiler, bu seçimlerin neticesini bir referandum gibi saymışlardır ve Cumhuriyet Halk Partisi dâhil olmak üzere, Milli Selamet Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi ve diğer partiler, hükümetin Adalet Partisi tarafından kurulması lazım geldiğini söylemişlerdir, destek vaat etmişlerdir. Bu destekler yan yana getirilmiştir, bu Hükümet doğmuştur. Bu hususlar Hükümet Programının başında yazılı, bunların ayrıca tartışmasına girmeyeceğim.

Esasen, sanıyorum Pazar günü güven oylamasına gidilecektir, bütün bunların özeti güven oylamasında ortaya çıkacaktır.

Hükümet, huzurunuzda hangi çeşit meseleleri göğüslemek üzere geldiğini müdriktir. Memleketin şartları zordur, ağırdır ve Türkiye bu şartların içinden mutlaka çıkmalıdır. Nedir bu zor, ağır şartlar? Her halde bunları da bugün ayrı ayrı düşünme, ayrı ayrı görmeye hacet kalmamıştır. Saatlerdir burada süren görüşmeler bunu ortaya koymuştur.

Esasen, bugün Türkiye’de sokakta, herhangi bir vatandaşı yakalayıp sorsanız; Türkiye’nin 10 tane önemli meselesini say deseniz, bizim Hükümet Programına koyduğumuz, çözelim diye koyduğumuz meseleleri sayacaktır ve her 100 kişiden 98 kişi de bunları doğru sayacaktır. Öyle ise Türkiye’nin meseleleri üzerinde, bu zamana kadar olmadığı biçimde bir konsensüs, bir fikir beraberliği teessüs etmiştir, böyle bir kamuoyu meydana gelmiştir ve bu kamuoyunun mümessili olan bu meclislerde de bu beraberlik teessüs etmiştir.

Türkiye’nin meselelerini, bu memleketin bütün fertleri beraberce düşünme mecburiyetiyle karşı karşıyadırlar. İşin küçümsenecek tarafı yoktur, işin ihmale gelecek

tarafı da yoktur. Mesele fevkalade ciddi bir mahiyet almıştır. Dünyada ve etrafımızda meydana gelen olaylara da bakıldığı vakit, bunun ciddiyetini daha çok idrak etmek gerekir. Mesele, Türk Devletinin ayakta tutulması meselesidir. Mesele, Türkiye birliğinin muhafazası meselesidir.

Mesele, Türkiye’de kan dökülmesinin önlenmesi meselesidir. Mesele, Türkiye’de huzur, güven sağlanması meselesidir. Mesele, Türkiye’de kanun ve nizam hâkimiyetinin eksiksiz sağlanması meselesidir. Bu meseleler aslında devlet meselesidir; yani bugün Türkiye’nin karşılaştığı mesele bir devlet meselesidir. Onun içindir ki, beraber düşünme mecburiyetiyle karşı karşıyayız.

Söylenen sözlerin içerisinde polemik yapılacak pek çok husus var, ben onlara pek fazla girmeyeceğim, ama üzerinde durduğum mesele, Millet Meclisinin Sayın üyelerini, hangi partiye mensup olursa olsun, tümünüzü Türkiye’nin meselelerini beraber çözmeye davet ediyorum. (*AP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*)

“Bu meseleler nelerdir” dediğiniz zaman, sokaktaki vatandaş veya Türkiye’nin en ücra köşesindeki vatandaş “bir lokma noksan yiyeyim, şuyum olmasın, buyum olmasın; ama can ve mal güvenliğim olsun” diyecektir size.

Bunca olup bitenden sonra, Türkiye’de kan dökülmesinin mazeretini kimse bulamaz. Bunca olup bitenden sonra, Türkiye’de anarşi, terör, bölücülük, yıkıcılık diye adlandırdığımız bu olayı, kimse “şu sebepten dolayı oluyor, binaenaleyh bunlar izale edilmedikçe bunlar olur” diyemez. Başka bir deyimle, “Türkiye’nin sosyal ve ekonomik şartlarından dolayı bu olaylar oluyor” filan diyemez artık; bunlar bitmiştir.

Bu olayların başladığı noktadan itibaren buraya gelinceye kadar bunlar dendiği için söylüyorum. Bu şekilde denmeye devam etmek aslında bu olaylara gerekçe vermek, bu olaylara bir nevi cesaret vermek anlamında olmuştur.

Şimdi maziye istediğimiz gibi görüşebiliriz, istediğimiz gibi değerlendirebiliriz; ama bana göre, bugün Türkiye yarınını dahi düşünecek durumda değildir; yarından sonrayı hiç. Bugünü düşünmeye ve bugünün çarelerini bulmaya mecburdur Türkiye.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin her iki Meclisi, Türkiye’de kan meselesine mutlaka çare bulmaya mecburdur, can güvenliği meselesini mutlaka ihya etmeye mecburdur ve an cemaatin idare teklif etmiyorum, söylemek istediğim şey, evvela Türkiye’de kan dökülmesinin mutlaka önlenmesinde bir fikir birliğinin meydana gelmesidir.

Değerli Milletvekilleri, bu meselenin ciddiyeti üzerinde ne kadar konuşsak azdır; ama meseleye bir analitik yaklaşım yapalım. Analitik yaklaşım yaparken, söylemek istediğim şeyler, daha çok meselenin boyutlarını vermek bakımındandır.

İstifa eden hükümet hangi şartlar altında göreve gelmiştir, hangi iddialarla gelmiştir, hangi beyanlarla gelmiştir? 1977 senesinin sonunda Türkiye’de vur kır hadiseleri vardı, anarşi olayları vardı. Bunlar daha çok yurdun muayyen yerlerindeydi, bilhassa büyük şehirlerindeydi. O gün biz hükümettik, biz tenkide maruzduk ve bizim hükümeti bırakmamızın ve bizden sonraki hükümetin hükümet olmasının sebeplerinden birisi, bu anarşi işini bir günde durdururuz iddialarıydı. Bir günde anarşi durdurulacaktı; öyle denilmişti.

Binaenaleyh, o günden bu yana şu kadar kişi ölmüştür dediğimiz zaman, hiç kimse bizi yanlış anlamasın; durmamıştır anarşi, artmıştır anarşi, çok daha fazla kan

dökülmüştür, artık bundan fazla dökülmemesi lazımdır demek için bunu söylüyoruz. Daha kaç kişi ölmelidir ki, bu meselenin ciddiyeti anlaşılsın. Günahdır bu memleketin çocuklarına; bunu söylemek için bunları ifade ediyoruz.

Değerli Milletvekilleri, anarşi, geçen 22 ay zarfında ülkenin her köşesine yayılmıştır, 2.500'e yakın vatandaşımız hayatını kaybetmiştir. Ondan evvelki; yani 1977 den evvelki 10 sene içerisinde hiç bir olayın olmadığı illerde cinayetler işlenmiştir ve hiç bir olayın olmadığı kasabalara girilmez hale gelmiştir. İki tane bekçinin beklediği kasabalara girilmez hale gelmiştir ve kurtarılmış bölgeler rezaleti, maskaralığı bu geçen 22 ay zarfında çıkmıştır. 1977 seçimlerinde de Türkiye'nin her tarafını hepiniz gezdiniz, 1979 seçimlerinde de gezdiniz; 1979 seçimlerinde, ülkenin bazı köşelerine girmek için çok büyük cehdi gayret sarf etmiştir, silahlı kuvvetler; devletin güvenlik kuvvetleri de demiyorum, silahlı kuvvetler. Bu olmaz. Bu olmaz, bu olmamalıdır. 1977 seçimleri dâhil, bu zamana kadar yapılan her seçimde, herkesin rahat rahat bu yerlere gidilemez hale gelmiştir. Burası bizim ülkemizdir. Onun için devlet aranır hale gelmiştir. Devletin aranır hale gelmesi, hükümet boşluğundan sonra devlet boşluğunun meydana gelmesidir ki, devlet boşluğunu uzun süre devam ettiremez. Onun içindir ki, Türkiye Büyük Millet Meclisinin; Millet Meclisiyle, Cumhuriyet Senatosuyla meseleye tümüyle sahip çıkması lazımdır.

Değerli Milletvekilleri, Türkiye'de anarşi neden oluyor? Ne yaparsak Türkiye'de anarşiyi önleriz? Türkiye'nin bir numaralı meselesi budur. Evvela, anarşiyi önlemenin birinci şartı, anarşinin karşısına azimle çıkmaktır ve bunu önemseyerek çıkmaktır; bugünkü çağında, bugün eriştiği boyutlarda fevkalade ciddi tedbirleri alarak çıkmaktır; Vatandaş diyor ki: "Durdurun bunu. Bu dursun. Yok mu bunun bir çaresi? Bu çareyi bilen yok mu? Bu daha ne zamana kadar devam edecek? Her gün artarak, her gün artarak giden bu anarşiden Allah rızası için bizi kurtarın"

Şimdi, böylesine had safhaya gelmiş bir meseleyle karşı karşıya olduğumuzu kim inkâr edebilir ve inkârda ne fayda vardır? Gelin bu meseleye çare bulalım. Çareyi nasıl bulacağız? Çareyi devlet bulacak. Mesele devlet meselesi haline gelmiştir. Devlet dediğimiz zaman, bunun içerisinde klasik anlamda devletin içine ne giriyorsa, hepsi girer. Devlet, meşru zeminlerde kalarak, meşru güçlerini kullanarak, meşru yollardan giderek bunun çaresini bulacak.

Bu memleketin insanları birbirini neden öldürüyor? Kim kiminle savaş halindedir? Devlet bunun neresindedir? Budur karışık iş. Bir gerçek var ki, 2.500'e yakın, hayatını kaybeden bu memleketin vatandaşları arasında 100'e yakın da güvenlik kuvveti mensubu var; Cumhuriyetin polisleri var. Cumhuriyetin askeri var, astsubayı var, subayı var, hâkimi var, savcısı var. Yani artık devletin kuvvetine de silah sıkılmaya başlanmıştır. Bu azalarak değil, çoğalarak gidiyor. Daha dün Gaziantep'te 2 polisimizi daha şehit ettiler. Olaylar böylesine artarken, bakıyoruz ki olayların büyük bir kısmının faili meçhul. 10 ay evvel sıkıyönetime müracaat etmişiz. Sıkıyönetim Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında müracaat edebileceğimiz son çaredir. Sıkıyönetime müracaat etmişiz, 10 ay zarfında, sıkıyönetimin bulunduğu illerde 783 vatandaşımız hayatını kaybetmiştir. Sıkıyönetime rağmen Adana'da 165 vatandaşımız hayatını kaybetmiş, sıkıyönetime rağmen İstanbul'da 247 vatandaşımız hayatını kaybetmiş. Öyleyse 10 ayı da geçmiş. Bütün bunlara bakarak, niye durmuyor bu? Ne ile durduracağız? "Efendim bu durmaz, böyle gider" kimse diyemez. Böyle gitmez bu. Türkiye bunu daha fazla taşıyamaz.

Öyleyse, bu zamana kadar çare diye başvurduğumuz her şeye yeniden bir defa daha bakmak, eksikleri, noksanları tamamlamak ve yeni çarelere başvurmak lazımdır.

Hükümet Programı; anarşi, terör, yıkıcılık, bölücülük meselesine Türkiye'nin baş meselesi olarak bakmıştır ve buna çareler getirmiştir. Nedir çare? Devlete demokratik otorite kazandıracaksınız, çare bu. Ve devleti işleteceksiniz, çare bu. Ve devletin güvenlik kuvvetlerine yetki vereceksiniz, güç vereceksiniz, devletin güvenlik kuvvetleri bunun hakkından gelemese, o zaman mesele bizzat ihkakı hakka gider, herkes kendi kendini korumaya gider. Nedir çare? Silah kaçakçılığının damarlarını keseceksiniz. E, bunu kim yapacak? Bunu, Türkiye Cumhuriyeti Devleti yapacak.

Onun içindir ki, Türkiye Cumhuriyeti Devletin bütün bu işleri yapacak görevlilerinin tümü, hep beraber eli, kolu sıvayarak bu işin içine girecek. Hükümet bunun neresinde? Devleti hükümetler işletir. Evet, hükümet yargı organına karışmaz Ama yargı organının önüne dosya konmasında savcısını, polisini, istihbarat servislerini hükümet çalıştırır. Herkes kabul ediyor ki, bu işin sona ermeşiğinde bir noksanlık var. Bunu bulmalıyız.

“Efendim, alınabilecek çarelerin tümünü aldık, ama bu devam ediyor” Bu, teslimiyettir. Alınabilecek çarelerin tümü alınmamıştır veya bu çareler çare değildir, yeni çareler bulmak lazımdır.

Şimdi soruyorum; Türkiye’de bu işleri kim yapıyor, kim yaptırıyor? Devlet bunu bilmek mecburiyetinde. Bilmiyorsa ayıp, bilmek mecburiyetinde. Biliyor da önlemiyorsa, o daha da ayıp. (AP sıralarından “Bravo” sesleri) Başka da hiçbir yolu yok. Bunu kimin yaptığını, kimin yaptırdığını Devlet bilecek ve yakasına yapışacak.

ZEKİ EROĞLU (İstanbul) — Şimdiye kadar söylemedin, şimdi her şey elinde inşallah bundan sonra bunları söylersin.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Fevkalade ciddi bir konudur, fevkalade ciddi, fevkalade ciddi... Ne senin konun, ne benim konum, tüm milletin konusudur.

Burada, bu meselede bu Hükümetin başarısızlığı, Türkiye’nin daha çok derde girmesi demektir. Başarıyı hep beraber düşünelim değişimin sebebi o. Hükümetler yıpranabilir, başarısız olur; o devir geçti. Yani “başarısız olsun da hükümet yıpransın” devri geçti. Hükümetlerin başarısız olması, şu noktadan itibaren başarısız olması halinde Devlet başarısızdır.

Onun içindir ki, gelin herkese sesleniyorum Devlete beraberce sahip çıkalım. “Ne istiyorsun?” Ne istediğimi de söyleyeyim; Hükümet üstüne düşeni yapacak, Hükümet üstüne düşeni, bu meselenin üstüne nasıl varılacaksa öyle yapacak. Hükümet Türkiye’yi rahatsız edenlere karşı amansız bir mücadele açacak. (AP sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar)

Yasalar yetmiyor, yasaların yetmediği hususunu bizden evvelki Hükümet tespit etti. Bizden evvelki Hükümet “bir günde bu işi durdururum” derken, “Türkiye’de sıkıyönetime falan lüzum yoktur;” derken, 11 inci ayında Hükümetiniz sıkıyönetime gitmek mecburiyetinde kaldı. Ve 10 aydır da sıkıyönetimle, sıkıyönetim sayesinde meseleler azalmadı, hatta yer yer arttı.

Hiç kendi kendimizi aldatmayalım; hadise orta yerdedir. Şimdi, “yasa lazım değildir” diye bizden evvelki Hükümet işe başladı. “Mevcut yasalarla Türkiye’de anarşinin

hakkından geliriz” diye işe başladı. 10 ay sonra, Eylül 1978’de, Sayın Ecevit, Ana Muhalefet Partisinin Genel Başkanı olarak beni ziyaret etti; “yasaların yetmediğini, yeni yasa çıkarmak gerektiğini” söyledi ve bizden destek istedi. Benim kendisine söylediğim şey budur: Açık bono; “İnsan haklarına ters düşmeyecek, işkenceye, zulme alet olmayacak şekilde yasa yapın getirin, biz bunları destekleriz” Ve getirildi yasalar. Biz bunları destekledik, komisyonlardan da geçirdik, Millet Meclisinin Umumi Heyetine de indirdik ve buradan, günün İçişleri Bakanı, bizim grubumuza, Adalet Partisi Grubuna bakarak “Adalet Partili Komisyon Başkanına teşekkür ederim” zabıtta vardır. “Çünkü bu yasaları oradan geçirdi” dedi; ama sonradan Hükümet bunları takip etmedi, Hükümet Meclisleri bıraktı gitti ve bu yasalar kaldı.

Ne mi istiyorum? İşte bu yasaları çıkaralım; bunlara ilave edilecek birtakım şeyler var, onları da çıkaralım.

Şimdi, Cumhuriyet Halk Partisi Sayın sözcüsü diyor ki, “Biz Devlet Güvenlik Mahkemesine karşıyız” Niye karşıyorsunuz? “Çünkü Devlet Güvenlik Mahkemesi bu Anayasaya bir yamadır” Öyleyse siz bu Anayasaya karşıyorsunuz. (AP sıralarından “Bravo” sesleri)

KEMAL ANADOL (Zonguldak) — Nereden çıktı o?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Dinle bak, “nereden çıktı” diyen arkadaşşıma sesleniyorum; nereden mi çıktı? Bak, Anayasanın 136 ıncı maddesi ne diyor: “Devletin ülkesi ve milletiyle bütünlüğü, hür demokratik düzen ve nitelikleri Anayasada belirtilen Cumhuriyet aleyhine işlenen ve doğrudan doğruya Devlet güvenliğini ilgilendiren suçlara bakmakla görevli Devlet Güvenlik Mahkemeleri kurulur” Danıştay kurulur der gibi, Sayıştay kurulur der gibi, Yargıtay kurulur der gibi, Meclis kurulur der gibi, bunu demiş, şartı şurtu yok. Evvela gelin, eğer bunu istemiyorsanız, bunu değiştirmenin yollarını arayın.

Anayasanın 8 inci maddesini okuyorum: Bu Anayasa kimi bağlar? “Anayasa hükümleri, yasama yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır” Hepinizi bağlar. 136 ıncı madde sizi bağlamaz diye bir kayıt yok ki.

Nerededir mesele? Efendim Devlet Güvenlik Mahkemeleri kurulsa ne olur, bu iş hallolur mu? Mesele o değil. Mesele kanun, nizam hâkimiyetine saygıdır. Bu Anayasanın 136 ıncı maddesi yama imiş... Siz öyle dersiniz, başka birisi 120 inci maddesi yama der, başka birisi 118 inci maddesi yama der; o zaman bu Anayasa Anayasa olmaktan çıkar. Üstün yasa fikrini hâkim kılmak meselesidir mesele. Onun için söylüyorum ve gelin, yasa yapan Meclisler olarak kendi yaptığınız yasalara uyulmasını istiyorsanız, herkes evvela gelsin şu Anayasaya bir uysun. Bu bir davranış meselesidir, bir tutum meselesidir.

KEMAL ANADOL (Zonguldak) — Siz Başta kanlıktan düştükten sonra konu o, madde. (AP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Anadol...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — O maddede benim reyim var, sizin de reyunuz var. O zaman niye rey verdiniz, bu yama idi de? Bizim reyimiz kâfi değildi buna. Yani demek ki, zoru görünce rey vereceksin, arkasından uymayacaksın. Öyle şey olur mu? (AP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Olur mu öyle şey? Olmaz böyle şey. Zaten

Adalet Partisinin oyları bu Anayasayı çıkarmaya kâfi değildi; Adalet Partisi ve Halk Partisi beraber çıkardı bu Anayasadaki değişiklikleri.

Değerli Milletvekilleri, bu tartışmalara lüzum yok. Gelin tartışmayı gayet yukarı seviyede objektif tutalım, şu Anayasanın 8 inci maddesinde “herkes bu Anayasaya uyar” deniyor, 136 ıncı maddesi de “Devlet Güvenlik Mahkemesi kurulur”, diyor. Gelin şu kan dökülmesini durduralım diyoruz, kan dökülmesini durdurmak için konmuş bu madde; ama siz buraya geliyorsunuz, biraz evvel sözcünüz diyor ki, “Biz Devlet Güvenlik Mahkemelerinin karşısına yine çıkarız”. Olmadı, nasıl beraberlik yapacağız? Onu arıyorum.

Değerli Milletvekilleri, Devlet, Devlet gibi olacak. Devlet, Devlet gibi olduğu takdirde, Devletin gücünden kurtulacak bir şey yoktur. Devlet henüz kendi gücünü ortaya koymak için bir şey de yapmamıştır. Biz zulmün adamları değiliz, biz işkencenin adamları da değiliz; biz sulhün adamlarıyız; ama her halde canilerin sırtını sıvazlamak kadar günah bir iş yoktur. O zaman masum insanların hukukunu koruyanlayız.

Öyleyse gelin, bu kanunları tam hâkim kılmak için ne yapacaksak beraber yapalım. (AP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Ne yapacaksak beraber yapalım. Ben bunun dışında sizden beraberlik istemiyorum. Gelin bunda beraber olalım. Çünkü bu mesele siyasi himaye gördüğü sürece veya oradan, buradan nefes aldığı sürece Devlettim bunun hakından gelmesi daha çok büyük tedbirler almasını gerektirebilir.

Değerli Milletvekilleri, ülkenin ikinci meselesi enflasyondur. Türkiye anarşi ve enflasyon meselesini halletmedikçe diğer hiçbir meseleyi halledemez.

Hükümet Programına şu yazılmamış, Hükümet Programına bu yazılmamış, Hükümet Programına o yazılmamış... O tenkitlerin hepsini sevinçle karşılıyorum, ama Hükümet Programına iki şey yazılmıştır ki, alalında bunu yapamadığımız takdirde hiçbir şey yapamayız. Her iki mesele de bugün Hükümeti aşan meseleler haline gelmiştir.

Enflasyona dayanabilecek hükümet yoktur. Enflasyon politikası kadar yanlış bir politika yoktur. Enflasyondan medet ummak kadar yanlış bir iş yoktur. Enflasyon, her evin içine giren, her evin sofrasından bir şey alan bir canavardır. Enflasyon, bir memleketin ahlak düzenini bozan, devlet düzenini bozan en kestirme bir nevi tahrip vasıtasıdır.

Bir memlekette %70, %80, %100 enflasyona dayanmak mümkün değildir. Fukaralıktan kurtulmanın yolu bir orta gelir zümresi meydana getirmektir. 40-50 sene çalışıp, fukaralıktan kurtarabildiğimiz, meydana getirebildiğimiz bu orta gelir zümresini iki senelik enflasyon silmiş süpürmüştür.

Binaenaleyh, Türkiye’nin ikinci önemli meselesi enflasyondur. Esasen, enflasyonu kontrol altına alamazsak biz kalkınma falan da yapamayız. Yeni sosyal birtakım problemlerle de karşı karşıya kalırız. Fiyatların her ay %5 değiştiği bir ülkede ne paranın değerini muhafaza edebilirsiniz, ne ihracat yapabilirsiniz, ne şunu, ne bunu...

Hiç kendi kendimizi burada da aldatmayalım. Memleketin iki büyük meselesi budur.

Üçüncü büyük meselesi ikisinin arasındadır; anarşi ile enflasyonun arasında. Memleketin yokluğa sürüklenmesidir. Memleketin yokluğa sürüklenmesi demek, ekonominin “artık tükendim” demesidir.

1977 senesinin sonunda Türkiye idaresini devrettiğimiz zaman Hükümet olarak, Türkiye’de her şey vardı. Şu yoktu diyebilecek bir kimse çıkmaz, her şey vardı.

ABDURRAHMAN OĞULTÜRK (Ankara) — Gübre yoktu.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Her şey vardı. Bütün Türkiye ekilmişti, gübre de vardı. İlkbahar gübresi de vardı, sonbahar gübresi de vardı. 1 milyon ton ham petrol de vardı. 6,5 milyon ton buğday da vardı, 2 milyar dolarlık dışarıya satılacak mal da vardı, fabrikalar da çalışıyordu, hepsi vardı.

ERTÖZ VAHİT SUİÇMEZ (Trabzon) — Huzur yoktu.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Huzur o gün yoktu, bugün var mı? Bulalım diye uğraşıyoruz. Siz bulacağız diye vaat ettiniz geldiniz. Mesele siz, biz meselesi olmaktan çıkmıştır. Siz, biz meselesi haline getirmek istiyorsanız onu da tartışırız, aslında da yani iyi tartışırız hem. Ondan da kaçmayız. Yani o noktaya inmekten hiçbir zaman kaçınmam, inerim de. Ben söyleyeceğimi söyleyeyim, siz yine, lazım geldiği şekilde benden cevap isterseniz veririm.

13 Kasım 1979 tarihi itibarıyla, yani bizim Hükümeti aldığımız günün ertesi günü itibarıyla, 67 ilin valisinden telefonla alınmış, resmen Başbakanlık Kaleminden alınmış vaziyet raporu burada.

67 ilde ne yok?

Adana: Akaryakıt.

Adıyaman: Yağ, mazot.

Afyon: Yağ, fueloil, motorin.

Ağrı: Benzin, gazyağı, şeker, likit yağı.

Amasya: Ampul, margarin, motorin.

Hep aynı şey gidiyor...

Buyurun öyle ise “Türkiye’de her şey var” Ondan sonra, “bu kadar ithal ettik, bu kadar aldık.” Var da niye valiler “şunlar yok” diye bağıyor? Niye vatandaş kuyruklarda? Binaenaleyh, Türkiye bir yokluğun içerisinde. Türkiye’nin fabrikaları çalışmıyor. Şimdi size buna misal olarak bir şey söyleyeceğim:

Devletin elindeki, yani daha çok Özel sektöre ait olmayan çimento fabrikalarının 32 tane fırını var. Çünkü tarih itibarıyla 32 fırının 10’u çalışıyor, 22’si çalışmıyor. Yani, 32 fabrika değil de, bir fabrikada birden fazla... Türkiye’nin 35 tane çimento fabrikası var, ama devlete alt olan fabrikalar, Çimento Sanayii Umum Müdürlüğünde 32 tane fırın var; 10 tanesi çalışıyor, 22 tanesi çalışmıyor. Buna iyi demek mümkün değildir. Bunu iyileştirmek için ortaya çıktık, bunu iyileştirmenin yollarını arayacağız.

Bununla da kalmıyor; 67 ilin 35 Tinde sağlık kurulları yok. Haydi, öbürleri, para, pul, Fueloil bilmem ne, filan... 35 ilde sağlık kurulu yok.

Binaenaleyh, Türkiye devasa meselelerle karşı karşıyadır dediğimiz zaman, gerçekten budur. Türkiye bu meseleleri aşamayacak mı? Türkiye bir çıkmazda mı? Bu işin bir çaresi yok mu? Türkiye bir çaresizliğin içinde mi? Türkiye bir çaresizliğin içindedir demek, teslim olmaktır. Biz, önünüze gelen programla ve önünüze gelen Hükümet kadrosuyla teslimiyeti değil, mücadeleyi seçtik. Bunlarla mücadele edeceğiz ve bunun içinden

çıkacağız. Kimseye sihir vaat etmiyoruz; ama tereddüde mahal yoktur. Bu meselelerin içinden çıkılır ve biz bu meselelerin içerisinden çıkacağız. Yeter ki, desteğinize sahip olalım. Desteğinize sahip olursak, bu meselelerin içinden çıkacağız. Biz çıkamazsak, yerimizi çıkana bırakırız. Gayet açık söylüyorum bunu, kim çıkabilecekse ona bırakırız ve memleketin önünü tıkamayız ve demokrasi böyle işler, bunun başka yolu yoktur.

Değerli Milletvekilleri, Türkiye'nin meselesi sadece bu üç meseleden ibaret değil.

"Hükümet Programında mesele yazılmış da, cevabı yazılmamış" Hayır; ana meselelerin hepsinin cevabı vardır. "Anarşi meselesi" Anladık, anarşi neden ölüyor?

NECCAR TÜRKCAN (İzmir) — Renkli televizyon yok da ondan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — O renkli televizyona da gelelim. Renkli televizyona itirazınız mı var? Var mı itirazınız?

NECCAR TÜRKCAN (İzmir) — Var.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Var. Siyah - beyaza da vardı daha evvel, siyah beyaza. Siyah beyaza da vardı. Yalnız itirazınız renkli televizyona olsa... Buzdolabına itiraz ediyorsunuz, çamaşır makinesine itiraz ediyorsunuz, elektriğe itiraz ediyorsunuz, hepsine itiraz ediyorsunuz. *(CHP sıralarından gürültüler)*

Değerli Milletvekilleri, medeniyetin gerisinde kalmayalım. Zaten Hükümet Programına, "renkli televizyon yarın getirilecektir" diye yazılmamıştır. Hükümet Programına nasıl yazılmıştır? Hükümet Programına, "Renkli televizyona ve ikinci televizyon kanalına geçiş çalışmalarına başlanacaktır" Renkli televizyonu, bir gün seyretmeye başladığınız zaman memnun olacaksınız. Ülke renkli televizyon yapabilecek duruma gelsin, fikri koyun kafanıza, imkânlarınız olduğu zaman yaparsınız. Buna böyle karşı çıkmakta mana yok. Zaten orada da öyle diyor, denen söz de odur. İmkân varsa yarın yaparız, imkân yoksa bulduğumuz zaman yaparız.

Değerli Milletvekilleri, memleket büyük sıkıntıların içindedir. Bu büyük sıkıntıların içine sürüklenirken, memleketin iyi idare edildiğini iddia etmek mümkün değildir. "Efendim, 1977 ve ondan evvelki yıllardaki sıkıntılar birikmiş" O sıkıntılar o zaman ortaya çıkmamış da, niye 1978'de, 1979'da çıkmış; bunu anlamak mümkün değil.

Enflasyon mu? Enflasyona bakın, 1974 de enflasyon yüzdesi %29, 1975 de enflasyon yüzdesi %10, 1976 da %14 "Efendim, biz 1974 te 8 ay hükümettik, öyle güzel tedbirler almıştık ki, o tedbirler 1975 de, 1976 da sizi öyle götürdü" 1977 de %24, isterseniz iddiaya girelim, 1978'de %70 ve 1979'da %100'ü bulacak. "Efendim nereden biliyorsunuz %100'ü bulacağını, resmi rakamlar o kadar göstermiyor" Resmi rakamlar %100'ü bulmasa da %90'ı bulsa, %70'in üzerinde bir defa, bu enflasyona dayanılır mı? Bu ne yapar? Memurun, emeklinin, dulun, yetimin cebindeki parayı alır ve bir ay geçinebilen aile 10 gün geçinebilir hale gelir. Fakir fukarayı ezer. Köylünün, işçinin sefaletine sebep olur, dar gelirli vatandaş ezer ve işte netice oraya varır, oraya varmıştır zaten, buna iyi idare demek mümkün değil. "Efendim enflasyon kendiliğinden oluyor, anarşi kendiliğinden oluyor" Memleketi idare edenler acaba neci, seyirci mi? Bunu kabul edemeyiz. Kendimiz için de cari bu, yani büz eğer bir gün buraya gelip "Ne yapalım enflasyon %70 oldu" dersek, siz bize "Olmadı" deyin, bizi kendi sözümüzle ölçün, "öyle dememiştiniz" deyin.

Enflasyonla mücadele için hiçbir şey yapmamıştır görevi bırakan hükümet; enflasyonu tahrik ve teşvik etmiştir.

54 sene, 1923 den 1977'ye kadar Türkiye'nin emisyon hacmi 77 milyardır. 1977 senesinin sonunda bizim hükümeti bıraktığımız yerden, bizim hükümeti aldığımız yere kadar 177 milyar, 184 milyara çıkmış da, şimdi 177 milyar. 54 senede 77 milyar para, 2 senede 100 milyar lira daha ilave. (CHP sıralarından "Oranı ne?" sesleri) Oranı ne yapacaksınız, oranla hiçbir şey olmaz, kendi kendinizi aldatmayın. 54 senede bu kadar, 2 senede bu kadar, 100 milyar lira para basmışsınız.

Enflasyonun diğer bir sebebini size söyleyeyim; bu parayı nereden bulursunuz? Merkez Bankasından. Bakınız, Hazineye bakınız, devletin tüm masraflarına bakınız, yalnız bütçe tekniği bakımından değil, bütçe tekniği aldatıcıdır; bütçe tekniği bakımından rakamlar şöyle de olur, böyle de olur. Devlet, memuruna, işçisine, İktisadi Devlet Teşekkülü olarak bütün personeline kaç para ödüyor? Devletin çeşitli kasalarından kaç para çıkıyor, bunun karşılığında devlet kaç para gelir sağlıyor? Vergiden, sattığı maldan, hizmetlerden, şundan bundan kaç para? 1 trilyonun üzerinde Devletin masrafı var, 850 milyar civarında da geliri var. Buyurun, 150 milyar lira açığınız orada. Binaenaleyh, bir ekonominin (Gayet klasik kaide) tükettiği ile sağlam kaynaklarından aldığı arasında fark varsa enflasyon olur, kaçınılmazdır.

Binaenaleyh, sadece sokak değil disiplinsiz olan, sadece okul değil, sadece fabrika değil, sadece vatan sathı değil; ekonomi de disiplinini kaybetmiş.

Huzurunuzda bulunan Hükümet, Türkiye'nin sokağına, okuluna, işyerine ve ekonomisine bir çekidüzen vermek için gelmiştir. Onun için, bunu verebilirsek, yani bu iki belayı aşabilirsek Türkiye yeniden yolunu bulur. Şuraya şunu verin, buraya bunu verin, şuna da şunu verin, falana da şunu verin, filana da bunu verin... Ola ki verelim, olmayınca ne vereceksiniz? Ha, işte buradan geliyoruz. İktisadi büyüme sağlanamadığı takdirde ne dağıtacaksınız?

ERTÖZ VAHİT SUİÇMEZ (Trabzon) — Dış borçlar ne oldu?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hiç merak etme, oraya da geleceğim.

İktisadi büyüme sağlanamadığı takdirde, dağıtacak bir şeyiniz yoktur. İktisadi büyüme sağlanamadığı takdirde, zenginleşemezsiniz, fukaralaşırsınız. İktisadi büyümeyi sağlarsanız, o zaman sosyal adaleti beraberinde sağlarsınız. Çünkü büyüyen ekonominin nimetlerini iktisaden güçsüz zümrelere yayabilirsiniz. Ekonomi büyümüyorsa, iktisaden güçsüz zümrelere neyi yayacaksınız ve iktisaden büyümenin de istikrar içinde olması lazımdır. Böyle yüzde bilmem yetmiş enflasyonlu büyümenin de kimseye faydası olmaz. Bakınız; nüfus büyüyecek %2,5-3; eğer siz fiyatları %4-5 civarında, %8 civarında tutabilerseniz ve iktisadi büyümeyi de 5-6-7 civarında tutabilerseniz, hem memleketin işlerini yapmak için sermaye terakümünü bulursunuz, yani kaynağı bulursunuz, hem vatandaşın refahım, yaşayışını ıslah edecek rakamları bulursunuz, hem de artan nüfusun ihtiyacını karşılarsınız. Eğer iktisadi büyüme 2,5 ise nüfus 2,5 ise o memlekette zenginleşme olmaz. Yani, iktisadi hayat olduğu yerde kalır; enflasyon da eğer alıp götürüyorsa, daha çok fukaralığa gider bir memleket.

Değerli Milletvekilleri, değişik düşünceller bu kürsüden söylendi. Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın sözcüsü geldi dedi ki, yanlış modeller seçilmiştir, Türkiye'nin kalkınması yanlış olmuştur, onun için Türkiye bu sıkıntıların, içine girmiştir; 1950'lere kadar doğru idi de 1950'lerden sonra yanlış olmuştur... Aynen bu; 1950'lerde doğruymuş da her şey,

1950'lerden sonra yanlış olmuştur. Hatta Türkiye 1950'lere kadar birtakım tesisler yapmış ve demiryolları, denizyolları işletmeciliği, ulusal madencilik, enerji, su tesisleri, şeker fabrikaları, Sümerbank yatırımlarıyla; İlk demir-çelik fabrikaları dönemi övünç kaynaklarına örnektir demiş. 38'lerle 78'ler karşılaştırıldığı zaman, Türkiye'de gayri safi milli hâsıla içinde sanayiın yerinin önemli bir gelişme göstermediğini görüyoruz diyor. Bu gerçek değil. 38'lerle 78'leri kıyaslayamazsınız. 38'lerle 78'ler eğer kıyaslanacak durumda ise millet olarak yerimizde saymışız demektir. Millet yerinde saymaya razı olmaz. Millet yerinde saymamıştır. Ne olmuştur? Nedir Türkiye'nin 1950 de varlığı? Yine 1950, 1960, 1970 tartışması falan açmak istemiyorum; sadece bu doğru değildir, bunu söylemek için söylüyorum. Nedir Türkiye'nin 1950 de varlığı? 100 bin ton şeker. Şeker fabrikaları dediğimiz, 100 bin ton şeker.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Nüfus?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Nüfus mu? 21 milyon. Başka sorunuz var mı? (AP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Nedir Türkiye'nin çimentosu 1950 de? 400 bin ton. Nedir Türkiye'nin demiri 1950 de? 100 bin ton. Nedir Türkiye'nin suni gübresi 1950 de? Sıfır. 1978'de ne?

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Sanayiın payı 1938'de kaç, 1978'de kaç?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Söyleyeceğim hepsini.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Ben söyleyeyim; 18'le 21 efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sen söyledin indir, bir de ben söyleyeyim.

ÜNAL DEMİR (Muğla) — Söyleyecek bir şeyin varsa, orada söyleseydin Sayın Tüzün.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bir dakika.

1978 Türkiye'si böyle beğenilmeyecek bir Türkiye değildir ve Türkiye 28 seneyi boşa falan geçirmiş değildir. Nedenini söyleyeyim: 1950 de Türkiye'nin 100 bin ton şekeri vardı, 1978'de 1 milyon ton vardır. 1950 de 4 tane şeker fabrikası vardı, bugün 18 tane vardır, 13 tane de hali inşadadır; 31 tane şeker fabrikası eder. 4 fabrikaya karşı 18 mevcut. Türkiye, şeker üretimini 1983'e kadar eğer 2 milyona çıkarmazsa, Türkiye bir de petrole birlikte şeker almak mecburiyetinde kalacak. Onun için o fabrikalara 1976 Programında girilmişti.

Nedir Türkiye'nin çimentosu 1950 de? 400 bin ton. Şimdi nedir? 4 tane fabrikası var Türkiye'nin 1950de; şimdi 35 tane çalışan var, 18 tane hali inşada var, 53 fabrika; mevcut kapasitesi 20 milyon ton. 400 bin tondan 20 milyon tona çıkmışsınız. Ve 18 fabrikayı da ilave ederseniz 35 milyon tona çıkacaksınız.

Nedir Türkiye'nin elektriği 1950 de? 789 milyon Kilovat saat. Nedir 1978'de? 22 milyar Kilovat saat. Az geliyor; tabii az gelir.

HÜSEYİN ŞÜKRÜ ÖZSÜT (İsparta) — 1923' te ne idi acaba?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 1923 de Türkiye'nin elektrik üretimi 77 milyon Kilovat saat ti. (AP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

HASAN AKKUŞ (Afonkarahisar) — Kimin parası ve kimin emeği ile kuruldu?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Efendim, anlamadım?

HASAN AKKUŞ (Afyonkarahisar) — Kimin parasıyla yapıldı? Millet yaptı.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Böyle konuşmaktan benim bir şikâyetim olmaz, ama müsaade edin ben fikirlerimi söyleyeyim; sizi rencide edecek bir şey söylemiyorum; ben Türkiye'nin varlığını söylüyorum; ben Türkiye Cumhuriyetinin savunmasını yapıyorum. Ama devirlerin üstüne mürekkep dökmekte fayda yok; inkârcılıkla bir yere varmamız mümkün değil. Doğru söylüyorum. Ne yapıyorsunuz canım, 1978'le 1950'yi kıyaslıyorsunuz, 1938'i kıyaslıyorsunuz, yapmayın.

H. SEMİH ERYILDIZ (Ankara) — 15 yılda 10 kat.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 10 kat neyi ifade eder? Bakınız, 789 milyon Kilovat saat ten 22 milyar Kilovat saat e gelmişsiniz. Efendim, Türkiye elektrik yapmaya başlamış, dizel motorları koymuş. Elektrifikasyon öyle başlar. O zamanın ekonomik şartlarıyla bugünün ekonomik şartları aynı mı? 5 sene evvel petrol, yakıt cinsleri içerisinde en ucuzu idi; çünkü 1 kilo petrolde 10.000 kalori var, 1 kilo kömürde 3.000 kalori var. Eğer kömürün tonu 6.000 lira, petrolün tonu bilmem şu kadar lira ise hesaplayın neye alıyorsunuz; 3.000 kaloriye ne veriyorsunuz; petrol yine ucuzdur; paranız varsa alacaksınız tabii, paranız yoksa almazsınız, o noktaya da geleceğim. Oraya da geleceğim.

Ha, dizel santralleri... Türkiye, kapkaranlık Türkiye, 1950 de Türkiye'nin birçok il merkezinde elektrik yok, kaza merkezinde elektrik yok. 1978 Türkiyelinin 15.000 köyünde elektrik var, bütün kaza merkezlerinde var ve 67 ilin 65'i enterkonnekte şebekeye bağlı; 42.000 kilometre hava hattı yapmış Türkiye Cumhuriyeti; 1950 de 1 kilometre yok, 1 kilometre yok.

Şimdi, bunlar iş değil. İş ne biliyor musunuz? Efendim, 22 milyar Kilovat saat elektrik Türkiye'ye az geliyor, bunun daha çoğunu yapalım. Bunun çoğunu yapalım. Buyurun, 22 ay hükümet oldunuz, acaba kaç tane yeni tesise başladınız? Kaç tanesini bitirdiniz? Efendim, 22 ayda tesis mi biter? Biter; 22 ayda biter; çünkü daha evvel başlamış var. Elbistan Afşin tesislerinin 1979 senesinin Eylülünde devreye girmesi lazımdı, şimdi 1982'de girmez. Neden geciktiği de Planlama raporunda yazılı. Şimdi, Elbistan Afşin de Planlama raporunda yazılı. Şimdi, Elbistan Afşin tesisleri Türkiye elektrifikasyonunun kalbiydi. Elbistan Afşin tesislerinin temeli 25 Temmuz 1975 de atıldı ve 750 milyon dolarlık kredi mukavelesini bizim hükümetimiz imzaladı. Her şey vardı. Efendim, buraya geliniyor, 7 sene devam etmiş... Hayır efendim, 7 sene falan devam etmedi; 1975 senesinde temel atıldı. Tarih veriyorum, açın gazeteleri, bakın o günün gazetelerine; gelin Devletin arşivlerini açalım, gelin bakın. Şu kadar, 30 milyar lira para sarf edilmesi lazım; şimdiye kadar bunun 20 den fazlasının sarf edilmesi lazımdı, halen 10 küsuru sarf edilmiş. Hem burada verdiğiniz rakam yanlış, az vermişsiniz, ondan daha çok sarf edilmiş geçen 2 senede. (AP sıralarından gülmeler, "Bravo" sesleri, alkışlar) Ama ondan da daha çok sarf edilmesi lazımdı.

Mesele şurada: Efendim, şimdi Türkiye'nin elektriği var, evet. Ne kadar saat yetiyor Türkiye'ye bu elektrik; 22 saat veya 20 saat yetiyor. 20 saat, kötülediğiniz devirlerim elektriği bu. Ha, 4 saatini de siz yapın, 4 saatlik elektriği de siz yapın... Bakınız, bu polemiklere girmek işitemiyorum; ama bu polemiklerde bizi mahcup çıkaramazsınız, bu polemikten biz mahcup çıkmayız. 1938 Türkiye'si ile 1978 Türkiye'sini falan mukayese etmeyin. Türkiye'de kim taşın üstüne taş koyduysa biz ona hürmetkârız. Az

yapıldı deriz, çok yapıldı deriz; ama biz ona hürmetkârız; kim taşın üstüne taş koyduysa. (AP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Değerli Milletvekilleri, Ereğli Demir Çelik Tesisleri bitmeliydi, İskenderun Demir Çelik Tesislerinin tevsi bitmeli, 2 milyon 200 bin tona çıkmalıydı, Sivas Tesislerine bir şey yapılmalıydı. Hiçbir çöp yapılmamıştır, çöp. Bir taş taş üstüne konmamıştır. 10 milyon ton çeliği olacak Türkiye'nin 1982'de, 1983'de. Bu durumda mümkün değil. Öyle idi Türkiye'nin ileri perspektifine baktığımız zaman. 25 milyon ton çeliği olacaktı Türkiye'nin 1992'de. Biz bunları düşünecek durumda değiliz ki. Şimdi Türkiye kendi derdine düştü, can derdine düştü. Ondan sonra güzel memleketimizin o köşesinde, bu köşesinde, hem kendi vatandaşlarımız devletli sıkıntıya düşürdü, birbirini sıkıntıya düşürdü. Zaten başkalarının istediği de budur, başkalarının istediğine alet olunmuştur. Anarşiyle memleketin hangi meselesi çözülür, hangi sosyal, ekonomik mesele çözülür? Bunlar mümkün değildir.

Şimdi, 1938'de milli gelirin sanayideki payı %12 dir, tarımın sanayideki payı ise %50'dir. Bugün tarımın milli gelirdeki payı %24'tür, sanayinin payı ise %20'ye yakındır, %19,1 Evet bugün, 1978'de; Ama ona bakmak, bir de bak bakalım tarım nereye gelmiş; %24,8 Bir memleket düşün ki, milli gelirinin %60-70 topraktan çıkarır, tarımdan alır, Danimarka gibi falan yüksek memleketler hariç, yani tarımı yüksek seviyede yapan memleketler hariç, bu memleketler fukara memleket demektir. Türkiye milli gelirindeki tarımın hissesini %25'e indirmekle esasen ekonomisinin yapısı değiştirmiştir. 1950 de iğneden ipliğe her şeyi satın alan Türkiye, 1946-1950 arasında Türkiye, harp yılları sonrasında harp yılları içerisinde gelmezdi, anladık dışarıdan iplik beklerdi gelsin diye. Pamuk satan Türkiye dışarıdan iplik alırdı ve dünyanın en güzel iplik fabrikaları Türkiye'de var bugün. "Sanayi mamulü sattık, dışsatımı artırdık" dediğiniz şeyin %80'i iplik; ama o fabrikaların hepsini biz kurduk. "Siz kurdunuz, biz kurduk" hikâyesi değil, öyle soktunuz da o mecraya, onun için söylüyorum ve Türkiye bugün 15 dünya memleketi içerisinde iplik istihsalinde 5 inci memleket ve Türkiye'nin hedefi var; eğer Türkiye gidebilirse, yani "gidebilirse" den kastım, ekonomisini tökezletmeden götürülebilirse, 2.000 yılında bugünkü Batı Almanya'nın gelir seviyesine çıkar. Nasıl çıkar bu? Bu %7 ile işte. Bakın %7 leri alt alta koyduğunuz zaman, mürekkep faiz hesabıyla bu aşağı yukarı 10 senede double olmuyor, 7-8 senede ekonomi double olarak gidiyor ve ekonomi çok büyüyerek gidiyor. Siz %7 kalkınma hızını sağlayın, 2.000 yılında Batı Almanya'nın bugünkü seviyesine çıkarsınız. İleri medeniyet seviyesine çıkma işi lafla olmaz, hele sloganla hiç olmaz; planla ve programla olur. Şimdi buraya geliyorum.

Değerli Milletvekilleri, Türkiye, kalkınmasını Anayasası ile modele bağlamıştır. Yani esasen rejimin özelliği ekonomik siyasetin nasıl olacağına bağlıdır. Bir memlekette üretim vasıtalarının tümü devlete aitse, o memleketteki rejime demokrasi demek mümkün değildir. Yani iktisadi ve sosyal haklar - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 40'ıncı maddesindeki haklar - işlemiyorsa, devlet vatandaşın elinden ekmeğini almışsa, herkesi memur ve işçi yapmışsa, o memleketteki rejimin adı demokrasi değildir. Hürriyetçi demokrasi değildir. İsteddiği işi tutma hakkının bulunmadığı yerlerde o rejime demokrasi demek mümkün değildir, istediği işi tutma hakkı olacak vatandaşın ve devletin vatandaşın kazancında gözü olmayacaktır. Evet, kim korur vergi kaçakçısını? Kaçtırtırma vergiyi, başka tedbirleri al. Bir devlet bütün vatandaşlarını vergi kaçakçısı sayarak, gelin hepinizi memur, hepinizi işçi yapayım diyemez. Kim kaçırıyorsa onun yakasına yapış.

Şimdi, bizim devletimizin modeli planlı kalkınmadır. Plan diye 10 sene Halk Partisi çırpınmıştır, işte 1960 sonrasında plan da oldu. Sinildi başka bir model yok; planlı kalınma. Bu demokratik nizam içinde planlı kalkınma. Efendim, yok kapitalist modelmiş, yok bilmem ne modelmiş filan, bunlar demode şeyler. Ne yapacaksınız? Plan yapacaksınız. Plan nasıl yapılır? İşte kaynaklar, işte imkânlar. Daha doğrusu kaynaklar ve imkânlar, işte ihtiyaçlar. İhtiyaçlarınız daima kaynaklarınızdan fazla olacaktır. Eğer ihtiyaçlarınız kaynaklarınız kadar olursa zaten kalkınmış memleket olursunuz.

Türkiye 1950 ile 1960 arasında plan denememiştir. Çünkü 1950-1960 arasında ne yapsanız doğru idi. Hangi şeyi yapsanız doğru idi, yani elinize hangi para geçse, ne yapsanız yanlış değildi. Memleket o kadar ihtiyaçlar içerisinde. İzmir'den Aydın'a gidemiyor; ama bugün Edirne'den Hakkâri'ye asfalt yolla gidiyorsunuz. Ankara'dan Samsun'a gidilemiyor 1950 de. Türkiye ne yapmış? Ne yapsan doğru eline geçen imkânlarla. 1.750.000.000 lira 1950 bütçesi. Uğraş, didin 10 senede ancak 10 milyara gelmişsiniz. Şimdi 700 küsur milyarlık bütçe yapmak durumunda Türkiye; ama bunun büyük bir kısmı enflasyon parası, yani 700 milyarı onunla mukayese etmeyin. Çok büyük enflasyon parası var içerisinde; ama ne olursa olsun, Türkiye yerinde saymamış. Nasıl saymamış? Deminki söylediğim rakamları başka rakamlarla teçhiz edeceğim.

Türkiye'de 1963'ten 1977'ye kadar 16 hükümet değişti... 16 hükümet değişmiş olmasına rağmen, Türkiye %7 vasati kalkınma hızını sağladı ve bu %7 vasati kalkınma hızı ile (şaka değil bu) Japonya'dan sonra petrol üreten memleketlerin dışında Türkiye kalkınmada ikincidir. Dünya memleketleri içerisinde, petrol üreten memleketlerin dışında Türkiye kalkınmada ikincidir. Daha ne yapsın Türkiye? Dünyadaki 156 memleket içerisinde Türkiye'nin adam başına milli geliri 1.000 dolar civarında. Kaç dolardan 1.000 dolara geldi? Türkiye 155 inci memleket değil, 52 inci memleket, adam başına düşen gayri safi milli hâsıladadır. Yani bizim arkamızda daha 104 tane memleket var. Önümüzde 51 tane memleket var, tamam. Türkiye gayri safi milli hâsılanın tümünde, yani adam başına değil, dünyada 25 inci memleket ve Türkiye Avrupa'da nüfusu 5 inci olan memleket. Toprağı en çok olan memleket. Kaynaklarına dokunulmamış memleket. Kaynaklarının henüz daha üstüne dokunulmuş. Efendim, "100 milyon dönüm toprağı niye sulamadınız?" Bunlar dile kolaydır. Bunların hepsi karış karış yapılacak, oraya milyarlar dökülecek. Her şeyi birden yapmak mecburiyetinde olan Türkiye, 10 milyon çocuğuna okul bulmak mecburiyetinde olan Türkiye. Daha biz Türkiye'nin ilkokul meselesini Cumhuriyetin 50 inci yılında, 1973 de hallettik, yani hâlâ ufak tefek aksaklıkları vardır; ama 1973 de hallettik biz onu. 470 bin öğretmen var Türkiye'nin bugün. Cumhuriyetin başına dönerseniz, 10 bin öğretmen var Türkiye'nin. Bugün 470 bin öğretmen var. Yerinde durmamış, yani millete 50 senelik, 55 senelik gayretlerini boşa geçmişt sayamayız.

"Bu model yanlıştır" diyenin model söylemesi lazım, açıkça söylüyorum ve o modelden plan çıkarması lazım. Dördüncü Planı siz yaptınız, yani eğer kapitalist model filan, bunlar yanlış şeyler diyorsanız, Dördüncü Planı başka türlü yapmanız gerekirdi. 4 üncü Planı biz yaptık, size bıraktık, beğenmediniz, siz yaptınız ayrıca. Şimdi biz de diyoruz ki, biz onu düzelteceğiz.

"Neresini düzelteceğinizi yazmamışsınız" diyorsunuz. Tabii, bu bir hükümet programı Hükümet Programı içerisine 4-5 bin sayfaya sığacak şeyi yazamayız ki, onun için yazmadık; bilmediğimizden dolayı değil.

Değerli Milletvekilleri, Türkiye ne yapmak istiyor Milli gelirdeki tarımın hissesi Birleşik Amerika Devletlerinde %71 dir. %7 olmasına rağmen, Birleşik Amerika Devletleri hem kendini besler, hem dünyayı besler. Hollanda'da, İsrail'de de rakam bu seviyededir. Modern tarım yapan memleketlerde bu seviye. Bunu ne kadar düşürebilirsek o kadar iyi. 3,5 milyon ton buğday yetiştiren Türkiye 1950 de, 18 milyon ton buğday yetiştiriyor. Bu kendiliğinden olmadı, Türkiye'yi büyütmedik de, yani sınırlarını büyütmedik; ama Türkiye'yi büyüttük. 1965'de 400 bin ton gübre kullanan Türkiye, bugün 9 milyon ton gübre kullanıyor. Nedir 1950 deki traktörünüz? 2.000 traktör. Bugün 400 bin traktör var Türkiye'de. İşte o sayede var buğday. O sayede var; Çünkü bir çift öküzle benim köylüm 50 dönüm ekin eker, 50 dönüm ekini de Eylülün ortasından aralığın ortasına kadar eker. Hâlbuki Türkiye'nin buğday yetişen bölgelerinde, tohumun Eylülün 15'i ile Ekimin 15'i arasında toprağa konması lazımdır. Yetiştiremez. Bereketini artırmıştır Türkiye'nin traktör ve gübre. 45 milyon nüfusu besleyen Türkiye ve dünyada 156 memleket içerisinde gıda maddesi almayan 7 ülkeden biri. Daha ne yapsın Türkiye? Nesini beğenmiyorsunuz Türkiye'nin? Beğenmediğiniz yerini gelin düzeltin.

Borca girmişiz... Onu da anlatacağım, ne borcuna girmişiz? Neye girmişiz borca? Türkiye, her gün sabahleyin kalkınca, memleketi şöyle idare edelim diye her gün sabahki ilhamlara göre idare edilmez; edemezsiniz, büyümüştür işler. 45 milyon memleket, her şey büyümüştür, ihtiyaçlar büyümüştür, imkânlar büyümüştür, problemler büyümüştür. Öyle ise bunu bir disipline koyacaksınız. Koymuşsunuz; bir plan yapmışsınız. Bu plana göre program yapacaksınız, programa göre bütçe yapacaksınız. Yapmışsınız program, Plan 1963'de plan yapmışsınız. Demişsiniz ki, Türkiye %7 kalkınma hızını sağlayabilmek için; kendi kaynakları bu, dışarıdan da bu kadar kaynak bulması lazım. Dışarıdan bu kaynağı bulmadığı takdirde %7 kalkınma hızı sağlayamazsınız. %7 kalkınma hızını sağlayamadığınız takdirde neyi sağlayamazsınız? Bu üretimi sağlayamazsınız. Bu üretimi sağlayamadığınız takdirde, sadece üretim değil istihdam faslı da var, Türkiye her sene 400 bin vatandaşına iş bulmaya mecbur. 1 milyon nüfusu artan Türkiye, her sene bugünkü şartlar, içinde 400 bin vatandaşına iş bulmaya mecbur ve Türkiye yeniden çoğalan nüfusa konut bulmaya mecbur, hastane bulmaya mecbur. Bunların hepsi arka arkaya beraber geliyor. Plan bunların hepsini içine alır. Öyle ise bir plan yapacaksınız ve buna uyacaksınız. Bunun başka yolu yok.

Yapmışsınız 1963'de. 15 sene perspektifi vardır 1963 planının, 1978'e kadar uzanır. 15 sene içinde Türkiye'nin ödemeler dengesini düzeltereği düşünülmemiştir. Yani viabilite denen, kendi gücüyle kendi kendisini götürme noktası kalkınmış memleket dernektir. Viabilite noktasına ulaşabilmek için, Türkiye dışarıdan kaynak bulmaya mecburdur; Çünkü kendi tasarrufları kâfi değildir. Milyonların barınma limitinde yaşadığı bir memlekette, sık dişini, sık kuşağını... Neyi sıkacak adam? Sıkacak bir şeyi yok ki. Onu biraz gelire kavuşturursan o zaman olacak o. Tasarruf... Aç adam neyi tasarruf edecek? Tasarruf edebilecek noktaya getireceksiniz adamı. Kaldı ki, Türk Milleti çok kanaatkâr millettir yani, çok kanaatkâr millettir. Namerde muhtaç olmayayım diye, yani herkes kimseye muhtaç olmayayım diye bir şeyini bir kenara koyar; Ama tasarruf yapılabilir hale getirmek için, evvela üretimi artıracaksınız. Üretimi artırmadığınız takdirde zenginlik falan olmaz. Üretim bu işin başıdır, zenginliğin başı üretimdir.

Üretimi artırmak için ne yapacaksınız? Tarlaları öyle kullanacaksınız, ormanları öyle madenleri öyle. 1950 de Türkiye'nin ürettiği 790 milyon kilovat saat elektriğin sadece

%4'ü hidrolikti, yani %4'ü, 30 milyon kilovat saati hidrolikti, bu da gayet küçük küçük bir iki santralden gelirdi, 1960'da bu nispet %25 civarına çıkabildi, bugün %44 tür. Yani 22 milyar Kilovat saat elektriğin %44'ünü sulardan alır Türkiye, yapılan Karakaya'yı, yapın Karababa'yı, yapın Altınkaya'yı, bu nispeti %65'e çıkarırsınız, 65'in üstüne de çıkamazsınız. Yüzde yüzünü sulardan alan bir memleket yoktur, o sistemde denge olmaz, tekniği müsait değildir işin.

Efendim, "Ambarlı Santralı Ambarlı Santralı" Bakın Ambarlı Santralına, Ambarlı Santralı olmasaydı Türkiye'de endüstri kuramazdık biz. 1 kilovat saat elektrik 230 gram mazottan çıkar, 10 lira deseniz bir kilo mazota, çünkü mazot üç lira iken 230 gram bir lira ediyordu, 10 lira deseniz bir kilo mazota, öyle yani akborsası, karaborsası da var ya, ne eder? 230 gram mazot 230 kuruş eder, buna 2,5 lira da santral masrafı koyun, 5 lira. 1 kilovat saat elektriğin yokluğundan Türkiye bugün 100 lira kaybediyor, 100 lira. 5 liraya elektriğiniz varsa herkes talip ona, 5 lira elektriğe herkes: talip. Elektriğin hangi kaynaktan üretildiği fikri çok gerilerde kalmıştır, önemli olan mesele elektriğin mevcudiyetidir. Hangi kaynaktan olursa olsun mevcut olmasıdır. (AP sıralarından alkışlar)

Hidrolik santraller, evet, tekniği bu işin, işin siyaseti bu, 30 senedir biz bunun içindeyiz, bütün dünya tatbikatını biliriz. Hesap bu, eğer bir Kilovat saat elektriğiniz olursa, onun arkasında bir kişiye iş çıkar, bir kişiye iş sağlar o ayrıca, 100 lira günde milli gelire katkısına ilaveten. Mesele nedir? Keşke petrol meselesi bu hale gelmeseydi, keşke paramız olsa da petrol alsak, santrallerimizi işletebilsek, santrallerimizi işletebilsek de endüstrimiz çalışabilse, yeni endüstriler kurabilsek, yeni endüstriler. Yeni endüstrileri kurduk geliyoruz. 1977 senesinin sonuna kadar Türkiye %12 ila 18 arasında elektrik üretimini de, tüketimini de artırdı, her ikisini de artırdı. Bunlar kendiliğinden olmaz, yaparsanız yapılır, o cinsten işler bunlar.

Şimdi, öbür lafımı tamamlayacağım, "Efendim Türkiye'de işsiz var, Türkiye 1.000 dolar gelir seviyesinde, Türkiye'nin şusu yok, Türkiye'nin busu yok" Tamam, yokları bunlar, Türkiye'nin varları var bir de. Varlarını unutarak sadece yoklarına bakarak kendi kendimizi kötülemeyelim, Türkiye'nin yoklarını ele alarak Türkiye'yi kötülemeye kalktığımız zaman, bunu yapabilirsiniz, yani yapmanıza razı değiliz ya kim yapacaksa, bir şartla, çare söyleyeyim. "Efendim, mazide yapmamışlar" Mazi hepimizin mazisi 1923'deki Türkiye'nin Ankara'da elektriği yok, Ankara'ya elektrik 1925'te gelmiştir. 1923'deki Türkiye'den geliyorsunuz, çocuklar okuyacak, şehirler yapılacak, kasabalar yanmış onlar yapılacak, ondan sonra tarlalar, sulama vesaire bunlar hep yeni şeylerdir, sulama falan. Böyle milletin kuruş kuruş, harp yılları gelmiş, ondan sonra büyük sıkıntıların içerisinde bugünkü imkânlarla kavuşmuş ve 1950'de Türkiye'de 10 bin kilovatlık elektrik santrali yapmaya kalktığımız zaman, az daha bizi kovalıyorlardı, çünkü 10 bin kilovatlık santral o kadar büyüktü ki, o gün, bu elektriği ne yapacaksınız diye 1960'da tahkikat açtılar. Hirfanlı'daki 132 bin kilovat elektriği ne yapacaksınız, toprağa mı vereceksiniz? Bu devirleri yaşadığı geliyor Türkiye ve ileri Batı memleketlerinde, Birleşik Amerika'da Avrupa'da, daha sonra Komünist memleketlerde gördüğümüz tesislerin en büyükleri ki, Sovyetler Birliğindeki Kuybiçe aşağı yukarı 4 milyon kilovatlıktır, o Volga üzerindeki en büyük tesistir, ama bizim elektrik santrali yapma fikrimiz Dinyeper nehri üzerindeki tesislerden gelir. Biz bugün Dinyeper Nehri üzerindeki tesislerden çok daha büyüklerini yaptık Türkiye'de. 100 bin kilovattık tesisler gibi, 1 milyon 200 binlik Keban, 1 milyon 800 binlik Karakaya, 2-2,5 milyonluk Karababa geliyor. Yani Türkiye yerinde saymış

değil. Hani bizi kötüleyin, kimseye bir şey demiyorum, biz kendimizi savunuruz. Bizi kötülerken Türkiye kötülenmesin diye söylüyorum bunları, (AP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Biz de sizi kötüleyelim, sizi kötülerken Türkiye’yi kötülemeyelim. Çünkü onu kötülediğimiz zaman, hizmetinde olduğumuz o. Yani eğer onu delersek, o deliği yine yamamak görev olarak bize düşecek, ona gönlüm razı değil, onun için söyledim bunları.

Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın sözcüsü, şeyi tenkit ediyor, “Efendim buzdolabına alıstırdılar milleti, ondan sonra”

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Hayır.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Öyle öyle şimdi burada bana okutma bunu, şimdi ben biliyorum.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Rica ederim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Müsaade edin, ben şimdi şunu söyleyeyim: Bu tartışma burada yeni yapılmıyor, bu tartışma, “Tüketim toplumu mu olalım, yoksa ne elimize geçerse bunu yatırıma mı çevirelim?”

Şimdi, “Ne elimize geçerse bunu yiyelim” bu yanlıştır. “Ne elimize geçerse bunu yatırıma çevirelim” bu da yanlıştır. Doğrusu nedir, doğrusu? Ortasıdır. Ortası ne? Bir memleket düşünün ki, milli gelirinin %25’ni yatırıma kaydırabiliyor, cebri tasarrufla veya gönüllü tasarrufla, hangi şekilde olursa olsun, bu iyi bir standarttır. Biz bu noktayı şu ana kadar tutmalydık, tutamadık. Biz bunun aşağısındayız.

Bir memleket düşününüz ki, milli gelirinin %32’ sini, 33’nü yatırıma kaydırıyor, o memlekette, o memleketin vatandaşı patatesi tane ile alır, o Romanya’dır, Bulgaristan’dır, Sovyetler Birliği’dir. Çünkü orada insan, toplumun yük beygiridir. Hâlbuki bu sistemde insan, toplumun efendisidir. (AP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Zaten bu değer, bu ikisinin arasındaki fark sezilmediği takdirde yandınız. Yani o zaman rejim inançsızlığı içinde de karşı karşıya kalırsınız.

Türkiye ne yapmalıdır? Her vatandaşın Türkiye’ de, ileri medeni memleketlerdeki insanların nesi varsa, zaman içinde de olsa olmalıdır. Esasen, kalkınmanın gayesi refah değil mi? Kalkınmanın gayesi refah. Çünkü kalkınmayı niçin yapıyorsunuz, insanın mutluluğu için. Mutluluk refahtan geçer. Refah her zaman mutluluğu da sağlamaz, mutluluğun ayrı şartları var, ama asgariden refah lazım. Bazen yüksek seviyede refah mutluluğa ters bile düşüyor. Bilhassa İskandinav memleketlerinde bu çeşit şeyler var.

Şimdi, adam nasıl refah içerisinde olacak? Adamın gelir dağılımının düzeltilmesi diyoruz, gelir dağılımının düzeltilmesi, fakara kitlelere gelir indirme meselesidir. Ee ne yapacak o gelirle? Medeniyetin vasıtalarından faydalanacak, medeniyetin imkânlarından faydalanacak. Tenkit etmeyin Türk köyünde buzdolabı olmasını, çamaşır makinesi olmasını, Türk evinde çamaşır makinesi, buzdolabı olması lüks değildir, bunlar medeni âlemin asgarileridir, medeni âlemin asgarilerine benim vatandaşım sahip olsun.

Bir kalkınma düşününüz ki, bugünkü jenerasyona bir şey vermiyor, ondan sonrakine bir şey vermiyor, daha sonrakine de bir şey vermiyor; böyle bir kalkınmanın şevki olmaz, sürükleyemezsiniz kalkınmayı. Beşer unsuruna şevk vermek için mutlaka ümit vermeniz lazım, ümit de her zaman lafla olmaz; cebine girecek, evine girecek, bunları sağlayamayan bir ekonomiyi sağlam saymak mümkün değil.

Şimdi deminki lafımı bağlayacağım burada ve sözcüsünün lafına geliyorum. Plan yapmışsınız. Dördüncü Planı siz yaptınız, geldiniz bu kürsüden “Bu planın 15 milyar açığı vardır” dediniz, yani 15 milyar dış kaynak tedarik edileceğine göredir bu. Sonra geldiniz. “Efendim siz Türkiye’yi borca batırmışsınız” dediniz. Nereye batırmışsınız “12,5 milyar borca sokmuşsunuz” diyorsunuz bize. Ne zamandan beri bu? Türkiye Cumhuriyetinin kurulduğundan beri gelen borçlan bunlar; 30 seneliği vardır, 20 seneliği vardır falan. 12,5 milyar. Ee siz 15 milyar borca sokmak için Türkiye’yi Plana koymuşsunuz. 5 senede 15 sokacaksınız; bize diyorsunuz ki “Niye 12,5 milyar borca soktunuz?”

Muhterem milletvekilleri, Polonya, Batıdan bizden çok para aldı, borçlandı. Sovyetler Birliği, Batıdan bizden çok para aldı; Romanya, Birleşik Amerika ve Fransa’dan bizden daha çok para aldı, borç aldı. Bunun çimento almak, demir almaktan hiç farkı yoktur. Eğer aldığın borcu yersen, yani müsmir yatırımlara yatırmazsan, o ayrı meseledir. Aldığın borcu eğer netice verecek birtakım şeylere yatırırıyorsan ki planda da onu derpiş edersiniz zaten. Plan yapacaksınız, diyeceksiniz ki bu planda, 15 milyar dışarıdan para bulacağım. Sonra döneceksiniz diyeceksiniz ki, borçlanmak gayet yanlış bir şey.

Sayın sözcü, “Her çocuk 80 bin lira borçla doğuyor” diyor. Daha geçen sene bunu 20 bin lira diyorlardı, şimdi 80 bine çıkmış. Herhalde bu devalüasyondan olsa gerek hani.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — O nüfus, bu çocuk, Sayın Demirel. Okuyun lütfen. İhtiyacınız yok sizin böyle şeylere.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yok yok, ben anladığım gibi söylüyorum, nüfus olsa da...

Aslında bakınız nedir? Geçen sene 20 bin lira dediğiniz, yani dolar 25 lirayken 20 bin lira dediğiniz adam başına borç, şimdi 40 bin lira oldu. Siz hiçbir şey yapmadan, bir kalemde adamın borcunu iki misline çıkardınız. Biz hiç olmazsa 20 bin lira ile bir şeyler yaptık. (AP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Yanıltıyorsunuz, milleti yanıltıyorsunuz. Hiçbir Türk vatandaşının boğazına kimse yapışmıyor şu borcunu öde diye. Bunlar devlet işidir, devlet öder bunları; ödemediği yerde tehir eder, tecil eder, taksitle bağlar. Ne ki Türkiye’nin borcu 12,5 milyar, 18 milyar; siz 5 senede 15 milyar almayı derpiş etmişsiniz. Gelin Türkiye’yi Viabiliteye götürelim. Türkiye bugün 30 milyar dolar bulabiliyorsa, bulsun alsın, bu 30 milyar dolarla nesi eksikse onu yapsın, ihracata dönük endüstrisini yapsın, ondan sonra artık dışarıdan borç almasın. Banker borcu olur, o ayrı mesele. Mevsimlik borçtur o; şu mevsim alırsın, bu mevsim verirsin. Nasıl Hazine Merkez Bankasından alır, onun gibi. Yeter ki bunun dışında bir borç almaya gitmesin.

Hikâye şudur: 2.000 yılında mı kalkınalım, 2.000 sene sonra mı kalkınalım? Eğer 2.000 yılında Batı Almanya seviyesine ulaşacaksak, Türkiye 30 milyar dolar para bulacaktır.

New York Herald Tribüne Gazetesinin birkaç gün evvelki nüshasında, Euro dolar - petro dolar dünya para piyasasında, Batının para piyasasında 980 milyar dolar para var, plase edilecek yer aranıyor. Biz bunun içerisinde, 1,5 milyar dolar alamıyoruz. Niye? Kendi kendimizi hasta ilan etmişiz. Kendi kendimizi hasta ilan ettikten sonra kimse bize para filan vermez. Kendi kendimizi hasta ilan etmeye isyan ediyoruz, biz hasta falan değiliz.

Nesi noksan Türk ekonomisinin? Türk ekonomisine siz 5 koyacaksınız, ben 95 koyacağım, 100 çıkıyor orta yere. 4.600.000 köylü ailesinin 260 milyon dönüm arazide

çalıştığı Türkiye. Yarın sabah, kimse bir şey söylemeden benim vatandaşım bağına, bahçesine, tarlasına, dükkânına koşacaktır. Çalışan bir millet, 16 milyon çalışan insanı bulunan bir Türkiye, üreteceğim diye çırpınıyor; sen ona ver gübreyi, ver yedek parçayı, ver mazotu; o sana üretsın getirsin. Bir de tohum ver, iyi tohum ver; çiftçi için söylüyorum bunları. Üretir getirir o sana. Nitekim getirmiş işte, böyle geliyor. Pamuğu da öyle artmış, pancarı da öyle artmış, buğdayı da öyle artmış, hepsi öyle artıyor.

Değerli Milletvekilleri, bunu münakaşa etmek yanlıştır. Münakaşayı gelin sistem üzerinden yapalım. Herkes kendi kafasından bir sistem tutturmasın yalnız. Türkiye'nin bir sistemi var, işte o sistem, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 41 inci ve 129'ncu maddelerine göre planlı kalkınma olacak. Tamam, planı kim yapacak, nasıl yapılacaktır? Meclislerden geçecek, hükümetler bu plana göre bütçe yapacaklar, 5 sene sonra nereye geldik, ona bakacaklar.

Her gün sabahleyin Türkiye'yi kurtarmaya falan kalkmayalım canım; kurtaracağız derken batırırız. Bir defa yapacaksınız bunu, ondan sonra ona uyacaksınız.

Hükümet üzerinde, "Azınlık hükümetidir" dendi. Azınlık hükümeti, çoğunluk hükümeti tartışmasında da mana görmüyorum. Yalnız bir acayipliği ortaya koymak istiyorum bu kürsüden, zapta geçsin diye söylüyorum. Niye Adalet Partisi hükümet olma durumunda kaldı? Çünkü milletin temayülü o istikamette çıktı. Kim söylüyor bunu? Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı Söylüyor, sözcüsü söylüyor. "Milletin istikameti budur" Kim söylüyor bunu? Diğer parti Sayın Genel Başkanları söylüyor. Pekâlâ dedik biz de.

"Efendim, Türkiye'nin şartları ağırdır, Adalet Partisi bunun altına bir girsin de yıpransın" Böyle diyen varsa hay hay; bizim yıpranmamızla Türkiye kurtulacaksa, Türkiye bu sıkıntılardan çıkacaksa can feda. (AP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Biz Türkiye için varız, Türkiye için varız. Türkiye bizden şimdi bir şey istiyor. İstiyor mu? Evet. Bir şeyimiz varsa bunu vereceğiz Türkiye'ye, bir şeyimiz yoksa zaten bu işin içinde işimiz ne?

Öyleyse biz bir büyük iddia ile buraya geldik, Cenabı Allah yardım edecektir. (AP sıralarından "İnşallah" sesleri) Çünkü biz ihlâsla geldik. İhlâsa iyi sarılmak lazım. Yani yapacağımız her şey Allah rızası içindir, millet rızası içindir. Onun içindir ki mutlaka bir aydınlık açacaktır. Bütün bu zorluklara karşı Cenabı Allah bize bir aydınlık açacaktır, millete açacaktır. Biz onun emrindeyiz, biz vasıtayız. Bizim yapacağımız bir şey yok.

Buna neden azınlık hükümeti denmez? Azınlık hükümeti şudur: Seçim yapılır gelir, genel seçim yapılır gelir, hiçbir parti hükümet kuracak kadar güce sahip değildir, koalisyon da kuramazlar, aralarında anlaşamazlar, şu olmaz bu olmaz, birisine derler ki "Hadi sen hükümet kur, biz seni destekleyelim, memleket hükümete kalmasın, rejim hükümet çıkaramıyor gibi bir duruma düşmesin" Bu öyle değil ki. Vatan, sathında Adalet Partisinin 29 ilde yapılan seçimde %47 oyu var. %47 oy 288 milletvekili çıkarır ve 5 milletvekili seçimi yapılan yerde %54 oyu var. Zaten bizi hükümet yapmaya icbar eden sebep de bu. Yoksa makam, mevki hırsında veya hevesinden değil. O güç bizi itmiştir buraya. Peki o buraya inikas edebilmiş mi, Meclislere? Hayır, o orada kalmış.

Bu çelişkiden dolayı biz hükümet oluyoruz ve buna vatan sathında muhtemel oy, bizi hükümet yapacak kadar oy var, ama Meclislerin tarzı terekübü bizi hükümet yapmaya tek başımıza yetmiyor. Başka memleketlerde bu çelişkiyi giderecek yollar vardır,

bulurlar ederler. Şimdi bizim memleketimizde bu yol kapalı. Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın sözcüsü bütün konuşması içerisinde bir vehme kapılmış: Erken seçim vehmi.

Diyor ki: “Demirel bu işi erken seçime götürmek birtakım yollara sevk edecektir” Ben öyle düşünsem öyle söylerim, hiç onda şeyim olmaz. Aslında bunu sizin söylememeniz lazım. Çünkü 2 Mart 1975 de Sayın Ecevit Antalya meydanında o beyanlar meydana duruyor “Seçimden kaçmak millettten kaçmaktır” dedi. Daha doğrusu “Seçimden kaçmak halktan kaçmaktır” dedi. O zaman seçim kampanyası yapıyordu. Seçim meselesini biz telaffuz etmedik. Çünkü seçime gitmeden bir hükümet yapmak mümkünse, Öyle yapmak lazım, olabiliyorsa öyle gitmek lazım diye düşündük. Partimizin kurulları, grupları öyle düşündü ve o istikamete soktuk.

Şimdi, seçim vehmine bence ve ona dayanan yorumlara hacet yok. Bunlar doğru değildir, sadece doğru değildir; yani o kadar ziyanı da yoktur, onu da söyleyeyim. (CHP sıralarından gülüşmeler)

Şimdi biz henüz güvenoyu almadık, ama hükümet kurulduğu gün hükümettir. 10 gündür Türkiye’nin her meselesiyle cansiperane bir şekilde meşgulüz. 10 gün içerisinde “Siz şunu yapmadınız bunu yapamadınız” demek caiz olmaz. Öyle bir ima gördüm, onu doğru bulmadığımı söylemek istiyorum.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Hayır hayır.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi, yine Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın sözcüsü diyor ki “Biz düzen değişikliği yapmak için çaba gösterdik” sayıyor neler yapmak istemişler düzen değişikliği olarak.

Bizim anladığımıza göre Halk Partisinin yapmak istediği düzen değişikliği gerçekleşmiştir. Yani bu beyanları elhak doğrudur. Nasıl doğrudur? İşte Türkiye’de yağ kuyruğu var, Türkiye’de gaz kuyruğu var, Türkiye’de mazot kuyruğu var. Para pula dönmüş. Bir yumurta 135 kuruştan 7,5 liraya çıkmış. Bir kalem, çocuğun kurşun kalemi 1 liradan 10 liraya çıkmış. İşsizler ordusu birkaç yüz/bin kişi büyümüş. İşte Halk Partisinin yeni düzeni. Düzen olmuş. (AP sıralarından alkışlar)

1975-1978 dönemindeki hükümetleri yeriyorsunuz. Sayın Ecevit’le de görüştüğüm zaman bunu kendisine söyledim, tabii vatan sathında hep bunları konuştuk; ama bir daha konuşalım, zapta girsin diye.

1975-1978 döneminde görev alan, işte MC diyorsunuz, 1 inci MC, 2 inci MC filan; onlar Cumhuriyet hükümetleridir, ne dersiniz deyin; ama...

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Hayır, onu siz söylüyorsunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hayır, siz söylediniz biz söylediniz değil; yani ona itirazım yok da, Türkiye Cumhuriyeti hükümetin unutulmasın diye söylüyorum; açık, aleni hükümetlerdir, koalisyondur ve ne yapacağı belirli olarak kurulmuştur. Bu hükümetlerin 3 senelik idaresinde Türkiye de yokluk yoktu, her şey vardı. Bu hükümetlerin 3 senelik idaresinde Türkiye’ce %7 vasati kalkınma hızı sağlanmıştır. Bu hükümetlerin 3 senelik döneminde %15’ten fazla değildir, vasati enflasyon sayısı ve bu hükümetlerin 3 senelik döneminde Türkiye çok şey kazanmıştır, çok şey. 3 seneden bile az bir dönemde. Kerkük’ten Yumurtalık’a 1.500 kilometrelik boru hattı bu hükümetlerin zamanında yapılmıştır. Buradaki Orta Anadolu Rafinerisi

öyle başlamıştır, Karakaya Barajı öyle başlamıştır. Karakaya Barajının temeli 18 Ekim 1976 da atıldı ve Urfa Tüneli öyle başlamıştır. 22 ayda 600 metre tünel kazılmış Urfa' da. Tam bu hızla 60 senede biter. E, gelin bunu hızlı yapın. 22 yahut 24 ayda 600 metre. Hâlbuki ben bekliyordum ki, siz Hükümet olunca, biz bunun tüneline başladık, siz de kanallarına başlarsınız. Urfa'nın omzundan, Hazreti İbrahim bereketi getirecek olan o büyük ırmak Urfa'nın omzundan akar, omzundan aktığı yerde kanala girer, ta Cizre'ye kadar 400 kilometre gider. Buraya bir kazma vursaydınız diye düşündüm ben. Yani bir kazma vursaydınız iyi olurdu diye düşündüm. O, MC hükümetleri denen hükümetlerin zamanında 4 tane yeni kâğıt fabrikası başlamıştır. Yine o hükümetlerin zamanındadır Kars Meydanı, Dalaman Meydanı, Urfa Meydanı, Türkiye'nin hava meydanlarını düşünme meselesi. Yine o hükümetlerin zamanındadır 18 tane yeni üniversite meydana getirme meselesi ki, 6 tanesinin temelini ben attım. Yine o hükümetlerin zamanındadır ki; ağır sanayi tesisleri kurulsun diye birçok yeni tesise girişilmiştir, Türkiye motor yapsın, takım tezgâhları yapsın, dişli kutusu yapsın, traktör yapsın, her şeyini yapsın. Binaenaleyh, bu devri savunduk biz, savunuruz ve millet de bizim savunmamızı kabullendi. Bizden şikâyetçi olsaydı millet, o gün 4 partiydi o, yani 4 partinin 1977 seçimlerinde aldığı rey belli. 229 milletvekili çıkarmıştır 4 parti. Yani Adalet Partisi, Milli Selamet Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi ve Cumhuriyetçi Güven Partisi. Eğer başarısız olsaydı seçim kazanmazdı. Rey nispeti %50'nin üstündedir 4 partinin. Binaenaleyh bizi millet budardı, eğer beğenmemiş olsaydı bizim icraatımızı ve en kötü zamanımızı da bizim, Aralık 1978, nihayet işte 20 gün sonra da bu kürsüden indik gittik kırmızı reylerle. Hükümeti bıraktık buraya gittik. Ondan sonra, o noktada dahi bizim %38 reyimiz vardı mahalli seçimlerde, fevkalade kötü şartlar altında. O günü aramaktadır. Türkiye bugün. 65 liraya bıraktık etin kilosunu, bugün 200 lira 250 lira, 10 liraya bıraktık şekerin kilosunu, bugün 25 lira ki, o da yok birtakım yerlerde. 4 liraya bıraktık mazotun kilosunu 10 lira bugün, o da birçok yerde yok. 380 kuruşa bıraktık gazyağının kilosunu, bugün 10 lira, o da yok. 575 kuruşa bıraktık benzinin kilosunu, bugün 23 lira, o da yok.

ALEV COŞKUN (İzmir) — Dünya fiyatları arttı Sayın Demirel.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tabii efendim, tabii. Ben zaten siz yaptınız demiyorum ki, oldu diyorum. Dünya fiyatları daha evvel de artarak geliyor zaten. Yani ben bir gerçeği söylüyorum. Ben sizi suçlamıyorum şu noktada.

ALEV COŞKUN (İzmir) — O halde neden bu rakamları tekrarlıyorsun? Dünya fiyatları arttı. 1 günde %33 artıyor.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben burada 8 saat dinledim, 1-2 saat dinleyin beni.

Ve 1975-1978 döneminde Türkiye'nin üretimi katlanarak gitmiştir. Pek çok yeni tesis işletmeye girmiştir, pek çok yeni tesisin temeli atılabilmiştir. Şimdi soruyorum, 22 ay zarfında, görev bırakan Hükümet ne yaptı? Temel attı evvel Allah, attı temel; Erzurum'da senede 9 bin ton alkol çıkaracak şeker fabrikasının içerisinde alkol fabrikası, günde 25 ton eder o, bir kamyonluk iştir. Sarıkamış'ta günde 25 ila 40 metre mikâp kereste çıkaracak bir atölye, daha bir şey yok Ama ben gittim gördüm onların yerlerini, sadece levha duruyordu, levhada kaç bin liraya çıkmış diye orada yazmışlar altına. O şekilde Türkiye'de birçok tesis var, küçümsemiyorum. Ama Kars'ta şeker fabrikası olduğu gibi duruyor, Van'da şeker fabrikası olduğu gibi duruyor, Ağrı'da şeker fabrikası olduğu gibi

duruyor; sadece arsası çevrilmiş, bizim bıraktığımız yerde duruyor. Ağrı'da, yılda 700 ton yapağı eğirecek olan bir yün ipliği fabrikası, Van'da onun daha büyüğü var özel şahısların elinde.

“Bir kalkınma devri, altın devri” filan diye takdim edilen... Öyle falan değil; bunları tartışırız yani, enine boyuna bunların zaten tartışılması lazım, işte bu zemin o. Hiç kimsenin kızmasına, darılmasına lüzum yok. Bıraktığımız devir ne altın devridir, ne de kalkınma devridir. Bıraktığımız devir, Türkiye'yi fukaralaştırmış bir devirdir, kana bulamış bir devirdir; gelin bunun içerisinde beraber çıkalım. Beraber çıkalım, işte onu diyoruz.

Bir de şu: “Halk Partisi demokrasiyi kurdu” meselesi yer yer sıkıcı oluyor. Yani Devleti siz kurdunuz, demokrasiyi siz kurdunuz, ondan sonra hani her şeyi siz kurdunuz. Başkaları? Siz böyle efendi oluyorsunuz, başkaları da uşak gibi oluyor. Bir eşitlik taniyin herkese de, işte “beraber kurduk” falan deyin yani. Elinizden gelse 1946'da siz demokrasiyi mi kurdururdunuz Türkiye'de yani; mecbur olmasanız? *(AP sıralarından alkışlar)*

Kaldı ki, o günkü Halk Partisi ile bugünkü Halk Partisinin uzaktan yakından bir alakası yok, zaten reddi miras da ettiniz. *(AP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

Ondan sonra, Sayın arkadaşımız diyor ki; “Solsuz demokrasi olmaz, demokrasisiz sol olmaz” E, “Demokrasiyi biz kurduk” dediğiniz yerde sol yok. Yani eğer demokrasiyi 1965'te kurduysanız başka; 1965 de sol var, sizin sollamanız 1965 dedir. *(Gülüşmeler)*

Ama eğer “Demokrasiyi 1923 de kurduk” diyorsanız, 1923 de demokrasi yok, tek parti var. “Demokrasiyi 1946'da kurduk” diyorsanız; o günkü Halk Partisi fevkalade muhafazakâr bir parti, sol mol değil.

HÜSEYİN ŞÜKRÜ ÖZSÜT (Isparta) — Soldur; zaten devletçilik demokraside vardır.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Devletçilikle bitmez sol; yani Atatürk de mi sol yoksa?

CEMAL AKTAŞ (Burdur) — Hemşerindir, o da senin kadar bilir, yarı Ispartalıdır.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Karıştırma karıştırma, “Atatürk de sol” deyip çıkmayın işin içinden.

Değerli Milletvekilleri, “Çalışma hakkından, emeğin değerinden hiç söz ermemişiz” diyor, Sayın sözcü. Programın 17 inci sayfasında vardır onların hepsi, 17 inci sayfasını bir daha okursa bulacaktır.

“TRT'ye iftira etmişiz” diyor. TRT'ye iftira etmediğimizi, az bile söylediğimizi her imkânla ispatlamaya hazırım. 1 Mayıs 1978 den 15 Ağustos 1979'a kadar geçen dönem içerisinde siyasi haberlerin, ekrandan verilen siyasi haberlerin yekûnu 13.929 dakika ve bunun, 13.929 dakikanın 3.570 dakikasını Sayın Ecevit kullanmış, (şahsen) geri kalan kısmını Halk Partisinin sözcüleri ve bakanlar kullanmış; 10.967 dakika ediyor. %78,5 unu siz kullanmışsınız televizyonda siyasi haber kısmını, %5,2 sini Ana muhalefet Partisi olarak biz kullanmışız, %9,8 ini Milli Selamet Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi, Cumhuriyetçi Güven Partisi kullanmış, %11,7 sini dernekler ve sendikalar kullanmış.

Dernekler ve sendikalar siyasi partilerden daha çok kullanmış aşağı yukarı. Şimdi, buna adalet demek mümkün mü? Bu adalet falan değil. Böyle TRT kullanımı olmaz. Biz böyle yaparsak, gelin burada söyleyin. Böyle şey olmaz.

Bununla da bitmiyor. Şimdi bu TRT ne yapmış, programlar yapmış. Bu programların bir kaç tanesini söyleyeceğim. 1978 yılı Aralık ayında gösterilen bir film demiryolu sabotajlarını öğretiyor. Nitekim sonradan Türkiye’de - illiyet rabitası nedir bilmem demiryolu kazaları olmuştur. Ondan sonra, bu yayınlarda devletin temel nitelikleri bir yana itilmiştir. Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü, demokratik özgürlükçü rejim ayaklar altına alınmıştır. Yurdumuzun çeşitli yörelerinde yaşayan vatandaşlarımız ısrarla tahrik edilme yoluna gidilmiş, geçmiş kötülenmiş, vatandaşın geleceğinden umudunu kesmesi yolları denenmiş, millete bu nizamla yaşanmaz imajı verilmek istenmiştir. Biz bunları ispatlamaya hazırız.

Türkiye’de bir Anayasa var; 121 inci maddesine göre bunun, tarafsız olması lazım. Tarafsız olmasını kim kollayacak? Hükümetler kollayacak, Meclisler kollayacak. Hâlbuki hükümet bunu taraf yapmış. Taraf yapmadığınızı söyleyemezsiniz ki.

Anadolu Ajansını basıp, Anadolu Ajansının idaresini devralmadınız mı? Onun da tarafsız olması lazım buna göre.

TRT için söylediklerimiz azdır. TRT’den bütün millet müştekidir, açık söylüyorum. Sizin taraftarlarınız da müştekidir. Onlar da bu memleketin çocuklarıdır, herkes şikâyetçidir TRT’den. Gayet tabiidir ki, TRT’yi düzgün hale getirmek...

TRT üzerinde dünyanın her tarafında tartışma var. Yani BBC’ye giderseniz, zaman zaman İngiliz Hükümetiyle BBC arasında da ihtilaf çıkıyor. Fransa’ya giderseniz Fransız Hükümetiyle onların Radyo televizyonu arasında ihtilaf çıkıyor. Almanlar başka bir nizamla bağlanmış; ama bizim bu TRT’yi oturtabildiğimizi kimse söyleyemez. Buna milletin TRT’si demek mümkün değildir. Gelin bunu milletin TRT’si yapalım. Biz bir şey ummayız TRT’den falan. Zaten hani öyle ekranla, bilmem mikrofonla falan eğer milletli kandırmak mümkün olsa, 14 Ekim seçimleri başka türlü olurdu. (AP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

“Danıştay’ın, Anayasanın 114 üncü maddesindeki durumunu beğenmiyormuşuz;” hayır, bizim Danıştay’la falan bir ihtilafımız yok. Bizin sadece söylediğimiz şey şu: Anayasanın 114 üncü maddesi ki, yine 1971 yılı sonrasında meydana getirilmiştir. İdarenin eylem ve işlemi mahiyetinde kararları Danıştay alamaz diyor. Bizim istediğimiz odur, başka bir şey istemiyoruz, Yani, şu tayin yanlıştır, olabilir; ama filan yere filanca zat oturacaktır dediğiniz zaman, o, idarenin eylem ve işlemi olur. Cem hadisesi öyle oldu. Cem oturacak, başka kimse oturmayacak diye Danıştay karar verdi. Yani ne yapalım, şu Anayasanın, Türkiye’yi idare edenlere verdiği hakları kullanmayalım mı? Zaten bu şekilde işin içinden de çıkılmaz. Biz beğenmediğimiz şeye uyarız, sonra onu değiştirmek için gayret sarf ederiz. Bizim işimiz o.

“Efendim, ekonomiyi büyütmekten bahsediyorsunuz, gelir dağılımından hiç bahsetmiyorsunuz” diyor. Hemen onun 3 satır altında da, Sayın sözcü, “işte köylüye şunu vermeyi vaat ediyorsunuz, esnafa bunu vermeyi vaat ediyorsunuz, işçiye bunu vermeyi vaat ediyorsunuz;” diyor. İşte o, gelir dağılımının düzeltilmesi zaten. Onu nereden vereceğim? Büyüyen ekonomiden vereceğim. Yani, beyanınız 3 satır aşağısında zıtlıyor. Şunları şunları şunları veriyorsunuz diyorsunuz. Fakir fukaraya onu vereceğim ki, onların gelir dağılımını düzelteyim.

Kaldıran ilki bakanlık israfı önlemek için kaldırılmıştır. Parkinson Kanunu var. Parkinson Kanununa göre, devlet büyüdükçe masrafları büyük. Devlet aritmetik dizi

şeklinde büyürse, masrafları geometrik dizli şeklinde büyür. Yani 1, 2, 3 gibi gider, 1'in üssü, 2'nin üssü, 3'ün üssü gibi büyür. Yani, devleti 3 büyütürseniz masrafları 9 yahut 27 büyür. Onun için, devleti büyütmede fayda yok. Devleti sadece, ülkenin işlerini görebilecek büyüklükte tutmak lazımdır. Bizim Adalet Partisi olarak düşüncemiz, büyük devlet değildir, büyük devlet israftır, kontrolü mümkün değildir, çevrilmesi mümkün değildir. Devleti mümkün mertebe kompakt, mümkün mertebe dinamik, mümkün mertebe özlü tutmak lâzımdır. Bugünkü sıkıntılar da oradan geliyor.

Bir de, mahalli idareler üzerine, yani Yerel Yönetim Bakanlığı diye bakanlık kurmak mümkün mü, değil mi, hukuken tartışılır. Neden? Çünkü mahalli idareler özerktir, bunları merkezi idareye bağladığınız takdirde, o zaman mahalli idare vasfını kaybeder, yani o zaman seçilmiş adam belediye reisi, siz buradan ipini kesiyorsunuz belediye reisinin, ne yapсын o?

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Vardır, İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü vardır.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Genel Müdürlüğü tanzimcidir, siyasi bir mahiyet verdiği zaman, o genel müdürlüğü bakanlık yaptığınız zaman, doğrudan doğruya mahalli idareleri getirip hükümete bağlıyorsunuz, öyle değildir mesele.

Köy hizmetleri, iddia ediyoruz, bunları daha rahat bir zamanda tartışırız. 1978-1979 senelerinde zaten para değerini kaybettiği için ve hele 1979 senesinin Ekim ayındaki seçimlerden önce nerede köye ait makine varsa seçim vilayetlerine götürdüğünüzden dolayı... Yaptınız mı yapmadınız mı? Seçim vilayetlerine götürdünüz bütün dozerleri, greyderleri. Efendim Eskişehir'de seçim yok, Eskişehir'dekiler, Balıkesir ile Kütahya'ya... Ondan sonra, köy yoluna döktüğünüz kuntları, köylü size rey vermedi diye düzeltmeden bırakmışsınız, duruyor orada, her şey olduğu gibi duruyor, evet beyler, bunu yapmamalıydınız, gayet açık söylüyorum, bunu yapmamalıydınız.

ABDURRAHMAN OĞULTÜRK (Ankara) — Siz de yaptınız Sayın Demirel.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Batıl makûsun aleyh olmaz.

ABDURRAHMAN OĞULTÜRK (Ankara) — Attığınız elektrik direkleri hâlâ duruyor.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tamam, dikseydiniz 2 senede. Batıl makûsun aleyh, yani kötü, emsal olmaz. Biz yaptıysak siz yapmasaydınız. Yani biz yaptık diye mi yaptınız siz?

Şimdi yine burada bir hususu, "sizindi, bizimdi" diye tartışmaya tabi tutmadan, ama zihinlere nakşolsun diye söylüyorum; beyler bu Güneydoğu Anadolu büyük projesini ne yapıp Türkiye yapmalıdır. Bu Güneydoğu Anadolu büyük projesi, Dicle, Fırat; Dicle Fırat dediğim zaman Dicle'nin sadece Türkiye içinde değil, Zap'tan başlayarak, ta Gaziantep'e kadar gelen bütün kollarının üzerinde ve yukarıda Diyarbakır Ovasında Kral Kızı, Ilıksu, Batman barajlarıyla, aşağıda Fırat üzerindeki barajlarla, bir seridir bu aşağı yukarı 12 baraj, bu tesisleri yapmalıdır Türkiye. 20 milyon dönüm araziye sulamalıdır ve bir gün gelecek, yiyecek maddesi, (çok uzun zaman değil) petrolden daha önemli hale gelecek. Bugünkü imkânlarımızla biz bunu çok zorlarız, yeni imkânlar bulmalıdır Türkiye buna, bu çok güzel bir projedir. Evet bu imkânları bulmakta zorluklar vardır, bu imkânları beynelmilel kaynaklardan bulmaya kalktığımız zaman, işte efendim Irak ile su hakları,

Suriye ile su hakları, bilmem ne su hakları çıkarırlar, ama bunları Keban'da, Karakaya'da aşabildik. Çünkü çok su var, bizim dağlarımızın büyük serveti o. Nil nehrinin Assuvan'a getirdiği kadar suyu Fırat nehri Bilecik'te bırakır. Yani Bilecik'te Fırat nehrinin ne kadar suyu varsa Nil'in Assuvan'da o kadar suyu vardır. Bu büyük kaynaktır. Bu kaynak iyi kullanılmalıdır. Yukarı ovalarda da, Erzurum'da, yani Erzurum'un içinden geçip gelen şeyler, aşağıda Muş'ta bütün bu tesisler meydana getirilmelidir, çabuk yapılmalıdır. Çabuk dediğimiz zaman 200 sene değil, 10 sene içinde üniteler birer birer hizmete girmelidir, 20 sene içerisinde de tamamlanmalıdır. İnsan gözünü açıp kapamadan gelip geçiyor bu ve bu, ihracata dönük bir tarım endüstrisi haline getirilmelidir. Batı Almanya veya Avrupa'nın diğer büyük şehirleri, kaç kilometre mesafeden havayoluyla yiyecek getiriyorlar? İtalya Habeşistan'dan götürüyordu Habeşistan çökmeden evvel, birçok sebzesini, meyvesini pekâlâ.

İsrail Londra pazarlarını karanfille besliyor, senede 50 milyon dolara yakın çiçek satıyor İsrail Avrupa'ya, ama her gün uçağı var, her gün gidiyor o.

Binaenaleyh, burada çok büyük bir potansiyel var, kim hükümet olursa olsun, hükümet olmayan muhalefet oluyorsa, bu meseleyi beraber takip edelim diye hepinizin hafızasına veriyorum.

Bu, "taban fiyatlarıyla köylüyü zenginletti ki" işinde yanlışınız var, yanlışınızı söyleyeyim. Buğday politikanız yanlış olmuştur. Bugün buğday dünya piyasalarında 8-9 lira. Buğdaya 4 lira, 420 kuruş fiyat verdiniz. Seçim esnasında da, az geldi dediniz, 80 kuruş daha verdiniz. Neden seçim esnasında verdiniz, onu da anlamıyorum yani; seçimlerden evvel vermediniz de. Onu Sayın Ecevit, işte dünya fiyatları o zaman çıktı diye cevaplıyor. Dünya fiyatları 8 liraya, 9 liraya çıktı; yani vereceksen o zaman daha gönüllü verseydin; ama bu çeşit işler bir şeye yaramaz.

Şimdi bakınız, benim köylüm, buğday 3 lira iken 50 ton buğday satıyordu, bir tane Ferguson 165 traktör alıyordu; 150 bin lira idi Ferguson 165 traktör. Şimdi buğday 420 kuruşa çıktı, traktör 700 - 800 bin liraya çıktı. Bugün 150 ton - 160 ton buğday satması lazım; köylüyü nasıl zengin ettiniz?

Her mahsulde böyle. Hiç bir mahsul gösteremezsiniz ki, köylüye verdiğiniz paralar, köylünün sattığıyla aldığını karşılasın. Köylü fakirleşmiştir.

Esasen, sizin buğday politikanız doğru olsaydı buğday alırdınız. 18 milyon ton buğday var yine Allaha şükür; ama Toprak Mahsulleri Ofisinin mubayaa ettiği buğday 1 milyon 600 bin ton bu sene. 500 bin ton da geçen seneden stoku var; 2 milyon 100 bin ton eder. Bu ancak ordunun ve büyük şehirlerin ihtiyacına ucu ucuna yeter ve gelecek Mayıs stokuz girer Türkiye. Hâlbuki Mayıs girdiğimiz zaman, Türkiye'nin elinde asgari 500 bin ton stok olmalı. 1978'den 1979'a girerken, Mayıs büyük stok var.

Onun içindir ki, köylü size buğday satmadı; köylünün elinde buğday var, satmadı. Çünkü fiyat vermediniz. Eğer bu fiyat iyi olsaydı, size dediğim zaman; yani Toprak Mahsulleri Ofisine satardı köylü buğdayı. Köylü buğdayını ambarına koydu, evine koydu; fiyatınızı beğenmedi.

O zaman nasıl diyorsunuz yani, "biz köylüyü buğday politikasıyla zengin ettik?" Etmediniz, ezdiniz köylüyü. Yani bir traktörün ayna mahrutisinin 10 bin lira olduğu Türkiye'de, "buğdaya 4 lira verdik" diye övünmekte mana yok. Bir traktörün arka

lastiklerinin 70 bin lira olduğu Türkiye’de -10 bin liraya alıyordu adam bunu; şimdi 70 bin lira- ve bir akümülatörün 15 bin lira olduğu Türkiye’de -3 bin liraya alıyordu akümülatörü- biçerdöverin tamirinin 300 bin lira olduğu Türkiye’de buğdaya 4 lira verdik diye övünmekte bir mana yok; bu hale gelmiştir.

Yani tarımın mekanizasyonundan vazgeçemeyiz beyler. Tarımın mekanizasyonundan vazgeçersek aç kalırız. Petrol olmadığı zaman kuyruk muyruk oluyor işte; ama buğday olmadığı zaman, ekmek olmadığı zaman çok büyük sıkıntıya gireriz.

Yeni yerleşim alanları ve konut projesi üzerinde Sayın Ecevit’le de görüşmüştük. Baktım ben meseleye, henüz istimlâkleri yapılmış, her şeyi tamamlanmış bir durum yok, altyapı da yok; yani yapılmış altyapı falan da yok.

Üç vilayette; İzmir’de, İstanbul’da, Ankara’da 50 bin ünitelik şehir kurulacak. Gayet iyi düşünce, bunları yapmak lazım, tamam da, bize bırakıldığı yerde bir şey yok. İstimlâk paraları da ödenmemiş, birkaç kuruş ödenmiş, altyapıları da yapılmamış.

Yalnız bir gariplik var, 12, 13, 14 Ekim günleri ilan var gazetelerde, “gelin arazi veriyoruz” diye. Gelene acaba nereyi verecek merak ediyorum. Gelseydi adam, ne vereceklerdi merak ediyorum. Verecek bir şey yok çünkü orta yerde. Daha planlar hazırlanmamış; dağıtımına hazır değildir bildiğim kadarıyla.

Sürat yolları üzerinde, değerli arkadaşımız, Sayın Sözcü bizi itham etti, sürat yolları Türkiye’yi başkasına peşkeş çekmekmiş.

Türkiye bu sürat yollarını yapacak, başkası için değil, kendisi için yapacak. Esasen, bu sürat yolunun bir kısmı çıktı. İstanbul Ankara arasında İstanbul’dan İzmit’e kadar -Hereke civarında o aküdükler (aqueduc) falan yapılırsa- çıktı. Eğer o çift yol olmasa İstanbul’a girmek mümkün değil.

İkincisi, Ankara’dan Kızılcahamam’a kadar yer yer büyük çapta çıktı; arası da çıkacak.

Türkiye bu sürat yolunu yapıyor; ama bu muvakkat bir yoldur. Esas büyük yol o güzergâhtan geçmeyecek, başka güzergâhtan geçecek. Biz, başkası geçsin diye yol yapıvermeyeceğiz, evvela kendimiz geçeceğiz. Başkası geçerse ondan da para alırız; yol bu. Ama İran çökmeseydi, Avrupa ile Asya arasında çok büyük bir akıntı vardı.

Körfezin etrafında her sene 100 milyar dolar para var. Daha bu bir süre olacak. Belki 15-20 sene olacak; 100 milyar dolar. Ve Suudi Arabistan suyunu getiriyor Fransa’dan, tavuğunu getiriyor bilmem nereden. Her şeyini alıyorlar, her şeyini. Kuveyt de öyle. Bu geçecek. Şimdi biz bunu geçirtmiyoruz, geçemiyorlar bu ara. Ne olmuştur? Yeni bir yol çıkmıştır. Geliyor TIR kamyonları Selanik’e, Selanik’ ten Lazkiye’ye feri ile gidiyor. Bu iyi mi? İyi değil ki. Yani Türkiye kendisi geçecek evvela bu yollardan.

Türkiye’ye sürat yolu lazım. Avrupa ve Amerika sürat yollarına 30 sene evvel girdi. Biz 50 sene sonraya kalamayız. Benim bildiğim bir şey vardır, sağlam bir kaidedir, dünya tatbikatında görülmüş bir kaidedir; ulaştırma sisteminiz eğer kâfi değilse, ekonominizi genişletemediniz. Efendim hep demiryolu olsun. Hayır efendim; demiryolu da olsun, karayolu da olsun. Onlar birbirinin yerine ikame değildir, birbirlerini tamamlarlar. Çünkü demiryolu her yere yapamazsınız, demiryolu bir ana şebekedir. Yolu her yere yapabilirsiniz; ta dağların başındaki yere, 2.000 metre yukarıdaki yere demiryolu yapamazsınız ki. Onun içindir ki, bu sürat yolları meselesindeki düşüncelerinizi tashih edeceğinizi ummak istiyorum.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Dağ başına sürat yolu da yapamazsınız ki.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yo yo, sürat yolları yapılacak, siz istesenez de yapılacak, istemeseniz de yapılacak. Zaten yapılıyor, bir kısmı çıktı. Bakınız, bugün Edirne - İstanbul arasına ne kadar sıkışık haldeyiz.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Dağın başına da demiryolu yapamazsınız ki.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Dur dur, onlar o kadar çabuk karara varılacak iş değil. Siz onu kaldıramazsınız.

Savunma sanayii ile ilgili olarak Sayın sözcünün söylediği şeyler külliye yanlıştır. Neden? Efendim 1950'ye kadar Türkiye savunma sanayii yapmış da ondan sonra yapmamış. 1950'ye kadar ne yapmış, ondan sonra ne yapmış, bir bakalım.

1950'ye kadar Türkiye Makine Kimya Endüstrisi tesislerini yapmış, 1950 de Makine Kimya tesislerine beş mislini eklemiş. Tamam, beş mislini eklemiş. Ondan sonra, Türkiye Gölcük tersanesini yapmaya başlamış, Gölcük tersanesinde sadece Yavuz Zırhlısı tamir edilirdi. Gölcük tersanesinde gemi yapma hadisesi 1950 sonrasındadır. Gemi yapma hadisesi aslında Kıbrıs'a çıkartma gemileriyle başlar. Gemi yapma hadisesi şilep yapmakla başlar, 1965 sonrasındadır. Orası öyle tesviye edildi. Türkiye ne yapmış 1950 sonrasında? Tank fabrikası yapmış, Sakarya'da Tank Fabrikası var Türkiye'nin. 1950 sonrasında ne yapmış Türkiye? Sekiz tane fabrika yapmış, savunmamızın ihtiyacını karşılamak üzere. 1950 sonrasında Türkiye Eskişehir de ne yapmış? Jet uçaklarının tamirhanesini yapmış, bugün bu jet uçaklarının aşağı yukarı hemen hemen motorlarının her türlü revizyonu yapılabilir. 1968 öncesinde bizim jet uçaklarımızın motorları Fransa'ya ve Amerika'ya gider, orada tamir olurdu. Ne yapmış Türkiye 1950 sonrasında? Türk Ordusunun modernizasyonu, mekanizasyonu 1950 sonrasındadır. Yani İkinci Dünya Harbi sonrasında Türkiye'nin kaç tankı var, kaç kamyonu var, nesi var; 1950 sonrasındadır. 1950 sonrasında, Türkiye aşağı yukarı 20 yerde kademe yapmış; bu makinelerle bakılması için. Her birisi birer fabrikadır. Velhâsıl, 1950 sonrasında harp sanayii yapılmadı demek yanlıştır. Gemi yapı hale Öyle gelmişsiniz, tankı yapı hale öyle gelmişsiniz ve Türkiye 1950 sonrasında ilk defa olarak fişek satmıştır Almanya'ya. Ondan evvel sattığı bir şey yok. İlk defa olarak fişegi 1950 sonrasında satmıştır, 1957'de şato fişegi.

Şimdi gelin, bu inkârcılıktan bir şey çıkmaz. Yani niye 1950 den öncesini kötülettiriyorsunuz? Niye 1950 den sonrasını kötülettiriyorsunuz? Nerede ne yapıldıysa hakkını verelim. Bundan bir şey çıkmaz, bence bir üslup değişikliğine ihtiyaç vardır. İster değiştirirsiniz, ister değiştirmezsiniz; ama geçen 25 seneyi kötüleye elimize bir şey geçmeyecektir. Çünkü 25-30 senenin esenleri orta yerdedir.

Efendim İmam-Hatip okulları ile İlahiyat Fakülteleri burada zikredilmemiş. Bu programım içinde bir bahis var, diyor ki buraya her şeyi yazmak mümkün değildir. Devletin klasik hizmetleri devamı edecektir. Binaenaleyh, burada olmayan şeyleri yok saymayın diye bir bahis vardır. Büz imlam - hatip okullarının Türkiye'deki 500'e yakın İmam-Hatip-Okulunun 400 tanesini biz açtık, daha fazlasını bile 7 tane Yüksek İslam Enstitüsü vardır Türkiye'de Bursa'da vardır, biz açtık. İzmir'de vardır, biz açtık. Erzurum'da vardır, biz açtık. Konya'da ve İstanbul'daki zaten vardı. 7 tanesinin 5'ini biz açmışızdır, Yüksek İslam Enstitüsünün. Binaenaleyh, bizim açtığımız Yüksek İslam Enstitülerini bizim bir kenara bırakmamız, İmam-Hatip okullarını bir kenara bırakmamız düşünülemez. Hiçbir şekilde düşünülemez. (AP sıralarından alkışlar)

Efendim, bir dış politika kompleksine girmişiz... CHP'nin dış politikasının nesini kıskanacağız, nesini yani? Neslini kıskanacağız? Efendim, siz bundan iki sene evvel bu kürsüden bize denildi ki, siz atıldınız, yani uyuştuktunuz, biz hareketliyiz. Demek ki, bu meseleler bizim uyuşukluğumuz yüzünden mi hallolmuyor? “Evet öyle” E, “Siz ne yapacaksınız” “Biz hareketli olacağız” Oldunuz da ne oldu? Türkiye'nin bütün meseleleri askıda. Bütün meseleleri askıda. Efendim saygınlık kazandırmışsınız. Nerede kazandırdınız saygınlık? Nasıl kazandırdınız saygınlık? Belgrat'la gitti Dışişleri Bakanı. Belgrat'ta, Yugoslavya bizim Kıbrıs hakkındaki düşüncemizi benimsedi diye beyanat verdi. Ondan sonra Hindistan'a gitti; Yenidelhi'de Hindistan bizim düşüncemizi benimsedi diye beyanat verdi. Sonra bağlantısızlar toplantısı oldu, Yugoslavya ille Hindistan bir araya geldi, bizim aleyhimizde karar tasarısı verdiler. Bu mu saygınlık? Bunun neresi saygınlık yani?

Bizim sizde kıskanacağımız bir şey yok. İyi bir şey yaparsanız, iyi bir şey yaptılardı deriz, yani o kadar da cesaretimiz vardır.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu'ya bakmadınız, ben açtık söylüyorum. Çimento fabrikaları olduğu gibi duruyor. Gidin bakın, orada Adilcevaz fabrikasına, gidin bakın Ergani fabrikasına ve beyler bu, Adıyaman, Ergani, Urfa, Kahramanmaraş çimento fabrikaları yapılmazsa, yarın o büyük projeler için çimento yok. Onları biz onun için koymuştuk; o büyük Güneydoğu Anadolu projesini. Zaten oralara ancak yeter o. Bunları yapmadınız, hepsi duruyor.

Şeker fabrikaları, 7 tane şeker fabrikasıdır, olduğu gibi duruyor, bunları hiç yapmadınız, dokunmadınız. Gübre fabrikaları olduğu gibi duruyor ve makine fabrikaları olduğu gibi duruyor.

Sigara fabrikaları: Tokat'taki sigara fabrikası doğru değil, ama olduğu gibi duruyor, yürekler acısıdır. Erzurum'daki de kör-topal. Diyarbakır'daki de aynı şekilde. Bu sigara fabrikalarını, tütünün olmayan yerlere bizim götürmemizin sebebi, tütünü götürelim de, -Olan yere de olmayan yere de- olmayan yere götürmemizin sebebi, tütünü götürelim de ortada işçiyi hicret ettirmeyelim. Yani tütünü işlemek için İzmir'e geleceğine Erzurum'a tütünü götürdüm; benim vatandaşım orada otursun, orada işlesin bunu. Bunun esprisi oydu. Bu fabrikaları yapmadınız ve yeniden büyük sulamalara girmediniz, yeniden diğer büyük işlere girmediniz.

Toprak reformunu bana soruyorsunuz. Biz size Urfa'da 2 milyon 600 bin dönüm toprak devrettik. Ne yaptınız? Hiç; 22 ayda toprak reformumda yaptığınız bir tek çöp yok. 1 milyon 600 bin dönümünü biz satın aldık, istimlâk ettik. Yani bizim 1975-1978 Hükümetini diyorum. Biz istimlâk ettik, bizim Hükümetimiz etti. 4 milyar lira para yatırdık toprak reformuyla ve 1 milyon dönüm de Hazineye ait arazi çıktı, bunların hepsi bağlandı. Devletin elinde bugün 2 milyon 600 bin dönüm toprak var. Ben sonra sordum Sayın Ecevit'e, “Danıştay'da birtakım sıkıntılar çıktı” dedi. Sonra, Toprak Müsteşarlığına bakan arkadaşına sordum, onlar halloldu dedi bana; Danıştay'da çıkan sıkıntının hepsi halloldu dendi. Çünkü Anayasanın 38 inci maddesinin bir bölümü iptal edildi. E, onun yerine de bir şey getirmedi. Yani toprak reformuyla hiç dokunmamışsınızdır; bari ağzınıza almayın daha iyi.

“Efendim, dışsattım arttı” filan diyorsunuz. Bakınız muhterem beyler, Muhterem Milletvekilleri; evvela Türkiye'nin satacak malı olmalı. Yani satacak malınız var da

şimdi satamıyor musunuz? Yani efendim, biz yeni dışsatım sahaları bulduk... Satacak malınız yok ki zaten, nereye ne satacaksınız? Satacak mal demek üretim demektir. Ne üreteceksiniz? Fabrikalarınızın çoğu %30 kapasiteyle çalışıyor, bir kısmı da kapalı. Çimento yok satacak. Çimentonun resmi fiyatı 60-70 lira, gayri resmi iç piyasamızda 220 lira. Dolar ne hale geldi dünyada, bir de İsviçre frangına vur, ne oluyor? 1976 da ne satmışsın?

Binaenaleyh, şimdi bakın ben size nazari olarak söylüyorum; “az sattın, çok sattın” Ne satacaksın? Üreten bir ekonomi olacak ki, onu satacaksın. Fabrikaların duruyor, yemi fabrika yapmıyorsun, mevcut fabrikalara hammadde bulamıyorsun, sata sata bir iplik sattın, bir de buğday, üzüm, incir falan onları sattın, hepsi bu sattığın. Onlar da zaten daima satılır. Satmak için hangi çeşit yeni mal çıkardınız, hangi çeşit?

Milli eğitim meselesi üzerinde, milli eğitimin milliliği meselesi üzerinde hassasiyetle duruyoruz, hassasiyetimizi anlayışla karşılayacağınızı umuyorum. “Millilikten kastınız ne?” diye keşke sormasaydınız; Milli Eğitim Temel Kanunundaki esasların tatbikini istiyoruz. Milli Eğitim Temel Kanunundaki esaslar; “Türk milletinin bütün fertlerini, Atatürk inkılâplarına, Türk milliyetçiliğine bağlı, Türk toplumunun milli, ahlaki, insani ve kültürel değerlerini koruyan ve geliştiren, ailesini, vatanını, milletini seven, daima yüceltmeye çalışan, Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluklarını bilen, bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek” diyor ikinci maddesi. Bunu istiyoruz. Yani istediğimiz şey bu. Her halde çok bir şey istemiyoruz yani. (*AP sıralarından alkışlar*) Ve bunu neden istiyoruz? Anayasanın dibacesinde: “Bütün fertlerini, kaderde, kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün halinde, milli şuur ve ülküler etrafında toplayan ve milletimizi, dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olarak milli birlik ruhu içinde daima yüceltmeyi amaç bilen Türk milliyetçiliğinden hız ve ilham alarak” denilmektedir, işte bunun tatbikini istiyoruz. Yani mili, milliyetçi gibi sözler Türkiye Cumhuriyetinin temelidir, mayasıdır, bunlardan çekinmeyin.

CEMAL AKTAŞ (Burdur) — Biz ne çekinelim, bizim altı oktan biri milliyetçilik.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hayır hayır, yani arkadaşımızın, sözcünüzün söylediği sözler içerisinde böyle bir çekinme gördüm de onun için söylüyorum, ifade öyle.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Böyle düşünüyorsanız sizi kutluyoruz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Böyle düşünüyoruz, böyle böyle tabii.

Şimdi, Değerli Milletvekilleri; diğer arkadaşlarımızın telkinlerini gayet tabii ki, dikkatle nazari itibara alacağız. Birkaç cümle Sayın Erbakan'ın sözleri üzerinde durmak istiyorum.

Sayın Erbakan soruyor; “3,5 milyon işsizimiz var, ödemeler dengesi açık, neden bu kadar işsiz var, neden altyapı eksik, neden milli gelir az?” diye soruyor. Bunlara da cevap veriyor, “materyalizme saplanmışız, taklitçilik var” kendi düşüncelerini söylüyor; “bunlar düzeltilmeden sanayi kuramayız, inkârcılık var”

Aslında söylediği şeylerin tartışmasına girmeden çok, yine ben plan modeline döneceğim. Bir hesap yaparsınız, bir plan; şu kadar kaynağınız vardır, bunu şuraya koyarsanız şu üretimi çıkarır, şu kadar işsizliği giderir. E, Türkiye çok gerilerden

başlamış, bu kadar yapabilmiş. Ha, şimdi kaybolmuş bir şey yok. Bu noktadan itibaren eğer Türkiye, hakikaten böyle fevkalade mucizevî şeyler bilen varsa, yani bir gecenin içinde Türkiye'yi değiştirme imkânlarını falan bilen varsa, bunları öğrenmekten çok memnun oluruz. Tabii bizim de aklımızın yatması lazım. Yani şunları şunları yaparsanız şöyle olur diye bizim aklımızın ona yatması lazım, onu öğrenmekten, ona açığız.

Şimdi, birçok şey lazım; efendim şu lazım, şu lazım, tamam. Lazımdan alt alta yazar toplarsınız, sonra döner düşünürsünüz; nereden? Elinizin altı, bu tarafa halklarsınız kaynak şu kadar, dönersiniz o lazımlardan birer birer silersiniz. Lazımlar kaynağı denk gelinceye kadar lazım silersiniz, kaynak budur. Ben buna hesaptır diyorum. Milli menfaat hesabı da böyledir. Milli menfaat hesabını, bunlar yapmak zor şeyler değildir ve bu hesaplar yapılır.

Diğer telkinlerin tartışmalarına uzun boylu girmek istemiyorum. Temenniler var, tabii ki, faydalanacak kadar faydalanacağız. Yalnız burada bir şeye dokunmak istiyorum. Hiç kimse endişe etmesin, “bize destek verdiniz, başarısız olursak, süz de bize destek verdiğiniz için başarısızlığı sizinle taksim ederiz” Hayır. Başarılı olursak taksim ederiz bize destek veren arkadaşlarımızla, başarısız olursak başarısızlık bize aittir. Hiç endişeye mahal yok. (AP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Zaten, bir şey daha söyleyeyim, burada gayet açıklıkla söyleyeyim, bu Hükümet başarılı olmayla mecbur değil, sadece mecbur değil; mahkûmdur. Çünkü bu Hükümetin başarısızlığı demek, birçok şeyin alt alta yazıldığı zaman, Türkiye’nin çok daha sıkıntıların içinde sürüklenmesi demektir. Bu Hükümetin başarısı demek, aslında milletin bu kandan kurtulması, bu sıkıntılardan kurtulması demektir. Azimle işin içine girmişsinizdir, samimiyetle ve ciddiyette; işin içine girmişsinizdir. Bunda, sadece bize destek veren siyasi partilerden, Milletvekillerinden değil; Cumhuriyet Halk Partisinden de işbirliği istiyoruz.

“Ne istiyorsunuz bizden, kendi başınızla yapın” demeyin. Türkiye’nin büyük meselelerini konuşalım. Türkiye’nin büyük meselelerini konuşma noktasına geldik. Siyasi çekişmeyi keselim demiyorum ben; ama 100 tane meselenin içerisinde her halde iki tane, üç tane konuşacak mesele bulacağız ve bunları elbirliğiyle götürelim. Bunları başarabilirsek, milletimiz memnun olsun, mesut olsun ve bunları başarabilirsek, milletimizin bu müesseseye olan ve rejime olan itimadı daha çok artar. Sanıyorum ki Türk demokrasisinin bu safhasında, bunca zorlukların içerisinde hükümet meselesinde de, Meclis meselesinde de, Türkiye meselelerinin tümüne yaklaşırken yeni bir yaklaşımı dememeye mecburuz. Yeni bir yaklaşımı deneyelim. Yani işbirliği, işbirliği... İşbirliği çok zor bir iştir aslında. Çok kullanılır da her şeyin devası gibi; işbirliği yapın... Ama burada işbirliği yapabileceğimiz sahalara var: Gelin bu kanı durduralım, gelin bu enflasyon meselesinde bize yardımcı olun, bu meseleleri çözenin yollarını bulalım.

İyi niyetlerle, sadece milletimize hizmet için yoldayız. Cenab-ı Allah yardımcımızdır.

Hepinize saygılar sunuyorum.³⁰ (A.P. sıralarından “Bravo”, sesleri, alkışlar)

³⁰ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre V, Cilt 13, Birleşim 7, Sayfa 197-218*

23 Kasım 1979 Cuma

43. Cumhuriyet Hükümeti (VI. Demirel Hükümeti) Programının Cumhuriyet Senatosunda Yapılan Görüşmeleri Sırasında Yaptığı Konuşma

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri, hepinizi saygı ile selamlıyorum.

Hükümet Programı üzerinde 6,5 saat süren müzakereleri dinledik. Bu müzakerelerde ortaya konan düşüncelerle ilgili bazı aydınlatmalar yapmak ve Hükümet Programından ne anlaşılması lazım geldiği halde ne anlaşıldığı hususlarında bazı mütalaalarımızı ortaya koymak, yapılan tenkitlere cevap vermek üzere huzurunuzda bulunuyorum.

Evvla şunu ifade edeyim; Hükümet Programı üzerinde fikir ve mütalaalarını serdeden muhterem üyelere teşekkürlerimi arz ederim.

Türkiye zor şartlar altındadır. Türkiye bundan evvelki yıllarda da çok kolay şartlar altında değildi; ama bugün uzun zamandır rastlamadığı kadar zor şartlar altındadır. Bu zor şartların içerisinde Türkiye çıkacaktır. Bu zor şartların içerisinde Türkiye'nin kaybolması düşünülemez. Bu zor şartların altında Türkiye'nin ezilmesi düşünülemez. Türkiye, bu zor şartların altından kendiliğinden çıkamaz. Türkiye'yi bu zor şartların içerisinde çekip çıkarmak lazımdır. Burada Türkiye'yi yönetenlere, başta Türkiye Büyük Millet Meclisi; onun meclisleri olmak üzere ve herkese büyük görevler düşüyor.

Sanıyorum ki, siyasi görüşlerimiz ne olursa olsun, düşüncelerimiz ne olursa olsun, çeşitli meseleler hakkındaki kanaatkârimiz ne olursa olsun, bunları hangi ölçüde tartışsak tartışalım, bugün geldiğimiz yerde hiç birimizin cevaz vermemesi gereken bazı ana meseleler vardır. “Ben şöyle düşünüyorum, sen şöyle düşünüyorsun, o öyle düşünüyor” denemeyecek cinsten bazı meseleler vardır. Yani, siyasi yoruma tahammülü olmayan, herkesin çare aramakta birleşmesi ve mutlaka çare bulmanın gerektiği meseleler vardır. Bunlar, milletlerin tarihinde zaman zaman olur.

Gayet tabii ki, çok partili siyasi hayat herkesin kendi düşüncesine sahip olmasını gerektirir; ama bir noktaya gelir, o noktada memleketin menfaatları herkesin o mesele etrafında toplanmasını icap ettirir. Bugün Türkiye, etrafında toplanılabilecek büyük meselelerle karşı karşıya kalmıştır.

Türkiye can derdine düşmüştür. “Hayır, öyle değildir.” diyebilecek bir kimse var mı? Yok. “Türkiye’de neden bahsediyorsun, ne can derdine düşmüştür” diyebilecek kimse var mı? Yok. Öyleyse Türkiye’nin bu can derdinden kurtulması lazımdır.

Can derdi ne demektir? Kanun, nizam hâkimiyeti zedelenmiştir. Huzur, güven bozulmuştur ve Türkiye’nin her köşesinde cinayetler, soygunlar, yangınlar, sabotajlar almış yürümüştür. Bunun hakkından kim gelecek? Bunun hakkından Devlet gelecek. Yani, vatandaş kendi hukukunu, kendi hakkını kendisi korumaya mı kalsın? Devlet bunun hakkından gelemediği takdirde, Devlet boşluğu ile karşı karşıya kalırız ki, o zaman Devletin bütün müesseseleri yerini kaybeder, eskimiş olur. Boşluk götürmez Devlet boşluğu. Esasen istikrarsız dönemlerin sonunda hükümet boşluğu, hükümet başarısızlığı döner dolaşır, bir yerde gelir; eğer çaresi bulunamıyorsa Devlet boşluğuna gelir. Türkiye bu sınırdadır.

Binaenaleyh, şimdi Türkiye'nin bütün fertleri, bütün vatandaşları ve kamu hizmeti yapmak için öne çıkmış olanlar; siyasetçiler, aydınlar velhasıl bu ülkeyi sevenler, bu ülkeye sadakatle bağlı olanların hepsi kafa kafaya verip, el ele verip mutlaka bu kanı durdurmaya mecburdurlar.

Onun içindir ki, gayri siyasi bir mesele haline gelmiştir Türkiye'de can derdine çare bulmak. İşte burada uzun zamandır, "Elbirliği yapılınsın, işbirliği yapılınsın" sözleri karşısında nasıl işbirliği yapılınsın? Yani, "Çok partili hayattan bir partiye mi dönelim tekrar?" şeklinde ortaya koyduğumuz itirazları; bir mesele etrafında toplanabiliriz, bir meseleye çare ararken beraber hareket ederiz, noktasına getirmiş durumdayız.

Anarşiye çare bulunacaktır. Huzurumuzda bulunan Hükümet ve Onun Programı, bir numaralı mesele olarak anarşiyi önünüze koyuyor; Milletin önüne koyuyor. Daha doğrusu, bugün Türkiye'de, yurdun hangi köşesine giderseniz gidiniz, kime sorarsanız sorunuz, "Aman bir lokma eksik yiyelim; ama şu can derdinden bizi kurtarın" diyor.

Kim kimi tehdit ediyor ve niçin tehdit ediyor? Niçin kan dökülüyor, Türkiye'de? Türkiye'de kim kiminle savaşıyor? Birçok meçhul iç içedir. Makamları vardır. Türkiye, komplike, zor, muğlak meselelerle karşı karşıyadır.

Bir memleket eğer hatibe girse, harpte millet müttehittir müşterek düşmana karşı; ama bir memleket kendi içinde birbirini kırıp geçirmeye kalkarsa o zaman işin içinden çıkamayız. Devlet nerededir bu meselede? Devlet yatıştırmaya çalışıyor meseleyi; ama bu zamana kadar çare olmadığı gerçektir, şu ana kadar çare olmadığı gerçektir. Hadiseler azalarak gitmiyor, artarak gidiyor. Öyleyse, gelin yeni bir doktor, yeni bir reçete, yeni bir ilaç deneyelim. Millet doktoru değiştirdi. "Siz olmayın" dedi, "Bunlar olsun" dedi. Biz de öyle geldik buraya zaten. Şimdi, gelin yeni bir reçete, yeni bir ilaç deneyelim ve mutlaka netice alalım. Bugün, bu noktada netice alamamak hali, çok daha ağır, çok daha vahim birtakım acılara katlanmamızı gerektirecektir. Bu noktada hiç vakit kaybetmeden netice nasıl alınacaksa, onu hep beraber düşünelim ve alalım diyoruz.

Biz düşüncelerimizi söyleyeceğiz. Geliniz Türkiye'yi hep beraber düşünelim... Geliniz Türkiye'nin birkaç tane ana meselesini, (Çok meselesini değil) hep beraber düşünelim. Hep beraber düşünmek için mutlaka koalisyon olmaya, beraber hükümet olmaya falan hacet yok. Gelin bunun bir misalini verelim Türkiye'de. İşte o noktada bulunuyoruz.

Bu gözden kaçmamalıdır. Hem her zaman, "Hepimiz," bu memleketin çocuğuyuz, niye bu memleketin lehine olmayan şeyleri düşünmeyelim..." deriz. Evet, bu memleketin lehine olmayan şeyleri düşünmeyiz, düşünmemiz lazımdır; ama lehine olan şeyi düşünmek için elimizde fırsat var. Hizmetse, hizmet için varsak, sanıyorum ki bu fırsatı kaçırmayalım diyorum.

Meseleye böyle girerken, Türkiye'yi hep beraber düşüneceğiz, Türkiye'nin nesini düşüneceğiz, yani nelerini hep beraber düşüneceğiz? Türkiye'nin birçok meselesi var; ama iki meselesini halledemediğimiz, takdirde diğer meselelerini zaten düşünmeye vaktimiz olmayacak.

İki canavarla karşı karşıyadır, Türkiye. Bunlardan birlisi, kanun nizam hâkimiyetinin zedelenmiş olması. Türkiye'de kanunları aşan, devlete silah çeken, Devletin güvenlik kuvvetlerine silah atan, memleketin içine nifak sokan; binlerce yıl bir arada yaşamış bu memleketin çocuklarını, aynı kadere inanmış, aynı bayrağın altında toplu, aynı cephede

şehit olmakta birbiriyle yarış etmiş, kanını bu memleketin topraklarına vermiş bu memleketin çocuklarını birbirine düşünmek isteyenler var.

Malazgirt'ten bu yana bin seneye yakın bu topraklar üzerinde hep aynı devletin vatandaşı olmuş; inanç farkı, etnik farklar, şunlar, bunlar mazinin gelindiği farklılıkların tümünü bir zaaf telakki etmemiş, aksine milletin zenginliği telakki etmiş ve bu memleketin padişahının hilâfeti temsil ettiği yıllarda dahi bir büyük tesanütle, Müslüman olmayanlara dahi büyük bir tesanüt göstermek suretiyle bu memlekette yaşamalarına, rahat rahat yaşamalarına müsaade edilmiş; bugün ta memleketin çocukları mezhep farkından dolayı birbirini kırıp geçirmeye kalkamazlar. Onun içindir ki, aralarına nifak sokma hadisesi vardır. Zaten bir beynelmilel bozgunculuk cereyanı dünyayı kasıp kavurmaktadır. Bu bozgunculuk cereyanı muvaffak da olmuştur. Kore'de muvaffak olmuştur. Vietnam'da muvaffak olmuştur. Afganistan'da muvaffak olmuştur. Habeshistan'da muvaffak olmuştur, Eritre'de muvaffak olmuştur, Afrika'nın birçok yerinde kan gövdeyi götürmektedir, Birinin eline silah vermektedir, öbürünün eline vermektedir.

Hangisi kazanacaksa onunla beraber olup, silah verdiği diğer grubu ezdirmektedir. Velhasıl düşmandan merhamet beklenmez; başkası meselelerin içine girdiği zaman, o memleketin içinden çıkmak mümkün değildir.

Türkiye birçok fırtınanın birleştiği bir yerde bulunuyor. Burada konuşuldu; Petrol krizi, petrol krizi; ama petrolün bulunduğu yer körfez. 100 milyar dolarlık petrol çıkıyor senede ve şu kadar sene, 20 sene asgari, 30 sene dünyaya yetecek rezervler var burada. Bunun üzerinde hadiseler gittikçe ciddileşiyor, varili 7 dolar olan petrol bugün aşağı yukarı 25 dolara, yarın 40 dolara çıkacak. Yani, gerginlik son haddini bulmuştur. Nereye kadar dünya bu tansiyona dayanacaktır, bilinemez. Büyük hadiseler zaten "Geliyorum" demeden bir kibrit çakılmasını bekler. Onun içindir ki, etrafımız da iyi değil, etrafımız da gayet bozuk.

Bir tarafta İran'ın hali malum. Tamamen devlet de ortadan kalkmıştır. Kimin ne yaptığı belirsizdir ve nereye varacağı da belirsizdir. Bütün bu şartlar içerisinde Türkiye kendisini, kendi kendisini içinden çürütmemelidir. (AP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Onun içindir ki, huzurunuzda Hükümet olarak gelirken bir makama talip, bir mevki ele geçirme hevesleri içinde olmadık. Makam ve mevki görev için lazım. Çünkü orada olmadığınız takdirde görevi iyi yapamazsınız. Meclislerin huzurunda bulunan, milletin huzurunda bulunan bugünkü Hükümet, bir görev Hükümetidir; görevini de iyi anlamıştır. Binaenaleyh, can derdine, kan dökülmesine çare arayacağız diyoruz. "Hayır, aramayın" kimse diyemez. "Arayın" deneyecektir, ama hem "Arayın" demek, hem de çare telakki edilebilecek şeylerin karşısına çıkmak bağdaşmaz. Yani, ikisi aynı dengein içerisinde olmaz. "Arayın, hadi arayalım" dediği zaman gerçekten çare olabilecek tedbirleri gözümüzü kırpmadan almamız lazım. Bugün bunları almazsak, yarın çok daha zorlarını almak mecburiyetinde kalırız.

Bu sene düşündüğümüzü programa yazdık. Bu programa her şeyi yazmak mümkün değil. Program 40 sayfanın içerisinde. Türkiye gibi, bu kadar meselesi olan bir ülkenin meselelerini beş yıllık plana yazdığımız zaman 3-4 bin sayfa tutuyor zaten. Bir yıllık programa yazdığımız zaman 300-500 sayfa tutuyor. 40 sayfanın içerisinde Türkiye'nin bütün meselelerini yazmak mümkün değil. Onun içindir ki, bu programa girerken dedik ki, bu programda Türkiye'nin bütün meseleleri yok, bazı meseleleri var ve bunlar da aslında

önem derecesine göre sıralanmıştır. Bu bazı meselelerin dışında, Türkiye'nin meselesi olmadığı zannedilmesin, onlarla meşgul olunmayacağı zannedilmesin. Yalnız, bugün Türkiye'yi idare etme durumunda olanların bir sıklet merkezi yapmak mecburiyetleri var. Eğer Türkiye iki canavarı tesirsiz hale getiremezse, yani anarşi ve enflasyonu, bu iki canavarı tesirsiz hale getiremezse diğer meselelerini halletmekte çok büyük güçlük çeker. Daha doğrusu onları halletmeye vakti yetmez, halletmeye ihtiyaç kalmayabilir, başka sıkıntıların içine girer. Onun içindir ki, "Burada Hükümet Programında yer alan hususlar ülkenin tüm meseleleri değildir" diye söze girdik. "Devlette süreklilik asıl olduğuna göre, Programda yer almayıp da Devletin klasik görevleri meyanında bulunan hizmetlerin en iyi şekilde yürütüleceğine çalışılacağı tabiidir" dedik. Yani, bununla demek istedik ki, buraya yazılmadıysa bir şey, yani üstünde durulmadığından dolayı değil yahut unutulduğundan dolayı değil, süreklilik şeklinde telakki edilmiştir.

Hükümet Programının hedefleri arasında kısa vadeli, orta vadeli, uzun vadeli işler vardır. Efendim şurada, seçime normal zamanında yapılırsa 15-16 ay kalmış, 15-16 ay zarfında bu, buraya öyle meseleler yazmışsınız ki, 3-5 sene içerisinde ancak realize edilebilir... Evet; ama o çeşit meselelere, bir kısmına başlamak lazımdır. Şimdiden başlamak lazım ki, 15 ay kazanılmış olsun; ama bir kısım meseleler var ki, bunların bitirilmiş olması lazımdır. Bir kısım meseleler bunun için yazılmıştır buraya ve buraya yazdığınız meseleyi hangi kaynakla, hangi parayla yapacaksınız şeklinde düşünülebilir. Bu, bütçe değil ki. Bu, beş yıllık plan da değil. Binaenaleyh, "Yapacağız" dediğimiz her meselenin parasını kuruşlandırıp buraya koymak da mümkün değil. Eğer "Yapacağız" dediğimiz meselelerin karşılığında kaynak görmek istiyorsak, onları bütçelerde, programlarda arayacağız. Binaenaleyh, bu bir ilke dokümanıdır, bir hedefler manzumesidir ve memleketin bir niyetler manzumesidir. Bunlar, memleketin yapılması lazım gelen işleri diye düşünülmüştür.

Şimdi iki mesele, aslında bunu üç mesele şeklinde telakki etmek mümkün. Üçten çok mesele var; ama ilk üç meseleden birincisi anarşi. İkincisi yokluk, üçüncüsü enflasyondur.

Enflasyon tabirini anlamakta zaman zaman vatandaşlarımız sıkıntı çekebilir; bu pahalılıktır. O şekilde tecelli eder; ama pahalılıktan ibaret değildir. Pahalılık enflasyonun neticelerinden biridir.

Bir memlekette kan dökülüyorsa, can derdi var demektir. Yokluk ve pahalılık varsa, o zaman geçim derdi var demektir. Can derdi ile geçim derdi birleşince de yarın derdi var demektir. Millet yarınından şüpheye düşmeye başlar. O zaman o memlekette hiç bir şey yapamazsınız, çöl gibi olur; o diktiğiniz ağaç kurur. Ne yatırım olur, ne üretim olur, ne şu olur, ne bu olur, manasını kaybeder yatırım ve üretim. Türkiye bu halle karşı karşıyadır. Gayet tabii ki, ben burada uzun boylu polemiklere girmek istemiyorum. Gerektiği zaman o polemikleri yaparız. Yani, o polemiki sevmediğimden dolayı değil; ama şimdi sırası değil diye düşünüyorum. Bu suretle birtakım meseleleri cevapsız bırakacağımı da zannetmeyin. Mümkün mertebe cevaplandırmaya çalışacağım; fakat değişik bir üslup kullanmaya çalışıyorum. Gerçekten, böylesine milletin canı yanarken, burada bizim meseleyi nasıl ciddiyetle kavradığımızı herkesin görmesi bakımından tepeden bakmaya, meseleye üstten bakmaya gayret sarf edeceğiz.

Bu büyük meseleler hakkındaki düşüncelerimi biraz sonra arz edeceğim. Bunların tabiatı nedir, boyutu nedir, derinliği nedir ve bunlara çare nasıl bulabiliriz?

Evvela şunu söyleyeyim: Huzuruza gelen Hükümet, “Canım bir hükümet olalım da bir günü gün edelim, halledebilirsek ederiz, edemezsek bırakır gideriz.” diyen bir Hükümet değil. Huzuruza gelen Hükümet bir sihir de vaat etmiyor. Bir büyü, bir sihir; böyle “Siz merak etmeyin, merak etmeyin, yarın sabah bu meselelerin hepsi tamamdır” diyen bir Hükümet değil. “Meseleler zordur” deyip meselelerin karşısında şaşırılmış kalmış bir Hükümet de değil. Tereddüde düşen bir Hükümet de değil, teslimiyet içinde bir Hükümet de değil. Azimle ve yürekle ve ihlâs ile bu meselelerin üstüne varmaya ve bu meseleleri mutlaka çözmeye kararlı bir Hükümet.

Türkiye’nin bir çıkmazda olduğunu kabul etmiyoruz. Zaten Türkiye’nin çıkmazda olduğunu kabul ediyorsak gecenin bu saatinde burada ne işimiz var? Dağılalım herkes gitsin. Buraya Türkiye’nin çıkmazda olduğunu kabul etmeyenler gelecektir. Mücadeleyi temsil ediyoruz, teslimiyeti değil. Eğer getirdiğimiz reçeteler uygun değilse bunun mazeretini de aramayız. “İştir kişinin ayinesi lafa bakılmaz.” Bir yerde netice orta yere çıkacak.

Başarısızlığı siyasetle izah etmek mümkün değildir. Millet başarısızlığa talip de değildir zaten. Onun içindir ki, huzuruza gelen Hükümet fevkalade büyük bir riski omuzlarına almıştır; ama bunu şevkle almıştır. Canım Adalet Partisi bu işin içine bir girsin, bu kadar ağır yükün altından nasıl olsa kalkamaz, yıpranır... Adalet Partisi yıpransa, Türkiye Adalet Partisinin yıpranması ile bu işin içinden çıksa can feda. (AP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Ama mesele şimdi orada değil ki. Mesele orada değil. Bugünkü şartların, bugünkünden çok daha kötü olduğunu düşünün; onun içinden çıkamazsınız, kimse çıkamaz. Millet de büyük ıstıraplar çeker. Milletin bundan daha fazla ıstırap çekmesine kimse göz yummamalıdır. Millet bundan daha fazla ıstırap çekmemelidir, millete ıstırap çektirmemelidir.

Biz milletin huzuruna böyle geldik. Yıpranır mıyız? Hiç umurumuzda değildir. Yeter ki Türkiye’ye verebilecek bir şeyimiz varsa bunu verelim. (AP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Türkiye’ye verebilecek bir şeyimiz varsa, Türkiye bunu bugün istiyor bizden. Kendimizi ne güne saklayacağız? Binaenaleyh, “Bırakalım da Adalet Partisi boyunun ölçüsünü alsın” diyenlere gayet samimiyetle diyorum ki, siz, yine öyle deyin. Kim öyle diyorsa, öyle demeye devam etsin. Ama biz Türkiye’ye şu anda ne verebileceksek onu vereceğiz ve ileriye saklamayacağız, yükten kaçmayacağız. Bunu, Türkiye’nin meselelerini omuzlamaktan, göğüslemekten imtina etmeyeceğiz. İşte bunun için görev başındayız.

Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Bu Hükümetin hangi şartlar içerisinde meydana geldiğini hep biliyorsunuz. Bu Hükümet, bir sui generis Hükümettir, yani nevi şahsına münhasır, kendine özgü şartlardan gelen bir Hükümettir. 14 Ekimde seçimler yapıldı. 14 Ekim öncesinde mevcut olan Hükümet, “1981 seçimlerine kadar Türkiye’yi idare edeceğini, kendilerini kimsenin yerinden kıpırdatamayacağını” söylüyordu. Biz de, meydan meydan, köy köy, kasaba kasaba dolaşiyor, “Böyle kötü idare olmaz” diyorduk.

Gerçekten Türkiye çok kötü idare edilmiştir geçen 22 ay zarfında.

“Efendim, yine işte hem böyle deyip, beraber olalım, bir olalım deyip, hemen mazinin tenkidine geçmeyelim.”

Mazinin tenkidini sadece içinde bulunduğumuz durumun boyutlarını çıkarmak için yapacağım ve mazinin tenkidini yaparken de gayet objektif olacağım ve hiç kimseyi de incitmemeye çalışacağım. O şartlarla işin içerisine giriyorum.

Olduysa, olmuş demek mümkün değil. Olan önemli. Bir şey olmamış demek de mümkün değil, Türkiye bugün bir olağanüstü halin içindedir, bir fevkalade halin içindedir. Eğer, buna fevkalade hal demezseniz, neye fevkalade hal diyeceksiniz.

Bu iş böyle devam edemez beyler. Bu iş daha fazla devam edemez. Her gün 10 kişi ölmeye, çarşı pazar fırın gibi olmaya, millet evinden çıkamamaya, okulunda okunamaz, fabrikasında çalışamaz, sokağında gezilemez bir Türkiye olmaya devam edemeyiz. Bunun bir çaresini bulalım.

Vatandaş diyor ki, "Yok mu bunun çaresi?" Çaresi yoktur dediğimiz zaman, örtün ki, öleyim demek lazım. Türk milleti buna razı değil. Türk milleti ne sıkıntıların içerisinden çıkmış gelmiş. "Vardır çaresi, vardır çaresi" diyen haydi bulsun çareyi; ama "Vardır çaresi diyen bulsun çareyi" dediğim zaman bunu diyeni "Viva Kaptan" rolüne de düşürmemek lazım, "Yaşa Kaptan" rolüne. Ona yardımcı olmak lazım. Bundan doğacak fayda, bütün Türk vatandaşları için faydalıdır.

Ben, sadece bir fikri ortaya koyuyorum. Benimsenir, benimsenmez. Benimsenirse iyi olur, benimsenmezse biz yolumuzdan dönecek değiliz, yine yolumuza devam edeceğiz. Şartlı değil bizimki. Yardım talep ediyorum, işbirliği talep ediyorum. Yardım ve işbirliğini kendimiz için talep etmiyorum, Türkiye için talep ediyorum.

Hem diyeceksiniz ki, "Türkiye'nin meseleleri var" hem de, "Her kim çözerse çözsün..." Bunu demek mümkün değildir.

Öyleyse, gelin hep beraber çözelim noktasındayız. Bunun üzerinde böylece durdum.

Hükümet nasıl doğmuştur? Bu hususta birtakım sözler, mütalaalar serdedildi.

Bu Hükümeti çıkaran milletin iradesidir. Efendim, bu Hükümeti millet nasıl çıkarmıştır? 14 Ekimde seçim yapılmıştır. 29 ilde yapılan seçimlerde Adalet Partisinin oyları %38'den %47'ye çıkmıştır, Cumhuriyet Halk Partisinin oyları %43'den %29'a düşmüştür ve beş ilde yapılan milletvekili seçimlerinde Adalet Partisinin oyları %54'e çıkmıştır. Eğer, bir genel seçim yapılsaydı, Senato seçimlerindeki nispetiyle Adalet Partisinin 288 milletvekili çıkarması gibi bir durum ortaya geliyordu. Herhalde 29 il az bir yer değil, bir belediye seçimi değil bu, Kemerhisar Belediye seçimi değil veya Kemerburgaz Belediye seçimi değil. Yani, Kemerburgaz Belediye seçiminden nasıl sevildiğimiz manasını çıkardıktan sonra, herhalde 29 ilde yapılan seçimden daha iyi mi bir mana çıkarmak lazım? (AP sıralarından "Bravo" sesleri) Öyleyse, bundan bir mana çıkarmak lazım. Bu mana da çıkarılmıştır, herkes çıkardı manayı. Kim çıkardı? Günün Hükümeti dedi ki, "Bizim yönetimimizi millet beğenmedi" Günün Hükümeti daha sonra kendi partisinin kongresinde, kurultayında, "Bizim yönetimimizi taraftarlarımız da beğenmedi" dedi, "Öyleyse, biz gidiyoruz" dedi.

Şimdi, o zaman giderken de "Kim Hükümet olsun?" diye kendisine sorulmadan, "AP Hükümeti kurmalıdır" dedi.

Bugün Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı, bundan bir ay evvel, "Adalet Partisi bu Hükümeti kurmalıdır" dedi, Milli Selâmet Partisi Sayın Genel Başkanı aynı şeyi söyledi, Milliyetçi Hareket Partisi Sayın Genel Başkanı aynı şeyi söyledi ve grubu

olmayan diğer partilerin Sayın genel başkanları hemen hemen aynı şeyleri söyledi ve herkes aynı şeyi söyledi. Biz de dedik ki, "Araştıralım, imkânı varsa bir hükümet kurarız" 11-12 gün araştırdık, bir Hükümet kurma imkânı çıktı.

Şimdi bu Hükümet, milletin Hükümetidir, Meclislerin önündedir. "Bu Hükümet gizli MC'dir, yok efendim TÛSİAD Hükümetidir, ondan sonra, bu Hükümete destek veren partilerin desteği bakalım ne kadar sürer" Bu mütalaaların hiçbirisinin ağırlığı yoktur. Yani, Hükümet milletin gözünün önünde kurulmuştur, saklı yerlerde kurulmadı ki. (AP sıralarından alkışlar)

Efendim, destek veren partiler destek vereceklerini, daha biz destek istemeden, biz kimseden destek istemeden, "Siz kurun, biz destek verelim" diyen partilerle konuştuk:

"Destek, kayıtsız, şartsız destektir. Ne demek kayıtsız, şartsız destek? Yani, bundan ne anlayalım?" diye sordum. "Ne anlayalım? Böyle bir Hükümeti kurduktan sonra, gelip Programı okuduğumuz zaman, bu Programa göre güvenoyu verecek misiniz, vermeyecek misiniz? Yani, Programı bir tetkik edelim, belki güvenoyu veririz; o tavrı mı takınacaksınız, yoksa bizim kendi partimizin programına göre, ülkenin meselelerine göre yapacağımız bir program okuyacağız, güvenoyu verecek misiniz? Yani, güvenoyu vereceğinizi anlayabilir miyiz destekten?" dediğimiz zaman, "Evet, bunu anlayabilirsiniz"

"Peki, bütçe getireceğiz. Bu bütçe oylanacağı zaman, buna oy vereceğinizi anlayabilir miyiz?", "Evet, anlayabilirsiniz"

"Hükümeti taciz etmek için özü olmayan birtakım siyasi mahiyette gensorular gelebilecektir. Bunlar geldiği zaman Hükümeti yalnız mı bırakacaksınız, yoksa Hükümetle beraber mi olacaksınız?" "Beraber olacağız, onu anlıyoruz"

"Anarşiyle ilgili ve ekonomiyle ilgili bazı kanunlar getireceğiz, temel kanunlar. Bunlarla Hükümeti yalnız mı bırakacaksınız, yoksa beraber mi olacaksınız?" "Beraber olacağız"

Devletin radyo ve televizyonu böyle gidemez. Bunu ıslah etmek için kanun getirmemiz gerekebilir. Bunda bizimle beraber olacak mısınız, olmayacak mısınız?" "Evet, olacağız"

"Peki, sıkıyönetim. Daha Türkiye'de bir süre sıkıyönetim lazım. Sıkıyönetimin uzatılacağı zaman Hükümetle beraber olacak mısınız, olmayacak mısınız?" "Olacağız" "Yani, bunları anlayabilir miyiz, olacağınızı anlayabilir miyiz, beraber olacağınızı bütün bunlarda?" "Olacağız"

Yedi tane "Evet" Bu yedi tane "Evet" milletin huzurunda duruyor, şahit millet. Ondan sonra bunları Programa yazmamıza ayrıca bir ihtiyaç yoktu. Programın başına kâfi miktarda ne anlama geleceğini yazdık. Daha dün Millet Meclisinde yapılan müzakerelerde, bize destek vaat eden Milli Selâmet Partisi Sayın Genel Başkanı Profesör Doktor Necmettin Erbakan ve Milliyetçi Hareket Partisi Sayın Sözcüsü Sadi Somuncuoğlu aynı şeyleri söylediler. Onun içindir ki biz, "Acaba bu desteği çekiverirlerse bu Hükümet gidiverir mi?" gibi falan bir endişeyle de huzurunuzda değiliz. Huzurunuzda sadece görev yaparız. Yapabildiğimiz kadar yaparız da değil, görevi başarıya ulaştırmak için bu göreve talibiz.

Bir Sayın üyenin sözlerini gayet takdirle karşılıyorum ve teşekkür ediyorum. "Efendim, bu Hükümet düşerim korkusu içinde olmamalıdır" Bugün böyle ifade buyurmuşlardır. Evet, biz düşerim korkusu içinde değiliz. Sayın Reisoğlu'nun beyanıdır sanıyorum, biraz evvel baktım, yukarıda da dinledim.

Şimdi bütün bunlardan çıkan şey şu: “Bu Hükümet, efendim birtakım gizli şeyler mi yapmıştır destek veren partilerle?” Hayır, her şey açık ve alenidir. Milletin önünde ne konuşuyorsak odur.

Milliyetçi Hareket Partisinin Sayın Genel Başkanını 4 Kasım saat 17.00’de ziyaret ettim, Sayın Türkeş’le görüştüm, bir saat kadar sürmüştür bu görüşme. Bu görüşmeden sonra kendisi de, ben de basına beyanat yaptık. O beyanat ne ise o, onun dışında kimse bir şey aramasın. “Yok, efendim, şuraya bu mu gelecek, oraya bu mu gidecek, ondan sonra efendim, sıkıyönetimin bilmem şusu mu değişecek?” Bunların hiç birisinin aslı, esası yoktur. Bu Hükümet, o kadar açıklık içerisinde kurulmuştur, herkesin önünde kurulmuştur. Onun için söyledim. Milli Selâmet Partisi Sayın Genel Başkanı ile 7 Kasım günü Sayın Profesör Necmettin Erbakan ile bir saat bir çeyrek görüştükten sonra kendisi basına açıklama yaptı, ben basına açıklama yaptım; ayrı ayrı yaptık ve o ne ise odur. Binaenaleyh, bu Hükümetin şartlarını o beyanlarda bulacaksınız.

Şimdi, koalisyon olsak; koalisyon üç ay sonra bozulma ihtimaline maruz değil mi? Gidemezsiniz, geçinemezsiniz, yürüyemezsiniz bozulur... Binaenaleyh, zaten hükümetlerin ilânihiye olacağı diye de bir şey yok. Bu itibarla, bu Hükümet üstüne; aman düşerim, aman destek gidiverirse şöyle olurum, böyle olurum korkusuyla göreve başlamıyor ve göreve başlarken de memleketin bu kadar azim meseleleri karşısında hem Parlamentonun, hem kamuoyunun desteğini arkasında muhafaza etmek istiyor, Hükümet. Ona göre hareket edecektir; bu meseleye yeni bir yaklaşımdır. Onun için, “Sui generis bir halle karşı karşıyayız” dedim.

Sayın üyeler;

Efendim, bundan evvel kurulan Hükümete, “Çankaya Hükümeti” dendi... “Çankaya Hükümeti” diyen biziz. Yani, ben dedim, sonra benim partimin organları dedi, daha başkaları da dedi; ama o lafın mucidi biziz. 1977 seçimlerinden sonra Cumhuriyet Halk Partisi tek başına Hükümet olmak istedi. Cumhuriyet Halk Partisinin 213 üyesi vardı. 213 üyeyle güvenoyu alacak bir hükümet kurmak mümkün değildi. Cumhuriyet Halk Partisi 1977 seçimlerinin galibi değildir. 1977 seçimlerinin galibi; Türkiye’yi o günkü seçimlere götüren, “MC Hükümeti” dediğiniz Hükümettir; yani “MC Hükümeti” diye adlandırılan Hükümettir. Türkiye Cumhuriyeti Hükümetidir. Yani, ister şu manaya gelsin, ister bu manaya gelsin; hangi manaya gelirse gelsin, böyle diyenler için söylüyorum... Çünkü o günkü Hükümete dahil olan dört parti: Adalet Partisi, Milli Selâmet Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi, Cumhuriyetçi Güven Partisi; bu dört partinin milletvekili yekûnu 1977 seçimlerinde 230’dur. Yani, o Hükümeti meydana getiren partileri beraber sayarsanız, o Hükümet seçimi kazanmış bir Hükümettir ve %50’nin üstünde de oy almıştır. Millet, eğer o Hükümeti beğenmeseydi, o Hükümeti meydana getiren partilere, o Hükümeti tutan partilere %50’nin üstünde oy vermezdi, gene çoğunluk onlardaydı... Buna rağmen Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı Ecevit, hemen 13 Haziran günü Meclis teşekkül etti, istifa verdik biz, 14 Haziran günü hükümet kurma görevi kendisine verildi... 14 Haziran günü Köşkten çıkarken, Adalet Partisini ve Milliyetçi Hareket Partisini kastederek, “Eli kanlılarla hükümet kurmayacağımı...” ilan etti. E, hükümeti kiminle kuracaktı? Ondan sonra araştırma yapmaya başladı; “Acaba, milletin reyile vermediği eksiği nasıl tamamlar?” diye. Biz o zaman, “Birtakım yanlış yollara gitmeyin, bu çoğunlukla hükümet kuramazsınız.” dedik. Destek istersiniz bir yerden, destek verir öyle hükümet kurulur.

1975 Hükümeti 226'yı bulduktan sonra kurulmuştur. 31 Mart 1975 de kurulan Hükümet 226 oyu bulduktan sonra kurulmuştur. Yani, güvenoyu alabilecek kadar sayıyı bul, kimse sana bir şey demez. Sayın Ecevit, bu sayıyı bulmadan birtakım faraziyelere dayanarak ve kendisinin sayısal üstünlüğü olmadığını; ama siyasal üstünlüğü olduğunu iddia ederek ve mutlaka kendisinin Türkiye'yi idare etmesinin şart olduğunu iddia ederek hükümet kurmaya kalktı. Zaten, henüz sayı belli olmadan da hükümeti balkondan kurmuş, "Biz hükümetiz." diye ilan etmişti. İşin içine bu kadar hırslı gelinmiştir, bunları söylemek istiyorum. Biz, "Bu hükümet kurulmamalı" dedik. Çünkü bu hükümet rejimin hükümeti olmaz. Esasen güvenoyu alamaz. O zaman başladı, "Haysiyetini ayaklar altına alacak şu kadar kişi arıyorum..." "Haysiyet ne kelime ki? Haysiyet çağ dışıdır" şeklinde birtakım beyanlar yapan yine kendisidir; ama o Hükümet güvenoyu almazdı, o Hükümetin güvenoyu almayacağı biline biline kurulmuş olması ve tasdik edilmiş olması bizi o Hükümeti, "Çankaya'da kurulmuş bir Hükümettir" anlamına gelen "Çankaya Hükümeti" dedirtmeye sevk etti. Bunda küçük düşecek bir şey yok. Maksudımız kimseyi küçük düşürmek değildi. Söylediğimiz söz, "Bu Hükümet Meclisin Hükümeti değildir. Çünkü Meclisten güvenoyu alamaz" Nerenin Hükümetidir? Bir yerin Hükümeti olacak, en münasip yer de orayı bulduk ve netice itibarıyla o Hükümet güvenoyu alamadı. 21 Haziranda kuruldu, 3 Temmuzda güvensizlik oyuna maruz kaldı. Buyurun, biz haklı çıktık. Onun için "Çankaya Hükümeti" dendi.

"Bu Hükümete TÜSİAD Hükümeti desem mi?" diyen Sayın sözcüyü arıyorum. Sayın sözcü burada yok. E, söyleyip kaçmak, yok canım böyle şey; ya, yok böyle şey. *(AP sıralarından alkışlar)*

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Muhatabınız Senato, vereceğiniz cevabınız varsa buyurun verin.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben muhatabın kim olduğunu biliyorum, ben sadece söyleyeni arıyorum; ben gayet tabii biliyorum.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — CHP Grup Sözcüsü söylemiştir.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Cumhuriyet Halk Partisi Grup Sözcüsünü arıyorum ben de zaten.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Grup olarak buradayız.

SADETTİN DEMİRAYAK (Aydın) — Grup olarak söylemiştir.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yani, siz şimdi tekabül ediyorsunuz onu.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Evet

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Çok iyi, iyi, ben de onu demenizi bekliyordum zaten.

Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri;

Şimdi, bu Hükümet TÜSİAD Hükümetidir demiyor Sayın Sözcü, "TÜSİAD Hükümeti desem mi?" diyor. Diyeceksen de, o zaman sana bir cevap verelim; de de bir cevap verelim, boyunun ölçüsünü verelim, açık söylüyorum. Bu kadar açıkta kurulmuş bir Hükümete, on elinde, on parmağında on kara, ondan sonra efendim... Biz hiçbir zaman iç ve dış iş çevreleri bizi istiyor demedik; ama Cumhuriyet Halk Partisi bunu dedi. *(AP sıralarından "Bravo" sesleri ve alkışlar)*

Evet, 1977 senesinin Haziran ayının gazetelerini karıştırın. Sayısal noksanını iç ve dış çevrelerinin desteği ile tamamlamaya kalkan biz değiliz. Biz Türkiye Cumhuriyetinin Hükümetiyiz, Türk milletinin Hükümetiyiz. Hakkârî'den Edirne'ye kadar meydanları, sokakları dolduran ve bize rey veren, veren vermeyen bütün vatandaşların Hükümetiyiz, biz oradan geliyoruz. Bizi şu veya bu teşekkülün bağrında kimse aramasın, yerimiz gayet müemmeldir, yerimiz milletin sinesidir, hep oradan geldik. (AP sıralarından "Bravo" sesleri ve alkışlar)

Değerli senatörler;

Bu Hükümet, erken seçim Hükümeti de değildir. "Efendim, acaba erken seçime mi götürülmek isteniyor?" Bunlar vehimden ibarettir. Millet Meclisi karar vermedikçe erken seçime Hükümetin Meclisi götürmesi mümkün değildir ve herkes biliyor ki, Adalet Partisinin erken seçime götüreceği kâfi çoğunluğu yok. Niye bu kadar şüpheleniliyor erken seçimden, onu da anlamıyorum?

Sayın Ecevit, 2 Mart 1975 günü Antalya Meydanında, "Seçimden kaçmak millettendir", daha doğrusu kendi tabiriyle "Halktan kaçmaktır" diyordu. "Seçimden kaçmak, halktan kaçmaktır" diye Eskişehir'in duvarlarında yazılı, hâlâ durur duvarlarda. "Seçimden kaçmak, halktan kaçmaktır" diye Türkiye'nin çeşitli yerlerinde mitingler tertiplendi. Yani, seçim lafını telaffuz etmedik biz; ama etsek, edildiği zaman, birisi ederse günah mı olur canım? Yani, bu Hükümete daha 11'inci, 12 inci gününde şu veya bu damgayı vurmaya kimse kalkmasın. Zaten bu Hükümet eğer bir yerin Hükümeti olsa idi, bu zamana kadar söylenirdi. Bu TUSİAD Hükümeti de iki gündür çıktı. Yani, bir şey bulamayınca, böyle bir damga sürmek... Aslında TUSİAD Hükümeti falan denmesini çirkin buluyorum, açık söylüyorum.

"Efendim, siz bize Çankaya Hükümeti dediniz" Neden dediğimi anlattım. Deliliniz varsa gelin burada onu konuşturun, vehim ve zan delil olmaz; makbul değildir.

Değerli senatörler;

Aslında Cumhuriyet Halk Partisi de bizi desteklemeye talip oldu. Yani, ben Sayın Ecevit'i ziyaret ettiğim zaman 7 Kasımdır, "Niçin Milliyetçi Hareket Partisi, Milli Selâmet Partisinin desteğini alıyorsunuz? Biz destekleyelim" dedi. Ben de kendisine, "Milliyetçi Hareket Partisinin, Milli Selâmet Partisinin desteğinde ne var yani?" dedim. Yani, makbul sayılmayacak bir destek değil ki, makbul destek. Sonra "Destegi biz vereceğiz" diye kimse destek falan istemeden kendileri söylediler. Ben de gittim kendileriyle konuştum. Hatta, bu sonra yanlış tefsirlere sebep oldu. Laf budur, söz bu. Çünkü "Niye Milliyetçi Hareket Partisinin desteğini alıyorsunuz?" demiyor. "Milliyetçi Hareket Partisi ve Milli Selâmet Partisinin desteğini niye alıyorsunuz?" Zaten Milliyetçi Hareket Partisinin desteği tek başına hükümet olmaya kâfidir. Sonra araya birtakım laflar çıktı, falan... Denen söz şudur: "Bu partiler legal partilerdir" Bunun nesi var, bunun desteğinde; yani niçin bu desteği aldığımızı muaheze ediyorsun? E, "Onlar olmasa biz verirdik desteği", demek ki, bu TUSİAD Hükümeti falan değil. Biz o zaman dedik ki, bu şık düşmez, bizim size gelmemiz. Benim Sayın Ecevit'e söylediğim, sonra basına söylediğim şudur: Bizim, "Cumhuriyet Halk Partisine gelip, bizi destekleyin de biz Hükümet olalım" dememiz şık düşmez. Neden mi? Çünkü Türkiye'yi siz idare ediyordunuz bu zamana kadar, şimdi siz "Millet bizi istemiyor" diye çekildiniz; yani biz yapamadık demektir o. Yapsanız millet isterdi. Kendiniz kabul ettiniz bunu, kendi yorumunuzdur bu, "Millet bizi istemiyor" Peki siz çekildiniz, şimdi biz

size geleceğiz diyeceğiz ki, “Sen yapamadın, senin Millet Meclisindeki gücünü bana ver ben yapayım”, demek gayet şık olmazdı. O manaya aldım ben, onun için böyle bir müracaatta bulunmadım. Aslında biz hükümet olmak için bir ihtiras içinde değildik, biz göreve talibiz. Millet'in içinde bulunduğu şartlardan milleti çıkarmaya talibiz.

Sayın senatörler;

Türkiye'nin bugün içinde bulunduğu şartlardan Türkiye'yi mutlaka çıkarmamız gerekiyor. Bu noktada daha ileri gitmeden önce bazı yanlış anlamaları da açıklığa kavuşturmak istiyorum. Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın sözcüsünün ifadelerinde var, bir iki diğer sözcüde de gördüm onları. Bu Program yüz günlük Program değil, bu Hükümet Programı. Hükümet güvenoyu alır almaz, yüz gün zarfında mutlaka neleri gerçekleştireceğini bunun içerisinden ilan edecektir. O demek değildir ki, onların dışında bir şey yapmayacak, onların dışında bir şeyle uğraşmayacak. Hayır, münhasıran şu yüz gün zarfında bunları yapalım. Bu yüz gün de nereden çıktı dersenez; bu bir Program tekniğidir. Yani, kendi kendimizi zorlama mutlaka şu hedeflere ulaşma... Bunları yapamazsak yüz gün zarfında; geride kalırız, yapacağımız işlerin gerisinde kalırız. Niye seksen değil de, yüz yahut yüzelli değil. Bu Batı siyasi literatüründe denenmiş şeylerdir, oralarda gördüğümüz metotlardan birisidir ve ilk yüz gün, her hükümetin fevkalade önemli yüz günüdür. Bu yüz gün zarfında bir hükümet kuvvetini kaybeder değil; ama kuvvetinin en sağlam olduğu yerededir, popülaritesini en yüksek olduğu yerededir, memleketin bazı ana meselelerini sürükleyip götürmesi lazımdır. Bu yanlış anlaşılmış; yani bütün bunları yüz günde mi yapacaksınız, gibi bir suale muhatap olmayız. E, hani yüz günde yapacaksınız, getirecektiniz? O değil bu. Onu, ayrıca Bakanlar Kurulu güvenoyundan sonra yapacağı ilk toplantı sonunda ilan edecektir.

Şimdi geliyorım ülkenin büyük meselelerine.

Bu can derdi mutlaka halledilmelidir, terör, yıkıcılık, bölücülük asgari sınırlara indirilmelidir. Kurtarılmış bölgeler 1977 öncesi yoktu. Bizim hükümeti bıraktığımız yerde Türkiye'de kurtarılmış bölge yoktu.

Kimse, “O zaman da vardı efendim” demesin; yoktu, nerede vardı?

ERDOĞAN BAKKALBAŞI (Konya) — Yapmayın, her yerde vardı.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — “Her yerde vardı.” cevap değil canım, o zaman Türkiye'nin her tarafı kurtarılmış olur...

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Ankara'da vardı.

SADETTİN DEMİRAYAK (Aydın) — Tuzluca'yır'da vardı, Sayın Başbakan.

BAŞKAN — Lütfen karşılıklı görüşmeyin Sayın Demirayak, Sayın Başbakan lütfen siz de...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tuzluca'yır... Benim üslubum bu, ben kimseye soru sormuyorum.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Ali Dinçer'den sonra oldu bu.

BAŞKAN — Efendim lütfen müdahale etmeyiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Evet. Türkiye'de 1977 de kurtarılmış bölge yoktu...

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Bütün üniversite kentlerinde vardı.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Üniversite kentlerinde problemler 15 senedir var...

MUKBİL ABAY (Konya) — Yurtlarda... Talebe yurtlarında, talebe meselesi vardı.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 15 senedir var üniversite problemleri; ama bir Kars meselesi, bir Artvin meselesi yoktu...

YUSUF ÇETİN (Adıyaman) — Bir Erzurum meselesi vardı.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — “Erzurum meselesi” yoktu; bugün de yok Erzurum meselesi, dün de yoktu Erzurum meselesi. Ne varmış Erzurum’da? *(AP sıralarından “Bravo” sesleri ve alkışlar)*

Türkiye’nin çeşitli yerlerine “girilemez” diye bir durum yoktu, bir Ümraniye meselesi yoktu.

MUKBİL ABAY (Konya) — Öğrenci yurtları. *(AP sıralarından gürültüler)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Onun içindir ki, kurtarılmış bölgeler vardı yoktu; yine tartışalım da, bu iş devam etmez.

ERDOĞAN BAKKALBAŞI (Konya) — Etmesin.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Etmesin, etmeyelim.

Şimdi geliyorum, dönüyorum...

BAŞKAN — Sayın üyeler; rahat rahat konuşuluyor, tatlı bir görüşme içerisindeyiz, lütfen müdahale etmeyin.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Efendim, hatırlatmak bakımından söylüyorum.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Diyorum ki...

YİĞİT KÖKER (Ankara) — O işleri idare ettiği için vaktiyle, İleri çok iyi bilir.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Çok iyi bilirim; evet, şimdi Erzurum’da komandoların kurtarılmış bölgesi.

BAŞKAN — Sayın Köker, müsaade buyurun, Sayın Başbakan daha rahat konuşurlar.

NACİ GACIROĞLU (Erzurum) — Erzurum vatanperverdir, milliyetçidir.

BAŞKAN — Söylüyoruz efendim, müsaade edin.

NACİ GACIROĞLU (Erzurum) — Erzurum’a Komünist giremez, yaşayamaz. *(AP sıralarından alkışlar)*

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Bak gördün mü?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri;

Türkiye’deki anarşi meselesinin tabiatına kısaca bakmakta fayda var. Neye çare arıyoruz? Bizden evvelki Hükümet aslında, “Türkiye’de anarşiyi bir günde durduracağım, anaların gözyaşını bir günde durduracağım” diyerek gelmiştir, “Kan dökülmesini bir günde durduracağım” diyerek gelmiştir. Bu hükümetin 22 ay zarfındaki grafiğini biraz sonra vereceğim. Sırf tespit yapmak için vereceğim.

Ne olmuştur? Bu hükümetin kurulduğu tarihten, görevi bıraktığı 12.11.1979 tarihine kadar Türkiye’de 10.140 hadise olmuş, 2.446 vatandaşımız hayatını kaybetmiş, 10.043 vatandaşımız yaralanmış, 785 de soygun olmuştur. Yani, “Bir günde durduracağız diyerek göreve gelen bu hükümetin 22 aylık döneminde ve “Bir memlekette bir kişi ölürse, o memlekette hükümet istifa eder” diyerek göreve gelen bir Hükümet, 22 ay sonunda 2.446 vatandaşımızın ölümüyle kapanan bir dönemi memlekette yaşatmıştır. İddia oydu. Bu iddianın bu şekilde aksi çıkmıştır.

Mesele orada da bitmiyor. Hükümet Başkanı olarak Sayın Ecevit’in 5 Ocak 1978 günü, Hükümeti devraldığı zaman beyanati, “İlk işimiz can güvenliğini sağlamaktır” diyor. 675 gün sonra, bıraktığı yerde, biraz evvel arz ettim, 2.446 kişi ölmüştür. 22 ay; 10 gün değil, 20 gün değil, 100 gün değil, 200 gün değil 675 gün. “Bir kişi ölürse, hükümeti bırakırız” demiş olmasına rağmen, 2.446 kişi ölünceye ve millet “Git” deyinceye kadar da hükümeti bırakmamıştır.

13 Ocak 1978 günü, “Şiddet eylemlerinin devamına fırsat verilmeyecektir” diyor. O anda 13 kişi ölmüş, Ocak’ın ilk 13 gününde. Bu beyandan sonra da 2.433 kişi ölmüştür Türkiye’de, hayatını kaybetmiştir. 20 Ocak 1978 günü, “Can güvenliğini kaldıranların kaynağını kurutacağız” diyor. O güne kadar 41 ölü var, o günden sonra 2.465 ölü var. 28 Ocak 1978 günü ölü sayısı artmış; “Birkaç ay içerisinde topluma barış getireceğiz” diyor. O günden sonra 2.387 kişi ölmüş. Her beyanından sonra ne kadar kişi ölmüş, o zamana kadar ne olmuş; onu veriyorum. 2 Mayıs 1978 günü ölü sayısı 263; “Bir kişi ölürse istifa ederiz” dendikten sonra, “Şiddet eylemleri etkin ve yansız önlemlerle ortadan kalkacaktır” diyor; o tarihten sonra 2.183 kişi ölmüş. Ne ise o, “Etkin ve yansız önlemler?” Hiçbir zaman öğrenemedi onu Türkiye. Yani, etkin ve yansız önlemleri kullanınca şiddet eylemleri kalkacak... Burada telaffuz ediliyor, 2.183 kişi ölüyor. Demek ki reçete değilmiş onun bahsettiği.

23 Mayıs 1978 günü, “Eylemciler usanacak biz usanmayacağız” diyor. Ölü sayısı 301, o tarihten sonra 2.140 kişi ölmüş ve geliyoruz meşhur 17 Haziran beyanatına. Bunu çok talihsiz beyanat sayarım. Ölenlerin sayısı 363 o tarihte “Toplumda huzur ve güvenlik sağlanmıştır, artık anarşiden söz edilemez.”

O tarihten sonra da 2.803 kişi daha ölmüştür. 11 Ağustos 1978 günü “Alınan tedbirler olumlu sonuçlar veriyor” derken, ölü sayısı 521, o günden sonra 1925 kişi ölmüş. Yani, “Netice veriyor” dediği noktadan sonra 1 925 kişi daha ölmüş. Bu kendi kendini aldatmaya devam etmek değil de ne? Bu odur işte.

Ölü sayısı 694 iken “Anarşi can çekişmektedir” deniyor, tarih 27 Eylül 1978. O tarihten sonra da 1.752 kişi ölmüş, can çekişiyor anarşi.

15 Ekim 1978 günü “Facianın sonuna geldik, kanlı oyunun sonuna geldik” diyor. 758 kişi o tarihte ölen, o tarihten sonra ölen 1.688 kişi.

14 Aralık 1978 günü ölü sayısı 970, İskandinavya memleketlerine giderken “Anarşinin sonuna geldiğimize inanıyorum” diyor. “Sonuna geldiğimize inanıyorum” dediği yerde 970 ölü var, o tarihten sonra 1.476 ölü var.

İşte bizi; yani milleti gerçekten tedirgin eden, rahatsız eden bu durumdur. Ne dediye, tamamen aksi olmuştur ve hiçbir dediği de olmamıştır.

İşin kolay olmadığını bilmek lâzım. Ben işin kolay olmadığını söylüyorum. Onun için, aman ihtiyatlı konuşayım diye de söylemiyorum. Bunun hakkından gelinir; ama bu şekilde tutulursa hiçbir zaman hakkından gelinmez; bu, işe ciddiyet atfetmemektir.

15 Mart 1979 günü, “Şiddet eylemlerinin kaynaklarına yönelme konusunda önemli aşamalar yapıldı” diyor, yine beyanat sahibi Sayın Ecevit. O tarihte 1.130 kişi ölmüş, o tarihten bu yana da 1.216 kişi ölmüştür.

4 Mayıs 1979 günü “Eylemciler halk içinde yalnız kaldı” diyor. 1.517 kişi ölmüş o tarihe kadar, o günden sonra da 929 kişi ölmüş; yalnız kalan eylemcilere bakın.

18 Haziran 1979 günü, “Şiddet eylemleri etkinliğini yitiriyor” diyor. Dediği yerde 1.690 kişi hayatını kaybetmiş, o tarihten sonra da 756 kişi hayatını kaybetmiştir.

Nihayet; “Şiddetin artık elle tutulur, gözle görülür duruma gelen kaynaklarına inilecek, şiddetin sonu er geç gelecektir” diyor. Bu tarih de 25 Temmuz 1979. Yani, tam 1 sene sonra, “Artık Türkiye’de anarşiden bahsedilemez” denilen tarihten, o tarihe kadar 1.945 kişi ölmüş, o tarihten sonra da 501 kişi hayatını kaybetmiştir. Grafik bu. Bunun ülke çapındaki dağılışına bakıyoruz.

Hemen hemen Türkiye’de cinayet işlenmeyen il yok; fakat işin vahim tarafı Adana’da 209 ölü, Ankara’da 210 ölü; (Ki, Adana’da ve Ankara’da 10 aydır da sıkıyönetim var) Yani 10 aylık sıkıyönetime rağmen. Diyarbakır’da 60 ölü; orada da sıkıyönetim var. Gaziantep’te 137 ölü, İstanbul’da 455 ölü. Yani, Kıbrıs harekâtında şehit verdiğimiz kadar vatandaşımız 22 ay zarfında İstanbul’da anarşiden hayatını kaybetmiştir, 455 ölü. İzmir’de 45, Kars’ta 46, Kayseri’de 27, Konya’da 22, Malatya’da 48, Kahramanmaraş’ta 130, Manisa’da 34, Mardin’de 28, Niğde’de 11, Ordu’da 26, Samsun’da 58. 1968-1978 döneminde Samsun’da anarşiden hayatını kaybetmiş kimse yoktur. Bu vilâyetlerin çoğunda yoktur.

Siirt’te 26, Tokat’ta 12, Trabzon’da 34. Keza Trabzon’da Türkiye’nin üniversitesi olmasına rağmen fevkalade sakin bir yeri idi, Urfa’da 125; 10 ay da sıkıyönetim var. Yozgat’ta 7, Van’da 3, Uşak’ta 13, Tekirdağ’da 6, hemen hemen cinayet işlenmemiş yer yok; bu iyi değilmiş.

Şimdi, bunun karşısında nasıl bir tavır takınacağız? Türkiye Cumhuriyeti tarihinde olmamış hadiseler var bunun içerisinde. Seçilmiş belediye reisleri, profesörler, yazarlar; camiden çıkan ahali, hiç bigünah durakta duran insanlar, hepsi taranmış, bombalar atılmış, evlere bombalar atılmış ve rahmetli Mersin hâkimi gibi, kapısı gece yarısı çalınmak suretiyle kapiya çıkar çıkmaz hem karısı, hem kendisi kurşunlanmış insanlar, aynı biçimde Tarsus savcısı gibi birçok hadiseler var. Bunların çoğunun da faili meçhul. Sıkıyönetim yetkililerinin iki gün evvel bana verdikleri bilgiye göre, sıkıyönetim olan illerimizde 783 vatandaşımız hayatını kaybetmiştir; ancak bunlardan %20’sinin failleri biliniyor.

Binaenaleyh, “Efendim, işte failleri bulunuyor, çıkarılıyor” deniyor, 2.446 kişi, %20’sini bulursanız 500 kişi eder, geriye 2 bin kişi kalır.

Binaenaleyh, gelin kendi kendimizi aldatmaya devam etmeyelim. Bu iş ciddidir, bu işin hakkından gelelim.

Nihayet hudutlarımız içerisinde, Hakkâri’de 20 gün yabancı devletlerin tebası olan insanlar gelip savaşıyorlar ve bu bir hudut meselesi sayılıyor. Bunlara Türkiye müsaade edemez.

Kars'ta güpegündüz sokağın ortasında benim İl Başkanım; rahmetli Medet Alibeyoğlu'nu 14 kurşun atmak suretiyle öldürdüler, şahadet eden yok.

"Efendim, seçimler hadisesiz geçmiştir" deniyor. Sıkıyönetim içerisinde seçim yapıyorsunuz. Allah razı olsun askerlerden. Çok büyük gayret sarf etmişlerdir. Sandıkların başını askerlere bekletmek mecburiyetinde kalmışızdır. İlk defa olarak Türkiye sıkıyönetim içinde seçim yapıyor uzun zamandır. 1965 seçimlerinde sıkıyönetim yoktu, 1966 da yoktu, 1968'de yoktu, 1969 da yoktu, 1973 de yoktu, 1975 de yoktu, 1977 de yoktu. İlk defa sıkıyönetimde seçim yapıyorsunuz.

ERDOĞAN BAKKALBAŞI (Konya) — Kaç ilde sıkıyönetim vardı Sayın Başbakan?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Nerede kaç ilde?

ERDOĞAN BAKKALBAŞI (Konya) — Seçim yapılan kaç ilde sıkıyönetim vardı Sayın Başbakan?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 19 ilin çoğunda sıkıyönetim var; Kars'ta var, Erzurum'da var, İstanbul'da var, sayalım istersen.

ERDOĞAN BAKKALBAŞI (Konya) — 9 ilde var, gerisinde yok.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Reylerin %70 i orada. Hakkâri'de var, Van'da var, Siirt'te var, Bitlis'te var, hepsinde var.

Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Geliniz burada kendi kendinizi savunma ihtiyacına filan girmeyin. Mesele ciddidir.

ERDOĞAN BAKKALBAŞI (Konya) — Ne yapacaksanız, onu söyleyin de yardım edelim.

SADETTİN DEMİRAYAK (Aydın) — Olmuyor Sayın Başbakan; sizin döneminiz, bizim dönemimizi bırakalım artık. 10 günde 70 vatandaşımız öldü, ölü sömürsünü artık bırakalım.

BAŞKAN — Lütfen müdahale etmeyin.

ERDOĞAN BAKKALBAŞI (Konya) — Ne söyleyecekseniz söyleyin Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tabii bıçakla kesilir gibi kesileceğini kim söyledi size; ama siz, "Bir kişi ölürse, istifa ederiz" diye geldiniz "Bir günde durdururuz" dediniz, ben onu söylüyorum; 675 gün geçti.

ERDOĞAN BAKKALBAŞI (Konya) — Siz ne yapacaksınız?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ne yapacağımızı da söyleyeceğim.

Gelin Devlet Güvenlik Mahkemeleri Kanununu çıkaralım.

ERDOĞAN BAKKALBAŞI (Konya) — Ne söyleyecekseniz söyleyin.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — "Ne söyleyeceksen söyle" diyor... Sayın Başbakan ne söyleyeceğini bilmiyor mu?

BAŞKAN — Sayın Kara, lütfen efendim, lütfen...

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — O söylemeye mecbur, ama siz dinlemeye mecbur değilsiniz, tahammül edemiyorsanız dışarı çıkarsınız.

BAŞKAN — Lütfen karşılıklı konuşmayınız, Sayın Başbakan konuşuyorlar, lütfen efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kimsenin rahatsız olmasına hacet yok, orta yerde 2.446 ölü var, 10.000 yaralı var, 785 soygun var. Hiç rahatsız olmayın...

MUKBİL ABAY (Konya) — Her gün söylüyorsunuz, her gün...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Her gün söyleyeceğim. Ölenler bu memleketin vatandaşları. Buna çare bulmak lâzım. Her gün söyleyeceğim. (AP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Söylememi neden kınıyorsun? Hem diyeceksin milletin karşısına çıkıp "Bir kişi ölürse bırakıp giderim" 2.446 kişi ölünceye kadar oturacaksın... Böyle şey olur mu? Böyle şey olur mu? Rahatsız olmayın. Ne yapacağız yani? Ortalık güllük gülüstanlık mı diyeceğiz?

BESİM ÜSTÜNEL (İstanbul) — Sayın Demirel, siz kaç kişi ölünce gideceksiniz?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tedbir arıyoruz. Neye tedbir aradığımızı bilmek bakımından, kaç kişinin öldüğünü söylüyoruz. "Bu vahim bir hadisedir" diyoruz. "Vahim hadisedir" deyip geçmiyoruz. Meseleye analitik bir şekilde yaklaşıyoruz ve vahim hadisenin tarzı cereyanında, bizden evvelki Hükümet hangi tavrı takınmış bunu söylüyoruz. Ortaya bir grafik koyuyoruz. Buradan tedbir çıkaracağız. Henüz daha suçlama falan yapmadım. Sadece, (Bu kadar hassasiyete hacet yok) ne olmuş onu anlatıyorum.

Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri;

Bu hadise sadece 2.446 vatandaşımızın ölümünden ibaret değildir. Sadece o bile olsa büyük iştir. Bin yıldan fazla aynı kaderi paylaşmış, bu memleketin birbirini seven insanları, birbirine düşürülmek istenmiştir ve Kars'ta, Erzincan'da, Sivas'ta, Malatya'da, Elazığ'da, Kahramanmaraş'ta, Urfa'da, Gaziantep'te ve Adana'da vatandaş yüzlerce senedir beraber yaşıyordu. Niçin bundan evvelki yıllarda birbirine girmede de geçen iki sene zarfında birbirine girdi? Ve bunların sebeplerine bakmak lazımdır.

BESİM ÜSTÜNEL (İstanbul) — Daha evvel yoktu yani, daha evvel yoktu...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Evet, Kahramanmaraş'ta bu ülkenin çocukları yüzlerce senedir bir arada yaşıyordu. Kahramanmaraş'ta huzursuzluk nasıl yaratılmıştır? Bu bir soykırımı falan değildir. Soykırımı tabiri burada Sayın Karaman tarafından kullanıldı. Hangi soy hangi soyu kırıyor? Bu tabiri Hükümet Başkanı kullandı televizyonda; daha çok tahribata sebep oldu. Bu kışkırtma idi ve o kışkırtmanın sonunda da bu kadar vatandaşımızın ölümü ortaya çıktı. Bu önceden bilinmeliydi, önceden bilinmesi lazımdı. Ona göre tedbir alınmalıydı; alınmadı. Soruşturma önergemiz vardır. Gayet tabii ki, Meclislerde Gensoru önergesi verdik vaktiyle. Çıktık düşüncelerimizi söyledik, iddialarımızı, ithamlarımızı yaptık. Ben onları şimdi tekrar edecek değilim; ama her hadisenin arkasında birtakım sebepler vardır.

Şimdi, peki ne yapacaksınız? Yani kim ne yapacak? Devlet ne yapacak? Mesele Devlet meselesi haline gelmiştir. Devlet bu meselenin hakkından nasıl gelecek?

Evvela, Türkiye'deki bu cinayet olaylarını kim yapıyor? Kim yapıyor, kim yaptırıyor? Bunu Devlet biliyor mu? Devlet bilmiyorsa ayıp. Biliyor da hakkından gelemiyorsa o da ayıp.

Devlet bu meseleleri ne kadar biliyor, ne kadar bilmiyor; tenkidini, şeyini yapmayacağım şimdi, ama gayet açıklıkla söylüyorum: Evvela bunların mihrakları nedir, beyinleri nedir? Bunları kim yapıyor, kim yaptırıyor? Üzerinde Hükümet olarak amansız bir şekilde varız, bunların üstüne gideceğiz. Ne yapacaksın diyorsunuz; onu yapacağız evvela.

İstihbarat servisini ajan provokatörler ve görev yapanları kontrgerilla diye suçladıktan sonra, Devletin güvenlik kuvvetlerini çalıştırmak kolay değildir.

Sıkıyönetimde görev yapan hâkimi, Sıkıyönetimde görev yapan generali faşist hâkim, faşist general diye suçladıktan sonra, Türkiye’de görev yapmak kolay değildir. 1971-1973 döneminde Sıkıyönetim vardı. Bu Sıkıyönetim, Türkiye Büyük Millet Meclisinin kararına dayanarak alınmıştı. Yani, birtakım kumandanlar kendiliklerimden Sıkıyönetim koymuş değillerdi; Türkiye Büyük Millet Meclisinin kararıyla Sıkıyönetim alınmıştı.

Yasaldı, meşruydu. Bu Sıkıyönetimi idare eden kumandanlara ve o Sıkıyönetimi idare eden güvenlik kuvvetlerine sonradan yapılan muameleler orta yerdedir.

Türkiye, Devletin dibine dinamit koyanları masum sayar; ama hakkı yenmiş olanları suçlu sayar, görev yapanları suçlu sayarsa bu hareketin içinden çıkamayız, görev yaptıracak kimse bulmakta güçlük çekeriz, Binaenaleyh, evvela gelin hep beraber olalım. Bu işi Devlet yapmalıdır, bu işin hakkından mutlaka gelinmelidir; kimse canıye karşı sempati duymamalıdır, merhamet de duymamalıdır ve görevi yapan Devletin güçlerine, kuvvetlerine yardımcı olunmalıdır. Peki, Devlet bunu biliyor mu? Bilmesi lâzım, bilmiyorsa bilecek. Bu zamana kadar bilmeyişini fevkalâde ayıp sayarım.

Bir ikinci konu: Türkiye’de silah kaçakçılığını kim yapıyor, kim yaptırıyor? Devlet bunu biliyor mu, bilmiyor mu? Bilmiyorsa ayıp, biliyorsa niye mani olmamış? Şimdiye kadar mani olmamışsa, şimdiden sonra mani olacaktır. Ne yapacağımı soruyorsunuz, onu söylüyorum. Bir Kaleşnikof silahı yüz bin liraya satılıyor Türkiye’de. 50 bin lira idi, yüz bin liraya çıktı. Siverek’de benim vatandaşım ineğini, eşeğini, danasını, tarlasını satıp bir Kaleşnikof alıp damına oturuyor; böyle şey olmaz. Memleketin bir kısmı Apoculara, bir kısmı bilmem kime terk edilemez. Bunların hakkından gelmeye mecburuz. “Ne yapacaksınız?” diyorsunuz. Bunların amansızca peşine düşeceğiz. Kiminle düşeceksiniz? Devletin meşru kuvvetleriyle. Devlet ne güne var? Can ve mal güvenliğini korumayan bir Devlet olur mu? TANSACılığı bilmem şunu bunu kim olsa yapar, manavlığı, çelebiliği kim olsa yapar; ama yapılacak olan iş evvelâ vatandaşın mal ve can güvenliğini korumaktır. (AP sıralarından “Bravo” sesleri ve alkışlar) Sonra Sıkıyönetim 10 ay zarfında ne yapmak istedi, ne yaptı, neyi yapamadı, neden yapamadı?

Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri;

Türkiye Cumhuriyetinin en son tedbiridir sıkıyönetim, 10 ayı da geçmiştir. Sıkıyönetim bu işin içinden başarısız çıkarsa, çok büyük sıkıntılara gireriz. Askerlerimiz, hudutlarımızı bekleyen kahramanlarımızdır; ama memleketin içi bozulursa, hudutları beklemenin maması kalmaz. Onun içindir ki, memleketin içini Devlerin bütün meşru kuvvetleriyle kanunlarla nizamlarla memleketin içini düzeltmeye mecburuz.

Yasalar noksandır. Binaenaleyh, sizden yasa istiyoruz Hükümet olarak. “Ne istiyorsunuz?” diyorsunuz? Ben ne yapacağımı söyledim. “Ne istiyorsunuz” a gelince, Devletin güvenlik kuvvetlerini çalıştırmak Hükümetin görevidir. Biz bunu çalıştırırız.

Çalışmayan varsa, çalışanını buluruz. Görevi yapmayana görevi yaptırmak bizim vazifemiz ve bizi kontrol etmek de sizin vazifeniz, işte böyle işler bu mekanizma. Onu getiriyoruz önünüze.

Şimdi yasalar lâzım. “Efendim, bu yasalarla Türkiye’de anarşi üslerini önleriz” diyen bizden önceki Hükümet. Beyanları Ocak 1978. Sonra, 1978’in Eylülünde “Bu yasalarla Türkiye’de anarşiyi önlemek mümkün değildir” diyerek gelen yine bu Hükümet. Ne oldu o yasalar? Sayın Zeyyat Baykara biraz evvel bu kürsüden sordu; “Anarşi paketi ne oldu” Ne oldu anarşi paketi? 1978 Eylül, 1979 Kasım, yani bir seneyi geçmiş. Paket ne oldu diye sormakta haklısınız. Çünkü o zaman sizlere de geldiler. Şimdi, efendim Tedbirler Kanunu mu getiriliyor, yok şunu getiriliyor deniyor? Hayır efendim. Getirilecek olan şey, işte o kanunlardır. Günün İçişleri Bakanı, Mecliste bulunduğum bir celsede kendim şahit oldum, Sıkıyönetimin uzatılmasıydı, bu kanunların çıkarılmasını istedi.

Biz bu kanunlara destek verdik ve Adalet Partili Komisyon Başkanına kürsüden teşekkür etti bu kanunları Heyeti Umumiye indirttiği için, ama 16 Hazirandan sonra Hükümet Meclise gelmediği için, bunlar yasalaşmadı. Günlerce uğraştık çoğunluk yapalım diye, yapamadık. Binaenaleyh, gelin bu yasaları biraz daha düzelterek yasalaştıralım, dedik. Değerli senatörler;

İlk yasalaştırılması lâzım gelen şey, iki sene evvel ben Başbakanken benim sevk ettiğim bir kanun tasarısıdır. Benim Hükümetimin sevk ettiği. Bu tasarıda birtakım küçük değişiklikler yapacağız. Bu tasarıda anarşi hareketlerini durdurmak için çalışan uğraşan, didinen güvenlik mensupları, polisler, istihbarat elemanları, jandarma, er, subay, astsubay, bekçi, hâkim, savcı, bilumum anarşi ile Devletin gücünü göstermeye çalışan kişiler hayatım kaybederse, şehit olursa, bunun çoluğuna çocuğuna hayat boyu bakmayı Devlet üstlenmelidir, birinci yapılacak iş bu. Gelin evvelâ bu yasağı pazartesienden sonra hemen Meclislerin gündemine getirelim ve bunu çıkaralım. İki seneden fazla Meclislerin gündeminde kalmıştır. Kan gövdeyi götürürken “Ne oluyor?” demek hem hükümetlerin, hem Meclislerin işidir ve ondan sonra da 7-8 tane kanun var. Bu kanunlar Anayasadan doğan kanunlardır.

Anayasanın 1971 ıslahatı bu kanunları gerektirmiştir. Bu kanunların çoğu çıkmıştı. Daha çok dernekleri düzenleyen, gösteri yürüyüşlerini düzenleyen ve anarşi hareketlerinin menşesinde bulunan birtakım şeyleri düzenleyen kanunlardı bunlar. Devlete demokratik otorite kazandırmaya mecburdur Türkiye. Bu demokratik otoriteyi kazandırdığımız takdirde, bunun yeri, devlet boşluğudur. Devlet boşluğunun sonu, Devletin kökünün çürümesidir. Param parça oluruz Allah göstermesin. Onun için gelin, vakit geçmeden Devlete bu demokratik otoriteyi kazandıralım.

Ne yapalım? Demokratik otoritenin gerektirdiği kanunları çıkaralım. Otoritesizlikten şikâyet eder hale gelmişizdir bugün ve memleketi bir otorite özleminin içine sokarsak o zaman bu Meclisleri ayakta tutmakta fevkalâde büyük zorluk çekeriz. Gelin yerimizi alalım bunu söylüyorum ve memlekete sahip olalım, Devlete sahip olalım, Parlamenteoya sahip olalım, bunu söylüyorum. İki senede bir kanunu çıkaramazsak sahiplik iddiasında bulunamayız, gayet açıktır bu.

Bu kanunlar çıkmıştı, ne oldu bu kanunlara? Sonra bu kanunlara itiraz edildi, Anayasa Mahkemesi bunların çoğunu bozdu, şimdi yenli baştan çıkarılacak bunlar, o kanunlardı bunlar. Gelin Devlet Güvenlik Mahkemeleri Kanununu çıkaralım. Niye karşısınız Devlet

Güvenlik Mahkemeleri Kanununa? Devlet Güvenlik Mahkemeleri Kanununa karşı olmak bence Anayasaya karşı olmaktır, tamamen odur. Çünkü Devlet Güvenlik Mahkemeleri Anayasanın bir maddesinden geliyor, bu madde 136 ıncı maddedir. 136 ıncı maddede aynen şöyle der: “Devletin ülkesi ve milletiyle bütünlüğü, hür demokratik düzen ve nitelikleri Anayasada belirtilen Cumhuriyet aleyhine işlenen ve doğrudan doğruya Devlet güvenliğini ilgilendiren suçlara bakmakla görevli Devlet Güvenlik Mahkemeleri kurulur”. Türkiye’de bu çeşit suçlar mı yok? Bu çeşit suçlar yoksa neden şikâyet ediyoruz. Bu çeşit suçlar diz boyu. Devlet Güvenlik Mahkemelerini kurmadığınız takdirde, Sıkıyönetim Mahkemelerini kurmak mecburiyetinde kaldınız.

Devlet Güvenlik Mahkemelerinin aslında Danıştay’dan, Yargıtay’dan, hatta bu Meclislerden, Hükümetten hiç farkı yoktur. Niye? Anayasa demiş ki, Danıştay kurulur. Anayasa demiş ki, Hükümet kurulur. Anayasa demiş ki, Meclisler kurulur. Bunun şartı şurtu yok ve bu arzuya tabi değil ve bir kademe daha ileri gidiyorum ve diyorum ki, bu Anayasayı biz üstün yasa saymazsak Türkiye’nin içinden çıkamayız. Bana göre Devlete demokratik otorite kazandırma bu Meclisten başlar.

Bu Anayasada beğenmediğiniz maddeler olabilir, değişinceye kadar uymaya mecbursunuz, değiştirmeye kadar uymaya mecbursunuz. Başka türlü hukuk devleti olmaz. Nelerin hukuku, neyin hukuku? Hukuk, keyfiliğe son verir. Ben bu Anayasanın 136 ıncı maddesine uymuyorum... Keyfilik bu. Bunun hukuk neresinde yani? Ve bunu kim diyor? Yasa yapan bir organın azalan... “Sizin yaptığınız yasanın şu maddesine de ben uymuyorum” diyecek vatandaş orada.

Bunun içinden çıkamazsınız ve yarın çıkar bir başka vatandaş, başka bir partinin mensubu, “Ben de 108 inci maddeye uymuyorum” der. O neyse, rastgele söylüyorum, başka birisi çıkar der ki, “Ben de 142 inci maddeye uymuyorum...” Öbürü çıkar “Ben bilmem neye uymuyorum” der. “Neye uymuyorsun?” Diye sorulmaz. “Kamburdu, yamaydı” diye Anayasa maddesini reddetme hakkı yok kimsenin.

Gelin, bu tavırdan herkes çıksın ve netice itibariyle neden çıksın? Aslında çıkmaya da mecbur; çünkü Anayasanın 8’inci maddesi, Anayasa hükümleridir; yasama yürütme ve yargı organlarını, idari makamları ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır. Sadece 136 ıncı maddeye uymuyor değilsiniz, 8 inci maddeye de uymuyorsunuz.

Oturur konuşuruz, oturur kafa kafaya verimiz, Anayasa Mahkemesinin kararını açarız, ondan sonra partiler bir araya geliriz... Efendim; Devlet Güvenlik Mahkemeleri kurulursa bu iş hallolur mu? Mesele o değil ki... Mesele, bu Anayasa var mı, yok mu? Bu Anayasa varsa, bu Anayasanın bu maddesi yaşıyor, bu maddesi yaşıyorsa, buna uyulacak... Buna uyulmadığı takdirde; yani bir Parlamento Anayasaya uymadığı takdirde, onun yaptığı yasaya milletin uymasını beklemek de fevkalâde güçtür.

Onun için, gelin evvela hukuk devletini buradan başlatalım. Eğer Anayasanın bu maddesini beğenmiyorsanız, bu maddeyi değiştirecek önerge vermeye yeter sayımız var.

Evet; esasen tabii Hükümet Danıştay’a da hâkim tayininde namzet gösteriyor, Danıştay da mahkeme ve Batı ülkelerinde Fransa’ya gittiğiniz zaman, Fransız Cumhurbaşkanı siyasi bir adamdır, seçilmiş bir adamdır. Yüksek Hâkimler Kurulunun da Başkanı; ama Anayasa Mahkemesinin bütün üyelerini de kendisi tayin eder.

ZİYA MÜEZZİNOĞLU (Kayseri) — Başkanlık sistemi var orada.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Efendim, seçilmiş adam, siyasi adam. Başkanlık sistemi vesaire; yani Türkiye’de kuvvetler ayrılığı prensibi demek, üç tane devlet demek değil ki... Devletin tekniğini bozduğunuz yerde ve üstün yasayı tanımadığınız yerde, Devleti ceza veremeyen Devlet haline getirdiğiniz yerde, 2.446 vatandaşımızın kanı dökülür ve bunun içerisinde 100 tane güvenlik mensubu var; 100 tane... Devletin polisine, jandarmasına, askerine, astsubayına, subayına, generaline silah atılır hale gelmiştir Türkiye’de. Olmaz bu. “Olmaz bu” deyip çekilip gitmeyelim buradan. Ne olacak öyleyse? Gelin diyoruz; şu yasaların verdiği bütün yetkileri kullanacak hale getirelim, bir; eksik yasaları tamamlayalım, iki. Kötü bir şey söyledim mi? Çare; sonra, bunu verin bizim elimize. “Biz” dediğimiz zaman, icranın eline. İcra kimse, ondan da görev isteyin. O görev yapmıyorsa, onların üstüne varın; görev niçin yapılmıyor diye. Onlar da görevi kim yapacaksa, onların üstüne varsınlar, ama görev yapılsın, Devlet, Devlet gibi olsun. Günah olur, yazık olur. Yani, bir avuç canıye, bir avuç katile memleketi rahatsız ettirmeye hakkımız yok. İşte, “Bu kadar kişi ölüyor,” deyip, avucumuzu açamayız ne yapalım diye... Çaresiz falan değiliz.

Binaenaleyh, anarşi meselesinde zaman zaman bütün gruplara, partilere ve grubu olmayan siyasi teşekküllere, siyasi partilere müracaat edeceğim. “Gelin, bu memleket bizindir” diyor musunuz? Evet; hep beraber sahip olalım; söyleyin ne yapalım. Efendim, sen Hükümete, sen yap... Ben şunları düşünüyorum; buna ilave edecek bir şeyin varsa söyle... Bunu yapacağız. Bu diyalog açık olacaktır. 100 meselenin 98’inde ihtilafı olabiliriz. Sizin ayrı, bizim ayrı fikirlerimiz olabilir; ama Allah billahi için bugün tartışılmaz hale gelmiş bulunan bir kaç meselede işbirliği yapalım. İşbirliği zor bir iştir aslında, işbirliği gayet sıkıntılı bir iştir; ama yapalım bunu. İşte bu niyetlerle huzurunuzdayız.

Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri;

Bu meselenin hemen arkasından, Türkiye’de yokluklar geliyor. Türkiye bir “Yoklar diyor” haline gelmiştir. Yine 1977 senesinin sonunda Türkiye’de her şey vardı. Mazot vardı, yağ vardı, ampul vardı, kısa vadeli borç aldı idik, bilmem ne etti idik; ama her şey vardı. Mazot vardı, yağ vardı, ampul vardı, benzin vardı, hammadde vardı, fabrikalar işliyordu, gübre vardı, ilaç vardı. Var mıydı yok muydu? Vardı. Her şey vardı. 1979 Kasımında, bizim bugün idaresine talip olduğumuz ve Meclisler güç verirse, izin verirse, ruhsat verirse yürütmeye çalışacağınız Türkiye’nin bugün yokları var.

13 Kasım 1979 tarihinde 67 ilin valilerinden; bugün görev başında olan valilerinden, Başbakanlık kaleminde telefonla aldığım durum vaziyeti budur, elimdedir. Buradan üç-beş cümle okuyacağım size; neler yoktur, ne sıkıntıları vardır sordum valilere. Bunu ben her hafta başı yaparım. Bunu aldıktan sonra Bakanlar Kuruluna girerim, bakan arkadaşlarıma bunun birer kopyasını veririm, derim ki, “Hiç bir ayrı talimat beklemeden, bütün arkadaşlarım, hangi mesele kimi alâkadar ediyorsa bununla meşgul olsun.” İkinci bir hafta aynı rapor geldiği vakit, “Ne yaptın?” diye de sorarım o arkadaşşıma.

Adana’da akaryakıt Adıyaman’da yağ, mazot, Afyon’da margarin, likit yağ, fueloil motorin, Ağrı’da benzin, gazyağı, şeker, likit yağ. Amasya’da ampul, margarin, motorin. Ankara’da kömür, yağ, tüp gazı, akaryakıt, gazyağı. Antalya’da akaryakıt, likit yağ, margarin...

Biz Hükümet olalı 10 gün oldu; 10 gün evvel hepsi vardı da, biz mi bitirdik bunu? Bu düşünülemez. Hem benim aldığım 13 tarihli. Türkiye yokluklar memleketidir; bu

yoklukların içerisinde Türkiye’de yetişen mallar da var, mesela çay yok Türkiye’nin çeşitli yerlerinde, mesela şeker yok Türkiye’nin çeşitli yerlerinde, zeytinyağı yok, sigara yok... Tabii, kahve üzerinde durmayacağım; tuz yok, deterjan yok, soda yok, akümülatör yok, yedek parça yok, gazete kâğıdı yok, daha fazla yoklar da var; ama 30 kalem günlük ana ihtiyaç maddeleri yok.

Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Yokluk neden olur? Yokluğun tek sebebi vardır; üretim yetersizliğidir, üretim yetersizliğini ithalatla tamamlayamamaktır. Türkiye, 1977 yılına kadar ekonomisini yürütecek şekilde gelmişti. 1977 yılının sonunda, Türkiye’nin bütün fabrikaları çalışıyordu, üretim vardı. 1979 yılına baktığımız zaman, plan hedeflerine göre, hemen hemen her dalda üretim düşmüştür. Bunları teker teker söylemek istemiyorum. Öyle ise Türkiye’nin önünde duran bir devasa mesele de, bu yokları orta yerden kaldırmak, üretim mekanizmasını harekete geçirmektir. Üretim mekanizması hareket haline geçirilemediği takdirde, bir memleketin hiç bir sorununu halledemezsiniz. O, harekete geçirilecektir.

Üretim mekanizmasının harekete geçirilmesi güven ister. Güven duygusu kaybolmuştur. Üretim mekanizmasının harekete geçirilmesi, yeniden eksikliklerinin giderilmesini gerektirir. Bu, önümüzde duran diğer meselelerden birisidir.

Şimdi, hemen hemen bütün sözcülerin temas ettiği bazı konular üzerinde durmak istiyorum. Hemen hemen bütün sözcüler, Türkiye’nin borçlarından bahsettiler, Türkiye’nin kötü şartlar içinde borçlandığından bahsettiler. Türkiye’nin kalkınma modelini ve borç meselesini iyi anlayalım. Türkiye, durup durduğu yerde borçlanmış olmak için, gidip borç aramış ve borçlanmış değildir. “Bir de biz borçlanalım, nasıl oluyor; bunu görelim.” diye borçlanmış değildir. Bunun bir sebebi, bir de mantığı olması lâzımdır.

Türkiye, Anayasası olan bir memlekettir. Anayasası olan bir memleket demek, o memlekette medeni haklar yanında ekonomik haklar nasıl işleyecektir? Bunları tanzim etmiş olan bir memleket demektir. Türk vatandaşının istediği işi tutması hakkıdır. Ve aslında rejime damgasını vuran da bu haktır. Daha doğrusu bu, hak, damgayı vuran haklardan birisidir; öyle diyelim.

Türkiye, Anayasanın 41’inci ve 129’uncu maddeleri gereğince planlı kalkınmayı yürütecektir. Planlar yapmıştır; yani Türk Devletinin nasıl işleyeceği Anayasada yazılıdır. Ekonomisi nasıl işleyecek, güvenliği nasıl işleyecek? Türk Devleti her şeyi düşünmüş de kendi güvenliğini düşünmemiş değil: Türk Devleti her şeyi düşünmüş de, ekonomik hayatının tanzimini düşünmemiş değil... Tanzimi düşünmüş. Plan yapacaksınız; beş yıllık planlar yapacaksınız. Yapmışsınız Birinci Beş Yıllık Planı, İkinci Beş Yıllık Planı, Üçüncü Beş Yıllık Planı, Dördüncü Beş Yıllık Planı... Birinci planda, Türkiye’nin bir ödemeler dengesi açığı olduğu meydana çıkmış. Bu, bir tercihtir. Türkiye şu tercihi yapabiliirdi: Ödemeler dengesi, açığı tanımıyorum, kendi yağım ile kendim kavrulacağım... Bunun sonucunda Türkiye’nin kalkınması 2359 sene sonraya varırdı. Öyle de hesap yaptılar zaten; 2359 sene sonradır tam. Ama Türkiye onu yapmamış. Türkiye demiş ki, “Ben, %7 kalkınma hızını alayım hele, dört yüz bin çocuğum benden iş isteyecek, bir milyon konut her sene yapmaya mecburum, nüfusum bir milyon artıyor, bunları beslemeye mecburum, %2,5 nüfus, (Bunu karşılayacak kadar olacak) artı, Türkiye’de bir daha iyi yaşama özlemi

meydana getirilmiştir; “Bir lokma, bir hırka” yerine daha iyi yaşama özlemi ekonominin hareket noktasıdır ve bunun gerektirdiği refahı düzeltme gayesi olacaktır, bir de sermaye terakümü olacak; tasarruf olacak, böylece o tasarrufla da kalkınmanın motoru çalışacak... Bunları yapmak için %7 kalkınma hızını seçmiş. Burada görünüyor ki; kendi kaynakları yetmiyor, dışarıdan kaynak ithal etmesi lâzım bir süre. Ne zamana kadar? Rehabilitasyon noktasına ulaşıncaya kadar. Nedir o rehabilitasyon noktası? Bu ekonomi, kendi kendisini sürükler hale gelinceye kadar. O nasıl olur? Aldığıyla sattığını dengeleyinceye kadar. Satabilmesi için üretmesi lazım; kendine yetecek kadar üretmesi lazım, kendine yetecekten daha fazla üretmesi lazım ki, üretmediği malları dışarıdan alacak... Türkiye, bir kapalı ekonomiyi denememiştir. Bugün zaten kapalı ekonominin peşinde olan kimse yok. “İnterdependence” ile “İndepend”; birbirine karıştırılmamalıdır. Interdependence, bugün birbirine tab, birbirine dayanmayan millet yok, dayanmayan memleket yok; eşit şartlar içerisinde, karşılıklı menfaatlere göre... Bu, ticaret şeklinde çıkıyor, alış-veriş şeklinde, borçlanma şeklinde çıkıyor... Öyle bir dünyadayız ki, Sovyetler Birliği Sibiryâ’da Japonlara, “Gel şu demiryolunu yap. Her sene 10 milyon metremikâp ağaç kes” demiştir. Öyle bir dünyadayız ki, Sovyetler Birliği, İtalya’ya, “Moskova’da senede 1 milyon otomobil üretecek bir fabrikayı gel, yap.” demiştir. Öyle bir dünyadayız ki, Romanya ve Bulgaristan, Batı ülkelerinden sigara fabrikaları getirmiş, Batı sermayesiyle sigara fabrikası yapmışlardır; hatta Coca-Cola fabrikaları yapmışlardır.

Şimdi, böyle bir dünyada bizim kalkınma vetiresi içerisinde bulunan Türkiye’nin, henüz 1.000 dolar seviyesinde bir milli gelire ulaşmış bulunan Türkiye’nin ve dünya memleketleri içerisinde 52 inci sırada bulunan, adam başına düşen milli gelir bakımından 156 memleketin içinde 52 inci sırada bulunan Türkiye’nin (Daha 104 tane memleket var geride) kendi başına kalkınmasını düşünmek mümkün değildir.

“Efendim, siyasi birtakım tavizler vererek kalkınma yapmayalım” tamam... Öyleyse ne yapacağız? İmkân arayacağız dışarıdan. Bu imkânı ararken Türkiye meselesini iyi anlatmak lâzımdır. Türkiye bunu bularak geldi. Eğer, Türkiye’yi hasta ilan ederseniz, eğer Türkiye’yi batıyor ilan ederseniz, kaçışır, etrafınızda kimse kalmaz. Siz, kendi kendinize “Hasta” dedikten sonra, başkası size “iyi” der mi?

Ve işte mesele, ekonominin bu noktasında yokluklar meselesinde, kalkınma meselesinde fevkalade önemli bir hadiseyle karşı karşıyayız. Türkiye meselesini anlatarak geldik ve bu imkânları 25 seneye yakın zamandır Türkiye sağlayarak gelir.

Türkiye’nin ne zaman ödemeler dengesi denk olmuş? Oldu. 1970 devalüasyonundan sonra. O zaman, o devalüasyon gayet planlı, gayet bilerek yapılmış bir devalüasyondu. Devalüasyonun maksadı, enflasyonu durdurmak da değildi; devalüasyonun maksadı, Türk ekonomisine yeni bir hareket, yeni bir hız, yeni bir ivme vermektir. Olmuştur, böyle de olmuştur. Bir süre sonra Türkiye, dünya merkez bankaları arasında rezervi hatırı sayılır hale geldi. Tabii karışık yıllar da girdi, o rezervlerin bir kısmı yatırıma falan da çevrilmedi; hatta o rezervler bir ara enflasyon sebebi de ilan edildi... Ama daha sonra dünyadaki petrol bunalımı, arkasından yatırımlara yeniden başlanmış olması ve diğer ihtiyaçlar, o rezervleri sildi; süpürdü. Zaten 1974 senesinin başında Türkiye’nin 2 milyar 300 milyon dolar rezervi vardı ve 1975 senesinin Martında bizim Türkiye’nin idaresini devraldığımız zaman, Türkiye’nin 1 milyar 300 milyon dolar rezervi vardı. Bu 1 milyar 300 milyon dolar keş değildir, yani nakit değildir. Bunun içerisinde 127 ton altın vardır, bunun içerisinde muhabir bankalardaki hesaplar vardır, bunun içerisinde

mahsubu yapılmamış, henüz bizim hesabımızda duran borçlar vardır, alacaklar vardır; vardır, vardır, vardır...

Bugün 1979 Türkiye'sinin Kasımında görünen rezerv, 960 küsur milyon... 1977 senesinin Aralıkta da görünen rezerv, 630 milyon. Yani, hani 70 Cent hikâyesi var ya... "Türkiye'yi 70 Cent'e muhtaç ettiniz, batırdınız dedğiniziz..." Ama "630 milyon rezerv devrettiniz, 2 milyar dolarlık da hububat; diğer mahsulleri satılmak üzere devrettiniz, siz satamadınız, biz sattık," dedikten sonra, "Türkiye'yi, 70 Cent'e muhtaç ettiniz" lafı anlamsızdır. Söz bana ait; ama öyle söylenmiş değil, manası da öyle değil.

Şimdi bu beyanlar içerisinde, üç satır evvelinde (Bulur, okurum şimdi) "Türkiye'yi 70 Cent'e muhtaç ettiniz" deniyor, altında da "1977 senesinde 630 milyon rezerv devrettiniz" diyor. 70 Cent başka iş, 630 milyon başka iş... Ben, Türkiye'nin sıkıntılarını anlatmaya çalıştım. Bir Cent benim için önemlidir, 70 Cent değil, bir cent. Ve o günkü sıkımlar içerisinde "Türkiye bu 70 Cent'e muhtaç kaldı" manasında söylemedim ki... Nitekim öyle olmadığı, öyle diyenlerin beyanlarıyla sabit: "630 milyon dolar rezerv mevcuttur..." Bugün ne o? 960 milyon... Aylar da farklıdır; yani senenin sonuna doğru bu biraz daha iner ve bugün "Merkez Bankasının kasası işliyor" diyenlere sesleniyorum; (Kim diyorsa) nasıl işliyor bu Merkez Bankasının kasası? 194 milyon dolar petrol faturası duruyor önünde. "İşliyor" diyen gelsin, bunu bir ödeyiversin de göreyim... Evet ya, 250 milyon dolar her ay petrol faturası. Binaenaleyh, gelin, uluorta laf etmekte...

ZİYA MÜEZZİNOĞLU (Kayseri) — Şimdiye kadar ödendi, borç da bırakmadık petrolden Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Efendim?

ZİYA MÜEZZİNOĞLU (Kayseri) — Petrolda borç bırakmadık.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Borç bırakılmadı mı?

ZİYA MÜEZZİNOĞLU (Kayseri) — Petrol borcu bırakmadık.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Petrol yok ki borç olsun. (AP sıralarından gülüşmeler, "Bravo" sesleri, sürekli alkışlar)

Durun, şimdi girelim oraya, girelim; Eylül sonu itibariyle 13 milyon ton petrol alması lazımdı Türkiye'nin. Eylül sonu itibariyle aldığınız petrol 10 milyon ton... 750 milyon dolar vermeniz lazımdı; 3 milyon ton daha fazla alıp. 750 milyon doları vermediğiniz için kuyruklar var Türkiye'de. "Petrol faturası ödenmiştir" demek, petrol almamaktır bu.

1979 senesinin planına göre, programına göre ve petrol kullanım tahminlerine göre, Eylül sonu itibariyle; pardon, Eylül değil, Ekim sonu itibariyle, (Eylül sonu biraz daha az ondan) Ekim sonu itibariyle 3,5 milyon ton noksan petrol ithal edilmiştir ve bunların bir kısmı da spot alımdır; spot alım. Petrol rafinerilerini %68 kapasiteyle çalıştırdınız. Petrol rafinerileri %92 kapasiteden aşağıya çalışmadı bundan evvel. %68 kapasite... Bir ton ham petrol alıp işlerseniz, 100 dolar tasarruf edersiniz. 3 milyon ton işlenmiş mamul aldınız, 300 milyon dolar boşa gitmiştir. Gelin, bunların cevabını verin. Suali bir daha vazediyorum; diyorum ki, Ekim sonu itibariyle Türkiye 13 milyon ton petrol almalıydı, 2,5 milyon tonunu da kendisi çıkaracaktır; 15,5 milyon ton. Aldığınız petrol 10 milyon tondur. Şimdi diyorsunuz ki, "Petrol parası bırakmadık..." Petrol almadınız ki. Böyle memleketi idare etmek çok kolay. İthalat yapmadınız ki. Yaptığınız ithalat ne?

1979 senesinde yapılan ithalat, 1977 senesinde yapılan ithalatın aynı parayla alınan mal değeri cinsinden yarısıdır. Ekonomi boğulmuştur. Bunu yapmak suretiyle “Sıkın kuşakları, sıkın kemerleri” demek suretiyle milleti yokluğa mahkûm etmek suretiyle idare çok kolay. Türkiye’nin geçen 30 sene zarfında ne zaman dövizi oldu? Hep buldu, ama bunu. Neden 1979 senesinde bulamadı? Nereye gitti bu kadar krediler, bu kadar paralar? “Aldık, ettik” dediğiniz paralar; nerede bunlar? Yerini gösterin de biz bunları kullanalım. Efendim, bize öyle olanaklar; (“Olanak” tabiri benim değil yani) devrediliyormuş ki, heba edilmesin’miş... Devrettiğiniz kuyruktur, yokluktur, devrettiğiniz, pahalılıktır... Bunlar heba olsa ne olacak, olmasa ne olacak yani? (AP sıralarından görüşmeler, alkışlar)

Dönüyorum, kalkınma modeli ve borç meselesine.

Savın üyeler;

Bu meseleyi, gelin, bir müşterek anlayışa kavuşturalım. Daha Türkiye asgari 15 sene dışarıdan kaynak aramaya mecbur. Ya %7 kalkınma hızını %2,5’a indireceksiniz, yokluğa katlanacaksınız, vatandaşımızın yalınayak kalmasına katlanacaksınız yahut da 15 sene içerisinde 30 milyar dolar bulacaksınız ve Türkiye’yi rehabiliteye götüreceksiniz, sonra ödeyeceksiniz borcunuzu... Hangisini yapalım?

Borcu; efendim, Dünyu Umumiye devrine geldik ha... Öyle “Tu kaka” hale getirdiniz ki, bize dönüp sözcüler diyor ki, “18,5 milyar dolar borçlandırdınız Türkiye’yi; bunun 12 milyarı anapara, 6 milyarı faizdir...” “Ne yapmışız 12 milyar dolarla? Ne zamandan beri borçlandırmışız? 30 seneden beri gelen borçları var Türkiye’nin ve bunları; Sayın Müezzinoğlu çok iyi bilir ki, Türk Devleti borçlarına karşı fevkalâde hassastır; son meteliğine kadar Devlet borçlarını ödeyerek gelmiştir; ticari muameleler ayrı. Devlet borçlarını söylüyorum; 1977 senesinde Türkiye’yi bıraktığımız yerde bir kuruluş ödenmemiş Devlet borcu yoktu. İlaç almamışızdır, Devlet borcunu ödemiştir. Binaenaleyh, Türkiye itibarlı olduğu için bu borcu verirlerdi zaten ve geriye alabileceklerini bildikleri için bu borcu verirlerdi.

30 sene evveline gideceğim... Türkiye kalkınma modelinden bahsedeceğim. 30 sene evvel Türkiye’de ne yapsanız, plana, programa vesaireye hacet olmadan ne yapsanız doğru idi; çünkü Türkiye, o kadar çok muhtaç bir memleketti, Türkiye’nin bir şehriden bir şehrine gitmek meseleydi, köyüne, kasabasına gitmek mümkün değildi... Nesi vardı 1950 de Türkiye’nin? 1950-1960 kavgası yapmak için söylemiyorum: sırf bir tespit bakımından söylüyorum. 100 bin ton şekeri vardı, 400 bin ton çimentosu vardı. Bugün 1 milyon ton şekeri, 20 milyon ton çimentosu var.

Rafinerisi yoktu; bugün 15 milyon tonluk rafinerisi var. Demir-çeliği 100 bin tonda. Bugün üç tane fabrikası var, 3 milyon ton demir-çeliği var. Az bu. Bu az, bu 12 milyon tona çıkmalı. 8 milyona, 12 milyona, 15 milyona, 25 milyona çıkmalı... Nesi vardı Türkiye’nin? İğneden ipliğe her şeyi satın alan Türkiye idi. Bugün, Türkiye, iplik üretiminde dünyada 156 memleket içinde beşinci ülkedir.

1950 de Türkiye’nin gübresi var mıydı? 1965 de var mıydı? 100 bin ton Kütahya fabrikası vardı... O da durdu, ondan sonra geldik, biz tamamladık. 100 bin ton, ondan sonra 300 bin tona çıkardık. Bugün Türkiye’nin yedi tane gübre fabrikası var; ihtiyacın yarısından fazlasını yapabilir. Ne kullanıyordu 1950 de Türkiye gübre olarak? Sıfır. Bakın rakamlara... Bugün ne kullanıyor? Türkiye bugün 9 milyon ton gübre kullanıyor. Bunun yarısını da kendisi yapabilecek durumda.

Binaenaleyh, Türkiye'nin petro-kimya tesisi var mıydı? Bugün var; ikincisi de devreye girecek halde. Türkiye'nin kaç kilometre hattı havaisi vardı 1950 de? Sıfır. Bugün kaç kilometre var? 42 bin kilometre.

Kaç tane bu hattı havai sistemini besleyecek elektrik merkezi vardı?

Ondan sonra, değerli üye buraya geldi; benim dün Millet Meclisinde söylediğim sözü hiç anlamamış, ben elektriğin değerini anlatmaya çalıştım. Elektriğin yokluğunun pahası yoktur. Elektriğin yokluğuna paha biçemezsiniz. Bugün elektriği hangi kaynaktan ürettiğin mesele değildir; hangi kaynaktan bulabiliyorsan üret. Hangi kaynaktan bulabiliyorsan... Efendim, "Dövizim olmadığı için mazot alamıyorum." Bütün mesele, Türkiye'ye yetecek kadar döviz bulmak, Türkiye'nin ihtiyaçlarını karşılamaktır. "Yapamıyorum" demek iktidara sığmaz, iktidar "Yapmak" demektir. Onun içindir ki, "yapamıyorum" la bir memleketi idare edemezsiniz.

Burada zaptın tashihi bakımından söylüyorum; Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın sözcüsü dedi ki, ben dün demişim ki, "Efendim, 230 gram mazottan (Yahut mazot değildir o fueloil) bu kadar fueloilden bir Kilovat saat elektrik çıkar..." Doğrudur verdiğim rakam. O, motorun cinsine göre değişir biraz; ama yedi sekiz gram değişir, o kadar değişir. Bugün mazot yahut fueloil on lira; bu eder 230 kuruş. "Bir o kadar da bunun fabrika masrafım koyarsanız maliyeti beş liradır." dedim. Yani, efendim, o kadar çok oluyor ki, bu beş liraya maloluyor..." Yalnız bunun piyasa değeri yüz liradır. Yani eğer bir Kilovat saat elektriğiniz yoksa yüz lira kaybediyorsunuz... Bir Kilovat saat elektriğiniz varsa, bu beş liraya maloluyorsa, ekonomi 95 lira kazanıyor. Yüz liraya satılıyor demek değil o... Yani yüz liraya bunun talibi var demek değil. Yarattığı değeri söylüyoruz, meydana getirdiği değer (plus - value), ilave değeri söylüyorum. Ekonomi böyle büyür.

Yani, burada değerli senatörler, "Efendim, enerji politikası çarpıkmiş..." Kalkınma modeli içindeyim, borca döneceğim sonra. Kim diyor bunu? Kim diyorsa, gelsin söylesin, çarpık olmayan model ne?

Bir memlekette enerji işleri nasıl gelişti; biliyor mu herkes? Her memlekette nasıl gelişti, Türkiye'de nasıl gelişti?

Evvla Türkiye, küçük küçük santraller yaptı. Bu küçük küçük santrallardan 789 milyon Kilovat saat elektrik üretildi 1950 de. Hiç biri birbirine bağlı değildi, bunların 96'sı dizelle çalışırdı, çok küçük bir kısmı kömür, odun vesaire ile çalışırdı.

Şimdi, 1950 deki Türkiye elektriğinin miktarı 796 milyon kilovat/saattir ve bunun akaryakıtla meydana getirilen kısmı hemen hemen %96'dır, sudan elde edilen kısmı %4'tür; yani 32 milyon kilovat/saattir.

1979 Türkiye'sindeki bu kısıtlamalar vesaire her şey yokluğunu gösterir elektriğin; 25 milyar Kilovat saat elektriktir. %44'ü, yani 10-12 milyar kilovat/saati sudandır. 30 milyon kilovat/saatten 10 milyar kilovat/saate gelmişsiniz.

Ne yapmamız lazım da, yapmamışız? "Efendim, su santralleri, kömür santralleri yapın..." Su santralleri yaptık. 1952'de Seyhan Barajını yapmaya başladığımız zamanlarda, Seyhan Barajının üç tane 18 bin kilovatlık ünitesi vardı; içeride, ne dışarıda kimseye üç üniteye konması gereğini anlatamadık. Ne yapacaktı Adana, Mersin, Tarsus; Türkiye'nin en mümbit bölgeleri, 36 bin kilovat, 54 bin kilovat elektriği ne yapacaktı? 54

bin kilovat elektrik çoktu. Ne kadar lazımdı? Her şeyi üst üste koyduğunuz zaman 18 bin kilovat ancak çekilebiliyordu, haydi bir 18 bin yedek koyduk, bir 18 bin ise boş bıraktık.

Seyhan Barajı için 25,5 milyon dolar Dünya Bankasından borç aldık. Borcu veren müessese bize kök söktürdü; “Ne yapacaksınız bu elektriği?” diye. Biz dedik ki, “Yeni yeni fabrikalar kurulur” Kimse inanmadı yeni yeni fabrikalar kurulacağına. Ama Türkiye bizim memleketimizdi, onun geleceğine inanmak bizim işimizdi; başkalarının inanıp inanmaması önemli değildi. Onları inandıramadığım takdirde yoluma devam edecektim. (AP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Hazar Gölünü delip, Hazar Gölünün sularını Uluova’ya akıttığımız zaman (Ki, göl aşağı yukarı ovoiden 318 metre yukarıdadır) 12 bin kilovatlık iki türbin koymaya kalktık. Bu projeyi biz tanzim ettik. Bu projeyi tasdik ettirmemiz lazımdı; Devletin bir dairesi öbür dairesine proje tasdik ettirecekti. Proje tasdikini yapacak olan Devlet dairesi projeyi tasdik etmedi, “Çok bu elektrik, ne yapacaksınız?” dedi. Sonra, aklımıza geldi ki, soğuk muntıkadır, belki ısıtmada falan kullanırız. Pazarı yoktu ki, elektriğin. Elektriğin pazarı olması, kalkınmanın işaretidir. Hadi bugün Adana’da elektrik bulun; 54 bin kilovat Seyhan Santrali, 100 bin kilovat iki tane Kadıncık Santrali, ondan sonra 100 bin kilovat bir termik santral... Bugün üç yüz küsur bin kilovat elektrik var takat olarak, elektrik yok... Ve enterkonnekte şebeke... Enterkonnekte şebeke çok önemli bir düşüncedir.

66 kilovatla başladık; 34, 66, 154 en büyüğü idi. 380 hayalimizden geçmezdi. 380, bizim elektrifikasyon hamlesine başladığımız zaman dünyanın en büyük voltajı idi. Bugün bizim Keban - Ankara hattımız 380’dir ve 380 az geliyor, ufak geliyor... Ve bugün Türkiye’nin 65 ili ve hemen hemen kazalarının tümü aynı elektrik şebekesinden, 15 bin köyü de buradan ışık alıyor. Evvela pazar meydana getirmemiz lazımdı. Pilot santraller yaptık. Pilot santraller 20 kadardır; Kütahya’da Emet Santrali, Konya’da Göksu Santrali, Hatay’da Harbiye Santrali, Malatya’da Derme Santrali, Erzincan’da Gürleyik Santrali, Erzurum’da Tortum Santrali, Isparta’da Kovada Santrali... Bunlar 20 kadardır. Bunları yaptığımız zaman da, elektriği nereye koyacağımızla muaheze edildik ve hele bunları bir kademe aşım, büyük nehirlerin üzerinde tanzim yapacak barajlara girdiğimiz zaman, aklımızı yitirdiğimiz iddia edildi; Türkiye bu borcun altından nasıl kalkacaktı? Bugün 25 milyon dolara yaptığımız Seyhan Barajını 300 milyon dolara yapamazsınız ve daha Seyhan Barajının borcu ödeniyor; 25 milyon dolar üzerinden ödeniyor. Ne ile yapacaktık? Yaptık.

Dönüyorum, geliyorum; kim diyorsa “Türkiye’nin elektrik politikası yanlışır...” Tartışmaya hazırım. “Efendim, kömürden yapsaydınız...” Türkiye’nin ne kadar kömürü olduğunu 1968’de bilen var mı? Türkiye’nin 1968’de 500-600 milyon ton kömürü vardı; linyit kömürü. Türkiye gayri mekşuf bir memlekettir, keşfedilmemiş bir memlekettir; kaynakları mevcut fakat meknuz, gizli... Bunları meydana çıkarmak lazım. Ne kadar kömürü var Türkiye’nin? Elbistan, Afşin kömürleri 1968 senesinde keşfedilmiştir. Ben bu kürsüden sevinçle söyledim; bu kömürler 1.200-1.300 kalorilik kömürlerdir. Bunları yakmada kullanamazsınız, külü çoktur, suyu çoktur. Yerinde yakıp, elektrik yapacaksınız... 25 Temmuz 1975 de ben bunun temelini attım ve biz 1975 Hükümetini kurduğumuz zaman kredisi yoktu. 750 milyon dolar krediyi, benim emrim üzerine, günün Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı ve günün Maliye Bakanı Washington’a beraber gidip, orada oturdular imzaladılar. Gönül isterdi ki, Elbistan, Afşin Santralının birinci ünitesi 1979

Eylülünde hizmete girsin. 1982 Mayıs'ında ancak girer. Odur Türkiye'yi batağa sokmuş olan. Buraya gelip; "Efendim, şu kadar para sarf ettik, bu kadar ettik, bu kadar ettik..." Ne kadar etmen lazımdı? Önemli olan iş o. "Efendim, siz şu kadar sarf ettiniz de, biz bu kadar sarf ettik..." Büyük şantiyeler parayı şöyle çeker: Birinci sene maliyetinin %10'unu çeker, ikinci sene maliyetinin %25'ini çeker, üçüncü sene maliyetinin %40'ını çeker, dördüncü sene ve beşinci sene mütebaki kısmını çeker... Böyle çeker parayı. Bakıyoruz ki, o paraların yarısı sarf edilmemiş; sarf edilenlerin de zaten çoğu kredilerden.

"Şu kadar kredi bulduk, bu kadar kredi bulduk..." Şimdi bunların hepsini okuyabilirim size. "Bulduk" diye burada söyledikleri kredilerin hepsi, kendilerine devredilmiş krediler elektrik santrallerinde. "Soma Santralının kredisi devredildi..." Soma Santralı ne zaman başlamış? 1976 senesinde. Gösteriyor, diyor ki, "Efendim, bu işte geri kalmıştır..." Ne geri kalmıştır? Yatağan Santralı geri kalmıştır. Kaç sene geri kalmıştır? Yedi sene... Daha geçen sene temelini atmaya gittiniz. Biz yaptık, bıraktık, geçen sene temelini attığınız şeyin yedi sene geri kaldığını nasıl iddia edebilirsiniz?

Şimdi aslında bu tartışmalara gireceğim; gelin, bunlarda fayda yok, doğru tartışalım bunları. Yani, bu işleri bilmeyen birtakım kimseler, kim veriyorsa bu bilgileri, yanıltmasın sizi. Bizim bunları yanlış bilmemizde ve size yanlış söylememizde bir menfaatimiz yok; olsa da yapmayız.

Türkiye'nin elektrifikasyonu: Kömürü yoktu ki Türkiye'nin... Seyitömer Santralı... Seyitömer'de 300 milyon ton kömür var. Bu, çok eskiden beri var, hatta tarlayı sürerken çıkıyor; ama bir ekonomik işletme haline getireceksiniz bunu. 5 milyon ton kömür kazacaksınız, 10 milyon ton kömür kazacaksınız; dile kolay bu. Seyitömer Santralının temeli 1969'da tarafımdan atılmıştır. Bugün üç ünite 450 bin kilovat elektrik vermektedir Türkiye. Nerede kömür keşfettiyseniz, yanına gittik, santral kurduk.

"Efendim, su santralleri yapsaydınız..." Neye yapsaydık su santralı? Seyhan Barajını yapmaya kalktık, herkes karşı çıktı. Hirfanlı Barajını yapmaya kalktık, "Bu kadar elektriği ne yapacaksınız?" diye herkes karşı çıktı. Keban Barajını yapmaya kalktık; Keban Barajının 1966 senesinde temelini atmaya gittiğimiz zaman, bizim meslektaşlarımızın bir kısmı; odalarında, şurada burada buna karşı idi. Keban Barajının neden yanlış olduğuna dair, yapılmaması lazım geldiğine dair yazılar vardır; 1966 senesinde gazetelere baktığınız zaman.

Karakaya santralının yapılmasına başladık; tamamlayın biran evvel... Bunlar kolay olmuyor. 6-7 seneden evvel bir su santralı devreye girmez ve bunun türbinlerini, jeneratörlerini, elektrik malzemesini Türkiye'de yapamıyoruz. Bunları yapacak fabrikalara başladık; olduğu yerde duruyor, hepsi olduğu yerde duruyor.

Nedir elektrifikasyon politikasında yanlış olan? "Efendim, fueloile dayalı santraller yapmışsınız... Bir ekonomi meselesidir bu. Bir ekonomi meselesidir ve Türkiye, dışarıdan hiç bir şey almayacak yahut sattığı kadar alacak... Hesap böyle yapılmaz ki, o zaman mamullerinizin rekabet gücüne haiz olmaz. Fizibilite meselesidir. Yaparsınız hesapları; "Kaç paraya çıkacak bu, acaba bundan ucuzu yok mu, ne yapıyorsunuz, neden yapıyorsunuz, neden böyle yapıyorsunuz?" şeklindeki üç suale cevap vermek lâzımdır. "Ne yapıyorsunuz" un cevabı, "Ekonomiktir, onun için yapıyoruz. "Neden böyle yapıyorsunuz?" En doğrusu budur, en ucuzu budur. "Neden bu zamanda yapıyorsunuz?" "Pazarı vardır." Bu üç suale cevap vermek lazımdır; fizibilite budur. Ve siz zannediyor musunuz ki, Türkiye'de her yapılan şey böyle mayeşa yapılmıştır? Göz nuru dökmüş,

binlerce mühendisin, binlerce iktisatçının, binlerce maliyecinin hukukunu koruma durumundayım. Hiç kimse zannetmesin, her şey prestij projesi olarak yapılmıştır, yani birisinin aklına esmiştir de “Bir şey yaptırayım, yap” diye yapılmıştır... Böyle bir şey yok orta yerde. Ve hangi projesi Türkiye’nin ekonomik değildir, hangi projesi? Elektrifikasyonu konuşuyorum. Efendim, çarpık elektrifikasyon, çarpık sanayii bilmem nesi... Yani, 1979 Türkiye’sinde bazı mütalaaları dinlediğimiz zaman, yaptığımız her şey yanlış çıkıyor. Ne yanlış, elektrik mi yanlış, yol mu yanlış, çimento mu yanlış, demir mi yanlış, tarlayı sulama işi mi yanlış, gübre mi yanlış? Ne yanlış? Yanlış olan ne? Bunları yapmayıp da, neyi yapacaksınız?

Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri;

Gelin, Türkiye’nin kalkınma modeli üzerindeki tereddütleri giderelim. Eler gün sabahleyin birisi devlet yapısı keşfedemez. O zaman devlete itimatsızlık olur, devleti ayakta tutamayız. Her gün sabahleyin birisi kalkınma modeli keşfedemez. Efendim, “Kapitalist model, sömürge modeli, bilmem ne modeli...” “Hayır efendim; şu kadar kaynağın vardır, bu kaynakları en iyi şekilde böyle kullanacağım...” İşte budur Türkiye’nin yaptığı. Bu, pragmatizmdir. Burada fen vardır, akıl vardır, bilgi vardır ve başka memleketler de böyle yapmıştır; ileri memleketler de böyle yapmıştır; kendilerini sosyalist sayan memleketler de böyle yapıyor. Başka bir yolu yoktur onun. Yani, Türkiye’nin hiç bir şeyi yok değil. Allah’a şükür, Türkiye büyük bir Devlet. Bu Devletin bütün müesseseleri var; ama bunlar istediğimiz şekilde işlemiyor... Gelin işletelim efendim. Bunları yıkalım...

Efendim, zaten bu düzende bir şey olmaz...” Sayın Güven söyledi; sanıyorum o manaya gelen bir şeydi. Peki, bu olmaz bununla; neyle olur? Onu da söyleyin. Ben diyorum ki, Türkiye Cumhuriyetinin bir Anayasası var, bu Anayasa, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının haklarını tayin etmiştir; kalkınma modelini ortaya koymuştur, siyasi rejimini, iktisadi rejimini ortaya koymuştur; ikisini bağdaştırmıştır. Bunun herkes nesini beğenmiyor, çıkıp söylemelidir. Biz, bunun beğenmediğimiz yerlerini söylüyoruz; ama ona uyuyoruz, onun dediğini yapıyoruz; elimize kuvvet geçerse şu kısmını düzeltiriz, diyoruz. Bunu da tabii görmek lazım. Çünkü anayasalar kitab-ı semai değildir. Anayasalar, zaman içerisinde, anayasalar milletlerin üstüne geçirilmiş çelik yelek değildir. Milletler büyür, ihtiyaçlar büyür, çağ değişir ve milletler oturur anayasalarını tanzim ederler. Anayasa devleti, demokratik nizamın baş şartı.

Efendim, gayet açık söylüyorum; hangi şeyi yanlış yapmışız soruyorum. “Enerji politikası çarpıktır” diyenlere soruyorum; neyi yanlış yapmışız? Elektrifikasyon; yani Türkiye’de yüksek tansiyon hatlarını, yüksek gerilim hatlarını mı yapmamalıymışız? Türkiye’de, efendim su santralleri, kömür santralleri... Enerjinizin %100’ünü sudan alamazsınız; mümkün değildir o. Azami alacağınız 60-65’tir. Türkiye zaten o seviyeye gidiyor. Fırat Nehrinden inşallah 20 milyar Kilovat saat aldığımız zaman ki, Karakaya ve Karababa tamamlandığı zaman 20 milyar kilovat/saat, bugünkü değer itibarıyla senede 100 milyar lira. Bunu aldığımız zaman ne ile yapacağız. Karakaya Barajını? Türbinleri nereden alacağız, kimden alacağız? “Efendim borçlanmayalım...” Borçlanmayalım dediğimiz zaman onu yapmayalım demektir. İşte oraya gelir iş. Ben, borç için borçlanalım demiyorum. Ben borcu, böyle mantığı olmadan savunuyor değilim. Bulabiliyorsanız alın, bununla yatırım malı alın, kendi kaynaklarınızdan çıkardığınız paralarla da ihtiyaçlarınızı alın, biran evvel Türkiye’yi bu durumdan kurtarın, dışarıdan yatırım malı almaktan kurtarın.

Fabrika yapan fabrikalar yapacağız. İçine koyacağımız tezgâhları almaya mecburuz. Ne ile alacaksınız? "Borçlanmayalım. Efendim, her doğan çocuğu 80 bin lira borca bıraktınız..." İşte bunlar bizim borçlanmamızı imkânsız hale getirir. Bence Türkiye bir dünyu umumiye korkusundan sıyrılmalıdır. Türkiye bir kapitülasyon korkusundan sıyrılmalıdır, o devirler geçmiştir. Türkiye iktisaden güçlenirse, esasen Türkiye'nin etrafındakiler de, uzağındakiler de Türkiye'ye karşı çok daha güven duygusuyla hareket ederler; çok daha başka türlü hareket ederler.

Beyler; yapacağımız iş, Türkiye'yi huzur içinde idare etmektir; kâfi değildir, istikrar içinde idare etmektir; kâfi değildir; Türkiye'yi ekonomik bakımdan güçlendirmektir. Ekonomik bakımdan güçlendirmek sloganlarla mümkün değildir, planla mümkündür ve akıllı yapılmış planlarla mümkündür.

Plan nedir? Plan, kaynaklarınız dar, ihtiyaçlarınız fazladır. İşte orada planın ana müessesesi gelir; priyörite, hakkı rüçhan, öncelik verme... Seleksiyon yapacaksınız, seçim yapacaksınız. Hangi şeyi bırakacaksınız, hangi şeyi yapacaksınız; her şeyi birden yapamayacağınıza göre? Göreceksiniz, Türkiye 10 sene istikrar içerisinde idare edilsin, 10 sene Türkiye'nin ekonomik idaresini akıllıca götürelim, 10 sene sonra Türkiye, başka bir Türkiye'dir. Bugünkü sıkıntıları konuşmayız.

Burada, iki mesele üzerinde daha duracağım. Türkiye'nin sanayileşmesi ve Türkiye'nin petrol ve kömür meseleleri.

Türkiye'nin sanayileşmesi çarpıkmiş... Bence bu doğru bir laf değil. Türkiye'nin sanayileşmesi dışa bağılıymış... Bu da doğru değil. Neden doğru değil? Nesi bağı Türkiye sanayileşmesinin dışa? Efendim Türkiye, fabrikalarını dışarıdan almış. Mecbur, kendisi yapabilecek değil ki... Yedek parça almaya mecbur. Türkiye bir miktar hammadde almaya mecbur. Hammaddeyi her memleket alıyor.

Japonya sanayi kurmuştur. Japonya'nın sanayiinin tümü dışa bağılıdır. Japonya, Arjantin'de dağı aldı, dağı. 10 milyar ton demir rezervi bulunan dağı aldı; gidip oradan demir kazıyor. Japonya Basra körfezinden 100 milyon ton petrol alıyor.

İtalya: Demiri yok, kömürü yok; demir sanayii var ve İtalya; Güney İtalya'da 20 milyon tonluk rafineriler kurdu, ham petrol alıyor, işliyor dışarıya satıyor.

Bu bir hesap meselesidir. Ne getirir, ne götürür? O hesaplanacaktır. Ne yapacaksınız? Bu hesabı yapacaksınız. Bu hesap müspet veriyorsa o işin üzerine yürüyeceksiniz.

Türkiye sanayileşmesinin bir miktar mazarisine döneceğim.

Bir memlekette enerji ve ulaştırma sistemi yoksa sanayileşme olmaz. Her ikisi bunun bazıdır. Türkiye 1835 senesine kadar fabrika kurmamıştır. Tezgâhları vardır; dokuma tezgâhları, şusu, busu. 1835'te ordusunun ayakkabı ihtiyacını karşılamak için Beykoz Fabrikalarını kurmuştur. Daha sonra ordusunun kumaş ihtiyacını karşılamak için çuhahane ile feshaneyi kurmuştur. 1835'ten 1935'e kadar Türkiye sanayi kurmamıştır; yüz sene. 1935'te Nazilli, Kayseri Basma Fabrikaları gelir. 1924'te de Uşak Şeker Fabrikası gelir. Şeker bir özel teşebbüs tarafından yapılmıştır o zaman. 1925'te ancak Ankara'da elektrik var. 1914'te Türkiye'ye elektrik gelmiştir; İstanbul'a ve Halep'e, iki yere. Yalnız 1902'de Tarsus'ta bir kolej vardır, o kolej dolayısıyla küçük bir santral yapılmıştır.

Türkiye 1930'larda sanayileşmeye başlamıştır. Çünkü yanmış yıkılmış bir memleket. Büyük Atatürk'ün verdiği bir işaret var; "Milletin refah ve saadeti için milletin

zenginleşmesi lâzım" İzmir İktisat Kongresinde söylediği sözler bugün de geçerlidir. Bugün bizim şu kürsüden savunmasını yaptığımız düşüncelerdir ana hatlarıyla. O gün, 1930'larda Türkiye'de sermaye terakümü yok ki, sermaye yok ki, bir şey yok ki... 1923 de Türkiye'nin milli gelirinin %64'ü tarımdan geliyor, %80 i biragriel ekonomiye bağlı, tarım ekonomisine bağlı bir fukara memleket. Bir yerinden bir yerine gitmek mümkün değil. Böyle bir ekonomi. Bu ekonomi geliyor, işte 1936'larda şeker fabrikaları, 1937'de Karabük Demir-Çelik Fabrikası ve harp yılları geliyor. Harp yıllarında bir şey yapılamıyor. 1950'ye geliyorsunuz.

1950'ye kadar Türkiye'nin nesi var? Dört tane çimento fabrikası var, dört tane de şeker fabrikası var, bir de Demir-Çelik fabrikası var, iki tane de basma fabrikası var; başka da bir şeyi yok. Endüstri bu. Bugün nesi var Türkiye'nin? 18 tane şeker fabrikası var, 13 tane de hali inşaada; 31. Bugün nesi var? 35 tane çimento fabrikası var. Bugün nesi var? Üç tane Demir-Çelik fabrikası var. Bugün nesi var? Yüzlerce fabrikası var; bir tane, iki tane, üç tane değil. Alüminyum fabrikası var, bakır fabrikası var, çinko fabrikası var, ferrokrom fabrikası var, boraks fabrikası var, volfram fabrikası var ve bu fabrikaların büyük bir kısmının temellerini ben attım. Demokrat Parti ve Adalet Partisinin yürütüp geldiği sanayi politikasının nesi yanlış onu bilmek istiyorum? Çimento yapmışız, yanlış mı? Demir yapmışız, yanlış mı? Nesi çarpık bunun? Şeker yapmışız, yanlış mı? Esasen 1835'ten başlamamın sebebi şu:

Bir memleket evvelâ günlük ihtiyaç maddelerini yapar; yani zaruri günlük ihtiyaç maddelerini yapar. Şekersiz memleket düşünebilir misiniz? Hayır.

Onları yaparım. Fırınlara yapılmış, yok efendim değirmenler yapılmış... Tabii efendim, millet ekmek yemeyecek mi? Hayır efendim, bunların hiçbirisini yapmayalım, ağır sanayi fabrikaları yapalım... Bunları yapmadıkça ağır sanayi fabrikalarına geçemezsiniz. Bir Demir-Çelik fabrikasını yapmak; bugün Sivas Demir-Çelik Fabrikasını yapmak, iki milyon ton için yapmak 50 milyar lira. Böyle paralar istiyor.

Kaldı ki, biz Türkiye'yi devraldığımız şu noktada İskenderun Demir-Çelik Fabrikasının bir fırını sönmek üzeredir. Çünkü kömür yoktur; Çünkü demir yoktur. Demir cevheri vardır, ocaklardan çıkarılmıştır, taşınamamıştır. Böyle beceriksizliklerin de içindeyiz ayrıca. Üç tane fabrikayı çalıştıramıyoruz. Bunları başarı saymak mümkün değil. "Ne yapacaksınız?" derseni; bunların hepsi çalışacak.

32 tane fırını var çimento sanayiinin, Çimento Genel Müdürlüğü emrinde, burada. Bunun 22'si çalışmıyor bugün. Binaenaleyh, dışa bağlı... Nesi bağlı Türkiye sanayiinin dışa? Kimya sanayii kuracaksınız; binaenaleyh, kimya maddeleri ithal etmekten kurtulursunuz. Makine sanayii kuracaksınız; ama bunların hepsi... Bakınız Türkiye'nin piki yok. Eğer piki olsa, benim vatandaşlarım küçücük küçücük imalâthanelerde bunu neye çeviriyorlar. Hammadde vereceksiniz. Türkiye'de kömür meselesiyle demir meselesi, petrol meselesi Türkiye'nin üç tane önemli meselesidir. Neden mi?

Efendim, Türkiye dışa bağlı... Ne ithal ediyor Türkiye? Bakalım ne ithal ediyor: Petrol ithal ediyor. Ne kadarlık? İşte, 2,5 milyar dolarlık. Ne ithal ediyor? Demir-Çelik ithal ediyor. Ne kadarlık? 1 milyar dolarlık. Ne ithal ediyor? Gübre ithal ediyor, gübre hammaddesi. Ne kadarlık? 500 milyon dolarlık. İlaç ithal ediyor. Ne kadarlık? Türkiye'nin ilaç faturası 110 milyon dolardır. Zaten altı kalemi koyduğunuz zaman Türkiye'nin %80'i çıkar. Bu kalemlerden hangisini ithal ettiğimizden dolayı dışa bağılıyız? Yedek parça da

ithal ediyoruz tabii. Makine sanayiini kuramamışız. Makine sanayiine yeni geliyoruz. Hangisini ithal etmeyelim bunlardan? Meselâ bunlardan petrolü ithal etmeyelim. Peki, o zaman bulun petrolü.

Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Ben 1975 de veya 1976 da bu kürsüden, petrol meselesinin fevkalade önemli bir hal alacağını ve 1982’de Türkiye’nin dışarıya petrol için 4 milyar dolar ödemek mecburiyetinde kalacağını söyledim. Türkiye 1982’den çok daha evvel bu 4 milyar doları gözden çıkarmaya mecburdur ve biz kendi kendimizi bağlantısızdır. Petrol Türkiye’de vardır veya yoktur; ama Türkiye’de petrolün yok olduğu anlaşılmış değildir. Türkiye petrolü kâfi derecede aramamıştır, arayamamıştır, kaynakları yetmemiştir ve Türkiye’de bir kampanya açılmıştır: “Kendi öz petrolünü kullan...” Varda mı kullanmıyorum öz petrolümü? Neyim var? Öz petrolüm 2,5 milyon ton. Öz petrolünü kullan... 18 milyon ton ham petrol lazım bu sene. 3-4 sene sonra 30 milyon ton ham petrol lâzım.

Birleşik Amerika Devletleri 500 milyon, Sovyetler Birliği 500 milyon ton ham petrol kullanıyor ve İtalya, Almanya 100’er milyon ton ham petrol kullanıyor. Petrol ithal etmek kadar paranız varsa, petrol ithal etmek kadar kârlı bir iş yok, fevkalâde kârlı bir iş. Yani alınabilecek şeylerin en iyisi petrol; bu paralarla dahi.

Bakınız, bir ton petrol ithal ettiğiniz zaman buna bugünkü fiyatlarla aşağı yukarı 200 dolar vereceksiniz. 50’şer liradan doları hesaplarsanız 10.000 lira eder. 10.000 kalori var bir kiloda. Binaenaleyh, 1.000 kalori 1 liraya geliyor. Hâlbuki Gaziantep’te bir ton linyit alırsanız 6.000 lira. İçinde 2.000 kalori var. Binaenaleyh, linyitin kalorisi 3 liraya geliyor, 1.000 kalorisi 3 liraya. Petrolün 1.000 kalorisi 1 liraya geliyor. Kömürden yapalım, kömürden yapalım... Kömür bedava mı çıkıyor?

Türkiye kömür istihracında fevkalade geridir ve Türkiye Demir-Çelik sanayiinin bugünkü ihtiyacını taşkömürü ile karşılayacak durumda değildir. Türkiye’nin 50 milyar lira kömür faturası var, 50 milyar lira. Yani 5 milyon ton taşkömürü çıkarmak için 50 milyar lira para ödüyor Türkiye. Her milyon tona 10 milyar lira para veriyor ve bu çok pahalı. Bununla rekabet gücü falan olmaz ve Türkiye 1 ton Demir-Çelik üretmek için 30 saat işçi kullanıyor. Japonya, Birleşik Amerika ve Almanya; yani demir -çelik memleketleri 3 ila 4 saat işçi kullanıyor.

Rasyonel değiliz. Rasyonel olmaya mecburuz. Yani, rasyonel olmak da bir reçete meselesi değil. Çalışma meselesi, çalıştırma meselesi. Durum budur, tablo bu.

Binaenaleyh, birtakım yanlışların içerisinde kurtulmaya mecburuz bence.

AHMET TAHTAKILIÇ (Uşak) — Sayın Başkan, müsaade ederseniz sizden bir istirhamım var.

Efendim, Hükümetin Programım konuşuyoruz. Kendileri de bu noktada şikâyet ettiler. Dediler ki, rakam istemeyin benden. Hükümet Programı tertipleri tercihleri gösterir, dediler. Yakında planı görüşeceğiz. Biraz sonra bütçeyi konuşacağız. Bu ayrıntılı açıklamaların planla bir alakası yok.

Onun için rica ediyorum, Sayın Başbakan yorulcular, ben kürsü hürriyetine son derece bağlıyım. Müsaade ederseniz rakamlı tarafını, tarihçesini planda izah etsinler, bütçede izah etsinler. Yalnız Programda, kendileri söylediler, rakamlar yazılmaz, açıklamalar yapılmaz dediler. Programda tercihler söylenir, onu söylesinler.

(AP sıralarından “Senin grubunun konuşmalarına cevap veriyor” sesleri)

BAŞKAN — Tamam, onu Sayın Başbakan kendileri takdir edecekler.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Aslında ben burada malumatfuruşluk yapmıyorum. Konferans da vermiyorum. Ben diyorum ki, buraya gelip tenkit yapan arkadaşlar, “Türkiye’nin elektrifikasyon programı yanlıştır, elektrifikasyon politikası yanlıştır” dediler. Binaenaleyh, biz Hükümet olarak karşınıza geliyoruz. Ne yapmak için geliyoruz? Anarşiyi önlemek için geliyoruz, yoklukları ortadan kaldırmak için, elektrik kısıntılarını ortadan kaldırmak için ve Türkiye’de daha çok insana iş hacmi açabilmek için. Yani, Türkiye’nin meselesinin içerisinde ekonomi var. Ekonominin içinde de Demir-Çelik var. Demir-Çelik içinde de kömür var. Kömürün içinde de 1 ton kömür kaç mal oluyor var ve ondan sonra buraya gelip konuşan arkadaşlar, “Türkiye’nin sanayileşme politikası çarpıktır” dediler. Biz Hükümet olarak sanayileşme yapacağız. Bu çarpıksa bu zamana kadar yaptığımız; bundan sonra da çarpık olmasın diye bunları izaha çalışıyorum.

Değerli senatörler;

Bir konsensüs, bir fikir beraberliğini Türkiye meseleleri etrafında meydana getirmeye mecburuz. Türkiye’nin sanayileşme politikası çarpıktır demek nedir? Türkiye’nin hedefleri vardır. Kâğıt üreteceğiz. 1 milyon ton kâğıt üretmeli Türkiye. 1 tane kâğıt fabrikası vardı Türkiye’nin. Buna 3 ilâve ettik, oldu 4. Dört daha yapılıyor şimdi, 8. Bu kâğıt fabrikaları; SEKA Fabrikası İzmit’te. Buna Aksu’yu ilave ettik, Dalaman’ı ilave ettik, Çaycuma’yı ilave ettik. Hepsinin temellerini ben attım. Ondan sonra... İşte ben bundan dolayı da savunma vaziyetindeyim. Yani “Her şeyi yanlış mı yapmışız?” diye içime bir şüphe düştü sanmayın. Her şeyi doğru yaptık. Onu söylemeye çalışıyorum. Bundan sonra yapacaklarımız, eğer bu zamana kadar yaptıklarımız doğru değilse, bunu savunamazsak, bundan sonra yapacaklarımız da yanlış olur.

Balıkesir fabrikası 1969 senesinde başlamıştır. Talihsizlikler olmuştur, araya birtakım şeyler girmiştir. Bu sene hizmete girmesi lâzım.

Afyon fabrikası bitmiştir. Samanını bile almıştır. Hizmete girmesi lazım.

Taşucu fabrikası çok güzel bir fabrikadır. 26 Temmuz 1975 de temeli tarafımızdan atılmıştır. Yine 1 sene içinde bitmesi lâzım.

Sigara kâğıdı fabrikası Taşkömürü de; kendirden sigara kâğıdı üretecek olan fabrika yine 1976 da temeli atılmıştır, yürüyor. Yeni fabrikalar yapılacak. Kâğıt yok. “Yok” diyoruz ya; onun için buraya geldi iş. Şimdi, acaba hangi şeyi yanlış yapmışız diye soruyorum ben şimdi.

Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri;

Bakınız bu memleketin 200 milyon dönüm ormanı var. 260 milyon dönüm de ekili tarlası var. 260 milyon dönüm ekili tarladan 25 milyon ton hububat çıkarıyoruz. Bu 1950 de 3,5 milyon tondur, bugün 25 milyon ton; ama 200 milyon dönüm ormanından 20 milyon haşeb kesiyoruz. 200 milyon dönüm orman aslında boş duruyor.

Türkiye 10 milyon dönüm sulu kavak ektiği takdirde, senede 40 milyon metremikâp haşeb kesebilir; yani gelin Türkiye’nin kaynaklarını daha iyi kullanalım. Sanıyorum ki, bunlar tam işte bu konunun işleri. Biz niçin Hükümet oluyoruz yani? Bunları bir daha konuşacağız bütçede, bir daha konuşacağız planda. Bunları konuşmaktan usanmayacağız, bıkmayacağız. Hepimiz aynı kanaata gelinceye kadar; ben söyleyeceğim, benim yanlış söylediğim bir şey varsa, buyurun gelin siz söyleyin. Sabaha kadar konuşalım, ne olur yani?

AHMET TAHTAKILIÇ (Uşak) — Hay hay, bir şey olmaz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hayır, ben size söylemiyorum, kendi düşüncemi söylüyorum.

AHMET TAHTAKILIÇ (Uşak) — Yangını nasıl söndüreceksiniz? Ondan sonra bunu konuşuruz.

CAHİT DALOKAY (Elazığ) — Sayın Tahtakılıç sırayla.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yangını da söndüreceğiz, memleketi sıkıntılardan da kurtaracağız.

Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Borçlanmadan şikâyet ediyor Sayın sözcüler. “18 milyar borcumuz var” diyorlar; “Siz borca hatırdınız...” Dün Millet Meclisindeki görüşmelerde söyledim, burada da söyleyeceğim. Borç, kalkınma vetiresinin bir unsurudur. Unsurudur ki, 1974 Planını yapan Cumhuriyet Halk Partisi, bu plan için 15 milyar dolar dışarıdan borçlanmayı öngörmüştür. 30 senede faiziyle beraber 18 milyar borçtan şikâyet eden Halk Partisi, 5 senede 15 milyar borçlanmayı öngörmüştür. Bunu anlamak mümkün değil. Gelin, borç vetiresini iyi anlayalım.

Yatırımlar geçen iki sene zarfında büyük çapta yüzüstü kalmıştır.

Türkiye’nin büyük enerji programı var. 100 milyar Kilovat saat elektrik üreteceksiniz. Bu 100 milyar Kilovat saat elektriğin 65 milyar Kilovat saati sulardan gelecek, 35 milyar Kilovat saati kömürden gelecek, bir kısmı da atomdan gelecek; atom santralleri üzerinde dünya bir karar vermezse tabii. O tartışma sürüyor.

Atom santralı olmayan nadir ülkelerden biri biziz halen. Hindistan’ın var, Pakistan’ın var, İran’ın var, Yunanistan’ın, var, İtalya’nın her memleketin var, bir bizim yok. Aynen renkli televizyon gibi, Renkli televizyon da herkesin var, bizim yok. Kıyamet kopuyor renkli televizyon diye iki Mecliste de ve zaten öyle bir talihsiziz ki biz, neye el atsak kıyamet kopuyor evvelâ, o zaman doğruluğu çıkıyor meydana işin. Renksiz televizyonu, siyah-beyaz televizyonu en geç Türkiye getirmiştir. “Efendim, televizyonu neye getiriyorsunuz? Love Boat filmini, Divinia filmini seyretmek için mi?” Biz Hükümet değildik ki, onlar olduğu zaman. Tenkitler oydu öbür Mecliste; yani biz oynattırmadık onları. Onları beğenmiyorsanız, başka şeyler yaparlar. Ona da göz kulak olun, ne istiyorsanız onu yaparlar.

Televizyon bir büyük eğitim vasıtasıdır. Televizyon her eve bir mekteptir. Evin çocukları mektebe gider; ama yaşlıları gitmez. Eğer televizyonu iyi kullanabilirseniz; çay nasıl budanacak, pamuk nasıl toplanacak, sebze nasıl ekilecek, buna varıncaya kadar benim köyünde oturan vatandaşına, eğer biliyorsanız mevzuyu, buradan gösterebilirsiniz televizyonda.

Benim vatandaşım gözüyle anlar meseleyi; kulağında çok gözüyle. Görecek o, onu. Buradan Erzurum’un Oltu’suna gidip elma bahçelerinin nasıl ilaçlanacağını, ne zaman ilaçlanacağını anlatmaya hacet yok. Buraya oturun, televizyonda ona anlatın. Bakınız, bizim Rize’deki köylülerimiz çayın nasıl budanacağını Batum televizyonundan seyrediyorlar. İyi mi bu? Batum Televizyonundan evet. Çay nasıl budanır o gösteriyor televizyonda. Lisan bilmediği halde, oradan alıyor gözüyle.

Renkli televizyonu lüks saymayın. “Bunun alıcılarını dışarıdan mı getireceğiz?” Hayır efendim. Gelin burada fabrikasını yapın. Ondan sonra hepsini birden yapmayın. Zaten yeni bir fikri ortaya attıktan sonra bunu realize etmesi üç-beş sene meselesidir. Dünyanın çok gerisinde kalmayalım diye söylüyorum bunu.

Yine burada bir-iki sözcü ifade etmiş. Efendim, biz kıyıma şimdiden başlamışız. Nereden başlamışız? Başbakanlığın boyacısından. Başbakanlığın boyacı kadrosu yoktur. Başbakanlığın önünde birisi boya boyuyormuş, “Şöyle git, öbür tarafa git” demişler; olmuş bu boyacı kıyıldı... O da beyanat vermiş, “Herkes kendi takımıyla gelir, kendi takımıyla gider” diye. E, bunu buraya getirmekte mana yok.

Görüyor musunuz? Artık anlaşılıyor ki, bunu ben 40-50 defa daha tekrarlayacağım. Boyacıyla falan uğraşacak bizim ne halimiz var, ne vaktimiz var, ne de vicdanımız ona elverir.

Şimdi, Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Sözcüsü, “Siirt Çimento Fabrikası dört sene gecikmiştir” diyor. Siirt Çimento Fabrikası 1976 da ilave programa alınmıştır. Dört sene geciktiğine göre, şimdi sene 1979. 1975 senesinde bitmesi lâzımdı değil mi? Yani şimdi sene 1979. Dört sene geciktiğine göre, bundan dört sene geriye gidin; 1975 senesinde bitmesi lâzımdı. Hâlbuki, 1976 senesinde programa alınmış. Siirt’te çimento fabrikası yapılıp yapılamayacağı uzun zaman tartışılmış, biz 1976’de programa almışız. Bundan evvel programlarda yoktur.

“Aslantaş Barajı 7 yıl gecikmiştir” diyor. Aslantaş Barajının temelini 1975 in 24 Temmuzunda ben attım. 1975 de temel attığımıza göre, 7 sene geciktiği iddia edildiğine göre, sene 1979. Demek ki, 1979’dan 7 sene geriye gidin, 1972 de bunun bitmesi lâzımdı.

ZİYA MÜEZZİNOĞLU (Kayseri) — Ne zaman bitecek? Söz konusu olan o Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hayır hayır, “7 sene gecikmiş” diyor. Ne zaman mı bitecek? Aslantaş Barajı takip edilirse çok kısa zamanda biter, hiçbir sıkıntısı yoktur. Biliyorsunuz Dünya Bankasından parasını aldık; ama müteahhidin istihkakı ödenmiyorsa, fiyatlar, ilk aldığı zaman işçi yevmiesi 100 lira ise şimdi 400 liraya çıkmışsa, dinamit bulamıyorsa, çimento bulamıyorsa, oturuyordur o da orada. Bakacağım ne zaman biteceğine. Zaten Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı arkadaşşıma talimat verdim.

Yalnız ben size Urfa tünelinin ne zaman biteceğini söyleyeyim.

Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Türkiye’nin istikbaline sahip çıkalım. Türkiye’nin istikbaline manevi gücümüzle, milli değerlerimize sahip çıkarak, tarihimize, harsımıza, medeniyetimize sahip çıkarak çıkalım. Bir de Türkiye’yi güçlendirelim iktisaden. Bu Güneydoğu Anadolu projesi, her Türk vatandaşının, her Türk çocuğunun sevdası olmalıdır. 20 milyar Kilovat saat elektrik üretilecek, 30 milyon dönüm arazi sulanacak, 12 tane baraj ve sulama kanalları. Bunun anahtar tesisi Karakaya ve Karababa barajlarıdır. Bu tesisler yapılıyor. Daha doğrusu Karakaya yapılıyor da Karababa başlayacak projeleri falan tamamlanmıştır. Anahtar tesisi Urfa tüneldir. Yani, Bozova’dan aşağı yukarı suyu alıp, Urfa’nın omzuna getiren tüneldir. Bunun temeli 3 Nisan 1977 de atılmıştır, biz attık temelini ve aradan iki sene geçmiştir 600 metre tünel kazılmış. Bu durumda giderse 60 senede biter.

Binaenaleyh, 60 sene tahammülü yoktur Türkiye'nin. Onun içindir ki, işte bu Urfa tünelinin 8 senede bitirilmesi için her türlü tedbiri alacağız.

Daha biz güvenoyu almadan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı arkadaşım bunların müteahhitlerini, çağırmıştır, hepsinin mühendislerini çağırmıştır, ne yapıyorsunuz burada diye.

“Yatağan projesi 4 sene gecikmiştir” diyor. Hâlbuki Yatağan projesinin kredisini vesairesini, her şeyini biz aldık ve bir sene evvel de temeli atıldı. Dört sene nasıl gecikiyor yani?

Bunlar sözler değil, bunlar laf değil.

Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Sözcüsü, “Türk ekonomisindeki sanayi yapısal çarpıklığından söz ettik” diyor. Sanayi büyük ölçüde dışa bağımlı olarak kurulmuştur dedik. Yalan mı? Doğru değil canım. Yani, hangi sanayi dışa bağımlı olarak kurulmuştur, öyle yapmayıp ne yapmak gerekirdi? Bunu söylemediğiniz zaman da yalan mı ile bu işin içinden çıkmak mümkün değil. Doğru değil yani.

Sanayi iç pazara yönelik üretimini sürdürmektedir dedik. Yanlış mı? İç pazarı olmayan bir sanayii ayakta tutamazsınız. Kendi iç pazarınıza mamul lâzım ve ne yaparsanız bunu dışarıya satın. Bu mümkün değildir. İç pazarınızda sizin vatandaşınıza refah lâzım. Zaten iç pazarınıza ne veriyorsunuz? Bir buzdolabınızı 30 bin liraya çıkardıktan sonra, iç pazarınızı zaten kasıp kavurmuşsunuz. Bir traktörü 800 bin liraya çıkardıktan sonra, bugün Ziraat Bankasının traktör kredisini kimse kullanmaz. Bir harman makinesinin tamirini 300 bin liraya çıkardıktan sonra, adam orak biçeyim bari ne yapalım der. Kasıp kavurmuşsunuz.

Değerli senatörler;

Türkiye'nin problemi esas kalkınmanın hedefi tüketimdir. Vatandaşına tüketim veremeyen bir devlet, bir sanayii refahı nasıl yükseltecek? Her yaptığımızı yiyelim mi? Hayır, hepsini tüketmeyelim; ama hiçbir şey tüketmeyelim, bu mümkün değildir. Sosyal patlamalara sebep olursunuz. Asgarilerin; neymiş Türk sanayiinin iç pazara dönük hali? Ne yapıyor muşunuz da iç pazar? Çoğu ikame sanayiidir. Çünkü onu Türkiye’de yapamazsan dışarıdan alacaksın. Dışarıdan almayayım diye Türkiye’de yapar hale gelmişsin. Tüketim mali yatırımları ilk aşamada daha cazip görünmüş, yatırım malı ile ara malı sanayii ihmal edilmiştir, dedik. Hata mı ettik? Evet, hata ettiniz. Tüketim malı sanayiini kurmadan yatırım malı sanayiini kurmuş memleket yoktur. Sovyetler Birliği Modeli başka. O modeli demokratik bir ülkede yürütmek mümkün değildir; yani vatandaşına, günde şu kadar patates yiyeceksin, bir dilim ekmek yiyeceksin, 35 metre karelik bir yerde beş kişi yatacaksın... Buna refah demek mümkün değildir. Bu bir zorlamadır.

BAŞKAN — Sayın Başbakan, bir ricada bulunacağım. Saat 20.00’de Divan açıldı, saat 01.00. Eğer daha çok sürecekse bir on dakika ara vermek söz konusu olacak. Eğer bitmesi yakınsa devam etme imkânımız vardır. Onu rica edeceğim. Bir fikir sahibi olalım, lütfen.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yarım saat içinde toparlarım.

BAŞKAN — Hay hay efendim. Devam edelim, bir saatte olur.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Konut meselesine gelince: Artık konut Türkiye’de o kadar pahalıdır ki, bir işçinin, bir memurun mütevazı kazancı

ile bir konut sahibi olması imkânsız hale gelmiştir. Yüz metrekaare bir daire 2,5 milyon lira. Ne ile alacak? 2,5 milyon lirayı benim işçim, ne ile ödeyecek? Hâlbuki bir yüksek memur tekaüt olduğu zaman, aldığı tekaüt ikramiyesi ile bir daire alabiliyordu. Bugün bir yüksek memur tekaüt olduğu zaman 300 bin veya 400 bin lira alır. Daire de 2,5 milyon liradır. Mümkün değildir. Konut sahibi olmak hemen hemen imkânsız hale gelmiştir. Çünkü bir memlekette çimentonun torbası 220 liraya çıkarsa ve 22 liralık demir 48 liraya çıkarsa, her şey karaborsaya düşerse daire de bu hale gelir.

Onun için işçiye efendim 200 bin lira yerine 450 bin lira kredi verdik. Hiçbir şey halletmez. İşçi 500 bin liraya, 600 bin liraya bir konut sahibi olabiliyordu. O zaman 175 bin lira ile 200 bin lira civarında kredi alıyordu, işçi ikramiyesi alıyordu, bir şey alıyordu ödüyordu. Bir ömür boyu ödenmez hale gelmiştir.

Kömürler devletleştirildi. Devletleştirildi de ne oldu? Bizim kanaatimize göre, bir şeyi yapmış olmak için yapmamak lazım. Bunlar iktisadi hareketlerdir. Ne getiriyor? Maden devletin; tamam, ama devlet bin sene sonra varmayacağı bir madeni orada gömülü tuttuğu takdirde bunun memlekete ne faydası var? Bunu işletirse vatandaş; o bu memleketin vatandaşı değil mi? Kömür çıkaracak.

Bakın ne oldu; 1979 programı 15 milyon 700 bin ton üretim öngörür; linyit. Bunların önemli bir kısmı da santrallara gider. Ekim sonu üretimi 8 milyon 583 bin tondur. Ekim sonunda bu üretimin 10 milyon 880 bin ton olması lazımdı, 2 milyon 297 bin ton kömür üretimi noksandır. Geçen seneye göre fazladır demek, hiçbir şey ifade etmez.

Bu neden böyledir? 1978 üretimi 9 milyon 318 bin ton. Bunun 4 milyon 132 bin tonu özel sektördür. Eğer özel sektörün elinden madenleri alır kapatırsanız, 4 milyon ton üretimden vazgeçmişsiniz demektir. Bu ne olur? Bu şöyle olur: 1979-1980'de 5 milyon 789 bin ton kömür tevzi etmeniz lazım ısıtma için. Hâlihazırda 1 milyon 441 bin ton kömür tevzi edilmiştir, daha 4 milyon ton ısıtmaya kömür vermek lazım.

Doğu illerinden bazı misaller vereceğim: Kasımın sonu; Erzurum, her sabah dinliyorum, eksi 5, içim cız ediyor. Erzurum'a 104 bin ton kömür vermek lazım, şu ana kadar verilen 16 bin ton. Hangi trenler taşıyacak bu kömürü? Ağrı 20 bin ton kömür vermek lazım, şu ana kadar verilen 287 ten. Artvin 10 bin ton kömür vermek lazım, şu ana kadar verilen hiç. Bingöl, 15 bin ton kömür vermek lazım, şu ana kadar verilen 609 ton. Bitlis, 15 bin ton kömür vermek lazım, şu ana kadar verilen 946 ton. Erzincan, 45 bin ton kömür vermek lazım şu ana kadar verilen 4 bin ton. Gaziantep, 40 bin ton kömür vermek lâzım şu ana kadar verilen 8 bin ton. Kars, 76 bin ton kömür ister, şu ana kadar verilen 6 bin ton. Hangi trenler taşıyacak bunu? Bir kilo kömürün, Batı kömür yataklarından Doğuya taşınmasının masrafı 4 lira, bir kilo, tonda 4 bin lira masraf. Kim taşıyacak bunu? Kömürün vaziyeti budur. Bence neyi halletmiştir devletleştirme?

Şimdi, Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Sözcüsü burada diyor ki; bütçe 30 milyar açıkla kapanacak. Ne 30 milyar; yani nereden 30 milyar? Kapanacak olan bütçe değil ki, kapanacak olan devletin ödemekle mükellef olduklarıyla, devletin gelirleri arasındaki fark. O kaç para? 150 milyar. Nereden çıkardın 150 milyar? İktisadi Devlet Teşekküllerinin açıkları kaç para? 100 milyar. Devraldığımız Türkiye'de 100 milyar İktisadi Devlet Teşekküllerinin açığı var. Bu açığı kim öder? Hazine ödemesi lazım. Hazine ödemezse kim öder? Merkez Bankasından para basılır ödenir. O zaman ne olur? Fiyatlar %100'e çıkar, işte böyle olur.

Merkez Bankasının kasası işlemez, Hazine 150 milyar açık, kömür, 4 milyon ton daha kömür lazım; petrol yok, ondan sonra yağ bir problem, her şey bir problem... Bunlar Türkiye'nin iyi idare edildiğinin emareleri değildir.

Efendim, bunlar 1977 de Türkiye'yi sizin kötü idarenizden dolayı oldu. 1977 de olmadı da neden 1979'da oldu? Neden? Yok böyle şey, yok böyle şey.

Tam Gün Tasarısı sağlık hizmetlerini hançerlemiştir. Bugün 35 vilayette sağlık kurulu yok. Takriben 25-29 tane de büyük kazada vilayet çapındaki sağlık kurulu yok. İyi mi bu? Ne sağlamıştır soruyorum? 25 milyar lira masrafla daha çok vatandaşa mı bakılmıştır, daha iyi mi bakılmıştır? Mühassıs hekimlerin hepsi bırakmış, gitmiş ve buna iyi demek mümkün değildir.

Köy hizmetleri fevkalâde geri kalmıştır. 1977 yılında 100 lira ile Türkiye ne alıyordu, bugün ne alıyor? Ona bakmak lazımdır. Bunları tafsil etmeyeyim; ama fevkalâde önemlidir. Bir yumurta 135 kuruştan 7,5 liraya çıkmıştır. Canım her şey mi? Evet efendim. Bir kilo et, bıraktığımız Türkiye'de 45 lira idi. Bugün bir kilo et Ankara'da 180 lira ile 200 lira civarında. Bir kilo pirinç bıraktığımız yerde 18 lira idi. Bugün 50 lira. Bunlar Türkiye'nin iyi idare edildiğinin emareleri değildir.

Köylü ezilmiştir. 50 ton buğday satan bir köylü bir traktör alabilirdi. Bugün 150 ton satması lazımdır. Mesele, köylünün şu cebine ne koydunuz değil, bu cebinden ne aldınız. Bir ayakkabı kaç lira oldu, bir elbiselik kumaş kaç para oldu? "Kullanmayıversin efendim, giymeyi versin efendim." dediğiniz zaman; zaten iktisaden güçsüz zümreleri, iktisaden güçlü hale getirip, köylüyü bu memleketin pazarının bir parçası yapmaya çalışıyorduk, o ölmüştür ve Güneydoğu Anadolu'daki bütün projeler kalmıştır. Şeker fabrikaları, çimento fabrikaları, gübre fabrikaları, makine fabrikaları hepsi olduğu gibi duruyor.

İhracat meselesi: "Efendim, siz satamadınız, biz sattık..." Evet, siz bıraktınız; ama Türkiye'nin 7 milyon ton buğdayı vardı bizim Türkiye'yi bıraktığımız yerde. Bugün Türkiye'nin 2,5 milyon ton buğdayı var. 2,5 milyon ton bile değil, 2 milyon 200 bin ton. Her sene Türkiye dört milyon ton buğday mubayaa ederdi. 18 milyon ton mahsul olmasına rağmen, bu sene mubayaa ettiği buğday bir milyon 600 bin ton. 500 bin ton da stokla girdi, 2 milyon 100 bin ton. Bu, Silahlı Kuvvetlerimizin ve belediyelerin ihtiyacına ancak yeter. Ne satacaksınız? Ama bizim bıraktığımız yerde Türkiye'nin 7 milyon ton buğdayı vardı. "Efendim, siz satamadınız..." E, satmaya vakit kalmadı ki. Buğdayı kaldırdık, ambarlara koyduk, ondan sonra Hükümeti bıraktık. Kaldı ki, 220 dolardı buğday, indi 180 dolara; 180 dolardan indi 140 dolara, indi 90 dolara. 90 dolara buğday satarsan herkes alır, bedava gibi bir şeydi. Biz beklettik satmadık 90 dolara buğdayı. Bugün buğday yine dünya piyasalarında 8 liradır, 8-9 lira civarındadır bizim para ile.

Tüketim ekonomisi meselesine takılacağım. Ekonominin tüketim ekonomisi haline getirilmesi mümkün değildir. O çeşit ekonomiler var; ama onlar altı bin dolar seviyesinde, beş bin dolar seviyesinde. Bizim ekonomimize bir miktar tüketim vereceksiniz. Veremezseniz sosyal meseleleri halledemezsiniz. Emek meselesi, işyeri huzuru meselesi planda çok iyi yer almıştır. Sayın Cumhuriyet Halk Partisi sözcüsünün söylediği gibi değil mesele. İşyerinde huzur lazım. Türkiye'de işçi, işverenin merhametine mi terk edilmiştir? Hayır. İşçi için her türlü hak arama yolu açıktır; işçinin hakkını korumak devletin teminatındadır. Biz ne diyoruz? İşyerinde huzur olsun, emek kavgası,

sermaye kavgası olmasın. Emekle sermaye bağdaşsın, uzlaşsın ve Türkiye'nin çalışan fabrikaları... Benim 3,5 milyon işsiz adamım var, 2,5 milyon da işçim var ve işsizlerin düşünülmediği bir memlekette, düşünemediği bir memlekette herhalde işyerinin huzur içinde olmasını, üretim yapmasını, o işsiz adamıma iş bulma imkânlarını çıkarmasını istemek bizim hakkımızdır.

Türk ekonomisi petrol hariç 3 milyar dolarlık ithalatla yürümez. Türk ekonomisine petrol hariç asgari 5 milyarlık ithalat katmak lazımdır. Bunu yapmadığınız zaman kaçak gelir; yani Münih Bankası, Tahtakale Bankası ile beraber onu takviye ederler. Ekonominin kaideleri var, bulun edin, yapın bunu, çare yoktur. O zaman ne paranın değerini bırakırsınız, ne gümrük kapılarını bırakırsınız; ondan sonra çatır, çatır TIR kamyonları gelir fabrikaların bahçesine mal boşaltır. Bu Türkiye'nin kapıları yok mu? Var. E, peki bu kapılardan geçip gelen bu kamyonlardan Türkiye gümrük olacaktı, varidat olacaktır; hepsi gitmiştir gürültüye.

"21 ayda biten bir tesis göster bana" diyor Sayın sözcü. Göstereyim. Madem bir tane istiyor; (Yani gecenin bu saatinde birçok gösteririm de) Kerkük-Yumurtalık boru hattı, temeli tarafımızdan 25 Temmuz 1975 de atılmış ve 3 Ocak 1977 de işletmeye açılmıştır. Kerkük-Yumurtalık boru hattının maliyeti Türkiye tarafına 900, milyon dolar, Irak tarafına 600 milyon dolardır. 1,5 milyar dolar ve bu tesis, 17 ayda bitirilmiştir.

"21 ayda hiç tesis biter mi?" diyor. Daha çok sayacağım; ama gecenin bu saatinde bu kadar sayalım.

Bağlantısızlar meselesi: Bağlantısızlara, "Efendim Türkiye ne olmak istiyor? Taahhütlerine sadıktır" dediğimiz zaman, ticari taahhüdü de var bunun içinde, askeri taahhüdü de var, hepsi var, her şey var. Türkiye büyük devlettir, ahde vefa büyük devletin itibarıdır, her şeyidir. Onun içindir ki, buna bir mavi boncuk, buna bir başka mavi boncuk, buna bir başka mavi boncuk gösterirseniz, ahde vefadan eser gelmez; delersiniz Türkiye'yi.

Brüksel'de, "Sovyetler Birliği bizim için tehdit değildir." Washington'da, "Sovyetler Birliği yalnız bizim için değil, dünya için tehdittir" Moskova'da, "Biz üsleri açtırmayız" Ankara'da, "Buyurun, gelin açın" Böyle politika olmaz. Bu, Devletin itibarını sarsmıştır. Ondan sonra bağlantısızlar... Yugoslavya'da, Belgrat'ta beyanat yaparsınız, "Kıbrıs meselesinde Yugoslavya bizim tarafımızı tutacak." Ondan sonra gidersiniz Hindistan'da, "Hindistan bizim tarafımızı tutacak" Bir hafta, on gün sonra o bağlantısızlar toplantısı yapılır, Türkiye aleyhindeki kararı Yugoslavya ile Hindistan imzalarlar. Buyurun... Hindistan'a gidersiniz, dersiniz ki, "Bizi bu bağlantısızların içine alın" Derler ki, "Siz başka işlere dahilsiniz" "E, Küba da var, işte onlar gibi bizi de alın" Almazlar. Bu mu itibarlılık? Bunlar itibarlı işler değildir.

Bu şeyin içerisinde üretim düşmüştür. Üç-beş cümle ile de milli eğitimin milliliğinden bahsetmek istiyorum:

"Milli eğitimin milliliği" dendiği zaman, kasedettiğimiz mana çok sarıhtır. Bir Milli Eğitim Temel Kanunu var. Milli Eğitim Temel Kanununda ne yazıldı ise onu istiyoruz. Milli Eğitim Temel Kanununun 2 inci ve 11'inci maddelerindedir.

2 inci madde; "Türk milli eğitiminin genel amacı, Türk Milletinin bütün fertlerini, Atatürk inkılaplarına ve Anayasanın başlangıcında ifadesini bulan Türk milliyetçiliğine

bağlı, Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren, ailesini, vatanını, milletini seven, daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan milli, demokratik laik, sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen, bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmektir.”

Bugün böyle yetişmiyor mu? Böyle yetişmiyor bugün. Onun için böyle yetişmesi lâzım diyoruz. Herkes bize yardımcı olmalıdır ve bir büyük ıstıraptır. Burada uzun uzun eğitim enstitüleri faciasından, mekteplerini terk etmiş... Tabii, Roma sulhu olur, Roma sulhu; Çocukların bir kısmını okul dışı bırak, ondan sonra da “Her şey halloldu” de. Burada bununla ilgili bir şey göstereceğim.

“Akademi Başkanlığına

Ankara

Ekte yazıları yönetim kurulumuzca ele geçirilen okulunuz talebelerinden adı geçen şahısların durumları açıktır. Bu şahıslar ne pahasına olursa olsun sınıf geçmeyecekler ve daha birçok ihbarları olan bu şahıslar gerektiğinde okula sokulmayacaklardır. Durumu bildirir, önemle saygılarımızı sunarız.

**TÖBDER İdare Heyeti Adına
Yusuf Ziya Çalışkan”**

Bu, misallerden biri. Bu cereyan ediyor Türkiye’de. Soyadına göre çocuklar sınıfta bırakılıyor. Masum insanlara daha başlangıcında kin ve husumet eklemenin manası yok. Bunların kimseye hayrı yok.

Bir başka misal; bu konu ile ilgili değil; ama partizanlıkla ilgili bir dokümanı huzurunuzda kamuoyuna açıklayacağım:

**“Sayın Orhan Alp
Sanayi Bakanı,
Ankara.**

Kırıkkale Pirinç Fabrikasında bulunan aşağıda isim ve görevleri yazılı kişilerin MHP’li oldukları ve fabrikada örgütlenme çalışmaları yaptıkları tarafıma ihbar olunmuştur.

İlgili ve takdirlerinizi rica eder, saygılar sunarım.

İsimler;

Mehmet Pehlivan,	Mühendis;
M. Kemal Seymen;	Fabrika Müdürü
Tevfik Akçelik,	Mühendis;
Mustafa Çakır,	Mühendis;
Faruk Sakallı,	Mühendis;
Ömer Büyük,	Mühendis;
Ahmet Gül,	Mühendis;
Raif Uğış,	Mühendis.
Uğur Alacakaptan;	CHP Genel Sekreter Yardımcısı.

İmza”

(AP sıralarından “Nerede şimdi? Vay anasını...” sesleri)

Yani, ne zamandan beri merkez-i umumî çalışıyor? Bunlar atılmıştır işlerinden.

Buna, bunlara barış içinde... Barış marış değil bu. Eğer şeyse, yazının mektubu, Devlet bizim elimizdedir Devletin arşivinin mektubu bu, arşivde bulduk.

BAŞKAN — Tarih mümkün mü Sayın Başbakan?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Evet; 28.12.1978. Kopyasını zatiâlinize takdim ederim.

BAŞKAN — Çok sağolun, Kırıkkaleliyim de.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Ben, hemen hemen yapılan konuşmaların tümünü mezcederek cevap vermeye çalıştım. Cevapsız kalan bazı hususlar var; onların da cevabına hazırım. Konuşmalarınızı gayet dikkatle dinledim ve dikkatle tahlil ettim Bunların içerisinde yapıcı, irşat edici ve gerçekten Türkiye'ye hizmeti kolaylaştırıcı olanlarından mutlaka faydalanacağız. Mutabık olmadığımız hususlar vardır. Mutabık olmadığımız hususları burada konuştuk. Bu yetmiyorsa, ayrı ayrı, teker teker, her birinizin gruplarını ziyaret ederek bu konuları tartışmaya devam edeceğiz. Bir geniş diyalog üzerinde bu çalışmaları sürdürmemiz, bugün Türkiye'nin zarurî ihtiyacıdır.

"Hepimiz bu memleketin çocuklarıyız" demek yetmiyor. Hepimizin bu memleketin çocukları olduğumuzun hakkını vermemiz lâzım. Bizi desteklerseniz Türkiye'nin birliğini... Çok azizdir Türkiye'nin birliği. Türkiye'nin birliğine tasallut vardır. Benim kahraman, yiğit vatandaşım, Doğusunda, Batısında 14 Ekim Seçimlerinde Türkiye birliğine vaki tasalludu reddetmiştir. Hakkâri'deki vatandaşım da, Bitlis'teki vatandaşım da, Artvin'deki vatandaşım da, Edirne'deki vatandaşım da, Erzurum'daki vatandaşım da, Muğla'daki vatandaşım da Türkiye birliğine vaki tasalludu beraberce reddetmişlerdir. Bunu fevkalâde büyük bir fırsat sayıyorum. Fırsat saymamız lâzım. Bu aziz varlığa vaki olacak tasalludu, o elleri kıracağız.

Bize destek vermeniz demek, Türkiye'de rayından çıkmış birçok işi düzeltmeye destek vermektir. Bize destek vermeniz demek, Türkiye'nin geleceğine güvenle bakabilmek için tıkanmış bulunan yolları açmaya destek vermek demektir.

Her zamankinden çok, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti desteğinize muhtaçtır. Bu destek Türkiye'deki refahın, huzurun güvenin ve Türkiye'nin ilerisinin ışığı olacaktır.

Beni uzun saatler dinlediğiniz için, hepimize şükranlarımı sunuyorum. Cenab-ı Allah Milletimizin yardımcısıdır. Sayın Başkana, Cumhuriyet Senatosunun değerli üyelerine saygılar sunuyorum.³¹ (AP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

³¹ *Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi Cilt 44, Toplantı Yılı 19, Birleşim 8, Sayfa 185-213*

25 Kasım 1979 Pazar

43. Cumhuriyet Hükümeti (VI. Demirel Hükümeti) Programının Güven Oylaması ve Görüşmelerinde ve Sonucunda Yaptığı Teşekkür Konuşması

BAŞKAN — Efendim, benim görevim bunu sağlamak. Hatırlattığınız için teşekkür ederim ama ben de görüyorum bunu, gereğini yapacağım. Lütfen Sayın üyeler yerlerine otursunlar. *(CHP sıralarından gürültüler, Başkanın tokmağı vurması)*

Sayın Milletvekilleri lütfen yerlerinize oturunuz...

Sayın dinleyiciler, oturumun başında içtüzük maddesini okudum. Bu içtüzük maddesine uymamakta ısrar eden dinleyicilere şahit oluyoruz. Lütfen bunlar dinleme salonlarını terk etsinler, lütfen. *(CHP sıralarından gürültüler)* ilgililer, lütfen çıkarınız. *(CHP sıralarından gürültüler; Başkanın tokmağı vurması)*

Sayın... *(CHP sıralarından gürültüler)* Sayın... *(CHP sıralarından gürültüler)* Bir dakika... *(CHP sıralarından gürültüler)*

Sayın görevliler, dinleyici localarından sükûneti temin ediniz.

Buyurun Sayın Başbakan. *(AP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar, CHP sıralarından sıra kapaklarına vurmalar, şiddetli gürültüler)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (İsparta) — Sayın Başkan... *(CHP sıralarından gürültüler, Başkanın tokmağı vurması)*

BAŞKAN — Buyurunuz Sayın Başbakan. *(CHP sıralarından sıra kapaklarına vurmalar, gürültüler, AP sıralarından alkışlar)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin Sayın üyeleri, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

12 Kasım 1979 tarihinde kurulmuş bulunan Hükümetimiz Meclisimizin güvenoyuna mazhar olmuş bulunuyor. *(CHP sıralarından gürültüler, Başkanın tokmağı vurması)* Böylece, 14 Ekim seçimleri sonrasında meydana gelmiş bulunan hükümet meselesi bir çözüme kavuşmuş oluyor. *(CHP sıralarından sıra kapaklarına vurmalar, gürültüler)* Ne kadar zor, ne kadar ağır bir görevi yüklendiğimizi biliyoruz. Milletimizin ve onun mümessili olan Meclislerimizin itimadına layık olmak, onun için çalışmak bizim için şeref borcudur... *(CHP sıralarından gürültüler)*

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Sayın Başkan, Sayın Başkan, bir dakika.

BAŞKAN — Sayın Tüzün, Sayın Tüzün...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Milletimize ve Cenabı Allah'a güvenerek bu zor yükü omuzlarımıza almış bulunuyoruz. Allah yardımcımızdır. *(CHP sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Lütfen Sayın Milletvekilleri yerlerinize oturunuz, lütfen yerlerinize oturunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şahsım ve Bakanlar Kurulu adına Yüce Heyetinizi saygıyla selamlıyorum. *(AP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar, CHP şifalarından "Yuh!" sesleri, sıra kapaklarına vurmalar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Başbakan.

Komisyonlara üye seçimini yapmak için 27 Kasım 1979 Salı günü saat 15.00'te toplanmak üzere birleşimi kapatıyorum.³²

³² *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre V, Cilt 13, Birleşim 8, Sayfa 226*

16 Şubat 1980 Cumartesi

1980 Mali Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının Millet Meclisindeki Görüşmeleri Nedeniyle

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Ecevit. Hükümet adına Sayın Başbakan, buyurunuz efendim. *(A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

Sayın Başbakan, görüşme süreniz bir buçuk saattir.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin Sayın Üyeleri, hepinizi saygı ile selamlıyorum. 1980 Mali Yılı Bütçesinin tartışıldığı şu günde yapılmış bulunan tenkitlere cevap vermek ve bazı aydınlatmalarda bulunmak üzere huzurunuzda gelmiş bulunuyorum.

Yapılmış bulunan tenkitlerin bazı çok yanıltıcı, gerçek dışı tarafları vardır. Bunların her birini teker teker sayıp dökmeye vakit kâfi değildir. Hükümet adına 1,5 saat konuşma yapılacak ve saatlerce süren tenkitlere ve satırbaşları şeklinde tekrarlanan birçok yanıltıcı şeylere eğer tümüyle cevap vermek imkânı olmazsa, cevabı bilmediğinize değil, vaktin kıfayetsizliğine atfetmek gerekir. *(C.H.P. sıralarından gülüşmeler)*

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Sizden üç kişi konuştu, MHP de sizden.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Televizyon, sanıyorum ki, bu konuşmaları renklendirdi. Çünkü hemen hemen Hükümete yöneltilmiş bazı tenkitler, hiç olmazsa bu tenkitlerin bir kısmı birçok kere söylenmiştir. İlk defa söyleniyor değil, adeta bunlar plak haline bile gelmiştir. Bunların çoğunun memleketin gerçeği ile de alakası yoktur ve fevkalade yanıltıcı tarafları vardır. Ben, sizlere Türkiye’nin sıkıntılarını anlatmaya çalışacağım.

Bugün huzurunuzda bütçe getirmiş bulunan Hükümetin güvenoyu almış olmasından itibaren henüz 80 gün geçmiş bulunuyor. Bildiğiniz gibi, 14 Ekim Seçimleri sonrasında, 16 Ekim günü bu seçim neticelerine bakarak günün hükümetinin, Sayın Ecevit’in başında bulunduğu günün Hükümetinin, Milletten kendilerini tasvip etmediği, milletin kendi idarelerini beğenmediği; binaenaleyh, bırakıp gitmeleri şeklinde tecelli eden istikamet, “Millet bizi istemiyor” şeklinde tefsir ettiklerinden dolayı, yani, “Başaramadık, yapamadık” şeklinde tefsir ettiklerinden dolayı 16 Ekim 1979 tarihinde...

ÖMER KAHRAMAN (Tekirdağ) — Millet Pişman oldu.

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Bunu 7 kez söylediniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 16 Ekim 1979 tarihinde istifa etmesi üzerine, Türkiye yeni bir hükümet arayışı içine girmişti.

16 Ekim 1979 tarihinde istifa eden hükümeti biz düşürmedik, Parlamento düşürmedi. Kendi kendisine bıraktı gitti. Madem Türkiye’yi bu kadar iyi idare ettiler de, acaba millet yanıldı mı? Yani 16 Ekim 1979...

EMİN ALTINBAŞ (Gaziantep) — Yarın sen de bırakıp gideceksin.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Karşılıklı konuşmakta hiçbirinizden geri kalmam. İsterseniz hepiniz birden konuşun, hepinize birden cevap veririm, gayet açık söylüyorum. *(A.P. sıralarından “Bravo” sesleri şiddetli alkışlar)* Ama bırakın,

ister bırakın ister bırakmayın, ben sizi saatlerce dinledim, ne yapsanız konuşacağım, ne yapsanız...

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Bu espri tutmadı.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Rahatsız olmayın konuşmalarımın, rahatsız olmayın. Bakın ne söyleyeceğim.

Gerçek mi, 16 Ekim 1979 Tarihinde bizden evvel ki hükümetin görevi bıraktığı? Gerçek (*C.H.P. sıralarından gürültüler*)

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — 100 üncü tekrar.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben de bunu söylüyorum.

Neden bıraktı? Neden bıraktı. Türkiye'yi madem bu kadar iyi idare etti? Biraz evvel Sayın Ecevit'i dinleyenler, Mart 1979'dan itibaren mazot bulamayan Türk köylüsü, ampul bulamayan Türk vatandaşı...

EROL TUNCER (Gümüşhane) — Şimdi hepsi var.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Aspirin bulamayan Türk vatandaşı... "Allah Allah, meğer ne güzel idare ediliyormuş da, bizi idare edenler bırakmış gitmiş" mi diyecek?

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Vatandaş arıyor o günleri.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 16 Ekim günü, 14 Ekim Seçimlerinin neticesinde kendilerinin istemediği manasına o neticeyi alanlar bırakıp gittiler. Bu Parlamento bu Hükümeti güvensizlik oyuyla düşürmüş değildir. Bu bir gerçek.

CEMAL AKTAŞ (Burdur) — Ama sizi düşürecek.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi neydi 1979 Ekiminde Türkiye'nin hali? Neydi 1979 Kasımında Türkiye'nin Hali? Yani Türkiye 1980 senesinin Şubatına geçen 80 gün zarfında mı geldi? Yani isterseniz Türkiye'yi 80 gün zarfında, her şeyin aliyülala olduğu bir Türkiye'yi 80 gün zarfında isterseniz bu hale getiremezsiniz.

CEMAL AKTAŞ (Burdur) — 21 ayda da getiremezsiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Değerli üyeler, işte Sayın Ecevit demin konuşurken benim şimdi buraya çıkıp geçen 22 ayın muhasebesinden bu Hükümetin doğduğunu söylediğimden endişe duyduğu ifade etti, söyleyeceğimden endişe duyduğunu ifade etti. Gayet tabii. Türkiye'de, geçen bir 22 ay var. Bu 22 ayın sonun Türkiye'nin geldiği bir yer var. Bu kimsenin meçhulü değil ve bu yerin başarısız bir yer olduğu, milleti büyük sıkıntıların içine soktuğu, memleketi kan denizine çevirdiği de 14 Ekim Seçimleriyle tespit edilmiş. Millet karar vermiş (*C.H.P. sıralarından "şimdi kan deryası" sesleri*) ve 14 Ekim seçimleri bu Hükümete, yani günün hükümetine "gidiniz" dediği için onlar da bunu o manaya aldıkları için, Türkiye yeni, bir hükümet arayışı içine girmiştir.

Değerli Üyeler, bizim Hükümetimiz 25 Kasım 1979 tarihinde güvenoyu almıştır. Ocak geçti, aralık geçti ve Şubatın bugün 16'sındayız. Esasen biz hükümeti kurarken hiç kimseye, Türkiye'nin büyük meselelerini birkaç gün içinde düzeltereçğimizi söylemedik.

ALEV COŞKUN (İzmir) — 100 gün dedin.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 100 gün bir bekle bakalım, ne olacak? 100 gün bekle, 100 günde ne yapacağını da söyledim: 100 gün bekleyecek sabır yok.

ALEV COŞKUN (İzmir) — 93 gün oldu

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Değerli Üyeler, Cumhuriyet Halk Partisinin malum şekilde meydana getirdiği hükümetin memleketi 22 ay içerisinde ne hale getirdiği kimsenin meçhulü değil.

1977 Türkiye'sinde, Türkiye'de yokluğu çekilen tek mal yoktu, tek mal ama kahve dahil, Biraz evvel Sayın Ecevit burada 1978 Türkiye'sinde de yokluğu çekilen kahve haricinde bir şeyin bulunmadığını ifade etti.

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — 1978'de

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bu bir tespit, 1978'de. 1977 de hiçbir şey bulunmuyordu da 1978'de bulunmaya başladı değil 1977 yılı sonunda Türkiye'de bulunmayan hiç bir şey yoktu, her şey vardı, mazot da vardı, benzin de vardı, ilaç da vardı, kahve de vardı, her şey vardı...

BAŞKAN — Sayın Üyeler, karşılıklı konuşmayalım lütfen.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ve o gün 690 milyon dolar bıraktık.

ORHAN AKBULUT (Sivas) — 70 sent yoktu.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ve o gün 690 milyon dolar bıraktık.

ORHAN AKBULUT (Sivas) — 70 sent yoktu.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 70 sent değil 690 milyon dolar, 700 bin ton ham petrol, 7 milyon ton hububat, 2 milyar dolara yakın bedeli bulunabilecek tarım ve sanayi ürününü bıraktık. Şimdi biraz evvel Sayın Ecevit burada "Evet, siz bıraktınız ürünleri, satamadınız; ama biz sattık" dedi, öyle dedi, ben kendisini şahit gösteriyorum.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Peki, 1979'da çekler ödenmiyordu, itibar yoktu.

BAŞKAN — Sayın Tüzün, lütfen.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Efendim, Sayın Başbakan sataşılıyor oradan. "Oturunuz" diyorsanız bana, kabul ediyorum, Sayın Başbakanı da ikaz edin.

BAŞKAN — Efendim, rica ediyorum.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Değerli Üyeler, bir büyük meseleyi tartışıyoruz, ülke büyük sıkıntıların içine sürüklenmiştir. Ülkenin bu büyük sıkıntılar içerisinden çıkarılması lazımdır ve ülkenin bu büyük sıkıntıları nelerdir değiniz zaman, ülke bir anarşi, bölücülük, yıkıcılık, bozgunculuk faciasının içine sürüklenmiştir. Bu 1979 Kasımında olmuş değildir. Ülkenin 1978senesi başında içinde bulunduğu durumu beğenmeyenler, yani beğenmeyip de "Anarşiyi bir günde durduracağız" diyenler ve "bir memlekette bir kişi ölürse o memlekette hükümet istifa eder" diyenler biz değiliz. Ve "Üç ay içinde ülkenin ekonomik meselelerini düzeltiriz" diyenler biz değiliz 2500 kişi öldükten sonra, memleket kan denizine döndükten sonra, aylarca bekledikten sonra, milletin git demesini, millet git deyinceye kadar bekledikten sonra giden de biz değiliz.

Ne olmuştur Değerli Milletvekilleri, ne olmuştur? Türkiye bir enflasyon içine sürüklenmiştir. 1974 senesinde Türkiye'deki enflasyon hızı %29'dür. 1975 senesinde Türkiye'deki enflasyon hızı %10'dür. 1976 senesinde Türkiye'deki enflasyon hızı %14'dür. 1977 senesinde de dört hükümet değişmiştir, enflasyon hızı %24 enflasyon hızı ve üreten bir ekonomi. Ve 1975, 1976, 1977 yıllarında da Türk ekonomisi %'7'ye yakın bir kalkınma hızını başarabilmiştir. Ve 1978 yılına gelinmiştir. Ne olmuştur 1978'de? Enflasyon %50'nin üstüne çıkmıştır. %70'e ulaşmıştır. Ne olmuştur 1979'da? Enflasyon hızı %100'eyaklaşmıştır.

Şimdi biraz evvel Sayın Ecevit kendi eserini burada tarif etti. Deki ki, bir memleketteki işsizlik şu seviyeye gelirse, bir memlekette fabrikalar durursa, o memleket sıkıntı içinde demektir. Herhalde 1980 yılından henüz bir ay aldığımıza göre, 1979 yılındaki %100'e yaklaşan enflasyonun kusurunu bize atfetmek mümkün değildir.

HASAN CERİT (Adana) — 1965 yılından 1977 yılına kadar.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tamam, hiç kimse kendi beceriksizliğini, ülke idaresindeki aczini maziye veya dünyadaki petrol krizine bağlamaya falan kalkınmasın.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — O zaman konuşmayın Sayın Başbakan, 21 aydan bahsediyorsunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Neden Türkiye'nin 1965 senesinde her şeyi var. 1966 senesinde her şeyi var, 1967 senesinde her şeyi var, 1968 senesinde her şeyi var, 1970 senesinde her şeyi var. 1971 senesinde her şeyi var. 1968 senesinde her şeyi var, 1969 senesinde her şeyi var, 1976 senesinde her şeyi var, 1976 senesinde her şeyi var, 1977 senesinde her şeyi var, hatta bir ölçüde 1978 yılının sonuna kadar Türkiye'nin birçok şeyi var da, 1979 senesinin başından itibaren Türkiye adeta suyu çekilmiş değirmene dönmüş, neden neden...

HAYDAR DEMİRTAŞ (Hatay) — Yahya götürdü.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şayet 1979 senesinin kusuru bize ait ise neden 1975 senesinin sevabı bize ait değil? 1975 senesinde Türkiye'yi biz idare etmişiz yokluk göstermemişiz, 1976 senesinde biz idare etmişiz yokluk göstermemişiz, 1977 senesinde biz idare etmişiz yokluk göstermemişiz, 1965 yılından 1971 yılına kadar idare etmişiz yokluk göstermemişiz. Neden biz idare ettiğimiz yılların sorumlusu olmuyoruz da, idare etmediğimiz yılların sorumlusu oluyoruz neden?

Şimdi Sayın Ecevit diyor ki, 1979 senesinin Kasım'ına, 22 ay Türkiye'yi idare ettikten sonra büyük iddialarla, ben de zaten oradan alıyorum meseleyi "Bir günde anarşiyi durdururuz" diyen sizsiniz "Hayır" diyemezsiniz, tarihi ve günülle hepsini veririm ve 3 ayda ekonomiyi düzeltiriz diyen de sizsiniz. Eserinize bakın, bıraktığınız esere, Türkiye'nin haline bir bakın.

ORHAN AKBULUT (Sivas) — "Hükümet gider, dertler biter" diyen de sendin.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 660 gün Türkiye'yi idare edeceksiniz. Bunun sorumlusu olmayacaksınız; bıraktığınız eserin sorumluluğunu 80 günlük hükümetin üstüne koyacaksınız, buna hangi vicdan razı olur, hangi vicdan?

Değerli Milletvekilleri...

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Dertler biter.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 1979 Kasımındaki Türkiye'nin hali şudur, Türkiye 1979 Kasımında yokluklar ülkesidir. Türkiye'de işsizlik çok yüksek seviyeye ulaşmıştır. Türkiye'de yatırım hamlesi sekteye uğramıştır. Türkiye'nin kalkınması durmuştur, durmuştur.

ORHAN AKBULUT (Sivas) — Senin yüzünden.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Evet, Türkiye'nin idaresinde rol aldığımız 15 senenin 10 senesini bize ciro ediyorsunuz, kabul ediyorsunuz. Bu 15 sene içinde Türkiye %7 kalkınma hızını sağlamış vasati %7 kalkınma hızını sağlamış, bunu başarı saymıyor musunuz? Sayamazsınız, çünkü siz gelince işin başına, Türkiye'nin kalkınma hızı sıfıra düşmüş, sıfıra düşmüş. Eğer bu işler kendi başına oluyorsa, biz varken niye %7 oluyor, siz gelince niye sıfıra düşüyor? Onu bilmek mümkün değildir.

SÜLEYMAN SABRİ ÖZNAL (Edirne) — Petrol 2,5 dolar idi.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Türkiye'nin o gün kaynakları da ona göredir. Sadece petrol lafıyla izah edemezsiniz işi.

COŞKUN KARAGÖZOĞLU (İzmir) — %7 ye sıfır diyemezsiniz Sayın Başbakan.

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — 3 aydır sağladığınız kalkınma hızı ne?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi Değerli Milletvekilleri, Merkez Bankası hemen hemen kilitli hale gelmiş. Hazine borçlarını ödeyemez hale gelmiştir. Bizim devraldığımız Türkiye bu.

İktisadi Devlet Teşekküllerinin zararları yüzlerce milyarı bulmuş ve İktisadi Devlet Teşekkülleri için kolayını Merkez Bankasını batırmakta bulmuşlar ve Merkez Bankasının çıkardığı 325 milyar kredinin 265 milyarı İktisadi Devlet Teşekküllerine gitmiş, bu da yetmemiş, İktisadi Devlet Teşekkülleri birbirini borçlandırmış 110 milyar liraya Devletin herhangi bir müessesesi ayakta durma gücünü kaybetmiş.

Evet, bugün Zirai Donatım Kurumunun Hazineye, Merkez Bankasına olan borçlarının yekûnu Ziraat Bankasına 58 Milyar liradır.

ORHAN AKBULUT (Sivas) — Sizin zamanınız da yok muydu Sayın Başbakan?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yoktu, Allah Allah, benim zamanımda yoktu, soruyorsun.

Şimdi, 58 milyar lirayı bulmuştur.

Şimdi buraya gelmiş bir takım kahramanlıklar taslamakta mahal yok.

Şimdi, felce uğramış sağlık hizmetleri, millîlik vasfını geniş çapta yitirmiş eğitim hizmetleri, Devletin her tarafına yayılmış partizanlık,

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Yapma.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yapmayalım mı, peki.

TARİŞ'i alın...

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Ayıp, ayıp.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 1977 senesinin sonunda TARİŞ'in 4.700... (C.H.P. sıralarından gürültüler)

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Sayın Asa!’a sor, Asa!’a sor.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 1977 senesinin sonunda TARİŞ’in 4700 işçisi var. 1979 sonunda 7700 işçisi var. 4.700 işçinin 3.000’i işten çıkarılmış, onun yerine 6.000 yeni işçi alınmış. Bu acaba partizanlık değil de ne? Resmi, belgelerle sabit, acaba TARİŞ’in işimi artmış? Hayır,

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Üretim %80’e çıktı.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bir sürü militan doldurmak gerekmiş, partizan militan doldurmak gerekmiş ve 80 bin köyle ailesinin sahibi bulunduğu bu tesiste üretim durmuş, buna birisi ne yapıyorsunuz demeyecek miydi? “Devlet ne, yapıyorsunuz” demiş. Devlete fabrikanın pencerelerinden uzun menzilli silahlarla cevap verilmiş. İşte meydana getirdiğiniz eser bu. TARİŞ bu. *(A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

Değerli Milletvekilleri, askıda kalmış dış meseleler, “Efendim, siz uyuşuksunuz dinamik bir dış politika ile biz bu meselelerin hepsini hallederiz” diyenlerin Türkiye’nin askıda kalmış dış meselelerinden hiçbir tanesini hallettiği görülmemiş.

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Ambargo çözüldü.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 22 ay, 22 ay zarfında ve neticede ihtiyaçları istendiği şekilde karşılanmamış savunma hizmetleri, 4.500.000.000. dolarlık Re-Mo Planının 1979 senesinde karşılanmış bulunan ihtiyacının yekûnu 54 milyon dolardır ve işte 1979 yılı Kasımında Türkiye tablosu budur, yokluklar, işsizlikler, yatırım hamlesi durmuş ülke fukaralaşmış, Türk parasının değerini ki, 19,25 liraya bıraktığımız Türk parasının değerini biz 47,25 lirada bulmadık, Bizim ekonomik tedbirler aldığımız tarih 24 Ocaktır. Bazı meseleler siyasi ortamı gerginleştirmeseydi, o tedbirler daha önce alınacaktı, 1979 Kasımında Türk Parasının değeri dolara 70 liradır. Yani biz Türkiye’yi aylarca, idare ettikten sonra Türk parasını yıpratmışız da ona göre ayarlamış değiliz. Biz ayarlanacak vaziyette bulduk Türk parasını...

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — 54 lira idi.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ayarlamak bir zaruret haline gelmişti. Esasen görevi bırakıp giden hükümet Uluslararası Para Fonuna “Kasım ayında Türk parasının değerinin yeniden gözden geçirileceğini, Mart ayında Türk parasının değerinin yeniden gözden geçirileceğini” de vaat etmişti. Şimdi Sayın Ecevit buraya geliyor ve “Kasım ayından itibaren Demirel işbaşına gelince ihracat durdu” diyor, kendi tabiriyle “Dış satım durdu” diyor. E, siz Türk parasının sırtına bir hançer yapıştırmışsınız, orada diyorsunuz ki, “Kasım ayında Türk parasının değeri gözden geçirilecektir.”

Siz bir devalüasyonda başkalarına angaje olmuşsunuz. *(C.H.P. sıralarından “Pes” sesi)* Evet, ben bunu IMF tartışmaları esnasında kamuoyuna aylarca önce söyledim, aylarca önce söyledim. Bu şekilde anlaşma olmaz. Kendi parasını tereddüde koyan bir hükümet düşünülemez.

IMF ile yaptığınız anlaşmanın 24 üncü maddesinin (eğer yanılmıyorsam) (A) fıkrası böyledir. Diyorsunuz ki, “Türk Parasının değeri Kasım’da ve Martta yeniden gözden geçirilecektir” Ve Ağustostan itibaren bakıyorsunuz... Hiç övünmeyin öyle Kasım, Aralık geçmiş, henüz ihracat rakamları için. Biz Kasımın 25’inden sonra ne satacağı, ne satacağı da ihracatı artıracaktık?

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — 54'ü neden 70 yaptınız?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Aralık ayında ne satacaktık da ihracat artıracaktık. Ne bıraktınız üretim olarak? Bütün fabrikalar durmuştu, bütün fabrikalar. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

EMİN ALTINBAŞ (Gaziantep) — Portakal ve limon hâlâ çürüyor ağaçlarda.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kaldı ki, bir hükümeti, 80 gün zarfında satamadın, ihracatı artıramadın, döviz gelirlerini çoğaltamadın diye tenkide kalkmak gayri ciddiliktir, aslında. Çünkü aralık ayının başında satsanız onun parası ancak birkaç ayda gelir, Malın yerine varması paranın buraya gelmesi, kayda girmesi, kuyda girmesi bunlar zaman alan işlerdir.

CEMAL AKTAŞ (Burdur) — 100 günden vazgeçtiniz herhalde?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Onun için bu tenkitleri biz 1 sene hükümet olduktan sonra veya 8 ay hükümet olduktan sonra yapsanız bunların bir değeri olur, bir manası olur, Ama sizin, hükümet bırakıp gittiğinizin üzerinden henüz 3-4 ay geçmiş, biz hükümet olalı henüz üç ay bile olmamış.

EMİN ALTINBAŞ (Gaziantep) — Sakın sen de bırakıp gitmeyessin.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Biz güvenoyu alalı henüz 3 ay bile olmamış, şimdi bize gelmiş soruyorsunuz, diyorsunuz ki, "1 günde durduracağımızı söylediğimiz anarşiyi biz 660 gün uğraştık, anarşiyi azaltacağımız yerde büyüttük, çoğaldı veya anarşi çoğaldı" diyorsunuz ve bana dönüp diyorsunuz ki, "80 gün zarfında sen bunu neden durdurmadın?" Ee, bu durdurma iddiasında olan bir günde durdurma iddiasında bulunan sizdiniz. Eğer gücünüz, kuvvetiniz varsa durdursa idiniz.

Şimdi Sayın Milletvekilleri, sıkıyönetim ihtiyacı 19Aralık 1978 tarihinde doğmuş değil Türkiye'de, ama 26 Aralık 1978'de sıkıyönetim ilan edilmiştir. Şimdi 1978 senesinin başında bizim bıraktığımız Türkiye'de sıkıyönetim ihtiyacı yok, eğer öyle bir ihtiyaç olsa gelen hükümetin ilk yapacağı iş sıkıyönetim ilan etmektir.

EMİN ALTINBAŞ (Gaziantep) — Tohumlarını 1965'de siz ektiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — On ay sonra filizlenmiş; hani siz bu işi bir günde bitirecektiniz, ne oldu? Eğer tohum bizim zamanınızda ekilmişse...

Şimdi, 1978 senesinin başında bizim Türkiye'yi idare edemediğimiz, kabiliyetimizin yetmediği ve biz gidersek Türkiye'de kan dökülmesinin duracağı iddialarını yapan sizsiniz. O zaman bizim dediğimiz şudur; Çok büyük bir aldanma içerisindeyiz; Çünkü bu anarşi, bölücülük, yıkıcılık, bozgunculuk hareketi Türkiye'de bir hükümetin gitmesi, diğerinin gelmesiyle ortadan kalkacak bir şey değildir. Bu, bir devlet meselesidir, tehlike devlete yönelmiştir, tehlike milletin bütünlüğüne yönelmiştir, gelin, yanlış yapıyorsunuz siz o gün günün hükümetini, 1975 den 1978'e kadar görev yapmış bulunan hükümeti her gün "eli kanlı hükümet" ilan ettiniz ve her gün olup bitenlerden, birisi birisine bir şey yapsa, ondan dolayı Hükümeti sorumlu tuttunuz bunu yaptınız. Biz 1979 Kasımında bu görevi üstlenirken söylediğimiz şey şudur; "Biz sihirbaz değiliz" biz ülkenin meselelerinin fevkalade vahim boyutlara ulaştığını söylüyoruz. Biz teslimiyetçi de değiliz.

MEHMET DEDEOĞLU (Kırklareli) — Yüz günde bitirecektiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — “Yüz günde her şey bitecek” diye bir şey söylemedik, Ne biteceğini söyledik orada; açın bakın, yüz günde neyin biteceğini söyledik. Eğer yüz günde her şeyin biteceğini söylesek, programa ihtiyaç yok; yüz gün sonra bırakır gideriz. “Her şey bitti” der, bırakır gideriz. Hem kendinizi, hem başkalarını yanıltmakta fayda yok, istediğiniz kadar yanılsın.

Değerli Milletvekilleri, bizim söylediğimiz şey şudur. Memleket fevkalade zor şartların altındadır... Ama memleket yıkıcılara, bölücülere ve cumhuriyet düşmanlarına teslim etmeyiz ettirmeyiz de, Memleket bu badirenin içerisinden çıkacaktır, Memleketin bu badirenin içerisinden çıkmasında nasıl bir yol takip edilmelidir? Memleketin bu badirenin içerisinden çıkarılmasında takip edilecek yol şudur. Devlet görevidir bu, bir millî mesele haline gelmiştir. Artık bunun bir siyasi tarafı yoktur, bu bir gayri siyasi meseledir, hiç kimse anarşiste himaye vermemelidir, hiç kimse anarşiste, teröriste alkış tutmamalıdır. Gelin memleketin 1977 senesinin...

COŞKUN KARAGÖZOĞLU (İzmir) — Siz Başbakan olduktan sonra oldu o.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 1977 senesinin Aralık ayında Türkiye’nin gidilemeyen kazası, gidilemeyen ili, yoktu; ama 1979 senesinin Ekim ayında, Kasım ayında, 1979 senesinin Eylül ayında Türkiye’nin gidilmeyen yerleri, vardı.

ÖMER KAHRAMAN (Tekirdağ) — Seçimlerde gezdin her tarafı, inkâr etme.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Nasıl gezdiğimi gel gör; sayende gezmedim, milletimin sayesinde gezdim, sayende gezmedim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Değerli Milletvekilleri, Türkiye bu halde bizim elimize gelmiştir. “Biz fevkalade hal hükümetiyiz” dedik, Bunu 23 Kasım günü, yani, bundan iki ay evvel, iki buçuk ay evvel Hükümet Programı tartışılırken söyledik, daha hiçbir icraatımız yokken; “biz bir fevkalade hal hükümetiyiz” dedik. Fevkalade olan hal nedir? Fevkalade olan hal nedir? Daha ne olsun; memleket kan denizine dönmüş memleketin her köşesine anarşi sıçramış ve 11 aylık Sıkıyönetime rağmen memlekette hadiselerin arkası alınamamış.

Sıkıyönetim, memleketin idare edilemez hale gelmesinin adıdır, diyen yine sizsiniz Sayın Ecevit, 12 Nisan 1976 tarihinde TÜRK-İŞ salonunda; “Biz sıkıyönetime külliyen karşıyız; şayet bir gün bir memlekette sıkıyönetim ilan edilirse, o, o memleketi idare edenlerin aczindendir” demiştir; mealen böyledir. (A.P. sırlarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Ve bize Devrettiğiniz Türkiye 19 ilde sıkıyönetim, bir 19’u da sıkıyönetimlik halde; Türkiye’nin 38 yerine sıkıyönetim ihtiyacı olacak şekilde anarşi bulaşmış Ve anarşi himaye görmüş ve anarşi takibe istenildiği şekilde uğramamış ve 11 ay, 12 ay sıkıyönetim olmasına rağmen, hiçbir örgüte, varılamamış, mahkemelerde hiçbir örgüt davası açılammıştır. Bunların 15-16 yaşında ki çocukların yaptığını kimse kabul etmez, yaptırınlar var, yaptırınların üstüne hiçbir şekilde varılamamıştır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Kasım 1979’da gelip, bu kürsüye çıkıp söyleyin “Örgütlerin köküne iniliyor, örgütlerin köküne iniliyor” dedikten sonra hangi örgütün köküne indiniz de hangi elebaşını yakaladınız, hangi beyini yakaladınız. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

ORHAN AKBULUT (Sivas) — Ağca’yı kim kaçırdı?

ADNAN KESKİN (Denizli) — Nerede Ağca, nerede?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın Milletvekilleri, bizim çare arayacağımız 4 tane büyük mesele vardı. Aslında Türkiye'nin 200 meselesi vardır, ama bunu 20 ye indirmek, 20 yi de 4 e indirmek, diğer meseleleri ihmal etmek manasına alınmamalıdır. Bu 4 meseleyi halledemediğiniz takdirde hiçbir şeyi halledemezsiniz. Bunlardan birisi Türkiye'de kan dökülmesi durmalı, kanun, nizam hâkimiyeti tesis edilmeli, ülkede huzur ve güven geri gelmedi, can ve mal güvenliği sağlanmalıydı, Yani bunlar yoktu, "Vardı" diyen var mı" 1979 Kasımında "Türkiye'de can, mal güvenliği vardı" diyebilen kimse var mı?

COŞKUN KARAGÖZOĞLU (İzmir) — Şimdi var mı?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdikiyle, ilerikiyle falan değil. Can ve mal güvenliği yoktu.

Türkiye 12 ay sıkıyönetim idaresine rağmen, "artık sıkıyönetime ihtiyaç kalmamıştır" diyebilecek kimse var mıydı Türkiye'de?

NURETTİN KARSU (Erzincan) — Kapılar zincirli miydi?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Evet zincirliydi, kapılar da zincirliydi.

Her şey öyleydi ve gece yarısı birçok kimsenin evine girilip öldürülmüştü. İşte Ömer Sunar'ın kanı daha yerde duruyor. Gece yarısı kapısı kırılıp girilip, kurşunlanıp öldürülmüştü. Ömer Sunar, merhum Ömer Sunar.

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Şimdi var mı?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ve hakimlerin kapısı çalınıp, savcıların kapısı çalınıp kurşunlanmıştı, profesörler evlerinden çıkarken kurşunlanmıştı. Bunları ne çabuk unuttunuz.

Değerli Milletvekilleri, aslında meseleyi buraya getirmek istemiyorum. Benim meseleyi getirmek istemediğim yer, Türkiye'nin bu büyük belasına, Türkiye'nin içinde bulunduğu bu büyük belaya nasıl çare buluruz, Bizim düşündüğümüz çare şudur. Devlet kanunları hakim kılmalıdır, devletin güçleriyle kanunlar hakim kılınmalıdır. Meşru yollardan giderek, meşru zeminlerde kalarak ve devletin meşru kuvvetleriyle memleketi rahatsız edenlerin tesirsiz hale getirilmesi lazımdır. Buna bir itirazı olan var mı? Meşru yollardan gideceksiniz meşru zeminlerde kalacaksınız ve devletin meşru kuvvetleriyle Türkiye'de kanun, nizam hâkimiyetini sağlayacaksınız. Zaten devletin var oluş sebebi bu.

Eğer bunu yapamazsanız bir devlet boşluğu, bir iktidar boşluğu, bir kuvvet boşluğu meydana gelir, işte o, kargaşadır. Bu yapılacak. Şimdi buraya geliyorsunuz, efendim, 1977 senesinde şu vardı, daha önce de memlekette kan dökülüyordu diyorsunuz, evet. Bunlar neden oluyor diyorsunuz, buna birtakım izahlar da bulmaya çalışıyorsunuz. Türkiye'de bugün kan dökenlerin büyük çoğunluğu mahkemeler huzurunda; biz sosyal ve ekonomik sıkıntı içindeyiz onun için bu hadiselerle girdik demiyorlar, 1971-1973'te, de böyle demediler. Türkiye Cumhuriyetini yakıp, yerine komünist devlet kurmak istiyoruz dediler. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri) En ağır cezalara çarptırıldıkları halde, dediklerinden caymadılar, 1971-1973 döneminin zabıtları orta yerde, askeri mahkemelerin zabıtları orta yerde ve canla başla millete hizmet edip, devlete hizmet edip memleketi sükûnete kavuşturmuş bulunan silahlı kuvvetleri memlekette temin

ettikleri sükûnet nasıl bozulmuştur? Sükûnet 1974 affıyla bozulmuştur. Ve bir zihniyet ki, Türkiye’de devletin dibine dinamit koyanları, devlete kurşun sıkanları masum saymıştır, bunun karşısına çıkan askerleri, generalse, “faşist general” polisise “faşist polis” diye, biraz evvel zihniyeti gördünüz, polisi nasıl bölmüşlerdir; 1977 senesinin sonunda devletin polisinin içine bir takım sızma denemeleri vardı; ama devletin polisini dernekler idare etmiyordu. Devletin polisini, devlet kendisi idare ediyordu. Binaenaleyh, 1977 senesinin sonunda bizim bıraktığımız Türkiye ile 1979 senesinin sonunda bizim devraldığımız Türkiye arasında tanınmayacak kadar fark vardı. Şimdi, biz yeni baştan, anarşi meselesini halledelim, bu sadece hükümetlerin meselesi değildir. Herkes bunu böyle bile, Çünkü bir memlekette herkes seyirci, sadece Hükümet ve ona bağlı kuvvetler çırpınırsa netice alamazsınız. Eğer, bu bir millî meseleyse ki, öyledir, eğer bu bir devlet meselesi ise ki, öyledir, o zaman varlığını devlete borçlu bulunan, varlığını bugünkü rejime borçlu bulunan varlığını bugünkü Anayasaya borçlu bulunan bütün kuruluşlar; bütün organlar ve insan haklarına sahip çıkan bütün Türk vatandaşları devletin meşru zeminlerde, meşru yollardan giderek, meşru kuvvetleriyle söndürmeye çalıştığı bu yangının söndürülmesine yardımcı olmalıdır. (A.P. sıralarından alkışlar)

Değerli Milletvekilleri, şimdi biz diyoruz ki, çare budur, bunun dışında da bir çare yoktur, bunun dışında bir çaresi olanların hangi çeşit reçeteyi Türkiye’nin önüne koydukları görüldü, bu reçetelerden de Türkiye’nin şifa almadığı görüldü. Türkiye’nin ekonomik meseleleri vardır. Merkez Bankasında Türkiye’nin ihtiyacı bulunan malları alacak, hizmetleri alacak döviz yok. 1979 Kasımını söylüyorum. Şimdi de yok; ama olacak.

ERTUĞRUL YOLSAL (İstanbul) — Ne zaman?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ne zaman mı? Ocak ve Şubat aylarında 495 milyon dolarlık yalnız petrol için transfer yapıldı. Yalnız petrol. (C.H.P. sıralarından “Bizim zamanımızda gelen” sesleri)

Nereden gelen? Sizin ne anlaşmanızdan gelen? Siz sadece paranın tahribini anlaştınız; nereden gelen sizin anlaşmanızla? (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Şimdi biz Türkiye’nin Merkez Bankasına işlerlik kazandırmaya çalışıyoruz; döviz arıyoruz. Soruyorum; acaba Türkiye’nin Merkez Bankasında kâfi miktarda döviz olmazsa Türkiye dışarıdan alacağı ihtiyaçlarını karşılayabilir mi?

Muhterem Milletvekilleri, mesele yarının meselesi değil, mesele bugünün meselesi. Hatta mesele dünkü günün meselesi. Böyle bir mesele ile uğraşırken yapacağınız iş döviz bulmaktır, yapacağınız iş Türkiye’nin Türkiye’de eksik olan mallarını bulmaktır ve yapacağınız iş, Türk ekonomisini yeniden faaliyete geçirmektir.

1979 senesi içerisinde kalkınma hızı yine sıfırdır. Endüstride kalkınma çok gerilere gitmiştir. Zaten fabrikaların%80’i, %90’ı Kasım 1979’da kapalıdır Türkiye’nin. Ve açık bulunan fabrikaları da %30 kapasite ile çalışmaktadır. Şimdi, 1979 Kasımındaki yoklukların 25 Kasım 1979’da Hükümet olmuş bir siyasi heyete ciro edilmesi insafa sığmaz. Ve neticede nereye geliyorum?

Bir memlekette enflasyon almış başını gidiyor. Enflasyon bir memleketi tahribin en kestirme yoludur. Fiyatlar üç sıfırlı olmaya yanaşmış Beğenmediğiniz 1965-1971 yıllarında, tenkit ettiğiniz 65-71 yıllarında enflasyon nispetleri %5 ile 6 ama kalkınma hızı da vasati %7’nin üstünde. Enflasyon hızı %100, kalkınma hızı sıfır, Acaba bunun

hangisi daha iyi? Ve şimdi Sayın Ecevit buraya gelmiş diyor ki, fukara memur kömürünü alamadı diyor, kirasını da veremedi diyor. Acaba Fukara memur kömürünü ne zaman alamamış? Ne zaman kirasını verememiş fukara memur? Hükümetteyken fukara aklına gelmez, ama şimdi gelir fukara memur aklına; çünkü istismar edilmesi lazımdır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Fukara, memurun kömür ihtiyacı Aralık 1979’da mı çıkmış? Yahut kira ihtiyacı Ocak 1980’de mi çıkmış?

ALAETTİN ŞAHİN (Sinop) — Her şey bu kadar pahalı olduğuna göre...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Evet, pahalılaştıran biz değiliz Türkiye’yi; enflasyonun adı pahalılaşmadır. Bizim Türkiye’yi idare ettiğimiz dönemlerde, ben size söyledim 65’ten 71’e kadar olan dönemde vasati pahalılaşma %5 senede ve 75 ten 78 e kadar idare ettiğimiz dönemde de vasatısı bunun %15 sizin idare ettiğiniz dönemde bir sene %70, bir sene %100 ve enflasyon sakat ekonomi politikaların neticesidir, sakat finans politikalarının neticesidir. Niye Almanya’da enflasyon yok da Türkiye’de enflasyon var? Niye İngiltere’de enflasyon yok da Türkiye’de enflasyon var? Niye? Çünkü memleketi, idare edenler eğer şu veya bu düşünceyle “enflasyon umurumuzda değildir, günü gün edelim” derlerse, onun adına idareyi maslahatçılık denir, o hikmeti hükümet değildir ve idareyi maslahatçılığın bir memleketi getireceği yer de işte bu Kasım 1979 tablosudur.

Biz, bizden evvelki Hükümetin berbat ettiği, içinden çıkılmaz hale getirdiği, kırıp döktüğü her şeyi düzeltmeye çalışıyoruz. Niye düzelmedi diyorsanız, 80 günde düzelecek cinsten olsa zaten buna fevkalade demek mümkün değildi. Sizin 660 günde, “bir günde düzeltiriz” deyip 660 günde bu hale getirdiğiniz işi, biz 80 günde nasıl düzeltirdik?

Ama herkes emin olsun; eğer aldığımız tedbirlerin neticesini alacak kadar imkânı Türkiye bulursa, Türkiye bu imkânı bulursa, Türkiye bu badirenin içinden çıkacaktır. Hesap kitap bilmeyen bir Türkiye’nin yerini, hesabı kitabı olan bir Türkiye almaktadır; herkes bunu böyle bile. (A.P. sıralarından alkışlar)

Değerli Milletvekilleri, herkes geldi, anarşi meselesi üzerinde haklı olarak uzun uzun durdu. Anarşi meselesinde devletin bir stratejisi vardır. Bu strateji 21 Kasım 1979 günü yani, daha biz güvenoyu almadan, Milli Güvenlik Kurulu tarafından kamuoyuna duyurulmuş bir stratejidir. Bu strateji neden Milli Güvenlik Kurulu tarafından kamuoyuna duyurulmuş bir stratejidir? Çünkü Türkiye Cumhuriyeti her şeyi düşünmüş de güvenliğini mi Düşünmemiş? Ne oluyor Türkiye’de? Ve neden oluyor Türkiye’de? Kim Türkiye’yi rahatsız ediyor? Niye Türkiye bu rahatsızlıkların karşısında netice alamıyor? Anayasanın en son çaresine de başvurmuş. Niye netice alamıyor? İşte düşünülmesi lazım gelen şey budur. Türkiye’yi kimin rahatsız ettiği belli değilse, bu bilinmiyorsa ayıp. Türkiye’yi kimin rahatsız ettiği belli de bunun üstüne gidilmiyorsa, o da ayıp, Türkiye’yi kimin rahatsız ettiği biliniyor ve eğer kâfi derecede müessir bir şekilde gidilemiyor da netice alnamıyorsa, o da ayıp, Türkiye’nin bu üç ayıbı sıyırması lazım. Bunun içinden çıkması lazımdır. Binaenaleyh, Türkiye’de Milletın, Devletin kaderi, muallakta değildir. Bunun bir sahibi vardır, yani bunun bir gözetleyicisi vardır, millet kendisi sahiptir ama Devletin mekanizması içinde bir gözetleyicisi vardır. Onun içindir ki, Anayasanın 111 inci maddesi Milli Güvenlik Kurulu müessesesini getirmiştir. Milli Güvenlik Kurulu güvenlikle ilgili kararların alınmasında

ve koordinasyonun sağlanmasında gerekli temel görüşleri Bakanlar Kuruluna tavsiye eder ve millî güvenliğin sağlanmasından ve Silahlı Kuvvetlerin savaşa hazırlanmasından, Türkiye Büyük Millet Meclisine karşı Bakanlar Kurulu sorumludur. Şimdi geliyoruz 22 ay çırpındık, acaba Milli Güvenlik Kurulu bir tavsiyede bulundu da bu Hükümet bunları tuttu mu? Eğer tuttu da netice alınmıyorsa bir tavsiye daha arayacak; yok tutmadıysa, o zaman Anayasa ihlali vardır. Bir tavsiye de bulunmadıysa, Anayasanın 111. maddesindeki müessese işlememektedir. Oradan başlayacaksınız işe ve biz daha Hükümet olmadan geldik, güvenoyu almadan önce toplandık, “Millî Güvenlik Kurulunun birinci meselesi Türkiye’de güvenliktir, mili güvenliktir” dedik.

Milletin güvenliği böylesine zedelenmişken kimse bunu görmemezlikten gelemeyiz. Millî Güvenlik Kurulunun 22 Ocak 1980 öncesinde, yani 21 Kasım 1979 günü çıkarmış bulunduğu tebliğ şöyledir;

“Ülkemizde anarşinin çok büyük boyutlara ulaştığı...” Hangi gün söyleniyor bu? 21 Kasım günü. “Ülkemizde anarşinin çok büyük boyutlara ulaştığı cinayetler yangınlar, sabotajlar ve soygunların birbirini takip ettiği, Cumhuriyet tarihinde görülmemiş olayların vuku bulduğu, toplum huzurunun olağanüstü bir şekilde bozulduğu bir gerçektir.”

Bu Hükümetin tebliği değil, bu Millî Güvenlik Kurulu tebliği, Sayın Ecevit buraya geliyor diyor ki, “Türkiye, tarihinin en bunalımlı dönemini yaşıyor.” Acaba bu 80 gün zarfında mı bunalımlı döneme geldi? Kasım 1979 Türkiye’si Ekim 1979 Türkiye’si bıraktığınız yerde Türkiye, tarihinin en bunalımlı dönemini yaşıyordu.

22 ay hükümettiniz seyirci miydiniz? Ve her halde Türkiye 1977 senesi sonunda tarihinin en bunalımlı dönemini yaşamıyordu. Öyle olsaydı, öyle derdiniz; o zaman sıkıyönetim olurdu. O zaman başka şeyler olurdu.

Bakınız ne diyor; “Toplum huzurunun olağanüstü bir şekilde bozulduğu bir gerçektir. Devlet can ve mal güvenliğini, kanun ve nizam hakimiyetini, huzur ve sükûnu, korkusuz yaşama hürriyetini mutlaka sağlayacaktır”

Yani, 21 Kasım 1979 tarihinde, daha biz güvenoyu almamışken, Türkiye’de ne can güvenliği var, ne mal güvenliği var, ne huzur var, ne sükûn var. Bunu tespit ediyor ve Millî Güvenlik Kurulu, Anayasa ve kanun dışı eylemlerle insan hak ve hürriyetlerini, Türk Devletini, ülkesiyle ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü zedeleyen, dil, ırk, sınıf, din ve mezhep ayrımına dayanarak, nitelikleri Anayasada yer alan Türkiye Cumhuriyetini ortadan kaldırmayı hedef alan faaliyetlerle amansız mücadelenin sürdürülmesini bir zaruret saymaktadır.

Nereden gelirse gelsin. Devlet her türlü tehdidi bertaraf edecek kudret ve azme sahiptir. Anarşinin bölücülüğün, terörün, yıkıcılığın tesirsiz hale getirilmesi şarttır. Devlet kuvvetlerinin üstüne kurşun sıkanlara hiçbir şey demeyeceksiniz devletin polisini katil ilan edeceksiniz. Günahtır, günahtır. “Efendim, halkla devletin kuvvetleri çatışma haline gelmiş İzmir’de” Yani devletin kuvvetleri durup durduğu yerde halkın üstüne topla, tüfekte mi gitmişler?

MUSTAFA ŞENTÜRK (Malatya) — Evet, siz yaptınız.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hayır, öyle bir şey yok, 7 bin tane Tarih işçisi silahlanmış ve... (C.H.P. sıralarından gürültüler)

TEMEL ATEŞ (Ordu) — Nereden silahlanmış? Çoluğu, çocuğu ile aç!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ha, silahlandığı nereden mi belli, güvenlik kuvvetlerinin üstüne kurşun sıktıklarından belli. Ne delil istiyorsunuz? (*C.H.P. sıralarından gürültüler*) Ve bunlara bir şey demeyeceksiniz, sonra Sayın Ecevit “Türkiye Güney Amerika modeline gidiyor; herhalde işçiler buna sessiz sedasız kalmayacak” diyecek.

TEMEL ATEŞ (Ordu) — Bu model seni de kurtarmaz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yani, bir taraftan fit verilecek, aynen 1970 de olduğu gibi, İstanbul’u karma karışık eden işçilere, (DİSK’tir, yine aynı şey geliyor, aynı hat geliyor) “ben de olsam bu işçilerle beraber yürürdüm” diyecek. 1969 da Atalan’da Güllüce’de ve Elmalı’da toprak işgallerinin içine girecek ve vatandaşa, “Doğa kanunu var, kanun nizam dinlemeyin, buraları işgal edin” diyecek ve gelecek bunu bu kürsüden söyleyecek.

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Kepenk kapanmasını söyleyen sendin. Ayıp ayıp.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ve bu 12 Şubat 1969 tarihli zapta geçecek, Ondan sonra buraya geleceksiniz “Anarşinin yatağı neresi, bunu kıskırtan neresi” diye aramaya, sormaya kalkacaksınız. Şimdi bırakın bunları, bunların yanlış olduğu görülmüştür. Gelin.

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Şoförleri kontak kapatmaya kim davet etti?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hayır, biz şoförlere kontak montak kapattırmadık, açık söylüyorum. Şoförler kontak falan kapatmadılar sizin döneminizde, Dünyanın çamurunu attınız. Kimse kontak falan kapatmadı.

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — İşçiye, köylüye, askere “sokağa dökülün” diyen kimdi? Niye yalan söylüyorsun? Kadınlara, “Boş tencere ile sokağa dökülün” diyen kimdi?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Değerli Milletvekilleri, benim huzurunuzda söyleyeceğim şeylerin özü şudur: Türkiye 1979 Kasımında fevkalade halin içinde idi, 1980 senesinin yani aradan 80 gün geçtikten sonra, 1980 senesinin Şubat ayında bu durumdan çıkmış değildir. Türkiye hala fevkalade halin içindedir, ama Türkiye’nin bütün meselelerine sahip canla, başla ülkeye hizmet için çırpınan bir Hükümet vardır orta yerde.

Şimdi geleceksiniz, efendim zam yaptınız... Evet, yapılan zamdır. Yok efendim, ayarlama gayarlama diyen yok, yapılan zam. Neden yaptınız diye bir sorsanız. Neden yaptınız? Ha, nedenini söyleyeyim. 1980 senesinin içerisinde...

ABDURRAHMAN KÖKSALOĞLU (İstanbul) — Ben söyleyeyim, orta tabaka kalsın diye.

MUSTAFA KEMAL AYKURT (Denizli) — Sayın Başkan, müdahale ettirmeyin, müdahale etmesinler.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 1980 senesinin içerisinde İktisadi Devlet Teşekküllerinin bu fiyatlarla mal satılması halinde zararı 351 milyar lira olacaktır. Kim verecek bu 351 milyar lirayı? Ben dedim ki; “Bir Allah’ın kulu çıksın şu 351 milyar lirayı kim verecek bir söylesin?” Ben sadece bir Allah’ın kulu çıksın demedim

ki, “bir Allah’ın kulu çıksın” orada da kalmadım, “şu 351 milyar lirayı kimin vereceğini bir söylesin...”

ZEKİ KARAGÖZLÜ (Manisa) — Erbakan hepimizin adına çıktı.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi Değerli Milletvekilleri, gelin, bir memleket hesabını, kitabını kaybederse, bir memleketin merkez bankası ve hazinesi işlemez hale gelirse, o memleketi tahrip etmek çok kolaylaşır. Gelin evvela hesabımızı, kitabımızı bir yoluna koyalım, Ne yapalım? Kendi hesabımızı kitabımızı yoluna koyalım?

ADNAN KESKİN (Denizli) — Benzini beş liraya düşür.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Değerli Milletvekilleri, 350 milyar liralık zarar, bunu kim karşılayacak soruyorum. Bunu karşılayamadığımız takdirde bu devlet işler mi? Efendim gübresi bir liradan beş liraya çıkardınız ve DAP gübresini de 245 kuruştan 12 liraya çıkardınız, bunlar doğrudur.

HASAN VAMİK TEKİN (Giresun) — 1975 de niye düşürdünüz? Meydan meydan bizi eleştirdiniz, niye düşürdünüz?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Nerede yaşıyorsunuz nerede, hâlâ nerelerde yaşıyorsunuz?

BAŞKAN — Sayın Vamık Tekin, müdahale etmeyiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben size 1980 Türkiye’sini anlatmaya çalışıyorum, 1980 Türkiye’sinin hadisesi şudur: Bakınız ben size bir şey söyleyeyim, eğer bu hesap düzgün hale getirilmezse Türkiye’yi kimse idare edemez, kimse idare edemez Türkiye’yi, Bu hesap düzgün hale getirilmezse Türkiye bugünleri arar.

TEMEL ATEŞ (Ordu) — Sayenizde.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayemde falan değil, Ben 1979 sonundaki Türkiye’nin hesabını çıkardım, bu hesap şudur, açık söylüyorum: Türkiye %100’e yakın bir enflasyon hızıyla gitmeye devam ederse, çok gidemez. Gelin bu enflasyon canavarını, gelin bu anarşi canavarını tesirsiz hale getirelim. Bana göre her ikisi de gayri siyasidir. Şimdi bakınız. 1980 gübre hesabı 90 milyar liradır. Yani 90 milyar lira para vereceksiniz, 9 milyon ton gübre alacaksınız. Bunu köylüye vereceksiniz, bunun karşılığında ekşi fiyatlarla alacağınız para 10 milyar liradır. Aradaki 80 milyar lirayı kim verecek?

NECCAR TÜRKCAN (İzmir) — Fondan fondan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yok fonda, monda bir şey, ne fonunda? Merkez Bankası; para bas, para bas, her bastığınız lira vatandaşın bu cebine koyduğunuz her lira bu cebinden iki lira alıyor. Çıkamazsınız para basmakla Türkiye’nin meselesinin içerisinden. Bunları siyasi istismar konusu istediğiniz kadar yapın. Gelin, milletin huzurunda bunları tartışalım, Benim vatandaşım vicdan sahibidir, insaf sahibidir. Eğer bugün Türk vatandaşının 5 liraya gübre almasını çok görüyorsanız, eğer gübre fiyatlarını eski yerinde bırakırsanız, yarın üç ay sonra Türkiye’de o beş liralık gübreyi 25 liraya almak mümkün değildir ve 25 lirayı bulmak da mümkün değildir. (A.P. sıralarından alkışlar)

Netice itibarıyla: aslında gübre fonu, 90 milyar lira vereceksiniz karşılığında 10 milyar lira alacaksınız, 90 milyar lira vereceksiniz, karşılığında 50 milyar lira alacaksınız.

Gübre fonuna hala 40 milyar lira sübvansiyon vardır. Tarım ürünlerinden alınan fon buraya gitmektedir. Türk vatandaşı bilmez mi ki, hesabı kitabı olmayan bir vatandaş, evini, çocuğunu çocuğunu hepsini sefil eder. Hesabı kitabı olmayan bir devlet idaresi o memleketi sefil eder, işte...

HASAN CERİT (Adana) — 1975 de hesap bilmiyor muydunuz? 1975 de niye düşürdün? *(A.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Lütfen müdahale etmeyiniz, lütfen dinleyiniz. *(A.P. sıralarından, "Müsamaha ediyorsunuz, seyirci kalıyorsunuz" sesleri)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi soruyorum...

BAŞKAN — Sayın Milletvekilleri, müsamaha falan etmiyorum. Dinleme adabını Sayın Milletvekillerinin kendileri öğreneceklerdir. Lütfen.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 1975 de Türkiye o günkü sübvansiyonu kaldıracak fiyat seviyeleri içerisinde idi.

BAŞKAN — Sayın Başbakan, yarım saatlik müddetiniz kaldı efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Oldu.

Petrolün 4 misli, 5 misli pahalılanmış olması, gübreyi aynı şekilde pahalılandırmıştır. Çünkü fosfat taşı ona bağlı olarak pahalılanmış, amonyak ona bağlı olarak pahalılanmış, sülfürik asit ona bağlı olarak pahalılanmış.

Biz, şayet gübreyi 5 liraya çıkardıysak, yarın 25 lira verdiği halde gübre alamaması gibi bir durumdan Türk vatandaşını kurtarmak için çıkarmışızdır. Bugün döviziniz de olsa, Türk Liranız yok, Zirai Donatım Kurumunun, biraz evvel söyledim, 58 milyar lira borcu var; döviz bulduk, gübre satın aldık, Türk Lirasının bulmak için 10-15 gün uğraştık.

Değerli Milletvekilleri, açığı savunmayın. Verelim, tamam, Kime vereceğinizde çok adil olmaya mecbursunuz. Kime vereceksiniz? Çok adil olmaya mecbursunuz Kimden alacağınızda da çok adil olmaya mecbursunuz ve kimden alıp kime vereceksiniz? Verelim, ama alma yerine gelince, almadan vermek Allaha mahsus, almadan vermeyi kimse ileri kadar götüremez.

NECCAR TÜRKCAN (İzmir) — Emekçiden alıp sermayeye veriyorsunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hesaplar, kitaplar...

NECCAR TÜRKCAN (İzmir) — Emekçiden al, sermayeye ver.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bunların hepsi laf.

Hesaplar, kitaplar yeni baştan yapılmış ve gayri siyasi olarak Türkiye bugün hesabını düzeltme noktasına gelmiştir.

Şimdi soruyorum: Türkiye’de 1 liraya gübre satsak iyi değil mi? Çok iyi.

İSMAİL AKIN (Ayfonkarahisar) — Niye 12 lira yaptınız?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hah, işte bende oraya geleceğim zaten. Bak, dinle niye yaptım? Biz siyasi bir heyetiz. Bizim millet huzurunda sorumluluğumuz var, biz reye dayanan bir heyetiz. Acaba gübreyi 1 liradan 5 liraya çıkarmakla biz milleti hoşnut mu ettik? Hayır. Hoşnut etmeyeceğimiz şeyi niye yaptık

öyleyse? Niye yaptık? Çünkü mecburduk Devlet bu demektir. Niye mecburduk? Çünkü bunu yapmazsak benim vatandaşım 3 ay sonra ne gübre bulabilecekti, 1 ay sonra ne gübre bulabilecekti, ne bu bu fiyata bu gübreyi alabilecekti.

ALAETTİN ŞAHİN (Sinop) — Biz yapmadan bulduk ama.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ne buldunuz canım, vatandaş ne nadas edebildi, ne gübre atabildi toprağına. Madem yapmadan buldunuz neye hükümet olmaya devam etmediniz canım? Neye etmediniz yani? Yapmadan falan bulamazsınız. Gelin kaynak fikrini inkâr etmeyin. Kime ne verecekseniz? Bir yerden alacaksınız. Ve bunun yeri belli değilse, Merkez Bankası fonksiyonunu kaybedip İktisadi Devlet Teşekküllerinin finans müessesesi haline getirilmiştir. Şekerin 20 liradan satılması iyi değil mi? İyi, (C.H.P. sıralarından gürültüler, Başkanın tokmağı vurması)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şekerin 20 liradan satılması iyi değil mi? İyi Şeker'i 30 liraya çıkarmak acaba bir siyasi heyet için iyi bir şey mi? Değil.

NECCAR TÜRKCAN (İzmir) — Zeytinyağı 230 lira oldu.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hoşnutsuzluk yaratmaz mı? Yaradır. Biz aklımızı peynir ekmekle mi yedik, niye hoşnutsuzluk yaratalım? Niye muhabbetimizi kiralım? Neden 30 liraya çıkardınız? Çünkü 20 liradan şeker satmak mümkün değil de ondan.

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Zam zulümdür diyordunuz.

ERTÖZ VAHİT SUIÇMEZ (Trabzon) — Zam işkencedir diyordun.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 20 liradan satmak mümkün değil de ondan.

Çünkü 20 liradan şeker satmaya devam ettiğiniz zaman -Şeker Şirketinin 18 milyar zararı var- gelecek sene Şeker Şirketinin şeker üretebilmesi mümkün değil. Dışardan tonuna 500 dolar verip şeker almak mecburiyetinde kalacaksınız. Nitekim 1980 senesinde, yani 1979'u 1980 e bağlayan senede Türkiye 250 bin ton şeker almakla karşı karşıyadır.

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Muhalefette zam cinnettir diyordunuz. Bir cevap lütfeder misiniz halkın huzurunda buna?

İ. ETEM EZGÜ (Samsun) — Kes sesini lan. (A.P. sıralarından gürültüler, Başkanın tokmağı vurması)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 7 Mart 1974 tarihinde Sayın Ecevit "zamlar bize miras kaldı" diyor. Peki biz, Kasım 1979'da zamları kendimiz mi icat ettik? Bizim Türkiye'yi 6 ay, 8 ay, 10 ay idare etmemiz sonunda Türkiye bu hesap bozukluğuna gelir, yani hesapları düzgün alırız bozarız Bunları yapmak mecburiyetinde kalır, o zaman bize sorasınız.

Biz Türk Lirasının değerini 47 lira olarak almadık, 70 lira olarak aldık, Dolar 70 lira. O da doların düşmüş olmasına rağmen. Çünkü Türkiye'nin çeşitli üretim tesislerine zaten dolar 100 lira ile 150 lira arasında maloluyor.

BURHAN ECEMİŞ (Niğde) — Doları 150 liraya çıkardınız?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 100 lira ile 150 liraya mal oluyor. Şimdi biz bunu 70 liraya ve daha aşağıya indireceğiz; kavga budur.

7 Mart 1974 tarihinde Sayın Ecevit “Zamlar bize miras kaldı” diyor. Ben onu takiben zamlar bize miras kaldı demek istemiyorum. Ama bizim herhalde 30-40 gün Türkiye’nin idaresinde Türkiye’de şekeri 20 liradan 30 liraya gübreyi 1 liradan 5 liraya çıkaracak hale getirmemiz mümkün değildir.

Şimdi Muhterem Milletvekilleri, bu milletin kaderini elinde tutan heyet, siyasi olarak, milletin temsilcileri olarak gelin, burada olmazsa bile dilinizle ikrarınızı da istemiyorum. Kalbinizle tasdikinizi de istemiyorum, ama elinizi şakağınıza koyun, akşam düşünün, biz gittik hükümet olarak, başka bir hükümet geldi, ne yapacak, bu 351 milyar lirayı?

351 milyar lira zararlar biz gelmedik, zararı biz orada bulduk, Binaenaleyh, bu 351 milyar liranın karşılanması lazım. Sıfıra sıfırdır, yani vatandaşın günlük hayatından bir şey alıyoruz da onu başka bir yere falan veriyor değiliz. Bütün bunların, vergiler dahil, hasıl ettiği nema ile masraf eşittir. Değerli Milletvekilleri, şimdi Sayın Erbakan 27 Şubat 1974 tarihli beyanatında “Yapılan iş piyasada ki fiyatları tescil etmektir. Alınan zam kararları cesaretle, çekinmeden, ekonomik şartların bir gereği olarak alınmıştır. Ücretlerin zamların önünde gitmesi için hükümetimiz çaba harcayacaktır. Zam kararları alınmazsa yanlış hareket edilmiş olacaktır. Zam kararları alınmazsa yatırımlar azalacak, işsizlik artacak, kaçakçılık teşvik edilmiş olacak, aracılardan haksız kazanç elde etmelerine göz yumulmuş olacaktır” diyor.

CEMAL AKTAŞ (Burdur) — Şimdi de başka şey söylüyor.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi başka şey söylüyor, başka, *(Gülüştürmeler)* Bakınız, 1 Ağustos 1974 tarihinde 64 kuruşluk gübreyi 192 kuruşa siz çıkardınız 64 kuruşluk gübre 192 kuruş, üç misli.

NURETTİN KARSU (Erzincan) — Kimler çıkardı.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — O gün öyle Ama biz 1975 senesinin Nisanında hükümet olduk, bunu 110 kuruşa indirdik. *(C.H.P. sıralarından “Niye indirdiniz” sesleri)* O günkü Türkiye’nin hesabı buna müsaitti. O günkü hesap müsaitti. Bugünkü hesap müsait değildir. Türkiye’de ve o günkü 110 kuruşla, bugünkü 110 kuruş aynı para değildir. Sizin bıraktığınız yerdeki, gübrenin 192 kuruş olduğu yerdeki 192 kuruşla, bugünkü 192 kuruş aynı para değildir. O günkü 192 kuruş bugünkü 6-7 liradır. Bakınız bizim 75 kuruşa bıraktığımız gübreyi siz 225 kuruşa çıkardınız. Bizim 120 kuruşa bıraktığımız gübreyi siz 360 kuruşa bıraktınız, biz geldik bunları indirdik.

HASAN VAMİK TEKİN (Giresun) — Niye indirdiniz? Merkez Bankası fonları yok mu idi?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hesap müsait değildi. Hesap kitap anlamıyor musunuz hesap müsait değildi.

Değerli Milletvekilleri, herhalde, bir heyeti siyasi olarak bizim kendi bindiğimiz dalı keseceğimizi kimse düşünemez. Yani siz zannediyor musunuz ki, biz vatandaşları incitelim diye bu kararları aldık. Bu olmayacağına göre, vatandaşı bize rey veren, bizi buralara gönderen, hukukunu koruduğumuz milyonlar, o milyonlar dururken biz başka hiçbir şey düşünmeyiz. Düşünmedik de bu zamana kadar zaten. Ve aslında, aslında gübreyi devlet alıyor, vatandaşa satıyor. Her kilo gübrede beş lira zarara, her kilo amonyum gübresinde, her kilo DAP gübresinde 8 lira zarara devlet yine katlanıyor.

NURETTİN KARSU (Erzincan) — Ya benzin!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Değerli Milletvekilleri, benzin...

NURETTİN KARSU (Erzincan) — Bir zamanlar 5 lira idi.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Evet o zaman öyleydi. (C.H.P. sıralarından gülüşmeler) Öyle kahkahayla gülünecek falan bir şey yok. O zaman, bakınız hem size söyleyeyim. Sizin benzini, 12 liraya çıkardığınız zaman benzinin maliyeti 6 lira idi, bugün benzinin maliyeti 25 liradan aşağı değil, mazotun maliyeti de 22 liradan aşağı değil.

CEMAL AKTAŞ (Burdur) — Zam yap zam, çare bu.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bu eldeki fiyatlarla dahi, akaryakıt fonu mazot ve gazyağında zarar eder.

CEMAL AKTAŞ (Burdur) — Allah millete kolaylık versin.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Biz milletimizin önüne bir sağlam hesap koyduk. Devletin hesabı sağlamsa millet rahat eder. Milletimiz fedakârlıktan kaçınmaz. Millete para basmak suretiyle ve milletin yoklukların içerisinde sürüklenmesini sağlamak suretiyle iyilik falan yapmış olmazsınız.

Değerli Milletvekilleri, 22 ay bu Türkiye, sizi gördü. Türkiye'ye vereceğiniz bir şeyiniz olmadığını gördü. Türkiye'ye vereceğiniz bir şey vardı da niye vermediniz? Türkiye'yi bu hale getirdiniz, bırakıp gittiniz.

CEMAL AKTAŞ (Burdur) — Zamları savunmak zor. Allah kolaylık versin.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Biz zam savunmuyoruz, biz Türkiye'nin hesabını savunuyoruz. Hangi manaya alırsanız alın. Her yerde sizinle karşılaşmaya da hazırız, her yerde. Her yerde karşılaşmaya hazırız.

ALTAN TUNA (Çanakkale) — Zamların savunulacak yeri mi kaldı zaten.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ne yapacaksınız, ya bu malları Türkiye'de bulunduracaksınız, vatandaş bunları kullanacak, ya da bulunduramayacaksınız. Hangisini tercih ediyorsunuz?

ALTAN TUNA (Çanakkale) — Zamlardan sonra mallar çıktı meydana.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Cumhuriyet Halk Partisi durur durur, devlet ve demokrasi kuruculuğundan bahseder. Aslına bakarsanız bu beyan da doğru değildir. Devleti Cumhuriyet Halk Partisi kurmuş değildir. Devlet Cumhuriyet Halk Partisini kurmuştur ve bütün milletin yaptığı bir İstiklal Savaşını, bir Kurtuluş Harbini ve bütün milletin malı olan Türkiye'nin büyüklerini kendinize malederek, bir yere varamazsınız. Bir yere varacaksanız kendi kabiliyetiniz sayesinde varın. Sıkıştığınız zaman Atatürk'e sığınırsınız; ama "komünizm her görüldüğü yerde ezilecektir" diyen de Atatürk onu da diyen Atatürk. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

VELİ YILDIZ (İçel) — Biz de ezeriz karşı mı çıkıyoruz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın Ecevit geliyor. (tabir kendisinin, çünkü başka bir şey kullansam benim Türkçem değil der)

"O kadar iyi, koşullu borç erteledik" diyor. 1980 ve 1983 arasında Türkiye'nin ödenmesi lazım gelen borçları 10 milyar dolar civarında, Ama güzel ertelemişler borçları. Türkiye yeniden bir borç ertelemesiyle karşı karşıyadır.

ERTÖZ VAHİT SUİÇMEZ (Trabzon) — O kadar çok borç bırakmışsınız.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 12,5 milyar bıraktık, karşılığında da eser bıraktık 100 milyar sarf etseniz yine yapamazsınız.

İkide bir geliyor. Sayın Ecevit, enerji politikasından bahsediyor. Evvela şunu söyleyelim...

ORHAN YAĞCI (Bilecik) — Barajlar kralı...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi o krallık işine girmeyin, mahcup olursunuz.

Türkiye’de 1950 de sadece 789 milyon kilovata/saat elektrik üretiliyordu. Bunun %96’sını temiz kaynaklarından, 4’ünü sulardan üretiliyordu. Türkiye 1979’da Türkiye 25 milyar Kilovat saat elektrik üretti ve bunun %44’ünü sulardan ve %56’sını temiz kaynaklardan üretti. Bu kendiliğinde mi oldu? Bu kendiliğinden mi oldu? Yapa, yapa, yapa ki, onun tabanında da 1963 yılı vardır. Bir Ambarlı Santralı 600 bin kilovatlık. O zaman mazot çok ucuzdu. Fueloil çok ucuzdu, bir ekonomi meselesiydi, çarçabuk yapılabilirdi. Aslında, keşke bugün de dolar olsa, yine akaryakıt alabilseniz de o santralleri eksiksiz çalıştırabilseniz. Çünkü geçen sene de söyledim, daha 2 ay evvel de söyledim. 1 kilovat saat elektrik size 5 liraya maloluyordu, hangi kaynaktan üretilseniz 5 liraya mal oluyor, ama 1 kilovat saat elektriğin yokluğu bugün 200-250 lira Türkiye’ye zarara veriyor. Keşke olsa da 4 liramı diye bunun peşine düşmesek.

Sayın Ecevit, “Bizim başladığımız kömür santralleri” diyor. Sizin başladığınız bir tek kömür santralı yoktur, bir tek yoktur, bir tek. Bir tane yoktur, bir tane. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Yatağan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yatağan. 1977 programına bakın, 1977 yılında Yatağan’ın bütün tribünleri, jeneratörleri satın alınmıştır. Polonya Kredisi ile Yaptığınız bir tek şey yoktur, yapmadığınız vardır. O nedir biliyor musunuz? Eğer iki sene Elbistan-Afşin Projesinde güvenliği sağlasaydınız. 750 milyon dolarlık bizim bırakıp gittiğimiz krediyi (biz siparişlerini de vermiştik) doğru dürüst kullansa idiniz ve Elbistan Santralı Eylül 1979’da işletmeye girse idi, Türkiye bugün elektrik sıkıntısı içinde olmazdı. Türkiye’yi elektriksiz bırakan sizsiniz, sizin hükümetinizdir.

CEMAL AKTAŞ (Burdur) — Keban’ın tribünleri ne oldu?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Keban’ın tribünlerini biz sipariş ettik gittik. Keban’ın tribünlerini iki senede koysaydınız.

1979 senesinin Eylülüne kadar transfer yok.

NURETTİN KARSU (Erzincan) — Sonra niye çalıştı Keban?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Çalışır tabibi, niye çalışmasın? O günün ihtiyacı o kadar, Elektrik santralleri öyle yapılır, Dünyanın her tarafında öyle yapılır.

Sayın Ecevit, beni kötölemek için filme bile sığındı geçen hafta gördüğü filme. Ne kadar acze düşmüş anlayın

Sayın Erbakan buraya geldi, eliyle göstererek “Ey ahali duyduk duymadık demeyin, bakın bu paralarla yüzme havuzu yapıyorlar Yozgat’ta” dedi Tahkik ettim Yozgat’ta

yüzme havuzu falan yok. Ne yapan var, ne yaptıran var, ne yapılmış var. Bari ahaliye gösterdiği o fotoğrafı verse de bana, ben onun nerede olduğunu arayıp bulsam.

Değerli Milletvekilleri, Türkiye'yi rahatsız edenler var. Bakın bu rahatsız edenlerin içinde halk var mı? Halk yoktur. Türkiye'yi rahatsız edenlerin içerisinde, Türkiye'yi rahatsız edenlerin içerisindekilerin çoğu eğitim müesseseleridir, eğitim müesseselerinde görevlidirler, zihni yıkanmaya çalışılan gencecik yavrularımızdır, çocuklarımızdır ve bu Türkiye'yi rahatsız edenlerin çok büyük bir kısmı Devletten para alanlardır. Türkiye'nin sıkıntısı budur. Ne çalkantisından bahsediyorsunuz siz? Türkiye'yi rahatsız edenler var ve halk yok Türkiye'yi rahatsız edenler arasında.

Sayın Ecevit bir Güney Afrika modeli tutturmuş gidiyor. (C.H.P. sıralarından "Güney Amerika modeli" sesleri) Güney Amerika mı?

Öyle olsun. Güney Amerika olsun. Bakınız ne diyor? "Bütün bunların sonucu ne olacaktır? Bunların sonucunda, AP İktidarının uygulayacağı bu planla (yani ikinci Beş Yıllık palan o) Türkiye korkarım ki kısa zamanda bir Güney Amerika ülkesine benzeyecektir" Tarih;28.6.1967. Bu Güney Amerika Sayın Ecevit'in zihnine iyi yer etmiş, çok iyi yer etmiş ki, 13 sene evvel de bu Güney Amerika korkunun içerisinde. Nedir bu Güney Amerika? Biz ne yapmışız da Güney Amerika modeline gidiyormuşuz? Biz Türkiye'ye döviz bulursak, biz Türkiye'ye mazot bulursak, biz Türkiye'ye ilaç bulursak Güney Amerika mı oluruz?

CEMAL AKTAŞ (Burdur) — Onu bulamayanlar olursa?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Biz döviz bulmaya çalışıyoruz, Türkiye'nin ihracatını artırmaya çalışıyoruz. Türkiye'yi yokluklardan kurtarmaya çalışıyoruz, Türkiye'de yatırım felç olmuş, yatırım hamlesini yeniden canlandırmaya çalışıyoruz Eğer bütün bunlar alayülala ise bunları lüzum yok yapmaya, Bunları yaptığımız zaman Güney Amerika modeline mi gireriz?

SELAMİ GÜRGÜÇ (Aydın) — 12 Mart dönemine gireriz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yok öyle şey, hiçbir yere gitmezsin, bunu yapmadığınız takdirde 3 ay sonra Türkiye de bu günleri ararsınız. Yapılan iş odur ve bunun siyasi sorumluluğunu biz aldık üstümüze, Sizin cesaret edemediğimiz işi biz yaptık, Çünkü Türkiye bunu istiyordu. Sizin reçetenizle Türkiye'nin nereye geldiği belli, Şimdi bağırmaya çağırmaya hacet yok, "Biz sosyalistiz, kapitalistiz." Biz ne sosyalistiz, ne kapitalistiz biz Türkiye şartlarının gerektirdiği işleri yaparız, aklın icabı ne ise onu yaparız. Büyük Atatürk'ün gösterdiği istikameti, "Muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkınız" Bunun gereği ne ise Türkiye şartlarında düşünüyoruz taşınırız, Türkiye'nin imkânlarını, ihtiyaçları karşısında en iyiyi kullanırız, işte aklın yolu budur, biz bunu yaparız. Ne sosyalist olmaya, ne kapitalist olmaya hacet yoktur. Ne olmak lazımdır? Sadece akıllı olmak lazımdır. Türkiye'nin kaynaklarını akıllı bir biçimde kullanmak lazımdır. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar)

Değerli Milletvekilleri, ülke sizden ne bekler? Aslında buraya gelip, C.H.P. adına konuşma yapan Sayın Ecevit, kendisini bir zamanlar "Umut" ilan etmişti, ettirmişti. Şimdi umut bitti, şimdi yeniden bu umudun dirilmesi mümkün değildir. Çünkü eseri orta yerde. Bu eser bizim değil, bu eser sizin, biz bunu düzeltmeye çalışıyoruz.

Değerli Milletvekilleri, Milli Selamet Partisi Genel Başkanı Sayın Profesör Erbakan (*Gülüşmeler*) buraya gelip birçok şeyler söyledi. Bunların hepsine cevap vermek isterdim, fakat vaktim yok, yani vakit daraldı.

CEMAL AKTAŞ (Burdur) — İşinize gelmedi.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İşimize gelir, gelir, hiç merak etmeyin.

Bakınız, biz bir görev yapıyoruz, bu görevi canla başla yapmaya çalışıyoruz, bizim için biz sandalye meczubu falan değiliz, 2 gün fazla hükümet olalım; bunların peşinde falan değiliz. Biz sadece Türkiye'yi içine düştüğü bu büyük beladan anarşiden, enflasyondan ve içine düştüğü bu sıkıntılardan kurtaralım diye uğraşıyoruz. Onun içindir ki, bizi hiç kimse, 80 gün içerisinde biz bu ciddi tedbirleri alan bir Hükümet olarak hiç kimse Hükümeti mecbur falan görmesin. Ve biz düşme korkusu falan içinde değiliz, yaparız. Yapabildiğimiz kadarı ile yaparız. Cenabı Allah'ın verdiği bütün gücü Türkiye için kullanırız. Ve yine inanıyoruz ki, yol doğrudur. Netice alınacaktır.

Sayın Erbakan'ın sözlerinin içerisinde yanlışlar var, eğriler var, saplantılar var, yanlış var, eğri var, saplantı var, Hal bu yani. Çünkü "Batılın Göz Yaşları" filmine dahil etti ya bizi, binaenaleyh, "Batılın Göz Yaşları" filminden çıkacak olan netice, "İşte, hadi bakalım A.P. ne duruyorsun, çık, bu yükün altına gir de senin de Halk Partisi gibi batıl olduğun görülsün onlar da bir şey yapamadı, sen de bir şey yapamadın." Çıkar ağzındaki baklayı. Çıkardı Hoca ağzındaki baklayı bugün, "Ben varım" diyor. (*Gülüşmeler*)

Şimdi, gayet tabidir ki, Sayın Erbakan'ın "Bu hükümet bir kurulsun, bunların da pamuğu pazara" çıksın, ne oldukları görülsün, bunların da bir şey yapamayacağı görülsün, işte bunu için ben bu Hükümeti destekliyorum, demedim mi başında? Dedi, Sayın Erbakan'ın buraya gelip "Bu hükümet iyi yapıyor" demesi mümkün değil.

Binaenaleyh, söylediği şeylerin hareket noktası kötüleme olduğuna göre söylediği şeyin hareket noktası kendi kendini doğrulama olduğuna göre, bizim kendisinden beklediğimiz tenkidi yapmıştır. Gayet tabidir ki, içinde faydalanılacak olan kısımlar varsa faydalanacağız.

Sayın Erbakan'ın bize biçmiş olduğu kader, uçurumdur. "Köşe" diyor Ama biraz sabırlı olursanız o köşeyi uçuruma doğru dönmeyeceğiz. O köşeyi aydınlığa doğru, selamete doğru döneceğiz.

Bakınız bizim uçuruma girmemizle ki, gayet açık söylüyorum, bizim uçuruma gitmemizle Türkiye kurtulsa, bizim uçuruma gitmemizle, Türkiye refaha kavuşsa, Türkiye yokluktan kurtulsa, Türkiye'de kan bitse, can feda. (*A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar*)

Binaenaleyh geliniz bugün bari Hükümetle Devleti, milleti birbirinden ayıralım. Geliniz, bu Hükümeti yıpratacağız diye Türkiye'yi daha çok ıstıraplara sürüklemeyelim. Geliniz, Türk Devletini daha çok zedelemeyelim. Geliniz, Türk Milletine daha çok çile çektirmeyelim.

Sayın Erbakan buraya geliyor diyor ki, "Kanunlar sevk edecektiniz hiç birisini sevk etmediniz ve Halk Partisinin getirdiği kanunları benimsediniz." Halk Partisinin getirdiği kanunlar dediği anarşi mücadelesi kanunlarında biz daha önce üzerinde mutabık

kaldık. Binaenaleyh, biz muhalefetken, “Türkiye’de kan dökülmesi karşısında alacağınız tedbirler, insan haklarını zedelediği sürece açık bono” dedik bizden evvelki, Hükümete. Tarih de Eylül 1978’dir, şahit de Sayın Ecevit’tir.

NECCAR TÜRKCAN (İzmir) — Hadi canım sen de...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — “Getirin, bunları destekleriz” diyen biziz, biz destekledik.

ERTÖZ VAHİT SUİÇMEZ (Trabzon) — Vergi kanunları için ne dediniz? Vergi kanunları için?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ve bu kanunlar 12 aya yakın takipsiz kaldı. 12 ay sonra biz geldik didindik çırpındık.

SELAMİ GÜRGÜÇ (Aydın) — 12 ay gensoru verdiniz Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Siz meclisten kaçtınız gittiniz. Gensoruyla falan alakası yok. 16 Haziran günü bu Meclisin kürsüsünden konuşan günün İçişleri Bakanı “Bu kanunları çıkarıverin” diye yalvardığı halde siz, “Hadi gidelim arkadaşlar” diye kaçtınız gittiniz. (A.P. sıralarından *gülüşmeler*) Uyudu; yine biz geldik, bu Meclislerden geçirilmesini şu veya bu biz sağladık. Ümit ediyorum ki, Salı günü Cumhuriyet Senatosu toplanır, bu kanunlara nihai şeklini verir.

BAŞKAN — Sayın Başbakan, 5 dakikanız kaldı.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sadece Anayasanın 123 üncü maddesindeki fevkalade hallerle, Anayasının 136 maddesindeki Devlet Güvenlik Mahkemeleri kanunu hariç, Hükümet Programına ne koyduysak, anarşi ile ilgili, bütün tedbirler, bütün kanun tasarıları Meclislere sevk edilmiştir. Bunlar için de bir büyük mutabakat arayacağımı söyledim. Bunlar zaten bizim 100 günlük programımıza dahil değildir.

Değerli Milletvekilleri, bütün mekteplerde din dersi vardır. Sayın Erbakan buraya geldi. “Biz İmam-Hatip Okulu açtık” Bunu yer yer vatan sathında söylüyor, birçok yerde söyledi. Burada da söyledi Zapta geçsin.

Acaba Sayın Erbakan ne zaman İmam Hatip Okulu açtı, ne zaman İslam Enstitüsü açtı?

Ne zaman? Hiçbir zaman Milli Eğitim Bakanlığı sizde olmadı ki? (A.P. sıralarından *“Bravo” sesleri alkışlar*)

Hiçbir zaman olmadı ki, Buraya gelip gerine gerine, fabrika olduğu zaman sizin, (böyle koalisyon ortaklığı falan olmaz) fabrika olduğu zaman sizin, başka bir bakanlığa ait İmam-Hatip Okulu açıldığı zaman sizin. Geriye bir şey kalmıyor ki, Arslan payını alıyorsunuz. (Gülüşmeler)

Ve evet, biz Türkiye’de 500’e yakın İmam-Hatip Okulunun, 26 tanesini Demokrat Parti açmıştır, üst tarafını, 500’e yakın İmam-Hatip Okulunun hemen hemen 450 tanesini biz açmışızdır. Ve 7 tane Yüksek İslam Enstitüsünün 5’ini biz açmışızdır.

ÖMER KAHRAMAN (Tekirdağ) — Halk Partisi hiç açmadı mı?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Size de bıraktım bir parça, hisseniz kadar bıraktım. (Gülüşmeler)

Değerli Milletvekilleri, “Çare bilen bir Allah’ın kulu varsa çıksın söylesin” dedim. Sayın Erbakan buraya geldi. “Ben varım” dedi. Ve dedi ki, niye kapı kapı dolaşıyorsunuz niye kapı kapı dolaşıyorsunuz? Biz nereden bulalım parayı? 1974 senesinde zatiâliniz de büyük bir heyetle birtakım memleketlere gittiniz, onun adına niye “Kapı kapı dolaşmak” demiyorsun. Ondan sonra çeşitli memleketlere, beraber hükümet iken yine arkadaşlarımızı gönderdik, buna niye “Kapı kapı” demiyorsun? Türkiye için çare söyle diyoruz, Sayın Erbakan diyor ki: “Türkiye kendi imkânlarıyla kalkınmalıdır.” Çok güzel bu. Acaba kendi imkânlarıyla Türkiye’nin kalkınması mümkün de, Türkiye gidip orada burada avuç mu açıyor? Bunun mantıkla bağdaşır bir tarafı yok. Türkiye demek ki, kendi imkânlarıyla kalkınamıyor da, onun için dış memleketlere gidip para arıyor. Türkiye plansız programsız bir memleket değil. Sayın Ecevit gerçi bu bütçenin planla, programla alakası yoktur, diyor, ama esasen kendisi %20 civarında enflasyon farz edip Dördüncü beş Yıllık Planda %100’e enflasyonu çıkardıktan sonra, plan - program falan çoktan büyük sıkıntıların içine kendisi tarafından itildi.

Şimdi Sayın Erbakan diyor ki, “Kendi kaynaklarımızla kalkınalım” E, hadi bakalım; ayda 250 milyon dolarlık petrol alacağız ver 250 milyon doları. Ondan sonra ayda 10 milyon dolarlık ilaç alacağız, ver 10 milyon doları. Kendi kaynaklarımız var da, kullanmıyor muyuz?

NECCAR TÜRKCAN (İzmir) — Erbakan bulur.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Nereden bulur canım, nereden bulur? Daha bakırı altın yapan kimse çıkmadı dünyada. Bakınız bunlar yanıltıcıdır ve biz bir beynelmilel camianın üyesiyiz, İMF korkusu altına, bilmem AET bilmem nesine girmeye falan, hacet yok bu fobilere. Bir beynelmilel dayanışmanın içerisinde. Türkiye independance ile interdependance’ı birbirine karıştırmamak lazım. İstiklal başka iştir, dayanışma başka iştir. Dayanışma içinde olmayan ülke mi var bugün? İstiklallerini mi kaybediyorlar? O dayanışmayı yürütmek bir sanata bağlıdır.

Geliniz, Türkiye IMF’nin üyesidir ve bizim aldığımız tedbirlerin IMF ile falan bir alakası yok. Biz Türkiye şunun için bu tedbirleri almalıdır dedik çıktık orta yere. Biz gayri millî reçetelerin falan peşinde değiliz. Kimse bize bir şey dikte etmiş onu yapmış falan değiliz, gayet açık söylüyorum. Beş yıllık plan yapacaksınız, beş yıllık planınızda 15 milyar dolar dışarıdan para tedarik edilmesini zaruret halinde göreceksiniz, bu Meclisten bunu geçireceksiniz, sonra para aramaya geldiği zaman niye kapı kapı dolaşıyorsunuz diyeceksiniz.

Değerli Milletvekilleri, şunu biliniz iki, bizim idaremizde, biz hükümetsek veya değilsek; hükümetsek Adalet Partisi Hükümeti veya Koalisyon Hükümeti olarak veya değilsek Adalet Partisi olarak biz dış ülkelere siyasi tavizler vererek para tedarikinin karşısındayız. Para bir ticaret metaıdır bugün. Verecek, zamanında alacak; zaten alacağını bilmese vermez.

Bir taraftan diyoruz ki, Türkiye’nin bu kadar büyük kaynakları var Sayın Erbakan diyor ki, madenleri kazalım. Neyle kazacağız madenleri? Onun için de para lazım. Ne zaman kazacağız? Ne kadar çıkarıp, kime satacağız? Bana para bugün lazım, bana mazot bugün lazım, yarın değil, yarından sonra değil. Türkiye, bir fevkalade halin içinden çıkmaya çalışıyor. Türkiye’de açıklıkla söyleyeyim. Sayın Erbakan’ın burada gelip, anarşinin karşısında kesin var vaziyet almasının isterdim.

BAŞKAN — Sayın Başbakan, süreniz doldu efendim,

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İzmir’de olan olayları dahi Sayın Erbakan bize ciro etmeye kalktı; günahtır. İzmir’de cami dahi işgal edilmiştir. Cami; vicdana sığmaz yaptığı iş.

Değerli Milletvekilleri, orta yerde laf yok, hesap var, hesap. Biz ekonomiyi felç halinde devraldık. Bunu canlandırmaya çalışıyoruz. Yaptığımız da budur. 1970 de yaptığımız iş Türkiye’yi buraya kadar getirebilmiştir. Eğer Türk ekonomisi 1970’de koyduğumuz disiplin içinde gitseydi, Türkiye bugün rehabilite noktasına ulaşmıştı. Size gayet açıklıkla şunu söylemek isterim, bütün milletime bunu söylemek isterim. Türkiye ihtiyaçlarını karşılayacak kadar, döviz istihsal edinceye kadar, ihtiyaçlarını karşılayacak kadar, dışarıya mal satıncaya kadar, ihtiyaçlarını karşılayacak kadar dışarıya hizmet satıncaya kadar, Türkiye dışarıdan döviz bulamadığı takdirde, bu sıkıntıların içine düşer. Şimdi şunu söyleyeyim; biz bu programı yapmaktan evvel, kimseyle bir angajmana girmiş değiliz. Yaptıktan sonra acil 1 milyar dolar, Merkez Bankamıza 400 milyon dolar gelmiştir. 600 milyon doları da çok kısa zamanda elimize geçecektir, borç tecilleri yeni baştan müzakere edilecektir ve Türkiye Dünya Bankasından başka kaynaklardan fevkalade güzel imkânlar bulmuştur. Bu imkânları çok kısa zamanda realize olacağını ümit ediyorum ve Türkiye’nin bu günkü sıkıntıları içinden çıkacağını, Merkez Bankasının yeniden işler hale geleceğini, Hazinesinin yeniden işler hale geleceğini umuyoruz, bunu getireceğiz. Gayet açıklıkla söylüyorum. Millet Meclisinin değerli üyelerinden ricam şudur. Geliniz Devletin büyük dengesini hep beraber koruyalım. Bir yere bir şey mi verilecek, verelim. Yalnız, onu Merkez Bankasından alıp vermeyelim. Çünkü Merkez Bankasına verip aldığımız her lira borç paradır değeri olmayan paradır.

Sayın Erbakan bu bütçeyi küçük buluyor. Bu Bütçeyi daha büyük yapmak mümkündü de yapmadık mı? İşte devletin geliri bu kadar. Bundan daha büyük bütçe yapmaya kalktığınız takdirde, söndürmeye çalıştığınız enflasyonun içine boğazınıza kadar gidersiniz Türkiye bu enflasyon belasını, bu pahalılaşıma belasını durdurmaya mecbur. Ve bu da, söylüyorum, gayri siyasi bir meseledir. Tartışınız ve bunun ilmi, akademik, fenni, teknik ve ekonomik yolları vardır, o yollara başvurulmuştur o yollardan başka bir yol yoktur.

Şimdi ben “Çareyi bilen bir Allah’ın kulu var mı” dedim, Sayın Erbakan buraya geldi bir Allah’ın kulu olarak çıktı neyi gösterdi? Bana göre çareyi bilmediğini gösterdi. Çünkü nasıl çıkacaktı Türkiye bu işlerin içinden? Üç tane tavsiyede bulunuyor. “Kendi gücüyle kalkınsın Türkiye” diyor. Türkiye kendi gücüyle kalkına biliyor da kalkınmıyor mu? Yani kendi paramızı bir yere koyduk da, şuraya bir yere para aramaya mı gittik? Yetmiyor ki kendi gücü kalkınmaya. Onun için gidiyor. İki tercihten birini Türkiye yapmıştır. Ya, 2000 yıllarında Türkiye’nin ilk 15 dünya devleti arasına girmesi için çırpınacaksınız, ya 2000 yıl sonra. Eğer 2000 yılında Türkiye’nin 15 devlet arasına girmesini istiyorsanız yapacağınız iş, elinize geçen bütün kaynakları memleketin faydeli istikametinde kullanacaksınız, memleketin menfaati istikametinde kullanacaksınız ve başka çıkış yolu da yoktur.

BAŞKAN — Sayın Başbakan, süreniz üç dakika geçti.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bağlıyorum.

İkinci tavsiyesi, IMF’yi kovalayalım. IMF’yi kovalamanın çare olduğuna kani değilim ben. IMF’yi siz kovalayacak değilsiniz, IMF’den çıkalım demektir o, Biz IMF’nin

kurucuları arasındayız ve oradan çıkalım demektir o IMF size para veriyor. Siz ona bir şey vermiyorsunuz ki? Şartlarını martlarını kabul etmeyiniz efendim, etmeyin: Size. “Edin” diyen de yok.

Ve üçüncü tavsiye olarak da terleyeceğiz diyor. Terleyeceğiz. Eğer kendi gücümüzle, IMF ile IMF’yi kovalamakla, terlemekle Türkiye’nin meselesi hal olacaksa buna diyecek bir şey yok.

Sayın Erbakan toparlıyor, diyor ki, “Ekonomide çare perdeyi yırtmaktır” yırttık bakalım perdeyi; arkasında mazot var mı, arkasında dolar var mı, arkasında ilaç var mı, arkasında hammadde var mı, arkasında fueloil var mı, arkasında yedek parça var mı arkasında ağır sanayi yatırımları için dışarıdan alınacak yatırım malları var mı?

Değerli Milletvekilleri, işte böylece Sayın Erbakan’ın Allah’ın kulu olduğu ortaya çıkmıştır, onda şüphe yok Ama çareyi bilmediği de ortaya çıkmıştır.

Sayın Ecevit’ten ise ve onun kadrosundan ise Türkiye’nin beklediği bir şey yoktur. Çünkü beklediği bir şey olsaydı. Türkiye’nin veya bu beylerin Türkiye’ye vereceği olsaydı. 660 gün zarfında verirlerdi ve 14 Ekim seçimlerinde reylerini %43’den yahut 42’den 29’a indirip 16 Ekim günü “Hükümeti Adalet Partisi kursun” deyip bizim üstümüze bu işleri bırakıp gitmezlerdi.

Cenabı Allah, milletimize, memleketimize kolaylıklar ihsan etsin, milletimize memleketimize selamet ihsan etsin. Cenabı Allah’tan diliyorum ki, Türkiye, içinde bulunduğu bu sıkıntılardan çıkacaktır. Hepinize saygılar sunuyorum.³³ *(A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Başbakan

³³ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre V, Cilt 14, Birleşim 44, Sayfa 79-96*

3 Temmuz 1974 Çarşamba

I. Ecevit Hükümetinin Dış Politikaya İlişkin Açıklamaları Nedeniyle

A.P. GRUBU ADINA SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin Sayın Üyeleri;

Hepinizi saygı ile selamlıyorum.

Dış politika konusunun Meclisler zemininde görüşülmesi için bir gayret sarf ettik, geliyoruz. Gönül isterdi ki, bu imkânı Hükümet hazırlasın. Düşüncemiz şu idi:

Türkiye’de bu gün dış politika konusunda büyük bir alaka ve büyük bir hassasiyet mevcuttur. Bu alaka ve hassasiyetin, bir süreden beri devam edegelen, bilhassa Türk-Yunan münasebetlerindeki tartışmadan doğduğu inkâr kabul etmez Türk vatandaşı, “Acaba Türkiye’ bu ihtilafın sonunda nereye sürüklenecek veya bu ihtilaf netice itibarıyla nereye varacak” endişesi içinde olmuştur ve bu endişe içinde olmakta da haklıdır. Nihayet, ihtilafların silahlı bir çatışmaya varması, şayanı arzu olmaz. Ama ihtilaf böyle bir neticeye varırsa, aslında bunun kararını verecek olan, Türkiye Büyük Millet Meclisidir. Ayrıca, Türkiye’nin her meselesinin hassasiyetle üzerinde durulduğu yer, Türkiye Büyük Millet Meclisidir. O itibarla, bu konunun biran evvel Türkiye Büyük Millet Meclisi zeminine gelmesi ve konuşulması yerinde olur ve böylece hakikaten kamuoyu da aydınlanır. Evvela Meclisler, kamuoyunun bir mümessili olarak meseleyi enine boyuna tartışırlar. Bunda da, memlekete zarar gelmez, fayda gelir diye düşündük.

Değerli Milletvekilleri, dış politika meseleleri harp içerisinde dahi konuşulur. “Dış politika meseleleri konuşulduğu, zaman, karşı taraf bizden bir şey öğrenir” endişesine kapılmaya mahal yoktur. Herkes birbirini biliyor. O itibarla, hele bugünkü dünyada, bugünkü haberleşme vasıtalarının bulunduğu bir ortamda, hele böyle yan yana yaşayan ülkelerin birbirini bilmemesi mümkün değildir. Dış politika meselelerinin konuşulabilmesi, ancak ittifak sağlar, beraberlik sağlar ve tenkitler, telkinler, tavsiyeler yapılır; bunların dozu ağır da olabilir. Fakat netice itibarıyla dış politikanın tatbikatını yapanlar, bunların değerlendirilmesini başarabilirlerse, bundan memleket fayda görür.

Hükümetler harp içerisinde dahi değişir. Binaenaleyh, bir konu müzakere edilmeye başlandığı zaman, “Bu konu üzerinde mütalaa serdedilmesin” şeklinde bir düşünce olamaz.

Gönül isterdi ki bu tartışma, Türkiye Büyük Millet Meclisinde yapılsın. Yani Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu bu tartışmaya beraberce iştirak etsin. Bunda şu faydayı görürdük.

Netice itibarıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi, iki meclisin oluşturduğu bir Meclistir. Ama savaş kararını veren meclistir. Türkiye savaşa mı gidiyor ki, savaş kararını veren bir Meclisin bunu tartışmasında fayda umuyorsunuz? Savaşa gideceği zaman bunu tartışır, zaten çok geç kalınmış olur. Bu düşünce ile Türkiye Büyük Millet Meclisine müracaat etmiş ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin Sayın Başkanına bu konunun görüşülebilmesinin usulünün, şeklinin bulunmasını rica etmiştik. Bu usul ve şekil ancak bugünkü haliyle bulunabilirdi.

Bugünkü hali şudur: Millet Meclisi içtüzüğünün 60’ncı maddesine göre Hükümet bir konuda izahat verir. Olağanüstü hallerde bu izahat söz konusudur. Bu izahat bir defa

20 dakikayı geçemez. Ondan sonra da siyasi partiler onar dakika bu izahat, üzerinde konuşabilirler, konuşma hakkı doğar. 20 dakikaya Hükümetin sığması mümkün değildir, onar dakikaya siyasi partilerin sığması mümkün değildir. Nitekim 2 saat Sayın Feyzioğlu konuşmuştur. O itibarla 10 dakikaya, 20 dakikaya bu meseleyi sığdırmak mümkün değildir ve aslında 10 dakikaya, 20 dakikaya sığdırdığımız takdirde de veya sığdırmaya çalıştığımız takdirde de konunun önemiyle mütenasip hareket etmiş olmayız.

Değerli Milletvekilleri, usuller aslında, virgülü virgülüne tatbik edilmelidir. Tatbik edilmelidir ki, birtakım ihtilaflar doğmasın, ihtilafları önlemenin yolu, usulleri olduğu gibi tatbik etmektir; ama usuller, esası da ortadan kaldırmamalıdır.

Millet Meclisi Sayın Başkanı Danışma Kurulunu toplayarak, müracaatımız üzerine, Tüzükte mevcut süreleri Millet Meclisi Genel Kurulunun tasvibine arz etmek üzere bu formülü buldu; bugün bunu konuşuyoruz.

Huzurunuzda, konuşmamın başında, şunu ifade edeyim, bizim söyleyeceğimiz şeyler, tenkitler, telkinler, birtakım endişeler mutlaka cevaplandırılması için değildir. Onu kaydedeyim Hükümetin sıkıntılarını biliriz. Hükümetin cevap vermekte güçlük çekeceği hususlar olabilir veya o cevapların açıklanmasında, yürütülen politikanın memlekete fayda sağlamayacağı gibi birtakım durumlar hasıl etmesi olabilir; ama uyarıları gayet iyi niyetle yapacağız ve üslubumuz ne olursa, olsun, bunlardan faydalanma yolları aranır, sanırsanız ki memleket yarar görmüş olur. O husus tamamen dış politikayı yürüten kadroya ait bir husustur.

Meclislerin böyle acil konularda bir meseleyi müzakereye alamamaları, doğrusunu isterseniz bir eksiklik, bana göre. Başka meclislerde debat-general dedikleri, bir konunun ortaya atılıp konuşulması mümkündür ki bu genel görüşme olarak bizim lisanımıza geçmiştir. Ama genel görüşmeden biraz farklıdır. Gensoru, genel görüşme olmadıkça bir meseleyi konuşamayacak mıyız? Bir meselenin konuşulması zaruret haline geldiği vakit konuşulabilmelidir.

Nitekim Cumhuriyet Senatomuzun içtüzüğünün 131 ve 132 inci maddelerinde bu husus sağlanmıştır. Cumhuriyet Senatosu İchtüzüğünün 131 inci maddesinde:

“Cumhuriyet Senatosu üyeleri Hükümeti iç ve dış durum hakkında açıklama yapmaya davet eden önergeler verebilirler, Hükümetin açıklamasından sonra önerge sahiplerinden birisine ve grup sözcülerine söz verilir” diyor.

132 inci maddesinde ise; “İç ve dış politikaya ilişkin konularda Hükümet gündem dışı olarak Cumhuriyet Senatosuna her zaman kendiliğinden bilgi verebilir. Hükümetin açıklamasından sonra öncelikle muhalefet grupları sözcülerine söz verilir.

Gruplar cevap hazırladığı için mehil isterlerse, konu ertesi birleşim gündemine alınır ve görüşülür” diyor.

Meclislerin, şunu yine ifade edelim, bir süredir dış politika konularını gazetelerden takip ettiği malum. Gazetelerden dış politika konularını takip ederek denetleme görevi yapmak kolay bir iş değil; imkânsız değilse de, kolay bir iş değil. Ayrıca Hükümet, Meclislerin desteğini, tenkidini, muayyen konulardaki fikirlerini almakla hiçbir şey kaybetmez.

Onun içindir ki bu imkânın Hükümet tarafından hazırlanmasını temenni ederdik, Hükümet ne yapacaktır? Gündem dışı çıkıp 20 dakika konuşacak, sonra onar dakika

partiler konuşsun diyecek... Bu iyi olmazdı, ama böyle bir yol bir çalışma sonunda bulunabilmiş, bugün fikirlerimizi iyi ifade etmek imkânını bulduk.

Şunu peşinen ilave edeyim ki, Hükümetin ne söyleyeceğini bilmediğimiz için, sadece burada dinleyerek ve zihnimizdeki bir takım hususları verilen bilgilerle birleştirerek, bazı mülahazalar serdedeceğiz.

Sözlerimin hemen başında söyleyeyim, Hükümet, Meclislere daha tafsilatlı bilgi arz etmeli idi. Hükümetin verdiği bilgiler çok geneldir ve çoğu da bilinmeyen şeyler değildir. “Ne tafsilat istiyorsunuz?” dersiniz, yeri geldikçe, ne tafsilat istediğimiz hususlarında bazı düşüncelerimiz olacaktır. Söyleyeceğiz.

Değerli Milletvekilleri, dünyanın başka parlamentolarında dışişleri konuları (ki bizim parlamentomuzda bu bir zamanlar adetti) Millet Meclisinin ve Senatonun Dışişleri komisyonlarında Dışişleri Bakanları tarafından komisyon üyelerine bir kapalı celsede enine-boyuna izah edilir ve bu izahattan gruplar haberdar olur, böylece siyasetçiler daha çok aydınlanmış olurdu.

Gayet tabiidir ki, şayet Hükümet, bir açık celsede söylemekte mahzur gördüğü hususlar varsa bunları kapalı celse yaparak da söyleyebilir. Mutlaka, eninde sonunda nihai karar verecek olan merciin zamanında ve hadiseler çıktığı anda haberdar olması lazımdır. Şarttır.

Şimdi biz, aslında tenkide medar olacak kadar dahi bilginin bir kısmına yeni muttali oluyoruz ve düşüncelerimiz bu bilgilere ve düşüncelerimizi bu bilgilere istinaden de serdetmeye çalışacağız.

Türk dış politikasının hedefleri nedir? Bunun tepe noktaların iyi tespitinde fayda var. Türk dış Politikasının hedefleri, (dünyada bugün sanıyorum, Birleşmiş Milletlere bağlı 132 bağımsız ülke var) dünyanın 132 ülkesi ile dostluklar kurmak değildir, dünyanın 132 ülkesi ile münasebetler kurmak da değildir. Mutlaka Türk dış politikasının önemli hedeflerine göre öncelikler verilmesi zarureti vardır.

Türk dış politikası; aslında Türkiye’nin güvenliğini sağlamak, iktisadi kalkınması ile ilgili sahada diplomasinin imkânlarından azami şekilde faydalanmak ve nihayet ülke etrafında bir dostluk çemberi meydana getirmek ve ülkenin dışında, ülkenin çeşitli beynelmilel platformlardaki meselelerine yardımcı olacak dostluklar meydana getirmek ve Türk kültür varlığını büyük Türk toplumu için yaşatmak şeklinde özetlenebilir. Hiç olmazsa ben böyle özetleyeceğim.

Bu günkü dış politikamız bu maksatlara ne kadar hizmet ediyor? Onun bir kritiğini yapacağım.

Buraya gelmeden önce dünyanın içinde bulunduğu duruma kısaca bende temas etmek istiyorum, gayet kısa.

1974 dünyası, şüphesiz ki 1950 dünyası değildir, 1945 dünyası değildir, hatta 1960 dünyası değildir. Bir değişik dünyadır. Bilhassa 1973’ün ortasıyla beraber başlayan ekonomik hareketlerin, 1972 nin başıyla beraber başlayan siyasi hareketlerin dünyadaki kutuplar üzerinde önemli rolleri olmuştur. 1973 başlarında, dünyada, Birleşik Amerika, Sovyetler Birliği, Kızıl Çin gibi üç güçlü devlete ilaveten, ekonomik bakımdan Japonya ve Ortak Pazar gibi iki büyük kudretin daha meydana geldiğini ve buna ilave edildiğini

görüyoruz. Ama 1973’lerde meydana gelen enerji krizi, daha doğrusu petrol krizi, o zamana kadar devam ettirilen bir üstünlük kavgasında Ortak Pazar Ülkeleriyle Japonya’yı çok zor duruma sokmuştur. Beşli büyük devletler varlığı üzerinde dünya ilişkileri kurulma yolunda iken, evvela Birleşik Amerika ile Ortak Pazar arasındaki, Birleşik Amerika ile Japonya arasındaki ekonomik üstünlük mücadelesi, Fransa’nın başlattığı doları mağlup etme kavgasıyla yönlenmiş, daha sonra meydana gelen petrol krizi, hakikaten Ortak Pazarı nerede ise dağıtabilecek duruma sokacak kadar önemli bir duruma getirmiştir. Bugün dünyanın en güçlü ekonomilerinden birine sahip olan Japonya, dünyanın en yüksek enflasyon nispetinin bulunduğu bir ülke haline gelmiştir.

Bu ekonomik durumun yanında, Birleşik Amerika, bir tarafta kutupta “Polaris” bekletirken, öbür tarafta kendi ülkesinin çeşitli yerlerinde kıtalararası füze üsleri meydana getirmişken; bir tarafta bütün dünyayı gece gündüz dolaşan stratejik hava kuvvetleri meydana getirmişken ve bütün bunları da Sovyetler Birliğinin ortaya koyduğu tehdit ve tehlike için meydana getirmişken, birden siyaset değiştirmiş, Sovyetler Birliği ile dostane münasebetler tesisine gitmiştir. Hiç olmazsa, gergin münasebetlerin yerini, karşılıklı ziyaretler almıştır. Karşılıklı ziyaretler halini almakla da kalmamıştır; bir misal için söylüyorum, bundan on sene evvel ülkemizi ziyaret edene Gromiko’nun Koka kola içmediğini biz gördük; ama bundan birkaç gün evvel radyo haberleri arasında Moskova’da Koka kola Fabrikasının yapıldığını da duyduk. Binaenaleyh, Koka kola içmeyi Amerikan düşmanlığının bariz işareti sayan bir zihniyet bugün Koka kola fabrikası yapacak duruma gelmiş.

Aslında biliyorsunuz Koka kola Türkiye’de de uzun süre emperyalizmin aleti falan sayıldı. Şimdi Sovyetler Birliğinde fabrikası yapılmaktadır. Bulgaristan’da Romanya’da ve Yugoslavya’da da bunların fabrikaları bir süre önce yapıldı. Binaenaleyh, biz kimin önündeyiz, kimin gerisindeyiz; herkes tabii ki ona göre düşünecektir. Bu söylediğim, şeyin bir manası olması gerekecektir.

Mesele burada da kalmıyor. Amerikan Cumhurbaşkanı Çin’e gidiyor Çin’le Sovyetler Birliği arasında önemli bir rekabet doğuyor ve yanı ideolojiye sahip iki devlet, yani Sovyetler Birliği ve Çin ideolojik sınırlarını aşıp milliyetçilik meselelerinin içine giriyorlar. Adeta toprak bütünlüğü bakımından birbirlerini tehdit eder vaziyetler alıyorlar, sınır meseleleri çıkıyor. Bu durum tamamen siyasi dengeyi değiştirmiştir.

Değerli arkadaşlarım, bugün bana sorarsanız; Sayın Başbakanın izah ettiğinden de ötede bir durum dünyada mevcuttur.

Detant; detant geride kalmıştır. Şimdi Amerikan Cumhurbaşkanı kendi ifadesiyle New Peace Strueture, yani “yeni sulh nizamı” araştırılmaktadır. Detant geride kalmıştır.

Detant ne idi? Detant; gerginlikten kurtulma. Neyin gerginliğinden kurtulma? İkinci Dünya Harbini Nazilere ve Faşistlere karşı yapmış bulunan İngiltere, Birleşik Amerika ve Rusya (bilhassa üçü) daha sonra tabii onun yanında Fransa, bunları ezdikten sonra komünizmin bütün Avrupa’yı işgal edeceği kuşkusuna kapılmıştır ve Brüksel anlaşmasıyla evvela altı Avrupa devleti, komünizm afetinin bütün Avrupa medeniyetini süpürmesine, ortadan kaldırmasına karşı koyabilmek için bir beraberlik meydana getirmişlerdir. Bu beraberliğin Amerika tarafından desteklenmiş olması bir şey ifade etmiyordu. Bu beraberliğin içinde Amerika’nın olması lazımdı; buda bir şey ifade etmiyordu. Bunu dahi kendilerine teminat saymamışlardır. Amerikan ordularının Avrupa’da kalması

ancak kendileri için bir teminattı. Avrupa'da kalan Amerikan ordularının Rus orduları karşısında dayanabilmesi mümkün değildi. Rusların Avrupa'daki güçleri bir kurşunun bir sigara kâğıdını deldiği gibi, karşısındaki cepheyi delecek vaziyetteydi. Ama bir Fransız mareşalinin çok enteresan bir ifadesi var; İngiltere'ye muavenet talebiyle gittiği zaman, Birinci Dünya Harbi öncesinde anlaşma yapalım dedikleri vakit, "Anlaşmaya ihtiyaç yok, bir manga asker gönderin" demiştir. Şayet onların askerine orada bir tecavüz vaki olursa, o anlaşma olsa da olmasa da, zaten o işin içine girecektir.

Binaenaleyh, o günden bugüne dünyanın Jandarma devleti vaziyetinde olan Birleşik Amerika, son birkaç sene zarfında dünya jandarmalığını bir kenara bırakıp, dünya polisliğini bir kenara bırakıp başka roller alma yoluna gitmiştir.

Esasen, Birleşik Amerika tediye muvazenesi zorlukları içine girmiştir. Birleşik Amerika'nın sattığı aldığından daha az duruma girmiştir. Birleşik Amerika genellikle bir kapalı ekonomiyi yürütebilecek dünyadaki tek ülkedir veya birisidir.

Ürettiğini tüketecek bir memlekettir. Ekonomisini tamamen Carl Brecht'in tüketim nazariyeleri üzerine kurmuştur. Ekonomisinde %5 ihracat dahi ona kâfi gelecektir.

Birleşik Amerika, hudutlarını kapattığı zaman, kahve gibi birkaç madde müstesna, diğer hiçbir şeyi almadan hayatını idame ettirebilecek bir ülkedir. 600 milyon ton petrol kullanan Amerika zaten 550 milyon tonunu kendi ülkesinden çıkarıyor. Kuyularını sıkıştırırsa bunun 600 milyona da çıkarır. Birleşik Amerika'nın Orta-Doğudan aldığı petrol ne ki? 30 milyon ton... Binaenaleyh, Birleşik Amerika, bilhassa Japonya'nın ve bilhassa Avrupa'nın, yani yıktığı iki ülkenin, kendi yardımlarıyla (Marshall Planı ile ve daha sonraki Japonya'yı kalkındırma planı ile kalkınmış) büyük ekonomilere sahip olmasından kuşku duymuştur. Mesele Pazar meselesi de değildi, ama bir üstünlük meselesiydi. Bir üstünlük meselesinin yarattığı gerginlikler dünyayı bir ekonomik krize itmiştir. Bu arada İngiltere fevkalade zor vaziyettedir. Almanya fevkalade düzgün vaziyettedir. Fakat Avrupa'nın birtakım memleketleri fevkalade zor vaziyettedir.

Değerli Arkadaşlarım, Economist Mecmuasının 1 Haziran tarihli nüshasında "Demokrasilerin %20 fiyat artışını taşıyamayacağı" yazılı. "%20 fiyat artışı devam ederse demokratik ülkelerde istikrarın korunamayacağı" yazılı. Binaenaleyh, dünya enflasyonunun siyaset alanında ülkeleri nereye götüreceği şu anda meçhuldür. Dünya enflasyonu, aslında bugün her şeyin önüne geçmiştir. Enflasyonun önünde dayanabilecek Hükümetlerde yoktur. Ben bunu, bu kürsüden kerrat ile ifade ettim. Enflasyonun meydana getirdiği hoşnutsuzluklar, fukara halk kitlelerini ezecektir ve fukara halk kitlelerinde meydana gelen hoşnutsuzlukları da gidermek kolay olmaz.

Dünya enflasyonunu başka bir şey zorluyor, hammadde kıtlığı, bir hammadde muharebesi cereyan etmiştir bu ekonomik krizin içinde. En kuvvetli hammadde petroldür. Ama mesele yalnız petrolle kalmamış, gıda maddelerine de sirayet etmiştir; buğday bunlardan en önemli bir meta haline gelmiştir. 60 dolar civarında satılmakta olan buğdayın tonu, 250 dolar seviyesi ne kadar birdenbire yükselmiştir. Birleşik Amerika, 1973 senesinde, sadece eskiden bedava verdiği tarım ürünlerini ihraç etmek suretiyle 20 milyar dolarlık gelir elde edebilmiştir. Birleşik Amerika'nın bu seneki buğday istihsalinden %21 -22 fazladır ve bu suretle de daha çok ihracatçı durumuna geçebilecektir. Sovyetler Birliği aynı hammadde meselesi ile karşı karşıyadır; ama yarın, mesela demir cevherinin bir yeni stratejik madde haline gelip dünya ekonomisini

zorlayamayacağını kimse söyleyemez. Bilhassa Japonya gibi demir istihsalini 100 milyon tona çıkarmış bir ülke için demir cevheri fevkalade önemlidir. Almanya gibi demir istihsalini 50 milyon tona; İtalya gibi 50 milyon tona çıkarmış ülkeler için demir cevheri fevkalade önemlidir. Bunlar, aslında stok da edilebilen mallar değildir. Birtakım memleketler, bilhassa Güney Amerika'da madenler satın almışlardır. 6 milyon ton rezervli, 10 milyon ton rezervli madenler satın almışlardır; madeni satın almıştır olduğu gibi. Binaenaleyh, dünyanın ikinci meselesi de bu. Bunları bilgi için arz etmiyorum, bunların meydana getirdiği sıkıntılar muvacehesinde bizim yerimiz neresi olacaktır? Onun için bunları söylüyorum.

Bir diğer hususu da zikretmeden geçemeyeceğim, o da İsrail-Arap harbinin meydana getirdiği durumdur.

Değerli milletvekilleri, bu İsrail-Arap harbinden alınacak birçok dersler vardır. 1967 müdahalesinde, 1967 ihtilafında İsrail'in 1,5-2 gün gibi bir kısa süre içinde netice alabilmesi Miraj (Mirage) uçaklarının ve İsrail Ordusunun fevkalade hazır bulunması sayesinde olmuştur.

İsrail 3 milyonluk bir ülke olmasına rağmen, 30-35 milyon nüfuslu bir ülkeyi baskınla çok kısa bir zamanda alaşağı edebilmiştir. Binaenaleyh, baskının üzerinde, altını çizerek duruyorum. Bu, başkalarının da birtakım iştahını kabartabilir ve nihayet 1967 yılından bu yana geçen süre içinde Arap-İsrail münasebetlerinde görülen durum... İyi niyetlerle ve dostane bir şekilde bu ihtilafı halletmek istiyoruz, sulh yoluyla halletmek istiyoruz, müzakere yoluyla halletmek istiyoruz... İyi niyetlerin kâfi gelmediği görülmüştür. Hatta bir noktada, iyi niyetlerin, sadece iyi niyetlerin zaaf ifade ettiği görülmüştür. Hatta bir noktada, sadece iyi niyetlerin karşıdakini caydırıcılıktan vazgeçirip, çok daha küstah kıldığı görülmüştür. Bu itibarla Mısır-İsrail meselesinden alınacak dersler vardır.

Mısır-İsrail meselesinden alınacak bir ders daha var: 1967'nin zaferini elde eden İsrail'in Amerika'nın büyük yardımlarına rağmen çok kısa süre içerisinde netice alamadığıdır. Çünkü tank karşısında tanksavar füzelerinin meydana getirilmiş olması, uçak karşısında uçaksavar füzelerinin meydana getirmiş olması burada denenmiş ve tankı ve uçağı geniş çapta müessir vasıta olmaktan adeta çıkarmıştır; ama çok büyük zayıat verilmiş, Sovyetler Birliği ve Amerika Birleşik Devletleri hava yoluyla takriben 35'er bin ton malzemeyi en kısa zamanda bu harp sahasına nakletmek mecburiyetinde kalmışlardır. Neticede Orta Doğunun bu bölgesinde, bir harp sahnesi açılmadan, yıllarca sürececek bir harp sahnesi açılmadan büyük devletleri çatıştıracak bir harp sahnesi açılmadan işin sulha doğru yöneldiği görülmüştür. İşte bizim dış politikamızdaki önemli meselelerden birisi de, bir röper noktası da büyük devletleri, ülkemiz etrafında veya ülkemizle ilgili olarak çatışır hale getirmemeye azami dikkat sarf etmek olagelmıştır bu zamana kadar. Çünkü sahne olan memleketin ne hale geldiği, büyük devletlerin çatışmasına sahne olan devletlerin ne hale geldiği görülmüştür. İşte Vietnam, işte Kore, işte Almanya. Onun içindir ki, biz dış politikamızda fevkalade ince hesapları yapmaya ve bu ince hesapların gereğine riayet etmeye mecburuz.

Bir hususa daha işaret etmek istiyorum. Bu sene Orta Doğu ülkelerine (yani İran dahil bütün Basra körfezi etrafındaki ülkelere, Suudi Arabistan ve petrol çıkaran bu ülkelere) gelecek petrol parası 84 milyar dolar. Bu 84 milyar doların takriben 40 milyar doları bağlı olacaktır; ama 45 milyar doları bir serbest paradır. Yani nerede kullanılacağı belli

olmayan 45 milyar dolar; bölgeye bu sene para akacaktır. Tabii ki, bu bölgedeki petrol üreten memleketlerin bu parayı, Batı ülkelerinin bankalarına götürüp yatırmaları veya yatırım sahaları aramaları, kendi ülkelerinde yatırım sahaları aramaları mümkündür. Böyle büyük bir paraya kavuşan İran büyük bir silahlanmanın içine girmiştir. Aynı zamanda benim bildiğim kadarıyla 10 milyar dolarlık da sınai yatırımlar siparişine geçmiştir ve en kısa zamanda Avrupa'nın 5'inci en kalkınmış ülkesi olabilme hevesi içerisinde. Tükenen yeraltı servetlerini, tükenmeyen yer üstü faaliyetleri haline çevirmenin akıllı yolunu tutmuştur.

Irak, vaktiyle, yani 1958 İhtilali öncesinde böyle bir şeye başvurmuştu. Petrolden elde ettiği paranın %70'ini kalkınmaya sarf etme yolunu tutmuştu. Sonra, ihtilal hareketinden bu yana bu hamleyi yürütememiştir. Çünkü biliyorlardı ki, petrol bir gün tükenecek; ama yer üstü imkânlarını geliştirirse, onun tükenme ihtimali yoktur. Böyle bir ortamda Türkiye bulunmaktadır ve birçok değişiklikler, dış politikaya tesir eden birçok değişiklikler meydana gelmiştir. Bunlara rağmen Türkiye yine gözetdiği röperleri gözete gelmeye mecburdur.

Dış politikanın diğer bir özelliğine daha temas etmek istiyorum. Bu da çoklu politika'dır.

Çok kısa süre önce, azamiden 10 sene önce, hele 1960'larda devletler öylesine bloklanmıştı ki, beynelmilel zeminlerde, beynelmilel platformlarda dahi beraber hareket etmeme, adeta dostluğun bozulmasına sebep olmakta idi. Dostluk, mutlaka küslükte ortaklık ile kaimdi. Yavaş yavaş çok yanlı politikayı her memleket geliştirmeye kalmış ve biz de bu çok yanlı politikayı geliştirmede bir hayli mesafe almışızdır.

Değerli Milletvekilleri, Türkiye'de Hükümet programına, "Tarihi ve manevi bağlarla bağlı bulunduğumuz Arap memleketleriyle olan dostluklarımızı geliştireceğiz" diye koyduğunuz hüküm, dünyanın tenkidine bu parlamentoda sebep olmuştur. Bugün memnuniyetle görüyoruz ki, bir Arap devletleri vardır; bu devletlerle münasebet geliştirmekte fayda vardır ve bu münasebetlerin geliştirilmesinde biz önemli roller deruhte etmişizdir. 20 küsur sene, yani 1945 ten 1964'lere kadar donmuş bulunan Sovyetler Birliği ve etrafımızdaki diğer memleketlerle olan münasebetlerimiz, yine 1964 sonrasında geliştirilmeye başlanmıştır. O zamana kadar bu münasebetleri geliştirme, dostlarımız tarafından aks değiştirme manasında alınırdı. Aks mı değiştiriyor Türkiye, mihver mi değiştiriyor.

Yalnız burada önemli bir hususa dokunmak istiyorum. Bu "multilateral" çok yönlü denilen politika, yani herkesle dostluk kurma politikası, o ülkeleri, şayet dikkat edilmezse çok kısa zamanda itibarsız hale getirebilir, güvenilmez hale getirebilir. Çokluk politika, çok yanlı politika, bir mavi boncuk politikası olamaz. Ahde vefa çok yönlü politikanın en hakim unsurlarından birisi olmak gerekir. Herkesle nereye kadar gidebilirsiniz? Eğer bir ahdin içerisinde iseniz, onun şartlarına mutlaka riayet etmek lazımdır; onun dışında kalan sahada başkalarıyla münasebetler tesis edebilirsiniz. Yoksa "Seninle de varım; seninle de varım" dediğiniz zaman, kiminle nereye kadar, nerede varsınız, bunu anlatmak imkânı olmaz ve çok kısa zamanda kimse size güvenmez, yalnız kalırsınız. Çok yönlü politikanın bu özelliğine işaret etmek istiyorum.

Aslında böyle bir politika takibedilmediği takdirde, gerçekçi bir politika takibedilmiş olmaz. Karşılıklı itimat ancak ahde vefa sayesinde sağlanır.

Değerli Milletvekilleri, dış münasebetlerde hiç akıldan çıkarmamak lazımdır ki itibar da, ahde vefa da ancak sağlam esaslara oturmuş dostluklar sayesinde muhafaza edilebilir. Dostlukların sağlam esaslara oturması, mutlaka karşılıklı menfaate oturmasıdır. Karşılıklı menfaat bulunmadığı yerde, yani taraflardan birisi sadece alan, diğeri sadece veren durumunda ise o çeşit dostluklardan mutlaka şüphelenmek lazımdır. Çünkü o çeşit dostlukların eninde sonunda bir siyasi nüfuz altına girme gibi bir duruma o memleketi sokmaması mümkün değildir.

Onun için, iki memleket şayet bir dostluk kurmuşsa, bunu değerlendirirken, sadece verdiğiniz değil, aldığınızı da düşünmek mecburiyetindesiniz. Yani, sadece verdiğinizi düşünüp, bu dostluğu bozmak mümkündür. Filanca bizi sömürüyor, filan memleket bizi sömürüyor demek mümkündür; ama o dostluk neyin üzerine oturmuş; ne alıyorsun, ne veriyorsun? Eğer hiç bir şey vermeden her şeyi alıyorsan, o çeşit dostluklara bir ülkenin yanaşması eninde sonunda kendisi için felaket olur ve bugün artık böyle bir dostluğa da yanaşacak kimse yok. Demek istiyorum ki dış münasebetlerimizde gerçekçi politika dediğimiz politika mutlaka karşılıklı menfaate dayanacaktır ve mutlaka karşılıklı itimada dayanacaktır, mutlaka ahde vefaya dayanacaktır. Bunlar yoksa bir memleketin dış siyasetinin iyi idare edildiğini söylemek imkânı yoktur.

Memleketlerde gerek dış politika meselelerinde, kendi meselelerinde, başkalarının meselelerinde, gerekse dostluk kurdukları ülkeler arasında, zaman zaman tercih yapmak mecburiyetinde kalabilirler. Çünkü bir memleketin dar zamanında işe yaramayan bir dostluk, sıhhatli bir dostluk değildir. Yani iyilik veremeyen, kötülük veremeyen bir varlık bir şey ifade etmez. Onun içindir ki, “Seninle de dostum, seninle de dostum, seninle de dostum” dediğiniz zaman, hangi noktada neyi tercih edeceksiniz de, dostum dediğiniz kimseler tarafından bilinmelidir. Kiminle nereye kadar dostsunuz? Eğer bu iyi vazedilmeden çok yönlü politika yürütmeye kalkılırsa, çok kısa zamanda yalnız başımıza kalırız.

Değerli Milletvekilleri, bu genel mülahazalarımın sonra Türkiye’nin bugünkü durumu üzerinde kısaca durmak istiyorum.

Türkiye dış politikasından neyi bekler; onu ifade ettim. Evvela Türkiye, dış politikasından güvenliğini sağlayabiliyor mu, sağlayamıyor mu onu bekler. Türkiye’nin bir güvenlik meselesi var mıdır veya Türkiye’nin güvenlik meselesi nereden çıkıyor? Türkiye tek başına kendi kendisinin güvenliğini sağlayabilecek bir ülke değil mi? Yakın maziye bakıldığında zaman, Türkiye’nin büyük devletlere komşu olmasının doğurduğu birtakım zorluklar olmuştur ve bu zorluklar karşısında Türkiye, çok sıkıntılar çekmiştir.

NATO teşkilatı kurulduğu zaman Türkiye bunun üyesi değildi. NATO teşkilatı, Avrupa da Brüksel’de altı ülkenin bir araya gelip, komünizm afetinden Avrupa’yı kurtarmak, Batı medeniyetini, daha doğrusu medeniyetini kurtarmak için kurduğu bir savunma teşkilatıdır. Daha sonra başka memleketler alınmıştır; ama 1952’de ancak Türkiye buraya girebilmiştir. NATO’ya girmeye kimse zorlamamıştır Türkiye’yi, Türkiye kendisi NATO’ya girmek durumunda olmuştur, kendi arzusu ile olmuştur. Uzun yıllar, uzunca yıllar diyebileceğini, hiç olmazsa 6-7 sene, 8 sene, NATO’yu, Türkiye’nin bağımsızlığına engel sayanlar oldu bu ülkede, “Türkiye NATO’ya girdiği için bağımsızlığını yitirmiştir” diyenler oldu. Bu Meclislerde bu müzakereler yapıldı ve biz bunları savunmak mecburiyetinde kaldık, Bugün memnuniyetle görüyorum ki, NATO hakikaten Türkiye

için lazımdır; Türk parlamentosu, hiç olmazsa görebildiğim bilebildiğim kadarıyla bütün gruplarıyla NATO'nun lüzumuna inanmış görünüyor. Bu önemli bir gelişmedir arkadaşlar. "NATO'ya hayır" yazıları duvarlarda duruyor. Daha büyük şehirlerin duvarlarında duruyor.

Türkiye NATO'ya niçin girmiştir? Gelin meseleleri her şeyden tecerrüt ederek konuşalım. Türkiye'nin güvenliği, Türkiye'nin bir numaralı meselesidir. Güvenliği ne ile yapacaksın? Kendi kuvvetinle. Kendi kuvvetine ilave güvenlik ekleyebilirsen bunda zarar var mı? Yok. Türkiye kendi kuvvetine ilave güvenlik eklemiştir. Ben, Türkiye'nin güvenliğini NATO'ya dayadığını; ama ona ilave güvenlik çıkarması lazım geldiği kanaatinde değilim. NATO'nun içinde güvenlik bulacaktır Türkiye; ama Türkiye kendi güvenliğini kendisi sağlayacak, ilave güvenliğini, müdafaa sistemlerinden bekleyecektir. Bu tavrıyla de müdafaa sistemlerine güveni olmadığı gibi bir düşüncenin içine de sokmamak lazımdır Türkiye'yi. Ama kendisini savunmaya azmi olmayan bir memleketi, başkaları savunamaz. Savunma ihale edilecek bir şey değildir. Evvela Kendinizi, kendinizi savunmaya mutlaka kararlı olacaksınız, ondan sonra... O zaman itibarını daha da artar. O zaman bir müşterek güvenlik sistemi içerisinde size itibar ederler. Bir güvenilir müttefik ancak böyle olursunuz.

İttifak; NATO ittifakı kime karşı yapılmış? Her halde Eskimolara karşı değil. NATO ittifakı, bir komünizm tehdidi karşısında, komünizme karşı olan ülkeler yan yana gelmiş ve yapılmış; NATO ittifakı budur. Bunun karşısına da Varşova ittifakı konmuş. Dünya öyle bir noktaya geldi ki, NATO ittifakının hemen hemen zimamdarlığını yapan Birleşik Amerika, NATO'nun 25 inci yıldönümü belgesine imza koyuyor ve bir gün evvel veya bir gün sonra da Moskova'ya gidiyor. Aslında bunda şaşılacak, bir şey yok; ama söylemek istediğim şey şu: Detant veya yeni sulh nizamı, demokratik ülkeleri, demokrasiyi ve kendilerini savunmaktan caydırmamalıdır; detant veya yeni sulh nizamı. Demokratik ülkeleri bir araya getirmek fevkalade zordur; ama dağıtmak fevkalade kolaydır. Demokratik ülkeleri kendilerini savunma azminden uzaklaştırmamalıdır; daha doğrusu bir rahatlık vermemelidir. Üzüntü ile ifade edelim ki, co-existence diye başlayan sulh içinde beraber yaşama peaceful co-existence diye başlayan bir hareket, daha çok Kruçef'le başlamış bir hareket; neticede demokratik ülkeleri detanta götürmüş, detant da demokratik ülkeleri çok gevşetmiştir. Ne detanta mani olacak halimiz var, ne şu var, ne bu var; yalnız ileriye dönük bazı endişelerimiz var, bu endişeleri söyleyeceğiz.

Detant; evvela Batı Almanya-Doğu Almanya yaklaşımları olmuş; daha sonra, Avrupa memleketleri arasında, adeta bu NATO'yu meydana getiren tehdit, tehdit midir değil midir münakaşaları olmuş; hatta NATO'nun bünyesi içerisinde NATO lazım mı değil mi münakaşalarına kadar mesele gitmiştir. General De Gaulle'ün Fransa'da Fransa'yı NATO'nun içerisinde, şeklen; kalıp da fiilen çıkarmasıyla başlayan hareket, NATO'ya büyük bir darbe olmuştur. Bugün, açıklıkla ifade edelim, dünyanın %40'ı komünist idarenin eline geçmiştir; %40'ı komünist bir idare, Demirperde bir idaredir, hiç kimsenin sesi soluğu çıkmadan, istediği anda istediği kadar kuvveti yan yana getirebilecektir. Bunun karşısında demokratik ülkeler de tanıttı, yeni sulh nizamıydı derken, komünist yayılmasının bir gün iştihasını artırırlarsa dünya için felaket olur. Komünizm, dünya komünist devleti kurmadıkça rahatlamayacaktır. Komünizmin hedefi, dünya komünizm devletidir. Onun içindir ki, komünizmin bir tehdit olmaktan çıkarılması, tehlike olmaktan çıkarılması, hiç olmazsa komünizme karşı duyarlılığın ortadan kalkmış

olması demokrasi için fevkalade zararlı, eninde sonunda altından kalkılamayacak, , bir hal olarak telâkki ediyorum. Bu hususu dile getirmek istedim.

Değerli Milletvekilleri, şimdi önemli bir konuya geliyorum. Türkiye NATO'ya dahil. Türk dış politikasının (1) numaralı hedefi güvenlik sağlamaktır.

Muhterem Milletvekilleri, Türkiye NATO üyesi bir ülke olarak Phantomlar ve (Kıbrıs'ta kullanılmak üzere ve yahut da Türkiye'nin NATO tarafından tedarik edilmeyen bazı malzemeleri hariç) silahını genellikle NATO'dan tedarik etmiştir. NATO'ya girdiği 1952 senesinden bu yana (ondan evvel biraz İngiliz eslihası ve saire) enfastrüktür olarak ve silah olarak NATO'dan Türkiye'nin temin ettiği kaynakların yekûnu 4 milyar dolardır. Bu 4 milyar dolarlık silahı ve enfastrüktürü Türkiye NATO'dan temin etmeseydi bunları kendi kaynaklarıyla almak mecburiyetindeydi. Binaenaleyh kalkınmasına ayıracağı kaynakları mecburen silahlanmaya ayırmak durumundaydı.

1964 yılında 400 milyon dolarlık ihracat yapan Türkiye'nin, birçok şeyleri almak mecburiyetinde olan Türkiye'nin silahı ne ile alacağı hususu fevkalade önemli bir konu idi. Alırdı silahını; ama ekonomik kalkınmasını ona göre götürdü.

Kaldı ki, bir noktadan itibaren NATO tarafından temin edilmiş bulunan, bilhassa NATO'ya dahil Birleşik Amerika ve Almanya tarafından bir miktar temin edilmiş bulunan silahların da konvansiyonel bir harbin icaplarını yerine getirecek durumda olmadığı görülmüştür.

Binaenaleyh, şimdi soruyorum: Bunu bütçenin son konuşmasında da söyledim, bütçede bu günkü Silahlı Kuvvetlerimizin sadece günlük ihtiyaçlarını karşılayacak kadar para var ve bir de REMO projesi içerisinde, yani 16 milyarın takriben sekiz seneye yahut yedi seneye bölünmesi ile ortaya çıkan 2 milyar, 2,5 milyar civarında Türk lirası silahlanma için mevcut.

Türkiye'nin güvenliğini sağlamada en önemli iş; Türkiye'nin başı derde girdiği takdirde başkası gelinceye kadar veya gelmediği takdirde kendisini savunabilmesi için silahlanması ne durumdadır? İşte budur hükümet meselesi.

Hükümet Meclislere karşı sorumludur. Neden sorumludur? Ülkenin savunulmasından sorumludur. Bunu konuşmayan Meclislerin bunlardan önemli nesi bulunduğu şaşarım. Birleşik Amerika'da ve Avrupa'nın diğer parlamentolarında bu meselelerin ne kadar açık bulunduğu orta yerdedir. Bizim muhtemel düşmanlarımız veya muhayyel düşmanlarımız bizim ne sarf ettiğimizi, ne verdiğimizi ne aldığımızı bilmiyorlar mı? Kendi kendimizi aldatmaya mahal yok.

Binaenaleyh, Türk dış politikasının, Türkiye'nin güvenliğine yönelmiş gayretleri ne safhadadır? Bunu soruyorum.

Değerli Milletvekilleri, 1966 senesinde bu konular, bilhassa bize silah veren iki memleketle uzun uzun müzakere, münakaşa edilmiş; Birleşik Amerika, "Yavaş yavaş kendi gücünüzle ayakta durmaya başladınız, kendi silahınızı kendi paranızla alın" demiştir. Müzakereler, münakaşalar yapılmış; 670 milyon dolarlık 5 sene içerisinde satın alınmak üzere bir silah anlaşması yapılmıştı ve Birleşik Amerika, bu silahları verirken, bir kısmını hakiki değerlerinin de bir hayli altında verdiği için 670 milyon dolar değil, daha çok silah alma imkânlarını sağlayabilmiştik. Bu gün Türk Silahlı Kuvvetlerini fevkalade müessir hale getirebilmek zamanıdır ve Türkiye buna mecburdur ve bu

o kadar önemli bir hadisedir ki, eğer birtakım meselelerin sürüncemede kalmasını istemiyorsak, bir caydırıcılığı, kâfi derecede mevcut değilse caydırıcılık, caydırıcılığı kâfi dereceye getirmeye Türkiye mecburdur.

Değerli Milletvekilleri, Türkiye'nin en önemli bir meselesine temas etmek istiyorum. Sanmayın bizimle büyük devletlerin şu veya bu şekilde bir ihtilafa gireceğini. Aletler bulacaklardır, aletler, vasıtalar bulacaklardır, görünmeyeceklerdir orta yerde ve alete ve vasıtalarını silahlandıracaklardır, şayet şu ana kadar silahlandırılmadıysa.

Bunları çok açık söylemek istemiyorum. Çünkü bunları Hükümet bilir. Binaenaleyh, etrafımızdaki silahlanmaya, etrafımızdaki silahlanmanın birtakım hayali dostluk ve iyi niyetle karşılanabileceğine kani değiliz.

Onun içindir ki, Türkiye'nin silahlanması konusunda, Türk dış politikasının hangi hizmetin içinde olduğunu bilmek isteriz.

Kendi kaynaklarımızdan ise silahlanmamızı ne seviyeye çıkarabileceğimizi bilmek isteriz.

Bugün Türk Silahlı Kuvvetlerinin konvansiyonel bir harp için dahi pek çok ihtiyacı bulunduğunu kimse inkâr edemez.

Bu konuya girmişken bir hususa temas etmek istiyorum. Hükümet bir fırsat bulduğu zaman Meclisleri ve kamuoyunu aydınlatmalıdır. Gerçi bu NATO deklarasyonu bir iyi niyet deklarasyonundan ibarettir. Böyle 14 Memleketi falan bir araya getirince deklarasyon neşri falan kolay olmaz; ama bunun içerisinde bir şey var, bir ibare var, bu deklarasyonun. NATO anlaşmasının ikinci maddesi bu Meclislerde çok münakaşa edildi vaktiyle. Bu madde şu idi: Bu andlaşmaya dahil olan memleketler birbirine yardım edecek, ama tehlikeyi kendileri doğurmuş olmayacaklar, Eğer tehlikeyi kendileri doğurmuşsa, o zaman başka memleketler gelip sizin yüzünüzden kafasını derde sokmaz. O anlaşma gelebilen bir madde vardı. Bunun gayet tabii ki, tehlikeyi sen mi doğurdun, başkası mı doğurdu diye, münakaşa edilme zamanı içerisinde dahi, o zaman içerisinde dahi herkes aldığım alır, verdiğini verirdi.

Şimdi şöyle bir ibareyi görüyoruz: NATO'nun ilk günlerindeki şartlarda derinliğine ve çok büyük değişiklikler olmuştur. Yani bunun bir gerekçe olarak kullanılarak ileride birtakım meselelere sebeb olmamasını ümid ederim.

Bir şeyi daha açıklıkla ifade edelim arkadaşlar, hiç kimse, hiç bir memleket başka bir memleketin kara gözü için ona ne askeri bakımdan yardımcı olur, ne iktisadi bakımdan yardımcı olur. Bunlar müşterek menfaat meselesidir. NATO uzun zamandır, bilhassa kanat tabir edilen Türkiye ve Yunanistan, yukarıda İskandinav memleketleri ve Portekiz uzak kalıyor. Bunlardan kurtulma çaresi içindedir, demeyeceğim de; değişen stratejik hedefler karşısında yeni birtakım sıkıntılara Türkiye'nin girmemesi lazımdır. Bakınız, Mısır ile Birleşik Amerika tam 18 sene -ki, 1956'dan beri sanıyorum, yani Assuan hadiselerinden beri,- fevkalade zıt münasebetlerin içindeydiler ve Sovyetler Birliği ile Mısır iyi münasebetlerin içinde idi. Bugün yerler değişti.

Binaenaleyh, Türkiye'nin NATO'nun liderliğini yapan ülkeler nezdinde, stratejik öneminde ne değişiklikler meydana geldiğini düşünmek, ona göre dış münasebetlerimize ülke güvenliğinde meydana gelebilecek bir takım tereddütleri izale edecek yeni tedbirleri getirmek ve ona göre de eksiklerimizi tamamlamak, sanıyorum ki, her şeyden önemli hale gelmiştir.

Bir hususu memnuniyetle kaydedeyim: Türkiye’de üsler olmuştur, tesisler olmuştur, müşterek tesisler olmuştur. İşte bunlara biz vaktiyle “tesis” dedik. Yok “üs” dediler. “Müşterek tesis” dedik. “Türkiye’nin 35 milyon m² sahasının başka memleketlere verildiği” iddiaları ortaya atıldı ki, bu 35.000 dönüm eder. Bunu dönüm olarak söylemeyip de, metrekaire olarak söylemek, sanki Türkiye’nin her tarafı gitmiş gibi bir manaya gelirdi. Hatta bunu milimetre kareye çevirdiğiniz zaman rakamlar çok daha büyüyordu. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, *gülüşmeler*) Ama kullananlar bunu fevkalade iyi kullandılar. Türkiye’nin 35 milyon metrekaresi başkalarına verilmiş. Bilhassa “Anti-Amerikanizm” i yürütenler, bu cereyanı körüklemişlerdir. Öyle bir Türkiye ki, Amerika’nın avucunun içine girmiş. Nasıl girmiş? “35 milyon metrekaresi bile Türkiye’nin gitmiş” gibi bir havayı yaymışlardır.

Bugün yine memnuniyetle müşahade ediyoruz ki: Sayın Dışışleri Bakanının ve Milli Savunma Bakanının beyanları, “Bunlar müşterek tesislerdir ve Türkiye’nin menfaatine hadim tesislerdir ve Türkiye bunları müştereken kullanır. Türkiye’nin savunması için lazımdır.” Yani bir bağımsızlık vesaire meselesi değil, Türkiye’nin bağımsız kalmasını daha doğrusu bağımsızlığının elden gitmesinin değil, Türkiye’nin bağımsız kalmasını sağlamak için alanmış tedbirlerdir. Türkiye’nin buraya gelmiş olmasını da büyük bir memnuniyetle karşılıyorum.

Bu konuyu tamamlamadan önce, gerek Sayın Başbakanın, gerek Sayın Dışışleri Bakanının ve gerekse Sayın Savunma Bakanının bir ifadeleri üzerinde duracağım.

“NATO ile ilgili olarak ilave silahlanmaya ihtiyaç vardır. Ancak ulusal güvenliğimiz ve savunmamız açısından, yalnızca NATO’ya dayanmanın yeterli olmadığı görüşündeyiz” Buna katılmamak mümkün değil. Yeterli olmadığını serd etmek kâfi değil. Yeterli hale gelmek için ne tedbirler düşünüyorsunuz? REMO projesi dışında bir para bütçemizde yoktur. İşte ben, bunun üzerinde duruyorum. REMO projesinin, 16 milyar liranın takriben 6 milyar lirası Phantomlara gidecektir, geriye 10 milyar lira kalıyor. 10 milyar lira ile Silahlı Kuvvetlerinin kamyonundan tankına kadar pek çok ihtiyacı vardır. Silah meselesinde, milyarlar falan bir şey ifade etmiyor.

Onun içindir ki, Türkiye’nin güvenliğini sağlamada, dış politikayı vasıta olarak kullanarak, Hükümet ne düşünüyor? Diplomasi bir büyük vasıtaadır. Bu vasıtayı kullanarak ne düşünüyor? Kendi kaynaklarından ne düşünüyor?

Bir hususun daha vuzuha kavuşması lazımdır: Sayın Dışışleri Bakanı vermiş bulunduğu bir beyanatta, “Siyasi tercihimiz Batı dünyasıdır” diyor. Burada söz konusu olan, NATO’nun Türkiye’ye sağladığı güvenlik dışında kalabilecek güvenlik sorunlarına bir çözüm bulmaktır. NATO’nun dışında kalabilecek güvenlik sorunları nelerdir? Bunlara Hükümet olarak ne çözüm düşünüyorsunuz? Bu, biraz evvelki ortaya koyduğum sorunun devamı olarak yöneltmiştir. Yerli harp sanayii üzerinde fikirler, düşünceler var. Ne zaman, nereye kadar gidilebileceğini de yine Hükümetin nazarı dikkatine sunuyorum.

Değerli Milletvekilleri, Türkiye’de bir ara millî ordu münakaşaları da yapıldı. Bir süredir bu münakaşaların kesilmiş olmasından memnun olmamak mümkün değil. Ne değişmiştir? Yani Türkiye’nin ordusu daha evvel millî değildi de şimdi mi millî oldu? Ne değişmiştir? Türkiye’nin ordusu kurulduğu tarihten beri millîdir. O kadar millîdir ki, hiç bir ordu Türkiye’nin ordusu gibi millî değildir. Ve Türk Milletinin özüdür Türkiye’nin ordusu.

Şimdi arkadaşlar, biliyorsunuz askeri meseleler Meclislerde çok konuşulmazdı. Meclislerin bu meseleleri konuşması lazımdır ve 7-8 senedir bu meseleler konuşuluyor. Bunların konuşulması lazımdır. Bir memleketin savunmasına ayırdığı kaynaklar, eğer oraya ayırmasa kalkınmasına ve sosyal meselelere gidecektir, öyle ise bir denge kurmak lazımdır ki, savunmasını ve sosyal ve ekonomik kalkınmasını fevkalade iyi götürebilirsiniz, ama burada sosyal ve ekonomik kalkınmanın heyecanına kendinizi kaptırıp savunmayı ihmal edemezsiniz.

Türkiye'nin ordularının NATO kumandasında olduğu, NATO kumandasının dışında da bir takım kuvvet meydana getirilmesi münakaşaları da yapıldı. Ümidediyorum ki, herkes anlamış tır ki, Türkiye'nin bütün orduları Türkiye Büyük Millet Meclisinin emrindedir ve Türkiye Büyük Millet Meclisi işaret vermedikçe bu ordu kullanılamaz. Zaten Türk Anayasasına göre kimse emir verip bu orduları şurada burada kullanamaz. Bunlar bir muhayyel harp halinde cephelerin nasıl harekete geçirileceğine dair birtakım düşüncelerdir; ama maalesef 35 milyon metre kare toprağı vermişiz üs diye, ondan sonra ordularımızı başkalarının emrine vermişiz, bize ne kalmış gibi münakaşalar yapılageldi. Sanıyorum ki, ordularımızın kendi emrimizde olduğu hususunda da bugün tereddüt kalmamıştır. Bu çeşit beyanlar yapılagelmiştir. Artık eski beyanlar yapılmıyor, bunlardan memnuniyet duymamak mümkün değil.

Şimdi 2 inci konuya gelmek istiyorum. Bu dış politikayı vasıta olarak kullanarak Türkiye'nin kalkınmasına ne hizmetler getiriyorsunuz?

Arkadaşlar, Türkiye uzun seneler tediye muvazenesini denkleştirememiş bir ülke olarak dışarıdan yardım almıştır. Bu yardımların bir kısmını günlük ihtiyaçlarını karşılamada kullanmıştır. Yani ordusuna giyecek almıştır yardım içerisinde, ordusuna ayakkabı almıştır yardımın içerisinde, donyağına kadar almıştır. Şimdi Türkiye fevkalade mesut bir noktaya geldi. Yalnız bu nokta uzun sürmez. Yani bu iş uzun sürmez, seraba düşmeyelim. Dış ülkelerdeki işçilerimizin büyük teşvikler neticesinde Türkiye'ye gönderdikleri senede 1 milyar dolara ve biriken 2,5 milyar dolara bakıp ihracat tembelliğine Türkiye girdiği takdirde ve ekonomisini ihracat yapamaz hale Türkiye getirdiği takdirde, o zaman yine aynı noktaya varırız. O noktada, iktisadi büyümesini, egemenliğini ve bağımsızlığını tam koruyarak sağlayabilen bir Türkiye olamayız, oraya varmamak lazım. Bunun üzerine gayet önemle işaret ediyorum.

Nihayet planlı döneme girdikten sonra plan finansmanı Türkiye konsorsiyumu tarafından karşılanı geldi. Buna ilaveten senede 40 milyon dolar civarına kadar inmiş bir Amerikan iktisadi yardımı meselenin içine girdi. Planımızın, kalkınma hamlemizin finansmanı için birçok kaynaklara başvurulmuştur. Aksu Kâğıt Fabrikası Japonya'dan alınmış bir kredi ile Giresun'da yapılmıştır. Samsun'da Bakır Fabrikası 30,5 milyon dolarlık Amerika'dan alınmış bir kredi ile yapılmıştır. Seydişehir Alüminyum Fabrikası Sovyetler'den alınmış bir kredi ile yapılmıştır. 40 sene vadeli ve %1 faizli Dalaman Kâğıt Fabrikası Fransızlardan alınmış bir kredi ile yapılmıştır. Başka bir fabrika İtalyanlardan alınmış bir kredi ile Bursa'da yapılmıştır. Mersin Gübre Fabrikası Kuveyt'ten alınmış bir kredi ile yapılmıştır.

Binaenaleyh; Japonya'dan Kuveyt'e, Kuveyt'ten Birleşik Amerika'ya Birleşik Amerika'dan İngiltere'ye ve dünyanın çeşitli ülkelerinden imkân aktarmak suretiyle bu tesisler meydana getirilmiştir. Binaenaleyh, çok yönlü, dengeli yabancı sermayeye gideceğiz. Zaten Türkiye oraya gitmiş, yeter ki, yabancı sermayeyi ürkütmeyin.

Burada yabancı sermaye çok münakaşa edildi. Türkiye'ye gelmiş bulunan yabancı sermayenin yekûnu 500 milyon dolar. Bunun 350 milyon doları petrol sahasına gelmiş. Türkiye'de 10-12 senedir yapılmakta olan yabancı sermaye münakaşaları Türkiye'de güvensizlik uyandırmış, yabancı sermayeye karşı.

Arkadaşlar para bu, hiç kimse parasını getirip riskli bir yere atmaz. Yabancı sermayeyi sömürü aleti sayıyorsanız, emperyalizmin aleti sayıyorsanız ve bir gün yabancı sermayenin getirenin elinden alınması ihtimali varsa yani hakşinaslığınıza itimat yoksa veya o tereddüdü uyandırıyorsanız, o takdirde yabancı sermaye niye gelsin Türkiye'ye?

Türkiye yabancı sermaye gelen bir ülke değildir. Yani böyle üç-beş kalem yabancı sermaye gelmiş bunları yabancı sermaye falan saymak mümkün değildir. Cem'an, 150-200 milyon dolar civarında yabancı sermaye gelmiş, bunlar bir rakam değildir. Onun için Türkiye yabancı sermayeden faydalanmak istiyorsa evvela güven verecek, ama kendi hür teşebbüsüne aracı, kendi hür teşebbüsünü sömürü düzeninin aleti sayan bir zihniyetin Türkiye'ye yabancı sermaye getirebileceğini sanmak mümkün değildir. Değerli arkadaşlarım, Ortak Pazar ile ilgili bir iki mülahazamı arz edeceğim. Sayın Başkan buradan ifade buyurdular ve elimde gazete kupürü var "Türkiye AET'den revizyon isteğinde bulunmayacak" Gazetenin başlığı bu. Bu gazetenin baş muharriri ertesi günkü 26 Haziran tarihli başmakalesinde bunun gerekçesini veriyor ve bunu savunuyor. Aşağı-yukarı dediği şey şu; meğer katma protokolde öyle hükümler varmış ki, Türkiye'nin revizyon taleplerini karşılayabilirmiş. Yani katma protokolde öyle esneklikler varmış ki, bir revizyon yapmadan revizyon ihtiyacını karşılayabilirmiş.

Değerli Milletvekilleri, bütçenin görüşülmesi sırasında da, Hükümet programının görüşülmesi sırasında da söyledim. Katma protokolde düzeltme yapılmasını talebetmekte şaşılacak bir şey yok. O günkü Hükümet uzun uzun müzakereler yapmış oraya kadar getirebilmiş. O günkü şartlar içerisinde bunları sağlayabilmiş. Siz daha iyisini sağlayabilerseniz, buyurun sağlayın. Ama dedim, ki, Türkiye'de her gelen Hükümet katma protokol düzenleyeceğiz diye bu ülkelerin karşısına giderse, korkarım bizi ciddi telakki etmezler, Nihayet Türkiye bugün Ortak Pazarın üyesi olmasa ne olacak? İthalatın %ellisini zaten Ortak Pazar memleketlerinden yapmaya mecburdur Türkiye. Bir şey almayacak mısınız? Alacaksınız, nereden alacaksınız? En yakın ülkeler oraları, en rantabl ekonomi işleten oraları. Oradan alıyorsunuz zaten ve ihracatınızın hemen hemen yüzde elliye yakınını o ülkelere yapıyorsunuz. O ülkelerin ticaret hacmi 150 milyar dolardır. Türkiye'nin tüm ticaret hacmi 4 milyar dolar, şimdi petrole beraber 5 milyar dolar. Yani ticaret hacimlerinin otuzda biridir. Onun içindir ki, hakikaten ne istediğimizi iyi bilmeye ve istediğimizi ne ölçüde koparabileceğimizi iyi bilmeye ve kesin tavırlar takınmaya mecburuz. Türkiye'ye bir tek kuruluş kazandırmanın biz taraflısıyız; ama bir tek kuruluşu beş senede kazandırırsanız kaybettirdiğiniz çok daha fazla olur.

Ben bir şey söylemek istemiyorum, ama sadece bundan dört ay evvel revizyon isteğiyle çıkan ve bunu Hükümet programına koyan Hükümetin bugün revizyondan az geçmiş olduğunu ifade etmiş olmasını kaydetmek istiyorum. Hükümet programına şöyle diyor:

"Öte yandan AET ile olan ilişkilerin esas anlaşmalar doğrultusunda yürütülmesine devam edilmekle birlikte, geçiş dönemi koşullarını düzenleyen protokoller yeniden ele alınacak, toplumun ortaklık dışı ilişki kurduğu diğer ülkelerin şartları ve bu ülkelere

uygulanan rejimler göz önünde bulundurularak Türkiye'ye en uygun şartların sağlanması için gerekenler yapılacaktır" deniliyor ki, "Gerekenleri yaptık, sağlayamıyoruz" Bundan ibarettir denen Yani şimdi revizyon isteğinden vazgeçtik demek, "gerekenleri yaptık, sağlayamıyoruz" demektir. Demek ki, o şartları sağlayanlar bayağı iyi şartlar sağlamışlar Türkiye için.

Şimdi ekonomik ilişkiler meselesinde OECD'den Sayın Hükümet Başkanın bu kürsüden hiç bahsetmemesini hayretle karşıladım. OECD, aslında Türkiye, İran, Pakistan arasında 1964 senesinde üç memleketin sadece "Biriz, beraberiz, kardeşiz" demekten bir şey çıkmadığını görerek ayrılamayacak şekilde bağlanmak için ekonomik ilişkileri güçlendirmenin gereğine inanılarak atılmış bir adımdır. Doğrudur. Ama bugünün pazarı olmayabilir. Yarının pazarı olacaktır. Bölgede 100 milyon nüfus vardır. Ve bu 100 milyon nüfus Müslümandır. Ayrıca birbirleriyle karayolu, havayoluyla bağlanmaları çok kolaydır; yan yana üç memlekettir. Aralarında tarihi ihtilaflar yoktur. Aralarında genellikle husumetler yoktur. Aralarında çekememezlikler olmaması lazım gelir ve CENTO'ya da üyedirler. Bu üç ülkenin iktisadi münasebetlerini geliştirmelerinde çok büyük faydalar mülhaza edilmiştir. Ama diyebilirsiniz ki, bu üç ülkenin yetiştirdiği de aynı ithal ettiği de aynı. Yani birbirlerine pazar olacak durumları yok şimdilik. Ama bu halde dahi birçok ekonomik imkânlar vardır. Bugün dünya ticareti içerisinde birçok hususlar oluyor. Bir memleket kendi yetiştirdiğini başka bir ülkeye satıyor; başka bir ülkeden daha munasip şartlarla bir şey bulursa onu ikame etmek için -belki standardı daha düşüktür- onu alıp kullanabiliyor. Bu ticaretin usulleri arasına girmiştir. Üç memleket arasındaki ticari münasebetleri geliştirmenin bir kenarda kalmaması gerekecektir. Türk Dış Politikasının bu yöndeki hizmetini ihmal etmemesi gereğine inanıyorum.

Değerli Milletvekilleri, dedim ki, 45 milyar dolar para var. Petrol parası. Suudi Arabistan, Kuveyt, İran, bu bölgede, Yani yüzen para bu, başıboş para. Yani başıboş dediğim, nereye gideceği nereye konacağı belli olmayan para Bankadan başka bir yere konamaz, yapacağı bir şey yok.

Bu pazarlara çıkalım, çıkalım bu pazarlara İşte burada önemli bir mesele başlıyor. Ne satacaksınız bu pazarlara? Ne? Yani geni burada düşünmek lazımdır ki, o ülkelerde başka bir yerden yarı pahasına alabildikleri bir mal sizden iki misline almazlar. Yani bir dolara alabildiği bir mal sizden iki dolara almaz. E, siz onu bir dolara satsanız aradaki farka dayanamazsınız. İşte buradan geliyor rekabet gücü olan endüstrileşmeye. Rekabet gücü olan bir endüstriyi kurabilirseniz, o zaman bu pazarlar sizin ayağınıza gelir, siz de oraya gidersiniz. Onlara satacak bir şeyiniz olur. Yani biz bu 45 milyar doları görüyoruz da başkaları görmüyor mu? Bu pazarlara Japonya, bu pazarlara Kızıl Çin, bu pazarlara Hindistan, bu pazarlara Amerika, İngiltere, Almanya hepsi girmiş, Bunları dostane konuştuğunuz zaman, "Hay hay alalım, sizden alalım ama dünya fiyatlarından" diyorlar. Dünya fiyatlarına satmam diyemezsiniz. Öyle ise gelin dünya fiyatlarına mal satan bir endüstri kurun Türkiye'de. Yani rantabl olmayan, rekabet gücü olmayan bir endüstriyi kurduğunuz takdirde Türkiye'nin zaten kat kanaat olan kaynaklarını da tüketirsiniz. Türkiye'nin dış ülkelere mal satabilmesi ancak rekabet gücü olan endüstriyi kurmasına bağlıdır.

Siyah Afrika: Evet, siyah Afrika'da milyonlara Müslüman memleketi var. Bize de çok bağlı insanlardır. Hakikaten beyaz Avrupalı bunları senelerce müstemleke ahalisi olarak istismar ettiği için, beyaz Avrupalıdan nefret eden bu insanların Müslüman olan Türklere karşı sevgileri, muhabbetleri, saygıları da vardır. Ama o pazarlara gidebilmek

için gene satacağınız bir şey olmalı. Hizmet götüreceksiniz arkadaşlar. Doktorunuz yok gönderecek, Libya hastanelerine. Keşke olsa. Afganistan'a gönderecek doktorunuz yok. Keşke olsa, 16 bin doktoru olan Türkiye'nin doktorun 50 bine yüzüne çıkarmadıktan sonra ne göndereceksiniz? Gelin evvela bizim başka ülkelere hizmet ve ticaret, yani daha doğrusu mal ve hizmeti ihraç edebilmemiz için, mal ve hizmeti çoğaltalım. Bu onun tek yolu; ikinci bir yolu yok. Planlı, hızlı istikrar içerisinde devamlı dengeli bir kalkınma ile olur bunlar ancak, hiç başka bir yolu yok. Göreceksiniz istikrar içerisinde, dengeli bir kalkınma %6,5-7 civarında bir kalkınma hızı ile 12 sene zarfında Türkiye gelirini dört misli katlar. Yani 12 sene zarfında bir misli değil dört misli katlar mürekkep faiz hesabı ile yapın hesabını, o çıkar.

Şimdi, bu ülkelerle ilişki kurabilmek platonik olmaz. Alacağın bir şey olmalı, satacağın bir şey olmalı. Alacağın bir şey yoksa satacağın bir şey yoksa bütün dünya ile ilişki kursanız, bunun Türkiye'ye hiçbir faydası olmaz. Öyle ise gelin Türkiye'nin evvela üretim hacmini artıralım. Ama Türkiye'yi hür bir ülke tutarak. Bakınız hür ve demokratik bir ülke değilseniz Avrupa camiası sizi içine almıyor. Sayın Başbakan burada şikâyetlerde bulundu. Gerçi ara rejim var işte o... Ara rejim tabirini bir kısım hatipler kullanıyor; biz ona olağanüstü dönem diyoruz, biraz da olağan dışı dönem diyoruz. Kendimiz de o işin hedefinde olduğumuz için ne desek bazen yanlış da anlaşılabilir; ama bir gerçeği ne olursa olsun, ben söyledim diye gerçek saymak gerekmez. Eğer bu bir gerekse herkes sonunda o noktaya gelir, gelmez. Ama bu dönemin de sorumluluğunu alacak orta yerde hiç kimse yok. Bazen o onun üstüne atıyor, o onun üstüne atıyor, o onun üstüne atıyor ya, aslında bunun sorumluluğu bunalımın faturasıdır. Bunun sorumluluğunu kimse üstüne almaz, o günkü hükümetin Başbakanı, beni bu hükümete başbakan yaptılar, git partilerle temas et dediler. Ondan sonra istediğim adamı içinizden alacağım, benim icraatımdan siz sorumlu olmayacaksınız, her icraatımı teker teker getireceğim ve kabul ederseniz geçireceğim, kabul etmezseniz geçirmeyeceğim. E, yasa organına gelmeyen icraat ne olacak? Onu ben yapacağım, onun sorumluluğunu kim deruhte edecek? Zaten iş karışınca, tabii ki neticesi de karışık olacak. Yani kaidelerin dışına çıktınız mı, burada gelip ben vardım, sen yoktun falan diye söylemek çok kolay. O günlerin içinden geçtik geliyoruz.

Allah'a şükür ki, bugün şu münakaşalar. Şu çatının altında büyük bir rahatlıkla yapılıyor ve bunu Türkiye'nin ilerisi için fevkalade iyi bir işaret saymak lazımdır. Önemli olan bu büyük müessesenin devamlılığıdır.

Değerli Milletvekilleri, Ortak Pazar meselesinde ben Sayın Başbakan gibi düşünmüyorum. Ortak Pazar meselesi bizim için bir siyasi mesele değil, bir iktisadi meseledir. Avrupa için de bir iktisadi mesele idi, iktisadi meselenin sonunda bir siyasi entegrasyon gidebilir mi, gidemez, mi meselesiydi. Hudutları kaldırdıktan sonra, paraları birleştirdikten sonra endüstride ahengi sağladıktan sonra ayrı ayrı devletleri olmuş, ayrı ayrı milletler, hiç kimse millet olmaktan vazgeçmez, bir supranasyonal idareye hiç kimsenin Avrupa'da razı olması mümkün değildir. Belçika gibi bir memlekette flaman-valon kavgası yapılırken, Fransa ile Almanya ile bir millet olalım, diye, bir araya gelmeleri mümkün değildir. Bunlar, birtakım Avrupa hayalcilerinin ütöpik düşünceleridir. Ama ondan evvel Ortak Pazar bizim için bir kamçıdır. 22 sene zarfında çağdaş uygarlık seviyesi denen bu çizgiye ulaşacaksınız, yani buradan karşı duvara kadar 22 dakika da koşacaksınız veya 2 saniyede koşacaksınız. Eğer bunu koşmazsanız yarışı kaybedersiniz bu bizim için kendimizi, kendi üretim seviyemizi, kendi hizmet seviyemizi, kendi eğitim

seviyemizi kendi enfastrüktürümüzü, kendi imarımızı, kendi refahımızı Avrupa seviyesine çıkarabilmek için bir zorlamadır.

Binaenaleyh, bu hususu böyle anlamak lazımdır ve önemli meselesi de zaten budur. Yoksa Türkiye'nin Batı Camiası içinde bir siyasi kaynaşmaya dahil olması meselesi değildir. Türkiye, Batı Camiasının ülke bakımından en büyük nüfus bakımından beşinci büyük memleketi olup kabuğu kaşınmamış potansiyele sahiptir.

Onun içindir ki, Türkiye'nin kalkınmasında bir itici kuvvettir Ortak Pazar ve Ortak Pazarın en çok Türkiye'ye faydası vardır, başkalarına da faydası olacaktır, başkalarına faydası olmazsa sizi oraya koymazlar zaten. Ama en çok bize faydası vardır. Türkiye gayret sarfetmelidir, bu önümüzdeki yılları boşu boşuna geçirmemeliyiz, bu gayretinin hedefi de Ortak Pazarın tam üyesi olabilecek şekilde kalkınma hamlesini yürütmek olmalıdır. İşte bu hususta da Türkiye'nin birtakım şeyleri düşünmesi, taşınması gerekiyor.

Bir hususa daha temas edeceğim, bu da Türk-Amerikan, Türk-Sovyet ilişkileri meseleleridir. Büyük devletler bir realitedir arkadaşlar. Aslında büyük devletleri ister siz yok. Sayın ama onlar yok olacak değildir, vardır ve bir realitedir. Ne bağımsızlığın zamanıdır, ne şudur, ne budur ama bunlara olan siyasetimizi hangi ölçüler içinde yürüteceksiniz?

Birleşik Amerika Dışişleri Bakan yardımcısı Joseph, Sisko'nun bir beyanatını burada okumak istiyorum. "Türk Amerikan ilişkileri değişen Atlantik münasebetlerine göre ayarlanmalı mıdır? Nasıl sualine, buna kesin bir cevap verilemez. Tarif olarak üzerinde önemle durulan hiçbir ilişki sabit değildir ve zamanla değişir. Gelecek yıllarda Türk-Amerikan İlişkilerinin ne şekilde tezahür göstereceğini kestirmek güçtür. Çünkü günün önemli konularının ne olacağını ayrıntılı şekilde bilemeyiz veyahut ortak menfaatlerimizin ne gerektireceğini tahmin edemeyiz. Bunlara karşılık ilişkilerimizin temel çerçevesi ve sağlam kuruluşunun aynı kalacağını tahmin edebiliriz" Bu beyanat 8 Mart 1974 tarihli gazetelerde çıkmıştır. Bu beyanatın esprisinde bizim kadim dostumuzdur Türkiye, Türkiye ile bizim münasebetlerimiz fevkalade muntazamdır, düzgündür gibi her zaman söylenegelen sözlerin dışında ne olacağı kestirilemez gibi bir müphemiyet olduğu için Hükümetin nazarı dikkatine sunuyor, Türk-Amerikan ilişkileri hem Amerika için fevkalade değerlidir, hem Türkiye için fevkalade değerlidir. Zaten birisi için değerli, öbürü için değersiz olsa, bu ilişkilerin sağlamlığı söz konusu olmaz.

Türkiye Sovyetler Birliği ilişkilerine gelince: Sovyetler Birliği bizim en büyük komşumuzdur ve bir süper devlettir. Bir süper devlet komşu ile iyi münasebetler tesisinde zorluklar ola gelmiştir. Cumhuriyet kurulduğundan bu yana da olagelmıştır. Nitekim 1945 senesinde Sovyetler Birliği gelip "Ademi tecavüz paktını artık ortadan kaldırıyorum, karşılıklı güvenlik kalkıyor" demiş boğazlar üzerinde ve Türkiye'nin üç vilayeti üzerinde taleplerde bulunmuştur. Bu talepler, Türkiye ile Sovyetler Birliğinin münasebetlerini 20 sene inkıtaya uğratmıştır.

Sovyetler Birliği Dünya'ya açılıyor. Bu açılımda biz iyi komşuluk münasebetlerini geliştirmek için karşılıklı münasebetlerimizi geliştirmişizdir. Bugün Türkiye'de 7-8 tane büyük sınai tesis Sovyetler Birliğinden sağlanmış 500 milyon doları aşan bir kredi ile yapılmaktadır. Bunların birkaç tanesi hizmete girmiş ve 275 milyon dolar tutacak olan İskenderun tesisi önümüzdeki günlerde hizmete girecektir. İkinci ve ondan sonra da üçüncü kademesi gelecektir.

Sovyetler Birliği ile münasebetlerimizin gayet gerçekçi, yapabileceğimiz kadarını yapmak suretiyle ve ülkemizin toprak bütünlüğüne, her iki ülkenin birbirinin toprak

bütünlüğüne, İçişlerine karışmamaya, karşılıklı saygıya ve itimada dayanan bir şekilde yürütülmesinde ülke için faydalar vardır. Sovyetler Birliği bugün Birleşik Amerika ile iyi münasebetlerin içine girerken, dün Birleşik Amerika ile Türkiye'nin müşterek tesisleri Türkiye'de bulundurmasından fevkalade büyük huylanmaların içerisindeydi. Fevkalade büyük tedirginliklerin içerisindeydi; ama bizim taarruz eden bir ülke değil, kendimizi savunan bir ülke olduğumuz üzerindeki itinaımız görüldü sanıyorum; ama bütün bunlarla beraber bu münasebetler iyi bir şekilde başlatılmıştır, dostane geliştirilmesinde faydalar vardır.

Şimdi konuşmamın bu bölümünde Yunan meselesine geliyorum: Değerli Milletvekilleri, Yunan meselesi sadece bir kıta sahanlığı meselesi değildir. Kıta sahanlığı meselesi Yunan meselesinin, yani Türkiye için arz ettiği durumlardan biridir ve kıta sahanlığı meselesi yeni aktüel hale gelmiştir.

Şunu açıklıkla ifade edelim: Eğer bir ülke ile komşu iseniz o ülke ile gayet tabii ki zaman zaman problemleriniz olacaktır. Bir problem olunca hemen karşılıklı silaha davranılmaz. Ama egemenlik ve hakların gaspı gibi durumlar hasıl olursa, silah zaten kaçınılmazdır. Binaenaleyh, siz ne kadar barışçıyız, sulhçuyuz vesaire deseniz karşınızdaki, iyi, bunlar barışçıymış üstlerine vardıkça bir şey alabilirim diyorsa, böyle barışçılık olmaz. Yani, faturası bir taraf tarafından ödenen barışçılık olmaz.

Türk-Yunan meselesinde Sayın Feyzioğlu gayet güzele ifade ettiler. Bu zamana kadar biz hep veren olduk. Girit'i veren Türkiye, Makedonya'yı veren Türkiye, Garbi Trakya'yı veren Türkiye, Adaları veren Türkiye, nerede ise Kıbrıs'ı veren Türkiye olmak üzere iken, ucundan tutabildik. Sıkı da tutabildik, sıkı da tutmaya devam edeceğiz.

Binaenaleyh, ben evvela Kıbrıs meselesinden başlayacağım ve üzüntü ile ifade edeyim, benim için sürpriz değildir. Başpiskopos Makarios 1 Temmuzda bir beyanat veriyor. Bu beyanat ile Başpiskopos Adadaki bütün yabancı kuvvetlerin oradan gitmesini istiyor. Bu çok enteresan bir römarktır. Daha önce de böyle başlamıştır, yani, 1963'te başlayan kriz de böyle başlamıştır.

Değerli arkadaşlarım, Hükümeti huzurunuzda uyarıyorum. Kıbrıs meselesi sadece Kıbrıs'ta başlayıp, Kıbrıs'ta biten bir mesele değil, Türk-Yunan meselesidir. İhtilafın birinci gününden sonuncu gününe kadar da öyle tutulmuştur. Zaten Makarios'un herhangi bir hareketi ertesi gün Türk-Yunan meselesi haline gelir.

Şimdi Hükümeti ne bakımdan ikaz ediyorum. Üzüntü ile ifade edeyim ki, bugün Adada 20 bin millî muhafız, 10 bine yakın Yunan askeri, bir miktar polis ve bir miktar da milis kuvveti Rumların elinde mevcuttur. 8'e yakın hava meydanı, radar, top vs. birtakım harp alet ve vasıtaları da mevcuttur. Aslında 1967'de biz bunların büyük bir kısmını, yani bilhassa Yunan askerini tümüyle çıkarmıştık, silahlar ile de çıkarmıştık. Anlaşıyor ki, yeniden sızmalar vaki olmuş.

4 ay meselesi değil, zamanını söylemedim. Ne kadar nezaketle konuşmaya çalışıyorum, ister 4 ayda olsun, isterse 4 sene olsun, bir gerçek var orada. Yarın mesele çikarsa hep göğüslemek mecburiyetindeyiz. Yani, siz gidin biz yokuz demeyiz.

Burada önemli olan mesele şudur; Kıbrıs Türkiye'nin hem izzeti nefsidir, hem vazgeçemeyeceği tarihi haklar burada yatar. Tarih haklarının yanında izzetinefsidir, üzerinde ısrarla duruyorum.

Kıbrıs'la bir emrivakiye getirmek istenilmiştir, Türkiye, Kıbrıs meselesi demek, bir emrivakiye gelmeme meselesi demektir. Bir emrivakiye gelmemek için neler yapmak lazım? Çok dikkatli olunmasını mutlak manada telkin ediyorum. Türkiye ne zaman içinde istikrarsızlığa girerse, devletin kudretini bir kenara, hesaba katmayanların veya Türkiye'nin o istikrarsızlığı anında dahi bir dış tehlike millî menfaatlerin gereği olduğu görülünce parlamentosuyla, tüm milletiyle her şeyi bir kenara atıp beraberce dış tehlikeyi göğüslemede bu zamana kadar göstermiş bulunduğu vatanperverliği yanlış hesaplayabilirler. Yanlış hesaplayanların başına dert açılır, ama zarar da görülür. O itibarla Kıbrıs'la ilgili ısrar ile telkinde bulunuyorum, bazı tavsiyelerim de olacaktır. Önemli olan Kıbrıs'ta gayet tabii ki, sulh ve sükûna kavuşmak, bir Kıbrıs meselesini sulhçu bir yoldan giderek bir solüsyona bağlamaktır. Ama bu solüsyona ne zaman ve nasıl bağlanır? 500 binlik Kıbrıs nüfusunun 350 bini Rum, 150 bini Türk ve Türkler 73 yerde oturuyor. Oturdıkları yerler adanın bir tarafı değil, çeşitli yerlere yerleşmişler. Anklavlar halinde, hatta bir kısmının dünya ile alakası yok, sadece oturuyor oturduğu yerde.

Kıbrıs'ta Rum kesiminin yıllık millî geliri adam başına 1200 dolar, bizim kesimde 400 dolar ve bizim bir mücahit teşkilatımız, yani Kıbrıs'ın bir mücahit teşkilatı vardı; bu mücahit teşkilatının yekûnu da bugün Rumların askerlerinin vesairesinin onda biri kadar.

Kıbrıs'ta bir fiili durum mevcuttur. Fiili durum şudur. Makarios Anayasayı ihlal etmiş, bir kenara atmış; uzunca bir süre Makarios'u o çizgiye getirmeye çalışmışız, getirememişiz; bir fiili durum da biz koymuşuzdur orta yere. Bir Türk yönetimi mevcuttur. Binaenaleyh, bu gün Kıbrıslı vatandaş, Kıbrıslı soydaşımız kendi kendisini yönetmektedir. Polisi kendisinin, mahkemesi kendisinin, tapusu kendisinin, her şey kendisinin. Evvela bu yönetimin iyi işlemesi lazım. Rumlar bizim yönetimimizin içine bizim oradaki önde gelen lider kadrosunun içine de fesat sokmakta gayet mahirdirler. Bu yönetimin, mutlak manada iyi işlemesi ve oradaki soydaşımızı memnun etmesi lazım. Yani, bürokrasinin içinde boğulan bir yönetim değil, bir cihat yönetimi olarak iyi işlemesi lazım ve bugün biz, asgariden fiili durumu muhafaza edebilmeliyiz Kıbrıs'ta. Kendi kendini yöneten 150 bin Türk...

Şimdi, solüsyon ne olacaktır?

Solüsyon aranıyor. Kolay bir solüsyon değil, iç içe girmiş nasıl bir solüsyon çıkaracaksınız? Solüsyon mutlaka bizim oradaki cemaatimizi, topluluğumuzu azınlık durumuna düşürmeyen bir solüsyon olmalıdır. Solüsyon, mutlaka bizim cemaatimizin teminat içinde olmasını sağlayan bir solüsyon olmalıdır. Yani Türkiye mutlaka göz kulak olmaya devam etmelidir. Solüsyon mutlaka oradaki askerimizi muhafaza eden bir solüsyon olmalıdır. Başka türlü teminat işlemez. Üzüntü ile ifade edelim, 150 bin Türk'ün oturduğu sahalara girebilecek bir sahil kapısı da yoktur. Saint Hillarion Kalesi ile Girne limanı arasında 1,5 kilometrelik bir mesafe, Saint Hillarion Kalesi bizim elimizde, daha doğrusu bizim soydaşlarımızın elinde, Girne iskelesi Rumların elindedir. Türkiye'nin tek en yakın yeri orasıdır. Öyle bir durum da hasıl olmuştur. Maalesef çok kötü bir durum ortaya çıkmış, zaman içerisinde bir hayli izale edilmiş ve Türk Yönetimine kadar gelinebilmiştir.

Şimdi biz toplumlar arasında bir müzakere başlatırken, asgariden Türk Cemaatinin yeniden bir saldırıya maruz kalmaması ve iki cemaati bir arada yaşayacak olan

kendileridir, bir arada yaşamının şartlarını kendileri bir arasın bulsunlar, acaba ne bulabilirler diye bu meseleye adım atmışsızdır. Bu müzakereler, kısa zamanda bitmesi sayanı arzu, bitmeyebilir. Bitmemesi halinde mutlaka bitmeyeceği düşünülerek tedbir alınması lazımdır. Ne tedbir lazımdır? Evvela, Yunan meselesi şayet şu veya bu şekilde müzakere masasına gelirse, önemli meselelerden biriside oradaki kuvvetleridir. Hakları yoktur oraya kuvvet götürüp koymaya.

İkinci mesele, Kıbrıs'ta muhaceret var. Geçen sene 1500 e yakın vatandaşımız Avustralya'ya ve İngiltere'ye gitmiştir. Oradaki nüfusumuzu muhafaza etmeye mecburuz. Vatan, Vatan yapmak kolay değil. Hakikaten fevkalade zor şartlar altında Kıbrıs'taki soydaşlarımız, fevkalade zor şartlar altında milletlerinin büyüklüğünü orada ispatlamışlardır, kahramanca kendilerini savunmuşlardır. Ezaya cefaya maruz kalmışlar yılmamışlardır. Öldürülmüşlerdir. Her türlü eziyete maruz kalmışlardır, ama yılmamışlardır. O bayrak orada dikili durmalı, o meşale orada dikili durmalı ve alev yanmalıdır.

Kıbrıs'ta işsizlik: Kıbrıs'ta kol kuvvetiyle çalışan kimse işsiz değil. Pazar günü dahi iş var. Yalnız okumuş Türk çocukları işsiz. 600 Türk çocuğu bugün işsizdir; bizim üniversitelerimizden, Londra'dan vesairenden, daha çok bizim üniversitelerimizden mezun olmuş Türk çocukları işsizdir. Bu bir istikrarsızlık sebebi olabilir.

Bunun yanında işaret etmek istediğini bir iki nokta da şudur:

Yunanlılar Kıbrıs'ta çeşitli müşterek tesisler yapıyorlar, biz de yapamıyoruz. Bunlara adım atmıştık; ama bu adımların ihya edilmesi lazım geldiği kanaatindeyim, onun için söylüyorum bunları. Çeşitli müşterek tesisler, bankalar kurdular, birçok şeyler açtılar, sinai tesisler yaptılar, biz de aynı şeyleri yapmalıyız. Bizim bir tek bankamız var. Kıbrıs'ın iktisaden güçlenmesi için bir özel plana ihtiyacı vardır. Bu özel planın çalışmaları yapılmıştır, kısmen de tatbik edilmiştir, ama bunun ihya edilmesi lazım geliyor. Kıbrıs'taki Türk varlığını mutlaka güçlü, Kıbrıs'ı vatan yapmaya azimli ve iktisaden öbür tarafa muhtaç olmaz durumda tutmak ve şemsiyemizi iyi hissettirmemiz lazım gelecektir.

Bir diğer konuda şudur: Kıbrıs'ta İngilizlerin tesisleri var. Bu tesislerin Makarios'a devri hali Türkiye için fevkalade zararlıdır. Bu konuşmalar, dünya basınında zaman zaman yer alıyor, bu hususta da Hükümetin dikkatli olması gerekeceği kanaatindeyim.

Kıbrıs'ta memurlar, öğretmenlere, mutlaka hakikaten Türk yönetimini yürütebilecek bir şekilde bir şevk daima verile gelmelidir. Kıbrıs, mutlaka çok yakın bir alakayı Hükümetimizden bekler.

Kıbrıs Rumlarının tatbik ettiği bir "Akritas Planı" var. Bu planın hedefleri şudur: Türklere haklarını vermemek. Yeraltı teşkilatları kurarak Türk Toplumunu taciz etmek, Türklerin ve yetkililerinin dünya ile alakasını kesmek, devamlı neşriyat yaparak Türkleri Kıbrıs'a tecavüz etmeye hazırlanan bir ülke olarak teşhir etmek. Esas davanın Enosis olduğunu maskeleyerek, Türk toplumunu parçalamak, ekonomik olarak bunaltmak, tedhiş ve baskı ile Türkleri göçe zorlamak, Türk topraklarını satın almak Türkiye'nin zayıf bir anında da Enosis'i ilan etmektir. Bu, hakikaten bir ülkeyi bitirme planıdır, bir ülkeyi tahrip etme planıdır. Bu plan yürürlükte. Bu plana karşı koyacak tedbirlerin düşünüle gelmesi lazımdır diyorum.

Makarios kendisi her yere gidiyor, Cumhurbaşkanıym diyor. Ve diyor ki, "Oradaki, Türk topluluğu, azınlık. Sizin memleketinizde azınlık yok mu?"

Batı Trakya faciasından sonra bir azınlık halinde Türkiye'nin dışında Yunan elinde bir Türk bırakmak dahi vebaldır. Değil bin kişi, bir tek kişi bırakmak dahi vebaldır.

Yine bir hususa Hükümetin nazarı dikkatini çekeceğim. O da televizyondur. Televizyon sadece Kıbrıs için değil, ama civardaki bütün Türk topluluğu için lazım; ama Kıbrıs en kısa zamanda televizyon seyredebilir hale getirilmelidir. Yani Türkiye'deki televizyon seyredilebilmelidir, Antalya Televizyonu seyredilebilmelidir yahut Adana Televizyonu seyredilebilmelidir.

Bunlar tafsilat değil, Türk varlığını muhafaza için fevkalade önemli addettiğimiz bazı hususlardır ve orada var olma azmini yaşadığımız sürece "Kıbrıs" meselesinde başkasının başka bir şey yapması mümkün değildir.

Şimdi, bu "kıta sahanlığı" meselesiyle ilgili olarak Yunanlılarla olan diğer ihtilafımıza geleceğim. Buna gelmeden evvel Garbi Trakya meselesi üzerinde durmak istiyorum.

Yunanlılar Garbi Trakya'da fevkalade usturuplu, hiç ses seda çıkartmayacak biçimde orada -ki, Garbi Trakya'nın %95 i Türk'tü- Türk varlığını yok etmenin yolları içindedirler. Hem kültür varlığını, hem bizatihi sayı varlığını yok etmenin yolları içindedirler.

Üzüntü ile ifade edelim ki, bu 12 Adanın Yunanlıların elinde olması adeta Anadolu'nun önünü kapatmıştır.

1939 senesinde cari bir karasuları rejimi var. 1939 senesinde İtalyanlarla aktedilmiş, bizim akdettiğimiz bir karasuları rejimi. Bugün o rejim cari. O rejim cari iken ki, "karasuları 6 mil mi?" Münakaşası olmadan önce dahi bugün Türkiye 5 yerden Ege denizine çıkabilir. Şayet karasuları 12 mile çıkarsa 2 yerden çıkabilir. Yani önünüzde bir perde, Yunan karasularını geçmeden sadece 2 yerden Ege Denizine çıkabilirsiniz. Binaenaleyh ne biçim bir dertle karşı karşıya olduğumuzu ortaya koymaya çalışıyorum. Hükümet, Karakas toplantısında, karasularının(özel şartlar nazarı dikkate alınmaksızın, ada rejimi vesaire) 12 mile çıkarılması gibi bir durumla Türkiye'nin karşı karşıya kalmaması için ne tedbirler almıştır? Fevkalade önemli bir konudur. Şayet "özel şartlar" ibaresi konmadan bu cihete gidilirse, gerek karasuları bakımından, gerekse denizin paylaşılması bakımından daha çok zorluklarla karşı karşıya kalacağımız tabiidir.

Değerli Milletvekilleri, aslında kıta sahanlığı mücadelesi, Ege Denizinin Yunan gölü yapılması için atılmış bir adımı başarıya ulaştırma mücadelesidir. Yunanlıların yapmakta olduğu kıta sahanlığı mücadelesi, Ege Denizini Yunan gölü yapma mücadelesidir.

Gönül isterdi ki, bu "kıta sahanlığı" ndan, herkesi biliyor farz etmeden ne anlıyoruz ne anlaşılması lazım bir izah edilsin. Şayet adalar olmasa Anadolu'nun önünde, kıta sahanlığı meselesinde o kadar zorluklar çıkmaz

Bir Cenevre Anlaşması var. 1958 de Yunanistan buna imza koymuş, biz koymamışız. Bu Anlaşmaya göre, 200 metre deniz derinliğine varıncaya kadar orası kıtanın devamı sayılıyor. Adalar için de özel rejimler konmuş; ama ada ile kıta arasında 6 mil mesafe varsa ve kara suyu olarak ikisinin ortasını almışsanız; 3 milden öbür tarafta sizin kıta sahanlığı hakkınız yoktur, gibi bir iddia ile karşı karşıya kalırsanız, bir önemli hadisedir.

Kıta sahanlığı meselesi bu zamana kadar niye söz konusu olmamış ve aslında Hükümet programında da kıta sahanlığı ile ilgili falan hiç bir şey yok. Deniz hukuku ile

birtakım hususlar var ve aslında 7 Şubat günü (yani Hükümetin güvenoyu aldığı gündür o) nota veriyor Yunanistan, niye nota veriyor? Çünkü onların kendilerine ait saydığı bir kıta sahanlığında biz ruhsat vermişiz, petrol arama ruhsatı. Resmi Gazetemizde çıkmış, onun üzerine veriyor. Binaenaleyh, burada daha evvel birtakım iddialar oldu; biz başkalarının verdiği hakları geri alıyor filan diye, ondan sonra Türkiye'nin menfaatlerini bizim kadar koruyan kimse yoktur filan, hangi hakları korumuştur bugünkü Hükümet? Türkiye'nin hangi haklarını ve başkaları hangi hakları korumamıştır? Binaenaleyh, bu kadar önemli meselelerde böyle uluorta lafların ortaya atılmaması lazım. Korumuş ta ne yapmıştır? Hangi neticeyi almıştır? Şu neticeyi aldım, beyanat verdim. Beyanat vermekle hak korunmuş olmaz ki, netice alınacak, Başkası razı mı olmuş? 1970 senesinden beri denizlerde petrol arama söz konusu olduğu zaman, ruhsatlar verilmiş ve bu ruhsatlar adaların öbür tarafında, adalar denizinin içinde kıta sahanlığı sayılacak yerde, yani Anadolu'nun kıta sahanlığı sayılacak yerde, onların kabul etmediği yerdedirler.

Şimdi Değerli Milletvekilleri, 1939 Kara Suları Anlaşması ve 1958 Cenevre Anlaşması bir de FIR Anlaşması var. Bu üçünü Yunanlılar Ege Denizini kendi gölleri yapma için kullanmaktadırlar.

FIR Anlaşması, bu da son günlerde bizim gazetelere intikal etti, herkes birbirine sordu ne imiş bu, ne imiş bu FIR Anlaşması, diye FIR Anlaşması şudur: Beynelmîlel Sivil Havacılık Teşkilatı uçakların hangi bölgelere geldiği zaman, önündeki ülkelere haber verilmesi için birtakım anlaşmalar yapıyor. 1950, 1952 de yapmış. Biz demişiz ki, bizim karasuları dışındaki uçaklara bakacak halimiz yok, sivil uçak düşerse alakadar olacaksınız, o hudutları geçerse, o memlekete haber vereceksiniz. Daha sonra bunun üzerinde durulmuş, değiştirilmesi istenmiş; ama her sene zaten Sivil Havacılık Teşkilatı, sivil uçaklar için anlaşmalar yapıyor, yani onların yollarını çiziyor. Bu anlaşmada her memleket muayyen bir yeri kendisine o uçak geçerse haber verme yeri olarak almış; ondan sonra askeri uçakların geçme meselesine gelince Yunanlılar sıkıntı çıkarmaya başlamışlar ki, sırf ileride denizin üstü de bizim, hava bizim se altı deniz de bizim diyebilmek için. Böyle beynelmîlel milletlerarası Sivil Havacılık Teşkilatının uçakları ihbar için ve birtakım anlaşmalar yapması ile memleketlerin sınırları çizilebilir mi? Sınırları çizilemez.

Binaenaleyh, ne yapılacaktır, ne yapılması lazımdır? Aslında Ege Denizinde hakkaniyet esasına dayanarak ve Anadolu'nun hakkı denizin altında da savunularak mutlak manada netice alınmalıdır.

Bu hususta bir iki mülahazam daha olacak, onları söyleyeceğim.

Hakkaniyet esastır. Şayet karasuyu 6-12 yahut 100 mil deseniz yahut da 200 m. derinlik dersiniz mesela Saint Helen Adasına kadar okyanusun yarısını vermek lazım geliyor. Bunun bir mantığı yok Yani, özel durum, fevkalade önemli bir meseledir. Adaların özel durumu, fevkalade önemli bir meseledir. Yani, 6 mil ötemizdeki adayı elde ettiği yetmezken, Yunanlıların ondan ötesi de size ait değildir, diye denizi kapatmalarını anlamak mümkün değildir.

Değerli Milletvekilleri; Sayın Hükümet başkanının bazı beyanlarından fevkalade tedirgin oldum, açıklıkla ifade edeyim, “öyle beynelmîlel meseleleri öyle kolaylıkla halletmeye başladık ki,” buyurdular; “Bir hava meydanında yarım saat içinde, su meselesini hallettik, petrol meselesini hallettik. Hepsini hallettik, halloldu.” Yahut 1-2 saatin içinde hallettik, diyorlar. Yahut asgariden ben bu intibai aldım.

İşte bundan fevkalade tedirgin oldum. “Tam böyle demedim” deseniz dahi, denen şey bu intibai veriyor ve burada fevkalade hassasiyetle üzerinde duracağım mesele, Irak ve Suriye ile olan münasebetlerimizdir. Irak ve Suriye ile olan münasebetlerimizde, eğer “Su hakları” konusunu böyle bir saatin içinde falan hallettiyseniz, mutlaka yanlış halletmişsinizdir. Esasen onlar üzerinde anlaşma olması lazımdır. Onları sizin zaten halletmeye hakkınız da yok, Onlar üzerinde anlaşma olacak, ondan sonra Meclislere gelecek, Meclislerden geçecek...

Arkadaşlar; Türkiye’yi bugünkü Türkiye olarak düşünemeyiz. Yarın Türkiye’nin Mezopotamya kesiminde 10 milyon nüfus beslenecek.

Bu yarın çok uzak değil. 70-80 milyonluk Türkiye’yi nereden besleyeceksiniz? Fırat’ın suları bugün boşa akıp gidiyor. Değil öyle bir şey. Yarın bu sular bize lazımdır, hem de çok kısa zamanda lazımdır.

Size Birleşik Amerika’da Colorado Nehrinin sularının taksiminde çıkan münazaanın -7 tane eyalet arasında- 20 senede hallolabildiğini ifade edeyim. Hakim davaya başlamış, dava bittiği zaman -ki 20 sene sonra- tekaüt olmuştur. Meksika ile Birleşik Amerika arasındaki Rio Granda Nehrinin sularının taksiminde anlaşma süresi 20 sene almıştır. Fırat suları, Dicle suları bunlar fevkalade önemli konulardır. Yalnız Fırat ile Dicle değil, Zap da var. Ta öbür tarafta, cenuptaki sulardan bahsediyorum: Afrin’den Muratpaşa’ya kadar hepsi var; aşağıda onların içinden çıkıp gelen Asi nehri var. Irak zaman zaman Fırat suları üzerinde hak iddia eder. Bizim oraya varıncaya kadar, yani bizden Irak’a varıncaya kadar Suriye’nin Tapka Barajı var. Meseleyi yanlış anlamadıysam, yani “Sular meselesini çok kolaylıkla hallettik,” ayrı bir iştir. “Aşağısı kurudu, bir miktar su bırakın” ayrı bir şeydir. Bıraktığımız su, zaten Irak’a varıncaya kadar Tapka Barajında ayrıca Suriye’de tutuluyor; Suriye bırakmazsa aşağıya bir damla su gitmez.

Arkadaşlar, Suriye’de bilhassa Mezopotamya’yı yani Irak’ı yapan topraklar, hep Türkiye’den akıp gitmiş topraklardır. Bu suların her damlası fevkalade önemlidir. 1948 den beri de bu müzakereler devam eder, yani bunların üzerinde konuşulur. Böyle bir çırpıda hallolacak meseleler değildir; çok dikkatli hareket etmek lazım. Şayet bu meselelerde karşı tarafa kolay hallolacak intibaini verirse dostluklarımız bozulur, dostluklar bozulur.

Şimdi geliyorum ikinci bir konuya; Irak ve Suriye ile olan dostluğumuzda yine hep veren olmamalıyız. Hep veren... Hep verenli bir dış politikayı yürütmek çok kolay. Huzurunuzda ifade edeyim, 1959 katliamı şayet tekrarlanırsa, Türkiye’nin buna seyirci kalması mümkün değildir. Ve Türk varlığını yok etme hamlesi; böyle dostluk olmaz kardeşiz, kardeşiz diye birbirimize sarılıp. Kerkük’de Musul’da, Telahver’de 1 Milyon Türkmen var. Okulları var kapatıyorsunuz. Böyle nasıl dostluk olur yani? Yazı öğretirmiyorsunuz, buradan giden kitabı okutturmuyorsunuz. Bunu bugün Yugoslavlar yapıyor Makedonya’da; Manastır’da, Üsküp’te Türk okullarına kitap gönderiyoruz, Türk okullarına öğretmen gönderiyoruz. Ama öbür tarafta bir Türk kültür merkezini Irak’ta açıncaya kadar çok sıkıntılar çekilmiştir. Önemli olan her topluluğun kendi kültürünü yaşatması davasıdır, hakkıdır. Türk toplumunun Irak’ta kültürünü muhafaza etmesi.

Onun içindir ki, Irak’la olan dostluğumuzu çok değerli bir dostluk sayarız, hep başından beri öyle yapmışızdır. Yalnız bu dostlukta sadece veren olmamamız gerek. Nuri Sait Paşa ve onun zamanındaki idare varken de iyi münasebetlerimiz vardı, daha sonra da hep iyi münasebetlerimiz olmuştur; ama bu iyi münasebetlerde Iraklı

kardeşlerimizin bizi biraz anlayışla karşılamaları ve hakikaten oradaki toplumun, Türkiye-Irak münasebetlerinde köprü olmasında fevkalade itinayla durmaları lazımdır.

Şimdi Irak boru hattı meselesi üzerinde duracağım. Sayın Feyzioğlu bunun üzerinde durdu. Hükümet Irak boru hattının yapılmasının faydasına inanıyor mu, inanmıyor mu? İnanmıyorsa, kararname sevk etmemesi lazımdı. İnanıyorsa gelip bunu savunması lazımdı. Irak boru hattı Bütçe Plan Komisyonunda duruyor. Evvela geri alınmıştır. Anlaşmayı yapan sizsiniz. Yani anlaşma daha evvelki Hükümet tarafından hazırlanmıştır, senelerden beri hazırlanan bir şey.

Değerli Üyeler, Türkiye’de nereden gelirse gelsin İskenderun Limanında 35 ila 50 milyon ton petrol bulunması, petrol kimin olursa olsun petrolünün bulunması, petrolün bulunması İskenderun Limanında Türkiye için büyük bir şeydir. 100 milyon olursa daha iyi, Ahvaz-İskenderun boru hattı 900 milyon dolarla icra haline gelmişti. 12 Mart bunalımı gelince olduğu yerde kaldı ve Türkiye’ye getireceği, senede sadece boru hattı kirasından Türkiye’ye getireceği 110 milyon dolardı başlangıçta, 40 milyon dolar da İskenderun Limanındaki tahmil-tahliyeden gelecektir; 150 milyon dolar Türkiye’ye bir fayda sağlayacaktı, bu ameliye. O kaldı. İstikrarsızlık dolayısıyla İranlıların gaz hattına ne ölçüde önem vereceğini bilmiyorum; ama hiç olmazsa bu üzerinde mutabık kalınmış Kerkük-İskenderun boru hattının yürütülebilmesi lazım. Ama Bütçe Encümeninde sırf icra işlerini yürütsün diye 30 üye sizin, 20 üye muhalefete ait. 30 üyeniz var. Bunu bizim arkadaşlarımız savunuyor, siz bunu geriye alıyorsunuz. Hakikaten inanıyorsanız kendi imzanızla sevk etmiş olduğunuz bunun delili, inanıyorsanız bunu savunun ve çıkarın getirin burada bunun biran evvel tasdiki gerekecek. Bunun nesini tetkik edeceksiniz? Ya kabul edeceksiniz, ya da reddedeceksiniz. Zaten anlaşma bu, anlaşmayı Meclislerin düzeltmesi mümkün değil ki? Ya tasdik edecek, ya reddedecek.

Binaenaleyh, başarılarınızı sayarken yani şunları yaptık, derken mesela Irak boru hattı diye ifade ettiğiniz konu sizin pek başarınıza sayılacak bir husus değil.

Bir hususu öğrenmek isteriz, Orta-Doğudaki ülkelerle işbirliği yaparken acaba benim Sayın Başbakanın ifadelerinden anladığım doğru mu? Orta-Doğu ülkeleri ile bir müşterek pazar mı kurmayı düşünüyorsunuz? Bunu telaffuz etmediniz ama verdiğiniz imajdan onu anladım. Bu hususun bir fırsat düştüğü zaman Hükümet tarafından aydınlatılmasında fayda görürüm.

Bir diğeri husus da; “Barışı sağlamlaştırmak için her katkıda bulunacağız. Bilhassa Arap Devletlerinin haklı davası ve Filistin’in davasına desteğimiz, burada barışı sağlamlaştırmak için her katkıda bulunacağız”

Acaba bu katkı nedir, ne olabilir. Çünkü bunlar gayet çabucak başka manalar anlaşılabilirler şeylerdir. Bunu bilmek lazımdır. Bütün bunlardan sonra şunu söyleyeceğim, Orta-Doğu politikası ile ilgili olarak Cumhuriyet Halk Partisinin çok büyük mesafe kaydettiğini tespit etmiş bulunuyoruz, hep beraber. Çünkü Cumhuriyet Halk Partisi, Orta-Doğu meselesinde, biz; “Arapların meşru haklarının savunulması lazımdır, onlara biz manevi desteğimiz” dediğimiz zaman; “Bu meseleye karışılmasın, Türkiye bu meseleye karışmasın, Türkiye bu meselede de tarafsız kalsın” şeklindeki beyanlarının üzerinden henüz iki sene geçmedi.

Bugün Cumhuriyet Halk Partisinin; “Arapların haklı davalarına biz de desteğimiz” demiş olmasından memnuniyet duyuyorum, geldikleri yer yanlış bir yer değildir, doğru bir yerdir, ama senelerce bugün geldikleri yere karşı çıkmışlardır.

Suudi Arabistan seyahati; Sayın Erbakan hakkında çok şeyler yazıldı, çizildi, konuşuldu. Ben tek kelime söylemedim, iki -üç kelime söyleyeceğim.

Suudi Arabistan bizim çok değerli bir dostumuzdur, fevkalade iyi münasebetlerimiz vardır ve bu münasebetlerin çok sıcak hatıralarını biz hükümetken beraberce yaşadık ve bunları taşıyoruz. Karşılıklı sevgi ve saygı ile iki ülke birbirine bağlıdır.

Biz Hükümet iken Sayın Sunay Suudi Arabistan'a ziyarette gitti. Suudi Arabistan'a ziyarete gidilmesini memnuniyetle karşılıyoruz. Evvela onu kaydedeyim, Yalnız Suudi Arabistan'a giderken; "35 milyar liralık proje götürüyoruz, ucuz petrol alacağız" gibi birtakım büyük iddialarla yola çıkıp, bir taraftan Başbakan Yardımcısı bunu söylerken, diğer taraftan aynı Hükümetin Dışişleri Bakanı "Niye başka ülkeler, Arap ülkeleri, Müslüman ülkeleri bize ucuz petrol versinler, sebep ne yani?" diye yazılar yazmış netice de de bilmiyorum ucuz petrol ne zaman gelecek, "sonradan mı göndereceğiz" dediler nedir, yoksa hiçbir zaman gelmeyecek mi bilmiyorum, ama Türkiye için itibar kırıcı olmuştur, açıklıkla ifade edelim. Gidersiniz dostluk kurmak için, ama Türkiye el avuç açan bir ülke olmamalıdır. Dostluk da tesislerde kurarsınız Türkiye'de ihracatta yaparsınız...

ÖMER NAİMİ BARIN (Elazığ) — Bulgaristan'dan ne haber?

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bulgaristan'dan bir metelik isteyen namerttir, alçaktır. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Yalanın ve iftiranın bayrağını taşımayı bırakın.

Ben ne söylüyorum, benim söylediğim gerçek mi? "35 milyar liralık proje götürüyoruz." Hani nerede, 35 milyarlık projenize ne oldu? Bunları giderken söyleyeceğinize gelince söylemeniz daha iyi değil miydi? Ondan sonra "35 milyar liralık proje", "ucuz petrol" gibi beyanlarla yollara çıkıp da, resmi ziyaret bittikten sonra "İlla ben bunu koparacağım" diye oralarda oturmanın ve bir takım mektuplar yazmanın vesairenin devlet itibarına yıkıcı tesirleri var. Bu ne olur, bakınız: Hem kendimizi küçük düşürür, hem dostluğumuza zarar verir. Yani, vatandaş düşünür ki, "E, biz bunlara dost diyorduk; ne oldu, niye bize para vermediler?"

Sonra Merkez Bankasında iki buçuk milyar dolar paranız var; birisi size para verse ne yapacaksınız? Gelin evvela yatırım hamlesine bir hareket verin, para nereden olsa bulunur. Onlardan da alın para; ona da bir şey demiyorum. Ama aldıktan sonra ilan edin. Suudi Arabistan sizin himayenizde bir memleket değil ki... Ne o sizin himayenizde, ne siz onun himayesinde olabilirsiniz; müstakil devlet...

Değerli Milletvekilleri, burada Hükümeti iki hususta tenkit edeceğim. Bunlardan birisi Lahor Konferansındaki sessizliğidir Hükümetin; ikincisi de Kuala Lumpur toplantısına bakan seviyesinde iştirak edilmeyişidir.

Arkadaşlar, Türkiye'nin bir Müslüman ülke olmasının laikliğe bir aykırılığı yok ki...

Devlet olarak laik olursunuz. Oraya gittiniz mi, onlar İslam devletleri; binaenaleyh, orada Türkiye'nin en büyük, yani nüfusunun yüzde doksan dokuzu Müslüman olan bir devlet olarak laik olması hiçbir şey vermezdi. Türkiye'nin sesi çıkmalıydı orada.

Sanki "Aman, laiklik bozuldu" derler diye bir kuşkunun içine girmeye hacet yoktu. Girmezdi, buna ihtiyaç da yoktu. Binaenaleyh, Müslüman memleketleri...

Arkadaşlar, Kıbrıs meselesinde çektiğimiz sıkıntılar orta yerdedir. 1965 senesinin Aralık ayında üç memleket bizimle beraber kaldı; İran, Suudi Arabistan ve Pakistan...

Beynelmilel platformlarda bu kadar meselemiz var, bunları kimin desteğiyle hallededeceksiniz? Sonra, “Biz bir Müslüman memleketin, ülkenin çocuklarıyız” demekten niye endişe edelim? Kuala Lumpur’da Bakan seviyesinde temsil edilmeliydi Türkiye. Denilecektir ki, “Efendim. Dışişleri Bakanı o zaman Brüksel’deydi Ottawa’daydı” E, bir Devlet Bakanı gidebilirdi...

Afrika’ya önem verelim diyoruz; şunu yapalım, bunu yapalım diyoruz. Nasıl önem vereceğiz yani? Biraz sonra onlara da temas edeceğim zaten.

Yunan meselesini toparlamak istiyorum. 1969 senesinde. Lahey Adalet Divanında “Heligoland Adası” muhakemesi görüşmüştür. Bu mahkemenin ada rejimi için önemli birtakım kararları var ve kıta sahanlığı meselesine getirdiği ölçü de hakkaniyetlidir. Binaenaleyh, eşit mesafe bir şeyi ifade etmiyor. Hakkaniyet getirdiği Adalarda 350 bin nüfus var, Anadolu yarımadasının önünde 6,5 milyon nüfus var. Binaenaleyh siz 350 bin kişi ile nasıl gelir de 6,5 milyon insanın önünü kapatırsınız. Yani geride kalan 40 milyon ayrı. 6,5 milyon nüfus... Eşitlik değil, hakkaniyet esastır, doğru ölçüler bulunmalıdır ve mutlaka meselenin içerisinde doğru ölçüler içerisinde çıkılabilmelidir.

Elimde bir gazete kupürü var, bu gazete kupürünü bütün üyelerin nazarı dikkatine sunuyorum. Gazete kupürü 25 Mayıs 1974 tarihli, başında “Yunanistan silah için Fransa’dan kredi sağladı.” Haberi veren BBC. Ortasında Amerika Birleşik Devletleri Savunma Bakanlığı yetkililerinin yaptığı açıklamaya göre, “Yunanistan gerekirse Türkiye ile savaşıacak”. Baş haber BBC’nin, ortadaki haber, Amerika Birleşik Devletleri Savunma Bakanlığının altında bir haber daha var, Sayın Başbakan, “Buna ihtimal vermeyi biz doğru bulmuyoruz” diyor. Bu bir sayfanın içinde. Milliyet Gazetesinin 25 Mayıs 1974 Tarihli nüshasında BBC, “Yunanistan Fransa’dan silah alıyor” diyor, Amerika Birleşik Devletleri Savunma Bakanlığı, “Türkiye ile savaşıacak” diyor, biz adeta yapmaz öyle şey diyoruz.

Değerli arkadaşlarım, bu meselenin fevkalade büyük önemi var. Bunun üstünde Hükümetin ciddiyetle durması lazım. Birtakım beyanatlar vererek, radyoları konuşturarak, şunu bunu yaparak bu meselenin üstesinden gelmek mümkün değil. Bundan daha ötesini de söylemek isterim fakat şu anda bu konuyu bu noktada bırakıyorum; sanıyorum ne demek istediğim anlaşılacak kadar vuzuha kavuşmuştur.

Bir arkadaşımız sual takriri veriyor. Hükümetin cevabı var. Bu cevapta -ki bu cevap 26 Nisan tarihli- “Dikkat buyurmuş olacağınız veçhile birkaç hafta kadar önce suni bir bunalım yaratmak için, Yunanistan Trakya bölgesindeki kuvvetlerine hazırlık emrini verdirmişti.” Buna, yazılı bir sual takririne karşı Hükümet cevap veriyor. Bu Yunanistan’ı bir suni bunalım içinde telakki etmeyin. Fevkalade yanlış olur. Yani meseleyi kâfi ciddiyetle tuttuğunuz kanaatinde değiliz.

Sayın Hükümet Başkanının Akropolis Gazetesine bir demeci var; “Ege Denizi dostluk denizi olmalıdır.” Hâlbuki Yunan da diyor ki, “Ege Yunan denizi olacaktır.” Yani bunu karşısında bir şekilde çıkamayız düşüncesindeyim.

Sayın Başbakan, burada Yunanlıların bizi kâbus gibi gördüğünü, dünya kamuoyunu ve Yunan kamuoyunu bizim davamızın haklılığına inandıracağını ifade ettiler. Ne ile? İyi niyetle Arkadaşlar, iyi niyet güzel bir şey de, iyi niyet tek başına netice almaz. Diploması ile netice almak mı istiyorsunuz arkasında kuvvet olacak, ama aklınıza her estiği zaman kuvvet kullanacak değilsiniz. Arkasında kuvvet olmayan diploması ile netice alınamaz ve hiç iyi niyet içinde olmayan kimseye dünyanın iyi niyetini göster neye yarar?

Bu konuda çok söylenecek şey var Ama bir iki şey daha söyleyeyim müsaadenizle: Sayın Başbakanın Yunan Başbakanı ile yapmış olduğu Brüksel konuşmasına değinmek istiyorum. Meselenin üzerinde enine boyuna durmak istemiyorum, çok vaktinizi aldım, ama mesele üzerinde enine boyuna durulacak cinstendir. Hakikaten bu çeşit konuşmaların (Sayın Feyzioğlu'nun remarklarına aynen iştirak ediyorum) çok iyi hazırlanarak yapılması lazımdır. Sonra, ileride yapılabilecek olan şeyler de yapılamaz hale getirilebilir. Zaten diplomasi meselesi koparma değil, meseleleri bağlama sanatıdır.

Değerli Milletvekilleri, Başbakanla konuşarak mesele hallolmaz, mesele şube müdürleri konuşarak, sefirler konuşarak, bakanlar konuşarak, karar safhasında mesele başbakanların önüne getirilir. Nihayet Sayın Ecevit Türkiye Cumhuriyetinin Başbakanıdır. Unutmamak lazım ki, böyle bir şey ister gibi bir yere gidilmez, vermediği takdirde bunun doğuracağı reperküsyonlar bütün milleti üzer ve üzmüştür de. Görül isterdi ki, Sayın Ecevit "Barışçı tekliflerimiz kabul edilmedi" diye Türkiye'ye geleceğine; Onların tekliflerini biz kabul etmedik" diye gelseydi.

Değerli Milletvekilleri, Sayın Ecevit burada Deniz Hukuku ile ilgili bir konuya temas ettiler. Buna bir iki cümle ile bir temas etmek istiyorum. Nedir bu deniz hukuku, ne istiyorsunuz Deniz Hukuku ile Hükümet olarak? Yani Deniz Hukuku yetkisi ile bu sahanlık meselesinin ne ilişkisi var? Gelin bunları bir izah edin. Yani buraya çıkıp da "Biz sahanlık meselesi için yetki istedik, Parlamento bunu vermedi" demeyin. Ne istiyorsunuz, yetkiyi ne yapacaksınız yetkiyi nerede kullanacaksınız, ne için yetki lazım? Bakınız işte getirdiğiniz kanun bu. Bu kanun 11 tane başka kanunda 82 maddeyi kaldırıyor: 11 tane kanunun sistematiğini bozuyorsunuz, 82 madde kaldırıyorsunuz, kaldırdığınız maddelerde esasen Anayasanın 64 üncü maddesine göre size bu yetki verilemez. Yani Anayasanın 64 üncü maddesi tarif etmiş hangi hallerde yetki verilemeyeceğini: "Temel hakların, mülkiyet ve saireyi alakadar eden konularda yetki verilemez"

Bakınız istediğiniz yetki kanununda ne var? Şimdi söyleyeceğim onu. Madde 3 "Yukardaki hususlarda ceza hükümleri, saklıdır. İşbu kanuna dayanılarak çıkarılacak kararnamelere aykırı hareket edenler veya bu kararnamelere istinaden verilecek emirler ve yasaklara riayet etmeyenler kanunlarda başkaca bir ceza gösterilmediği takdirde 10 bin liradan 25 bin liraya kadar ağır para cezası ve 7 günden 6 aya kadar da hapis cezası veya bunlardan biri ile cezalandırılır."

DIŞİŞLERİ BAKANI TURAN GÜNEŞ (Kocaeli) — Uygun...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın Güneş, bakınız Anayasaya niye uygun değil. Bir şeyin Anayasaya uygun olmadığını söylemek için hukuk profesörü olmaya falan lüzum yok. Ben basit mantıkla göstereceğim.

Bir fiil önceden suç olarak tayin edilmemişse ve vatandaş, kanunlarla tayin edilmiş bir fiilin suç olduğunu bilmiyorsa kararnameyle suç nasıl ihdas edersiniz? Nasıl ihdas edersiniz suçu Anayasanız ve kanunlarınız şu fiil suçtur. Hukuk devletin önemi burada. Yapmayın bunu, keyfi idareye yol açarsınız, bunların tatbikatında birçok sıkıntılar çıkar...

Ne istiyorsunuz? Getirin kıta sahanlığı meselesini, Türkiye'nin lehine çözmek için istediğimi şudur, şudur, şudur, deyin, sabaha kadar çalışıp çıkaralım. Buraya getiriyorsunuz; 6309 sayılı Kanunda bilmem 25-30 madde, Su Ürünleri kanunda şu kadar madde, bunda bu kadar madde... Peki, sahillerin korunmasını Donanmaya verelim. Sahillerin korunmasının donanmaya verilmesi de bu kanunun içinde. Sahillerin korunmasını niye Donanmaya verelim?

Değerli Milletvekilleri, gelin bu Devleti dağıtmayalım. Donanma, Ordu. Hava kuvvetleri bir şeyi iyi yapıyorsa, “Al sen yap” dediğiniz takdirde, başka bir şeyi daha iyi yapıyorsa “Bunu da al sen yap” dediğiniz takdirde, tek görevi yani en önemli görevi en başta gelen görevi harp olan, harp etmek olan Donanmayı veya Orduyu sivil hizmetlerin içerisine sokarsınız ve yıpratırsınız. Harp gücünü zaafa uğratırsınız. Getirin bir kıyıları, sahilleri koruma kanunu. Geçen sene geldi bu, burada hep beraber konuştuk bunu ve geriye çevirdik. Getirin bir sahilleri koruma kanunu, Dâhiliye Vekâletine bağlı bir sivil idare getirin; kuvveti kâfi gelmiyorsa, Donanmadan yardımı her zaman isteyebilir.

“Emniyet hizmetlerini Ordu daha iyi yapıyor.” E, verelim, asker yapsın... Şu hizmeti Ordu daha iyi yapıyor; verelim asker yapsın... O zaman askeri asli gayesinin dışına çıkarırsınız, asli gayenin dışına çıkarırsınız. Yani bu hizmetlerin görülmesinde... İşte burada duruyor o kanun. Getirin deyin ki, ... Buraya birçok şeyler yazmışsınız. Bunun kapsamı ne? Amacı ne? Nasıl verecek Parlamento? 11 tane kanunun 82 maddesini kaldıracaksınız, size yetki olarak ne verdiğimiz belli değil. Bunun sahanlıkla falan da bir alakası yok. Gelin buradan söyleyin, neresi bunun sahanlıkla alakalı? Bunu aldığınız zaman sahanlık meselesi nasıl hallolacak? Yani, ne yapacaksınız bu yetkiyi aldığınız zaman? Bu yetki ile ne yapacaksınız da sahanlık meselesi hallolacak? Gelin onu söyleyin. Yetki bu...

Sayın Hükümet Başkanı; “Türkiye kapalıymış, şimdi bütün memleketlere açılmışız herkesle dostluklarımız kopmuşmuş” diye buyurdular. Ben bazı eleştirileri yönelteceğim. Bu devletlerarası dostluklar da şahıslar arasındaki dostluklar gibi gayet nazik şeylerdir; nezaketle mukabele edilmesi lazımdır. Biz Adalet Partisi olarak gözümüze çarpan bazı hususları, dostlukların muhafazası bakımından, saymayı bir görev sayıyoruz.

Libya Başbakanı Türkiye’ye gelecek, Günü ilan edilmiş ve gelmesine birkaç gün kalmış “Gelme” diyoruz. “Efendim Hükümet istifa edecekti.” Hükümet istifa edebilirdi; yenisi kuruluncaya kadar aynı Hükümet gene göreve devam ederdi. Bunlar gayet normal şeylerdir, ama iki gün evvel gelmesi lazım gelen kimseye “gelme” demeniz bir kırgınlık vesilesi olur.

Sayın Dışişleri Bakanı Bütçe Komisyonunda, İtalyan Dışişleri Bakanının 7 Haziranda Türkiye’ye geleceğini söylüyor. 7 Haziran geçeli herhalde bir epeyce zaman oldu.

NATO Savunma Bakanları toplantısı gibi bir önemli toplantı oluyor. Burada bir rey meselesi için, Savunma Bakanı bu toplantıya katılmıyor.

Milletlerarası Para Fonu toplantısı oluyor. Beynelmilel müesseseler ile münasebetlerimizi nasıl tanzim edeceksiniz böyle? Beynelmilel, Milletlerarası Para Fonu Toplantısı oluyor. Yirmiler Toplantısı, Sayın Maliye Bakanı bu toplantıya, burada oylama var diye gitmiyor.

AET ortaklık toplantısı yapılacak, Haziran, Temmuz teklif edilmiş. O tarihlerde Kızıl Çin’e gideceğimiz esbabı mucibesiyile, bu toplantının tarihi bile tespit edilmiyor. Sonbahara, belirsiz bir tarihe bırakıyoruz. Türkiye’nin dostluklarına hizmet edilmiyor, böylece. Bunlar fevkalade nazik işlerdir. Ondan sonra bütün bu olup bitenler karşısında, Türk dış politikasının hakikaten; daha ciddi tutulması lazım, hayaller içinde olunması lazım, gerçekçi olunması lazım, uzun yıllar boyunca kurulmuş dostluklara fevkalade riayetkâr olunması lazım. Hakçası, bunların birçoğunun bugünkü dış politikanın yürütülüşünde görmüyoruz.

Sözlerimin sonunda şunu ifade etmek istiyorum. Hükümet, Türkiye Cumhuriyeti hükümetidir. Biz muhalefetiz. Bunu 30 Mayıs günü de, daha sonra da ifade ettim. Biz tenkit ederiz, telkinlerimizi de söyleriz, fikirlerimizi de söyleriz, bunların dozu gayet sert de olur, üslubumuz içinde olur, ama Türkiye'nin gerçek menfaatleri söz konusu olunca, şayet Türkiye'yi maceraya sürükleyen bir dış politikayı yürütüyorsanız, onun karşısına çıkarız. Ama Türkiye'nin menfaatlerini kollayan dış politikayı yürütürseniz ve önemli meseleler meydana çıktığı zaman, biz ne söylersek söyleyelim, tenkitlerimiz, telkinlerimiz hepsi ondan sonra milletçe beraber olarak o millî meselelerin arkasında dururuz ve şunu açıklıkla ifade ediyorum; Türkiye'nin Yunanistan ile olan münasebetlerinde bu zamana kadar Yunanistan hep alıcı durumda olmuştur, bundan sonra Yunanistan'a Türkiye'nin vereceği hiçbir şey yoktur.

Yunanistan, kıta sahanlığı bir emrivaki ile (Çok alışıktır bu emrivakilere)

Türkiye'yi karşı karşıya bırakma umudunda ise bunu fevkalade pahalı öder.

Türkiye'nin gerek Kıbrıs meselesinde, gerek kıta sahanlığı meselesinde, gerekse diğer büyük meselelerinde milletçe beraberlik içerisinde, birlik içerisinde ve milletçe aynı kavganın (Siyasi kanaatlerimiz ne olursa olsun) saflarında olacağımızdan hiç kimsenin şüphesi olmaması gerektiğini huzurunuzda ifade ediyor, beni uzun saatler dinlediğiniz için saygılarımı sunuyorum.³⁴

³⁴ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre IV, Cilt 6, Birleşim 105, Sayfa 402-426*

24 Haziran 1980 Salı

Anarşi Konusunda Gerekli Önlemleri Almadığı, Parlamento Çalışmalarını Engellediği, Yanlış Ekonomik Uygulamaları ve Anayasaya Aykırı Ekonomik Sistem Değişikliğine Çaba Gösterdiği İddiasıyla VI. Demirel Hükümeti Hakkında Gensoru Açılmasına İlişkin Önerge Nedeniyle; Ayrıca Bu Görüşmeler Sırasında Verilen Güven İstemi Önergesi Nedeniyle

BAŞKAN — Başbakan Sayın Süleyman Demirel, buyurun efendim. (*A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar*)

Süreniz 20 dakikadır Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri, hepinizi saygı ile selamlıyorum.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 89 uncu maddesine göre, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti hakkında bir Gensoru önergesi verilmiştir. Bu Gensoru önergesinin izahı ve üzerindeki konuşmalar yapıldı. Tabii 20 dakika içerisinde Gensoru önergesindeki 100 e yakın iddianın hangi birisini cevaplandırmak mümkündür bilemiyorum. Ancak 20 dakikanın müsaadesi nispetinde ve yapılabilirse onu yapacağım. Cevapsız kalan bir husus olursa cevabı olmadığından dolayı değildir: o manada söylüyorum.

Siyasi partilerin sözcüleri, anarşi, terör, bölücülük, yıkıcılık ve ekonomik meseleler üzerindeki hassasiyetlerini kendi üslupları içerisinde dile getirdiler. Aslında 1979 Kasımında hükümet olmak kolay değildi. 1979 Kasımındaki şartları yüklenmek kolay değildi.

1979 Kasım'ı üzerinden 7 aya yakın zaman geçmiştir. Bizim güvenoyu aldığımızın üzerinden henüz 7 ay geçmiş değildir, yarın 7 ay dolmuş olacaktır. Ancak mesele 7 ay veya 17 ay meselesi değil. Türkiye'nin 1979 Kasım'ı içerisinde bulunduğu durumdur. Türkiye 1979 Kasım'ı içerisinde bir fevkalade halin içinde idi. Şimdi siyasi partilerin Sayın sözcüleri ve Gensoru getiren ana muhalefet partisinin Sayın sözcüsü "Niçin 7 ay zarfında 1979 Kasım tablosunu, özlenen, arzu edilen seviyeye getirmediğiniz" şeklinde bir muahezeye bugünkü Hükümet tabi tutuyor. Aslında Türkiye'de kan dökülmeye devam ediyor. Kan dökülmeye devam etmesini savunmak mümkün değildir. Huzurunuzda kan dökülmeye devam etmesini savunmaya gelmedim. Aslında Türkiye'de ekonomik sıkıntıların önemli bir kısmı üzerinden gelinmiştir, ama hala birtakım sıkıntılar vardır. Binaenaleyh mevcut olan sıkıntıları da savunmaya gelmedim. Yani biz hükümetiz diye Türkiye'nin içine sürüklendiği bu büyük badirede, bu büyük sıkıntıda birtakım henüz halledemediğimiz meselelerin mevcut olmasını tabii görebileceğimizi kimse sanmasın. Meseleye büyük bakmak lazımdır. Türkiye gayet ciddi bir durumun içine sürüklenmiştir ki, 1979 Kasımında bu duruma fevkalade hal denmiştir.

Evet, kâfi derecede ışık tuttunuz gözüme, her halde bir başka yerden tutsanız daha iyi, gayet rahatsız, çok rahatsız. Ben televizyona konuşmuyorum, ben burada Millet Meclisinin Genel Kurulunda konuşuyorum. (*A.P. sıralarından alkışlar*)

Değerli Milletvekilleri: gerek anarşi, bölücülük, yıkıcılık, terör, gerekse ekonomik sıkıntılar hakkındaki hassasiyetinize teşekkür ederim. Aslında bunlar böyle devam etsin diyen yok. Kimse de diyemez bunlar böyle devam etsin diye. Bunları, nereden

başlanıldığını nazarı dikkate almadan, nereye geldiğini nazarı dikkate almadan, ne yapmak lazım geldiğini söylemeden bir hükümetin üstüne fatura etmek de, insaf ve vicdanla kabili telif değildir. Bizim hangi şartlar içerisinde hükümette olduğumuz bellidir. Mukayese, 1980 Kasımının mukayesesi şayet Türkiye'nin olması lazım gelen Türkiye ile mukayeseli olarak yapılırsa yanlış neticeler çıkarılır. Türkiye 1979 Kasımında neredeymiş. 1980 Haziranında nereye gelmiş, ne yapmış, buradan ileride ne yapacak? Bunları tartışmak lazımdır. Sanıyorum ki, sloganlarla, birbirimize birtakım ithamlar yaparak bu meselenin içinden çıkmak mümkün değildir. Şunu ifade edeyim ki (ben bunu birçok kere ifade ettim), Türkiye'nin içinde bulunduğu 2 büyük mesele: anarşi: bölücülük, yıkıcılık ve terör meselesi ve ekonomik mesele, millî meselelerdir. Bunların bana göre siyasi tarafı yoktur. Şu bakımdan siyasi tarafı yoktur: Bunların destekçisi olmak mümkün değildir, bunları birtakım düşüncelerle yoruma tabi tutmak ve bunlara hak vermek mümkün değildir. Ancak, bunlarla bir millet topyekûn bir araya gelip mücadele ederse netice alınabilir. Topyekûn mücadele dendiği zaman da hiç kimse bunu yanlış anlamasın; topyekûn mücadele dendiği zaman, mücadelenin bir sahibi olacaktır, yardımcıları olacaktır. Topyekûn mücadele dendiği zaman, eğer mücadelenin sahibi belirlenmezse, yani sürükleyicisi belirlenmezse mücadele de muallakta kalır, o onun üstüne atar, o onun üstüne atar, bir işin içinden çıkmak mümkün değildir.

Şimdi niçin Türkiye 1979 Kasımına gelmiştir? Bunun bir siyasi geçmişi var. Siyasi geçmiş içerisinde Cumhuriyet Halk Partisi, 1977 seçimlerinden sonra bizim 5,5 aylık, 1977 seçimlerinden sonra kurduğu hükümet güvenoyu almayınca, güvensizlik oyuna muhatap olunca bu Mecliste, bizim kurduğumuz Hükümetin 5,5 aylık dönemi sonunda şu iddialarla milletin önünde idi; "Anaların gözyaşlarını bir günde durdururuz." Bu sözler bu kürsüden söylendi. "Bir memlekette bir kişi ölürse, o memlekette hükümet istifa eder" Bu laf da buradan söylendi. "Ekonomiyi de üç ay içerisinde düzeltiriz."

ALTAN ÖYMEN (Ankara) — Kim söyledi?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Zatiâliniz.

ALTAN ÖYMEN (Ankara) — Söylemedim Sayın Başbakan,

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Zabıtta var.

ALTAN ÖYMEN (Ankara) — Zaptı okuyacağım Sayın Başbakan.

BAŞKAN — Lütfen karşılıklı konuşmayın efendim. Devam edin Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi bunlar Cumhuriyet Halk Partisinin millet önündeki sloganları idi, taahhütleri idi. Cumhuriyet Halk Partisi hakikaten hükümet oldu: ama aradan 3 ay geçti, 400 vatandaşımız hayatını kaybetmişti ve Cumhuriyet Halk Partisinin Genel Başkanı Sayın Ecevit, Hükümet başkanı olarak 17 Haziran 1978 günü şu beyanatı veriyordu; "Artık Türkiye'de anarşiden söz edilemez" "Anarşi bitmiştir, anarşinin dumanları çıkıyor" ve 14 Aralık 1978 günü de "Türkiye'de sıkıyönetime falan ihtiyaç yoktur" dedikten sonra, 26 Aralık 1978 tarihinde de Türkiye'de 13 ilde birden sıkıyönetim ilan etmek mecburiyetinde kaldı. Tabii ki, bu durum karşısında bizim ana muhalefet partisi olarak, hani anaların gözyaşını bir günde dindirecektiniz, hani "Bir memlekette bir kişi ölürse, o memlekette hükümet düşer" dediydiniz, bunu dememiz hakkımızdı, milletin hukukunu arıyorduk. Tıpkı sizin bugün yapmaya çalıştığınız gibi, bunda ne var?

Binaenaleyh, ben Kasım 1979 da bu kürsüden ne dediysem aynen sözüme sâdıkım. Türkiye anarşi ve enflasyon meselesini aşamadığı takdirde hiçbir meseleyi halledemez. Türkiye’de ıstıraplar artar; meseleleri ciddiye alın, meseleler gayet önemlidir; ıstıraplar artar, çile artar. Lafla hallolacak işi yoktur Türkiye’nin. Akılcı yoldan, her meselenin boyutlarını iyi bilerek ve meselelerin üzerine cesaretle vararak, kararlılığını muhafaza ederek ancak Türkiye bu meselelerin içinden çıkabilir.

Şimdi aslında 22 aylık Cumhuriyet Halk Partisi Hükümetinin icraatı orta yerdedir. Her halde bu icraata başarı demek mümkün değildir, başarı diyemezsiniz ve bu belgelenmiştir...

HASAN CERİT (Adana) — Gelelim 7 aya...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 22 aylık Cumhuriyet Halk Partisi Hükümetinin iktidarına başarı demek mümkün değildir.

ADNAN KESKİN (Denizli) — Tamam kabul ettik de, şimdi gelelim sizin 7 aya.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kabul ediyor musunuz?

ADNAN KESKİN (Denizli) — Evet.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ooo, çok iyi bir başlangıç noktası.

Şimdi aslında burada söylediğiniz meselelerin ekonomik meselelerinin, anarşi meselelerinin ne çeşit, nasıl hal yoluna gidilmektedir, nasıl hangi yollar tutulmuştur, bunları izah edecek vaktim yok. Vakit kaldığı nispette bunları izah etmeye çalışacağım gayet tabii.

Ama şunları söyleyeyim: Hükümeti beğenmiyorsunuz. Hakkınızdır. Gayet tabii ki, muhalefetin hükümete mükâfat vermesi düşünülemez; ama insafı beklemek hükümetlerin hakkıdır. Şimdi Hükümetin icraatını kâfi bulmuyorsunuz, bu da hakkınızdır; buna da kimse bir şey demiyor. Bunun yanında da Hükümetin kendini savunması da hakkıdır. Binaenaleyh işte diyalog dediğiniz nesne de budur zaten ve diyalogun yeri de burasıdır.

Şimdi, o zaman siz hükümet mi olmak istiyorsunuz? Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı, yönetimi, grupları, hükümet mi olmak istiyor Cumhuriyet Halk Partisi yeniden? O da hakkınızdır. Ama ne yapmak için hükümet olacaksınız; soruyorum? Ne yapmak için hükümet olacaksınız?

Şimdi kendiniz ikrar ettiniz ki, 22 aylık Hükümetiniz başarılı değildir. Türkiye’nin bu hale gelmesinde önemli rolünüz vardır. Biz bu hale gelmiş Türkiye’yi bu halden çıkarmaya çalışıyoruz, acaba siz ne yapacaksınız? Yani ne yapmak için hükümet olacaksınız?

HASAN CERİT (Adana) — Gelelim 7 aya...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ha, şimdi oraya geleceğim. Hükümet idiniz niye bıraktınız niye? Hükümeti bırakırken “Adalet Partisi Hükümet olsun” diyenlerdensiniz siz de. (A.P. sıralarından, “Bravo” sesleri, alkışlar)

İşte burada şeyiniz, resmi Gazete burada; “14 Ekim Seçimlerinin sonuçları ve bu sonuçların Millet Meclisine yansımaları bir hükümet değişikliğini gerekli kılmaktadır. Bu nedenle, Bakanlar Kurulunun istifasını yüksek tasviplerinize saygı ile sunarım

Bülent Ecevit-Başbakan”
Tarihi: 16.10.1979

Madem başarılı idiniz bunu niye yazdınız, niye istifa ettiniz?

ÇAĞLAYAN EGE (İstanbul) — Sizin ki daha beter.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Başarılı olmadığınızı kabul ediyorsunuz, tamam mı, Türkiye'ye verebilecek neyiniz var? 22 ayda vereceğinizi vermişsiniz.

HASAN CERİT (Adana) — Beterin beteri var.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Vereceğiniz çile idi, ıstıraptı, yokluktı, kıtlıktı bunu verdiniz. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

ÖMER KAHRAMAN (Tekirdağ) — Şeker 60 lira. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sizin kırıp döktüğünüz... (Gürültüler) Dinleyin beni sabırla. Dinleyin sabırla, dinleyin, Bildiğiniz bir şey varsa gelir buradan söylersiniz. 2 gün sonra gene burada konuşma var.

Değerli Milletvekilleri benim söyleyeceğim şey; ben burada demagoji yapmıyorum, ben mantığı ölçü kullanıyorum. Tamam hükümettiniz neden bunu bıraktınız gelin bunun cevabını verin?

Niye bıraktınız? Meclis sizi düşürmedi ki, millet düşürdü millet. Milletten sille yediniz, millet düşürdü. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

ORHAN AKBULUT (Sivas) — Demokrasinin gereği idi.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Milletten sille yediniz, millet düşürdü. (A.P. sıralarından alkışlar) Milletin vurduğu silleğin yeri kolay kolay iyileşmez. Ne değişti ki yeniden hükümet olmaya talipsiniz?

HASAN CERİT (Adana) — 7 aydan bahset.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Milletin vurduğu silleğin yeri kolay kolay iyileşmez. Ne değişti ki yeniden hükümet olmaya talipsiniz?

Şimdi soruyorum, Hükümet oldunuz, ne dediniz, ne yaptınız orta yerde? Hani Türkiye'nin 3 ay zarfında ekonomik zorluklarını giderecektiniz, ekonomik zorlukları kat kat katlanmış. Bakınız, sosyal hadiseler de bir defa bozulmaya görsün, bozulmanın düzeltilmesi böyle Lokman Hekim merhemi ile olacak iş değildir, aylarca uğraşmak lazımdır. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

Değerli Milletvekilleri, ne aldınız, ne bıraktınız? 1977 yılındaki Türkiye ile 1979 yılındaki Türkiye'yi mukayese edin, gelin buraya gelin bir mukayese edin. 1977 yılı sonundaki Türkiye'nin ambarlarında 7 milyon ton hububat vardı; 1977 yılı Türkiye'sinin ambarlarında pamuk vardı, ambarlarında tütün vardı, 2 milyar dolar dışarıya satacak mal vardı; 1977 Türkiye'sinin depolarında 600-700 bin ton civarında ham petrol vardı. Siz ne bıraktınız? Kuyruklar Türkiye'si; petrolü yok, şekeri yok, yağı yok, tuzu yok, gazı yok, böyle bir Türkiye bıraktınız. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, şiddetli alkışlar)

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Bugünün hesabını verin, 7 ayın hesabını verin, dökülen kanların hesabını verin.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Gelin burada... (C.H.P. sıralarından gürültüler) 3.200.000 dönüm şeker tarlasını indirdiniz 2.700.000 dönüme. Tamamlamadınız İlgin fabrikasını, tamamlamadınız Muş fabrikasını; tamamlasaydınız 160 milyon dolar para bulup, 160 milyon dolar Fransa'dan ödünç para bulup, Almanya'dan

ödünç para bulup sizin şekersiz bıraktığınız Türkiye'yi şekersiz bırakmamak için gece gündüz çırpınma işi de bize düştü. Ne yapacaktınız, ne verecektiniz Türkiye'ye? Ne vereceksiniz Türkiye'ye soruyorum? (C.H.P. sıralarından gürültüler)

Değerli Milletvekilleri, şimdi soruyorum; şimdi hükümet olmak istiyorsunuz ki henüz sarahatle belli değil hükümet olup olmamak istemeniz; şimdi yeniden hükümet olsanız, Türkiye'nin önünde duran hangi meseleyi nasıl halledeceksiniz? Hangi meseleyi nasıl halledeceksiniz gelin söyleyin. Hükümet olmak için kendinize güvenebiliyor musunuz? Güvenebiliyor musunuz kendinize? (C.H.P. sıralarından "Güveniyoruz" sesleri), peki. Şimdi o zaman dinleyin: Türkiye'nin meselelerini çözebileceğinize güvenebiliyor musunuz? (C.H.P. sıralarından "evet" sesleri) Çok cılız çıkıyor ses canım, çok cılız çıkıyor. (A.P. sıralarından alkışlar; C.H.P. sıralarından gürültüler) Pekâlâ, kendinize güveniyorsanız, niye siz de "siz gidin, biz gelelim" demiyorsunuz? (C.H.P. sıralarından gürültüler) Yani siz şimdi diyorsunuz ki, "Biz, siz gidin biz gelelim demiyoruz" diyorsunuz. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Gensoruya cevap verin.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Siz gidin biz gelelim demiyor. Bu bir siyasi konudur. Sizinle sabahlara kadar her meseleyi tartışmaya hazırım. Açın bu zemini, açın. Açın her şeyi konuşmaya hazırım. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, C.H.P. sıralarından gürültüler)

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Siz iddialara cevap verin.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Değerli Milletvekilleri...

AHMET ALTUN (Samsun) — Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı böyle bir konuşma yapmaz. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

Benim konuşmalarımı siz yazın verin de bir daha öyle konuşayım. Yazı verin. (C.H.P. sıralarından gürültüler) Dinleyin canım, bu kadar sinirlenmeye hacet yok, dinleyin. Orta yerde yıkmaya çalıştığınız bir Hükümet var, savunma hakkını kullanıyor, savunma hakkını.

H. SEMİH ERYILDIZ (Ankara) — Hesap verin, 7 ayın hesabını verin, 100 günün hesabını verin.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kendinize güveniyorsanız, niye "Siz gidin biz gelelim demiyoruz" diyorsunuz. Şayet kendinize güveniyorsanız "Siz gidin, biz gelelim" diyeceksiniz ve Türkiye'nin önünde duran meseleleri nasıl halledeceğinizi söyleyeceksiniz. Nasıl halledeceksiniz? (C.H.P. sıralarından gürültüler)

Ve diyorsunuz ki, burada, "Efendim, benzinin fiyatını 42 liraya çıkardınız, indirecek misiniz bu benzinin fiyatını aşağıya? (C.H.P. sıralarından gülüşmeler) İndirecek misiniz? Diyeceksiniz ki...

H. SEMİH ERYILDIZ (Ankara) — Hani 5 liraydı, maliyeti 5 liraydı.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Haziran 1979 da ham petrolün varili... (C.H.P. sıralarından gürültüler)

H. SEMİH ERYILDIZ (Ankara) — Hani 5 liraydı.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 3 gün gidemezsiniz, 3 gün, benzini 5 liraya indirince. Öyle kolay değil, benzini 5 liraya indirince, 3 gün gidemezsin. Kim, "Ben benzini 5 liraya indireceğim" dedi? (C.H.P. sıralarından gürültüler, alkışlar)

H. SEMİH ERYILDIZ (Ankara) — Siz dediniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hadi oradan, 5 liraya indirecekmiş benzini

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Siz dediniz.

METİN TÜZÜN (İzmir) — Siz dediniz, siz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Durun canım, acele etmeyin. (C.H.P. sıralarından gürültüler ve “5 lira, 5” sesleri)

Neyi beğenmiyorsunuz? Eğer kendinize güveniyorsanız “Siz gidin, biz gelelim” diyeceksiniz.

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Halk Partisi demek, “şekere zam demektir” diyordunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bunlarla bitmiyor. Siz gidin, biz gelelim demekle kalmayacaksınız, Türkiye’nin meselelerini nasıl çözeceğinizi de söyleyeceksiniz. Anlaşıyor, bunalım çıkaracaksınız. Yani sizin maksudınız, Türkiye’nin meselelerini çözmek değil, bunalım çıkarmaktır.

Yalnız, Türkiye’nin bugünkü şartlar içerisinde uzun süre hükümete kalmaması Türkiye için yeniden sıkıntılara sebep olur. Bunu ifade, etmek benim görevimdir: Hükümet alternatifiniz hazır mı? Değilse, hayati sıkıntılara sebep olmayı vebal saymayacak mısınız?

Alternatifinizin olmadığı, her gün model aramanızdan belli. Partisi olmayan bir başbakanın başkanlığında A.P.-C.H.P.-M.S.P. hükümeti; modellerinizden biri; 4 Haziran günü bunu diyorsunuz. Partisi olmayan bir başbakanın başkanlığında, yani; parti başkanlarının idare ettiği hükümetler Türkiye’nin meselelerini çözememiş de...

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Layık değilsin o teklife.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hiç kimseye sorumlu olmayan partisiz bir başbakan bulunacak, onlar çözecek. Cüret edemiyorsunuz, biz hükümet kurarız, Türkiye’nin meselelerinin içinden çıkarız demeye cüret edemiyorsunuz da, bir kurban arıyorsunuz kendinize. Yani bu Adalet Partisi Hükümetine tahammül edemiyoruz, bunlar bir gitsin, kim gelirse gelsin; onu arıyorsunuz.

H. SEMİH ERYILDIZ (Ankara) — Hani anarşi milli meseleydi?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bir gün “onarım hükümeti”, bir gün “demokratik birlik hükümeti”, bir gün “barış hükümeti” üzerinde konuşuyorsunuz; son 20 gün zarfındaki modelleriniz bunlar.

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Bunların içerisinde “Biz hükümet oluruz” yok. Ben de sizi zaten hükümet olmaya itiyorum, yani bunalım çıkarırsanız hükümet olun diye söylüyorum bunları. Çaresiz...

H. SEMİH ERYILDIZ (Ankara) — Hani anarşi meseleydi?

BAŞKAN — Sayın Başbakan, lütfen toparlayın.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Toparlayalım Ama neresini toparlayalım yani. (Gülüşmeler)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Çaresiz kalırsak ve olanak bulursak -bakınız söze- çaresiz kalırsak, -bir iki dakika içinde toparlayayım- ve olanak bulursak elbette kendimiz de hükümet kurarız diyorsunuz. Hükümet, çaresizlik yeri değildir, çare yeridir. Yani hükümet, böyle baştan savma bir iş değildir, ciddi bir iştir. Görüyorsunuz ki, sizin maksudınız Türkiye meseleleri değildir, Türkiye'nin başına mesele çıkarmaktır. Sakın ha yanlış anlamayın, "Bize dokunmayın" falan diyen yok. İşte Meclis; kaidesine uymak şartıyla; burada düşmek, kalkmak falan prestij meselesi değildir ve biz işte bu rejim işlesin diye bunun üzerindeyiz. Buyurun gelin, güvensizlik oyuna Cumhuriyet Hükümetini muhatap kılın; ama ondan sonra Türkiye'yi uzun süre hükümete bırakmayın. Siz olun hükümet, olabiliyorsanız; ama cesaretiniz yok; bu akşam düşünün, belki cesaretiniz gelir. *(A.P. sıralarından gülüşmeler)*

Ondan sonra diyorsunuz ki, bir barış hükümeti kurulsun. Peki, kim kiminle yan yana oturacak, soruyorum. Ve bu yan yana oturanlar ne yapacak? Bir kararnameyi bir senede çıkaramazsınız ne yapacaksınız? Nasıl olacak? Ahenksiz hükümet olur mu? Rasgele hükümet olur mu?

ORHAN SEZAL (Kahramanmaraş) — İsterseniz olur.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bu kadar zor meselelerde, ahenkli hükümet birinci şarttır. Böyle birbirleriyle anlaşmayan, her birisi ayrı telden çalan kimselerle hükümet falan yapmak Türkiye'de bugün için mümkün değildir. Türkiye'nin meseleleri bir gün dahi sahipsiz kalmaya tahammüllü değildir. Onun için diyorum, kim kiminle yan yana gelecekse, getireceksiniz, onları düşünün, taşının, ondan sonra bunalım çıkaracaksınız çıkarın; benim size söyleyeceğim budur.

"Yeniden hükümet kurma imkânı bulursak" diyorsunuz, 1978-1979 yıllarında, yani 22 ay işbaşında kaldıktan sonra, "ondan daha başarılı olamayız" diyorsunuz; ama 1978-1979 yıllarındaki başarınızı millet başarı saymamış, oyunuzu %42 den %29 a indirmiş. Şimdi, yeniden hükümet olursanız, o kadar da teminat veremediğinize göre, benim üstüme farz değil; ama oyunuzu %29 dan %19 a mı indirmeye gidiyorsunuz? *(A.P. sıralarından "bravo sesleri" alkışlar)*

İSMAİL HAKKI ÖZTORUN (Adana) — Siz otobüslere, dolmuşlara binin de halkın dediklerini dinleyin.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Her şeyin cevabı var. Sayın Milletvekilleri, ekonomide doğru bir tanedir, doğru iki tane değildir. Türkiye enflasyonun içine sürüklenmiştir. Türkiye'yi bu enflasyonun içinden çekip çıkarmaya çalışıyoruz. Buraya geldiniz; Martin, Nisanın, Mayısın genel endeksindeki rakamları niye söylemediniz Sayın Karagözoğlu?

COŞKUN KARAGÖZOĞLU (İzmir) — Onu da siz söyleyin Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben söyleyeyim: 4,4 Mart, 3,3 Nisan, 3,3 Mayıs... İşte ben söyleyeyim.

COŞKUN KARAGÖZOĞLU (İzmir) — %29 un üzerinde Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) —E, 150 kilometre hızla giden bir otomobilde frene hassanız fren mesafesi var.

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Tek yol devrim işte bu...

BAŞKAN — Lütfen müdahale etmeyin, konuşmalar uzamasın. Sayın Başbakan, lütfen konuşmanızı bağlayın.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) —Bağlayalım. Ben söyleyeyim: 4,4 Mart, 3,3 Nisan, 3,3 Mayıs... İşte ben söyleyeyim. Biz size, “her şey hallolmuştur” da demiyoruz. Millete vereceğiniz ıstıraptır, çiledir, yokluktur, kıtlıktır. Başka bir şey veremeyeceğinizi zaman göstermiştir. Gelin bu kürsüye deyin ki, biz hükümet olursak sizin takip ettiğiniz ekonomik politikaların tümünü değiştiririz. Gelin burada neyi değiştireceğinizi söyleyin. Deyin ki, biz hükümet olursak doların 78 liraya çıkmasını biz tenkit ettik, 50 liraya indiririz. Benzinin litresinin 42 liraya çıkmasını tenkit ettik, indiririz 25 liraya. Şekerin 60 liraya çıkmasını tenkit ettik, indiririz 30 liraya. Gelin burada deyin. Yalnız bunu demekle kalmayın. Nereden bulacaksınız nereden? Deryadan mı? Deryadan mı bulacaksınız? Bulacağınız yeri de söyleyin, ondan sonra gelin. Bunlar boş şeylerdir.

1979 Kasımında Türkiye’de mazot yoktu, bugün var. 1979 senesinde Türkiye’de benzin yoktu, bugün Türkiye 180 bin ton ithal edecek durumda. 1979 Kasımında yağ yoktu, bugün Türkiye’nin her yerinde yağ var. 1979 Kasımında Türkiye’de ilaç yoktu, bugün Türkiye’nin her yerinde ilaç var. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Türkiye’yi bir aspirine muhtaç ettiniz. Türkiye’yi bir kaşık yağa, Türkiye’yi bir avuç mazota muhtaç ettiniz. Türkiye’ye vereceğiniz hiçbir şey yoktur. Eğer yüreğiniz varsa gelin millete gidelim. Dünyanın hiçbir memleketinde iktidarların -hükümetlerin daha doğrusu- seçim istediği, muhalefetin bundan kaçtığı görülmemiştir. Gelin millete gidelim.

Saygılar sunuyorum. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Başbakan. Başbakan Süleyman Demirel Başkanlığındaki Bakanlar Kurulu hakkında Gensoru Önergesinin gündeme alınıp alınmayacağı konusunda görüşmeler tamamlanmıştır.³⁵

³⁵ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre V, Cilt 16, Birleşim 99, Sayfa 442-447*

2 Temmuz 1980 Çarşamba

Anarşi Konusunda Gerekli Önlemleri Almadığı, Parlamento Çalışmalarını Engellediği, Yanlış Ekonomik Uygulamaları ve Anayasaya Aykırı Ekonomik Sistem Değişikliğine Çaba Gösterdiği İddiasıyla VI. Demirel Hükümeti Hakkında Gensoru Açılmasına İlişkin Önerge Nedeniyle; Ayrıca Bu Görüşmeler Sırasında Verilen Güven İstemi Önergesi Nedeniyle

BAŞKAN — Oylama sonucunu arz ediyorum: Oylamaya 441 Sayın Üye iştirak etmiş, 227 kabul, 214 ret oyu çıkmıştır. (A.P. sıralarından ayakta “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar) Bu sonuca göre, Anayasanın 89 uncu maddesinin son fıkrasının istediği salt çoğunlukla güvensizlik oyu bulunmamaktadır. Bu sebeple Hükümet için güvensizlik söz konusu olmamıştır.

Buyurun Sayın Başkan. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL — Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Almış bulunduğunuz kararla Hükümetimizden güveninizi esirgemediniz. Hükümet Yüce Meclisin güvenine mazhar olmuş bulunmaktadır. Sizlere teşekkürlerimi sunuyorum.

Bu güvene layık olmak için canla başla çalışmaya devam edeceğiz. Cenabı Allah yardımcımızdır.

Hepinize saygılar sunuyorum. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Başkan.³⁶

³⁶ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi Devre V, Cilt 16, Birleşim 104, Sayfa 556-557*

23 Temmuz 1980 Çarşamba Anarşi ve Terörün Önlenmesi Konusunda Parlamentonun Görevleri Hakkında Yaptıkları Konuşma

BAŞKAN — Buyurun Sayın Başbakan. (A.P. sıralarından alkışlar)

Süreniz 20 dakikadır Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (İsparta) — Sayın Başkan, Türkiye Büyük Millet Meclisinin Sayın Üyeleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Türkiye Büyük Millet Meclisinde, evvela Hükümetin izahat vermesi, daha sonra parti gruplarına söz hakkı doğması şeklinde bir müzakere usulü mevcuttur. Bu usul aslında, sonunda Hükümete söz hakkı tanımayan bir usuldür. Hükümet konuşur, sonra parti grupları konuşur, müzakere kapanır. Hâlbuki parti gruplarının fikirlerini dinledikten sonra Hükümetin de fikrini söylemesi, sanıyorum ki, bundan daha iyidir. Çünkü burada laf yarışmasından ziyade, bir büyük meseleye çare arıyor isek, Hükümet, parti gruplarının fikirlerinden, düşüncelerinden yararlanmanın yolunu arayacaktır. Binaenaleyh Hükümetin, görüşmelerin başında değil de sonunda fikirlerini söylemesinde bir nakısa aramak yanlıştır.

Memleketimizde vahim olaylar olmaya devam ediyor. Maalesef, son bir hafta zarfında bir değerli milletvekili arkadaşımız, Sayın Abdurrahman Köksaloğlu; bir, uzun seneler parlamento hayatında bulunmuş, memleket hizmetinde bulunmuş. Başbakanlık yapmış Sayın Prof. Nihat Erim ve bir sendikacı, Sayın Kemal Türkler kurşunlara hedef olmuş, hayatını kaybetmişlerdir. Ondan evvelkilere ve bu 3 değerli vatan evladına da, hepsine birden Allah rahmet eylesin diyorum.

Kan akmaya devam ediyor, cinayetler işlenmeye devam ediyor. Bugün Türkiye Büyük Millet Meclisinin toplanmasına sebep olan olay, “Türkiye Büyük millet Meclisi bu meseleye acaba ne çare düşünüyor” Bunu aramaktır. Yoksa her gün birbirimize söylediğimiz sözleri söylemek için buraya toplanmış değiliz. Çare söyleyiniz; çare ne olacaktır, onu bulunuz.

Esasen milletin de, Türkiye Büyük Millet Meclisinden beklediği budur. Şimdi bu toplantı yapıldı. Değerli parti sözcüleri düşüncelerini söylediler. Tabii ki, bunun içerisinden hep beraber akşam elimizi vicdanımıza koyup bir netice çıkarmaya çalışacağız: “Kim ne söyledi ve bu söylenen neyin çaresidir Acaba kan dökülmesine mani olacak ne gibi müspet bir fikir ortaya kondu?” diye herkes düşünecektir.

AZİMET KÖYLÜOĞLU (Sivas) — İstifa, istifa.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yüksek sesle söyle yüksek sesle, ne söylüyorsan ve herkes duysun.

AZİMET KÖYLÜOĞLU (Sivas) — İstifa, istifa et; tek çözüm o.

BAŞKAN — Lütfen hatibe müdahale etmeyin.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Niye? Daha geçen ay buraya geldik, güvenoyu aldık. Yani sizin her “istifa et” demenizle Hükümet mi istifa eder?

Gelin burada Türkiye'nin anarşi meselelerine, Türkiye'nin anarşi meselelerine, Türkiye'nin bölücülük, yıkıcılık meselesine ne çare biliyorsanız onu söyleyin. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Efendim, İçişleri Bakanı istifa etmişmiş, bunun gerekçesi konmuşmuş, konmamışmış, 15 sene evvel Demirel şöyle demişmiş, böyle etmişmiş... Bunlar çok gerilerde kalmış. Günlük olaylar var, cinayetler işleniyor, gelin bu cinayetleri önleyecek tedbirleri beraberce arayalım, gelin bir şey söyleyin. Hayır, hiçbir şey yok. (CHP sıralarından "Onarım hükümeti" sesleri)

BAŞKAN — Lütfen

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi meseleyi genelleştirmeyin de, bu kan denizinin içerisinde hükümet çıkarmaya falan çalışmayın Sayın Cumhuriyet Halk Partili arkadaşlarımız. Gelin evvela bu kan denizine bir çare bulmaya çalışalım. Kan denizi sizin elinize bir hükümet geçmesinin sebebi olmasın. Gelin, bildiğiniz bir şey varsa, bir an evvel bu kan denizini kurutmanın yollarını arayalım.

Şimdi gelin bu meseleye tepeden bakalım: "Hepimiz bu memleketin evladız" diyoruz; öyledir. "Hepimiz bu memleketin meselelerine beraberce sahip olalım" diyoruz; olmuyoruz. İşte onu arıyoruz. Dışarıda iyi niyet sahibi pek çok kimse, pek çok vatandaş ve çeşitli partilere mensup pek çok vatandaş, sizin partinize mensup, Cumhuriyet Halk Partisi olarak, bizim Partimize mensup, Adalet Partisi olarak, Milli Selamet Partisine, Milliyetçi Hareket Partisine mensup, Cumhuriyetçi Güven Partisine mensup ve hiçbir partiye mensup olmayan bütün vatandaşlar, "Türkiye Büyük Millet Meclisi bir araya gelse de bir çare varsa, bir çare arasa da, bir çare varsa, bir çare bulsa da" diye gözlerini Türkiye Büyük Millet Meclisine dikmişlerdir.

Esasen Temmuz ayının sonunda Türkiye Büyük Millet Meclisinin Sayın Başkanlık Divanı tarafından toplantıya çağırılmasının sebebi de, "Gelin, burada biraz laf yarıştırın" demek değildir. Gelin, Türkiye'nin bu büyük belasına, büyük derdine bir çare arayın...

RIZA AKGÜN (Cumhuriyet Senatosu Kahramanmaraş Üyesi) — Kan denizine.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Değerli milletvekilleri, çare kanaatimce atıp tutmak değildir. Bir hadise var. Bu hadiseyi bence fevkalade çıplak hale getirmek ve çıplak hale getirdikten sonra, "gelin, niçin bu kan dökülmeye devam ediyor, bunu nasıl önleriz, acaba bir tedbir, bir çare nedir" deyip, hep beraber bunu düşünelim. Biz... (CHP sıralarından "Düşünce sistemini değiştirmen lazım" sesi)

Burası Türkiye Büyük Millet Meclisi muhterem üyeler. Konuşulan...

BAŞKAN — Muhterem Arkadaşlar, biraz evvel Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı konuştuğu zaman devamlı reaksiyon gösterdiniz, "müdahale" diye, şimdi aynı hadiseyi siz yaratıyorsunuz. Bugün birbirimizi dinlemezsek ne zaman dinleyeceğiz, anlayamadım?

Lütfen müdahale etmeyin. Devam edin Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Burası Türkiye Büyük Millet Meclisi, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin bir yüce müessesesi ve yüce Türk Milletinin mümessili olan bir müessese; bu müessesede, bu kadar büyük, bu kadar ciddi bir meseleyi böylesine satıhta kalarak, böylesine her günkü alışkanlıklarımız içerisinde geçiştiremeyiz.

“Ne diyorsunuz?” derseniz, bir şey diyorum. Türkiye’de anarşi, terör, bölücülük, yıkıcılığın mazisine falan giderek, uzun uzun tahliller yapmaya zaman müsait değil ve kendimizi savunma ihtiyacı içinde de değilim. Burada saat var, bakıyorum şu andan sonra 11 dakika vaktim var. Buna ne sığarsa söyleyeceğim. Ülkemin yararı için ne lazımsa onu söyleyeceğim.

Sayın Milletvekilleri, Sayın Cumhuriyet Senatosu üyeleri, Türkiye Büyük Millet Meclisinin Sayın Üyeleri, gelin iki şeyden birini yapalım. Gelin, Türkiye Cumhuriyeti Devletine demokratik otorite kazandıralım. Aslında, Türkiye’de terörü, anarşiyi, bölücülüğü, yıkıcılığı kim önleyecek? Devlet önleyecek. Türkiye Cumhuriyetinin bugünkü Hükümetine otorite kazandıralım demiyorum ben, müessese olarak Türkiye Cumhuriyeti Devletine, Türkiye Cumhuriyeti Devleti müessesesine otorite kazandıralım.

Efendim, “Biz size ne otoritesi verelim, sizin gibi Hükümete ne otoritesi, ne yetkisi verelim” dediğiniz takdirde, bunun gayet basit bir cevabı var: Biz, yetkiyi, otoriteyi kendimize istemiyoruz ki, Devlete istiyoruz. ... (CHP sıralarından, “Başsız Devlet” sesleri)

H. SEMİH ERYILDIZ (Ankara) — Maskelilere gidin.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — “Başsız devlet”, mi? 8 haftadır aday koyun, 8 haftadır adayınız yok, bizim adayımız var. Aday koyun 8 haftadır. (CHP sıralarından gürültüler) Bırakın bunları, kimi kime şikâyet ediyorsunuz canım? Bunların bir faydası da yok zaten. Biraz sabırla dinleyin, biraz sabırla dinleyin.

Bugün biz hükümet oluyoruz, yarın siz olursunuz, başka bir gün başkası olur. Bu yetkiler, şahsen Adalet Partisinin Genel Başkanı olarak bana lazım değil. Bu yetkiler benim Grubuma da lazım değil. Benim Bakanlar Kurulu üyelerine de lazım değil. Bu istediğimiz yetkiler, Devletin bu belayı tesirsiz hale getirebilmesi için. ...

H. SEMİH ERYILDIZ (Ankara) — Maskelilere lazım maskelilere.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Meşru yollarda kalarak, meşru yollardan giderek bunu yapabilmesi için, meşru usulleri kullanarak bunu yapabilmesi için, hukukun içinde kalarak yapabilmesi için istemiyor.

HASAN CERİT (Adana) — Fatsa’da maskeliler neydi?

BAŞKAN — Lütfen.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Değerli milletvekilleri, ne istiyoruz? Ülke 1979 Kasımında bir kan denizine bulanmıştı. Hadiseler bir miktar istikamet değiştirmiştir. 1979 Kasımı öncesinde daha doğrusu 1978 Kasımında artık ülke sıkıyönetimsiz idare edilemez hale gelmişti. Nitekim Kars’ta, Erzurum’da, Erzincan’da, Sivas’ta, Malatya’da, Elazığ’da, Kahramanmaraş’ta, Gaziantep’te, Adana’da sokak kavgaları olup, yüzlerce vatandaşımız hayatını kaybettikten sonra sıkıyönetim ilanını, ülkeyi idare edenler için zaaf sayan günün Hükümeti, sıkıyönetim ilan etmek mecburiyetinde kaldı, getirdi ve Türkiye Büyük Millet Meclisinde üyesi bulunan bütün gruplar, günün Hükümetine güvenleri olmamasına rağmen, sıkıyönetime oy verdiler.

Değerli üyeler, sıkıyönetim 18 aydır yürütülüyor. Sıkıyönetime rağmen, 18 aydır sıkıyönetime rağmen Türkiye’de kan durmamıştır. Sıkıyönetim Hükümetin sorumluluğundadır, sıkıyönetimden biz sorumluyuz; kimse hükümet o sorumlu. Yalnız sıkıyönetimi, Devletimizin gözbebeği, Türkiye Cumhuriyeti birliğinin temel taşı Silahlı Kuvvetlerimiz yürütüyor.

Geliniz size fevkalade samimiyetle bu Mübarek Ramazan günü bir şey ifade edeyim; sıkıyönetimin içerisinde Silahlı Kuvvetlerimizi çıkarmak gün meselesidir; Ama Türkiye bu belanın içinde çıkmadıktan sonra Silahlı Kuvvetlerimizi bu işin içinden çıkarmış olmak hiçbir mana taşımaz.

Türkiye'nin fevkalade önemli meselesi, bir taraftan kan dökülmesini durdurmak, diğer taraftan ülkenin çeşitli köşelerindeki huzursuzluğu izale etmek olduğu kadar ve bunu aşmıyorum, bu fevkalade önemli meseledir, Türk Silahlı Kuvvetlerini girişmiş bulunduğu bu mücadelenin içinden mutlaka başarıyla çıkarmaya mecburuz, mutlaka. ... (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)

Şimdi Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşunda her şey düşünülmüş de acaba Devletin güvenliği düşünülmemiş mi? Düşünülmüş. Anayasanın 111 inci maddesi gereğince devletin güvenliği için Milli Güvenlik Kurulu tarafından tedbirler düşünülür; bu tedbirler, çareler hükümetlere tavsiye edilir. Milli Güvenlik Kurulu bizim hükümet olduğumuz geçen 8 ay zarfında 8 defa toplanmış; 8 defasında da demokratik otoritenin güçlendirilmesi gereği üstünde durmuş, bunu kamuoyuna bildirmiş ve ayrıca isim zikrederek bazı kanunların Parlamentodan geçirilmesi için Hükümete gayret sarf etmesi bakımında tavsiyede bulunmuştur.

Ben, her işin bir görevlisi var, görevlisinden alarak getiriyorum. Anayasadaki bu tavsiyelerin kaynağı 111 inci maddedir; bu kurul Milli Güvenlik Kuruludur; tavsiye Hükümete yapılmıştır. Hükümet olarak önünüze geldik. Diyoruz ki, "Değerli parlamenterler, Türkiye Cumhuriyeti Büyük Millet Meclisinin değerli üyeleri, geliniz memlekette kan dökülmesine hep beraber karşı çıkalım, birlik olalım, beraber olalım" Güzel; nasıl olalım birlik ve beraberlik içinde? Burada oturalım beraber, sonra gidelim lokantada yemek yiyelim, sonra gelelim burada bir daha oturalım... Böyle değil; birlik olalım, beraber olalım. Bir şeyin etrafında birlik ve beraberlik içinde olalım, bir şey yapalım; millete memlekete yararı olan bir şeyin etrafında beraber olalım. Uzun lafın kısısı, neyin etrafında beraber olalım? Devlete demokratik otorite kazandırmanın peşinden gidelim. 18 aydır sıkıyönetim idaresi var, 11 ayı sizin zamanınızda, 7 ayı bizim zamanımızdadır. Sizin zamanınız, bizim zamanımız; aynı kumandanlar, aynı askerler bu hizmetleri yürütüyor. Sizi temin ederim canla, başla yürütüyor, canla başla ve hayatlarını istihkar edercesine yürütüyor. İstanbul'da 12 bin asker, 700 subay ve 14 general sıkıyönetimde görevlidir, buna rağmen cinayetlerin ardı arkası alınamıyor. 8 bin polis var, oraya onu da ekleyin.

Eksikler var, eksikler... Tatbikatçılar eksik gösteriyor. Tatbikatçılar diyor ki, mesela; "bugün silah kaçakçılığı ile sıkıyönetim meşgul olamaz, Sıkıyönetim Kanunu kapsamına girmiyor" Hâlbuki silah kaçakçılığı bu işin belkemiği. Silah kaçakçılığı geldiği zaman, "bunu sivil mahkemelere gönderin" diyor. ...

Değerli milletvekilleri, Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri, gelin sıkıyönetim komutanlarının görevlerini ve yetkilerini yeni baştan bir ayarlayalım. İşte Türkiye Büyük Millet Meclisinin vermesi lazım gelen karar bu. Kanun tasarısı getirilmiş; kanun tasarısı komisyonlardan geçmiş. Bir özel gündem istiyoruz. Bu özel gündemde bir gün içerisinde bunu tartışın, müzakere edin; ama özünü bozmayın; yani daha geriye gitmeyelim, daha geriye... Yetkiyi, onun için bana verecek değilsiniz, yetkiyi Devlete vereceksiniz. Siz hiç hükümete gelmeyeceğinize göre mi hesap yapıyorsunuz yani? Yani ilelebet "Azınlık

Hükümeti, Azınlık Hükümeti” dediğiniz bizim Hükümet ilelebet kalacak, binaenaleyh, bu yetkileri o kullanacak, size gelince siz hiç hükümetin semtine uğramayacaksınız diye mi bunları söylüyorsunuz? (A.P. sıralarından alkışlar)

Şimdi, vatandaş, “teröre karşı ortak tavır alın” diyor. Hani ortak tavır? Gelin şunu yapalım demiyorsunuz. ...

Bunları C.H.P. Sayın sözcüsüne karşı söylüyorum. Milliyetçi Hareket Partisi, Milli Selamet Partisi sözcüleri düşüncelerini gayet sarih şekilde söylemişlerdir, yapılması lazım gelen şeyi de söylemişlerdir. Binaenaleyh, şimdi diyoruz ki, 11 Haziran günü Hükümet adına Devlet Bakanı arkadaşım Sayın Köksal Toptan bütün grupların yöneticilerine gitti, “Gelin şu 6-7 tane kanun var Meclislerin gündeminde, şunları çıkaralım ve...”

AZİMET KÖYLÜOĞLU (Sivas) — 9 aydır söylüyorsunuz beyefendi; gelin çıkaralım, burada yoksunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Biz hep buradayız canım, nerede yokuz? Buradayız hep. Gelin bunları çıkaralım.

Şimdi bunu yeniledik. Diyoruz ki, kan dökülüyor; vatandaş, “ey Meclis, ey parlamenterler buna bir çare bulun” diyor. Yalnız vatandaş değil, akli eren herkes bunu diyor, herkes. Öyle ise “nasıl bulalım” arayacağız. Bunu müşahhas hale getirmek lazım. Müşahhas hale getirmenin yolu; Meclis ne yapacak? Yasa eksikleri var, yasa eksiklerini tamamlayacak. Hükümet yasa eksiklerini getirmiş Meclislerin önüne koymuş, hatta bu yasa eksiklerinin bir kısmına, bizden evvel sizin hükümet olduğunuz dönemde ihtiyaç olduğu kamuoyuna beyan edilmiş.

Şimdi biz diyoruz ki ve Yüce Meclisten, Türkiye Büyük Millet Meclisinden istiyoruz ki, rica ediyoruz ki ve bunu kan dökülmesini ortadan kaldıralım diye istiyoruz, siyasi prim için vesaire için istemiyoruz, başarı bize ait olmasın, başarı Türkiye Büyük Millet Meclisinin olsun diyoruz; “Gelin şu kan dökülmesini durduracak kanun tasarılarını kanunlaştırmakta hep beraber olalım” Bu, Meclisin itibarını artıracaktır, demokratik mekanizmaya güven kazandıracaktır. Bunda ne var? (CHP sıralarından “Koalisyon, koalisyon” sesleri)

Değerli üyeler, “Efendim biz hükümet olursak bu iş hemen durur” diyen Halk Partisi idi, durmadı. Biz geldik, bize başladınız “Siz hükümet oldunuz, hani anarşi duracaktı, durmadı” dediniz. Şimdi, “Adalet Partisiyle Cumhuriyet Halk Partisi beraber hükümet olsun, durur diyorsunuz; durmaz. Gelin bu kanunları çıkaralım. Eksik kalıyorsa daha da çıkaralım. Gelin, Anayasada değişecek yer varsa değiştirelim.

HASAN CERİT (Adana) — Onarım Hükümeti kuralım, ondan sonra.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Teklif ediyoruz, diyoruz ki, evvela Türkiye Büyük Millet Meclisi komisyonlarından geçmiş şu kanunları lütfen bir çıkaralım, müzakere edip çıkaralım. Burası müzakere meclisi; Biz, size “Tasdik edin” demiyoruz. Müzakere edelim, bunları çıkaralım, bunlar kanunlaşsın. Kanunu, icra eden idarecilerin ve kumandanların eline bu kanunları verelim ve kanunları daha iyi icra etmek ve vatandaşları rahatsız eden unsurları ortadan kaldırabilmek imkânlarını bulsunlar. Başka bir yol yok, başka bir yol yok.

Gayet açık söylüyorum; peki, başka bir yol daha var; Ama bu zeminde diyorum. Ondan sonra diyorum ki, gelin Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 136 ıncı maddesi askıdadır.

Bu hukukun üstünlüğü prensibiyle bağdaşmaz. Hukukun üstünlüğü prensibine göre bu Anayasanın bütün maddeleri herkesi bağlar. 8 inci maddesi onu amirdir. “Herkesi bağlar; ama Türkiye Büyük Millet Meclisini bağlamaz” diyemeyiz. Gelin, Devlet Güvenlik Mahkemeleri Kanununu çıkaralım.

SÜLEYMAN SABRİ ÖZNAL (Edirne) — Anayasada Toprak Kanunu da var, hiç bahsetmiyorsunuz Toprak Kanunundan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Gelin, diyoruz ki, mahkemeler büyük sıkıntı içindedir. Hakimlerimiz büyük sıkıntıların içindedir. On binlerce dava mahkemelerin önünde duruyor. 18 aydır ciddi sayılabilecek bir karara rastlanmadığını 3-4 gün evvel burada söyledim.

Devlet, ceza veremeyen devlet haline düşmüştür, orta yerde ibreti müessire yok. Orta yerde yapanın yanına kar kalma hadisesi var. O zaman dökülen kanlar yerde kalıyor, yenileri dökülmeye devam ediyor. Gelin, buna bir çare bulalım diyoruz ve diyoruz ki, gelin, her defasında meseleyi askerlerimize aktarmaktansa, arada başka türlü bir yetki düzeni yapalım. Çünkü Silahlı Kuvvetlerimiz canla başla her defasında verilen görevi yapıyor; ama her defasında Silahlı Kuvvetleri mütemediyen taliminden, terbiyesinden uzaklaştırarak, mütemediyen sokaklara sürerek, bunları başka şekilde meşgul edeceğinize, bu hizmetleri yine, gerektiği zaman, Devlet adına zor kullanan, Silahlı Kuvvetlerimizin şemsiyesi altında bunu sivil idareye gördürelim diyoruz. Bir Fevkalade Hal Kanunu çıkaralım diyoruz.

Devlet bunca derde müptela olduktan sonra, bunca kan döküldükten sonra bunun karşısında sadece birbirimizi kötüleyerek vakit geçirmeyelim diyoruz. Dediğimiz bu. Buna iltifat ederseniz Türkiye çok şey kazanır ve diyoruz ki, gelin, Parlamentoda grubu bulunan bulunmayan partiler hep bir araya gelelim, yarından tezi yok bir komisyon kuralım; bu komisyon “Olağanüstü Hal Kanunu” üzerinde müzakerelerini yapsın. İş komisyonu havale etmekle bir şey çıkmaz. Bir hafta vakit tanıyalım. Bir hafta zarfında bir tasarı meydana getirelim; istiyorsanız Hükümet getirsin, istiyorsanız partiler beraberce getirsin; böyle bir tasarı çıkaralım diyoruz.

Gelin diyoruz, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin neresine itiraz ediyorsanız hep beraber olalım bunu çıkaralım diyoruz. Hep beraber olalım deyip, arkasını getirmemek yok bizde. Neyin etrafında hep beraber olalım; bunu söylüyoruz.

Değerli milletvekilleri, değerli Cumhuriyet Senatosu üyeleri, işte teröre karşı ortak tavır, milletin beklediği, istediği, herkesin istediği teröre karşı ortak tavır böyle olur. “Hayır, bunlar olmasında şöyle olsun...” Onu da müzakereye hazırız diyoruz.

Sanıyorum ki, bu tartışma bize bir çıkar yol göstermiştir. “Hayır, biz onu da yapmayız” diyorsunuz. Pekâlâ, onu da yapmazsanız, gelin 60 gün sonra seçime gidelim diyoruz, 60 gün sonra seçime gidelim. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

AZİMET KÖYLÜOĞLU (Sivas) — Bir vatandaş olarak Isparta’ya rahatça gidebilir misin acaba?

BAŞKAN — Sayın Başbakan, lütfen konuşmanızı toparlayın.

SÜLEYMAN SABRİ ÖZNAL (Edirne Milletvekili) — Askerilerle mi gidilecek seçime?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın Üyeler, kan dökülmesi karşısında hiç kimse vicdanını sızlamadan kurtaramaz. Gelin tekliflerimize iltifat edin. Etmiyorsanız, yenilerini siz söyleyin. Etmiyorsanız, “öyle yapmayalım, şöyle yapalım” siz deyin. Gelin Ama gelin bu büyük müesseseyi çare müessesesi, bu büyük müesseseyi itibar müessesesi olarak tutmak için önünüze getirdiğimiz tekliflere rıza gösterin. (A.P. sıralarından alkışlar) Gelin... (CHP sıralarından “Grubunu getir” sesi ve gürültüler)

HASAN CERİT (Adana) — Onarım hükümeti...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Gelin, hiç kimseye faydası olmayanı, “kısır çekişme” diyorsunuz. Bakınız teklifim nedir; birindi teklifim bu.

Gelin, hiç kimseye faydası olmayan, “kısır çekişme” diyorsunuz. Bakınız teklifim nedir; birinci teklifim bu.

İkinci teklifim şudur: Sıkıyönetimi mutlaka başarıya kavuşturalım. Sıkıyönetimin başarıya kavuşması Türkiye’de devletin kaderiyle eşdeğerdir. Bunun hepiniz tarafından bilinmesini istiyorum.

İkincisi; gelin bu hizmetleri yapanların hep beraber arkasında duralım. Gelin, kanunların emrettiği hizmetleri yapanlar yarın hayat korkusu içerisine girmesin. Yarın hesap soracaksanız bize sorun, ne hesabı soracaksanız; Ama hizmet görenlere güç ve kuvvet verin, moral verin ki, kurşun atmaktansa kurşun yemek yeğdir deyip, yüzlerce insanın şehit olması gibi bir durumla karşı karşıya kalmayalım.

HAYDAR DEMİRİTAŞ (Hatay) — Kara maskelilerin hesabını ver.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ve gelin, biz Türk vatandaşına kurşun atılmasına falan karşıyız; ama katilse, amansız bir biçimde kan döküyorsa; ama kana susamışsa, bunu savunamazsınız. Kimse savunamaz bunu. Gelin katillere, gelin hainlere, gelin canilere devletin gücünü kudretini hissettirelim ve bunları tesirsiz hale getirelim. İşte bunu diyoruz. Çiçek vererek, sırt okşayarak, birtakım başka laflar yaparak bunun hakkından gelmek imkânı yoktur. Düşünün taşının, ben kapıyı kapatmıyorum, ben huzuruza bir rica ile geliyorum, bir taleple geliyorum; evvela bu memleketin bir evladı olarak bir taleple geliyorum.

ALEV COŞKUN (İzmir) — Yahya İsviçre’de.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İkincisi; bu büyük müessesesinin senelerce savunmasını yapmış, bu müessesenin bir mensubu olarak geliyorum.

Üçüncüsü; görevimdir, Türkiye Cumhuriyetinin Başbakanı olarak görevimdir, Türkiye Cumhuriyetinin Başbakanı olarak geliyorum.

Cenabı Allah bu mübarek Ramazan gününde hepimize yardımcı olsun.

Hepinize saygılar sunarım. (A.P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Başbakan.³⁷

VII. DEMİREL HÜKÜMETİ DÖNEMİ
49. Cumhuriyet Hükümeti
(21.11.1991-25.06.1993)

25 Kasım 1991 Pazartesi

49. Cumhuriyet Hükümetinin (VII. Demirel Hükümeti) Programını Sunuş Konuşması

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; 20 Kasım 1991 günü göreve başlayan Hükümetin Programını sunmak amacıyla huzurunuzdayım.

Yüce Meclisin değerli üyelerini, şahsım ve Bakanlar Kurulu adına, saygıyla selamlıyorum.

Hepinizin malumu olduğu gibi 20 Ekim 1991 genel seçimleri, hiçbir siyasi partiye tek başına hükümet kurma olanağı vermemiş; ancak, başında bulunduğu Doğru Yol Partisi, seçimlerden en çok parlamento üyesi çıkaran parti olarak Türkiye Büyük Millet Meclisine girmiştir.

Bu nedenle ve demokratik mekanizmanın gereği olarak, seçimler sonucunda, parlamentoda en çok üye sayısı kazanan parti genel başkanı sıfatıyla, Sayın Cumhurbaşkanı, hükümeti kurmakla beni görevlendirmiştir. Bilinen süreç işlemiş ve bir DYP -SHP Koalisyon Hükümeti kurulmuştur.

DYP ve SHP arasında oluşan bu hükümet, DYP'nin yüzde 27,2 ve SHP'nin de yüzde 20,8 tabanıyla toplam yüzde 48 oranında millet iradesi desteğine sahip bir Hükümettir. Böyle bir halk desteğine sahip bulunan Hükümetimiz, Türkiye'de son on bir yılın en geniş tabanlı hükümeti olarak Yüce Türk Milletinin huzuruna çıkmaktadır. Bu genişlikte oy desteğini temsil eden ve Türk halkının özlemlerini yansıtan böyle bir Hükümetin uzun süreli olması ve ülkemizin sorunlarını çözmesi için her türlü çaba gösterilecektir; Çünkü Türkiye yeni bir ümitle yeni bir hükümeti görev başına getirmiştir.

Hükümetin önünde bulunan sorunlar tablosu, çözümü bulunan; Ama zorluğu tartışılmaz olumsuzluklarla doludur.

Her gün, ülkenin pek çok yerinde etkisini gösteren anarşi ve terör can almaya devam etmekte, güvenlik güçleri mensupları ve masum vatandaşlarımız şehit edilmekte, büyük illerimizde soygunlar birbirini izlemekte, faili meçhul cinayetlerin sayısı artmaktadır.

Türkiye, Birleşmiş Milletler ölçütlerine göre, insan hakları ve demokrasi değerlendirmesinde 66 ıncı sıraya düşmüştür. Ekonomik bakımdan ise; 24 OECD ülkesinin içinde en pahalı, en fakir, işsizi en çok, en az elektrik, en az demir-çelik kullanan, kişi başına en az otomobili, en az telefonu bulunan bir ülke durumundadır.

1991 yılında nüfus artış hızı bile yüzde 2,5 iken, büyüme hızı sadece yüzde 2,2 olabilen ülkemizde yaşam on yılda 70 defa pahalalanmış, dünyada gelir dağılımı en bozuk ilk 10 ülke arasına girmiş, nüfusun yüzde 50 si sosyal güvenlikli yoksun, dünyanın en borçlu ülkeleri arasında yer almıştır.

Yıllık enflasyon oranı yüzde 70 leri, iç borçlar 80 trilyon TL. yi dış borç ve toplam döviz yükümlülüklerimiz 50 milyar doları aşmaktadır.

Yatırım ve sanayileşmesi hemen hemen durmuş, işsiz sayısı artmış, pahalılığı önleyememiş, 40 ilinin dışa göç verdiği Türkiye yolsuzluk iddialarının doruğa çıktığı, bu bozuk sosyal yapısı ile halkın gelecek ümitlerinin giderek karamsarlığa dönüştüğü bir noktadadır.

Ekonomik ve toplumsal alanda yaşanan olumsuzlukların yanı sıra, Türkiye, kamu yönetimi açısından da son yıllarda ağır bir tahribata maruz kalmıştır.

Hükümeti oluşturan iki siyasi partinin ortak amacı, ülkemizin bugün karşı karşıya bulunduğu ağır sorunları çözmek; ülkede siyasi, ekonomik ve sosyal huzuru ve esenliği kurmak; vatandaşlarımızı ezen hayat pahalılığına çare bulmak milletimizi, yarınını güvence altında gören dengeli bir toplum haline getirmek; toplumsal adaleti gerçekleştirecek tüm önlemleri almak; istikrar içinde kalkınmayı; sağlamak; Türkiye'yi uygar dünya ile bütünleştirmek ve böylece, barış, hoşgörü, güvenlik ve refah Türkiye'sini yaratmaktır.

İşte Hükümetimiz, bu ana ilke etrafında, aşağıdaki temel hedefleri ve görüşleri gerçekleştirmek amacıyla ve Yüce Meclisimizin yüksek tasviplerine mazhar olmak umuduyla huzurlarınızda bulunmaktadır.

Özgürlükçü, katılımcı ve her anlamda tam demokratik rejim, Türk Milletinin vazgeçilmez, feda edilmez, ödün verilmez yaşam tarzıdır.

Milli iradesinin mutlak üstünlüğü ve egemenliğin kayıtsız -şartsız Türk Milletine ait olduğu ilkesi, ülkemiz için her şeyin hareket noktasıdır.

Türkiye, devleti, ülkesi ve milleti ile bölünmez bir bütündür.

Ülkemizin bölünmez bütünlüğü tartışılmaz. Türkiye'nin üniter devlet niteliği, toplumsal yapımızdan kaynaklanan tarihsel ve geleneksel beraberlik ve birlik fikrini yansıtmaktadır. Bu birlik ve beraberlik, ortak bir siyasi kültürün sonucudur. Bu beraberlik ve birliğin zedelenmesinin, kesinlikle, kimseye yararı yoktur.

Türk devletinin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü, her şartta, sonuna kadar savunmaya ve kesinlikle korumaya kararlıyız.

Ülkemizin, günümüz siyasal, sosyal ve ekonomik koşullarını dikkate alan, çağdaş, katılımcı ve tam demokratik bir Anayasaya gereksinimi vardır. Türkiye'nin ihtiyacı olan anayasa, hukukun üstünlüğünü vazgeçilmez ilke sayan, tam demokratik ve çoğulcu sistemi öngören, çağdaş bir anayasadır.

Böyle bir anayasa, Paris Şartının da öngördüğü katılımcı demokrasinin tüm koşullarını, insan haklarını, kişi hak ve hürriyetleri ile sendikal hakların, en ileri ülkelerde görülen oranda yer almasını sağlayacak ve Türkiye'nin uygar dünya ile bütünleşmesine yönelik önemli bir adımı oluşturacaktır.

Kişi ve kurumların hak ve özgürlükleri, bu anayasada çağımızın en gelişmiş anlayışı ile sergilenmelidir.

Böyle bir anayasanın, siyasi partiler başta olmak üzere, ülkedeki ilgili kuruluşların ve halkımızın uzlaşması sonucu oluşmasını önermekteyiz. Şuna kesinlikle inanıyoruz ki, katılımcı demokrasilerde genel mutabakat anayasaların kalıcılığının temel şartıdır.

Özetlemek gerekirse; ülkemiz çağdaş ve tam demokratik bir sivil toplum anayasası ihtiyacı içindedir. Böyle bir anayasa hazırlama onurunun bu parlamentoya ait olmasını yürekten diliyorum.

Hükümet olarak, ülkemizi, yukarıda temel ilkeleri belirtilen bir anayasaya kavuşturabilmek için, TBMM de, bütün olanakları kullanmaya hazır olduğumuzu aziz Türk milletine beyan ederiz.

Paris Şartı ve öncesindeki bütün belgelerde yer alan insan haklarına ilişkin temel ilkeler devletimiz ve toplumumuz için de vazgeçilmez ön şartlar ve yaşamsal verilerdir.

Türkiye de insan hakları uygulamaları, ülkemizin, uluslararası taahhütleri, siyasal rejimi ve uygar dünya ile bütünleşme yolundaki iradesiyle uyum haline getirilecektir. Bu amaçla, Hükümetimiz, ülkede ilk kez, insan hakları ile ilgili bir Devlet Bakanlığı kurmuştur.

Günümüzün yeni evrensel gelişmeleri ve ihtiyaçları ile AGİK süreci sonucu, 20 Kasım 1990 da kabul edilen ve ülkemizin de katıldığı Paris Şartı ve Yeni Dünya Düzeni içinde Türkiye, dünya ile bütünleşebilmek için hukuk sistemini gözden geçirerek, onu, güncel ve evrensel hale getirecektir.

Hükümetimiz, Türkiye’de bir hukuk reformu gerçekleştirmek kararındadır. Bu reform, Anayasa dahil, hukuk sistemimizin hemen tüm boyutlarını kapsayacaktır.

Yargı, her anlamda bağımsız hale getirilecek, adalet sistemi, günün ihtiyaçlarına uyum sağlayacak şekilde değiştirilecektir.

Hukuk sistemimizdeki, evrensel demokrasiye aykırı hüküm veya yapılanmalar, hangi yasada yer almış olursa olsun, bunların tümü, evrensel değerler ve normlar çerçevesinde değiştirilecektir.

Hükümetimiz, “12 Eylül hukuku kalıntıları” olarak nitelendirilebilecek yasal düzenlemeleri, uygulamaları ve kısıtlamaları süratle yürürlükten kaldırarak, her alanda tam demokratik bir siyasi ortam yaratmak gerekliliğine kesinlikle inanmaktadır.

Siyasal yaşamın, temel hak ve özgürlükler çerçevesinde, yeniden kurumlaşması sağlanacaktır. Yargı kararı olmadan kapatılan siyasi parti ve kuruluşların uğradığı haksızlıkların giderilmesi, yasakların kalkması ve hakların iadesi yoluna gidilecektir.

12 Eylül 1980 de oluşan Milli Güvenlik Konseyi ile bu dönemin diğer yönetim yetkililerini her türlü cezaî, mali veya hukuki sorumluluğun dışında tutan Anayasanın geçici 15 inci maddesi, objektif ve universal hukuk kurallarına aykırıdır. Bu nedenle, Hükümetimiz, bu hükmü yürürlükten kaldırmak için TBMM’de gerekli çoğunluğu bulma çalışmalarını başlatacaktır.

Geçtiğimiz iki dönemde yürütülen kanun hükmünde kararname uygulaması kötüye kullanılmıştır. Yıllarca bekletilen kanun hükmünde kararnamelerle, yasama yetkisi, yürütme organına devredilmiş, kuvvetler ayrılığı ilkesi zedelenmiştir. Hükümetimiz bu uygulamayı sürdürmemeye ve kanun hükmünde kararnameleri 90 gün içinde TBMM’den geçirip yasalastırmaya kararlıdır. Bu yapılamadığı takdirde, kanun hükmünde kararnameler yok sayılacaktır.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; Türkiye, her şeyden önce, çağın getirdiği yenileşmeyi, devleti ve toplumuyla yakalamak zorundadır.

Ülkemizde, çok seslilikle birlikte, uzlaşma, barış ve yapıcı tartışmalar ortamının oluşturulması ve hoşgörünün toplumumuza ve siyasi yönetimlere ilke olarak hakim olmasının sağlanması kaçınılmaz bir ihtiyaçtır. Ancak bu sayededir ki, hoşgörünün, barışın ve sosyal ve ekonomik huzurun hakim olduğu bir toplumsal dayanışma Türkiye’sini yaratmak mümkün olacaktır. Hükümetimiz, hoşgörü ve sosyal barışı toplumun bütün katmanlarına yayacak ortamı hazırlamaya kararlıdır.

Gelişen dünya ile bütünleşme ve evrensel değerleri savunma, Türkiye'nin kendi gelenekleri ile de bağdaştırılarak sürdüreceği bir gelişme sürecidir. Türkiye, gelişmişlik yoluna devam ederken, bu süreçten ayrılmayı asla düşünmemelidir.

Laik ve Atatürk ilkelerine bağlı Türkiye'de inanç, düşünce, anlatım özgürlükleri toplumun temelidir, kısıtlanamaz.

Hükümet, çağdaş akım ve gelişmelere paralel bir basın özgürlüğü anlayışını kesinlikle oluşturmak ve uygulamaya koymak kararındadır.

Halkımıza, gerçekleri yansıtan ve doğru haber alma olanağı sağlayan tarafsız bir devlet radyo - televizyonu mutlaka sağlanacak ve özel televizyon ve radyo istasyonlarının da kurulmasına olanak veren hukuksal ortam hazırlanacaktır.

Bu amaçla, Hükümetimiz, bir yandan bunun gereği olan anayasa değişikliklerini sağlamaya çalışacak, öte yandan da anayasa değişikliğini gerekli kılmayan yasal düzenlemeleri gerçekleştirecektir.

Ülkemizin her yanında terör mutlaka önlenecek, yurttaşların can güvenliği ve huzuru sağlanacaktır. Siyasi cinayetlerin son bulması ve faillerinin yakalanması devletin en önemli görevlerinden biridir.

Güneydoğu Anadolu Bölgemizdeki terör, önemli boyutlara ulaşmış ve ülkemizin çok önemli bir sorunu haline gelmiştir. Hükümetimiz, bu terörü önlemeye karardır. Bunun içinde demokratik rejim içinde kalarak Olağanüstü Hal ve Bölge Valiliği düzenlemesi ve koruculuk sistemi gözden geçirilecek; Silahlı Kuvvetlerimiz ve diğer güvenlik güçlerimiz arasında komuta, karar ve uygulama birliği sağlanacak; suçsuz yöre halkına şefkatle davranılacak; devletle halkın güven bağı yeniden kurulacaktır.

Güneydoğuda yaşanan şiddet ve terör olayları öncelikle ele alınması gereken partiler üstü çok önemli bir sorundur. Bu soruna demokratik hukuk devleti içinde çözüm bulunacaktır.

Türkiye Cumhuriyeti üniter bir devlettir. Bu devleti kuran ulusumuzun, Cumhuriyetimizi ve demokrasimizi benimseme, sürdürme ve geliştirmede rıza ve irade birliği vardır. Bu birlik sorunun çözümünü kolaylaştıracak en önemli unsurdur.

Çağımızda, silahla, şiddetle, terör yoluyla hak elde etme dönemi kapanmıştır. Günümüz koşulları, hakların elde edilmesi ve yaşatılması için, ortak barışçıl kurallar ve kurumlar oluşturmuştur.

"Avrupa Güvenlik ve İşbirliği" süreci (AGİK) ve "Paris Şartı" ülkeler ve halklar için küresel düzenler, haklar ve özgürlükler getirmiştir. Bu kurallar, sözleşmelerin imzacı tarafı olarak, Türkiye için de uyulması gereken kurallardır.

Ülkemizin tümünde, insan hakları ve temel özgürlüklere dayalı bir hukuk devleti mutlaka kurulacaktır. Bu hukuk devletinde, yurttaşların kendilerine verilen hak ve özgürlükleri kullanmak ve geliştirmek istekleri de doğaldır.

Ancak bu istemlerin yerine getirilmesinde hukukun izin verdiği araçlar kullanılabilir.

Devletin demokratik otoritesi ve yasalar çerçevesinde tüm siyasal istekler; Parlamento, kitle örgütleri ve basın yoluyla tartışılacak ve uygulamaya konulacaktır.

Şiddet ve terör yolu ile devletin varlığına ve demokratik otoritesine saldırı, insan hak ve özgürlükleri çerçevesine giremez ve kabul edilemez. Devletin görevi de hukuka ve

insan haklarına bağlı bir demokratik devlet anlayışını ödünsüz uygulamaktır. Böyle bir devlet anlayışı ülkenin ve yurttaşların tümü için güvence olacaktır.

Yurttaşlarımız arasında kültür, düşünce, inanç dil ve köken farkları olması doğaldır. Bunlar başka ülkeler içinde geçerlidir. Böyle bir çeşitlilik demokratik ve üniter devlet için bir zaaf değildir. Bir üniter yapı içinde çeşitli etnik, kültürel ve dile ilişkin kimlik özellikleri özgürce ifade edebilecek, özenle korunabilecek ve rahatça geliştirilebilecektir. Bu, ulus ve devlet birliğinin gücünü azaltmayacak, aksine pekiştirecektir.

Ülkemizde, uluslararası anlaşmalarla kabul edilen azınlıklar dışında hiçbir yurttaşımız azınlık değildir. Türkiye’de herkes eşittir ve birinci sınıf yurttaşdır. Herkesin kendi ana dilini, kültürünü, tarihini, folklorunu, dini inançlarını araştırması, koruması ve geliştirmesi, temel insan hak ve özgürlüğü kapsamı içindedir. Bu haklar yasalar çerçevesinde sağlanacaktır; ancak, devletin resmi dili, bayrağı, simgeleri, sınırları ve Türkiye Cumhuriyetinin hükümlerlik hakları her türlü tartışmanın dışındadır.

Terör ve anarşi yaratanlar ve şiddetler kullananlar hukuk içinde mutlaka etkisiz hale getirilecektir.

Halkımız bu sorunu demokratik hukuk devleti otoritesi, insan hakları ve demokrasi içinde mutlaka çözeceğimize inanmalıdır ve bu konuda Parlamentosa ve Hükümetine güvenmelidir.

Hükümeti oluşturan partilerin, tüm halkımıza saygı, sevgi, şefkat ve insan hakları anlayışıyla yaklaştığı ve hep böyle yaklaşacağı konusunda kimsenin kuşku olmamalıdır.

Bölgenin kalkınması, yaşam şartlarının iyileştirilmesi, bozulan dengelerin düzeltilmesi, haksızlıkların önlenmesi, politikalarımızın vazgeçilmez temelini oluşturacaktır.

Sayın Milletvekilleri, Türkiye’de, son on yılda, bölgelerarası gelişmişlik farkları artmıştır. Bu durum, Hükümetin üzerinde duracağı önemli sorunlardan biridir. Bu nedenle, bölgeler arasındaki dengesizliği gidermek, bölgelerarası toplumsal ve ekonomik bütünleşmeyi sağlamak kararındayız. Bu amaçla, gerek ekonomik faaliyetlerin, gerek kamu hizmetlerinin dağılımında, bu hedefin gerektirdiği altyapıyı hazırlayan ve destekleme mekanizmalarını kuran bir “Bölgesel Gelişme Politikası” uygulanacaktır.

Gelişmiş bölgeler içinde de daha az gelişmiş yöreler bulunmakla birlikte, geri kalmışlığın coğrafi bir bütünlük gösterdiği Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerine özel bir önem verilecektir. Doğu ve Güneydoğu için, genel ve bölge kalkınma planları çerçevesinde, özel “Bölgesel Kalkınma Planı” hazırlanarak uygulanacaktır.

Amacımız bu bölgede ve geri kalmış diğer bölgelerde kaynakları harekete geçirerek üretimi artırmak, bölge halkına yeni iş ve geçim olanakları yaratmaktır.

Bu nedenle, kamu yatırımları artırılacak, özel sektör yatırımları için özel bir teşvik sistemi geliştirilecektir.

Bölgesel kalkınma planı, yalnız özel sektöre yönelik teşviklerle sınırlı kalmayacak, kamu kesimi de öncü ve girişimci olarak bölgenin ekonomik ve toplumsal sorunlarının çözümünde gerekli katkıyı yapacaktır.

İşsizlik sorununa, kısa dönemde “Özel İstihdam Projeleri” yardımı ile çözüm aranacaktır.

İşsizlik, tüm bölgelerde büyük boyutlara ulaşmaktadır. Özellikle, son yıllarda, üretken sektörlere yapılan yatırımların düşüklüğü, işsizlik sorununun daha da ağırlaşmasına yol açmıştır.

Sayın Milletvekilleri, Hükümet Programında yer alan konular, ülkemizin çözüm bekleyen başlıca sorunlarıdır. Programda yer almayan, ancak devletin klasik görevleri arasında bulunan bütün konular ve hizmetlerin, bu yeni dönemin ve çağın gereği olarak, daha etkin ve daha nitelikli bir şekilde yerine getirilmesi için, devletin yeniden yapılanması, restorasyonu sağlanacaktır.

İşkence, bir insanlık suçudur. Son yıllarda bu konuda ülkemize yöneltilen iddialar, herkesi rahatsız etmiştir. Bunun önlenmesi görevimizdir.

Yeni yapılanma içinde, israf, kırtasiyecilik ve yolsuzlukla mücadele, üzerinde en çok durulacak konular olacaktır. Bu amaçla, kamu denetim sistemi yeniden gözden geçirilecektir. Türkiye Büyük Millet Meclisi adına denetim yapan Sayıştay'ın bu görevi eksiksiz yerine getirmesi sağlanacaktır.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; Hükümetimizin ekonomik programı, Türk ekonomisinin acil çözüm bekleyen sorunlarına kalıcı ve tutarlı bir yaklaşımın siyasi ifadesidir. Hükümetimiz, bir çözüm üretme ve istikrar hükümeti olacaktır. Çözüm üretirken, açıklık, eşitlik ve şeffaflık esas olacaktır.

Ekonomimizin gündemindeki ilk sırayı, enflasyonun düşürülmesi almaktadır. Yıllardır düşürülmediği için kronik bir yapı kazanan enflasyon, bugün itibarıyla yüzde 70 lere dayanmış ve kısa sürede üç haneli rakamlara ulaşacak bir eğilime girmiştir. Programımızda, enflasyonla mücadelenin ilk sırayı almasının nedenleri, kronikleşmiş yüksek enflasyonun, ekonomideki mali ve reel dengelerin altüst olduğunu göstermesi ve acil çözüm bekleyen diğer sorunlara sağlıklı ve kalıcı biçimde yaklaşabilmek için, enflasyonun düşürüldüğü istikrarlı bir ortamın oluşturulmasının zorunluluğudur.

Halkımızın enflasyon ve geçim sıkıntısından kesinlikle ve kısa süre içinde kurtarılması için, ilk etapta gerekli dengeleyici önlemler alınacaktır. Devralınan ekonomide bozulmuş dengeleri düzeltici önlemler, geçmiş dönemden gelen sorunların çözümü için gerekli olacaktır. Yüzde 70 düzeyinde olan enflasyon oranı, ekonomik dengelerdeki bozulma hızının son aylarda giderek artması nedeniyle, kısa sürede üç haneli rakamlara ulaşacak bir eğilime girmiştir. İlk aşamada bu eğilimi durdurup, enflasyonu kısa sürede azaltabilmek için, tutarlı ve bütünsel bir dengeleme, onarım ve canlandırma programının acilen uygulamaya konulması gerekmektedir.

Ekonomik kararlarda tutarlılığa, sürekliliğe ve açıklığa özel önem verilecektir.

Türk ekonomisini hem acilen onarmak ve canlandırmak, hem de yeni bir sanayileşme bakışını kazandırarak canlılık sağlamak amaçlarıyla oluşturulan ekonomik program, iki bölümlü olarak uygulanacaktır. Programın ilk bölümünde enflasyonun düşürülmesi ve ekonominin dengelerinin kurulmasına dönük politikalar belirlenirken, ikinci bölümde Türk ekonomisine yeni bir canlandırma kazandıracak atılım programının politikaları oluşturulmaktadır.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; ekonomilerde dengelerin sağlanması ve onarım sürecinin işletilmesinin temel koşulu, düşürülmesi çalışılan enflasyonun doğru teşhis edilmesi ve uygulama programlarının bu teşhise uygun olarak hazırlanıp, kararlı bir şekilde uygulanmasıdır.

Türkiye de özellikle 1980 li yılların ikinci yarısından bu yana yaşanan süreç sonunda, bugün gelineen noktadaki enflasyon, yüksek bir kronik enflasyondur.

Uluslararası verilere göre, son yıllarda dünyada yalnızca 35 ülke 20 yi aşan enflasyonlar yaşarken, ülkemiz son ilk on yıldır ortalama olarak yılda 45-50 dolayındaki enflasyonla, dünya sıralamasında en yüksek enflasyonlu ilk on ülke içinde yer almaktadır.

Türkiye ekonomisini onarmak ve yeni sanayi yapısını oluşturmak için, ekonominin dengelenmesi şarttır. Bunun için de, mevcut ekonomik krizi derinleştiren ve kurumsallaşan enflasyonun hızla düşürülmesi gerekmektedir.

Para programının, maliye ve reel döviz kuru politikaları ile birlikte sıkı bir koordinasyon ve etkileşim içinde yapılması temel yaklaşımımız olacaktır. Bu program çerçevesinde uygulanacak para politikasının kilit noktası, Merkez Bankası parasının kontrolüdür.

Yeni bir anlayışla uygulamaya konacak para programının başarısı, büyük ölçüde, bütçe politikaları ile olan tutarlılığına bağlıdır. Bu nedenle, bütçe ve fonların gerçek durumunun öncelikle anlaşılması, bu verilerin reel büyüme ve reel döviz kuru hedefleri ile birleştirilerek Merkez Bankası için tutarlı hedeflerin üretilmesi gerekmektedir.

Programın kur politikaları ise bütçe, para politikaları ve enflasyon hedefleri ile birleştirilerek ele alınacak ve mali koordinasyonun sağlanmasına özen gösterilecektir.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; enflasyonla kamu açıkları arasındaki sıkı ilişki nedeniyle, dengeleme programının yoğunlaşacağı alanların başında kamu maliyesi gelmektedir.

Türkiye de son yıllarda, kamu sektörü borçlanma gereğinin gayri safi millî hasılaya oranı 1990 da resmi verilere göre yüzde 9,4 olmuş; 1991 de de yüzde 10 un üstüne çıkması beklenmektedir. Körfez krizi nedeniyle, dış dünyadan alınan hibeler hariç tutulacak olursa, 1991 yılı kamu açığı oranı yüzde 13 düzeyine ulaşacaktır.

1990 yılında kamu açıklarının yarısı konsolide bütçeden, diğer yarısı ise KİT açıklarından kaynaklanmaktadır. Konsolide bütçedeki iç ve dış borç faiz ödemelerinin gayri safi millî hasılaya oranı bütçe yatırımlarının payının geride bırakmaktadır.

Yaşanan yüksek oranlı kronik enflasyonu bir an önce düşürmek için, uygulamaya konacak olan bu "Dengeleme ve Onarım Programıyla" kamu sektörü borçlanma gereğinin gayri safi millî hasılaya oranının, iki yıl içinde yüzde 4-5 ler düzeyine indirilmesi hedef alınmıştır.

Denk bütçe kuralı, Hükümetimizin temel amacıdır. Bunun için, ülkenin tüm mali, ekonomik olanakları en iyi şekilde kullanılacak ve maliye ve ekonominin en ileri tekniklerine başvurularak, devletin bütün hesaplarının bir çatı altında toplanması sağlanacaktır. Böylece devletin dağılmış ve çok önemli kısmı Türkiye Büyük Millet Meclisinin denetimi dışına çıkarılmış gelir ve gider dengeleri toparlanacaktır.

Konsolide bütçede, kısa dönemde, kısıtlı bazı iyileştirmelerin yapılması mümkündür. Yatırımların ve personel dışı cari harcamaların gözden geçirilerek, bunlardan yapılacak tasarrufların belirlenmesi, vergi denetimiyle vergi tahsilatının artırılması, geçiş dönemi ilkeleri benimsenmiş bir vergi reformunun başlatılması, önlemlerin başta gelenleri olacaktır.

Konsolide bütçe açığının ve kamu borçlanma gereğinin önemli bir bölümünü iç ve dış borç faizleri oluşturmaktadır. Finans kesimi reformu ile iç borç faiz yükünün hafifletilmesi amaçlanırken, izlenecek kur politikası da dış borç faiz yükünü artırmamaya yönelik olacaktır.

Enflasyonla mücadelenin önemli bir parçası, kamu kesiminin yeniden yapılandırılması ve kamu ekonomisinde şeffaflığın sağlanması olacaktır. Bu amaçla, ilke olarak, bütçe dışı fonlar bütçe içine alınarak, mali disiplin içine sokulacaktır. Yürürlükte kalan fonlar da Sayıştay denetimine tabi tutulacaktır.

Fonların tasfiyesi ve gelirlerin bütçeleştirilmesi çalışmalarının hızla tamamlanabilmesi için, fon envanterinin çıkarılması ve kamu kesimi genel dengesinde tüm fon hesaplarının çok açık bir şekilde görülmesi sağlanacaktır.

Bütçe dışı fonlarla ilgili strateji, sistem içinde kalan fonların açıklarının kendi içlerinde dengelenmesini sağlamak olacaktır. Amaç, kamu açıklarının, bu kesimden gelen yükünü hemen ortadan kaldırmaktır.

Tarım ve diğer kesimlere verilecek sübvansiyonların bütçe içinde gösterilmesi sağlanacaktır.

Öngörülen bu programın ilk iki yılında ağırlık, konsolide bütçe uygulamaları ile KİT ve finansal kesim reformları sonucu kamu borçlanma gereğinin düşürülmesine verilecektir. Bunlarla eşanlı olarak başlatılacak vergi reformunun asıl amacı ise vergi düzeninin ıslahı, vergi gelirlerinin artırılması ve vergi adaletinin sağlanması olacaktır. Vergi reformundan, kısa vadeli dengeleme programı ve orta - uzun dönem sanayi atılım stratejisinin uygulaması açısından önemli katkılar beklenmektedir.

Bu amaçla:

Vergilendirilmesi gereken yeni mükellef grubunun dikkate alınması ve vergi istisna ve muafiyetlerinin gözden geçirilmesi suretiyle vergi tabanı genişletilecektir.

Ekonomideki mal hareketlerini kavramak amacıyla, belge düzeninin tam olarak yerleştirilmesine çalışılacaktır.

Etkin vergi denetimleriyle vergi kaçakları önlenecek ve vergi tahsilatı artırılabilecektir.

Gelir vergisi üniter yapıya kavuşturulacaktır.

Kurumlar vergisi oranı azaltılacak ancak buna karşılık dağıtılan kar payının üniter gelir vergisi sistemine dahil edilmesi sağlanacaktır. Böylece, AT uygulaması olan vergi mahsubu sistemine geçilebilecektir.

Kentsel rantlar, yeni vergi düzenlemeleriyle etkin bir biçimde vergilendirilecektir.

Vergi gelirlerindeki yetersizlik nedeniyle ortaya çıkan kamu açıklarının neden olduğu enflasyon vergisi, normal vergilerle ikame edilecektir.

Kamu gelirleri kompozisyonu içinde vergi gelirlerinin ağırlığı artırılabilecektir.

Sermayesinin tabana yayılması ve borsanın canlandırılması için gerekli mali önlemler alınacaktır.

Gelir adaletini sağlayıcı biçimde, asgari ücret kademeli olarak vergi dışı bırakılacaktır.

Sayın Başkan Sayın Milletvekilleri; uygulanacak programın en önemli noktalarından birisini KİT reformu oluşturacaktır. İlk aşamada, KİT reformunun başarısı, uygulanacak bu programın başarısı içinde belirleyici olacaktır.

Ancak KİT reformu sadece enflasyonu düşürme hedefine yönelik değildir. Kamu kesiminin küçültülerek daha rasyonel ve etkin hale getirilmesi, ekonomide verimin ve rekabetin artırılması, sermayenin tabana yayılması ve ekonomide demokrasinin sağlanması, KİT reformunun önde gelen diğer hedefleri arasındadır. Kısaca, KİT reformu Türkiye'nin dünya ile bütünleşmesinin temel koşuludur.

Yakın bir geçmişe kadar, KİT'ler faaliyetleri sonucu, net kaynak yaratmışlardır. KİT'lerin kaynak açıkları, büyük ölçüde, yatırım programları ile yüksek maliyetli iç ve dış borçlanmalarından kaynaklanmaktadır.

Öte yandan, KİT'lere her aşamada yapılan politik müdahaleler keyfi olmuştur. 500 büyük firma kapsamına giren KİT'lerin satış karlılığı 1985 yılında yüzde 10,8 iken 1990 yılında yüzde 1 düzeyine düşmüştür; 1991 de bu durum daha da kötüye gitmektedir.

KİT'lerin en önemli sorunu ve zararlarının en önemli nedeni mali bünyelerinin bozukluğudur. Bu kuruluşlar büyük bir borç yükü altındadırlar. Zarar etmelerinin diğer önemli nedenleri ise istihdam fazlalığı verimlilikte düşüklüktür.

Önümüzdeki dönemde, Türkiye'de piyasa ekonomisinin yerleştirilmesi, rekabet koşullarının güçlendirilmesi, kalkınmanın yurt sathına dengeli bir şekilde yayılması, yeni bir sanayi atılım sürecinin başlatılması ve sanayi mülkiyetinin halka yayılması konularında KİT'lere önemli görevler düşmektedir.

KİT'lerin, görev olarak verilen yatırımları dışındaki kaynak gereksinimlerinin mali piyasalardan sağlanması esas olacaktır. KİT'lerin bütçeye ve Hazineye yük olmaları önlenecektir.

KİT'lerden bazı işleri zararına yapmaları istendiğinde, bunların karşılıklı, piyasa mekanizmasına uygun yöntemlerle görev tazminatı olarak bütçeden ödenecektir. Devlet tarafından sosyal ve ekonomik amaçlı görev olarak verilen yatırımların karşılığı, o yılın bütçesine konularak, kuruluşlara görev tazminatı olarak verilecektir.

KİT'lerin özel kanunları iptal edilerek, yeni bir kanunla -kamu hizmeti yapanlar hariç- tüm KİT'ler Türk Ticaret Kanunu kapsamına sokulacak ve anonim şirket şeklinde örgütlenmeleri sağlanacaktır.

Oluşturulan anonim şirketler, sektör holdingleri bünyesinde toplanacaktır. Sektör holdingleri, stratejik kaynak yönlendirmesi ve koordinasyonunu sağlayacak; ancak şirketlerin hedeflere yönelik yönetimlerine müdahale edemeyecek yapıda organize edileceklerdir. Yönetim felsefesi "hedeflere yönelik yönetim" olacak ve tüm yöneticiler, saptanan hedeflere ulaşmaları için gerekli yetkilerle donatılacak ve ilgili hedeflere ulaşmaktan sorumlu olacaklardır. Holdingler oluşturulurken mali bünyelerinin yeterli olmasına ve kaynak dengelerinin tutturulmasına özen gösterilecektir.

KİT reformunun temel hedefi KİT'lerin Türk halkına ve kalkınmasına hizmet etmesinin sağlanması olacaktır. Bu hedefe öncelikle KİT'lerin verimliliklerinin artırılmasıyla ulaşılabilecektir.

KİT'ler politik ve bürokratik müdahalelerin dışına çıkarak, kendi organları kanallarıyla iyi ve profesyonel bir yönetime kavuşturulacaktır. Bu kapsamda KİT'ler özleştirilerek özel bir statüye kavuşturulacak ve bünyelerinde genel kurul, yönetim kurulu ve bunlara sorumlu icra organları oluşturulacaktır. KİT reformunun temel stratejisi, etkin bir yönetim için yeniden yapılanmalıdır.

Yeniden yapılanma, özerkleştirme yanında özelleştirmeyi de kapsayacaktır. Ancak, özelleştirme bir amaç değil, bir araç olarak kullanılacaktır. Yani, “her ne pahasına olursa olsun özelleştirme” veya “bütçeye gelir sağlamak için” değil, ekonomide verimin ve rekabetin artırılması temel amaç olacaktır.

Özelleştirme, özerk kurumlar tarafından önceden saptanmış hazır modeller yerine, her kuruluşun imkân ve ihtiyaçlarına uyan yöntemlerle uygulanacaktır.

Özelleştirme, KİT’lerin mali bünyelerinin kuvvetlendirilmesi için de araç olarak kullanılacaktır. Bu sayede KİT’lerin yeniden yapılanması ve ekonomiye kazandırılmaları, bütçeye yük olmadan gerçekleştirilebilecektir.

Türkiye Cumhuriyetinin kalkınmasına ve Türk halkına hizmet amacına yönelik statüsü, özerk bir kurum kurularak, KİT’lerin hisselerine sahip olacak holdinglerin hisse sentlerinin yüzde 51 i bu kuruma devredilecektir.

KİT reformu ile ilgili mevzuat düzenlemeleri, özerk kurumun kuruluş, KİT’lerle ilgili organizasyon, 1992 yılının ilk yarısı içinde yapılacaktır.

Oluşturulacak bu özerk kurum; özelleştirme, birleştirme, yeniden malî yapılanma, ufaltma, yer değiştirme gibi tedbirleri alabilecektir.

Finans ve bankacılık reformunun, bu programın başarıya ulaşmasında önemli bir yeri olacaktır. Bu programın başarıyla yürütülebilmesi için, kamu ve finans kesimi reformlarının eşanlı yürütülmesi gerekmektedir. Dünya standartlarının çok üzerindeki reel faizler aşağıya çekilmedikçe, KİT ve kamu kesimi reformu başarılı olamayacağı gibi, KİT ve kamu kesimi reformu yapılmaksızın, finans reformunun gereksinimi olan kaynak yapısı da yaratılamayacaktır.

Finans ve bankacılık kesimi reformu, mali piyasalarda yapılacak yeniliklerden ve yeni finansal araç ve kurumların geliştirilmesinden oluşmaktadır. Reformun amacı, mali piyasalarımızın mevcut sorunlarına çözüm getirmektir.

Nominal ve reel kredi maliyetleri ve fon aktarma maliyetleri dünya standartlarının çok üzerindedir. Nominal kredi faizleri yüzde 110 ları, fon aktarma maliyeti yüzde 56 yı, reel faizler yüzde 34 ü aşmaktadır. Finans reformu ile reel faizler ilk aşamada yüzde 11 lere, fon aktarma maliyeti yüzde 8 lere indirilecektir.

Bugün için, menkul kıymet stoklarının yüzde 77 den fazlası, menkul kıymet ihraçlarının yüzde 89 u kamu sektörüne aittir. Kamunun mali piyasalardaki ezici ağırlığının hafifletilmesi gerekmektedir. Kurumlar ve araçlar arası rekabet zayıf, mali direnleşme yetersizdir.

Yabancı sermaye akımlarında doğrudan ve portföy yatırımlarının payı düşük, artışı istikrarsız; buna mukabil, yüksek maliyetli sıcak paranın payı yüksektir.

Finans kesiminde oluşturulacak yeni kurum ve araçlarla, şirketlerin finans seçenekleri arttırılıp, gerekli yatırım harcamalarının mali piyasalar aracılığıyla karşılanması sağlanacaktır.

Mali piyasaların derinleşmesiyle, KİT’lerin mali yapıları sağlıklı hale getirilecektir. Yabancı sermayeyi, kısa vadeli yatırımların yanı sıra doğrudan ve portföy yatırımlara yönelten teşvikler getirilecektir.

Bankaların yeni mali araçlara yönelmesi özendirilecektir, bankaların rekabet gücü artırılacaktır. Yatırım fonları çek hesabına bağlanacak, banka garantili bonolar yaygınlaştırılacak, bankaların tüketici finansman şirketi kurmalarına izin verilecektir.

Şirketlerin borç ve alacaklarının menkul kıymetlere dönüştürülüp, bu değerlerin borsalarda işlem görmesi özendirilecektir.

Risk sermayesi kurumu, finansman kurumları, kıymetli evrak fonları, tüketici bankaları, risk yönetim araç ve kurumları, enformasyon kurumları kurulacaktır.

Menkul kıymet yatırım fonları yeniden düzenlenecek, mali piyasaların geliştirilmesinde ve özelleştirmede bu kurumlardan etkin olarak yararlanılacaktır.

Tasarruflar üzerindeki Gelir Vergisi stopajının nominal değil, reel faiz gelirleri üzerinden alınması yönünde düzenlemelere gidilecektir.

Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi düşürülecektir.

Bankaların yeni araçlara yönelmesini engelleyen uygulama ve düzenlemeler, sistemli bir yaklaşımla yeniden ele alınacaktır.

Menkul kıymet yatırım fonları yeniden düzenlenip, yatırım fonları çek hesabına bağlanacak; banka dışı kurumlara fon kurma hakkı verilecek; fonların yönetim, denetim ve diğer fonksiyonları birbirinden ayrılacaktır.

Özel şirketlerin finansman bonusu, tahvil ve banka garantili bono çıkarmalarını engelleyen zorlaştıran düzenlemeler, ortadan kaldırılacaktır.

Küçük ve orta boy işletmelerin finansman sorununa çözümler ilk önce Halk Bankası bünyesinde, sonrada yeni oluşturulacak küçük ve orta boy sanayi bankacılığı çerçevesinde ele alınacaktır.

Kamu reformuyla mali denge sağlanmaya başlayacak, iç borçlanma gereği azalacaktır. Bunun akabinde, disonibilite ve munzam karşılıklar dünya standartlarına doğru indirilecektir.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; hemen uygulamaya konacak “500 günlük dengeleme, onarım ve canlandırma programının” diğer bir temel amacı, Türkiye ekonomisinde yeni bir sanayileşme ve kalkınma süreci başlatmak ve ekonomiye istikrara kavuşturarak iyileştirmektir.

1980 li yıllarda Türkiye de, sanayileşme stratejisinden vazgeçilerek, sanayi politikaları ekonominin ana eksenini olmaktan çıkarılmıştır.

Öte yandan, ihracat için yalnızca bir sanayileşme stratejisine sahip olmak yetmemekte, sanayileşmenin doğru yönde ve doğru zamanlama ile yapılması gerekmektedir. Türkiye’nin ekonomik gelişmesinde esas olan, üretim ve ithalat yoluyla bazı yeni mallara sahip olmak ve bunları ihraç edebilmek değil, dünya pazarlarında sürekli yer tutabilmektir. Aksi ile yetinmeye çalışmak, dünya da, bugün sanayileşme stratejisine verilen anlamın ve çağın gerisinde kalmaktır.

1990 lı yılları başında geline ortam, Türk ekonomisine yeni bir yön kazandıracak, yeni bir bakış verecek, bir atılımı sağlayacak sanayileşme stratejisini gerektirmektedir. Türkiye’yi 2000 li yıllara, sadece yeni bir sanayileşme stratejisinin taşıyabileceğine inanıyoruz.

Yeni sanayi stratejisi sadece üretimle sınırlı olmayacaktır. Teknolojik değişim, ticarete açık mallara yatırım, rekabet, bölüşüm, çalışma yaşamı, kurumsallaşma ve sosyal alandaki değişim politikaları ve çözümlerini de kapsayacaktır.

Türkiye, geçen on yılda sanayide kaybettiği ivmeyi kazanabilmek için, sanayi, tarım, enerji ve ulaştırmadan başlamak üzere, yeni ve büyük taleplerle işleyen bir atılım stratejisine yönelmek zorundadır.

Sanayimiz, dış ticaretteki korumacılık yerine üretimden başlayan teşviklerle, rekabet ve gelişmeyi artırıcı yönde uzlaşma ile oluşturulup, açıklık, tutarlılık ve süreklilikle uygulanan Avrupa Topluluğu standartlarına paralel teşvik politikalarıyla desteklenecektir. Yine dünya ölçülerinde ve GATT'ın kabul ettiği şekilde anti damping yasaları çıkarılacak ve üreticimizin haksız rekabet altında ezilmesine müsaade edilmeyecektir.

Yeni sanayi atılım stratejisi ile “yeni sanayiler, yeni sanayi kuşağı ve üstün becerili emek” dengesi hedeflenmekte ve bu yapılar arasındaki uzlaşmanın sağlanmasında ortak bir siyasi amaç olarak alınmaktadır.

Yabancı sermaye, açık yapıcı ve teşvik edici politikalarla özendirilecek ve desteklenecektir.

Geçmişten çok farklı şartlarla karşı karşıya olan ve üçüncü sanayi devrimi aşamasındaki global gelişmeyle yarışan Türkiye için “ihracat” yada “ithal ikamesine” dayalı büyüme stratejisi çelişkisi yerine, bu iki stratejinin de zaman boyunca birbirini tamamlar bir yapı içinde, geleceğin dinamik karşılaştırmalı üstünlüklerine bugünden yatırım yapacak bir “esnek sektör yapılaşması” öngörülmektedir.

Yeni sanayi atılım stratejisi, Avrupa Topluluğu ile bütünleşmenin de sağlanmasını amaçlamaktadır. Topluluk ile bütünleşmek salt ekonomik bir yaklaşım olmamaktadır. Demokrasi ve insan haklarına saygı bu nedenle yeni ekonomik örgütlenmenin de ön koşulu olacaktır. Sanayimizin rekabet gücünü artırmak amacıyla ileri teknoloji transferi ve kullanımı özendirilecektir.

Orta boy işletmelere, küçük esnaf ve sanayiciye yönelik yeni uygulamalarla, bu kesimlerin finansman, pazarlama ve organizasyon sorunlarına çözüm getirilecek; ekonomimizin, bu önemli birimlerinin, şimdiye kadar ihmal edilmiş ihracat potansiyeli değerlendirilecektir.

Hem kamu hem de özel kesim için tekeller ve idari kararlarla fiyat saptama yöntemleri yerine, esnek fiyat oluşumuna giderek piyasalarda işlerlik kazandırılacaktır. Dünya ile bütünleşen bir yaklaşımla, anti terörist yasaları çıkarılarak, kartelleşme önlenerek ve tüketiciyi koruyan biçimde rekabet artırılacaktır.

Sanayileşme politikalarında devletin katı bir planlama ve hedefleme yaklaşımı içinde olmaması gerektiğine, devletin rolünün koordinasyon ve istikrarı sağlayıp, özel sektörün potansiyelinin açığa çıkacağı bir ortamı yaratmak olduğuna inanmaktayız. İstikrarın sağlanmasında karar devamlılığı ve sürekliliği esastır ve bu sağlanacaktır.

Dünya ile bütünleşmede ve ihracatımızın artırılmasında tarım kesiminin ve tarıma dayalı agro-endüstrinin önemi büyüktür. Bu çerçevede, GAP'ı da içine alan gıda ve tarıma dayalı sanayilerin bu bölgelerde kurulması için yatırımcılar tüm teşvik araçlarından yararlandırılacaktır.

Üçüncü dünya teknoloji devrimi ürünlerinden otomasyon, bilgisayar kontrollü tasarım ve üretim, bilgi üretimine yönelik sanayi ve hizmetlerin sadece ithalatçısı olmadan, bunları yeni tüketim hevesleri olarak görmeden, geleceğin üretim süreçleri olan bilime dayanan ve üstün beceri yoğunluğu isteyen alanlara da geçilmesi, bugünden programlanarak, teşvik edilecektir.

Yeni yatırımcılık hamlesi yaratılarak, sektör önderlerini ve yeni sanayicileri, Türkiye'nin sanayi coğrafyasını değiştirmek amacıyla, sanayiden yoksun bölgelere yönlendirmek için tüm teşvik araçlarından yararlanılacaktır.

Türkiye'nin üretim sınırlarını geliştirmek, yeni sektör politikalarının işlerliğini kolaylaştırmak, üretimin ülke içinde yeni yerleşim dokularına yayılmasını sağlamak için "yeni üretim ve ulaştırma aksları" oluşturulacaktır.

Sanayi atılım stratejisinin can damarı, kaynakların yeni projelere hızla tahsis edilmesi olacaktır. Bunu en etkin bir biçimde sağlayacağız.

Projeye bağlı bağış türü veya kredi sistemine esneklik getiren kontrollü kredileri ön plana çıkaracağız.

Teşvikleri global bir yaklaşımla sektör ve ürün bazında yatırım ve verimliliğe yönelteceğiz.

Seçilecek pilot sektörlerde araştırma - geliştirme, proje geliştirme ve teknoloji transferleri için özel teşvikler uygulanacaktır.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; ülkemizde sanayi ve hizmetler sektörlerindeki hızlı gelişme karşısında, tarım sektörünün millî gelir içindeki payı nispi olarak azalmış olmasına rağmen, bu sektör ekonomik ve sosyal hayatımızdaki önemini korumaktadır.

Tarım, genel ekonomi içinde iktisadi bir faaliyet alanı olmakla beraber, tarımsal yapımız nedeniyle 24 milyon insanımızın sosyal hayatını da şekillendiren önemli bir sektördür. Bu nedenle tarım sektörü, çiftçinin ve köylünün sosyal refahının artırılmasını temin etmek üzere desteklenmeye devam edilecektir. Bu alanda çalışan, ülke ekonomisine katkıda bulunan çiftçi ve köylü; toprak, su ve iklim faktörlerini, en yeni ve modern teknolojiler kullanarak üretim yapabilecek imkânlarla kavuşturulacaktır.

Tarım kesimi için hedeflerimiz; bu sektöre nefes aldırıp tarımı canlandırmak, GAP ile bütünleşen tarıma dayalı sanayileşme sürecini hızlandırmak, tarımda yeni teknoloji kullanımını desteklemek, sübvansiyon ve entegrasyon politikalarını girdi ve nihai ürünlerde tutarlı olarak uygulamaktır. Bu politikalarla Hükümetimiz, tarım kesimini kendi kaderine terk edilmişlikten kurtaracaktır.

Tarım reformuyla eşanlı yürütülecek sanayi, kamu ve finans kesimi reformları sonucunda girdi ve kredi maliyetlerinde dünya fiyatları yakalanacak; sübvansiyonda üretimi destekleyici, gelir dağılımını düzeltici ve dünya uygulamalarına paralel politikalar izlenecektir. Nihai ürünlerde de tarıma dayalı sanayi ve ticaret geliştirilerek, tarım kesimine dış pazarlarda destek sağlanarak, zaman içinde dünya fiyatlarına ulaşılacaktır.

Bu nedenle, bu kesimin koşullarının iyileştirilmesi ve ülke kalkınmasının köyden başlatılarak gerçekleştirilmesi için, gereken önlemler alınacaktır. Bu bağlamdan, üretimi artırmak ve köylü ve çiftçimizi işsizlikten kurtararak, onu daha dinamik bir üretici haline getirmek için "kırsal sanayiler" oluşturulması ele alınacaktır.

Ayrıca, tarım sektöründe verimliliğin artırılması için çiftçi ve köylümüzün eğitime yönelik teknolojik ve mali tüm önlemleri almak kararındayız.

Tarımda destekleme politikasında, tarımsal ürünlerde fiyat ve çiftçi gelirinde istikrarı sağlamak, iç ve dış talebe göre üretimi yönlendirmek, kaynakların uygun kullanımını sağlamak girdi ve yeni teknolojilerin kullanımını yaygınlaştırarak verimliliğini artırmak esas alınacaktır.

Tarımsal üretim, pazar ve fiyat politikalarının birbiriyle uyumlu olarak düzenlenmesi sağlanacak, çiftçi gelirlerini artırmak üzere Gelir Vergisi ile Katma Değer Vergisinde yeni düzenlemelere gidilecektir.

Besici ve küçük çiftçi borçlarının faiz ve cezalarının makul bir bölümü, bir defaya mahsus olmak üzere affedilecektir.

Tarım ürünlerinin değerlendirilmesi ve pazarlanması safhalarında, gelirin çiftçilere dönüşünü sağlayacak ve çiftçilerin ihtiyaç duyduğu girdi ve hizmetleri en ucuza temin edecek şekilde entegre ve ihtisaslaşmış pazar yapılarının kurulması sağlanacak ve kurulmuş olan işletmeler teşvik edilecektir.

Tarım da üretimin artırılması yanında verimliliğin yükseltilmesi, özellikle dış pazarda rekabet edebilir fiyat ve kalite üretimin yapılması için gerekli tedbirler alınacaktır. Bu amaçla, üretim ve depolama teknikleri konularında, yoğun çiftçi eğitim programları uygulamaya konulacaktır

Özellikle, yaş sebze ve meyve üretiminin soğuk hava depoları ile desteklenmesi, gerek ihracat, gerekse tarımsal sanayi için gereklidir ve teşvik edilecektir.

Sulama imkânlarının artırılmasını teminen, üretim potansiyeli yüksek; ancak, su kaynakları sınırlı olan kurak bölgelerde küçük su kaynakları geliştirilecek, toprakaltı su rezervlerine ulaşılacak ve gölet yapımı yaygınlaştırılacaktır.

Verimi, kalitesi ve ekonomik değeri yüksek, hastalık ve zararlılara dayanıklı, iç ve dış pazar isteklerine uygun tohumluğun sağlanması esas alınacak, tarımsal araştırma yapabilirlik belgesi almış özel tohumculuk kuruluşlarının çeşit geliştirme çalışmaları özendirilecektir.

Tarımda kendi kendine yeten yedi ülkeden biri olan Türkiye, son yıllarda, başta et, yaş sebze ve meyve olmak üzere, giderek artan ölçüde tarım ürünü ithal eder hale gelmiştir.

Tarım sektörü içine düştüğü bu durumdan kurtarılacaktır. Bu amaçla, modern tarımcılık anlayışı ile tohum, damızlık hayvan, fide sorunları ivedilikle ele alınacaktır. Ayrıca sulama mekanizasyon ve kredi imkânları çoğaltılacak, gübreye destek sağlanacaktır.

Son yıllarda hızla gerileyen ve bir çöküş eşiğine getirilen hayvancılık sektörünün, yeniden gelişme sürecine sokulması ve modernleştirilmesi için gereken tüm önlemler alınacaktır.

Hayvancılığın geliştirilmesinde üretimden - tüketime kadar olan zincir içinde, hayvan ıslahı, çevre şartlarının geliştirilmesi, üreticiye tatminkâr fiyat ve kredi verilmesiyle pazar organizasyonunun kurulması hizmetleri bir arada ve uyumlu bir şekilde ele alınacaktır.

Tarım ve afet sigortası ve hayvan sigortası sistemi geliştirilecek ve devlet desteği sağlanacaktır.

Su ürünleri üretimini artırmak, deniz ve iç sularımızı korumak, stokların tahribatını, hastalık ve parazitlerin zararlarını ve çeşitli şekilde meydana gelen kirlenmeleri önlemek için gerekli tedbirler alınacaktır.

Deniz ve iç sularda, tabii kaynak kullanımını artırmak üzere, kültür balıkçılığı teşvik edilecektir.

Orman köylülerini ekonomik suç işler durumunda bırakan şartlar ve yasalar yeniden gözden geçirilecektir. Orman köylüsünün istihdam sorunu önemle ele alınacaktır.

Halkla orman arasındaki ilişkiler yeniden gözden geçirilecek, orman köylülerini çok rahatsız eden mevcut orman tanımı anlayışı değiştirilecektir.

Orman gelirlerinin önemli erozyon kontrolüne önem verilecek, ormanlarımızın yangından korunması önlemleri alınacaktır.

Toprak - insan ilişkilerinin giderek önem kazandığı çağımızda, vatandaş- devlet ilişkilerinin yoğun olduğu bilinen tapu ve kadastro hizmetlerinde otomasyona geçiş çalışmaları hızlandırılarak tesis kadastrounun kısa zamanda tamamlanması için özel sektör imkân ve gücünden yararlanılacaktır.

Tarım reformumuzun önemli bir diğer parçası, yeni kurumların oluşturulup, var olanların reorganizasyonudur. Dağıtım pazarlama ve eğitimde yeni düzenlemeler yapacak, kooperatifçiliği teşvik edecek, kooperatiflerin yeniden düzenlenmesini ve kurumsallaşmasını gerçekleştirip etkin üretici kuruluşları oluşturacağız. Yeni toptancı halleri yasası çıkartıp, tarım ürünlerinin satış aşamasında karşılaşılan güçlüklerin üzerine gideceğiz. Kooperatif bankalarının kurulması ve ticari bankaların tarım kredilerinin özendirilmesiyle, daha fazla miktarda ve ucuz maliyetli kredilerin tarım kesimine aktarmasını sağlayacağız.

Tarım üreticilerinin kurduğu kooperatifler ve üst birlikleri ile bunların sahip olduğu tesis ve işletmelerin, gerçek sahipleri olan üreticiler tarafında işletilmeleri sağlanacaktır.

Madencilik sektöründe en önemli husus, madenlerin verimli, etken ve rezervleri koruyan bir biçimde çıkarılmasıdır.

Düşük tenörlü madenlerimizin üretme - arıtma - zenginleştirme işlemleriyle ilgili yatırımlar desteklenecektir.

Özellikle, üstün teknolojiye yatırımların sektöre çekilebilmesi amacıyla, yabancı sermaye teşvik edilecektir.

Yüce meclisimizin değerli üyeleri, Türkiye, sosyal devleti gerçekleştirmek zorundadır. Hükümetimiz, ülkemizin bir yandan devletin fonksiyonlarıyla ilgili çağdaş dünya görüşünü paylaşmasını, diğer yandan kalkınmayı hızlı, dengeli ve adil bir biçimde gerçekleştirmesini temel alan “Sosyal Hukuk Devletin” yapılanması için gereken önlemleri alacaktır.

Sendikal hakların, ülkemizde, ILO standartlarına uygun çerçeve de kurumsallaşması sağlanacaktır. İşçi - işveren ilişkilerinin Türkiye’de sosyal güvenceleri geliştirici ve sosyal barışı güçlendirici yönde olması sağlanacaktır.

Sosyal güvenlik ağı, bütün vatandaşları kapsayacak şekilde hızla genişletilecektir. Kadınlarımızın 20 erkeklerimizin 25 hizmet yılını tamamlamaları halinde, yaş haddine bakılmaksızın, isteyenlerin emeklilikleri sağlanacaktır.

Memur ve emekli hukuku yeniden gözden geçirilecek, çalışanlarla onların emeklileri arasındaki farkın açılması önlenecektir.

Sabit gelirlielerin maaşları, enflasyonu karşılayacak bir biçimde düzenlenecek, bu kişilerin ve ailelerinin rahat bir nefes alması sağlanacaktır.

İşçi sigortalıları ile BAĞ-KUR sigortalılarının emekli aylıkları sistemi gözden geçirilecek ve genel sosyal güvenlik ödemelerinde bir uyum sağlanmaya çalışılacaktır.

Süper emeklilerin durumları gözden geçirilecektir.

Bağ- Kur'un mali yapısı yeniden düzenlenecek ve BAĞ-KUR üyelerinin sıkıntılarını giderecek önlemler alınacaktır.

SSK'nın ve BAĞ-KUR'un sağlık hizmetleri geliştirilip, iyileştirilecektir.

İşçi-işveren ilişkilerinde çalışma barışının korunmasına özel bir önem verilecektir.

İşsizlik sigortası sistemi kurulacak ve aşamalı olarak uygulamasına geçilecektir.

Yurt dışında 3 milyona yakın vatandaşımız yaşamaktadır. Bu vatandaşlarımızın eğitim, vize, sosyal güvenlik ve kesin dönüş sorunları bulunmaktadır.

Yurdumuza geçen 25 yılda yaklaşık 40 milyar dolar döviz getiren işçi vatandaşlarımız ve çocuklarının sorunlarının çözümü için tüm imkânlar kullanılacaktır.

Kamu görevlilerine sendikal hak ve özgürlüklerini tanıyacak gerekli yasal düzenlemeler yapılacak; bunun anayasal yönü için gerekli girişimler başlatılacaktır.

Ülkemizin ekonomik ve sosyal hayatında önemli bir yeri bulunan ve ulusumuzun temel yapısını teşkil eden esnaf ve sanatkârlarımızın güçlenmesine özel bir önem verilecektir.

Küçük esnaf ve sanatkârlarımızı sosyal güvenliğe kavuşturan BAĞ-KUR Kanununun uygulamada aksayan yönleri düzeltilenecektir. Esnaf ve sanatkârların kredi imkânları arttırılacaktır.

Esnaf kefalet kooperatiflerine verilen krediler, ekonomiye daha fazla fayda sağlayacak, daha fazla üyenin yararlanmasına imkân verecek şekilde etkin bir hale sokulacaktır.

Esnaf ve sanatkârların çalışma şartlarını ağırlaştıran vergi mevzuatı gözden geçirilecektir.

Esnaf ve sanatkârların daha kolay ve çabuk kredi kullanabilmesi için kefalet kooperatiflerinin, esnaf ve sanatkârlar kredi kooperatiflerine dönüştürülmesi sağlanacaktır.

Hükümetimiz, esnaf ve sanatkârın Türk toplumunun ekonomik ve sosyal nüvesi, toplumumuzun temeli oldukları bilinci içinde, esnaf ve sanatkârın yanında bulunacak ve bu kesime her türlü desteği verecektir.

Serbest piyasa ekonomisi, düşük gelirli kesimleri istismara yönelik olarak işletilemez. Aksine, tüketicinin korunması, çağdaş yönetimlerde, serbest pazar ekonomisinin temel

ilkelerinden sayılır. Bu nedenle, tüketiciyi korumak amacı ile gıda ve anti tekel yasaları hazırlanarak yürürlüğe konacaktır.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; artan nüfusa ve ülke ihtiyaçlarına paralel olarak, vatandaşlarımızın konut edinebilmeleri için gereken ucuz kredi mekanizmaları oluşturulacak, öncelikle hiç evi olmayana kredi verilecek ve vatandaş konut sahibi edebilecek bir ortam sağlanacaktır.

Gecekondu sorunu ülkemizin bir gerçeğidir. Bu nedenle, gecekondu yerleşme bölgelerinin sağlıklı hayat koşullarına hızla kavuşması ve çağdaş kentleşmenin önünde bir engel olmaktan çıkarılması için gerekli önlemler alınacak, gecekondu böylece şehrin bir parçası olacaktır.

Hemen gecekonduların ıslahını sağlamak ve hem de toplu konutlaşmayı desteklemek amacıyla düşük faizli ve uzun vadeli kredi imkânları yaratılacaktır.

Konut sorununun çözümü, bir yandan, konut gereksiniminin karşılanması, öte yandan, ekonominin canlandırılması açısından önemlidir.

Ucuz kentleşmeyi, düzenli, planlı olarak sağlayacak yeni bir anlayış içinde, konut ihtiyacını toplumun her kesimi için çözmeye yönelik yoğun bir uygulama gerçekleştirilecektir.

Konut sorunu, kentleşme olgusu ile birlikte ve arsa - altyapı konut bütünlüğünü gözetken bir yaklaşımla çözülecektir. Konut sorununa bir yaşam çevresi yaratılması açısından bakıldığında, toplu konut girişimlerine özellikle önem verilecektir. Toplu konut alanlarına, toplu taşıma, yeşillendirme, tüketim, eğitim, gibi hizmetlerin karşılanmasını da sağlayacak bir bütünlük içinde bakılacaktır.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; devletin yeniden yapılanması programı içinde, yeni ve kapsamlı bir yerel yönetimler düzenlenmesine gidilecektir.

Muhtarlar, ihtiyar heyeti, il genel meclislerinin ve belediye meclislerinin yetkileri artırılacak ve yerel kaynakların bir bölümü bunlara tahsis edilecektir.

Belediye meclislerinde, kamu çalışanları da dahil olmak üzere, tüm toplum kesimlerinin temsiline olanak verilecektir.

Geçmiş yönetimin, partizan, tek taraflı ve sakat uygulamaları sonucu, belediyeler, bugün halkımıza gerekli hizmetleri sunamaz hale gelmişlerdir. Bu nedenle, Hükümetimiz merkezi ve yerel yönetim ilişkilerini, günün koşullarına göre yeniden yapılandırmaya kararlıdır.

Amaç, belediyelerin, halkımıza etkin, dürüst ve güncel hizmet sunmaları ve en küçük beldeden, en büyük kentlere kadar, tüm belediyelerin, belde sakinlerinin hayatına rahatlık ve kolaylık getirmeleridir.

İstanbul, Ankara, İzmir ve benzeri büyük metropoller ile Antalya, Bodrum gibi yoğun turizm bölgesi belediyeler için özel yaklaşımları ve yürürlükteki projeleri kapsayan uygulamalar gerçekleştirilecektir.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; altyapıyı, ekonomiye ve topluma dışsal fayda sağlayan, genel verimlilik düzeyini yükselten bölgeleri bağlayan ve ülkeyi dünya ile birleştiren büyük bir sistem olarak değerlendirmekteyiz.

Altyapı sektörlerinin uyum içinde yürütülmesi ve böylece bunların kalkınma hedefine yöneltilmesi yoluyla topyekûn kalkınma gerçekleştirilecektir. Altyapı oluşturulurken, enflasyonist baskıdan arındırılmış bir yatırım politikası izlenerek bu konu çözüme bağlanacaktır.

Türkiye’de optimum ölçülerde bir altyapı sistemi gerçekleştirilmedikçe Batı ile bütünleşebilmeye ve çağı yakalamaya imkân yoktur.

Ülkemizin sosyal, ekonomik, endüstriyel, turistik ve diğer alanlara ait altyapısının gereken düzeye çıkarılması ana hedefimizdir. Bu amaçla “Ulusal Bayındırlık Master Planı” hazırlanarak yürürlüğe konulacak ve Türkiye’nin altyapısı tamamlanacaktır.

Yeni karayollarının inşaatına ve mevcutların ıslahına devam edilecek, başlayan otoyol projeleri tamamlanacak, bölünmüş yollar (duble yollar) sistemi geliştirilecek ve yeni otoyollar yapılacaktır.

2000 li yılların Türkiye’sine ulaşmak için -Ankara - Amasya - Erzincan - Erzurum - Ağrı - Gırbulak,

-Karadeniz - GAP Otoyol Projesi (Hopa -Artvin- Erzurum- Bingöl- Diyarbakır Şanlıurfa),

-Orta Anadolu Otoyol Projesi (Ankara -Sivas -Malatya -Elazığ)

-Elazığ-Bingöl- Muş-Tatvan- Van- Bitlis otoyolu,

-Ankara-Antalya otoyolu,

-Ankara-İzmir otoyolu

-İzmir - Bandırma gibi proje demetleri gerçekleştirilecektir.

Ülkemizde su kaynaklarının geliştirilmesi için baraj, hidroelektrik santralı, yeraltı ve yerüstü sulama şebekelerinin gerçekleştirilmesi çalışmaları sürdürülecek ve özellikle de GAP projesi kapsamındaki yatırımlar hızlandırılacaktır.

2000 yılına girerken, Türkiye’nin enerji sıkıntısı çekmemesi için, termik ve hidroelektrik santraller proje ve yapım işleri hızlandırılacaktır.

Büyük şehirlerin içme suyu projelerine, zamanında yeterli ödenek ayrılması nedeniyle, başta Ankara, İstanbul gibi şehirlerimiz su sıkıntısı çekmektedir. İzmir, Samsun, Gaziantep ve diğer şehirlerin içme suyu projeleri de ödeneksizlikten yürütülememiştir. Bunların gerçekleştirilmesi için gerekli önlemler alınacaktır.

Türk toplumunun en önemli kesimlerinden çiftçi ve köylümüzün alın terini ve el emeğini verimli kılarak tarımsal üretim düzeyini yükseltmek, ayrıca bol ve temiz içme suyu sorununa çözüm getirmek amacı ile göletler ve barajlar inşasına devam edilecektir.

Ülkemizin en büyük projesi olan GAP’ın bütün üniteleriyle biran önce gerçekleştirilip, ulusumuzun kalkınmasına ve mutluluğuna hizmet eder hale gelmesi en önemli işlerimizden biri olacaktır.

GAP, sadece bir enerji ve sulama projesi olmaktan öteye, ekonomik, sosyal ve kültürel yönleriyle, toprak düzenlemeleriyle, kooperatifleriyle tam bir bölgesel entegre kalkınma projesine dönüştürülecektir. Bölgenin kalkınması, yaşam şartlarının iyileştirilmesi, bozulan dengelerin düzeltilmesi, haksızlıkların önlenmesine özel önem verilecektir.

GAP' ta gerçekleşmesi öngörülen kalkınmanın en önemli ve itici sektörü olan tarım sektöründe faaliyetler yeterli hızda gelişmemiştir. Enerji sektörü yatırımlarında nakdi gerçekleşme, öngörülen toplam yatırımın yüzde 50 si civarında iken, tarım kesiminde bu oran yüzde 6,7 seviyesinde kalmıştır.

Yeterli finansman sağlanmadığı için, Şanlıurfa tünellerinde inşaat durmuş, Kralkızı ve Dicle barajlarında şantiyeler kapanmıştır. Kralkızı Dicle sulaması isale kanalı inşaatı durmuş; Şanlıurfa Harran Ovaları Sulamalarında inşa halindeki projelerde faaliyetler asgari düzeye indirilmiş; ihalesi yapılan Harran 3 ve 5 kısım sulamalarda ise ödenek yokluğundan şantiyeler açılammıştır. Esas yatırım kalemlerinde görülen bu gecikme ve aksamaların yanı sıra, sulama şebekesi (kanal, kanalet) inşaatlarına paralel olarak yürütülmesi gereken tarla - içi geliştirme hizmetleri ve toplulaştırma gibi diğer yatırım ve faaliyetlerde de büyük gecikme ve aksamalar bulunmaktadır.

Güneydoğu Anadolu Projesinin yanı sıra Türkiye'yi 2000 li yıllara taşıyacak olan Konya Büyük Tarım Projesi ve Doğu Anadolu Kalkınma Projesi (DAP) gibi projeler hızla devreye sokularak bölgelerarası kalkınmışlık farkı ortadan kaldırılacaktır.

Sayın Başkan, Sayın üyeler, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmemizde ve ülke savunmasında büyük önemi olan ulaştırma ve haberleşme hizmetlerinin, günün ihtiyaçlarına cevap verecek ve hizmeti eksiksiz olarak yerine getirecek şekilde yaygınlaştırılması ve herkesin kolayca yararlanabileceği hale getirilmesi sağlanacaktır.

Diğer sektörlerle uyumlu olarak, ulaştırma ve haberleşme sistemlerinin de ulusal ve uluslararası ticareti kolaylaştıran ekonomik gelişmeyi destekleyen bir yapıya kavuşturulmasına özen gösterilecektir.

Geçen on yıl içinde demiryolu ulaşımı ihmale uğramıştır. Avrupa, Japonya ve Amerika demiryolu ulaşımında meydana gelen büyük gelişme karşısında, ülkemizde de demiryolu yapımı ve mevcut yollardaki standardın yükseltilmesi ile bu ulaşım sektörünün yolcu ve yük nakli alanında artan nüfus ve ihtiyaca cevap verecek hale getirilmesi kaçınılmazdır. Bu nedenle, demiryolu ağının geliştirilmesi ve büyütülmesi için mevcut demiryollarının standardının yükseltilmesine, yeni hatların yapılmasına ilişkin projelere ağırlık verilecek, sinyalizasyon ve elektrifikasyon çalışmaları hızlandırılacaktır.

Ayrıca, çeken ve çekilen demiryolu araçlarının yeterli seviyeye getirilmesi hedeflenecektir.

Başta Ankara - İstanbul, Samsun- İskenderun hızlı demiryolu projesi olmak üzere, İzmit kent içi geçişi, Divriği-Sivas (Tecer-Kangal), Hanlı-Bostankaya, Menemen-Aliağa demiryolu yapımları hızlandırılarak sürdürülecektir.

Bu çalışmaların sonucunda, demiryollarının özellikle yük taşımacılığındaki payı artırılabilecektir.

Türk Deniz Ticaret Filosunun gençleştirilmesi, kapasitesinin artırılması suretiyle, deniz taşımacılığının ülkeye daha çok döviz getiren bir kaynak haline getirilmesine çalışılacaktır. Bu alanda her türlü teşvik tedbirleri alınarak, gerekli mevzuat düzenlemelerine gidilecektir.

Limanlarımız, ihracat, ithalat ve yurt içi taşımaları karşılayacak kapasiteye yükseltilecek ve işletmecilik yönünden daha verimli bir yapıya kavuşturulacaktır. Bu

cümleden olarak İstanbul, İzmir ve Filyos'da öncelikle yeni limanlar inşa edilecek, mevcut limanlarımız ihtiyaca göre tevsi edilecektir. Gemi sanayimizin, hem iç pazara hem de ihracata dönük olarak faaliyetlerini geliştirmesi desteklenecektir.

Denizcilik eğitimi master planı hazırlanarak, bu sektörün denizde ve karada çalışacak personeli, gelişen teknolojiye uyum sağlayabilecek bir standartta yetiştirilecektir. Kendi gemi adamı ihtiyacımızı karşılarken, bir yandan da uluslararası gemi adamı piyasasına nitelikli işgücü arz etmek amacıyla, Milli Eğitim Bakanlığı, üniversiteler ve meslek kuruluşları ile işbirliği içinde çalışılacaktır.

Deniz ticaretinin evrenselliği, uluslararası niteliği ve dünyadaki uygulamalar da göz önünde tutularak, her bakımdan yeterli bir deniz ticaret odasının, tek ve güçlü bir oda olarak faaliyetine devam edebilmesi için gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

Havayolu taşımacılığının bütün ülke sathına yaygınlaştırılması amacıyla, İstanbul'un Anadolu yakası gibi önemli merkezlere yeni hava alanları yapımları yanında, Şanlıurfa Havalimanı geliştirilecek; Bursa, Edirne, Çanakkale, Samsun, Mardin, Zonguldak, Nevşehir, Silifke, Alanya ve Sinop havaalanları yapımına da önem verilecektir.

Burada, Bodrum Havaalanı programdan düşmüş; onu hatırlatıyorum. Bodrum'da da ikinci bir havaalanı şarttır. Türkiye'nin, İzmir - Antalya bölgesindeki keşif turizm faaliyetleri için, Dalaman tek başına yetmemektedir. İzmir Havaalanı çok uzak kalmaktadır. Bu nedenle, Programa bir de Bodrum Havaalanı koymuştuk; düşmüş.

Havayolu filomuzun büyütülmesi ve modernleştirilmesi, mevcut havaalanlarımızın altyapısının geliştirilmesi ve verilen hizmetlerin uluslararası standartlara uygun hale getirilmesi sağlanacaktır.

Haberleşme konusu önemli bir altyapı hizmeti olarak kabul edilerek, klasik haberleşme hizmetlerine olan talebin beklemesiz karşılanabilmesi için yeterli seviyede kapasite ilaveleri yapılacaktır. Mevcut telekomünikasyon şebekelerinin ileriki, yıllarda ulaşacağı yeni boyuta uygun teknolojik yapı ve sistem değişikliklerine devam olunacaktır.

Telekomünikasyon şebekelerinde digital sistemlere geçiş çalışmaları hızlandırılacak, araç telefonu, çağrı şebekesi, tele- bilgi, video konferans, kartlı telefon ve data hizmeti gibi özel hizmetler yaygınlaştırılacaktır.

Her çeşit telsiz alıcı -verici cihazları, dünyadaki telsiz elektronik teknolojisindeki gelişmelere uygun olarak, ülke sathında yaygınlaştırılacaktır.

Karadeniz ekonomik kalkınma projesi oluşturulacak, bölgenin kaynakları harekete geçirilecektir.

Sayın Başkan, Sayın milletvekilleri; uluslararası rekabet gücü yüksek ve verimli bir turizm ekonomisinin geliştirilmesi, halkımız ve turistler için mümkün olan en iyi sosyal ortamın yaratılması, doğal ve kültürel değerlerimizin sürekliliğinin sağlanması, hükümetimizin turizm genel politikasının amaçlarıdır.

Bu amaçlar çerçevesinde;

Turizm master planı mutlaka yapılacaktır. Turizm türleri çeşitlendirilerek, sezonun uzatılması, ülke sathında yaygınlaştırılması sağlanacaktır.

Ülke turizmimizin dünya pazarında hak ettiği yeri alabilmesi için tanıtım ve pazarlamasına önem ve öncelik verilecektir.

Turizm sektörünün önemli sorunlarından birisi olan ve büyük bir yetmezlik içinde bulunan turizm personelinin yetiştirilmesi ve eğitime ağırlık verilecektir.

Sektörün örgütlenmesini engelleyen hususlar ortadan kaldırılacak, bunu olanak sağlayan yasal düzenlemeler yapılacaktır.

Turizm altyapısı genişletilecektir.

Turizm sektörü her yönüyle teşvik edilecektir.

İç ve dış turizmde dengeli bir dağılım sağlanacak, ülke çalışanlarının dinlenme gereksinimleri karşılanacaktır.

Doğaya, çevreye ve kültürel değerlere duyarlı bir turizm politikası geliştirilecektir.

Turizm sektöründeki mevcut tesislerin niteliklerini artırıcı tedbirler alınacaktır.

Ekonomik açıdan uygun büyüklüklerin altında olmamak koşulu ile yabancı turizm yatırımları, sermaye yapılarına bakılmaksızın özendirilecektir. İşletme aşamasında önemli ölçüde dövizler girdisi sağlayacak yabancı işletmecilere olanak sağlanacaktır.

Hükümetin, çevre alanındaki temel hedefi tarihsel, kültürel, doğal çevrenin ve yeşilin korunmasıdır.

Hükümetimiz, çevrenin korunmasında birinci şartın, toplumun tümünde ve özellikle yöneten ve yönetilenlerde çevre bilincinin geliştirilmesi olduğunu düşünerek, toplumun her kesiminin çevre konusundaki eğitim ve bilinçlendirilmesine ağırlık verecek ve ilkökul eğitiminden başlayarak, çevre konularının müfredat programlarında yer almasını sağlayacaktır.

Çevreyi ve yeşili korumada deniz, akarsu, kara, hava ve ses kirliliğini önleyici tedbirler alınacak ve bu bilinç geliştirilecektir. Atıkların yeniden kullanılması projelerine devam edilecektir.

Bu temel inanış içerisinde gerek ulusal ölçekte ve gerekse yerel yönetimler düzeyinde gerçek bir çevre yönetimi modeli uygulanacaktır.

Çevresel yaptırımlar yeniden düzenlenecek, yeni bir kredi, teşvik, harç ve vergi sistemi getirilecektir.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; çağdaş, laik etkin ve yaygın bir eğitim sistemi oluşturulacak ve yürürlüğe konacaktır. Çağdaş ve etkin eğitim, çağdaş toplumun, tartışılmaz gereksinimidir. Doğumundan başlayarak, her Türk yurttaşının öğrenim ve eğitimi, devletin yükümlüğünde olacak ve parasız eğitim esas kılınacaktır. Zorunlu eğitim en az 8 yıl olacaktır.

Laik, evrensel cumhuriyetçi, millî kültürü geliştirici, yaratıcı, özgür düşünceye dayalı bir eğitim politikası esastır. Kişilik sahibi, nitelikli insan yetiştirmek amaçtır.

Temel eğitimden yükseköğrenimin sonuna kadar her kademe kendi içinde bir bütünlük taşıyacaktır. Her kademeyi tamamlayan gencin, o kademenin sonunda hayata atılması mümkün olacaktır.

Ortaöğretim sadeleştirilecek, birlik sağlanacaktır. Kaynakların verimli kullanılmasıyla, çok amaçlı lise sistemine mutlaka geçilecektir. Bütün öğrenciler laik dünya görüşüne dayalı kültür derslerini mutlaka ortak olarak göreceklerdir.

Öğretim programları, ders kitapları evrensel ölçülere, demokratik özgürlükçü anlayışa uygun olarak yeniden düzenlenecek, gençlerimize araştırmacı, yaratıcı ve bağımsız bir kişilik kazandırma amacı ön plana çıkarılacaktır.

Milli Eğitim Bakanlığının ve eğitimle ilgili diğer bütün birimlerin, çağdaş eğitim gereklerine göre yeniden yapılanması sağlanacak ve böylece çocuklarımızın ve gençlerimizin, geleceğe en iyi şekilde hazırlanması için gereken ortam oluşturulacaktır.

Öğretmenlerin sendika kurmaları için gerekli anayasal değişiklikler yapılacak, eğitimin önündeki soruların çözümünde, uygulayıcılar olarak öğretmenlerimizin de katkısı sağlanacaktır.

Hükümetimiz, köklü bir üniversite reformunu gerçekleştirecektir. Üniversitelere bilimsel ve yönetsel özerklik tanınacak; YÖK sistemi kaldırılarak, yükseköğretim kurumlarının kendi içlerinden seçtikleri organlar eliyle yönetilmesi sağlanacaktır. Böylece Hükümetimiz, özgür, özerk, mali olanakları en iyi aşamaya getirilmiş üniversiteyi Türkiye'ye kazandıracaktır.

Üniversitelerarası eş güdümü sağlamak, ülkenin insan gücü gereksinimini göz önünde tutarak, araştırmalar ve planlar yapmak ve önerilerde bulunmak, üniversitelere ayrılan kadro ve kaynakların dengeli dağılımı ve verimli kullanımı konusunda hükümet ve ilgili makamlara önerilerde bulunmak, yeni kurulacak üniversiteler için görüş bildirmek amacıyla, üniversitelerin kendi üst kurullarınca belirlenecek adaylar arasında seçilecek yükseköğretim ve eğitim kuruluşu oluşturulacaktır.

Üniversite özerk olacaktır.

Üniversite, tüm görüş ve düşüncelerin ifadesini bulduğu bir bilim mabedi olacaktır. Üniversitelerin düşünce ve görüşlerini dışa açıklayabilmesi için, demokratik tüm olanaklar hazırlanacaktır.

Üniversite öğretim üyelerinin siyasi partilere üye olabilmelerini sağlayacak anayasal düzenleme yapılacaktır.

Bir reform ve atılım hükümeti olarak, ülkemizde araştırma ve geliştirme çalışmalarına ayrı bir özen göstereceğiz.

Bilim ve teknolojinin dünyadaki ilerlemesi içinde, kendi araştırmalarıyla yer alamayan bir ülkenin, sadece kopyacılık yaparak çağdaş uygarlık düzeyine erişmesi mümkün değildir. Gençlerimizin yaratıcı yetenekleri ekonomik kalkınmamızın da kültür zenginliğimizin de temel dayanağı ve en değerli hazinesidir. Bu hazineden milletimizin tam yararlanmasını sağlamak için bütün olanaklarımızı en verimli, en etkin şekilde kullanacağız.

Tarımdan, sanayiye, temel bilimlerden mühendislik ve tıp bilimlerine, ekonomik ve sosyal bilimlere kadar, bilim ve teknolojinin bütün alanlarında, üniversitelerimizin ve araştırma kuruluşlarımızın, araştırma verimini ve niteliğini yükseltmek ve bu araştırma sonuçlarından vatandaşlarımızı ve bütün insanlığı daha çok yararlandırmak başlıca hedefimiz olacaktır.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; Hükümetimizin kültür politikası, kendisini tanımaktan ve açıklamaktan korkmayan bir toplum oluşturmaya yöneliktir. Bu amaç, demokrasi kültürünün yerleşmesi ve tüm kültürel etkinliklerin çoğulcu demokratik bir anlayış içinde geliştirilmesiyle gerçekleştirilecektir.

Türkiye, derin bir kültür ve tarih birikimine sahiptir. Ulusal kültürümüz içindeki dil, inanç ve köken farklılıkları, kültür alanımızın zenginliğidir. Demokratik toplum yapısının doğal gereği ise bu farklılıkların ulusal bütünlük içinde kendilerini özgürce ifade edebilmeleridir.

Hükümetimiz, ulusal kültürümüzün hür olarak gelişmesi için yoğun bir özendirme çabası gösterirken, evrensel değerler ve ürünlere ulaşmayı da temel bir amaç sayacaktır.

Ulusal kültürümüz evrensel boyutlara ulaşacak, en eski tarihsel birikimlerden birisini oluşturan kültür mirasımızın da, insanlığın ortak değerlerine katkıda bulunması sağlanacaktır.

Sansür, Muzır ve Basın Yasası gibi yasalardan kaynaklanan kısıtlayıcı düzenlemeler, gerek toplumsal yaratıcılığı özgürleştirmek, gerekse hükümetimizin temellendirmeye çalıştığı demokratikleşme ülküsünü hızlandırmak için kaldırılacaktır.

Tüm telif hakları üzerindeki vergiler kaldırılacaktır.

Ülke dışındaki insanlarımızın kültürel kimliklerini korumaları ve sanatsal gereksinimlerini karşılamak için gerekli destek verilecektir.

Bağımsızlıklarına yeni kavuşan ve ortak kültür bağlarımız olan toplumlarla karşılıklı sıkı işbirliği sağlanacaktır.

Bakanlığa bağlı kuruluşlar ile yeni yasal düzenlemeler sonucu oluşacak kuruluşlar ve örgütler kamu ve özel kitle iletişim araçları ile ortak kültür ve sanat etkinlikleri üreteceklerdir.

Bir bilgi toplumu yaratma yolunda halkın okuma alışkanlığını özendirecek tedbirler alınacaktır. Bu bağlamda, kütüphaneler ve kitaplıklar, çağdaş teknolojik olanaklarla bütünleştirilerek yaygınlaştırılacaktır. Kitaplıkların, işlevlerine yönelik olarak kullanılması için olanaklar yaratılacaktır. Kütüphaneler, içerikleri ve kitap sayısı yönünden, gelişmiş toplumlar düzeyine çıkarılacaktır.

Ülkemiz topraklarındaki eski kültürel değerler derlenip, korunup geleceğe taşınarak evrensel uygarlığa armağan edilecektir.

Eski Eserleri ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yasası, bu mirasa sahip çıkacak ve onu yaşama geçirecek biçimde yeniden düzenlenecektir.

Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin, kültürel gelişmemizle uyumunun sağlanmasına özen gösterilecektir. Böylelikle, ülke kalkınmasının, kültürel kalkınmadan ayrı olamayacağı görüşü topluma yerleştirilecektir.

Özel sektörün kültürel yatırımlara yönelmesi özendirilecektir. Üniversitelerin, sendikaların, diğer demokratik kitle örgütlerinin konuya ilişkin girişimleri ile yerel yönetimlerin yukarıdaki ilkeler doğrultusunda kendi yörelerinde etkinlikleri desteklenecektir.

Etkinliklerini Kültür Bakanlığına bağlı olarak sürdüren tiyatro, opera, bale, halk dansları ve çeşitli korolar ile bütün sanat alanlarında yeniden yapılanma programları uygulanarak, demokratik bir işleyiş ve yurt düzeyinde ilkeli ve nitelikli bir yaygınlaşma sağlanacaktır.

Sinemamız, çağın gereklerine uygun olarak, yeniden yasal dayanaklara kavuşturulacak, altyapı, yapım, gösterim ve pazarlama olanakları desteklenecek, televizyonla ilişkileri sağlıklı bir düzeye kavuşturulacaktır.

Tüm sanatçılar ve sanat çalışanları sosyal güvenceye kavuşturulacaktır.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; din ve vicdan hürriyeti, her insanın vazgeçilmez, tabii haklarındandır. Vicdan üzerindeki her çeşit baskının kaldırılması ve din görevlilerinin siyasi mülahazalardan arındırılması konusunda tedbirler alınacaktır.

Din görevlilerinin eğitim düzeylerinin yükseltilmesi için başlatılan çalışmalar sürdürülecek; dünyanın gelişen ve değişen şartlarına uyum sağlayacak vasıflı elemanlar yetiştirilmesine özen gösterilecektir.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; halen tespit edilmiş olan sporda öncelikli illerimiz yeniden gözden geçirilecek, bu illerin iklim şartları, sporcu potansiyeli, nüfusu ve sosyal yapısı dikkate alınarak, daha sağlıklı bir tespit yapılacaktır. İllerimizde bu özelliklerine göre tesis planlaması ve dağılımı sağlıklı bir şekilde düzenlenecektir.

Ülkemizde faaliyet gösteren spor kulüplerinin ekonomik, sosyal ve idari yönden yapılanmasını sağlamak amacıyla, bu kulüplerimizin, Dernekler Kanunu kapsamında ayrılarak, daha verimli ve işler hale getirilmesi sağlanacaktır. Ülkemizde spor ve sporcunun, sporda ileri gitmiş çağdaş ülkelerin düzeyine çıkabilmesi için, bunları yetiştirecek olan antrenör ve hakemlerimizin en üst düzeyde eğitimleri sağlanacaktır.

2000 yılındaki Olimpiyatların İstanbul'da yapılması için gerekli girişimlerde bulunulacak ve Olimpiyat tesislerinin planlanıp yapımına başlanacaktır.

Ülkemizde sporun daha geniş kitleye yaygınlaştırılması için gerekli önlemler alınacaktır. Kulüplerimizin yapısal durumları değiştirilerek, ekonomik ve idari yönden ileri ülkelerin düzeyine çıkaracak bir yapıya kavuşturulacaktır.

Okul içinde ve okul dışında bulunan, çalışan ve çalışmayan günümüz gençliğinin boş zamanlarının değerlendirilmesi için gerekli önlemler alınacak ve bu konuda yasal düzenlemeler yapılarak, gençliğimiz ileri ülkeler gençliğinin düzeyine çıkarılacaktır. Gençlik sorunları, öğretim kurumlarımız ve gençlerimiz ile birlikte, saptanan bu sorunların çözümü için gerekli önlemler alınacaktır.

Amatör spor, bütün olanaklar kullanılarak teşvik edilecek, okul aile ve kulüp üçgeni içinde daha da yaygınlaştırılacak; spor tesislerinin yapımında, bu tesislerin çok yönlü ve rasyonel kullanımları esas alınacaktır.

Profesyonel Futbol Yasası gözden geçirilerek, aksayan yönleri saptanacaktır. Profesyonel futbol kulüplerimizin çağdaş bir yapıya kavuşturulması sağlanacaktır.

Yüce Meclisin değerli üyeleri, ülkenin sağlık sorunlarının boyutu ve özelliklerinin bilinci içinde, süreklilik gösterecek ulusal bir sağlık politikası geliştirilecektir. Vatandaşın sağlığının korunması, sağlık sorunlarının azaltılması ve tüm bireylerin sağlık hizmetlerinden yararlanabilmeleri temel esastır.

Sosyalleştirme programı çerçevesinde bütünleştirilmiş bulunan ana - çocuk sağlığı, beslenme, çevre sağlığı, aile planlaması, sağlık eğitimi gibi başta gelen koruyucu ve temel sağlık hizmetlerinin yurt düzeyinde yaygınlaştırılması ve etkinliğinin artırılması suretiyle tedavi edici hizmetlere olan aşırı talep azaltılacaktır.

Bu çerçevede, birinci basamak, sağlık hizmet birimleri, altyapı, insan gücü ve araç-gereç bakımından güçlendirilerek yaygınlaştırılacak; böylece, yataklı tedavi kurumlarına yönelen aşırı ve gereksiz yığılmanın yönüne geçilecektir. Bu bağlamda, aile hekimliği uygulaması da yaygınlaştırılacaktır.

Tek tek bireylerin ve toplumun bütününe sağlığını korumak, kişi ve ailelerin ödeme gücüne bağlı olmadan hastalıklarını tedavi etmek için, sağlık hizmetleri yurt düzeyinde yaygınlaştırılarak yeniden örgütlenecektir. Yerleşme yerlerinin en uç biriminden başlayarak, sağlık evinden özel ihtisas hastaneleri ve tıp fakültelerine uzanan bir sevk zinciri içinde sağlık hizmeti sunulacaktır.

Aile planlaması hizmetleri, koruyucu sağlık hizmetlerinin en önemlisi görülerek, sağlık örgütü içinde yurt düzeyinde yaygınlaştırılacaktır.

Sağlık hizmet politikasına uygun nitelik ve sayıda insan gücü yetiştirilecektir.

Personel dağılımındaki dengesizliklerin giderilmesi, zorlamalar yerine gönüllü çalışmayı özendirici önlemlerle sağlanacaktır.

Başa hekimler olmak üzere, kamunun sağlık personeli ihtiyacının karşılanması hizmet yükümlülükleri yerine, personelin performansına, çalışma yer ve şartlarına göre ücretin belirleneceği sözleşmeli istihdam ile gerçekleştirme yoluna gidilecektir.

Genel sağlık sigortası aşamalı olarak yaygınlaştırılacak ve hiçbir vatandaş genel sağlık sistemi dışında bırakılmayacaktır. Ödeme imkânı olmayan vatandaşların sigorta primleri devlet tarafından karşılanacaktır. Bu çerçevede, aşamalı olarak, herkese tedavi olma imkânı sağlayan “Yeşil Kart” sistemi geliştirilecektir.

Sayın Başkan, Sayın üyeler, Hükümet ve Hükümet dışı kuruluşlar ile yerel yönetimlerin kadınlarla ilgili çalışmaları, işbirliği ve koordinasyon içinde değerlendirilerek kadınlara ilişkin politikalar oluşturulacaktır.

Başa Birleşmiş Milletlerin kabul ettiği, Türkiye tarafından onaylanan “Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi” ve diğer uluslararası kararları ile Avrupa Konseyi, ILO, OECD, AGİK gibi kuruluşların kadınlara yönelik kararları doğrultusunda, iç mevzuatımızda düzenlemelerin yapılması, uluslararası boyutta Türkiye tarafından konulan çekincelerin kaldırılması için gerekli çalışmalar gerçekleştirilecektir.

Bu amaçla hükümetimiz bünyesinde “Kadın, Aile ve Çocuk Sorunları Bakanlığı” kurularak, anlamlı bir adım atılmıştır. Uluslararası çocuk hakları deklarasyonuna uygun biçimde çocuk haklarının korunması düzenleyen yasa Meclisimizin önündedir. Meclisimizin bu teklifi yasalaştırmasını hepimizden rica etmekteyiz.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri, Hükümetimiz, 1991 Türkiye’sinin devlet personel rejiminin tamamen yozlaştırıldığını, içinden çıkılmaz bir hale sokulduğunu, hiyerarşinin, gerek makam, gerek ücret bakımından çok dengesiz bir hale getirildiğini bilmektedir. Bu nedenle, Hükümetimiz, memurların hayat standardını düzeltici, dengeli, adil ve memura onurlu maddi yaşam olanağı ve moral ortamı sağlayacak, çağdaş bir devlet personel reformu gerçekleştirecektir.

Devlet personel rejiminde yapılacak reform;

Kamu personelinin istihdam şekillerini, işe alınmalarını, hizmet içi eğitimlerini, yükselmelerini, hak, ödev, yetki ve sorumluluklarının düzenleyen personel rejimini; Kamu personelinin aylık ve diğer özlük haklarını düzenleyen ücret rejimini; kamu personelinin sosyal güvenliğini sağlayan emeklilik rejimini; kamu personeline sağlanan sosyal hak ve yardımları kapsayacaktır.

Bu reform; devlette, etkin hizmet, memura huzur ve güven veren bir reform olacaktır.

Hükümetimiz, halk ve bürokrasi arasındaki ilişkileri, karşılıklı anlayışa ve güvenceye sokacaktır. Artık, işler, devlet katında kayırma, rüşvet ve iltimasla yürümeyecek, dürüstlük ve eşitlik, işlerin çözümüne hakim ilke olacaktır. Vatandaş, devlet kapılarında haksız muamele görmeyecek ve zaman kaybına uğramayacaktır.

Kamu yönetiminde görev alanların kendilerine verilen görevleri, yürürlükteki mevzuat hükümleri çerçevesinde yürütmeleri ana ilke olacaktır.

Bu amaçla tüm idari işlemlerin, yetkili birimlerce periyodik demetimin yanı sıra, geçmişte ve gelecekte yapılmış veya yapılacak her türlü usulsüzlük ve yolsuzlukların hızla üzerine gidilecektir.

Yolsuzlukların takibi ve sonuçlandırılması ile görevli Devlet Bakanlığı, bu konularda lüzumlu koordinasyonu sağlayıcı bir işlevi üstlenecektir.

Tüm inceleme ve soruşturmalar, “Hukuk Devleti” olmanın gereklerine uyularak yürütülecek, kamuda çalışanların haksız, yersiz ve kasta dayalı itham ve isnatlarla tedirginliğine de asla yol açılmayacaktır.

Soruşturmaların kısa sürede sonuçlandırılması esastır. Bu amaçla, soruşturmalarda sürat ve etkinliği artıracak yasal düzenlemeler yapılacaktır.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; bağımsız yargı ve hızlı dağıtılan, hakka ve hukuka uygun adalet, Hükümetimizin, en temel hedeflerinin başındadır. Hakimlerimizi, maddi ve hukuki bağımsızlığa, vatandaşlarımızı da gecikmemiş ve haklı adalete erdirmek için gereken tüm önlemleri almaya kararlıyız. Hakime, ayrıca kürsü ve karar güvencesi vermek kararındayız.

Hazırlık soruşturmasında avukat bulundurulması sağlanacak ve bunun için yasal düzenlemeler yapılacaktır.

Yürürlükteki Siyasi Partiler ve Seçim Kanununun aksayan ve kamu vicdanını rahatsız eden hükümlerini değiştirmek ve siyasi partiler arasında sağlanabilecek bir konsensüsle değiştirerek ve millet iradesini TBMM’de en iyi şekilde yansıtacak, günümüz koşullarına uygun yeni bir seçim yasası hazırlanacaktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, günümüz dünyasının, özellikle 1980 li yılların ikinci yarısından bu yana, barışa yönelik demokratikleşme ve işbirliği doğrultularında hızlanan evrimi, 20 inci yüzyılın son on yılına girilirken büyük çaplı ve çok yönlü, köklü değişikliklerle yeni bir ivme kazanmış bulunmaktadır. Avrupa’da bloklararası son bulmuş; soğuk savaş, yerini bir yandan büyük umutlar vaat eden, diğer yandan çeşitli risklerin aşılmasını gerektiren bir değişim, dönüşüm ve yeniden yapılanma süreçleri bütününe terk etmiştir. Atlantik’ten Urallara yayılan alanda yeni dengeler oluşmakta, bu oluşum dünyanın diğer kıtalarında da sorunların barışçı yollardan çözümüne ve toplumların demokratikleşmesine güç vermektedir.

Avrupa’yı, demokratik ve totaliter iki kampa ayıran çizgi ortadan kalkmış, insan haklarına, hukukun üstünlüğüne, bireyin yaratma ve girişim gücüne öncelik tanıyan değerlere dayalı kıtasal bir güvenlik ve işbirliği düzeni kurulması, Avrupa halklarının ortak ülküsü niteliğini kazanmıştır. Bu ortak ülkünün gerçekleşmesi, demokrasiye dönüşüm yolundaki ülkelerin istikrarlı bir ekonomik kalkınmayı hızla sağlayabilmelerine ve değişim dönemlerine özgü sağlıksız eğilim ve sapmaların önlenmesine bağlıdır. Bu

sağlıksız eğilim arasında ırkçılık, mezhepçilik, etnik rekabet ve çatışmalar, yabancı düşmanlığı ve dinsel hoşgörüsüzlük başlıcalarını teşkil etmektedir.

İçinde bulunduğumuz dönemde, Avrupa - Atlantik kuşağındaki tüm ülkelerin hükümetleri, bu sağlıksız eğilim ve sapmaların elbirliği ile üstesinden gelmek ve 21 inci yüzyılın insanlığa vaad ettiklerini gerçekleştirmek için bilinçli ve tutarlı bir ortak hareket platformunda buluşmak sorumluluğunu taşımaktadırlar. Hükümetimiz, Büyük Atatürk'ün "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" prensibinin çağdaş dünyayı müjdeleyen çağrısı ışığında, bu sorumluluğun gereklerini yerine getirecek bir dış politikanın sahibi ve uygulayıcısı olacaktır.

Avrupa'da oluşan güvenlik ve işbirliği ortamını belirleyen ilke ve davranış normlarının, Balkanlara, Akdeniz'e, Karadeniz Havzasına, Ortadoğu'ya, Batı ve Orta Asya'ya yaygınlaştırılmasında, Türkiye'nin coğrafi konumundan ve tarihsel deneyim birikiminden herkes yararlanmalıdır.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; diğer devletlerle uluslararası dayanışma içinde, ülkemizin çıkarlarını ön planda tutan, kişilikli, tutarlı ve bilinçli bir dış politikayı izlemek ana hedefimizdir. Türkiye, dış politikada, çağdaş değerleri savunan barışçı tutumunu sürdürecektir ve uluslararası ilişkilerin karşılıklı yarara dayalı olduğu bilincinden hareket edecektir. Uluslararası ilişkilerde devletimizin yüksek çıkarları için, kişisel heves ve gösterilere yer verilmeyecektir.

Hükümetimizce izlenecek dış politikanın, bu yönlendirici yaklaşımları çerçevesinde, ikili ve bölgesel ilişkilerimize, yapıcı ve tutarlı bir dinamizm içerisinde eğileceğiz.

Türkiye'nin, Avrupa bütünleşme hareketi içerisindeki konumunun güçlendirilmesi ve Avrupa Topluluğu ile ilişkilerimizin tam üyeliğe yönelik bir işbirliği kapsamında geliştirilmesi, Hükümetimizin ana hedefleri arasındadır. Yeni Avrupa'nın örgütlenmesinin ve Avrupa'nın her alandaki kurumlaşmasının, Türkiye'nin payı ve katkısı olmaksızın, doğal boyutlarına ulaşamayacağı kuşkusuzdur. Hükümetimiz, Avrupa toplumları ile Türk toplumunu birleştiren tarihsel, siyasi, ekonomik, moral ve kültürel ortak paydaları artırmak ve güçlendirmek suretiyle, bu yolda tarihi bir mesafe almaya kararlıdır. Siyasi birlik ile ekonomik ve parasal birlik yönünde yeni aşamalara ulaşmakta bulunan bir Avrupa'da, Türkiye'nin de hak ettiği yeri alması ısrarla izleyeceğimiz ulusal bir hedef olacaktır. İngiltere, Fransa ve geçen yıl birleşerek yeni Avrupa'nın, inşasında kilit bir rol üstlenmiş bulunan Almanya ile güçlü işbirliği bağlarının yeniden ve daha kapsamlı bir çerçevede canlandırılıp sürdürülmesine büyük önem vereceğiz.

NATO'nun değişen Avrupa güvenlik mimarisinin temel ögesi olarak yeni Avrupa -Atlantik denklemlerine uyum sağlama çabalarını memnunlukla karşılıyor ve destekliyoruz. NATO'nun Avrupa Topluluğu ve oluşum halindeki Avrupa güvenlik ve savunma kimliği ile birlikte, AGİK sürecinin yaratmak istediği yeni kıtasal barış ve güvenlik ortamına en büyük katkıyı sağlayabilecek bir ittifak topluluğu olduğu kanısındayız. Bu çerçevede, NATO'nun, Merkezi ve Doğu Avrupa ülkeleriyle ilişkilerinin yeni ve daha ileri bir düzeye yükseltilmesi çabalarını da olumlu bir girişim sayıyoruz.

ABD ile dostluk ve ittifak ilişkilerimizin özel bir önemi vardır. Karşılıklı yarar dengesine dayanan bu ilişkilerin geliştirilmesine öncelik vereceğiz ABD ile Türkiye'yi birbirlerine bağlayan, savundukları ortak değer ve ideallerdir. ABD ile ilişkilerimizin bu ortak değer ve idealler zemininde, çok yönlü olarak daha da geliştirilmesi hususunda kararlıyız.

Hükümetimiz, tarihsel bir yeniden yapılanma sürecinde bulunan Sovyetler Birliği ile dostluk ilişkilerine ve işbirliğine büyük önem vermektedir. Bu sürecin demokrasi ve barış içerisinde tamamlanması içten dileğimizdir. Cumhuriyetlerle ilişkilerimizin geliştirilmesinde bu temel yaklaşımla uyumlu bir tutum izleyecektir. Aynı yaklaşım, Kafkasya'da komşumuz olan Cumhuriyetler ile dil ve kültür yakınlığımız bulunan cumhuriyetlerle ilişkilerimize de egemen olacaktır.

Özgürlüklerine kavuşarak, demokrasi ve kalkınma yolunda yeni atılımlara girmiş bulunan Merkezi ve Doğu Avrupa ülkeleri, özellikle komşumuz, Bulgaristan'la, siyasal, ekonomik ve kültürel ilişkilerimizi geliştirmek, Hükümetimizin ana ilkelerinden biridir.

Karadeniz Ekonomik İşbirliği Bölgesi girişimleri çerçevesinde, bu denizi çevreleyen ülkelerle çok yönlü ilişkiler geliştirilmesine yönelik çabaları kararlılıkla sürdüreceğiz.

Asya ve Uzakdoğu ülkeleri ile ilişkilerimizin geliştirilmesi de, Hükümetimizin öncelikle hedefleri arasındadır. Bilhassa Çin ve Japonya'yı bu arada zikretmek isterim.

Ortadoğu barış sürecinin, Filistin halkının devlet kurma dahil, meşru hak ve özlmlerine yanıt veren ve İsrail'in güvenli sınırlar içerisinde yaşama hakkını da güvence altına alan başarılı bir sonuca ulaşması içten dileğimizdir. Gerek böyle bir başarılı sonuca ulaşılabilmesini kolaylaştırmak ve hızlandırmak, gerek alınacak sonucun kalıcı bir işbirliği düzenine dönüşmesini sağlamak amacıyla, Türkiye her türlü katkıda bulunmaya hazırdır. Ortadoğu bölgesinde tüm ulusların katılacağı ekonomik işbirliği yapılarının oluşturulması ile güven ve güvenlik artırıcı önlemlerin yaygınlaştırılması doğrultusunda gayret sarf edeceğiz.

İslam aleml ve onun büyük parçası konumundaki Arap dünyası ile ilişkilerimiz geleneksel önem ve önceliğini korumayı sürdürmektedir. Türkiye'nin İslam aleml bünyesindeki kalkınma ve işbirliği düzenlemelerinde oynadığı yapıcı rol sürdürülecek, İslam dünyasını bölen uyuşmazlık ve sorunların çözümüne yardımcı olmak için her türlü çaba gösterilecektir. Bu çerçevede, İslam Konferansı Örgütünün güçlendirilmesi ve örgüt bünyesindeki kurumların etkinliğinin artırılması başlıca amacımızı oluşturacaktır. Bu çabalarımızda Pakistan ve komşumuz İran'la ilişkilerimizin güçlendirilerek sürdürülmesinin ve geleneksel dostlarımız Suudi Arabistan, Mısır ve Körfez ülkeleriyle aramızdaki işbirliği ve dayanışmanın artırılmasının büyük ve yapıcı katkıları olacağına inanıyoruz.

Sayın Başkan değerli milletvekilleri; komşumuz Yunanistan ile aramızdaki ilişkilerin, iki ülkenin uzun vadeli çıkarlarına uygun bir düzeye çıkarılmasını istemekteyiz. Aramızda mevcut bütün anlaşmazlık konularında iyi niyetle ve yapıcı bir yaklaşımla yürütülecek görüşmelerle, iki tarafça da kabul edilebilir çözümler bulunabileceğine inanıyoruz.

Yunanistan'la aramızda çözüm bekleyen ve bir kısmı kendi aralarında bağlantılı önemli ikili sorunlar vardır. Kıta sahanlığı ve adaların sözleşmelere aykırı olarak tahkimi dahil, Ege'ye ilişkin sorunlar bunlardan bir bölümünü oluşturmaktadır. Hükümetimiz, Yunanistan'la aramızdaki önemli ve ciddi sorunlardan hiçbirinin, yok sayılmakla ortadan kaldırılmayacağı görüşündedir. Gerek Ege bağlamındaki sorunlar demeti, gerek Batı Trakya Türklerinin azınlık ve insan hakları ihlallerinden kaynaklanan sorunlar, ancak içerikli görüşmelerle çözümlenebilir. Biz, bu amaçla, ön koşulsuz görüşmelerin başlatılmasına ve sürdürülmesine hazırız. Hükümetimiz, Yunanistan'la ilişkilerinde

itidal ve sağduyuyu egemen kılmaya çalışacak ve Yunanistan'ın da aynı doğrultuda davranmasını bekleyecektir. İki ülkeyi bağlayan ahdi yükümlülöklere ve aramızdaki mutabakatlara uyulması, ilişkilerde aradığımız iyi niyetin göstergesi olacaktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Kıbrıs sorunu 28 inci yılına girmektedir. Bu sorunun, daha fazla askıda kalmaksızın ve en erken bir zaman dilimi içerisinde çözüme ulaştırılabilmesi, Türkiye'nin içten dileğidir. Hükümetimiz, Kıbrıs sorununun, Adanın varlığında ve geleceğinde eşit hak sahibi iki toplum arasında anlamlı ve yapıcı bir müzakere süreci sonunda çözülebileceği kanısındadır.

Hükümetimiz, Adadaki gerçekleri ve tarihin olaylarını göz önünde tutarak, Kıbrıs Türk halkının tüm haklarıyla birlikte güvenlik ve esenliğinin, iki toplumun iki ayrı kesimde yaşayacağı ve siyasal eşitliğe dayalı federal bir ortaklık kurulması ile güvence altına alınabileceğine inanmaktadır. Böyle bir siyasal çözüme, toplumlararası müzakereler yoluyla ve barışçı yöntemlerle ulaşabileceğine dair umudumuzu korumaktayız. Dış baskılar kullanılarak ve sorunun kapsamı genişletilerek, çözüm sürecinin hızlandırılması olanağı yoktur. Hükümetimiz, bu anlayış çerçevesinde, Kıbrıs sorununun çözümüne yardımcı olmaya ve katkıda bulunmaya çalışacak ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin bu yoldaki çabalarını kuvvetle destekleyecektir.

Kıbrıs Türk halkının refah düzeyinin yükseltilmesine ve kalkınma çabalarının hızlandırılmasına, bütün olanaklarımız kullanılarak katkıda bulunulması sürdürülecektir.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; güney komşularımızla ilişkilerimiz, ülkemizin bölünmez bütünlüğüne karşı gösterdikleri duyarlılıkla çok yakından ilgilidir. Türkiye, ülkemizin bölünmez bütünlüğüne karşı gösterecekleri fiili ve moral duyarlılığa paralel olarak, güney komşularımızla, siyasi, ekonomik, mali ve teknolojik alanda en iyi niyetler ve en iyi ilişkiler içinde işbirliğini sürdürmeye hazırdır. Bu bağlamda Suriye ile ilişkilerimizde son yıllarda kaydedilen olumlu gelişmeleri memnunlukla karşılıyor, Irak'la ilişkilerimizin normalleştirilmesi koşullarının kısa zamanda oluşturulmasını diliyoruz.

Türkiye'nin Ortadoğu'da ciddi ve önemli bir ekonomik ve kültürel rol oynayabileceğinden kimse kuşku duymamalıdır. Ayrıca, Türkiye bu bölgedeki iyi komşuluk sorumluluğunu ve siyasi rolünü itidal ve etkinlikle yerine getirebilecek konumdadır.

Hükümetimizce izlenecek dış politikanın maddi altyapısının, ulusumuzun zengin tarihsel birikiminin olgunlaştırdığı, demokratik, laik ve çoğulcu bir siyasi çatı altında biçimlenen, insan hak ve özgürlüklerine, çağdaş değerlere saygılı bir düşünsel altyapıdan beslenmesi büyük önem taşımaktadır. Bu amaçla, kamuoyumuzun duyarlık ve eğilimlerini yansıtan ve Türk diplomasisinin karar yapımcılarına çok sesli bir ortamın düşünsel ve moral desteğini kazandırabilecek düzenlemelere önem verilecektir. Dışışleri Bakanlığımızın iç ve dış örgütünün, çağdaş dış politika hizmetlerinin gereğine yanıt verebilecek bir biçimde güçlendirilmesi ve işlevlerini en verimli ve etkin bir biçimde yerine getirebilmesi için gerekli her türlü donanım ve diğer olanaklar sağlanacaktır.

Yüce Meclisin, dış politikamızın yürütölüşüne her aşamada katkıda bulunması ve bilgilendirilmesi Hükümetimizin özenle izleyeceği bir uygulama haline getirilecektir. Bu

uygulamanın, uluslararası çıkarlarımızın korunup gözetilmesinde en önemli yardımcı unsuru oluşturacağına inanıyoruz.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; Hükümetimiz, ulusal bütünlüğümüz içinde dış politika, millî istihbarat ve millî savunma politikalarını birbirini tamamlayan bir bütün olarak ele alacaktır.

Milli istihbarat örgütlerimizi, Türkiye'nin güvenlik, savunma ve dış politika hedeflerine daha çağdaş, daha yararlı ve daha zamanlı katkılarda bulunabilir hale getireceğiz. Teknik ve beşeri istihbarat yeteneklerini birlikte geliştirecek, açık ve kapalı faaliyetlerini yeniden düzenleyecek, millî istihbarat bürokrasisini çok daha profesyonel bir konuma kaydıracağız.

Hükümet, gerçekçi tehdit ve risk değerlendirmelerine dayanarak oluşturulan millî savunma politikasının, millî refahı artırma hedefleri ile çalışmayaceğine inanmaktadır. Bu inançla, millî savunma politikası, millî kalkınma politikasıyla birlikte ele alınarak, beka ve refah dengesinin en rasyonel biçimde kurulmasına ve korunmasına özel itina gösterilecektir. Bu dengede Türk Silahlı Kuvvetlerine caydırıcılık ve savunma niteliğinin kazandırılması ve bu niteliğin idame ettirilmesi hedefi daima göz önünde bulundurulacaktır.

Son yıllarda, dünyada ve özellikle Avrupa'da ve çevre ülkelerde meydana gelen gelişmeler, alışılmış tehdit ve risk kavramlarına yeni boyutlar getirmiştir. Genelde bir yumuşama ve barış ortamına girilmiş olmakla beraber; Türkiye, Balkanlar, Kafkaslar ve Ortadoğu'daki belirsizlik ve istikrarsızlık üçgeni içinde bulunmaktadır. Bu itibarla, AGİK süreci çerçevesinde, silahsızlanma ve silahların kontrolü yönündeki çalışmaların yanında, Türk Silahlı Kuvvetlerinin reorganizasyonu ve modernizasyonu yönündeki çalışmalarında hızlandırılması gerektiğine inanılmaktadır. Dolayısıyla, Türk Silahlı Kuvvetlerinin her türlü ortam ve şartta harekât icra edebilecek, hareket ve beka kabiliyeti yüksek, yeterli komuta kontrol sistemlerine sahip, yüksek teknolojiyi kullanabilecek imkân ve kabiliyetlere kavuşturulması elzem görülmektedir.

Söz konusu reorganizasyon ve modernizasyon çerçevesinde; gerekli kaynakların tahsis edilmesi, Silahlı Kuvvetlerin personel sayısının bir plan ve program dahilinde azaltılması, dolayısıyla askerlik süresinin kademeli bir biçimde kısaltılması önlemle ele alacağımız konular olacaktır.

Diğer taraftan, 1970 li yılların başlarından itibaren kurulmasına başlanan ve geliştirilmesine çalışılan yerli savunma sanayinin, Silahlı Kuvvetlerin çağdaş ihtiyaçlarına cevap verebilecek, yüksek teknoloji ürünü silah ve malzeme sistemlerini ve teçhizatı üretebilecek düzeye çıkarılması ve böylece dışa bağımlılığı giderek azaltma yönündeki gayretlerin artırılması da, savunma politikamızın önemli bir unsurunu teşkil edecektir.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; Hükümetimizin temel amacı, siyasal, ekonomik ve toplumsal istikrarı ve toplumsal güveni sağlamaktır.

Ülkemizin bu geniş tabanlı Hükümeti, siyasal istikrar yanında, toplumumuzu ve devletimizi de kapsayan bir yenileşme ve rahatlatma uygulaması ile göreve başlamak azmindedir. Gerçekten, devleti, rejimi ve ekonomiyi etkin bir şekilde işleyecek hale getirebilmek, tutarlı, kararlı, adil ve objektif uygulamalarla hükümet etmeyi, halkımıza verilecek hizmetin gereği sayıyoruz.

Hayat pahalılığının önlenmesi, enflasyonun düşürülmesi, işsizliğin asgariye indirilmesi, vatandaşlarımızın sosyal ve ekonomik güvencelere kavuşturulması, gelir dağılımındaki çarpıcı adaletsizliği önleyici tedbirlerin alınması ve böylece halkımıza huzur verilmesi, ülkemizdeki, istikrarın temel koşuludur.

Hükümetimiz, Türkiye'nin her alanda büyümeyi vazgeçilmez hedef sayması gerekliliğine inanır. Biz, bu büyümeyi istikrar içinde gerçekleştirmeye kararlıyız.

Sosyal ve ekonomik barış ve istikrar içinde müreffeh bir Türkiye'ye erişmek, Hükümetimizin temel amaçlarından biridir. Böyle bir Türkiye, hem büyümesini hem toplumsal zenginleşmesini sağlamış olacaktır. Biz, devleti ve toplumu ile zenginleşmiş bir Türkiye'yi gerçekleştirmek için en etkin önlemleri almaya kararlıyız.

Her türlü yolsuzluk, iltimas ve rüşvetle mücadeleye kesinlikle kararlı olan Hükümetimizin oluşturacağı dürüst ve şeffaf yönetim, ülkemize genel bir rahatlık getirecektir.

Hükümetimiz, yolsuzlukların hesabını hukuk içinde sormaya karardır. Demokratik sistem çerçevesinde ve normal yargı mekanizmasında, yolsuzlukların takip edilmesi, halkımıza karşı yükümlülüğümüzdür.

Sayın Başkan, Sayın üyeler; Hükümetimiz, ekonomik, toplumsal ve siyasal sorunların birikip yoğunlaştığı bir aşamada göreve başlamıştır. Bunların bilincinde olarak bu Hükümeti oluşturup yüce Meclisin huzuruna geldik. Halkımıza, onların temsilcilerinden oluşan parlamentoya inanarak, güvenerek bu ağır görevi üstlendik.

Ulusumuzun müstesna nitelikleri, en büyük güven kaynağımızdır. Ulusumuzun eşsiz tarihinden gelen ve doğasında var olan nitelikler, ülkemizin ileri ve kalkınmış ülkeler arasında hak ettiği yerini almasını sağlayacaktır.

Yeni bir şevk, ümit ve heyecanla, aziz milletimize, büyük hizmetler vereceğimize inanıyoruz ve bu kararlilikla göreve başlıyoruz.

Yüce Meclisimizin, izhar edeceği güven, güçlükleri aşmanın ve başarıya ulaşmanın en önemli dayanağı ve kaynağı olacaktır. Takdir Yüce Heyetinizindir.

Cenab-ı Allah hepimizin yardımcısı olsun.

Sayın Başkanı ve hepinizi saygıyla selamlıyorum.³⁸

³⁸ *TBMM Tutanak Dergisi Dönem 19, Cilt 1, Birleşim 7, Sayfa 109-138*

28 Kasım 1991

49. Cumhuriyet Hükümetinin (VII. Demirel Hükümeti) Programının Görüşmeleri Sırasında Yaptığı Konuşma

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

5 saat 5 dakikadan beri burada arkadaşlarımız konuşuyorlar ve vatandaşlarımız da bizi 5 saat 5 dakikadır dinliyor. Bu konuşmaları, büyük bir ilgiyle, Hükümet olarak takip ettik; buraya gelip düşüncelerini söyleyen değerli sözcülere, huzurunuzda, konuşmamın başında, şükranlarımı sunuyorum.

20 Ekim seçimleriyle parlamentosunu yenileyen ve büyük bir olgunlukla ve hiçbir olaysız, dünyaya emsal teşkil edecek şekilde hareket etmiş olan milletimizi de tebrik ediyorum. Şimdi, buraya her gelene bir saat yetmedi; Çünkü seçim meydanlarından geliniyor; herkes fırından çıkmış gibi sıcak, henüz terler soğumamış; bana da yetmeyecek bir saat. Yalnız, benim bir teklifim var. Şimdi, şöyle diyorum ben: Türkiye'nin sorunları konuşulmalıdır; daha çok konuşulmalıdır. Yalnız, şimdi televizyon 6 saat, 7 saat eğer bu Meclisi takip ederse, belki takip edenler bıkabilir. Az konuşuldu çok konuşulduktan ben de şikâyetçi oldum; şimdi de şikâyetçiyim. Keşke, konuşanlar ikişer saat konuşsaydı; Ama yarın sabaha kadar konuşulurdu, televizyon da bunu vermezdi. Bu Meclis halka açılmalıdır. Bizim dört duvar arasındaki konuşmalarımız burada kalıyor, zabıta katıyor; *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)* Onun için, ben, birinci teklif olarak şunu getiriyorum: Her ay, Mecliste grubu bulunan bulunmayan, Mecliste temsil edilen partilerin liderleri ve Hükümet, televizyonda iki saat, iki buçuk saat bir tartışma yapmalıdır. *(Alkışlar)*

Her ay, yine Mecliste grubu bulunan veya temsil edilen partilerin yöneticileriyle, yine bir açıkoturum televizyonda yapılmalıdır. Binaenaleyh, ayda iki defa, Türkiye, bu Mecliste temsil edilen partilerin siyasi sohbetine veya siyasi tartışmasına veya siyasi fikir alışverişine şahit olmalıdır. Ben başka teklifler de getiriyorum huzurunuzda. Hükümet güvenoyu alır almaz ve Mecliste komisyonlar teşekkül eder etmez, önünüze 3 tane genel görüşme getireceğiz. Bunlardan bir tanesi anarşiyle ilgili olacak, bir tanesi ekonomiyle ilgili olacak, bir tanesi de dış politikayla ilgili olacak. Binaenaleyh, burada düşüncelerini söyleyemeyen arkadaşlarımızın hepsine yeni konuşma imkânları açılmalıdır. Biz, bu Meclisin değerli üyelerinin muhalefete mensup olsun veya koalisyon kanatlarına mensup olsun söyleyeceği şeylerden endişe etmeyiz; onları arıyoruz, biz doğruyu arıyoruz. Binaenaleyh, eleştirilerinizden kesinlikle rahatsız olmayız, üslubu ne olursa olsun, dozu ne olursa olsun, bundan rahatsız olmayız; onun için de, "Acaba söylenmek istenen neydi" diye ararız. Bizim hedefimiz ülkeye hizmettir, hepimizin hedefi ülkeye hizmettir. Biz, ülkeye hizmet için, bu Meclisteki zihinlerden ülkeye yararlı fikirleri çıkarmak istiyoruz. Bir yeni yaklaşımdır, bunu ısrarla deneyeceğiz.

Bana göre, 20 Ekim öncesindeki tartışmaları bir kenara bırakmak lazımdır; yalnız, "Bırakmak lazımdır" derken, şunları vaat ettiniz vesaire; onları değil, onların takipçisi olun, herkes olsun. Netice itibarıyla, biz verdiğimiz sözleri tutamazsak, gayet tabii ki, halk bize menfi puan verir, hiç bunda düşünecek bir şey yok; ama siz bizi zorlar da, biz bunları tutarsak, biz gene kârlı çıkarız o işten. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Söylediklerinizin en ufak ayrıntısından yararlanacağız; ondan emin olun. Tabii ki, bir saat zarfında, beş saat söylenen sözlerin her kelimesine temas edecek vaktim yok; ederdim, çok da severdim etmeyi; Ama ben genellikle genel şeylerle iktifa edeceğim.

Evet, burada söylenen şeyler içerisinde birçok doğru var; Ama her söylenen doğru değil; bazı yanlışlar var, bazı yanlış anlamalar var, bazı da siyasi maksatlarla şu veya bu istikamete sevk edilmiş düşünceler var. Bunların hepsini kabul ediyorum; yani, iyi niyetle söylendiğini, her şeyin iyi niyetle söylendiğini kabul ediyorum.

Tabii, huzurunuzda gelen Hükümet programı, beş yıllık plan değil; yani, böyle iki bin sayfa, üç bin sayfa bir dokümanda aranan şeyleri burada aramayacaksınız. Eğer bunun içinde her şeyi bulamadıysa değerli arkadaşlarımız, bunun tabiatından dolayıdır; doğasından, cibilliyetinden dolayıdır, İşte bunlara bu kadar sığıyor, buraya bu kadar sığıyor. (DYP ve SHP sıralarından alkışlar)

CENGİZ ALTINKAYA (Aydın) — Yeni öğreniyoruz, yeni görüyoruz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Burada, bu kürsüde bu tartışmalar ilk defa yapılıyor da değil; zabıtlara bakarsanız, hep, bunlar söylenegelmiştir. Bunları önemsemiyor değilim, önemsiyorum; yalnız, bundan daha hacimli bir tartışmayı burada yapmak imkânı yoktur. Nihayet şunu da söyleyelim ki, koalisyon partileri olarak, bizim partilerimizin programları var, koalisyon olunca bu programları atmış değiliz. Ne yaptınız? Biz yine o programlara angajeyiz. Nereye angajeyiz? Taraftarlarımıza ve halka angajeyiz. Bizim, seçim meydanlarında söylediklerimiz var, biz onlara da angajeyiz. Nereye angajeyiz? Bizim taraftarlarımıza veya bütün halka karşı angajeyiz. Yalnız, bir de bizim koalisyon protokolümüz var. Binaenaleyh, şimdi bu koalisyon protokolü, artık, bizim milletle olan mukavelemizdir. Yani, bir koalisyonu...

FECRİ ALPASLAN (Ağrı) — O eskisi bitti mi?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Efendim, müsaade buyurun, bir dinleyin bakalım ne söyleyeceğiz.

Bu koalisyon protokolü, bizim partilerimizin programlarının tümü, seçim beyannamelerimizin tümü ve meydanlardaki beyanlarımızın tümü olacak idiyse, biz tek parti hükümeti durduk. Gelin, işi ayıralım. Biz bir koalisyon hükümetiyiz. Ne Doğru Yol Partisi, ne Sosyaldemokrat Halkçı Parti, tek başına hükümet kurma imkânları vardı da bunu ellerinin tersiyle ittiler ve geldiler koalisyon oldular! Böyle bir şey yok; koalisyon bir mecburiyettir. Bir mecburiyettir ve açıklıkla şunu söyleyelim ki, eğer, Doğru Yol Partisiyle Sosyaldemokrat Halkçı Parti 20 Ekim tablosunun içerisinde bu Hükümeti çıkarmasaydı Türkiye'nin işi zordu ve Türkiye yeni bir seçime gitmeye bile zorlanabilirdi.

CENGİZ ALTINKAYA (Aydın) — Daha iyi olurdu.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — “Daha iyi olursa” bunun hiç zorluğu yok. Getirin önergenizi... Önerge verecek kadar sayınız var; getirin... (DYP ve SHP sıralarından alkışlar) Eğer bıkmadıysanız seçimden, gelin hemen yarın seçime gidelim. (DYP ve SHP sıralarından alkışlar)

AZİMET KÖYLÜOĞLU (Sivas) — Yenilen pehlivan doymazmış...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Daha önce de söyledim ya, meydanlardan geliyoruz. Meydanlardan gelince, ufunetimiz var - şöyle var, böyle var - umduğumuzu bulmadık; Ama millet bu kadar yerdi. Biz, şimdi çare müessesesiyiz, değerli milletvekilleri; bu müessese çare müessesesi. Burası bulacak çareyi, işi yokuşa süremezsiniz... Olumsuzluk çare değildir.

Örneğin, huzurunuzda geldik; biz, kimsenin elinden Hükümet falan da almadık. Yani, birisi şurada oturuyordu, "kalkın buradan, biz gelip oturacağız" deyip, oturanların yerine de oturmadık.

Evet, bu iki partinin arkasında yüzde 48 oy vardır; hiç küçümseyemezsiniz, kimse küçümseyemez bunu. Efendim, karşısında da yüzde 52 vardır... Eğer o 52 kabili cem olsaydı, yani toplanabilir olsaydı, burada, biz değil, siz otururdunuz. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Şimdi, bu çeşit beyanları yapmak usuldendir; onu da söyleyeyim size. Ben işin gerçeğine dokunmak istiyorum. Netice itibarıyla, şuraya geliriz: Eğer değerli parti yöneticileri ve değerli gruplar mutabıksa, hemen gelecek haftanın içerisinde veya ondan sonraki hafta bu televizyon konuşmalarını yapalım. Halkın önünde halka açık, buradaki tartışmaya orada devam edelim ve yapılacak olan genel görüşmeleri de yine televizyona açık yapalım; halk burayı görsün.

Değerli milletvekilleri, bu müesseseyi çok daha itibarlı hale getirmeye mecburuz, bu müesseseyi aranı hale getirmeye mecburuz, bu müesseseyi halkın gözbebeği haline getirmeye mecburuz. Bu müessese halktan koparılmıştır, şu veya bu şekilde ve çok tartaklanmıştır ve bu müesseseyi gerçek halk devletinin, gerçek cumhuriyetin kalbi olan bir müessese haline getirmeye mecburuz. Bunu bir şartla yapabiliriz: Hepimiz bu ülkenin insanlarıyız, bu ülkenin çeşitli köşelerinden gelmişiz ve bu kürsüden herkesi dinlerken benim duyduğum hazzı size tarif edemem. Ne söylerseniz söyleyin, yeter ki bu kürsü hür olsun; yeter ki... *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)* Gelin bunu yaşatalım... İşte, olay bu... Onun içindir ki, milletvekillerinin ve onların teşkil ettiği bir müessesenin halka çok daha fazla sahip olması lazımdır. Herkese birden söylüyorum: Halksız bir demokrasi olmaz, halksız bir cumhuriyet de olmaz... Nasıl belli edeceğiz halka sahip olduğumuzu? Burayı boş sıralarla; açık söyleyeyim, boş sıralarla halka intikal ettirdiğiniz zaman, halk bu müesseseden ümidini kesiyor. Burayı daha cazip hale getirelim. Yardımcı olun, Tüzüğü değiştirelim ve Hükümet gelsin, haftada üç gün çalışılıyorsa, haftada iki gün birer saat, sözlü sorularınızı getirin, burada sorun, buradan cevap verilsin, 768 tane sözlü soru ile kapanmış bir Meclis olmaz değerli arkadaşlarım. Kimse savunamaz bunu, hiç kimse savunamaz. Gelin, birbirimizle olan farklılıklarımızı şöyle veya böyle gideririz veya gidermeyiz, önemli olan bu müessese üzerindeki konsensüsümüzü, fikir birliğimizi hep beraber devam ettirelim.

Evet, ülkenin pek çok meseleleri var. Tabii, bir koalisyon Hükümeti... Koalisyon Hükümeti, iki partinin teşkil ettiği Hükümettir; ama bir hükümettir. Bunun yumuşak karnı da koalisyondur; yani, çizgisidir. Bu Hükümeti eleştirirken, genellikle, siyasetçi, bu yumuşak karnından işi koparmaya çalışır. Nasıl koparacaktır? İşte, koalisyon ortaklarından birine şunu diyecektir, öbürüne bunu diyecektir... Bunlar denenmemiş şeyler değildir, denenmiştir.

Bu koalisyon bir görev Hükümetidir; yani 32 tane sandalyeyi paylaşan bir Hükümet değil, bir görev yapmak üzere 32 tane sandalyeyi dolduran bir hükümettir. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Bu, bir bölüşme hükümeti değil; kolu senin, bacağı benim, kulağı senin değil. Onun içindir ki de, bu Hükümet suijeneris bir şekilde kurulmuştur. Evvela ne yapacağım tespit etmiştir ve bu Hükümet 13 günde kurulmuştur. Başka ülkelerde, en uygar ülkelerde bile koalisyon hükümeti kurmak zaman alıyor, aylarca sürebiliyor.

Koalisyon bir uygar işidir; onu da söyleyelim. Hele Doğru Yol Partisi ile Sosyaldemokrat Halkçı Parti gibi kitlelere, senelerce birbirine şartlandırılmış - ki, genellikle o şartlandırmaları biz yaptık geliyoruz; halin icabı öyleydi - bu kitleler, "Hadi bakalım, şimdi birbirinizi hoşgörün, ülkenin sorunları etrafında toplanalım" dedik. Devir değişmiştir, siyaset de değişmiştir. *(DYP ve SHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Eğer biz çok partiyi yaşatacaysak - ki, yaşatacağız - sanıyorum ki hepimiz birbirimize karşı düşüncelerimizi de değiştireceğiz. Yani, siz bildiğinizi okuyun, başkası bildiğini okusun; Ama ülkenin büyük sorunları geldiği zaman, gelin bunun etrafında beraber olalım. Şimdi, ben size o büyük sorunları getireceğim.

Ülkenin bir demokratikleşme sorunu var mı? Var. Gelin bunun etrafında olalım. Hiçbiriniz reddedemezsiniz. Siyaset üstüdür diyemiyorum, siyasetin konusudur; Ama siyasetin ortak hedefidir. Öyleyse, gelin, bu Mecliste, bugünkü Anayasayı değiştirecek bir komisyon teşkil edelim, hep beraber, bu Anayasanın tartışmasını yapalım ve düzeltebildiğimiz kadarki kısmını düzeltelim. "Efendim, tutturmuşsunuz bir Paris Şartı, tutturmuşsunuz bir Helsinki Şartı, tutturmuşsunuz bir Avrupa Topluluğu..." diyorsunuz. "Biz bunların içinde yokuz" diyemezsiniz.

Değerli milletvekilleri, çağın dışında kalamayız; çağla beraber nefes almaya, çağla beraber nefes vermeye mecburuz, öyleyse, gelin, çağı yakalayalım; çağ atlamak falan değil de, çağı yakalayalım.

Kendi millî varlığımızı, millî değerlerimizi, millî ahlakımızı, millî kişiliğimizi, muhafaza edelim ve bunları Üiversal değerlerle zenginleştirelim. Üiversal değerlere, size ters düşmeyen üiversal değerlere, insanlığın yarattığı değerlere sırtınızı çeviremezsiniz; kimse çeviremez; aksi halde, yaşayamazsınız, *(ANAP sıralarından "Programda yok" sesleri)*

Programa gelince: Eğer şu protokolde var da programda yoksa o, diğerini tamamlar; her ikisinde de yoksa burada söylediğimiz şeyler onu tamamlar. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar, ANAP sıralarından gülüşmeler)*

Değerli milletvekilleri, niye tartışıyoruz; birbirimizden bir şeyler öğreneceğiz. Siz burada boş yere mi nefes tükettiniz, söylediğiniz şeyler boşa mı gitsin istiyorsunuz? İşte biz onlardan yararlanacağız. Bunu söylüyoruz. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Olay şudur: Değerli bir partinin değerli bir sözcüsü arkadaşımız, geldi, bana döndü; "biraz daha adil davransaydın" dedi ve beni adaletsiz davranmış olmakla suçladı; sonra da, "Sayın İnönü'nün altına TÜBİTAK, Türk Standartları Enstitüsü yahut neyse, dört beş tane kuruluşun bağlandığını" söyledi ve "görüyorsunuz, ne kadar önem verilmiş" gibi bir fikri ortaya attı. O değerli arkadaşım ben gene geçmişte beraber çalıştım. Kendisi Başbakan Yardımcısıydı ve...

NECMETTİN ERBAKAN (Konya) — Aynı kazığı ben de yemiştim. *(RP sıralarından gülüşmeler)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 21 Nisan 1975 tarihinde - ki, bu Hükümet 31 Martta kurulmuştu - güvenoyu aldıktan sonra, Devlet Bakanları ve Başbakan yardımcıları arasında görev taksimi yaptım. Şimdi - tarihi de burada, isterseniz herkese de verebilirim - Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Sayın Necmettin Erbakan'a bağlı tek birim var; o da Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar, gülüşmeler)* Kendisini mahcup etmek istemezdim; Ama işi ters yerden tuttu. *(Gülüşmeler)*

Değerli arkadaşlarım, bizim tatbikatımızda, Başbakan Yardımcısı - bilhassa koalisyonlarda - koordinatördür ve Başbakan Yardımcısı - eğer uyum isteniyorsa - Başbakanın bildiği her şeyi bilmeye ve bir şey icra edilecekse, Başbakanın onunla istişare ederek, onları icra etmesine yarayan fevkalade değerli bir yerdir. Onun içindir ki, genellikle, Başbakan yardımcılarının altında, ünite olmaz; Çünkü ünite olursa, o zaman bu fonksiyon işlemez. Binaenaleyh, hiç kimsenin diyeceği bir şey yok. Açıklıkla söyleyelim; iki siyasi parti, şu veya bu şekilde kendi zorluklarını yenmiş ve bir program etrafında bir araya gelebilmiştir. Açıklıkla söyledik.

Gayet tabii ki, “Ülkenin büyük sorunları” dediğimiz zaman - bize yöneltilmiş suallere de cevap vereceğim - ülkenin büyük sorunlarını huzurunuzda getirmesem, bu toplantı hedefine varmaz. Ülkenin birinci büyük sorunu, kan dökülüyor.. Mesele ciddidir ve her birimizi alakadar eder. Kan dökülüyor.. “Efendim, biz önleyemedik, siz önleyin” yahut “bir haftadır Hükümetsiniz, hâlâ niye önlemediniz” gibi sözlerin, bence geçerliliği yoktur. Gerçekten içinde bu işi bir hafta zarfında önleyebilecek, durdurabilecek birisi varsa, gelin bir hukukî şekil bulun, ben hemen bu akşam görevimi ona devredebeyim. *(DYP sıralarından alkışlar)* Fevkalade ciddi bir olaydır. “Ben bunu bir hafta içinde yapabilirim” diyen kimse varsa, “bir ay içinde, üç ay içinde yapabilirim” diyen varsa, ben görevimi devire hazırım. Bize Türkiye lazım; bize koltuk, makam vesaire lazım değil, bize bu ülkede huzur lazım, güven lazım. *(DYP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

Değerli milletvekilleri, geçen 11 ay zarfında anarşi tablosu 402 kişidir ve bunun hemen hemen 300 e yakını devletin güvenlik kuvvetleridir; askerdir, subaydır, generaldir, polistir, kaymakamdır ve geri kalanı da masum vatandaşlardır; çoluk çocuktur, ihtiyar kadındır, ihtiyar adamdır. Günahtır.. 1984 yılından bu yana geçen 7 sene zarfında 2.500 kişi hayatını kaybetmiştir. Bu 2.500 kişinin de 1.000 e yakını gene güvenlik mensubudur. Yurdumuzun bir aziz köşesinde fevkalade büyük bir rahatsızlık vardır ve yurdumuzun bu aziz köşesinde devlet fevkalade büyük yara almıştır; halkla devlet arasına da mesafe girmiştir. “Halkın tümü” demiyorum.. Halk vatanperverdir.. Halk korku içerisinde.. Halk, devletine, milletine bağlıdır; Ama ne yapsın ki, akşam olunca eğer devlet el değiştiriyorsa, bu insanların - can bu; can her şeyden aziz - birtakım korkular içerisinde olması kaçınılmazdır. Yedi senedir bu iş yapılamamıştır. Siyasi tartışmalarda “niye yapamadınız” gibi sorular yine sorulur da.. Şimdi gelin de bunu nasıl yapacağımızı bir konuşalım. Biz sizin önünüze gelelim. Olayı anlatalım.. “Ben bundan ne siyasi fayda çıkarırım” diye düşünenleriniz de olabilecektir; ona da bir şey demiyorum; ama gelin, bize değil, devlete yardımcı olun, Türkiye Cumhuriyeti Devletine yardımcı olun.

Sadece o bölgenin vekillerine değil, milletin vekilleri olarak hepinize sesleniyorum; hem halkı devletle ısıtmanın, devletle yeniden kucaklaştırmanın yollarını arayalım

hem de kurşun atan elleri kırılsın. *(DYP sıralarından alkışlar)* İnsanları öldürmenin hiçbir gerekçesi olamaz. İnsanları öldürme, ne kalkınmanın tedbiridir, ne hür olmanın tedbiridir, ne şunun, ne bunun tedbiridir; hiçbir şeyin tedbiri değildir. Terör, fevkalade yanlış bir şeydir; Ama var! Öyleyse, Türkiye bu dertten kurtulmadıkça, başka şeyleri yapamaz. Bu, büyük şehre sıçramıştır. 9 milyon nüfuslu büyük şehir İstanbul, Türkiye'nin bir sorun şehri haline gelmiştir. Üzülerken söyleyelim ki, devletimiz, bu büyük şehrin sorunlarını zamanında anlamakta gecikmiş ve gerekli tedbirleri de alamamıştır, öyleyse, yine, "niye alamadınız" diyenleri muaheze edebiliriz, - o da çözüm değil çünkü - fakat ondan evvel geleni, gelin buralara çözüm getirelim, çözümler, mutlaka demokratik olsun, mutlaka hukukun içinde olsun, mutlaka hukukun üstünlüğüne dayansın. Çünkü burada hukuk devleti, demokratik otoritesini ispatlamak mecburiyetiyle karşı karşıyadır. Türkiye Cumhuriyeti, hukuk devleti olarak otoritesini ispatlamaya hukukun üstünlüğünü, zulme kaçmadan, zorbalığa kaçmadan, haksızlığa kaçmadan, adaleti koruyarak ve hukukun içinde kalarak gücünü ispatlamaya mecburdur. Evet, Türkiye Cumhuriyeti Devleti, hukuk devleti olarak kalabilecekse - ki, kalması lazımdır - "Olmuyor işte bu, demokraside yapılamıyor" dedirtmemesi lazımdır. Bu müessesenin işidir; en önemli olay, bu müessesenin işidir. Gelin, bunu önünüze getirelim, bunu konuşalım ve önyargısız konuşalım, husumetsiz konuşalım, bundan evvelki zihnimizdeki bütün düşüncelerimizi bir kenara atalım, bir de öyle deneyelim; bunun içinden bir şey çıkaralım; çare çıkaralım. Bu olayın hükümetlerin işi olmadığı meydana çıkmıştır, Çünkü hükümetlerin işi olsaydı, bu zamana kadar yapılar gelirdi. Gelin, bunu devlet işi olarak, devletin bütün kurumlarına hareket verecek şekilde, onlara destek verecek şekilde, onlara cesaret verecek şekilde, moral verecek şekilde; Ama evvela buradan başlayacak şekilde, bu olaya bir çare arayalım, bir çare bulalım.

Tabii, denilebilecektir ki, şunu yapın, bunu yapın, onu yapın... Türkiye Cumhuriyeti koalisyon hükümetinin Bakanlar Kurulu listesi okunalı bugün bir hafta oldu. Biz, bu bir hafta zarfında devleti öğrenmeye, nerede ne var, onları bilmeye çalışıyoruz. Devlet zor iştir, dışarıdan bakıldığı gibi değildir birçok şey; içine girdiğiniz zaman çok şeyler değişiktir. *(ANAP sıralarından gülüşmeler)* Ben bu sabah 54 trilyon bütçe açığıyla karşı karşıyayım; hadi bana 54 trilyonu buluverir. *(ANAP sıralarından gülüşmeler)* Ben bunu devralıyorum beyler. "Bul kendin" diyemezsiniz bana. Ben, size bugün Türkiye'nin içinde bulunduğu durumu anlatıyorum. 98 trilyonluk bütçe fonlarıyla, şusuyla busuyla, aşağı yukarı 176 trilyona çıkmış; bunun 54 trilyonu açık; ayrıca da, 5 trilyon, üreticiye para vermeniz lazım. Bize, şunu dediniz yapmadınız, bunu dediniz yapmadınız, hadi yapın diyeceksiniz; biz de size döner deriz ki, peki, seçim zamanı gelirken tütün piyasası ilan etmenin ne alemi vardı canım. *(ANAP sıralarından gürültüler)*

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Bunları bilerek söz verdiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tütün yoktu orta yerde, tütün. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)* Ha, rey alacaktınız değil mi? Türkiye Cumhuriyetinde ne zaman ekim ayında tütün piyasası ilan edilmiş? Tabii, bu bir siyasi mücadele idi. Binaenaleyh, bu siyasi mücadelenin faturasını öderiz, hiç kimse endişe etmesin; yalnız sizin vaatlerinizi ne yapacağız, sizinkileri ne yapacağız? Yani siz, 70 lira buğdaya, bilmem şu kadar şuna, bu kadar buna; hepsini bırakmış gitmişsiniz, duruyor bunlar. Toprak Mahsulleri Ofisinin şu anda 1 trilyon 175 milyar lira borcu var; ne yapacağız bunu?

H. FECRİ ALPASLAN (Ağrı) — Hükümet çare müessesesidir.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tabii, tabii, hükümet çare müessesesi de, sizin tortunuzun da çaresini arıyor; onu demek istiyorum. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Şu konuda da beni iyi dinleyin lütfen. Şunu söylemek istiyorum: On sene devam eden yüzde 60 enflasyon Türkiye'nin bütün vidalarını gevşetmiştir. Şunu yaptık, bunu yaptık, şu kadar icraat yaptık, şöyle parlak bir şeyler yaptık falan diyebileceksiniz; diyeceksiniz; Çünkü yoğurdum kara diyen olmaz. Yalnız, bir gerçek var orta yerde; hakikaten, bu enflasyon on sene yüzde 60 civarında olmuş mu? Olmuş. Buraya gelip diyebilirsiniz ki, yüzde 70 dediniz; ama öyle değil... Ya ne? Yüzde 66. Ne fark eder ki 70 le 66. Burada denen sözü söylüyorum. Efendim, toptan fiyatı 54 imiş, tüketici fiyatı da 66 imiş... Zaten, tüketici ölçülür; bu 12 aylık vasatidir. Biz devletin rakamlarını kullanıyoruz. Mutfığa girdiğiniz zaman, yüzde 100 dür o; mutfak yüzde 100 dür. Binaenaleyh, canına okumuşsunuz, orta sınıf diye bir şey kalmamış. Orta sınıf diye bir şey kalmamış ki, bundan üç buçuk dört ay evvel bu kürsüden konuşurken orta sınıfın canlandırılması gerektiğini Hükümet buraya getirdi. Biz de dedik ki, "bir zamanlar orta sınıf vardı, ne oldu buna?" *(DYP sıralarından alkışlar)* Orta sınıfı canlandırılmalı diye buraya geldiğinize göre ne yaptınız ki orta sınıfa, canlandırılmalı diyorsunuz? Orta sınıfın canına okunmuştur; köylüsü ile işçisi ile memuru ile esnafı ile şoförü ile emeklisi ile dulu ve yetimi ile. Yüzde 60 civarında olan gayri safi millî hâsıla payı yüzde 30 a düşmüş. İstedığınız kadar, şunu yaptık, bunu yaptık deyin...

Bakınız, 1991 Kasımında Türkiye... Sayın Mesut Yılmaz'ın, "hükümet zor iştir ve her zaman zor iş olmuştur, şurada oturanların işi daha zordur" demiş olmasını takdirle karşılıyorum, yalnız, ondan sonraki cümlelerini hıfzederek. Ben de onun altına cümle ekliyorum; hakikaten bu Hükümetin işi zordur... *(ANAP sıralarından "Vazgeçtin mi?" sesleri)* Ben buradan arkadaşlarıma bakarken, kendim orada yokum ya, "bunların işi zordur" diyorum. Çünkü hadi bakalım, 54 trilyon lirayı bulun da, bu borçları ödeyin bir ay içerisinde... *(DYP sıralarından gülüşmeler)* Hadi bakalım, bu yüzde 66 enflasyonu indirin aşağıya... Evet... Hadi bakalım, milyonlarca işsize iş verin... "Canım, bu işin böyle olduğunu bilmiyor muydunuz, niye talip oldunuz buna" diyebilirsiniz. Ha, şimdi biz, bunları düzeltiriz diye talip olduk. *(ANAP ve RP sıralarından "Ne zaman?" sesleri)* Biz bunları düzeltiriz. Bakınız beyler, zaten, bunu birisi düzeltmeyecek mi? Düzeltecek. Yani, şu Parlamentonun içinden bir grup siyasi kişi çıkıp "biz bunu düzeltiriz" demeyecek mi? Demeyecekse, bu Parlamente'ye gerek yok! Diyecek... Şimdi o, bugün biziz, yarın siz olursunuz, öbür gün öbür taraftaki arkadaşlar olur. Yeter ki bu yaşasın, yeter ki bu alterasyonu olsun, yeter ki bu böyle olsun.

Şimdi, daha işin başındayız, güvenoyu bile almamışız, bir haftadır da didiniyoruz, çırpınıyoruz. "Siz bu işi yapamazsınız" deniyor. Canım, biz bu işi yaparız diye çıktık orta yere. "Siz bu işi yaparsınız" demenizi de beklemiyoruz; Ama daha işin başında halkın moralini kırmayın hiç olmazsa. *(Gülüşmeler)* Ama gene deyin, gene deyin; yaparsak mahcup olursunuz. *(DYP sıralarından alkışlar, gülüşmeler, ANAP sıralarından "Biz mahcup olalım" sesleri)*

Gerçekten, Türkiye, bu enflasyon işini halletmedikçe hiçbir şeyi halledemez. Enflasyon ile kalkınmış bir ülke yoktur. Ben burada kotasyonlar yapmak istemiyorum; yani, daha önce söylenen sözleri getirip söylemek istemiyorum. Enflasyon, kaynak yaratmaz. Faizin de muharriki enflasyondur. Yalnız, dünyada bir nizam var; dünyadaki nizamı inkâr ederek bir yere varmanız da mümkün değildir.

“Efendim bu kadar Batıcı olmayın vesaire” dendi. Biz Türkiye’nin Hükümetiyiz, Türkiye için varız, Türkiye’nin onurlu bağımsızlığını koruruz, menfaatlerini koruruz. Bu demek değildir ki, herkesle itişelim kakışalım... Hayır. Bunu uygar bir biçimde koruruz. Herkesle dostluk yaparak koruruz, barış içinde koruruz.

Herkes şundan emin olmalıdır ki, zorluklarımız içerisinde en önemli olaylardan birisi de dış borçtur. Yalnız, gelin şu enflasyon işini biraz tartışalım. Biz burada enflasyonun sebebini, kamu borçlanma gereksiniminin - dilim de dönmüyor ya o lafa - nispetinden dolayı alıyoruz... (Gülüşmeler)

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Ortağının terimi.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yani, yüzde 10-12, eğer bu kamu borçlanma gereksinimi oluyorsa, işin içinden çıkamazsınız. Ne olacak? İndireceksiniz bunu, indireceksiniz! Nereye indireceksiniz? 4 e, 5 e; daha sonra 2,5 e 2,5 ten yukarı çıkarmayacaksınız. Yalnız, bakın bakalım bu ihtiyaç nereden geliyor? Bu ihtiyaç iki yerden geliyor; bir tanesi devletin konsolide bütçe açıklarıdır, bir tanesi de KİT’lerden geliyor.

Şimdi, KİT’ler... KİT’leri ne yapalım?

A. MESUT YILMAZ (Rize) — Satın!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Çok büyük fonksiyon görmüştür KİT’ler; Türkiye’de sanayileşmenin önderliğini yapmıştır; bugün, 650.000 kişiye hizmet vermektedir; üretimin de önemli bir kısmını yapmaktadır. Yalnız, KİT’ler bir sorundur; KİT’lerin sorun olmadığını kabul eden kimse yok, sorun değildir diyen yok. Yalnız, hadi bakalım, bu sorunun içinden nasıl çıkalım? Özerkleştirelim yahut özelleştirelim, yani bunları satalım... Satalım... Hadi alıcı bulun! Bunlar satılabiliyordu da, bizden evvelki hükümet niye satmadı?

KEMAL NACİ EKŞİ (İstanbul) — Satılmayı durdurdunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Çünkü onlar da biliyordu meselenin şeyini... Hiç elinizi açmayın beyler; yani, satılabiliyorduydu, satmanız lazımdı... Satabildiğiniz, 1 milyar dolarlıktır, hepsi ondan ibarettir; onda da çok büyük tartışmalara sebep olunmuştur.

Evet, bunları özelleştirelim... Hay hay... Yalnız, nasıl özelleştireceğiz, kim alacak bunu? Bunu alan yok ki... Kamu hizmeti görenlerin dışında olanları söylüyorum. Öyleyse, bir, ara program takip etmek lazım. Bunların özelleştirilmesine koalisyon partileri karşı çıkmıyor ve burada yazılmıştır... Bunları nasıl özelleştiririz? Özelleştiririz... Şöyle özelleştiririz: Belki gruplandırırız, düzeltiriz, ondan sonra özelleştiririz. “Bu çare değildir” diyenlere sesleniyorum: Gelin söyleyin, ne yapalım? Sorun, benim sorunum değil; hükümetler gelir, hükümetler gider, yarın buraya başka bir hükümet gelir oturur; onların da sorunu. Keşke sadece hükümetlerin sorunu olsa; sorun milletin sorunu, devletin sorunu...”

İşte, Hükümet önünüze geliyor, diyor ki, şöyle bir solüsyon getiriyoruz, bunu beğenmiyorsanız, beğendiğiniz bir şeyi söyleyin; o zaman yapıcı olur iş. Yani, bunu da kerhen yapmayın, kerhen söylemeyin; “Mademki yükü aldın, altında kal” diyemezsiniz. Çünkü bizim altında kalmamızla mesele bitmiyor.

Bu yüzde 60 enflasyonu Türkiye durdurmaya mecbur; bir millî mesele haline gelmiştir; senin, benim, onun meselesi değildir, hepimizin meselesidir. İşte bu, orta sınıf

diye bir şey bırakmamıştır. Gelir dağılımını berbat etmiştir ve aşağı yukarı 40 a yakın ilimizden göçe sebep olmuştur. Kalkınmakta gecikmiş yöreler veyahut da kalkınmada öncelikli yörelerin sayısı 48 e çıkmış; 48 il, bugün, kalkınmada gecikmeli yöre. Hatta bunun ucunu biraz açsan 60 a, 70 e falan da çıkacak. Türkiye'nin 4 ili, gayri safi millî hâsılasının yüzde 42 sini yapıyor; İstanbul, Ankara, İzmir, Kocaeli, Bursa'yı da katarsanız içerisine, Adana'yı da katarsanız, 6 ili yüzde 50 sini yapıyor. Oralarda toplanınız, ülkenin başka köşelerini boşaltırız. Onun için, İstanbul'a her sene 300 bin, 400 bin göç oluyor, kendi nüfusu da artıyor; hadi çıkın meselenin içerisinden... Küçükçekmece muntıkasında 600 bin nüfus var, 60 jandarma asayiş görevi yapıyor.. Yani, bu sıkıntıların içerisine Türkiye itilmiştir. Bu sıkıntıların içerisinden Türkiye'yi çıkaracağız; hep beraber çıkaracağız. (ANAP sıralarından "aaa..." sesleri, gürültüler)

Haa, "Siz çıkarın" diyorsanız, "mademki meseleyi bize bırakıyorsunuz, mademki meselenin ucundan tutmuyorsunuz, öyleyse, biz de, "çıkarmıyoruz" demeyiz, bütün gücümüzü kullanırız açıkça. Ben size bir yeni yaklaşımla yaklaşıyorum ye diyorum ki: "Gelin beyler, yardımcı olun, bu işin içinden çıkalım." Yüzde 2,5 nüfus artışı, yüzde 2,2 kalkınma, yüzde 66 enflasyon... İşte buyurun, Kasım 1991... Nüfus artışından daha az kalkınma, fukaralaşma demektir.

50 milyar dolar borç... Efendim, 50 değil, 43... 43 olsun; orada görünmeyenler var, FMS borcu var, şu var bu var; yine 50 milyara gelir o.

GÜNEŞ TANER (İstanbul) — FMS içinde, 43 milyar.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kalkamayız bu kadar büyük borcun altından. 86 trilyonu bulmuş iç borç ve mevduatlarınızın tümünü; yani yüzde 60 ını devlet emiyor ve böylece de kalkınmaya falan para kalmıyor. "Efendim, özel teşebbüs yapsın bunu..." Özel teşebbüse siz kaynak bırakmıyorsunuz ki... Borsa... Borsanın imkânlarını devlet yemiyor. Merkez Bankası... Onun imkânlarını da devlet yemiyor. Devlet, hesabını yitirmiş. Binaenaleyh, devletin hesabını yeniden bir araya getirmeye mecburuz. 119 tane fon... Bunların içinden bir kısmı lazım. Mesela, Savaş Sanayi Fonu lazım, birtakım fonlar lazım; Ama diğerlerinin hepsini bütçede giderler bunlardır, gelirler bunlardır diye muhasebe tekniğini sağlamamız lazım. Başka türlü, bütçe disiplini falan getiremeyiz. Yani, dağıtmışız şeyi... Dağıtanlara falan da; gene söylüyorum, bir eleştiri yöneltmiyorum, gerektiği zaman yöneltirim de... Demek istediğim şey, gelin bunları toparlayalım.

Nihayet, sanayileşme... Bu kitabın bir yerinde "sanayileşme hemen hemen durmuştur" yazıyormuş, bir yerinde "ivmesini kaybetmiştir" yazıyormuş, bir yerinde de "sanayileşmede Türkiye mesafe almıştır" yazıyormuş... Bunların musahhah gibi okunmasına gerek yok. Her şey orta yerde, durum orta yerde. Sanayileşme; bilhassa imalat sanayii her sene yüzde 5 geriye gitmek suretiyle, yüzde 60 geriye gitmiştir. İmalat sanayiine yapılan yatırım orta yerde. İmalat sanayiine devletin yaptığı sabit sermaye yatırımları içerisinde miktar yüzde 20 lerden 5 e düşmüş, özel teşebbüsün yaptığı miktar da yüzde 35 lerden yüzde 25 e düşmüştür. Budur hadise. Bugün, Türkiye'nin satacak malı yok ve dış pazarlara satılabilecek malı yok; Çünkü geçen beş sene zarfında, Türkiye, imalat sanayiine iyi-kötü yapabildiği yatırımların çoğunu dış pazarlara satılabilir mal olarak yapmamış da, daha çok iç pazarlara giden mal olarak yapmış. Öyle ise sanayileşme olayına yeniden bir bakmamız lazım. Millî bir sanayi yapalım;

yalnız değerli milletvekilleri, bu, dünyayla kucaklaşma olayını, yani küreselleşme, evrenselleşme olayını küçümsemeyin; bunlar, böyle alaya alınacak konular değil. Alışveriş yapıyorsunuz dünyayla; yapmazsanız o alışverişi, batarsınız. Mal satacaksınız ve yatırım yaptıracaksınız, çıktığınız piyasalarda rekabet gücünüz olacak. Yaptığınız malın rekabet gücü yoksa o piyasalarda bir şey yapamazsınız. Çalışan nüfusun yüzde 50 si maişetini hâlâ tarımdan tedarik eden bir Türkiye’desiniz. Bu nispet Amerika’da yüzde 3, Ortak Pazar ülkelerinde de yüzde 7,5-8. Ortak Pazar olayını göz ardı edemeyiz. Ortak Pazar olayı sadece bir Ortak Pazar olayı değil; bir Avrupa komünitesi olayı değil. Avrupa’nın her şeyine imza koymuşuz. Paris Antlaşmasına devletin angajmanı var; Türkiye Cumhuriyeti Devletinin. Devlette mütemadiyet var. Neyin altına imza koymuş? İnsan Haklarının altına imza koymuş. İnsan hakları, Türkiye’de, dışarıdaki insanların hoşuna gitmek için değil, kendi insanlarımız için lazım.

Değerli milletvekilleri, bu işkence olayını falan kimse yadırgamasın. Yani, işkenceden kimsenin tüyleri diken diken olmasın. Türkiye’de işkence varsa, bu ayıptır, insanlık ayıbıdır; kökünden kazınmalıdır; herkes bu noktaya gelmelidir. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)* Çünkü kime yapıyorsunuz işkenceyi? Kendi vatandaşınıza. Suç işlemiş adam; suçun karşılığında bir ceza yok mu? Eğer verebiliyorsanız, onu verin, onu vermeyi başarsın ve ona ilave ceza veremezsiniz, onun dışında da ceza veremezsiniz.

Hapishaneler.. Bu hapishanelerle de - açık söylüyorum - dünyanın önüne çıkamayız. Bu da dünyanın önüne çıkmak için değil... Adam kaza kader kurbanıdır... Kısasa kısas devri çoktan kapanmıştır. Modern hukukta, ceza, ibreti müessiredir; ceza, nedamet getirtecektir; ceza, ıslaha yarayacaktır. Eğer bir adam bir suç işlemişse, o zaman ona dayak atın, bir şey yapın... Böyle bir şey yok! Öyle ise cezaevine koyduğunuz adam da sizin vatandaşınızdır. Allah kimsenin başına iş vermesin, öyle ise ona, insan gibi muamele edeceksiniz. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)* İnsan gibi muamele, insanlık hakkıdır. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)* Bir adamın başına bir şey gelmiş olması, onun insan gibi muamele görmesini engellemez. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)* Ne yapalım yani, adamı başımızın üstüne mi çıkaralım? Hayır! Onu diyen de yok size. Öyle ise gelin, dünyanın değerlerini, dünya ile bölüşmeye mecburuz; Ama kendi değerlerimizi yaşatmak şartıyla. Kim diyor size “yozlaşın” diye... Yozlaşmayalım; Ama uzlaşalım. Olay oraya gelmiştir.

Şimdi, burada çok şeyler söylendi. Bence, bu kitap iyi okunursa görülecektir ki, öyle değil. Efendim, burada orman bilmem nesi yok... Var! Niye olmasın? Burada sanayileşme yok...

O da var! Burada aile yok... O da var!

AHMET DÖKÜLMEZ (Kahramanmaraş) — Başörtüsü yok.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — O yok; doğru.

Burada çok yanlış anlaşıldığı için bir şeyi izah etme durumundayım, o da şudur: Türkiye’nin sanayileşmesinde, bir zamanlar, “Türkiye, ithalat ikamesi yolunu denedi” diye kıyamet koptu. Ne yapacaktı Türkiye? Türkiye’nin bir rehabilite meselesi var; bugün de çözülmüş değil.

“Size 12,5 milyar dolar rezerv bırakıyoruz, vaktiyle 70 senti arayanlara; Lüksemburg’dan 1 milyon dolar alanlara...” Yani, devlet şimdi, Lüksemburg 1 milyon dolar verince almıyor mu? Elinin tersiyle mi itiyor? *(ANAP sıralarından “İstemiyoruz” sesleri)*

Ne istemiyorsunuz... Her sene 4-4,5 milyar dolar taze para bulmaya mecbursunuz. Başka türlü götüremezsiniz.

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — O zaman alamadınız...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bakınız, gene beni dinleyin, sonra bildiğiniz gibi karar verin. Türkiye'nin elinde 12,5 milyar dolar rezerv olması iyi, çok sevinilecek bir şey; yalnız, karşılığında da 50 milyar dolar borcu olması kötü.

Bu rezervi nasıl yapmışız? Kendi paramızla mı yapmışız? Yani, Türkiye dışarıya ihracat yaparak, oradan kazandığı paralarla rezerv mi yapmış? Yok; şöyle yapmış:

Türkiye, geçen yedi sene zarfında, yani 1984-1991 arasında, 100 milyar dolarlık ithalat yapmış, 42 milyar dolarlık borç ödemiş (142 milyar dolar) 10 milyar dolar da rezerv yapmış; 152 milyar dolar... Bu 152 milyar doları nereden bulmuş? 70 milyar dolarını kendisi kazanmış, 80 milyar dolarını ödünç almış. Bu 80 milyar doların 42 milyar dolarını geriye ödemiş, 10 milyar dolarını da rezerve koymuş, geriye 35-40 milyar dolayında bir borç kalmış; 10-12 milyar dolar da öncesinden varmış, bulmuş 50 milyar doları. Bu rezerv, bizim kazandığımız bir para değil. Bu rezerv, bizim yüksek faizle ödünç aldığımız bir para. Şunu söyleyelim...

GÜNEŞ TANER (İstanbul) — Öyle hesap yok...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bakın, nasıl hesap yapıyor; hesap bu işte. Şimdi, siz, Türkiye'de kuru reel kur tutacaksınız, faizi, reel faiz tutacaksınız ve dünyanın faiziyle Türkiye'nin faizini denkleştireceksiniz. Bunu yapamazsanız, rekabet eden bir ekonomi falan kuramazsınız. Şu planın getirdiği olay o. Katma değerden işçinizin aldığı da dünyanın seviyesinde olacak. Bu üç şeyi yapamazsınız, globalleşme dediğiniz şeyi yapamazsınız. Yani, kur reel, faiz reel ve katma değerden işçinizin aldığı da o istikamette olacak. Yüzde 60 enflasyonla bunları tutamazsınız. Yüzde 60 enflasyonunuz varsa, siz eğer kuru da yüzde 25 lerde tutarsanız, geriye yüzde 35 makas kalır. Gerçi giderayak makası biraz kapattınız, yüzde 8 e falan indirdiniz; Ama bu arada da dünyanın parası dışarıya verilmiştir faiz olarak. Öyle değil mi? Türkiye'ye gelen, sıcak paradır. Şimdi, bu makas çok kapandığı için, Türkiye'ye gelecek paraların bir kısmı azalabilir; Çünkü tatlı para bu. Dünyanın hiçbir yerinde yüzde 30-35 faiz verilmiyor. Ama bakınız, gayri safi millî hâsılasının yüzde 10 unu kamu açığı, gayri safi millî hâsılasının yüzde 10 unu iç ve dış faiz olarak veren bir memlekette hangi ekonomiden ve hangi zenginleşmeden bahsediyorsunuz? Edemezsiniz! Bunlar düzelecek, bunları düzeltereksiniz. Eğer biz bunları düzeltemezsek biz, "düzelterek" diye geldik- bunlar daha kötü olarak başka bir hükümetin üstüne kalır. Bunları düzeltmenin de yolu, söylediğim gibi, bence -ideolojiyi bir kenara bırakacaksınız- akılcı ekonomik politikalarıdır. Bugün dünyada ve bugün ülkemizde yapılacak iş, bence -hangi siyasi görüşte olursak olalım, görüşlerimizi kendimiz yine muhafaza edelim- büyük olaylarda olayın içine girmek ve onun tedbirini bulmamız gerekecektir.

Sayın Başkanım, kaç dakikam var?

BAŞKAN — Efendim, normal süre olarak 20 dakikanız var. (ANAP ve RP sıralarından gürültüler)

KEMAL NACİ EKŞİ (İstanbul) — Nerede 20 dakika var Sayın Başkan?

BAŞKAN — Sayın Ekşi, saate bakmadan niçin itiraz ediyorsunuz? Efendim, 20 dakika zamanı var, toleransı da var. Sayın Erbakan'a, Sayın Ecevit'e, Sayın Yılmaz'a tanıdığımız

toleransı da var. (DYP sıralarından alkışlar, ANAP ve RP sıralarından gürültüler) Alkışlanacak bir şey yok, biz realiteyi söylüyoruz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tartışmaya gerek yok. Kaç dakika verirse, onu kullanacağım; yani, pazarlığım falan yok.

Şimdi, bir eleştiri daha yapıyor; Ama şu ithal ikamesi konusunu tamamlayayım. Döviziniz yok, size mal lazım... Ne yapacağız? Bu malı yapan fabrikaları yapalım... Yaptık! Bu yaptığımız fabrikaların önemli bir kısmı 1980-1990 arasındaki döviz gelirlerimizi sağlamıştır. Olmasaydı neyle sağlayacaktınız? Sonra devir değişti, dünya da değişti; dünya bu defa açık rekabete gitti, dünya daha geniş ticarete gitti, ülkeler birbirlerine daha çok, sınırları kaldırma, sınırları fiktif vaziyette bırakma gibi durumlara gitti. Aslına bakarsanız, bu da, rekabet olayından insanlığın yararlanması içindir. Rekabet yoksa kaynağınızı israf edersiniz. Hepiniz söylüyorsunuz; kaynak çok önemli bir olaydır. Yalnız kişi, kaynak elinde varsa, kaynağı ne yapacak? Amacı yoksa projesi yoksa yapacağı işi bilmiyorsa; kaynağı ne yapacak? İşte, onunla Cadillac alır, bilmem, saray yapar üstüne oturur, şu olur bu olur; petrol zenginlerinin yaptığı gibi. Bizim, cumhuriyetin başından beri fevkalade hırslı, fevkalade yüksek arzulu bir durumumuz olmuştur. Biz, pahalılığı, yoksulluğu, çaresizliği, cahilliği ye perişanlığı ortadan kaldırmaya koyulmuşuzdur. İkinci Dünya Savaşına kadar, devlet, gücü yettiği kadar bir şeyler yapmaya çalışmıştır. İkinci Dünya Savaşı sonunda da demokratikleşme olayı gelmiş, çok partiye geçilmiş ve reyle seçilen hükümetler gelmiş, reyle seçilen hükümetlerin üzerine reyin sahibi gelmiş ve Türkiye'nin üstündeki örtü kalkmıştır. O zaman, hadi bakalım, yol yapalım, su yapalım, elektrik yapalım, okul yapalım... Yapalım, her şeyi yapalım. Hep kaynaklarımız kıt olmuştur ve nihayet bir agragen ekonomi, bir tarım ekonomisi... Tarım ekonomisinin sanayi ekonomisine, onu hizmet ekonomisine ve enformasyon toplumuna çevirmek kolay mı? Fevkalade zor. Geçen kırk sene, elli sene, Türkiye, bu şeylerin içerisinde boğuşarak geliyor. Yalnız, şimdi bir yere geldik; önümüzdeki on seneyi kaybedemeyiz, önümüzdeki on seneyi kaybedersek, dünyayı bir daha yakalayamayız. Öyleyse, dünyadaki gelişmelere paralel olarak ve dünyanın vaziyetine paralel olarak, hem amaçlarımızı ortaya koymaya hem de kaynak bulmaya mecburuz. Perikles'in bir sözü var; der ki, "Fix your eyes on greatness" Yani, yükseğe bakın. Bunu iki bin sene evvel söylemiş. Eğer burada söylenen şeyler, şu programın içinde söylenen şeyler, lüzumsuzsa, onu söyleyin. Lüzumlu; Ama bunun kaynağı yok... O zaman, gelin, hep beraber kaynak bulalım ve bir de takvim yapalım... (ANAP sıralarından gürültüler) Beğenmediniz mi yani sözümü? Peki, siz seyredin, biz yapalım. Olur mu? (DYP ve SHP sıralarından alkışlar) Yalnız, bize şunu söyleyin: "Bunlar lüzumsuz beyler" deyin. Gelin, Türkiye'yi büyültmeyi, Türkiye'ye yeni şeyler kazandırmayı lüzumsuz saymayın, kimse saymasın.

Nihayet, kaynak nedir biliyor musunuz? Beş senede yapılacak şeyi on senede yaparsınız... (ANAP sıralarından "Ooo" sesleri) Ooo'luk nesi var bunun? Hiç düşünmezseniz, hiç yapamazsınız. Ha mı? (DYP ve SHP sıralarından alkışlar) Kaynak odur.

Ben bu işin içinden geliyorum. Benim esas işim kalkınmacılık. İmar ve inşaa olayı budur ve evet, kaynaklarınızı aşmayacaksınız; yalnız o bütçecilikte lazım; fakat siyasi ufka geldiğiniz zaman, büyük bakacaksınız: Böyle bir Türkiye olmaz... Bu kadar yaptık... Gene, böyle olmaz... Çok yaptık; az şey yapmadık, pek çok güzel şey yaptık, yani, her devir yaptı, her devir yaparak geldi. Birbirimizi acımasızca eleştiririz; Ama yapılarak geldi. Geldi de, Türkiye'ye yeniden limanlar lazım. "Efendim, 5 tane liman yazdın, 2 tane buraya koydun." Canım, eksik kalanını da siz söyleyin, ilave edelim oraya.

H. FECRİ ALPASLAN (Ağrı) — Nasılsa yapılmayacak!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Dur kardeşim! Bütün mesele şurada: Türkiye'nin limana ihtiyacı var mı? Var. Türkiye'nin İstanbul'unda liman yok. İzmir'inde... Adam, Urla'da boşaltıyor da Alsancak'a getiriyor, ondan sonra ve Antalya'sında liman yok ve Mersin Limanında 15 tane gemi, işin iyi olduğu zaman, iki gün, üç gün, beş gün orada bekliyor. Liman lazım. Nereden itibaren? Rize'den başlayarak liman lazım. *(Gülüşmeler, DYP ve SHP sıralarından alkışlar)* Evet, evet... Eğer bir hareket olsa, o Karadeniz limanlarının hiçbirisi yetmez; ne Trabzon yeter, ne Giresun yeter, ne Samsun yeter, ne Zonguldak yeter... Ama gelin, "buna gerek yok" demeyin. *(ANAP sıralarından, "gerek yok demiyoruz" sesleri)* Canım, "neyle yapacaksınız?" demek, "gerek yok" demektir, odur o.

Otoyollar... Otoyollar bizim 1979 programımızda vardır, 1977 de de vardır.

NABİ POYRAZ (Ordu) — Kaç kilometre yaptınız?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Biz mi? 40-50 kilometre yaptık; Ama otoyola gelinceye kadar, evvela İzmir'den Hopa'ya gidecek yol lazımdı, evvela Samsun'dan Hopa'ya gidecek yol lazımdı, evvela Ankara'dan Samsun'a gidecek yol lazımdı, Ankara'dan Zonguldak'a gidecek yol lazımdı... *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Sizin yaşınız müsait mi bilmiyorum; Ama hiç Yeniçağa'dan Zonguldak'a gittiniz mi?

Ondan sonra, siz ne kadar yaptınız, biz ne kadar yaptık meselesi değil mesele. Yapılsın. Yalnız, yapılmış olan otoyolların yekûnu 240 kilometre; hazıranda bunun 700 kilometreye çıkacağı söyleniyor. Bu 240 kilometrenin her 10 kilometresinde de açılış yapılmıştır; hepsi bu. On senede 240 kilometre yaparsanız, 24 kilometre eder yılda, Küçümsemiyorum, gene iyi, yani fena değil. Yalnız, bunların bir an evvel tamamlanması, yeni otoyolların yapılması lazım. Lâzım da...

LEYLA YENİAY KÖSEOĞLU (İstanbul) — Para?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Siyasetin vazifesi odur. Siyasetin vazifesi, hedefi ortaya koyacaktır; parayı bulacak, düşünecek, siyasetin kadroları vardır; administrasyonun da kadroları vardır. Hiç para meselesi, kaygınız olmasın; zaten, olmazsa yapamazsınız. Projeniz varsa, parayı bulacaksınız. Biz, çok kere, projersizlikten para bulamadık, yani daha doğrusu, projemiz olmadığı için parayı kullanma durumunda olmadık.

Demiryolu... Ne olurdu şu İstanbul-Ankara demiryolunu geçen on senede tamamlasaydınız? Ama buna lüzumsuz diyemezsiniz, 20 milyon insana hitap eden bir yol bu. Sürat demiryolları bugün Avrupa'nın en önemli işi, Japonya'nın da en önemli işi; İspanya bile 10 milyar dolarla demiryollarını tamire gitti.

Geçen on sene zarfında bir kilometre demiryolu yapılmamıştır Türkiye'de; mevcut demiryolları da ıslah edilmemiştir; o yüzden de, demiryolları dünyanın zararını eder. "Dünyanın her tarafında demiryolu zarar ediyor" denebilir; Ama bu kadar büyük zarar olmaz. İşte oradan geliyor; 11 trilyon KİT açığı var önümde, yani, 54 trilyon açığın 11 trilyonu KİT açığı.

"Efendim, siz zam yapmayacağız dediniz, hadi bakalım, çıkın işin içerisinden." Zammı benim kucağıma koyduktan sonra, ha sen yapmışsın, ha ben yapmışım, ne fark eder?

(Gülüşmeler) Bu şuna benzer: Yani, çocuk doğmuş, çocuğun babası meçhul; doğuran kadın, götürmüş cami avlusuna koymuş... Ondan farkı ne bunun? (Gülüşmeler, DYP ve SHP sıralarından alkışlar)

Şimdi, Sayın Yılmaz, "Ah, beni bıraksaydınız da, size şu GAP'ı bir anlatsaydım" dedi. Gelin, on beş gün sonra televizyona çıkalım sizinle, GAP'ı bir anlatın millete, bir de ben anlatayım. (DYP ve SHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Hatta müşavirlerinizle falan gelin. Yani, kimi istiyorsanız onunla beraber gelin; sıkı bir konudur.

Bakınız, GAP dediğiniz olay şudur: GAP, Güneydoğu ve Doğu Anadolu'nun kalkınmasını örttü. "Efendim Bitlis'e bir şey yapmadınız" dediği zaman, "Canım GAP yapıyor ya! "Kars'a bir şey yapmadınız" dediği vakit "canım GAP yapıyor ya!" Şu, Kars'ın şeker fabrikasını bitirseydiniz ne olurdu yani, ne olurdu canım? Bu kadar şeyi bize niye bıraktınız yani? (Gülüşmeler)

Şimdi, GAP olayı şudur: 20 milyon dönüm arazi sulanacak. Dicle (yani Diyarbakır) Ovasında, Dicle Nehrinin kollarından gelen sular üzerinde yapılan barajların şantiyeleri durmuştur ve sulama işleri de durmuştur; hepsi durmuş ve Devlet Su İşleri, Bayındırlık Bakanı arkadaşımızdan, ayın sonuna kadar ödenmek üzere 3,5 trilyon lira para istiyor. Beş aydır, altı aydır para alamayan adamlar var ve Urfa Tüneli inşaatı durmuştur. Yani, açmaya gelince hızlı hızlı gidildi; sevinilecek bir şey, gidilsin, millet duysun bunları da, yalnız hem birinci tünel açıldı, hem ikinci tünel açıldı; fakat şimdi para yok. Adam 2 bin kişilik şantiyesini dağıtmış. Hükümet Programında da yazılı o ve eğer, Atatürk Barajı zamanında dolarsa, Urfa Tünelinin içine su girecektir. Tünelin temelini ben attım. Binaenaleyh, tünelin içine su girecek; Ama o tünelin ucundan çıkan suyun ovada kanalı yoktur.

CENGİZ ALTINKAYA (Aydın) — Var!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Dilimde tüy bitti, dört senedir burada söylüyorum "şu kanalları yapın" diye. Urfa Tünelinin içinden çıkan... öyle var demekle olmaz, ben senden iyi biliyorum o işi. (DYP sıralarından alkışlar) Gayet açık söylüyorum yani...

Şimdi, bakın, bir şey söylüyorum: Tünelin içinden 304 metremikap saniye su çıkacak; bununla 4,5 milyon dönüm arazi sulanacak. Halen 1 milyon dönümlük şebeke yok ve o tarihe kadar da şebeke falan olmaz. Şebeke, çok zor bir iştir ve 1980 de ihale edilen Akçakale Kanalı dolmuştur, sonra yeniden temizlemişler.

Ne olurdu şu Şanlıurfa Havalimanını yapsaydınız. 1987 de de söyledim burada. O günkü Bayındırlık Bakanı değerli arkadaşımız Giray, burada, "Mevcut meydana bırakacağız, Tek tek Dağlarının eteğinde bir meydan yapacağız" dedi. Bakınız zapta, aynen böyle... Ama mevcut meydana ki 1.600 metre toprak pisttir; üzerine 20 santim beton-asfalt koymak, suretiyle yaptınız; fakat 1.600 metreye uçak inmez ki! Yarın burada üretim meydana geldiği zaman, bu üretimi nereye koyacaksınız beyler, nereye koyacaksınız?

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — Programda yeni havaalanı yok Sayın Demirel.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Vardır, vardır.

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — Yeni havaalanı yok.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Vardır.

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — İçme suyu projesi yok, eskiyi geliştirme vardır.

BAŞKAN — Hatibin sözünü kesmeyelim efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Urfa olayına ne kadar önem verdiğimiz bilirsiniz; eksik kaldıysa tamamlarız, oldu mu? (*Gülüştürmeler*)

Bakınız, gelin şu Harran Üniversitesini kuralım bir an evvel. Kanun çıktı... İyi de... Kanunla olmuyor iş. Bir ziraat fakültesi; on iki sene oldu... Bu bölgenin çocuklarına ilim ve bilgi verin ve gelin, buralara ilim götürelim. Gaziantep Üniversitesi, 20 bin öğrencisiyle Adana Üniversitesi pırl pırl... Diyarbakır Üniversitesi; gelin bunu kuralım. Bu bir entegre projedir. Bu entegre projenin elektrik kısmını yapıyor, çıkıyoruz. Elektrik kolaydır. Çünkü suyu topladım; türbin jeneratörü zaten başka yerde yapılıyor, getirir koyarsınız ve elektriği çıkarırsınız. Elektrik değil aslolan ve onu da söyleyeyim, Türkiye 1996 da karanlıkta. Bu kadar övünmelere falan gerek yok. Her sene Türkiye'nin 6 milyar Kilovat saat elektrik ihtiyacı var. Yapılmakta olan tesisler bu ihtiyacı karşılayacak durumda değildir. Eğer, yeniden birtakım şeyler yapılmazsa, 1996 da Türkiye karanlıkta. Şunu da söyleyeyim: Elektrik şebekesinde Türkiye'nin yüzde 18 zayıyatı vardır; hiçbir ülkenin yüzde 18 zayıyatı yoktur. Yani yüzde 18 zayıyat, aşağı yukarı, 7 ilâ 8 milyar kilovat/saat, 10 milyar Kilovat saat elektrik... Zayıyat bu ve zayıyat, normal olarak yüzde 5 i geçmez. Elektrik elektrik dediğiniz olay, o noktaya gelmiş.

Türkiye bugün 100 milyar Kilovat saat elektrik kullanabilmeliydi. 1990 da 57 milyar/saat, 1991 de de 60 milyar Kilovat saat elektrik kullanıyor Türkiye. Henüz, adam başına 1.000 Kilovat saat civarındayız.

Burada bir hesap verildi "1983 te adam başına 1.450 dolar, 1991 de 2.600 dolar" diye ve 2.600 dolar hesabını yaparsanız, 60 milyonla çarparsanız... "Acaba bu lira mıydı?" diye düşünmekaldım; Çünkü Türkiye'nin millî geliri, bildiğimiz kadarıyla, 440 trilyon lira. 440 trilyonu beşe böldüğünüz, dörde böldüğünüz zaman, aşağı yukarı 100 milyar dolar eder. 100 milyar doları 60 milyon insana bölün, 1.500 dolar eder. Ha, p.p.p. hesabı ise (yani purchasing power parity/satınalma gücü ise) o biraz bundan yüksek; Ama netice itibarıyla, Türkiye'nin millî geliri 2.600 dolar değil de 2.000 dolar olsa veya 2.000 dolar değil de 2.600 dolar olsa, bu, ulaşmaya çalıştığımız yerin çok gerisinde. Ulaşmaya çalıştığımız yer 15 bin dolar, 20 bin dolar ve Ortak Pazar ülkeleri dediğimiz vasatı 12 bin dolar.

Yani, onun içindir ki, nasıl olacak? Yüzde 4,5 civarında bir kalkınma hızı sağlamışsınız, yüzde 2,5 nüfus artmış, geriye kalan yüzde 2 ile bu gelişmeyi sağlamışsınız... Bunlar mümkün değil. Zaten bizim devletimizin değil, başka devletlerin de beynelmilel müesseselerin de hesapları var; o hesaplara baktığınız zaman, o rakamlar doğru değildir. Türkiye, Avrupa'nın, adam başına millî geliri en az ülkesidir.

"Efendim, komşularımıza bakın." Kime bakalım komşularımızdan, İran'a mı bakalım? Adam harp etti on sene; Irak'a mı bakalım, Suriye'ye mi bakalım; nereye bakalım komşularımızdan? Yunanistan'a bakalım; 5 bin dolar, 6 bin dolar gelir seviyesi. Bulgaristan'a mı bakalım? Hayır, rejim değiştiriyor adam. Sovyetler Birliğine mi? Sovyetler Birliğinin adam başına gelir seviyesi 5 bin doların üzerindedir. Bugünkü sıkıntıları ayrı... (*ANAP sıralarından gürültüler*) Evet, evet, 5 bin doların üzerindedir adam başına gelir seviyesi.

KEMAL NACİ EKŞİ (İstanbul) — Adam 10 dolar aylıkla çalışıyor...

RASİM ZAİMOĞLU (Giresun) — Sayın Başbakan, ne zaman yurt dışına çıkıp da bunları öğrendiniz? Sorunun cevabını verin. On beş senedir yurt dışına çıkmıyorsunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Canım, bunları öğrenmek için yurt dışına çıkmaya gerek yok. Yurt dışına çıkarsın da binaları görürsün gelirsın, kafaya bir şey girmez. Anladın mı? *(DYP sıralarından alkışlar)*

Evet, şimdi gelin, Türkiye'nin yeni projeler ve alanlarını yapalım; Doğu Anadolu kalkınmasına eğilelim, bu entegre projeyi tamamlayalım ve Orta Anadolu için yeni projeler geliştirelim.

Sanayileşme... İkame sanayii mi kuracağız, yoksa ihracat sanayi mi kuracağız? İşte, laf oydu. Bu, "anlamadık" dediğiniz yer orası. Orada diyor ki, "İkame sanayii, ihracat sanayii diye ayırt etmeksizin, doğru olanı yap." Esneklik onu getiriyor.

"Efendim, şu sanayii kurmayız, çünkü ikame sanayiidir..." Bir şey daha söyleyelim: "Biz hiç sanayi kurmayacağız..." Peki, Doğu Anadolu ne yapacak? Doğu Anadolu'da sanayii kuracaksınız, kurduracaksınız da... Devlet olarak kuracaksınız ve kurduracaksınız. Binaenaleyh, gidin bakın Erzurum'a, şu kışın ortasında, kaç kişi işsiz... Kaç kişi işsiz... Evet, hâlâ Doğu Anadolu... Bugün, İtalya'ya giderseniz, Güney İtalya'da devletin yaptığı fonksiyonları bizim Doğu Anadolu'da yapmamız lazım. "Her şeyi bıraktık biz..." Yani, "Müteşebbisler yapsın..." Yapmıyor adam. Ne yapacağız? "Kardeşim, yapmıyorsa, sen de çobanlığa razı ol!" Çobanlığa razı; Ama bu defa o da gitti elinden; İran'dan geliyor hayvanlar, kesiliyor, bilmem Romanya'dan geliyor hayvan, kesiliyor; Erzurum'daki kombinalar dışarıdan gelen hayvanları kesiyor... Öldürmüşüz hayvancılığı...

Öyleyse, yapılacak çok işimiz var: Gelin, köye, kente hizmet götürelim ve Türkiye'ye yeni bir altyapı yapalım hukuk devletini yaparken bir taraftan.

Evet, bizim vaatlerimiz var; asgarî ücretten vergi almayacağız. "Ne zaman almayacaksınız, ne kadar almayacaksınız?" Ee canım, eğer kademeli dediğimiz zaman; altı ay, sekiz ay, on ay kademeli ise bunda ne var yani? Çalışanlardan, 20 yılda, kadınlar emekli olacak yaşına bakılmaksızın, 25 yılda da erkekler emekli olacak.

Evet, bu yeşil kart işleyecek beyler! *(DYP sıralarından alkışlar)*

Bunun esprisi ne? Bunun esprisi şu: Hastane kapısına gelen adama "kardeşim, eğer paran yoksa öl" deniyorsa, devlet buna dayanamaz; Çünkü böyle devlet olmaz. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)* Parası olandan para almayın diyen var mı size? Parası olandan alın. Bizim korumak mecburiyetinde olduğumuz parası olan değil, bizim korumak mecburiyetinde olduğumuz garip insan ve ücra köşedir, onu koruyacağız.

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — Böyle söylemediniz ama...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sosyal devlet bu... Böyle söyledim... Söyleyen benim; yani ben, Türkiye'nin zengin insanına da bu yeşil kartı versem, alırlar mı? *(DYP sıralarından, "onlar alırlar" sesleri)*

Borçlar affolacak; Ama hepsi değil. Eğer devletin uyguladığı politikalardan dolayı Türk vatandaşı zora düşürülmüşse, küçük çiftçinin borçları affolacak; hayvancılık dahil... *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

"Ne zaman? Hadi şunu yapın..." Canım, bir oturalım bakalım yani.

BAĞ-KUR olayına bir çare bulunacak. BAĞ-KUR, çok büyük sıkıntı.

Peşin vergi de kaldırılacak; ondan emin olsun herkes. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Asker sayısı azaltılacak ve askerlik zamanı da azaltılacak; hem sayıyı azaltacağım, hem süreyi.

Seçme yaşı 18 e indirilecek, seçilme yaşı da 25 indirilecek; protokolde vardır. Gençliğin, kadının, üniversitenin siyasete katılımı sağlanacak.

"Efendim, bunun içinde aile yok..." Kadın, aile ve çocuk sorunlarına bakan bakanlık kurduk, içinde de var onun.

Planlamadan yararlanmak istemeyen, yararlanmasın. Planlama bir olaydır. Bakınız, Türkiye'de doğan her bin bebekten 66 sı. beş yaşına kadar ölüyor; öyle mi doktor?

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Evet, öyle.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Başka ülkelerde ne oluyor? 6 sı ölüyor. Genç analara ve yuvalara el uzattım beyler. Vatandaş kaç tane çocuk yapmak istiyorsa yapsın; Ama bunu yaparken de, kadın, çocukları arkada yetim bırakıp gitmesin; odur mesele, ondan ibarettir. Yoksa bunu alacaksınız; efendim, şuna mani oluyorlar, buna mani oluyorlar...

Şimdi bakınız, birçok yerde devlet politikaları vardır; Çin'de bir çocuktan fazlasına müsaade etmiyor adam şimdi. Burası Çin değil. Yalnız, bir ülkenin nüfusu yüzde 2,5 artarsa, bu yüzde 2,5 artış da yılda 1 milyon 250 bin kişi ederse, bu 1 milyon 250 bin kişi sizden iş isterse, 1 milyon 250 bin kişi sizden okul isterse, 1 milyon 250 bin kişi sizden ev isterse, 1 milyon 250 bin kişiye askerlik yaptırma durumunuz olursa ve siz ancak bunun yarısını yaparsanız, aç insanlardan, sefil insanlardan, işsiz insanlardan meydana gelen bir toplum çıkar orta yere. Gelin, tok insanlardan, işi gücü olan insanlardan, okuyabilen insanlardan, okutulabilen insanlardan meydana gelen bir toplum yapalım. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)* Mutlu toplum o. Yani, benim vatandaşım istediği kadar çocuk yapmasın diyen yok. Zaten, ekonomik durum düzeldikçe çocuk sayısı da azalır; Çünkü çocuk, agragen toplumda (tarım toplumunda) sigortadır. *(ANAP sıralarından, "Şayın Başkan, vakit doldu, büyüledin mi?" sesleri)*

BAŞKAN — Bakıyorum... Büyülenmedim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hür üniversite olsun, yargı bağımsızlığı olsun; bunların hepsini yapalım; özerk televizyon olsun ve özerk üniversite olsun.

Değerli milletvekilleri, huzurunuzda bulunan Koalisyon Hükümeti, çok iyi niyetlerle, ülkemizin bütün sorunlarını kucaklayarak, ülkemizde bize oy veren vermeyen herkesi kucaklayarak ve ülkemizin her köşesinin Hükümeti olma iddiasıyla, ülkemizde herkesin Hükümeti olma iddiasıyla ve kapıları; devletin kapılarını herkese açmak, hastanenin kapılarını herkese açmak; devleti, halkın devleti; Meclisi, halkın meclisi; milletvekilini, halkın milletvekili; Hükümeti, halkın hükümeti yapmak maksadıyla ve mutlaka insan haklarını en iyi şekilde ihya etmek maksadıyla huzurunuzdadır ve hür basın, hür üniversite, hür sendika...

FAHRETTİN KURT (Trabzon) — Sayın Başkan, bir saat daha konuşma hakkı var mı?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Biraz evvel deseydin “konuşma” diye, konuşmazdım yani.

...Velhâsıl, bu ülkenin insanlarının tümünün; doğulusunun, batılısının, kuzeylisinin güneylisinin, hepsinin birbirini kucakladığı, hepsinin birinci sınıf vatandaş olduğu ve hepsinin bu ülkenin imkânlarından eşit şekilde faydalandığı; koropsiyona, yani her türlü suiistimale kapalı, her şeyin halkın gözünün önünde cereyan ettiği ve herkese - senden benden diye ayırmaksızın - eşit muamele ettiği, her şeyi şeffaflık içerisinde götürdüğü; nihayet, devletin demokratik otoritesini tahkim etmek suretiyle, hukuk düzeni içerisinde, hukukun yüksekliği, hukukun üstünlüğü içerisinde bir gerçek demokratik devleti yapalım diye uğraşacağız. Niyet budur; buna kimsenin itirazı olabileceğini sanmıyorum. “Canım, nereden yapacaksınız bu kadar işi” dendiği takdirde, bize değil, bu hedefe itiraz edilmiş olur.

Gelin, bu hedefi hep beraber benimseyelim. Eğer, sizin bildiğiniz daha iyi bir hedef varsa, siz onu söyleyin, onu hep beraber benimseyelim. Bu ülkede, değişik siyasi partiler olsak bile, hepimizin, örnek adam, örnek düşünce sahibi olmamız mümkün değildir; Ama bu demek değildir ki, hiçbir fikirde beraber değiliz; böyle bir şey olmaz. Demek ki, Türkiye’nin bölünmez bütünlüğüne beraber sahip çıkmak, sosyal devlete, laik devlete beraber sahip çıkmak ve ülkenin zenginleştirilmesine beraber sahip çıkmak, insan haklarına beraber sahip çıkmak, sanıyorum ki, siyasi farklılıklarımızı unutmamızı gerektirecektir; siyasi farklılıklarımızı, bunun dışında mütalaa edeceğiz.

Onun içindir ki, ben, teker teker, burada konuşan değerli arkadaşlara cevap vermeye kalkmadım; daha çok, bir genel olayı, Türkiye olayını, sorunlu Türkiye olayını 1991 Kasımında huzurunuzda getirmeyi, kendimin, başında bulunduğum Hükümetin ve Koalisyon Hükümetini teşkil eden partilerin hissiyatına tercüman olmak için burada söyledim bunları.

Yalnız, bütün olay Parlamentoda bitmiyor; böyle bir büyük gayeye millet olarak yönelmemiz lazımdır. Büyük Atatürk’ün bize gösterdiği yol, “Çağdaşlığı yakalayın” yoludur, “aklınızı kullanın” yoludur, “İlmin ışığında hareket edin” yoludur; Ama mutlaka birliğimizi, beraberliğimizi koruyalım.

MUSTAFA PARLAK (Rize) — Köprü geçiş ücreti yarıya inecek mi?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Siyasi fikir ayrılıklarından dolayı meydana gelebilecek kırgınlıkları yahut gelmiş kırgınlıkları bir tarafa atalım. Türkiye Büyük Millet Meclisi, eğer, büyük meselelerin etrafında - siz de getirin büyük meseleyi, toplanabilmeyi başarır ve evvela kendisini parlatırsa bu müessese kendisini parlatmak mecburiyetindedir - rejimin kalbi haline gelirse, üstünlüğünü, süper otoritesini koyarsa, sanıyorum ki, Türkiye’de çok büyük bir moral gelişme olacaktır. Bunun meydana getireceği imkânlar, kaynaklar, aklımıza koyduğumuz her şeyi yapmamıza yetecektir. Hatta bir gün gelecektir denecektir ki, büyük Türkiye falan diye anlatılan bu laflar az bile kalmış, keşke daha çoğunu düşünseydik.

Cenab-ı Allah yardımcımız olsun.

Bizi dinleyen vatandaşlarımıza ve hepinize sevgilerimi, saygılarımı sunuyorum. *(DYP sıralarından ayakta alkışlar, SHP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Başbakan.

Bizi dinleyen vatandaşlarımıza ve hepinize sevgilerimi, saygılarımı sunuyorum.³⁹
(DYP sıralarından ayakta alkışlar, SHP sıralarından alkışlar)

³⁹ *TBMM Tutanak Dergisi* Dönem 19, Cilt 1, Birleşim 8, Sayfa 213-230

30 Kasım 1991 Cumartesi

49. Cumhuriyet Hükümetinin (VII. Demirel Hükümeti) Programının Güven Oylaması sonucunda Yaptığı Teşekkür Konuşması

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

20 Ekim 1991 tarihinde yapılan seçimleri, Türkiye Büyük Millet Meclisini yüce milletimiz yenilemiştir. Yenilenen Meclisin, Anayasa usulüne göre, Anayasaya dayanarak cereyan eden muamele neticesinde içinden çıkardığı Hükümet, bugün güveninize mazhar olmuş bulunuyor. 49 uncu Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve şahsım adına, Yüce Meclise şükranlarımızı sunuyorum. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Güveninizin değerini çok iyi biliyorum. Bu güvene layık olmanın sorumluluğu içinde olacağız Bunun da çok ağır bir sorumluluk olduğunu yine biliyorum; Ama güveninize layık olacağımızdan emin olmanızı istiyorum...

Yeni bir hevesle, yeni bir şevkle ve yeni ve aydınlık ufukları doğru ülkemizi yönlendirmek ve milletimizi mutlu yapmak için elimizden gelen her türlü gayreti göstereceğiz.

Kararınız, milletimizin, ülkemiz ve devletimiz için hayırlı uğurlu olsun.

Cenab-ı Allah'tan bizi başarılı kılmasını niyaz ediyor, hepinize saygıları sunuyorum.⁴⁰ *(DYP sıralarından "Bravo" sesleri, ayakta alkışlar; SHP ve ANAP sıralarından alkışlar)*

⁴⁰ *TBMM Tutanak Dergisi Dönem 19, Cilt 1, Birleşim 9, Sayfa 239-240*

26 Aralık 1991 Perşembe**İç Güvenlik Konusunda Yapılan Genel Görüşme Nedeniyle**

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri, beş buçuk saate yakın zamandır televizyonları başında bu müzakereleri takip eden değerli vatandaşlarım; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Bugün, üçüncü gündür Türkiye Büyük Millet Meclisinde genel görüşme yapılıyor. Bu genel görüşmeler, Türkiye'nin üç önemli konusunu ele almıştır ve bu üç önemli konu; anarşi ve terörün önlenmesi, ekonominin düzgün hale getirilmesi ve dış politikada takip edilecek yoldu.

Biz, bu üç önemli konunun önemini şimdi anlamış değiliz. Nitekim şimdi görüşmekte olduğumuz önerge, dün, ülkemizin çeşitli yerlerinde meydana gelen, güneydoğuda ye İstanbul'da meydana gelen olaylardan sonra verilmiş bir önergede değildir. 12 Aralık günü verilmiştir ve önergelerin her birinin bir hafta içinde konuşulacağı düşünüldük; üç gün arka arkaya televizyondan altışar saat yayın yapılmasının belki de birtakım mahzurları olabileceği düşünüldük; TRT bu müzakereleri televizyondan birinci günü akşam 1 saat 20 dakika vermek suretiyle aktardı. İkinci günü ve üçüncü günü, bu müzakereler, televizyondan altışar saat verildi. Bizim bu hususta eleştiriye maruz kaldığımız belli; Ama biz neden korkalım ki, neden kaçalım ki? Biz, sadece Türkiye'nin sorunlarını dile getirelim, Türkiye Büyük Millet Meclisi, bu ülkenin en büyük kurumu, demokrasinin kalbi, halkın oylarıyla seçilmiş gelmiş değerli milletvekilleri ve grupları, düşüncelerini dile getirsinler istedik. Bunda korkulacak ne var? Bunun neresinden korkalım?

Netice itibarıyla, bu görüşmelerde aradığımız şey uzlaşma idi. Bu kürsüden polemik yapmak benim yıldığım bir iş değildir; severim de... Yalnız, acaba cinayetlerin, kan dökülmesinin önlenmesini sağlar mı veya enflasyonu, pahalılığı, yoksulluğu durdurur mu diye düşünürüm.

Bu güzel kürsüden, bu büyük kürsüden düşüncelerini gelip söyleyen değerli liderlere ve sözcülere teşekkür ederim. Ben, bunların içerisinde -can kulağıyla dinledim- acaba, Türkiye'nin içinde bulunduğu duruma yararlı olabilecek ne var diye aradım...

KEMAL TABAK (Adıyaman) — Hiçbir şey yok!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hayır, öyle bir şey demeyeceğim; çok güzel şeyler var, birbirinden değişik şeyler var. Bunların içerisinde, dengeli ve işe yarayabilecek, yani daha doğrusu bizim tarafımızdan icra edilebilecek bazı şeyleri çıkarmamız mümkündür. Bence, genel görüşmeler, hedefine varmıştır, ülkeye yararlı da olmuştur. Türkiye Büyük Millet Meclisine de, bence, heves kazandırmıştır ve buraya gelip oturan arkadaşlarımızın, seçilip geldikten sonra bir işe yaramadıkları, boşu boşuna zaman geçirdikleri gibi bir düşünceleri varsa, bunu geniş çapta silmiştir. Bu işi görenek haline, gelenek haline getirmekte de ülke bakımından yarar görüyorum.

Bu müessese çok yara almıştır. Bu müesseseyi parlatmak ye hak ettiği yere oturtmak, sanıyorum ki bu parlamentonun en mühim görevidir. Binaenaleyh, gayet tabii ki, parlamentolarda laf atmak, hatipleri rahatsız etmek veya hatiplerin şu veya bu şekilde fikir silsilelerini kesmek falan âdettir. Yani, bunların olmadığı yerde işin tadı tuzu olmaz; Ama bizim aradığımız şu; Ülkede kan dökülüyor, Bu kan yeni dökülüyor; bu kan uzunca

zamandır dökülüyor ve bu kan, uzunca zamandır dökülmesine rağmen önlenemiyor. Efendim, senin hükümetin zamanında şöyle oldu benim hükümetim zamanında böyle oldu tartışmasının falan, bana göre yararı yok. Yararı olan şey, bu kan dökülmesini nasıl önleyeceğiz; gelin bunun çaresini bulalım.

“Peki, bu Meclisten ne istiyorsunuz” dendiği zaman; para istiyorsanız para, kanun istiyorsanız kanun, yetki istiyorsanız yetki verelim anlayışını gösteren değerli sözcülere, Hükümet adına huzurunuzda şükranlarımızı sunuyoruz. Yalnız biz, bunların hepsinden evvel, bir konsensüs istiyoruz, fikir birliği istiyoruz; yani, bu anarşi olayım çözümede, halkın temsilcileri olarak, bu Meclisin topyekûn olarak, bu olayın arkasında bulunduğunu tespit etmek istiyoruz. Kendimiz için değil... Kendimiz için değil... (DYP, SHP ve ANAP sıralarından alkışlar) Bunu, şu anda, eksi 20 derecede görev yapan, bu Ülkenin güvenlik kuvvetleri için, sıkıntılar içinde kıvranan halkı için, cinayetlere maruz kalan insanlar için istiyoruz. Binaenaleyh, bizim buradaki meselemiz siyasidir ve siyasi sonuç almak istiyoruz.

Huzurunuzda hemen şunu beyan edeyim ki, Parlamentoda grubu bulunan partilerin bir araya gelip bir önerge vermiş olmaları ve gerek bu önergede ve gerekse bütün bu konuşmalarda geçen hususların ayıklanarak bir ortak fikre varabilecek düşüncelerin ortaya konulmuş olması, Parlamentomuz bakımından şayanı tebrik bir olaydır.

Bakın, bu önerge ne diyor; “Türkiye, terörü mutlaka yenecektir...” Bu sesi istiyoruz. “Yenmek zorundadır. Türkiye’de kaba kuvvet, şiddet ve saldırganlık mutlaka yenilecektir. Terörü, bir mücadele yöntemi olarak benimseyenler kavramalıdır ki, terörle, ancak ülkenin gündemi bir süre işgal edilebilir; Ama terörle, hiçbir zaman, hiçbir kalıcı kazanım sağlanamaz. Terör karşısındaki en güçlü silah, meşruiyetçi güçlerin aralarındaki diyalog, dayanışma ve terör karşısındaki direnme kararlılığıdır.”

İşte bunu istiyoruz. (Alkışlar) Bu ses, bu önerge, Doğru Yol Partisi Grup Başkanvekili, Sosyal demokrat Halkçı Parti Grup Başkanvekili, ANAP Grup Başkanvekili ve Refah Partisi Grup Başkanvekili tarafından imzalanmıştır; yani, şurada oturan bütün gruplar ortak bir görüşe varmışlardır. Bunu arıyorduk; bunu, bulduk. Bu, bugün teyit edildi.

Bir şey daha söyleyeyim. Gayet tabii ki, bugün, Türk kamuoyu, bu Meclisten beş buçuk altı saatlik müzakereden sonra bir şey bekler ve Ana muhalefet Partisi Başkanı Sayın Mesut Yılmaz tarafından yapılan teklife, koalisyon partileri de küçücük bir ek yapmak suretiyle - sanıyorum ki Meclisimizdeki tüm partiler ona katılacaktır, koalisyon partileri de ona katılmaktadır- böyle bir beyanın kamuoyuna verilmiş olması, işte, görev yapanlara güçtür, siyasi destektir; herkes, görevini çekinmeden yapabilmelidir, halka da “sizi, bu sıkıntılardan kurtaracağız” şeklinde bir ümidin verilmesidir ki, bunu, Parlamentomuz, biraz sonra karara bağlarsa, bu, beş buçuk altı saatlik müzakereden istenilen sonuç çıkar; daha doğrusu, çok güzel bir sonuç çıkar. (Alkışlar)

Bugünkü tarihli şu gazetenin başlığına bakınız: “PKK’dan baskın; 9 şehit”... Şu başlığa da bakın; “İstanbul’da dehşet; 11 ölü” ve bir gün önceki gazetede bir haber; “Kulp’ta 10 ölü”... Bu, zincirin bir halkası... Efendim, zincirin halkası diyerek geçmiş karıştırma demeyin; niyetim, geçmiş falan karıştırmak değil; yapacağım şey, sadece bir tespit yapmaktır.

Tespit şudur; Beş yıldır, Güneydoğu Anadolu’da olağanüstü hal uygulaması var; ondan evvel de sıkıyönetimi vardı. Beş yıl içerisinde, 612 güvenlik mensubu şehit olmuş, 1.228

i de yaralanmış; 688 vatandaşımız hayatını yitirmiş, 831 i yaralanmış. 1984 yılından bu yana, bu olayların yeniden canlanmasından veya yeniden sahneye konmasından bu yana, aşağı yukarı 2.500 vatandaşımız hayatını kaybetmiştir. Bunun yarısından fazlası da güvenlik kuvvetleri mensubudur.

Olay budur; bunu durduracaksınız. Efendim, şimdi buraya gelip “bunu, bu Hükümet durduramaz” dersiniz; Türkiye’nin şu anda da, bundan başka hükümeti yok. Bu, çare değil; çözümsüzlük. “Bunu, bu Hükümet durduramaz” diyerek, görev yapacak olanların elini ayağını soğutmaya ne gerek var? Ben, bundan da alınganlık duymuyorum; Çünkü muhalefete, biraz da öyle alışılarak gelinmiştir. Biz, uçarak veya koşarak hükümet olmuş değiliz. Kimsenin elinden de hükümet almış değiliz. İşte, 20 Ekim tablosunun çıkardığı Hükümet bu. Bu Hükümetin dışında da, hiç olmazsa bundan iki ay evveline göre, hatta şimdi, belki bir süre daha, yeni bir hükümet çıkmaz.

M. VEHBİ DİNÇERLER (Ankara) — Çare, seçimdir.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Daha seçimden yeni geldin kardeşim; dur bakalım.

Ahali sana diyecek ki, “seçim meçim diyeceğine, sen, elbirliği yap da, şu işe bir çare bul” Bunu diyecek size. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Bugün, siyasetin yöntemleri değişmiştir; bana göre, kalıpları da, yaklaşımları da değişmiştir. Biz, şu sıralarda oturan değerli milletvekillerinin tümünü, hepinizi, hangi kanaatte olursa olsun; hangi fikirde, hangi siyasi partiye mensup olursa olsun, saygıyla kucaklıyoruz; bizim Hükümet anlayışımız bu. Biz, buraya, itişip kakışmaya gelmedik; yalnız, bazı büyük yanlışlar var. Bu büyük yanlışlardan biri şu; Biz, Hükümet olarak daha güvenoyu almadan, Millî Güvenlik Kurulunu toplamak suretiyle, evvela bu anarşi ve terör işine el koyduk; geldik, burada, güvenoyu müzakereleri yaptık. Bizim söylediklerimiz henüz kulaklarınızdadır. Biz, şu protokole bağlıyız: Halkın ve sizin önünüzde, denetçi olan, bize güç veren Muhterem Heyetinizin önünde, şu protokole, iki parti bağlıdır. Biraz evvel, Sayın İnönü, buradan, bu protokolden okudu; binaenaleyh, partilerimizi ve Hükümeti bağlayan, Türkiye’nin, bir üniter devlet olduğu, dilinin, sınırlarının; simgelerinin, bayrağının hiçbir şekilde tartışılmayacağı var bu protokole. *(DYP, SHP ve ANAP sıralarından alkışlar)*

Sayın İnönü’nün söylemiş olmasına rağmen, ben, bunu, yanlış anlamaları ortadan kaldırmak için teyit ediyorum; bizi bağlayan budur. Eğer bizim Hükümetimizi, bunun dışında bir şeyle görürseniz, gayet açıklıkla söylüyorum, yakamıza yapışın. Hadise bu... *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Şimdi, bu kadar insan öldürülmeye devam ediliyorken biz, 6-7 Aralık günleri, yani bundan on yedi on sekiz gün önce, Hükümet güvenoyu aldıktan yedi gün sonra bölgeye gitmişiz. Zannedildiği gibi veya burada söylendiği gibi, güneydoğu halkı, bizi, PKK bayraklarıyla falan karşılamadı; bu, bence, güneydoğu halkına bütan olur. Öyle Türkçenin dışında birtakım sloganlarla veya pankartlarla da karşılamadı. Diyarbakır halkını huzurunuzda saygıyla selamlıyorum; Mardin halkını huzurunuzda saygıyla selamlıyorum; Şırnak halkını huzurunuzda saygıyla selamlıyorum; akşamın geç saatinde civil civil Batman halkını huzurunuzda saygıyla selamlıyorum; yine bir öğleden sonra civil civil bizi kucaklayan Siirt halkını huzurunuzda saygıyla selamlıyorum. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Eğer o meydanlar, Türkiye’yi yönetenlere sarılmaktan kopmuşsa, çok işimiz vardır. O meydanlar, o şartlar altında, o fukara haliyle, o güzel insanlar devletine ve milletinin bölünmez bütünlüğüne sadakat emaresi vermişlerdir ve onu bütün televizyonlar da gösterdi. Sizi temin ederim, vatandaş bizden sadece hizmet istiyor; hak, hukuk, adalet olsun istiyor, yanlılık olmasın istiyor; devletin kapıları kendine açık olsun istiyor. Gayet tabii, bunun yanında bayrak isteyenler de vardır, başka şey isteyenler de vardır. Dün de vardı, bugün de vardır, yarın da olabilecektir.

Değerli milletvekilleri, huzurunuzda şunu söylemek istiyorum; Halkı, bu kan belasından, bu rahatsızlıktan kurtarmanın bir tek yolu var -iki yolu yok- halkı devletle kucaklaşmış tutmak ve eşkiyanın taban bulmamasını sağlamaktır. Eğer halk şu veya bu sebeple -ırkçılık sebebiyle, istismarlar sebebiyle, fukaralık sebebiyle, korku sebebiyle- devletten soğursa işimiz zordur.

En büyük çare... Bakınız, “yedi senedir alınan tedbirler çare olmamış” diyoruz. Çok tedbir düşünülmüş; onu da söyleyeyim. Bunlar icra edilmeye de çalışılmış. Açıklıkla söyleyeyim; oralarda, yani şimdi saydığım yerlerde devlet vardır; hem iyi vardır; askeriyle vardır, jandarmasıyla vardır, polisiyle vardır, valisiyle vardır, kaymakamıyla vardır, her şeyiyle vardır ve bizim buralardan seslendiğimiz şekilde konuşmaktadırlar. Yani, halka şefkatle muamele etmek... Halka şefkatle muamele etmenin nesini küçümsüyorsunuz, onu anlamadım! Yani, “halka şiddetle muamele etmek” diyemeyiz ki! (ANAP sıralarından “öyle bir şey yok” sesleri) Halka şefkatle muamele edeceksiniz, adaletle muamele edeceksiniz; halka birinci sınıf vatandaş olduğunu her zaman anlatacaksınız. Devletin kapıları, hastanelerin kapıları halka açık olacak; halkı kucaklayacaksınız ki... İşte, şefkat odur. Sonra... Halka hizmet vereceksiniz.

A. MESUT YILMAZ (Rize) — Gayet tabii.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Gayet açıklıkla söylüyoruz; bu memleketin bütün vatandaşları, doğulusu, batılısı, güneylisi, kuzeylisi, hepsi, birinci sınıf vatandaş olmanın keyfini sürecektir. Bu ülkede vatandaş, belediye reisini kendisi seçmiyor mu; seçiyor. Muhtarını kendisi seçmiyor mu; seçiyor. Milletvekilini kendisi hür iradesiyle seçmiyor mu; seçiyor. Bu ülkede kimden ne esirgeniyor? Binaenaleyh, eğer birlik ve beraberlik diyorsak -ki, diyoruz- birlik ve beraberliğin muhafazası diyorsak, cumhuriyetin erdemi olan eşitliği, doğulu-batılı, kuzeyli-güneyli ayrımını yapmadan, bu eşitliği mutlak manada gerçekleştireceğiz.

Benim söylediğim sözün mefhumu muhalifinden, yani karşı anlamından, kimse, öyle değil mi gibi birtakım manalar çıkarmasın. Türkiye’nin doğusunda da, batısında da, güneyinde de, kuzeyinde de öyle olmayan haller vardır, öyleyse, gelin, devletle milletin kucaklaşmasını mutlaka sağlayalım.

Şimdi, burada benim sizlerden ricam şu; Bakınız, devletin gücü vardır. Devlet, 1991 Türkiye’sinde, Türkiye’nin birçok sıkıntılarına rağmen cumhuriyet tarihinin en güçlü olduğu zamanlarından birindedir. Devletin gücü var. Devletin tedbir alacak makamları da var. Bu iş niçin sönmemiş? Bu yangın niye sönmemiş? Yangının sebebi, öyle zannedildiği gibi, sosyoekonomik filan da değildir. Bugünkü yangının sebebi sosyoekonomik değil. Çünkü sosyoekonomik; yani, insanları öldürmek suretiyle zenginleşmek mümkün değil ki. Yani, bu sosyoekonomiktir, fukaralık var... Fukaralık diz boyu; Erzurum’da da var fukaralık, utanılacak şekilde var. Rize’de de var fukaralık. Ağrı’da da var fukaralık.

Türkiye'nin pek çok yerinde fukaralık var. Ha, yangın vardır! Demirel itfaiyeci falan değil; Demirel'in içi yanıyor. *(DYP ve SHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Binaenaleyh, gelin bu yangını söndürelim. Bu, sizi incitmesin. Yani, bizden evvel hükümet olanları incitmesin. Yani, biz muhayyel bir şey, hayalî bir şey söylüyor değiliz ki... Türkiye'de yangın yok da, bu rakamlar ne? Dün hayatını kaybeden insanlar ne? Bu bir zincir. Bakınız, bunları size teker teker okumaya vaktim yok. Bir sene zarfında 450 ye yakın vatandaş hayatını kaybetmiş; bunların içinde 175 tanesi er. Karakol basılıyor, pusuya düşürülüyor ve ülkenin çocukları oralarda can veriyor. Şimdi, teşhisiniz ne olursa olsun, bunu hallededeceksiniz beyler. Ye bunu da, bu muameleye maruz bölgelerdeki halkla beraber hallededeceksiniz. Devlet olarak, o halkı, mutlak anlamda yanınıza almadıkça, bu meseleyi halletmekte fevkalade güçlük vardır. Bu mesele, öyle 4-5 bin kişilik PKK eşkiyasının meselesi değildir; mesele, halkta taban bulmuş olmasıdır. Halk, bu korkudan kurtarılmalıdır. Halkı korkudan nasıl kurtaracaksınız? Mesele korucu meselesi de değildir. Halkı korkudan kurtaracaksınız. Korkudan kurtarma, devletin otoritesindeki caydırıcılığı yeniden tesis etmekle mümkün olur. Bunu yaparken de, halkı incitmeden yapacaksınız. Halkı incitirseniz, halk o zaman öbürüne sığınacaktır.

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — Siz yapacaksınız.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Siz yapacaksınız, biz yapacağız değil mesele. Buraya gelip, hepiniz, "bu vatan hepimizindir" dediniz; evet, mesele odur. Evet, bu Vatan, doğulusuyla batılısıyla hepimizindir; Ama hepimizindir. Her şey hepimizindir. "Senindir benimdir" demeye kalkarsak, işte o zaman sıkıntıya gireriz. Her şeyiyle derken, yükümlülükleriyle hepimizindir, nimetleriyle hepimizindir, öyle ise kardeşliğin esası da budur. Yalnız, bugün, bu kardeşlik olayı geniş çapta zedelenmiştir. Umarım ki, bizim gayretlerimiz, hepimizin gayretleri, bizi daha büyük acılara götürmeden netice verir. Sizleri temin ederim; bundan iki sene sonra bu mesele çok daha zordur.

Efendim, ben, teşhislerinizi falan tartışmayacağım, yalnız bir şeyin üzerinde duracağım; "Efendim, dış kökenlidir." Tamam, dış kökenli, yani dışarıdan destek görüyor; Ama işler burada oluyor... Yani, "dış kökenlidir" dediğiniz zaman, yine çözümsüzlük içindeyiz. Yani, Almanya, Yunanistan, Irak, Libya bu işi destekliyorsa -şimdi ben bunları söylüyorum ya, yarın elçileri gelir bana- bunlara savaş açmamız mümkün değil! Ben, size şunu söyleyeyim; Dün Irak elçisini davet ettim, geldi; kendisine dedim ki, "PKK'nın Bağdat Hükümetinden destek aldığı şeklinde bizim halkımızda şüphe var. Kuzey Irak'ta, Kürt kökenli, Türkmen kökenli, Arap kökenli 2,5 milyon insanı nisan ayında yerinden oynattınız. Yine o tarafa doğru yönelmiş birtakım şikâyetler var, öyle birtakım kuşkular var" Bana söylediği şudur; "Sizin beyanlarınıza çok büyük değer veririz; şimdi bunu Bağdat'a geçeceğim. Yalnız, böyle bir şey yoktur."

A. MESUT YILMAZ (Rize) — Başka bir şey mi diyecek? Var mı diyecek?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Efendim, ben, adamın söylediğini söylüyorum; "böyle bir şey yoktur" diyor.

Şimdi, nasıl önleyeceksiniz bunu? Bunu bir şekilde önleriz. Yani, ne Almanları hizaya getirmemiz mümkündür... Kaş çatarız, koparız da, münasebetlerimizi keseriz de... Değerli arkadaşlarım, bütün dünya ile uğraşmaktansa, şu eşkiyayı kendi ininde, kendi içimizde boğsak daha iyi değil mi? *(DYP, SHP, ANAP ve DHP sıralarından alkışlar)* Zaten, işin pratiği de

o. Bakın, Hükümetin politikası ve strateji gayet açık; kim eşkıya ise kim kurşun atıp bu ülkenin askerini, polisini, iki yaşındaki çocuğunu, kadını öldürüyorsa, şehit ediyorsa, onun eli kırılacaktır. *(DYP sıralarından alkışlar)* Hükümet, bu! Hiç kimse bunun dışında bir şey aramasın; Ama bunu yaparken de bir taraftan, başka yollardan halkın gönlünü alma, halkı korkulardan kurtarma, halkı kuşkulardan kurtarma ve halkın devlete sarılmasını sağlamak gerekecektir. Onun içindir ki, strateji budur; bu stratejide bir yanlışlık bulan var mı? Bizim aradığımız oydu; aslında mesele buydu...

CAVİT ŞADİ PEHLİVANOĞLU (Ordu) — Bacağı total... Öbür bacağı total, yürüyemiyor da.

BAŞKAN — Sayın Pehlivanoğlu...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tabii ki, teker teker, değerlendirmelerinize muhatap olmam mümkün değil. Bacağım total veya kolum çolak... Her neyse; buyuz; tamam mı? Ve bununla yapacağız. Ne bacağım total ne kolum sakat; onu da söyleyeyim. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Evet, huzurunuzda, hayatını kaybeden vatandaşlarımıza, şehitlerimize Cenabı Allah'tan rahmet; ailelerine, milletimize ve Silahlı Kuvvetlerimize başsağlığı diliyorum. Bir görevi daha yapacağım huzurunuzda; eksi 20 derecede Şırnak ile Van arasındaki 1.700, 1.800, 1.900 metre yükseklikteki dağlarda vatan bekçiliği yapan bu insanlar kahramandır. *(DYP, SHP, ANAP, DHP ve DSP sıralarından alkışlar)* Onlar, oralarda, o bölgenin güzel insanlarına eziyet etmek için bulunmuyor. Bizim askerimiz müstemleke askeri değildir, Türkiye Cumhuriyetinin askeridir. *(DYP, SHP ve ANAP sıralarından alkışlar)* Oralarda, o insanların güvenliği için bulunuyor.

Silopi ile Cizre arasında bir karakola gittik. 20 hanelik bir köy var; 20 hanede 20 tane çocuk var, çocukların okulu var, öğretmenleri de İzmir'den gelmiş ve orada görevinin başında; 1 binbaşı, 2 tane teğmen ve askerler var. Köylülerin dediği şu; "Eğer siz buradan gidecekseniz biz sizden evvel gidelim" Binaenaleyh, değerli arkadaşlarım, bu dağlarda, fevkalade az insanı bulunan, meskûn yerleri çok az olan, fevkalade çetrefil hayat şartları içerisinde bulunan bu dağlarda, bizim askerimiz ve polisimiz, sadece vatan bütünlüğünü korumak; bir de oradaki insanların huzurunu, güvenini, rahatını sağlamak için bulunuyor.

Aksamalar varsa düzeltereğiz. Açık söylüyoruz. Halkın şikâyetlerini duymazlıktan gelemeyiz. Nihayet halk da bizim halkımızdır, güvenlik kuvvetlerimiz de bizim güvenlik kuvvetlerimizdir. Güvenlik kuvvetlerimiz itip kakmak için bulunmuyor orada; Ama gayet tabii ki, eğitim meselesi, başka meseleler, şunlar bunlar nazarı dikkate alındığı takdirde ve yanındaki adamın şehit olduğunu gören insanın, her şeyi nezaketle yapabildiğini de söyleyemeyiz; Ama bütün bunlara rağmen, halkımızın güvenlik kuvvetlerimizden, yani kendi kardeşlerinden, kendi çocuklarından gayet iyi muamele görmesini ta tabana kadar indirmişizdir. Bu zamana kadar kötü muamele görüyordu anlamına da kimse almasın; yapılacak işi söylüyoruz.

Hükümet olarak ve şahsen benim hepinizden ricam var; Bu bölgelere gidin, bu bölgelerin kıraathanelerine oturun, halkla konuşun. Halka oralarda yanlış şeyler söyleniyorsa, onların yanlış olduğunu anlatın. Milletle devlet arasında köprüsünüz Sayın Milletvekilleri. Bu hizmetiniz parti hizmeti de olsun; ondan sonra dönün "bize oy

verin” de deyin. Bu, evvela devletin ve milletin bütünlüğüne bir hizmet olur. Benimki ricadır ve benim ricamı tutarsanız, önümüzdeki zaman içerisinde çok değerli hizmetler görebiliriz.

Hükümet olarak da biz buraya ayda bir defa gideceğiz; hizmet bakanları ve diğer arkadaşlarımız oralara gidecek, halkı toplayacak... Sizi temin ederim, seçim zamanındaki kadar kalabalık halk bizi karşıladı; genciyle ihtiyarıyla karşıladı.

Evet, buraların en önemli meselesi işsizliktir, onu söyleyeyim. Nereden iş bulacağız? Eğer anarşi olayını kontrol altına alamazsak, oralarda kalkınma hizmeti yapmak da mümkün değil. Nasıl yapacaksınız? Ne müteahhit gider, ne mühendis gider; kimse gitmez. Anarşiyi kontrol altına alamazsanız, kimse gitmez. Bakınız, Şırnak Valisi bana ne dedi; “Bayındırlık ve İskân Bakanlığından buraya 26 kişi tayin edildi, 3 kişi geldi.”

Şunu da söyleyeyim; devlet oraları tümüyle hizmetsiz falan da bırakmış değil; devlet elektrik de götürmüş, elinden geldiği kadar yol da götürmüş, su da götürmüş, okul da götürmüş... Yalnız, okulunun öğretmeni yok; okul kapanmış; Çünkü öğretmen gitmiyor yahut köyler boşalmış, boşalınca okutacak çocuk kalmamış. İşte bunlardır sorunlar.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin önüne getirdiğimiz sorun bunlardır. Bizim elimizde, şimdi, yetecek kadar kanun da var, yetecek kadar yetki de var; Ama bu kanunlar ve bu yetkiler yetmezse, huzuruza geliriz ve deriz ki, “şunları şunları uyguladık, şu eksiklikler var,” Bütün bunları size açık kalplilikle anlatırız; bu meseleler ne Doğru Yol Partisinin işidir, ne Sosyaldemokrat Halkçı Partinin işidir, ne Anavatan Partisinin işidir, ne Refah Partisinin işidir ve ne de Demokratik Sol Partinin işidir. Ya nedir? Hepimizin işidir. Her söyleyeceğinizi dinlemeye hazırız, her eleştirinizi dinlemeye hazırız; yalnız burada değil, buranın dışında da dinlemeye hazırız. Bu işe yararı olacak herhangi bir haberiniz, herhangi bir fikriniz veya herhangi bir düşünceniz olursa, hiçbir resmiyete gerek olmaksızın bize bunu intikal ettirerseniz memnun oluruz.

Bizim bu genel görüşmelerde aradığımız, ülkenin bu kanayan yarasını hep beraber düzeltmemizdir, hep beraber onarmamızdır. Bunun yanında, bu kış kıyamette hizmet yapacağız diye uğraşan insanlara güvenlik getirelim, memleketimize huzur getirelim.

İstanbul, ayrı bir olaydır. İstanbul, 7,5-8 milyon nüfusu ile -ki, hükümet programının görüşmeleri esnasında da söylediğim gibi- idare edilmesi fevkalâde zor hale gelmiş ve çok çetin sorunları olan bir olaydır. İsterseniz, bir gün onu da burada konuşuruz.

Şimdi, Sayın Yılmaz’ın daha evvel bana söylemiş olduğu, “bu toplantıyı niye kapalı yapmadık” konusuna gelmek istiyorum. Kapalı yaptığımız takdirde dışarıda birtakım şüpheler uyandırırız diye düşündük; ne vardı da kapalı yaptılar diye düşünürler. Bu kadarlık kısmın dışarıdan bilinmesi lazımdı; yani, bizi dinleyen vatandaş bu kadarlık kısmını bilmeliydi, bu Meclisin kararlılığını bilmeliydi, bu Mecliste temsil edilen partilerin siyasi kişilerin, değerli hatiplerin, değerli sözcülerin düşüncelerini bilmeliydi.

Şimdi, bir şeye katılmam; o suçtur; “Efendim, daha evvel bu Meclise devletin yüksek memurları geldi, buradan izahat verdiler” diyebilirsiniz; o yanlıştır; Çünkü devletin yüksek memurlarının siyasi immünitesi, siyasi korunması yok; suya sabuna dokunmayan şeyler söylerler; bir. İkincisi, eğer suya sabuna dokunacak şeyler söylerlerse düşman kazanırlar. Onun içindir ki, bence, siyasi kişiliği olmayan, siyasi zırhı olmayan, siyasi iddiası olmayanları bu kürsüye çok çıkarmayın; tabii, teknik meseleler hariç. Onun

için getirmedi. Eğer bunun üstüne ilave bilgi isteniyorsa, hay hay; bir gün kapatalım Meclisi, Hükümet olarak, devlet olarak arşivimizde ne varsa -ki, biz de yeni öğreniyoruz zaten- onları söyleyelim; eğer, sizin söyleyeceğiniz bir şey varsa siz gene söyleyin.

Sizlerden ricam şu; Bu zemini açık tutalım, bu zemini çalışır tutalım, siyasi farklılıklarımız ne olursa olsun, birbirimizle konuşmayı başaralım, bu kürsüyü konuşur halde tutalım ve böylece, nasıl olsa, neticesine varacağız.

Ben şunu söylemek istiyorum ki, Türkiye Cumhuriyeti Devleti dünyanın bu kötü şartları içerisinde, etrafında veya başka yerlerdeki ülkelerde, Türkiye'ye yöneltilmiş husumetlerin bulunduğu bir yerde, bu işin hakkından gelecektir. Husumetlerden şikâyetçiyim, Türkiye'ye karşı yapılan düşmanlıklardan şikâyetçiyim; yalnız, düşmanın merhametine sığınamayız. Biz ne kadar güçlenirsek, ne kadar kudret sahibi olursak, o düşmanlıkların eli kolu kırılacaktır.

Buraya, Libya'nın bir Özel misafiri uçak işini izah etmeye geldi, ben kendisine, "bu işlerden çok rahatsızsınız" dedim, o da inkâr etti; Ama açıklıkla söyleyeyim, caydırıcılığımızı tesis etmeye mecburuz. Evvela kendi ülkemizdeki eşkiyaya karşı caydırıcılığımızı tesis etmeye mecburuz; onu tesis ettiğimiz takdirde ve ülkemizde stabiliteyi, istikrarı sağladığımız takdirde ve demokratik hukuk devletinin kurallarını mutlak manada hâkim kıldığımız takdirde bu işi başarabiliriz. Bakınız, biz bu işin içinden demokrasi ile çıkamazsak neyle çıkacağız? "Çıkamayacağız efendim..." Hayır efendim, siyaset, yenilmeyi kabul etmez. Demokrasiyi yeni baştan yenilemeye muhatap kılanlayız, öyleyse, biz bu işin içinden demokrasi ile çıkacağız.

"Efendim, bırakın demokrasiyi falan, bakın bu kadar insan ölüyor, siz buna mutlaka bir çare bulun. Demokrasi de, hukuk devleti de filan, bunlar ne oluyor" denildiği takdirde, yine kaosa gideriz. Kaosa gittiğimiz gibi -bu denenmiştir- bırakın demokrasiyi ve bu işi şöyle bir hizaya koyun, yumrukla koyun, bilmem ne ile koyun... Bu denenmiştir; yalnız, neticesi bu- dur... Binaenaleyh, gelin çareyi mutlak manada hukukun üstünlüğünde, çareyi mutlak manada demokraside arayalım. Daha çok demokrasi çare değildir demek bence yanlıştır. *(DYP sıralarından alkışlar)* Şu bakımdan yanlıştır: Biz, daha az demokrasi daha çok demokrasi iddiasında değiliz. Biz, demokrasi iddiasındayız ve başka ülkelerde ne ise o kadar demokrasi iddiasındayız. Demokrasiyi de, başkalarının hoşuna gitmesi için istemiyoruz, kendi vatandaşlarımız için istiyoruz. Hakkı, hukuku da bir lütuf olarak almıyoruz, onların hakkı olarak alıyoruz. Eğer, bizim vatandaşlarımıza adaleti, refahı, hukuku, devlet kapılarını sonuna kadar açmayı ve devletin şefkatini, sevgisini, muhabbetini ulaştırabilirsek, bu meselenin içerisinde çıkabileceğimize kaniyim.

Cenabı Allah bu kadar iyi niyetlerle yola çıkmış olanlara yardımcı olacaktır. Hep beraber başaralım, şerefi hepimizin olsun.

Hepinize saygılar sunuyorum. *(DYP sıralarından ayakta alkışlar; SHP ve ANAP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Başbakan.⁴¹

⁴¹ *TBMM Tutanak Dergisi Dönem 19, Cilt 2, Birleşim 21, Sayfa 377-385; 26.12.1991*

19 Şubat 1992 Çarşamba

Amerika Birleşik Devletlerine Yaptığı Resmî Ziyaretine İlişkin Gündem Dışı Açıklaması

BAŞKAN — Amerika Birleşik Devletleri gezisi hakkında bilgi vermek üzere, Başbakan Sayın Süleyman Demirel'e gündem dışı söz veriyorum.

Buyurun Sayın Başbakan. *(DYP sıralarından ayakta alkışlar, SHP sıralarından alkışlar)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Mühim saydığımız dış temaslardan sonra, Yüksek Heyetinize bu temaslara ilgili olarak bilgi vermeyi âdet haline getirmişsinizdir; bu, bizim, Hükümet etme ve idare etme anlayışımızın bir tabii sonucudur. Hükümet tarafından verilen izahattan sonra, Tüzüğümüz gereğince, gruplara söz hakkı doğmakta, böylece, bu yapılan gezinin hemen arkasından, sıcaklığına, Meclisimizin reaksiyonlarını almak imkânını bulmaktayız. Bu reaksiyonlardan yararlandığımızı ve yine, ülkemiz için yapmakta olduğumuz her şeyi, doğru yapalım diye çırpınan bir Hükümet olarak, muhalefetimizin katkılarından ziyadesiyle memnun olduğumuzu sözlerime ilave etmek istiyorum.

Bu gezi, Amerika Birleşik Devletleri Cumhurbaşkanı George Bush'un daveti üzerine yapılmış bir resmî gezidir. Gezi, 10 Şubatla 15 Şubat tarihleri arasında yapılmıştır; yani, üzerinden henüz iki gün geçmiştir. Bu geziye, benimle birlikte Dışişleri Bakanı Sayın Hikmet Çetin ve Devlet Bakanı Sayın Cavit Çağlar, üst düzey yöneticiler, basınımızın pek çok mensubu ve işadamları da katılmışlardır.

11 Şubat tarihinde, Beyaz Sarayda, Başkan Bush ile bir araya gelerek başladığımız temaslara, daha sonra heyetler halinde görüşmeler haline dönüşmüş; görüşmelere, Başkan Bush tarafından düzenlenen çalışma yemeğinde de devam edilmiştir.

Görüşmelere geçilmeden önce mutlak işler yapıldıktan sonra, bu mutlak işlerin yapılması esnasında, Sayın Bush, bizi, Amerika Birleşik Devletlerinde ağırlamaktan duyduğu memnuniyeti ifadeyle, ziyaretin Türk-Amerika Birleşik Devletleri ilişkilerine yeni bir biçim kazandıracağını, Hükümetimize ve bizimle olan münasebetlere büyük değer verdiğini; Hükümetimizin, kendisinin ve yönetiminin işbirliğini haiz olacağını söylemiştir. Başkan Bush, Beyaz Saraydaki resmî görüşmeleri müteakip yaptığı açıklamada ise Amerika Birleşik Devletlerinin Türkiye'yi bir dost ve ortak olarak gördüğünü vurgulamış, Türkiye'nin bölgesinde oynadığı role değinerek, Sovyetler Birliğinin çökmesiyle kurulan Cumhuriyetlerin ihtiyaçlarının karşılanmasında işbirliğimizin önemini belirtmiştir.

11 ve 12 Şubat tarihlerinde Başkan Yardımcısı Quayle, Ticaret Temsilcisi Carla Hills, Savunma Bakan Vekili Donald Atwood, Hazine Bakanı Brady, Genelkurmay Başkani General Powell ve CIA Direktörü Robert Gates ile görüştüm. Kongre üyeleri, basın-yayın kuruluşları, televizyon ve radyo temsilcileri, iş çevreleri dahil, Amerikan toplumunun çeşitli kesimleriyle temaslarda bulundum. Washington'da Dünya Bankası ve IMF Başkanvekillerini kabul ettim. New York'ta Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Butros Gali ile bir görüşme yaptım.

Washington ve New York'ta bulunduğum sırada, Amerika Birleşik Devletlerinde yaşayan Türk Vatandaşları, Türk asıllı Amerikalılar ve diğer soydaşlarımızla görüştüm.

Türk - Amerikan Dernekleri Kurulu, Türk - Amerikan Dostluk Konseyi ile Türk Amerikan Dernekleri Federasyonu tarafından düzenlenen yemeklere katıldım ve konuşmalar yaptım.

Görüşme ve konuşmalarım, ülkemizde iki ana siyasi akımın bir araya gelerek, halkın yarısından fazlasının desteğinden güç alan bir koalisyon Hükümeti kurmuş olduğumuzu, böylece, sağlanan geniş tabanlı demokratik mutabakat zemininde hızlı bir demokratikleşme ve insan hakları programının yürürlüğe konulduğunu, Türkiye'nin dünya ile bütünleşmeye ve demokrasi içinde anti enflasyonist bir serbest piyasa ekonomisini bütün kurum ve kurallarıyla işletmeye kararlı olduğunu; özelleştirmenin ve devletin ekonomide sosyal niteliğini yitirmeden küçülmesinin amaçlandığını, bu konuda, ülkemizde sağlam bir toplumsal uzlaşa bulunduğunu vurguladım. Türkiye'nin, maceradan uzak, barışçı, diyaloga açık, istikrar ve güvenden yana olan dış politikasının devam edeceğini; oluşum halindeki yeni bir Avrupa ve yeni bir dünya düzeninin bize yüklediği sorumlulukların gereğini yerine getirmek için elindeki imkânları kullanacağını bildirdim. Nüfusunun yüzde 99,9 u Müslüman olan Türkiye'nin, laik, kanun hâkimiyetine ve insan haklarına saygılı, demokratik ve piyasa ekonomisine bağlı bir toplum modelinin İslam'la bağdaşmayacağı gibi önyargıları tekzip eden somut bir örnek teşkil ettiğini de anlattım.

Ziyaretim ve verdiğim mesajlar, Amerikan basın organlarında ve televizyon istasyonlarında yankı bulmuş, Washington Post ve New York Times gibi, Amerika Birleşik Devletleri kamuoyu üzerinde büyük ağırlığa sahip bulunan gazeteler, Türkiye'nin sözü dinlenir bir güç olduğu, Adriyatik'ten Çin sınırına kadar uzanan geniş bir coğrafi alanda siyasi ve ekonomik açılardan cazibe odağı bir model ülke olarak görüldüğü görüşünü işleyen haber ve makaleler yayımlanmışlardır.

Başkan Bush ve Amerika Birleşik Devletleri yönetiminin diğer yetkilileriyle yaptığımız görüşmelerde, Sovyetler birliğinin çökmesi sonucu ortaya çıkan gelişmeler, bu çerçevede bağımsız devletler topluluğunu oluşturan yeni cumhuriyetlerin, özellikle Türk Cumhuriyetlerinin uluslararası toplumla siyasi ve ekonomik yönden bütünleşmeleri, bu yönde karşılaşılan güçlükler, Türkiye ile Amerika Birleşik Devletlerinin bu alanda yapabilecekleri işbirliği, Azerbaycan ile Ermenistan arasındaki ihtilafın barışçı yöntemlerle çözüme kavuşturulması için dengeli ve tarafsız davranılması, Irak'taki sorunlar ve Irak'a uygulanan yaptırımlar, Balkanlar ve özellikle Yugoslavya'daki gelişmeler ve uluslararası terörizm gibi çeşitli konularda görüş alışverişinde bulunulmuştur.

BAŞKAN — Sayın Başbakan, bir saniyenizi rica edeyim efendim.

BAŞKAN — Sayın Milletvekilleri, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhuriyet Meclisinden Sayın Salih Coşar Başkanlığında bir Parlamento Heyeti, şu anda Genel Kurulumuzu onurlandırmıştır; kendilerine Yüce Heyetiniz adına hoş geldiniz diyorum. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Buyurun efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Burada, Azerbaycan ile Ermenistan arasındaki ihtilafın, bizim bölgemizde, dikkat edilmezse, çok zor birtakım durumlar hâsıl edebileceği ve Ortadoğu'da yeni bir İsrail'in meydana gelebileceği vurgulanmıştır. Şayet, Ermenistan, Amerika'daki seçim dolayısıyla, etnik birtakım grupların baskısıyla veya

başka sebeplerle Amerika'dan veya bilinen sebeplerle, Avrupa'dan şu veya bu şekilde yüz bulursa veya şu veya bu şekilde destek bulursa, uzlaşmaz bir tavır takınırsa, bir Azerbaycan - Ermenistan sıcak ihtilafı kaçınılmaz hale gelir; yani savaş meydana gelir. Bunun ise Türkiye dahil bütün Türki Cumhuriyetlerin hepsini çok rahatsız edeceğini herkes bilmelidir. Onun içindir ki, Ermenistan'la, Azerbaycan'la dünya temas halinde bulunurken, eşit mesafeyi muhafaza etmelidir. Türkiye, Ermenistan'la, Azerbaycan'la olan münasebetlerinde fevkalade dikkatlidir ve Türkiye, bu iki komşu ülke arasında bir ihtilaf çıkmamasında yardımcı ve yararlı olmak kanaatinde. Bu itibarla da, yardımcı ve yararlı olabilecek şekilde itibarını korumaya çalışıyor. Binaenaleyh, bu gezinin en önemli taraflarından birisi, bu ikazın her zeminde yapılmış olmasıdır; cumhurbaşkanından başlayarak bütün medyaya kadar. Benim söylediğim şeylerin çoğu da medyada yer almıştır.

Eski Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliğini oluşturan coğrafi alanda ortaya çıkan yeni bağımsız devletlerin, içinde bulundukları geçiş döneminde karşılaştıkları güçlüklerin aşılmasında ve dünya ile bütünleşmelerinde bu ülkelere yapılacak yardıma ilişkin Türk - Amerikan işbirliğinin muhtemel çerçevesi hususunda bazı düşüncelerimizi, yazılı olarak, Başkan Bush'a verdik; bu işbirliğine Japonya ve Avrupa ülkelerinin de katılmasının gerekli ve yararlı olacağını belirttik. Japonya'nın bu konudaki ilgi ve isteğinin daha önce bize iletildiğini de söyledik. Washington Büyükelçimiz, Amerika Birleşik Devletleri yetkilileri nezdinde bu konuyu izlemektedir. Cumhuriyetlerin acil yardım ihtiyaçlarının karşılanması, cumhuriyetlere orta ve uzun vadeli teknik yardım yapılması, Amerika Birleşik Devletleriyle ilişkilerimizde gerçek ortaklık ilişkisine dayanan yeni bir alan açmaktadır.

Burada bir hususu belirtmem gerekir; Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliğinin çökmesinden sonra meydana gelen yeni cumhuriyetlerin -bunların içerisine Rusya Federasyonu, Ukrayna ve Beyaz Rusya da dahildir- hiçbirisinde, halk, "sizi demokrasiye götüreceğiz, size insan hakları getireceğiz" sözünü anlayacak bilince sahip değildir. Bu ülkelere demokrasiyi ve insan haklarını anlatmakta müşkülât vardır. Bu ülkelerin halkı, şayet ekonomik sıkıntılar içerisinde ise günlük hayatı sıkıntı içinde ise bunları anlamakta müşkülât çekecektir. Binaenaleyh, bu ülkelerde eğer rahatsızlık olursa, bu ülkelerde istikrarsızlık olursa, bu ülkelerde kargaşa olursa, dünyanın bu bölgesinde istikrarsızlık olacaktır. Bunun da nereye varacağı belli olmaz.

Batılının elinden demokrasiyi alamazsınız. Ekmeğini alırsınız... Çünkü o, ekmeğinin demokrasiden geldiğini bilir, eğer demokrasi elinde kalırsa, ekmeği sonra yine alabileceğini bilir. Yetmiş sene komünist idaresinde, totaliteryen bir idarede yaşamış insana demokrasiyi satamazsınız; ama ekmeğini elinden aldığınız takdirde demokrasi filan dinlemeyecektir.

Onun içindir ki, oralardaki güncel rahatsızlıkların sonradan büyük istikrarsızlıklar meydana getirebileceğini herkes bilmelidir. Bu istikrarsızlıkların sonunda, bu cumhuriyetlerde ya iç sıkıntılar, iç çatışmalar yahut birbiriyle çatışmalar veyahut da, henüz, Kızıl Ordunun, eski Sovyetler Birliği Silahlı Kuvvetlerinin -ki, bugün bütün gücüyle ayaktadır- kimin elinde bulunacağı henüz belli değilken ve Bağımsız Devletler Topluluğu ile bu cumhuriyetlerin arasındaki münasebetlerin nasıl tayin edileceği belli değilken; eğer buralarda kargaşa çıkarsa, bir süre sonra, buralarda, -komünist rejim gitmiştir; ama- Komünist rejimin yerini başka çeşit rejimlerin alabileceğinden de endişe

edilmesi lazımdır. Daha doğrusu, yeniden, bazı cumhuriyetlerin, “işte burada kargaşa çıktı” deyip eski Rusya’yı canlandıracak birtakım heveslere kapılabileceği ihtimalini bütün dünya göz önünde tutuyor.

Öyle ise bu ülkelerdeki istikrar sadece bir İnsanî sınırdan değildir; demokrasiyi eğer ayakta tutmak istiyorsak, demokrasinin buralara gelmesini istiyorsak, bu ülkelere mutlaka el uzatılması, demokrasi liderliği yapan bütün ülkelerin olduğu gibi, Avrupa’nın da, Japonya’nın da, Türkiye’nin de bir nevi borcu vaziyetindedir. Bu husus da yine iyi vurgulanmıştır.

Amerika Birleşik Devletlerinin, Orta Asya Cumhuriyetlerinin uluslararası topluma entegrasyonunun kolaylaştırılması yönünde Türkiye ile aynı görüşleri paylaştığını memnuniyetle tespit etmiş bulunuyoruz. Yani, bu görüşler nedir dersanız, bu söylediğim sözlerdir.

Görüşmelerde, Türk - Yunan ilişkileri ve Kıbrıs konusu da tarafımızdan açılmıştır. Bu çerçevede, Başkan Bush’a, Yunanistan Başbakanı Sayın Miçotakis’le Davos’ta yaptığımız görüşme hakkında bilgi verilmiştir. Kıbrıs konusunda adil ve sağlıklı bir çözüm bulunması -ancak kalıcı çözüm böyle olur- bu maksatla Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinin iyi niyet görevinin desteklenmesi ve böylece bir anlaşma doğrultusunda taraflara gereken teşvikin sağlanması hususunda görüş birliği içinde bulunduğumuzu saptadım.

Bu konuyu biraz açmak istiyorum; eğer, bir çözüm zorlanırsa ve şu veya bu biçimde, bir zorlama çözüm kabullenilmesi gibi bir mecburiyetle karşı karşıya kalınırsa, bunun çok kısa ömürlü olacağını, buradan çıkacak ihtilaflarınsa, bölgede, huzuru, sükûnu tehdit edeceğini açıklığıyla anlattık; yani, demek istedik ki: Kıbrıs’ta iki toplum değil iki millet vardır; Kıbrıs’ta azınlık yoktur. Bu iki milletten birisi Türk Milletidir, birisi de Yunan Milletidir, Rum Milletidir ve şimdi, bu milletlerden birisi Ada’nın güneyinde, birisi Ada’nın kuzeyinde yaşamaktadır; on sekiz senedir de, Ada’da kan dökülmesi diye bir olay söz konusu değildir; Çünkü Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Ada’da sulhu, sükûnu sağlamıştır. Türkiye Cumhuriyetinin askeri orada istilacı değildir ve eğer bugün kan dökülmüyorsa, bu, Birleşmiş Milletlerin gücünün eseri değildir, Türkiye Cumhuriyetinin eseridir. Binaenaleyh, Türkiye Cumhuriyeti bu masraflara katlanarak, bu barışı sağlamaya devam ediyor. Türkiye Cumhuriyetini iyi anlamanız lazım ve Kıbrıs’taki Türk halkının durumunu iyi anlamanız lazım; bu halkın istediği şey, insan gibi yaşamaktır. Daha evvel kurulmuş olan cumhuriyeti yıkan biz değiliz. Daha evvel kurulmuş olan cumhuriyet yıkılmıştır. Kıbrıs Devleti vardır, ama kimdir bu? Eğer bu olaya, Güney Kıbrıs’taki devlettir diye bakarsanız, yanlıştır; çünkü artık o yoktur. Ada’nın tümünün devleti, bugünkü Rum Devletidir diye baktığınız takdirde, çözüm bulunamaz, öyleyse, oradaki Türk varlığını kabul edeceksiniz.

Değerli arkadaşlarım, ne kadar talihsizliktir ki, fevkalade haklı olduğumuz birçok konularda, gerek Avrupa’nın, gerek Amerika’nın kafasında fevkalade yanlış izlenimler vardır. “Var” demiyorum, “tespit ettim” demiyorum, bildiğimiz şeylerdir; yani, biz ne kadar söylesek, adamlar dinleyip dinleyip bir şey söylüyorlar ki, hiçbir şey anlamadıkları çıkıyor meydana.

Kıbrıs meselesindeki durum öyledir; yani ne kadar haklılığımızı söylesek, bizi peşinen haksız kabul etmiş adamlar; ama öyle kabul ettiyse, teslim olalım, kurtulalım

gibi bir politikayı da takip edemeyiz. Doğrudur takip edilen politika ve o politikayı takip etmeye devam edeceğiz. Yaptığımız şey barışçı...

Bizim, Yunanistan'la Davos'ta yaptığımız şey, gelin, hangi sebepten olursa olsun, iki komşu ülke hasmane tavır takınmayalım birbirimize, dostane bir tavır takınalım ve bu sorunları da halletmeye böylece çalışalım, bir de böyle deneyelim anlayışlıdır. Bu mesele Birleşmiş Milletlerin zeminindedir, bunu niye ben sizinle konuşayım yahut siz niye benimle konuşasınız veya başka birisi niye benimle konuşsun? Bizim yapacağımız şey, bu işin çözümüne destek vermektir. Bu işin çözümüne iyi niyetle destek veririz; yalnız, herkesin şunu iyi bilmesi lazım ki, bu çözüm, aldatmaya, zorlamaya dayanmaz; Çünkü öyle bir çözüm uzun ömürlü olmaz. Uzun ömürlü olmadığı takdirde, bugün, yan yana dostane yaşamak isteyen iki devlet, sorunlarını dostane yollarla çözmeye çalışan iki devlet -hiç olmazsa bu irade, her iki tarafça beyan edilmiştir- yarın Kıbrıs'taki sağlıksız, zoraki bir çözüm yüzünden çıkabilecek bir ihtilafta karşı karşıya kalır. Karşı karşıya kalmasını istemiyorsanız, gelin, burada meseleyi bir olup bitliye getirmeye falan kalkmayın, sıkıştırmaya kalkmayın; bunu, iki toplumun kabul edeceği bir çözüme bağlamaya çalışalım biçiminde. Bu hususu da böyle bir ifadeyle bağladık.

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Butros Gali ile yaptığımız görüşmede, Kıbrıs konusunun yanı sıra, eski Sovyetler Birliği cumhuriyetleri ve Orta Asya Türk cumhuriyetleri, Irak ve Afganistan'la ilgili gelişmelere de değinildi. Bu görüşmede, Kıbrıs konusunda Birleşmiş Milletlerin yapmakta olduğu girişimlere destek vereceğimizi, Irak'a uygulanan ambargonun Türkiye'yi olumsuz yönde etkilemeye devam ettiğini söyledik ve eski Sovyetlerdeki yeni cumhuriyetlerin, bir an önce Birleşmiş Milletlere üye olmaları için gerekli çabanın gösterilmesini de istedik.

Burada bir olayı daha açmam lazım; Irak'la ilgili olarak karşılıklı fikir teatisinde bulundukve "Türkiye'de kan dökülmesi olayına komşularımızın bir katkısı bulunduğunu" ifade ettik; ama "bu meselenin bizim meselemiz olduğunu, kendimizin çözeceğimizi" açıklıkla beyan ettik, "bundan ülkemizin ve milletimizin çok rahatsız olduğunu, aslında Bekaa Vadisindeki birtakım hazırlıkların Türkiye'ye intikalinden, İstanbul ve daha çok Güneydoğu Anadolu'da cinayetlere sebep olunduğunu bildiğimizi de" ifade ettik; bunun sadece bilinmesini istedik. Bunu söylediğimiz vakit, Kuzey Irak'taki durumun bir tahlilini yaptık, "Kuzey Irak, bugün için "no man's land" yani kimsenin arazisi değildir, bugünkü görüntüsüyle, Irak Devletinin resmen burada bir nüfuzu yoktur. Yalnız, bu bölgede insanlar fevkalade perişandır, sıkıntıdadır. Bu insanlar bizim kardeşlerimizdir, bu insanlara yardım etmeye devam ediyoruz; yalnız bizim yardımımız da kâfi değildir. Kışı fevkalade zorluklarla geçirmişlerdir. Bu insanların yeniden birtakım mezalime, yeniden birtakım zorlamalara maruz kalmalarını hiçbir şekilde istemeyiz" biçiminde, düşüncelerimizi söyledik.

Bir miktar apolitik bile olsa, bildiğiniz için sizlere ifade etmek durumunda olduğum bir husus da, Amerika Birleşik Devletlerinin her kademesinde bir Saddam alerjisi vardır; yani tepesinden turnağına, sokaktaki adamına kadar, bir Saddam alerjisi vardır. Bildiğiniz gibi, önümüzdeki günlerde Amerika Birleşik Devletlerinde seçim var ve Amerika Birleşik Devletlerinin yöneticileri, başlangıçta Saddam'ın şahsını çok hedef aldıkları için, binaenaleyh, Saddam yerinde niye duruyor biçiminde sorguya tabidirler halk tarafından; New Hampshire'da yapılmış olan seçimde bunun tesirinin olduğu

görülüyor. Çünkü orada bir delege kalkıp, Bush'un adamlarına, Saddam yerinde oturuyor, yerini muhafaza ediyor; bakalım siz edebilecek misiniz gibi bir soru yöneltmiştir. Bunu size niçin naklediyorum; Amerika'nın iç politikasında bu olayın çok büyük bir önemi vardır. Böyle oldukça, Amerikan iç politikası kızıştıkça, ısındıkça, ne gibi olayların ortaya çıkabileceğini tahmin etmekte müşkülâtımız vardır.

Bize çeşitli yerlerde, bilhassa basında ve sair yerlerde soruldu; Saddam'ın bir askerî güçle görevinden, işgal ettiği yerden uzaklaştırılmasına ne dersiniz gibi. Bizim söylediğimiz, bunun fevkalade yanlış olacağı, bir süper güç haline gelmiş bulunan Amerika Birleşik Devletlerinin -zaten süper güç de- dünyanın tek süper gücü haline gelmiş bulunan Amerika Birleşik Devletlerinin, hangi sebeple olursa olsun, bir ülkenin başındaki insanları zorla, asker kullanmak suretiyle ötelemeye kalktığı takdirde, bunun, dünya kamuoyunda fevkalade yanlış, fevkalade tahmin edilmez neticelerinin çıkacağını kimse gözden uzak tutmamalıdır. Böyle bir şey, fevkalade yanlıştır şeklindedir ve fevkalade açıklıkla herkese ifade edilmiştir. Yalnız, şunu ifade edeyim ki, yanlış anlaşılmasın, böyle bir sual Bush'tan ve etrafından gelmedi, basından geldi.

Sayın Bush'un beyanını da burada ifade edeyim. Tabii ki, "Irak'ın bir an evvel Milletler Camiasına dönüp Irak'la dünyanın münasebetlerinin normalleştirilmesi gerektiğini" ifade ediyor. "Bizim de, bu ambargodan büyük zarar gördüğümüz, görmeye de devam ettiğimiz" vurgulanmıştır. Bu olayın bir an evvel bir neticeye bağlanması tabii ki, bizim arzumuzdur.

Amerika Birleşik Devletlerini ziyaretimizin amacı, bu ülkeyle ilişkilerimizin içinde bulunduğu durumun bir değerlendirmesini yapmak ve her alandaki ilişkilerimizi daha da geliştirebilmek amacıyla neler yapabileceğimizi saptamak ve değişen dünya koşullarında iki ülkenin dünya barış ve istikrarına birlikte yapabileceği katkıları, yeni işbirliği ve ortak eylem alanlarını değerlendirmektir. Ziyaret, ikili ilişkilerimize, ortak sorumluluklarımızı beraberce üstleneceğimiz yeni bir istikamet vererek, Türk Amerikan dostluğunun ve dayanışma ruhunun pekiştirilmesi; bu dostluğun ülkemizin çevresindeki ve dünyadaki yeni oluşumların yönlendirilmesinde ikili ve çok taraflı işbirliği ile tamamlanması için, karşılıklı kararlılığın ve arzunun en üst düzeyde teyit ve vurgulanması bakımından son derece yararlı olmuştur. Uluslararası plandaki değişikliklerin, global bir güç olarak Amerika Birleşik Devletlerine, bir bölge gücü olarak Türkiye'ye yükledikleri sorumlulukların karşılanması, Türkiye ve Amerika Birleşik Devletlerinin işbirliği içinde hareket etmeleri, ülkelerimiz arasındaki ilişkilere yeni ve daha kapsamlı boyutlar kazandıracaktır.

Burada bir açıklama yapmak istiyorum; Amerika Birleşik Devletlerinde, gerek yönetimde, gerek medyada, gerekse iş çevrelerinde hâkim olan kanaat şudur; Bilhassa yeni meydana gelen cumhuriyetlere Türkiye kapısından girilir, Türkiye ile girilir. Bu yeni cumhuriyetler eğer Müslüman olanları- Türkiye'yi model alırlarsa; yani, bir Müslüman ülkedir, demokrasi vardır, hürriyet vardır, insan hakları vardır, piyasa ekonomisine oriyantedir; ama seculardır; yani laiktir; eğer bunu alırlarsa, bunu model olarak alırlarsa, o zaman bu ülkeler rahat eder ve uygar dünya ile olan kucaklaşmalarını daha kısa zamanda yapabilirler.

Değerli arkadaşlarım, Avrupa ya Amerika'nın çeşitli yerlerinde şöyle bir kanaat var; bunu yönetimin kanaatidir diye söylemiyorum; Bilhassa Cezayir hadisesinden sonra, bir ülke Müslümanca acaba önünde sonunda fundamentalist olur mu?

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — Zaten, Müslümansa fundamentalisttir.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Öyle olur mu diyor adam. Dinleyin; bakın, ben, size birtakım düşünceleri nerelerden getiriyorum.

Benim onlara söylediğim şudur; İslam demokrasiye aykırı değildir. Binaenaleyh, üstüne basa basa söylediğimiz şey; bir Müslüman ülkeyi insanlık için ve dünya için tehdit saymak kadar yanlış bir şey tasavvur edemiyorum. Ancak, eğer “Müslüman bir ülke fundamentalist olur; işte Cezayir, işte İran” dersiniz, karşınızda işte Türkiye! Halkının yüzde 99,9 u Müslüman; Ama işte Türkiye! *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)* Onu da söyleyelim; hem iyi Müslümandır hem çok iyi Müslüman. Müslümanlığın en iyi uygulandığı yer Türkiye’dir. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)* Din ve vicdan hürriyeti var. Böyle bir şeyi aklınızdan çıkarın.

Eğer, bu bölgelerde Müslüman ülkeler fundamentalist olur şeklinde bir kanaatiniz varsa, bunalım sonrasında bir ülkenin nereye gideceği belli olmadığı zaman söz konusu olur. Onun için, bu ülkelerin bunalıma girmemesi, bunalıma sokulmaması lazımdır.

Buradaki ölçü şudur; Bu ülkelerle iş yapmak isteyen işadamları ve zaten Türkiye’de halen iş yapmakta olan birçok işadamı Türkiye’deki tesislerinden buralara ihracat yapmaya başlamışlar. Binaenaleyh, bu ülkeler sadece birer hammadde ülkeleridir; pamuk vardır, gaz vardır, petrol vardır, maden vardır, ama bunları işleyecek hiçbir tesis yoktur. Binaenaleyh, bu ülkelere bizim işadamlarımızın ve diğer işadamlarının, onların işadamlarının teker teker veya beraberce gitmek suretiyle, bunların ekonomilerine yardımcı olmaları gerektiği bu insanların kafasına yerleşmiş görünüyor. Bunu da, hükümetlerin yükünü azaltacak bir olay sayıyoruz. Herkesi teşvik ettik; gelin, Türkiye’de iş kurun, bu ülkelere ihracat yapabilecek, mal satabilecek, hizmet satabilecek imkânları bulursunuz. Türkiye, yalnız bu ülkelere açılan bir kapı değildir; kuzeye de açılan, güneye de açılan, Balkanlara da açılan bir kapıdır. Binaenaleyh, Türkiye’nin bugün önemi -coğrafyasından gelen önemi- hukuk düzeninden gelen önemi ve Türk devleti olarak önemi fevkalade artmıştır. Bana göre Avrupa’da Almanya ne ise Ortadoğu’da da Türkiye’nin fonksiyonu, o hale gelmiştir; itibarı da öyledir. Bunu, Türkiye önümüzdeki zaman içinde çok iyi kullanmalıdır.

HÜSEYİN AKSOY (Eskişehir) — On senede geldik.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Canım, kaç senede geldiye, geldi. Bizim size söylemiş olduğumuz şey, geçmiş değil, gelecek. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)* Diyoruz ki, gelin, Türkiye’nin önünde çok güzel imkânlar var. Ey Türkiye’nin işadamları, ey başka ülkelerin işadamları, gelin, hem Türkiye’yi zenginleştirelim hem bu suretle başka ülkelere de yardımcı olalım; bizim çağrımız budur; bu çağrıyı ben yaptım.

MEHMET GEDİK (Bursa) — Sayın Özal, işadamlarını götürürken bağıryordunuz; şimdi siz götürüyorsunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yine bağırınız... Siz de bağırın. Bağırarak serbest değil mi Türkiye’de? *(Gülüşmeler, DYP ve SHP sıralarından alkışlar)* İşte kürsü, biraz sonra ben ineceğim, arkadaşlarım reaksiyonlarını söyleyecekler.

M. VEHBİ DİNÇERLER (Ankara) — Bağırılım mı Sayın Demirel?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Türkiye'nin meselesi çoğunlukla geçmişte değil, gelecekte Bazı şeyleri, her şeyi tartışırız da, geleceği tartışmayı unutmayalım diye söylüyorum.

RASİM ZAİMOĞLU (Giresun) — Sayın Demirel, yurt dışına gitmek faydalı mıymış?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bu ziyaret, Türkiye ve Amerika Birleşik Devletlerini yakından ilgilendiren, bölge ve dünya meselelerinde bizim değerlendirme ve görüşmelerimizin açıklıkla anlatılmasına imkân sağlamıştır. Türkiye'nin bu meselelere ilişkin tutumunun daha iyi anlaşılması da, bu meselelerin çözümüne katkıda bulunacak, belirsizliklerin ve istikrarsızlıkların giderilmesine yardımcı olacak, böylece, dünya barışına hizmet edecektir.

Temaslarım sırasında, Amerika Birleşik Devletlerinin bizimle olan ilişkilerinin, Türkiye'nin Avrupa ile olan bağlarını da güçlendireceği görüşünde olduğumu ve bu alanda bizimle hareket etmek niyetini taşıdığını da memnuniyetle gördüm. Amerika Birleşik Devletleri, bizim Avrupa ile olan münasebetlerimizde bize açıklıkla destek vermektedir.

Önümüzdeki dönemde Türkiye-Amerika Birleşik Devletleri ilişkilerinin, tarafların karşılıklı çıkarları ve yararlarının yanı sıra, uluslararası toplumun çıkarlarına da cevap veren ve ortaklık esasına dayanan bir ilişki olacağını söylemekten memnunluk duymaktayım. Bu bağlamda, Amerika Birleşik Devletleri ziyaretimiz, hedefine ulaşmıştır.

Uluslararası ilişkilerin yeni dokusunun ve dengelerinin şekillendirdiği bir dönemde artan siyasi gücümüz, ülkemize yeni sorumluluklar yüklemektedir. Bu sorumlulukların bilinci içindeyiz. Yenilikçi, demokrat, istikrarlı, güven ortamına sahip, coğrafyasının dış politikasını uygulayan Türkiye, ulusal çıkarlarını, uluslararası toplumun çıkarlarıyla, insanlığın ortak kaderi perspektifinde bağdaştırmak amacıyla çaba sarf etmek azmindedir.

Türkiye, uluslararası dayanışmayı, diyalogu, bölgesel işbirliğini, birlikte çalışma ve yaşama anlayışım esas alan dış politikasıyla, etrafında bir barış ve refah kuşağı yaratmak için üzerine düşen görevleri yerine getirmekte kararlıdır. İçinde bulunduğumuz, bölünmüş bir Avrupa'dan birleşmiş bir Avrupa'ya geçiş sürecinde barış ve refahın yaygınlaştırılması için proje sahibi bir ülke olduğumuz, uluslararası alanda teyit edilmektedir. Tarihî bir dönemde artan sorumluluklarımızın gereğini yerine getirmek için şevk ve heyecanla çalışmaya devam edeceğiz.

Bu çerçevede, Amerika Birleşik Devletlerini ziyaretim, Türkiye'nin uluslararası alanda kazandığı itibarı gözler önüne sermiştir. Amerika Birleşik Devletleri ile ilişkilerimizin kurumsal yapısı güçlendirilmiş ve ortaya çıkan geniş açılımlar zemininde işbirliğimiz daha da kapsamlı bir temele oturtulmuştur. Henüz dünyada tehdit ortadan kalkmakla beraber, risk ortadan kalkmadığı için askerî gücün devamına ihtiyaç vardır. Türkiye, askerî gücünü takviye etmeye devam edecektir ve Amerika Birleşik Devletleri bundan evvel Türkiye'ye neyi vaat etmişse, bunları yerine getireceğini de bize beyan etmiştir.

Gezi, resmî organlar yanında, basın ve yayın organlarında da ilgi görmüştür. Bu, milletimizin gücünün ve devletimizin itibarının, ülkemizin öneminin bir göstergesidir. Türkiye, dünyanın en sorunlu bir bölgesinde, demokratik rejimiyle,

insan hakları ve hukukun üstünlüğü politikasıyla, laik cumhuriyet ilkeleriyle örnek bir ülke konumundadır. Türkiye'nin çevresindeki belirsizlik ve istikrarsızlık ortamının demokrasiye, özgürlüğe, ekonomik ve sosyal açıdan refaha ve mutluluğa dönüşmesinde Türkiye'yle birlikte bütün dünyaya büyük görev düşmektedir.

Beni dinlediğiniz için hepinize teşekkür ederim, saygılar sunarım. *(DYP, SHP ve ANAP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın Başbakana, biz de teşekkür ederiz.

Milletvekillerinin konu hakkındaki konuşmalarından sonra

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, İçtüzüğün 70 inci maddesine dayanarak, bir ilave yapmak istiyorum...

BAŞKAN — Buyurun efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Değerli sözcülerin tümüne teşekkür ederim. Fevkalade güzel şeyler söylediler. Tabii, söylenen şeylerin tümüne katılmamız mümkün değildir; Ama içerisinde, katılacağımız, faydalanacağımız hususlar vardır. Sanıyorum ki, bu tartışma, ülkemizin yararları bakımından hedefine varmıştır.

Yalnız, iki şeyi aydınlatmam lazım; onların noksan kaldığım gördüm. Bunlardan bir tanesi; bu cumhuriyetlerin, yani bilhassa Türkî cumhuriyetlerin bize karşı büyük bir güveni var; bu güvenin devamında bizim ağır sorumluluğumuz var. Daha önceleri de bir vesileyle ifade ettik ki, bizim bu cumhuriyetlerin ihtiyaçlarını karşılayacak kadar takatimiz yoktur, ekonomik gücümüz de yoktur... Başka şekilde, bunlara, tümüyle yardımcı olacak kadar takatimiz yoktur. Onun içindir ki, biz, uygar ülkeleri -bizim bu ülkelere yardımımız konusunda- bize yardıma çağırdık.

Değerli milletvekilleri, buradaki en önemli olay, bu cumhuriyetlerin bize olan inançlarını kaybetmemeleridir. Bu cumhuriyetler, şayet Türkiye'den dolayı bir düş kırıklığına uğrarlarsa, bu, o zaman Türkiye'nin çok aleyhine olur. Biz sorumluluğumuzu biliyoruz. Birkaç gün sonra, Dışişleri Bakam arkadaşım Sayın Çetin, bu ülkeleri ziyarete gidecek -daha sonra ben de gideceğim- ve bu ülkeleri ziyarete gitmeden önce, muhalefet partilerinin veya Mecliste temsil edilen partilerin genel başkanlarıyla konuşarak, onların da düşüncelerini alacaktır, iş, zannedildiğinden çok daha önemli, zannedildiğinden çok daha ağırdır.

Bu cumhuriyetlerde, devlet kuruluş dahil, hemen hemen hiçbir şey yoktur. Büyük sıkıntılara girmeden, bunlara, evvela günlük hayatı düzeltmek için yardım elinin ulaşması lazım ve üzüntüyle söyleyelim ki, bu cumhuriyetlerin bütün işi bundan evvel Sovyetler Birliğiyle olmuştur, her şeyleri onlarla olmuştur... Bugün, oralara gidebilmek dahi mümkün değildir. Giderken, İran'dan geçip gideceksiniz -muntazam bir altyapı da yoktur- veya Azerbaycan'a gidecekseniz, mutlaka Ermenistan'dan geçmeniz lazım. Yani, Nahcivan'dan sonra 40 kilometrelik bir Ermenistan şeridi gelip, İran şeridiyle birleşmektedir. İran müsaade etmezse geçemezsiniz. Nitekim, oralara biz evvela televizyon ve telefon götürmeye çalışıyoruz. Bunların birtakım parçalarını vesairesini, İki halde de oralara ulaştırmakta büyük müşkülata uğramışsızdır. Hele, yiyecek vesaire gönderirseniz, bir yerlerde tutuyorlar, kalıyor; ondan sonra da bunlar telef oluyor...

Bütün imkânlarımızla çok ciddî bir gayretin içindeyiz; Ama söylediğim gibi, fevkalade ağır şartlar var ve bu şartları gerçekleştirmekte de zorunluluklarımız var.

İsrarla üzerinde durmak istediğim şey, bizim ister kendi kaynaklarımızla ister dünyanın diğer ülkelerinin yardımıyla, Türkiye'nin o ülkeler nezdindeki itibarını muhafazada ve o ülkelerin Türkiye'ye olan itimatlarını muhafazada ağır bir sorumluluğumuz var. Yoksa hiç kimse zannetmesin ki, efendim, buralar pazar olacaktı, biz bu pazarı başkalarına veriyormuşuz... Bu meseleler, bugünün meseleleri değil. Evvela bu ülkeler kritik bir dönemi aşmak mecburiyetinde. Kanaatimce de bu süre üç dört yıldır. Bu kritik dönemi aşarken, birtakım kargaşalara düşmeme mecburiyetindeler. Gayet tabii ki, bu ülkelerin elinde silah vesaire de yok; sadece Kazakistan'da bir miktar füze var; onunla ilgili olarak da zaten Rusya Federasyonu ile bir anlaşmaya varmışlar. Yalnız, Amerika Birleşik Devletlerinin de en büyük kaygısı, bu 27 bin füzenin nasıl kullanılacağıdır. Buna ilaveten, bir de, füze alimlerinin, yani bu işi yapan teknisyenlerin ne olacağı konusu var. Bunların başka yerlere gidip, birtakım yanlış adamların eline geçip, dünyanın başına başka yerlerden yeni bir nükleer güç olayı çıkarmalarından da fevkalade korkuyorlar. Biz, üstümüze düşeni yapacağız. Biz üstümüze düşeni yaparken de, mesele bekçi dövmek değil, üzüm yemektir. Kendimiz bunu yapamayacağımıza göre, başkalarıyla yapıp, hem kendi itibarımızı muhafaza edeceğiz hem de bu ülkelerin bize olan itimatını muhafaza gibi bir gayretin içinde olacağız. Bunu açıklama durumu oldu...

Bir hususu daha açıklamak istiyorum; Burada konuşan değerli sözcüler, Çekiç Güç ile ilgili bazı beyanlarda bulundular. Çekiç Güçle Çevik Güç birbirine karışıyor...

EYÜP AŞIK (Trabzon) — Sayın Gürkan karıştırdı...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hayır, hayır, ben sadece açıklamak için söylüyorum; suçlamıyorum canım...

Çevik Güç, daha çok, Irak harekâtı zamanında gelen ve 42 uçaktan müteşekkil filoya deniyordu. Hâlbuki, bu, Çekiç Güçtür. Bu Çekiç Güç, Kuzey Irak'ta meydana gelen olaylar dolayısıyla gelmiştir. 4 milyon insanın yerinden yurdundan olup da, bundan 445 bininin Türkiye hudutlarına gelmesi, hududumuzdan geçip, açtık, kapattık demeye hacet kalmadan, o karlı dağların eteklerine sığınmaları ve ortaya koydukları, gerçekten insanlığın içini titreten manzara karşısında, Türkiye olarak biz dünyayı yardıma çağırdık; ben de çağırdım, muhalefettim; Hükümet de çağırdı ve bu Çekiç Güç onun üzerine gelmiştir.

M. VEHBİ DİNÇERLER (Ankara) — Provide comfort...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İşte, "provide comfort" dediğiniz, Çekiç Güç; adı o.

M. VEHBİ DİNÇERLER (Ankara) — Onu arz ettim...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hayır, söylemek istediğimiz şey şu; Bu Çekiç Güce bizden evvelki Hükümet tarafından, Anayasanın 92 inci maddesindeki yetkinin; yani Meclise ait olan yetkinin Hükümete devredilmiş olma durumundan yararlanmak suretiyle müsaade edilmiş ve altı ay, öylece uzatılmıştır.

Biz, Hükümete geldiğimiz zaman, zaten bu insanlar, eğer Kuzey Irak'ta yeniden birtakım olaylar meydana gelmezse, toplanıp gitme durumundaydı. Yalnız, Kuzey Irak'taki durum bitmiş değildir. Çünkü orada halen büyük bir yiyecek sıkıntısı, giyecek sıkıntısı ve ilaç sıkıntısı vardır ve devam etmektedir ve Türkiye'de, bu Çekiç Güç de buraya yardım etmeye devam etmektedir.

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — Ambargoyu niye kaldırmıyorsunuz?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Efendim, bu gezi sırasında bu Çekiç Güç hiç konu oldu mu? Bu hususta Hükümet bilgi vermedi... Evet, burası açık kaldı; onu tamamlamak üzere yeniden kürsüye geldim.

Bu gezi esnasında, resmi olan görüşmeler içerisinde Çekiç Güç, yani provide comfort olayı hiç geçmemiştir; biz de açmadık, onlar da açmadılar. Yalnız, Kuzey Irak'taki durum enine boyuna tartışılmış; Kuzey Irak'ta meydana gelebilecek gayri İnsani bir duruma Türkiye'nin kesinlikle seyirci kalmayacağı tarafımızdan ifade edilmiştir; yalnız Türkiye'nin değil, dünya ile beraber Türkiye'nin seyirci kalmayacağı...

Bu durum ne olur... Yeniden katliam olur, aynen Halepçe'de olduğu gibi; bu insanlara kimyasal silah kullanmak olur veyahut da Bağdat Hükümetinin bu insanları yeniden taciz etmesi, rahatsız etmesi olur; bunlar bizim kardeşimizdir, biz buna kesinlikle seyirci kalamayız ifadesini biz kullandık.

Şimdi, bu provide comfort'un, yani Çekiç Gücün haziran ayı sonuna kadar müddeti vardır, çünkü süresi, 31 Aralıktan itibaren altı ay uzatılmıştır. Bu altı ay içerisinde, eğer Kuzey Irak'ta bu Çekiç Gücün lüzumunu gerektiren yeni bir durum hâsıl olmazsa, o zaman gayet tabii ki, bu Çekiç Gücün devamına gerek yoktur.

Zaten, biz bunun süresini yeniden uzatırken, yeni göreve gelmiş bir Hükümet olarak, meselelerin henüz içine girmeden, çekin, gidin demek istemedik; bu altı ay zarfında toplanın, gidin; bu sondur dedik. Daha evvelki Hükümet de, bu sondur demiş. Ancak, bizim yaptığımız da şudur; Artık, Anayasanın 92 inci maddesine göre Meclisin Hükümete verdiği yetkiyi Meclise iade ettik... Binaenaleyh, böyle bir durum meydana gelirse -Sayın Gürkan'ın da ifade ettiği gibi- biz ne yapacağız... Bizim yapacağımız şey, konuyu Türkiye Büyük Millet Meclisinin önüne getirmektir, sizlere durumu izah etmektir, vereceğiniz kararı da uygulamaktır. Sanıyorum, bu, bundan ibaret olacaktır.

Saygılar sunarım.⁴² *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

⁴² *TBMM Tutanak Dergisi Dönem 19, Cilt. 4, Birleşim 38, Sayfa 130-138; 158-160*

10 Mart 1992 Salı

1992 Mali Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının TBMM Genel Kurulunda Yapılan Görüşmeleri Nedeniyle

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Televizyonları başında Meclisimizi izleyen değerli vatandaşlarımızın ramazanını tebrik ediyor, onları da saygıyla selamlıyorum.

Çığdan, grizu afetinden hayatını kaybeden yurttaşlarımıza Allah’tan rahmet diliyorum. Milletimize ve ailelerine başsağlığı diliyorum. Azerbaycan’da bir katliama maruz kalıp hayatını yitiren kardeşlerimize de Allah’tan rahmet diliyorum; Azeri kardeşlerimize ve bütün milletimize başsağlığı diliyorum.

1992 senesinin bütçesi konuşuluyor. Şu saate kadar, Meclisimizde grubu bulunan siyasi partilerin değerli sözcüleri düşüncelerini söylediler. Meclisimizde grubu bulunan siyasi partilerin bu kürsüye gelip grupları adına söz söylemeleri, içtüzük gereğidir. Binaenaleyh, eğer burada grubu olmayan bir parti varsa, bu kürsüden konuşamıyorsa, bunda bir kasıt aramak yanlıştır ve buna hiddetlenip Meclise küsmek falan da yanlıştır. Demokrasi, bir kaideler, bir kurallar manzumesidir ve bu kurallar, kaideler işler. Nihayet, “şeriatın kestiği parmak acımaz” diye boşuna denmemiştir.

Ben burada düşüncelerini dile getiren değerli sözcülere teşekkür ederek sözlerime başlamak istiyorum.

Bütçe bir ülkenin en önemli işidir. Tabii ki, bütçe, her şey değildir. Burada herkesin düşündüğünü istediği şekilde söylemesi kadar güzel bir şey yok. Hükümetlerin eleştirilmesi de doğaldır. Hükümetin eleştirilmiş olmasından dolayı da bir alınganlığa düşmeyiz. Söylenen şeylerin cevabı varsa veririz; yoksa doğruysa doğru söylüyorlar, kendimizi düzeltelim, deriz. Aslında, bu zeminin en önemli özelliği de odur, erdemi de odur. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Tabii ki, düşüncelerini söyleyeli siyasi partilerin sözcüleri kadar, aydınlatma veya savunma durumunda olan Hükümetin de, siyasi iktidarın da söz hakkı vardır. İşte, burada ben, o hakkı kullanacağım. Yer yer aydınlatma yapacağım, yer yer savunma yapacağım. Keşke savunma mecburiyetiyle karşı karşıya kalmasaydık; Ama hükümetler, daima, okların tümünün atıldığı yerdir ve bu okların her zaman isabet etmesi şart değildir. Bilhassa bu tele-demokrasi çıktıktan sonra bizim Parlamentomuz da bu çeşit toplantıları televizye ettikten sonra, burada tartışma, biraz da tartışma mahiyetinden çok dinleyenlere mesaj verme haline geldi. Bunu da doğal sayıyorum.

Şimdi, biz şeffafçıyız; açıktır bu. *(ANAP sıralarından gülüşmeler)* Her şeyin halkın gözünün önünde olmasını istiyoruz; her şeyin tartışılmasını istiyoruz. Gerçekten bu Parlamentonun sabahtan beri yaptığı çalışmayı görenler için, demokrasiyi gözıyla görenler için bir gurur verici manzara vardır. Ülkenin her köşesinden gelmiş değerli temsilciler, ülkenin sorunlarını tartışıyorlar; bu ne kadar güzel bir şey. Zaman zaman harareti, zaman zaman sakin... Tabii ki, bu geleneği ne kadar uygarca götürebilirsek, milletimiz o kadar bundan yararlanı; çok yara almış bulunan bu büyük müessese de yaralarını o kadar tamir eder.

Şimdi, dünyanın bugünkü şartları içerisinde Türkiye'nin bulunduğu yerde jeostratejik, jeopolitik önemine ilaveten, bir de ekostratejik önemi söz konusu olmuştur. Yani, bana göre, Almanya Avrupa'da ne ise bugünkü dünya şartları içerisinde Türkiye'de bölgede odur.

Türkiye'nin söz sahibi olabilmesi, herhangi bir rol oynayabilmesi... Bunlar iyi şeyler. Yalnız, kendinden bekleneni yapabilmesi, en önemlisi, Söz sahibi olacağım diye ortaya çıkarak birtakım yapay rolleri deruhte edemezsiniz. Halin icabı ne ise o; yani, zaman ve zemin neye müsaade ediyorsa, onu yaparsınız. Onun yapılabilmiş olması lazım. Türkiye -dünyanın bugünkü şartları içerisinde, 1992 başında Avrupa'da, Ortadoğu'da ve dünyada meydana gelen değişimleri nazarı dikkate alırsanız- hem fırsatlarla karşı karşıyadır hem zorluklarla karşı karşıyadır. Önemli olan, bu zorlukları aşabilmek, bu fırsatları iyi kullanabilmektir. Türkiye'nin bu zorlukları aşabilmesi, fırsatları kullanabilmesi, çağı yakalamada eline geçirdiği önemli bir olaydır. Türkiye, çağı yakalayabilmelidir; çağın değerlerine uyabilmelidir; çağın değerlerine yaklaşabilmelidir; çağın değerlerini kucaklayabilmelidir. Bunu yaparken de, kendi kişiliğinden -sakın ola zannedilmesin- vazgeçmemelidir, kendi kişiliğini yitirmemelidir. Kendi kişiliğini zenginleştirmelidir. Türkiye bunu yapabilir. Bunun şartı evveli var, mutlak şartı var. Mutlak şartı, Türkiye'nin istikrar içerisinde gerçek demokrasiyi, gerçek kalkınmayı ve gerçek refahı başarabilmesidir.

İstikrar, aranır hale geldiği vakit, değeri bilinmemelidir. Yani, aranır hale gelmeden değerine sahip çıkılmalıdır. İstikrar; siyasi istikrar olacaktır, ekonomik istikrar olacaktır, sosyal istikrar olacaktır; hepsi beraber, o ülkenin topyekûn istikrarını temsil edecektir.

Ülkemizde 20 Ekim 1991 seçimleriyle beraber, bir siyasi istikrar teşekkül etmiştir. İşte burada Parlamento. Bana göre, Türkiye Büyük Millet Meclisi her şeyin teminatıdır. Milletin hür iradesiyle seçilmiş gelmiş olan sizler, milletin her sorununa, bu kürsüyü serbestçe kullanarak hür iradenizle el koymaya devam edebildiğiniz sürece, birçok şeyi tartışırız. Siyasi grupların şu veya bu istikamette düşünceleri olur ve bu düşüncelerini ifade ederken, kendi üslupları içerisinde bazen sert olurlar, bazen orta yollu giderler; hangi şekilde olursa olsun, işte onların bileşkesinden -sanıyorum ki- ülkenin yararını çıkarırız.

Ülkemizin, bugün halkın çoğunluğuna dayanan bir Parlamentosu; daha doğrusu Meclisteki çoğunluğun halkın çoğunluğuna dayandığı bir Parlamentosu ve onun güvenine dayanan bir Hükümeti vardır. Tabii, bugün sabahtan beri yapılan konuşmalara bakılırsa, sanki bu Hükümet kurulalı dört sene olmuş gibi geliyor. (DYP ve SHP sıralarından alkışlar) Yahut beş sene olmuş; bütün vaatlerini niye gerçekleştirmemiş, yahut ülkenin başını ağrıtan sorunlara niye hâlâ çare bulmamış eleştirisine Hükümetin muhatap olmasını da yadırgamıyorum. Yalnız, tabii ki, bizi dinleyenlerin sağduyu sahibi Türk vatandaşının, her şeyi değerlendireceği ve nihayet bir sabırsızlık varsa, sabırsızlara, durun bakalım diyeceği veya bir yavaşlık varsa, yavaş olanlara, hadi bakalım, ne duruyorsunuz diyeceği de kesindir. Binaenaleyh, bu müzakereler, sadece burada yapılıyor değil, bu müzakereler, bugün, onbinlerce, yüzbinlerce evde yapılıyor. İşte, aslında bu da, çağın güzelliklerinden birisi. İşte, "katılımcılık" diyoruz, işte "Milletin devletini kucaklaması olayı" diyoruz, bunların hepsi ona vesile, işte bular o yola giden olaylar...

Şimdi, neyi tartışıyoruz...

EYÜP AŞIK (Trabzon) — Daha anlamış değiliz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Güçlü kuvvetli olacaksınız. Güçlü kuvvetli olmanın şartı istikrardan geçer. İstikrar, siyasi istikrarla başlar, kanun ve nizam hâkimiyetiyle devam eder, ekonomik istikrarla devam eder, sosyal istikrarla tamamlanır. Evet, ülkemizin sorunları vardır. Ülkemizde kanun ve nizam hâkimiyetini demokratik anlamda sağlamakta güçlüklerimiz olmuştur. Ülkemizde kan dökülmektedir. Ülkemizin bir aziz köşesi rahatsızdır. Bu rahatsızlık ülkemizin başka köşelerine de intikal etmiştir. Bu, tabii ki, 1991 senesinin kasım ayında, 1992 senesinin ocak ayında, 1992 senesinin şubat ayında olmuş bir olay değil; Ama yine bu müzakereleri ve tartışmaları takip edenler, hele bilhassa Türkiye’de sekiz yıl iktidar olduktan sonra, gelip bu kürsüde sanki bu işlerin hepsinin 1991 senesinin 20 Kasımından sonra ve 1991 senesinin Aralığında 1992 senesinin Ocak ve Şubatında olduğunu zannederler. Zannedenler ve şaşarlar; “Ne oldu da bu ülkede, ülkenin bir köşesinde kan dökülmeye başladı, neden oldu bu” diye bir şaşkınlığa düşerler.

Keza, siyasi istikrar dediğiniz olayın devamı, kanun, nizam hâkimiyetinin sağlanması olayı ise onun yanında ekonomik istikrar gerekecektir. Yine, bugünkü müzakereleri takip edenler, 1991 yılının %71 enflasyon, %1 büyüme, %2,5 nüfus artışı ve ihracatta yüzde 5 artış, ithalatla yüzde 5 civarında eksiliş ve yekûn itibariyle Türkiye’nin ticaret hacminde bir azalışla kapandığını eğer bilmezlerse, sanki burada tartışılan olayın; enflasyon olayının, pahalılık olayının, yokluk olayının, işsizlik olayının geçen üç ay zarfında meydana geldiğini zannedebilirler.

Değerli milletvekilleri, “Eğri oturup, doğru konuşalım” diye Türkçede bir söz var. Gelin gerek kan dökülmesi olayı gerek Türkiye’deki rahatsızlık gerekse demokratikleşmenin gerçekten Türkiye’de Paris Şartına uygun bir şekilde meydana getirilebilmesi olayı, gerekse ekonomik istikrarsızlık olayı, sosyal istikrarsızlık olayı bugünkü siyasi iktidarın olayı değildir; tek başına bu iktidarın olayı değildir; bu, bütün milletin olayıdır, bütün Parlamantonun olayıdır.

Ne haliniz varsa görün. Madem iktidara talip oldunuz, alın, siz bunun altından kalkarsanız kalkarsınız, kalkamazsanız çalkamazsınız denebilir. Yalnız, bizim bu işin altından kalkamamamız halinde siz de zarar görürsünüz, başkaları da zarar görür, herkes zarar görür. Yani, işler daha kötüye giderse bundan sizin ne menfaatiniz var? Soruyorum; ne menfaatiniz var? (DYP ve SHP sıralarından, “Bravo” sesleri, alkışlar) Bu ülkede bugünkü siyasi iktidara oy vermemiş insanların ne menfaati var? İşler iyiye giderse, yine bizi kötüleyecek başka şeyler bulabilirsiniz; Ama bu kürsüden dört aya yakın zamandır, yani, bu kürsü açıldığından beri, yani, nihayet bu kürsüde geldik güvenoyu tartışmaları yaptık, 30 Kasım da güvenoyu aldık, üzerinden 100 gün geçmiştir ve güvenoyu 28 Kasım da tartışılmıştır, 30 Kasım da güvenoyuna müracaat edilmiştir, 30 Kasım da söyledik, ondan sonra halka açık genel görüşmeler yaptık, sonra üç defa televizyon oturumları yaptık; Bunların hepsinde anlatmaya çalıştığınız şey şu idi: Gelin, dünyadaki değişikliğe biz de kendimizi uyduralım, hoşgörü ve konsensüsü arayalım ve herhalde bu Meclisin bir araya gelebileceği bazı büyük meseleler vardır, olmalıdır da, milletin de vardır, olmalıdır da. (DYP ve SHP sıralarından alkışlar)

Şimdi, 1992 bütçesi tartışılırken bir film şeridi gibi hemen hemen her şey gözden geçirildi. Belki şu veya bu vesileyle gene de dışarıda kalmış olanlar vardır, yani,

dokunulmamış olanlar vardır. Yine önümüzdeki günlerde yapılacak tartışmalarda, bütçenin devamı sırasında bunların üzerinde durulur; bu Meclis bu bütçeyi 20 güne yakın tartışacak; 45 güne yakın komisyonda tartıştı. Olay, ülkenin her kuruluşunun nereye gittiğini milletin temsilcilerinin tayin etmesidir; bütçe hakkı denen olay bu ve ülkede her kuruluş verginin kimden alınacağını da yine bu Meclisin tayin etmesidir. Böylece, Meclisin varoluş sebebi gerçekten yerine gelir. Bizim şikâyetlerimiz bu Meclisin kanun kuvvetindeki kararnamelemlerle saf dışı edilmesindendi.

Bugün açıklıkla söylüyoruz; her şey sizindir. Biz, sizin yetkinizi falan elinizden almaya çalışmayız. Tartışın, karar verin. Önünüze gelelim, size meseleleri anlatalım; düşünün, taşının ve ister parti gözlüğüyle bakın, ister hem parti gözlüğüyle hem ülke gözlüğüyle bakın, isterseniz ülke gözlüğüyle bakın, hepsiyle bakın, yer yer parti gözlüğünün üstüne çıkabilirseniz iyi olur. Çünkü dünyadaki demokrasi oraya geldi. Ben size, partiyi bir kenara bırakın demiyorum, çok partisiz bir demokrasiyi düşünmek mümkün değildir; Ama öyle meseleler var ki, sadece parti gözlüğüyle bakarak bir yere varmak mümkün değil.

Şimdi, biz önünüze bir bütçe getiriyoruz. Bu bütçede Türkiye'nin 175 trilyon geliri var. İşte buyurun bununla ne isterseniz yapın. 175 trilyon... İsterseniz memurlarınıza maaş verin, isterseniz borçlarınızı ödeyin, isterseniz cari masraflarınızı ödeyin, isterseniz yatırım yapın.

AHMET KÜÇÜKEL (Elazığ) — İsterseniz faiz ödeyin.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Faiz dediğimiz olay, cari masrafların içine dahil.

Hadise budur. Yalnız, her zaman söyleriz ki, delik büyüktür, yama küçüktür. Yalnız bizim memleketimizde değil, en zengin ülkelerde bile... Hiçbir devlet, gelirleriyle giderlerini denkleştirmekte bir kolaylık içinde değil, bir sıkıntı içerisinde; Ama gelirleriyle giderleri denkleştirmedeğiniz takdirde de, başka sıkıntılar doğar. İşte, 1992 bütçesi önünüze geldiği vakit o sıkıntılarla maluldür. Biz size gönlümüzün istediği gibi bir bütçe getirebilmiş değiliz veyahut da Koalisyon Hükümeti olarak bizim ilkelerimize uyan bir bütçe getirebilmiş değiliz. Biz bir "de facto" bir fiilî durumu sizin önünüze getirdik. Binaenaleyh, şöyle yapsaydınız, böyle yapmasaydınız diyeceksiniz; yalnız, biliniz ki, 175 trilyon gelirin artırılması mümkünse onu söyleyin?

ADNAN KAHVECİ (İstanbul) — Bulabileceğinizi söylediniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yani, Parlamento denildiği zaman, tartışma denildiği zaman, budur. Biz bu kadar gelir bulabildik; bunun fazlasını bulabiliyorsanız onu söyleyin?

ADNAN KAHVECİ (İstanbul) — Geçen sene, bulabileceğinizi söylüyordunuz...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yalnız, 175 trilyon gelirin taksiminde de 100 trilyon cari masraflar olduğunu size söyleyelim. Çünkü her birinizin bunu hesaplama gibi bir imkânınız olmayabilir. Devlet olarak, Hükümet olarak önünüze geliyoruz diyoruz ki, devletin 100 trilyon cari masrafı var. Eğer, bu da yeterse... Yani, bu tahmindir ve 42 trilyon da faiz borcu var; iç ve dış borçların faizi. Eder mi 142 trilyon?

Şimdi, devletin cari masrafları dediğimiz başka masrafları da var; savunma masrafları gibi. Onları da koyun altına ve bu bütçeyle, yani 175 trilyonluk gelirle yatırım

yapma imkânınız yoktur. Biz sizin önünüze 28 trilyon, yani 27 küsur trilyon, bir miktar da yatırımları hızlandırmadan var 28 trilyon civarında bir yatırım imkânıyla geliyoruz. Tabii ki, kamu İktisadî teşebbüslerinin ve diğer kuruluşların yatırımları da var, bunların yekûnu 72 trilyonluk bir yatırımdır. Yani, kamunun tümünün yaptığı yatırımlar 72 trilyondur ve onun dışında özel teşebbüsün yapabileceği yatırım da bizim hesaplarımıza göre 92 trilyondur. Binaenaleyh, 164 trilyonluk bir yatırım hacmiyle geliyor Türkiye. Türkiye'nin böyle bir imkânı var. Bunların hepsi tahmindir. Bu tahminler ne kadar iyi yapılmışsa, ne kadar sağlıklı yapılmışsa o kadar iyi. Bunu siyasi organ yapmıyor; bunu administrasyon yapıp geliyor. Administrasyon, yani idare dediğimiz mekanizma bu tahminleri yapıyor; uzmanları var, heyetleri var, yetişmiş insanları var ve çok kolaydır "175 trilyonu 200 trilyona çıkarın" demek. Çıkarırsınız, Ama o 200 trilyon tahakkuk etmez. Netice itibarıyla açık bütçeye gidersiniz.

Şimdi, 207 trilyonla bağlanmış bir bütçe, bunun içerisinde 32 trilyonu borçtur. 32 trilyonluk borçlanma olacaktır ve 175 trilyonu da gelirleridir Devletin. Bu 32 trilyon borç nasıl temin edilecektir? Bu da gösterilmiştir. İstikraz yapılacak, başka imkânlar kullanılacak. Şimdi denebilir ki, hani denk bütçe yapacaktınız ya? Hani denk bütçe? Hani, programlarınızda denk bütçe vaat etmişsiniz ya? Evet, biz denk bütçe şarttır diyoruz; yalnız, ben size diyorum ki, önünüze getirdiğimiz bütçe bir "de facto" durumdur, bir zarurî durumdur. Binaenaleyh, 175 trilyon masrafla kalırsanız denk bütçe olur. Bu takdirde bir çöpü bir çöpün üstüne koymak mümkün değildir; ülkenin hizmetlerini karşılamak da mümkün değildir. Şimdi, önünde sonunda, Türkiye, mutlaka, kamu gelirleriyle kamu giderlerini denkleştirecektir, dengeye yakın hale getirecektir.

Bu bütçe ile hizmet görülmez; bu bütçe küçük bütçedir, daha büyük bir bütçe lazım dendiği zaman, daha büyük bütçe lazımdır diyenlerin, gelirler için, bir yol göstermeleri lazım. (RP sıralarından "gösterdik" sesleri) Eğer o gelirler tahakkuk etmeyecekse, mesela bu bütçe 207 trilyon değil de 250 trilyon olmalıdır diyenlerce, 32 trilyon açığı 60 trilyona çıkarmamız isteniyor demektir, eğer 250 trilyonluk bütçe istiyorsanız. Açık 60 trilyona çıkarılabilir. Yalnız, işte burada oyun başlıyor. Bu açık, akrebin başıdır. Yani, bu zehirlidir. Yani, Türkiye'de enflasyonun sebebi, bu açıktır. Biz huzurunuzda "enflasyonu kontrol altına alacağız" diye geldik. Şimdi deniyor ki, "100 gün oldu, hâlâ enflasyonu niye kontrol altına almadınız?" Bunu diyenlere ben de şunu derim: 100 günde enflasyon kontrol altına alınabilirdi de almadık değil, eğer 100 günde enflasyonun kontrol altına alınabileceğini bilen varsa çıksın orta yere; bir.

İkincisi, kim dedi 100 günde enflasyonu kontrol altına alacağız diye? Kim? Biz mi dedik? Biz mi demlik 100 günde enflasyonu kontrol altına alacağız diye?

MEHMET RAUF ERTEKİN (Kütahya) — Siz dediniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Biz önünüze 500 günlük bir program koyduk, milletin önüne de 500 günlük bir program koyduk. Peki, vaatlerinizi 100 günde niye yapmadınız diye üstümüze gelerseniz, bizim vaatlerimiz 100 gün için yapılmış vaatler değil ki. 100 gün içinde, "efendim 1979 da 100 gün dediniz" 1979 un şartları ile bugünün şartları başkadır. 1974 de bunu dediniz... Biz burada 1992 Türkiye'sinin sorunlarını tartışıyoruz. (DYP ve SHP sıralarından alkışlar) Muhalefetimizin önüne, daha doğrusu Meclisimizin tümünün önüne bir bütçe konmuştur ve bu bütçedir tartışılacak olan. Beni tartışabilirsiniz, ben bundan şikâyetçi olmam, daha çok sizin

ağzınızdan benim propagandam da yapılmış olur. (ANAP sıralarından gülüşmeler) Yani, sizi susturmak için demiyorum. Neticede şu olur. Demirel 1975 de demişti ki yahut 1974 de demişti ki, 1969 da demişti ki... Zabıtları benimle dolduruyorsunuz... Ben, ne dediğimi de gayet iyi biliyorum. Hangi şartlar altında dediğimi de biliyorum. Dediklerimden bir santim de caymam. Şartlar içinde dediklerimi savunurum ve Demirel demişti ki, "sokaklar yürümeyle aşınmaz" dedim; doğru. Aşınmaz... Bunun anarşi sebebi olduğunu sanan, aslında, demokrasiyi anlamamıştır. (DYP ve SHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Hür bir ülke istiyoruz. Demokrat bir ülke istiyoruz. Haklar olsun istiyoruz. Başka ülkelerin insanların sahip olduğu hakların tümü benim vatandaşımın da olsun istiyoruz. Benim vatandaşım hak yakışmıyor mu yani? Herkes için olsun istiyoruz. (DYP ve SHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Evet, diyoruz ki, bu ülkede benim vatandaşım korkusuz olsun, tok olsun istiyoruz. Evet, benim söylediğim sözlerin bir kısmı yine siyasi lügate girdi. Benim köylüm tok olsun istiyorum. Benim işçim de tok olsun istiyorum. Benim şoförüm de tok olsun istiyorum. Benim memurum da tok olsun istiyorum. (DYP ve SHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Benim emekli, dul ve yetimim de tok olsun istiyorum. Benim işçim de tok olsun istiyorum. Ne var bunda yani. Ha... Nasıl yapacaksınız bunu? Olay o. Nasıl yakacaksınız? Şimdi buraya gelip de 100 gün zarfında işsizliğe hangi çareyi buldunuz? Bir çare bulmadınız. Kırsal kesimde kalkınmayı niye yapmadınız. Kırsal kesimde sanayi kuracaktınız, Niye kurmadınız? Tabii 100 gün zarfında bunları niye yapmadık diye düşünmeye imkân yok. Zaten, 100 gün zarfında yapılmazdı onların hiçbirisi. Buraya gelip de geçen 100 günün icraatını değil; ama ondan evvelki on senenin neticelerini bizden sormaya kalkmak da yanlış. Enflasyon mu? Sebebi biz değiliz beyler, biz bunu düzeltmeye geldik. Bu enflasyon 100 gün zarfında meydana gelmedi. Hele 1983 lerde, o günün yüzde 28 olan enflasyonunu alıp, "enflasyon canavardır, enflasyon hırsızdır, enflasyon alçağın tekidir" falan dedikten sonra ve "%28 enflasyon rezalettir" deyip, "bunu iki sene zarfında tek rakamlı hale indireceğiz" dedikten sonra, sekiz sene sonra, yani 96 ay sonra, 2920 gün sonra bu enflasyonu getirip... (DYP ve SHP sıralarından alkışlar) bizim kucağımıza, nur topu gibi (yüzde 71 enflasyonu) koyanların, bize dönüp de, şu sıralara dönüp de, "Ey Hükümet, hâlâ enflasyonu indirmediniz" diyebilmesine şaşarım. [DYP ve SHP sıralarından alkışlar; ANAP sıralarından alkışlar(!)]

Sayın Milletvekilleri, siz şaşmaz mısınız? Bırakın şimdi ANAP'lı olmayı, başka partili olmayı; siz şaşmaz mısınız? Şaşın canım, siz de şaşın. [(DYP ve SHP sıralarından alkışlar); ANAP sıralarından alkışlar(!)]

Şimdi, bakınız, aslında ben buraya bir polemik yapmaya gelmedim; ama biraz yapacağım. (DYP sıralarından alkışlar) Çünkü anlaşılmamak veya yanlış anlaşılmak, benim şahsımı ilgilendirse mesele yok; ama ben bir sorumluluk taşıyorum. O taşıdığım sorumluluğun gereği doğru anlaşılmam lazım ve Hükümetimin doğru anlaşılması lazım, siyasi iktidarımın doğru anlaşılması lazım, bize omuz veren milyonların meseleleri doğru bilmesi lazım ve nihayet bize omuz veren gruplarımızın meseleleri doğru bilmesi lazım ki, gönül rahatlığıyla bize destek vermeye devam edebilsinler; Çünkü o destek yoksa halkın desteği yoksa şu sıralarda oturan arkadaşlarımızın -hepinizi kastediyorum- desteği yoksa işin içinden çıkamayız. Bana göre, müspetler de değerlidir, menfiler de değerlidir; Çünkü menfiler olmazsa müspetlerin değerini anlayamayız. Yani, evetler de makbuldür, hayırlar da makbuldür, meseleye öyle bakıyorum; ama gelin bazı meseleleri, gerçekten objektif bir şekilde tartışalım diyemiyorum; Çünkü siyasetin objektivitesinin

ölçüsü var kendine göre. Doğru iki tane değildir, doğru bir tane ise o doğruyu bulmada, meseleleri aklı bir şekilde eleştirerek bu doğruya varabiliriz. Onun için diyorum.

Şimdi, efendim, siz bu 175 trilyon parayla ve 32 trilyon da bunun açığı var, 207 trilyon parayla ne yapacaksınız dendiği vakit; evvela devletin günlük işlerini yürüteceğiz, devlet yürüyecek. Devletin günlük işlerini yürütürken azamî derecede tasarrufa riayet edeceğiz ve her kuruşun yerli yerine gitmesine nezaretçi olacağız. Bu, bizim, size ve bizi dinleyen milyonlara, dinleyen dinlemeyen milletimize olan taahhüdümüzdür, yükümlülüğümüzdür ve bu her kör kuruşun mutlaka yerine ulaşması bizim teminatımızdır. Biz, açık rejimi savunarak geliyoruz ve her kör kuruşun eğer yanlış bir yere gittiğini görürseniz, gayet açıklıkla söylüyorum ve söylemeye de gerek yok aslında, bunun sorumlusu biz oluruz. Huzurunuzda, milletin huzurunda, yanlış yere gidene her kör kuruşun sorumlusunun biz olduğumuzu, bunun hesabının bize sorulmasını söylüyorum. (*DYP ve SHP sıralarından alkışlar*)

Değerli milletvekilleri, bizim birinci taahhüdümüz, yani önemli taahhütlerimizden birisi, kan dökülmesinin durdurulması, kan dökülmesinin mutlaka ortadan kaldırılmasına atbaşı olan şeyimiz, enflasyonun durdurulmasıdır. Enflasyon, bütün musibetlerin, bütün kötülüklerin kaynağıdır. Bu, siyasi bir laf da değildir. İlmî bir laftır; dünyanın neresine gitseniz bu böyle ifade edilir.

Enflasyonu durdurabilmenin yolu, aslında, kamunun borçlanma ihtiyacını düşürmekle başlar. Tek çare o değildir; ama çarelerin en önemlisi budur. Enflasyon, psikolojik bir olay; beklentisini kıramadığınız sürece, enflasyonu durdurma imkânınız yoktur. Beklentisini kırmak, psikolojik bir savaştır.

Enflasyonu durdurmanın fizikî yolu, işte, bütçeden geçer. Eğer bir ülkede kamunun borçlanma ihtiyacı yüzde 14 leri bulmuşsa enflasyon olmaz da ne olur? İşte, enflasyon olur. Bütün hüner, kamunun borçlanma ihtiyacım makul seviyelerde tutmaktır.

1991 yılında Türkiye yüzde 71 enflasyona gelirken, kendiliğinden gelmemiştir; kamunun borçlanma ihtiyacı fevkalade yüksek teşekkül etmiş; şimdi biz elimizi kolumuzu sıvadık, bu ihtiyacı aşağıya indirmeye çalışıyoruz. Bu, birinci yapılacak iştir.

Bunun için diyebilirsiniz ki, “hayır, buna gerek yoktur gerek vardır.. Yüzde kaç indiriyorsunuz bunu? Yüzde 8 lere, madem enflasyonu indirebiliyorsunuz, daha aşağılara indirin” Biz diyoruz ki, bundan aşağıya inmiyor. Huzurunuzda geldik; eleştiri yapacaksanız; daha aşağılara nasıl inebileceğini söylemeniz lazım.

Peki, bunu söylemiyorsunuz, yani daha çok muhalefetten gelen eleştiriler bakımından söylüyorum, enflasyonun daha aşağılara inebileceğine dair önerilerinizi getirirseniz, biz de, hakikaten, bu önerilerle enflasyonun indirilmesi mümkün mü değil mi diye inceleriz.

Bize göre, kamunun borçlanma ihtiyaçlarının yüzde 2,5 in altına indirilmesi lazım.

“Böyle bir bütçe yaparak kamunun borçlanma ihtiyacını yüzde 8,8 lere yahut 8,4 e getiriyorsunuz; ama bunu gerçekleştiremezsiniz. Çünkü 32 trilyon lira diye getirdiğiniz açık 32 trilyon olmaz, daha yüksek olur” Tabii ki, bu açık 32 trilyon olmaz da daha yüksek olursa, enflasyon da düşmez.

Öyleyse bizim yapacağımız nedir? Bizim evvela yapacağımız bir hedef belirlemektir. Eğer biz hedef tayin etmezsek, enflasyon ile mücadele ediyoruz lafım kimseye anlatamayız.

Enflasyon kendiliğinden olmaz; devlet politikası olursa olur. Nitekim, enflasyon, 1983 yılı sonrasında devlet politikası haline getirilmiştir ve on senenin yüzde 50 vasatı işte böyle geliyor.

Hadise bundan mı ibaret? Hayır. Bu bütçe, küçük bütçe değildir; aslında keşke daha küçük olsa da, şu enflasyon belasından kurtulsak. Zaten, bu enflasyonla hizmet falan da yapamıyoruz. Para değerini kaybettiği için, bugün başladığınız iş, yarın, yine aynı para ile karşınıza çıkıyor, daha da değer kaybettiği için sekiz on sene yapmaya devam ediyorsunuz ve bitmiyor.

Biz şimdi, fevkalade kıt kanaat yatırımlarla da önünüze bir yatırım programı getiriyoruz. Bu yatırım programı, önümüzdeki zaman içerisinde, bundan önce başlanmış yatırımların, hemen hemen tümünün tamamlanması istikametine yönelmiştir. Bu yatırımların tümünün tamamlanması 1992 yılı içinde olacak değildir; ama yüzde 75 i tamamlanmış binlerce konutu, yüzde 75-80 tamamlanmış Soma tesislerini, yüzde 80-85 i tamamlanmış enerji tesislerini, yüzde 80 i tamamlanmış yolları; işte bunları yapacağız, bunları tamamlayacağız.

Değerli milletvekilleri, ülkemizin altyapı diye bir sorunu var. Altyapı sorunu... Gerçi, bizden evvelki siyasi iktidar, çok altyapı yapıldığı için enflasyon olduğunu söyler. Ben buna hiçbir zaman inanmadım; Çünkü açık finansmanla altyapı yapamamışsınızdır.

Türkiye'nin altyapı sorunu şöyle var. Türkiye'nin kâfi limanı yok, Türkiye'nin kâfi hava meydanı yok, Türkiye'nin kâfi demiryolu yok, Türkiye'nin kâfi yolu yok. Yani, bunlar da bir günde yapılmıyor.

Bugün, Türkiye'nin enerjisi var. Elektrik enerjisi 1991 de 57 milyar kilovat/saat, 1992 de 65 milyar kilovat/saat. 65 milyar kilovat/saati tüketmek için aşağı yukarı Türkiye'nin yüzde 20 kaçağı var elektriğinde ve senede yüzde 10 civarında elektriğin arttığını düşünürseniz, her sene 6 milyar Kilovat saat elektriği devreye koymanız lazım, 6 milyar Kilovat saat elektrik, neredeyse, bir Atatürk Barajı üretimine yakın. Türkiye'nin, her sene, bir Atatürk Barajı üretimine yakın elektriği devreye koyması lazım. 1996 ya kadar pipe-line'de bulunan projelerin tamamlanması suretiyle bir darboğazla karşılaşılabilir; ama 1995 dan itibaren darboğaz önünüzde duruyor. Binaenaleyh, bunlara çirşseniz lazım.

Bir GAP var; Güneydoğu Anadolu Projemiz, gerçekten, Ülkemizin gururudur. Yalnız, şu şekliyle GAP'ı götüremeyiz. Yani, GAP'ın sulamaları lazım, GAP'ın Dicle barajları lazım, Dicle barajlarının sulamaları lazım ve Urfa Tünelinden çıkacak suyu ovaya verecek kanallar lazım, Şanlıurfa'da bir havalimanı lazım, Şanlıurfa'da bir Harran Üniversitesi lazım, bölgemizin o köşesinde sanayi tesisleri lazım, okullar lazım, şehirleşmenin tanzimi lazım. Yani, bir entegre projeyi bütün hatlarıyla götürebilmek lazım. Buradan artacak paraları -yani bulabileceğimiz kuruluşları- oralara koyacağız.

İstanbul-Ankara demiryoluna düşmanlık yapılmıştır. Bugün 40 kilometre sürat yapılabilen, 12 saatte ancak geçilebilen; 1882 de güzergâhı yapılmış, 1892 de -tam 100 sene evvel- açılmış, Sultan Abdülhamit'in yaptırdığı yoldan geçmeye devam ediyoruz.

Bu yol 577 kilometre, bunun 463 kilometreye indirilmesi lazım yahut 400 kilometreye indirilmesi lazım ve bu yolun 3 saatte geçilmesi lazım; 15 erden 30 tren değil, aşağı yukarı 195 erden 400 trene yakın sefer lazım; 400-600 er tonluk seferler değil, 4.000-5.000 er tonluk katarlar lazım. Bu yatırımları nereye koyacaksınız dersenez, hâlâ, Türkiye'nin 20 bin ünitesinde içme suyu yok; ayıptır, utanç verici bir şeydir.

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — Daha önce yapsaydınız, bu problemler olmazdı.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kimse, bir şey mi dedi?

Aman herkes kendini denk alsın, yani, buradan sıçramaya hazırım; ona göre... (DYP sıralarından alkışlar)

Sen yaptın ben yapmadım o yaptı hikâyesi değil... Ayıp değil mi, hâlâ, 1992 de Türkiye'nin 20 bin yerleşim yerinde suyun olmayışı?

MUKADDER BAŞEĞMEZ (İstanbul) — Otuz yıldır siyaset sahnesindesiniz; ama.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bu paralarla ne yakacaksınız dersenez, işte bunları yapacağız. Ülkenin hizmetsiz yerleri var, buralara hizmet götüreceğiz. Ülkenin kalkınmada gecikmiş yöreleri var, kalkınmada öncelik isteyen yöreleri var, ülkenin birçok yerinden göç var. Doğu Anadolu'da, Güneydoğu Anadolu'da, Kuzeybatı Anadolu'da, dağlık mıntıkalarda vatandaşlarımıza hizmet götüreceğiz, ekmek götüracağız, refah götüracağız. Bu, devletin işidir. İşte, devletin işlerini göreacağız.

Ben önünüze böylesi bir teklif getiriyorum, bunun için para lazım diyorum ve işte bulabildiğimiz para da budur diyorum; kendimizi, eleştirinize arz ediyorum. Tabii, eleştiriyorsunuz...

Biraz da eleştirilere gelmek istiyorum. Bu eleştiriler, aslında önünüze getirilen bir dokümanın eleştirisi olmaktan daha çok, bugünkü Ana muhalefetin veya muhalefetin çünkü muhalefeti eleştirmesi gibi oldu. Yani, muhalefet, Hükümeti eleştireceği yerde çünkü muhalefeti eleştirmeyi tercih etti. Hatta zaman zaman bu eleştiriler, yirmi sene, yirmi beş sene gerilere kadar gitti. Canım, 1977 senesinde Türkiye'yi nasıl devretmişiz... 1979 senesinde nasıl devralmışsak o kadar vardı. 1977 senesinde bizim Türkiye'yi devreşimimizin şartları çok değışiktir; onlara girmek istemiyorum. Efendim, o gün Türkiye 70 sente muhtaçmış, bugün Türkiye'nin 12 milyar dolar parası, rezervi varmış. Evet, Türkiye'nin 12 milyar dolar civarında -altın dahil- bir rezervi olduğu doğrudur. (ANAP sıralarından alkışlar).

EYÜP AŞIK (Trabzon) — Bravo, nihayet kabul ettiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Durun bakalım canım, durun; söyleyelim de ondan sonra alkışlayın, belki alkışladığınıza sonra pişman olursunuz. Mamafih, alkışlayın, alkışlayın. (DYP, SHP ve ANAP sıralarından alkışlar)

1992 senesinde, Türkiye, henüz Ödemeler dengesini yerine getirebilmiş durumda değil, 1991 yılını 8 milyar dolar ticaret açığıyla kapatmış Türkiye. 1992 senesinde Türkiye'nin niye dolar ihtiyacı yok; Çünkü yapılmış birtakım aranjmanlar var, Türkiye dünya piyasalarına çıkmış, dünya para piyasalarına girmiş. Dünya para piyasaları on sene evvelki gibi değil; dünya değışmiş. Türkiye, dünya ile kucaklaşmak isterken, gayet tabii ki, bugünkü hudutları daralan, mesafeleri daralan dünya içerisinde Türkiye büyük bir memleket olarak borç alabilme imkânlarına sahip olmuş. İtibarı artmış olayı

şudur: Türkiye'nin itibarı şahıslara bağlı değildir. Türkiye, zaten itibarlı bir memleketdir. Binaenaleyh, itibarlı bir memleket olduğu için, falanca iktidar oldu, falanca iktidardan gitti esasına göre çalışmaz. Çünkü Türkiye'ye itibar eden ülkeler bilir ki, demokratik bir ülkede idareler gelir, idareler gider... Kime olacaktır itibar; itibar devlete olacaktır. Ben dış ülkelere gitmişim, dönmüş gelmişim, ülkem ve devletim itibarlı demişim. Ben itibarlıyım demedim, devletim ve ülkem itibarlı. *(DYP ve SHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Binaenaleyh, eğer devletimin ve ülkemizin İtibarlı olmasını kendisine fatura edenler varsa fevkalade yanlıştır. Çünkü "itibarı biz sağladık." Siz gittiniz, gidiyorsunuz, gideceksiniz; itibar sizinle beraber gidecek mi? *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*. Onun içindir ki, gelin, demokratik bir ülkenin başındaki insanlar kral değildir; kral gibi davranırlarsa çok yanlış olur. Demokratik bir ülkenin başında olan insanlar bugün vardır yarın yoktur; hepsi öyledir yalnız; işin güzelliği de odur.

Allah'a şükür olsun, ülkemiz itibarlıdır. Bu itibarı korumamız lazım. Bu itibarı aldığınız borcu zamanında ödeyerek korursunuz. Yalnız, bakın nereye gelmişsiniz: Ödemeler dengesindeki açıklan dış borçta biriktirmişsiniz ve 1980 yılının 13 milyar dış borcunu, 1983 yılının 18 milyar dış borcunu, bir rivayete göre 45 milyara, bir rivayete göre 50 milyara çıkarmışsınız. Siz deyin 45 milyar, -biz 50 milyarı kullanırız da, çünkü bunun içine dahil olmayan birtakım FMS'ler, birtakım başka şeyler vardır- dış borç ve 1 trilyon civarındaki iç borcu da 89 trilyona çıkarmışsınız. Bakın, bütçe açıklarını iç borçta toplamışsınız, ödemeler dengesi açıklarını dış borçta toplamışsınız. Elinizdeki rezerv aslında döviz kazanarak biriktirdiğimiz bir rezerv değil, keşke öyle olsaydı, borçlanarak biriktirdiğimiz bir rezerv. Yine de iyi; ama bu borçlar doğurgan; bu borçlar faiz doğurmuş, faiz de, bütçedeki yatırım yapabilme gücümüzü almış götürmüş. İşte budur Türkiye'nin sorunu. Türkiye'nin sorunu, iç ve dış borcun meydana getirdiği faiz yüküdür. Türkiye bu faiz yükünü hafifletemediği sürece sıkıntılardan kurtulamayacaktır. Bu hafifletme nasıl olur; açık söyleyeyim, Türkiye borçlarını son kuruşuna kadar ödeyecektir, ödemelidir de. *(DYP sıralarından alkışlar)*

Şimdi, burada eleştirildi, aslında pek çok şeyler söylendi. Bunların hepsine teker teker cevap verme imkânım yok; ama 1977 senesinde 70 sent vardı... Bunu, alıngan olduğum için söylemiyorum; ama 70 sent değil de, "yine 70 sente düştük" diyen Sayın sözcü, Türkiye'nin o gün 690 milyon dolar rezervi olduğunu söyledi. Nereden geçtiğimiz, geldiğimiz unutulmuştur; bir Kıbrıs ambargosu, Kıbrıs'ın, hem silah ambargosu hem ticaret ambargosu ve petrol şoku. 2 dolar civarında olan petrolün varili 20 dolarlara çıkmış. Ve Türkiye'de ne kuyruk olmuş, ne yokluk olmuş, ne şu olmuş, ne bu olmuş. Şimdi, burada bir olay var; 1991 de 12 milyar dolar rezerviniz var, yüzde 71 enflasyonunuz var, yüzde 1 de büyümeniz var. Acaba bu bir kabiliyet ispatı mı?

ADNAN KAHVECİ (İstanbul) — Değil, değil.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ve köylü 1991 de ancak 20 bin traktör alabiliyor.

Şimdi, bakınız, 1977 de, 70 sente muhtaç olduğumuz dediğimiz devirde, yüzde 4,5 büyüme var, yüzde 24 enflasyon var; enflasyon yüzde 71 değil, 24; büyüme de 1 değil, 4,5 ve Türk Köylüsü 100 bin traktör alabiliyor. Bunun 70 binini Türkiye kendisi yapıyor, 30 binini de dışarıdan satın alıyor. Acaba, bu bir kabiliyetsizlik ispatı mı? *(DYP sıralarından alkışlar)*

Şimdi, herkese soruyorum bunu; 1977-1992, aradan 15 sene geçmiş, o gün 10 yaşında olan çocuk bugün 25 yaşına gelmiş, şu televizyonu dinlediği zaman, efendim, o gün Türkiye batmış, çıkmış... Batmış çıkmış bir Türkiye, o zaman yüzde 4,6 lık kalkınma hızını, yüzde 24 enflasyonla sağlamış ve köylüsü 100 bin traktörü satın alabilmiş. Ve “öyle bir ekonomi kurduk ki” diye övülen bir dönemin sonunda da, geldiğiniz nokta yüzde 71 enflasyon, nüfus artışından aşağı (%1) büyüme ve 20 bin traktör... (ANAP sıralarından “Şimdi, taksi alıyorlar” sesleri) Şimdi, herhalde birincisine kabiliyetsizlik ispatı, ikincisine kabiliyet ispatı demek için, insanın biraz düşünmesi lazım. Düşüne düşünce bir şey bulacağım da sanmıyorum.

Onun içindir ki, böyle bilmediğiniz şeylerin içine çok girmeyin; mahcup olursunuz, şimdi olduğu gibi, (DYP sıralarından alkışlar)

1977 sonunda Hükümetin el değiştirmesi olayı seçimle olan bir olay değildir. Şimdi, siz bize diyorsunuz ki: “Madem bu kadar kötü idi, bu görevi üstlenmeseydiniz” Size bıraksaydık da siz biraz daha mı kötü yapsaydınız? (DYP sıralarından alkışlar) İşte, sonunda, ülkeyi bu hale getirenlerin elinden, millet, ülkeyi aldı. Bu kadar lafa tahammül edin canım; dünyanın lafını söylediniz.

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Sessiz sessiz dinliyoruz, bir şey demiyoruz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Evet, bana göre burada pek çok yanlış oldu, pek çok yanlış şeyler söylendi. Ben onların bir kısmına burada cevap vermek istiyorum.

Bir bütçe eleştirisi için 18 sene evvelki Demirel’e sığınmak falan benim için memnuniyet verici bir şey; zaman zaman da bunu yapıyorsunuz -biraz evvel de tekrarladım- yine yapmaya devam edin diyorum.

Değerli milletvekilleri, bizim henüz kötü yaptığımız bir şey yok. (ANAP sıralarından “Af, af” sesleri) Çünkü 100 gün ne enflasyonu yüzde 70 lere çıkarmaya imkân verir, ne bugün ülkedeki işsizliğin sebebidir ne fukaralığın sebebidir ne de yoksulluğun sebebidir; bunların hiçbirisinin sebebi değildir. Biz geldik, bizim devraldığımız birçok dengesizliklerin yanında, sizin bize devrettikleriniz var; gık demeden, ağzımızı açmadan, bunları yerine getirmeye çalışıyoruz.

20 Kasım 1991 tarihine kadar, temmuzda ve ağustosta satın alınan buğdayın parasını niye ödememiştiniz? 70 lira zam vermesini biliyorsunuz, niye o zammı ödemedен gittiniz? Temmuzda ve ağustosta satın aldığınız buğdayın bedelini peşin ödeyeceğiz deyip, niye ödemediniz?

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Yüzde, 25 i kaldı, onu da dört taksitte ödüyorsunuz.

EKREM PAKDEMİRLİ (Manisa) — 2,5 ini biz ödedik, 1,5 ini siz ödediniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ne kadar olduğunu biliyor musunuz?

MUSTAFA PARLAK (Rize) — O buğdayları yemedik, size bıraktık.

EKREM PAKDEMİRLİ (Manisa) — Çoğunu biz ödedik.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Neyi?

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Yüzde 25 i kaldı, gerisi ödendi.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — E, hepsini ödeyecektiniz; ben gelecek seneki mahsulün parasını ödeyecektim, hepsini siz ödeyecektiniz. Bize borç olarak 1 trilyon 300 milyar lira buğday parası bıraktınız.

EKREM PAKDEMİRLİ (Manisa) — Geriye kalan çok para değil.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tamam, bununla da kalmıyor iş, bir Toprak Mahsulleri Ofisi 13 trilyon lira borçlu, müessesenin durumu bu; Toprak Mahsulleri Ofisinin elindeki bütün mahsulü satarsanız bile 6 trilyon etmiyor. Şimdi, elimizi şakağımıza dayadık düşünüyoruz; inşallah, önümüzdeki yaz Cenab-ı Allah çok güzel bir mevsim verir de birtakım sıkıntıları aşarız. Bunun, peşine düştük, çözümünü arıyoruz.

Peki, pamuğun parasını neden ödemedен gittiniz? Çayın parasını neden ödemediniz?

MUSTAFA PARLAK (Rize) — Çay parası bırakmadık size.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 66 milyar çay parası...

MUSTAFA PARLAK (Rize) — Çay parasından borcumuz yoktu.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Biz ödedik çay parası olarak 66 milyar.

EYÜP AŞIK (Trabzon) — 3 trilyonluk çay bıraktık size.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İyi ya işte, biz de onu söylüyoruz zaten.

İç borçların, dış borçların faiziyle geçen üç ay zarfında 41,5 trilyon borç ödemek mecburiyetinde bizi bırakan herhalde kendi kendimiz değiliz. Devlette temadiyet vardır, gayet tabii ki ödeyeceksiniz; Ama bunlar eğer ödenmiş olsaydı -ki, “şuna niye vermedin buna niye vermedin, ona niye vermedin?” diyorsunuz- daha farklı olurdu ve sizin bıraktığınız bu devasa borçları ödemek için didindik, çırpındık durduk; netice itibariyle, işte bu kadar yarıldı.

EKREM PAKDEMİRLİ (Manisa) — Yapıldı; gelir gelmez, genel müdür görevinden alındı.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — “Zam yok” dediniz, zam yaptınız” diyorsunuz. Ne zaman yaptık zammı? Niye yaptık? Eğer, kazara siz hükümet olsaydınız iki mislini yapardınız.

EKREM PAKDEMİRLİ (Manisa) — Mükerrer yaptınız.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yapmaz mıydınız?

EKREM PAKDEMİRLİ (Manisa) — Yapmazdık tabii sizin gibi.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yok öyle şey, “ben enayi miyim seçimden evvel zam yapacağım” diyen, sizin felsefenizdi. *(DYP sıralarından alkışlar)*

Gelir gelmez yapmışız... Demek ki, bizim sebep olduğumuz bir olay değil; bırakmışsınız milyarlarca lira borç.

Şeker Şirketinin kaç trilyon borcu var biliyor musunuz? Şimdi, Şeker Şirketi 2,5 trilyon pancar parası ödemekle karşı karşıya. Evet, ödenecek; ama Şeker Şirketinin

faiz borçlarını ödemek mümkün değil. Bırakmışsınız İktisadi Devlet Teşekküllerini kendi başına, adamlar para bulmadıkça, yüklenmişler bankalara; kredi faizi yüzde kaç diye sormadan “Ver kardeşim parayı, istediğin kadar faiz yaz” demişler, tefeciliğe döndürmüşsünüz, tefeciliğe.

EKREM PAKDEMİRLİ (Manisa) — Stokları var, stokları.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi, bizi gelip burada eleştiriyorsunuz, “Vaatlerini tutmadılar, dediklerini yapmadılar” diyorsunuz.

EKREM PAKDEMİRLİ (Manisa) — Eleştirmeyeceksek, konuşmayalım.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Eleştirin efendim, ben ona bir şey demiyorum. Ben şimdi diyorum ki, sıra bende, şu kürsüyü kullanma hakkı şimdi bende, ben o hakkı kullanıyorum; sizinkini de saygıyla karşılıyorum, herkesinkini saygıyla karşılıyorum. Evet, bu kürsüye saygım sonsuzdur, gayet açık söylüyorum, ne söyleseniz olur.

Şimdi, değerli milletvekilleri; bizim vaatlerimiz var. Biz meydanlara çıkmışız ve demişiz ki, “Askerlik müddetini kısaltacağız.” Kısalttık mı? (*DYP sıralarından “kısalttık” sesleri*) Yani, on sekiz aydan on iki aya indireceğiz dedik; indirdik mi? Biz asker sayısını azaltacağız. Size haber veriyorum, onu da yapacağız önümüzdeki zaman içerisinde.

KADİR RAMAZAN COŞKUN (İstanbul) — Boğaz Köprüsü geçiş ücretlerini yüzde 50 indirin.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Efendim, işte, ne vaat ettiysek yapıyoruz diyoruz. Siz diyorsunuz ki, vaatlerinizi yapmıyorsunuz, biz de yapıyoruz diyoruz; ama bizim vaatlerimizin tümünün yüz güne sığması mümkün değil; eğer yüz güne sığsa, onun ötesinde ne yapacaksınız yani, beş sene burada niye oturacaksınız? (*DYP sıralarından alkışlar*) Eğer bizim vaatler yüz güne biterse, dağılacağız, memlekete gideceğiz, gene vatandaşlara diyeceğiz ki, yüz günde dediklerimizi yaptık, şimdi geldik, bizi bir daha seçin...

KADİR RAMAZAN COŞKUN (İstanbul) — Köprü ve karayolları?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Peki, biz ne demişiz: Emeklilik yaşına bakılmaksızın, kadınlardan isteyen yirmi yılda emekli olacak, emeklilik yaşına bakılmaksızın, erkeklerden isteyen yirmi beş yılda emekli olacak. Yapmış mıyız? Evet. Hem çifte yapmış mıyız, çifte? (*DYP sıralarından alkışlar*) Çünkü herhalde Türkiye’de Senato olmadığından, kanunların Meclis tarafından iki defa konuşulması gibi bir itiyat doğdu. Başbakanlıktan buraya geliyor; sağ olun, tartışıyorsunuz, karara varıyorsunuz; sonra Çankaya’ya gidiyor, oradan bir daha buraya geliyor; buradan bir daha Çankaya’ya gidiyor; binaenaleyh, vadesi geliyor yani, on beş-yirmi gün oluyor, hepsi bu.

SALİH SÜMER (Diyarbakır) — Son çırpınışı oluyor.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Biz çıkmışız demişiz ki köylüye, “arkadaş, senin devlete olan borçlarını ödeyeceğiz” ödememiş; biz küçük çiftçiye demişiz ki, “sizin borçlarınızın faizini affedeceğiz” ve bakın, küçük çiftçinin borcu kime? Ziraat Bankasına. Ziraat Bankası, yani banka; ne kadarını kaldırır, ne kaldırır banka? Şimdi bize diyorsunuz ki -tabii, burada televizyon var, dinleyenler var- niye herkesin borcunu affetmediniz? Bizim vaadimiz küçük çiftçiye. Küçük çiftçinin tarifi de, bugünkü şartlar

içerisinde 5 milyon lirayla tahdit edilmiştir; hesap yaptık, kitap yaptık, eğer anaparayı ödeyebilirse köylü, faizini affetmek suretiyle, 1 milyon aileyi evine haciz gitmekten kurtarmışız. Diyorsunuz ki, daha çoğunu yapın... Şimdi dönüp size söylüyorum; verin Ziraat Bankasına 2-3 trilyon, daha çoğunu yapalım; ama daha evvel söyledik ki burada, 32 trilyon borçlanılacak, bunu 34 e çıkarırsınız, 36 ya çıkarırsınız; ama enflasyon kontrolünden bizi sorumlu tutmazsınız... Biz zaten o şarta da razı olmayız, açığım söyleyelim.

Şimdi, BAĞ-KUR diyorsunuz; BAĞ-KUR'da bir yanlışlık var, bir arkadaşımız buradan ifade ederken yaptı bu yanlışlığı. BAĞ-KUR mensuplarının 2 trilyon prim borcu var. Bu 2 trilyon borcun faizi 17 trilyon değil, 13 trilyon da değil, 3 trilyon; elimle de oradan 3 diye gösterdim. Binaenaleyh, bu 3 trilyon faizi silelim, 2 milyon BAĞ-KUR'lunun önemli bir kısmının evine hacizden, hatta hapisneden BAĞ-KUR'lu yu kurtaralım. Yapmış mıyız? (DYP sıralarından alkışlar)

Belediyeler... Belediyeler, bizden evvelki iktidarın sayesinde, bendensen geç buraya... Bir avuç yerdeki belediye seçimini, "biz iktidarız, isen bizim arkamızdan gel de, biz senin ihtiyaçlarını görelim, muhalefete niye oy vereceksin" diyerek kazanmadınız mı?

MEHMET CAVİT KAVAK (İstanbul) — Yok öyle şey.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Evet, öyle şey var, hem çok var. Bakın, devletteki adaleti bozdunuz. Biz bunu yapmayacağız, size söz veriyoruz. Beldeleri, verdikleri oydan dolayı cezalandırmadınız mı? Cezalandırdınız. Urgana bağlamadınız mı size oy vermeyen belediye başkanlarını? (DYP sıralarından alkışlar)

HALİL ORHAN ERGÜDER (İstanbul) — Onu yapan Dalan'dır.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın Ergüder, herhalde, 1989 senesinin gazeteleri hatırdı; sayfa sayfa, işte buna dönersiniz haa, buna dönersiniz... Yani, eliniz kolunuz bağlanır dediniz. Ne oldu neticede, adamları urgana bağladınız da? 54 yerde belediyeniz vardı, 4 yere indiniz. 50 yerde, halk size, "Urgana mı bağladın beni? Bağla..." dedi. Biz bunu yapmayacağız. Bakın, bu belediyelerin 5 trilyon lira borcu vardı. Biz bunun 8 milyar lirasını sildik, 4,2 trilyon lirasını da konsolide ettik.

Evet... Orman köylüsünün 500 milyar lira alacağı var. İçim sızlıyor. Para hâlâ tümüyle ödenip bitmedi; Çünkü müteferrik yerlerde... Ağustosta çalıştırdığınız orman köylüsünün, şu mübarek ramazan gününde... Hazreti Peygamber buyurur ki: "Birisini çalıştırırsanız, adamın teri soğumadan parasını verin" Teri kaç defa soğumuş adamın geçen ağustos ayından bu yana kadar? Yaptınız iş bu.

Şimdi, burada konuşuluyor: Vergi... Bakınız biz ne yapıyoruz? Bir tasfiye yapıyoruz. Arap saçına dönmüş devletle halkın münasebetleri. Vergi barışı...

1983 yılında vergi affı yapılmış. Bu vergi affında ödenmeyen anaparanın yüzde 25 ini affetmişler, biriken faiz ve cezaların tümünü affetmişler.

A. MESUT YILMAZ (Rize) — Askerî idare...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Canım, neyse işte, söylüyoruz... Kim yaptıysa...

Ama işinize geldiği zaman onun içinde olursunuz, işinize geldiği zaman onu alkışlırsınız, işinize geldiği zaman askerî idareyi översiniz. (DYP ve SHP sıralarından alkışlar) Ondan sonra, "Onlar yaptı..."

1985 te, 1988 te, 1990 da vergi affı çıkaran siz değil misiniz? Evet, hiçbir kimseyi de istisna etmemişsiniz, hiçbir kimseyi; ama... Hiçbir kimseyi...

Buraya geliyorsunuz, "İşte efendim, fukaradan vergi alıyorsunuz, zenginleri affediyorsunuz..." Yok öyle şey.

EKREM PAKDEMİRLİ (Manisa) — Sınırı vardı.

A. MESUT YILMAZ (Rize) — Üst sınırı koymuşuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 1985 de sınırınız falan yok, 1988 de yok. (ANAP sıralarından "Var" sesleri)

Yok canım, şimdi baktık.

H. HÜSNÜ DOĞAN (İstanbul) — Sınırlı; istisna var.

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — 25 milyon lira sınırı var.

EKREM PAKDEMİRLİ (Manisa) — 1984 de 300 bin, 1985'te...

MUSTAFA PARLAK (Rize) — Meclis içinde yalan söylemeyiz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Evet... Vergi affını çıkaran sizsiniz, vergi affını istediğiniz zaman çıkaran sizsiniz; hiçbir kimseye de imtiyaz tanımadan çıkaran sizsiniz.

A. MESUT YILMAZ (Rize) — Hep yanlış bilgi veriyorsunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bizim çıkardığımız vergi affının filancanın falancanın...

Bakın burada da ne var? Eğer anaparayı ödeyebiliyorsa adam, cezasının...

TUNCA TOSKAY (İstanbul) — Kaç paraya kadar?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kanunlarda genellik asıldır. Anaparayı ödeyebiliyorsa, faiz ve cezanın da yüzde 30 unu ödüyorsa, bu, yüzde 30 anaparayı geçmeyecektir.

Şimdi söylüyoruz; 1986 da 10 milyon lira vergi borcu olan adama 1990 da 140 milyon lira vergi borcu tahakkuk ederse, 10 milyon lirayı veremeyen adam 130 milyon lira cezayı nasıl verecek, revayı hak mı bu, böyle devlet mi olur? Vergi borcunu ödeyemeyenlerin çoğu genellikle esnaftır. Binaenaleyh, enflasyon bu insanları borçlarını ödeyemez hale getirmiş. İşte onu ödüyorsunuz, hepsi budur yaptığınız işin. Sigorta keza öyle. Böylece, birtakım adamları vergi vermekten kurtarıyor değilsiniz, birtakım adamları vergi verir hale getiriyorsunuz ve cezasıyla beraber verir hale getiriyorsunuz.

Gayet açıklıkla söyleyeyim: Bunun, şunu bunu korudu korumadı diye bir şeysi olmaz, bu istismaların bir yere varacağı yok.

HALİL DUMANKAYA (İstanbul) — İsimlerini açıklayalım, ne olur Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Aaa! Şimdi oraya da gelelim: İsimlerini bilemez ki Maliye, kimin olduğunu... (ANAP sıralarından "Hayda!" sesleri) Bilemez... Yüzbinlerce isim... [ANAP sıralarından alkışlar(!)]

Gayet tabii, şimdi söylüyoruz, açıklıkla söylüyoruz, zaten, bu insanlar vergi dairelerine müracaat edip bunları ödedikçe isimleri ortaya çıkacak. Hayhay, açıklayalım.

ADNAN KAHVECİ (İstanbul) — Söz mü? Söz mü?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ama şu anda bilemeyiz.

Açıklayalım, o zaman söyleyeceğiniz bir şey varsa söyleyin, söyleyin istediğiniz gibi; Ama bugünden, hayalî birtakım şeyleri yapmanız, doğrusu, aklın alacağı iş değildir.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Kanuna madde koyalım, geçerken; yarın geliyor... Komisyon sizin sözünüze bağlıdır, Sayın Başbakan. Önerge vereceğiz.

BAŞKAN — Sayın Kalemli, dinleyelim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi, Sayın Mesut Yılmaz, buraya geldi ve “bir tüpgaz şirketini özelleştirdiniz” dedi. Acaba ne demek istedi? Bilmiyorum, özelleştirdik. Bunun nesini tenkit etti? Onu da anlamıyorum.

A. MESUT YILMAZ (Rize) — Dinlemediniz herhalde Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Anlamadım; ama şimdi burada bir doküman var; bu İpragaz şirketinin, yani tenkit ettikleri İpragaz şirketinin özelleştirilmesi için bir karar var. Bu kararın altında “Sayın Mesut Yılmaz Başbakan” diye imza var. Bu imza sizin mi?

A. MESUT YILMAZ (Rize) — Evet.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Peki, bize neyin hesabını soruyorsunuz?

A. MESUT YILMAZ (Rize) — Sizin taahhütlerinizin hesabını soruyoruz efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Peki, bu İpragaz şirketinin özelleştirilmesi sizin kararınız mı? Bunu gazetelerde sizin döneminizde ilan ettiler mi? Teklifleri sizin döneminizde aldılar mı? Biz ne yaptık: Sizin döneminizde alınan teklifleri muameleye koyduk. *(DYP sıralarından alkışlar)*

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Daha önce karşı çıkıyordunuz Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sırça Köşkte oturuyorsunuz; Başkasına taş atarken dikkat edin. *(DYP sıralarından alkışlar, ANAP sıralarından gürültüler)*

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Hayır efendim, daha önce karşı çıktığınızı söylüyoruz.

BAŞKAN — Arkadaşlar, salan olalım efendim.

Buyurunuz efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi, bakın, bizim özelleştirmeledeki tutumumuz tarihe geçecekmiş... Neden dolayı? ÇİTOSAN olayından dolayı...

TUNCA TOSKAY (İstanbul) — Tarihe geçecek tabii.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ona da bakalım. ÇİTOSAN olayında 5 tane çimento fabrikasının satılmasına biz itiraz ettik, SHP de itiraz etti; yani bugünkü koalisyonu teşkil eden partiler itiraz etti. Bizim itirazımız usulidir; yani, sizin çıkardığınız kanununuzda, özelleştirmeler evvela oradaki işçilere yapılacaktır, yani satılacaktır, sonra oradaki halka satılacaktır, sonra Almanya’daki işçilere satılacaktır, sonra da başkalarına satılacaktır. Özelleştirme kanununuz bu...

SALİH SÜMER (Diyarbakır) — Bunların ki, direkt Fransızlara satılıyor.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hâlbuki siz bunu blok satış yaptınız. Biz buna itiraz ettik. Dedik ki, bu yanlış; Çünkü bu kanuna uymuyor. Kanununuz bu satışın blok satış olmasına müsait değildir. Peki, mahkemeye gittik, mahkeme bizi haklı buldu mu, sizi haksız buldu mu? (ANAP sıralarından "Buldu" sesleri)

ADNAN KAHVECİ (İstanbul) — Biz, hakkınızı veririz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Buldu, tamam. Şimdi, biz bunu siyasi parti olarak yaptık, geldik. Şimdi, Hükümetiz... (ANAP sıralarından "Şimdi Hükümetiniz" sesleri, gürültüler) Bir dakika beyler... Müsaade edin, hemen üstüme sıçramayın, bir dinleyin bakalım, yiğidi öldür; ama hakkını verin canım... Bir dinleyin. Biz geldik, bakın bizim önümüzde mahkemenin kararı var. Bu davayı devlet kaybetmiş. Tamam. Biz ne yapacağız? Biz, siyasi partiyken buna itiraz ettik, bu karar böylece çıktı; ama biz duvarın öbür tarafındayız. (ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar, gülüşmeler) Şimdi, biz devletiz. Bizim yapacağımız şey, işin usulünü tamamlamaktır. Eğer biz bu karara itiraz etmesek -biz Hükümet olarak itiraz ediyoruz- ve bütün merciinden kararı geçirtmesek o zaman sorumlu oluruz; varsa devletin hakkı, onu korumamış oluruz. (DYP Sıralarından alkışlar) Elinizi vicdanınıza koyun hukukçular; size sesleniyorum; biz bir muameleyi tamamlıyoruz. Bizim devlet olduğumuz yerde -devlet bizim babamızın çiftliği değil- devletin hakkını biz koruruz. Bizim fikrimize uysa da uymasa da, bizim düşüncemize uysa da uymasa da, oradaki olay artık devletin hakkı.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Siz de inanmıyorsunuz ya.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Müsaade buyurun. Binaenaleyh, biz bir taraftan bunu yaparız, öbür taraftan da özelleştirme yapacaksa usulüne göre yaparız. Binaenaleyh, acaba bunun tarihi şeyi neresinde?

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Siz muhalefette iken devletin hakkı olmuyor mu Sayın Başbakan?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Orada uzaktasın, şuraya gel, daha rahat konuşuruz, gel şöyle Kalemli...

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Siz de inanmıyorsunuz söylediklerinize efendim.

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Sayın Başbakan, böyle izah olur mu?

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Siz muhalefetteyken devletin hakkı olmuyor mu Sayın Başbakan?

BAŞKAN — Dinleyelim arkadaşlar.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben size söyleyeyim; eğer biz muhalefet olsak, siz buna itiraz etmeseydiniz, biz sizi duman ederdik...

A. MESUT YILMAZ (Rize) — Bunu 1989 da bilmiyor muydunuz Sayın Başbakan?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Öyle babanızın çiftliği mi devlet? Ben devletin hukukunu korumakla meşgulüm şimdi. Orada ammenin hukukunu koruyordum, burada devletin hukukunu korumakla meşgulüm.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Siyasi parti olarak da devletin hukukunu koruyacağız; çifte standart kullanmayacağız.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Değerli milletvekilleri, ülkemizde kan dökülüyor. Bu kan dökülmesi olayı yeni değil; 1990 da, 1991 de; 1988 de, 1989 da... 1984 ten bu yana, Güneydoğu Anadolu'da 3.019 olay olmuş; 821 güvenlik mensubu şehit olmuş; 1.013 vatandaşımız hayatını kaybetmiş; 1.173 de terörist ölmüş; böyle bir tablo var önünüzde. Şimdi bu tabloyu unutup, "vay efendim, siz geldiniz, kan dökülmeye devam ediyor" dendi burada. Biz geldik de kan dökülmeye devam ediyor değil; biz kanlı bir tablo bulduk Türkiye'de ve biz gelince kan olduğu gibi duracak değildi ki, biz Hazreti Musa değiliz ki, dur deyince durdursun. Öyle şey yok.

MUSTAFA BALCILAR (Eskişehir) — Şehirlerde yoktu ama.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şehirlerde kan yok muydu? Peki, Çetin Emeç ne oldu; 5 tane general ne oldu; Bahriye Üçok ne oldu; Muammer Aksoy ne oldu?

EYÜP AŞIK (Trabzon) — 8 senede 5 kere.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hayır efendim, 52 tane cinayet var 1991 in içerisinde; bir o kadar da 1990 in içerisinde var; bunların çoğunun da faili meçhul. Hangisinin failini buldunuz iktidarınız zarfında? Hangisinin failini buldunuz?

Sizin kimseye bir şey deme hakkınız yoktur. Şimdi gelin, bu münakaşayı, sizin zamanınızda şu kadar öldü bizim zamanımızda bu kadar öldüye götürmeyelim; bu yanlıştır. Bu kürsüye geldiniz -işte burada zabıtları var- "ülkenin birliği beraberliği için, ülkenin bölünmez bütünlüğü için varız" dediniz. Olağanüstü hali biz mi getirdik? Siz getirmediniz mi olağanüstü hali?

HÜSEYİN AKSOY (Eskişehir) — Sıkıyönetimi biz kaldırdık.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 13 defa getirdiniz, 13 defa Doğru Yol Partisi şu sıralardan size uzatma kararını vermedi mi? (*DYP sıralarından alkışlar, ANAP sıralarından "oraya söyle" sesleri*) Şimdi müsaade buyurun, bu meseleler Parlamentonun işi; Parlamenteoya sesleniyorum ben burada. Türkiye'de kan dökülmesi sadece iktidarın işi değildir, iktidarın da işidir; ama hepimizin işidir, hepimizin işidir. Siz diyorsunuz ki, "eğer Türkiye'nin menfaatine olan bir şey olursa, biz onunla beraber oluruz" Hadi bakalım, bundan daha önemli bir şey var mı Türkiye'nin menfaatine olan; gelin... Önümüzdeki günlerde bunu tartışacağız; olağanüstü hal gelecek buraya ve tartışacağız. Şimdi bakın, olağanüstü hal dediginiz olay... Bunu Hükümet de getirmiyor buraya...

KADİR RAMAZAN COŞKUN (İstanbul) — Biz varız; siz ortağınızı ikna edin.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Dinle kardeşim bir dakika.

Bunu Hükümet de getirmiyor buraya. Bunu kim getiriyor? Bu, Millî Güvenlik Kurulundan geçiyor. Millî Güvenlik Kurulunun Başkanı, Devlet Başkanı ve 5 tane üyesi kuvvet komutanları; 3 tane de Bakan ve Başbakan; oradan geçiyor. Binaenaleyh...

EKREM PAKDEMİRLİ (Manisa) — Ama tavsiye geçiyor.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Efendim, tavsiye geçiyor gayet tabii; ister tutarsınız, ister tutmazsınız; tavsiye geçiyor.

Şimdi, bu Meclisin vereceği destek, bana değil, benim Hükümetime de değildir; bu Meclisin vereceği destek, Türkiye'de kan dökülmesinin durdurulmasıdır... (*ANAP sıralarından, "ortağına söyle" sesleri*) Efendim, ben herkese birden söylüyorum, herkese

söylüyorum ve değişik fikirlere sahip de olabilirsiniz ve şu eksi 30 derece soğukta, 2.000 metre dağların başında görev yapan bu ülkenin fedakâr evlatlarıdır; o insanlar da görev yaptıkları yerde işgal ordusu değildirler. O insanlar, o görevi... (DYP, ANAP ve MÇP sıralarından alkışlar) O insanlar, o görevi, orada bulunan vatandaşlarımızın, masum vatandaşlarımızın güvenliği için yapıyorlar. Eğer bu görevler yapılırken, açık söyleyeyim, birtakım sürüşmeler olmuşsa, devletle halkın arasına bir kara kedi girmişse, halk birtakım şikâyetleri yapar hale gelmişse, bunu ortadan kaldırmak da bizim görevimiz.

Açıklıkla söyleyelim; biz, “olağanüstü hal” deyip, başka bir şey demeyen insanlar değiliz. Gelin bunu kaldıralım... Kaldıralım; ama yerine bir şey koyalım. Yerine bir şey koyuncaya kadar da bu görevleri yapanlara destek verelim diyoruz. Yani, olayın izahı bu.

HALİL ORHAN ERGÜDER (İstanbul) — Ortağınızdan ne haber Sayın Başbakan?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Burada, partizanlıktan bahsedildi, kıyımdan bahsedildi; burada, gelindi, efendim şu iktidar şu kadar adam değiştirmiş, bu iktidar bu kadar adam değiştirmiş gibi -anlaşılan iyi bir yerden kopya alınmış!- ve...

EKREM PAKDEMİRLİ (Manisa) — Resmî Gazetede çıktı efendim.

A. MESUT YILMAZ (Rize) — Resmî Gazetede var.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Neyse canım; yani bir yerden kopya almışsınız, o manada... Niye alınıyorsunuz canım, gazeteden almışsınız; pekâlâ öyle olsun, Gecenin bu saatinde...

Şimdi, bakınız beyler; siyasi iktidardan icraat bekliyor musunuz? Siyasi iktidar, ana kademelerde işi kendi inandığı kişilerle yapacak. Binaenaleyh, bu ülkenin fevkalade değerli evlatları, her zaman, şu kademede bu kademede; şu hükümet zamanında bu hükümet zamanında göreve gelir; biraz da kenarda durur. Kenarda durmasını da bilmelidir herkes. Biz, kişi dürüstse, öyle istihdam ederiz demedik. Kişi, dürüst olacak bir; kişi. politize olmuş olmayacak. Yani, politikanın içine girmiş olmayacak...

MUSTAFA PARLAK (Rize) — Kaybeden adaylar depolitize değil mi?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kaybeden adaylar sizin adaylarıdır...

MUSTAFA PARLAK (Rize) — DYP’den adaylar var, kaybetmenin hıncı var içinizde.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kaybeden adayların; yani... Sizin, kaybeden adayları koyduğunuz arpalıklarından biz onları çıkarıncaya kadar akla karayı seçtik. (DYP sıralarından alkışlar)

Şimdi bakın, yanlış anlaşılmasın. Görevinden aldığımız her kişi dürüst olmadığından dolayı görevinden alınmış değil... İktidar kendi adamıyla çalışacaktır. O arkadaşların biraz kenarda durması lazımdır. Yarın gene onlara da sıra gelebilir. Bu, daha çok yukarı kademeye aittir. Bu, dünyanın her tarafında tartışılan bir şeydir. Efendim, davul benim omzumda, tokmak başkalarının omzunda... Şu müdürlükte, şu müsteşarlıkta siyasi iktidar kiminle çalışacaksa onu görev başına getirecektir; ama bu, oradan uzaklaştırdığı kişinin kabiliyetsiz olduğu, dürüst olmadığı anlamına gelmez. Ben, Türk idaresini en iyi bilenlerden birisiyim ve onun her kademesinde bulundum, onun içindir ki, burada görevden alınmış bulunan bu ülkenin değerli evlatları rına karşı en ufak bir husumetimiz yoktur. Yalnız, biz bu gemiyi yürüteceğiz. Siz, “niye yürütemiyorsunuz; niye şu tedbiri almıyorsunuz; niye bunu yapmıyorsunuz?” diyorsunuz. Kiminle yapacağız bunu?

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Kontenjanlarla...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Evet efendim, kime güveniyorsak onunla yapacağız, hadise bundan ibaret ve şu adama güven, bu adama güvenme; onu da bırakın takdir hakkına... İdarenin takdir hakkını ortadan kaldırdığınız zaman siyasi sorumluluk nasıl yerine getirilecek? Getirilemez.

Açıklıkla söyleyelim; kimseye düşman falan değiliz. Şimdi burada birçok misaller verildi. Akçakale misalini tashih edelim. Evet, Akçakale’de bir şey olmuş; ama onların istediği tayinlerin hiçbirisi yapılmamış; ayrıca, noterden tasdikli dilekçe ile müracaat edenler de savcılığa verilmiş. Hadise bu... (ANAP sıralarından alkışlar)

Şimdi, bütçede açık şu seviyeye varır, bu seviyeye varır diyorsunuz. Anlaşılan bu; hani adama “kişiyi nasıl bilirsin” diye sormuşlar, o da, “kendim gibi” demiş... Bütçelerde sapma oranı, 1984 de yüzde 124; 1986 da yüzde 129; 1987 de yüzde 158; 1989 da yüzde 67 ve 1991 de yüzde 134. Yani, sizin bütçelerinizin sapma oranı bu olmuş. Umalım ki, bizim bütçemizin sapma oranı bu olmasın.

EKREM PAKDEMİRLİ (Manisa) — Yüzdeleri çok fazla söylüyorsunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi, buraya gelindi ve “efendim, emniyet mensupları duman edildi” dendi. Daha bir tek emniyet mensubu onun yeri değiştirilmedi; bir tek kişi... Genel Müdürü de Olağanüstü Hal Valisi yaptık ve devletin en çok ihtiyacı olan bir göreve gönderdik. Burada küçültme falan yok.

Valilere gelince; 74 tane valinin 38 i yerinde kalmıştır, 36 yeni vali gönderilmiştir. Bunun bir tanesi, İstanbul’un Emniyet Müdürüdür, Erzurum’a... Biz, geri kalan bu 35 i, bizim Seyitgazi İlçe Başkanlığı veyahut da SHP’nin Mihalicçık İlçe Başkanlığına yapmamışız ki. Bunların bir kısmı (on kadarı) daha evvel merkeze alınmış merkez valileridir; onun dışında kalanlar kaymakamlardır, emniyet müdürleridir. Biz, 35 yaşındaki kaymakamı vali yaptık.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Biz de onu genel müdür yardımcısı yapmıştık.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Olacak gayet tabii. Naci Parmaksız emniyet müdürlüğü yapmış. Yani, o teşkilatın içinden gelen insanlardır. Bizim şu veya bu sebeple koruduğumuz, kolladığımız bir tane insan yoktur.

SELÇUK MARUFLU (İstanbul) — Balıkesir Valisi var. Daha evvelki görevi neydi Balıkesir Valisinin?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hepsi valilik yapmış insanlardır; ya kaymakamdır ya emniyet müdürüdür.

SELÇUK MARUFLU (İstanbul) — DYP il başkanıydı.

BAŞKAN — Lütfen arkadaşlar...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Teftiş Kurulu Başkanlığına, DYP’den aday olmuş birisini getirmişiz. Fevkalade iyi bir hukukçudur, uzun seneler savcılık yapmıştır. Hukuk, o arkadaşımızın mesleğidir. Yani, DYP’den aday olunca, artık, devlette hiçbir görev alamaz mı yahut sizden aday olunca veyahut SHP’den aday olunca, bu adamın kamu hizmeti biter mi? Öyle bir şey yok. Kamu hizmetini sona erdiremezsiniz ve hiçbir kasıt yoktur.

“Efendim, bu yolsuzluklar.” Şimdi bakınız, Türk idaresi pek çok dedikodunun altındadır. Hiçbir sabit fikrimiz yok. Elimizde bulunan dosyaların hepsini, kendimizi hâkim veya savcı yerine koyarak değil, aksine, ondan adamakıllı imtina ederek, bakanlıkların hukuk ünitelerine verdik; hukuk üniteleri bunlara bakıyor, savcılıklara intikal ettiriyor. Nitekim, TÜRKSAT için savcılığa verilmiş bulunan dosya, ilgili kanun madde 249 a göre, görevini kötüye kullanmaktan verilmiş, Ankara Asliye Ceza Mahkemesi bu dosyayı almış, vazifeyi ihmalden değil, irtikap suçu dolayısıyla Ankara Ağır Ceza Mahkemesine vermiş.

MEHMET ÇEBİ (Samsun) — Buyurun, haydi bakalım...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yani, biz ne hâkimiz, ne de savcıyız. Verdik ilgili yerlere. Bakınız, şunu da söyleyeyim: Biz, suçlu aramıyoruz.

H. HÜSNÜ DOĞAN (İstanbul) — Arıyorsunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Suç varsa, onun suçlusunu ararız.

H. HÜSNÜ DOĞAN (İstanbul) — Arıyorsunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Efendim, şimdi, bu kadar dedikodunun olduğu bir idarenin aklanması lazım; başka türlü, bu devleti yürütemezsiniz. Zaten, biz, bunu kendimiz yapmış da değiliz. Geldik, teftiş heyetlerinde kırka yakın dosya bulduk. Bu dosyaları ne yapacağız? Muameleye koyduk. Yaptığımız budur. Koymamalı mıydık?

HALİT DUMANKAYA (İstanbul) — Koyun!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ee, neden şikâyet ediyorsunuz? (ANAP Sıralarından gürültüler)

HALİL ORHAN ERGÜDER (İstanbul) — Bir bakanı vazifelendirdiniz, bütün sıkıntı orada.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Değerli arkadaşımız buraya geldi dedi ki, “efendim, 172 tane sözlü soru oldu” Evet, bende rahatsızım ondan; Çünkü 748 tane görüşülmemiş sözlü soruyla bundan evvelki dönem kapandı. Dört sene; 748...

H. HÜSNÜ DOĞAN (İstanbul) — Dört senede, dört ayda değil...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Efendim, bir yılı, iki yılı var mı? 748 tane sözlü soru ile kapandı. Biz ne diyoruz? Gelin, bu İçtüzüğü değiştirin ve her gün yahut haftada iki gün, haftada üç gün gelsin Hükümet, bu sözlü sorulara cevap verme imkânını bulsun.

Bütün grupların yöneticilerine sesleniyorum. Gelin, üç gün, dört gün, Mecliste bu sözlü soruları gündeme koyun; Hükümet buraya gelsin, otursun, soru sahibi de buraya gelsin, otursun... Çünkü bunların bir kısmı, o yok, o yok, ondan oluyor. Oturalım, iki gün, üç gün, dört gün arka arkaya, bunları tamamlayalım. Ben onların hepsine bakıyorum; Ama gelin, yardımcı olun.

EYÜP AŞIK (Trabzon) — Sayın Başkan, duyuyorsunuz değil mi?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ardahan ve Iğdır’ın il olması olayına gelince: Evet, meydana gelen olaylar göstermiştir ki, oralardaki değişiklikler dolayısıyla -Kars Vilayeti Posof’tan Aralık’a 570 kilometre- böyle ilçeleri Kars’tan

idare etmek mümkün değildir artık; kapıları var, başka şeyleri var, önemli işleri var. Binaenaleyh, hem Iğdır'ın hem Ardahan'ın il olması lazım.

“Efendim, bunlar 101 tanenin içinde yok” dendi, Hayır vardır. İyi hatırlıyorsam, birisinin numarası 96, öbürünün numarası 97 dir; Kars meydanında verdim. (*DYP sıralarından alkışlar*) Kars meydanında ben verdim numarayı. Ee, şimdi, “bunlar yok.” Bu, devletin ihtiyacından doğdu. Hepinizden de rica ediyorum; Kars'ın bu iki ilçesini il yapma bir zaruret haline gelmiştir, gelin, hepiniz yardımcı olun, bunu elbirliği ile çıkaralım.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Destekliyoruz, yardımcı olacağız.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yeşil kart... Evet, biz, yeşil kart işini gerçekleştireceğiz. Şimdi buradan da söyleyelim. Hastanelere giden kişi, parası yok diye tedavi görmüyorsa, açık bono veriyoruz, gidip, valiye, kaymakama müracaat etsin, bize telefon etsin, hangi hastane almıyorsa, biz onu, hem o hastaneye aldırır hem parasını öderiz. Yeşil kart olayı önümüzdeki altı ila sekiz ay içinde geliyor.

YUSUF PAMUK (İstanbul) — Bu yeni bir şey değil ki...

HALİL ORHAN ERGÜDER (İstanbul) — Biz zaten uyguluyorduk.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Evet, herkesin bir yeşil kartı olacak, bu yeşil kart, güçsüz insanların tümünü tedaviye alacaktır. Zaten, güçlü insan kendisini kurtarır. Yeşil kart olayı, Türk halkının, hastane kapısında, “paran yoksa öl” muamelesinin son bulduğu ve ölüsünü rehin bırakmanın, hastasını kaçırmamanın son bulduğu işin adıdır. Bu, altı ay içinde yapılmış olacaktır. (*DYP sıralarından alkışlar*)

Efendim, burada bir soruşturma önergesi verilmiş, bu önerge Meclis tarafından kabul edilmiş. Ana muhalefetimiz diyor ki, “Biz, bu komisyona adam vermeyiz, ifadeye de gitmeyiz” Yaparsınız, yaparsınız; Ama İçtüzüğü ihlal edersiniz.

MUSTAFA PARLAK (Rize) — Benzer önerge reddedildi.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — İçtüzük açık değil.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yaparsınız; Ama kanunu ihlal edersiniz, yaparsınız; Ama hukuku ihlal edersiniz. Kanunu yapmakla, yasa yapmakla görevli bir Meclis, Meclisin üyeleri eylem yapabilir mi? Eylem yapabilir misiniz? Yapın eylem yapıyorsanız, yapın eylemi... Biz de sizi halka şikâyet ederiz.

HALİL ORHAN ERGÜDER (İstanbul) — Sayın Başbakan, yanlış anlatıyorlar size.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — İçtüzükte boşluk var.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hem deriz ki, kaçtılar, kaçtılar... Ona göre, iyi durun... (*DYP ve SHP sıralarından alkışlar*)

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Adalet gider ifade verirler, mahkemeye giderler.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — “Mahkemeye gideriz” diyorsunuz, mahkemeye gidemezsiniz. Çünkü mahkemeye gitmeniz muameleyi gerektiriyor. Mahkemeye gitmeniz lazımsa, işte o komisyon sevk eder sizi zaten mahkemeye, mahkemeye gitmeye bu kadar hevesli iseniz, benim burada söylediğim şey, “ister gelin, ister gelmeyin” demiyorum size, yasa yapan meclis, kaidelere kendisi uymaya mecburdur; kaide yanlış bile olsa, onu değiştirinceye kadar uyacak. Onun mücadelesini eylem yaparak değil...

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Teklif verdik İçtüzük için...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hem, sonra, siz iktidara falan talip misiniz gelecek defa?

HALİL ORHAN ERGÜDER (İstanbul) — Çok kısa zamanda.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Talip misiniz? Yok, canım, talip falan değilsiniz, talip olsanız böyle bir işin içine girmezsiniz. *(DYP sıralarından alkışlar)*

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — İçtüzüğü değiştirmek için önerge verdik, İçtüzükteki boşluk doldurulsun diye; işleme koyun onu.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Efendim, Davos’a gitmişiz de, Davos’a, bilmem uçakla gitmişiz de falan... Bunlar buradan söylenecek laflar değil. Ben, Davos’a gideceğim, bana bir uçak alın mı dedim? *(ANAP sıralarından gülüşmeler)* Öyle dedim mi? Devletin uçağı. Uçak, Anavatan Partisi İktidarının babasının malı değildi ki. Evet, ben açık söylüyorum. Ben, bugün iktidar olsam, uçak almam.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — İktidar değil misiniz?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ama mevcut uçağı satalım mı?

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Satın efendim...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Eee, satıncaya kadar da kullanalım canım. *(Gülüşmeler)*

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Güle güle kullanın.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bunlar laf değil, laf değil bunlar canım. Gelin, dişe dokunur iş getirin buraya.

Bakınız, burada, geldiniz diyorsunuz ki, “Efendim, Karabağ konusunda kâfi derecede aktif davranmadınız. Orada Azeri kardeşlerimiz ölürken, Hükümet aktif davranmadı.”

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — Doğrudur.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — “Doğrudur” diyene sesleniyorum; bu sabah, Sayın Erdal İnönü, Mitterrand’la konuştu. İki saat evvel, Sayın Erdal İnönü ile konuştum. Mitterrand’a, bu işe el koymaları gerektiğini, bu kavgayı bitirmek lazım geldiğini, ateşkes yapılması lazım geldiğini söyledi. *(ANAP sıralarından gürültüler)*

Sayın Dışişleri Bakanı Hikmet Çetin, daha bugün, Brüksel’de, NATO hariciye bakanlarının hepsi ile konuştu. Dün, evvelki gün, ondan evvelki gün, dünyanın bütün merkezlerindeki insanların hepsi ile konuştuk.

A. MESUT YILMAZ (Rize) — Geç kaldınız, geç. İnsanlar öldü orada.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Geç falan kalmadık. İnsanlar öldü... İnsanlar, Bakü’de Rus tanklarının altında ölürken zati âliniz nerede idi, neredeydi zati âliniz? *(DYP sıralarından alkışlar)*

Bulgaristan’dan 380 bin kişinin bohçaları ellerine verilip gönderildiği zaman, zati âliniz, acaba Türkiye’nin mi, yoksa Uganda’nın mı Dışişleri Bakanıydınız? *(DYP ve SHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

HALİT DUMANKAYA (İstanbul) — Ev yaptık onlara, kapıyı açtık.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Her şey yapılmıştır.

Bakınız, bugün, Ayaz Muttalibov'un yerine gelen Mahmedov, "Kimse buraya asker göndermesin biz bu işi barış yoluyla halledeceğiz" diyor. Biz, AGİK'e de müracaat ettik, her yere müracaat ettik. Yalnız Birleşmiş Milletlere etmedik; Çünkü oradan ne çeşit karar çıkabileceğinden emin değiliz; ters bir karar çıkmasından korktuk, etmedik. AGİK mekanizmasının her şeyini çalıştırdık. Nitekim, AGİK'ten bir karar çıkardık, bu kararda diyor ki: "Bu hudutlar ihlal edilemez" Yani, "Karabağ Azerilerindir" Gelin, bu karara yapışalım, bu kararı götürelim.

Türkî cumhuriyetlerle temaslarda geç kalmışız... Yedi gün süren bir geziden, üç bakan arkadaşımız daha iki gün evvel döndü, Meclisimize -Meclis müsait olur olmaz- bu hususta gayet geniş bilgi vereceğiz.

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — Onur Kumbaracıbaşı yok Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hiçbir şeyde geç kalmadık. Daha üç aydır bu münasebetler cereyan ediyor; 100 günlük Hükümet ne yapacaktı da yapmadı? Gelin onu söyleyin, ne yapacaktı da yapmadı?

Efendim, bir avuç buğday, bir avuç un gönderiyormuşuz! Ne isterlerse yaptık, ne isterlerse yapmaya da amadeyiz. Gayet açık söylüyorum, Azerbaycan bizden ne istediye yaptık, ne istediye yapmaya da amadeyiz.

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — Onur Kumbaracıbaşı'na söyleyin...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yalnız, bugün, Azerbaycan Cumhurbaşkanı'nın kendisi diyor ki, "Bu işi barışla bitirelim..." Kendisi diyor... Sonra, Azerbaycan'ın statüsü başka. Azerbaycan'ın statüsü şu: Evvela, bir bağımsız devletler üyesi... (ANAP sıralarından gürültüler)

KADİR RAMAZAN COŞKUN (İstanbul) — Onur Kumbaracıbaşı'na söyleyin bunları. Bir bakan, "benim meselem değil" diyor.

BAŞKAN — Arkadaşlar, dinleyelim... Sayın Coşkun... Sayın Coşkun...

Buyurun Sayın Başbakan.

KADİR RAMAZAN COŞKUN (İstanbul) — O bakan ne diyor?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bakın o bakan ne diyor: "Çatışmalarda, masum Azeri Türklerinin barbarca katledilmeleri, milletimizi ve Hükümetimizi derinden üzmüştür. Azerî Türklerinin acısını yürekten paylaşıyoruz ve tüm Türk Milleti adına, şehitlerin ailelerine ve huzurunuzda tüm Azerbaycan halkına başsağlığı diliyoruz..."

KADİR RAMAZAN COŞKUN (İstanbul) — İkinci defa kürsüye geldiğinde söyledi onu. Önce ne dedi?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bakın o bakan ne diyor: ... (ANAP sıralarından gürültüler)

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — Ondan sonra...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hayır, bunun hepsini okuyamam ya canım!

“Bu olay, barışçı bir şekilde çözümlenecek bir olaydır. Bu nedenle de, askerî konuları içeren Sayın Ecevit’in önerilerinin günümüzün biraz gerisinde kaldığını ifade etmek isterim” diyor. Bakın ne diyor: “Değerli arkadaşlarım, buraya bulunacak çözüm, kılıçla kalkanla değildir; buraya bulunacak çözüm, çağımızın gelmiş olduğu noktada, dünyanın her yerinde savunduğumuz ve önerdiğimiz barışçı çözümdür” (ANAP sıralarından gürültüler) Ne desin yani...

BAŞKAN — Sayın Başbakan, son 5 dakikanız...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Toparlıyorum.

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — “Azerbaycan Hükümetinin iç sorunudur” dedi.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bakınız, ne diyor Sayın Yılmaz: “Devletin en üst istihbarat yetkilisi, birçok yerde devletin güvenlik güçlerinin terör örgütüyle çatışmama mutabakatına girdiğini söyleyebilmektedir” öyle mi?

A. MESUT YILMAZ (Rize) — Öyle.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Beyanı öyle değil yalnız.

EKREM PAKDEMİRLİ (Manisa) — Gazeteler öyle yazıyor.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hayır efendim, gazete öyle yazmıyor.

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Milliyet Gazetesi öyle yazıyor.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İşte Milliyet Gazetesi... (DYP ve SHP sıralarından alkışlar)

Bakınız ne diyor: “Çünkü aksi halde, çok münferit de olsa, belki tek bir karakolda da olsa -tek bir karakol- bazı olaylar yaşanıyor. Güvenlik güçleriyle PKK arasında anlaşmalar başlıyor; sen bana dokunma ben de sana dokunmayayım türünden anlaşmalar...”

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Tamam...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Dur canım, “tamam” deme, bitirelim bakalım...

Bakınız ne diyor burada: “Birçok yerde, devletin güvenlik güçlerinin terör örgütüyle çatışmama mutabakatı, belki tek bir karakolda da olsa...” Belki tek bir karakolda da olsa başka laf, birçok yerde devletin güvenlik güçleri, terör örgütüyle birleşiyor başka laf...

Üç ay evvel, yani, aşağı yukarı, 19 Kasım akşamı, Başbakanlığı yeni bırakmış olan değerli Mesut Yılmaz’ın ağzından böyle bir beyanın çıkmış olmasını esefle karşılıyorum. (DYP ve SHP sıralarından alkışlar)

Bu devlet güvenlik güçleri, bundan üç ay evvel sizin idarenizdeydi. Bunlar, herhalde bugün olmuş şeyler değil... Olmuşsa, ne zaman olduysa; o da yok orta yerde. Gayet ihtiyatla söylüyor, “tek bir yerde de olsa” bir ihtimalden bahsediyor, siz bunu alıyorsunuz, birçok yerdeki, her yerdeki bir anlama getiriyorsunuz... Bunu yapmaya hakkınız yoktur.

Değerli milletvekilleri, bakınız, açıklıkla söyleyelim ki, Türk-Yunan ilişkilerini, biz, barışçı yollardan götürmek istiyoruz. Biz, Davos’a, öyle Miçotakis’le buluşmaya gitmedik. Giderken beyan da ettik: Davos bir platformdur. Sizin de bildiğiniz gibi, oraya 39 tane cumhurbaşkanı geliyor. Ben, bunlardan 19 tanesi ile konuştum.

Şimdi dönüp geliyorum benim konuşmamın sebebine: Herkes bizimle konuşmak istedi, ben de bazılarıyla konuşmak istedim. Miçotakis’le konuşursak bunda ne kötülük vardı ki? Biz ne konuştuk: “Sizin Paris’te mutabık kaldığınız, yani, iyi komşuluk ve dostluk münasebetlerini geliştirmek için anlaşma yapalım diye sizin mutabık kaldığınız hususu devam ettirelim; Çünkü devlette devamlılık vardır” dedik. Acaba, bunun, uçup giden, solup giden yeri neresidir? Biz öyle büyük profil falan da vermedik.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Vaktiyle eleştirdiniz ama?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Eleştiririm efendim. Vaktiyle eleştirdim diye ben, devletimin lehine olan şeyleri yapmayacak değilim ki. Eleştirdiğimin şartları da başkadır. Davos ruhu denildi, her şey halledilmişti, kol kola girilmişti, kucaklaşmıştı; Ama ne ruh kaldı orta yerde ne başka şey, alay mevzuu oldu... Biz o profili vermedik.

Aslında, şöyle demek istiyorum: Bakınız, bu Azerbaycan işini kimse istismara kalkmasın. Rus tankları Azerbaycan’da 800 kişinin hayatına kastettiği zaman, Türkiye’de yüksek yerlerden ses çıktı. Burada gazete kupürleri de var, ses şöyle çıktı: “Zaten onlar bizim mezhebimizden değildir” biçiminde. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Şimdi bunları unutup da, buraya gelip, gecenin bu saatinde Azerbaycan kahramanlığı yapmanın anlamı yoktur; eğri oturalım, doğru konuşalım... *(DYP ve SHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*.

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Öyle bir şey yok.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Değerli milletvekilleri, açıkçası, ben, konuşmaları bu mecraya dökmek istemezdim. Onun için, bir saate yakın bir süre, genel sözler söyledim. Şimdi yine sözlerimin başına dönüyorum: Ülkemizde demokratikleşme olacaktır. Ülkemizin her ferdi birinci sınıf vatandaşdır. Beni buradan dinleyen, doğuda, güneydoğuda ve ülkenin her köşesindeki aziz vatandaşlarıma sesleniyorum Sizi kucaklıyoruz, devletimiz de kucaklıyor, hepinizi kucaklıyoruz ve şefkatse şefkat; güvenlikse güvenlik; hizmetse hizmet, her şey yapılacaktır. Gelin, bu ülkeye, devlet bir, bayrak bir, vatan bir, resmî dil bir olarak sarılalım, hep beraber bu ülkede yaşayalım.

Hepinize sevgiler, saygılar sunuyorum ve vatandaşlarımı selamlıyorum. *(DYP sıralarından “Bravo” sesleri, ayakta alkışlar, SHP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Başbakan.⁴³

⁴³ *TBMM Tutanak Dergisi Dönem 19, Cilt. 5, Birleşim 46, Sayfa 114-137*

14 Mart 1992 Cumartesi

13 Mart 1992 Günü Erzincan'da Meydana Gelen Deprem Nedeniyle

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Milletçe acımız var. 13 Mart 1992 tarihinde, yani dün, Saat 19.20 civarında, bir deprem oldu. Bu depremin şiddeti Richter ölçeğine göre, 6,2 ile 6,8 arasındadır. Richter ölçeğine göre, bu, tahripkâr bir depremdir. Bu bölgede 1939 yılında meydana gelen depremin şiddeti ise 8-8,5 arasındaydı.

Depremin oluşunu takiben, kurtarma çalışmalarını hep beraber takip ettik ve üzüntüyle söyleyeyim ki gene, milletimizi derinden üzen bir tabloyla karşı karşıyayız. Bakanlar Kurulu dün akşam toplandı ve geç saatlere kadar çalıştı. Bugün sabahleyin de ilgili bakan arkadaşlarımla beraber olay yerine gittim. Şimdi oradan geldim ve size, gördüklerimi arz edeceğim.

Deprem, Erzincan'da Tunceli'de, Erzurum'da, Gümüşhane'de, Bayburt'ta ve o civar vilayetlerin hepsinde hissedilmiştir. Bizim rasathanelerimizin ve dünya rasathanelerinin kaydettiğine göre de, depremin merkezi Erzincan'dır; Erzincan'da da bu şehrin ortasıdır. Şehrin ortasında bilhassa büyük binaların yıkıldığını gördük. Sekiz on bina ayakta duruyor, yanında iki bina yıkılmış; böyle bir garip iş. Oteller yıkılmış, lojmanlar yıkılmış, hastaneler yıkılmış ve onun yanında da pekâlâ ayakta duran birçok bina; böyle bir durum. Bu durum neticesinde meydana gelen tablo şimdilik şöyle:

Köylerde 92 ölü, şehrin içinde 176 ölü, toplam 268 ölü. Yalnız, bu rakam umarım ki, daha çok yükselmesin; fakat korkarım ki, yükselme istidadı vardır. Çünkü büyük binaların temizlenebilmesi henüz yapılabilmiş değil ve bu binaların içinden insanlar canlı da çıkabilecektir, hayatını kaybetmiş olarak da çıkabilecektir. Bunlar hakkında bir tahminde bulunmak imkânı yok. Hemen hemen 200 e yakın yıkılmış bina var, bunlardan 20-30 tanesi büyük bina. Tabii olayın akşam vakti olması da bir bakıma zayıtı azaltabilecektir; Çünkü yıkılanların çoğu iş hanı durumundadır ve iki katlı, bir katlı binaların çoğunda pek fazla bir hasar yok; hasar olan binalar daha büyük binalardır.

Elimde şöyle bir tablo var, oradan aldım: 1 hastane. Sosyal Sigortalar Kurumunun hastanesidir; yarısı yıkılmış, yarısı duruyor; yıkılan kısımda hastalarda var; hastaların bir kısmı kurtarılmış, bir kısmı hala enkaz altında.

2 okul yurdu. Yurtların birisinin içerisinde 63 öğrenci varmış, bunun hemen hemen 40' a yakını kurtarılmış, enkazın altında 20 ye yakın -kesin bir şey yok- öğrenci var; kurtarılmaya çalışılıyor.

Eğer, enkazın altında canlı insan varsa, tabii, makineyle vesaireyle bunun içine girmek yanlıştır, biraz dikkatli girmek lazımdır. Makine kullandığınız takdirde, hayatta olan insanların hayatını kaybetmelerine sebep olabilirsiniz.

3 tane iş hanı, 6 tane banka, 6 tane otel yıkılmıştır.

Tabii, halk, bütün depremlerde olduğu gibi, bir korku içerisinde, evlerinin içine girmek istemez. Dün akşam elektrikler tümüyle kesikti. Elektrik verildiği takdirde, yangın çıkabilme ihtimali vardır. Onun için, umuyorum ki, bu akşam şehrin önemli bir

kısmı elektriğe kavuşacaktır. 40 a yakın ekip, itinayla, elektrikleri yeniden yapmaya çalışıyor.

Şimdi devlet, devletimizin bütün kuruluşları ve bütün kurumlarımız oradadır. Silahlı kuvvetlerimiz 2570 er, 163 subay ve astsubayla kurtarma işinin içerisinde bilfiil vardır. Kendilerinden Allah razı olsun, canla başla çalışmaktadırlar.

500 e yakın sağlık personeli, Ankara'dan, Erzurum'dan, Sivas'tan, Trabzon'dan Türkiye'nin çeşitli yerlerinden gelmiş, sabahın erken saatinde orada olmuştur ve 250 ye yakın vatandaşımızı tedavi etmişlerdir; bir o kadarını da büyük hastanelere sevk etmişlerdir. Hastanenin içine girilmediği için, hastanenin avlusunda - güneşli bir gün, her taraf karlı ama- karyolaları, yatakları vesaireyi koymuşlar, sahra hastanesi biçiminde çadırlar kurmaya çalışıyorlar, bir taraftan da vatandaşlarımızı canla başla tedaviye uğraşıyorlar. Onlardan da Allah razı olsun.

Kızılay, bütün gücüyle oradadır; çadırıyla, fırınıyla, mutfakıyla, her şeyiyle. Şimdi bu gibi meselelerde önemli olan olay, evvela, güncel hayatın ihtiyaçlarını karşılamaktır. Güncel hayatın ihtiyaçları karşılanabilir; ama ondan evvel geleni de kurtarmadır. Kurtarma yapılıyor. Kurtarma çok nazik bir iştir. Daha çok betonarme binalar olduğu için, vinçle biraz çalışmak lazım; her taraftan oraya, kâfi sayıda vinç de sevk edilmiştir. Ekskavatörle çalışmak lazım, o da sevk edilmiştir. Buldozerle çalışmak gayet tehlikelidir.

İçinde insan olduğundan şüphe edilen yerlerden başlamak üzere kurtarma yapılıyor. Çalışmalar, paniğe ragmen, düzgün yapılmaktadır. Orada devletin bütün üniteleri var. Ayrıca, benimle beraber olay yerine giden Sayın Erman Şahin arkadaşım ve Sayın Yıldırım Aktuna arkadaşımı orada bıraktım, o faaliyetlere nezaret etsinler diye.

Yöneticiler, 2500 çadıra ihtiyaç olduğunu söyledi; aşağı yukarı 7000 e yakın çadır oraya sevk edilmiştir. Bütün mesele bu akşam, öbür gün akşamdır. Bu akşam halk evlerine girmeyecektir. Tabii, hava soğuk; yani eksi 5, eksi 8 derece gibi soğuk ve bu akşam kimseyi çadırsız bırakmayız. Yalnız, yakacak ihtiyacı beraberinde geliyor. Tabii ki, oraya çadır sobası vesaire de sevk edilmiştir. Bugün, yarın, sanıyorum ki yarından sonra (üç gün içerisinde) hiç bir şeye ihtiyaç kalmaz, her şey tedarik edilmiş olur. Bu akşam ihtiyaçların yüzde 80 i, 90 ı tedarik edilmiş olacaktır. 1000 çadır ve 6900 battaniye yerine erişmiştir; Ama akşama kadar, sanıyorum ki, çadır ihtiyacının tümü yerine erişir ve kim isterse de, çadır vermektedirler; dağıtımda vesairede en ufak bir kırtasiyeciliğe meydan verilmemesi için de gerekli talimatları verdik.

Hava meydanı ışıklandırılmıştır; Binaenaleyh, günün her saatinde hava meydanına varmak mümkün olacaktır. İkinci iş, yaralıları tedavi etmek, başka hastanelere göndermektir. O yapılıyor. Bundan sonra gelen iş, hayatı normale çevirmektir. Sanıyorum ki, bu çeşit depremlerde, genellikle dalga tekrarlanır. Umarım ki, tekrarlanmaz veya hafif hafif tekrarlanır; yani birtakım şeyler olmazsa bir hafta içerisinde hayatı normal şekle çevirmek mümkündür.

Vatandaş fevkalade hassastır; hemen bağırıp çağırmaya, şikâyeteye hazırdır; şunu yaptınız bunu yapmadınız der; Ama Zonguldak hadisesinden sonra böyle bir hadisenin de meydana gelmiş olması gerçekten takdiri ilahidir. Erzincan halkı, genellikle fevkalade munis bir halktır, biraz tevekküle sahip bir halktır; yani olup biteni, bu çeşit şeyleri kader bilir. Devletin, yanında olmasını memnuniyetle karşılamaktadır. Bütün bu tablonun ağır

olmasına rağmen, halkla birlikte devlet, halkın ihtiyaçlarını görmek için canla başla çırpınıyor, çırpınmaya da devam edecektir.

Dünyanın her tarafından yardım müracaatları var. Hemen hemen akla gelebilecek her memleket, yardımımıza koşmuştur. Türkiye Cumhuriyeti adına, bunları takdirle karşılıyorum, teşekkürle karşılıyorum.

Bundan evvelki yıllarda gördüğümüz afetlerde yaşanan bir olay; bu yardımların mahalline masruf olması; yani yerine, ihtiyaç içinde olan kişiye ulaşabilmesi, çok nazik bir meseledir. Bazen bu yardımlar çarçur da olur. Bunların çarçur olmadan, yerine, ihtiyaç sahibine ulaştırılabilmesi için de gerekli tedbirler alınmıştır. Bütün bunlara rağmen, yine şikâyetler olabilecektir, ama başta söyleyelim ki, bundan evvelki yıllarda meydana gelen olaylarda gördüğümüz her şeyi burada enine boyuna kullanarak bu işin içerisinden vatandaşın yarasını sarmış ve devletin vatandaşın yanındaki sıcaklığını göstermiş olarak çıkabilelim. Bundan sonra gelecek kısmı, yıkılanı yapmaktır. Değerli arkadaşlarım, yıkılanı yapmakta en ufak bir zorluğumuz olmaz. Gelecek kıştan evvel yıkılanı yaparız. Türkiye Cumhuriyeti Devleti güçlüdür, kudretlidir ve yine, hiç bir şey olmaması gibi bir afet eli değmemiş gibi Erzincan'ımızı yepyeni yaparız. Yaparken dikkat edilmesi lazım; sanıyorum ki, bizim imar tatbikatımızda bir takım önemli hatalar var. Şimdiden pek fazla bir şey söylemek istemiyorum; Ama gözüme çarpan şey. Bu kadar felaket geçirmiş, hatta "burada şehir olmaz" denilen bir yere -ikişer katlı binalar yıkılmamış- beş katlı, sekiz katlı yapmanın alemi ne? Yer mi yok yani? Zaten, 90 bin nüfuslu bir şehrimiz; büyük depremde sonra uzun süre doğrulamamıştır. Halk, başka yerlere göçmüştür. Böyle bir yerde, ilk nazarda -bir mühendis olarak söylüyorum- büyük binaların yapılması, imar disiplinine, fenne, tekniğe biraz aykırı gibi görünüyor. Bu benim noktai nazarım; uzmanları, meseleyi daha iyi tetkik eder; Ama her halükarda buradan alınacak dersler vardır; yani, şehirciliğimiz bakımından alınacak dersler vardır.

Türkiye'miz bir zelzele kuşağındadır. Bu kuşak, Aras Nehri ile başlar Çoruh nehriyle gelir ve Fırat nehri. Zaten, bu nehirlerin hepsi fay hattının içinden akarlar. Bu fay hattı, Çoruh Nehri'yle gelir, sonra, Kelkit olur, Kelkit'ten sonra Kızılırmak'ın kollarına geçer ve Gerede'den Sakarya'ya ulaşır. Böyle bir yarıktır Kuzey Anadolu fay hattı. Bunun üzerindeki şehirlerimiz, zaman zaman, büyük sıkıntılara uğramıştır. İşte onlardan birisi de Erzincan'ımızdır; daha önce de olmuştur bu olaylar.

Yıkılanı yaparız, yıkılanı daha akıllıca yapmamız gerekecektir, daha fenne, tekniğe uygun biçimde yapmamız gerekecektir. Şimdiden onun tedbirlerini almaya koyuluruz. Her türlü tedbir alınmıştır.

Değerli milletvekilleri, tabii ki acı acıdır, öleni diriltemeyiz; Ama yarayı sararız, yarayı hep beraber sararız. Şimdiden, gerekli koordinasyon için heyetler teşkil edilmiştir. Devletimiz bu işte tecrübelidir; bunca tecrübeden sonra, umarım ki bu olayın içerisinden de, hayatı en kısa zamanda normale iade ederek, yıkılanı yaparak, yaraları sararak, çıkalım.

Tabii, önümüzdeki günlerde, şu çeşit talepler de olacaktır: Zarara uğrayanların, esnafın, çiftçinin, köylülerin borçları olacaktır; bunların tecili gibi meseleler gelecektir. Ama henüz olayın üzerinden 24 saat bile geçmediği için, bunların boyutlarını bilmiyoruz. Eğer bunların, Hükümetçe yapılabilecek kısımları varsa, derhal yaparız. Meclisimize ait kısımları varsa onu da huzuruza getiririz.

Milletimize, hepinize hayatını kaybeden vatandaşlarımızın ailelerine başsağlığı diliyorum; hayatını kaybeden vatandaşlarımıza da, bu mübarek günde, Cenabı Allahtan rahmet diliyorum. Cenabı Allah, bu çeşit afetlerin tekrarından ve beterinden milletimizi ve ülkemizi korusun.

Hepinize saygılar sunuyorum.⁴⁴

⁴⁴ *TBMM Tutanak Dergisi* Dönem 19, Cilt 6, Birleşim 50, Sayfa 202-205

17 Mart 1992 Salı

Bazı İllerde Devam Eden Olağanüstü Hal'in Yeniden Uzatılması Nedeniyle Yaptığı Konuşma

BAŞKAN — Sayın Milletvekilleri, Başbakanlık tezkeresi üzerinde, Hükümetin açıklamasından sonra, içtüzüğün 73 üncü maddesine görüşme açacağım. Görüşmelerin sonunda tezkereyi onayınıza sunacağım.

Gruplara, Hükümete ve şahsı adına iki Sayın üyeye söz vereceğim.

Konuşma süreleri, gruplar ve Hükümet için 20 şer dakika, şahıslar için 10 ar dakikadır.

Tezkere hakkında Hükümet adına açıklamada bulunmak üzere, Başbakan Sayın Süleyman Demirel'e söz veriyorum; buyurun Sayın Başbakan. *(DYP sıralarından ayakta alkışlar)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Türkiye, bir büyük olayla karşı karşıyadır. Bu büyük olayın hukukun içinde tedbirini arıyoruz. Bu tedbiri bugün arıyor değil, uzunca bir zamandır arıyor.

Evvela, Türkiye'nin karşı karşıya kaldığı bu büyük olay nedir? Dağlarında, sınırlarında, kasaba ve şehirlerinde, başka ülkelerdeki kamplarda ve vadilerde eğitime tabi tutulmuş; tüfeği, topu uçaksavar silahı, roketi bulunan; arkasında, Türkiye'nin güçlenmesinden rahatsız olan devletlerin parası, taktığı, tekniği; arkasında, soygunlardan ve çeşitli kaynaklardan elde ettikleri para; arkasında, yabancı ülkelerin servisleri bulunan bir örgüt var. Olay bu.

Bu örgüt ne yapar? Bu örgüt öldürür, Kimi öldürür? Çol demek çocuk demez, kadın demez, genç demez, ihtiyaç demez, öldürür, bu ülkenin insanlarını öldürür, askerini şehit eder, polisini şehir eder kırar döker...

Bu örgüt ne yapar? Bu örgüt, peşine taktığı, kandırdığı veyahut korkuttuğu bazı insanlarla beraber, akşam olunca, bu güzel ülkenin bazı beldelerinde devletin binalarına roket atar...

Bu örgüt ne yapar? Kendi emrine uymayanların, gelir, evini, bağını yakar yıkar...

Bu, bir terör örgütüdür. Binaenaleyh, çare aradığımız sorunu çok iyi bilmeye mecburuz. Bu sorun, siyaset üstü bir sorundur; bu sorun, bir partinin veya bir siyasi iktidarın sorunu değildir. Bu sorun, ülkenin sorunudur, milletin sorunudur, devletin sorunudur. Size bunu söylemeye geldim.

20 Ekim 1991 tarihinde yapılan seçimler sonunda kurulmuş bulunan Hükümet, bu sorunu Yüce Meclisin önüne böylece koydu. Ne zaman koydu? Kasım 1991 de. Sonra, 26 Aralık 1991 de yapılan genel görüşmede; Türkiye'nin üç büyük sorunu üzerinde, üç gün arka arkaya yapılan genel görüşmede, Türkiye'nin üç büyük sorununu; kan dökülmesinin önlenmesini, enflasyonun kontrol altına alınmasını, değişen dünya şartları içinde, Türkiye'nin dış menfaattarını korunabilmesini Yüce Meclisin önüne getirdi; burada da böyle söyledi. Nihayet bugün, bir başka vesileyle de, gelip, huzurunuzda, yine bu sorun üzerindeki düşüncelerimizi söylüyoruz.

Bu dediğimiz örgüt ne yapmıştır? “Kırar, döker” dedik. Kendisi de kırılır, dökülür. Bu örgüt, geçen yedi sene zarfında Güneydoğu Anadolu’muzda, bu güzel yurt köşemizde 3.019 olay çıkarmış, 821 devlet güvenlik mensubu (asker, polis) şehit olmuştur; 1.003 vatandaşımız hayatını kaybetmiştir; 1.173 terörist de, yine, öldürülmüştür. Olay bu, tablo bu...

Değerli milletvekilleri, bu acı bir tablo... Yalnız, Türk Devleti bu tablonun altından kalmaz; bunu herkes böyle bile...

Şimdi, “Bu, bir millet işidir; bu, bir devlet işidir” dedim. Devletin bütün kurumlarının işidir; başta, rejimin kalbi olan Türkiye Büyük Millet Meclisi olmak üzere.

“Varsın böyle olsun” diyebilecek kimsenin bulunduğunu sanmıyorum, bulunabileceğini de sanmıyorum. Yalnız, peki, bu işin hakkından nasıl gelelim, bu işin üstesinden nasıl gelelim? Burada, hukuk ve devlet kavramlarının içiçeliği geliyor. Hukukun içinde geleceksiniz; bunu hakkından devlet gelecek. Gayet tabii ki, devlet, bir siyasi iradeye muhtaçtır; o siyasi irade de, bu Meclisin iradesidir ve bir de toplumsal iradeye muhtaçtır. Bugün ülkemizde hem siyasi irade, hem toplumsal irade, bu olayın üstesinden gelinmesi istikametindedir.

Devlet, hukuku çiğneyerek iş göremez; hukuk da devleti zedeleyecek şekilde olmaz. Binaenaleyh, hukuk ve devlet, birbirinin ayrılmaz parçasıdır, birbirini tamamlar.

“Hukukun içinde, bunun hakkından nasıl gelelim?” dediğimiz vakit, karşınıza -devlet Anayasada mevcut olmayan hiçbir yetkiyi kullanamaz- bir anayasa devleti çıkar, bir hukuk devleti çıkar.

Anayasada mevcut olan yetkiyi kullanacaktır devlet. Anayasada mevcut olan yetkiye göre, bu çeşit olaylar karşısında devletin elinde iki türlü araç var: Bunlardan bir tanesi, sıkıyönetimdir; bir tanesi olağanüstü haldir.

1978 den beri -1992 senesinin Mart’ındayız- geçen 14 sene zarfında ülkemizin bu bölgesinde, 1987 ye kadar sıkıyönetim, 1987 den 1992 ye kadar da olağanüstü hal vardır.

Denilebilecektir ki, “7 yaşında bir çocuk, 21 yaşına girmiştir; bölgede hâlâ olağan rejimin nimetlerinden yararlanmamaktadır. O bölgede 9 sene sıkıyönetim ve 5 sene de olağanüstü hal olmaz üzere, 14 senedir, olağan olmayan bir rejim vardır.”

Evet, bu rejim de hukukîdir; çünkü kaynağını Anayasadan alan bir rejimdir.

Denilebilecektir ki, “Bu on dört sene zarfında burada huzur ve güven sağlanamamıştır. 1984 de olaylar yeniden başlamış o gün 300-500 gibi görünen bu örgüt, bugün 3 bini Türkiye’nin dağlarında, 7 bini de Türkiye dışında olmak üzere, Türkiye’nin karşısında vaziyet almış, Türkiye’yi rahatsız etmeye devam ediyor. O zaman aldığınız bu tedbir neye yaramış?”

Yalnız, “Bu tedbirler alınmasaydı acaba ne olacaktı?” diye düşünmeden, buna cevap bulmak mümkün değildir. Bir gerçek var orta yerde; evet, alınan tedbirlerle de bu işin hakkından gelinememiştir; ama bu, gelinemeyecek anlamına gelmez.

Çeşitli eleştiriler var...

Geçen dört ay zarfında, bu meseleler üzerinde gayet dikkatle durdur. Esasen, bizim Hükümetimizin Koalisyon Protokolünde, olağanüstü halin, bir hukuk rejimi olduğu

ancak, bunca sene uygulama gördükten sonra bir netice alınmayışının üzerinde durulması ve bir çözüm üretilmesi gerektiği hususu yer almıştır.

“Bu çözümü üretirken, devleti dinledikten sonra, bu çözüm üretilecektir” denilmektedir.

Binaenaleyh, huzurunuzda gelirken, üç defa Millî Güvenlik Kurulu ve beş altı defa da, devletin güvenlikle meşgul makamlarını dinledikten ve bu işleri yapanları dinledikten, bölgeyi gezdikten ve meseleyi çok dikkatle araştırdıktan sonra, şu anda yeni bir çözüm bularak gelemedik. Yani, olağanüstü hal rejimine veya olağanüstü hal tedbirine ilave edecek veya bu tedbiri şu anda ıslah edecek yeni bir çözüm bulamadık.

Bu demek değildir ki, yeni bir çözüm bulmayacağız. Bence, soruna siyasi olarak değil; fakat gayet akli, gayet soğukkanlı bakmak, ülkeyi bu rahatsızlıktan kurtarmak gerekecektir.

“Olağanüstü hal” dediğimiz durum, önünüze gelen durum budur. Yani, bugün, olağanüstü hal ilen edildiği zamanki şartlarda bir değişiklik olmadığı için; olağanüstü hali ilan etmeye mecbur olunan şartlarda bir değişiklik olmadığı için; aksine, bu şartlar düzeleceği yerde, daha da çok bozulduğu için, “olağanüstü hal tedbirini kaldırdık” diye gelemiyoruz, bundan da memnun değiliz. Keşke huzurunuzda, “Evet, bu olağanüstü hali gerektiren şartlar sona ermiştir; devlet ve millet beraberce bu şartları sona erdirmiştir. Bu şartlar sona erdiğine göre, bu tedbiri de kaldırıyoruz” diyerek gelebilseydik... Ama umarım ki, bir gün geleceğiz, bir gün gelinecektir...

Şimdi, olağanüstü hal veya sıkıyönetim niye başarılı olamamıştır veya istediğimiz ölçüde başarılı olamamıştır -öyle diyelim- veya bu olayı ortadan kaldıracak biçimde başarılı olamamıştır?

Bunun bir eleştirisini yaptık, bunun gerektirdiği tedbirleri de aldık. Hemen burada şunu söyleyeyim: Olağanüstü hal tedbiri ya da sıkıyönetim tedbiri, bu ülkenin o güzel beldesinin halkına karşı alınmış bir tedbir değildir; aksine, orada yaşayan halkı, huzur içinde, güven içinde tutmaya matuf bir tedbirdir. Yani, eğer orada güvenlik tedbirleri varsa, bu tedbirler, halkı rahatsız etmek için değil, halkın üstüne varmak için değil, halkı canından bezdirmek için değil; aksine, ona güven getirmek için, güvenlik getirmek için vardır.

Yaptığımız özeleştiride, uygulamada meydana gelebilen birtakım hatalar, noksanlar, eksikler, hepsi gözden geçirilmiş; yetki dağılımında meydana gelen bir takım karışıklıklar ve edinilen deneyimlerden yararlanmak suretiyle, olaya yeni bir hava verilmeye çalışılmıştır; bu havanın başında da, halka şefkatle davranılacağı, ısrarla belirtilmiştir.

Kim halka şefkatle davranacak? Devlet yönetiminin bütün kademeleri, halka şefkatle davranacak ve halkı kucaklayacaktır. Binaenaleyh, bölgede meydan meydan gittik ve halka, devleti kucaklamalarını söyledik.

Halkın, bu örgütün tesiri altında kaldığı; korkuyla veya başka sebeplerle, bu örgütün taban bulduğu da bir gerçektir. Yanız, bunu, halkın kaybolmuşluğu şeklinde almak, fevkalade yanlışır; daha çok, korkutulmuşluğu şeklinde almak lazımdır.

Bu güzel bölgemizin halkı, devlete, milletin bütünlüğüne, demokrasiye ve cumhuriyete sadıktır ve bu sadakatlarını da kerratla ispatlamışlardır.

Biz, halkı potansiyel suçlu sayan bir siyasi iktidar değiliz; aksine, halkın kucaklanması gerektiğini, halkın sevgiyle, muhabbetle ve hukukun üstünlüğü içerisinde muameleye tabi tutulması gerektiğini savunuyoruz. Binaenaleyh, devletin, topuyla, tüfeğiyle halkın üzerine varması gibi bir keyfiyet yoktur. Bu, hiçbir zaman yoktur; ne baharda böyle bir şey olur, ne yazda böyle bir şey olur, ne kışta böyle bir şey olur... Binaenaleyh, halkın, “Baharda devlet bizim üstümüze gelecekmiş” gibi korkutulmuş olması da, safsatadan ibarettir ve yıkıcı propagandalardan ibarettir. Şurada açıklıkla söylüyorum ki, demokratik bir ülkede -biz iktidarda olalım veya olmayalım- hiç kimsenin, halkın üzerine, devletin topuyla, tüfeğiyle gitmesini aklından geçirmesi mümkün değildir. (*DYP ve SHP sıralarından alkışlar*) Binaenaleyh, “bahar taarruzu” falan gibi bir şeylerin aslı esası yoktur; bu gibi şeylerden halkımızın rahatsız olmasının hiçbir gereği yoktur.

Değerli milletvekilleri, ortada olağan bir hal olmadığına göre ve olağanüstü halin yerine de bir yenisini bulup getiremediğimize göre, olağanüstü halin, olağan hal gelinceye kadar veya olağanüstü hal rejiminin yerine başka bir şey getirilinceye kadar -yani, olağanüstü hal rejimi dediğimiz, ayrı bir rejim değil; Anayasada tarif edilen tedbir olarak söylüyoruz -gayet tabii ki, bu tedbirden, bu çareden vazgeçme imkânı yoktur. İşin özü budur.

Peki, burada ne yapmak istiyoruz? Devleti, ülkenin her yerinde, “var” yapmak istiyoruz. Devlet, bir yerde var, bir yerde yok, olmaz! Devleti, gece de, “var” yapmak istiyoruz, gündür de, “var” yapmak istiyoruz.

Maalesef, ülkenin bazı köşelerinde; yani Güneydoğu Anadolu’muzun bazı köşelerinde -sayısı çok olmasa bile- devletin zorluklar içerisinde bulunduğu ve geceyle gündüzün devletin el değiştirdiği şeklinde iddialar vardır, bu iddialarda da geçerlilik payı vardır. Öyleyse, gelin, bunlara çare bulalım.

İfade etmek istediğim şey şudur: Biz, Güneydoğu Anadolu’nun ayrı bir statüde idare edilmesini istemiyoruz. Yalnız, bu, istekten doğmuyor, bir mecburiyetten doğuyor; herkesin bunu iyi anlaması lazım.

“Bu mecburiyeti ortadan kaldıralım” diyoruz ve bu mecburiyeti ortadan kaldırmak için, devletin çalışabilmesine zaman tanımanızı istiyoruz, zaman istiyoruz.

Şimdi, “Olağanüstü hal” dediğimiz olay, sadece bir güvenlik tedbirinden ibaret kalmayacaktır. Evet, kanunî adıyla olağanüstü hali, güvenlik tedbiri olarak önünüze getiriyoruz; Ama devletin ve Hükümetin yapacağı önemli işler vardır. Yani, sadece güvenlik tedbiri değildir önünüze getirdiğimiz şey; Ama buna ilaveten neleri yapacağımızı da size söyleyelim.

Olağanüstü hal için sizden yetki istiyoruz, Türkiye Büyük Millet Meclisinden yetki istiyoruz. Tekrarlıyorum: Olay, devletin, milletin, devletin bütün kurumlarının ve bu arada en başta Türkiye Büyük Millet Meclisinin işidir.

Şimdi, bu önümüzdeki zaman içinde bir taraftan, böyle bir örgütü etkisiz hale getirmenin tedbirlerini yürütürken, hukukun içinde kalarak bu tedbirleri yürütürken ve bunu, devletin güçleriyle yürütürken, diğer taraftan, şu hususları da mutlaka yerine getirmek istiyoruz: Devletle halkın münasebetlerini yeniden ayarlayacağız.

Birtakım idarî değişiklikler yaptık: Devlet kapıları hep açıktır. Yalnız, bu kapılardan vatandaş girebilmelidir, girdiği zaman da orada iyi muamele görebilmelidir. “Bu zamana kadar görmedi” manasında değil... Gördü görmedi... “Böyle olacak” diyoruz.

Devlet, vatandaşı ezmek için değil, korumak için vardır; bu prensip gerçekleştirilecek. Devletin, hatalı, haksız, yanlış muameleleri olabilir; Çünkü devlet dediğiniz, orada bir karakol komutanıdır, bir polistir; devleti temsil eden insanlar, kökte hizmeti gören insanlardır. Yanlış muameleler olabilir; olmasın isteriz ve olmaması için tedbir alacağız. Yalnız bu çeşit yanlış muameleler olmuşsa, vatandaşların müracaatları her kademedede büyük bir özenle işlenecek, her kademedede önlemler alınacak, yanlış muameleleri yapanlara gerekli muamele yapılacaktır.

Demokrasi ve insan haklarının, tümüyle, kemaliyle uygulanması mutlaka sağlanacak. Ülkenin herhangi bir köşesindeki vatandaşla, İzmir'in Kordon'undaki, İstanbul'un Bebek'indeki, Samsun'daki, Antalya'nın Kemer'indeki bir vatandaşlar, Zap Suyunun kenarındaki bir köydeki vatandaşların hakları aynıdır. (DYP ve SHP sıralarından alkışlar)

"Uygulama öyle değil..."

Uygulamada öyle değilse, uygulamada da öyle yapılacak, o hale getirilecek.

E, nereden bilelim, nasıl bilelim?"

Burada biz, siyasi iktidar olarak bulunuyoruz; bu, bizim taahhütümüzdür, önünüze taahhüt koyuyoruz. Evet, kanunlar yazılır; Ama uygulama şekilleri değişik olur. İşte, huzurunuzda bu sözü veren biziz. Zaten, bu sözü vermeye mecburuz; daha doğrusu bunu desek de demesek de, bu, böyle olacaktır; ama yeri gelmişken, bu sözü veriyoruz, "aksine bir muamele görürseniz, bizi sıkıştırın" diyoruz, "Bunu bizden isteyin" diyoruz, "Bizim yakanıza yapışın" diyoruz.

Olağanüstü Hal Yasası iyileştirilecek; olağanüstü halden, aşamalı bir şekilde olağan hale geçilecek. Bunu, mutlaka bir takvime de bağlayacağız. Olağanlık, sadece güvenlikte değil, adalette, hizmette ve şefkatte de olacak; yani, sadece güvenlik üzerinde hassasiyetimiz var, bundan başka bir şeyde hassasiyetimiz yok değil. Adalet, ülkenin her köşesinde olacak, savunma hakkı herkese kemaliyle tanınacak, yargısız hiçbir hüküm ortaya konmayacak ve icra edilmeyecek.

Yeşil kart uygulamasına buradan başlanacak, işsizlik sigortası uygulamasına buradan başlanacak... (ANAP ve RP sıralarından gülüşmeler)

Beyler, bu acayibinize gitmesin, bunlar yapılacak...

ENGİN GÜNER (İstanbul) — Ona hiç şüphemiz yok!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yani, bunların yapılmasına mı reaksiyonunuz var?

ŞADAN TUZCU (İstanbul) — Yapılacak diye güldük biz de!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yani, bu zamana kadar niye yapılmadı mı diyorsunuz?

HÜSNÜ DOĞAN (İstanbul) — Sabırsızlıkla bekliyoruz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Asgarî ücretten vergi alınmamasına, buradan başlanacak; yarım tesisler, dökülmüş tesisler tamamlanacak. Diyarbakır'dan Siirt'e, Batman'a giderken sağınıza soluza bir bakın, kaç tane besihane görürsünüz! Dört tane duvar... Parayı alan kaybolmuş! Ondan sonra, vatandaş, "Hani hizmet?" diye etrafına bakınmakta...

Yarım tesisler tamamlanacak; yeniden bir yatırım hamlesine girişilecek. Gayet açıklıkla söylüyoruz; burada, devlet mi yaptı, vatandaş mı yaptı, özel teşebbüs mü yaptı? Kriterleri geçmez. Burada iş lazımdır, burada ekmek lazımdır, burada üretim lazımdır... Binaenaleyh, bunu sağlayacak bir yatırım hamlesi ortaya konacaktır.

Petrolde dahil olmak üzere, sınır ticaretine yeni kolaylıklar getirecektir.

Kapalı okullar açılacaktır. 700 küsur tane kapalı okulumuz vardır, bunlar açılacaktır.

Doktor, hemşire, ebe ihtiyaçları yoğundur ve bu ihtiyaç istekleri bize de getirilmiştir; oraya giden değerli arkadaşlarımıza da söylenmiştir. Bunların hepsi yerine getirilecek.

Faili meçhul cinayetlerin faillerinin bulunmasına çalışılmaktadır ve buna gayet yoğun bir şekilde devam edilecektir.

Değerli milletvekilleri, bugüne kadar yaptığımız inceleme ve izleme sonucu elde ettiğimiz birikimle, önümüzdeki dönemde köklü bir değerlendirme yapılacak, Hükümet Programındaki, demokratikleşme, insan hakları ve hukukun üstünlüğü vaat ve hedeflerimiz doğrultusundan hiçbir sapma göstermeden, bir yandan halkımızla bütünleşmeyi sağlarken, bir yandan da, bölge güvenliğinin ve bölgedeki hizmetleri eksiksiz bir şekilde yapacağımızı söylemeye geldik huzurunuzda.

Hükümetin hedeflediği, demokratikleşme, insan hakları ve hukukun üstünlüğünü tam anlamıyla gerçekleştirmek, olağanüstü hal durumu ve buna bağlı olarak yürürlükteki kararnameleri kaldırıp, normal hukuku tesis etmek için yeterli zaman ve imkânı bulamadığımızı ifade ettim. Şartlar o noktaya geldiği zaman, burada, ülkenin diğer yerlerinde mevcut olan siyasi ve hukukî rejimi gerçekleştirmenin yollarını arayacağız. İşte onun içindir ki, huzurunuzda bulunan Hükümet, ilk defa olarak olağanüstü hal uzatılmasıyla karşınıza geliyor.

Olağanüstü hal, 1987 den 1991 e kadar 13 defa uzatılmıştır ve 13 üncü defa uzatmada da 14 Kasım günü yapılmıştır. 14 Kasım günü uzatılmış bulunan olağanüstü halin, biz şimdi yeniden uzatılması teklifiyle huzurunuzda geliyoruz.

Halka güven vaat ediyoruz, şefkat vaat ediyoruz, adalet vaat ediyoruz, hizmet vaat ediyoruz. Halkın bizden istediği de bunlardır.

Değerli milletvekilleri, bu vatan, üzerinde yaşayan herkesindir; Lüleburgazlınıdır, Sultanhisar'ınıdır, Sürmenelinindir, Şırnaklınıdır, Eruh'lundur, Uludere'linindir, Şemdinlinilindir. Bu vatan gayri kabili ifraz, gayri kabili taksim, hepimizin müşterek malıdır. *(DYP, SHP ve ANAP sıralarından alkışlar)* "Şu köşesi senin, bu köşesi benim" diye bir olay söz konusu olamaz. Cebimizdeki nüfus tezkeresi, 60 milyonda bir hisse olarak, bu vatana hepimizin sahipliğinin işaretidir. Bulgaristan'da bulunan veya oradan gelen, Azerbaycan'da bugünkü sıkıntılar içinde kıvranan insanlar ne kadar kardeşimize, Kuzey Irak'taki mezalime maruz kalmış insanlar da o kadar kardeşimizdir. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)* Irk esasına göre bir milleti tarif yüz sene geride kalmıştır. Milletın tarifi şudur: Millet, ortak değerler ve vatan gibi, geleceğe beraber sahip çıkma gibi birtakım ortak varlıklara, ortak varlıklara beraberce sahip olma olayıdır. Biz, bu vatana beraberce sahip olmak kararlılığı içindeyiz ve beraberce sahip çıkma kararlılığı içindeyiz. Biz yok, siz yok, hepimiz varız.

Ülke birliğini zedelemeye kimsenin gücü yetmez. Gayet açıklıkla söyleyelim, kimsenin gücü yetmez. *(DYP sıralarından alkışlar)* Mesele, millet birliğinin zedelenmemesidir. Millet

Birliğin zedelenmesinden ıstırap doğar; hem zedelemeye kalkanlara ıstırap doğar, hem de yanlış, onların arkasına düşenlere ıstırap doğar.

Burada toplanan değerli milletvekilleri, hepimiz, milletin mutluluğu, devletin bekası için aynı yemini yapmış insanlarız. Herkes müsterih olmalıdır; bu vatani ve milleti bölmeye kimsenin gücü yetmeyecektir ve demokratik Türkiye Cumhuriyeti Devleti, 60 milyon vatandaşımızın sahip olduğu bu büyük değer, ebediyete kadar yaşayacaktır. (DYP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Sizden istediğimiz, buna arız olmuş birtakım tehditleri, tehlikeleri ortadan kaldırmak için, hukukun içinde kalarak, Anayasadan kökünü alarak, devletin ve onun arkasına milletin desteğinin mevcudiyetini koyarak, devletin, görevini yapabilmesine imkân sağlamanızdır. Yine söylüyorum; Türkiye Büyük Millet Meclisi, her zaman olduğu gibi, her büyük meselede olduğu gibi, bugün yine, ülkenin bir numaralı meselesi olarak vatandaşımızı rahatsız eden, tedirgin eden bu olay karşısında kararlılığını, birliğini, beraberliğini gösterecektir.

Hepinize saygılar sunuyorum.

Milletvekillerinin konuşmalarından sonra tekrar söz isteyerek;

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Söz istiyorum Sayın Başkan?

BAŞKAN — Hükümet adına Sayın Başbakan, buyurun. (DYP sıralarından ayakta alkışlar; SHP sıralarından alkışlar)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Milletvekilleri, evvela, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Sayın sözcü, burada çok yanlış beyanlarda bulundu.

İstanbul’da patlayan bomba olayının, şu anda, terörle bir alakası yoktur. Evet, İstanbul’da Gayrettepe’de, biraz evvel polisin binasında bir bomba patlamıştır. Patlayan bomba olayı şu: Bomba imha dairesinde bombanın pimini çeken ve bombayı imha eden polis, pimi çekememiş ve bomba elinde patlamıştır.

Terörden dolayı konulan bir bomba patlayıp da, ölen, yaralanan yoktur; ama bomba imha dairesinde bomba imha edilirken kaza olmuştur, kaza...

Şimdi, bu kazayı Sayın sözcü, altı işte, “Terör... İstanbul’da şu anda bomba patladı, birçok kimse öldü...”

Bilgi de verelim: Şu anda bize gelen bilgiye göre, 14 kişi yaralanmıştır; bunun 13 ü polistir, birisi sivildir ve binanın camları kırılmıştır, duvarlarında yıkıntılar olmuştur.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Ölen var mı?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Önemli bir olaydır. Bir polisimiz hayatını kaybetmiştir. Olay, bir terör olayı değil, bomba imhası esnasında meydana gelen bir olaydır.

İkinci aydınlatmak istediğim konu: Sayın Akbulut’un bir beyanına dayanarak, benim yapmış bulunduğum bir hastanenin yıkıldığı ve 40 kişinin burada hayatını kaybettiği şeklinde bugünkü gazetelerde beyanlar var.

Bu da hilafı hakikattir. Şöyle hilafı hakikattir, yani doğru değildir, yanlıştır:

Ben, 1962, 1963, 1964 senelerinde müteahhitlik yaptım, Mesleğim mühendisliktir ve Türkiye’de birçok inşaat yaptım. Erzincan SSK Hastanesinin bugün bir bloku

yıkılmıştır, bir bloku ayakta duruyor. O ihale, benim firmamın üzerinde kaldı, ben temeli açtım; inşaata girişeceğim zaman -daha bir tane taş koymadım- Adalet Partisi Genel Başkanlığına seçildim. 28 Kasım 1964 den itibaren tek bir işle uğraşmadım; bütün işlerimi bir hafta içinde tasfiye ettim.

Müteahhit işini nasıl tasfiye eder? İdare muvafakat ederse, birisine devreder. Kanunlar odur. İdarenin muvafakatiyle, bir başka şirkete o işi devrettim. Binaenaleyh, iş, benim tarafımdan değil, benim firmam tarafından değil, iş, başka bir firma tarafından -taa temelden tepeye kadar- yapılmıştır.

Şimdi, buraya gelip de -bunları ben açıkladım da efendim, “Demirel’in yaptığı hastane yıkıldı” gibi bir mugalataya, bir demagojiye gerek yok.

Binaenaleyh, bu değerli arkadaşımızın başka söylediği şeylerin içinde de böyle yanlışlar var. Ben bu yanlışları burada açıklayacak değilim. Sadece bu iki büyük yanlışlığı açıklamak istiyorum.

Bu kürsüde, her kim ne isterse söylemelidir; ne benim müsaademe tabidir, ne şudur, nu budur. Bu kürsünün serbestliğini savuna gelen bir insan olarak, yanlış bir şey söylendiği için huzurunuzda geldim.

Hepinize saygılar sunuyorum.⁴⁵ (DYP ve SHP sıralarından alkışlar)

⁴⁵ *TBMM Tutanak Dergisi* Dönem 19, Cilt 7, Birleşim 53, Sayfa 4-10, 38-40

25 Mart 1992 Çarşamba**1992 Mali Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının TBMM Genel Kurulunda Yapılan Görüşmeleri Sonucunda Yaptıkları Teşekkür Konuşması**

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; Yüce Meclisimizin kabul buyurduğu 1992 mali yılı bütçesi, milletimize, memleketimize hayırlı uğurlu olsun. (*DYP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar; SHP sıralarından alkışlar*)

İki aya yakın zamandır Komisyonda, Genel Kurulda üzerinde pek çok konuşularak, hemen hemen her tarafı didik didik edilerek hazırlanmış bulunan bu bütçe, hepinizin çok iyi bildiği gibi, bir geçiş bütçesidir. Normal olarak bütçenin 1 Ocak 1992 de başlaması lazım gelirken, seçimler dolayısıyla üç aydır geçici bir bütçeyle Türkiye idare edilmiştir. Şimdi 1 Nisandan itibaren, Türkiye, olağan bütçesine kavuşmuştur. Seçim yıllarında böyle durumlarla karşılaşmaktadır. Gayet tabii ki, geçici bir bütçeyle ülkeyi yönetmek yerine, olağan bir bütçeyle ülkeyi yönetmek çok daha iyidir.

Şimdi, huzur arayan, istikrar arayan ülkemize, huzur getirmeye, istikrar getirmeye çalışan bir siyasi iktidar vardır. Devletimizin bütün organları çalışır haldedir. Türkiye Büyük Millet Meclisi görevinin başındadır. Onun güvenine dayanan Türkiye Cumhuriyetinin 49 uncu Hükümeti görevinin başındadır ve devletimizin bütün organları işlemektedir. Devletimizin bütün organlarını daha iyi işletmek, devlete bir etkinlik getirmek hedeftir. Binaenaleyh, demokratikleşmeye, devleti yeniden reforma tabi tutmaya yönelmiş yeni tasarılar ve yeni projeler önümüzdeki zaman içerisinde Yüce Meclisimizin huzuruna gelecektir. Vereceğiniz destek, göstereceğiniz ilgi, yapacağınız eleştiri, memleketin yararına olacaktır ve Türkiye, istikrar arayan Türkiye, denge arayan Türkiye, mutlaka hem istikrara hem dengeye kavuşacaktır. İstikrar, ekonomide istikrar ve ülkede huzur ve güven; bunlar, bir günde olacak işler değildir; Ama mademki devletimiz işlemektedir ve devletimiz ülkemizin bütün sorunlarına el koymuştur, mutlaka çaresi bulunacaktır; çare vardır ve biliyoruz, çarelerini de biliyoruz. Bütün olay uygulamadır.

Aslında en büyük çare, demokrasiyi işleterek geldiğimiz yerededir. Tartışarak, konuşarak- konuşmaların dozu ne olursa olsun tartışabilmemiz bir nimettir. Onun içindir ki, her şeyin çaresini bulacağız. Gayet tabiidir ki, plural bir ülkede, çoğulcu bir ülkede değişik fikirler olacaktır, üsluplar da değişik olabilecektir; Ama nihayet, iş yapılıp başarılıldıktan sonra, ülkenin yararına bir iş yapıldığına hepimiz kani olduktan sonra, sanıyorum ki, her şeye çare bulabileceğiz.

Evet; Ülkemizde istikrar arıyoruz, ekonominin içerisinde istikrar arıyoruz. En büyük sorun, ekonominin içerisinde, enflasyondur. Tartışıldı. . Burada, eğer önümüzdeki günler içerisinde, önümüzdeki zaman içerisinde bugünden görünmeyen birtakım zorluklarla karşılaşmazsak, yani dünya şartlarında birtakım zorluklar meydana gelmezse, bu bütçeyi uygulamadaki en önemli sorunumuz, mutlaka sarfları kontrol edebilmektir; yani, bütçedeki açığı muhafaza edebilmektir. Bunun kolay bir şey olmadığını biliyoruz ve bu da tartışıldı, "açık bu mertebede kalmaz" denildi. Açık bu mertebede kalmazsa, enflasyon, gayet tabii tasavvur edilenin üstünde olur. Bütün olay, açığı bu mertebede tutabilmektir. Sarfların kısa zaman içerisinde kontrolü o kadar kolay şeyler değil; Ama yüce Meclise şunu taahhüt ediyoruz ki, sarfları bu boyutlar içerisinde tutmak için azami

gayreti göstereceğiz. Ayrıca, milletimizin vergi paraları olan devlet gelirleri, en iyi şekilde sarf etmek için gayret göstereceğiz, en yüksek gayreti göstereceğiz. Her kuruşun yerli yerine gitmesi için gayret göstereceğiz ve israfla mücadele için, kırtasiyecilikle mücadele için gayret göstereceğiz ve yatırımlarımızı yeniden rayına oturtmak, yarım kalmış yatırımlarımızı yürütmek, bir öncelikler sırası içerisinde bunları ülkenin hizmetine bir an evvel sokabilmek için gayretler sarf edeceğiz. Velhasıl, önümüzde, bu bütçe ile beraber yüklenmiş bulunduğumuz sorumlulukları yerine getirmek için, siyasi sorumluluklarımızı yerine getirmek için, memlekette refaha, milletimizin mutluluğuna hizmet edebilmek için, güzel imkânlar vardır.

Evet; bu bütçe, bizim istediğimiz kadar güzel bir bütçe değildir, olması da mümkün değildi; çünkü bu bir fiili bütçedir, sarf edilmiş bir bütçedir. Bu da doğaldır. Onun içinde kimseyi kötülüyor değiliz; geçiş böyledir. Binaenaleyh, geçerken hiçbir şey olmamış farz edemezsiniz, birçok şeyler yan yana gelmiştir; yükü alan, bu geçişin sıkıntılarını çekecektir. Biz, bu geçişin sıkıntılarını seve seve çekeceğiz.

Önümüz Bayramdır, sanıyorum, Meclisimiz Bayrama kadar toplanmayacaktır. Hepinizin, televizyonları başında bizi dinleyenlerin ve milletimizin tümünün mübarek Ramazan Bayramını Hükümet adına tebrik ediyor, hepinize saygılar sunuyorum. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın Başbakan, teşekkür ediyorum. Allah, memleketimizin, milletimizi, bayrağımızı korusun.

Değerli arkadaşlar, gündemde bulunan kanun tasarısı ve tekliflerini sırasıyla görüşmek için, 26 Mart 1992 Perşembe günü saat 15.00’de toplanmak üzere birleşimi kapatıyorum.

İyi geceler.⁴⁶

⁴⁶ *TBMM Tutanak Dergisi* Dönem 19 Cilt 8 Birleşim 16, Sayfa 668-669

23 Nisan 1992 Perşembe

TBMM'nin 72. Kuruluş Yıldönümü ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı Kutlamaları Nedeniyle Yaptığı Konuşma

DOĞRU YOL PARTİSİ GENEL BAŞKANI VE MECLİS GRUBU BAŞKANI BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri, ülkemizin saygıdeğer misafirleri, Sayın basın mensupları, bizleri takip eden Sayın vatandaşlarım ve bu Bayramın asıl sahibi sevgili çocuklar; Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 72 inci yılını kutladığımız bu müstesna günde, hepinizi sevgiyle, saygıyla selamlıyorum.

Bu bayramı, dünya çocuklarıyla paylaşmanın sevinci ve diğer saygın misafirlerle birlikteliğin hazzı içinde kutluyoruz. Şu anda, millet iradesi abidesinin çatısı altında gördüğümüz bu manzara, Büyük Atatürk'ün, çağdaşlıkla simgelediği, milletin kayıtsız şartsız hâkimiyeti fikrinin veciz ve somut ifadesini oluşturmaktadır.

Uygar dünyanın ve ulusumuzun yaşam tarzına yön veren millî irade, bir hayli eskilere giden bir kökene sahiptir. Gerçekten, 1839 larda Osmanlı İmparatorluğunda başlayan ve 1876 ve 1908 de somut sonuçlar veren millet iradesinin devlet yönetimine yön vermesi olayı, 23 Nisan 1920 de Ankara'da hayata geçirilen Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılmasıyla, o dönemin şartları içinde, millî iradeye geçişi simgelemektedir. Bu vesileyle, çok kısa olarak bazı tarihsel gerçekleri dile getirmek isterim.

12 Ocak 1920 de İstanbul'da toplanan son Osmanlı Meclisi Mebusanı içindeki Felahı Vatan Grubuna mensup mebuslar, Mustafa Kemal ve arkadaşlarının daha önce hazırladıkları misakı millî esaslarını kabul ederek, bunları 28 Ocak 1920 de ilan etmişlerdir. Bu olayı, millî harekete bir katkı olarak yorumlayan yabancı güçler, 15 Mart 1920 de İstanbul'u işgal etmişler ve son Osmanlı Meclisi Mebusan'ını dağıtmışlardır. İstanbul'un işgal edildiği ve millet iradesinin dağıtıldığı tarihten 4 gün sonra, yani 19 Mart 1920 tarihinde, Mustafa Kemal, yurt çapında bir genelge yayımlayarak, İstanbul'da kapanan Meclisin Ankara'da açılacağını ve bütün Meclis üyelerinin Ankara'da toplantıya katılabileceklerini, milletin yeniden seçeceği temsilciler ve İstanbul'dan gelenlerin iştirakiyle oluşacak yeni Meclisin, ulusun bağımsızlığı ve devletin kurtarılmasını sağlayacak önlemler alacağını ve bunları uygulamaya koyacağını belirtmiştir. Mustafa Kemal'in bu girişimiyle gerçekleşen ve 23 Nisan 1920 saat 14.00'te bir merasimle ve dualarla ilk toplantısını Ankara'da yapan Türkiye Büyük Millet Meclisi, millet iradesinin temsilcisi olarak oluşan böyle bir meclistir. Biz, bugün, millet iradesinin, yerine konamaz tek müessesesi olan bu Meclisin, hayata geçişinin 72 inci yıldönümünü kutluyoruz.

Bugünkü Meclisimizle aradaki farkı belirtmek bakımından, ilk Türkiye Büyük Millet Meclisinin yetkilerine iki kelimeyle değinmek isterim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi şu yetkilerle donatılmış olduğunu kabul etmiştir: Mecliste beliren irade, yurt kaderine doğrudan doğruya el koyacaktır. Türkiye Büyük Millet Meclisinin üstünde bir güç mevcut değildir. Türkiye Büyük Millet Meclisi, yasama ve yürütme yetkilerine sahiptir. Meclisten seçilecek bir heyet, hükümet işlerine bakacaktır. Meclisin Başkanı, hükümetin de başkanıdır.

Böylece, hem yasama hem yürütme yetkilerine sahip olan bu ilk Meclis, milletin tek temsilcisi sıfatıyla, kuvvetler birliği sistemini; yani, meclis hükümeti sistemini benimsemiştir.

23 Nisan 1920 Meclisi, millet iradesine dayandığı ve millî egemenlik ilkesini temel aldığı için, kuruluşu itibarıyla, demokratik ve temsili karaktere sahiptir.

Demokratikleşme, istikrar içinde büyüme ve küreselleşme, çevreyi koruma, eğitimi çağdaştırma, herkese sağlık hizmeti sağlama 1992 Türkiye'sinin gerçekleştirmeyi hedeflediği "olmazsa olmaz" verileridir.

Bu bağlamda, temel amacımız, dünya ile bütünleşmedir, her alanda yeniden yapılanmayı öngörmüş, tam demokratik, ekonomik ve sosyal refahın tabana yayıldığı bir barış ve huzur Türkiye'si yaratmaktır.

Ülkemiz, serbest pazar ekonomisi uygulamaları içinde, toplumsal adaleti ve toplumsal refahı, açık toplum kuralları içinde gerçekleştirmeye kararlıdır. Türkiye, siyasi ve ekonomik olarak, açık toplum ve şeffaf yönetimi, devlet ve özel girişim kurumlarında tesise kararlıdır. Ekonomi yönetiminde ve devlet idaresinde universal normlar bizim direktif kurallarımızdır; zira küreselleşmenin ön şartı, universal normlardır.

Bu anlamda, uluslararası rekabete açık bir ekonomi ve sanayi, ülkemizin temel bakış noktasıdır. Biz, yabancı sermaye ve birikimi, bu uluslararası normlarda görüyoruz. Kalkınma için kaynak ihtiyacımızı, borçlanmadan çok, dünya sermaye piyasalarıyla bütünleşerek sağlamak istiyoruz.

Paris Şartı ve bunu önceleyen bütün belgelerde yer alan insan haklarına ilişkin ana ilkeler, devletimizin ve toplumumuzun tüm katmanlarının yürekten benimsediği yaşamsal verilerdir. Ülkemiz, toplumu, devleti ve hükümetiyle, insan haklarına bağlılığı sarsılmaz bir inanç haline getirmiştir.

Bu nedenle, Hükümetimiz, insan hakları uygulamalarını, ülkemizin uluslararası yükümlülüklerini, siyasal rejimimiz ve dünya ile bütünleşmemiz yolundaki irademizle uyumlu ve paralel hale getirmeye kararlıdır. İnsan haklarına ilişkin düzenlemelerin çok önemli bir bölümü, bu yasama yılı sona ermeden Türkiye Büyük Millet Meclisinin huzuruna getirilecektir.

Ülkemiz, bugün, demokratikleşmenin kemaliyle gerçekleştirilebilmesi için tüm hukuk sisteminde bir iyileştirmeye gitme gereksinimi içindedir. Bu bağlamda, Türkiye, tüm hukuk sistemini, evrensel kurallar içinde, güncel hale getirmeye kararlıdır.

Ülkemizin, günümüz siyasal, sosyal ve ekonomik koşullarını dikkate alan, katılımcı ve tam demokratik bir anayasaya ihtiyacı kesindir. Ülkemizin anayasası, hukukun üstünlüğünü ve insan haklarını vazgeçilmez ilke sayan, tam demokratik ve çoğulcu sistemi öngören çağdaş bir anayasa olacaktır. Böyle bir anayasanın temel kaynağı, evrensel hukuktur. Biz, böyle bir anayasanın, siyasi partiler başta olmak üzere, halkımızın ve ülkemizdeki ilgili kurum ve kuruluşların en geniş bir uzlaşımı sonucu ortaya çıkmış bir vesika olmasını öngörmekteyiz. Zira katılımcı demokrasilerde, konsensüs, anayasaların topluma uyumuna ve kalıcılığına büyük hizmet sağlamaktadır.

Demokrasinin, şüphe yok, en büyük erdemi açık toplumdur. Açık toplum, şeffaf devlet yönetimi içinde vatandaşın doğruları öğrenmesini içerir. Açık toplumda, kayırmaya, yolsuzluğa yer yoktur. Açık toplumda her türlü fikir ve düşüncenin özgürce ve uygarca sergilendiği bir ortam vardır. Açık toplum, herkesin kanun önünde eşit olduğu, haklarını arayabildiği ve görev ve sorumluluklarının bilincinde olduğu bir toplumdur. Açık toplum, her şeyden önemli olarak, millet iradesinin hakim ve üstün güç olduğu

toplumların malıdır. Millet iradesini bugün en üstün güç haline getirmiş bulunan Türk demokrasisinin, açık toplumu tüm verileriyle kuracağından kimse şüphe etmemelidir.

Basın özgürlüğü, açık toplumun belki de en büyük aracıdır. Millet iradesinin hakim olduğu ülkemizde, vicdan, düşünce, fikir, ifade, söz ve yazı özgürlükleri kutsaldır; kısıtlanamaz.

Türkiye, dünyanın tam demokratik ve özgürlükçü ülkeleriyle paralel bir hür basın anlayışını benimseyen bir görüşten hiçbir şartla vazgeçemez.

Türkiye, devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Türkiye'nin üniter devlet niteliği, toplumsal yapımızdan kaynaklanan tarihsel ve geleneksel bir birliktelik ve beraberliği yansıtmaktadır. Bu birlik ve beraberlik, asırlara dayalı ortak bir siyasi ve sosyal kültürün sonucudur. *(DYP sıralarından alkışlar)*

Bu nedenle, silahlı ve ayrılıkçı teröre ve tabi, her yapıdaki teröre meydan ve imkân verilemez. *(DYP sıralarından alkışlar)*

Zira hukukun üstünlüğüne dayalı demokratik bir rejimde, güvenlik güçlerine ve kurulu devlete karşı, terörü bir güç ve zor aracı olarak kullanmak ve bu yolla ülkenin toprak bütünlüğünü ve devlet güvenliğini tehlikeye sokmak asla kabul edilemez. Devletin en önemli görevi, kendi toprak bütünlüğü yanında, tüm vatandaşlarının güvenliğini ve bütün bunların üstünde, insan haklarının temel kaynağı olan yaşama hakkını korumaktır. *(DYP sıralarından alkışlar)*

Devlet, bu görevini yerine getirmek için, meşru ve yerleşik düzene karşı silaha sarılanları ve amacı, devlete karşı bir kalkışmaya başvurmak olan terör eylemlerini durdurarak ve ülkenin toprak bütünlüğünü koruyarak, vatandaşların huzur ve güvenliğini sağlayacaktır. Amaç, NATO ve Birleşmiş Milletlerin muhtelif karar ve deklarasyonlarında "afet" olarak nitelendirilen terörü bastırmak ve böylece meşru devleti ve halkı bu musibete karşı korumaktır. Çünkü terör ortamı, halkın cesaretini kıran, yaratma ve girişim gücünü aşındıran ve hatta onun yaşam moralini bozan bir felakettir. Bunun içindir ki, tüm devletler ve uluslararası kuruluşlar ve kurumlar, teröre karşı tam bir birliktelik içinde vaziyet almışlardır.

Terörün, devletlerin toprak bütünlüğünü ve güvenliğini tehlikeye düşüren ve uluslararası ilişkileri bozabilen boyutlara vardığını endişeyle müşahade eden Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, aşağıdaki kararı almıştır:

"Tüm terör eylemlerini, yöntemlerini ve uygulamalarını en açık şekilde cinayet olarak nitelendiriyor ve kınıyoruz. Bu eylemler sonucu hayatını kaybeden suçsuz insanların ölümünü derin üzüntüyle karşılıyoruz. Bütün devletleri, ulusal seviyede, terörü kesinlikle önlemeye yönelik önlemleri almaya davet ediyoruz" *(DYP sıralarından alkışlar)*

Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun beyanıdır bu.

Türkiye, bugünkü uygulamalarıyla, Birleşmiş Milletler kararının gereğini yerine getirmeye çalışmaktadır ve getirecektir.

Paris Şartı, bu şarta katılan devletlerin bağımsızlığını, egemen eşitliğini veya toprak bütünlüğünü ihlal eden faaliyetlere karşı demokratik kurumları savunma hususunda işbirliği yapma azmini belirtmiş ve bu faaliyetlere, dışarıdan yapılan baskı, zor ve yıkıcılığı içeren eylemlerin de dahil olduğunu eklemeyi ihmal etmemiştir.

Paris Şartı, her türlü terörist eylemleri, yöntemleri ve uygulamaları açıkça suç olarak kınamış ve bunları ortadan kaldırmanın kararlılığını vurgulamıştır. Türkiye, Paris Şartında belirlenen kararlılıkla, toprakları üzerinde sergilenen terörist eylemleri ortadan kaldırmak azmindedir. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

NATO, 1982, 1983, 1985, 1986 ve son olarak da, 1991 Roma deklarasyonlarında, terör afetinin ortadan kaldırılması için devletlerarası her türlü işbirliğini vurgulamış ve ilgili devletlere, kendi ülkelerinde teröre karşı tüm önlemleri alma konusunda tam destek vermiştir. Bu bağlamda, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri, ayrılıkçı teröre karşı, diğer demokratik ülkelerde uygulanmakta olan mücadele yöntemleriyle ve tamamıyla aynı paralel ve nitelikteki uygulamalarla mukabele etmişlerdir. Hiç şüphe edilmemelidir ki, bundan böyle de, ülkemiz, teröre karşı, demokratik ve insan haklarına saygılı bir devlet sorumluluğu içinde mücadele etmeye ve vatanımızın bölünmezliğini ve vatandaşlarımızın huzurunu korumaya azimlidir. *(Alkışlar)*

Sayın Başkan, Anayasadan kaynaklanan ve ülkemizin bölünmezliğine ilişkin olan demokratik hukuk kural ve kurumları, terörün önlenmesinde Hükümetimizin vazgeçemeyeceği bir meşruiyet zemini ve vazgeçemeyeceği haklarıdır. Halkımızı korumak, masum vatandaşlarımıza şefkat, sevgi ve anlayışla yaklaşmak, onları her türlü silahlı çatışmanın dışında tutmak, Türk güvenlik güçlerinin büyük özenle yerine getireceği görevdir. Halkımızı, ayrılıkçı terörün tüm aldatmaca yöntemlerinin etki alanından uzaklaştırmak, her şartta yapılması gereken bir devlet ödevidir. Güvenlik güçlerinin asli görevi, terörü ve onu yapanları mutlaka etkisiz hale getirmektir. Halka şefkatle davranılması ve halkın incitilmemesi, politikamızın esasıdır.

Ülkemizde, ayrılıkçı terörün partilerüstü bir devlet olayı olduğu konusunda tüm siyasi partiler arasında tam bir konsensüs mevcuttur. Bu konsensüs, hem Cumhuriyet Hükümetleri için değerli bir destek oluşturmakta hem bu ulusal davada haklılığımızı ve meşruiyetçi zeminimizi açıklıkla ortaya çıkarmaktadır.

Türkiye, her uyuşmazlıkta, barışçı, ülke çıkarlarını ön planda tutan, kişilikli, dengeli ve diyaloga açık bir dış politikanın sahibidir. Ülkemiz, uluslararası camianın onurlu bir üyesi olarak, dünyada ve yaşadığımız son derece bunalımlı bölgede, huzur ve barış için üzerine düşeni her şartta yerine getirmeye amadedir ve her türlü işbirliğine hazırdır.

Tarihsel ve kültürel ortak mirasın, birlikteliğimizi doğal hale getirdiği Türk cumhuriyetleri ile ekonomik, sosyal ve kültürel işbirliğimiz en geniş kapsamda sürdürülecektir. Laik ve demokratik Türkiye, önder yapısıyla, bu genç cumhuriyetlere her türlü katkıda bulunmaktan elbette büyük haz duyacaktır.

Dünyanın, son gelişmelerin ve değişimlerin ışığında, Türk dış politikasına biraz daha açıklık getirmeme müsaade ediniz.

Türkiye'nin, Avrupa, Asya ve Ortadoğu içinde, son derece özel bir coğrafik ve stratejik konumda olduğu açık bir gerçektir. Kuzeyinde, güneyinde ve kuzeydoğusundaki ülkelerle Türkiye arasında tarihsel, kültürel ve inanç birliğine dayalı ilişkiler olduğu herkesin malumudur. Ülkemiz, ekonomik yapısı serbest piyasa uygulamaları ve sanayi ve finans karakteristikleri itibarıyla de son derece çarpıcı bir gelişmenin içindedir. Bu bağlamda, Türkiye, dış ülkelerde pazar arayan, kendisi de geniş bir pazar oluşturan bir ülkedir.

Ülkemiz, yukarıda da değindiğim gibi, bu bölgedeki demokratik ve laik rejimi; yani, bünye yapısı itibarıyla de günümüz koşullarına yanıt veren bir siyasi bünyeyi

sergilemektedir. İşte, bütün bu veriler ve ayrıca ülkemizin küreselleşme iradesi, Ortadoğu'daki uzlaşmazlıkların çözümünde ve Sovyetler Birliği'nin dağılması sonucu ortaya çıkan genç cumhuriyetlerle işbirliğinde, ülkemizi bir anahtar ülke konumuna getirmiş bulunmaktadır. Anahtar ülke olarak, ülkemiz, içinde bulunduğu bölgeyle, Batıyla ve bütün dünyayla, karşılıklı çıkar dengeleri ve barış içinde, siyasi ve ekonomik ortaklık olarak işbirliğine hazırdır. Türkiye diğer devletlerle ekonomik, diplomatik ve teknolojik ortaklığa açık bir ülkedir.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri, aziz misafirlerimiz; şimdi de, Büyük Atatürk'ün, 23 Nisanı Millî Hâkimiyet ve Çocuk Bayramı ilan edişindeki derin ve haklı anlama değinmek istiyorum.

Eşsiz Atatürk, millî hâkimiyet kavramını çocuklarla özdeşleştirmek suretiyle, millî hâkimiyetin, ebediliğine, sürekliliğine ve her gücün temeli olduğuna işaret etmek istemiştir. Millî hâkimiyet yoluyla, çocuklara, toplumsal adalet içinde, bir refah, huzur ve barış toplumu bırakmak gereğine inandığını vurgulamak istemiştir. Gerçekten, böyle bir toplumda ve etkin bir eğitim sisteminde yetişmiş çocuklar, daha da mutlu ve müreffeh bir geleceğin sonsuzluğuna giden ufkunda, toplumun umut ışığı olarak parlamayı sürdüreceklerdir. Bu ülke içinde, çocuklarımız, universal ve çağdaş değerlerin ve millî değerlerin temsilcileri olacaklardır.

Bu duygular ve düşüncelerle aziz çocuklarımızı kutlar, millî hâkimiyetin kayıtsız şartsız ve ortaksız sahibi yüce milletimizi saygıyla selamlar, başta Büyük Atatürk olmak üzere, Türkiye Cumhuriyetini ve bu aziz vatani borçlu olduğumuz büyük insanları hürmetle anar, değerli misafirlerimizi, vatandaşlarımızı ve hepimizi saygıyla selamlarım.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Demirel.⁴⁷

⁴⁷ *TBMM Tutanak Dergisi Dönem 19, Cilt 9, Birleşim 68, Sayfa 330-334*

7 Mayıs 1992 Perşembe**Sovyetler Birliğinin Dağılmasından Sonra Bağımsızlıklarına Kavuşan Türkî Cumhuriyetlere Bir Heyet Eşliğinde Yaptıkları Seyahatte Edindiği İzlenimlere İlişkin Gündem Dışı Açıklamaları**

BAŞKAN — Gündeme geçmeden önce, Sayın Başbakanımızın, Türklerin ata yurdu Asya'daki istiklallerine kavuşmuş kardeş devletlere yaptıkları seyahat hakkında Yüce Meclise bilgi vermek için söz talepleri vardır; bu talebi yerine getiriyorum.

Buyurun Sayın Başbakan. *(DYP sıralarından ayakta alkışlar, SHP sıralarından alkışlar)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

10 bin kilometrelik bir gezi 7 gün sürmüştür. Sovyetler Birliğinin dağılmasından sonra dünya literatürüne, "Türki Cumhuriyetler" diye geçen cumhuriyetleri, kardeş cumhuriyetleri ziyaret etmek imkânını bulduk. Hemen sözlerimin başında ifade edeyim ki, bu kardeş cumhuriyetlerde, gerek oraların devlet yönetimini yürüten değerli yöneticileri, gerek üniversiteleri, profesörleri, onların tabiriyle "ziyalıları", aydınları gerekse olabildiği kadar oraların basını, televizyonu ve yine olabildiği kadar halkıyla, parlamentolarıyla yaptığımız temaslar fevkalade önemli neticeler vermiştir ve burada ata yurdumuzdaki kardeşlerimizin, bu topraklardaki kardeşlerine göstermiş bulundukları sevgi, saygı ve hasretin, değeri biçilemez şekilde büyük olduğunu ifade ederek sözüme başlamak istiyorum.

Gerçekten, gördüğümüz itibarın anlatılması mümkün değildir. Bu itibar, Türkiye Cumhuriyeti Devletinedir ve Türkiye Cumhuriyeti Devletinin, onların kardeşleri olan halkınadır. Biz, Türkiye Cumhuriyeti Devletini ve Türkiye Cumhuriyeti Devletinin halkını temsilen oralarda bulunduk. Bizim şahsımızda, benimle beraber gelen arkadaşların şahsında, gösterilen bu büyük itibar ve muhabbete huzurunuzda, hepiniz adına, minnetlerimi ve şükranlarımı sunuyorum. Tabii, vaktin müsaadesi nispetinde bir gezi intibasını, gezi izlenimleri anlatmaya çalışacağız; daha çok, biraz yoruma dayanarak anlatacağız ve sanıyorum ki, anlatılması fevkalade güç, anlatılması fevkalade muğlak bir olayla karşı karşıyayız; Ama hiç olmazsa ben, söyleyebileceğim kadarını zamanın müsaadesi nispetinde söyleyeyim, sonra Meclisimizin değerli grup sözcüleri de kendi fikirlerini söyleyeceklerdir ve bir önemli tabloyla karşı karşıya bulunulduğunu, gene herkes bilecek ve görecektir.

Şunu ifade edeyim ki, Meclisimizden bana refakat etme şerefini veren değerli milletvekili arkadaşlarımıza da, bu geziyi intikal ettirmeye çalışan basınımıza da ve benimle gelen diğer görevlilere ve onun dışındaki arkadaşlara da huzurunuzda şükranlarımı sunuyorum. *(DYP, SHP ve ANAP sıralarından alkışlar)*

Evet, hiç umulmadık bir zamanda ve kırk beş sene süren soğuk harbin sonunda Sovyet İmparatorluğu dağıldı. Bu, bir sürprizdi aslında. Birtakım tahminler yok değildi, vardı; ama bir imparatorluğun bu kadar çabuk dağılması, 30 Türkiye büyüklüğündeki bir imparatorluğun, 22,5 milyon kilometrekare araziye sahip, dünyanın en ileri teknolojisine sahip, dünyanın en ağır ve en etkin bir savaş mekanizmasına sahip, teknolojiye dünyanın en ileri ülkelerinden biri olan ve kırk beş sene bir süper devlet

rolünü oynamış bulunan bir imparatorluğun dağılmış olması düşündürücüdür. Onun üzerinde, gayet tabii ki siyasetçiler de durabilir, tarihçiler de durabilir ve sosyal bilimlerle uğraşanlar da durabilir. Neden dağılmıştır? Ben onun üzerinde durmuyorum. Neden dağılmış olduğu da önemsiz değil; Çünkü geride kalanları eğer doğru değerlendirmek imkânı olursa, bundan sonrasını, yani dağılmış bulunan bu Sovyet İmparatorluğundan arda kalan neticeleri değerlendirmekte de maziyle, geçmişle tümüyle ilgi keserek bir doğru neticeye varmak mümkün değildir. “Neden dağılmıştır?” meselesi, bence bir kenar da duradursun, “sonra ne olmuştura” gelmek istiyorum.

Olan şudur: bu 15 tane bağımsız cumhuriyet Sovyet İmparatorluğunun postundan çıkmıştır ve bu cumhuriyetlerin hepsi bağımsızlıklarını ilan etmişlerdir. Etmişlerdir de, bağımsızlık ilan etmekle mesele bitmiyor; çok önemli bir şey; fakat bu cumhuriyetler birbirlerine öylesine bağımlı hale gelmişlerdir ki, bağımsızlık ilan edince mesele bitmiyor. Şimdi, oradan kalan bu. Paraları aynıdır ve bir büyük sanayileşme hareketinin içerisinde bu ülkelerde mevcut olan az veya çok fabrikalar, tesisler birbirine bağlıdır ve bu ülkelerden birisi pamuk üretir, öbürü pamuk işler... Binaenaleyh, bağımsız cumhuriyetler ayrılınca pamuk üreten bir tarafta kalmıştır, işleyen bir tarafta kalmıştır. Cumhuriyetlerden birisi makine sanayi yapar; bu makine sanayiinin dört ayrı cumhuriyette parçaları yapılmaktadır. Binaenaleyh, makine sanayii burada kalmış; Ama parçalarını yapanlar ise başka yerlerde kalmıştır. Binaenaleyh, böyle komplike bir durumu kimse görmezlikten gelemez. Ayrıca, yetmiş sene süren, yetmiş seneyi aşan bir süre devam eden bir ideolojiye dayalı devlet, tümüyle tesirlerini silip götürmüş değildir. Evet, komünizm yıkılmıştır, zaten komünizmi arayan da yok ve Marksist Ekonomi de yıkılmıştır; onu da arayan yok; fakat bunların yerine henüz bir şey konmuş değildir. Bütün sorun burada. Yani, bugünkü haliyle bu cumhuriyetler tümüyle -bunun içerisine Rus Federasyonu da dahil, Ukrayna da dahildir- “Evet, demokrasiye geçmek istiyoruz, insan haklarını hakim kılmak istiyoruz, pazar iktisadiyatına geçmek istiyoruz” diyorlar. Diyorlar; Ama yani neyi yaparlarsa demokrasiye geçecekler, neyi yaparlarsa pazar ekonomisine geçecekler; bunlardan haberleri yok. Aksine; yani aslında bugün yıkılmış bulunan komünist rejimin ve yıkılmış bulunan Marksist Ekonominin kurumlarıyla, “Biz de demokrasi istiyoruz, biz de insan hakları istiyoruz” diyen -Tabii, henüz halk görünürde pek fazla yok- bir devlet yönetimi var.

Şunu da ifade edelim ki, bir iki yer müstesna -pek de istisnası yok- bu ülkelerin iki kadrosu yok. Bunların hepsi eski komünist kadrolardır; yani komünizm gitmiş Ama kurumları ve kadroları da duruyor. Bu da gayet normaldir; Çünkü kadroyu nereden bulup gelecektir? Bir plüralizm söz konusu değil ki; yani birisi giderse, öbürü gelecek... Yok, böyle bir şey, böyle bir kadro yok, bir kadro değişimi yok.

Sonra bu cumhuriyetlerin hepsi Moskova'ya bağlıdır. Neyle? Her şeyi ile ekonomide bağlıdır, direktifte bağlıdır, parada bağlıdır, yolda bağlıdır, demiryolunda bağlıdır ve her şeyde oraya bağlıdır. Şimdi, siz, “Hadi siz serbestsiniz, bağımsızsınız” denince veya “Biz bağımsız” derlerse, başka yere bağlılıkları da yoktur. Binaenaleyh, bağlantıları noksan, dünya ile bağlantıları noksan. Genelde böyle bir durum, hiç gezmeye tozmaya lüzum olmadan bile herkesin nazarı dikkatini çeken bir durumdur.

Şimdi, bu ülkelerin programında dünya zeminine çıkmak, dünyadaki platforma çıkmak var. Dünya ise bir farklı dünyadır. Değerleri farklı, yargıları farklı, kurumları farklıdır; eğer çağdaş dünya kastediliyorsa, eğer demokrasiye, insan haklarına ve pazar

ekonomisine bağlı bir çağdaş uygarlık kastediliyorsa, bu uygarlık, bu ülkelere yabancıdır. Bunların uygarlığı yok mu? Var; bunların da uygarlığı var; Ama kendi şartları içerisinde uygarlıkları var.

Şimdi, sanıyorum ki, nereye bakarsanız bakın, bu genelden hiçbirisini ayıramazsınız. Olay öyle geliyor. Esasen, tarih, böylesine büyük bir imparatorluğun kansız, savaşı, itiş kakışsız çöktüğüne şahit değil; Ama çökmüştür. Çökmüştür; Ama acaba geri gelir mi gibi endişeler; yani, rejim değil, “Bu dezentegrasyondan, yani parçalanmadan, acaba yeni bir entegrasyon çabalarına geçilebilir mi?” gibi endişeler; bütün zihinlerde vardır; yalnız bu cumhuriyetlerde değil, Rusya Federasyonunun dışında Ukrayna dahil, hemen hemen hepsinde vardır.

Esasen, burada bir olaya daha işaret etmeliyim, o da, Sovyetler Birliğinin korkunç askeri gücüdür. Nereye gitti bu güç? 27 bin uzun menzilli füzesiyle, sayısı ifade edilemeyecek kadar büyük uçağıyla ve bütün denizlerdeki armadasıyla ve milyonları bulan Kızıldusıyla bu güç nereye gitti? “Acaba bu güç, önümüzdeki zaman içinde ne yapacaktır ve nasıl kullanılacaktır ve kimin elinde olacaktır?” gibi sualler, dünyanın zihnini işgal etmektedir. Dünyanın zihnini işgal ettiği yerde, o ülkelerdeki herkesin de zihnini işgal etmektedir.

Diğer bir olay da, böylesine ekonomisi durmuş, çarkı durmuş, bir durmuş saat gibi olan bu geçiş döneminde, acaba sosyal hadiseler nasıl gelişecek ve gelişen bu sosyal hadiseler yönetimler üzerinden ne icra edecek; bu da meçhuldür. Nitekim Gürcistan’da bir iç kavga, işte Tacikistan’da bir iç kavga, Azerbaycan’da da henüz kavgaya dönüşmemiş; Ama bir siyasi iktidar mücadelesi yürürlükte ve sanıyorum ki, bu olaya, biraz alışmış olduğumuz şablonların, alışmış olduğumuz yargıların dışında bakmak lazım. Nevi şahsına münhasır bir olaydır, sui-jeneristtir; yani kendine özgüdür; bakarken, alışageldiğimiz ölçülerle bakarsak, yanıltıcı neticelere varırız.

Şimdi, bu olay olduktan sonra, biz ne yaptık... Biz, bu cumhuriyetlerin hepsini birden tanıdık; bu, altı ayın içinde oldu. 18 Kasım’da Azerbaycan’ı, ondan sonra aralığın başında da diğer hepsini tanıdık; bunun içerisinde Ukrayna da dahildir, Beyaz Rusya da dahildir, Moldova da dahildir. Doğru yaptık; Çünkü bize göre burada, irreversible denilen, yani geriye dönüşü olmayan bir olayla karşı karşıyayız. Bu arada, Türkiye cumhuriyetleri de tanıdık, bu cumhuriyetlerin hemen hepsinde ilk defa büyükelçilik açmaya biz karar verdik ve büyükelçilik açtık, büyükelçilerimizi götürdük. Bu gezi içerisinde yaptığımız iş de, bu ülkelerin hükümet merkezlerinde bize tahsis edilmiş veya bulabildiğimiz binalarda Türkiye Büyükelçiliğinin üzerine ayyıldızlı bayrağı çektik; biz buradayız diye. (Alkışlar)

Değerli milletvekilleri, bu ülkelerin, bilhassa Türkiye cumhuriyetlerin uluslararası zemine çıkıp, bu zeminde yerlerini almalarında biz gayret sarf ettik; Birleşmiş Milletlere üye olmalarına gayret sarf ettik, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansına üye olmalarına gayret sarf ettik, daha sonra ECO’ya, yani Türkiye-İran-Pakistan arasındaki bir topluluğa üye olmalarına gayret sarf ettik, daha sonra da NATO’nun bir kuruluşu olan bir diğer teşekküle de üye olmalarına gayret sarf ettik. Şimdi, bunlar da Dünya Bankasına, bunlar da Para Fonuna yavaş yavaş üye olmak peşindedirler. Yani, uygar dünya ile bütünleşme olayıdır bu. Uygar dünya dediğiniz zaman, Avrupa akla gelir. Avrupa’nın yeniden şekillenmesinde, Avrupa bugünkü haliyle kalabilecek mi?

Sanmıyorum. Çünkü Avrupa'daki bütün teşekküller, parçalanmış bir Avrupa içindir; Hâlbuki şimdi bir birleşmiş Avrupa ortaya çıkacak. Bir birleşmiş Avrupa da kâfi değil, bir birleşmiş Avrasya meydana çıkacak. Bu birleşmiş Avrasya -aslında hayal değil bu- Vancouver'dan Vladivostok'a kadar giden bir coğrafya parçasını kapsayacak. Bu böyle olursa, barış olacaktır dünyada; bu böyle olursa, barışta devamlılık olacaktır; bu böyle olursa, insanlığın düşünemediği kadar önemli olaylar insanlığın hizmetinde olacaktır. Evet, Sovyetler Birliğinin dağılmış olması, aslında kimse tarafından yadırganmıyor; daha doğrusu, "Keşke dağılmasaydı" diyen kimse yok; Ama dağıldıktan sonra geriye bıraktığı netice, geriye bıraktığı bakiye, hemen içinden çıkılabilir bir durum değildir. İçinden çıkılamayacak kadar zor şartları olan bir durumdur. Şimdi, neresinden bakarsanız bakınız, bunu göreceksiniz.

Ben dönüp geliyorum izahatıma. Ben, bu izahatı yapmadan meseleye giremem. Çünkü bizim yapmak istediğimiz şey, sadece oraları gezip, tozup, birtakım şeyleri görüp gelmek değildi. "Acaba, Türkiye Cumhuriyeti Devleti bu büyük tablonun içerisinde nereye sığar, nereye girer, bu büyük tablonun içerisindeki rolü nedir?" konularını yeniden düşünmekti. Evet, mesele ülkemizde çok tartışılmıştır ve tartışılmaya da devam edecek.

Buralara pek çok heyet de gitmiştir, resmi görevli arkadaşlarımız da gitmiştir, işadamlarımız gitmiştir, üniversiteden heyetlerimiz gitmiştir, değişik heyetler gitmiştir, gitmeye de devam edecek. Tabii ki, buradan şu çıkıyor: Yüz sene Türkiye ile birbirinden kopuk Türki cumhuriyetleridir bunlar. Birbirinden yüz sene kopuktur.

Bu cumhuriyetlere dönüp baktığınız zaman, sanmayın ki, buralarda bir yeknesaklık vardır. Yeknesaklık da yoktur. Mesela, Kazakistan, Türkiye'nin dört misli büyüklüğündedir; ama ahalisinin yüzde 38'i Rus'tur, yüz 10'u Alman'dır, yalnız yüzde 42'si Kazak'tır ve petrolden gaza, madenlere ve ovalara kadar korkunç devasa kaynakları vardır. Aşağı yukarı bizim üç dört misli büyüklüğünde 250 milyon dekar alana buğday ekiyor her şeyi olan bir ülkedir. Her şeyi olan bir ülkedir; Ama her şeyi olmayan bir ülke manzarasını veriyor; Çünkü her şey durmuş görünüyor bu geçiş döneminde.

Şimdi, geliyorsunuz Kırgızistan'a; Kırgızistan'ın ahalisinin yüzde 51'i Kırgız'dır, yüzde 21'i Rus'tur, yüzde 10'u da Alman'dır. Bir Alma Ata Şehri bir Avrupa şehridir. Bir Bişkek Şehrinin halkının yüzde 75'i Avrupalıdır; ancak yüzde 25'i Asyalıdır. Bir Taşkent Şehrine geliyorsunuz; Taşkent Şehrinin -ki, bizim ata yurdumuzdur- bugün, nüfusunun yarısından fazlası Rus'tur. Geçen yetmiş yetmiş bir sene zarfında çok değişik kaynaşmalar olmuş. Yani, bunlara dikkatle bakmadan bir şey yapamazsınız.

Türkmenistan'a geliyorsunuz -hemen hemen en gerilerde kalmış bir ülkedir- Türkmenistan ahalisinin yüzde 80'i Türkmen, yüzde 10'u Rus'tur; Ama Azerbaycan'a geliyorsunuz, ahalisinin yüzde 80-85'i Azeri'dir, yüzde 5,5'i Rus, yüzde 5,5'i Ermeni'dir. Özbekistan'a geliyorsunuz; ahalisinin yüzde 72'si Özbek'tir, yüzde 10-12'si Rus'tur. Olaya bakarken, bütün bunların tümüne beraber bakmak lazım. Yani, senelerce, zorla veya şu sebeple bu sebeple buralarda bir arada yaşamaya alışmış insanlar var ve tabii ki Sovyetler Birliği buralara bir miktar nüfus getirmiş. Şimdi, Sovyetler Birliğinin de en büyük kaygısı odur. Yani, eski Sovyetler Birliğini söylüyoruz; şimdi, Rusya Federasyonunun kaygısı odur. Nedir Rusya Federasyonunun kaygısı? Irkçılık yapılırsa; yani, şoven ırkçılık yapılırsa ve bu insanlara, yani o ülkelerde yaşayan Ruslara şu veya bu biçimde eziyet edilirse, biz buna seyirci kalamayız şeklindedir.

Değerli milletvekilleri, binaenaleyh, böyle bir faktörün, hepinizin kafasının bir yerinde olmasını rica ediyorum. Bu, benim tespitim değil; bu, bizim yüzümüze beyan edilen hususlardır. Nitekim bu ülkelerin henüz hiç birisinde -Azerbaycan hariç- kendi kendilerini koruyacak güvenlik kuvveti falan da yoktur. Yani, bizi bando, mızıka, askerle falan karşıladılar; ama oradaki eski Sovyet garnizonundan ödünç alınmış askerlerle karşıladılar! Henüz kendilerinin güvenlik kuvvetleri yok. Zaten altı ya içerisinde kendilerini bir şeyi olabileceğini de farz etmek yanlış. Öyleyse, olay, bence, bitmiş bir olay değil, başlamış bir olaydır; yani yeni başlamış bir olaydır. Şimdi bütün kaygı, bu ülkeler istikrarlarını muhafaza edebilecek mi; bütün kaygı, bu ülkeler, alışmış bulundukları rejimden, demokrasiye geçebilecekler mi? Yani, demokrasiye, demokrasinin kurumlarına, demokrasinin kavramına, demokrasinin kurullarına geçebilecekler mi? Bu ülkeler, kendilerinin söylediği pazar iktisadiyatına geçebilecekler mi? Bu ülkeler bunu yapamazlarsa, dünya ile bütünleşmekte zorluklar olacak. Onun içindir ki, düşündürücü, boyutlu bir olayla karşı karşıyayız.

Şimdi, olayın diğer tarafına geçeceğim: Bizim için ne anlam taşır? Bizim için çok büyük bir anlam taşır. Bu olay olduktan sonra, Adriyatik Denizinden Çin seddine kadar büyük bir toplum meydana çıkmıştır. Bence, bu büyük toplum; mesela 4 milyon nüfuslu Türkmenistan, “Ben ufacak bir devletim, ben ne yaparım?” dediği zaman, “Hayır, sen ufacak bir devlet değilsin, sen 200 milyonluk büyük bir Türk toplumunun bir parçasısın” demeliyiz. Binaenaleyh, o, ona gurur veriyor.

Bize gelince, artık, Türkiye’ye dışarıdan bakanlar, işte 60 milyonluk, 772 bin kilometrekare içerisine sığmış bir Türkiye olarak bakmıyor; dünya böyle bakmıyor. Bugün böyle bakmıyor; yarın nasıl bakar, bilmem... (DYP sıralarından alkışlar)

Dünya bize, Adriyatik’ten Çin Seddine kadar büyük bir topluluğun en gelişmiş, en önde, demokratik değerleri gerçekleştirmiş, hukukun üstünlüğünü gerçekleştirmiş, birçok noksanlarına rağmen piyasa ekonomisini gerçekleştirmiş ve bunlar kadar önemlisi, laisizmi gerçekleştirmiş bir model olarak bakıyor. Binaenaleyh, öbür ülkelere bakarken, acaba öbür ülkelerin hangi tesir altında kalabilecekleri ve şu ülkenin mi bu ülkenin mi o ülkenin mi tesiri altında kalabilecekleri gibi, dünyanın kafasında şüpheler var. Bu şüpheler ne ölçüde gerçekleşir ne ölçüde gerçekleşmez; bu önümüzdeki zamanın meselesidir.

Hemen şunu ifade edelim ki, Türkiye’nin bu durum karşısındaki vaziyeti, bu ülkeleri hemen idare etmeye kalkmak değildir; bu ülkeler kendi kendilerini idare edeceklerdir ve bu ülkeler kendi ayaklarının üzerinde duracaklardır. Bu ülkeler, bizimle beraber bir işbirliği içerisinde olabilirler, olacaklardır da; ama bu işbirliği, bu ülkelerin siyasetine veya bu ülkelerin gidişatına bizim ipotek koymamız anlamında olmaz. Aksini düşündüğümüz zaman, bir süre sonra bu ülkelerin teker teker bizim yanıımızdan uzaklaştığını görürüz. Binaenaleyh, bunların bağımsızlıklarına saygı, bunların kendi kişiliklerine, kendi özgür siyasetlerine saygı, bence, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin en başta gelen prensibi olmalıdır. Bu, dünyaya karşı da böyledir, bu ülkelere karşı da böyledir.

Evet, “Adriyatik Denizinden Çin Seddine kadar olan bölgede büyük bir topluluk” diyoruz; buna kimsenin itirazı olmaz; Çünkü bu topluluk aynı dili konuşuyor, şive farkları var. Yüz sene kopmuşsunuz; ama biraz birbirinizi dinlediğiniz zaman, anlaşmakta zorluk olmuyor. Birkaç gün dinleyin, rahatça anlaşır hale geliyorsunuz. Azeri’de en ufak bir sıkıntı yok; Ama diğer lehçelerde, Kazakça dahil, bütün olay, biraz birbirinize yaklaşımdır.

Onun içindir ki, böylesine açılmış bir dünyada bir anda, fütuhat yapmadan -hudutları resmen duruyor Ama mecazi manada da olsa, fiili manada da olsa- büyümüş, genişlemiş büyük bir topluluğun önemli bir rüknü olma gibi bir özelliği Türkiye kazanmıştır. Bu, Türkiye'nin itibarını artırmıştır; yalnız, Türkiye'nin sorumluluğunu da artırmıştır. Şöyle diyelim: Bu, Türkiye'nin ağırlığını artırmıştır; ama sorumluluğunu da artırmıştır. Türkiye'nin bu ağırlığını muhafaza edebilmesi, kanaatime göre, sorumluluğunu iyi anlayıp, yerine getirebilmesine bağlıdır. *(DYP sıralarından alkışlar)* Onun içindir ki, kanaatimce, olayda hisse yer yok. Olaya çok akli bakmak lazım; Ama histen sıyrılabilir miyiz? Hayır, sıyrılamayız. Niye sıyrılalım ki? Histen niye sıyrılalım? Yalnız, hep hissin içinde gömülür kalır da, aklın gereğini yapmazsak yanlış olur; ona işaret etmek istiyorum. Histen sıyrılamayız; Çünkü aslında bu ülkeler, bizim müşterek bir medeniyeti beraberce taksim ettiğimiz ülkelerdir. Bu ülkelerle bizim destanlarımız birdir, bu ülkelerle şiirlerimiz birdir, ninnilerimiz birdir, manilerimiz birdir ve nihayet, manevi değerlerimiz birdir ve atasözlerimiz birdir ve dilimizin mimarları Ali Şir Nevai'ler, Fuzuli'ler, Mahdum Kul'lar, Kaşgarlı Mahmut'lar, Yusuf Has Hacıp'ler, hem onlarındır hem bizimidir; yani hepimizindir. *(DYP sıralarından Alkışlar)* Nihayet, maneviyatımızın mimarları, ilmin ve maneviyatın mimarları, Hoca Ahmet Yesevi, Nakşibendi Hazretleri, Buhari, Ali Şir Nevai, El Harizmi, Biruni, Uluğ Bey; bunlar da hem onlarındır hem bizimidir; hepimizindir. *(DYP, ANAP, MÇP sıralarından alkışlar)* Ve nihayet, dönüp geliyoruz, diyoruz ki; Leyla, onların da Leylasıdır bizim de Leylamızdır; Mecnun, onların da Mecnundur, bizim de Mecnunumuzdur; Tahir, onların da Tahiridir, bizim de Tahirimizdir; Zöhre, onların da Zöhresidir, bizim de Zöhremizdir; Aslı, onların da Aslısıdır, bizim de Aslımızdır; Kerem, onların da Keremidir, bizim de Keremimizdir. Gene dönüp geliyoruz; Dede Korkut, Dedem Korkut, onların da Dedem Korkutudur, bizim de Dedem Korkutumuzdur; Köroğlu, bizim de Köroğlumuzdur onların da Köroğlusudur; Karacaoğlu, bizim de Karacaoğlanımızdır onların da Karacaoğlanıdır. Velhasıl, oradan başladığımız çizgiye dönüp geliyoruz, diyoruz ki; Hoca Ahmet Yesevi, Orta Asya'nın çöllerinde bir maneviyat abidesi olarak, bin sene üzerinden geçmiş ve çok değişik rejimlere sahne olmuş olan bu ülkede, hala büyük manevi nüfuzunu, bütün Orta Asya'da, Balkanlar'da ve Anadolu'da sürdürmektedir. Binaenaleyh, onun dergâhında, "Müslüman olsun olmasın, kimsenin kalbini kırmayınız; Çünkü eğer kalp kırarsanız, Allah'ı incitirsiniz" yazıyor. *(Alkışlar)* Ve nihayet, Mevlana Celaleddin Rumi, işte ona benzer bir yerde, aynen bizim Konya'ya benzer bir yerde, gene aynen yeşil çinilerin altında, mavi çinilerin altında yatıyor, kapısına yazmış, "kim olursan gel" diye.

Binaenaleyh, bin sene evvelinde bu fikriyatı bir büyük topluma, Müslümanlıktan aldıkları feyzle telkin eden bu büyük insanlar, bugünkü dünyada, kardeşlik olsun, beraberlik olsun, birlik olsun, aman savaş olmasın diye çırpınan bütün insanlığın rehberidir bence. *(Alkışlar)*

Nihayet, bizim, bu ülkede oturan insanlar olarak, bu güzel ülkede, Sultan Alparslan'ı Melikşah'ı, Çağrı Bey'i, Kutalmışoğlu Süleyman Bey'i ve beraberindeki Alperenleri unutmamız mümkün değil. Nihayet, bu ülkede, bir Hacıbektas'ı, bir Yunus Emre'yi -ki, o çizginin devamıdır- her yıl, her gün kucağımıza, yani bağrımıza bastığımız, en iyi yerimizde muhafaza ettiğimiz bu insanları, bu büyük değerleri, medeniyetimizin bu büyük değerlerini ve bizi millet yapan büyük değerleri hep beraber paylaşıyoruz.

İşte, bizim farklı bir durumumuz buradan geliyor; "İyi canım, Sovyetler Birliği yıkıldıysa yıkılmış, altından cumhuriyetler çıkmışsa çıkmış; biz de onlarla ticaret yaparız,

alışveriş yaparız.” Olay bundan ibaret değildir. Olay, üstündeki örtü kalktıktan sonra, yüz senelik duvar yıkıldıktan sonra, esir milletler içerisinde bulunan bu kardeşlerimizin -onların tabiriyle- azatlığa, istiklale, bağımsızlığa kavuşmuş olmaları, burada oturan 60 milyon için, oradaki insanların kardeşi olan bizler için gurur vericidir, bizler için bir sevinç kaynağıdır, bizler için alkışlanacak bir olaydır. *(Alkışlar)*

Bu, böyledir. Öyleyse, bizi alakadar eden en önemli mesele, bu ülkelerde istikrarın devamını görmektir ve bizi alakadar eden en önemli mesele, bu ülkelerin sen-ben kavgasına düşmeden veya birtakım dış tesirlerin altında kalmadan, azatlıklarını, bağımsızlıklarını, istiklallerini muhafaza edebilmeleridir. Onlara söylediğimiz en önemli şey: Az olur çok olur, az yersiniz çok yersiniz, az giyersin çok giyersin; ama bu azatlığın değerini biliniz. Böyle bir fırsat yüz senede bir defa elinize geçmiş bir fırsattır, aman bu fırsatı kaçırmayınız ve kendi kendinizi idare ederken, içinde iktidar kavgasına düşmeyiniz. İktidar kavgasının eğer kuralları konmamışsa, iktidara nasıl gelinip nasıl gidileceğinin kuralı konmamışsa, iktidar kavgası kaçınılmazdır. Çünkü iktidar, kavgası yapılan bir nesnedir. Kuralları konmuşsa, yine de kavgası yapılıyor; ama kansız, kavgasız, hilesiz yapılıyor. Yani, halkın hakemliğine gidiliyor, halk ne derse o oluyor. İşte, uygar dünyanın meydana getirdiği bu birikim, yaptığını bu suretle yıkmadan yoluna devam eden bir rejime sahip olan ülkelerde ancak olabiliyor.

Şimdi, sanıyorum ki, şöyle yapmayın, böyle yapmayın diye kendilerine verilen nasihatlerin, her şey anlamına geleceğini de hiç kimse sanmasın; Ama asgariden, bize düşen görev, bizim manevi sorumluluğumuzun başında gelen “Evet, biz sizin kardeşiniziz, siz de bizim kardeşimizsiniz, siz kendi kendinizi idare edin; ama mutlaka bağımsızlığınızı koruyun ve mutlaka bağımsızlığınıza leke düşürmeyin” demek olmalıdır.

Şimdi, bunlardan sonra şunu ifade etmek istiyorum ki, bu ülkelerle bizim kucaklaşmamız tabiidir. Bu kucaklaşma, sadece hissi olmaz, daha çok birbirimizi tanımak gerek. Onların bizim hakkımızda, bizim onlar hakkında kafalarımızda bir şeyler var; ama bizim kafamızda olan şey acaba ne derece gerçek? Onların bizi tahayyül edişleri ne derece gerçek? Onların bizden beklentileri var. Acaba bu beklentilere, hakikaten Türkiye’nin cevap verecek takati var mı, yok mu? Binaenaleyh, onları, aşırı beklentilere kaptırmak suretiyle de, yarın bunun bir inkisara, ümitsizliğe, hayal kırıklığına dönüp de, “Türkiye Türkiye, dediler; Ama görüyorsunuz, bundan ibaretmiş” dedirtmeyecek şekilde, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin politikalarını, korkak değil, titrek de değil; ama mutlaka gerçekçi biçimde, onlara şevk verecek biçimde ayarlaması lazımdır.

Şimdi, biz ne yaptık, neye giriştik? Yaptığımız iş şudur: Aslında, bizim bu ülkelerle birbirimize yaklaşmamız lazım. Nasıl yaklaşacağız? Evvela oralara gidip geleceğiz. Yani, Bakü’ye gideceğiz, Aşkabat’a gideceğiz, Alma Ata’ya gideceği, Bişkek’e gideceğiz ve Taşkent’e gideceğiz. İşte, İpek Yolu burada meydana çıkıyor. Eğer İran’la Türkmenistan arasındaki 200 kilometrelik demiryolu bağlanırsa, ta Le Havre’den başlayıp Pekin’e kadar gidecek olan bir demiryolu çıkıyor meydana; “İpek Demiryolu” Yani, bu dünyanın üstünden örtünün kalkması, eski dünyayı yeniden çıkarıyor orta yere. İkincisi, yol: Trans Avrupa, Trans Avrasya ve Trans Asya yolu... Türkiye, şimdi kimsenin önünde tıkaç değil. Tabii, Türkiye şartlarını ıslah edecek; ama İran’ın bir kısmı tıkaç ve onların, durumlarını ıslah etmeleri lazım. Eski Sovyetler Birliği içerisinde yer alan bu cumhuriyetlerde pek fazla yol yok, daha çok hava hareketi var ve demiryolu var; ama onlar da Pekin’e kadar

bu yolu düzeltip götürecekler. Böylece, Manş Denizinden, Çin - Pekin'e kadar giden bir yol meydana çıkacak. Bunlar hayal değil, bunlar çok ufak şeylerle olabilecek işlerdir ve zaten ekonomik şartlar bunu zorlayacak.

Bence, birinci mesele, gidip geleceksiniz, uçak seferleri olacak. Biz uçak seferleri koymaya karar verdik, bizim uçaklarımız haftada iki defa bu yerlere gidecek; hepsine gidecek ama... Uçakla beraber bayrak gidecek, uçakla beraber isim gidecek. *(DYP ve ANAP sıralarından alkışlar)*

İkinci olay, her akşam Türkiye Televizyonunu bu ülkeler seyredebilmeli. Bunun için de gerekli tedbirler alınmıştır; 27 Nisan tarihinden itibaren bu ülkeler Türkiye televizyonunu seyrederek hale gelmişlerdir. Orada bulunduğumuz sırada biz de seyrettik. Tabii, bu kolay bir olay değil. Bu televizyon yayını başladıktan sonra, bu yayını teknik olarak bozmaya çalışanlar olacaktır. Bizim, oralarda şu veya bu şekilde birtakım hassasiyetler meydana getirmememiz mümkün değil, yani oranın içi bakımından değil de, dışı bakımından.

İkinci yapacağımız şey, telefon bağlantısıdır. Telefon bağlantısı temmuz başında yapılmış olacak ve bu ülkeler, Türkiye üzerinden dünya ile telefon konuşması yapar hale geleceklerdir.

Üçüncü yapacağımız şey, eğitim birliğidir. Bu ülkelerden 10 bin tane öğrenci istedik. 1.400 tanesi ön lisans, lisans ve lisansüstü olmak üzere üniversitelerimizde ve 600 tanesi de, ortaöğretimde olmak üzere, çeşitli meslek gruplarından 2 biner öğrenciye burs vereceğiz ve bizim okullarımızda okuyacaklar.

Bu ülkelerin okulları var, hem de iyi okulları var; ama bunlar çok temel bilimler okutan okullardır. Kamu idaresi eğitimi veren okul yok veyahut da Marksizm'in dışında ekonomi eğitimi veren okulları yok. Aslında, pazar ekonomisine uygun olarak bankacılığı bilen yok, şunu bunu bilen yok... İşte, daha çok o istikamette eğitim veren okullarımıza öğrenci istedik ve getireceğiz ve tabii ki, bu öğrenciler Türkçe öğreneceklerdir. 10 üniversitemiz, bu Türki cumhuriyetlerle ilgili enstitüler ve merkezler açmıştır ve bugün üniversitelerimizin bir kısmında, bu ülkelerden gelen çocuklara, 3 ay zarfında Anadolu Türkçesini, Türkiye Türkçesini rahatça öğretecek kadar bir teşkilatlanma olmuştur.

Unutulması mümkün olmayan bir hatıramı anlatayım: Kazakistan ile Özbekistan arasında bulunan Türkistan şehrinde bir üniversite kurulma hazırlıkları vardır ve kanaatimce Türkiye bu üniversiteyi kurmalıdır. "Türkistan Üniversitesi" adıyla henüz kuruluş halinde olan bu üniversitenin Türkiyat kısmı öğrencilerinden 15-16 yaşlarındaki kız çocukları havaalanında bizi "Kâtibim" türküsüyle karşıladılar. *(Alkışlar)* Bunun, Türkiye'nin Edirne'sinde, Elazığ'ında, Van'ında, Diyarbakır'ında, Gaziantep'inde, İzmir'inde veya Muğla'sındaki okul çocuklarından hiçbir farkı yoktu. Binaenaleyh, Türkçeyi çok çabuk öğrenmişler; iki tane hevesli insan oralara gitmiş ve karşılıklı bağları kurmuş.

Yine o kanaattem ki, Türkiye, medeniyetimizin büyük mimarı Hoca Ahmed Yesevi'nin ve O'nun hocası olan Arslan Baba'nın türbelerini tamir etmelidir. Müşterek medeniyetimizin yıkılmaya yüz tutmuş büyük abidelerine sahipliğimizi göstermek bakımından işte bunlar lazımdır.

Bununla birlikte, gayet tabii ki, biz, üniversitelerimizle bu ülkelerin üniversiteleri arasında Exchange yapacağız; yani o ülkelerden profesörler ülkemize gelecek, ülkemizden de o ülkelere profesörler gidecek.

Bu ülkelerle alışveriş yapacağız; ama paraları yok. Her şeyleri var; altınları var, gümüşleri var ve altın depolarına indik. Özbekistan yılda 60 ton altın çıkarıyor. Her sene bu miktar altını Rusya alır götürmüş; ama Özbekistan yetkilileri bu sene el koymuşlar. Beni de götürüp gösterdiler, altınları hazinelerinde duruyor. Bundan sonra her sene 60 ton altın ve o kadar da gümüş çıkaracaklar.

Özbekistan'ın 4 milyon ton pamuk rekoltesi var. Türkiye'nin on beşte biri kadar olan Türkmenistan'ın yılda 1 milyon ton pamuk rekoltesi var; bizim de o kadardır. Amu Derya - Siri Derya sulaması ihtişamlı bir olaydır. Bin kilometrelik Karakum Kanalı bir olaydır; ama adamlar, satacağı yeri bilmiyorlar, alacağı yeri bilmiyorlar. İşte burada gündeme, işadamlarımızın, bu ülkelerin kalkınmalarına ilgisi geliyor.

İşadamlarımızın bu işleri gayet ciddi tutmaları lazım; yani o ülkelere gidip, o insanlara, "bizdendir, sizdendir" falan deyip, onların menfaatine ters düşecek işler yapmamaları ve yaptıkları akitlere de mutlaka vefa göstermeleri lazımdır. Aksi, "Yaparız, yaparız, üstüne bir şişe mürekkep dökeriz" gibi olur sonra. Türkiye Cumhuriyeti Devleti, bu konuda gayet dikkatli olmaya mecburdur. Onu da söyleyelim, oralara çok işadammız gitmiş ve karşılıklı menfaate dayalı çok güzel şeyler yapılabilecek durumlar var. Hiç kimse kimseden bir şey istemiyor; ama geçiş döneminde bu ülkelerin bazı ihtiyaçları var. Biz Azerbaycan'a 1 milyon ton, Özbekistan'a 1 milyon ton, Kırgızistan'a 500 bin ton hububat vermeyi kabullendik ve bunun 100'er bin tonu da hibedir; onların tabiriyle, peşkeştir. Ama bu peşkeş oraya nasıl gidecek? Evvela Odesa'ya gidecek, oradan da demiryolu ile gidecek. Bu durumda, yarısı kayboluyor bu hububatın; işin böylesine zorlukları da var, ama inşallah, bu zorlukların hepsi geçer.

Bu ülkelerin insanları, yöneticileri, aydınları, daha birinci altı ay içinde, bütün Türkiye'nin bu ülkelere; siyasi partileriyle, matbuatıyla, halkıyla açmış bulunduğu kucağın sıcaklığını biliyorlar ve buna şükran duyuyorlar. Biz, siyasetimizde bazı şeylerin, siyasetin üzerinde olduğunu her zaman söyleriz. Sanıyorum ki, Türkiye'nin bölünmez bütünlüğünü muhafaza, Türkiye'de hukuk devleti ve demokrasiyi gerçekleştirme, halkımızı refaha götürme gibi büyük gayelerimizin içine, Parlamentomuzun bütün üyeleri ve bütün partileriyle beraber -metot ve yaklaşım farklılıklarımız olacaktır elbette- gayemiz bütün bunları kucaklama ve iyi ilişkiler kurma, bunları dünyaya çıkarma, dünyaya tanıtmaya veya bunlarla beraber dünyaya çıkma ve önümüzdeki zaman içinde hürriyeti, adaleti, refahı, mutluluğu, diğer insanlarla beraber bu insanların da paylaşması için elimizden gelen gayreti gösterme; velhasıl, bu insanları dünya toplumuna -communauté'sine- medeni ve uygar topluma entegre ederken, kendilerine her türlü manevi, maddi, moral yardımda bulunma gibi bir görevimiz var.

Maddi bakımdan, bizim bu ülkelerin bugünkü sıkıntısını karşılayacak durumumuz yoktur; Ama bizim -100 milyon dolar şuraya, 50 milyon dolar buraya şeklinde- 500-600 milyon dolar gibi bir eksport kredisi -yapılacak ihracat ve işlere karşı- verme durumumuz olabilir, bu, bizim altından kalkamayacağımız bir olay değildir; bu tür yardımlarımız olabilir. Yalnız, biz dünyayı bu meselede ayağa kaldırdık. Binaenaleyh, biz, Amerika, İngiltere, Fransa, Suudi Arabistan, Körfez ülkeleri, Japonya ile bu ülkelerin geçiş döneminde mutlaka el uzatılmaya değer olduğunu; dünyadaki istikrar için buna gerek olduğunu görüştük ve ifade ettik. Henüz, Amerika Birleşik Devletlerinin ilan ettiği 24 milyar dolarlık bir yardım programı henüz mekanize olmuş değildir. Bu

programın 18 milyarı Rusya Federasyonunun makro ekonomisine, 6 milyarı rublenin stabilizasyonuna, 3 milyar doları diğer cumhuriyetlere -bu cumhuriyetler de dahil- 1 milyar dolarlık commodity kredisi (alacağı mallara karşı verilecek kredi) verilmesi olayı henüz mekanize olmuş değildir.

Ayrıca, bizim bunlara tavsiyemiz, bir Kafkasya, Orta Asya ve Kazakistan Bankası kurmak suretiyle, bu kurulacak bankaya bu paraların getirilip konması, buradan da muayyen bir usul içinde bu ülkelerin kalkınmalarında kullanmak üzere veya güncel meselelerindeki darboğazları aşmak üzere kullanmalarını sağlamak gibi bir teklifimizi bunların hepsine yaptık. Önümüzdeki zaman içerisinde, diğer devletlerle de konuşarak, böyle bir şey kuvveden fiile geçirilebilirse, sanıyorum ki, Türkiye'nin üzerindeki yükün önemli bir kısmı gittiği gibi, bu ülkeler, büyük sıkıntılara düşüp, istikrarsızlıklara gitmek gibi durumlardan kurtulurlar.

Onun için, biz ne istiyoruz? Bizim istediğimiz şey, bu ülkeler, ekonomilerini güçlendirsın, refah içinde kalkınmış toplumlar olsun, etkin devletler safına girsın ve güçlü birer devlet olarak dünyadaki yerlerini alsınlar. Gene, istediğimiz şudur: Aynı ayrı her Türk cumhuriyetinin kendi başına ayakta durabildiğini ve işbirliği sonucunda her birinin güçlü devletler olabildiğini dünya mutlaka görmelidir; daha doğrusu, dünyaya bu gösterilmelidir; biz de bundan gurur duyarız. İşte bizim, bu gurura iştirak için, gurur duyabilmemiz için bir şeyler yapmamız lazım geldiği hususlarını alt alta koydum.

Buralarda kültürel işbirliği yaparız, insani ihtiyaçları karşılarız, yatırım yapmayı teşvik ederiz; bunların hepsi işin ticari kısmıdır. Ticari kısmını yaparken de, bu ülkelerin yararına, karşılıklı yarara dayanılması lazım geldiği hususunu ifade ederiz.

Yine dönüp geliyorum: Azerbaycan'da bir Karabağ vahşeti var. Bu Karabağ olayı, gerçekten, fevkalade üzücüdür. Sovyetler Birliği çöker çökmez olaylar başlıyor. Ermeniler daha önceden hazırlıklı, Karabağ'ın hiçbir hazırlığı yok; yani, daha doğrusu Azerbaycan'ın hiçbir hazırlığı yok. Azerbaycan, 1988'deki Rus tanklarının altında kalmış, genç evlatlarını Hazar Denizine bakan bir yamaca, "Şehitler Hıyabanı" diye gömmüş. Tabii ki, Karabağ'da verdiği şehitleri de getirmiş, onun yanına gömmüş; Ama herkes bilmelidir ki, aslında, bayrak, eğer uğrunda kan dökülmüşse bayraktır; toprak, uğrunda kan dökülmüşse vatandır; bunun başka bir yolu yoktur.

Bunun, Azerbaycan'da iyi anlaşıldığı kanaatindeyim. Yani, bir millet millet olmak istiyorsa, bir millet hür olmak istiyorsa, mutlaka, gerektiği zaman ölmesini bilecektir.

Büyük Atatürk, "Azerbaycan'ın elemi, bizim elemimizdir, Azerbaycan'ın sevinci, bizim sevincimizdir" demiştir. Bunu yerinde görmek, tatmak, fevkalade kolaylıkla görünüyor; yani bu, yerinde gayet iyi görünüyor. Gerçekten, büyük vatanperver Mehmet Emin Resulzade'nin, "İnsanlara hürriyet, milletlere istiklal" dediği olay, orada gerçekleşmiştir. Bütün sorun, oradaki kardeşlerimizin buna iyi sahip çıkmalarıdır. *(Alkışlar)*

Bayrak çektik Bakü'de; Türk sefaretinin balkonunda, Azerbaycan'ın liderleriyle beraber bayrak çektik; birbirine karşı olan liderlerle beraber. Azerbaycan halkının önüne onları çıkardık. Beraber çıktık ve bu bayrağın önemini anlattık. Onlardan birisi, Mehmet Emin Resulzade'nin, "Çekilen bayrak inmez" şeklindeki büyük mısraını fevkalade iyi noktalandı. Türklük aleminin ayyıldızlı bayrağı, tek başına senelerce bayrak bekledi. Bizim bayrağımız tek başına, yıllarca esir milletlerin, esir kardeşlerimizin

de bayrağı oldu. Binaenaleyh, bizim bayrağımızın yanına, yeni ayyıldızlı bayraklar gelecektir. *(Alkışlar)*

Azerbaycan'da, Türkmenistan'da bayraklar ayyıldızlıdır ve yerlerini almışlardır. Diğer ülkelerde de, bayraklar yerlerini almaktadırlar. Umuyoruz ki, buralardaki kardeşlerimiz, bir taraftan dünya ile kucaklaşırken, bir taraftan kalkınmalarını yaparken, bir taraftan devletlerini kurarken, bir şeyi unutmayacaklardır. Şurada küçük bir şey var, bunu sizlere okumak ve zapta da geçmesini istiyorum:

Azerbaycan nasıl anlıyor vatani? Şöyle diyor bu şair:

Azizim vatan yahşidir

Giymeye keten yahşidir

Gezmeye garip ülkeler

Ölmeye vatan yahşidir *(Alkışlar)*

Azizim İrengiz

İrengilen dolan gez

Yadellerde han olma

Vatanında dilen gez. *(Alkışlar)*

Hepinize saygılar sunuyorum.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Başbakan⁴⁸

⁴⁸ *TBMM Tutanak Dergisi* Dönem 19, Cilt 10, Birleşim 74, Sayfa 410-420

26 Haziran 1992 Cuma**Bazı illerde Devam Eden Olağanüstü Hal'in Yeniden Uzatılması Nedeniyle Yaptığı Konuşma**

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Bir açıklama yapmak için söz istiyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN — Bundan sonraki görüşmelere de ışık tutacağını sandığımız bir konuda, Sayın Başbakan bir açıklama yapacaklardır.

Buyurun. *(DYP sıralarından alkışlar)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Sayın milletvekilleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Sayın sözcünün burada yapmış olduğu beyan, büyük bir zühuldür ve bir yanlış anlamaya sebep olmuştur. Konuşulan konunun, konuşulabilmesi, benim yapacağım açıklamaya bağlıdır; aksi halde, bu konu, burada konuşulamaz. *(ANAP sıralarından "Daha önce açıklasaydınız" sesleri)*

İBRAHİM GÜRDAL (Bursa) — Dinle lan, dinle!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Türkiye Büyük Millet Meclisine

24.6.1992 tarihinde Başbakanlıktan yazılan yazı aynen şöyledir: "Türkiye Büyük Millet Meclisinin 17.3.1992 tarihli ve 165 sayılı Kararıyla, 19.3.1992 günü Saat 17.00'den itibaren 4 ay süreyle uzatılması onaylanan Batman, Bingöl, Diyarbakır, Elazığ, Hakkâri, Mardin, Siirt, Şırnak, Tunceli ve Van illerinde devam eden olağanüstü halin, 19.7.1992 günü saat 17.00'den itibaren 4 ay süreyle uzatılmasının, Türkiye Büyük Millet Meclisine arzı, Bakanlar Kurulunca 23.6.1992 tarihinde kararlaştırılmıştır" Bu konu konuşuluyor.

NEVŞAT ÖZER (Muğla) — Yazı iyi de, karar nedir?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın sözcü, Bakanlar Kurulu kararının mevcut olmadığı; ama Bakanlar Kurulunun bir prensip kararının mevcut olduğunu söyledi.

NEVŞAT ÖZER (Muğla) — Doğru.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Doğrudur, bakanlar Kurulunun kararı mevcuttur ve bu Bakanlar Kurulu kararının üzerinde "Bakanlar Kurulunun prensip kararı" diye de yazılıdır. Yalnız, Bakanlar Kurulunun eksiksiz kararıdır bu.

H. HÜSNÜ DOĞAN (İstanbul) — Eksiksiz prensip kararı...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Evet.

Binaenaleyh, evvela, Bakanlar Kurulunun bir kararı var. Bu karar, tamamen, tezkerede yazıldığı gibi, aynı ifadelerle; ama "Millî Güvenlik Kurulunun kararına göre 23.6.1992 tarihinde bu illerde olağanüstü halin uzatılması kararlaştırılmıştır" diyor ve altında bütün imzalar var.

NEVŞAT ÖZER (Muğla) — Sizin arzınız okunuyor.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi burada bir karar daha var: "Türkiye Büyük Millet Meclisinin 28.5.1991 tarihli ve 139 sayılı Kararıyla 19.7.1991

günü Saat 17.00'den itibaren 4 ay süreyle uzatılması onaylanan Batman, Bingöl, Diyarbakır, Elazığ, Hakkâri, Mardin, Siirt, Şırnak, Tunceli ve Van illerinde devam eden olağanüstü halin, 19.11.1991 günü Saat 17.00'den itibaren geçerli olmak üzere 4 ay süreyle uzatılmasının Türkiye Büyük Millet Meclisine arzı, Millî Güvenlik Kurulunun 31.10.1991 tarihli ve 340 sayılı kararına dayanılarak, Bakanlar Kurulunca 1.11.1991 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Mesut Yılmaz
Başbakan"

H. HÜSNÜ DOĞAN (İstanbul) — Prensip kararı değil.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ne dediniz? Buna bir itirazınız var mı?

YUSUF BOZKURT ÖZAL (Malatya) — Prensip kararı değil.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şu tezkeredeki yazıyla; yani benim imzam bulunan tezkeredeki -Bakanlar Kurulu tezkeresine ekli, Türkiye Büyük Millet Meclisine gönderilen tezkereye ekli- kararla Sayın Mesut Yılmaz'ın imzaladığı, Bakanlar Kurulunun da imzaladığı şu karar tıpatıp birbirinin aynı.

NEVŞAT ÖZER (Muğla) — Başka olamaz zaten.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — O kadar aynı ki; Sayın Mesut Yılmaz'ın Meclise gönderdiği tezkereye eklediği bu Bakanlar Kurulu kararının üstünde de, "Bakanlar Kurulunun prensip kararı" yazılı. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Evet, şunu Sayın Hüsnü Doğan'a hediye ediyorum; buyurun.

Burada bir karar daha okuyorum: "Türkiye Büyük Millet Meclisinin 7.3.1991 tarihli ve 132 sayılı kararıyla, 19.3.1991 günü Saat 17.00'den itibaren dört ay süreyle uzatılması onaylanan, Batman, Bingöl, Diyarbakır, Elazığ, Hakkâri, Mardin, Siirt, Şırnak, Tunceli ve Van illerinde devam eden olağanüstü halin, 19.7.1991 günü Saat 17.00'den geçerli olmak üzere dört ay süreyle uzatılmasının Türkiye Büyük Millet Meclisine arzı, Millî Güvenlik Kurulunun 23.5.1991 tarihli 333 sayılı kararına dayanılarak, Bakanlar Kurulunca 23.5.1991 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Yıldırım Akbulut
Başbakan"

Şu metinle bu metin tamamen birbiriyle aynı, bu diğer metin de onların aynı. Benim imzalayıp gönderdiğim metin, Sayın Mesut Yılmaz'ın imzasıyla gönderilen metnin aynı; Sayın Mesut Yılmaz'ın imzasıyla gönderilen metin, Sayın Yıldırım Akbulut'un gönderdiği metinle, aynı. Bunun üstünde de, "Bakanlar Kurulunun prensip kararı" yazılı.

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) — Yanlış Sayın Başbakan. Bunun demagojisini yapmak yerine, düzeltilmesi için bir fırsattır sizin için bu. *(DYP ve SHP sıralarından "otur yerine" sesleri, gürültüler)*

Başbakan Süleyman Demirel tekrar söz ister.

BAŞKAN — Şu ana kadar, Refah Partisinden bir talep gelmedi,

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Bir açıklama yapmak istiyorum Sayın Başkan, lütfen...

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Bir saniye efendim...

Buyurun Sayın Başbakan. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Sayın milletvekilleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Başbakanlığın dosyaları buradadır ve orijinal imzalarla... Fotokopi falan değil. İşte 91/4, aynı şey “Türkiye Büyük Millet Meclisinin 28.5.1991 tarihli 139 sayılı Kararı ile 19.7.1991 günü saat 17.00’den itibaren, dört ay süre ile uzatılması onaylanan Batman, Bingöl, Diyarbakır, Elazığ, Hakkâri, Mardin, Siirt, Şırnak, Tunceli ve Van illerinde devam eden olağanüstü halin, 19.11.1991 günü saat 17.00’den geçerli olmak üzere, dört ay süre ile uzatılmasının, Türkiye Büyük Millet Meclisine arzı, Millî Güvenlik Kurulunun 31.10.1991 tarihli ve 340 sayılı Kararına dayanılarak Bakanlar Kurulunca 1.11.1991 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Mesut Yılmaz
Başbakan”

Bu Bakanlar Kurulunun prensip kararı... *(ANAP sıralarından gürültüler)*

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Sayın Başbakanım, takdim ettim efendim size.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sizin elinizdeki başka şey.

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) — Zaptın altında memurların imzası var.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Türkiye Büyük Millet Meclisine gönderilen bu... *(ANAP sıralarından “Başka şey” sesleri)* Sizin elinizdeki başka şey. Hem öyle başka şey ki... *(ANAP sıralarından gürültüler)* Müsaade buyurun. Siz getiriyorsunuz, Bakanlar Kurulunda görüşülüp de kararname çıkartılmasını gerektirmeyen konulardan, kararname çıkartılmasını...

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Meclisten aldık efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Efendim nereden aldıysan aldın, işte devletin dosyası burada. *(ANAP sıralarından gürültüler)* Müsaade buyurun.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Başbakanlık yazısı, orijinal...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi, sizin sözcünüz buraya geldi, dedi ki, “bu kararname yok; Hâlbuki kararname ister” Kararname ister mi?

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) — Anayasanın 121’inci maddesine göre, ister.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kararname ister.

Olağanüstü hal, Bakanlar Kurulunda görüşülüp de kararname çıkartılması gerekmeyen konulardansa, siz neyi iddia ediyorsunuz?

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) — Bakanlar Kurulu kararı ister Sayın Başbakan. Cumhurbaşkanının imzasını istemez, Bakanlar Kurulu kararı ister.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Neyi iddia ediyorsunuz?

BAŞKAN — Sayın Korkmazcan...

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) — Sordular cevap verdim aydınlatmak isin Sayın Başkan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Müsaade buyurun. (ANAP sıralarından gürültüler)

Şimdi, işte kararname “Türkiye Büyük Millet Meclisinin 7.3.1991 tarihli ve 132 sayılı Kararıyla 19.3.1991 günü saat 17-.00’den itibaren 4 ay süreyle uzatılması onaylanan Batman, Bingöl, Diyarbakır, Elazığ, Hakkâri, Mardin, Siirt, Şırnak, Tunceli ve Van illerinde devam eden olağanüstü halin, 19.7.1991 günü saat 17.00’den geçerli olmak üzere, 4 ay süreyle uzatılmasının, Türkiye Büyük Millet Meclisine arzı, Millî Güvenlik Kurulunun 23.5.1991 tarihli ve 338 sayılı kararına dayanılarak Bakanlar Kurulunca 23.5.1991 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Yıldırım Akbulut
Başbakan

91/3, Bakanlar Kurulunun prensip kararı...”

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Bir önceki... Benim zatı âlinize takdim ettiğim, yenisidir Sayın Başbakan, yenisi efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Meclise sevk edilen nüshalarda işte, “Bakanlar Kurulunun Prensip Kararı” yazmış adam üstüne...

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Sayın Başbakan, öyle bir şey yok! Sayın Başbakan, sizi yanılta var. Sayın Başbakan, size bir suçlamada bulunmadım, saygıda kusur etmedim; Ama sizi yanılta kişiler var. Bu kararın, bu Meclisten sağlıklı çıkabilmesi için, lütfen müdahale edin. Arzımız budur.

BAŞKAN — Evet, Sayın Kalemli, anlaşıldı efendim.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Lütfen efendim...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi, ben bunları Sayın Başbakana takdim edeceğim. Kararname, orijinal imzalar... Bul gel orijinal imzaları, hadi bul gel.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Mecliste efendim, yukarıda; getirsinler Sayın Başbakan.

BAŞKAN — Müsaade eder misiniz? Oturun efendim!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yukarıda mı? Hadi bul gel yukarıdaysa.

BAŞKAN — Oturun Sayın Kalemli, lütfen... Lütfen...

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Ara versinler, halletsinler meseleyi.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bir anlamsız tartışmayı yapıyorsunuz.

NEVŞAT ÖZER (Muğla) — Siz yapıyorsunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Siz geldiniz buraya, söylediniz, “kararname yok, üstüne prensip kararı yazılmış” diye. Biz de dedik ki, hep böyle yazılıyormuş, sizin gönderdiklerinizde de böyle yazılı. İşte devletin dosyaları, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanının önündedir.

Hepinize saygılar sunuyorum.⁴⁹ (DYP sıralarından “Bravo” sesleri, ayakta alkışlar)

⁴⁹ *TBMM Tutanak Dergisi Dönem 19, Cilt 14, Birleşim 89, Sayfa 143-144, 161-163*

8 Aralık 1992 Salı

Türk Silahlı Kuvvetlerinin Somali ve Bosna-Hersek'e Gönderilmesine İzin Verilmesi Nedeniyle Yaptığı Konuşma

BAŞKAN — Buyurun efendim.

Buyurun Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Bu zabıтта hilafı hakikat şeyler var; müsaade ederseniz, aydınlatmak istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun efendim. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) — Elektrik konusunda herhalde şimdi aydınlanacağız; Sayın Başbakan aydınlatacak bizi.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Böyle bir mesele için karşınıza gelmek istemezdim; Ama Türkiye'ye dışarıdan vaki olabilecek her türlü bühtana karşı hassasiyet gösterirken, içeriden vaki olabilecek iftiralara da sessiz kalamayız. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Huzuruza, Türkiye'yi küçük düşürecek sözlerin bu kürsüden sarf edilmiş olmasından duyduğum ezayı dile getirmek için geldim.

Türkiye'nin işgal altında olduğunu iddia etmek, hele bu kürsüye gelip, bu serbest kürsüye gelip buradan iddia etmek, bence, bu kürsünün suiistimalidir. *(DYP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar, SHP sıralarından alkışlar)*

"Türkiye işgal altındadır" demenin hiçbir anlamı yoktur; çok boş, yakışksız, icapsız, gereksiz bir sözdür. Bu olayın, "böyle midir, değil midir" diye tartışılmasına bile gerek yoktur.

Türkiye, bölgenin büyük devletidir. Türkiye, bölgede istikrarın öncüsüdür. Türkiye, hür, demokratik bir devlettir, hür bir ülkedir; demokrasiyi bütün kural, kavram ve kurumlarıyla yerleştirmeye çalışmaktadır. Türkiye'ye dünya böyle bakıyor; Ama hür demokrasinin yani hür bir ülke olmanın, demokrat bir ülke olmanın nimetiyle buralara gelip, bu sıralara gelip oturduktan sonra, bu kürsüye çıkıp, bindiği dalı kesercesine, Türkiye'yi, "işgal altındadır" diye itham etmenin takdirini kimseye bırakamıyorum. Yani, bu bir ayıptır. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Bu kürsülerde, zaman zaman, çeşitli sözler söylenir, müşahhas olaylar getirilip konulur, şu denir bu denir; yalnız, devlete, ülkeye, millete, yani onurumuz olan değerlere uluorta saldırmalar nadir olur, genellikle pek olmaz; Çünkü burası, Türkiye Büyük Millet Meclisidir. Buraya gelen şerefli üyeler, herkes, bu üç şeyi fevkalade aziz bilirler ve birilerini kötülemek için bile olsa, şurada oturan hükümetleri kötülemek için bile olsa, bu çeşit lafları etmezler. Bugün bu kürsüden, "Türkiye işgal altındadır" denilmiş olması, bence, esef verici bir olaydır.

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Siz de "Çankaya işgal altındadır" diyorsunuz! *(DYP sıralarından gürültüler)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Çankaya başka iş, Türkiye başka iş...

BAŞKAN — Efendim, Türkiye de işgal altında değildir, Çankaya da işgal altında değildir. O da Türkiye Büyük Millet Meclisinin iradesidir. Lütfen müdahale etmeyelim...

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Başbakana söyleyin.

BAŞKAN — Hayır efendim, lütfen... Sayın Başbakan bir açıklama yapmaktadır; lütfen müdahale etmeyelim...

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — O da Meclisin kararı, öyle değil mi?

BAŞKAN — Lütfen...

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Sayın Başbakan'ın cümlesini okuyacağım; işte!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Evvela bunu tespit edeyim: Ben buraya, "Türkiye işgal altındadır" sözünden duyduğum üzüntüyü dile getirmek ve bunu protesto etmek için geldim. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Değerli milletvekilleri, zaman zaman, bu kürsüden konuşan değerli hatipler veya başka yerlerde konuşan değerli hatipler, bana sığınır; geçen otuz sene içerisinde çeşitli zamanlarda söylediğim sözlerle sığınır ve sığınmaları yaparken, genellikle "la takrabussalate" biçiminde sığınır; yani, "namaz kılmayınız!" Hâlbuki bunun yanında, "ve entüm sükara" vardır; yani, "sarhoşken namaz kılmayınız!" *(DYP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Onun için, "sarhoşken" kısmını atarlar; "namaz kılmayınız" kısmını alırlar; genellikle, demagoji de böyle yapılır. Benim ona da itirazım yok. Ben, bana sığınılmasından da çok şikâyetçi olmam genellikle; yani, onlara hazımlıyım. Şimdi söyleyeceğim sözleri bir hazımsızlık şeklinde almamanızı rica ediyorum; Çünkü bir ayıp işlenmiştir bu kürsüden, yakışıksız sözler sarf edilmiştir. O zaman suçluluk psikoza içine girilmiş, savunma ihtiyacı doğmuş, anladığım kadarıyla. Kişi kendisini nasıl savunsun? "Demirel de vaktiyle böyle şey söylemişti" deyip, bana sığınmışlardır.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Burada yazılı; sığınma yok; biraz sonra açıklayacağım. *(DYP sıralarından gürültüler)* İşte, 3.8.1991 tarihli Milliyet Gazetesinde var.

ALİ ER (İçel) — O dündü, değil mi Sayın Başbakan!

BAŞKAN — Efendim, yerinizden müdahale etmeyin.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bana sığınmakla da aslında böyle bir ayıbın altından çıkamazsınız. Onun içindir ki, bir suçluluk psikoza içine girip, benim, "Türkiye işgal altındadır" şeklinde bir söz söylediğimi iddia etmek, abesle iştigaldir. *(DYP sıralarından alkışlar)*

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — İşte, burada...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Elindeki kâğıt nedir, bilmem; altı nedir, bilmem; üstü nedir, bilmem. Açıklıkla söyleyeyim ki, böyle bir söz, benim kafamda hiç olmamıştır. Onun içindir ki, oraya o lafı, senin elindeki kâğıda o lafı kim yazmıştır, onu da bilmem.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Milliyet Gazetesindeki beyanınız.

MUSTAFA ÜNALDI (Konya) — Dün dündür, bugün bugün!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ama ben size şunu söylüyorum: Eğer bir gün ben, “Türkiye işgal altındadır” demişsem, benim şimdi gösterdiğim reaksiyonu o zaman hepinizin göstermesi lazımdı. (DYP, SHP ve ANAP sıralarından alkışlar)

Binaenaleyh, “Türkiye işgal altındadır” lafını, gelip bu kürsüden söyleyip, sonra bana sığınmanın bir acz olduğunu ifade etmek isterim. (DYP ve SHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Senin söylediğini tekrarlıyorum.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kendinizi benimle savunacağınıza, gelin burada kendi düşüncelerinizi savunun.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Sen babasın (!) nasıl olmaz, sana sığınmak? (Gülüşmeler)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İşinize geldiği zaman babayım, işinize geldiği zaman başka şeyim. Onun için, bu duble standardı ortadan kaldıralım.

Aslında, bana izafe edeceğiniz şeyler beni çok rahatsız etmez; Ama Türkiye’ye izafe ettiğiniz şey beni rahatsız eder. Bu ayıbı işledikten sonra bana sığınmış olmanızı da, üzüntüyle ve esefle karşıladığımı ifade ediyorum.

Gelin, her şeyi konuşalım, her şeyi söyleyelim; Ama uğrunda var olduğumuz ve onun sayesinde var olduğumuz, “devlet” gibi, “millet” gibi, “ülke” gibi, “demokrasi” gibi kavramları, birbirimizi kötülemek için zedelemeyelim ve onları kötülemeyelim.

Hepinize saygılar sunuyorum.⁵⁰ (DYP sıralarından “Bravo” sesleri, ayakta alkışlar; SHP sıralarından alkışlar)

⁵⁰ *TBMM Tutanak Dergisi Dönem 19, Cilt 22, Birleşim 36, Sayfa 259-261; 08.12.1992*

10 Aralık 1992 Perşembe

1993 Mali Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının TBMM Genel Kurulunda Yapılan Görüşmeleri Nedeniyle Yaptıkları Konuşma

BAŞKAN — Saygıdeğer milletvekilleri, Hükümet söz istemiştir.

Buyurun Sayın Başbakan. *(DYP sıralarından "Bravo" sesleri, ayakta alkışlar; SHP sıralarından alkışlar)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Sayın milletvekilleri, televizyonları başında sabah saat 10.00'dan beri Türkiye Büyük Millet Meclisini, Türk Devletinin en büyük müessesesini, Türk demokrasisinin kalbini dinleyen ve bu müessesenin asil sahibi, aslî sahibi değerli Türk vatandaşları; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Sanıyorum ki, yapılan tartışmalar, yapılagelen tartışmalar, birçok güzel şeyleri ortaya koymuştur. Tabii ki, hükümetler Türkiye Büyük Millet Meclisinin önüne gelirken eleştirileceklerdir, eleştirilmeleri doğaldır. Bu eleştirilerden dolayı, Hükümet olarak, en ufak bir tedirginlik duymadığımızı ifade edelim.

Bunların içerisinde, alınabilecek müspet unsurlar vardır; onları alır, Ülkenin yararına çeviririz. Bunların içerisinde, yanlışlar vardır; onları düzeltmeye çalışırız. Bunların içerisinde, bizim yapmayacağımız şeyler vardır "yapın" diye bize konduğu halde; onları yapmamızı da tabii ki, bizden, kimse isteyemez.

Nihayet, hükümetler, bir siyasi müessesedir; programları vardır, muayyen bir doğrultuda işlerini göreceklidir.

Gönül ister ki, bu kürsüdeki üslup, sadece "sen şunu yaptın, ben bunu yapmadım; vaktiyle ben bunu yapmıştım, sen şimdi bunu açıyorsun" gibi, böyle çok kısıtlı kalmasin; gerçekten Türkiye'nin önündeki yıllarda neye ihtiyacı varsa, onların dile getirilmesi istikametine gidilsin. Mamafih, ben burada, kimsenin, ne söyleyeceğini tayin edecek değilim.

Yalnız, sanıyorum ki, bu tele-demokrasi devrinde hepimiz -Hükümet dahil- değerli siyasi partilerimiz -ki, demokrasinin ayrılmaz parçalarıdır- siyasi partilerin kapatılmasından duyduğumuz ezayı, onları yeniden açarak giderebildik. Demokrasinin...

MAHMUT ALINAK (Şırnak) — Halkın Emek, Partisinin durumu ne olacak Sayın Başbakan?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Dur be kardeşim! Çok ciddî bir iş bu. Dur, ne olursun yani! Bir dakika dur! Daha, ne söyleyeceğimi bilmiyorsun.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Sizinkiler laf atarken, ciddî değil miydi konuşulanlar?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bizinkiler laf atarken yanlış yapıyorsak, o, size, yanlışlık yapma hakkı verir mi?

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Bir, iki, üç değil, devamlı laf attılar.

BAŞKAN — Sayın Asiltürk...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Verir mi size yanlışlık yapma hakkı?

BAŞKAN — Sayın Asiltürk...

MUKADDER BAŞEĞMEZ (İstanbul) — Yanlışlık bize değil, o tarafa aittir Sayın Başbakan.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Biz konuşurken laf atılacak, Sayın Başbakan konuşurken susulacak! Her şey karşılıklı... Bana saygı göster, ben de sana saygı göstereyim.

BAŞKAN — Sayın Asiltürk... Sayın Asiltürk...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Canım, laf atın; Parlamentoda laf atılmaz olur mu? Atın... Atın laf, haydi bakalım. Parlametonun güzelliği, laf atılmasındadır; kim istiyorsa atсын laf!

BAŞKAN — Sayın Asiltürk... Sayın Asiltürk... Lütfen...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Değerli Milletvekilleri, burada tabii ki, ben, üslup itibarıyla, Türkiye'nin büyük meselelerinin konuşulmasını... Bu kürsüden sadece bize dönüp "Hükümet olarak orada niye oturuyorsunuz? Türkiye'de en önemli mesele, ne enflasyondur ne kan dökülmesidir; kalkın gidin, siz kalkın gidin..." Canım, biz buraya, kendimiz, böyle elimizi kolumuzu sallayarak ve tesadüfen gelmiş oturmuş değiliz; bir. *(DYP sıralarından alkışlar, gülüşmeler)*

İkincisi: Siz burada otururken, biz böyle Albay Thero'nun İspanya Meclisinde yaptığı gibi, gelip, "kalkın buradan, biz oturacağız" demiş de değiliz! *(DYP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar ve gülüşmeler)*

Şimdi bu büyük müessesede, oyunu, kaidelerine göre oynayacağız; oyun, kaidelerine göre oynanacak.

20 Ekim 1991'de yapılan seçimler, şu Türkiye Büyük Millet Meclisi içinde hiçbir partinin tek başına iktidar olamayacağı gibi bir oy bölünmesine götürmüş Türkiye'yi.

Ne olacaktı? "Efendim, bu Meclisin içerisinde hükümet çıkmıyor, kim ne yaparsa yapsın" diyebilir miydi Türk siyasetçisi? Diyemezdi. Ne yaptı? İki büyük parti, senelerce birbirine tez ve antitez olmuş ve birbirine "Alterasyon" (alteration); yani, birisi gidip, birisi gelecek... Demokrasi o... "Gitsin" dediğinizin yerine birisi gelmeli. Yani, birisi gelmediği takdirde, "gitsin" demenin bir anlamı yok. Birisi gidip, birisi gelecek; o hale gelmiş. Türk demokrasisinin acıları, ıstırapları ve sızıları, Türk Milletinin kalbine inmiş. Sonra, bu iki büyük parti, çok zaman birbirine selam vermeyen tabanlara sahip iki büyük parti bir araya gelmiş ve bu iki büyük partinin Genel Başkanları, yönetim kurulları, grupları, teşkilatları, Türkiye'nin büyük meselelerinin altına iki büyük partinin girmesine karar vermiş.

Beyler, şimdi eğri oturun, doğru konuşun... Bu, Türkiye de büyük bir hadisedir, Türk siyasetinde büyük bir hadisedir ve bu, aslında Türk demokrasisinin olgunluğunu (maturesini) göstermek bakımından, Türkiye'nin sahipsiz kalmayacağı ve aylarca, yıllarca sürececek birtakım ihtilafların içerisinde itilemeyeceğini göstermesi bakımından ve siyasi iktidar müessesesini, siyasi parti müessesesini, parlamento müessesesini küçültmemek bakımından fevkalade önemli hadisedir.

İki büyük parti, kendi siyasi programlarında, tek başına iktidar olsaydı ne yapacaktı, onu bir kenara atmış; “iki parti bir araya gelip ne yapabilir!” bunun üzerinde uzlaşmaya varmıştır.

Devir, uzlaşma devridir. Uzlaşmayı beceremeyenlerin hiçbir yere varması mümkün değildir ve bu, bir onurlu uzlaşmadır; yani, “şunu yapacağız, şunu yapacağız” diye bir araya gelmişlerdir.

Şimdi, bu iki büyük partinin, bir Koalisyon Protokolü, bir Hükümet Programı-vardır ve bunun üzerine de Türkiye’nin büyük meselelerini yüklenmişler, bu büyük meselelerin nelerden ibaret olduğunu ve bu büyük meselelerin kökünde yatan şeyleri teker teker ortaya koymuşlar ve bunları çözmeye girişmişlerdir.

Milletlerin hayatında, hükümetler gidince, eğer meseleler de, sorunlar da onlarla beraber gitseydi, %71 enflasyonu bize bırakıp gitmezsiniz, onu alır götürürdünüz! *(DYP sıralarından alkışlar)*

EKREM PAKDEMİRLİ (Manisa) — %66, niye %71 oldu?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Eğer, devletlerin hayatında sorunlar hükümetlerle beraber gitseydi, 5 milyon işsiz bize bırakıp gitmezsiniz!

EKREM PAKDEMİRLİ (Manisa) — Siz 8’e çıkardınız!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Onu da beraber alır götürürdünüz! Eğer, hükümetlerin hayatında sıfır kalkınma, giden hükümetle beraber gitseydi, onu da alır götürürdünüz, bize kalmazdı!

Demek istediğim şey şu: Biz, Türkiye Cumhuriyeti devletini devraldığımız zaman, yani, sizin bıraktığınız yerde devraldığımız zaman, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin bir kısmı sizin kusurlarınızdan; bir kısmı, dünya şartlarından; bir kısmı, sizin ülkeyi idare etmekte gösteremediğiniz beceriden veya liyakatsizliğinizden; bir kısmı...

OĞUZHAN ASILTÜRK (Malatya) — Bir kısmı da sizin devrinizden!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sadece size söylemiyorum bunu; yani, genelde, bırakan-devralan bakımından söylüyorum ve...

ŞADAN TUZCU (İstanbul) — 6 defa bırakıp gittiniz!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Dur bakalım... 6 defa bıraktım; Ama 7 defa geldim! *(Gülüşmeler)* Dur bakalım... Siz ne yapacaksınız? *(DYP sıralarından alkışlar)* Daha birincisindesiniz, birinci! Daha siz alfabe noktasındasınız, “Ali, topu at” noktasında! Dur bakalım! *(DYP, SHP sıralarından alkışlar, gülüşmeler)*

Şimdi benim söylemeye çalıştığım şey, Türkiye’nin sorunları... Keşke Türkiye’nin sorunlarını sen-ben çekişmesi çözse, şimdiye kadar çözerdik.

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — Niye söz verdiniz?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Türkiye’nin sorunlarını sen-ben çekişmesi çözmez. Evvela sorunların köküne inmek, bunun altında ne var, ona bakmak lazım ve gayet tabii ki, bence hırçınlığa da gerek yoktur. Bir miktar iktidarda bulunan siyasi partiler, eğri veya doğru bir şeyler yapmışlardır; kimse gelip, “şunları doğru yaptın” demez adama yanlış yapılmış şeyler varsa onları söyler veya işte, “bunları yanlış yaptınız” diyebilmek durumu varsa, kimsenin kimseye merhameti yoktur, halkın önünde onları söyler ve puan kazanmaya çalışır; bu da normaldir, doğaldır.

Yalnız, tabii ki, bunları yaparken, ülkenin büyük meseleleri askıda kalmamalıdır. Mesela ne gibi? Enflasyon olayı, bir günün olayı değil ki... (ANAP sıralarından *gülüşmeler*)

BURHAN KARA (Giresun)—Niye söz verdiniz o zaman?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bu enflasyon... (ANAP sıralarından *gülüşmeler*)

Beyler, keşke gülüşmekle falan bu meseleler hallolsa!

Bakın, hükümetler bugün vardır; yarın yoktur. Eğer, biz, bu enflasyonu çözerek gidebilirsek mutlu oluruz.

“Ne oturuyorsunuz burada?” filan...

“Haydi, öyleyse biz gidiyoruz” desek, siz mi gelip oturacaksınız buraya? Siz mi gelip oturacaksınız buraya? (ANAP sıralarından *“seçime gideriz” sesleri*) Otursanız ne yapacaksınız! Oturdunuz da ne yaptınız? (DYP sıralarından, *“Bravo” sesleri, alkışlar*)

A. MESUT YILMAZ (Rize) — Sizin kadar kötü yapmazdık.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi, mesele şudur: Enflasyon, bizim sebep olduğumuz bir olay değil. Zaten, bir hükümet, bir ülkeyi ne kadar kötü idare etse, %71 enflasyon yapamaz, %68 de yapamaz. (ANAP sıralarından *“Yüzde 107 var” sesleri*) Şimdi, iyi ya; demek ki, bu işin bir tabanı var! Yani, hızla giden trene atlamışsınız veya hızla giden otobüse atlamışsınız; otobüsün direksiyonu bozuk, bu direksiyonu kullanamıyorsunuz; bir yere çarpmadan acaba otobüsü kurtarabilir miyim kaygısı içindediniz...

OĞUZHAN ASILTÜRK (Malatya) — Şoförün ehliyeti yok!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Muslukları açık bırakmışsınız, evi su basmış ve su, evi basmakla kalmamış, alt katlara da inmiş...

Şimdi, biz geldik, muslukları kapatmaya, evi kurutmaya, alt kattaki komşuların eşyalarına olan zararları ödemeye gayret ediyoruz.

EKREM PAKDEMİRLİ (Manisa) — Peki, siz ne yaptınız?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi buraya gelip, “büyüme şu, enflasyon şu” diye birtakım şeyleri söylediniz... İyi de; yani, seçim olsa, siz mi olacaksınız iktidar? (ANAP sıralarından, *“Evet” sesleri*)

Ne yüzle, ne hakla olacaksınız, evvela onu soralım! Yüzde 46’yla iktidar olmuşsunuz, 4 sene sonra inmişsiniz %36’ya, 2 sene sonra inmişsiniz %21.75’e! Nasıl olacaksınız? Olmuşsunuz! (ANAP sıralarından *“siz %16’ya indiriz” sesleri, gürültüler*)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Onun içindir ki...

YUSUF PAMUK (İstanbul) — Yüzde 27’den %16’ya düştünüz Sayın Başbakan.

BAŞKAN — Değerli arkadaşlar, hatibi dinleyelim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Binaenaleyh, bu lafları ederken, biraz dikkat edin.

Aslına bakarsanız, ben burada sizlere cevap vermekten ziyade, sizin Sözleriniz hiç dikkate alınmamış gibi bir intiba hâsıl olmasın diye bunları söylüyorum. Çünkü ülkenin

büyük meselelerini, anlatabildiğim kadar, zamanın yettiği kadar, ülkeye, ülkenin insanlarına, vatandaşlarımıza anlatacağım.

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — Her gün televizyonda anlatıyorsunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yani, bizim, bakınız, bu konuşmalardan, benim konuşmamdan, diğer hatiplerin konuşmasından, yani bu kürsüye gelen herkesin konuşmasından vatandaş bir şey öğrenmelidir, bir; vatandaş, karnının şişini indirmelidir, iki. Biraz da ümit olmalıdır.

Siz, şimdi sadece ikincisine hizmet ediyorsunuz. Birinci ve üçüncüyü atlıyorsanız, o zaman bu kürsünün hakkım vermiş olmayız gibi bir endişe bende var. Ben istedim ki, bu kürsünün üslubunu, ülke meselelerini daha iyi konuşabilir hale getirmek bakımından, biraz daha meseleleri derinine tetkik ederek buraya gelmekle gerçekleştirebiliriz demek istedim.

MEHMET CAVİT KAVAK (İstanbul) — Palavra!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Mesele nasıl derinine araştırılır, bakılır? Şimdi, buraya gelinir, denir ki, “Efendim, 1963-1977 yılları içerisinde Türkiye’deki büyüme 4,2’dir, Hâlbuki 1983-1991 arasında 5,2’dir.”

Şimdi, böyle diyene birisi bir şey der; o da benim. Çünkü ben buraya geldim; sadece sizin yanışınızı, doğrunuzu bulmak değil benim işim. Benim işim, meselelere ne kadar ciddî bakıyorsunuz, onu şu televizyon marifetiyle halkımıza anlatmaktır.

Bu, bir müsabakadır; bu, bir rekabettir; bu, bir yarışır. Binaenaleyh, ben de o görevi yapacağım.

Şimdi, diyorsunuz ki, 1963-1977 arasında %4,2 Türkiye’deki büyüme? Öyle mi?

EKREM PAKDEMİRLİ (Manisa) — Gürkan Bey diyor.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Gürkan Bey onu söylerken, nüfus artışını çıkarmış ondan. *(Gülüşmeler)*

Sizin söylediğinizden nüfus artışım çıkarırsanız 2,3 kalır.

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — Hayır, o zaman bizim ki de 8 olur.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Siz, ilave ediyorsunuz; çıkaracaksınız. Bir yanlışlık yapmayın.

Bakın ne diyorsunuz: “Nitekim 1963-1976 döneminde ortalama %6,5 olarak gerçekleşen gayri safi millî hâsıla artış hızı dünyada örnekleri nadir görülen kalkınma hızları arasında sayılmaktadır” Bu söz benim mi?

BURHAN KARA (Giresun) — Kim yazmış?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bu sözü birisi sahiplenecek. Eğer hafızalarınızı tazeleyebiliyorsanız, bu sözü hatırlamanız lazım. Bu sözü hatırlamazsanız da, biraz ayıp olur. *(DYP sıralarından gülüşmeler ve alkışlar, SHP sıralarından gülüşmeler)*

FERİDUN PEHLİVAN (Bursa) — 500 gün, benim sözüm mü?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Merak etme, sizin değil bu söz. Bu söz, 19.12.1983 tarihinde Sayın Özal tarafından okunan hükümet programının, benim elimdeki kitapta, 28 inci sayfasında yer alıyor.

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) — Onu aşttık.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Belli de, şimdi burada bir beyanda bulunuyorsunuz, “Ana muhalefet Partisiyiz” diyorsunuz; “Ne oturuyorsunuz orada, kalkın sizin yerinize oturalım” diyorsunuz; “Seçim olsa bu olur” filan diyorsunuz.

Siz, böyle mi olacaksınız iktidar? Yani, kendi söylediğinizi, en önemli bir meselede bilmeden mi olacaksınız iktidar? *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Şimdi, değerli milletvekilleri, aziz vatandaşlarım; keşke şu, “Efendim, %18’le oturuyorsunuz, 19’la oturuyorsunuz, 35’le oturuyorsunuz” lafları açılmasaydı... *(ANAP sıralarından “yüzde 16 oyla oturuyorsunuz” sesleri)*

16 ile!

Keşke o laflar açılmasaydı.

Şimdi bakın, bu laflar, birtakım başka lafları, ister istemez çeker. Günah benden gitmiştir, eğer ben şimdi söyleyeceğim lafları söylersem. *(DYP sıralarından gülüşmeler ve alkışlar; SHP sıralarından gülüşmeler)*

MEHMET CAVİT KAVAK (İstanbul) — Artık memleket meselelerini konuşalım.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Çünkü bakın, 20 Ekim tarihinde yapılan seçimlerde iki siyasi partiye; yani Doğru Yol Partisiyle, Sosyaldemokrat Halkçı Partiye, halkımız %48 oy vermiş. Şimdi diyorsunuz ki, “Bu bir sene zarfında bu %48 oy gitti arkadaş” Nereye geldi diyorsunuz? Yüzde 36’ya... Öyle mi?

EKREM PAKDEMİRLİ (Manisa) — 35,9’a.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 35,9 a. Tabii, tabii, Ekrem Hoca gayet prestijidir; %35,9 a. Peki, bu 35,9 la, bu iki parti burada oturuyor; diyelim öyle... Sizler, %36 ile 290 milletvekiliyle burada 4 sene oturmadınız mı?

EKREM PAKDEMİRLİ (Manisa) — Siz kabul etmediniz ama...

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — Siz kabul etmediniz ama...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Etti, etmedi meselesi başka. Yüzde 36’yla 290 milletvekiliyle 4 sene oturmadınız mı burada? Oturdunuz...

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — Siz şikâyet ediyordunuz...

SALİH KAPUSUZ (Kayseri) — Sayın Başbakan, ANAP’a söyleme.

OĞUZHAN ASILTÜRK (Malatya) — ANAP’a söyleme Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben ne yapayım, istediniz bunu!

BAŞKAN — Arkadaşlar, dinleyelim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bitmedi, bitmedi, biraz dinle, söyleyeceğim başka şey de olur canım, bir parça dinle...

Ve netice itibarıyla, 1989 Martında, bütün Türkiye’de, iki bin yerde yapılmış bulunan Belediye İl Genel Meclisi seçimleri ki genel seçime millet iradesini vermeye yeter; çok yakın olan odur, yakın olan odur. Seçim yapılan bu iki bin yer ve Türkiye’nin 73 tane, 74 tane ilinde yapılan seçimlerde sizler 21,75 oy alıp gelmediniz mi buraya?

YÜKSEL YALOVA (Aydın) — Siz bari söylemeyin bunu Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Geldiniz. 21,75 eğer; bakınız şimdi, %36, eğer bir siyasi iktidarın buradaki kıstası ise %21,75 neyin kıstası?

YÜKSEL YALOVA (Aydın) — O zaman “işgal” diyordunuz ama...

EYÜP AŞIK (Trabzon) — O zaman “işgal” diyordunuz ama...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Müsaade buyurun... Bu %21,75’le Sayın Özal’ı Çankaya’ya çıkarmadınız mı? Epeyce de iş açtınız yani; iş... Hem milletin başına, hem de herkesin başına... *(DYP sıralarından alkışlar)*

Sayın Yılmaz, zatiâliniz, bu 21,75’le, 3 ay bile olsa, Başbakanlık yapmadınız mı?

A. MESUT YILMAZ (Rize) — Sayın Başkan, cevap verebilir miyim?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Canım, ne sorusu soracaksınız? Ben burada oturdum böyle söylediğiniz lafları içerek dinledim, biraz da siz dinleyin bakalım. Daha çok dinleyeceksiniz, çok...

BAŞKAN — Dinleyelim arkadaşlar, dinleyelim.

A. MESUT YILMAZ (Rize) — Ama soru soruyor Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Değerli Milletvekilleri, bu 36’yı da bir vuzuha kavuşturalım. 7 Haziranda yapılan seçimler 243 yerde yapılmıştır. Bunun içerisinde,

Van gibi, Urfa gibi büyük şehirler vardır; Nazilli gibi, Ünye gibi büyük kasabalar, büyük ilçeler vardır ve küçük kasabalar da vardır.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — İstanbul gibi...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bu 7 Haziran seçimlerinde koalisyon partileri %58 oy almışlardır. Biz demedik ki, evet, bu mahallî seçimdir; Ama yani eğer düşük alınsaydı, bu istismar edilirdi; çok alınmış olması da anlamsız değildir, işte bir anlamı vardır, bir nabızdır, anket gibidir falan; güvenoyu filan değildir.

Şimdi, geliyorsunuz 1 Kasım’da yapılan seçimlere. 1 Kasım’da yapılan seçimler 23 yerde yapılmıştır.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — İstanbul’da da...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Müsaade buyurun efendim. 23 yerde yapılmıştır.. İstanbul, Türkiye’nin bir parçası da, Kars’ın Damalı Türkiye’nin bir parçası değil mi? Iğdır’ın Karakoyunlu’su Türkiye’nin bir parçası değil mi? Nazilli’nin İsabeyli’si Türkiye’nin bir parçası değil mi? Sivas’ın Akıncıları Türkiye’nin bir parçası değil mi? Kayseri’nin Gesi’si Türkiye’nin bir parçası değil mi?

SALİH KAPUSUZ (Kayseri) — Evet, evet...

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Evet, evet.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Değil mi? Öyle değil mi? Denizli’nin Başpınar’ı Türkiye’nin bir parçası değil mi?

BAŞKAN — Arkadaşlar, lütfen dinleyelim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Öyleyse, gelin, şimdi ben böyle 35,9 falan, bunları peşinde değilim; bakın size neyi anlatmaya çalışıyorum... İzmir’de 4

yerde seçim yapılmış, ikisini Doğru Yol Partisi, birisini SHP adayı kazanmış ve İstanbul'da 6 yerde seçim yapılmış... "6-0; var mı bize yan bakan! 6-0..."

Ondan sonra 6-0 diye ortaya çıkarlar...

EYÜP AŞIK (Trabzon) — Muhalefet 6, Hükümet (0).

BAŞKAN — Arkadaşlar, dinleyelim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Efendim...

EYÜP AŞIK (Trabzon) — Muhalefet 6, Hükümet (0).

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Netice itibarıyla "6-0" deyip, 2'ye inmişler,

EYÜP AŞIK (Trabzon) — Sayın Başbakan, muhalefet 6, Hükümet (0).

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tümüne bak... Tümüne baktığımız zaman, iktidar 17, muhalefet 6.

Şimdi, bunları tartışmakta yarar yok, bunlar zaman kaybıdır, yani bunlara verdiğiniz ağırlık, zaman kaybıdır. Hem, size demezler mi ki, hem size Anavatan Partisi olarak, "Hadi, iktidar iktidardı, yaptığı yapamadığından dolayı yıprandı ve ondan dolayı oyu düştü; siz muhalefettiniz, muhalefet olarak oyunuz niye düştü?" demezler mi size? *(DYP sıralarından alkışlar)*

METİN EMİROĞLU (Malatya) — Dördüncü parti oldunuz canım!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Onun için dedim, eğri otursanız bile doğru konuşun diye.

Şimdi, gelin, bakınız ne oluyor Türkiye...

Binaenaleyh, şimdi buraya gelip, "kamuoyu desteğiniz gitti, şöyle oldu böyle oldu" falan demenin bir manası yok. 1994'ün Martında Türkiye'de...

MEHMET CAVİT KAVAK (İstanbul) — Vakit doldu.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Nasıl doldu! Daha bir şey demedik ki! Daha epey laf var yani; sıkıldıysanız, ayrı mesele!

1994'ün Martında Türkiye'de yerel genel seçimler yapılacaktır. Bu yerel genel seçimlere gelirsiniz, koalisyon; yani, aslında koalisyon bu yerel genel seçimlerde başarısız olur, sizin 1989'da düştüğünüz gibi, 21.75'e düşerse...

HALİT DUMANKAYA (İstanbul) — 22'ye düşerse...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hayır, hayır, efendim müsaade edin, üslup bu; 21.75'e düşerse veya böyle bir duruma düşerse... Anlatabildim mi! O zaman biz Meclisten aldığımız bu emaneti, yeni sahip bulsun diye, aynı gün akşamı Meclise iade ederiz. Tamam mı? *(DYP sıralarından alkışlar)*

EYÜP AŞIK (Trabzon) — Böyle yapmazsınız.

HALİT DUMANKAYA (İstanbul) — Vallahi billahi yapmazsın.

BAŞKAN — Arkadaşlar, dinleyelim lütfen.

EYÜP AŞIK (Trabzon) — 500 gün gibi olmasın Sayın Başbakan!

BAŞKAN — Eyüp Bey, sen de çok laf atıyorsun, dur bakalım.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — TRT eleştirileri var. Tabii, TRT, dünyanın her tarafından eleştirilmiştir; yani devletin radyo ve televizyonu varsa, dünyanın her tarafında eleştiriliyor; Fransa’da da eleştiriliyor, İngiltere’de de eleştiriliyor...

EYÜP AŞIK (Trabzon) — Fransa’da TRT var mı?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Onun içindir ki, bu özel televizyonlar, yani devletin televizyon tekeline ortadan kaldırması hali, bu eleştirilere bir cevaptır.

Şimdi, ben burada gelip, “Efendim, ben az çıkıyorum, çok çıkıyorum, beni az veriyorlar, çok veriyorlar” tartışması yapmayacağım. Neden? Çünkü sizin bugün yaptığınız şikâyetleri, geçmişte biz aynen yaptık. *(ANAP sıralarından gürültüler)*

Şimdi, neden yapmışız? Mesela temmuz ayı içerisinde Sayın Mesut Yılmaz Başbakan olarak 139 dakika 40 saniye konuşmuş; Demirel de 27 dakika 30 saniye konuşmuş.

OĞUZHAN ASILTÜRK (Malatya) — Doğru mu bu?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bakanlar 248 dakika 20 saniye konuşmuşlar ve Sayın Mesut Yılmaz, ANAP Genel Başkanı olarak da 41 dakika 40 saniye konuşmuş, böylece Sayın Mesut Yılmaz 180 dakika konuşmuş; 6 Saat, yarım saate karşı.

OĞUZHAN ASILTÜRK (Malatya) — Doğru mu?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Canım, doğru-eğri tartışması yapan yok...

OĞUZHAN ASILTÜRK (Malatya) — Niye düzeltmiyorsunuz?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Biz diyoruz ki, buraya geliyorsunuz, bu şikâyetleri yapıyorsunuz, bu şikâyetleriniz, hani, etme bulursun dünyası, misillu cinsten... *(ANAP sıralarından gürültüler)* Durun canım, ne dediğimi anlamadınız ki!

Evet, açıklıkla söyleyelim ki, televizyona çıkan ben değilim, televizyona çıkan Sayın Mesut Yılmaz da değil; olaylar, içinde bulunduğunuz olaylar... Sizi, aman bu çok görünüyor diye televizyon ekranından çekip çıkarıp olayı oraya koyamazsın. Binaenaleyh, öyle durup durduğu yerde, televizyon hevesi vesaire falan bizde aramayın; Ama eğer hakikaten... *(ANAP sıralarından gürültüler)*

HALİT DUMANKAYA (İstanbul) — Sayın Başbakan, 30 kişinin öldüğü haberi onuncu haber olarak veriliyor!

BAŞKAN — Arkadaşlar dinleyin. Sayın Başbakan cevap veriyor; dinleyin... Dinleyin arkadaşlar.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi bakınız, bu ülkede fevkalade önemli olaylar oluyor. Gönül isterdi ki; biraz evvel de söyledim, ülkenin büyük sorunları üzerinde, kısaca da olsa, düşüncelerinizi söyleyebilseydiniz...

Evvela, bu Büyük Meclise şükranlarımızı sunarız. Hükümet olarak; Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Başbakanı olarak da şahsen ben ve arkadaşlarım adına. Çünkü Türkiye’nin büyük meselelerinde her çeşit tartışmayı yapıp, sonunda, büyük meselelerin

istikametinde hareket etmeyi her zaman başarabildik. Bunu, bu büyük müessese için fevkalade değerli sayıyorum.

Değerli Milletvekilleri, ülkemizin bir köşesinde kan dökülüyor ve fevkalade üzücü olaylar cereyan ediyor ve bu olay 8 senedir devam ediyor. 8 senedir devam eden bu olayda...

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — Hep 8 sene!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Öyle de ondan; yani, hemen alinganlığa girmeyin. “Daha önce vardı, daha önce yoktu” da bir şey değil; ama bu olay 8 senedir devam ediyor.

EYÜP AŞIK (Trabzon) — 8 sene evvel Artvin’e, Çorum’a, Maraş’a girilmiyordu...

BAŞKAN — Arkadaşlar, lütfen!

Sayın Başbakan, buyurun.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ve bu olaylarda, sadece bu sene 850’ye yakın vatandaşımız hayatını kaybetmiştir.

EYÜP AŞIK (Trabzon) — 8 seneye eşit.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ve 600’e yakın güvenlik mensubumuz da şehit olmuştur.

A. MESUT YILMAZ (Rize) — Daha fazla...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kesin rakamları istiyorsanız vereyim; yani şey değil. Ve geçen sekiz, dokuz sene zarfında da, takriben sivil-asker 5 bine yakın vatandaşımız hayatını kaybetmiştir. Bunların içerisinde teröristler dahil değildir.

EYÜP AŞIK (Trabzon) — Son 8 seneye eşit.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi, bu olay, fevkalade büyük bir olaydır ve Türkiye’yi rahatsız eden fevkalade önemli bir olaydır. Türkiye, enflasyonun da hakkından gelir, büyümeyi de sağlar, yatırımları da yoluna kor. Yalnız, Türkiye Cumhuriyeti Devleti, demokrasinin içerisinde, yani demokrasiyle, yani demokrasinin gücüyle, demokratik devletin gücüyle, bu ülkede kanun ve nizam hâkimiyetini sağlamalıdır ve kanun ve nizam hâkimiyetini sağlarken de, suçlu ile suçsuzu ayırt etmelidir ve bunu yaparken de, mahallî halkı rahatsız etmeyecek şekilde hareket etmelidir ve bölge halkına şefkatle muamele etmelidir. Bütün bunlar yapılırken, hukukun üstünlüğü mutlaka korunmalıdır.

Biz böyle işe başladık. Bunun yanlış hiçbir tarafı yoktur; böyle de uyguladık, geliyoruz.

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — Biz de destek olduk; SHP’ye söyle.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Evet, hepinize teşekkür ediyorum, buna destek olduğunuz için. Bakınız, sizin zamanınız, bizim zamanımız olayı değil olay. Olay, Türkiye, böyle bir olayla karşı karşıyadır; binaenaleyh, siz bunu bırakmış gitmişsiniz, biz devleti devralmışız; “Nemize lazım, onların işiydi bu” dememişiz, üstlenmişiz; devletin güçlerini kullanarak bu meselenin altından kalkmaya çalışıyoruz ve devlet kalkmaya çalışıyor ve buradaki en önemli husus, dikkatinizi çekerim, Türkiye’nin

içeride, dışarıda pek çok düşmanı vardır ve şu anda bu olay, Türk Devletinin, halkına karşı giriştiği bir olay gibi görünmüyor; öyle göstermek isteyenler vardır! İçeride...

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — İçeride Çekiç Güç...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İçeride, Türkiye'nin basını, Türkiye'nin siyasetçisi, Parlamentosu ve halkın kahir çoğunluğu da, bu olayı, devletin halka karşı giriştiği bir olay değil; aksine, halkını, hudutlarını, toprağını ve bayrağını korumak için giriştiği bir olay görüyor. Binaenaleyh...

NEVŞAT ÖZER (Muğla) — Bütçeye gel Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İşte bu, bütçe, bütçe bu... Yani, yoksa sen açtıydın, ben kapattıydım değil bu; olay bu.

İşte burada, bu vesileyle bütçe, sadece, bir hükümetin, icraatını gözden geçirmesi değil, bir ülkenin tüm sorunlarının değerlendirilmesi fırsattır. Binaenaleyh, Hükümet bunda taraftır gayet tabii. Bütçe, hükümet tarafından hazırlanır gelir; Ama devlet bütçesidir, devletindir. Çünkü gelirleri, vergi geliridir; giderleri, kamu hizmetidir. Bu, devletin işidir. Yani, bu, hangi siyasi partiye mensup olursa olsun, herkesin yararlanacağı, herkesin külfetine katlanacağı bir olaydır. Onun içindir ki, Güneydoğu Anadolu'da meydana gelen bu olayların etkisiz hale getirilmesi ve halkımızın orada rahata kavuşturulması için girişilen bu mücadeleyi yapanları, bütün tepeden tırnağa, yöneticisinden, bugün eksi 8-12 derecede Cilo Dağlarının eteğinde kahramanca hudutlarını bekleyen, bu ülkenin askerlerini, subaylarını, astsubaylarını, polisini, tümünü huzurunuzda kutluyorum ve kendilerine Hükümet Başkanı olarak teşekkürlerimizi, şükranlarımızı sunuyorum. *(DYP sıralarından alkışlar)*

Şimdi, bu olayın içine girdiğin zaman, bakınız neler var olayın içerisinde...

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — İyi Ama bütçe ne oldu?

MUSTAFA BAŞ (İstanbul) — Enflasyona gelelim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bu, enflasyondan önemli; bu, her şeyden önemli, bu, seçimden de önemli, her şeyden önemli beyler. Türkiye'nin bölünmez bütünlüğü üzerinde titrerken ve bakın, Bitlis'in Cevizdalı Köyüne gelip de, Cevizdalı Köyünde 38 vatandaşımızın şehit edildiğini dünya bilmiyor ve bu 38 vatandaşımız, Bitlis Cevizdalı Köyünün halkıdır.

HALİT DUMANKAYA (İstanbul) — Ama onu, 10'uncu haber olarak veriyorsunuz!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Çatak'ın bir yaylasına gidip de, orada 9 aylık çocukla beraber, bir kadının 7 çocuğuyla beraber şehit edildiğini de çok kimse bilmiyor... Otobüslerin durdurulup, insanların indirilip kurşunlandığını da bilmiyor...

MUSTAFA BAŞ (İstanbul) — Hükümet ne yapıyor?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İşte, bunları bilsinler diye söylüyoruz. Dünyada, sanki Türk Devleti, kendi halkına karşı bir icraata girişmiş gibi bir havayı doğurmaya çalışanlar var.

Bunların karşısında olmak, sanıyorum ki, sadece benim değil, sadece Hükümetimizin değil, sadece iktidar partilerinin değil; Ama hepimizin görevi. Burada olan olayın,

aslında, masum, kimsesiz, öldürülen sivil insanları korumak için devletin işin içine girmesi olduğunu herkese anlatmalıyız...

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Biz Hükümete bu desteği hep verdik.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Veriyorsunuz, teşekkürlerimi söyledim ve siz Hükümetken de biz hep verdik, her zaman verdik.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Doğru. Ortağınıza söyleyin...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — “Siz hükümetken, biz Hükümetken” meselesi değil; “onlar bunlar” meselesi de değil; gelin, hepimiz bu ülkenin çocuklarıyız ve başımızı ellerimizin arasına alalım... Diyoruz ki, işte, ülke meselesi budur ve bu siyaset üstü bir meseledir. Bunun siyaseti-yok mudur? Vardır. Bunun siyaseti vardır; Ama evvela bu işin, yani devletin bu mücadelesine halkın büyük çoğunluğunun, basının, Parlamantonun büyük çoğunluğunun, hemen hemen ekseriyetinin destek vermiş olmasını devam ettirmekte sayısız yararlar görüyoruz.

M. VEHBİ DİNÇERLER (Ankara) — Ortaklar dahil...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şu hususu tekrarlayayım ki, “Bu mücadele nasıldır?” diye kimse sormadı. Keşke sorsaydınız... Yani, “Burada ne oldu?” diye sorsaydınız, Hükümetten bilgi isteseydiniz diye düşündüm ben; Ama ben gene şu cevabı vereyim: Bakırı, bu örgütler, İran, Irak ve Suriye içerisinde dağılmış örgütlerdi ve bunların esas gücü Irak sınırındaydı. Irak sınırında aşağı yukarı 7 bine yakın bir güç mevcuttu; eğitilmiş bir gücü ve silahlıydı, iyi silahlıydı. Türkiye’nin içerisinde de -16 Mart 1992 tarihinde, yine bu kürsüden söylediğim gibi- dağında taşında, mağarasında, her tarafında vardılar. Netice itibarıyla, bunları tesirsiz hale getirmek, bir taraftan bataklığı kurutmakla ancak mümkündü. Bir taraftan, devletin güvenlik güçleri, hukukun içinde kalarak, hukukun üstünlüğüne riayet ederek bu mücadeleyi Türkiye içinde yaparken, öbür taraftan da, hudut dışına taşmak mecburiyetiyle karşı karşıya kalmışlardır.

Size şunu beyan etmek isterim ki, bu 7 bin kişilik güç, bugün hemen tamamıyla diyebileceğimiz şekilde, tesirsiz hale gelmiştir. Binaenaleyh, bu, bizim kahraman askerlerimizin, silahlı kuvvetlerimizin, polisimizin, güvenlik güçlerimizin, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin güvenlik güçlerinin bir büyük başarısıdır ve inşallah bundan sonraki kısmını da, yani bu ülkenin dağına taşına yerleşmiş olup da, masum insanları, çoluk çocuk demeden, sadece korkutmak gayesiyle kan döken insanları tesirsiz hâle getirmeyi başaracağız.

Burada halkımıza şu dilekte bulunmak istiyorum. Türkiye’de kimse, 921 senedir kardeş olarak yaşadığımız insanları birbirinden ayıramaz. Yani, bu harekete bakarak da, Türkiye’nin başka yerlerinde veya Türkiye’nin o bölgesinde bir nifak sebebi olmasın bu hadise.

Devlet, bu hadiseyi yapanları nasıl olsa tesirsiz hale getirecektir. Onun için, üç gün evvel Antalya’da meydana gelen olaydan fevkalade muazzebim. Yine, Antalya’daki hemşerilerimize sesleniyorum: Devlet, bunları yapanları bulur çıkarır. Onun içindir ki, sükûnet istiyoruz.

Burada şunu söyleyeyim: İstanbul’da, İzmir’de, Ankara’da anarşinin köküne inilmiştir, terörün köküne de inilmiştir. Aslında, buralarda zaman zaman birtakım

şeyler oluyor Ama normal rejimin içerisinde, yani olağanüstü bir rejime gitmeden mesele çözülmüştür diyebiliriz. Bugün Türkiye’de, üç hadise müstesna, yani terörün hâkim olduğu yerler dışında üç hadise müstesna, faili meçhul cinayetlerin tümünün faili bulunmuştur.

EYÜP AŞIK (Trabzon) — 270 tane!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — “O bölge hariç” diyorum.

EYÜP AŞIK (Trabzon) — Ha, evet.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İstanbul, İzmir, Ankara, Adana gibi; yani olağanüstü halin bulunduğu bölgenin dışında, Türkiye’de, üç hadise müstesna, bütün olayların faileri bulunmuştur. Devlet, bu şehirlerde suç işleyeni ya anında ya da iki gün, üç gün sonra bulup yakasına yapıyor; bunu da, normal Türkiye Cumhuriyetinin kanunlarına göre yapıyor.

Bu, çok önemli bir olaydır ve bu olayın çözüme gitmesi için vereceğiniz destek, sadece Hükümete değil -gayet tabii Hükümet de desteklenmiş olabilir ama- devlettir; vereceğiniz destek, güvenlik güçlerinedir. Bunu verdiniz geldiniz, bu bütçe münasebetiyle de, bu desteğinizi yine esirgememenizi rica ediyorum.

Bir diğer konu, enflasyonla mücadele idi... Enflasyonla mücadele kolay bir olay değildir.

AHMET FEYZİ İNCEÖZ (Tokat) — 500 gün gibi!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Canım; sen dedin, ben ettim meselesi değil; bir dinle bakalım ne diyeceğiz, bir dinle... Yani mesele, benim yanlışımı çıkarmaksa, benim yanlışımı çıkarmak meseleyi halletmiyor... Anlatabildim mi? Eğer sizin meseleniz bu ise devam edin.

OĞUZHAN ASILTÜRK (Malatya) — O zaman bir şey bulursun Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Öyleyse, bunun faydası yok kimseye.

Değerli Milletvekilleri; burada, yine Türkiye’nin çok önemli bir konusuna, bana göre gayri siyasi, siyaset ötesi bir konusuna dokunmak istiyorum.

Enflasyon işi, Türkiye’nin malî sağlıklılığını kaybetmesiyle çok yakından ilgilidir. Sayın Gürkan da ifade ettiler, sadece bundan ibaret değildir olay; olayın birtakım yönleri de vardır.

Yalnız, bir ülkede, kamunun borçlanma gereksinimi, borçlanma ihtiyacı %10 lar civarında seyrettiği sürece, enflasyonun, haktan gelmek mümkün değildir; olay budur. Öyleyse, kamunun borçlanma ihtiyacını azaltma, enflasyonla mücadelenin birinci şartıdır. Aslında, kamunun borçlanma ihtiyacı şöyle olmuştur: 1983 te kamunun borçlanma ihtiyacı %6 lar civarındayken, 1991 de, hibesiz %16,3 e, hibeli %14,4 e çıkmıştır.

M. VEHBİ DİNÇERLER (Ankara) — Hoca, “Heybeli, heybesiz” dedi ona.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Efendim?

M. VEHBİ DİNÇERLER (Ankara) — Hoca, “Heybeli, heybesiz” dedi ona.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yani, Hocayla beni tutuşturmayın! (Gülüşmeler)

EYÜP AŞIK (Trabzon) — Korkuyor musun Hocadan?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hibeli, hibersiz; yani 16,3 e çıkmıştır; bütün olay bu. 1992 de bu, eğer hibeliyi alırsanız, ki 14,4 tür -ki, 1992 de pek fazla hibe yoktur, çok azdır- onunla kıyaslayacaksınız, 12,6 ya düşmüştür. 2 milyar dolardan geliyor; 1993 te ise bunun %9 a indirilmesi programlanmıştır. Binaenaleyh, önünüze gelen bütçe, bu borçlanma ihtiyacını %9 a indirmeyi -nereden? 1991 in %14,4 ünden, 1993 de %9 a indirmeyi- hedeflemiştir. Bu yeter mi? Yetmez. Yalnız, şimdi yine eğri oturup, doğru konuşalım; yine o kitaba müracaat edeceğim...

OĞUZHAN ASILTÜRK (Malatya) — Hem doğru oturalım, hem doğru konuşalım Sayın Başbakan. Niye eğri oturalım!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Öyle yapabiliyorsanız öyle yapın, ona hiçbir itirazım yok.

BAŞKAN — Sayın Asiltürk, lütfen...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — “Enflasyon, dar ve sabit gelirlilerin, orta direğin en büyük düşmanıdır...”

MUSTAFA BAŞ (İstanbul) — Mazot kaç lira?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Enflasyon, işçi, memur ve emeklinin her yıl aldığı ücret artışlarını, hayat pahalılığı karşısında tesirsiz kılar, gerçek satın alma gücünü düşürür, gelir dağılımını daha da bozuk hale getirir. Esnaf, boşalan raflarını eskisi kadar dolduramaz; çiftçi, tarlasını işlemekte, ihtiyaçlarını karşılamakta zorluk çeker...

EKREM PAKDEMİRLİ (Manisa) — Doğrudur.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hükümetimiz, enflasyonu çok aşağı seviyelere düşürmeye kararlıdır. Bunun için şu politikalar uygulanacaktır...

MEHMET CAVİT KAVAK (İstanbul) — O eskidendi.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Eski, yeni meselesi değil mesele.

“İlk hedefimiz, aşırı enflasyonu kontrol altına alarak, dar gelirlinin belini bükten pahalılığı önlemek için, fiyat artışlarını yavaşlatmaktır. Aşırı enflasyonun olduğu her ülkede, gelir dağılımı hep fakirin, dar gelirlinin aleyhine gelişmiştir. Enflasyonu %10’ların altına indirmedikçe, gelir dağılımını düzeltemeyiz...”

Ne zaman indirirsiniz enflasyonu %10’ların altına? “İki senede indiririz” Cevap da bu.

Şimdi, bunlar bizim Hükümet Programımızda olan kayıtlar değil; bunlar, Anavatan Hükümetinin müstakbel hükümetindeki talepler de değil; bunlar, Anavatan Hükümetinin -Anavatan hükümetlerinin diyelim, çünkü Anavatan reddi miras yapamaz, yapacaksınız ayrı mesele de- yani...

MEHMET CAVİT KAVAK (İstanbul) — Dün dündür... (ANAP sıralarından “yapmayız” sesleri)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yapmazsınız canım, yapılır mı yani; sonra ayıp olur! (*Gülüşmeler*) Bunlar, Anavatan hükümetlerinin, hükümete başladığı zamanki kayıtlarıdır. Ne yapmışlardır? Yani, bu orta direğin savunucuları, bugün buradan gelip: “Köylünün parasını vermediniz, halkı sıkıntılara soktunuz, pahalılığa ezdirdiniz...” falan diyenler ne yapmışlardır?

MEHMET CAVİT KAVAK (İstanbul) — 1993 yılı bütçesini görüşüyoruz efendim, 1983’ü değil.

RASİM ZAİMOĞLU (Giresun) — Hâlâ eskiyi anlatıyorsunuz Sayın Başbakan.

BAŞKAN — Değerli arkadaşlar, dinleyelim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bazı şeyleri aydınlatmak lazım, halk birtakım şeyleri kafasına aldı. Acaba...

EYÜP AŞIK (Trabzon) — Biz onun hesabını millete verdik.

BAŞKAN — Değerli arkadaşlar...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Evvel Allah; hem nasıl verdiniz!

BAŞKAN — Sayın arkadaşlar, demin, dinlenmediğiniz için şikâyet ediyordunuz, şimdi dinleyin. Değil mi? Dinleyin. Sayın Başbakan ciddî konularda cevap veriyor.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ve ne yapmıştır? 1983’ün enflasyon nispeti %28 idi, 1991’in enflasyon nispeti %71 idi. 28’den 71’e çıkarmak suretiyle acaba, “Bu enflasyon 1 puan bile çıksa halkı ezer” diyenler, halkı ezmişler midir, yoksa halkı zenginleştirmişler midir?

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) — Siz ne yaptınız?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi bu kürsüye gelip, 28’den 71’e çıkaranlar bize diyor ki: “Bunu hâlâ niye indirmediniz, hâlâ ne duruyorsunuz? İndirsenize, niye oturuyorsunuz burada indirmeden?”

HALİL İBRAHİM ÖZSOY (Afyon) — “İndireceğim” diye geldiniz; talip olan sizsiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bunu, hani 71 gibi bir rakamı ele alıp da, bunu 30’lara, 25’lere indirenler olsa, “25 aldığınız halde, bunu ne yaptınız da bir senenin içinde 60’lara çıkardınız?” deseler anlarım.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — “Çare biziz” dediniz...

YUSUF NAMOĞLU (İstanbul) — “500 gün” demediniz mi?

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Biz hesabımızı verdik, oradan buraya geldik efendim; ama siz, “Çare biziz” dediniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Oradan buraya geldiniz... Hadi bakalım, yolunuz açık olsun, gidedurun! Yani sathı maildesiniz, aşağıya doğru...

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Gitmiyoruz efendim, buradayız.

OĞUZHAN ASILTÜRK (Malatya) — Onlar hesabı seçimde verdiler, sıra sizde.

BAŞKAN — Arkadaşlar, lütfen, lütfen...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Gene, buraya geleceksiniz, diyeceksiniz ki, “Efendim, halka verdiğiniz sözleri tutmadınız?” Biz de “Neyi tutmadık?” diye sorduğumuz vakit...

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Siz, işte onun hesabını verin, halka ne dediniz de, yapmadınız...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bakın, biz halka ne dedik? Halka, “Alın terinin, el emeğinin karşılığını vereceğiz” dedik.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Hesap sormak kolay; ama hesap verme sırası şimdi sizde. Neyin karşılığı verildi?

ALİ ER (İçel) — Mazot ne oldu, mazot?

HALİL İBRAHİM ÖZSOY (Afyon) — Ne zaman?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bir dinleyin bakalım canım.

BAŞKAN — Arkadaşlar, cevaptan korkuyor musunuz, bırakın, dinleyin, Sayın Başbakan cevap veriyor.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Halka dedik ki “Alın teri, el emeğinin karşılığını vereceğiz” Köylüye, alın teri, el emeğinin karşılığını verdik. (DYP sıralarından alkışlar)

ALİ ER (İçel) — Ne verdiniz? Köylüyü bitirdiniz siz!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bakınız, 700 liralık buğdayı 1.400 liraya aldı devlet...

ALİ ER (İçel) — Sebze, meyve ne oldu?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ve 3.000 liralık pamuğa 6.000 lira verdi ve 6.000 liralık fındığa 9.000 lira verdi ve 200-202 liraya satılan pancara da 330 lira verdi ve 700-800 liraya satılan ayçiçeğine de 2.500 lira verdi.

NABİ POYRAZ (Ordu) — 5.500 lira fındık nerede? 9.000 lira.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi dinleyin!

ALİ ER (İçel) — Dinlenecek şeyler söyle sen de...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İster dinleyin, ister dinlemeyin!

Ve tütün... 15 bin liralık tütüne de 38 bin lira verdi. Vermedi mi? Verdi.

HALİL İBRAHİM ÖZSOY (Afyon) — Mazot... Mazotla aldınız onu.

BAŞKAN — Arkadaşlar dinleyelim Sayın Başbakanı, dinleyelim.

ALİ ER (İçel) — Mazot, mazot ne oldu? Bir kelime söyle.

BAŞKAN — Değerli arkadaşlar, lütfen...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın Başkan, benim ne kadar vaktim var?

BAŞKAN — Efendim, 14 dakikanız var.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Toprak Mahsulleri Ofisi halktan bu sene aşağı yukarı 2,5 milyon ton buğday, 600-700 bin ton arpa ve bir miktar mısır, bir miktar da pirinç aldı ve mahsul bu sene geçen seneki kadar çok değildir. Toprak Mahsulleri Ofisi, bu mahsulü yani depolarında olan mahsulü, evvelâ, seneye girerken sattı ve aldığı parayla yeni mahsul alımına girdi. Toprak Mahsulleri Ofisi, eğer 1.000 liraya bir kilo buğday alıp deposuna koyarsa, o buğday 3.000 liraya geliyor; çünkü Toprak Mahsulleri Ofisinin, hem kendi masrafları var hem de üzerinde 15 trilyon banka faizi var.

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Özel bankaların?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Özel, güzel! Ama bizim devraldığımız 1991 Türkiye'sini söylüyorum.

Binaenaleyh, 4 trilyon 200 milyar lira olarak, Toprak Mahsulleri Ofisi tarafından, yani devlet tarafından satın alınan hububat, mısır ve pirincin parası ödenmiştir ve bunu verenlerin devlette bir tek kör kuruş alacağı yoktur. İşte burada televizyon, buna söylüyorum. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

HALİL İBRAHİM ÖZSOY (Afyon) — Depolardakini, sattınız; ama mazota gitti paralar.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Evet, Hazreti Peygamberimizin hadisi gereğince, teri soğumadan hak sahibine bu paralar ödenmiştir.

HALİL İBRAHİM ÖZSOY (Afyon) — Mazota gitti paralar, mazota.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Canım, böyle mi değil mi? “Değil” deyin; böyle mi, değil mi?

ALİ ER (İçel) — Mazot ne oldu?

RASİM ZAİMOĞLU (Giresun) — Sonuç ne oldu, sonuç?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İşte, sizi halkın karşısına koydum, çünkü sadece seyredilen ben değilim, hepinizsiniz.

ALİ ER (İçel) — Halk sizi biliyor, zamanı gelecek...

RASİM ZAİMOĞLU (Giresun) — Giresun’a gelin, vatandaş dinleyin.

BAŞKAN — Dinleyelim arkadaşlar, Sayın milletvekilleri lütfen...

AHMET FEYZİ İNCEÖZ (Tokat) — Sayın Başbakan, pancar paraları tam bir sene sonra ödendi.

HALİL İBRAHİM ÖZSOY (Afyon) — Halk bize soruyor Sayın Başbakan, “Mazot ne oldu?” diye.

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, dinleyelim efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Çay-Kur, bu sene 600 bin ton civarında çay yaprağı almıştır.

NABİ POYRAZ (Ordu) — Fındık ne durumda Sayın Başbakan?

BAŞKAN — Arkadaşlar, dinleyin lütfen.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ekim ayı içerisinde Çay-Kur’un 1 trilyon 400 milyar liralık borcunun, 1 trilyon 200 milyarı ödenmişti. Bugün Çay-Kur’un

halka borcu yoktur; ama “vardır” diyorsanız, ödetiriz; Ama 1 trilyon 400 milyarın 1 trilyon 200 milyarı ekim ayı itibarıyla ödenmiştir.

EYÜP AŞIK (Trabzon) — Banka borcu?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi dönelim; 1991 Ekiminde bizim devraldığımız Türkiye’de hububat çiftçisine devletin 2 trilyona yakın borcu vardı, biz ödedik. Binaenaleyh, bugünkü zamanda, devletin, aldığı maldan, hububat çiftçisine, Çay-Kur çiftçisine borcu yoktur...

HALİL İBRAHİM ÖZSOY (Afyon) — Mazota gitti bütün paralar.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ve Türkiye, 1 trilyon 400 milyarlık ayçiçeği satın almıştır...

EYÜP AŞIK (Trabzon) — Çay-Kur’un 1 trilyon borcu var bankaya.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Banka başka mesele; “köylüye” diyoruz.

EYÜP AŞIK (Trabzon) — Ama köylünün kredi parası! Bankadan faizle almış...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Canım, faizle almış, neyle almışsa almış; ödemiş mi?

BAŞKAN — Sayın arkadaşlar, itiraz etmeyin...

EYÜP AŞIK (Trabzon) — Üreticinin parasını faize verdiniz...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Canım, geldiniz, burada “Alın terini vermediniz, karşılığını etmediniz” dediniz; ben ona cevap veriyorum işte. “Hiçbir şey yapmadınız, sözünüzü tutmadınız...”

EYÜP AŞIK (Trabzon) — O Çay-Kur’un parasıydı ama ne fark eder?

RASİM ZAİMOĞLU (Giresun) — Sayın Başbakan, fındığın merkezine gelin, bize gelin...

BAŞKAN — Sayın arkadaşlar, böyle bir müzakere usulümüz yok; bekleyin efendim...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Gelin de şöyle panel yapalım; şöyle dizilin hepiniz, panel yapalım canım, belki daha kolay olur panel! *(DYP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Her bütçede cevap hakkınız var.

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Televizyonda liderler toplantısı yapalım Sayın Başbakan...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Değerli Milletvekilleri, şunu bilmeniz hakkınızdır: Benim elimdeki kayıtlara göre 1 trilyon 600 milyar tutarında fındık satın alınmıştır, bunun 1 trilyon 100 milyarı ödenmişti. Fındık üreticisine 482 milyar borcu vardır kooperatifin; bu, peyderpey ödenmektedir; on beş yirmi günü geçmeden ödenmektedir.

RASİM ZAİMOĞLU (Giresun) — “Tikka para” dediniz...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — TARİŞ’in, pamuk alacağı olarak halktan mubayaa ettiği miktar 1 trilyon 283 milyardır; ödenen kısmı 770 milyardır. Binaenaleyh, TARİŞ’in de daha 500 milyar borcu vardır.

Çukobirlik'in, Ant-Birlik'in, halka borcu, hemen hemen yok gibidir. Çukobirlik'in 2 trilyon 320 milyarlık pamuk alımı vardır; bunun 1 trilyon 460 milyarı ödenmiş, 860 milyarı da ödenmektedir. Buradan çıkan netice, 7 trilyon 850 milyarlık bir mubayaa, birlikler yapmış; bunun 6 trilyonu ödenmiştir, 1 trilyon 850 milyarı da ödenmektedir; kaynak hazırdır, ödeniyor. Ceman yekûn, birlikler 14 trilyon 600 milyarlık mubayaa yapmış, bunun 12 trilyon 800 milyarını ödemiştir. İşte hadise bu... *(DYP sıralarından alkışlar)*

EYÜP AŞIK (Trabzon) — 2 trilyon borcu geçen seneden...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Geçen sene bu mevsimde 4,5 trilyon borç vardı ve paralar, bu paralar değildi; paralar, bunun yarısı kadardı.

EYÜP AŞIK (Trabzon) — 2 trilyon borcu vardı; şimdi de 2 trilyon borcu var!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Efendim, buraya geliniyor, "Memuru ezdiniz, köylüyü ezdiniz" deniliyor, grafikler gösteriliyor; şuraya grafikler konuluyor, gösteriliyor...

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Grafik demek, gerçek demektir.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Grafik işini kim olsa anlar; yani kim olsa anlar bu grafikten, işin en kolayıdır; çünkü iki boyutludur.

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Sizin bütçenin arkasında da bir grafik var.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yalnız, memur maaşları olayında ise buradan gösterilen grafiğin bir anlamı yok. Çünkü isterse bana versinler o grafiği, burada düzeltivereyim!

MUSTAFA BAŞ (İstanbul) — Memur biliyor...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Biliyor, bilmiyor...

Bakın, 1983'te 100 olan memurun reel ücretleri, 1984'te 98'e, daha sonra 88'e inmiş; 1989 ve 1991'de yukarı çıkmış, 1992'de 199'a çıkmıştır. Binaenaleyh, 1992'de, 1991'e göre, memur ücretlerindeki reel artış %15'tir ve 10 puan artarak, 1991'in 188'ine karşı, puan olarak -yani 1983'ü 100 olacaksınız- 1992'de bu olmuştur 198.

Şimdi, ben de gösteririm grafiği burada; grafik de bu...

YUSUF NAMOĞLU (İstanbul) — Fosforu yok!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Binaenaleyh, şu enflasyon, şu da memurun eline geçen... Böyle Sayın Erbakan, bu işi tersinden tutmuş!

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Sizin öneriniz üzerine yaptık.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yani, başını aşağıya, ayaklarını yukarı koymuş, "işte görüyor musunuz falan" diye! Ee canım, sadece sen mi bilirsin bu çizgi işini? Ah Hoca ah! Bak, ne kadar mahcup olursunuz; yaptığınız iş... *(DYP sıralarından alkışlar)*

NECMETTİN ERBAKAN (Konya) — Memur inliyor!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İddiamız şudur: Hükümet canını dişine takmış, köylüsünü ezdirmemiş, memurunu ezdirmemiş, işçisini ezdirmemiş ve 800 bin lira olan asgarî ücreti 1 milyon 400 bin küsur liraya çıkarmış ve yaptığı

toplusözleşmelerde %60 farkı vermiş; geçen seneden kalan farkını da vermiş, %86 olmuş, işçiye verdiği bu.

Efendim, bilmem Türk-İş'in kongresinde şöyle olmuş da, böyle olmuş da... Bunlar, kongre işleri. Kongre... Kongre zemininde gayet kolay o işleri ayarlamak. Ve ne yapmış bugünkü Hükümet işçiye, ne yapmış? Gelmiş...

A. MESUT YILMAZ (Rize) — Hiçbir şey yapmamış!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hiçbir şey yapmamış ha! %60 fark vermiş, artı 26, geçen seneden kalanını vermiş; 86... Neyini yapmamış?

EYÜP AŞIK (Trabzon) — Kötülük yapmamış.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ve size şunu söyleyelim beyler: Geçen bir sene zarfında iki tane grev ertelenmiş; bu grevlerden bir tanesi büyük şehirlerin hayatını tehdit eder hale geldiği için, bir tanesi de, 3 trilyonluk mahsul tarlada kalırsa, o tarlada kalma halinde, o müessese artık o insanları çalıştıramayacağı için... Ve gelmişler, anlaşılmışlar... Bugün Türkiye'de grev de yok; yani, ufak tefek şeyler müstesna. Türkiye rahat... Evet, Türkiye'de bir rahatsızlık yok ve seçim mücadelesinden doğan, şöyle böyle Hükümete karşı kuvvet göstermek falan... O işleri ben gayet iyi bilirim, ben onları bilerek gittim oraya, ben onlardan hiç yılmam...

Ben bunları orada açık açık söyledim. Ve neydi yapmadığımız şey? Evet, hastane kapılarını açmamışız! Hayır, hastane kapıları ardına kadar bu ülkenin fukara halkına açıktır; "Yeşil Kart" olayı odur. *(DYP sıralarından alkışlar ANAP sıralarından gürültüler)*

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Yeşil Kart, fiyasko...

BAŞKAN — Arkadaşlar, o attığınız laflar buradan duyulmuyor.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bizim vaatlerimizden birisi, Türkiye'de, devleti sosyal devlet yapmaktı. Türkiye'de, devleti sosyal devlet yapma istikametinde çok önemli adım atılmıştır. Devlet nasıl sosyal devlet olur? Eğitim, sağlık ve güvenlik paylarını artırır. 1980-1990 arasında gayri-safi millî hâsılanın %3'ü, ancak eğitime ayrılabilmişken, bu rakam 1991'de yüksektir, %5'ler civarında, 1992'de de %6'ya çıkmıştır. Binaenaleyh, on sene vasatisinin iki mislini eğitime veriyorsunuz... Bu hiçbir şey mi? Bu ne, bakın: Önünüze getirdiğimiz 397 trilyon liralık bütçenin 72 trilyonu...

MEHMET CAVİT KAVAK (İstanbul) — İşçi devlete güvenmiyor mu?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Savunma masrafları 50 trilyon lira, Millî Eğitim giderleri 72 trilyon lira ve 2 bine yakın okulun temeli atılmış ve Orta Asya Ülkelerinden 8.700 öğrenci getirilmiş ve bu ülkenin okullarında okur hale gelmiş; köprü kurulmuş; önemli bir köprü... *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)* Bunlar hiçbir şey mi? Ve nihayet 12 milyar dolarlık bir savunma sanayii yürürlükte... Sadece bu sene ikinci grup F-16 uçakları için

3.5 milyar ve onun motorları için de... Devlette devamlılık vardır. Nasıl ki, siz giderken enflasyonu alıp götüremediğiniz gibi, siz giderken uçak fabrikasını da götüremezsiniz!

BAŞKAN — Sayın Başbakan, son beş dakikanız.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Götüreceksiniz, hepsini götürün. Tamam mı?

Şimdi burada, geliyorsunuz diyorsunuz ki, “elektriği şuradan şuraya çıkarmıştık...” Evet, doğrudur. Yani şöyle doğrudur: Türkiye Cumhuriyeti 1923 de kurulduğu zaman Türkiye’deki elektrik miktarı 77 milyar kilovat/saatti. 1950 de... .

M. VEHBİ DİNÇERLER (Ankara) — 1 milyar Kilovat saat ti.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 789 milyon Kilovat saat ti 1960 da 2.5 milyar kilovat/saat, 1970 de 8,5 milyar Kilovat Saat, 1980 de 24 milyar kilovat saatti. Türkiye’nin bugünkü elektrik üretimi 60 milyar Kilovat Saat. Türkiye, 2000 yılında 250 milyara gelmeliydi; ancak, 110 milyara gelecektir...

NEVŞAT ÖZER (Muğla) — 8 yılda %50’yi karşılamışız, daha ne istiyorsun?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hayır, 50 yılı karşılanmış değil; geride kalmışsınız ve henüz 1.000 Kw civarına gelmişsiniz. Sonra da, “şunları yaptık, bunları yaptık” diye de övünüyorsunuz! İyi de, Hamitabat Santrali, çevrim santrali dışında, zamanınızda temeli atılıp da, bugün işleyen bir tek santral gösterin bana!

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) — Atatürk Barajı...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Atatürk Barajının temeli, 4 Kasım 1983’te -6 Kasım’da seçim yapıldığına göre- temeli atılmıştır; yolu yapılmış, tünellerine girilmiştir. Eğer 1980 müdahalesi olmasa, 29 Ekim 1980’de yapılacaktı. Şimdi, meydan okuyorum; bu kürsüye gelin deyin ki “işte, bu bizim övündüğümüz elektrik var ya, o elektriğin; yani 60-70 milyarın, şu kadar milyarı -Hamitabat santralının dışında- şu santraldan geliyor.” Deyin bakalım!

CENGİZ ALTINKAYA (Aydın) — Menzelet var. Kılıçkaya var...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi, “Otoyollar konusunda, ne yaptınız, ne ettiniz?” diyenlere de üç beş cümle söyleyeyim. Otoyol konusu, bizim 1977-1979 Hükümet Programlarımızda Vardır. (ANAP sıralarında “Taahhütleriniz var” sesleri, gürültüler) Ne dediğinizi bir anlayabilsem! Laf yetiştiremiyorum...

BAŞKAN — Lütfen arkadaşlar..

Lütfen devam ediniz Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Atatürk Barajını 1983 yılına kadar bir idare getirmiş, oraya kadar getirmiş... Siz onu bırakamazdınız ki, devam edecektiniz... Nitekim biz geldik, biz de bırakmadık, devam ettik, hep beraber gittik ve açtık ve Atatürk Barajı, ülkemizin grupudur, Bu eser benim değildir, bu eser, milletindir ve devletindir ve hepinizindir. (DYP, SHP, CHP, ANAP sıralarından alkışlar) Otoyol olayına gelelim: Otoyol olayında...

YUSUF NAMOĞLU (İstanbul) — Bir de şu mazota gelseniz!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Gelmem. Niye geleyim? Sen istedin diye niye geleyim! (Gülüşmeler)

Değerli Milletvekilleri,

Edirne’den İskenderun’a bu otoyolun çıkması lazım. Edirne’den Gürbulak’a da çıkması lazım. Edirne - İskenderun bölümüne, İskenderun’dan, Habur sınır kapısına kadar da çıkması lazımdır. İzmir - Aydın, İzmir - Urla yolları, yan yollardır; ayrıca, İstanbul - Bursa - Balıkesir ve İzmir’e de çıkması lazımdır.

M. VEHBİ DİNÇERLER (Ankara) — Biz yapacağız inşallah.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yapa yapa öldünüz yani! Ve 1991 yılı sonu itibarıyla, inşasına girilmiş 2.400 kilometreye yakın otoyolun, ancak 350 kilometresinden geçiliyordu. Yalnız, 1992 yılı içerisinde 450 kilometre daha buna eklendi. Şu yeni eklerle beraber, aşağı yukarı 600 kilometreyi bulacak. Bu yola, bizim Hükümeti devraldığımız zamana kadar, 4 milyar dolar civarında para yatırılmıştır; yalnız 1992 yılı içerisinde de 2 milyar dolar para yatırılmıştır. Bolu Dağı geçişi hariç, bütün gücümüzü verdik ve biz Hükümeti devraldığımız zaman, bu yolu yapanlara devletin 400 milyon dolar borcu vardı ve...

MEHMET CAVİT KAVAK (İstanbul) — Enkaz devraldınız!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Enkaz falan değil... Devlet bu; borcu da olacak, alacağı da olacak...

Şimdi, biz pe yaptık? Hükümete geldiğimiz gün, bu yolun Edirne - Ankara arasında bir tamamlayalım ve işte Lüleburgaz yolu ki; 117 kilometredir Kınalı arası, daha geçenlerde kasım ayının 25 inde açılmıştır. Kınalı ile Selimpaşa arası daha evvel açılmış ve Sakarya'ya kadar olan kısmı açıktır. Bolu Dağı kısmı geç kalmıştır; Çünkü Bolu Dağına karar verilememiştir; şimdi, Bolu Dağı kararını da verdik. 500 milyon dolara çıkacaktır; Bolu Dağı geçiş yolu; 40 kilometredir, 2 tane tünelle geçilecektir. Bolu Dağı geçiş yolu yapımı 2-3 yıl alacaktır.

Bolu Dağı dışında, Edirne-Ankara kısmı, gelecek senenin ortasında -hepsi- hazırdır. Bu sene Lüleburgaz-Edirne arası 50 kilometre ve Bolu Dağı müstesna, bu sene, yani önümüzdeki aylarda bu yolun hepsinden benim vatandaşlarım geçecektir.

Evet, bu yolları açtığımız zaman, “İşte, bizim bıraktığımız yolu açıyorsunuz da...” filan... Biz öyle demedik. Yani, “Sizin bıraktığınız, bizim bıraktığımız” demedik. Herkes şahittir ki, dediğimiz şu: “Bunları başlayanlardan, buraya kadar getirenlerden Allah razı olsun” Bugün de öyle diyorum; Çünkü bunu ben demezsem... Ben, çok laf yedim geçmişte; ben inkâr da gördüm; onun acılarını ben herkesten iyi bilirim. Onun içindir ki, “Sen yaptın, ben yaptım” olayı değil. Şimdi, Türkiye'nin mega projeleri var; Türkiye bu mega projelere sarılmalı ve elbisesini değiştirmeli.

Şimdi, çok söyleyeceğim şey var, bu kadar yetti; Ama üç beş cümle mutlaka söyleyeceğim. Şöyle söyleyeceğim: “Efendim, şunu yaptınız, bunu yapmadınız...”

Biz, aslında Türkiye’de görev aldığımız günden bugüne kadar, temel de attık, açılış da yaptık. Türkiye’de sanayi kabuk değiştiriyor; övüneceğiniz, güveneceğiniz çok güzel sanayi tesisleri kuruluyor. Devlet, artık sanayi kurmayacaktır; Çünkü devlet bu sanayinin altından kalkacak durumda değildir, mevcudun altından kalkacak durumda değildir ve dünyanın her tarafında bu duruma gelinmiştir.

“Efendim, özelleştirmede çabuk olmadınız; bakın, Meksika gibi, Arjantin gibi...”

Meksika, 1.200 tane tesisinin 1.000’ini sattı; hiç, “kaç paraydı, bilmem neydi” demeden sattı. Arjantin aşağı yukarı aynı şeyi yaptı ve onları kurtaran, devletin zarar eden müesseselerinden kurtulma olmuştur. Biz, henüz o ortama çok hazır değiliz ve biz de gayret sarf ediyoruz ve geçen beş sene zarfında 1 milyar dolarlık Özelleştirme ancak yapılabilmiş...

HALİT DUMANKAYA (İstanbul) — Size rağmen!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ama bu sene sadece 1 milyar dolarlık özelleştirme yapılabilir ve...

MEHMET CAVİT KAVAK (İstanbul) — Mahkemeye gittik...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Gidersiniz tabii, yanlış yaparsanız, gidersiniz. Nereye gidecektiniz, mahkemeye gitmeyip? Oraya gidecektiniz...

Türkiye çok güzel yatırımlar yapıyor. Bakın, Rize'den başlamış, 300 milyon doları yatırmış. Bakır kaç senedir var orada? 4.000 senedir var ve orada Rize Limanı yapılacak, Çayeli ile Rize arasına gayet geniş bir yol yapılacak ve Rizeli gene bize oy verecek, oy... (DYP sıralarından alkışlar) Ona göre hesaplayın kendinizi.

Lüleburgaz'da ilaç fabrikaları açtık; 100 milyon dolara mal olmuş... Türkiye'nin en güzel fabrikaları, Avrupa'nın en güzel fabrikaları ve Çan'da toprak sanayii ile ilgili fabrikalar açtık. Yani, sanayi şekli değiştiriyor...

MEHMET CAVİT KAVAK (İstanbul) — Siz bunları oy için mi yapıyorsunuz?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bunların hepsini, Türkiye'm güçlensin diye yapıyoruz, Türkiye'miz güçlensin diye yapıyoruz ve yapmaya da devam edeceğiz. "Bir tane B.O.T. temel attınız." Bir tane değil, bir tane daha attık; 600 bin kilovatlık Berke Barajı. Berke... Belki siz burada yokmuşsunuzdur o atıldığı zaman; arkadaşlarınız da söylememiş! Ceyhan Nehri üzerinde Berke Barajı... Daha birçok tesisler de var. Bu sene temeli atılan barajlar 1 milyon 200 bin kilovattır. Çevrim santralleri yapacağız; bunlardan 2,5 milyon kilovatlık çevrim santralının teklifleri önümüzde duruyor. Bu çevrim santralleri 24 ile 36 arasında çıkıyor, kilovattı 500 dolara falan çıkıyor. Yani, öyle çıkıyor şimdilik. Su santralleri aşağı yukarı daha pahalıya çıkıyor ve Birecik Barajının da, Karkamış Barajının da her şeyleri hazırdır; yap - işlet - devret esasından, Birecik'in hazırdır her şeyi. Hemen hazır, her şeyi hazır...

Binaenaleyh, Türkiye'nin yatırımları durmuyor; Türkiye ilerlemeye devam ediyor; oteller, hastaneler... Evet, Sivas'ta 700 yataklı hastaneyi biz açtık. Biz açtık da, Sivas'ta 700 yataklı hasta neyi biz yaptık, siz yaptınızı bırakın bir kenara; Çünkü 1977 de temelini ben attım. Mesele şurada: 1977 de temeli atılan bir tesisin 15'sene sürmesi ayıp!

M. VEHBİ DİNÇERLER (Ankara) — Hoca da onu söylüyor.

HASAN DİKİCİ (Kahramanmaraş) — O ayıbı söyledik zaten.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hoca diyor ki: "Benim fabrikayı gittin, açtın. Lalapaşa'da benim fabrikayı gittin açtın..."

Nereden senin oluyor Lalapaşa'daki fabrika?

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — "Hayalî" diyordun!

BAŞKAN — Sayın Başbakan, oturum süresi de bitiyor; oturumu da kapatacağım; lütfen bağlar mısınız?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bağlayayım.

Evet, bizim üçüncü vaadimiz, demokratikleşmedir. Beyler, demokratikleşme, Türkiye'nin fevkalade önemli bir konusudur. Bu bir restorasyon devridir, içinden geçip geldiğimiz. Çünkü kırılmış dökülmüş bir Türkiye var... Bugün, siyasetin içinde bulunduğu sancıkların sebebi de O. Bu sancıklar, gayri şahsîdir, kişilerle ilgili değildir.

Siyasetin tabanındaki kayganlıktan gelen şeylerdir, yanlışlardan gelen şeylerdir. Bu yanlış kim yaparsa yapsın, siyaset geniş çapta tahrip edilmiştir. İşte onun içindir ki, restore olacaksınız, restore oluyor. Bu restorasyon devrini iki büyük parti bir araya gelip ve büyük gayretlerle sizin önünüze getirmeye çalışıyor. Bir Anayasa değişikliği önünüzdendir.

Bakın, bugün televizyonlardan halkın büyük şikâyeti var. Seyredin özel televizyonları, halkın bundan çok büyük şikâyeti yar ve başka yerlerdeki halkın da şikâyeti var.

Yani, biz şimdi, “Avrasya” denen gerçeği ortaya çıkardık: Beş tane Türkî cumhuriyet! Bakın şu işin güzelliğine... 29 Ekim 1992 tarihinde, Türklerin tarihinde ilk defa olarak, altı tane Türk cumhuriyetinin cumhurbaşkanları yan yana durdu ve bunlar, “bu bayram, sizin bayramınız, tebrike geldik; Ama bu bayram bizim de bayramımızdır” dediler. (DYP ve SHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Bakınız demokratikleşmeye... Bugün Türkiye’nin her tarafında -terör mıntıkları hariç- karakola giden vatandaş, avukatını götürabiliyor. Bundan sonra karakolda keyfîlik falan yok. İşte şeffaf karakol; buyurun... “Hiçbir şey yapmadınız” diyorsunuz; bu yapılmış şeyleri kime vereceksiniz?

SIRRI SAKIK (Muş) — O bölgede hâlâ faili meçhul cinayetler var...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla)— Bakınız, tabî bu karakollar vesaire, devletin müesseseleri; devlet, henüz demokratik devlet olma eşiğinde ve birçok ıslahat gerekli. Görevleri yapanları falan da kötülemiyoruz; Ama alışılmış birtakım şeyler var. Ne kadar didinsanız, çırpınsanız, kurumlaştıramadığınız takdirde işin içerisinden çıkamazsınız ve dönüp geliyorum ki, karakola götürdüğünüz bu adamı ne kadar tutarsınız orada? 24 saat... Daha fazla tutamazsınız! Tutukluluk haliyle, gözaltı halinin müddetleri kısaltılmıştır. Adam beş sene hapisanede yatıyor, sonra da “beraat ettin” deyip salıveriyorsunuz! Hadi kazandır bakalım o adamı, bu topluma? Binaenaleyh, iki seneyi geçince, öyle bir ihtimal varsa, adamı salıvereceksiniz. Tabî muayyen suçlarda...

Ayrıca, devlet güvenlik mahkemelerinin işgal sahası daraltılmıştır. Çünkü netice itibariyle tek bir yargı... Önemli olan odur. Devlet güvenlik mahkemeleri bir önemli hizmeti görmek için kurulmuştur. Devlet güvenlik mahkemelerine neler verilmemiş? Nitekim bu mahkemeler birçok davada görevsizlik kararı veriyor.

Çok büyük bir ıslahat yapılmıştır ve aynı zamanda, terörle mücadele eden devlet güçlerimin elinden de yetkiler alınmamıştır. Terör, anormal bir iştir ve dünyanın her tarafında terörle mücadelenin ayrı kanunları vardır. O da, yine kökünü Anayasadan alır.

YUSUF NAMOĞLU (İstanbul) — Toparla, toparla.

BAŞKAN — Sayın Başbakan...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Nihayet, insan Hakları Bakanlığının kanunu önünüzde ve Kadın Hakları Bakanlığının kanunu da önünüzde. Bunları ne kadar erken çıkarırsanız, o kadar memnun oluruz.

Şimdi, çalışma hayatını tanzim eden ILO sözleşmesini siz tasdik ettiniz; Türkiye kara listeden düştü...

YUSUF NAMOĞLU (İstanbul) — Şeffaflık saygıdan geçer...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Nihayet, kapatılmış siyasi partileri yeniden açtık. Gerek Dernekler Kanununu gerek Polis Vazife ve Salahiyet Kanununu, gerekse Gösteri ve Yürüyüş Kanununu yeniden tanzim eden kanun değişiklikleri önünüzdedir.

M. VEHBİ DİNÇERLER (Ankara) — İşçi devlete güvenmiyor Sayın Başbakan!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sonuç olarak şunları söyleyeceğim: Türkiye’de demokratik rejim, bütün kurum ve kurallarıyla işlemektedir. Türkiye’nin, eksikleri vardır ve bu eksiklerini beraber tamamlayacağız.

Allah’a şükür, bizim hiçbir şeyden endişemiz yoktur ve Türk Demokrasisi “Substandart” bir demokrasi olmayacaktır, standart bir demokrasi olacaktır. Gelin, elbirliğiyle bunu meydana getirelim.

Demokratikleşme için girişilen gayretler devam edecek. Anayasanın yeniden tanzimi, radyo ve televizyonun tekel olmaktan çıkarılması, millî eğitim reformu, üniversite reformu, vergi reformu... Türkiye vergi almıyor değil, %25 vergi alıyor. Nihayet, vergi alan ülkeler de %28 alıyor. Çok marj yok orada.

Devletin hesabındaki sıkıntıları anlatmaya vaktim olmadı. Devletin hesabındaki sıkıntı, faizdir; devletin hesabındaki sıkıntı personel giderleridir.

Türkiye, kalkınmasını ve altyapısını tamamlamaya devam edecektir. İstikrar içinde büyümeye, ihracatı, yatırımları, yabancı sermayeyi, turizmi, tarımı teşvik etmeye devam edecek; şehirleşme ve konut politikalarının uygulamasına devam edecek; kalkınmamıştık farklarının giderilmesine devam edecek, -Güneydoğu Anadolu için burada aşağı yukarı 24 trilyonluk özel bir projemiz var- hukukun üstünlüğünü koruyarak, terörle mücadeleye devam edecek, enflasyonu kontrol altına almaya devam edecek.

Dünya tek pazar haline gelmektedir... Rekabet gücü fevkalade önemlidir, globalleşme kaçınılmazdır; Türkiye, yeni dönemin özelliği olan, barış, demokrasi, refah ve sürdürülebilir büyüme, çevrenin korunması temeline dayanan dünyanın yeniden şekillenmesine, Avrupa’nın yeniden şekillenmesine katkıda bulunmaya devam edecektir.

Değerli Milletvekilleri, Türkiye’nin önünde çok büyük fırsatlar var. Türkiye, istikrar arayan bir ülke değil, bozulmuş dengeleri yeniden tanzim etmeye çalışan bir ülke. Binaenaleyh, bu dengeleri siz bozdunuz, biz bozduk tartışmasını yaparız, Gene yapalım onu; Ama bence ondan önemlisi, bu dengeleri nasıl kuracağımızdır. Bu dengeleri kurmaya koyulduk. Bütün mesele, bir gün evvel, bir gün sonra meselesidir.

Milletimiz ve Parlamentomuz bize inanmaya devam ederse, bu dengeleri biz kurmaya devam ederiz. Tabî ki, siyaset, başarıdan anlar. Hiç kimse zannetmesin ki, hem başarısız olacaksınız hem burada oturacaksınız! Yok, öyle şey. Yani, başarısız olacağız, orada oturacağız! Biz o çeşit adamlar değiliz. Kendi muhasebemizi her gün yapıyoruz. Eğer biz, başarısız olursak, millete deriz ki, “kendinize başka bir idare bulun” Evvela size deriz “gelin, kendinize başka bir idare bulun” Bu kadar açıktır mesele, Önünüzde böyle bulunuyoruz; iyi kalple, iyi gönülle bulunuyoruz. Türkiye’nin her hizmetine sahibiz, her şeyi biliyoruz ve her şeyin hakkından gelmeye çalışıyoruz. Sorun üretmiyoruz, çözüm üretmeye çalışıyoruz.

Bu bütçenin milletimize, memleketimize hayırlı, uğurlu olmasını diliyorum; bizi televizyonları başında seyreden vatandaşlarımızı gönülden saygıyla, sevgiyle selamlıyorum.

Sayın Başkan, Sayın milletvekilleri; hepinize saygılar sunuyorum. *(DYP sıralarından ayakta alkışlar, SHP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Sağ olun efendim.⁵¹

⁵¹ *TBMM Tutanak Dergisi* Dönem 19, Cilt 23, Birleşim 38, Sayfa 102-125

25 Aralık 1992 Cuma

1993 Yılı Bütçe Kanunu Tasarısının TBMM Genel Kurulunda Kabulünden Sonra Yaptıkları Teşekkür Konuşması

BAŞKAN — Değerli arkadaşlar, Yüce Heyetinizce kabul edilen kanunların memleketimize, devletimize, milletimize hayırlı olmasını Cenabı Hak'tan diliyorum.

Teşekkür konuşması yapmak üzere Sayın Başkan; buyurun. *(DYP ve SHP sıralarından "Bravo" sesleri, ayakta ve sürekli alkışlar)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin bütçe müzakerelerini televizyonları başında dinleyen değerli vatandaşlarımızı, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Bütçe Hükümet tarafından yapılır, getirilir; ama ülkede vergi herkesten alınır ve bu alınan vergilerle herkese hizmet götürülür. Gayet tabii ki, bütçe aslında, hükümetlerle, siyasi iktidarlara, muhalefetin, bilhassa genel görüşmeleri esnasında bir siyasi müzakeresine sebep olur; her şey söylenir. Nitekim bugün aşağı yukarı 10 saate yakın süre içerisinde de bu kürsüden değerli sözcüler her şeyi söylediler. Bütçenin başındaki müzakereler de, sonundaki müzakereler de televizyondan yayınlanıyor, ülkemizin en ücra köşesine kadar, vakti olan herkes bu müzakereleri takip ediyor. Televizyondan yayınlanmış olması mutlaka lazımdır. Yalnız, tabii ki, televizyondan yayınlanmış olma, bütçe müzakerelerinin biraz da müzakere kısmını bir tarafa koyup, vatandaşa birtakım mesajlar ulaştırmaya da vesile oluyor.

Tabii, acaba bütçe mi müzakere edildi, yoksa başka şeyler mi müzakere edildi gibi birtakım tereddütler vatandaşlarımızda uyanabilir. Herkes bunu gayet doğal karşılasın. Çünkü bu büyük kurum, bu büyük müessese, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin en büyük müessesesidir, millet iradesinin hakim olduğu bu müessesede bazı şeyleri, çok büyütme gerek yoktur; hiç kimse büyütmesin. Eğer birtakım ölçüsüzlükler olabiliyorsa, işte onlar da milletin gözüyle kontrol edilmektedir. Onun içindir ki, ben, Türkiye Cumhuriyeti Devleti Hükümetinin Başbakanı olarak, Hükümet adına, sizlere gösterdiğiniz bu gayretlerden dolayı, bu bütçeyi oluşturmak için gösterdiğiniz gayretlerden dolayı teşekkür ederim.

Demokratik düzen içerisinde, karar, menfi oylarla oluşur. Bütün oyların müspet olması, ne şarttır ne lazımdır. Binaenaleyh, eğer bütün oylar tümüyle müspet oluyorsa, o zaman çoğulculuktan uzaklaşmış olur. Bu bütçeye ret oyu veren arkadaşlarımıza da, kabul oyu veren arkadaşlarımıza da -bütün milletvekillerine- huzurunuzda teşekkür ediyorum. *(Alkışlar)*

Tabii, sıraların bir kısmının boş olmasına vatandaşlarımızın bir diyeceği vardır. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Çünkü ifade etmeye çalıştık ki, verilen oylar bize değil, Hükümete değil, bütçeyedir; bu bütçe de devletin bütçesi. Devletin bütçesi olunca da bu görüşmelerin sonuna kadar neden takip edilmediğini vatandaşlarımız merak ederler. Zaten bizim bu büyük müessesemizin en büyük sıkıntısı, bu boş sıralardır. Yani, eğer bu sıralar daimi olarak doldurulamayacaksa, vatandaş düşünecektir, yani "acaba bizim temsilciler şu saatte bu

sıralarda oturmuyor da, acaba başka, bundan önemli bir işleri mi var?" diyeceklerdir. (DYP ve SHP sıralarından alkışlar)

Ben, nihayet buraya teşekkür etmeye geldim. Teşekkür ederken, benim iki fonksiyonum var; bunlardan bir tanesi, Hükümet fonksiyonudur, diğeri de siyasi fonksiyonumdur. Bu ülkede şu kadar sene bu işlere emek vermiş birisi olarak, hepinizin istediği gibi, ben de bu büyük müessesenin büyüklüğünü, alabildiğine büyüklüğünü muhafaza etmek için her türlü gayreti sarf etmeliyiz diyorum. Bu vesileyle -birçok kere söyledim- bir düşüncemi yine tekrarlayacağım: Bu bütçe, 40 gün Komisyonunda müzakere ediliyor, 15 gün de burada müzakere ediliyor oluyor 55 gün.

Bence, burada büyük bir vakit israfı var, büyük tekrarlar var ve bütçe müzakeresi, cazibesini kaybediyor; ondan sonra da millet, temsilcilerinin burada oturmadığından şikâyet ediyor; 15 kişiyle, 25 kişiyle bütçe geçiriliyor gibi şikâyetler geliyor.

Binaenaleyh, benim, Sayın Meclis Başkanımızdan, Sayın parti yöneticilerinden ve Sayın parti genel başkanlarından ricam, bir araya gelip, bu Meclisin bütçe müzakeresini bir usule raptetmemiz lazım. Ne gibi bir usule raptedebiliriz? Bu bütçe komisyonda konuşulur, buraya geldikten sonra böyle 15 gün değil, 4-5 gün içerisinde gayet teksifi bir şekilde konuşulur, kesif bir şekilde, yoğun bir şekilde konuşulur, herkes söyleyeceğini söyler, televizye de edilir, yani televizyondan da verilir ve böylece de, her bütçeyi, bir defa Komisyonunda, bir defa burada, bir defa genelinde, bir defa da başlangıç genelinde, dört defa, beş defa konuşmamış oluruz. Buna bir yol bulunabilmelidir.

Yine, bu vesileyle, Sayın Meclis Başkanımızdan ve Sayın parti yöneticilerinden bir ricam var: Burada şikâyetler oldu. Bu şikâyetler, "efendim, şu gündeme bakın, bu kadar sözlü soru, bu kadar denetim konuları birikir mi?" Birikmemeli. Bence, ona da bir yol bulmalıyız. Hükümet hazır. Esasen, Hükümetin programını görüşürken de ifade ettik ki, gelin buna bir yol bulalım. Haftanın dört gününde toplanalım, eğer üç gününde toplanacaksa, üç gününde de birer saat denetim olsun. Kim hangi soruyu soracaksa, gelsin burada sorsun ve Hükümet de çıksın cevabını versin ve İngiliz Parlamentosunda olduğu gibi, o gün bitsin.

Şimdi bakınız, bugünkü gündeme bakın, bu gündemdeki soruların çoğunun aktüalitesi gitmiştir. Onları müzakereye girdiğiniz zaman da, herkes, "acaba bu da nereden çıktı?" gibi, garip garip şeylerle karşılaşılabilir. Onun içindir ki, içtüzüğün belki yeniden yapılması, tümüyle yapılması, meydana gelebilmesi daha zaman alabilir; ama herhalde bu iki meseleyi, yani bütçenin müzakere şekliyle, sözlü soru müessesesini düzeltecek bir yolu, çabuklaştıracak bir yolu mutlaka Meclisimiz bulmalıdır.

Bu bütçeyle verilmiş bulunan ödeneklerin, son kuruşuna kadar takipçisi olacağız ve devlet -dünyanın her tarafında ve her zamanında, yalnız bizim ülkemizde değil, yalnız şimdi değil- genellikle israftan şikâyet edilen bir müessesedir. Devlette daima israf olagelmıştır ve devleti yönetenlerin de israfla mücadele, en baş meseleleri olmalıdır. Binaenaleyh, size, israfla mücadelede, en ileri şekilde hareket edeceğimizi temin etmek istiyorum. Her kuruş, sizin tasvibinizden geçen, sizin rızanıza dayanan, milletin her kuruşu, mutlaka mahalline gidecektir ve vatandaşın hizmetine gidecektir.

Bir hususu daha söylemek istiyorum: Bu bütçe zor bir bütçedir, açık bir bütçedir; Çünkü bizim devletimiz mali sağlamlılığını bir yerde zedelemiştir. Bu bir siyasi olay

da değildir. Yani, hangi hükümet olursa olsun, eline böyle bir devletin yönetimini aldığı takdirde, yapacağı iş, ülkeyi mali sağlıklılığa kavuşturmaktır ve bizim devletin gelirlerinin, takriben yüzde 60'ı personel masraflarına ve yüzde 30'u faize gitmektedir. Binaenaleyh, ondan sonra da hizmete çok fazla bir şey kalmamaktadır; sıkıntıları vardır, manevra kabiliyetini kaybetmiştir.

“Efendim denk yapın” gibi sözler söylenmektedir. Efendim, denk yapmaya gayret edelim de, personel masraflarını ve faizi nasıl azaltacağız? İkisi de, azaltılamayacak kadar önemli şeylerdir. Türkiye, daha bir süre bu sıkıntının içerisinde gidecektir; enflasyonun sebebi de odur; burada birçok kere tartışılmıştır.

Bu da gene, sadece bizim Hükümetimizin meselesi değil, bizim devletimizin ve bizim Meclisimizin meselesi, hepimizin meselesidir. Enflasyondan şikâyet etmeyen yok, hep şikâyet ediyoruz. Bunun bir tek yolu vardır: Gayret sarf edeceksiniz ve aradaki ihtiyaçlarla, gelirler arasındaki mesafeyi dolduracaksınız.

Önümüzdeki günlerde yeni bir vergi reform kanunu önünüze gelecektir. Milli Eğitim reform kanunu gelecektir, önümüzdeki günlerde bir sosyal güvenlik reformu kanunu önünüze gelecektir, bir devlet personel idaresi ve reformu önünüze gelecek ve bir de devletimizin tepeden tırnağa, idaresinde, yetkileri ve sorumlulukları yeniden tanzim için birtakım kanunlar önünüze gelecektir.

Bunlar için de, bütün Meclisimizin katkısını huzurunuzda rica ediyorum ve uzun saatler süren bu müzakerelere katılıp, bu bütçenin meydana gelmesine yardımcı olduğunuz için, hepinize teşekkür ediyor, hepinizin yeni yılını kutluyorum. Yeni yılın hepinize, bizi dinleyen, seyreden vatandaşlarımıza, milletimize, memleketimize, bütün insanlık alemine hayırlar getirmesini Cenabı Allah'tan diliyorum, saygılar sunuyorum. .
(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Başbakan.⁵²

2 Şubat 1993 Salı

Irak Bunalımında Türkiye'yi Savaşa Taraf Haline Getirdikleri ve Gerçekleri TBMM ve Kamuoyundan Gizledikleri İddiasıyla VII inci Demirel Hükümeti Hakkında Gensoru Açılmasına İlişkin Önerge Nedeniyle

BAŞKAN —Hükümet adına, Sayın Başbakan Süleyman Demirel, buyurun efendim. (DYP sıralarından ayakta alkışlar, SHP sıralarından alkışlar)

Sayın Başbakan, süreniz yarım saattir efendim; buyurun.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Hükümete bir gensoru önergesi yöneltilmiştir. Bu gensorunun hedefinde, aslında, Hükümeti suçlamak vardır; “bir iş yapılmıştır, yapılan iş yanlış, yanlış yaptınız, onun için suçlusunuz” maksadı vardır.

Bunun, eskiden ismi, istizah takriri idi. Yani, bu, bir şeyi öğrenme, bir şeyi tartışma değil. Görüşmeler sonunda, gensoru açılıp açılmamasına karar verilecek; açılırsa tekrar müzakereler yapılacak, müzakereler sonunda da Hükümet güvenoyu isteyecek veya güvensizlik oyuna muhatap olacak. Böyle ciddî bir müessesedir bu. Bu, her önünüze geldiği zaman kullanılırsa, ciddiyetini yitirir. Bizim Parlamentoda da, zaman zaman çok kullanılmıştır ve “bir gensoru önergesi verelim; birtakım şeyleri söyleme fırsatı olur.” Olur hakikaten. Burada da işte konuşuluyor...

Bizim, bundan şikâyetimiz yoktur. Çünkü biz aslında, bu kürsünün hür olmasını, bu kürsüden her şeyin konuşulmasını bir siyasi akide haline getirmiş insanlarız ve her şeyin buradan başladığı kanaatindeyiz.

Tabii ki, tartışmaların, gensorunun hudutları içerisinde kalması, her zaman da mümkün değildir, bugün de kalmamıştır.

Gerçeğe eğilmekte yarar var. Ne deniyor? “Adana’nın İncirlik Havaalanında Çekiç Güç, diye bir güç varmış; bu güç gidip, komşumuz olan Irak’ın topraklarına, bu topraklar üzerindeki füzelere ve radarlara vesaireye füze atmış, bomba atmış... Binaenaleyh, komşumuz olan Irak’a biz nasıl böyle davranabilirmişiz? Bütün bu olaylar olurken, Hükümet buna nasıl müsaade etmiş ve Hükümet niye kamuoyunu kâfi, derecede aydınlatmamış; Hükümet, hangi yetkiye dayanarak bu müsaadeyi vermiş?”

Gensorunun içeriği bu, gensorunun aslı, özü bu. Yani, Hükümet ne müsaadesi vermiş, müsaadeyi kime vermiş? Gensoruya muhatap olan bu Hükümet, kime, ne müsaadesi vermiş? Onlara bakacağız tabii.

Yalnız, bugünkü olay, yani, İncirlik Havaalanındaki Çekiç Güç olayı, aslında bu Hükümetle ilgisi olan bir olay değil. Yani, bu Çekiç Güç, gelmiş, getirilmiş, Türkiye Büyük Millet Meclisinin almış bulunduğu bir karardan yararlanmak suretiyle, Türkiye Büyük Millet Meclisine bile getirilmeden, Türkiye Büyük Millet Meclisinin izni olmadan, Hükümet kararıyla getirilmiş, orada duruyor, Biz, Hükümete geldik, Çekiç Güç’ü orada bulduk. Bizim yapacağımız iş, bu Çekiç Güç’e çıkın gidin demektir.

RASİM ZAİMOĞLU (Giresun) — Diyemedik!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Öyle canım; işte hadise öyle...

Bizim Hükümete geldiğimiz zaman yapacağımız iş, bu Çekiç Güç'e "çıkın gidin" demektir; demedik. Eğer muahezeniz bundan dolayı ise bunun da sebebi var. Çünkü hükümetlerin, Türkiye'nin menfaatlerini düşünmesi ve olayları o günkü şartları içerisinde düşünmesi kadar normal bir şey olmaz.

Neden demedik; onu da söyleyelim; neden demediğimizi de bu kürsüden birçok kere geldik anlattık: Biz, en son 26.12.1992 tarihinde, yani bundan aşağı yukarı 1 ay 10 gün önce bu kürsüye geldik, Çekiç Güç'ün orada 6 ay daha kalmasının zarureti yine size izah ettik. Yani, bu Çekiç Güç'e cevaz veren, öncesinde olduğu gibi, Hükümet değil, getiren de Hükümet değil; Hükümet, bunun 6 ay daha kalması için Meclise gelip, Meclisten yetki almıştır. Anayasanın 92 inci maddesindeki yetkiyi, Hükümet kendisine devralmış saymamış, -sayabilirdi; çünkü daha önceki karar vardı- gelmiş, Büyük Meclise demiş ki, bu 92 inci maddedeki yetki sizindir, bu yetkiyi kullanalım; 6 ay daha bunu uzatalım...

Binaenaleyh, evvela işin hukukî tarafına bakacaksınız, işin hukuka uymayan bir tarafı yok. Bu Çekiç Güç olayını Hükümet bir kararla getirmiş değil; Anayasanın 92 inci maddesine dayanarak; yani Türkiye'de yabancı güçler bulundurma müsaadesini Meclisten almış. Bu, ilk defa olarak alınıyor değil. Bu müsaade, aslında bir genel yetki devrine dayanarak, daha önceki Hükümet tarafından uygulanmış ve ona göre olmuş.

Neden olmuş bu, bir de ona bakalım. Yani, Çekiç Güç dün sabahleyin meydana gelmiş bir olay değil ki!

2 Ağustos 1990 tarihinde Irak Kuveyt'i işgal etmiş...

NEVŞAT ÖZER (Muğla) — Zamlar gibi!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hafızalarınızı tazeleyin; bu işgal olayı dünyada bir büyük panik yaratmıştır. Çünkü Kuveyt aslında küçük bir devlettir. Bu küçük devletin büyük petrol kaynakları vardır. Arkasında gene birçok devletler vardır, bunların da petrol kaynakları vardır. Dünyadaki bilinen petrol rezervi olan 1 trilyon varile yakın rezervin, aşağı yukarı yüzde 66'sı buradadır.

Kuveyt'in işgaliyle olay kalmaz; bu olay Kuveyt'ten sonra diğer yerlere de intikal eder... Çünkü Irak silahlanmıştır; Irak, İran'a karşı silahlanmıştır; hatta işgal edilen bu ülke, Irak'a, silahlanması için 20 milyar dolar da para vermiştir ve hatta yanındaki komşuda 50 milyar dolar vermiştir! Irak, İçendi kaynaklarını ve bu kaynakları kullanarak 100 milyar dolarlık silah almış, ondan sonra İran-Irak Savaşı, kazananı ve kaybedeni olmadan bitince, işi etrafına çevirmiştir. Hatta bu kürsüden günün hükümetinin başkanı da beyan etti ki, Irak bize de bu silahı çevirebilecek bir tavrın içindedir. Kendilerini Bağdat'ta ziyaret ettiğimiz zaman, açık açık bize bunu da ihsas ettirdiler.

Değerli milletvekilleri, Saddam'ı Frankenstein yapan biz değiliz. Saddam ülkemizde Frankenstein yapılmıştır ki, NATO'ya müracaat etmek suretiyle, "Aman! Saddam bizim üzerimize gelirse biz ne yaparız?" diyerek, 42 uçaktan müteşekkil bir Çevik Kuvvet Türkiye'ye getirilmiştir. Hafızalarınızı tazeleyin; bu Çevik Kuvvet, aşağı yukarı bir miktar İtalyan uçağı, bir miktar Alman uçağı, bir miktar Belçika uçağı olmak üzere Türkiye'ye getirilmiştir, "Aman, Saddam geliyor" korkusu içerisinde...

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — Oldu mu yani!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — “Oldu mu yani” si var mı? Bu, işte Çevik Kuvvet; Çevik Kuvvet buydu...

Bu kuvvet getirilmiş, konuşlandırılmış ve Birleşmiş Milletlerin 670 sayılı kararı gereğince, Türkiye, gelmiş Türkiye’de yabana kuvvetler bulundurulmasıyla ilgili olarak, 17 Ocak 1991 Türkiye Büyük Millet Meclisinden aldığı yetkiye dayanarak, yabancılara, “gelin, Türkiye’de bulunun” demiş.

Türkiye’ye gelmişler. 137 uçak gelmiş Türkiye’ye; İncirlik Meydanına gelmiş, Muş meydanına gelmiş, Malatya meydanına gelmiş... Bunlar, 2 bin küsur sorti yapmışlar.

İ. MELİH GÖKÇEK (Ankara) — Sayın başbakan, siz o zaman hangi oyu verdiniz? (DYP sıralarından “Otur yerine” sesleri, gürültüler)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi, ben, şu anlattığım şeyi bırakıp, sana cevap vermem Sayın Gökçek. Otur oturduğun yerde, yani beni tahrik etmeye kalkma!

Şimdi, şunu söyleyelim; 2 bin küsur sorti yapılmak suretiyle, Irak’ın üstüne tonlarla bomba atılmış. Yâni, tonlarla bomba atıldığı zaman, Türkiye bağımsızlığını yitirmemiş (!) Türkiye, “Bu fukara Irak’a yazık oluyor” dememiş (!) Niçin? Çünkü Türkiye dünya ile beraber olmuş. Kim ki, kendi gücüne dayanarak, silaha dayanarak komşusunun toprağını işgal etmeye kalkarsa, dünya bir araya gelip, onun karşısına çıkacaktır; ister petrolden dolayı olsun, ister şundan dolayı olsun, ister bundan dolayı olsun; Ama ana prensip, eğer dünyada barış korunacaksa, barış, artık, hudutların asker kullanmak suretiyle bozulmasına dünyanın beraberce karşı çıkmasıyla korunacaktır; hukukun üstünlüğü böyle korunacaktır.

Artık bugün dünyada, dünya kamuoyu denen bir güç, dünyadaki dengeleri sağlamakta en önemli faktör haline gelmiştir; öyledir ki, Birleşmiş Milletlerin kararı üzerine 29 ülke bir araya gelmiştir; bu ülkelerden birisi de Türkiye’dir.

Türkiye oraya kuvvet göndermemiştir; Ama kendi topraklarını, kendi komşusu aleyhinde kullanmak üzere açmıştır. Bugünkü olay zaten bunun devamı...

Bunun devamı şöyle; Bakın, ne olmuştur? Evet, Irak’ın üzerine aşağıdan dünyanın bombası atılmış, Türkiye’den de dünyanın bombası atılmıştır. Yalnız; “efendim, Türkiye’den bomba atılmasına Müslüman memleketler kızıyor; aman, Müslüman memleketlerle aramızı bozuyor bu iş binaenaleyh, Müslüman memleketlerle iyi geçinebilmek için, bunları incitmemek için, bu bombalan Türkiye’den atmayalım” diyenler olabilir. Yalnız, o Müslüman memleketler denilen memleketler, Suudi Arabistan’dır, Hâdim-ül Haremeyn’dir ve Müslüman memleket denilen ülkenin havaalanlarından Irak’a bomba atılmıştır...

Müslüman memleket dediği Bahreyn’dir; Bahreyn’in havaalanlarından da, -aşağı yukarı 300’e yakıp Amerikan tayyaresi vardır, hâlâ bugün de vardır- yine oraya bomba atılmıştır.

Müslüman memleket dediğiniz... Kuveyt Müslüman memleket değil mi? Irak, Müslüman memleket değil mi? Bir Müslüman memleket, diğer Müslüman memleketi işgal ettiği zaman mesele yok! Sonra? Kuveyt Arap değil mi? Evet, Arap. Irak da Arap. Bir Arap ülkesi, bir Arap ülkesini işgal ettiği zaman mesele yok! Nihayet, dünyadaki hukuk orta yerde... Kuvvet kullanmak suretiyle birtakım istediklerinizi yaptırma gibi

bir duruma devlet girmeyecektir; ona da girmiştir. Binaenaleyh, Irak'ın, Kuveyt'i işgali, insanlığa da aykırıdır; Müslümanlığa da aykırıdır, Araplığa da aykırıdır.

BAHATTİN ELÇİ (Bayburt) — Onlar da bağımlı.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Binaenaleyh, şimdi, işte böyle bulunduğu için, Irak'ın Kuveyt'i işgalini kimse tasvip etmedi.

Bunun karşısında Türkiye'nin aldığı vaziyet... Şimdi, bakınız, o günkü Hükümetin aldığı vaziyet... O günkü hükümeti biz eleştirmişsinizdir, şu veya bu sebeple eleştirmişsinizdir; eleştirme, bizim hakkımız, eleştirmişsinizdir *[ANAP ve RP sıralarından alkışlar (!)]* ama gelin, bugün siz neyi, eleştiriyorsunuz, bugünkü eleştiriye bir bakalım.

Nihayet, 100 saatlik bir hareket sonunda da Irak'ın, Kuveyt'e götürdüğü 5 bin tank tahrip edilmiştir ki, bu 5 bin tankın 2.500'ünü Kuveyt'te sergilemişler; gördük, bir hafta evvel. Neyi, nasıl tahrip etmişler, bunların hepsini gördük.

Buradan birtakım şeyler çıkarmak lazım: Yani, bir ülkenin aşırı silahlanmasının komşularına verebileceği zararlar, komşularım gayet tabii ki, birtakım kaygılara sevk etmesi gibi durumlar vardır.

Şimdi, İncirlik'teki "Çekiç Güç" denen güç, böyle kaygılardan da doğmuyor. Bakın, nereden doğuyor... Ve Irak, Kuveyt'te mağlup edildikten, oradan çıkarıldıktan sonra, mesele bitmemiş, mesele yeni başlamış. Beyefendiler, değerli milletvekilleri; Kuveyt krizi bitmiş değil, yani Kuveyt ile başlayan kriz bitmiş değil; bu, devam ediyor ve bu henüz bir neticeye bağlanmış değil. Henüz Irak, dünya ile barışmış değil, henüz Irak kendi içinde de barışmış değil. Binaenaleyh, fevkalade zor bir durum vardır; Irak için de zor bir durum vardır, bölge içinde fevkalade zor bir durum vardır ve bizim de içinde bulunduğumuz bölge fevkalade rahatsızdır.

Nitekim birinci harekâta, biz 137 tane uçağın buraya getirilmesine razı olmuşuz, biz istemişiz Çevik Güç'ü, "gelin, bizim topraklarımızda durun, bizi, Irak'ın yapabileceği çılgınlıklara karşı koruyun" demişiz; Çevik Kuvvetin anlamı o. Biz buna itiraz ettik, "Türkiye, herhalde kendi kendini savunacak kadar bir güce sahiptir. Çevik Kuvvet falan istemeyin; bu, bizi küçülten bir olaydır" demiş olmamıza rağmen, böyle bir olay meydana gelmiştir. Bizim dediğimiz o, başka şeyler de demişsinizdir...

MÜNİR DOĞAN ÖLMEZTOPRAK (Malatya) — Şimdi de aynı şeyi yapıyorsunuz...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi, şunu dediniz, bunu ettiniz, onu bilmem ne yaptınız diye istediğiniz kadar konuşun, Ama bu, meseleyi çözmek, burada dile getirmek istediğiniz konuya bir şey ilave etmez, bir şey de çıkarmaz. Esas konunun ruhuna gelelim.

Şimdi, netice itibarıyla ne olmuş? Irak Kuveyt'ten çıkarıldıktan sonra boş durmamış, Kuzey Irak'a gelmiş. 21 tane tümenle, Kuzey Irak'taki, Kürt kökenli, Türkmen kökenli, Arap kökenli insanların üstüne, Mart ayının ortasından başlayarak saldırmış. Bu insanlardan 550 bini, Türkiye'nin 2.400 metre yüksekliğindeki Cilo Dağlarının eteklerine dökülmüş; kadını, kızı, çocuğu çocuğuyla. Bu, gerçekten bir insanlık ayıbıdır; yani, o zaman insanı utandıran bir manzara meydana gelmiştir ve o günkü muhalefeti temsil eden olarak, "İşte, insanlık, burada, bu dağlarda sınavdan. Ey dünya neredesiniz?" çağrısını ben yaptım.

RASİM ZAİMOĞLU (Giresun) — Şimdi Bosna'da var aynı şey...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Anladım canım... Bosna'da olması, onu değiştirmez ki... "Bosna'da varsın olsun" diyen var mı?

HALİT DUMANKAYA (İstanbul) — Seyrediyoruz...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bakın, ne olmuş; 550 bin kişi... Ve herkes eğri oturup doğru konuşsun; bu Kuzey Irak'taki insanlar, Kürt kökenlisi, Türkmen kökenlisi, Arap kökenlisi, bizim kardeşlerimizdir ve Türkiye, bu insanların yerlerinden süpürülmesine müstağni kalamaz; Türkiye, ikinci bir Halepçe yapılmasına da müstağni kalamaz. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)* Yani, bu insanlara yöneltilecek vahşete Türkiye seyirci kalamaz. Türkiye o kadar seyirci kalamaz ki, dünyanın başka ülkeleri Türkiye'ye yardımcı olmasa bile, Türkiye tek başına seyirci kalamaz. *(DYP sıralarından alkışlar)* Ama buradaki vahşete, Türkiye, dünyanın başka ülkeleriyle beraber karşı çıkarsa, bunda ayıplanacak ne var? Ayıplanacak bir şey yok.

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Nahcivan'da, Azerbaycan'a niye seyirci kaldınız?

İ. MELİH GÖKÇEK (Ankara) — Onlara da aynı tepkiyi gösterelim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Canım, burada Azerbaycan'a şunun yapılmış olması, bunun yapılmamış olması, buradaki olayı değiştirmez ki... Yanlışlardan, doğru çıkmaz beyler, dinleyin. Evvela bu olaya bir bakalım. Yani, küçücük mantıklarla, hislere dayanarak yapacağınız kıyaslamaların bir örneği yoktur... *(DYP sıralarından alkışlar)* Ve Türkiye, Nisan ayı başında Birleşmiş Milletlere gitmiş, demiş ki; "Bir karar çıkarın; ey dünya, neredesiniz? Gelin bizim yardımımıza!" Bunu diyen Türkiye ve bunu diyen Türkiye'nin Birleşmiş Milletlerdeki delegesi ve Birleşmiş Milletlerde yapmış bulunduğu beyan da burada...

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Tek başına yapacaktı...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tek başına yapamamış canım. Yani, dünyanın diğer memleketlerini yardıma çağırmakta o kadar utanılacak bir şey yoktur ve sizin dünya görüşünüze, bu sığmayabilir; ama bugünkü... *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Bence, 5 Nisan 1993 tarihinde Birleşmiş Milletlere müracaat etmek yanlış değildir ve dünyaya, böyle bir vahşiyane hareket karşısında, "gelin, neredesiniz?" demek yanlış değildir ve dünya gelmiş, 21 bin kişiyle gelmiş... Bu 21 bin kişi, bizim hudutlarımızdan Kuzey Irak'a geçmiş. Bu insanlar bizim kardeşlerimiz...

Beyler, bu vahşeti görmek lazımdı. Oradaki, kadınlı kızlı kalabalığın, kamyonların üzerinden ekmek kapışacağız diye sergiledikleri manzara, hâlâ benim içimi sızlatıyor, gözlerimin önündedir.

YUSUF PAMUK (İstanbul) — Bugün öyle bir durum var mı?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bu 21 bin kişinin tesis ettiği barış, bu insanları götürmüş, yerlerine oturtmuş.

MAHMUT ORHON (Yozgat) — Karabağ'daki vahşeti de gör,

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Karabağ'daki vahşet...

MAHMUT ORHON (Yozgat) — Biz Karabağ'daki vahşeti de gördük ama...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Karabağ'daki vahşet buraya el uzatılmamasını gerektirmez ki...

MAHMUT ORHON (Yozgat) — Burada, Ermenistan’a hâlâ petrol göndermeye ön ayak oluyorsunuz!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yani, Karabağ’daki vahşete de el uzatılmıştır...

MAHMUT ORHON (Yozgat) — Destek oluyorsunuz, Ermenistan’a destek oluyorsunuz Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi, bir dinleyin bakalım. O noktada biz hükümet değiliz; biz, Türkiye’de olup biteni size anlatmaya çalışıyoruz. Türkiye, burada, sulh ve sükûn temin edildikten sonra, yani barış tesis edildikten sonra, bu insanlar köylerine, kasabalarına döndükten sonra, gitmiş, bu devletlere demiş ki, “Siz şimdi bırakıp gidiyorsunuz; Ama yarın gene Saddam bir iş çıkarabilir.” Bunu Türkiye, buraya gelen 13 devlete demiş; çünkü buraya gelen 13 devletin askerleridir ve 13 devletin hava gücüdür; “Aman, buradan gitmeyin, gelin, bu İncirlik Hava meydanında -Provide Comfort 2, yani “Rahatlık Sağlama Operasyonu” biz ona “Çekiç Güç” diye bir unvan takmışızdır- “oturun” demişizdir ve bunu diyen Türkiye’dir. Türkiye, bunu derken, acaba birilerinin müstemlekesi mi olmuş veya Türkiye bunu derken bağımsızlığımızı zedelemiş? Meseleye böyle bakanlar olabilir.

İ. MELİH GÖKÇEK (Ankara) — Sayın Hikmet Çetin’in beyanâtı var, o da söylüyor...

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Siz de reddettiniz? Yalnız, konuşmanın tamamını nazarı itibara alın Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Siz burada konuşmadınız mı?

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Hükümet açısından konuşuyorum.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın Şevket Kazan, siz burada konuşmadınız mı?

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Hükümet açısından diyorum...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Siz buraya gelip, hem de o kadar ileri konuştunuz ki... Türkiye’yi Amerikan uşağı yapacak kadar ileri gitmediniz mi?

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — İcraatınıza bakın, icraatınıza.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Türkiye, Amerikan uşağı olur mu?

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — İspat edin.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İçinde yaşadığınız Türkiye ve şu sırada oturma hakkını kazandığınız Türkiye, Amerikan uşağı olur mu? (*DYP ve SHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*)

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — İspat edin Sayın Başbakan.

BAŞKAN — Sayın Kazan...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Türkiye Cumhuriyeti kurulduğundan beri gelmiş geçmiş hükümetlerin hiçbirisi, Amerikan uşağı falan olmamıştır; Türkiye’nin menfaatlerini, imkânları nispetinde savunmaya gayret sarf etmişlerdir: eğri yapmışlardır, doğru yapmışlardır; Ama “Amerikan uşaklığı” tabirini, doğrusunu isterseniz size yakıştıramıyorum; bu, sizi büyütmez, küçültür.

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Bizi küçültmez.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Partinizi de küçültür. (DYP ve SHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Ve eğer bundan daha büyük bir tepki göstermiyorsak, sözünüze bu kadar önem vermenin yettiği kanaatinde olduğumuz içindir. (DYP ve SHP sıralarından alkışlar)

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Biz vazifemizi yapıyoruz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ayıp denen bir şey var... Bu kürsüden yemin edeceksiniz, sonra gelip, Türkiye’yi “Amerikan uşaklığı” ile itham edeceksiniz! Ne oturuyorsunuz burada? Burada ne oturuyorsunuz? (DYP ve SHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — “İşgal kuvveti” dediniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi, devam edeyim konuşmama.

Şimdi, bu “Çekiç Güç” denen gücü isteyen biziz, yani “Türkiye Cumhuriyeti Devleti...”

Efendim, “siz buna itiraz ettiniz” diyorsunuz. Evet, biz buna itiraz etmiş olabiliriz. Belki hadise bugün başlamış olsa, biz gene itiraz edebiliriz.

“Niçin bizim irademizi şuraya, buraya bağlıyorsunuz?”

Biz kimsenin iradesini bir yere bağlamıyoruz; ama bizim devraldığımız Türkiye’de şöyle bir durum vardı; Kuzey Irak’ta, yerinden edilmiş, “bizim kardeşimiz” dediğimiz, gerçekten “bizim kardeşimiz” dediğimiz 1,5-2 milyon insan var. Bir yapay sınırla, eğer Musul vilayeti Osmanlı idaresinden Türkiye’ye kalsaydı -ki, 1926 yılında kopmuştur- şimdi onların hepsi bizim vatandaşımızdı... Böylesine bizden zorla koparılmış bir bölgedeki bizim kardeşlerimiz olan bu insanların üzerine gelindiği zaman, dünyayı ayağa kaldırmışız, gelinmemesi için de tedbir almışız; gelinmemesi için, “Aman dünya, siz buradan gitmeyin, bir caydırıcılık unsuru olur” demişiz. Evet, onlar da gelmişler, 48 tane uçakla incirlik Hava meydanında oturuyorlar...

Bu İncirlik Hava meydanı Türkiye’de otuz seneye yakın bir zamandır tartışılır. Evvelâ, NATO dolayısıyla tartışılmıştır...

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — Bugünkü tartışma ayrı ama!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Canım, bir müşterek savunmanın içine girdiyseniz, olacaktır. Siz, ülkenize uçak getirtmeyeceksiniz, siz ülkenizin limanlarına gemi getirtmeyeceksiniz, siz ülkenize başka insanları getirtmeyeceksiniz; başka bir yerde bir şey olursa, siz oralara gidip onlar için savaş vereceksiniz! Böyle bir müşterek savunma olmazdı, hele, komünizme karşı olmazdı...

Bakın, hükümetler değişerek gelmiş; Demokrat Parti Hükümetleri gelmiş, arkasından Cumhuriyet Halk Partisi Hükümeti olmuş, arkasından Adalet Partisi Hükümetleri olmuş; bütün bu hükümetler, şöyle demiş böyle demiş, muhalefettyken öyle demiş; Ama işi ele aldıkları zaman, Türkiye’nin menfaatleri neyse, onları yapmaya çalışmışlar, doğrusuyla, eğrisiyle...

HALİT DUMANKAYA (İstanbul) — Sayın Başbakan, muhalefettyken yanlış mı söylediniz?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Canım, muhalefetteyken şöyle yaptım, iktidardayken böyle yaptım davası, kuru dava; bir yere varmaz o; gelin bu lafa bakalım...

Şimdi, bu Çekiç Güç kendiliğinden mi gelmiş oraya oturmuş? Hayır. Kim istemiş? Biz istemişiz, Türkiye istemiş ve bizim Hükümetimiz zamanında istenmiş değil, bizden evvelki Hükümet zamanında istenmiş. Doğru yapılmış... (ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Ama bakın şimdi; niçin? Kuzey Irak'taki birkaç milyon insanın yeniden Saddam zulmüne uğrayarak hudutlara yığılması için, yapılmış. Peki, bu Saddam meselesi, Irak meselesi çözülmüş mü? Hayır, çözülmemiş; hâlâ çözülmemiş.

Şimdi, İncirlik üzerine üç beş cümle söyleyeyim; İncirlik konusunda, savunmada iştirak halinde bulunduğunuz başka ülkelere -15 tane NATO üyesi devlet olarak berabersiniz- "arkadaş, ben seninle yemede içmede beraberim; Ama müşterek savunmanın icap ettirdiği hallerde, aman benim memleketime gelme; Çünkü benim memleketime gelersen, ben senin müstemleken sayılıyorum (!)" diyeceksiniz... İtalya'ya geliyor, Yunanistan'a geliyor, Almanya'nın her tarafına geliyor, Belçika'ya geliyor, İspanya'ya geliyor, Fransa'ya geliyor, İngiltere'ye geliyor, "aman bana gelme; Çünkü bana gelersen, ben Amerikan uşağı olurum (!)"

Böyle kafa olmaz ve adam da gelmez. Zaten NATO'yu kurduğu zaman, adam sizi içine almamış ki! Sonradan, üç sene sonra onun içerisine girmişsiniz. Evet, Türkiye çok önemli bir memleket; sizi kara gözünüz için almamış, değer taşıdığınız için almış; Ama onlar da sizin için değer taşıyor; karşı karşıya kaldığınız harp makinesi karşısında onlar da sizin için değer taşıyor.

Netice itibariyle, bakınız, biz şunları tenkit ettik; Bilhassa bu Körfez Savaşı başladığı zaman, "arkadaş, biz bu 29 memleketle beraberiz; biz onlara gitmeyeceğiz; Ama ülkemize onların gelmesine müsaade edeceğiz; topraklarımızın kullanılarak oraların bombalanmasına müsaade edeceğiz; bu bir müşterek iştir" denilmedi; ne denildi? "Canım, bunda Türkiye'nin menfaati var!" Nasıl var? "Bir koyup üç alacağız..." bizim itirazımız bunaydı veya "masaya oturacağız pastanın büyüğünü alacağız" veya "coğrafya değişecek" gibi, halka bu hareketin doğruluğunu anlatmak için, halkta bu intihaların yaratılmış olmasıydı bizim itiraz ettiğimiz. Gayet mertçe, çıkardınız, "bu iş, alışveriş işi değildir; bu iş, bir müşterek dava işidir; bu müşterek dava, bir milletin içinde, milletin fertlerinin tümünün bir araya gelmesiyle savunulur: milletlerarası davaları da, milletlerin, milletlerarası dayanışma yapmak suretiyle savunmaları mümkündür" derdiniz ve işte buraya gelmiş mesele...

HALİT DUMANKAYA (İstanbul) — Saddam'a kadar gitmedi mi ortağınız?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi, geliyoruz bu Çekiç Güç olayına... Çekiç Güç orada duruyor. Niçin duruyor? Caydırıcılık için...

MUSTAFA BAŞ (İstanbul) — Bizim kaymakamı niye dövüyor?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bakın, 5 Eylül 1990 tarihinde yani, Birleşmiş Milletlerin 670 sayılı kararından hemen sonra Türkiye Büyük Millet Meclisi bir karar vermiş. Bu kararda, "Kriz süresince ve sonrasında hâsıl olabilecek gelişmeler istikametinde, Türkiye'nin yüksek menfaatlerini etkili bir şekilde kollamak, hadiselerin seyrine göre ileride telafisi güç bir durumla karşılaşmamaya yönelik süratli

ve dinamik bir politika izlenmesine yardımcı olmak üzere, lüzum, hudut ve şümülü Hükümetçe takdir ve tayin olunacak şekilde, Türk Silahlı kuvvetlerinin yabancı ülkelere gönderilmesine ve yabancı silahlı kuvvetlerin Türkiye’de bulunmasına, Anayasanın 92 inci maddesi gereğince izin verilmesi...” deniliyor. Yani, yalnız kriz esnasında değil, kriz sonrasında da çıkabilecek olaylara göre, sizin yabancı ülkelere kuvvet göndermenize ve yabana kuvvetleri de ülkenizde bulundurmanıza izin veriyor bu karar. Böyle başlamışsınız işe. Yani, halin icabına göre, ülkenin, Türkiye’nin menfaatleri neyi icap ettiriyorsa, onu yapacaksınız.

Şimdi, bu Çekiç Kuvvet buraya gelmiş; biz çağırmışız, oturmuş ve bizden önceki hükümet, bunu kendi yetkisi dahilinde saymış, uzatmış. Bize gelince; biz bunu kendi yetkimiz dahilinde saymamışız, Türkiye Büyük Millet Meclisinin yetkisi dahilinde saymışız, Türkiye Büyük Millet Meclisine gelmişiz, ondan yetki almışız.

A. MESUT YILMAZ (Rize) — Hayır, hayır!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Neyi hayır, ne hayır? Çekiç Kuvvet burada kalsın diye alacak değildi ki, yetkiyi. Çekiç Kuvvet’i neye dayanarak getirdiyseniz, aynı yetkiyi biz de almışız, işte, 26.12.1992 tarihli karar burada, aynı karar, aynı şekilde yazılmış...

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Aynı değil.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Canım, efendim, siz öyle deyin, ama bir de beni dinleyin bakalım; Allah Allah!

Peki, biz Çekiç Kuvvet’in müddetini uzatmayı istemedik mi, 26.12.1992 tarihinde Meclisten karar isterken? 26.12.1992 tarihli karar neydi? Meclisten istediğimiz neydi? Aldığımız neydi? Niye “hayır” diyorsunuz?

A. MESUT YILMAZ (Rize) — 1991 sonundaki uzatmayı söyleyin Sayın başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Efendim, 1991 sonunda da bu Meclisten almışsınız, 1992 sonunda da buradan almışsınız. 1991 kararıyla 1992 kararı arasında bir şey yok. 1992 kararını Meclis verirken, siz bu kürsülere çıkıp, Çekiç Güç’ü konuşmadınız da, neyi konuştunuz? Yani, biz bu kararı bu Meclisten isterken, Çekiç Güç’ün gitmesi istikametinde değil, kalması istikametinde karar aldık. Alınan karar o değil mi?

A. MESUT YILMAZ (Rize) — Meclis kararı değil.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — O zaman bu Meclis karar vermediyse, Çekiç Güç Adana’da ne arıyor? İtirazınız ona mı? İtirazınız, Çekiç Güç Adana’da ne arıyor, İncirlik’te ne arıyor; ona mı? *(ANAP sıralarından gürültüler)* Biz de diyoruz ki: İtirazınız ona olamaz; çünkü biz, Türkiye Büyük Millet Meclisinden, gelmişiz, bu kararı almışız.

HALİL İBRAHİM ÖZSOY (Afyon) — Siz uzattınız.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — 1991 sonunda Meclise gelmeden uzattınız...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 1991’de bu karar, Meclisten alınan bir şekilde değil; Meclisten alınmış bir karara dayanılarak bunlar yapılmıştır diyoruz.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Şimdi oldu efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi devam edelim...

Meclisten alınan bir karar değil. Meclisten alınan bir yetki kararına dayanarak Hükümet buna karar vermiş. (ANAP sıralarından “tamam şimdi oldu” sesleri, alkışlar)

Hükümet, bu Çekiç Güç’ü getirirken neye karar vermiş aynı zamanda? Bakalım: Hükümet diyor ki; “bu Çekiç Güç, bir caydırıcı güçtür” Nasıl caydırıcı bir güçtür? “Yeniden, Bağdat İdaresinin, Kuzey Irak’a hücum edip, Kuzey Irak’taki insanları yine hudutlara sığınmaya mecbur etmesine karşı, onları yerinde tutmaya yarayacak bir caydırıcı güçtür.” Tamam mı?

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — Vallahi bravo! Ne güzel.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bu caydırıcı güç, 48 tane uçağıyla Adana İncirlik’te bulunacak. Bulunduğu yerde bu caydırıcılığı sağlar mı? Hiçbir şey yapmadan, bu caydırıcılığı sağlar mı? Yani, bu Çekiç Güç, elinden ayağından bağlı, Adana Hava- meydanına çakılmış ve Adana Hava meydanından kıpırdamayan bir Çekiç Güç, ne caydırıcılığı sağlayacak? Bu düşünülmüş; Türkiye Hükümeti, aslında bu Çekiç Güç’ü ne yapacağına dair bir karar vermiş. Bu karar, 12 Temmuz 1991 tarihlidir ve altında da Sayın Mesut Yılmaz’ın, Başbakan olarak imzası vardır.

Bu karara göre, Çekiç Güç ne yapacak? Çekiç Güç, Kuzey Irak’ta uçacak. Tamam mı? Kuzey Irak’ta uçacak, yani sınırı geçecek, gerekirse karadan da sınırı geçecek, havadan da sınırı geçecek...

A. MESUT YILMAZ (Rize) — Keşif yapacak, kara unsuru kalkmış.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Peki, sınırı geçtiği zaman ne yapacak? Keşif yapacak. Sonra?

ABBAS İNCEAYAN (Bolu) — Bomba atacak!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Müsaade buyurun; onu da yapacak, onu da yapacak...

Ve bu Çekiç Güç, yani keşif yapan bu Çekiç Güç, aynı zamanda aşağıdaki halka şunu diyecek yani o anlama gelecek: Hiç korkmayın, biz buradayız, biz şemsiyeyiz size.

Uçmadığı takdirde, Çekiç Güç’ün nerede olduğunu, oradaki halkın nasıl koruyacağını, oradaki halk nereden bilecek? Onun için Çekiç Güç, geldiğinden itibaren; yani, Temmuz 1991’den itibaren geçen 18 ay zarfında, her gün uçmuştur ve Türkiye Genelkurmayının müsaadesi nispetinde, onun yönlendirdiği şekilde uçmuştur ve her gün aşağıya bu mesajı vermiştir...

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — O kararla, bu son karar aynı karar değil.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kararı sen mi verdin? Nereden biliyorsun?

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Karşılaştırın metinleri, bakın...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Nereden biliyorsun?

Şimdi, işe gelelim... İş, böyle mi? Evet, uçmuş. Peki, Çekiç Güç dediğiniz bu güç, tecavüz? Bir tavır takınabilir mi? Takınabilir. Ne zaman takınabilir? Hükümet müsaade ederse takınabilir.

MUKADDER BAŞEĞMEZ (İstanbul) — Yani Şevket Kazan'ı otelde vurmasına siz mi müsaade ettiniz?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hükümet müsaade ederse, bu Çekiç Güç, bu 36 ıncı paralel içerisinde, oralarda tecavüz? Bir tavır takınabilir.

Peki, ne olmuş? Bir şey daha var; Bu Çekiç Güç kendisi hücumla maruz kalırsa ne yapacaktır? Çekiç Güç'ün uçakları Kuzey Irak'ta uçuyor; aşağıdan füze gelecek, aşağıdan top ateşine tutulacak; bu takdirde ne yapacak? Bu takdirde, bu uçaklar...

İ. MELİH GÖKÇEK (Ankara) — Otelden mi bombalamışlar?

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Aşağıdan ateş var mı?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bu uçaklar Kuzey Irak'ta uçarken, aşağıdaki halka, "biz burada varız" cesaretini vermeye çalışırken, "aman, yerlerinizde oturun, göçmeyin, biz burada sizleri korumak için varız" intibaini vermeye çalışırken, eğer aşağıdan kendisine ateş edilirse ne yapacak veya ateş edilme ihtimalini gördüğü zaman ne yapacak? İşte bu meşru müdafaadır! Binaenaleyh, 12 Temmuz 1991 tarihli şu mektupla, Çekiç Güç, yani bu uçaklar, eğer bir tecavüze maruz kalırlarsa, bu meşru müdafaadır ve kendisini müdafa edecekler.

MUKADDER BAŞEĞMEZ (İstanbul) — Bağdat'ta ne işi var?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bakınız, Bağdat'ta, İncirlik Üssünden kalkmış bir tek uçak yoktur. Ben bunu, Türkiye Cumhuriyetinin Başbakanı olarak söylüyorum, zabıtlara geçiyor ve bunu söylediğim zaman, birisi bunu araştırıp da aksini bulursa, o zaman ben fevkalade zor duruma düşerim. Onu bilerek söylüyorum.

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Bağdat'takine tepkiniz ne oldu Sayın Başbakan?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bize gelerek dediler ki: "32 ıncı paralelin altında birtakım hareketler yapıyoruz, Türkiye'den hiçbir şey istemiyoruz" Yine, bize, "36'ncı paralelin üstünde meşru savunma durumunda kaldığımız sürece, bunun gereğini yaparız" dediler. Bu; bu mektupta da yazıyor, "izne tabi değildir" diyor; yani...

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Bağdat'taki meşru müdafa mı?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Burada uçan uçaklar meşru müdafa haline girdiği vakit, koşup gelip, Türkiye'ye "bana izin verin, ben onların hakkından geleyim" diyecek hali yok. Bu iş zaten dakikalıktır; ya aşağıdan füzeyi yiyecek ya da kendisini koruyacaktır.

İşte, 15 Ocak-28 Ocak arasında, 21 defa, aşağıdan kendisine füze yöneltileceği veya top ateşine tutulduğu şeklinde meşru müdafa durumu hâsıl olmuştur. Bu uçaklar, bu 21 defanın, ancak 11 defasında buna karşılık vermişlerdir. Olay bundan ibarettir. Bizim müsaademize bağlı bir iş yoktur. Bir meşru müdafa olayıdır ve bu meşru müdafa Türkiye Cumhuriyeti Devletinin...

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Bağdat konusunda protestonuz nedir?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — ...Giriştiği bir taahhüt gereğince; yani, Türkiye Cumhuriyeti devletinin verdiği müsaadeyle. Türkiye Cumhuriyeti Devleti, ancak tecavüzkar bir hadise olacaksa, ona izin verecektir. Böyle

bir olay olmamış ve açıklıkla da söyleyelim, bize gelip bir istimzaç yapıldığı zaman, biz böyle bir şeye müsaade etmeyeceğimizi ve bu meseleyi, meşru müdafaanın sınırlarının dışına çıkarmamalarını da söyledik. Hadise budur.

Şimdi, bu hadise karşısında, gensoru veren gruplara soruyorum; bu Hükümetin, burada kusuru nedir? *(RP sıralarından gürültüler)*

MUSTAFA ÜNALDI (Konya) — Bostan korkuluğu olması!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bu olayın nesi Anayasaya aykırı?

26 Aralık 1992 tarihinde, gelmişiz -daha bir ay evvel- Meclisten, bu gücün burada olması, gördüğü işi görmesi, caydırıcılık vazifesini yapması için karar almışız. Siz buna muarız kalmış olabilirsiniz; sizin muarız kalmanız da bence değerlidir.

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Muarız kalmamız değil; ne 688 sayılı karara uyar ne de Meclisin aldığı karara...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yani, birçok kere söylüyoruz ki, bir Mecliste herkesin bir karara iştirak etmesi ne lazımdır, ne şarttır; kararlar, aslında, müspet oyların yanında, menfi oylarla oluşur. Bir kararda menfi oy olursa, o, daha iyi bir karardır; bu, demokrasidir; ama... *(DYP sıralarından, "sataşmalara niye müdahale etmiyorsunuz Sayın Başkan?" sesleri)*

BAŞKAN — Sayın Başbakan, bir dakikanızı rica edebilir miyim...

Sayın Milletvekilleri, uyarmam gerekirse, tabii, Sayın Kazan'ı uyarırım... *(DYP sıralarından, "ama uyarıyorsunuz" sesleri)*

Müsaade buyurun...

Sayın Başbakanı da, süresini 10 dakika geçtiği hususunda uyarmam gerekir. *(DYP sıralarından, "Misal mi veriyorsunuz?" sesleri)*

Hayır, efendim, misal vermiyorum, müsamaha gösteriyorum.

Buyurun Sayın Başbakan.

Sürenizi 10 dakika aştınız efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bakınız, bu mektupta ne diyor ; "Türk-Irak sınırının, ancak taarruzi amaçlarla geçişi, Hükümetimizin ayrıca alacağı bir karara bağlanmıştır. Bu durum muvacehesinde, gayri taarruzi sınır geçişler için yeni bir Hükümet kararına gerek görülmemektedir,"

HALİT DUMANKAYA (İstanbul) — Sayın Başbakan, bu mektupta bir tahrifat olabilir; bir fotokopisini bize verir misiniz?

BAŞKAN — Sayın Dumankaya...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Mektup burada, sana vereyim, yarın sabahleyin yahut akşam buradan çıkınca vereyim... Akşam vereyim mi sana?

HALİT DUMANKAYA (İstanbul) — Bakanlar Kurulu kararında tahrifat olduğu için şüphelendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Canım, bırakın demagojiyi, burada çok ciddî bir iş konuşuluyor.

Şimdi, dönüp soruyorum: Elinizi vicdanınıza koyun, gensoru veren gruplar; burada, bu Hükümete yöneltebileceğiniz ne var?

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — 9 tane suç.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Çekiç Güç'ü getirmek mi? Biz getirmedik; Ama lazım diyoruz biz.

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — 9 tane suç...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bir dakika, bir dakika beyim... Bir soralım canım! Bu Hükümete yöneltebileceğiniz ne var? Çekiç Güç'ü getirmek mi? Biz getirmedik: Ama lazım.

Bu Çekiç Güç'ü kovmamak mı? Çekiç Güç'ü kovmadık; çünkü Meclisin kararına bağladık. Binaenaleyh, bu Çekiç Güç'ün, meşru müdafaa halinde kendisini savunmasını mı kabul etmiyorsunuz?

HALİL ORHAN ERGÜDER (İstanbul) — Kim karar veriyor?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — O, daha evvel... Gensoru verenlere söylüyorum; "Yetkiniz yoktu" diyorsunuz. Neye yetkimiz yoktu? "Yetkiniz olmadığı halde bunlara izin verdiniz." Biz kimseye izin falan vermedik. Bize şunu diyebilirdiniz; Eğer, tecavüzî maksatlarla...

ABBAS İNCEAYAN (Bolu) — Gazeteler öyle yazmadı Ama Sayın Başbakan...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — ...Tecavüzî maksatlarla İncirlik kullanılsaydı, bize gelip diyebilirdiniz ki: "Bunu niye yaptınız?" Biz de derdik ki, bunu yapmaya hakkımız vardır, yaptık. "Yapmasaydınız..." Diyebileceğiniz bundan ibarettir.

Kuzey Irak üzerinde uçak uçuşuna mı karşısınız? İşte, aşağıdaki insanların korunması için uçuyor. Buna mı karşısınız, neye karşısınız? Bu Hükümetin gayri hukukî olan tavrı nedir? "Efendim, kamuoyunu kâfi derecede aydınlatmadınız..." Geldi, iki defa, Sayın İnönü burada izahat verdi, hepiniz konuştunuz, lazım gelen şeyleri söylediniz: her gün Dışişleri Bakam açıklama yaptı; ne olup ne bittiğine dair, en ufak detayına kadar her gün kamuoyuna bilgi verdik. Yani, oturup kalkıp, haftanın üç gününde Parlamentoyu bununla işgal edemeyiz. Lazım gelen her şey yapılmıştır. Biz, saklayıp da neyi saklayacağız, neden saklayacağız? Neyi saklayacağız, soruyorum size?

HALİL ORHAN ERGÜDER (İstanbul) — Sayın Başbakan, meşru müdafaaya kim karar veriyor?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yani, Kuzey Irak'taki insanların korunması için gelmiş bulunan bu uçaklar, bu vazifelerini yapıyorsa, burada bizim kusurumuz ne, bizim günahımız ne, bizim suçumuz ne? Bu uçaklar, işte bu görevi yapmak için var burada ve bu görev...

HALİL ORHAN ERGÜDER (İstanbul) — Meşru müdafaaya kim karar veriyor?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Meşru müdafaaya, elinde silah olan adam karar verir.

HALİL ORHAN ERGÜDER (İstanbul) — O zaman, her zaman bombalanacak beyefendi Denetleyebiliyor musunuz?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bakınız, İç Hizmet Kanununun 87 inci maddesine göre, eline silah verilen adam, eline silah verilen kişi, bu silahı kendi iradesi istikametinde kullanır; 88 inci maddesine göre, yanlış bir şey yaparsa muhasebe edilir. İşte odur. *(DYP sıralarından alkışlar)*

HALİL ORHAN ERGÜDER (İstanbul) — O zaman bostan korkuluğu kim?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yani, bu Çekiç Güç, hiçbir şey yapmayacak, uçmayacak, Kuzey Irak'a gitmeyecek! Oradaki adamlar nasıl korunacak?

ABBAS İNCEAYAN (Bolu) — Ortak ne diyor?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Caydırıcılık görevini nasıl yapacak?

Şimdi, neyi muhasebe ediyorsunuz? Neyi takbih ediyorsunuz? Bizi neyle suçluyorsunuz? İşte, olan şey bu.

Bütün olaylar, 12 Temmuz 1991 tarihli, o günün Başbakanı Sayın Mesut Yılmaz tarafından Dışişleri Bakanlığına; yani, Genelkurmay'a yazılmış olan şu mektuba göre cereyan etmiş; olay, Anayasaya göre cereyan etmiş, kanunlara göre cereyan etmiş, daha evvelki tatbikata göre cereyan etmiş. Şimdi, siz neyi soruyorsunuz? Onu soralım... *(Gürültüler)*

Yani, Irak'ın Kuveyt'i işgalinin ve Kuveyt'ten çıkarılmasının ve bütün dünyanın bir araya gelip, Irak'ın Kuveyt'ten çıkarılmasının neticesi budur ve bu bir neticedir. Yani, eğer, "Bu uçaklar niçin uçtu, niçin self defence" yani, meşru müdafaaya girdi?" diyorsanız, işte elma ağacı... Elma ağacında elma biter, kiraz bitmez; elma ağacının altına elma düşer... Elma düşmüş işte! Olay bundan ibarettir.

HALİT DUMANKAYA (İstanbul) — Dört tane devlet kaldı, nerede Birleşmiş Milletler?

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Elma ağacının meyvesi önünüzde Sayın Başbakan...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Neyi soruyorsunuz?

Gensoru müessesesini eskitmekten başka neye yarar bu?

Mamafih, Türkiye'nin bağımsızlığına göstermiş bulunduğunuz hassasiyetten dolayı size teşekkür ederiz, hepinize teşekkür ederiz. Gensoru vermek hakkınızdır, bu hakkı istediğiniz gibi kullanın, buna da bir şey diyen yok: yalnız, üç beş cümleyi dinleyin; Bakınız, bugünkü haliyle sorun bence bu değil bu, işleyen bir mekanizma. Bugünkü haliyle sorun şu; Irak parçalanmamalıdır.

NECMETTİN ERBAKAN (Konya) — Siz parçalıyorsunuz...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Birinci olarak, Irak'ın parçalanması bölgede çok büyük sıkıntılar çıkaracaktır.

İkincisi, Irak, uluslararası toplumla barışmalıdır. Uluslararası toplum, Irak'taki idareye karşı fevkalade hassastır. Bu hassasiyetin içerisinde Müslüman ülkeler de dahildir; Mısır dahildir, Suudi Arabistan dahildir, Kuveyt dahildir, Katar dahildir ve Bahreyn dahildir; bunların hepsi dahildir. Hiçbirisi, Bağdat idaresini istemiyor, Bağdat'taki idareyi istemiyor.

Gidin bakın, ne konuşuyorlar: “Bizim paralarımızı aldı: biz, silahı, İran selini durduracak diye vermiştik; çevirdi bize” bunu diyor adamlar.

Şimdi, söylediğim gibi, Irak, yalnız uluslararası toplumla değil, kendi içinde de barışmalıdır. Yani, kendi vatandaşına zehirli gaz kullanan, kimyasal silah kullanan devlet olur mu? Olmaz. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)* Böyle bir şey olmaz... Irak idaresi, bizim tavsiyelerimizin hiçbir tanesini tutmadı. Biz bunlara aylarca önce ve birçok kere dedik ve birçok kere de hatırlattık...

Peki, Irak niçin yeniden bu hareketlere girmiştir? Çünkü Amerika’da idare değişmiştir; Amerikan idaresini test edecektir. Eğer, yeni gelen idare buna ses çıkarmayacaksa, Irak, Bir-,leşmiş Milletler kararlarını ihlale devam edecektir. Bu, onların değerlendirmesi yani, dışarının değerlendirmesi, Fransa’nın değerlendirmesi, İngiltere’nin değerlendirmesi, Amerika’nın değerlendirmesi... Bu değerlendirme böyle... Öyleyse, “biz bu Birleşmiş Milletler kararlarını sana bozdurmamız” demişlerdir.

Şimdi, üç beş cümleyle söyleyeyim: Bosna-Hersek olayı tamamen başka bir olaydır. Bosna- Hersek olayının başka bir olay olarak tavsif edilmesi gerekir. Onun kendi şartlarının içerisinde mütalaa edilmesiyle, bu olayın münasebeti yoktur. O, kendi şartları içerisinde mütalaa edilecektir.

Bosna-Hersek olayında Batıklar ayıp yapmışlardır. Açık söyleyelim, bu, Avrupa’nın büyük ayıbıdır. Yalnız batıklar değil, “Müslüman ülkeler, Müslüman ülkeler, Müslüman ülkeler” dediklerimiz ne yapmıştır? *(DYP ve SHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

ABDÜLLÂTİF ŞENER (Sivas) — Siz ne yaptınız?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bosna-Hersek için didinen, çırpınan; Ama her şeyi dünya ile beraber yapmak için uğraşan ve diplomasinin bütün imkânlarını kullanan, sadece Türkiye’dir. Onun içindir ki...

HASAN MEZARCI (İstanbul) — Hangi imkânları kullandınız? Ermenistan’a uyguladığınızın aynısını Bosna’ya da uyguladınız...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi, ben burada polemige falan girmek istemiyorum. Meseleyi şöyle toplamak ve şunu demek istiyorum:

Değerli milletvekilleri, burada, ne Anayasaya aykırı bir durum vardır ne hukuka aykırı bir durum vardır ne uygulanagelen esaslara aylan bir durum vardır. Maksadı, Kuzey Irak’ta bulunan bizim kardeşlerimizi korumak, onları tedirgin etmekten kurtarmak, onları yeniden Bağdat idaresinin zulmüne bırakmamak için getirilmiş bulunan, caydırıcılığa zorlayan bir durum vardır.

Ayrıca, biz, dünyaya, teenniyle hareket etmelerini; yani, biraz daha sakin hareket etmelerini, barışçı yolları kullanmalarını ve Irak’sız bir Ortadoğu’nun düşünülmemeyeceğini ifade ettik.

Irak’ın bir mesele olarak Ortadoğu’da devam etmesi halinde, fevkalade büyük zararlarımız vardır. Bakın, bizim büyük zararlarımız var, çok büyük zararlarımız var...

“Efendim, bu zararları kaldırmak için medenî dünyayla birlikte hareket etmeyin...” Etmeyiz, ama bu defa oradan zarar görürüz...

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — Daha önce bunu söylemediniz Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İyi ya işte... “Neden boru hattını kapattınız?”

“Şimdi niye açmıyorsunuz?” diyorsunuz... Neden kapattınız? Kapattığınız zamanki sebepler duruyor olduğu yerde; yani, Irak dünyayla barışmadığı için açamıyorsunuz. Bu, Türkiye’nin izzetinefsi falan da değildir; devletlerin, bir arada, beraber hareket etmesi, bugünkü uygar dünyanın, dünya barışı için ortaya koyduğu en önemli iştir.

Binaenaleyh, şimdi, tabii ki, Hükümet hakkında gensoru açılıp açılmamasına karar vereceksiniz... Karar sizindir, iradinize saygı duyarız ve gensoru açılmasına karar vererseniz, geliriz, daha ileri, daha çok bilgileri size veririz; bu çerçevede içerisinden veririz... (ANAP sıralarından “açalım o zaman” sesleri) Veririz de, açıklıkla söylüyoruz, bu gensoruyu bize açacak değilsiniz, kendi kendinize açacaksınız!

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Biz razıyız.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hepinize saygılar sunuyorum. (DYP sıralarından ayakta alkışlar, SHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Başbakan, teşekkür ediyorum.

(Oylar toplandı)

BAŞKAN — Oyunu kullanmayan Sayın üye var mı? Yok.

Oy kupaları kaldırılınsın.

Oyların ayırımına geçiyoruz.

(Oyların ayırımı yapıldı)

BAŞKAN — Değerli milletvekilleri, Başbakan Süleyman Demirel ve Bakanlar Kurulu üyeleri hakkındaki (11/14) (11/15) ve (11/16) esas numaralı gensoru önergelerinin açık oylama sonuçlarını açıklıyorum;

Kullanılan oy sayısı : 310

Kabul : 99

Ret : 210

Geçersiz : 1

Bu suretle, Sayın Başbakan Süleyman Demirel ve Bakanlar Kurulu üyeleri hakkındaki gensoru önergesinin gündeme alınması hususu kabul edilmemiştir.⁵³

⁵³ *TBMM Tutanak Dergisi* Dönem 19, Cilt 28, Birleşim 62, Sayfa 353-370

20 Nisan 1993 Salı

Türkiye Cumhuriyetinin Sekizinci Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın Vefatı Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Türkiye Cumhuriyetinin sekizinci Cumhurbaşkanı, değerli devlet adamı Sayın Turgut Özal, Allah'ın rahmetine kavuşmuştur. Acımız çok büyüktür. Milletimiz ve devletimiz sağ olsun; Kederli ailesinin başı sağ olsun, hepinizin başı sağ olsun; Milletimizin başı sağ olsun.

“Küli-i nefsin saikat-ül-mevt” (herkes ölümü tadacaktır) buyuruyor Ulu Tanrı.

Ülke, çok değerli, mümtaz ve büyük bir evladını kaybetmenin acısını, üzüntüsünü, teessürünü yaşamaktadır.

Merhum Turgut Özal, bütün ömrünü devlet ve toplum hizmetine vermiştir. Türkiye'nin kalkınması, gelişmesi ve büyümesinde, kırk yılı aşan bir süre beraberliğimiz olmuştur. Ümitlerimizi, sevinçlerimizi, üzüntülerimizi, lokmamızı paylaştığımız çok günler oldu. Bu anları, daima, kıymetli birer hatıra olarak muhafaza edeceğim...

Elektrik santralleri projeleri çizerek başlayan müşterek mesaimiz, dostluğumuzla birlikte, devletin birçok kademesinde devam etti.

Ülkemizdeki bazı şartların gereği olarak, müşterek mesaimiz bir süre kesildi: fakat benim dostluk ve kardeşlik duygularım hiç değişmemiştir.

Bu dönemin kesintiye uğrattığı birlikte mesaimiz ve dostluğumuz; ülkemiz, ulusumuz ve demokrasimizin getirdiği noktadan itibaren, birlikte yeniden devam etti.

Kadirşinas Türk Milleti, aynı zamanda engin bir devlet tecrübesinin ve aşılmaz bir demokrasi şuurunun, sağduyuyla, sahibidir. Vefalı ulusumuz, kendisine hizmet eden evlatlarını hiçbir zaman unutmamıştır. Kendisine büyük hizmetlerde bulunan aziz kardeşim Sayın Turgut Özal'ı da Yüce Türk Milleti unutmayacaktır.

Merhum Devlet Başkanımız, değerli dostum, aziz kardeşim Sayın Turgut Özal'ı, Yüce Allah'ın sonsuz rahmetine terk ediyoruz.

Her şey Allah'a rücu edecektir (ve inna ileyhi raciun).

Ülkemiz, ulusumuz ve devletimiz, sahip olduğu demokrasi ve hukuk devleti şuuruyla ebediyete kadar var olacaktır. O büyük insanın istediği de oydu.

Devlet hayatı kesintiye uğramadan devam edecektir. Acılar içimizde, devletimize ve milletimize karşı görevlerimiz ise kafamızda olarak yolumuza devam edeceğiz.

Yüce Meclisinin emir ve güveniyle görevi yürüten Hükümetimiz, bu acı olayda ve bu acılı günlerde de, görevini, güveniniz doğrultusunda yürütecektir.

Yüce Meclisimize, Yüce Milletimize, kederli ailesine tekrar başsağlığı diliyorum.

Ruhu şad olsun, milletimiz sağ olsun, devletimiz sağ olsun.

Hepinize saygılar sunuyorum.⁵⁴

⁵⁴ *TBMM Tutanak Dergisi Dönem 19, Cilt 34, Birleşim 93, Sayfa 247-248*

23 Nisan 1993 Cuma

TBMM'nin 73. Kuruluş Yıldönümü ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı Kutlamaları Nedeniyle Yaptığı Konuşma

DYP GENEL BAŞKANI VE MECLİS GRUBU BAŞKANI BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri, bu konuşmaları takip eden, televizyonları başındaki Sayın vatandaşlarım, bu bayramın gerçek sahibi sevgili çocuklar; hepinizi sevgiyle, selamlıyorum.

Bu bayramı, dünya ve Türk çocuklarıyla paylaşmakta olmanın derin sevinci ve mutluluğu içinde kutluyoruz.

Türkiye Cumhuriyetinin 8'inci Cumhurbaşkanı merhum Turgut Özal'ı ebediyete uğurlamanın derin teessürü içindeyiz. Devlet olarak, halk olarak, kendisine, itibarın, ihtiramın, sevgi ve saygının en yücesi gösterilmiştir. Tekrar kendisini rahmetle anıyorum. Halkımız, bu vesileyle, birlik ve beraberliğini dünyaya göstermiş ve devletimizi kucaklamıştır.

23 Nisan 1920, ülkemiz için, Büyük Atatürk'ün önderliğinde Türkiye Büyük Millet Meclisinin hayata geçirilmesi ve millet iradesi hâkimiyetine dayalı sistemin doğuşunu simgeleyen bir yüce günün adıdır; hem sistemin doğuşunu hem de ülkenin maruz kaldığı tehlikeler karşısında, bu tehlikelerin karşısına beraber çıkışın adının konduğu gündür.

23 Nisan 1920, millet iradesinin tartışılmaz üstünlüğünü ve devlet yönetimindeki tek hakim gücün bu iradede olduğu fikrinin, her türlü kullanılacak yetkinin buradan alınması gerektiği fikrinin somutlaşmasıdır.

23 Nisan 1920, şu anda birlikte çatısı altında bulunduğumuz bu manen ve maddeten muhteşem abidenin Türk Ulusal hayatına girişini simgeler. Hepimiz, bu Büyük Meclisin üyesi olmaktan, Milletimizin hür iradesiyle burada temsil edilmekten gururluyuz ve onurluyoruz.

Değerli milletvekilleri, parlamentolar insanlığın onurudur. San Francisco Beyannamesinde de “Yönetim hakkı, insanlık hakkıdır” şeklinde çok önemli bir kayıt vardır. Bu, artık bir siyasi hak olmaktan çıkmış, yani yönetim hakkı, bir siyasi hak olmaktan çıkmış, insanın insan sayılması için şart olan bir insanlık hakkı olmuştur.

Büyük Atatürk'ün “en büyük eserim” dediği Türkiye Büyük Millet Meclisi, hem O'nun hem hepimizin gurur müessesesidir. Kişiyi, vatandaş, ahaliyi de millet yapan, hür parlamentodur.

Kulluktan tebaalığa, tebaalıktan da vatandaşlığa ulaşılan yerimiz, bu kutsal çatıdır. Hâkimiyeti millîyenin tecelli ve temerküz ettiği (yani, toplandığı, ortaya çıktığı) ulusal egemenliğin olduğu tek yer, burasıdır.

Hür parlamento da gerçek bir meclis sayılmanın ilk ve vazgeçilmez şartıdır. Parlamento hür ise parlamentodur. Rejimin demokrasi, devletin hukuk devleti, hatta sistemin cumhuriyet sayılması, parlamentonun hür ve gerçek bir temsile dayalı olmasına bağlıdır.

Bugün ülkemizde, hepimiz fevkalade mutluyuz, birtakım eksikliklerine rağmen, Türk demokrasisi, bütün kurallarıyla kavramlarıyla ve kurumlarıyla vardır ve işlemektedir. Gayet tabii ki, eksikliklerini tamamlamak, yine bu büyük müessesenin işidir.

23 Nisan 1920, nasıl ki, Türkiye'mizin geleceği olmuşa, her 23 Nisan, 23 Nisan 1920'de aldığı güç ve tarihi görevle, yeni bir gücün yeni bir hamlenin ilk günü olmalıdır. 23 Nisan, yalnız Türklüğe değil, tarihe, şeref veren bir destanın ilk satırıdır. 23 Nisan'dan çıkan ilk büyük ve ebedi gerçek şudur ki, millet, yalnız millet, hür millet, bağımsız millet...

23 Nisan 1920'nin aştığı aydın yolda Türkiye'mizin, Atatürk'ün hedefi, çağdaş uygarlık seviyesine -onun tabiriyle muasır medeniyet seviyesine- ulaşması ve onu aşması, o günün hakimiyeti millîyesinin (yani, ulusal egemenliğinin) ebedi geçerliliğiyle olacaktır. Yani, Türkiye, Büyük Atatürk'ün koyduğu bu hedefi, ancak ulusal egemenliği ebedi şekilde geçerli tutmakla sağlayabilir.

Değerli milletvekilleri, milletler, tarihlerinden güç ve onur alırlar; ancak, gelecekleriyle yaşarlar. Bugün etrafımızda pek çok sorun vardır, etrafımızda belirsizlikler vardır, etrafımızda, maalesef, kan vardır, ateş vardır. Dünyanın henüz istikrara kavuşmadığı bir gerçektir.

Kendi meselelerimize (sorunlarımıza) ilaveten, bizi çok yakından ilgilendiren pek çok da sorun vardır. Türkiye, hem kendi sorunlarını hem de etrafındaki, ama yine kendi sorunu sayılabilecek bu sorunları aşacaktır. Bu, ancak Yüce Milletimizin her zor zamanda gösterdiği beraberlikle, onun temsilcisi olan bu Büyük Meclisin siyasi meselelerdeki tartışmasında ülkenin büyük meselelerine hep beraber sahip çıkarak, hem milletimizin ümidini güçlendirerek hem de büyük meselelere çare bularak aşılabileceğiz. Yani, Türkiye Büyük Millet Meclisi, sadece bir kurumun adı değil, zemininde beraberlik için toplandığımız bir büyük müessesedir.

Ülkemizin ve milletimizin en büyük varlığı olan çocuklarımıza seslenmek istiyorum:

Sevgili çocuklar, gelecek sizindir; Ama geleceğin sorunlarını çözmek de size ait olacaktır. Daha mutlu, daha huzurlu, bir barış ve refah dünyasında yaşamınızı sağlamak, neslimizin yüklendiği en kutsal sorumluluktur. Sizler de sevgili çocuklar, sizden sonra gelecekler için aynı sorumluluklarla yükümlüsünüz. İşte, bu kutsal sorumluluk duygusu içindedir ki, Yüce Atatürk, medeni ve çağdaş toplumların en büyük değerini simgeleyen “millet iradesi” fikrini somutlaştıran 23 Nisan'ı Milli Hâkimiyet Bayramı ilan etmiş ve bunu çocuklara yadigâr etmiştir. Zira çocuklar, universal ve çağdaş değerlerin sonsuzluğa giden kesintisiz temsilcileridir.

Bu duygu ve düşüncelerle, her millettten gelen sevgili çocuklarımızı kucaklar; millet iradesinin tek ve tartışılmaz sahibi yüce milletimizi saygıyla selamlar; başta Büyük Atatürk olmak üzere, bu aziz vatanı ve cumhuriyeti borçlu olduğumuz ilk Meclisin hemen hepsi ebediyete intikal etmiş üyelerini ve ondan sonraki bütün Meclislerin ebediyete intikal etmiş üyelerini rahmetle, minnetle, şükranla anar ve halen burada olmayan, yani bu Meclisin dışındaki, bundan evvelki Meclislerin sağ olan değerli üyelerini de saygıyla anarım.

23 Nisan Bayramı, hepimize bütün milletimize ve Yüce Meclisimizin bütün üyelerine, sevgili çocuklarımıza, onlarla beraber bu bayramı kutlamak üzere ülkemize gelen misafir çocuklara, hepsine kutlu olsun.

Hepinize saygılar sunuyorum.⁵⁵

⁵⁵ *TBMM Tutanak Dergisi Dönem 19, Cilt 34, Birleşim 94, Sayfa 287-288*

4 Mayıs 1993 Salı

Suiistimaller ve Yolsuzluklara Göz Yumarak Görevini Kötüye Kullandığı İddiasıyla Başbakan Süleyman Demirel Hakkında Meclis Soruşturması Açılmasına İlişkin Önerge Nedeniyle

BAŞKAN — Şimdi, Sayın Başbakan burada olduğuna göre, söz istiyorlar mı efendim?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Evet, istiyorum. *(DYP sıralarından ayakta alkışlar)*

BAŞKAN — Buyurun efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Hakkımda verilmiş bulunan bir soruşturma önergesi dolayısıyla bir tartışma açılmıştır. Tabii ki, bu soruşturma olayı Hükümetin, bakanlığının veya şu veya bu ünitesinin icraatıyla ilgilidir. Tabii, Hükümet Başkanı, bunların hepsinden sorumlu tutulabilir. Türkiye’de her şey sorulabilmelidir..

ENGİN GÜNER (İstanbul) — Cevabı da alınabilmelidir!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devanla) — Her şey tartışılabilir ve Türkiye Büyük Millet Meclisi, hür iradesiyle kararlarını verebilmelidir. Onun için, verilmiş olan bu önergeyi yadırgamıyoruz. “Buna kim cevap versin?” meselesindeki tartışmayı -sanıyorum ki, bir içtüzük boşluğu şeklinde görünüyor- Türkiye Büyük Millet Meclisi, önümüzdeki zaman içerisinde halledecektir. Şimdi, Türkiye Büyük Millet Meclisinin, bu önergeye tarafımdan cevap verilmesini istemesi, beni ancak memnun eder. Ben, fevkalade sıkıntılı, fevkalade nazik bir-iki dış meseleyle meşguldüm ve bir tartışma çıktığını duyar duymaz geldim. Şimdi, bu soruşturma önergesini cevaplayacağım.

Soruşturma önergesi, Türk Ceza Kanununun 240 ıncı maddesine göre veriliyor; 240 ıncı maddede hareket noktası. Nedir bu 240 ıncı madde? Görevi suiistimal, görevi suiistimal yoluyla devleti zarara sokma. Netice oraya gelir. 230’a göre verilmiyor. 230 nedir? Görevi ihmal.

Türkiye bir hukuk devletidir. Bir adama “Görevini suiistimal ettin” denebilir; Ama onun da savunma hakkı vardır, o da çıkar, kendisini savunur. Binaenaleyh, gerçekten, “Suiistimal ettin” demek yetmez, nasıl suiistimal ettiğini delillendirmek gerekir. Hem, savunma hakkı mukaddestir, hem geçerli deliller lazımdır. Tabii, nihayet, Türkiye Paramentosunun ve her parlamentonun araçları arasında, denetleme için kullanılan her vasıta gibi, soruşturma önergesi de siyasi maksatlar için kullanılabilir; ona da bir şey demiyoruz.

Şimdi, ben kısaca, Türk Ceza Kanununun 240 ıncı maddesine giren, vazifeyi suiistimal ettiğimize dair iddialara bakacağım ve vicdanınıza meseleyi tevdi edeceğim.

Hakikaten vazifeyi suiistimal etmiş miyiz ve ettiysek nasıl etmişiz? Türkiye Cumhuriyeti Devletine zarar vermiş miyiz; verdiysek, nasıl vermişiz? Benim düşünce sistemim bu olacaktır.

Evvela, burada dokuz tane unsur var vazifeyi suiistimal iddiasının içerisinde. Bu unsurlara teker teker bakalım.

Birinci unsur, şu önergedeki birinci unsur; burada diyor ki: Sigorta prim borçlarının affıyla ilgili düzenlemeden dolayı Sosyal Sigortalar Kurumuyla BAĞ-KUR mali sıkıntıya sokulmuş...

Yani, birinci iddia, biz, sigorta primleri, cezaları, faizleri üzerinde bir düzenleme yapmışız ve böylece suç işlemişiz; yani, 240'a giren suç işlemişiz...

Tabii, böyle bir iddia serdedilebilir. Yalnız, böyle bir iddia serdedildiği zaman, bu iddiaya muhatap olan kişi de çıkar der ki, "bu sigorta primlerini, faizlerini, bunları geciktirmeyi veya bunları affetmeyi Hükümet mi yapmış veya Başbakan kendisi mi yapmış, yoksa bir yasayla mı yapmış?"

Şimdi, bunlar, 3780 ve 3786 sayılı kanunlarla yapılmış. Hatta bu kanunlar vetoya da uğramış, sonra gelmiş, yine Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülmüş, kanunlaşmış. Bu kanunların son maddesinde diyor ki: "Bu Kanunu Bakanlar Kurulu yürütür" ve Hükümet ne yapmış? Meclisin çıkardığı kanunu yürütmüş.

Şimdi önümüze önerge geliyor: Meclisin çıkardığı kanunu yürütmüş olmanızdan dolayı vazifenizi suiistimal ettiniz, devleti sıkıntıya soktunuz! Yani, benim bu kanunları icra etmeme gibi bir yetkim var mı? Eğer bu kanunu icra etmeme gibi bir durumum olsaydı, bence bu önerge yerden göğe kadar haklı olurdu, yerden göğe kadar... Yani, "Niçin bu kanunu icra ettin?" diye bana sual soruyorsunuz, netice o! "Zarara soktunuz", o ve iki kanun: 3780, 3786...

Binaenaleyh, bir yasanın icrasının bir suç unsuru teşkil edebileceğini bir soruşturma önergesine sığdırdığınız takdirde, bu Parlamento, kendi yaptığı yasaları, bundan sonra "acaba suç mu işledin diye sorarlar" diye icra edemez duruma gelen bir hükümeti nasıl muaheze edecek?

HALİT DUMANKAYA (İstanbul) — Sayın Başbakan, affedilenleri açıklamadınız. (DYP sıralarından "sus" sesleri)

BAŞKAN — Müdahale etmeyelim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bu konu, bu Parlamentoda o kadar enine boyuna konuşuldu ki, neticede bize soracağınız şey, "bu kanunu yanlış uyguladın" olur. Hayır, sorduğunuz şey, "Bu kanunu uyguladın ve sigortayı ve BAĞ-KUR'u sıkıntılara soktun!"

Bakin, Sigortanın ve BAĞ-KUR'un durumu, bu kanundan dolayı sıkıntıya girmiş değil; zaten sıkıntıda... Kurulduğu zaman 100 kişinin verdiği primle 1 kişi maaş alırken, bugün aktuarya hesaplarına dayanmadan götürülen icraat sonucunda, aslında 1,5 çalışan, 1 kişiyi ödeme durumundadır.

MUSTAFA BALCILAR (Eskişehir) — Erken emekliliği siz getirdiniz Sayın Başbakan...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Erken emeklilikten 60 bin kişi emekli oldu, hepsi o kadar. 1,5 milyon emekli var...

Şimdi, ikinci suçumuza geliyoruz; yani, 240'a giren suçumuza geliyorum. Vergi ve kredi borçlarını ödeyemeyenleri affetmek suretiyle, borcunu zamanında ödeyenler aleyhinde durum yaratmışız!

Evet. Peki, bunu biz Bakanlar Kurulu olarak oturmuşuz, yapmışız veyahut ben bir direktif çıkarmışım, Maliye Bakanına, "bu kanun ister; ama mademki sen bunu böyle

istedin, senin güzel hatırın için ben de bunu kanun manun dinlemeden yapıyorum,” mu demişim? Hayır. 3787 sayılı Kanun, yani ödenmemiş vergilerin, yeni baştan ödenmemiş vergilerin nasıl ödeneceğine dair. Çünkü olmuş 10 milyon lira, 140 milyon lira, dört beş sene zarfında... Bir tanzim yapılmış, bu Mecliste tartışılmış ve vetoya uğramış ve tekrar tartışılmış ve ondan sonra da uygulanmış... Şimdi, benim suçum ne? Bana ne soruyorsunuz! Ben, bunu uygulamamazlık yapabilir miydim?

M. VEHBİ DİNÇERLER (Ankara) — Kitabına uydurmuşsunuzdur!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ve o kanun, “Bu Kanun Bakanlar Kurulu tarafından yürütülür” diyor. Biz de, Bakanlar Kurulu olarak, bu kanunu yürütmüşüz.

Bundan doğan birtakım siyasi eleştirileriniz varsa, onu meydanlarda yapacaksınız, zaten yaptınız da... Yalnız, “soruşturma” dediğiniz olay, bir hukuki olaydır. Hukuki olaylarda suç olacaktır; suçun olması kâfi değildir...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN — Sayın Başbakan, efendim, adalet herkese eşit. Yalnız onlara 2’şer dakika fazla süre vermiştim, sözünüzü bağlayabilmeniz için size de 6 dakika daha veriyorum efendim.

Buyurun.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Evet, savunmanın durumunu kabul buyurun Sayın milletvekilleri. Ben, huzurunuzu fazla işgal etmekten memnun olacak değilim; sadece, savunmanın mukaddesliği var orta yerde... Gayret edeyim Sayın Başkan.

3787 sayılı Kanunla tanzim edilen bir durumu biz uygulamışız... Bundan dolayı sanıyorum ki, ne Hükümet, ne de beni muahaze etmek mümkün değil. Uygulamasaydık, o zaman bizi muahaze etmeniz lazımdı. İkinci suçumuzun durumu da bu.

Üçüncü suçumuz: Burada, kabinenin bir bakanına, örneğine rastlanmamış bir şekilde Ziraat Bankasından menfaat sağlanmış!

Bu mesele, 23.6.1992 günü 86 ncı Birleşimde bir gensoru konusu olmuş ve burada konuşulmuş, böyle bir gensorunun ciddiyeti görülmemiş ve ilgili bakan hakkında da bir gensoru açılmasına karar verilmemiş. Binaenaleyh, Meclisin zabıtlarında mevcuttur. *(ANAP, RP, CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar!)*

Şimdi, netice itibariyle sizinle, kalan 6 dakika içerisinde bunun içeriğini tartışabilir miyim? Söyleyeceğim şey: Benim bu beyanımın mesnedi var; benim bu beyanımın mesnedi, işte o gensoru zaptıdır. Ona bakın, ondan sonra, eğer orada noksan bir şey varsa, yine istediğinizi yapabilirsiniz.

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — İleride Meclis soruşturması açacağız Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Dördüncü mesele: Mali durumu iyi olmadığı halde, UM Denizcilik Şirketine fon hesabından 100 milyon dolar kredi verilmiş. Bu...

HALİL İBRAHİM ÖZSOY (Afyon) — Bacanak, arslan bacanak!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tabii, tabii... Bir dinleyin bakalım.

Bu UM Şirketine kredi tahsisi yapıldığı doğrudur. Çünkü Hükümet bir teşvik mekanizması koymuştur; bu teşvik mekanizmasının içerisinde, yarım kalmış tersanelerin tamamlanması...

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Her isteyene veriyor musunuz?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — ...yarım kalmış otellerin tamamlanması, yarım kalmış fabrikaların tamamlanması için devlet, bütçesinden ayırdığı fonlarla veya başka fonlarla buna yardımcı olmaktadır ki, Türkiye’de iş imkânları çıksın, Türkiye’de ihracat imkânları çıksın, Türkiye ilerlemeye devam etsin. Dünyanın her ülkesinde bu vardır ve teşvik herkese yapılan bir iştir, hak edene yapılan bir iştir, ortaya konmuş bulunan kaidelere göre yapılan bir iştir... *[ANAP, RP ve CHP sıralarından alkışlar(!)]*

Aslında, burada söylenecek olan şey, “neden UM Şirketine 100 milyon dolarlık kredi verilmiş?” değil, bu kredinin haksız verildiğinin ispatıdır ve bu kredinin şartlara uymadan verildiğinin ispatıdır.

Binaenaleyh, bu kredi tetkik edilmiş, şartlara uygun bulunmuş, verilmiş... Kaldı ki, bu kredinin henüz 4 milyon doları kullanılmış, diğer kısmı henüz kullanılmamış; Çünkü zaten, bu çeşit tartışmalar da devleti bir yerde kilitlemektedir, onu da söyleyelim, devlet bir yerde kilitlenmektedir.

Binaenaleyh, şimdi bu iddiaları, teşvik mekanizmalarının işlediği herhalde, kime hak ettiği bir şeyi verirsiniz, onun için de söylemek mümkündür.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bu itibarla, bu bir, bence, ucuz tartışmadır. Binaenaleyh, burada da usulsüz bir şey yoktur, suç teşkil edecek bir şey yoktur, devleti zarara sokan da bir şey yoktur. *[RP sıralarından alkışlar(!)]*

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Maalesef Türkiye’de ucuz tartışma!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Beşinci iddia: Bayındırlık ve İskân Bakanlığınca, Türkiye Elektrik Kurumunca, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca, partililere, mevzuata aykırı olarak ihale yapılmış olmasıdır. Beşinci iddia bu.

Bir de, burada Hacı Doğan Develioğlu diye bir isim geçiyor. Hacı Doğan Develioğlu olayı şudur: Hacı Doğan Develioğlu bir elektrik yüksek mühendisidir; kendisi, Türkiye Elektrik Kurumu Yönetim Kuruluna tayin edilmiştir; sonra görülmüştür ki...

HALİL İBRAHİM ÖZSOY (Afyon) — TEK’in müteahhitiyken, istifa ettirilmiş.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tayin, tayin... Sonra, görülmüştür ki, devletle işi var; 17 gün sonra da, bu duyulur duyulmaz, öğrenilir öğrenilmez, bu görevden alınmıştır.

HALİL İBRAHİM ÖZSOY (Afyon) — Tekrar görev nasıl veriliyor; tekrar nasıl ihale veriliyor?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Buradaki hata, “Bu adamın, daha doğrusu, bu zatın, devletle işi olup olmadığı tahkik edilseydi, öyle yapılırdı” denebilir. Evet bu yapılmamıştır ve olabilir, eğer bu bir soruşturma, 240’a gören bir husussa, onu da kabul ediyoruz. *[ANAP, RP ve CHP sıralarından alkışlar(!)]*

HALİL İBRAHİM ÖZSOY (Afyon) — İhalelerin verilmesine devam ediliyor.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bayındırlık Bakanlığının yaptığı ihaleler ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Sayın Moğultay'ın akrabalarına iş verildiği şeklindeki iddialar...

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Normal!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Normal değil... 6 Nisan 1993 günü, 83 üncü Birleşimde bir gensoru konusu yapılmış ve...

MUSTAFA BAHRİ KİBAR (Ordu) — O da beraat etti.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın Onur Kumbaracıbaşı, bu kürsüden, serdedilen bütün iddiaları cevaplandırmıştır ve gensoru reddedilmiştir. Binaenaleyh, merak edenler, bu سوالin cevabını da biraz orada arayacaklar. *[ANAP, RP, CHP sıralarından alkışlar(!)]*

YAVUZ KÖYMEN (Giresun) — Herkes biliyor onu, bilmeyen yok.

HALİL İBRAHİM ÖZSOY (Afyon) — Vali ne oldu?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Altıncı iddia: Şırnak Valisi ile ilgilidir. Şırnak Valisi, kendisi istifa etmiş ve bu istifa, muameleye konmuştur. Binaenaleyh, hadise bundan ibarettir. *[ANAP, RP, CHP sıralarından alkışlar(!)]*

Devletin arşivleri açık.

M. VEHBİ DİNÇERLER (Ankara) — Açık...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İstifa etmiş olan bir adamın istifasını muameleye koymanın, 240'a giren nesi var?

Yedinci iddia: DEMPA...

MUSTAFA BAHRİ KİBAR (Ordu) — Vali neden istifa etti?

HALİL İBRAHİM ÖZSOY (Afyon) — Vali, durduğu yerde mi istifa etti?

MUSTAFA BAHRİ KİBAR (Ordu) — Söyleyin, neden istifa etti vali?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Onu sormuyorsunuz ki, neden istifa ettiğini? İstifa etmiş, o da muameleye konmuş; beni muahaze ediyorsunuz... İstifa, tek taraflı tasarruftur, kişinin hakkıdır...

Yedinci iddia: DEMPA Şirketi diye bir anonim şirket, SEKA'dan ve ORÜS'ten mal almış, mamul almış ve burada suiistimal iddiaları var.

Araştırdık, tetkik ettik ve böyle bir araştırma neticesinde bir suiistimal söz konusu değildir.

Bakınız beyler, kaldı ki, burada gene hukuka geleceksiniz; Çünkü soruşturma bir hukuk müessesesidir. Eğer, bu iddialarda geçerlilik olsa, o zaman illiyet rabitasını göstereceksiniz. İlliyet rabitası; yani... Evet, olabilir, böyle bir şey olabilir, olabilir de! Suçladığınız adam başbakandır. Binaenaleyh, Başbakanla olabilen bu işin illiyet rabitasını ortaya koyacaksınız.

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Mustafakemalpaşa'da 400 kişi istifa etti.

M. VEHBİ DİNÇERLER (Ankara) — Fırat'ın kenarındaki kuzu! İlliyet tartışması odur.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Canım, işte söylüyoruz size bunu, zapta da geçiyor Sayın Dinçerler, yarın bir bak zapta... Burada geldiniz, konuştunuz, yani, “kanunu niye uyguladın!” diye... Ondan sonra, istifa eden adamın...

Bakın, ben şimdi polemiğe girmek istemiyorum ve kimseyi de incitmek istemiyorum ve bunları sorma hakkınızı da gayet mübarek tanıyorum; açık söyleyeyim. Çünkü ben, bu kürsüyü savunarak geliyorum; bu kürsü hür olsun. Yanlış bir şey bu kürsüden söylenirse cevabı verilir işte... (ANAP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar!)

MUSTAFA BAHRİ KİBAR (Ordu) — O zaman soruşturmayı açın.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi, sekizinci iddiaya geliyorum.

Sekizinci iddia Yahya ile ilgili.

Evet. Herkesin olduğu gibi, benim de yakınlarım var ve 25 seneye yakın zamandır, Yahya bu kürsüden konuşulur. Zaten Yahya’sız bir şeyin de tadı çıkmaz! (DYP ve SHP sıralarından alkışlar)

Açıklıkla söyleyeyim, ben burada bir savunma içinde falan değilim; Ama geçen 25 sene zarfında ihtilaller oldu Türkiye’de; geçen 25 sene zarfında hükümetler değişti; hatta, Yahya iddiasını ayyuka çıkaran iddialar oldu; bunların hiçbirisinden bana bulaştırılabilecek bir şey çıkmadı.

Açık söylüyorum; Yahya’nın bir suçu varsa, Yahya’nın diğer 60 milyon Türk vatandaşından hiçbir farkı yoktur. (DYP ve SHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Ayrıca, 1975 senesinde yapılan ithamlar karşısında, Yahya’yı Zonguldak hapisanesine koyan savcı benden en ufak bir azar işitmedi ve en ufak bir laf işitmedi. Ben Başbakandım, amcası; Yahya, Zonguldak hapisanesinde 9 ay mevkufu... (DYP ve SHP sıralarından alkışlar) Binaenaleyh, bu Yahya kuyusundan su çıkmaz, açık söyleyeyim; ama şimdi diyeceksiniz ki, Yahya’yı savunuyorsun! Hayır efendim, Yahya’yı falan savunmuyorum. Gene, Yahya’nın bir kusurunu bulurlarsa, Türkiye’nin savcılar, hâkimleri ne güne duruyor? Yahya’nın kusurundan bana bulaşabilecek bir şeyler bulurlarsa, gayet tabii ki, işte yakam- yakayı da bulamadık- yakam burada, gelin yapışın; bu kadar basit.

Şimdi, burada Yahya’ya iki tane suç izafe ediliyor. Yahya 20 milyon dolarlık kredi almış. Bunu Şekerbank’tan almış. Yalnız, Yahya, bu krediyi 1987’de almış! (DYP ve SHP sıralarından gülüşmeler, alkışlar) 1988’de, 1989’da, 1990’da 1991’de bunlar geçmiş... Yahya’nın, bizden önceki bir hükümet zamanında almış bulunduğu bir krediden dolayı -suç mudur, değil midir, onu da bilmem- benim buradan suçlanmamı, sizin buradaki adaleti, buradaki nesafeti, bu Mecliste oturan milletvekillerinin vicdanlarına bırakıyorum. (DYP ve SHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Şimdi, bir açıklama daha yapacağım. Gene, bu önergenin içerisinde, Yahya Kıbrıs’ta banka kurmuş, Emlak Bankası bu bankaya kredi vermiş...

Yahya’nın Kıbrıs’ta banka kurmuş olmasını falan savunuyor değilim veya o mesele benim işim değil; Yahya şunu yapar, Yahya bunu yapmaz diye bir olay da benim defterimde yok.

ALİ ER (İçel) — Tabii, yalnız Yahya mı yapar? (DYP sıralarından “Kes sesini” sesleri)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kim yaparsa yapar.

Şimdi, bakın, beni bir Yahya tartışmasına sokmayın; ben gayet açıklıkla söylüyorum. Şunu söyleyeceğim: Buradaki Emlak Bankasının yazısı var -Yahya'nın kurduğu bankanın adını onlara sordum- bu yazıda diyor ki; "Kıbrıs'ta faaliyet gösteren bu banka, yatırım bankasıdır. Yahya'nın mıdır, değil midir, bilmem- Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde faaliyet gösteren 7 adet banka var; bunların hepsine de kredi verdik."

4 milyon marklık kredi, bu yatırım bankasına, Yahya'nın olduğu iddia edilen Kıbrıs'taki bankaya 24.2.1993 tarihinde kullanılmış; bu banka, 2 Ekim 1992 tarihinde kurulmuş; kredinin tamamı 30 Mart 1993 tarihinde, hiçbir aksaklık olmadan, vadesi süresi içerisinde tahsil edilmiştir.

Şimdi soruyorum: Bu bir ticari muamele... Kim yaptıysa yapmış... Zaten, bankalar, para satmak için var... Banka, para vermiş, para almış... Buradan Demirel'in 240'a giren suçu ne? Soruyorum size...

Şimdi buradan şu çıkar değerli milletvekilleri: İyi ki bu soruşturmayı getirdiniz ve iyi ki, bize bunları açıklama imkânını verdiniz.

Karşınızda bulunan adam, 43 senedir devletin hizmetindedir, trilyonlar sarfetmiştir; bütün gücü, devletin kör kurusunun hesabının kendisine sorulamayışdır. (*DYP ve SHP sıralarından alkışlar*) Evet... Evet...

Ve açıklıkla söylüyorum, geçen 500 küsur gün zarfında yaptığımız Hükümet, dürüst bir Hükümettir, pırlıl pırlıl bir Hükümettir, şeffaf bir Hükümettir. Ve aslında şu soruşturma önergesi de onu gösterir. Çünkü hiçbir şey bulamayıp da, "bu kanunu niye uyguladın?" ondan sonra, "efendim, bu adam istifa etmiş, bu istifayı niye muameleye koydun?" dediğinize göre, demek ki, ciddiye alınacak bir şeyiniz yok. Öyleyse, gelin, bu gayri ciddi işlerle Türkiye Büyük Millet Meclisini işgal etmeyelim.

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Yaptığınız işe siz de inanmıyorsunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Açık söylüyorum; benim imajımı tahrip etmek isteyebilirsiniz; şunu düşünebilirsiniz, bunu düşünebilirsiniz; bunları da gayet olağan sayıyorum; ama işte meydan, işte olay ve bu olayı Türkiye Büyük Millet Meclisinin vicdanına bırakıyorum... Orta yerde, ne yenmiş bir şey var, ne içilmiş bir şey var; ne kaybolmuş bir şey var, ne devletin zarar görmüş bir durumu var ve ne de önergenin muhatabı olarak benim bunlarla uzaktan yakından bir ilişkim var.

Başkana teşekkür ediyor, hepinize saygılar sunuyorum.

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Başbakan.⁵⁶

⁵⁶ *TBMM Tutanak Dergisi* Dönem 19, Cilt 35, Birleşim 98, Sayfa 186-192

16 Mayıs 1993 Pazar Cumhurbaşkanı Seçilmesi Nedeniyle

CUMHURBAŞKANI SÜLEYMAN DEMİREL — Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

17 Nisan 1993 tarihinde ebediyete intikal eden 8'inci Cumhurbaşkanı Sayın Turgut Özal'ın yerine, Anayasamızın 102 inci maddesi gereğince, Meclis çoğunluğunun hemen tümünün katılımıyla, Cumhurbaşkanı seçimi yapılmış bulunmaktadır.

Bu yüce göreve beni seçmiş olmanızdan dolayı sizlere teşekkürlerimi, minnet ve şükranlarımı sunuyorum.

Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu ve Birinci Cumhurbaşkanı Büyük Atatürk ve onu takip etmiş bulunan diğer seçkin ve tarihi kişilikli devlet adamlarımız, bu mevkii, Türk Milletinin kalbinde, ulu ve saygıdeğer bir makam haline getirmişlerdir.

Cumhurbaşkanı seçimi, geçmişte zaman zaman sorunlu olmuş, hatta, demokratik kuralların dışına bile taşmıştır. Böyle yüce bir makamın büyük bir sükûnet içerisinde ve demokratik kurallara uygun olarak, hiçbir sorun çıkmadan doldurulabilmiş olması, Türk demokrasisinin zaferidir. Bu zaferde, Türkiye Büyük Millet Meclisinin Sayın üyeleri olarak hepinizin, her şeyi büyük bir olgunlukla takip eden halkımızın ve basınımızın çok büyük bir payı vardır. Böylece, Türk demokrasisi, dünyaya bir defa daha rüşünü ispat etmiştir. Bu, ülkemizin saygınlığını ve itibarını artırmıştır.

Şimdi, benim görevim, hiçbir ayırım yapmaksızın, halkımızı, ülkemizin tümünü ve devletimizi kucaklamaktır. Etrafımızda bu kadar yangın ve ülkemizin bu kadar sorunu varken, geride kalmış tartışmaları güncel olarak ve ateşli bir şekilde yaşatmanın yanında değilim. Her sayfası beyaz, yepyeni bir defter açarak, ülkemizin daha iyi günlere ulaşması için iyi niyetle, ihlasla ve bütün gücümle her türlü gayreti sarf edeceğimden herkes emin olmalıdır. Bu kürsüden yedinci defa yemin etmek bana nasip oldu ve yedinci defaki yeminimde de bu söylediğim şeyleri tamamen tekrarladım ve üzerine yemin ettim.

Anayasamız, “Cumhurbaşkanı, devletin başıdır. Türk Milletinin birliğini temsil eder, Anayasanın uygulanmasını, devlet organlarının düzenli ve uyumlu çalışmasını gözetir. Yürütme yetkisi ve görevi, Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu tarafından yerine getirilir” demektedir.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin şahsıma tevdi ettiği bu onurlu görevi, Anayasanın ortaya koyduğu hedefe ve çizdiği çerçeveye, biraz evvel yapmış bulunduğum yemine, tam sadakatle ifa edeceğim.

Yasama yürütme ve yargının, kuvvetler ayrılığı ilkesine uygun olarak ahenk içerisinde çalışmalarını sağlamak, böylece, devletimizin, hizmetinde bulunduğu halkımızı hoşnut edecek şekilde işlemesini gerçekleştirmek için gayret sarf edeceğim.

Devletimizin, halkımızı, halkımızın devletimizi sıcak bir şekilde kucaklaması, gücümüzü artıracaktır. Anayasamızın, Cumhurbaşkanının konumu, görevi, yetkisi ve etkisiyle ilgili olarak çizdiği çerçeve, zaman zaman tartışmalara sebep olmuştur. Kırk yıla yakın süredir devletin hemen her kademesinde bulunmuş olmam ve bütün gelişmelerin ya içinde ya da çok yakınında yer almış olmam dolayısıyla, deneyim ve

birikiminin, devletimizi uyum içinde çalıştırmaya yararlı olacağı kanaatindeyim. Bu, fevkalade zor olan görevi, diyalog, danışma, uzlaşma, uzlaştırma, fikir alışverişiyle, bir hoşgörü ortamında ve sabırla yerine getirmeye çalışacağım. Böyle bir çerçevede başarılı ve etkili olabilmenin vazgeçilmez şartı, tarafsızlık ilkesine uymaktır.

Türkiye Cumhuriyetinin, Türk Milletinin birliğini temsil eden ve bütün vatandaşlarımızın onların siyasi partileri dahil, her türlü yasal örgütlerini kucaklamak göreviyle yükümlü olan Cumhurbaşkanının, taraf olması veya tarafsızlığa gölge düşürecek herhangi bir davranış içinde olması düşünülemez.

Tarafsızlığı, niteliğinde siyaset olan ülke ve dünya sorunları dışında kalmak ve hiçbir şeye karışmamak şeklinde yorumlamak da yanlıştır. Cumhurbaşkanı, Anayasanın kendisine verdiği görevleri yaparken, sağduyunun ve kamu vicdanının denetimi altında bu görevleri gerçekleştirecektir. Doğruya, haklıya arka çıkmak, ülke menfaatlarını korumanın şartıdır.

Cumhurbaşkanı, görevini yorumlarken, bazı moral ölçüleri bulacak ve bunları kullanacaktır. Yine de, tartışılabilir bir konu içerisinde bulunduğunu kabul ediyorum; ancak, benim sizlere söyleyeceğim, bu hususta ölçülere ve sınırlara azami dikkat ve itina göstereceğimdir.

Sayın Milletvekilleri, “Türkiye” artık büyük bir ülkenin adıdır. Önümüzdeki yedi yılı çok iyi kullanmak durumundadır. Türkiye, yedi yılda bir asır aşacaktır. 2000’li yıllara geldiğimiz zaman, çok daha güzel, çok daha mutlu, çok daha mamur ve bugün düşünemediğimiz kadar güzel bir Türkiye olacaktır. Bu, ancak, istikrar içerisinde, huzur ve güveni ve hukukun üstünlüğünü koruyarak sağlanabilir. Onun için, demokratik istikrarı, Türkiye’nin geleceğinin teminatı görüyorum.

Türkiye’yi, bu hedefe ve 2000’li yılların yüksek teknolojileri, rekabet gücü olan etkin ve verimli Türkiye’sine taşıyacak olan, ülkemizin tek tek insanları, kişileri, toplu olarak milyonlarca insanı ve bunların yaratıcı gücüdür. Binaenaleyh, insanın yaratıcı gücünün ve dinamizminin en mükemmel şekilde yeşerdiği, laik ve demokratik rejimin korunması, her gün daha ileriye götürülmesi, halk olarak ve devlet olarak başlıca vazifelerimizden biri olmalıdır.

Demokrasi, tarifi icabı ihtiva ettiği düşünce hürriyeti, vicdan ve inanç hürriyetiyle, girişim hürriyeti gibi üç temel hürriyetin varlığı sayesinde, insanlar üstündeki her türlü baskıyı kaldırarak, yaratıcı güçlerin doruğuna erişilmesini sağlar.

1992 Anayasası, hazırlanışı, sunuluşu ve kabul edilişi, nihayet, şartları ve içeriği itibarıyla tam demokratik değildir. Bu Anayasa, Türkiye’ye bir anayasal düzen getirmiştir; fakat bunun tam anlamıyla demokratik anayasal bir düzen olduğu söylenemez.

Demokratik kurumlar, hukukun üstünlüğü, kanun hakimiyeti, şeffaflık, katılımcılık, temel insan haklarının ve özgürlüklerinin, bu arada ekonomik özgürlüklerin korunması, çağdaş evrensel değerlerdir. Her ülkenin olduğu gibi, Türkiye’nin de karşılaştığı sorunların çözülebilmesi, ancak bu ilkelerin hayata geçirilmesiyle mümkündür. Bu ilkelerin yerleştirilmesi için ise sadece söylenmiş olmaları, elbette ki, yeterli değildir. Bunun başarılması, hukuki ve idari yapıdan eğitim ve kültüre kadar, çeşitli alanlarda düzenlemeler yapılmasını gerektirir. Bu değişikliklerin en önemlilerinden biri, toplumun bünyesinde çoğulculuğun yayılmasıdır.

Örgütlü, belde, ülke ve dünya sorunlarıyla yakından ilgili, haklarını bilen, demokratik refleksi olan bir toplum, demokratik sistemin ön şartıdır. Bu toplumun meydana gelebilmesi için, demokratik eğitim ve kültür hazinelerinin teşekkül edebilmesi lazımdır. Devletin ekonomik gücünü azaltıp, toplumun ekonomik gücünü büyütmek gerekecektir. Halkın tüm bilgi, haber ve enformasyona tam ve doğru olarak sahip olması, onun sıhhatli kararlar verebilmesi ve dolayısıyla, demokrasinin iyi işlemesi için vazgeçilmez bir şarttır. Hür bir basın ve yayın, demokrasi için şarttır.

Sayın Milletvekilleri, partiler siyasetini aşan ve Türk Milletinin tümünün ortak bir sorunu olan terörün, ülke gündeminden çıkması lazımdır.

Terör, insanların en temel hakkı olan yaşama hakkına saldırmaktır. Buna karşılık devletin en önde gelen görevi, bütün vatandaşlarımızın güvenliğini ve her şeyden önce insan haklarının temeli olan yaşama hakkını korumaktır. Demokratik meşru düzene karşı silaha sarılanları tesirsiz hale getirmek, devletin görevidir.

Devlet bu görevini yaparken, halkın ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin ona tam destek olması lazımdır. Türkiye Cumhuriyetinin bütün vatandaşları, bölge, köken, dil, din, mezhep ve cinsiyet farkı gözetilmeden, kanun önünde eşit haklara sahip birinci sınıf vatandaşlardır, ülkenin ve devletin sahibidirler ve böyle kalacaklardır.

İnsanlarımızı bu topraklar üzerinde birleştiren, tasada ve kıvançta ortaklık, güzel bir gelecek beklentisi, tarihe beraber sahip olma yanında, eşitliktir; ulusal egemenliğin ortak kullanımıdır. Esasında, başlatılmış bulunan demokratikleşme hareketi, ulusal egemenliğin bu ortak kullanımını her geçen gün biraz daha kuvvetlendirmeye ve zenginleştirmeye yönelmiş temel bir reform niteliğindedir.

Sayın Milletvekilleri, Türkiye, bugün dünya tarihinin çok kritik bir dönemi içinde, dış politikada esasları Büyük Atatürk tarafından çizilmiş olan, barışçı, onurlu, gerçekçi, aktif ve çağdaş hedefler doğrultusunda izlediği kararlı siyasetiyle bölgesel çapta yönlendirici, görüşü alınmak ihtiyacı duyulan, ağırlıklı, saygın bir ülke konumuna gelmiştir.

Türkiye, Adriyatik'ten Çin'e kadar doğmakta olan yeni bir dünyada, yaklaşık 200 milyon insanın yaşadığı Avrasya bölgesinde, bu bölgenin en istikrarlı ve model olarak alınan ülkesi olmuştur.

Bu konum, ülkemizin önüne büyük imkânlar açarken, bir yandan da muhtemel istikrarsızlıklar, bölgesel çatışmalar dolayısıyla bazı sorumluluklar getirmektedir.

Yenidünya düzeninin güvenlik boyutu aksamış ve bu boşluk, başta Bosna ve Karabağ olmak üzere, çok acı facialara ve on binlerce insanın katliamına yol açmıştır. Dünyanın en yaygın istikrarsızlık haritasının ve bölgesinin odak noktasında bulunan Türkiye'ye bu hususta önemli bir sorumluluk düşmektedir. Barış ve güvenlik sorunu yanında, dünyanın gelişmekte olan birçok bölgesinde yaygın olan cehalet, işsizlik, hastalık, fukaralık ve çevre çürümesi çemberlerinin kırılması gerekmektedir.

İnsanlık, bu tehditlere karşı bir strateji oluşturacaktır. Bu sorunlara zaten hassas olan Türkiye'nin, bu konularda dünyaya vereceği birçok mesajı vardır.

Değerli milletvekilleri, bana tevdi etmiş olduğunuz bu çok şerefli göreve şevk ve ihlas ile başlarken, demokratik istikrarını koruyan, kalkınmasını sürdüren, ekmek, güvenlik, hürriyet üçlüsü arasında bunlardan herhangi birisini tercih etmek zorunda

kalmayarak, her üçüne birden sahip olan, demokrasisini standart dışı olmaktan çıkaran, her gün biraz daha çağdaş demokrasilerin en ileri çizgilerine yaklaşan, onları yakalayan, çoğulculuğu, liberalizmi ve rekabeti, sadece siyasi sistemine değil, fakat ekonomisinden basın yayınına, iş hayatından üniversitesine, derneklerinden meslek kuruluşlarına, her kesimine yerleştiren ve yayan, tekelliliği her alanda ortadan kaldıran, ülkeyi 2000'li yıllara taşıyacak reformları sürdüren, değişimi yakalayacak yeni reform atılımları başlatan, bunları ortaya koyacak yaratıcı insanları teşvik eden, destekleyen, yetiştirebilen, dünya ile barış için işbirliği yapan, bölgesinde ve dünyada barışın ve istikrarın koruyucusu, dünyanın önder devletleri arasında her gün ağırlığını ve saygın konumunu pekiştiren, birlik, beraberlik, dirlik, düzenlik ve kardeşlik içerisinde büyüyen ve zenginleşen, milletin vicdan hürriyetine, düşünce hürriyetine, ibadet hürriyetine sahip olduğu, her çocuğun eğitim gördüğü, herkesin sağlık hizmetlerinden yararlandığı, herkesin sosyal güvenlik şemsiyesi altına girdiği ve herkesin geleceğe güvenle baktığı bir Türkiye görmek istiyorum.

Bütün bu görmek istediklerim, benim otuz yıllık siyaset hayatımın düsturu olmuştur. Bunlar partileri aşan, bütün Türkiye'yi kavrayan hedeflerdir ve ben, Türkiye Büyük Millet Meclisinin bana tevdi etmiş olduğu Cumhurbaşkanlığı görevini, Türkiye'nin birliğini, beraberliğini her şeyin üstünde tutarak ve bütün vatandaşlarımı, doğulusunu, batılısını, güneylisini, kuzeylisini, Ama hepsini kucaklayarak, devletimin, herkesi şefkat, merhamet ve adaletle bağrına basmasına yardımcı olarak yapacağım.

Cumhurbaşkanlığı bir sevgi pınarıdır, bir muhabbet pınarıdır ve bir güven abidesidir.

Cenabı Allah'ın, herkesin işini kolaylaştırmasını, milletimizin işini kolaylaştırmasını, devletimizin işini kolaylaştırmasını ve bu görevleri yaparken hepimize yardımcı olmasını ve bana verdiğiniz bu büyük görevi yaparken bana da yardımcı olmasını niyaz ediyor, hepinizi saygıyla selamlıyorum.⁵⁷

DİZİN

A

ABBAS İNCEAYAN (Bolu).....	792, 795, 796
ABDİ ÖZKÖK (Bolu).....	155, 163, 176, 177, 270, 293, 308
ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde).....	208, 211, 223, 224, 225, 406, 514, 516, 517
ABDÜLLÂTİF ŞENER (Sivas).....	797
ABDURRAHMAN KÖKSALOĞLU (İstanbul).....	560
ABDURRAHMAN OĞULTÜRK (Ankara).....	483, 499
ADNAN KAHVECİ (İstanbul).....	694, 700, 706, 707
ADNAN KESKİN (Denizli).....	555, 561, 604
A. DOĞAN ÖZTUNÇ (İstanbul).....	162, 282, 317, 349, 350, 351, 356, 358, 369
AHMET ALTUN (Samsun).....	606
AHMET BULDANLI (Muğla).....	359
AHMET ÇAKMAK (Bolu).....	163
AHMET CEMİL KARA (Trabzon).....	520
AHMET DÖKÜLMEZ (Kahramanmaraş).....	661
AHMET FEYZİ İNCEÖZ (Tokat).....	766, 770
AHMET HAŞİM BENLİ (Kütahya).....	354
AHMET KÜÇÜKEL (Elazığ).....	694
AHMET NUSRET TUNA (Kastamonu).....	80
AHMET SAKIP HİÇERİMEZ (Ankara).....	44, 92
AHMET TAHTAKILIÇ (Uşak).....	536, 538
AHMET YILDIZ (Tabii Üye).....	73, 74
ALAETTİN ŞAHİN (Sinop).....	558, 563
ALEV COŞKUN (İstanbul).....	162, 163
ALEV COŞKUN (İzmir).....	162, 285, 308, 309, 317, 320, 322, 428, 430, 496, 549, 550, 617
ALİ ER (İçel).....	752, 769, 770, 807
ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul).....	286, 303, 359, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 431, 433, 434, 440
ALİ ŞEVKİ EREK (Tokat).....	420
ALİ TOPUZ (İstanbul).....	277, 279, 288, 299, 307, 343, 349, 351, 352, 357
ALTAN ÖYMEN (Ankara).....	603
ALTAN TUNA (Çanakkale).....	565

A. MESUT YILMAZ (Rize).....	659, 675, 676, 704, 705, 706, 707, 709, 713, 715, 757, 760, 763, 773, 791, 792
ARİF TOSYALIOĞLU (Çankırı).....	368
AZİMET KÖYLÜOĞLU (Sivas).....	611, 615, 616, 653

B

BAHATTİN ELÇİ (Bayburt).....	786

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta).....	

3, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 25, 35, 36, 37, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 52, 54, 56, 57, 61, 63, 64, 66, 67, 68, 69, 70, 73, 74, 75, 76, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 101, 104, 107, 108, 109, 110, 111, 113, 115, 116, 120, 121, 122, 123, 127, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 172, 173, 175, 176, 177, 179, 181, 185, 186, 193, 199, 200, 202, 204, 208, 209, 211, 212, 217, 219, 221, 223, 224, 225, 227, 239, 246, 247, 249, 250, 251, 253, 254, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 267, 270, 271, 273, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 329, 331, 332, 333, 334, 335, 338, 339, 341, 343, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 370, 372, 373, 374, 375, 379, 403, 404, 407, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 437, 440, 442, 444, 445, 446, 447, 448, 457, 476, 477, 480, 481, 483, 484, 485, 486, 487, 492, 493, 495, 496, 497, 499, 502, 504, 506, 514, 516, 517, 520, 521, 525, 528, 537, 538, 539, 540, 545, 546, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 599, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 615, 616, 617, 621, 652, 653, 656, 657, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 667, 668, 669, 671, 672, 674, 675, 676, 677, 680, 681, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 693, 694, 695, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 721, 725, 727, 729, 731, 736, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 780, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808

BAŞKAN.....	3, 17, 18, 19, 22, 23, 24, 25, 35, 36, 40, 41, 43,

44, 57, 65, 66, 67, 74, 75, 80, 81, 82, 83, 84, 86, 87, 91, 92, 93, 95, 104, 108, 109, 110, 111, 115, 121, 122, 123, 124, 127, 147, 150, 151, 155, 156, 159, 161, 162, 163, 177, 178, 227, 247, 250, 251, 253, 257, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 270, 273, 275, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 284, 285, 286, 287, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 308, 309, 310, 311, 312, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 334, 335, 343, 349, 350, 352, 355, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 366, 367, 368, 369, 370, 372, 373, 374, 375, 379, 402, 419, 420, 421, 422, 423, 425, 429, 437, 438, 439, 440, 441, 445, 446, 457, 475, 477, 481, 517, 520, 537, 540, 545, 546, 547, 548, 550, 561, 562, 569, 571, 572, 602, 603, 607, 609, 610, 611, 612, 613, 616, 617, 662, 668, 670, 677, 679, 680, 681, 688, 706, 707, 710, 714, 715, 716, 721, 727, 730, 735, 736, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 754, 755, 757, 759, 760, 761, 762, 763, 767, 768, 769, 770, 771, 773, 774, 776, 777, 779, 780, 782, 783, 788, 794, 798, 802, 803, 804, 808

BESİM ÜSTÜNEL (İstanbul).....	219, 521

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak).....	91, 92, 249, 250, 251, 258, 260, 261, 262, 275, 276, 277, 280, 281, 299, 300, 316, 321, 326, 332, 343, 353, 356, 357, 445, 553, 605, 606, 607, 608

BURHAN ECEMİŞ (Niğde).....	563
BURHAN KARA (Giresun).....	757, 758

C

ÇAĞLAYAN EGE (İstanbul).....	605
CAHİT ANGIN (Çorum).....	93, 111
CAHİT DALOKAY (Elazığ).....	538
CAVİT ŞADİ PEHLİVANOĞLU (Ordu).....	677
CELÂL ÜNVER (Malatya).....	349, 350
CEMAL AKTAŞ (Burdur).....	497, 504, 549, 554, 564, 565, 566, 567, 568
CENGİZ ALTINKAYA (Aydın).....	653, 665, 774
CENGİZHAN YORULMAZ (Ankara).....	43, 108
CEVAT ATILGAN (Tokat).....	368
CEVAT ÖNDER (Ankara).....	327, 350, 369, 370
C.H.P. SİRALARINDAN BİR ÜYE.....	91
COŞKUN KARAGÖZOĞLU (İzmir).....	91, 104, 109, 341, 552, 555, 556, 608

D

DAVUT AKSU (Kars).....	156
DENİZ BAYKAL (Antalya).....	153, 249, 250, 263, 275, 281, 282, 284, 285, 286, 290, 300, 301, 302, 304, 306, 308, 309, 310, 771, 791, 793
DOĞAN ARASLI (Kars).....	256, 296, 303, 356

E

EKREM DİKMEN (Trabzon).....	320, 323
EKREM ÖZDEN (İstanbul).....	113
EKREM PAKDEMİRLİ (Manisa).....	701, 702, 703, 705, 708, 709, 710, 715, 756, 757, 758, 759, 767
EMİN ALTINBAŞ (Gaziantep).....	548, 554
ENGİN GÜNER (İstanbul).....	725, 802
ERDOĞAN ADALI (İstanbul).....	73
ERDOĞAN BAKKALBAŞI (Konya).....	516, 517, 520
EROL ÇEVİKÇE (Adana).....	249, 250
EROL TUNCER (Gümüşhane).....	549
ERTÖZ VAHİT SUIÇMEZ (Trabzon).....	483, 485, 563, 565, 569
ERTUĞRUL YOLSAL (İstanbul).....	557

EŞREF DERİNÇAY (İstanbul).....	36, 87, 92, 93, 96
ETEM EKEN (Çorum).....	292, 309, 326, 355, 437, 438
EYÜP AŞIK (Trabzon).....	689, 693, 699, 702, 708, 711, 760, 761, 762, 763, 766, 767, 768, 771, 772, 773

F

FAHRETTİN KURT (Trabzon).....	669
FECRİ ALPASLAN (Ağrı).....	653
FERİDUN PEHLİVAN (Bursa).....	758
FERİT MELEN (Cumhuriyet Senatosu Van Üyesi).....	120
FERİT MELEN (Van).....	65
FETHİ TEVETOĞLU (Samsun).....	76
FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul).....	204, 212, 224, 407
FEVZİ ÖZER (Muğla).....	219
FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul).....	67, 68, 69, 70, 74, 185, 199, 210, 221

G

GÜNEŞ TANER (İstanbul).....	660, 662

H

HALİL DERE (Muğla).....	306
HALİL DUMANKAYA (İstanbul).....	705
HALİL GORAL (Aydın).....	63, 64, 66
HALİL İBRAHİM ÖZSOY (Aydın).....	768, 769, 770, 771, 791, 804, 805, 806
HALİL KARAATLI (Bursa).....	310, 343, 362, 364, 374
HALİL ORHAN ERGÜDER (İstanbul).....	704, 709, 711, 712, 713, 795, 796
HALİT DUMANKAYA (İstanbul).....	711, 713, 761, 762, 764, 775, 787, 789, 790, 794, 796, 803
HASAN AKKUŞ (Afyonkarahisar).....	486, 487
HASAN BASRİ AKGİRAY (İstanbul).....	283
HASAN BÜTÜNER (Amasya).....	273, 351
HASAN CERİT (Adana).....	173, 254, 317, 437, 438, 439, 440, 551, 562, 604, 605, 613, 615, 617
HASAN DİKİCİ (Kahramanmaraş).....	776
HASAN İLDAN (Elazığ).....	209
HASAN KORKMAZCAN (Denizli).....	319, 320, 322, 748, 749, 751, 759, 768, 774
HASAN MEZARCI (İstanbul).....	797
HASAN SEVER (Çanakkale).....	263, 367

HASAN TOSYALI (Kastamonu).....	361
HASAN VAMIK TEKİN (Giresun).....	153, 157, 293, 296, 298, 305, 308, 351, 561, 564
HAYDAR DEMİRTAŞ (Hatay).....	447, 551, 617
HAYRETTİN HANAĞASI (Elâzığ).....	107, 109
HAYRETTİN UYSAL (Sakarya).....	296, 333, 334, 357, 419, 421, 422, 425, 429, 430, 439, 440, 441, 444
H. FECRİ ALPASLAN (Ağrı).....	657, 664
H. HÜSNÜ DOĞAN (İstanbul).....	705, 711, 747, 748
HIFZİ OĞUZ BEKATA (Ankara).....	70, 74
H. SEMİH ERYILDIZ (Ankara).....	487, 606, 607, 613
HÜDAİ ORAL (Denizli).....	263, 264, 265
HÜSEYİN AKSOY (Eskişehir).....	686, 708
HÜSEYİN ERÇELİK (Denizli).....	333
HÜSEYİN KEÇELİ (Konya).....	341
HÜSEYİN ŞÜKRÜ ÖZSÜT (Isparta).....	486, 497
HÜSNÜ DOĞAN (İstanbul).....	725
<u>İ</u>	
İBRAHİM AKDOĞAN (Kocaeli).....	321
İBRAHİM BEHRAM EKER (Balıkesir).....	322, 349
İBRAHİM CÜCEOĞLU (Ankara).....	93
İBRAHİM GÜRDAL (Bursa).....	747
İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa).....	665, 686, 690
İBRAHİM TEKİN (Adana).....	270, 316, 317, 318
İ. ETEM EZGÜ (Samsun).....	563
İHSAN ATAÖV (Antalya).....	35, 56, 150, 156, 296
İLHAMİ ERTEM (Edirne).....	163
İLHAN ÖZBAY (İstanbul).....	151, 155
İ. MELİH GÖKÇEK (Ankara).....	785, 787, 788, 793
İSA AYHAN (Aydın).....	310
İSKENDER CENAP EGE (Aydın).....	81, 82, 85
İSMAİL AKIN (Ayfonkarahisar).....	562
İSMAİL HAKKI KÖYLÜOĞLU (Ankara).....	310
İSMAİL HAKKI ÖZTORUN (Adana).....	423, 424, 434, 435, 608

K

KADİR ÖZPAK (Uşak).....	293, 322
KADİR RAMAZAN COŞKUN (İstanbul).....	703, 708, 714
KÂMİL KARAVELİOĞLU (Tabii Üye).....	73, 74
KASIM ÖNADIM (Bursa).....	36
KASIM PARLAR (Çorum).....	154
KEMAL ANADOL (Zonguldak).....	294, 481
KEMAL ATAMAN (Ankara).....	327
KEMAL NACİ EKŞİ (İstanbul).....	659, 662, 667
KEMAL TABAK (Adıyaman).....	672

L

LEBİT YURDOĞLU (İstanbul).....	39, 43, 92
LEYLA YENİAY KÖSEOĞLU (İstanbul).....	664
LÜTFİ BİLGİN (İçel).....	69, 80, 199, 217, 219, 225

M

MAHMUT ALINAK (Şırnak).....	754
MAHMUT ORHON (Yozgat).....	787, 788
MAHMUT ÖZDEMİR (Sivas).....	444
MAHMUT TÜRKMEÑOĞLU (İzmir).....	432
MAHMUT UYANIK (Diyarbakır).....	173, 176, 177
MALİK YILMAN (Hatay).....	176, 353, 429
MEHDİ KESKİN (Kastamonu).....	360
MEHMET CAVİT KAVAK (İstanbul).....	704, 758, 759, 761, 767, 768, 773, 775, 776
MEHMET ÇEBİ (Samsun).....	711
MEHMET DEDEOĞLU (Kırklareli).....	151, 152, 554
MEHMET DELİKAYA (Malatya).....	175
MEHMET EMİN SUNGUR (İstanbul).....	317
MEHMET FEYYAT (İstanbul).....	185, 208
MEHMET GEDİK (Bursa).....	686
MEHMET GÜMÜŞÇÜ (Kayseri).....	438, 439
MEHMET RAUF ERTEKİN (Kütahya).....	695
MEHMET SEYDİBEYOĞLU (Kastamonu).....	111
MEHMET ZEKİ TEKİNER (Nevşehir).....	262, 372, 373

METİN EMİROĞLU (Malatya).....	761
METİN TÜZÜN (İstanbul).....	486, 492, 493, 495, 499, 502, 504, 546, 550, 551
METİN TÜZÜN (İzmir).....	607
M. HULUSİ ÇAKIR (İzmir).....	104
M. RAUF ERTEKİN (Kütahya).....	667, 676, 699, 705, 713, 714, 756, 758, 759, 763, 784, 789, 792, 797
M. SALİM HAZERDAĞLI (Cumhuriyet Senatosu Elâzığ Üyesi).....	93
MUAMMER ERTEN (Manisa).....	110
MÜFİT BAYRAKTAR (Bolu).....	296, 325, 358, 362
MUKADDER BAŞEĞMEZ (İstanbul).....	699, 755, 793
MUKBİL ABAY (Konya).....	517, 521
MÜNİR DOĞAN ÖLMEZTOPRAK (Malatya).....	786
MUSLİHİTTİN YILMAZ METE (Cumhuriyet Senatosu Adana Üyesi).....	92
MUSTAFA ASRİ ÜNSÜR (Yozgat).....	156
MUSTAFA BAHRİ KİBAR (Ordu).....	806, 807
MUSTAFA BALCILAR (Eskişehir).....	708, 803
MUSTAFA BAŞ (İstanbul).....	764, 767, 772, 790
MUSTAFA GÜNEŞ (Gaziantep).....	280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 290, 291, 292, 293, 294, 300, 303, 321, 324
MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya).....	659, 668, 706, 707, 710, 712, 713, 716, 749, 750, 765, 768, 773, 791, 798
MUSTAFA KAPTAN (Sinop).....	163
MUSTAFA KEMAL AYKURT (Denizli).....	560
MUSTAFA KEMAL ÇİLESİZ (Giresun).....	325
MUSTAFA OK (Manisa).....	294, 295
MUSTAFA PARLAK (Rize).....	669, 701, 702, 705, 709, 712
MUSTAFA ŞENTÜRK (Malatya).....	559
MUSTAFA ÜNALDI (Konya).....	752, 794
MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya).....	254, 259, 262, 291, 420, 421, 548, 549, 550, 552, 553, 554, 556, 560, 563, 566
M. VEDAT ÖNSAL (Sakarya).....	161, 172
M. VEHBİ DİNÇERLER (Ankara).....	674, 686, 689, 765, 766, 774, 775, 776, 778, 804, 806

N

NABİ POYRAZ (Ordu).....	664, 769, 770
NACİ GACIROĞLU (Erzurum).....	517
NAHİT ALTAN (Çanakkale).....	63
NAHİT MENTEŞE (Aydın).....	335, 343
NECATİ CEBE (Balıkesir).....	439
NECCAR TÜRKCAN (İzmir).....	334, 335, 484, 561, 562, 563, 569, 570
NECDET ÖKMEN (İstanbul).....	253
NECDET UĞUR (İstanbul).....	110, 159, 163
NECMETTİN ERBAKAN (Konya).....	656, 772, 796
NEDİM KORKMAZ (Yozgat).....	173, 333
NEJAT SARLICALI (Balıkesir).....	78, 82
NEVŞAT ÖZER (Muğla).....	747, 748, 750, 764, 774, 784
NURETTİN ERTÜRK (Sivas).....	82
NURETTİN KARSU (Erzincan).....	264, 265, 358, 372, 437, 438, 556, 564, 565, 566
NURETTİN OK (Çankırı).....	359, 369
NURETTİN YILMAZ (Mardin).....	267
NURİ ÇELİK YAZICIOĞLU (Çankırı).....	419

O

OĞUZ AYGÜN (Ankara).....	253, 286, 296, 359, 360, 361, 367, 369
OĞUZHAN ASİLTÜRK (Ankara).....	422
OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya).....	727, 748, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 759, 760, 762, 764, 766, 767, 768, 769
OĞUZ YAZICIOĞLU (Adana).....	435
ÖMER KAHRAMAN (Tekirdağ).....	292, 293, 298, 321, 325, 326, 548, 555, 569, 605
ÖMER NAİMİ BARIN (Elazığ).....	597
ÖNER MİSKİ (Hatay).....	425, 426, 433
ORAL MAVİOĞLU (İçel).....	291
ORHAN AKBULUT (Sivas).....	550, 551, 552, 555, 605
ORHAN AKÇA (Kütahya).....	82
ORHAN BİRGİT (Ankara).....	43, 92, 109, 110, 111
ORHAN BİRGİT (İstanbul).....	285
ORHAN BİRGİT (İstanbul).....	150, 284, 285, 287, 288, 289, 334, 607
ORHAN DENGİZ (Uşak).....	150

ORHAN EYÜBOĞLU (İstanbul).....	331, 332, 333, 334, 335, 338, 356, 357
ORHAN KAYIHAN (Amasya).....	348, 351, 355, 357
ORHAN KOR (İzmir).....	83
ORHAN SEZAL (Kahramanmaraş).....	608
ORHAN TUĞRUL (Bilecik).....	74
ORHAN VURAL (Ordu).....	35, 92
ORHAN YAĞCI (Bilecik).....	566
ORHAN YILMAZ (Giresun).....	257, 282, 295, 296
OSMAN ORHAN ÇANERİ (Çanakkale).....	423
O. YILMAZ KARAOSMANOĞLU (Rize).....	163

R

RAHMİ KUMAŞ (Trabzon).....	425
RASİM ZAIMOĞLU (Giresun).....	667, 687, 768, 770, 771, 783, 786
RECAİ İSKENDEROĞLU (Diyarbakır).....	278, 306
REFET SEZGİN (Çanakkale).....	82
REMZİ ÖZEN (İzmir).....	154, 155, 163, 175, 177, 259, 316, 372

S

SABİT OSMAN AVCI (Artvin).....	358
SABRİ TİĞLİ (Kastamonu).....	420
SABRİ YAHŞİ (Kocaeli).....	335
ŞADAN TUZCU (İstanbul).....	725, 756
SADETTİN DEMİRAYAK (Aydın).....	514, 516, 520
SADRETTİN ÇANGA (Bursa).....	24, 54
SAFFET URAL (Bursa).....	79, 80, 81, 82, 85
SAFFET URAL (Cumhuriyet Senatosu Bursa Üyesi).....	92
SAİT SAYLAM (Kırşehir).....	261, 265
SALÂHATTİN HAKKI ESATOĞLU (Nevşehir).....	93
SALİH KAPUSUZ (Kayseri).....	759, 760
SALİH SÜMER (Diyarbakır).....	703, 707
SALİH TANYERİ (Gaziantep).....	81, 186, 193, 199
SALİH TÜRKMEN (Ağrı).....	63, 75, 82
SELÂHATTİN KILIÇ (Adana).....	317
SELAMİ GÜRGÜÇ (Aydın).....	567, 569

SELÇUK ERVERDİ (Erzurum).....	154, 324
SELÇUK MARUFLU (İstanbul).....	710
ŞENER BATTAL (Konya).....	422
ŞEREF BAKŞIK (İzmir).....	52
ŞEVKET KAZAN (Kocaeli).....	751, 770, 772, 776, 787, 788, 789, 792, 793, 794, 795, 796, 804, 805, 806
SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir).....	419, 421, 433
ŞİNASİ ÖZDENOĞLU (Ankara).....	111
SIRRI ATALAY (Cumhuriyet Senatosu Kars Üyesi).....	111
SIRRI ATALAY (Kars).....	61, 212
SIRRI SAKIK (Muş).....	777
SÜLEYMAN DEMİREL (Cumhurbaşkanı).....	809
SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta).....	573, 597
SÜLEYMAN GENÇ (İzmir).....	360, 361
SÜLEYMAN MUTLU (Afyon Karahisar).....	271, 292
SÜLEYMAN SABRİ ÖZNAL (Edirne).....	552, 616
SÜLEYMAN ŞİMŞEK (İçel).....	156, 302, 303, 324
SUPHİ GÜRSOYTRAK (Tabii Üye).....	73, 83, 85

T

TALÂT KÖSEOĞLU (Hatay).....	36
TANKUT AKALIN (Kırklareli).....	154, 176, 239, 254, 262
TEKİN İLERİ DİKMEN (Muş).....	173, 175, 176, 278, 279, 283, 284, 285, 286, 302, 339, 374
TEMEL ATEŞ (Ordu).....	560, 561
TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul).....	657, 662, 701, 702, 707, 715, 716, 805, 806, 808
TEVFİK FİKRET ÖVET (Sinop).....	438, 439
TUFAN DOĞAN AVŞARGİL (Kayseri).....	93
TUNCA TOSKAY (İstanbul).....	705, 706
TURAN GÜNEŞ (Kocaeli).....	247, 250, 281, 599
TURGUT ARTAÇ (Kars).....	93, 108
TURHAN BİLGİN (Erzurum).....	82
TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri).....	23, 121
TURHAN ÖZGÜNER (İçel).....	21, 22, 24, 42, 43

U

ÜNAL DEMİR (Muğla).....249, 486

V

VAHİT BOZATLI (Sivas).....343

VAHİT YAŞAR ÇALIN (İstanbul).....164, 246, 253, 310

VEDAT ÖNSAL (Sakarya).....322

VELİ YILDIZ (İçel).....565

Y

YASİN BOZKURT (Kars).....365

YAVUZ KÖYMEN (Giresun).....806

YİĞİT KÖKER (Ankara).....82, 516, 517

YİĞİT KÖKER (Cumhuriyet Senatosu Ankara Üyesi).....111

YILMAZ ALPASLAN (Tekirdağ).....107, 108

YILMAZ HOCAOĞLU (Adana).....291, 296

YÜCEL DİRİK (İzmir).....284, 286

YÜKSEL ÇAKMUR (İzmir).....438

YÜKSEL YALOVA (Aydın).....759, 760

YUSUF BOZKURT ÖZAL (Malatya).....748

YUSUF ÇETİN (Adıyaman).....517

YUSUF NAMOĞLU (İstanbul).....768, 772, 774, 777

YUSUF PAMUK (İstanbul).....712, 757, 787

YUSUF ZİYA YILMAZ (Adıyaman).....108

Z

ZEKİ EROĞLU (İstanbul).....480

ZEKİ KARAGÖZLÜ (Manisa).....561

ZEKİYE GÜLSEN (Çanakkale).....359

ZİYA MÜEZZİNOĞLU (Kayseri).....524, 528, 539

ISBN 978-605-4700-70-7 (Tk)

ISBN 978-605-4700-76-9 (6.c)